[illegible]
[illegible], ՀԱՏՈՐ

Գ.

[illegible]
[illegible]

ԳՐԵՑ

ԱՐՇԱԿ Հ. ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆ

[illegible]

Ardaches KARDASHIAN.
Material for Historical Studies of Armenian Diaspora; Historical Book about the Communities of Ethiopia, Sudan, Greece-Heraklion-Crete, Cyprus, Syria, Lebanon and Armenians of Egypt (Travel notes 1949-1960), Educational Institutes, Churches and Cultural Centers. Published, classified and compiled by A. H. Kardashian.

Արտաշէս ԳԱՐՏԱՇԵԱՆ.
Պատմական նիւթեր Սփիւռքի Հայ գաղութներու համար. Եթովպիա, Սուտան, Յունաստան-Իրաքլիոն-Կրետէ, Եգիպտոս, Դամասկոսի Հայ գաղութը, Լաթաքիա, Քեսապ եւ շրջակայ հայաբնակ գիւղերը, Կիպրոսի Հայ գաղութը, Պէյրութի Հայ համայնքներու պատմութիւնը - Ճամբորդական նօթեր 1949 էն 1960, վերոյիշեալ գաղութներու, երեւելի բարերար ազգայինները, եկեղեցի, դպրոցները, մշակութային հաստատութիւնները, առեւտրականները եւ գործարանատէրները, Սուտանի հայ կառավարիչը Առաքել Պէյ Նուպարեան, Խարթումի, երեւելի բարերար ազգայինները, վաճառականները եւ մշակութային հաստատութիւնները, պատկերազարդ։

MR. A. KARDACHIAN
127, AVE. ARISTIDE BRIAND
BATIMENT - A
92120 MONTROUGE - FRANCE

ՆԻՒԹԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅՈՑ
ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Բնագրէն ըլլայ կամ մասնակի եւ Միջազգային ամէն արտատպութեան
իրաւունքը վերապահուած է Հեղինակին

COPYRIGHT ©
ՆԻՒԹԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ - Գ.

977.921

ՆԻՒԹԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Գ.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

Գրեց

ԱՐՏԱՇԷՍ Հ. ԳԱՐՏԱՇԵԱՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ
Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆԻ ԱՌԱՋՆՈՅ ՎԵՀ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ի ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ՎԵՀ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Ի ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ՍՐԲՈՑ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ
ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ Տ. ԵՂԻՇԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ԹՈՒՐՔԻՈՅ
ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ Տ. ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՊՍ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

ՅԱԶԳԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՈՒԵԼԻ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱՐՃԵԱՆԻ

ՅԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ
Տ. ԶԱՒԷՆ ԱՐՔԵՊՍ. ՉԻՆՉԻՆԵԱՆԻ

ՅԱԹՈՌԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ Հ. ԲԱՐՍԵՂ ՎՐԴ. ՉԵՓԻՃԵԱՆԻ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ Ի Ս. ՂԱԶԱՐ – ՎԵՆԵՏԻԿ

ՅԱԲԲԱՀԱՅՐՈՒԹԵԱՆ Տ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍ. ՄԱՆԵԱՆԻ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ Ի ՎԻԵՆՆԱ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔ ՀԵՂԻՆԱԿԷՆ
ԱՌ ԲԱՐԵՐԱՐՆ

Սոյն հատորին հեղինակը պարտականութիւն կը նկատէ իր խորին երախտագիտութիւնը յայտնել՝ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան ցկեանս Նախագահ եւ Ազգային անզուգական բարերար՝ Տիար Ալեք Մանուկեանի եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Զուիցերիական Իրաւավիճակով ընկերակցութեան պատուարժան Վարչութեան յարգարժան անդամներուն եւ պատուակալ վարիչ պատուիրակ Տիար Արա Ջամքէրթէնի եւ Մէթր Շաւարշ Ա. Սեւյոնքեանի, որոնք նախանձախնդիր եղան հոգալու այս պատմագիրքին տպագրութեան ամբողջական ծախքը:

Ա. Հ. ԳԱՐՏԱՇԵԱՆ

ՓՈԽԱՆ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆԻ

Եգիպտոսի հայ գաղութի պատմութեան վերաբերեալ ընդհանուր ակնարկներ գտնում ենք հայ գաղութների պատմութեանը վերաբերող որոշ ուսումնասիրութիւններում, ինչպէս եւ զանազան մասնակի հարցերի քննութեանը նուիրուած առանձին յետազօտութիւններում, որոնք հիմնուած են արաբական եւ եւրոպական աղբիւրների եւ հայկական արխիւային տուեալների վրայ: Բազմաթիւ մանր եւ ընդարձակ ուսումնասիրութիւններ կան նաեւ սփռուած հայ պարբերական մամուլում, ինչպէս եւ եգիպտական օտարալեզու մամուլում: Սակայն ինչ խօսք, որ նման հրատարակութիւնները, որքան էլ ձեռնհաս գրիչների արդիւնք եղած լինեն, մի համապարփակ պատկեր չէին տալիս այս հին եւ կարեւոր գաղութի փառաւոր անցեալի, ինչպէս եւ ներկայի մասին: Այս առումով իմ ուշադրութիւնը գրաւեց Պր. Արտաշէս Գարտաշեանի *«Նիւթեր Եգիպտոսի Հայոց պատմութեան համար»* անտիպ աշխատութիւնը, որին հանդիպեցի անցեալ Յունուար ամսին Փարիզի Նուպարեան Մատենադարանում, աշխատութիւն, որն իր բնոյթով բոլորովին տարբերւում է իր նախորդներից, որովհետեւ հեղինակն իր այս աշխատութեամբ նպատակ է դրել ոչ թէ քննական հետազօտութիւն կատարել եգիպտահայ գաղութի պատմութեան ամբողջութեան կամ նրա մասնակի հարցերի մասին, այլ հաւաքել եւ ի մի բերել վաւերագրական ու փաստագրական նիւթեր, որոնց հիման վրայ նո՛ր միայն հնարաւոր կը լինի գրել տուեալ գաղութի համապարփակ պատմութիւնը: Այս տեսակէտից մի առանձին արժէք է ներկայացնում Պրն. Գարտաշեանի աշխատութիւնը: Այն բաղկացած է բազմաթիւ ալբոմներից, որոնց մէջ խմբաւորուած ու դասաւորուած են գաղութի պատմութեանն ու դարաւոր կեանքին վերաբերող բազմազան ու հարուստ նիւթեր՝

պատմական, կենսագրական, վիճակագրական, հաղորդագրական, նամակագրական, լուսանկարչական եւ այլն, եւ այլն: Որքան ալ իրարից անկախ եղող այդ ալբումներն իրենց բնոյթով առանձին միաւորներ են, իւրաքանչիւրն ունենալով իր առանձին իջակալումը, որպէսզի կարելի լինի գաղափար կազմել հատորի ընդհանուր բովանդակութեան մասին, հարկ է հաշուի առնել այդ միաւորներից իւրաքանչիւրի բովանդակութիւնը:

Պրն. Գարտաշեանի այս աշխատութեան մէջ եգիպտահայ գաղութին վերաբերող պատմական հնագոյն տուեալները Է. դարից են, որից յետոյ՝ դարերի ընթացքում աճած, ստուարացած եւ կազմակերպուած այս գաղութի բազմակողմանի պատմութիւնը հասնում է մինչեւ մեր օրերը՝ 1965 թ.: Պատմական հին շրջանում առանձին ուշադրութիւն է նուիրուած Եգիպտոսի հայ մեմլուքներին՝ 1250 թուականից սկսեալ: Իսկ այնուհետեւ մեզ աւելի մերձաւոր ժամանակների պատմութեան համար, այս հատորում կուտակուած կան հսկայական քանակութեամբ թանկարժէք նիւթեր, որոնք, միաժամանակ, հազար ու մի թելերով կապում են եգիպտահայ գաղութի կենսունակ գործունէութիւնը սփիւռքահայ եւ առհասարակ համահայկական կեանքի մշակութային եւ քաղաքական շարժումների հետ:

Ներկայումս ամենակարեւոր խնդիրներից կը համարէի՝ այս արժէքաւոր հատորը տպագրութեամբ մատչելի դարձնել, որպէս ատաղձ, հայ գաղթավայրերի պատմութիւնն ուսումնասիրող մասնագէտներին եւ մանաւանդ նրանց, որոնք հետաքրքրւում եւ զբաղւում են եգիպտահայ գաղութի գործունէութեամբ՝ կապուած Հայկական Հարցի եւ Եղեռնի պատմագրութեան խնդիրների հետ: Հետեւաբար՝ գտնում եմ, որ խիստ անհրաժեշտ է տպագրութեան յանձնել այն՝ ազգային-մշակութային հաստատութիւնների ջանքերով:

ԴՈԿՏ. ՅԱԿՈԲ ՍԵԴՐԱԿԻ ԱՆԱՍԵԱՆ

Հոլիւուդ, 21 Յուլիսի 1981 թ.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ
ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ
ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Աղեքսանդրիոյ հայ գաղութը սկսած է կազմակերպուիլ 1825–1840 թուականներուն, շնորհիւ Եգիպտոսի Պօղոս Պէյ Եուսուֆեանի ջանքերուն, եւ բարերարութեամբ հաստատուած է եկեղեցին եւ գերեզմանը։ Այս վկայութիւնները Աղեքսանդրիոյ հայոց դպրոցին վերաբերեալ․

«Զմիւռնիացի մահտեսի Յովհաննէս Մամուրեան 1835ին գործ գտնելու համար գացած է Աղեքսանդրիա եւ բարեխօսութեամբ Պօղոս Պէյ Եուսուֆի, մահտեսի Յովհաննէս պաշտօնի կոչուած է Աղեքսանդրիոյ մաքսատան մէջ։ 1837ին Մամուրեան ընտանիքը գացած է Աղեքսանդրիա․ ահա իր որդւոյն Մատթէոս Մամուրեանի (ծնած է 1839 – մեռած 3 Յունուար 1901ին) յուշերը․

«Հետեւապէս գաղութը եկեղեցիէ մը զատ չունէր կրթարան, ուր հայ մանկտին կարենար հրահանգուիլ, շատ մանուկներ կամ մահմետական տուներ կամ օտար վարժոցներ կը յաճախէին, որպէսզի իրենց ուսման ծարաւը գոհ ընեն։ (Տես «Արեւելեան Մամուլ», 1896, էջ 55, Իզմիր)։

«Հայոց եկեղեցին որ մեր տունէն հեռի Մահմուտիէի արուարձանին վրայ կը գտնուէր։ Ս․ Պօղոս եկեղեցւոյ ժամատան մէկ սենեակը կը դասախօսէր ծերունի հայկազեան տիրացու մը Թադէոս անուն, որ թէ իր ձայնին քաղցրութեան եւ թէ հմտութեան կողմէ մեծ համբաւ հանած էր հայ հասարակութեան մէջ»։

«Եւ իրօք եզական նմոյշ մ՚էր տիրացուն այն տիպար վարժապետներուն, որոց բոլոր ուսմունքն ու գիտնականութիւնը յոյժ պատարագին ձայներն ու շարական ձայնի մը չէշտին մէջ կը գտնուէին։

«Հազիւ շաբաթը մի քանի անգամ այցելութիւններ, որոց գին անմակերպ էր, եղանակաւոր ձայնով մը, միաբերան կը կրկնէինք տարբերեալ վարժոցն, որ ոչ միայն բանաստեղծ, այլ եւ վարժապետին ընծայարանն էր»։ (Տես «Արեւելեան Մամուլ», էջ 605, 15 Սեպտ․ 1896, թիւ 18, Իզմիր։ Տես «Հայրենիք», Գ․ շրջան, 1899 Հոկտ․ 17, թիւ 73, Կ․ Պոլիս)։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑԻՆ ԾՆՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Աղեքսանդրիոյ Արամեան դպրատան աշակերտաց հարցաքննութեան հանդէսը անցեալ ամսոյ 21ին Ուրբաթ օրը կատարուեցաւ ի ներկայութեան յիշեալ դպրատան հոգաբարձու յարգոյ Ղազարոս աղային Տէր Գասպարեան, հայկազուն երեւելեաց եւ քանի մը օտարականաց։ Հարցաքննութեան նիւթերն էին հայերէն քերականութիւն, Հայոց պատմութիւն, ինչպէս քրիստոնէական վարդապետութեան, ըստ աւանդութեան Հայաստանեայց առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ, ինչպէս թուաբանութեան եւ գաղղիերէն լեզուի։ Աշակերտները ըստ մեծի մասին այս բոլոր ուսմանց վրայօք արժանաւոր պատասխաններ տալով, մեծապէս գոհ ըրեր են հանդիսականները, որոնք իրենց ծափահարութեամբը սրտաբուխ ուրախութիւնը կը յայտնեն եւ կը գովեն եղեր յիշեալ դպրատան յարգոյ վարժապետ Մամուրեան պարոն Ղուկասին բարեխնամ հոգատարութիւնը, որ Զմիւռնիոյ Մեսրոպեան դպրոցին վաղեմի աշակերտներէն մէկն է։ Աշակերտաց հայերէն եւ գաղղիերէն գրուածները, նմանապէս անոնց ուրիշ աշխատասիրութեանց փորձերը գրատախտակի մը վրայ դրուած էն եղեր ի տես հասարակութեան։

Այս ազգային կարեւոր հանդէսը վերջացեր է պատուական ատենախօսութեամբ մը զոր պատուելի Պ․ Ղուկաս Մամուրեան վարժապետը կարդացեր է հաստատուն ձայնիւ մը։ Այս ատենախօսութիւնը հետեւեալ թերթօնին պիտի հրապարակենք հասարակութեան։

Վաճառականութիւնը՝ Եգիպտոսի մէջ որ ըստ օրէ եւս առաւել զարգանալու վրայ է՝ անոր աշխարհագրական դիրքը պատճառաւ, Եւրոպիոյ Հնդկաստանի երթեւեկութեան միմիայն կարճ եւ դիւրին ճանապարհը ըլլալուն համար։ Վասն որոյ Աղեքսանդրիոյ մէջ Հայոց դպրատան մը պայծառ յառաջադիմութիւնը անտարակոյս խիստ պատճառ կրնայ ըլլալ մեր համազգի ժողովրդեան ա-

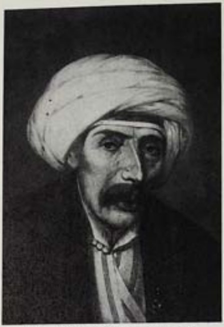

ԱԶԳ. ԲԱՐԵՐԱՐ ՊՕՂՈՍ ՊԷՅ ՅՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

պարզայ վիճակին. Հետեւաբար ազգասէր եւ հեռատես անձինքը կը պարտաւորին ամէն կերպիւ գործակից ըլլալ յիշեալ դպրատան զարգանալուն, ընդհանրապէս ըլլալով ան հոգաբարձու յարգոյ Ղազարոս աղայի ալէր Գասպարեան եւ անոր բարեխնամ պաշտօնէից վարժապետին։

(Տես «Արշալոյս Արարատեան», ԺԳ. տարի, թիւ 431, 19 Դեկտ. 1853, Զմիւռնիա. «Մասիս» լրագիր, 21 եւ 24 Դեկտ. 1852, թիւ 48 եւ 8 Յուլիս 1853, Կ. Պոլիս)։

Աղեքսանդրիոյ «Արամեան» դպրատան յարգոյ վարժապետ Մամուրեան պարոն Ղուկասին ատենախօսութիւնը.

Տեարք իմ,

Ահա արդէն կարող եղանք յայտ յանդիման ցուցնել ձեզ, ձեր որդւոց զաւակացը մէկ ու կէս տարուան միջոցին մէջ ըրած յառաջդիմութեան պտուղները. ահա այսօր առաջին անգամն է որ Աղեքսանդրիոյ մէջ «Արամեան» դպրատունը իր յառաջդիմութեան ցուցակը կը ներկայացնէ ձեզ։ Եթէ ազգասէր սրտերը կ'ուրախանան ազգային ամենափոքր զարգացմանը վրայ, որչափ աւելի պէտք ցնծաք դուք, տեարք իմ, ձեր որդւոց զաւակաց բարեկրթութեանը ականատես ըլլալով։ Չեմ ըսեր այն պատիւն եւ պարծանքն, որ կը ստանան քաղաքիս [illegible] Հայկազունները Արամեան փոքրիկ դպրատան վրայ այսպիսի եռանդով հոգ տանելուն համար։ Վասնզի գիտեմ որ ամէն հայրենակից պարտք կը համարի հիմա գոնէ միտքը մշակելու, իւրաքանչիւր ծնողք կը փութայ գոնէ իր զաւակին վրայ տեսնել ինչ որ զոյ է՝ իր ժամանակին պարագաները չէին ներեր իրեն ստանալու։

Ուսումնասիրութեան եռանդը կրնայ յորդորել զրգռել մեզ՝ օգտակար գործերը ընելու։ Լուսաւորելով մեր ցիր ու ցան ազգակիցները, պէտք հասկընան թէ նոյն հայրենասիրութեան հոգին կը բորբոքէ միշտ իրենց սիրտը, պէտք խմանան որ թէեւ մղոններով իրարմէ հեռու ըլլան ուսուցմամբ միաբանութիւն մը կը կապէ միջերնին եւ իրարու ձեռքը մէկէն կը բռնեն։

«Արամեան դպրատունը որ տան մը վիճակով կը սկսէր, այսօրուան սրա ընդհանուր եւ յատուկ հոգաբարձութեամբը կը քաջալերուի եւ ուրախութեամբ կը լեցուի մասնաւոր աշակերտներս այս քննութիւնը ընելու. միջոցները հոգալուն, զմայլելով կը լսեմ Հայաստանի քաղաքներուն նշանաւոր կամ չափաւոր վարժարանաց, մեծ կամ պզտիկ դպրոցներու յառաջդիմութիւնը. երանի թէ, ո՜վ որդեակք աշակերտաց իմ, ձեր պատուելի եւ գորովագութ ծնողքը զոհ ըլլային ի զուր, ձեր յառաջդիմութեան լուրը միանար այն վարժարանաց յառաջդիմութեան արձագանգը։ Այո՛ տեարք իմ, եթէ ձեր բարձր գիտութիւններով զարդարուեցան ձեր որդւոց զաւակները, գոնէ կը տեսնէք որ ստացան այն ամենացանկալի ճաշակը, այն ճաշակը որով կրնան վերջերը իրենց փնտռածը ձեռք անցունել, եւ այս է ուսման ճաշակը։

«Ուրեմն մեր աշխատանքը պարապ չելլար, օր մը պիտի գայ, ով որդեկաց հարք, որ պիտի վայելէք ձեր այս որդւոց արդեանց բարի պտուղները։

«Ուրեմն քաջալերուեցէք, աշխատասիրեցէք դպրատանս անունը ծանուցանել, նախանձելի ընել հայրենակցացը աչքին եւ ազգին կրթեալ եւ առաքինի հայ անդամներ տալ, վասն զի յառաջադէմ դպրատանց մէջէն առատ առատ այնպիսի մասնաւոր եւ խելացի մարդիկ կ'ելլեն, որ Ազգին լաւութեանը համար աշխատելէն եւ անոր օգտակար ըլլալէն ի զուր օտար ազգաց ուշադրութիւնը կը գրաւեն, եւ Հայոց ազգին անունը առաւել եւս կը տարածեն ամէն տեղ։

«Երբ տեսնենք այսօրուան որ Հայոց ազգը մեծ մտաւորական շարժման մէջ, գրատուններ կանգնելու եւ ընկերութիւններ կազմելու վրայ են։ Ինչո՞ւ համար արդեօք, միթէ ազգին ամէն անդամները գիտութեամբ լեցուած են, ոչ միայն ուսման զօրութիւնը յարգը սկսան ճանչնալ, այլ այն ամենացանկալի ճաշակը, կը հասկնան որ ամենապզտիկ գործողութիւն մը ուսման կարօտ է, եւ կը փութան մեղուի պէս, արագ իմն, գործակից ըլլալ այս ընդհանուր շարժման։

«Բայց չկարծենք որ մեր Հայոց ազգը ի վաղուց անտի ազիտութեան մէջ էր մնացած, ոչ, հապա որ մը, ատեն մը ունեցանք եւ մենք մեր իշխանները, մեր տաճարները, մեր դիւանները եւ մեր հայկական վարժարանները ունեցանք եւ մենք այնպիսի լեզու մը եւ այն դարի նշանաւոր մարդիկ, որոնց վրայ կը զմայլինք եւ կը զովենք զանոնք անոնց բարոյ որպէս աշխատելուն անոնց համներու։ Վերջապէս մեր ազգը միայն ազգ մըն էր եւ մինչեւ հիմա ծանօթ եւ յարգի ամէնուն։

«Թէպէտեւ թէ պարագաները ուզեցին ատեն մը անոր անունը կորսնցնել, բայց մեր հաւատարմութիւնը, հեզութիւնը, հաստատամտութիւնը, վեհանձնութիւնը եւ համբերութիւնը զորս ընտանեկարար ի գործ կը դնենք ուսումնական պատուիրանաց համեմատ, չթողուցին որ հայ անունը աշխարհէն վերնայ, ընդհականաին ազգասիրական գործերով կը յառաջանայ եւ կը յուսադրուի։

Ուրեմն թող ըսենք, կեցցէ՛ վեհանձն Ազգն Արամեան, կեցցէ՛ մեր Եկեղեցւոյ առաջնոյն գըլուխն Ներսէս Ե. Արքեպիսկոպոսութեամբ Կաթողիկոսն Ամենայն Հայոց, կեցցեն ամենայն ազգասէր ծնողք, որք կը ջանան իրենց որդիքը կրթելու եւ զուր ուրիշին աշակերտաց, մեր մրցակցութեամբ տիրուն ապագայի մը պատրաստուելով, միաբերան, մեծարանքներ եւ երախտագիտութիւններ կ՛ուզէք անշուշտ յայտնել ամէնուն, մանաւանդ մեր «Արամեան գրատանս ազգասէր Հոգաբարձութեան, որ մեր յառաջդիմութեանը եւ երջանկութեանը վրայ անդադար հոգ կը տանի»։ («Արշալոյս-Արարատեան» օրագիր, 13րդ տարի, թիւ 432, 2 Յունուար 1853, Զմիւռնիա)։

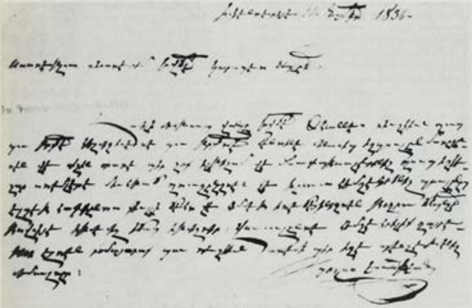

Ազգային բարերար Պօղոս Պէյ Իւսուֆեանի հայատառ թրքերէն մէկ նամակը։

Գաբրիէլ Արք. Մարտայեանի Եղիազարով դպրոցին համար բանի բան վարժապետ մը գտաւ հայկաբանութեան, գաղղիերէնի, անգլիերէնի, թուրքերէնի եւ ուրիշ հարկաւոր գիտութեանց եւս տեղեակ. գաղութը գոհ պիտի ըլլայ այսպիսի պատուական վարժապետէ մը։ («Մասիս», 8 Յունիս 1853, Պոլիս)։

Աղեքսանդրապոլի ազգային դպրոցն երկյարկանի չէնքը ժամանակին գտնուած է «Միտան-Մաթրոսը» կոչուած թաղը, Աղեքսանդրապոլի չուկային մէջ, որ յետագային կոչուած է «Միտան Գանձեր»։ Բարերար Գօզոս Գէյ Եսաւուֆեան իր ազնուութեան սոյն կալուածը ազգին նուիրած էր, ըստ հետեւեալ կալուածագրին.

«Մաթրոսը Մէյտանի» տան յանուն ազգին վաղեֆել հէճէթը (կալուածագիրը) Գօզոս Գէյի ձեռամբ գործակալութեամբ Եսաւուֆ Սարգիսի թուականն 16 ճէմազէլ էվէլ 1262 (հիճրի թուականով) տրուած Աղեքսանդրապոլի մէհքէմէին-դատարանէն։

Գօզոս Գէյի մահէն յետոյ իր ժառանգորդներն Աբրահամ եւ Յովսէփ Զէյլէղի Աղբարեանները հաստատած են սոյն կալուածը ազգին նուիրուած ըլլալը, ըստ հետեւեալ վաւերագրին. «Մեր զօրը նուիրածոյ իրերն ի մշտնջենաւոր կալուած եկեղեցւոյ յաւելուած ազնիւ. ժառանգորդք Գէյին — Աբրահամ եւ Յովսէփ Զէյլէղի Աղբարեանց — (Աբրահամ Զէյլէղի Աղբար ծնած 1793, մեռած 1857ին)։

«Եւ երկրորդեան տուն մի մեծ ի կարգէ նորա, որ է այժմ — 1853 — Դպրատուն Ազգիս, եղեալ ի քաղաքամէջի անդ ի հնումն բաժնի մերձ ի նորին, այս տուն երեք հարիւր հազար դահեկանի առկայծեալ զոյով յանձնարար ընդ այլ կալուածոց հանգուցելոյն՝ յիշեալ ժառանգորդքն թողուն ի վերայ եկեղեցւոյն կիսանդրի եւ ստանան գինս բաժին զնոցն. Թող զի բարեյիշատակ Գօզոս Գէյն ի կենդանութեան իւրում եղեալ էր իր դրամատունն փոխարինութեան տեղւոյն հարիւր հազար դահեկան ի մշտնջենաւոր հաստատութիւն եկեղեցւոյ Ալեքսանդրոպոլ եւ յագրուստ պարտամնեցից նորին, որոց պարտեալ էր եւ է հաւաքել զինոցրէն հաս մատուցեան մերոյ անդ։ (Տես «Մեղու Հայաստանի», Ա. տարի 1858, էջ 368, Տփղիս)։

1853ի աշնան Աղեքսանդրապոլի «Աղբարեանց» ազգային դպրատան ուսուցչին պաշտօնին կոչուած է Յովհաննէս Մարկոսեան-Մարկոսով, ուսուցական հոգաւոր, ծնած 1822ին Իգդիր, ըստ հետեւեալ հաստատագրին. «Կարգ ցուցեր էին ուսուցչն, յորժամ իբրեւ կէսուն Նոյեմբերի 1853 ամի, հանապարհ երաց չոգեաւ ի Կոստանդնուպոլսոյ ընդ ծով Մարմարայ եւ նաւն խոտորեալ ի ծովու ի հանդիպոյ Զմիւռնիոյ յընդարձակ նաւահանգստին, ի խուռն անդ բազմութեան նաւուղղաց ծանօթ ես յանկարծ նախախնամութեամբ իմ Յովհաննէս Մարկոսեան եղեալ ընդ առաջ մեր ի կոչմանէ Գաբրիէլ եպիսկոպոսին Առաքելեանցին Եղիազարովի, որ ըստ հրաւիրանաց մեր իշխանաց Գահիրէի մնայր գաղթական խմբոյն անդ ի Զմիւռնիա, ընդ որում եղեալ ի նաւէ գնացի յարկոյն Առաքելեանցին. Կացեալ առ ի Զմիւռնիա շաբաթ մի աշխոյն, հանգեալ ի տան Սանանդանեանի Թաֆթարեանց մեծի իշխանին, ուր ոչ սակաւ անցաւ մարդասիրութեան եւ ի մերայնոց ամէնից ծանօթից եւ անծանօթից։

Ապա ի կիրակէին աւուր ընդ երեկս մտաց աստ ի չոգենաւ ընդ Գաբրիէլ Եպիսկոպոսին, եւ ոչ սակաւ ուղեկիցք եղեն մեզ ի քաղաքացւոց մինչ ի նաւ անդր որոց առաւել ողջոյն հրաժարական, մեկնեցաք ի նաւահանգստէն ի կէս ժամու գիշերոյն, յորում փոքր ինչ խաղաղ էր ծովն։

Ընդ հանապարհն ողջոյն թուէր մեզ ի գարնանային աւուրց ժամանել յամառնայինն, զի երեքշաբթի — 15 Նոյեմբեր 1853 — աւուր յորում եկաք ի ցամաք յԱղեքսանդրիա, շոգ սաստիկ կալաւ զմեզ, մինչեւ ի նաւէ անդր ոչ ժուժել մեզ կալ ի հանդերձ ձմեռայինս։

Աստ յանձնեաց զաւուրս շրջագայեալ, յորս ազգային գործոց ընթացիցն կամեցեալ խնամ տանելոյ Առաքելեանցին, փոխեաց զինքն գործակալս, եկեղեցական կալուածոց եւ յառաջին յառաջընթացութիւն վարժատան Աղբարեանց ամբողջ կարգեաց վարժապետ ի նմին Յովհաննէս Մարկոսեան Զմիւռնիացի, եղեալն ընդ մեզ, որ ցնծալով հայերէն դպրութիւն, խոստանայր գաղղիական լեզուի ուսանողութեամբ, որում հմուտ էր, մարդել զմանկունս ի հայկենի բարբառ, որոյ գեղեցկախօսութեան հոգւոյ ինչ նորոգ թոթովէր, զի արդ եւ իցէ, առ ի չգոյէ գերագոյնին, շառաչակ գաղղիականն շուշոյ ի մերն արտասանութեան գործածելոյն ընթացականի լսելոյ, երբ պարտ էր մերում տարին բարբառոյ զհետ ընթանալ։ Կարգեաց Առաքելեանցն ինքեան առ այնպիսի պաշտօնս Տէր Գասպարեան Զմիւռնացի, եւ ի ձեռն սորա նորա զկերպակացութիւն ազգային կալուածոց եկեղեցւոյ եւ աթոռոյ Երուսաղեմի»։ (Տես «Պատմական հանապարհորդութիւն յԵղիազարով», գրեց Արքէլ Եպս. Մխիթարեանց (ծնած 1806 — մեռած 14 Դեկտ. 1876։ «Արարատ» ամսագիր, էջ 128, «Ապրիլ 1876, Թիւ 4, Վաղարշապատ)։

1850ին Աղեքսանդրիոյ հայ համայնքին գործակատարն էր Իզմիրցի Թադէոս Աղա Ցախըրեանը (ծնած 15 Յունիս 1827, մեռած 7 Օգոստոս 1889), որ Նուպար Փաշա Նուպարեանի փոխանորդն էր նոյն ատեն։ Ահա վկայութիւն մը Ցախըրեան Պէյի բարւոք մատակարարութեան համար ազգային գործերուն մասին.

Երեք տարուան միջոցի մէջ Աղեքսանդրիոյ ազգային եկամուտները տասնապատկուած, ամէն գործ կանոնաւոր ընթացքին մէջ, վարժարանը առաջւոյն հայ բնակչաց թուոյն նայելով բաւական յառ եւ որ ամէնէն մեծն է ժողովուրդը խիստ գոհ եւ շնորհակալ է այս անդորր վիճակը իրեն հասցնող անձէն՝ Իզմիրցի յարգոյ Թադէոս Ցախըրեանէն։ (Տես «Հանդէս Տասնօրեայ», Բ. տարի, թիւ 37, 1 Յունիս 1862)։

«Աղեքսանդրիոյ հայք իւր թուոյն համեմատ ազգային վարժարան մի ունի, ամէն ուղղուած պարգեւներով, որ իւր հոգերուն եւ ծնողներուն տարրական է իւր մանկանց մտաց մշակումը եւ հայերէն լեզուն ընդհանրացնելն որ տաճկերէն բարբառին մոռցուած եւ արաբերէնը տիրած էր անոր, եւ յիրաւի արժանաւոր է ժողովրդեան բերկրութիւնը եւ խնդումը որ իւր որդւոց մասին հայերէն խօսիլը կը լսէ»։ (Տես «Մեղու», հանդէս տասնօրեայ, էջ 450, Բ. տարի, թիւ 33, 1 Յունուար 1863, Իզմիր։ Տես նաեւ «Ժամանակ» հանդէս հայրենասէր, էջ 38, Ա. տարի, թիւ 5, 2 Մարտ 1863)։

Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Եսայի Դ. Կարապետեան (ծնած 1825 Թալաս – մեռած 22 Օգոստոս 1885) 1867ին գացած է Աղեքսանդրիա, կարգադրելու համար Ս. Ցախըր վանքի կալուածական հարցերը։ Աղեքսանդրիոյ հին Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մուտքին Արամեան Ազգ. դպրոցի աշակերտները երգերով դիմաւորած են Եսայի Դ. Պատրիարքը Երուսաղէմի։ Սրբ. Ամեն. Պատրիարքը Հօր եկեղեցի մտնելու ժամանակ, վարժարանի երկսեռ մանկտին կը դիմաւորեն զինքն Ամենապատուութիւնը եւ եկեղեցական երգոց կը մտնեն ի մատուռ երկիրպագութեան եւ ապա թէ մատուցանելէն յետոյ կը գտնուին ի տուն Ցախըրեան Զմիւռնիացի մեծապատիւ Թադէոս Աղային։ (Տես «Սիոն» ամսագիր, 1867, էջ 138, Երուսաղէմ։ «Պատմութիւն Երուսաղէմի», Բ. հատոր, էջ 1156,

Նախկին Պօղոսեան Ազգային Վարժարանի շէնքը. 1845-1895։

Տիգրան Հայրապետեան Թ. Սուքիասեան, տպագր. 1931)։

1868ին Աղեքսանդրիա գացած են Իզմիրցի Եղիա. Տաղամճեան (մեռած 1869 Պոլիս) եւ Սիմէոն Եղիա. Սէֆէրեան (ծն. 1827ին Պէյլէ, մեռած 1898ին Կ. Պոլիս) Երուսաղէմի Հայոց Ս. Յակոբի վանքապատկան կալուածներու կարգադրութեան համար, իբր լիազօր ներկայացուցիչներ։

(Տես «Սիոն» պաշտօնաթերթ, 1869, էջ 94)։

Աղեքսանդրիոյ Հայոց վարժարանը, անշուշտ բնիկ ազգայնոց զինուորութիւնը նայելով բաւական բարեկարգ դպրոց մը մինչեւ ցարդ կը շարունակուի, այդպէսի անուղին վարժարանին վերջին ունեցած հողը ու խնամքը չէ դադրած, նորին ընտրվին էր որ այս երկու ընդարձակ եւ զարդարուն դպրոցի մը մէջ փոխադրուեցանք, վասնզի այս դպրոցը որ բաւական առանձին է մեր ազգին կողմանէ տասար աջակցութեան հաստատ ընտանեաց մը վարձու առած էր, բայց այսպէս հանգըստութեան կարեւորութիւնը ու զատ զատ դասարաններուն պէտքը փութալ առաջին քանակը որ այս մեծ տանը վարձը գոհունք ազգային յառաջդիմութեան մը, ուստի չորրորդ 3-4 ամիս սարքերութիւն առնել, վերջապէս ձեռք անցուց եւ անցուցի ազգային շնորհին զոհողութեան արժանացաւ։ Ահա այսօր այս նոր դպրոցիս հետ աշխկանք համար ալ զոր ընդարձակ կողմ մը պատրաստուած է ամենգործադրութեան համար, այս շարունակութեամբ կը յուսամ որ մասնաւոր քննութեան մը գոհացուցիչ լուրը կրնամ տալ ձեզի աէր խմբագիր»։ (Աղեքսանդրիա 17 Մարտ 1867։ Տես «Միաբան» լրագիր, Ա. տարի, Թիւ 25, 1 Ապրիլ 1867)։

Ազգային դպրոցաց չէնքը կը գտնուէր Աղեքսանդրիոյ Սուք (շուկային) մօտականերուն չուկային եւ պարսկական մզկիթին մօտերը, կառուցուած է 16 Ճէմազիւլ էվէլ 1262 Հիճրի թուականով ազգապատկան չէնք։

Աղեքսանդրիոյ «Արամեան» Ազգ. դպրոցի հարցաքննութիւնը 3 օր (երեք) շարունակուեցաւ ուսուցչական անձերուն ներկայութեամբ։

Ա. Դասարանի աշակերտք որոնք համադասութիւնը ցրտացուցած ըլլալով մատենագիրներ կարդալու եւ թարգմանութիւններ ընելու կը սկսին, մեծապէս գոհ ըրին զանազան քննիչս իրենց համարձակ պատասխանատուութեամբ նաեւ թուաբանութեան մէջ զորս գործադրութեան վերաբերեալ խնդրոց լուծման ու քաղաքական աշխարհագրութեան մէջ, իսկ գաղթներէնի գալով թէ Ա-Բ. դասերը յաջողակ զանուեցան իրենց հարցումներուն անսխալ գրել եւ թարգմաններու մասին, վերջապէս 3 օրուան մէջէնը կարգաւ մինչեւ վերջին դասը, թէ քերականութեան մէջ եւ թէ գրաւոր ճառականի եւ այլ դասերուն մէջ խիստ աղէկ պատասխաններով քննիչները գոհ ըրին։

Արդարեւ մեծարգոյ խմբագիր անշուշտ համար մեծ բան մէ ազգային մանկանց այս յառաջդիմութիւնը, մինչդեռ երկու տարի առաջ հայերէն բառ մը արտասաներու անգամ կը դժուարանային եւ իրենց մայրենի լեզուն ճանչցեր էին մոռցեր էին։ Շնորհիւ մանաւանդ բարեբարոյ նա մանաւանդ մեծանուն Յակոբեան Թադէոս Աղայի պաշտպանութեամբ եւ անձնուէր խնամքը վարժարանս բարեկարգ ընթացքի մը վերածելով դպրոցի փոփոխութեան մը քիչ ժամանակի մէջ ձեռք բերուեցաւ»։

Իսկ աշակերտաց գալով չորս ամսուան միջոցի մը մէջ ցուցուցած արդիւնքին զարմանալի էր, ձեռագրերնուն մասին մարդ չէր կրնար հաւատալ այսքան քիչ ժամանակի արդիւնք ըլլալը, մինչդեռ նաեւ իրենց հասարակ ընթերցանութիւնը ու գիրերը։ Քննութիւնը ըրինք մեծերուն որ, պարգեւատրութիւնը կատարուեցաւ ի ներկայութեան Արժ. Ղեւոնդ վարդապետի եւ այլ քահանայից եւ անշուշտ մեծամեծաց, նաեւ խառն բազմութեան ժողովրդեան արք եւ կանայք հանդէսը պատուելու ներկայ էին, վարժարանիս սրահը լեցուն զարդարուած էր, աշակերտաց եւ աշակերտուհեաց քաղցրաձայն երգեցին, մինչեւ Պր. Արամ երաժշտութեան դասատուին առաջնորդութեամբ։

Յետոյ Ա. դասարանի աշակերտներէն Յովհաննէս Պողոսեան ըստ հարկին հայերէն ճառ մը խօսեցաւ որ բոլոր հանդիսականներէն ծափահարութեամբ ընդունուեցաւ, ի վերջոյ Արժ. Ղեւոնդ վարդապետը կարճառօտ բայց ազդու ատենաբանութեամբ դպրոցաց ժողովրդեան դպրոցի մը ինչ ըլլալը եւ նախանձը եւ ծնողաց պարտաւորութիւնները եւ թէ ազգին յոյսը իր զաւակաց վրայ մնալը եւ վարժապետաց պարտաւորութիւնները։ Իսկ քննութեան նիւթ ուսմանց գալով խօսիլ կ՚աղաչենք մրցման առարկաներ որ պատմութեան խորագանձելիք ճիւղին վրայ ալ իր ուշադրութիւնը դարձնէ»։ («Միաբան» լրագիր, Ա. տարի, Թիւ 44, 2 Սեպտ. 1867, Կ. Պոլիս)։

30 Ապրիլ 1873, Աղեքսանդրիա

Գերապատիւ Սրբազան Հայր,

Յայտնի է Ձեր բարձր Սրբազնութեան որ տեղւոյս դպրոցը կարօտութիւն ունի վարժուհւոյ միոյ, ծնողքն եւ ժողովուրդը կը փափաքին 15 տարւոյ ի վեր. Հայ կաթողիկէ ողորմածուհեանց որբանոց մը եղած է Ներսէսի Հօր Հետ եւ Գորենցի Սերովբէ այդայէն Հետ բարեկամ լինելուն ուղարկեց մեզ յիշեալ որբերը գիտութեան ուսանելը դաստիարակութեան ընդունին. գիտեն Հայերէն գրել կարդալ, գաղղիերէն, արաբերէն եւ ասեղնագործութիւն. երէկ եկեղեցի գալով Տէր Հօրը քով մօտաւ եւ մեզ յայտնեցին իրենց նպատակը. պատասխանեցինք թէ քանի մը որ ապագան որոշմանը, քանզի պարտք համարեցանք մեր Տէր Հօրը Հետ գրել եւ ծանուցանել Ձեր բարձր Սրբազնութեան եւ Հաստատութիւն ընդունիլ. մեր որոշումն է եթէ ընդունուելու ըլլայ ամսական երեք (3) վէնթի – անգլիական ոսկի վճարել։ Այս առաջարկութեանս պատասխանն սպասելով ժամ առաջ, մնամ բարձր Սրբազնութեան ծառայ

Տիգրան-Հայրապետ Թ. Սալայանեանց

1876 Նոյեմբերին Գրիգոր էֆ. Կիւտաւիկեան կարգուեցաւ տեսուչ եւ իր ժառանգորդ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի դիւանին։

Վարժապետ Սալայանեանց Հրաժարած է 1877 Օգոստոսին։

1877 *Մարտ ամիսէն սկսեալ երեք անգլիական ոսկի ամսական յատկացուած է Մանուէլ պատուելի Աղեան ուսուցչին։* 1877 *Յուլիս 28ի նիստին Թադէոս Եպիսկոպոսը Աղեքսանդրիայ Հեռանալու որոշումը տուած է ազգային վարժարանի ժողովին։*

«Ազգային դպրոցի վիճակը նկատողութեան առնելով եւ արդիւնք մը չցուցնելով նիւթական ծախուցին Համեմատ եւ միանգամայն գտնուած աշակերտաց սակաւութիւնը, այսինքն ութը կամ տասը աշակերտացմէ բաղկացեալ լինելով դպրոցը, պատուիրակաց ժողովը որոշեց եղած ծախքը կրճատել։ Նախ երկու դաստիարակաց պաշտօնը միով բաւականանալ եւ ինչ որ անցեալս ազգայնոց յայտնի է այս երկու պաշտօնավարողաց 22 անգլիական ոսկիի չափ կը վճարուէր ազգային սնտուկէն, ուսանի զեղչելով ութը կամ տասը դպրոցական ծախի ամսական վճարելով նոյն երկու պաշտօնը միացնելը։ (Տես Տոմար Թաղական Խորհրդոյ, Աղեքսանդրիա, 28 Յուլիս 1877, նիստ ԺԸ)։

1877 Օգոստոս 2ին Հրաժարած է երաժշտութեան դասատու Մուշիկեանը։

1878 Յուլիս 2ին վարժարանի գեղագրութեան դասատու կ՚ընդունուի Յակոբ Ս. Զօրաբեան 30 ֆրանք ամսականով։ Ազգային բարերար Վանեցի Կարապետ Գալուստեանի կտակին առնչութեամբ, Աղեքսանդրիոյ Ազգ. Թաղական Խորհուրդը Հետեւեալ նամակը գրած է Գահիրէ.

Գերապատիւ Սրբ. Հայր
Նախագահ Գահիրէի Ազգ. Խորհրդոյ

Հանգուցեալ մեծարգոյ Կարապետ Գալուստեանի կտակը այս օրերս բացուած ըլլալը իմանալով արդէն, Հանգուցելոյն կտակին մէջ թէ Գահիրէի եւ թէ Աղեքսանդրիոյ ազգային եկեղեցւոյ եւ դպրոցաց ազգասէր ոգւով գանձուած կալուածներ Հաստատուեր նուիրած ըլլալը լսելով, մեծ ուրախութեան պատճառ եղաւ մեզ։ Ուստի մենք ալ իբր ազգ եւ նոյն կտակին պարունակութեանը մասնակից կը համարիմք, Գահիրէի ազգային խորհրդոց աղաչել որ բարեհաճի վերոյիշեալ կտակէն մէկ օրինակ ալ մեզ տալ, որպէսզի Հանգուցելոյն բուն վերջին կամացը անդն ու անդի վերահասու լինիմք։

Մնամ խորին յարգանօք Ձերում Սրբազնութեան ամենախոնարհ ծառայք

Յակոբ վարդապետ, Թագւոր Յակոբեան
Գէորգ Յուսուֆեան, Գէորգ Լուսաւորչեան
եւ 32 ստորագրութիւններ։

Աղեքսանդրիա, 28 Մայիս 1864

Աղեքսանդրիոյ Հայ գաղութին ազգայիններէն 48 ստորագրութեամբ ուրիշ նամակ մը եւս գրուած է Գահիրէի Ազգային Թաղական Խորհուրդին, իրենց իրաւունքը պահանջելով Հետեւեալ բանաձեւով մը։

«Այդչափ իրաւունքը ստանալու համար ամէն միջոց ի գործ դնելով ամենայն սիրով չենք քաշուիր մինչեւ որ իրաւունքնիս ձեռք բերենք։ Խղճի եւ Հաւասարութեան Ներկայացուցիչներս Ազգային Վարչութեան ալ բողոքելով գիր մը գրեցինք։»

Թաղական Խորհրդոյ Ատենադպիր
Թագւոր Յակոբեան

Աղեքսանդրիա, 10 *Յունիս* 1864

Առ Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայր
եւ Ատենապետ Ազգային Վարչութեան
ի Կ. Պոլիս

Սրբազան Հայր,

Այս երկրո Գահիրէի ազգայնոց մէջ հանգուցեալ վանեցի Կարապետ Աղային կտակին պատճառաւ ծագած խռովութիւնները եւ եղած խարդախութիւնները որոնք Ազգիս պատուոյն իսկ կը դպչին։

Գահիրէի Ազգ. Թաղական Խորհուրդին անկարգ վիճակը ու բանիբուն եւ ազգասէր նախագահէ մը զուրկ ըլլալն է, արդէն Տէր Գաբրիէլ Եպիսկոպոս Առաջնորդը բոլորովին հիւանդոտ, անկար ու հետեւաբար ազդեցութիւն մը չունենալը յայտնի է։

4 Օգոստոս 1864

Թադէոս Յակոբեան՝ Ատենապետ
Գէորգ Եուսուֆեան՝ Ատենադպիր
Գէորգ Լուսապարոնեան՝ Գանձապետ
Յակոբոս Վարդապետ

1878ին արաբերէն լեզուն կը դասաւանդուէր դըպրոցին մէջ շաբաթը երեք օր, ուսուցիչին ամսականն էր 300 ղրուշ։ 1878 Հոկտ. 29ին պաշտօնի կոչուած է երաժշտութեան դասատու Խալիլ Աճըքեանը վեց անգլիական ոսկիի, նոյն ատեն եկեղեցիին մէջ դպրապետի պաշտօնով։

1879 Յունուարին մանկավարժ-ուսուցիչի պաշտօնը կը վարէ Գաբրիէլ Վրդ. Ճէվահիրճեան, ծնած 1850ին Պոլիս, հայրը Պոլսեցի Կարապետ Ճէվահիրճեան որ խալիֆին ոսկերչապետն էր։ Գաբրիէլ ձեռնադրուած էր վարդապետ 1875ին, լեզուագէտ, յետագային Կ. Պոլսոյ պատրիարքական փոխանորդի պաշտօնը վարած էր, մեռած է 16 Օգոստ. 1923ին, Կ. Պոլիս։

1879 Ապրիլին գաղղիերէն դասատուի պաշտօնին կոչուած է Ճարլ Ազարէն, 4 ոսկի ամսականով։

1879 Սեպտեմբեր 30ին, հայերէն լեզուի դասատու կը կարգուի Հ. Յ. Ոսկանեան Պատուելին 8 գաղղիական ոսկի ամսականով։

1880ին արաբերէնի դասատու նշանակուած է Խալիլ էֆէնտին, որուն յաջորդած է Շէյխ Պէքիր էֆէնտի դասատուն։

1886 Յուլիսին Միհրան Ղուկասեան անձը կարգուած է եկեղեցւոյ դպրապետ եւ կառավարիչ դըպրոցի 500 ղրուշ ամսականով։

«Որոշուեցաւ 45 ոսկի տրամադրել վարժարանի համար եւ գաղղիերէն լեզուի դասատու մը նշանակել, Պոլսէն ալ վարժուհի մը բերել 8 ոսկի ամսականով» (Տես 5 Դեկտ. 1888, Տոմար Թաղական Խորհուրդի Աղեքսանդրիոյ Հայոց)։

Աղեքսանդրիա, 30 Յունուար 1889

Մեծապատիւ Շաւարշ Աղիխարեան էֆէնտի,

Թաղական Խորհուրդս իր վերջին նիստին մէջ ձեզ հոգաբարձու կարգած է 4 անգլիական ոսկւոյ ամսաթոշակաւ եւ կը խնդրէ որ հաճիք նախակրթարանի երկսեռ վարժարանաց համար ընդհանուր ծրագիր մը պատրաստել ու ներկայացնել։ Խորհուրդս կը խնդրէ նաեւ որ հաճիք ձեռնարկել ընդ փոյթ ձեր պաշտօնին եւ յառաջիկայ երկուշաբթի օրէն սկսեալ այցելել վարժարանս մանչ աղայոց։

Ատենապետ Ազգ. Թաղ. Խորհուրդոյ
Պօղոս Նուպարեան

Աղեքսանդրիոյ Ազգային Թաղական Խորհուրդի կազմը.

Կարապետ Րէիզեան, Գրիգոր Կիւմիւշեան, Զէնոբ Պէյ Մերամէթեան, Անտոն Արթինոֆ, Յակոբ Աչըքեան, Միքայէլ Րէիզեան, Ատենապետութեամբ Իզմիրցի Թադէոս Պէյ Յակոբեանի։

1881ին ժողովը միաձայնութեամբ որոշած է ծախել ազգապատկան պարապ գետին մը որ կը գտնուէր հին Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին արեւելեան կողմը, գինը յատկացնել Միհրանեան մանկապարտէզի շէնքին, ըստ հետեւեալ հաստատագրին։

«Խասալեցւոց դպրատան վաճառման պայմանագիրը 1881 Ապրիլ 20ին, Իտալիոյ հիպոտեկատէրերուն միջոցաւ կատարուած է, որուն օրինակին ըստ խնդրոյ Պօղոսոյ Պատրիարքին հոն ղրկուած է, վեհ. Սահակ փաշա Աբրոյեանի (ծն. 25 Դեկտ. 1822, մեռած 17 Նոյեմբեր 1901) միջոցաւ։

Յիշեալ պայմանագիրն այս օգտակար յօդուածը կը պարունակէ.

«Խասալեցւոց դպրոցն որչափ որ շարունակէ Աղեքսանդրիոյ Հայոց ազգն իրաւունք ունի ամէն տարի ութը աղայ եւ ութ աղջիկ աշակերտաց ղրկելու հոն ձրիապէս, եւ յիշեալ դպրատան տնօրէնութիւնը պարտաւորեալ է զանոնք ընդունելու։ (Տես «Արեւելեան Մամուլ», ԺԵ. տարի, 1885, էջ 212)։

Խասալեցւոց դպրատան համար ծախուած գետնին տարածութիւնն էր 4000 կանգուն (արշին) գինը 32.000 ֆրանք կամ 128.400 ղրուշ եղեր. Ն. Վ. Թադէոս Փաշա շատ գրած է թէ ազգային փրկութիւնը միմիայն դաստիարակութենէն յառով կու գայ եւ ասոր համար արդէն 10 [illegible] դպրոցը ձրիաբար գրած է թուաբանական գիրքը։ (Տե՛ս «Արեւելեան Մամուլ», 1884, թիւ 13-14, Իզմիր)։

Համբարձում Մ. Վրդ. Դիմաքսեան (ծն. 1839 – մ. 22 Օգոստ. 1919) յանձնարարական գրութեամբ մը 7 Յունիս 1876 թուակիր ստորագրուած Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքէ։

«Աղեքսանդրիոյ մէջ Ազգ. վարժարան մը կայ, արդէն ամէն ուղղուած պարմանիներով, հայերէն լեզուին մշակութեան մէկ խումբ կ'երեւի հոն, եւ իր ի նորոյ սկսուեր է փոխանակ արաբերէնի՝ հայերէն լեզուն գործածուիլ Աղեքսանդրիոյ հայոց ընտանեաց մէջ։ Խորհուրդ կայ եղեր հայ մա[illegible] մ'ալ հաստատելու համար, [illegible] նուէր։ Պէյին [illegible] ազգային [illegible] աղօթարան մը մաքուր շինուեր է, եւ 50 [illegible] աւելի եկամուտ բերող կալուած մը [illegible] է յիշեալ արդարադատ Պէյը, ի յիշատակ իւր հանգուցեալ եղբօր Առաքել Փաշա Նուպարեանի, առատաձեռնաբար յարատեւ պահելու նախագահութիւնն ալ անձամբ առած է»։ (Տե՛ս «[illegible] հանդէս հայրենասիրաց», էջ 35-38, Ա[illegible], թիւ 5, 2 Մարտ 1863, Կ. Պոլիս)։

Այս եւ այլ կարեւորագոյն եկամուտներով մէկ մէկ ազգին պէտքը հոգալով, մինչ կողմէն [illegible] գոցելով ժամանակ մը եւ այլ մեն զարկ [illegible] ընդարձակելու, անկէ ետքը հող առնելով վարժարան մը եւս հաստատելու, աշակերտաց եւ աշակերտուհեաց հոգւոյ [illegible] եկեղեցւոյ պարտաւորութիւնը հաստատուն պահելու, աղքատ ընտանեաց հանգստարան մը հաստատելու, անկողին եւ պանդուխտ անանկաց խնամքը տանելու, անոնց հիւանդաց համար բժիշկ մը վարձելու եւ անոնց հիւանդները [illegible] հիւանդանոցը դրելու, աղքատ ճանապարհորդներ իրենց հայրենիքը դարձնելու։ (Տե՛ս Տեղեկագիր 1858-1869 Աղեքսանդրիոյ Հայ գա[illegible], պատրաստուած Թադէոս Փաշա Յակոբեան, առ նոյն Աղեքսանդրիոյ Թաղական Խորհրդոյ ատենադպրութեան ատեանը, 1869, Նիստ Փետրուար ամիս)։

Աղեքսանդրիոյ հայոց դպրատան եւ Պօղոս Պէյեան վարժարանի մէջ գործածուած իրը դասագիրքը— Գիրք որ կոչի Յիսուս Որդի, շարադրեալ Ներսէսի Կլայեցւոյ մեկնութիւն, Անտոնեան Ղուկասու, տպագր. 1824, Վասն հոգւոյ [illegible] Աբրահամ Ամիրայեան Ակնեցւոյ Օհանին յիշատակ Աղեքսանդրիոյ դպրատան 1835։ Պօղոս-Պէյեան դպրոցի նուէր, Սամուէլ Սմայլզ – Ինքնօգնութիւն կամ նկարագիր, վարմունք եւ յարատեւութիւն [illegible] կենսագրութեամբ. Թարգմ. Ֆրանսերէնէ ծանօթագրութեամբ՝ Մ. Էթմէքճեան, տպարան Մ. Պարթիզպանեան եւ ընկեր. Հրդ տպ. 1880, Պոլիս։

Ներսէս Արք. Վարժապետեան (ծն. 1837 – մեռած 26 Հոկտ. 1884) Դիմաքսեան Համբարձում վարդապետը գացած է Աղեքսանդրիա 19 Սեպտ. 1876ին եւ անդուոյն ազգային դպրոցին մասին հետեւեալը գրած է.

«Աղեքսանդրիոյ վարժարանն որ նոյնպէս հանգուցեալ Պօղոս Պէյ Եուսուֆեանի շնորհիւ հաստատեալ է, քաղաքին մասնաւորապէս շուկայի կողմը կ'իյնայ, շատ բաւականին ընդարձակ է եւ յատուկ դասարաններու կը բաժնուի։ Վարժարանն որչափ մեծ, աշակերտութիւնն ալ այնքան փոքր էր. մեր այցելութեան միջոցին հազիւ հազ 8-10 ուսանողներ գտանք, որոց մեծ մասն ալ հասակաւ խիստ պզտիկ է։ Ուսմունք— ընթերցանութիւն, գիր, հայկաբանութիւն, գաղղիերէն, անգղիերէն եւ թուաբանութիւն։ Դասատու. Տիգրան-Հայրապետեան Սուսարանեան Իզմիրնացի»։ (Տե՛ս «Ճիթք ի մանկունք ի Միջերկրականն», երկասիրեց Համբարձում Մ. Վրդ. Դիմաքսեան, էջ 285, Կ. Պոլիս, 1877, Տպագրութիւն Հայաստանեայց)։

«Մեր անկեղծութիւնը պարտք կը դնէ թէ վարժարանը գոհացուցիչ վիճակի մէջ չէր եւ մենք խնամոց պէտք ունէր, առաւել եւ այնպէս չէր յուսալ որ անդուոյն յառաջդիմական մեծանուն ազգայինք մինչեւ վերջն այսպէս բարձի թողի ընենեն»։ (Տե՛ս «Ճիթք եւ մանկունք ի Միջերկրականն», 285 էջ)։

Ահա ուրիշ վկայութիւն մը դպրոցին վիճակին մասին.

«Աղեքսանդրիոյ վարժարանը որ ազգային բարերար Թադէոս եւ Կարապետ Յակոբեանց եղբարց անմիջական խնամոց ներքեւ է, մինչեւ ցարդ ընթաց երբեք առաջդիմութեան ընթացք մը չունենալէն զատ, կարեկցութեան արժանի վիճակի մէջ ալ կը գտնուի, յաւելունք թէ ասոր ալ, անդուոյն ազգայիններէն մանաւանդ ասոնք ալ կը հաւաքէ եղեր մեծապատիւ եւ ազգասէր Թադէոս աղան, յանուն վարժարանին, վեց ամիսէ վեց ամիս կամ տարուէ տարի, մէկ, երկու եւ երեք լիրա, ինչ զարմանալի բան է որ Աղեքսանդրիոյ ազգային մանկունքն օտար դպրոցներու մէջ դաստիարակուելու եւ ուսում ընդունելու կ'երթայ, եւ անդուոյն ազգային վարժարանը ամենաողորմելի վիճակի մէջ կը թողուն»։ («Ժամանակ» լրագիր, 2 Դեկտ. 1867, թիւ 129, Կ. Պոլիս)։

«Աղեքսանդրիոյ մէջ ազգային վարժարան մը կայ, որուն ամէն ուղղութիւն հայերէն լեզուին մշակութեան մեծ խանդ կ'երեւի հոն եւ նոր ի նորոյ սկսած է փոխանակ արաբերէնի, հայերէն լեզուն գործածուիլ Աղեքսանդրացւոց զաւակաց մէջ»։ («Ժամանակ», Հանդէս հայրենասիրական, Մարտ 1865, թիւ 5, էջ 38)։

Ահա քանի մը հակառակ վկայութիւններ մամուլին ազգային գաղութի վիճակին մասին.

«Այրի հայ կին մը ազգային սնտուկէն ամիսը 10 ֆրանք նպաստ կը ստանայ եւ որուն զաւակը ազգային դպրոցը երթալով, անառակութեան մէջ կը յառաջդիմէ։ Այրին կը քննէ եւ կ'իմանայ որ այդ դպրոցը գտնուող վարժապետը փողոցները պտտելով, սրճարանները խաղ խաղալէ վերջը անգամ մը միայն կ'երթայ դպրոց. միւս ժամանակները դպրոցին մէջ գտնուած տղաները որ բոլոր այրեաց որդիք եւ որբ են անառակութեամբ կ'անցունեն։

«Թիֆլիզէն այրին կ'երթայ մէկ ազնուականին տունը կ'ըսէ որ դպրոցին զարդման տանին, ազնուականն ինչ ըսէ, այրին կ'աղաչայ. կ'ըսէ այս որբերուն որդւոյն ձեր վրայ է, զաւակ կարօտութեան ունինք ձեր աղաքը կը զրկէք օտար ազգաց վարժարաններուն եւ կը կերթուին ուսանելու պէտ, ինչ որ կ'ըլլայ մեղք է, ամէն զի յանցաւորութիւն, եթէ ձեր տղաքն ալ այս դպրոցն ըլլան, անպատճառ դպրոցը կարգի մտնելով, եթէ տղաքը բան մը չսորվին ալ գէթ անառակ չեն ըլլար. չատ խօսքեր կը խօսի այրին արտասուելով, ազնուականը ըլլիմանար. կ'ըսէ որ իմ ձեռքին մէջ դպրոցին զարդման չկայ, տանկայի քու որդւոյդ զարդման տանիլ կու գայ եւ տարեկան ծախքը վճարելով արքենին որդին զաւակներուց դպրոցը կը զրկէ իր որդւոյն հետ։ Ամառ ըլլալուն կու գայ այրին կ'երթայ Թաղւոր Աղա Ցախորեանին իր ամառանոց տանելու, բարեգործ երեւելիաներ տաւարին յանդիմանելով զինքը՝ կը վռնտէ. թէ ինքը հարստացած է եւ տղոցն օտար ազգաց դպրոցը կը ղրկէ. թող երթայ իր հարստութեամբը աղքատ եւ րատուականներուն։ Տղան մայրը կը տանջուի իր զաւակը հայոց դպրոցը ղրկել որդեգրի ամսական նպաստէն չզրկուի»։ («Մեղու» ամսագիր, 1870, Օգոստոս 31)։

28 Հուլ. 1870, Աղեքսանդրիա

Գերապատիւ Սրբազան Հայր,

Ամսէ առաջ ձեր Սրբազնութեան գրած նամակը ընդունելով տեղեկացուցած էք տեղւոյս ազգային վիճակը եւ որոյ համար խնդրած ալ էի որ որ առաջ ձեր առողջութիւնը մեզ իմացնէք. վախնալով որ մի գուցէ ատոր համար տանիլ ժողովոյ երկար ատեն մնալով գէշ հետեւանքներ անդի գտնան եւ չիրաւի այս անգամ պատճառ եղաւ մեզի ատոր, դպրոցիս մայրապետ-վարժապետ Սիմոն Թաղւորեանը, որ 1864էն վարժարանի հոգեւոր էր 12 անգլիական ոսկի ամսաթոշակով եւ հաւասարուած անձնական մը ունեցած էր ձեռքերին իր ազրամագրութեան ատեն. Վարժապետս մինակը դըպրոցին տղաքը անխնայ ծեծելով հանդէպ խամավարէնի մը չհերարերեցիք, հայերէնի ստանալիքներ ըններ զաւակներու հեզ եղան. Քրիստափոր վարժապետ Դալլաքեանը յանդիմաներ է զինքը. յուզուած անոր վրայ կը զայրանայ, կը ցանեայ եւ անյօսր հայհոյանքներով Քրիստափորին վրայ կը յարձակի զարնելու. այնպէս որ աղայք անգամ աներեւոյթ կը ըլլան ամէնքը մէկէն ըլլալու, պատուոյս, յայնժամ Քրիստափորը խոհեմութիւն կը ընդէ լռել պահել եւ մէկէն տղաքը իրենց տունը արձակել պատուիրելով որ դպրոց չի գան մինչեւ նոր անօրէնութիւն մը։ Այս գործը քննելով ճամբայ առայ Սինոդ տէրտէրներին։

Արդ Սրբազան Հայր, դպրոցնիս գոց է եւ տղայք մէկ բերան կը բողոքեն ատ տղոցն անօրէնութեան Սինոդին դէմ եւ չեն ալ ուզեր դպրոց գալ մինչեւ որ նոր կառավարիչ մը մեծնի գործերնին, եւ այս քանիներուդ անգամ է որ կոխուեր յարուցած է այս մարդը. բերանացի ալ կը սպասենք ձեր Սրբազնութեան, թէ հիմակու հիմայ այս եղելութեան նկատմամբ ինչ հրաման որ տաք եւ միջնորդու մը մեզ իմացուցէք որ ըստ այնմ ի գործ դնենք։

Մնամ միշտ աղօթարար

Աբրահամ Քհյ. Անէմեան
Մկրտիչ Քհնյ. Չուպուքեան

«Որ թէ դպրոցաց համար ամէն ճիգ թափող ձեր ազգասէր Ամաթիորդը Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի դպրոցները փակել տուած է իր չահուն համար, երբ է որ ըստ որոշման Քաղաքական Ազգ. ժողովոյ Աղեքսանդրիոյ «Պօղոս-Պետրեան» դպրոցը գոցուեցաւ, որովհետեւ զաւականներէն մէկ յառաջացած մինչեւ երբեմն իւր կենթամալը կը զոհեր, եւ մեռնչ անհատականութեան կը վարժապետէր, անմարդկայ էր այս նկարելի ընթացքին ատենել եւ պատրաստուած նոր ուսուցիչներու գործածանը սպասել, վասնորոյ Քաղաքական ժողովոյ նախագահութ. զոհեց փակել զայն, ման բաց թողած աշակերտաց անմեղ խումբին բարոյականը թունաւորուած ըլլալն։ (Տես Դատաստանական յառաջադրութիւն Ազգ. Թաղ. Ժողովոյ 21 եւ 25 Հոկտեմբեր 1872. յԱռաջնորդարանն Հայոց Դահլիճէ)։

Ճշդութիւնը կը վաւերացնեմ

Դիւանադպիր Յակոբ Պօղոս

(Տես «Փունջ» լրագիր, 1872, թիւ 753, Պոլիս. «Արշալոյս-Արարատեան», 4 Նոյեմ. 1872, Իզմիր. «Արարատ» ամսագիր, 1872, էջ 419, Վաղարշապատ)։

«Պօղոսեան» կամ Պօղոս-Պէյեան Ազգ. վարժարանը կը գտնուէր Աղեքսանդրիոյ Սուրբ-Պօղոսին մասնաճիւղերու շուկային եւ պարտէզին մէջ, կիթին ժամերը։ Ընկեր 1838ին աշխատական խոյսեան էր ներքին խանութներով վարձու տրըւած, եւ թաղը կը կոչուէր Սիման-Սալ Պանթօ։ Պետական թուականը եւ արձանագրութիւնն – Մաթթէոս մէկ մասն յանուն այդին վաղահասին – հէնաշէնք – Պօղոս Պէյի մեծաքանակ նուիրատւութեամբ Եուսուֆ Սարգիսի – թուական 16 Զիլհիճէ 1262 հիճրէ թուականու Աղեքսանդրիոյ մէհքէմէէն։

1878ին Ազգային Թաղական Խորհուրդը վարժարանի մասին տուած է հետեւեալ որոշումները.

«Դպրոցին աշակերտաց գրադարանին գանձապահ ընդունելու Յակոբ Ա. Զօհրաբեան պարոնը, ամիսը 30 ֆրանքով»։ (Նիստ 2 Յունիս 1878, Ազգ. Թաղ. Խորհուրդի արձանագրութեան տոմար)։

Արտաքին հաճած իր անձնական ակնարկութեան պատճառաւ հրաժարականը տայ եւ նոր անդ ա-

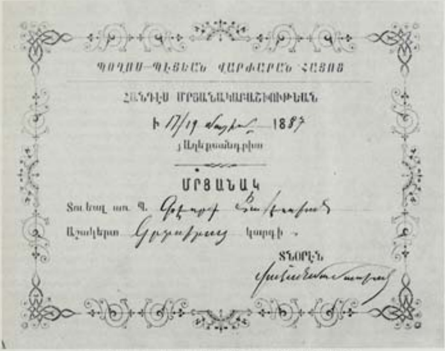

ՊՕՂՈՍ-ՊԷՅԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՀԱՅՈՑ

ՀԱՆԴԷՍ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ

Ի 17/19 Մայիսի 1887

յԱղեքսանդրիա

ՄՐՑԱՆԱԿ

Տուեալ առ Պ. Գէորգ Եաղճեան

Աշակերտ Երրորդ կարգի

ՏՆՕՐԷՆ

Աղեքսանդրիոյ Ազգային Պօղոս-Պէյեան Վարժարանի մրցանակին նմոյշ մը, ստորագրութեամբ՝ Վահան Մամուրեան։

քննաւոր մին ընտրել է յառաջդիմութեան առաջին ժամանակոյն։ (Նիստ 9 Յունիս 1878)։

«Այսպէս որ է կիւրակէ Խորհուրդը գումարուելով, որոշեց որ նախկին երաժշտութեան դասատու պարոն Խաչիկ Աշըքեան անդամը աշակերտին դպրոցին երաժշտութեան դասատու կարգել, յանձնելով իրեան ըստ որին որոշեալ ժամուն ուսանելու երաժշտութիւն դպրոցին աշակերտաց եւ որոշեց Խորհուրդը դարձեալ իւր վարձքի ամսականը շնորհելու, որ է 6 անգլիական ոսկի, ուստի յիշեալ ամսականով դարձեալ իւր վարձքի պաշտօնը պիտի վարէ թէ՛ Ս. եկեղեցւոյ մէջ եւ թէ միացեալ ազգային դպրոցին մէջ սկսեալ առաջիկայ Նոյեմբեր ամիսէն»։ (Նիստ Թ. 29 Հոկտեմբեր 1878)։

Թաղական Խորհուրդը որոշած համարեցաւ նոր արարեալներ, գաղղիերէն դասատու կարգել վարժարանին մէջ 4 անգլիական ոսկի ամսականաւ։ Ն. Ռուբինեան Հայերէն դասատուին ալ Թ գաղղիական ոսկի ամսականին, երկու հօս գաղղիական ոսկի վերադարձել եւ արտահանել ասա գաղղիական ոսկի արուել, Թաղական Խորհուրդը որոշեց։ Ատենապետ Գէորգ Բէյօղլեֆ, Կարապետ Օհաննեան։ (Նիստ ԻԴ. 20 Սեպտ. 1879, Տոմար Թաղ. Խորհուրդոյ ատենագրութեան)։

«Խորհուրդոյս համաձայն որոշմամբ պաշտօնեան գտնուեցաւ «Թօփալ-Պէյեան» դպրոցի հակարանութեան դասատուն փոխանակ 8 եգիպտական ոսկւոյ, 10 եգիպտական ոսկւոյ ամսականաւ վարձատրել է պատշաճ գաղղիերէն դասատուութեան սահմանելուն։ Թաղական Խորհուրդոյս այս որոշումը սպասողն է արդարեւ իր գիտութեան եւ աշխատութեան»։ (Նիստ 8 Փետրուար 1881)։

«Աշակերտներէն հանգամանք կիրակէ իւր պաշտօնէն հրաժարեցնելով, նորա տեղը գրուեցաւ Խաչիկ Էֆէնտին թէ՛ աշակերտներ իրական դասատու թէ զըրքական անուամբ երկու զինութի ամսականաւ»։ (Նիստ 1 Նոյեմ. 1881)։

Չըր խնդիր – Ազգային երկսեռ վարժարանի նախագահ գալով Ն. Վանս. Թադէոս Գէյի բացատրեց որ թէ Ազգը մեն պէտք ունէր բարեկարգ վարժարան մը, բայց դժբախտաբար ազգայինք մեն հոգ չեն տանիր իրենց զաւակները հոն ղըրկելու եւ անոր համար կանխաւ կ՛ուզէր իմանալ թէ արդեօք ազգը ամէն եւս պէտք ունէր իւր զաւակը հոն, այլ թէ ոչ մեղք է ըստ Ն. վեհափառութեան ազգին առածը չենելու համար նորոգելով այս ինչպէս վերայ ժողովս համաձայն ըլլալով Ն. վեհափառութեան, նորընտիր Հոգաբարձութեան յանձնելու հոգը»։ (Տես Նիստ 19 Մայիս 1885 եւ «Արեւելեան Մամուլ», 1885, էջ 204)։

«Դպրոցն նկած է Մխիթար Ղուկասեան անձը, որ բաւական նման կ՛երեւէր այդ պաշտօնին, ուստի նախագահ Սրբազան Հայրն առաջարկեց հաստատել զայդ անձն դպրութեան եւ վարժարանին կառավարչութեան պաշտօնոյ մէջ, որում արդէն ինք իսկ փափագեալ էր։ Ուստի ժողովը որոշեց այդպէս կարգադրել լուսաւորութեան պաշտօնն ալ տալով նախկին դպրապետին Մարտիրոս Սարաֆեանի։

Մխիթար Ղուկասեանի ամսականը որոշուեցաւ 500 ղրուշ, այլ ղրուշ երկրաչափական։ 15 Յունիս 1886էն սկսեալ, իսկ Մարտիրոս Սարաֆեանի 300 ղրուշ ամսական։ (Տես Նիստ 1 Յունիս 1886, Տոմար ատենագրութեան Աղեքսանդրիոյ Թաղական Խորհուրդի)։

15 Մայիս 1885էն 16 Մարտ 1886ին Ազգային դպրոցն շէնքը նորոգուած է ըստ հնարաւոր արժանաւորութեան.

«Հին եկեղեցւոյն վարժարանի փոխելու եւ զայն բաժանելու անոր նորոգութեան համար եղած ծախսերուն հաշուեցուցակն որ է ամէնն 27-541 ղրուշ, 10 Փար. ժողովը յետ քննելոյ վաւերացուց»։ Աղեքսանդրիա 16 Մարտ 1886։

Ժողովականք – Կարապետ Բէկեան, Գրիգոր Կիւաֆիկեան, Զէնոբ Պէյ Մերամէթճեան, Միքայէլ Րէֆիքեան, Ա. Արթինօֆ։ (Տես Տոմար քննութեան նախագահ հաշուի 1881–1886։ Տես «Արեւելեան Մամուլ», Ապրիլ 1886, էջ 201–213։ Ա. Մամուլի թղթակիցն է. Շաւարշ Աղաբեկեան, քարտուղար ժողովի եւ անդրէն դպրոցին)։

Պարունակութ մէջ կայ մի ապաւոր վարժարան ուր կը յաճախեն 25ի չափ աշակերտք, որոնց երեքը թէի են, 2-3 ալ անուամբ հայ, մնացեալը բուն հայ են, որք կ՛ուսանին հայերէն, քերականութիւն, աշխարհագրութիւն, թուաբանութիւն, գաղղիերէն եւ արաբերէն լեզուները եւ եկեղեցական երաժշտութիւն։ Դասատուք 3 են, մին հայերէնի եւ գաղղիերէնի, մին արաբերէնի, մին ալ եկեղեցական երաժշտութեան։ Այգ ընդհանրապէս առաջներէն կը խօսին, իսկ կանայք Գահիրէ հայերէն։ (Տես «Արմէնիա» լրագիր, Ա. տարի, Թիւ 97, 24 Յունիս 1886, եւ Բ. տարի, 20 եւ 27 Նոյեմբեր 1886, Մարսէյլ)։

1887 Փետրուար 24ին Վարդանանց տօնին Հինգշաբթի օր, յետ Ս. Պատարագի ժողովուրդը գացած է վարժարան. ուր անհնարին շքեղութեամբ, դափնիներով, ծաղիկներով, դրօշակներով, Հայաստանի, Հայկայ եւ Վարդանանց պատկերներով զարդարեալ մի քիչ պատրաստուած էր մեծ խնամոք։ Մօտ 150 հոգի ներկայ էր. Արժ. Ղեւոնդ քահանայ Փափազեան կը բանայ հանդէսը խօսելով Վարդանանց պատերազմի վրայ. ուսանողներ արտասանեցին քանի Վարդանանց նուիրուած գըրուած ոտանաւորներ, մի գեղանի օրիորդ եւս փոքրիկ ճառով մը փափաք յայտնեց աղջկանց վարժարանի հաստատութեան, խօսք առին Ազատաւոր բէյ. Պարիկեան եւ Ղուկաս Էֆէնտի Փափազեան, «Կիլիկիա» բանաստեղծութիւնը արտասանուեցաւ աշակերտի մը կողմէ. դպրոցի տնօրէն պատուելի Վահան Մամասեան (պաշտօնի կոչուած 1885 Սեպտեմբերին) մի ատենաբանութեամբ բացատրեց այսպիսի ազգային հանդէսներու օգտակարութիւնը, խօսեցաւ իգական սեռի կրթութեան վրայ, նորակազմ «Արմէնիա» ընկերութեան նպատակն բացերն շնորհաւորելով խրախուսեց զգաստ. ազամ, շնորհակալութիւն յայտնեց Ազգային Ժողովոյ անդամոց եւ ժողովրդեանց։

Վ. Հայկազն (Վահան Մամասեան)

(Տես «Արմէնիա» լրագիր, Բ. տարի, թիւ 60, 19 Մարտ 1887, ուր եւ խմբագիր Մկրտիչ Փորթուգալեան ծնած է 9 Հոկտ. 1848ին, մեռած է 27 Սեպտեմբեր 1921ին, Մարսէյլ)։

«Տեղւոյս հայոց վարժարանն, ուսուցչական ընտիր ծրագրով մի համեմատ, կը յառաջդիմէ գրեթէ մի տարիէ ի վեր (1885–1886) ունելով նոր տեսչութիւն, մի Կ. Պոլսէն բերուած ուսուցչի մը տնօրէնութեան ներքեւ, վարժարան կը յաճախեն 28 աշակերտք, որոց թիւն 35ի կը հասնէր, եթէ ոմանք չգաղթէին այս քաղաք։ Վարժարանի Ա. կարգի ներկայ տարւոյ ծրագիրն է հետեւեալը.

Հայերէն, քերականութիւն, աշխարհաբար ընդարձակ վարժութիւնք, քերականականք, համանիշ, համանիշ բառեր, արտասանութիւն, շարադրութիւնք, բարդ եւ ածանց բառից, ուղղագրութիւն, ասուած ի բերան։

Գաղղիերէն – ընթերցանութիւն, համառօտ քերականութիւն (համեմատ վարժութեամբ), թարգմանութիւն գաղղիերէնէ ի հայ, ուղղագրութիւն, ասուած ի բերան։

Արաբերէն – ընթերցանութիւն թարգմանութիւն, ուղղագրութիւն, կրօնագիտութիւն, սրբազան պատմութիւն, պատմութիւն Հայոց, [illegible], գործնական թուաբանութիւն, աշխարհագրութիւն՝ բնական եւ Եւրոպա, համառօտ, Հայաստանի աշխարհագրութիւն ընդարձակ, [illegible], ձայնական երաժշտութիւն (եկեղեցական եւ ազգային երգեր), գրավարժութիւն, հայերէն, գաղղիերէն, արաբերէն, գեղագրութիւն եւ գծագրութիւն։ Թէպէտ մարմնամարզի վարժութիւնք եւս սկսած էին, բայց ծնողաց ոմանց խընդրանօք դադրեցուցուած է դժբախտաբար։ Ցաւով ազգային վարժարանին թէպէտ ցարդ հաստատուած չէ, այլ ի մօտոյ կը յուսամք թէ այդ իսկ դիւրաւ յաջողի ի մեծ խնդիր եւ յերջանկութիւն հայ գաղթականութեան, չունինք վէճ. Թագւոր Փաշայի Յակոբեան, որ շատ բարիք գործած է հայ համայնքին մէջ հոգալով զայն, իւր առատաձեռնութեամբ գովելի օրինակ մը հանդիսանալով եւ իւր վարչական գործոց մէջ ունեցած բնական ձիրքերովը»։

Վ. Հայկազն

(Տես «Արմէնիա» լրագիր, Բ. տարի, թիւ 63, 30 Մարտ 1887, Մարսէյլ)։

«1887 Մայիս 17/29 Կիրակի օր, Պօղոս-Պէյեան Վարժարանի պարտէզին մէջ ամենայն շքեղութեամբ կատարուեցաւ նոյն վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, ընդ նախագահութեամբ մեր բարեխնամ Առաջնորդ Տէրդ. Տ. Մատթէոս Արք. Իզմիրլեանի (ծնած 12 Փետր. 1843 – մեռած 10 Դեկտ. 1910) եւ տնօրէնութեամբ պատուելի Վահան Մամասեանի ճանչցուած ուսուցչին վարժարանիս Աղեքսանդրիոյ։ Ներկայ էին՝ Վսեմ. Թագւոր Փաշա Յակոբեան, Վսեմ. Զէնոբ Պէյ Մերամէլթճեան, եկեղեցւոյ Արժանապատիւ վարդապետ եւ քահանայ հայր եւ ազգային ամանց մօտ 1000 հոգի միջազգային բազմութիւն մը, առատ լրագրողներ, կարդացուեցան ճառեր հայերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն լեզուներով, դաշնակ եւ նուագ, լուսանկարիչ Յակոբ Թիւրաֆեղեան նկարեց։ (Տես «Հայեր յԵգիպտոս», Արմէնիա, Բ. տարի, թիւ 83, 1887 Յունիս 1)։

Այս գնահատական գրութիւնը Առաջնորդ Մատթէոս Արք. Իզմիրլեանի, վարժարանի յառաջդիմութեան մասին, Վահան Մամասեանի տնօրէնութեան շրջանին վերաբերեալ.

«Աղեքսանդրիոյ Ազգային վարժարանի տարեկան հարցաքննութեանց մասնաւորապէս հայերէն լեզուի, ազգային եւ սրբազան պատմութեան եւ թուաբանութեան քննութեանց ներկայ գտնուելով եւ քննելով իսկ [illegible] իմոյ ուսմանց շատ գոհացուցիչ գտայ աշակերտաց վիճակը, մէկ տարուան ժամանակամիջոցի մէջ աշակերտաց ըրած յառաջդիմութիւնը կ'ապացուցանէ թէ աշակերտք աշխատած են եւ պատուարժան ուսուցիչք վստահական ժամանակաւորապէս Պր. անօրէնին ստանձնած ուսուցման ժողին տուած ուղղութիւնը գնահատելի է, յետեւապէս կը փութամ շնորհակալութիւնս յայտնել առհասարակ բոլոր ուսուցչաց եւ պարոն անօրէնին Վահան Մամասեանի ցուցուցած ջանիցն եւ աշխատութեան նոյնպէս խորին շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ Նորին Վսեմ. Թադէոս Փաշա Յակոբեանի, որ Աղեքսանդրիոյ ազգային ունեցւածքին ընդհանրապէս հաստատուն վիճակի եւ հաւասարակշռութեան գրաւ լինելով ազգային գործոց միօրինակ ուղղութեան եւ յառաջեւ շարունակութեան մէջ կ'ընթանան, ինչպէս եւ ազգային վարժարանն: Կը մաղթեմ որ Ամենակալ Տէրը երկար եւ երջանիկ կեանք պարգեւէ նմա եւ յառաջդիմութիւն համայն Եգիպտոսի Ազգ. գործոց:

Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի
Մատթէոս Արք. Իզմիրլեան

(Տես «Արմէնիա», Բ. տարի, Թիւ 86, 22 Յունիս, 1887, Մարսէյլ):

Թադէոս Փաշա Յակոբեան 11 Մարտ 1870ին յանձն առած է Աղեքսանդրիոյ Հայ գաղութին Ազգային Թաղական Խորհուրդի ատենապետութիւնը, կարգադրութեամբ Նուպար Փաշա Նուպարեանի: 1885 Ապրիլ 10ին Թադէոս Փաշա Յակոբեան ընդհանուր ժողովի հրաւիրած է ազգային մարմինները եւ ներկայացուցած է ազգին տնտեսական վիճակը, յանձնի ժողովոյ ներկայացնելով հաշուական տոմարները եւ հաշուեցուցակները, որ ժողովականները գնահատելով ընդունած եւ վաւերացուցած են: Թադէոս Փաշա փափաք յայտնած է ազգային երկսեռ դպրոց մը հաստատել, եթէ ազգայինները իրենց զաւակները հոն ղրկեն, եթէ ոչ՝ մեղք է ազգին ստակին ունայն տեղը վատնել: Ապա ընտրուած է Թաղական Խորհուրդ մը բաղկացած

Վսեմ. Կարապետ Պէյ Րէֆիքեան՝ դատաւոր
Վսեմ. Ջէնոբ Պէյ Մերամէթճեան՝ ճարտարապետ
Վսեմ. Յակոբ Ալըքեան՝ առեւտրական
Վսեմ. Գրիգոր Կիւտէքեան՝ առեւտրական
Վսեմ. Աճեան Արթինօֆ՝ Առեւտրական
Վսեմ. Միքայէլ Պէյ եւ Րէֆիքեան Ազգ. պաշտօնեայ դատարանաց:

(Տես «Արեւելեան Մամուլ» 1885, էջ 201-213):

Աղեքսանդրիոյ համայնքին ներքինի Թեմական ժողովը, իր 5 եւ 17 Դեկտ. 1888ի նիստին մէջ նկատի առած է «Ազգային մանչ աղջկայ վարժարանի բարեկարգութիւնը եւ աղջկանց վարժարանի մը բացման խնդիրը, յետ խորհրդակցութեանց որոշեց նախապէս աղջկանց վարժարան մը հաստատել, քահանայատան վրայ, կից մանչ տղոց վարժարանին, համեստ գումարով մը, եւ երկսեռ վարժարանաց համար այժմէն պատրաստել ուսմանց ծրագիր մը, նախակրթարանի մը համար, յորս պիտի աւանդուին հայերէն լեզու, պատմութիւն ազգային եւ կրօնք, արաբերէն լեզու մանաւանդ տղայոց համար, ֆրանսերէն լեզու, թուաբանութիւն, աշխարհագրութիւն, գեղագրութիւն, ասեղնագործութիւն աղջկանց համար, իսկ ամսական ծախք որոշուեցաւ երկսեռ վարժարանաց համար, 45 եգիպտական ոսկի, յորոց չորսն դասարանական առարկայից եւ ձեռագործական նիւթոց գնման յատկացնել, յատուկ Հոգաբարձութեան խնամոց յանձնուած բարեկարգեալ նախակրթարան մը»:

«Թաղական Խորհուրդս աղջկանց վարժարանի հաստատման խնդրով զբաղելով եւ նկատելով որ հին շէնքին վրայ ուրիշ շէնք մը բարձրացնելու անկարելիութիւն կայ, նոյնին խարխուլ ըլլալուն պատճառաւ, որոշուեցաւ (նոր Պօղոս-Պետրոս) եկեղեցւոյ դիմաց Առաջնորդարանի մը եւ երկսեռ վարժարանաց շինութեան ձեռնարկել, առ այս Վսեմ. Պօղոս Փաշա Նուպարեան ստանձնեց ուսումնասիրել շինութեան գործն մասնագիտական խորհրդակցութեան մը համար, եւ ապա հաղորդել Խորհուրդիս պարագան ու պատշաճ տնօրէնութեանց»: (Տես Նիստ 29 Դեկտ. 1888, Տոմար Թաղ. Խորհուրդի ատենագրութեան Աղեքսանդրիոյ):

1890ի Աղեքսանդրիոյ համայնքի Թաղ. Խորհուրդի կազմն էր. Պօղոս Փաշա Նուպարեան՝ Ատենապետ, Յովհաննէս Չիզիխանօֆ, Հայկ Եդիկլէր, Յակոբ Աղնաւորեան, Աբրահամ Պէյ Թարթող, Գաբրիէլ Մեզրոսեան, Աճեան Արթինօֆ եւ Յովսէփ Եուսուֆեան:

1888 Օգոստոս 5ին Յովհաննէս Չիզիխանօֆի յանձնուած է հոգը կրթական ծրագիր մը պատրաստելու Պօղոսեան Ազգ. վարժարանի համար:

Անկէ ետք Յովհաննէս Չիզիխանեանց Ազգային վարժարանի հողաբաժնու կազմուած էր, բայց ան նամակով չէ ընդունած. Հայկ Եդիկլէրի առաջադրման Խորհուրդը որոշած է Ճուարէ Աքքիմեանը կոչել սոյն պաշտօնին, որովհետեւ ան ամէն օր երկու ժամ վարժարան պիտի այցելէր որոշուած է 4 ոսկի թոշակ յատկացնել իբր վարձկառաց, եւ զայս որոշումն հաղորդել առ նա, խնդրելով որ ընտիր ծրագիր մը պատրաստելով ներկայացնէ Խորհրդեանս: (Տես Նիստ 29 Դեկտ.

1888, Տօմար ամենագրութեան Թաղական Խորհուրդի)։

1886 Մարտ 17ին Իզմիրլեան Սրբազան կը հասնի իր պաշտօնատեղին, Եգիպտոսի վիճակի Առաջնորդ, որ ընտրուած էր 3 Յունուար 1886ին։ Իզմիրլեան ամենամեծ դժուարութիւնը հարթած էր, նոյն իսկ ամէնէն ազնուապետական տարրերը իրենց աջակցութիւնը նուիրեցին համաձայնութեան կէս առ կէս գործակցութեան, այդպիսի ձեռնտուիլ որ ծանր պարագայից առաջ կը հանէր չուառ իր պարագաներէն։ Դպրոցներու վիճակը որ ուսոյ բարւոքեցաւ (Դահիրէ, Աղեքսանդրիա) եւ անհատական խնդիրներ կառավարութեան հետ պաշտպանութիւնը վայելեցին։

Մատթէոս Եպս. Իզմիրլեան իբր Առաջնորդ կը գործէ 1886 Մարտ 17էն մինչեւ 1891 Նոյեմբեր ամիսը եւ կը հրաժարի։ (Տես «Արարատ», Երգ տարի, 1893, էջ 110, Մ. Պետրոսեանի)։

1886ին Աղեքսանդրիոյ հայ գաղութը կը բաղկանար 20ի չափ ընտանիքներէ եւ մօտ 80 պանդուխտներէ, ունի դպրոց 25 աշակերտներով, երեքը եկեղեցի եւ 2-3 այլ մշակով հայ. ուսում՝ հայերէն, ընթերցանութիւն, աշխարհագրութիւն, թուաբանութիւն, ֆրանսերէն եւ արաբերէն եւ եկեղեցական երաժշտութիւն. 3 ուսուցիչը, մին՝ հայերէնի եւ ֆրանսերէնի, մին՝ արաբերէնի, մին ալ եկեղեցական երաժշտութեան. Պապական (հայ կաթոլիկէ) մի քանի ընտանիք, Բողոքական չկայ։ («Արմէնիա», Բ. տարի, թիւ 27, Մարսէյլ)։

«Տեղւոյս նորընտիր Պատ. Թաղական Խորհուրդն ընդ Ատենապետութեամբ Վսեմ. Պօղոս Փաշա Նուպարեանի, գիտուած խիլ մը այդպիսի գործերն կարգադրելէ յետոյ ձեռնարկած է նաեւ այդպիսի մանչերու վարժարանին բարեկարգութեան գործով պարապելու, եւ երկսեռ վարժարանի մը շինութեան համար հարկ եղած որոշումներն առած է»։ (Տես «Նժդեհ», 1888, թիւ 1, Աղեքսանդրիա։ Տես նաեւ Նիստ Արձ. Թաղ. Խորհուրդի, 1881, Ապրիլ 29, էջ 56, եւ 1891 Մայիս 4, էջ 57)։

«1892 Օգոստ. 29ին վարժարանաց ներկայ վիճակին համեմատ, համեա ծրագիր մը պատրաստելու գործն յանձնուեցաւ Յովհաննէս էֆ. Չիգինաֆի, որմէ յետոյ հարկ եղած կարգադրութիւնները ի գործ դնելով բաց այժմ պիտի ձեռնարկուի, վարժարանաց բարեկարգման հայերէնի ուսուցիչն է Եսայի Պօյաճեան»։

«Թաղական Խորհուրդս այս ամսոյ 20 Սեպտ. 1892ի նիստին մէջ յանձն Յովհաննէս էֆ. Չիգինաֆի վարժարանաց համար պատրաստած նախագիծն որոյ եզրակացութիւնը, 5 տարեկանէն մինչեւ 10 տարեկան աշակերտ ընդունիլ, ուսուցանելով կրօնք, այդպիսի ընթ. եւ պատմութիւն եւ 8 տարեկանէն արաբերէնի եւ անգլիերէնի նախնական դասերն տալ։ Միաբանելով ընդունեց եւ որոշեց որ աշակերտաց նախնական քննութիւն մը ընելու է ու ծնողներն ու ուսոյ այդպիսիներն ալ հրաւիրելով անոնց հետ եւս անհամաձայնութիւն մը ընելէ յետոյ նիւթաւորութեան տանելով նաեւ պիտակին բաց այժմ ձեռնարկել ի գործ»։ (Տես Տօմար ամենագրութեան Թաղ. Խորհրդոյ Աղեքսանդրիոյ, 1892, Սեպտ. 20)։

1893ին աղջկանց վարժարանի ուսուցչուհի Օր. Սիրանոյշ Յովսէփեան հրաժարած է, իր ամսականն էր 10 ոսկի։ 1893ին վարժարանի համար տնօրէն ուսուցիչ կը նշանակուի Տիգրան էֆ. Ափինարեան 750 գրուշ ամսականով, պաշտօնն է վարժարանի տնօրէնութիւն եւ պիտի ուսուցանէ հայերէն լեզու իր ձեւերով եւ գաղղիերէն։ Աղջկանց դպրոցին համար կ'ընդունի Օր. Մարի Սէմէրճեան 10 ոսկի անգլիական ամսականով։ (Տօմար ամենագրութեան 1893)։

Սոյն տարի 1894 Մայիս 1ին Աղեքսանդրիոյ երկսեռ վարժարանաց մէջ կը կրթուէին 24 մանչ եւ 27 աղջիկ ուսանողք, դասատուք եւ դպրոցական այլ պիտոյք. Հետեւաբար կը մատակարարուէին ձրի անխտիր ամէն աշակերտաց, վարժարանաց Հոգաբարձութեան Ատենապետ Իզմիրցի Հայկ էֆ. Եբէյեր իր մասնաւոր հոգածութեան առարկան ըրած է վարժարանները, որոնք կից են իրարու։

Մանչ տղայոց վարժարանին տնօրէն գտնուած է Տիգրան էֆ. Ափինարեան 1894-1895, որ բարձրագոյն կարգին կը դասախօսէր հայերէն եւ ֆրանսերէն, պատմութիւն, արաբերէն լեզուն կ'աւանդուի ի ձեռն Առաջնորդի քարտուղար Յակոբ էֆ. Պաղտասարեանի, հայ դաստիարակ ուսուցիչ ձայնագրութեան Միհրան Ղազարոսեան։

Աղջկանց վարժարանի ներքին կարգադրութիւններ եւ պատրաստութիւնը յանձնուած է 7 ամիսէ ի վեր (1894) Օր. Մարի Սէմէրճեանի, Օր. Մարի Սամաթիացի (Կ. Պոլիս), ծանօթ Պոլսոյ մէջ ուսուցչական գործունէութեամբ, որ միակ ուսուցչուհին է աշակերտուհեաց, բացի ուսուցանող Գրուանցի Գաբրիէլ քհնյ. Աշտարակեանէ. 3րդ դասարանը որ բարձրագոյն կարգը կը ներկայացնէ, աղջկանց կ'աւանդուին՝ կրօնք, ընթերցանութիւն, իրազննութիւն, տնտեսագիտութիւնը, թուաբանութիւն, ֆրանսերէն երաժշտութիւն, ձեռագործ։ Իսկ 3րդ դասարանը պարզ ընթերցարան մը, ծաղկոց մը, մանչ եւ աղջիկ ընդհանրապէս

ՀԱՍՀ ԳԱ ԱԶԳՄԲ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
N.

արտայայտած էին։ («Ճէրիտէի—Շարքիյէ», 21 Փետրուար 1895, Կ. Պոլիս)։

«Թաղային վարժարանի ներքին մասն հիմա բաց և նման է արտաքին փայլին, իրաւամբ լաւագոյն վարժարան և աշակերտաց որբանոցի մաքրութիւնն ու կարգապահութիւնը և ընդ նմին բաւին խնամով հոգածութիւնը. մեկնեցայ խիստ գոհ տպաւորութեան ներքեւ»։ («Արշալոյս» լրագիր, Ա. տարի, թիւ 31, 15 Նոյեմբեր 1899, Գահիրէ)։

«Հայերն ունին մէկ-երկու վաճառատուն, մի քանի գործարանատէր ծխախոտի, արհեստաւոր նիւթական աստիճանը բաւական կ'ըլլի և մնացած ստուար մեծամասնութիւնը փոքր խանութպան, պաշտօնեաներէ կը բաղկանայ։ Հայոց եկեղեցին քաղաքի գեղեցիկ շէնքերէն մին է, արմաւենիներով պարտէզի մը մէջտեղը կանգնած, դիմացը կը գտնուի նորաշէն Առաջնորդարանը և վարժարանը, որի արտաքին տեսքը նոյնպէս մխիթարական է։ Ուրիշ տեղերէ մէջը դասատուներ կը լինին թէ վարժարանը խիստ վիճակի մէջ է, հաստատուն եկամուտ չունին գանձարան պատճառներով»։

Այս տեղ ալ – Աղեքսանդրիա – հակառակ երեւոյթը, ուրկէ դէշ վիճակի մէջ գտնուած է վարժարանը. մինչ որ Եգիպտոսի – Աղեքսանդրիա եւ Գահիրէ – ազգային վարժարաններու վիճակէն անդէկութիւններ կը տեսնուին այսօրեւ, փառք պէտք տալ հաստատուն եկամուտ չունեցող ազգային հաստատութիւններին համար, այսինքն հաստատ եկամուտ ունենալ կարենայ թէ մեն թշնամին եղած է, բարեկարգութեան բարերարներէ կտակած կալուածները 10 հազար ոսկիի հասնող դրամագլուխ ուրիշ տեղի հայ գաղթականներէն ուրիշ նախանձելի վիճակի մէջ չէ գտնուած, Եգիպտոսի հայ գաղթականութիւնը կրթական տեսակէտով, բարեկարգութեան խնդիրը հանեցէք մէջէն ուրիշ խայթոցներ գուցէ կը ցցուին, վարժարանի ընդունակութեան մասին կրթական ատեաններով ընդդատանք այլ եզրակերպներ վարժարաններու, խանութի մէջ ծառայութեան ընթացքին առաջնակարգ ալ յարմար վարժարաններու է։ Աղեքսանդրիայի վարժարանի աղջկանց մասին մէջ կը գտնուին 15-18 տղաներ (մինչեւ աղջիկներ), ամէնէն մեծը 12 տարեկան հասակի, ուրկէ հինգը մամաւորեալ կ'անցնին արդէն, ու հարկին ուսուցանելու քանի կը տրուի եւ ալ ալ ուրիշ ուսում կամ լեզու։ Հայ տղաներէն անոնք որ կրնան Ֆրանսացի Ֆրէրներու վարժարան կ'երթան եւ աշխարհագրութեան կը պատրաստուին, ընտրողները մանուկ հասակէն գործի կ'երթան։

Լաւ ձայն ունեցող մի քանի աղքատ տղաներ ալ եկեղեցիի սեղանին նպաստ մը ընդունելով քիչ մը ուսեալ կը մնան եկեղեցական երգեցողութեան սորվելու համար դպրոց գնալ։

20ի չափ աղջիկներ ալ օրիորդական վարժարանը կը կազմեն, անոնց մասին տեղեկութիւններ չկրցայ առնել, կը կարծեմ որ արական սեռի դաստիարակներէն ամէնէն բարձրաստիճան չլինին եւ իրենց վարժարանին վարժուհին ալ անդնելիք եղած չէր։ Այս երկսեռ վարժարանն ամսական 600 ֆրանք կու տայ։ Դոյզն ժողովրդին, որ ձրի վարժարան մ'է սա կը տեսնէ իրմէ դրամ ուզող չկայ այդ կը բաւէ։ (Տես «Արմենիա», 1894, թիւ 86)։

«Հայ ծնողք մեծ մասամբ իրենց աղջիկներն օտար վարժարաններ դրկելուն ու շատերն ալ դպրոց չգալուն պատճառաւ աշակերտուհեաց թիւն մինչեւ վեց-եօթն հոգի իջնելով, յետ խորհրդակցութեան որոշուեցաւ որ մինչեւ որ Թաղական Խորհուրդը ապահովութիւն չունենայ բաւական թուով աշակերտութեան ունենալուն, արձակուրդին յետոյ չբանալ աղջկանց վարժարանի վերաբացման մինչեւ նոր տնօրէնութիւնը»։ (Տես Տոմար ատենագրութեան Թաղ. Խորհրդի, նիստ 5 Օգոստ. 1892, էջ 77)։

1892 Սեպտեմբերին Պօղոսեան Ազգ. դպրոցի հարկերէն եւ Ազգ. պատմութեան եւ կրօնքի դասերը յանձնուած են Պրուսացի Դանիէլ քհնյ. Խաչատուրեանի, իսկ գաղղիերէն, թուաբանութեան, աշխարհագրութեան դասերն՝ Յակոբ Պալտայեանի, իրազննութիւն, գեղագրութիւն, ձայնաւորութիւն՝ Միհրան Ղազարեանի։

Աղջկանց վարժարանի տեսչութիւնն ու դասերն եւ ձեռագործ՝ Օր. Սիրանոյշ Յովսէփեանի։

Աղեքսանդրիա 1892

Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց
Գէորգ Ծ. Վրդ. Իւթիւճեան

Ծնած 1851 Սեպտ. 5 – մեռած 31 Հոկտ. 1919, Մանչեսթր։

Աղեքսանդրիոյ Թաղական Խորհրդի փոխ Ատենապետն էր Իզմիրցի Հայկ Եզեկիէլեան, ծնած 1845 – մեռած 17 Յունուար 1917։

1890–1900 Աղեքսանդրիոյ հայ համայնքի մէջ պաշտօնավարած են՝ Թադէոս քհնյ. Փափազեան, Կիւրեղ սարկաւագ Խոզոյեան, Վահրամ Վրդ. Բարսեղեան, ծն. 1848, մեռած 15 Յուլիս 1917, Սահակ քհյ. Մինասեան, Բարթողիմէոս Վրդ.

Քաղաքական Զէյթունցի, Թուրգին քհնյ. Գաբրիէլեան.

«Անցեալ տարի 1894 Մայիս 1ին Աղեքսանդրիոյ երկսեռ վարժարանաց մէջ կը կրթուէին 24 մանչ եւ 27 աղջիկ աշակերտք, դասագիրք եւ գրենական այլ պիտոյք ձրիաբար կը մատակարարուէին անխտիր ամէն աշակերտաց։ Վարժարանաց Հոգաբարձութեան Ատենապետն էր Հայկ Էֆ. Եղեկլեան, իր ժամանակաւոր հոգաբարձութեան ատենին բացուած էր վարժարանք, որ կից էին իրարու։ Մանչկանց վարժարանի տնօրէն-դաստիարակն էր Իզմիրցի Շաւարշ Էֆ. Աղփարեան, որ բարձրագոյն կարգին կը դասախօսէր Հայերէն եւ Ֆրանսերէն, ինչպէս նաեւ Թուաբանութիւն, Ազգ. պատմութիւն։ Արաբերէն լեզուն կ'ուսուցուէր ի ձեռամբ Առաջնորդարանի քարտուղար-դպիրներէն Յակոբ Էֆ. Պողոսեանի։ Կայ դաստիարակ ուսուցիչ Միհրան Ղազարոսեան՝ ձայնագրութեան։ Աղջկանց վարժարանի ներքին կարգադրութիւնը եւ դաստիարակութիւնը յանձնուած է 7 ամիսէ ի վեր (1893 Սեպտ. սկսեալ) Օր. Մարի Մէմէրճեանի որ միակ ուսուցչուհին է աշակերտուհեաց, բայց Պրուսացի Գաբրիէլ քհնյ. Նախշատուրեանն է։ 3րդ դասարանը որ բարձրագոյն կարգը կը ներկայացնէ, այդտեղ կ'ուսուցուին կրօնք, քերականութիւն, իրագիտութիւն, աշխարհագրութիւն, Թուաբանութիւն, Ֆրանսերէն, ձեռագործ, իսկ 2րդ դասարանը [illegible], մանչ եւ աղջիկ ընդհանրապէս [illegible] (Տես [illegible], 21 Փետր. 1895, Կ. Պոլիս)։

«Աղեքսանդրիոյ Քաղաքական Մարմինը կազմուած է՝ Հայկ Եղեկլեան, Յովհ. Մութաֆոֆ, Աւետ Արթինոֆ, Աղեքսան Ճէվահիրճեան, Պերճ Օհանեան, կրնամ ըսել թէ ասոնց ամէնքն ալ [illegible] եւ [illegible] անձնաւորութիւններ լինելով, իրենց անձնական գործերն բարձի թող ըրած՝ կը զբաղին իրենց պաշտօնին վերաբերեալ գործերով։ Ասոնց ազգային գործ հայթայթելու փոյթ կը տանին եւ օգնութեան արժանաւոր կարօտեալ կը նպաստեն, խորին շնորհակալութեան արժանի են։

«Վարժարանի Հոգաբարձութիւնը՝ Պերճ Օհանեան Իզմիրցի եւ Լեւոն Պէրպէրեան, որոց աշխատութիւնն ու հոգածութեան շնորհիւ կ'արդիւնաւորի վարժարանը։

Աղեքսանդրիա, 13 Սեպտ. 1896

Սիմոն Գույումճեան

(Տես «Բիւզանդիոն» լրագիր, 21 Սեպտ. 1896, թիւ 2519, Կ. Պոլիս)։

1896–1898ի շրջաններում ուսուցչական կազմը·

1896ին Խարբերդէն Աղեքսանդրիա հաստատուած հայ գաղթականները դպրոցի շէնքին մէջ ապաստանած էին. Վերամուտին դասընթացները կատարուած են Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ վերնատան մէջ. Տնօրէն Միհրան Աբրահամեան 10 տարի ամսաթոշակ ունէր, առողջական պատճառներով հրաժարած է 16 Մարտ 1897ին. Ուսուցիչներ Սմբատ-Թիրան Տէր Ղազարեան, Միհրան Զօրեան՝ ձայնագրութեան, Արտաշէս Ճիգմէճեան 3 ամի ժամանակով, Ֆրանսերէնի ուսուցիչ Մեսրոպ Նորատունկեան. Աղջկանց բաժնի տնօրէնուհի Օր. Նուարդ Թաթարեան. 1897–1898 Օր. Մարի Մէմէրճեան 8 տարի ամսականով ուսուցչուհի.

1900 Դեկտեմբերին տնօրէն Յակոբ Պէշիրեան հրաժարած է. տնօրէնի պաշտօնին կը կոչուի Համբարձում Պէրպէրեան 1900 Դեկտ. 26ին. (Տես «Նոր-Օր» լրագիր, Ա. տարի, թիւ 57, 1900, Փարիզ)։

«Հայ գաղթականութեան հոսանքէն ի վեր մեզ հայոց համար 1896ական թուականները եղան [illegible] սարսափի տարիներ, ամբողջ ազգի մը գոյութեան պայքարն էր որ կը մղուէր։

«Ջարդերուն անմիջապէս կը յաջորդէր ընդհանուր արտագաղթման գաղթումը եւ հայերը կը սփռուէին գաղթել ցրուելով Կովկաս, Պուլկարիա, Ռումանիա, Կիպրոս, Միաց. Նահանգներ, Եգիպտոս։

«Եգիպտահայը, լինի Աղեքսանդրիա լինի Գահիրէ, ազգասիրական զգացումով դրդեալ ամէն հարկաւոր դիւրութիւններ կու տան նոր գաղթականութեան, բայց չեն կրնար իրենց աշխատութիւնը նորեկներուն, ժամանակաւորապէս կը կամուին եւ ձեռք կ'առնեն նորաստի գործը։ (Տես «Արշալոյս» լրագիր, Իրդ տարի, թիւ 3378, 14 Յունուար 1903, Գահիրէ)։

«Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ քաղաքներու բընիկ հայերը նոյնիսկ չէին կրնար խօսիլ հայերէն, բայց 1896ի գաղթականութիւնը օրհնութիւն մը եղաւ հիներուն համար, վասնզի շատերու հետ ընտանեկան յարաբերութեան մէջ մտնելով եւ զաւակնին ազգային վարժարանը (ժամանակաւորապէս ի մանկապարտէզ) դրկելով, մայրը հայերէն խօսիլ սորվեցան։ Մինչեւ 1896–1897ի գաղթականութեան առաջ ասոր վարժարաններ կ'ուղարկէին։ Տակաւին կը գտնուին ծնողներ ալ, որոնք [illegible] ազգային վարժարանի չինութեան [illegible], այնպէս ուսանողներ ազգային ու յառաջդիմութիւն չեն կարող գտնել։

(Տես «Մուրճ» ամսագիր, թիւ 5, էջ 215, Մայիս 1905, Թիֆլիս)։

Ահա վկայագրոյս նմոյշ մը 1898–1899 ուսումնական տարեշրջանի, տուեալ առ Պր. Պօղոս Ելմէքճեան ուսանող Ը-րդ դասարանի, կրօնագիտութեան, Հայերէն, Աշխ. պատմ., ընդհանուր ազգաց պատմ., թուաբանութեան, աշխարհագրութեան, իրագիտութեան, սկզբունք երկրաչափութեան, անգլիերէն, ֆրանսերէն, գեղագրութեան, գծագրութեան, նկարչութեան, երաժշտութեան, ձեռագործ։

1899 Օգոստ. 20, Աղեքսանդրիա

Յակոբ Պէրպէրեան
Տնօրէն Պօղոսեան Ազգ.
Երկսեռ վարժարանաց

1901–1902 շրջանին դպրոցը կը բաղկանայ վեց դասարաններէ, ուր տրուած է հայերէնի, արաբերէնի, ֆրանսերէնի, եւ իւրաքանչիւր կարգի յառաջացուած է դաս դասարան մը. մանկապարտէզը վերածուած է երկու բաժանումներու, վարժարանի մէջ ներմուծուած է առողջապահական տարրական գիտելիքներու ուսուցումը։ Աշակերտութիւնը յաճախական քննութեան ենթարկուած է եւ ուժ տրուած ազգային բաժնի մէջ ձեռագործի։

Ուսուցիչներ.

Երուանդ Սրմաքէշխանլեան, տնօրէնը	682 դրշ.
Միհրան Աքսանող եւ տիկինը Կատարինէ	1560
Մեսրոպ Նորատունկեան՝ հայերէն	585
Լեւոն Էքսէրճեան՝ գծագրութեան	585
Սամուէլ Պօլոյեան՝ անգլիերէն	585
Իլիաս Մուրանճի՝ արաբերէն	600
Օր. Նուարդ Թաթարեան	585

Պառնիկ Տէգմէճեան, Օր. Ն. Կարապետեան, Օր. Աղաւնի Յակոբեան, Օր. Անտոնեան, Տիկին Զապէլ Յ. Աստուրեան ուսուցչուհի, Օր. Վեհանոյշ Պօյաճեան, Օր. Եսթեր Պօղոսեան, Տիկին Հռիփսիմէ Կիւրեղեան.

«Հայոց եկեղեցիին կից վարժարանը կէսօրէ վերջը շահեկան համախմբում մը վայելը գործած էր, ուր աշակերտաց դասարան մը անգլիերէն լեզուի քննութիւնը անցուց։ Իւրաքանչիւր աշակերտ սահուն կերպով կարդալէ վերջ, իրեն ուղղուած հարցումներուն այնքան քաջ կերպով կը պատասխանէր որ ընթերցման նիւթին կատարեալ գիտակցութիւն ունենալը ի յայտ կու գար»։ (Տես «Էճիփշըն Կազէթ», 16 Յուլիս 1904։ «Ազատ Բեմ», 1904, թիւ 33, Աղեքսանդրիա. «Արշալոյս», Բ. տարի թիւ 203, 14 Օգոստ. 1901, թիւ 23)։

«Առիթը ունեցանք ուշի ուշով կարդալու ուսուցչական խումբի ծրագիրը եւ տեսանք որ իր ամբողջութեանը մէջ շատ գոհացուցիչ էր եւ շատ յարմար մանկավարժական հայ նախնական դպրոցներու։ Սակայն ցաւալի է որ ծրագիրը չէ գործադրուած ամբողջովին։ Ուրեմն առաջնորդուած պիտի գանք առ եզրակացութիւն թէ՝ ուսուցչական խումբն է պատասխանատուն եւ թէ անոնցմէ իր ձեռքին տակ չէ կրցած ունենալ այն ուսուցիչները, որոնց կարենային ծրագիրը գործադրել իր բոլոր մասերովը։ Ահաւասիկ մեր ընդհանուր տպաւորութիւնը. մանկավարժական գոհացուցիչ էին, այն դասերը որոնք աւանդուած էին Պր. Յակոբ Աստուրեանի եւ Օր. Մարի Պէյլերեանի կողմէ»։ (Տես «Ազատ Բեմ», Ա. տարի, թիւ 15, 10 Օգոստոս 1903)։

«Քաղաքիս Հայք ունին մէկ մանչ աղջկանց ու մէկ ազգային նախակրթարան երկսեռ երախայից համար, ունին նաեւ մանկապարտէզ մը, աշակերտաց համագումարն է 210, կէս մանչ կէս աղջիկ, տարեկան ծախսուած է 700 անգլիական ոսկի, հայկական վարժարանն ալ Պօղոս Պէյի շնորհիւ հաստատուած է, բաւական ընդարձակ շէնք մը է, յատուկ դասարաններու բաժնուած»։ (Տես «Գեղունի», 1902, էջ 3, Վենետիկ)։

1904–1905 տարեշրջանին Պօղոսեանի տեսչական մարմնի կազմն էր. Սմբատ-Բիւրատ Տէր Ղազարեան, Միհրան Աքսանողեան եւ Արա Մամիկոնեան, իսկ վարժարանի բժիշկն էր Տոքթ. Գ. Զօրքուեան։

«[illegible] [illegible] դրուածները (ուսուցիչներ) փաշաներու, պէյերու կամ էֆէնտիներու շարքին մէջ պաշտօններ չունին, մինչդեռ պաշտօնի վրայ պահուած անկարողները կը վայելեն այս կամ այն փաշային, պէյին կամ էֆէնտիին հովանաւորութիւնը։ Ու Եգիպտոս այն գերազանցապէս չքնաղ երկիրն է, ուր փաշայի մը կամ պէյի մը հովանաւորութիւնը վայելող որեւէ աղքեռ ու անկարող մէկը կրնայ տարիներով վարժուհի կամ վարժապետ ըլլալ ու [illegible] ամսականներ առնել եկեղեցիին սնտուկէն, առանց [illegible] ունենալու։ Թէ որ մը [illegible]։ Եգիպտոսի ազգային վարժարանները ոչ թէ տղաքը կրթելու սահմանուած հաստատութիւններ են, այլ ապաստարաններ, անկելանոցներ, փաշաներու եւ պէյերու պաշտպանեալներուն համար։ Վերջապէս Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիայի եկեղեցիներն ու դպրոցները ազգին չեն պատկանիր, այլ կարգ մը խեղկատակ, պնակալէզ, քծնող ու շողոքորթ արարածներու, որոնց հետքէն կամ մատէն, ուղղակի կամ անուղղակի, խոստովանելի կամ անխոստովանելի միջոցներով փոշի մը կամ ցեխ մը ունին իրենց կռնակը։

Երուանդ Օտեան

(Տես «Ազատ-Բեմ», 5 Սեպտ. 1903, թիւ 20, եւ 7 Յունուար 1904, թիւ 38։ Տես նաեւ «Ո՞րն է ազնուութիւնը գրողին», էջ 41, հեղ. Տոքթ. Կարապետ Փաշայեան, ապ. 1905, Աղեքսանդրիա)։

1905–1906 դպրոցական տարեշրջանին, Գալուստեանը ունեցած է փոթորկալից շրջան մը ներքին կրթական կացութեան եւ արտաքին քաղաքական միջամտութիւններուն պատճառով. տե՛ս վկայութիւններ։

1906 Հոկտեմբեր 1ին աշակերտներու ծնողները եւ ժողովուրդը դպրոցին բացումը կը պահանջէ, որովհետեւ հոգաբարձութեան կողմէ փակուած էր. ժողովրդային այս ցոյցին պատճառով խռովարարները եւ դպրոցին ընտանիները կը տարուին եգիպտական պաշտօնատարներուն կողմէ։

2 Հոկտ. 1906ին մօտ 150ի չափ ծնողներ յառաջ միթինկ մը կ'ընեն կը դիմեն վարժարան, որուն տնօրէնը պաշտօնանկ ընելու համար եւ կը փակեն վարժարանը ցոյց տնօրէնութեան, բացակայի որոշման Յանձնախումբը նախագահէ տնօրէնին, որ հաստատակամ կարծիքին կը խնդրէ եւ կամաւ կը հրաժարի առանց անհատական միջամտութեան այլեւս։

Իսկ ուսուցչական խումբը հեռանալ յայտարարութիւնը կը ստորագրէ.

«Հայրական կարծիքին խնդրանքով Գալուստեան վարժարանի ուսուցչական խումբին անդամները կը յայտարարեն որ չենք կրնար պաշտօնավարել որքան որ Պր. Սմբատ Բիւրատ պաշտօնավարէ մեզի հետ. ատենը անոր պաշտօնավարութեան մէջ այս որոշումը ընդունելի դպրոցական Յանձնախումբին կողմէ»։

(Տես «Լուսաբեր» 6 Հոկտ. 1906, Բ. տարի, թիւ 275, Գահիրէ։ «Յուսաբեր», 10 Հոկտ. 1925, թիւ 81, Գահիրէ)։

1906 Հոկտ. 18ին նոր Հոգաբարձութիւն մը կազմուած է հետեւեալ անդամներէն. Մ. Փափազեան, Յակոբ Փափազեան, Արամ Պէյ Արշակեան, Պետրոս Ճիզմէճեան, Տոքթ. Երուանդ Արշարունի, Սիմոն Թիւթիւնճեան։

1906 Հոկտ. 28ին ընտրուած է դպրոցը բարեկարգելու համար Յանձնախումբ մը, յանձին Նիկողոս Սանճեանի, Օննիկ Ղազարեանի, Յակոբ Փափազեանի եւ Խաչատուր Փափազեանի. դպրոցին անունէն ընդունած է Յակոբ Աշըգեանը։ (Տես «Յուսաբեր», 1925, թիւ 81)։

1908–1909ին Գալուստեան Ազգ. վարժարանը բաղկացած է 8 դասարաններէ. մանկապարտէզ 2 դասարանով, հաստատուած էր նախկին Առաջնորդարանի վերի յարկը։ Իւրաքանչիւր դասարան 40–50 մանուկներով ներկայացած, խեղդուկ նեղ սենեակներու մէջ վատառողջ եւ ապականեալ մթնոլորտ մը ունենալու ամէն յարմարութիւններով ուրիշ անպատեհութիւն մը եւս, մանկապարտէզի վրայ 2րդ յարկը կը բնակին քահանայ, վարդապետ եւ լուսարարի ընտանիքը։ (Տես «Մարմնամարզ», 7 Յունիս 1908)։

Նախակրթարանը բաժնուած է 9 դասարաններէ, 11 սենեակի մէջ, աշակերտութեան ընդհանուր թիւն է 350։ 1910–1911 վարժարանը տարրական նախակրթարան մըն է 8 տարուան շրջանով, տարեկան ծախսը 1775 եգ. ոսկի, որուն 100 ոսկին կը նուիրէ Գալուստ Փաշա Նուպար եւ մնացեալը կը գոյանայ տղոց թոշակներէն. կ'ուսանին 420 երկսեռ աշակերտներ։ (Տես էջ 84, Նոթեր Եգիպտոսի հայ գաղութին վրայ, Ն. Մ. Աղազարմ, Գահիրէ 1911)։

«Ճեմարանի տեսուչ Փրոֆ. Յով. Պոյաճեանի կը փութայ շնորհաւորել Տիար Պոյաճեանը եւ իր ուսուցչական խումբը այս գեղեցիկ յառաջդիմութեան եւ կանոնաւորութեան համար զոր կարողացան յառաջ բերել համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ»։ («Լուսաբեր-Արեւ», 27 Ապրիլ 1911, Գահիրէ։ Տես «Հոսանք» պարբերաթերթ, 5/18 Օգոստոս 1912, թիւ 29)։

1914–1915 տարւոյն Մխիթար Ժամկոչեան։

Մանկապարտէզ 3 տարի։

Նախակրթարան 6 տարի։

Ուսմանց ծրագիրը ձեւուած եգիպտական ուսումնական խորհրդոյ ծրագրին վրայ, անցեալ պահանջներուն համաձայն պատրաստուած է. մայրենի լեզու, անգլիերէն եւ ֆրանսերէնէ զատ նախակրթարանին մէջ կ'ուսանուին կրօնագիտութիւն, Ազգային եւ ընդհանուր պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, ուսողութիւն, երկրաչափութիւն, առողջապահութիւն, գիտութիւնք, տնային տնտեսագիտութիւն, քաղաքական կրթութիւն, գեղագրութիւն, գծագրութիւն, ձեռագործ, կարի ձեւագիտութիւն, երաժշտութիւն եւ մարզանքի դասեր։

Մանկապարտէզի տարիներն են. հայերէն, թուաբանութիւն, պատմութիւններ, պատկերի վրայ խօսակցութիւն, կրօնադաւանական և աշխարհագրական պարզ ծանօթութիւններ, թիւ հաշիւ, երգ ու պար, ձեռագործ և մարզանք։

Նախակրթարանի աշակերտութեան թիւը 304
Մանկապարտէզի աշակերտութեան թիւը 158
Աշակերտութեան ընդհանուր թիւը՝ 462։

Ուսուցիչներ 9 մանկապարտէզի, 16 նախակրթարանի մէջ, կարօտ աշակերտներ 50 հոգի որ ցերեկեայ ձրի ճաշ կը տրուի, բարեսէր ազգայիններ կը նպաստեն. Տիկին Յովհաննէս Պէյ Մաթոսեան, Յովհաննէս Մութաֆեանց և ուրիշներ, ճաշ և աղքատ աշակերտաց զգեստ ձրի կը տրուի։ (Տես էջ 14-15, Տեղեկագիր Ազգ. Թաղական Ժողովոյ Հայոց Աղեքսանդրիոյ, 1914 Դեկտ. 1 – 1915 Դեկտ. 31, տպագր. Արամ Գասպարեան, Աղեքսանդրիա)։

ԿՐԹԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅՈՑ

Աղեքսանդրիա և Գահիրէ ունին երկուքն մէկ մէկ մանկապարտէզ եռամեայ և մէկ մէկ նախակրթարան վեցամեայ շրջաններով։ Աշակերտաց թիւը 1914ին էր 400-500ական, այժմ բարձրացած 750ի (1926-1927) թէ՛ Պօղոսեանի և թէ Գալուստեանի մէջ։ 1914ին Աղեքսանդրիոյ վարժարանին տարեկան պիւտճէն էր 2200 եգ. ոսկի, որ տակաւ բարձրացաւ մինչեւ 4000 ոսկիի, իսկ Գահիրէի Գալուստեան վարժարանի պիւտճէն էր նոյն թուականին 3000 եգ. ոսկի, իսկ այժմ աւելի քան 5000 եգիպտական ոսկի։ Սկիզբէն լսեցինք և դեռ կը լսենք տրտունջներ և դժգոհութիւններ նկատմամբ այս վարժարանաց, գլխաւորապէս այն պատճառով որ անգլիերէնի և ֆրանսերէնի ուսուցումը, երկրի միջազգային պահանջները գոհացնելու չափով զօրաւոր չէ եղած, որով և հարիւրաւոր հայ երկսեռ մանուկներ կը յանձնուին օտարին գիրկը։ Ասոնց տեսակէտով նոյնքան անհրաժեշտ է նաեւ տեղական արաբերէն լեզուն, ուստի և շատեր մանաւանդ Եգիպտոսի գաւառներու մէջ անգլիական վարժարաններ կը յաճախեն մանուկ հասակէն։ Անշուշտ անարդար է պահանջել հայ վարժարանէ մը որ մայրենի լեզուէն զատ գոհացուցիչ կերպով կարենայ սորվեցնել միւս երեք օտար լեզուներ։ Բայց խնդիր է թէ հայ վարժարանները կու տան կամ կրնան տալ իրենց բարդ և խճողուած ծրագիրներու համապատասխան զարգացում և կը ներշնչեն մանուանց տոհմային ոգի և ազգային գիտակցութիւն, զի այս մասին եւս ինչպէս և կարգապահութեան նկատմամբ, իրաւ թէ անհիմն, ծանր գանգատներ կան։ Մենք անշուշտ չենք կրնար լիովին արդարացնել այդ տրտունջները որոնց միայն իբրեւ արձագանգ կու տանք այս տողերը։ Փափաքելի է սակայն որ եգիպտահայութիւնը միացեալ ուժերով աշխատէր հիմնել երկրորդական վարժարան մը ուր կարենային տոհմային և լեզուական աւելի բարձր կրթութիւն ստանալ նախակրթարանի շրջանաւարտներ և պէտք չմնար օտար հաստատութիւններ փնտռելու։ Գաղափարը նոր չէ և կարելի է իրագործել եթէ ըլլայ կամք, նամանաւանդ դրամագլուխի և վարչական կամքի և օտար լեզուներէն մէկուն կամ միւսին աստիճանական կարեւորութեան խնդիրներ նոր պառակտումներու դուռ չբանան։ Արդարեւ պարտք մըն է ընդգծել որ Պօղոսեանի և Գալուստեանի շրջանաւարտները Եգիպտոսի օտար վարժարաններու մէջ լեզուական տկարութիւն կը յայտնեն միայն, մինչ ընդհանուր զարգացումով աւելի բարձր են իրենց յատկացուած դասարաններէն։ (Տես էջ 380-410, Յուշարձան Վան-Վասպուրականի, Բ. հատոր, գրեց Համբարձում Երամեան)։

* * *

«1923-1924 տարեշրջանին, վարժարանի վերաբացման ընթացքին, Սերովբէ Պետրոսեան իր անձնուէր աշխատանքով մեծապէս նպաստած է դպրոցական գործին, որի համար 12 Հոկտ. 1923ի մանկավարժական ժողովին իր գնահատանքն է արձանագրուած, իսկ այնուհետեւ ամբողջ տարուայ ընթացքին, փոխ-տնօրէնի պաշտօնը վարում է Գարեգին Թաղւորեան, տնօրէնն անձնատուր լինելով թէ այլ կրթական պարապմունքներին»։ (Տես էջ 3-4, Տեղեկագիր 1923-1924 տարուան Պօղոսեան Ազգ. վարժարանի)։

Նիկող Աղբալեան 1923 Հոկտ. 21ին կոչուած է տնօրէնի պաշտօնին. վարժարանի շէնքին վրայ աւելցուած են երկու դասարաններ և դպրոցի շէնքին ներքին փոքր պարտէզը բակի վերածուած է դասարաններու յարաբերութեան համար և այս շինութիւններուն ծախսուած է 600 եգ. ոսկի գումար մը. շէնքը տրուած պայմաններու մէջ յարմարցուած է վարժարանի, մասնաւոր հանգանակով կը բարձրացուի վարժարանին երկրորդ յարկը։ (Տես «Յուսաբեր», 24 Ապրիլ և 1 Մայիս 1924)։

Այս տարեշրջանին Պօղոսեան դպրոցին մէջ մնայուն կերպով պաշտօնավարող ուսուցիչներուն համար խմբագրուած է հետեւեալ յանձնարարագիրը.

ներկայիս կը յայտնենք թէ յանձն կ'առնենք իբրեւ մնայուն ուսուցիչ պաշտօնավարել, [illegible] Գալստեան Ազգային Երկսեռ վարժարանին մէջ, 1923–1924 դպրոցական տարեշրջանին հետեւեալ պայմաններով.

1— Դպրոցական շրջանը կը սկսի 1923 Հոկտ. 1ին, կը վերջանայ 1924 Յունիսին մէջ.

2— Անթերի կերպով պիտի ուսուցանեմ տնօրէնութեան կողմէ ինծ յանձնուելիք դասերը, ցոյց տրուելիք մեթոտին համաձայն պիտի յարգեմ դըպրոցին ներքին կանոնագրութիւնը. կ'ընդունիմ որ տնօրէնը իրաւունք ունի զիս կախակայելու՝ ինծ տրուած հրահանգներու պարտականութեանց մէջ թերացման պարագային.

3— Պաշտօնավարութիւնս պիտի ունի միայն մէկ տարի եւ դադրած պիտի համարուի ամավերջի հանգիստէն վերջ, տնօրէնութեան որոշած թուականին առանց նոր ծանուցման.

4— Եթէ Ազգային Իշխանութիւնը պէտք չունենէ զիս պաշտօնի վերահրաւիրել յաջորդ տարեշրջանին համար, ոեւէ բողոք կամ առարկութիւն ընելու իրաւունք պիտի չունենամ.

1926ի աշնան ընտրուած է կրթական Յանձնախումբ մը յանձին Մեսրոպ Դերձեանի, Տիգրան Թիւթիւնճեանի, Լեւոն Շանթի, Նիկոլ Աղբալեանի եւ Յակոբ Թ. Նալբանդեանի, որոնք խմբագրած են վարժարանի տարբեր նշուած կրթական կանոնագիրը.

1— Գալստեան Ազգային վարժարանը կու տայ երեք աստիճանի հասարակաց ուսում աղջիկներու եւ մանչերու.

- Մանկապարտէզ, 2 տարի
- Նախակրթարան, 4 տարի
- Երկրորդական ուսման աստիճան, 4 տարի

Վարժարանի ծրագիրը կը համապատասխանէ Ֆրանսական լիսէներու պաշտօնական ծրագրին, մինչեւ Գ. դասարան, այնպէս որ ուսանողը 3 տարին կրնայ առնել Պաքալորեա, Առաջին եւ Բ. փիլիսոփայութիւն.

2— Գալստեան Ազգ. վարժարանը ունի լրացուցիչ առեւտրական դասարան մը, մէկ տարի.

3— Մանկապարտէզ կ'ընդունուի 5 տարին լրացուցած ըլլայ եւ առ այդ պէտք է ներկայացնէ Առաջնորդարանի կողմէ վկայական մը.

4— Մանկապարտէզի 2 տարուան ընթացքին մանուկները պէտք է սորվին կարդալ եւ գրել տառերը.

5— Դասերը ամէն տարի կը սկսին Հոկտ. 1ին եւ կը վերջանան Յունիս 30ին.

Տարուան ընթացքին վարժարանը կը փակուի, բացի կիրակի օրերէն եւ չորեքշաբթի կէսօրէ վերջերը եւ տօնական օրերուն.

6— Վարժարանի մէջ ուսանելիք առարկաները պէտք է դասաւորուին համաձայն հետեւեալ պահանջքին.

Նախակրթարան՝ 34 պահ

Բարձրագոյն կրթարան՝ 38 պահ

Հայերէն, Ֆրանսերէն, անգլիերէն, արաբերէն, մաթեմատիք, ուսողութիւն, գիտութիւն, աշխարհագրութիւն, Ազգային Պատմութիւն, ընդհ. պատմութիւն, մարզանք, նկարչութիւն, երգ, գրավարժութիւն, կրօնք, բարոյագիտութիւն, տնտեսագիտութիւն.

Առեւտրական դասընթացք

Հայոց գրականութիւն	2 պահ
Ֆրանսերէն լեզու	8 պահ
Անգլիերէն լեզու	3 պահ
Արաբերէն լեզու	3 պահ
Մեքենագրութիւն	4 պահ
Սղագրութիւն	2 պահ
Առեւտրական նամակագրութիւն	3 պահ
Հաշուապահութիւն	4 պահ
Առեւտրական թուաբանութիւն	2 պահ
Աշխարհագրութիւն	1 պահ
Ֆրանսերէն թարգմանութիւն	2 պահ
	34 պահ

Դրդ եւ Երդ դասարաններու մէջ թուաբանութիւն եւ գիտութիւն կ'աւանդուին Ֆրանսերէն.

Վարժարանի տնօրէնը իր կողմէն ներկայացուած ուսուցիչներէն կազմուած Յանձնաժողովի մը միջոցաւ կը պատրաստէ վարժարանի ուսումնական ծրագիրը նախորդ հաստատութիւններու.

Ա) Դասարանները երկու սեռի են՝ մանչերու եւ աղջիկներու.

Բ) Մնայուն ուսուցիչները կը բաժնուին երկու կարգի.

1— Բարձրագոյն նախակրթարանի ուսուցիչներ.

2— Երկրորդական վարժարանի ուսուցիչներ.

3— Առաջին կարգի դասախօսները շաբաթական մէջ մէկ պահ դասի համար կը ստանան ամսական 3 Եգ. ոսկի, երկրորդ կարգի դասախօսները կը ստանան 5 Եգ. ոսկի.

4— Առաջին կարգի դաստիարակները փորձութեան (ծառայութեան) հինգ տարուան համար կը ստանան ամսական 6 Եգ. ոսկի, յաւելուած երկրորդ կարգի դաստիարակները 12 Եգ. ոսկի.

5— Դաստիարակները կը վարձուին 30 պահով, որոնց 24-26ը միայն կարող են դասաւանդութեան յատկացուիլ։

6— Տարեկան վարձատրութիւնը պէտք է հաշուիլ շաբաթական 24 պահի համար։

7— Դասատուն կարող է ունենալ ոչ աւելի քան հնգամեակ (25 տարուան ծառայութիւն), յետագայ հնգամեայ վարձատրութիւնը կը մնայ անփոփոխ, իսկ դասերը կը պակսին 2-3 պահ ամէն հնգամեակի համար։

8— Բարձրագոյն վարժարաններու դասատուները կը ստանան յատուկ յաւելուած մը հաւասար մէկ հնգամեակի վարձատրութեան իբր ուսման աստիճանի գնահատութիւն։

9— Այցելու դասատուները կը վարձատրուին 9 ամիսով, յատուկ պայմաններով, յաւելումներ չեն ստանար եւ չեն ենթարկուիր մնայուն ուսուցիչներու յատուկ վերոյիշեալ պայմաններուն։

10— Նախկին կրթական ծրագրի այն պայմանները որոնք ներկայ կանոնագրով վերացուած չեն, կը մնան գործադրելի։ Յանձնախումբս իր աշխատութեանց ընթացքին նկատի առաւ եւ ընդունեց հետեւեալ կէտերն ալ, որոնց գործադրութիւնը կը հրահանգուի անկախաբար կանոնագրէն։

11— Սերտարան – ցանկալի է որ Երդ դասարանէն վեր աշակերտները դպրոցին մէջ գոնէ օրական մէկ ժամ սերտողութիւն ընեն, պէտք է առայժմ ներկայ սրահներէն երկուքը վերածել սերտարանի, մէկը աղջիկներու եւ միւսը մանչերու համար։

Աղջիկներու կողմ երբ հոգի պէտք ունենայ՝ Ֆրանսուհի մը անկախաբար Ֆրանսերէն (լեզուի համար վարժուելիք) նոր Ֆրանսացի ուսուցչուհիներէն։

12— Ձրի ուսում – Յանձնախումբիս տեսակէտն է որ ազգային վարժարանի ուսուցումը պէտք է ըլլայ բացարձակապէս ձրի եւ պէտք է ձգտիլ աստիճանաբար դէպի այդ նպատակը։

Առայժմ սակայն նկատի ունենալով [illegible] պահանջքը, իբր առաջին քայլ ձրի կ'ընդունուին Է. եւ Ը. դասարաններու եւ տնտեսական դասընթացքի աշակերտները եւ անոնց գրենական պիտոյքն ալ ձրիօրէն կը հայթայթուի։

13— Բարձր կրթութիւն ընդունելով, բարձր կրթութեան պաշտօնները կեանքի մէջ, Յանձնախումբս նկատեց որ բարոյական ներքին դաստիարակութեան հետ մէկտեղ, պէտք է աւելի մեծ ուշադրութիւն դարձնել նաեւ բարեկրթութեան արտաքին կէտերուն, առանձին աշխատանք պէտք է տարուի այս ուղղութեամբ եւս։ Վերջացնելով՝ Յանձնախումբս կը հաւատայ որ կիրարկելով խստօրէն վերոգրեալ դրութիւնը վարժարանի ներկայ ծրագրէը, կարելի է իրագործել զուգակշռուած տարեկան 3600 Եգ. ոսկի պիւտճէով։ Անդամք Կրթական Յանձնախումբի. Մ. Գըլըճեան, Տիգրան Թիւթիւնճեան, Լ. Շանթ, Ն. Աղբալեան, Յ. Թ. Նալպանդեան. այս կանոնագիրը վաւերացուած է Աղեքսանդրիոյ Ազգ. Թեմական ժողովի 35րդ նիստին, 26 Յունիս 1927ին։ (Տես «Յուսաբեր» օրաթերթ, 16 Յուլիս 1927, թիւ 90, Գահիրէ։ Տես նաեւ Դպրոցական ռէֆորմ եւ Պօղոսեան Ազգ. Վարժարանը, «Յուսաբեր» օրաթերթ, 18-24 Յունուար 1927, թիւ 245, 246, 248, 276, 277)։

1931–1932–1933–1935 տարեշրջանի ուսուցչական կազմը

Տնօրէն-ուսուցիչ՝ Վահրամ Արծրունի.

Վարժուհիներ. Չէյթունցեան՝ վարիչ մանկապարտէզպանուհի, Տիկին Կատարինէ Դամիկեան, Օրիորդներ՝ Գայիանէ Աղաբաթեան, Առաքսի Տէյիրմէնճեան, Զուարթ Թօգաթլեան, Ազնիւ Գույումճեան, Աննիգա Գարագաշեան, Օգնական մանկապարտիզպանուհիներ։

Ուսուցչուհիներ. Տիկիններ՝ Զարուհի Պօղոսեան, Վառվառէ Տէրզէաքեան, Արփինէ Գասպարեան, Օրիորդներ՝ Աշխէն Միսաքեան, Սիրվարդ Ճամաճեան, Զարուհի Սէֆէրեան, Հերմինէ Սահակեան, Մաթիլտա Մանասեան, Ա. Զօրեան, Տիկին Հայկուհի Զուխաճեան։

Ուսուցիչներ. Մեսրոպ քհնյ. Քէօշկէրեան՝ դասատու կրօնի, Գարեգին Պօյաճեան, Յարութիւն Հէքիմեան, Յովսէփ Քրդըրեան, Լեւոն Փափազեան, Ատէլ Համտի՝ արաբերէն, Կարապետ Ճիպիլեան, Սամփան Սահնեան՝ մարզանքի, Յարութիւն Պօստալեան՝ երաժշտութեան։

1933–1935 տարի ունեցած են ուսուցչական ժողովներ եւ դասախօսութիւններ, դասախօսութիւններու յանձնուած նիւթերն են. ուղղագրութիւնը, ընթերցանութեան դասաւանդութիւնը, ագրութեան եւ նկարչութեան դասը, մանկավարժ՝ Յովհաննէս Թ. Հինդլեան եւ իր կրթական ուղղութիւնը, մանկապարտէզի մէջ կարդալու եւ գրելու դասը, խաղականութիւնները փոքր դասարաններուն մէջ։

1934 Ապրիլ 5ին կազմուած է Ուսումնական Յանձնախումբ մը յանձին Բժ. Երուանդ Արշարունիէ, Տիկին Վիքթորիա Ե. Արշարունիէ, գրագէտ Միքայէլ Կիւրճեանէ, Մեսրոպ Նորատունեանէ։ Վերոյիշեալները նկատի առած են 1929ի կրթական ծրագիրը իբր հիմ եւ ընելու գործի վիճակը եւ ընելու իրենց թելադրութիւնները եւ առաջարկութիւնները։

1935–1936 տարեշրջանին կրկին անօրէնի եւ դաստիարակ պաշտօնին հրաւիրուած է Կարապետ Պիլեանը։ 1937–1938 ուսումնական տարեշրջանին դպրոցը ունէր եօթներորդ դասարան։ Ազգային իշխանութիւնները անհրաժեշտ նկատած են դասարան մը եւս աւելցնել, 8րդ դասարանը, որ աշակերտին կ'ուսուցանէ հաշուապահութիւն, մեքենագրութիւն եւ օտար լեզուներու գործածում, ուսման ծրագիր մը եւ բարոյական, իմացական կարողութիւններու մշակում, գիտութիւններու ուսուցում եւ ֆիզիքական կրթութիւն։ (Տես Տեղեկագիր Ազգ. Թաղ. Ժողովի Աղեքսանդրիոյ, 1934–1935, էջ 6–7)։

1935–1938 շրջանի ուսուցչական կազմ. Գարեգին Պօյաճեան, Հմայեակ Սափրիճեան (Հ. Շէմս), Յարութիւն Հէքիմեան, Լեւոն Սէֆէրեան, Արշակ Մաճառեան, Աշոտ Պատմագրեան, Աշոտ Զօրեան, Օննիկ Սանասարեան, Ատէլ Համտի Էֆէնտի՝ արաբերէն լեզուի ուսուցիչ։ Ուսուցչուհիներ. Տիկին Զարուհի Պօղոսեան, Տիկին Վառդուհի Տէրդէվլեան, Տիկ. Քրիստինէ Ճերահեան, Օր. Հերմինէ Թիթիզեան, Օր. Լուսի Փաթուքեան, Օր. Զարուհի Սէֆէրեան, Օր. Անիկա Դարպասաչեան, Օր. Մաթիլտա Սահաթճեան, վարժարանի բժիշկը՝ Բժ. Սարգիս Ճէհիրեան։ Դպրոցական այն շրջանի ընթացքին հոգաբարձութեան կողմէ կատարուած է հանգանակութիւն, գրասեղաններու արդիականացման եւ գիտական-փորձական գործիքներով վարժարանը օժտելու համար։ («Տես «Արեւ», 6 Յուլիս 1938)։

1938–1939ին փոխ-անօրէն՝ Գաբրիէլ Բաղտատեան, անօրէն՝ Կարապետ Պիլեան եւ 1941–1942ին եւս։ Գծագրութեան ուսուցիչ՝ Ֆրանց Աճապահեան։

1942–1943 տարեշրջանի ուսումնական տարեշրջանին անօրէն-դաստիարակ Յակոբ Թ. Նալպանդեանի անձնակազմին մէջ բացատրուած է հետեւեալը. Պօղոսեան Ազգային վարժարան 8 դասարան, որ Բարձրագոյն նախակրթարան 8րդ կարգն է, Նախապատրաստական-տարրական Ա. եւ Բ.
» Միջին — —
» Բարձրագոյն — —
Լրացուցիչ։

«Դասաբաժանման այս կարգը հիմնուած է Եւրոպայի վրայ լրացուցիչ համեմատելով ուրիշ վարժարաններու, կրնայ նկատուիլ բարձրագոյն նախակրթարանի վերջընթեր տարին. լրացուցիչ դասարանը աւարտողը կը ստանայ բարձրագոյն նախակրթութեան վկայական։ Ուսումնական առաջին կարգադրութիւնը եղաւ, ունենալ ուսումնական յատուկ ծրագիր մը։

Գործադրութեան դրինք այն ծրագիրը զոր պատրաստած էի Գահիրէի Գալուստեան Ազգային վարժարանին մէջ պաշտօնավարութեանս առաջին տարին եւ որ անցնելով Ազգային Իշխանութեան կողմէ վաւերացումէն վերջ պատուաբեր արդիւնք տալով կիրարկուեցաւ այնտեղ եօթը տարի եւ հիմա ալ նոյն ծրագրով կ'ընթանայ այդ վարժարանը։

Ներմուծելով Պօղոսեան վարժարանի մէջ Գահիրէի ծրագիրը, առաւելութիւնը ստացած կ'ըլլանք որ իրագործած կ'ըլլանք եգիպտահայ դպրոցներու համար միօրինակ ծրագիր, տարիներէ ի վեր ամէնքին կողմէ յայտնուած փափաքը։ Այս տարի զօրացուցինք աւելցնելով աշխատանքի շաբաթական ժամերը, գլխաւորապէս հայերէն լեզուի եւ արաբերէնի, որուն ժամերը կրկնապատկուեցան, եւրոպական երկու լեզուները պաշտօնեցուեցան ծրագրի ամբողջութեան, ֆրանսերէնը սկսելով աւելի կանուխ դասարաններէն, որպէտք է բարձր դասարաններու մէջ անգլիերէնին աւելի ժամանակ տրուի։ Ու այդ ուղղակի աշակերտները երկրորդականներու երկու լեզուով, որով մեծ արդիւնքները արտայայտուին պիտի աւելի երկու կէս ամիս փոխանակ առաջին երեք ամիս։

Գրաբարի ու մասնագիտութիւնը բարձր և կրտսերագոյն դասարաններու մէջ ուսուցման ոչ այդ դասարաններէն պարտադրուած չէութեամբ։

Արաբերէն լեզու. այս ալ բաւ աւելի մեծցած էր, ամէնօրեայ դասապահերը երկարացնելով գանոնք, բայց այնմ արդիւնքը անհանգստացուցիչ մնաց, խնամք և միջին դասարաններու մէջ։

Ֆրանսերէն լեզու. աւելի էին աշակերտները, որոնք անոր ուսուցումը ալ կը սիրէին։ Այս առթի ֆրանսերէնը սկսաւ նախապատրաստական Ա. և Բ. դասարաններէն միաժամանակ։

Անգլերէն լեզու. հակառակ բաւարար չափաթական դասապահեր յատկացուած ըլլալուն, այս լեզուն ալ աւելի մնացած է։ Ֆրանսերէնի և անգլերէնի համար չուսուցիչ է ունենալ տարբերակ ուսուցիչներ, այդպէս խնամքութեան վարժեցեներու համար։

1948–1949 Գալուստեան Ազգ. վարժարանը բաղկացած է ուսումնական ծրագրով.

Մանկապարտէզ	3 դասարան
Նախակրթարան	5 դասարան
Բարձրագոյն նախակրթարան	3 դասարան

Կ'ուսուցուին հայերէն, արաբերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն լեզուները։ Ֆրանսերէն և անգլերէն լեզուներու ուսուցումը սկսած է Ա. դասարանէն։ (Տես «Յուսաբեր», 28 Հոկտ. 1948 և 24 Յունիս 1960, Գահիրէ)։

1956–1957 ուսումնական տարեշրջանէն սկսեալ Եգիպտոսի Կրթական Նախարարութիւնը հետզհետէ աւելի ընդարձակօրէն իր հակակշիռին տակ առաւ մեր դպրոցական գործունէութիւնը, ընդհանուր առմամբ և մասնաւորապէս արաբերէն լեզուի, արաբերէն աշխարհագրութեան և պատմութեան դասերու ուսուցումը. այսպէս դպրոցներու 683 օրէնքին գործադրութեան տակ, ըստ Կրթական նախարարութեան դպրոցական օրէնսդիրքի յօդուած 88-ը գործադրութեան դնել, որպէսզի վարժարանէն ներս դաստիարակութեան անհրաժեշտներու պատրաստութեան միօրինակութիւն ունենան, եգիպտահայ ազգային վարժարաններուն հետ միօրինակութիւն մը առնելու։ (Տես «Արեգակ» շաբաթաթերթ, 12 Յուլիս 1958, Աղեքսանդրիա)։

1959–1960 դպրոցական տարեշրջանին դպրոցի Հոգաբարձութիւնը ստորեւ նշանակուած պաշտօնական յայտարարութիւնը հրատարակած է Աղեքսանդրիոյ «Արեգակ» շաբաթաթերթի 19 Սեպտ. 1959ին մէջ։ (Տես «Յուսաբեր» 1958, թիւ 86)։

Մանկապարտէզը բաց պիտի ըլլայ ժամը 9–12 և պիտի փակուի Շաբաթ և Կիրակի օրերը։

Նախակրթարանի ժամերը պիտի ըլլան 8–2.30, օրական 7 դաս, Կիրակի որ վարժարանը փակ է, իսկ Շաբաթ օրը մինչեւ կէսօր բաց պիտի ըլլայ։

Վարժարանի աշակերտները իրենց միջնակարգին (պետական պաշտօնական տարրական կրթութեան վկայագիր) քննութիւնները անցընելով Զ. դասարանէն, պիտի առնեն այն վկայագրին հետ նաեւ վարժարանի նախակրթարանի վկայագիրը։

Յուսալ ենք որ շուտով անոնք որ պիտի կարենան այս տարիքներէն հասնիլ, Եօթ դասարանէն և տրոհելով պիտի կարենան մասնակցիլ իրենց ուսումնական (Եօթ) դասարանին մէջ վկայականի (պետական պաշտօնական նախակրթարանի վկայագիր) քննութեան, որուն հետ պիտի առնեն վարժարանին բարձրագոյն նախակրթարանի վկայականը։

Ա. կարգի աշակերտները պիտի սորվին հայերէն և արաբերէն։

Բ. կարգի աշակերտները պիտի սորվին հայերէն և արաբերէն և անգլերէն։

Գ. Դ. Ե. Զ. կարգի աշակերտները պիտի սորվին հայերէն, արաբերէն, անգլերէն և ֆրանսերէն։

Նախակրթարան.

Ա. դասարան՝ ամսական 80 եգ. դահեկան
Բ. դասարան՝ 90 եգ. դահեկան
Գ. դասարան՝ 100 եգ. դահեկան
Դ. դասարան՝ 110 եգ. դահեկան
Ե. դասարան՝ 120 եգ. դահեկան
Զ. դասարան՝ 130 եգ. դահեկան

Բարձրագոյն նախակրթարան.

Է. դասարան՝ 140 եգ. դահեկան
Ը. դասարան՝ 150 եգ. դահեկան

(Տես «Արեգակ» շաբաթաթերթ, 1959, թիւ 36, Աղեքսանդրիա։ «Յուսաբեր», 28 Սեպտ. 1959, թիւ 160, Գահիրէ)։

1962–1963 տարեշրջանին ուսումնական արդիւնքի և կարգապահութեան ըստ վարժարանի ներքին կանոնագրութեան նախակրթարանի կազմակերպութեան հիմ ընդունուած է հետեւեալը·

1 — Աշակերտը յաջողած կը նկատուի երբ իւրաքանչիւր նիւթին մէջ առնուած նիշերու նուազագոյն գումարը 120ի վրայ 65ի հասնի։

2 — Արաբերէն և հայերէն լեզուներու մէջ յաջողիլը անհրաժեշտ պայման է։

3 — Հայերէնի և կամ առաւելագոյնը երեք ուրիշ նիւթերու մէջ ձախողած աշակերտը վերաքննութեան կ'անցընէ վերամուտէն առաջ։

Այս տարի (1962–1963) մեր նախակրթարանի Դ. կարգէն սկսեալ տառացիօրէն գործադրուած են այժմեայ պայմանները։

Բարձրագոյն նախակրթարանի գնահատութեան հիմ ընդունուած է ոչ միայն վարժարանի այժմեայ պայմանները, այլ և կրթական նախարարութեան որդեգրած դրութիւնը, որն է աշակերտը կարգը կը փոխէ, երբ

1. բոլոր նիւթերու մէջ կը յաջողի·

2. արաբերէնի և հայերէնի մէջ կը յաջողի և մէկ նիւթի մէջ ձախողի·

3. արաբերէնի և հայերէնի մէջ յաջողի և 2 նիւթի մէջ նուազագոյնը բերած ըլլայ 25 առ հարիւր·

Ա-Զ. կարգի նախակրթարանի [illegible] ութեան կը մասնակցին, իսկ Բարձրագոյն նախակրթարանի [illegible]։ Դ. տարին ներքին կանոնագրութիւնը, վարժարանի ներքին կանոնագրութիւնը բարեփոխութեան ենթարկուեցաւ վարժարանի պատկ. Հոգաբարձութեան խորհրդի և վաւերացուեցաւ պատկ. Ազգ. Թաղական ժողովին կողմէ և ենթարկուեցաւ Կրթական Խնամակալութեան վաւերացման։

Կրթական Նախարարութեան քննիչներ՝ Ռաց Ահմէտ Ֆուատ Սապէհ, Ապտել Սաթար Աֆֆար, Ապտել Կէլի Խալիֆա և Մուհամմէտ Ալի Հուէյճի այցելած են վարժարան և գոհ մնացած գործադրուած դրութենէն։

Շնորհիւ [illegible] [illegible] դպրոցներու ընդհանուր պատասխանատու Ազնիւ Տիկ. Ալիա Եուսուֆին, որուն վերատեսչութեան հակակշռին ենթակայ է մեր վարժարանը, ճանչցուած որպէս բարձրագոյն նախակրթարան «Իէտատի»։

Տնօրէնութիւն
Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի

(Տես «Ազդակ» օրաթերթ, 13 Օգոստոս 1963, թիւ 13587)։

1964–1965 ուսումնական տարեշրջանին, Ա. Բ. Գ. կարգերու աշակերտութիւնը ունեցած է շաբաթական 35 պահ դաս, իսկ Դ. կարգերու աշակերտութիւնը 40 պահ։ 1965 Փետրուարին հաստատուած է կիրակնօրեայ վարժարանի դրութիւնը ընդհանուր աշակերտութեան համար շաբաթական երեք պահ դաս ունելու։

Դաստիարակչական դրութիւնը ընդհանուր առմամբ կը համապատասխանէ կրթական նախարարութեան պահանջքին։ Բոլոր աշակերտութեան աւանդուեցան մայրենի լեզու, Հայոց պատմութիւն, կրօնք, ուսողութիւն, գիտութիւն, արաբերէն, արաբական մշակոյթի նիւթեր և անգլիերէն։ Ֆրանսերէն լեզուի դասեր աւանդուեցան միայն Զ. Է. Ը. կարգերուն։

Տարեսկիզբէն գործադրեցինք հոգաբարձական ժողովին 1 Օգոստոս 1964ին առած որոշումը. Առաջին Ա. և Բ. կարգերուն մէջ անգլիերէնով կատարելու ուսողութեան և գիտութեան դասաւանդութիւնը, աշակերտութեան համար հայթայթեցինք այդ նիւթերու համար անգլիերէն լեզուով դասագիրքեր, որոնք կը գործածուին անգլօ-անգլիական յատուկ վարժարաններուն մէջ, ինչպէս Նոր գոլէճը։ (Տես «Ազդակ» օրաթերթ, ԽԱ. տարի, թիւ 14175, 20–21 Յունիս 1965)։

Գալուստեան Ազգ. վարժարանէն ներս իւրաքանչիւր դպրոցական տարեշրջանին նկատի առնուած են հայեցի և մանկավարժական սկզբունքները, և նաև երկիրի կրթական նախարարութեան նոր օրէնքներու տրամադրութեանց պատշաճեցնելու մտահոգութիւնը, որ վարժարանի ուսումնական վիճակը յաճախ փոփոխութեան ենթարկած է, ինչպէս ցոյց կու տան մամուլին մէջ հրատարակուած դպրոցի տարեկան տեղեկագիրները և բացուած արդիւնքները, որ յարմար կը նկատենք արտագրել աստէ։

1955–1956ի ուսումնական վիճակ. Նկատի ունենալով որ վարժարանի օրական նոյն պահի դրութիւնը, աշխատանքի անտանելի փոքրերուն վրայ ծանր կը նստի, նախակրթարանի առաջին երկու դասարաններում ինչպես մանկավարժարանին, արձակուրդ տալով Հինգշաբթի օրերը։

«Վարժարանին ներս մեկի ուղեցոյց ունենալ եգիպտահայ ուսուցչական խորհուրդին 1946ի պատրաստած ուսուցչական ծրագիրը, որուն տրամադրութիւններուն կը հետեւինք ու հասարակ»։

Ըստ այդ ծրագրի նախատեսութիւններուն, այս տարի մեր առաջին դասարանին մէջ, փոխանակ չորս լեզուներ սորվեցնելու մանկապարտէզէն եկող նոր աշակերտներուն, որոնց աւելի մասնաւոր կերպով մայրենի լեզուին որ աւանդուեցաւ շաբաթական 9 պահ եւ գոհացուցիչ արդիւնք տուաւ լեզու սորվեցնել միայն արաբերէնը երկրին լեզուն (շաբաթական 6 պահ) ընթացիկ այլ առարկաներու։ Ուստի, Ազգային վարժարանէն ներս լեզուներ սորվեցնելը հաւասար թափով մեր դժուարութիւններէն մէկն է»։

Աշակերտական կազմը կը բաղկանայ 20 հոգիէ նախակրթարանի մէջ, 8 հոգիէ՝ մանկապարտէզի մէջ։

Այս տարի աւարտական դասարանէն Ալեքսանդրիոյ, Ֆրանսերէն լեզուի քննութեան մասնակցած են 13 հոգի, որոնց քննութիւնները կատարուեցան Ֆրանսա եւ մեր աշակերտներէն 9 հոգի յաջողեցան։ Վարժարանի տնօրէնն է Բժ. Թաթուլ Պողպատեան, իսկ գործադրական խնամատար՝ Օր. Զարուհի Սէֆէրեան։

ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱՅՑԵԼՈՂՆԵՐ

1— Ուրբաթ, 24 Փետր. 1956ը պաշտօնական եւ աննախընթաց ուրախութեան օր էր մեզի համար, որովհետեւ, վարժարան մեզի այցելեց Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. մեր սիրեցեալ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Էջմիածնէն իր շքախումբին հետ, ընկերակցութեամբ Ազգ. Իշխանութեան անդամներու։

Այս առթիւ տեղի ունեցաւ փոքրիկ հանդիսութիւն մը աշակերտութեան կողմէ, ուր խօսք առաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը որ խրախուսեց վարժարանի աշակերտութիւնը իր Սրբազան խորհուրդներով, անմոռանալի յիշատակ մը ձգելով բոլորին վրայ։

2— Թեմիս բարեխնամ Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Սրբազան Արքեպս. Սիրունեան 30 Նոյեմբեր, 1 եւ 2 Դեկտ. 1955ին, երեք օր յաջորդաբար այցելեց Պօղոսեան Ազգ. Վարժարան եւ Մելգոնեան Ազգ. Մանկապարտէզ առաւօտեան ժամը 8,30էն 12։ Ներկայ եղաւ բոլոր դասարաններու դասաւանդութեանց բոլոր առարկաներու մէջ, մանաւանդ հետաքրքրուեցաւ իւրաքանչիւր աշակերտով, հարցումներ ըրաւ եւ խրախուսեց աշակերտները, տալով անոնց խրատականներ։

Սրբազան Հայրը իր գոհունակութիւնը յայտնեց վարժարանի մաքրութեան եւ ուսուցչական բարւոք վիճակի մասին։

3— 25 Մայիս 1956ին Պատուարժան Քաղաքական Ժողովի ատենապետ Պ. Մարտին Զարգհանեան, Հոգաբարձութեան անդամներու ընկերակցութեամբ, պաշտօնական այցելութիւն տուաւ Պօղոսեան Ազգ. Վարժարան եւ Մելգոնեան Ազգ. Մանկապարտէզ, այցելեց բոլոր դասարանները եւ ներկայ եղաւ դասաւանդութեանց։

4— Վարժարան այցելեց ատոր Կրթական Հաստատութիւններու Արաբերէն լեզուի Վերատեսչներէն Պ. Ահմէտ Շահմին 28 Հոկտ. 1955ին եւ 20 Փետր. 1956ին, արտայայտելով իր գոհունակութիւնը՝ արաբերէն լեզուի հանդէպ տարուած խնամքի եւ բարւոք վիճակի մասին։

5— Վարժարան այցելեց արաբերէն լեզուի Գեղագրութեան Քննիչ Պ. Ահմէտ էլ Հիւսէյնին 27 Փետր. 1956ին եւ իր գոհունակութիւնը արտայայտեց արաբերէն լեզուի գեղագրութեան մէջ մեր աշակերտութեան ունեցած շնորհքին համար։

Այս տարեշրջանին կազմուած Ուսումնական Խորհուրդը հետեւեալներէն. Երուանդ Լ. Տէրմանեան, Լեւոն Եղուլեան, Հայկ Քիրազեան, Արմենակ Գալփաքեան եւ Բիւզանդ Թորոսեան։ (Տես «Արեւ», 21 Ապրիլ 1956 եւ 25, 26, 27 Յուլիս 1956, եւ 6 Մարտ 1956։ Տարեկան տեղեկագիր Պօղոսեան Ազգ. Վարժարանի 1955–1956)։

1956–1957 տարեշրջանի վարժարանը փակուած է

Անգլօ-Ֆրանսական-իսրայէլեան վատ յարձակումներու բերմամբ եւ կառավարական որոշումով՝ վարժարանը փակ մնաց մինչեւ 21 Դեկտ. 1956։ Պատուարժ. Քաղաքական Ժողովի ատենապետ Պ. Մարտին Զարգհանեանի գիտակցութեամբ եւ հրահանգով, Պօղոսեան Ազգային Վարժարանի եւ Մելգոնեան Մանկապարտէզի շէնքերը զինուորական իշխանութեան տրամադրութեան տակ դրուեցան Տնօրէնութեան ձեռամբ, 5 Նոյեմբեր 1956էն մինչեւ 12 Նոյեմբեր 1956։ Զինուորական իշխանութիւնը օգտագործեց վարժարանին ներքին դարմանկանոցը, ճաշարանը, դասարանները, տնօրէնութեան գրասենեակը, հանդերձանքով եւ բոլոր կահ-կարասիներով։

Զինուորական իշխանութիւնը մեծապէս գոհ մնաց մեր կողմէ իրենց տրուած բոլոր դիւրութեանց եւ օժանդակութեանց համար։

Վարժարանը վերաբացուեցաւ 22 Դեկտեմբեր 1936ին։

Նախակրթարանի ուսուցչական կազմն է. 9 ուսուցչուհի, 6 ուսուցիչ, 8 օգնական, Մանկապարտէզ – 26 ուսուցչուհիներ։

Ինչպէս վերը յիշեցինք, արաբերէն լեզուի ուսուցումը կը կատարուի ըստ կառավարական իրաւունքի ծրագրերին։ Մեծ դժուարութեան առարկայ է նաեւ անգլիերէն լեզուի ուսուցումը, English high level գրութեան կիրարկման շնորհիւ։ Այսպէս, երբ այս տարի Ձրդ դասարանէն շրջանաւարտ աշակերտը պիտի յաճախէ օտար վարժարան, իրաւունք պիտի ունենայ տասնը տարի կորսնցնելու՝ հետեւելու կառավարական տասնամ (Սանաուիէ) ծրագրին։ («Յուսաբեր», 1957, թիւ 102)։

1938–1939 շրջանին Տ. Զաւէն Եպս. Չինչինեան դասաւանդած է կրօնք, քաղաքավարութիւն, հայերէն եւ հայ գրականութիւն։

1937–1938 տարեշրջանին անհրաժեշտ նկատուեցաւ Կրթական Նախարարութեան պաշտօնական օրէնսգրքի յօդուած 38ը գործադրութեան դնել, որպէսզի վարժարանին մէջ դասաւանդութեանց ամբողջ պատասխանատուութեան միօրինակութիւն մը որդեգրուի։

Այս գրութեամբ դասատուները իրենց աշխատանքը ալ աւելի կանոնաւորելու հարկադրուեցան եւ լծուեցան լուրջ աշխատանքի, որուն բարերար ազդեցութիւնը զգալի եղաւ աշակերտութեան ի նպաստ։ (Տես «Յուսաբեր», 1938, թիւ 86, 87, 88։ «Արեւ», 14 Յունիս 1938։ «Արաքս» շաբաթաթերթ, 19 Յունիս 1938, թիւ 27, Աղեքսանդրիա)։

1936–1938 տարեշրջաններուն հայերէն շարադրութեան մրցանք մը հաստատած է Մէթր Գէորգ Թայարեան, վարժարանի վերջին երկու դասարաններու աշակերտութեան միջեւ։ Առաջին մրցանակը՝ 20 եգ. ոսկի, շահած է Զիլինկիրեան Զապէլ, Բ. մրցանակը՝ Ալիս Կէօնճեան՝ 10 եգ. ոսկի։ («Յուսաբեր», 1938, թիւ 87, Գահիրէ)։

1963 Նոյեմբեր 1ին վարժարան այցելած է Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ընկերակցութեամբ Հայկազուն Արքեպս. Աբրահամեանի։

1963–1964 տարեշրջանին, արտասահմանեան երկիրներու հետ բարեկամութեան եւ մշակութային կապի հայկական ընկերակցութեան նախագահ Փերուզի Գրիգորեանի կարգադրութեամբ, Պօղոսեան վարժարանը նուէր ստացած է գիտական աշխատանոցի համար գործիքներ եւ այլ դիտութեան անհրաժեշտ պարագաներ, որոնց պաշտօնական բաշխումը տեղի ունեցած է 30 Ապրիլ 1963ին, ներկայութեամբ Աղեքսանդրիոյ Սովետական Հիւպատոս [illegible] եւ Աղեքսանդրիոյ Հայոց Առաջնորդական փոխանորդ Զաւէն Ծ. Վրդ. Չինչինեանի, Ազգ. Իշխանութեան եւ վարժարանի Հոգաբարձութեան անդամներուն, անոնցմէ Լեւոն Գ. [illegible], ուսուցչական կազմի եւ մամուլի ներկայացուցիչներու։ («Արեւ», 28 Մայիս 1963)։

Այս շրջանին վարժարան այցելած է բանաստեղծ Զարեհ Մելքոնեան եւ տիկինը Պէյրութէն, ընկերակցութեամբ «Արեւ» օրաթերթի խմբագրին՝ Երուանդ Ազատեանի։

1961ին վարժարանի աշակերտութեան կողմէ ներկայացուած է Յովհ. Թումանեանի «Փարուանա» հէքիաթը, ճոխացած երգախառն պարերով, օժանդակութեամբ վարժարանի ուսուցիչներ՝ Օր. Սրբուհի Սարգիսեանի, Միհրան Քիւփէլեանի եւ դաշնակահարուհի Տիկին Յասմիկ Ծառուկեանի, եւ Փոխանորդ Հոգշ. Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ. Չինչինեան, մարզանքի ուսուցիչ Երուանդ Բարսամեանի։ (Տես «Արեւ», 2 Յունիս 1961)։

1964–1965 շրջանին պաշտօնեայ եւ ձեռնարկութեան ուսուցչուհի Տիկին Սիրվարդ Գորանեանի բացառիկ ջանքերուն շնորհիւ վարժարանը ունեցած է 9 հոգիէ բաղկացած նուագախումբ մը, որ ամավերջին հանդէսին նուագած է։

ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 27 Յունիս 1965, երեկոյեան ժամը 6ին Պօղոսեան Ազգ. Վարժարանի տարեկան ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Մելքոնեան Ազգ. Մանկապարտէզի թատերասրահին մէջ։

Ներկայ էին Աղեքսանդրիոյ Առաջնորդական Պատ. Թեմական ու Քաղաքական ժողովի անդամները, հոգաբարձութեանց անդամները, Ազգ. Իշխանութեան անդամները, մամուլի ներկայացուցիչները ու յոծնախուռն բազմութիւն։

Օրուան նորոյթը կը կազմէր Վարժարանի գործիքային նուագախումբը, կազմուած շնորհիւ ու-

ուսուցչուհի Տիկ. Մ. Գոյումճեանի ջանքերով և բաղկացած Օրդ. Մարի Քիւրքճեանէ (կիթառ), Անի Գալուստեանէ (կիթառ), Սիրուն Զուհաբեանէ (կիթառ) և Դանիէլ Թուլումպաճեանէ (թմբուկ), ժամանակաւորապէս Լորա Տէկտէկեանէ, Վերժին Տէր Գէորգեանէ, Մարի-Ռոզ Ծովակեանէ, Վերա Դաղաւեճեանէ և Նուշիկ Դաւիթեանէ, որոնք յաջողապէս կատարեցին ԱՄՆ-ի քայլերգը, Valse մը, «Մոսկովեան գիշերներ»ը, Summer Place, Tintarella di luna և հուսով ուրիշ «Արեւելեան գիշերներ»ը, արժանանալով ներկաներուն ջերմ գնահատանքին։

1963–1964 ինչպէս նաև 1964–1965 տարեշրջաններուն Առաջնորդական փոխանորդ Զաւէն Եպս. Չինչինեանը ստանձնած է հայ դաստիարակութեան, գրաբար և կրօն Ը. կարգին, գրաբար և կրօն Է. կարգին։ Առատարէլի Ա. և Բ. կարգերուն ուսուցութիւն և գիտութիւն։

Յունուարէն սկսեալ Առատարէլի Ա. և Բ. կարգերուն ուսուցութեան և գիտութեան ուսուցչի պաշտօնը ստանձնեց համալսարանաւարտ երիտասարդ մը՝ նախկին շրջանաւարտ մեր վարժարանին, Պ. Արմէն-Յովսէփ Մամուրեանը, որ կրցաւ գոհացուցիչ արդիւնքներու հասցնել աշակերտութիւնը։

Այս տարի Ուսթաղ Մոհամմէտ Մահմուտ ստանձնեց Առատարէլի Ա. և Բ. կարգերու արաբական մշակոյթի նիւթերը, ինչպէս նաև՝ արաբերէն լեզու։ Սոյն կարգադրութիւնը նպաստաւոր եղաւ աշակերտներուն համար, որովհետև լուրջ հակակշիռի տակ ըլլալով, կանոնաւոր աշխատանք տարին և ձեռք բերին լաւ արդիւնքներ։

Հոգլ. Հայր Սուրբը, հակառակ իր բազմազբաղ վիճակին, այս տարի եւս ստանձնեց հայ դաստիարակութեան, գրաբար և կրօն Ը. կարգին, գրաբար և կրօն Է. կարգին։

Ուսթաղ Եուսէֆ Լութֆի ստանձնեց անգլերէն Է. և Ը. կարգերուն։

Օր. Մարիզ Լորասօ ստանձնեց ֆրանսերէն Զ. Է., Ը. կարգերուն։

Նախակրթարանի դասարաններուն հայերէն և Հայոց պատմութիւն ստանձնեցին՝ Տիկին Սիրան Ճիլմաճեան, Օր. Ցոլինէ Փալանճեան, Օր. Սիրվարդ Քիրէճեան, ինչպէս նաև Օր. Գայիանէ Սպարթալեան որ Պատ. Հոգաբարձութեան կարգադրութեամբ, Յունուարէն ի վեր ստանձնեց Ա. դասարանի դաստիարակի և ուսուցչուհիի պաշտօնը։

Կրօնի դասերը ստանձնեցին Օր. Զարուհի Սէֆէրեան, Տիկ. Սիրան Ճիլմաճեան, Օր. Սիրվարդ Քիրէճեան և Օր. Գայիանէ Սպարթալեան։

Արաբերէն լեզուի և արաբական մշակոյթի նիւթերը ստանձնեցին՝ Տիկ. Աթիմա Ապտէլ Ֆաթթահ, Ուսթաղ Իսահակ Սալահ Սուլէյման և Ուսթաղ Ապտէլ Աղիզ էլ Ալէմի։ Պրն. Իսահակ Սուլէյման կատարեց նաև վարժարանի քարտուղարական գործերը՝ արաբերէն լեզուով։ Անգլերէն լեզուն ստանձնեցին Ուսթաղ Սայիմ Խամայիլ և Օր. Ցոլինէ Փալանճեան։

Ես ստանձնեցի Հայոց պատմութեան և անգլերէնի յաւելեալ դասեր Է. Ը. կարգերուն, ինչպէս նաև հայերէն՝ Է. կարգին։

Գեղագրութեան ուսուցիչն էր նկարիչ Համբար Համբարձումեան, ձեռագործի ուսուցչուհի՝ Տիկին Հայկուհի Կոնոյեան, Ժիրայր Առաքեան շաբաթական մէկ ժամ բարձրագոյն նախակրթարանի տղոց ստանձնած է գինեկէրաֆի դասեր, վարժարանի բժիշկն էր Տոքթ. Շամմաս, իսկ հիւանդապահուհին՝ Տիկին Ռաթիպա Մուհամմէտ Եուսէֆ, մարզանքի ուսուցիչ՝ Գեւորգ Վարդապետեան։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 1965 Յունիս, թիւ 14175 և 14176, Գահիրէ)։

ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐ

Այս տարի մեր վարժարանները այցելած են Եգիպտոսահայոց Թեմակալ Առաջնորդ Գերշ. Տ. Մամբրէ Արք. Սիրունեան, ընկերակցութեամբ Աղեքսանդրիոյ Առաջնորդական փոխանորդ Հոգշ. Տ. Զաւէն Ծ. Վ. Չինչինեանի, Հայր Մամուր՝ Երուսաղէմի Ս. Յակոբեան Միաբանութենէն, Վերապատուելի Սահակեան՝ Պէյրութէն, Պատ. Թեմական Ժողովի Ատենապետ Տիար Մարտիկ Զարդահանեան, Պատ. Քաղ. Ժողովի Ատենապետ՝ Տիար Յարութիւն Ամատունի, Նուար Քոլէճի տնօրէն՝ Ուսթաղ Քարէլ, Լէյտի Օսմանի՝ Անգլիացի, Կիպրահայ բանաստեղծ և իրաւաբան Սմբատ Տէրունեան, Ամերիկահայ գրագէտ և հրապարակագիր Անդրանիկ Անդրէասեան, յայտնի նկարիչ Սիմոն Սամսոնեան և ուրիշներ Գահիրէէն։ (Տես Տեղեկագիր Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգ. Վարժարանի, 1964–1965 ուսումնական տարեշրջանին։ «Արեւ», 20, 21 Յունիս 1965, Գահիրէ)։

ՏԻԳՐԱՆ-ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՍԱՎԱԼԱՆԵԱՆ

Տիգրան-Հայրապետ Թ. Սավալանեան ծնած է 1821 Փետր. 20ին Զմիւռնիա, հայրը Գրիգոր Սավալանեանց մեռած 1831ին, մայրը Թագուհի՝ դուստրը Աւետեան Զէյնէպի։ Տիգրան նախնական ուսումը առած է Այվա-Տէյին կոչուած Տէր Կարապետ քահանայի մօտ, ապա Իզմիրի Մեսրոպեան վարժարանը, իր ուսուցիչներն էին Տիրացու Գրիգոր, Տէր Մարգար Միքայելեան, որմէ առած է գրագիտութիւն եւ ընթերցանութիւն։ Սավալանեան հայերէնը եւ իտալերէնը կատարելագործած է Յուրէն-Աւետիս Փափազեանէ։ Ի բնէ ուշիմ յաջողութեամբ աւարտած է Մեսրոպեան վարժարանի ընթացքը 1838ին։ 1839–1843 օգնական ուսուցիչ Մեսրոպեան դպրոցի, 1844ին [illegible] ուսուցիչ Զմիւռնիոյ աղջկանց Սարգիսեան դպրոցին որ յետագային կոչուած է Հռիփսիմեանց աղջկանց վարժարան։

Տիգրան գործակցութեամբ Մեսրոպեան վարժարանի դասընկերներուն, 1843 Թուականին հիմնած են Հայկազեան Միութիւնը, որուն նպատակն էր եւրոպական այլ եւ այլ լեզուներէ հայերէնի թարգմանել ազգօգուտ եւ բարոյական գիրքեր եւ ընկերութեան ծախքով տպագրել. ահա կազմը հիմնադիրներու Վարչութեան.

Տիգրան Հ. Թ. Սավալանեանց՝ Հոգաբարձու
Աբրամ Կարապետ Յ. Տէտէեան՝ Հաշուակալ
Պարոյր Մարտիրոս Աղթիպարեան
Վահան Գրիգոր Սարգիսեան
Զարմայր Յովհաննէս Յոհանեան
Արմենակ Սարգիս Տ. Գասպարեան։

(Տես «Արշալոյս-Արարատեան», 26 Յուլիս 1893, Իզմիր։ Ընդարձակ օրացոյց Ազգային հիւանդանոցի, 1901, էջ 225, Պոլիս)։

Սավալանեան ուսուցչական պաշտօնով 1845 Յունիսին գացած է Խոտէմիլ գիւղը եւ տեղւոյն Զուլֆայեան Ազգային դպրոցի մէջ դասախօսած է հայերէն, կրօնք, Ազգ. պատմութիւն, մինչեւ 1847 Յունիս։

ՏԻԳՐԱՆ-ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՍԱՎԱԼԱՆԵԱՆ

Երուսաղէմի Հայոց Կիրակոս Պատրիարքի հրաւէրով, 1847 Սեպտեմբերին Սավալանեան մեկնած է Երուսաղէմ, եւ Ս. Յակոբ վանքի ժառանգաւորացի մէջ դասաւանդած հայերէնը քարտուղար Պատրիարքարանի եւ տեսուչ վանքի տպարանի եւ սրբագրիչ հրատարակած գիրքերու։ Ան պաշտօնավարած է մինչեւ 1850 Մայիս, եւ Յովհաննէս Պատրիարքի օրով 1850 Յուլիսին մեկնած է Երուսաղէմէն, վանքին մէջ կատարուած խնայողական կարգադրութեանց պատճառով, նոյն ինք դպրոցը փակուած է։

1851ին Սաւալանեան Իզմիրի մէջ հաստատուած է իր առեւտրական վաճառատունը եւ նաեւ այդտեղ ուսուցել տեղւոյն դպրոցներու։ 1869ին Իզմիրի իր գաղափարակից երիտասարդներու հետ հիմնած են «Հայասիրաց միութիւնը», նպատակ ունենալով, Ազգային յառաջդիմութեան նպաստամատոյց ըլլալ է ըստ կարի, որեւիցէ կերպով, Հիմնադիրներն են այն Միութեան. Տիգրան Հ. Թ. Սաւալանեան՝ Ատենապետ, Գալուստ Կոստանդեան՝ Գանձապետ, անդամներ՝ Արամ Կ. Տէրէնեան, Յովհաննէս Մարգարեան, Յարութիւն Տէրէնեան, Աբրահամ Մ. Յ. Պալապանեան, Յակոբ Ղ. Մարկոսօֆ, Ղուկաս Մամուրեան, Սարգիս Տ. Մ. Վանանեցի։ (Տես «Արեւելեան Մամուլ», 10 Յունիս 1869, Իզմիր)։

Տիգրան-Հայրապետ 1860 Հոկտեմբեր 9ին Իզմիրի մէջ ամուսնացած է Օր. Մարիամ Ճահուճեանի հետ։ Ան 1860 Դեկտ. 5ին Լոնտոնի դեղագործական Արք. Թագ. ժողովին ընդունուած է Անդամ։ 1861–1863 դասախօս Լոնտոնի Հայոց ազգային դպրոցը։

1863 Դեկտեմբերին Սաւալանեան հրաւիրուած է Երուսաղէմ ստանձնելու համար Ս. Յակոբ վանքին նախկին պաշտօնները։ Ան 1866 Յունուարէն 1868 խմբագրած է Ս. Յակոբայ Միաբանութեան «Սիոն» պաշտօնաթերթը, կազմակերպած է վանքի գրադարանը, պատրաստած է ձեռագիրներու ցուցակը մինչեւ 1742 թուահամար։

Ս. Յակոբ վանքին մէջ պաշտօնավարութեան շրջանին, Սաւալանեան յաճախ Թարգմանի դերը կատարած է, ուր կ'այցելէին Եւրոպայի թագաւորները, իշխանները, արեւելագէտները եւ նշանաւոր անձնաւորութիւններ։ Վանքի անօրէն խորհուրդի կողմէ ամսականին վրայ կատարուած զեղչերուն պատճառով ան 1871ի աշնան կը հրաժարի իր ծննդավայրը մեկնելու համար։

«Հայկ» Յոպպէ իջած էի ընտանեօք, նամակ մը ստացայ Գահիրէէն Առաջնորդ Գեր. Մեսրոպ Եպս. Սուքիասեանէ (ծն. 1834 – մ. 1907), որ իմանալով անցած գործերս իմ մէկ բարեկամէս, զիս Աղեքսանդրիա կը հրաւիրէր, եւ անդ «Պօղոս-Պետրեան» դպրոցին մէջ վարել տեսչութեան պաշտօնը ընթացիկ ամսականով 14 անգլիական ոսկի։ Աղեքսանդրիոյ մէջ ուսուցչական պաշտօն ունեցաւ հինգ տարւոյ չափ, 1872 Սեպտ. – 1877 Յունիսի։ (Տես Կենսագրական յուշեր Տ. Հ. Սաւալանեանի, էջ 81, տպագր. 1900, Գահիրէ)։

Աղեքսանդրիոյ մէջ ժամանակ ունեցայ թարգմանելու Վիքթոր Աւտանի վարդապետական «Թարգմանիչ-գիրքը»։ Այդ գործեր վերջացուցի «Ս. Երուսաղէմի ժամանակագրական պատմութիւնը», զոր կիսատ թողած էի եւ հասցուցի մինչեւ 1872։ (Յուշեր Սաւալանեանցի, էջ 83)։

Տիգրան-Հայրապետ, հմուտ հայերէնի, գրաբարի, ֆրանսերէնի եւ թաթարերէնի, թարգմանած է եւրոպական լեզուներէ գործեր, որոնց ցանկը տրուած նշեալ յուշերուն վերջին մէջ։

Զմիւռնացի յարգոյ պարոն Տ. Հ. Թ. Սաւալանեանց Պատուելին, որ քաջ հայկաբան, գաղղիագէտ եւ խոհեմ անձ մըն է, ու բաւական ժամանակ Ս. Երուսաղէմայ Հայոց վանքը մնացած է դպրապետութեան եւ ուսմանց վերաբերեալ զանազան պաշտօններով, անցեալ 24 Դեկտ. 1872ին ուսուցչական շրջանաւ Աղեքսանդրիա գնաց ըստ հրաւիրաց Եգիպտոսի Առաջնորդ Գերշ. Մեսրոպ Ս. Արքեպիսկոպոսին, որ յիշեալ քաղաքը կը գտնուի այժմ։

Սաւալանեանց Պատուելին Աղեքսանդրիոյ Պօղոս Պետրեան Ազգ. վարժարանին մէջ հոգաբարձու եւ ծնողներին գոհունակութեան պաշտօնը պիտի վարէ իւր ուսուցչական բարեխղճութեամբ յանձնուածը։ (Տես «Արշալոյս-Արարատեան» լրագիր, 13 Յունուար 1873։ «Փունջ» լրագիր, 1873, թիւ 774, Կ. Պոլիս)։

Ահա Սաւալանցի 1873 Յունուար 8-30 Յունիս 1874, իր խմբագրած Պօղոս Պետրեան Վարժարանի կրթական տեղեկագիրէն նմոյշ մը.

Առ Գերապատիւ
Տ. Մեսրոպ Եպիսկոպոս Սուքիասեան
Աղեքսանդրիա

Երուսաղէմէ վերադարձիս գործով մը Կիպրոս գնալ հարկադրուեցայ, ուր իմացայ գերամեծար Ղուկաս աղա Պալթայեանի միջոցաւ, թէ գնուարը Աղեքսանդրիոյ Ազգային դպրոցին համար խնդրեցիր, գործս քիչ մը Կիպրոս երկարելուն՝ անցեալ շաբթու հասայ վերադարձայ, բայց անձնական տկարութիւն եւս ունենալով, իրիկուան գերամեծար Պալթայեանը քովս եկաւ եւ ընթերցանքի իմացուց ինձ եղած թղթակցութիւնը, ասոնք եւ երկու ոսկիով մինչեւ 15 ոսկի դպրոցական տարւոյ ժամադրութիւնը։ 15 ոսկի ամսականով որոյ փոխարէն պիտի նուիրուիմ բոլոր աշխատութեանս եւ ջանքս զոհ ընելու փոխադարձաբար դպրոցական ժամերէն, թէ՝ հայերէն եւ թէ գաղգիտքին հմտութեանց մէջ և եթէ հարկ լինի իրաւականին ևս։

Մնալով ձեր յաւէտ և անձնանուէր յարգանօք՝

Տիգրան Հ. Թ. Սավալանեանց
Եմ միշտ խոնարհ ծառայ

Զմիւռնիա, 2 *Դեկտ.* 1873

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

«Ըստ բարձր հրամանի Գեր. Առաջնորդութեանդ կը փութամ տեղեկագրել տեղւոյս Պօղոս Պէյեան դպրոցի մէկ ու կէս տարուան վիճակն ու անոր ուսումնական ընթացքն զոր ունեցաւ ընդ տեսչութեամբ և դաստիարակութեամբ նուաստիս։

1873 Յունուար 8էն մինչև ցայսօր որ է Յունուար 30 1874 թէ՛ մանչոց և թէ աղջկանց աշակերտաց թիւը կը հասնի 22ի, որոց մէջէն չորսը անցեալ տարուան միջոցին մէջ և մէկը ներկայ տարւոյ Մարտին մէջ իրենց հայրենիքը մեկնեցան, վեց հոգին, որ ընթերցողներէն էին անխտիր թողլով դասատուութիւններին աղքատութեան ձրիավարժ դպրոցը գնացին օտարերէն ուսման համար։ Մնացեալ 11 աշակերտաց, որոց 4ը ընթերցողներէն և 7 գաղթականացմէ են, կը շարունակեն իրենց դասատուութիւնը, ընթերցողներէն մին միայն հատակաւ մեծագոյնը հասարակ ընթերցանութեան, գրավարժութեան կը պարապի, կը հետևի նաև գաղղիերէն լեզուի, իսկ ընդունակութեան չափ ու հայերէն քիչ կը խօսի։ Միւս երեքը որոնք թէև հայերէն չեն գիտեր և մեծագոյնը հայերէն ութ ամսուան է, հեգերէն կը կարդան և նոր սկսան գրավարժութեան։ Գաղթականներէն մին է Ադանայի (Թալասցի Յակոբ) ազգական Աննան աղջիկ (Արթինեան) որդին, որ նոր սկսաւ քերականը, երկրորդն է չավուշ Անտոնի որդին, որ վերոյիշեալ հեգերէն կարդացողաց դասընկեր է, երրորդն է չավուշ Արթինի որդին զոր կը ճանաչէ Տէրութիւնդ, մնացեալ չորսն է աղէկ երևցանը, որոց մէջէն հանելով միայն [illegible] Յովհաննէս Աղայի որդին որ անդիտան է և դուրսէ ընտանի Ադանայից, միւս երեքն որք են Ճէվահիրճեան Կարապէտ աղայի որդին Սահակեանը, Տէր Մկրտիչ քահանայի որդին Յակոբը և Զգօնը, անոնք կ'ուսանին քերականութեան երկրորդ մասը, հանդերձ գործնական կրթութեամբ կարող են գոհացուցել բերնով վերլուծութիւն ընել յաշխարհաբարէ ի գրաբար և ի գրաբարէ յաշխարհաբար թարգմանել։

«1876ին խորհուրդ կազմուեցաւ երեք անդամներէ որք ական գործի, ոչ արհեստ հոգ տանելով, յօգուտ և ի շահ ազատական ուսումնական և բարոյական զարգացման ժողովուրդին, որչափ ի հեճուկս Թագւոր փաշայի, որոյ երկար ժամանակեայ վարչութիւնը ծուռ աչքով կը դիտէին անկարող լինելով դիմադրել անոր վարչական գործերուն, թէև նա մեծ եկամուտներ գոյացուցած էր եկեղեցւոյ և դպրոցի պայծառութեան և բարգաւաճման նպատակաւ»։

Սավալանեան վարժապետը 1877 Յունիսին հրաժարած է իր ուսուցչական և անօրէնի պաշտօնէն, նկատելով որ Ալեքսանդրիոյ Թաղական Խորհուրդը և Առաջնորդը մեծ զեղչ մը ընել առաջարկած էին իր ամսականին վրայ։

«Ամբողջ կեանքիս մէջ երջանկութիւնն ու բարօրութիւնն այնչափ զուարթ ու ժպտուն չէին ինծ որչափ որ պաշտօնավարեցայ Ալեքսանդրիոյ մէջ, փոխարինութիւն աշխատութեանցս կը երևին, վարձք, պարզ ժամանակի անդորր կեանք, չեմ ուզեր յիշողութեանս դէմ ապերախտ գտնուիլ և մոռնալ այն մանկական սէրն ու գորովը զոր ցոյց կու տար Իզմիրցի Թագւոր Պէյ Յակոբեան (ծն. 1827 – մ. 1889) Ալեքսանդրիոյ պատուաւոր Թաղական Խորհուրդի Ատենապետը»։

1878 Մայիս 25ին Սավալանեան մեկնած է Ալեքսանդրիայէն իր ծննդավայրը, և մինչև 1879 մասնակցած է խմբագրական աշխատանքներուն «Արշալոյս-Արարատեան» թերթին։

1879–1886 ուսուցիչ [illegible] Հայոց Ազգ. դպրոցին։ 1886–1888 այցելու ուսուցիչ Իզմիրի Գարաթաշ Թաղի Ս. Վարդան դպրոցին։

Ահա Սավալանեանց վարժապետին հրատարակութիւնները։

«Ատալա կամ երկու վայրենեաց սէրը անապատին մէջ», հեղինակ Ֆրանսացի գրող Վիկոմս Ֆրանսուա Ռընէ տը Շաթոբրիան, ծնած 1768ին Սէն-Մալօ, մեռած 1848ին։ Թարգմանեց Տիգրան Հ. Թ. Սավալանեանց, 165 էջ, ի Զմիւռնիա 1843 և 1844, ի տպարանի Ս. Մեսրոպայ։

2— «[illegible]», հեղինակ Viconte François-René de Chateaubriand, né à Saint-Malo, 1768-1848, թարգմանութիւն Տիգրան Հ. Թ. Սավալանեանց, 78 էջ, տպարան Ս. Մեսրոպայ, 1844, Զմիւռնիա։ Այն տպարանը հրատարակած էր Մեսրոպեան վարժարանի մէջ 1840ին, նախաձեռնութեամբ Թրիէստաբնակ Պետրոս Ամիրա Ծուրուֆեանի (1773–1846)։

3— «Առաջնորդութեան ճամբան կամ ձեռնար մանկանց եւ երիտասարդաց», 363 էջ, Ա. տպագր. Երուսաղէմ 1857, տպարան Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան։

4— «Պատասխան ընդդէմ առարկութեանց Հ. Ռէմիճիօ Պուզզէցցի բարին կրօնաւորին», Երուսաղէմ, ի տպարանի Սրբ. Յակոբեանց, 1865։

5— Սամուէլ Մարոքի. «Ոսկեղէնիկն Սամուէլ Մարոքի հրէի», Թարգմանեաց Տ. Հ. Թ. Սաւալանեան, Երուսաղէմ 1867։

6— Méthode de lecture pour la langue française, par D. Savalanian, p. 72, Impl St. Jacques Jérusalem, 1871, Կրթութիւն գաղղիերէն լեզուի ընթերցման ի պէտս Հայոց, 72 էջ, տպագրեալ ի վանս Ս. Յակոբեանց։

7— Ուղեցոյց Սուրբ Երկրի, 1864, Երուսաղէմ։

8— Առաջնորդութեան ճամբան կամ ձեռնար մանկանց եւ երիտասարդաց, Թարգմանեաց Տիգրան Հ. Թ. Սաւալանեան, Երուսաղէմ, Բ. տպ., ծախքը տպագրութեան էր Հօղայ Աղեքսանդրապօլեան Թալաթի Յակոբ Աշըգեանի կողակիցը. «Մահտեսի զաւըն կողակից Աշըգեան մահտեսի Յակոբի, նուիրէ զայս մատեան բարոյական ի դաստիարակութիւն ծաղկեփթիթ որդւոյ իւրոյ մահտեսի Գեղամի եւ ի յիշատակ մահտեսի Երանուհեայ հանգուցելոյ ի Տէր 1869 ի ծաղիկ հասակի», տպեալ 1872 Երուսաղէմ։

Երկամեայ պանդխտութիւն ի Հաբէշիստան կամ Եթովպական քաղաքական եւ կրօնական վարք Հաբէշեաց. Տիմոթէոս Վրդ. Սափրիչեանի ուղեւորութիւնը Թարգմանեց Ֆրանսերէնի Deux ans de séjour en Abyssinie, Ա. հտ., 181 էջ եւ Բ. հտ. 171 էջ, գիրքը ձօնուած է Անգղիոյ Վիքթօրիա Թագուհիին եւ տպագրուած 1871ին, typographie Arménienne du Couvent St. Jacques, Jérusalem։

9— «Առաջնորդութեան ճամբան կամ ձեռնար մանկանց եւ երիտասարդաց», 3րդ տպ. Թարգմանեց Տ. Հ. Թ. Սաւալանեանց, Երուսաղէմ, տպ. Սրբ. Յակոբեանց, 1888։

10— «Խնդութիւն զԱստուածոյ», Թարգմ. Սաւալանեան Տիգրան, 169 էջ, տպ. Առաքելական Ս. Յակոբայ, 1888 Երուսաղէմ։

Սաւալանեան 1860–1862 տարիներուն աշխատակցած է Զմիւռնիոյ հանդէս «Հայասիրաց» Միութեան կիսամսեայ թերթի։ 1862ին Զմիւռնիոյ «Մասիսի» հանդէսի աշխատակից։ 1865–1866՝ խմբագիր «Սիոն» պարբերաթերթի։

Սաւալանեանց վերծանեալ յառաջաբանով լոյս տեսած է «Պատմութիւն Մատթէոսի Ուռհայեցւոյ» գործը, 1869, Սրբ. Յակոբեանց տպարանին իր հսկողութեամբ, ինչպէս նաեւ Ղերուբնայ Եդեսացւոյ եւ Միքայէլի Ասորւոյ գործերը, 1870, իր սրբագրութեամբ եւ բարեփոխութեամբ լոյս տեսած է «Յովսէփ Գեղեցիկի» անուն բանահիւսական գիրքը։

Ղազար Փարպեցւոյ Պատմութեան քննադատութիւնը, Երուսաղէմի Եսայի Պատրիարք Կարապետեանի (1821–1885) խնդրանօք, Թարգմանած է։ Գուալէրի Աբրաացի բանաստեղծին «Մարգարէի վերադարձը» քերթուածը իտալերէնէ թարգմանած է, Ծխախոտ ըմպիչին եւ յիմարուհին թարգմանած է ուղղագրութեան զնէրեց եւ դերթէրի դերուհին, ինչպէս նաեւ Ֆրանսացի գրող Շարլ տը Սէքոնտա Պարոն տը Մոնթէսքիէօյի (1689–1755) Պարսկական Նամականին։

1900ին Գահիրէի Տպ. Արարատ (Սարգիս Դարբինեան) լոյս տեսած է «Սաւալանեանցի ինքնակենսագրութիւնը եւ յուշերը», յետ մահու տպագրուած է «Երուսաղէմի ժամանակագրական պատմութիւնը» 1929ին, որ գրաբարէն աշխարհաբարի թարգմանած է Մեսրոպ Եպս. Նշանեան (1872 – 26 Յունիս 1944), տպագրուած Պօղոս Փաշա Նուպարեանի ծախքով, երկու հատոր։

Տիգրան Հ. Թ. Սաւալանեան վաստակաւոր պատմաբանը, թարգմանիչը եւ ուսուցիչը մեռած է Յունուար 17/29 1901ին Եգիպտ. «Մահը եղաւ իր կեանքին պէս խաղաղ ու անշշուկ եւ իր բարի հեզահամբոյր անխտրական բնաւորութիւնը ամենամփոփ ըլլալու մը մէջ պահեց իր անունը»։ (Տես «Արեւելեան Մամուլ», էջ 171, 1901: «Արշալոյս Արարատեան», 26 Յուլիս 1843, 10 Յուլիս 1859, 13 Յունուար 1873, 29 Նոյեմբեր 1875: «Սիոն», էջ 347, 369, տարի 1933, Թիւ 11, Հայկական Երուսաղէմ նկարագիր Աթոռոյ Ս. Յակոբեանց, գրեց Մաղաքիա Արք. Օրմանեան, 1931 Երուսաղէմ, «Փունջ» լրագիր, 1873, Թիւ 774, Կ. Պոլիս: Շար հայ կենսագրութեանց, գրեց Աբրահամ Յ. Այվազեան, Բ. հատոր, էջ 136, 1893, Կ. Պոլիս)։

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՊՕՂՈՍ-ՊԷՅԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1873-1874 Յունիս 30

Ըստ բարձր հրամանի գերապատիւ Սրբազնութեան փութամ տեղեկագրել տեղւոյս Պօղոս Պէյեան դպրոցի մէկուկէս տարուան վիճակին և անոր ուսումնական ընթացքն զոր ունեցաւ ընդ աներքնութեամբ և դաստիարակութեամբ նուաստիս, 1873 Յունուար 8էն մինչև ցայսօր որ է Յունիս 30, 1874, թէ մտնող և թէ ելնող աշակերտաց թիւն կը հասնի 22ի, որոց մէջէն չորսը անցեալ տարուան միջոցին մէջ մէկը նորէկայ տարւոյս Մային մէջ իրենց հայրենիքը մեկնեցան, վեց հագին որ ընկերներէն էին անկատար թողելով դըպրոցնին, տէրութեանը հրաւիրած դպրոցը գնացին արաբերէն ուսման համար, մնացեալ 11 աշակերտաց որոց կը ընկերներէն և 7ը գաղթականացմէ են կը շարունակեն իրենց դաստիարակութիւնը. ընկերներէն մին միայն հասակաւ մեծագոյնը հասարակ ընթերցանութեամբ, գրելովարժութեամբ կը պարապի, կը հետևի նաև գաղղիական լեզուի, առ իր ընդունակութեան չափու Հայերէն քիչ կը խօսի, միւս երեքը որոնք բնաւ հայերէն չէին գիտեր և մեծագոյնը հազիւ ութ տարեկան էր, հեգելէն կը կարդան և նոր սկսան գըրավարժութեան, գաղթականներէն մին է, Յակոբ Աշըգեանի ազգական Օհան Աբթինօֆ տղային, որդին որ վերոյիշեալ հեգելով կարդացողին դասընկեր է, երրորդն է չաւուշ Աբթինի որդին զոր կը ճանաչէ Տէրութիւնդ, մնացեալ չորսն է աչքի երեւցանը, որոնց մէջէն հանելով միայն քէաշիֆ Յովհաննէս աղային որդին որ անդրանիկ է և զուրկ բնաւէր դատողութեանց, միւս երեքն որք են Ճէվահիրճեան Մկրտիչ աղային որդին Սահակեանը, Տէր Մկրտիչ քահանայի որդին Խաչիկ Զդուբեանը և Զգօնը անոնք կ'առնեն քերականութեան երկրորդ մասը, հանդերձ վերլուծութեամբ ընդ, յաշխարհաբար և գրաբար և ի գրաբարէ աշխարհաբար թարգմանել կ'ուսանին և ազգային պատմութիւն, քրիստոնէական պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, բնական և քաղաքական թուաբանութիւն, զոր բարեհաճող Տէր Գրիգոր քահանան, շաբաթը մէկ քանի որ կը դասախօսէ, բայց չորսեքն կ'առնեն նաև գաղղիերէն լեզուն (Օլէնդորֆի) մեթոդով համառօտ թարգմանութեամբ կրնան և կարող են նաև բաւական ուղղագրութիւն գրել, ունին վարժութիւն համառօտ խօսակցութեանց չմոռնալով յիշելու նաև որ երեք յաջողակները կ'առնեն նաև արաբացւոց լեզուն յատուկ դասատու հոճայի մը, որուն ամսական վարձք իրենք կը հատուցանեն։ Սոյն մէկ ու կէս տարուան մէջ եղած զգալի յառաջդիմութիւնը եթէ ոչ գոհութիւն գոնէ բաւականութեան արժանի է և իմ նուաստիս ըստ այն կամացն որ բոլոր աշխատութիւնս և հոգածու ջանքերս, քանի մը աշակերտաց համար կը վատնուին, ինչպէս եթէ հարիւրաւոր չափ գային ալ մի հոգւոյ վրայ ցանելու լինի։

Այս է առ Սրբազան Հայր, դպրոցիս աշակերտաց թիւը և անոնց տարի ու կէսուան մէջ ըրած ուսումնական ընթացքն ու արդիւնքը, եթէ թուաւոր լինէին նախ, հարկաւ նուաստ աշխատաւորս ալ ըստ այնմ արդիւնք ցոյց տալու բաղդաւոր պիտի լինէի։ Բոլոր ատեններէս կ'երևի որ դպրոցս հոգածութեան և ուսման ջանից կարօտ է ազգին հոգման և մենք այն յուսով կը շարունակեմք զինի վաղանցայն և պիտի շարունակեմք նուիրական պարտաւորութիւնիս որով մնամ և ձերդ բարձր Սրբազան Հայրութեան

Նուաստ ծառայ
Տ. Հ. Թ. Սաւալանեանց

Աղեքսանդրիա, 30 Յունիս 1874

Ահա վկայութիւններ Աղեքսանդրիոյ Ազգային վարժարանի Սաւալանեան վարժապետի տնօրէնութեան շրջանին.

22 Յունուար 1873, Աղեքսանդրիա

Գերապատիւ Սրբազան Հայր,

Շնորհիւ և յուսալից տնօրէնութեան բարձր Սրբազնութեան ձերում ի 17 ամսոյս բացաք ըզդպրոցն և սկսան յաճախել մանկունք որոց թիւն հասաւ մինչև ցժամանն և այն ունիմք զի ըշնորհիւ գործեալ բարձր Սրբազնութեան առաւելացանութիւն և յօժարութիւն մանկանց աշակերտելոյ ուրախացուցէ զՍրբազնութեան զհամօրէն ճշմարիտ ազգասէր և զի զնուաստս ի մասին յորդորելոյ զծնողս մանկանց և բարեկարգութիւն դպրոցիս մնացեալ յանձնեցայ ի մէջն երկու աւուրց բարեջան Տէր Մկրտիչ Հայրն (Աճէմեան) այլ զեղչ է ինձ զի տարածամ կոչեցաւ նա ի կողմանէ, բարձր Սրբ. Հայրութեանդ թողելով ըզմեզ զարձեալ յուսով վերադառնալոյ յուսալից տեսանութեան ձեր մնամ կարօտ ամանդակութեան սուրբ աղօթոյք։

Խոնարհ ծառայ
Տիգրան Հ. Թ. Սաւալանեան

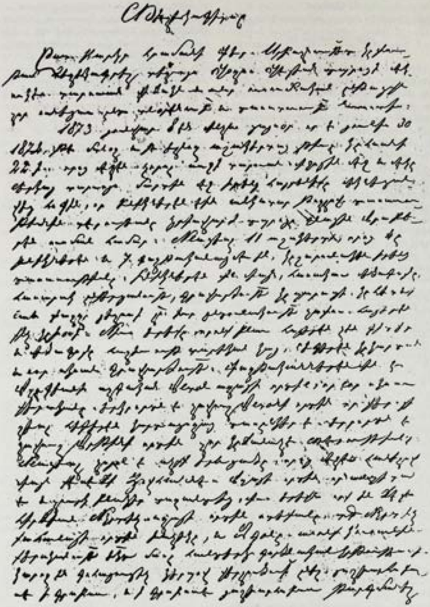

Ն. Հ. Թ. Տաղավարեանի ձեռագիրը։

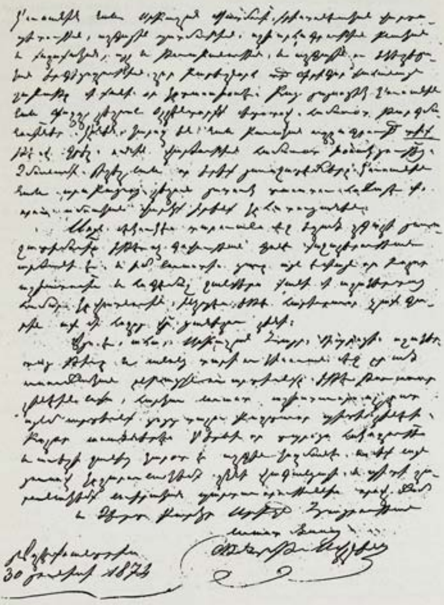

10 Յունիս 1874, Աղեքսանդրիա

Գերապատիւ Սրբ. Հայր,

Վասն որոյ կը փութամ պատասխանել որ տարի ու կէսէն աւելի է դպրոցիս տնօրէնի պաշտօնը ինձ յանձնուելը եւ այս չափ ժամանակ միջոցին մէջ եւ ոչ մի ազգային անհատ դպրոցիս [illegible] ներս մտած է որ կարենայ բարեկարգութեան կամ անկարգութեան քննելը դիտել եւ ի հեռուստ տեղերէն պատմութեան ալ կարենայ միայն կրնայ շինել եւ ոչ տեսութեամբ, եւ եթէ արդեան ուսմանց մասին կայ թերութիւն մը կը խոստովանիմ եւ որ արտաքին ճնշման պակասութենէ եւ այն ամենակարեւոր պէտքին դրամատնութիւնը չլինելը պատճառ եղած է ուսման մանկանց նուազութիւնը եւ նմանց ալ դպրոցէն ելնելը եւ օտարութեան դպրոցն երթալը արտաքինին ուսման համար եւ ինչպէս կը կարծեմ «Մանզումէ» թերթին ալ տեղւոյս դպրոցի անկարգութեան մէջ է ըսելը քանի մը տղայոց ելնել եւ ուրիշ դպրոց երթալնին գուշակած պիտի ըլլի եւ պատճառն ալ այս է։

Մնամ խոնարհ ծառայ
Տիգրան-Հայրապետ Թ. Սաւալանեանց

1872–1874 տարիներու ընթացքին Տիգրան Սաւալանեանցը գտնուած է Աղեքսանդրիոյ Հայոց Ազգային Առաջնորդարանի դիւանին թէրճիմանները։

ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ Գ. ԳԱԼՖԱԳՃԵԱՆ

ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ Գ. ԳԱԼՖԱԳՃԵԱՆ

Քրիստափոր ծնած էր 1832ին Կ. Պոլսոյ Խասգիւղ թաղը եւ ուսումը առած է ծննդավայրի Ազգային դպրոցին մէջ։ Ներսէս Արք. Վարժապետեան Պատրիարքի (ծնած 1837, մեռած 26 Հոկտեմբեր 1884) յանձնարարութեամբ ղրկուած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոս-Պէյեան դպրոցը։ Վարժապետ տնօրէն 1865–1870 Աղեքսանդրիոյ «Մէքթէպ» կոչուած Ազգային կոչումը կը դառնէր դպրոցը։ Քրիստափոր վարժապետին ամսականն էր 1365 ղրուշ եգիպտական։ Պսակադրեան ամուսնացած է Իզմիրցի Օր. Մարիամ Տէր Կարապետեանի հետ 1867ին, իր զաւակներն են. Աղեքսան՝ ծնած 26 Հոկտ. 1868ին, Յովհաննէս՝ 1888ին, Սանփան, Յակոբ եւ Արբունի։

Քրիստափոր վարժապետ ուսուցիչ եւ նաեւ դրամարկղի պաշտօնը վարած է Աղեքսանդրիոյ Ազգ. Առաջնորդարանին մէջ մինչեւ 1879 թուականը։ Ան ներկայացուցիչը եւ թղթակիցն էր Աղեքսանդրիոյ մէջ «Մասիս» լրագրին։

Քրիստափոր վարժապետ 1880–1895 աշխատած է Ռէժի Օսմանեան ծխախոտի ընկերութեան Աղեքսանդրիոյ մասնաճիւղին մէջ դրամարկղ եւ նաեւ մաքսատան համար յատուկ գործերով զբաղած էր։ Քրիստափոր վարժապետ մեռած է 16 Օգոստոս 1914ին Աղեքսանդրիա։

(Տես Տօմար ատենագրութեան Թաղական Խորհուրդի Աղեքսանդրիոյ 1865–1875) եւ «Ճէրիտէի Շարգիյէ» լրագիր, 1895, թիւ 2909, Կ. Պոլիս)։

ՇԱՒԱՐՇ Ց. ԱԼՓԻԱՐԵԱՆ

Շաւարշ ծնած է 1837ին Զմիւռնիա, որդին էր Յարութիւն քհնյ. Ալփիարեանի։ Շաւարշ հաստատուած է 1861ին Գահիրէ, 1864ին գացած Աղեքսանդրիա եւ իրեն վստահուած է Թաղական Խորհուրդի քարտուղարի պաշտօնը եւ ապա ուսուցիչ Պօղոս-Պէյեան վարժարանի, տնօրէն եւ դասախօս նշանակուած էր հայերէն, գաղղիերէն լեզուներու, 750 ղրուշ ամսականով։

«Շաւարշ վարժապետ Ալփիարեան կոչել այդ պաշտօնին եւ որովհետեւ ամէն օր երկու ժամ վարժարան այցելէ, ուստի չորս ամիս յատկացնել իբր վարձք եւ գործ որոշուած հաղորդել անոր խնդրելով որ ընտիր ծրագիր մը պատրաստէ եւ ներկայացնէ Խորհուրդին»։ (Տես Ատենագրութիւն Թաղ. Խորհուրդի Աղեքսանդրիոյ, 29 Դեկտ. 1885)։

Ալփիարեան կրկին ուսուցչական 1891–1893 տարիներուն Պօղոսեանի մէջ։ Շաւարշ Ալփիարեան Կ. Պոլսոյ «Մասիս» թերթի գործակից էր եւ նաեւ պաշտօնական թղթակիցը եւ «Մինինքայի էրմիտաժի ներկայացուցիչը։

Ծ. Արփիարեանի զաւակներն էին՝ գրող եւ հրապարակագիր Յարութիւն Արփիար (բրեզամ-թէն) ծնած 12 Յուլիս 1864ին եւ մեռած 5 Ապրիլ 1919ին։ Աղջիկը Մարգիտա ծնած 1865 Հոկտեմբեր 5ին, որ ամուսնացած էր Եգիպտոսի Արտաքին Գործոց գրասենեակի պաշտօնատարներէն Արթին Պէյ Սաղփանի (Խփէրճեան) հետ եւ մեռած է 11 Սեպտ. 1919ին Փարիզ։ Իրենց զաւակն է Արամ Արթին Սաղփան, Ֆրանսական շարժանկարի դերասան եւ գրող։ (Տես Նիստ 10 Յունիս 1893, Թաղ. Խորհուրդի Աղեքսանդրիոյ)։

Ուսուցիչ եւ հրապարակագիր Ծատուր Յ. Արփիարեան մեռած է Գահիրէ 16 Օգոստոս 1895ին եւ մարմինը թաղուած է Ս. Մինաս Ազգ. գերեզմանատան վերի թաղը. ի յարգանս իր առ ազգ մատուցած ծառայութեանց։

ՄԿՐՏԻՉ ԱՌՆԱՎՈՒՏԵԱՆ

ՄԿՐՏԻՉ ԱՌՆԱՎՈՒՏԵԱՆ

Մկրտիչ ծնած է 1845ին Պոլիս, հայրը Գրիգոր Առնաւուտեան։ Մկրտիչ իր ուսումը առած է ծննդավայրի Ս. Խաչ վարժարանը։ Ապա ուսուցիչ եւ տնօրէն 1879–1883։ Առնաւուտեան 1884-1886 տարեշրջանին իր հաշւոյն վարժած էր Ներսէսեան-Երմոնեան վարժարանը։ 1894ին ուսուցչական եւ տնօրէնական պաշտօնով հրաւիրուած էր Աղեքսանդրիա եւ պաշտօնավարած մինչեւ 1897, իր ամսաթոշակն էր 10 անգլիական ոսկի։ Վարժարանի հոգաբարձուի մը, իր նախկին մէկ անդամին վրէժ լուծելու համար զինքը ուսուցչական պաշտօնէն հանած են։ Առնաւուտեան ժամանակ մը իբր հաշուակալ աշխատած է վաճառատան մը մէջ, յետոյ Աղեքսանդրիոյ Աղքատախնամ Ընկերութեան գանձիչ քարտուղար, իր ապրուստը հոգալու համար զբաղած է ծխախոտավաճառութեամբ եւ մանրավաճառութեամբ։ Մկրտիչ վարժապետը մեռած է 11 Օգոստոս 1899ին Աղեքսանդրիա, եւ մարմինը թաղուած է Հայոց Ազգ. գերեզմանատունը։ Ան հայրն էր Եգիպտոսի մէջ հռչակաւոր արուեստագէտ Արամ Արզանի։

Ահա վկայութիւն մը հայ ուսուցիչին ճակատագրին մասին.

«Ան ալ թշուառ եւ յուսախաբ շունչ տուաւ, երկար տարիներ տաք սրտով ազգին մանկանց կրթութեան համար աշխատող այս ուսուցիչը [illegible] բերուած էր Աղեքսանդրիա տեղւոյն Հոգաբարձութեան կողմանէ։ Սակայն մի տարի վերջ անձնական խաղերու [illegible] կերպերու եւ հալածանքներու զոհերէն զինքը անզօր եւ անապաստան գտնելով։ Միշտ աչքիս առջեւ է ալեւոր Առնաւուտեանի հոգեկան վիճակը։ Ի զուր էր հարցնելը վարժարանի Հոգաբարձութեան իր հրաժարումին շարժառիթը, ինչ կրնային պատասխանել որ արժանաւոր ըլլար Հոգաբարձութիւնը իր նախկին մէջ անդամակցէն ունեցած վրէժն էր որ կը լուծէր վաստակաւոր հայ վարժապետէն։ Աչք-

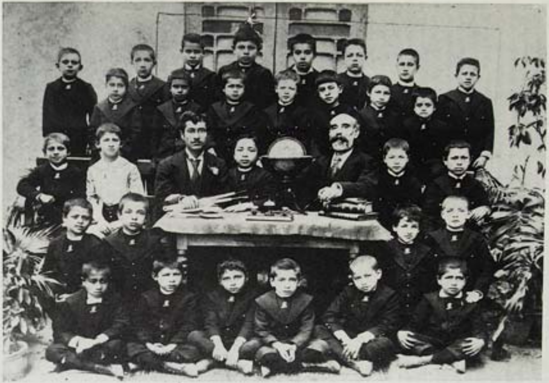

1895–1896· Տնօրէն Մկրտիչ Առնավուտեան, իսկ ակնոցով՝ Միհրան Չիրճեան, ուսուցիչ։ Աշակերտական նկար՝ ծանօթներ· Արամ Աշգան կեդրոնը, մօրուքով անօրէնը Բովը Էսմէն Փափազեան, երկրագունդին վերեւ՝ Ժիւլ-Տիգրան Փափազեան· Նստած՝ Ա- կարգ ձախէն աջ, 3րդը՝ Պօղոս Էքմէքճեան։

ւոր մանկավարժը կը ստեղծէ տնտեսավարութեամբ եւ մատակարարութեամբ դպրոցին իր եւ իրեններուն օրապահիկը հայթայթելու համար, կարծես մեր հայ վարժապետներուն ճակատագիրն է միշտ աղքատ տխուր վախճան մ'ունենալ։ Որու սիրտ չ'ունէր պայքարով ի տես աշխարհի անխղճութեան։ Ազնիւ յոգնավաստակ ուսուցիչ մը պաշտօնէն զրկել եւ այդպէս թշուառութեան մատնելը ամէնէն մեծ ցածութիւնն եւ անխղճութիւնն է։ (Տես «Արշալոյս» լրագիր, Ա. տարի Թիւ 7, 11/23 Օգոստոս 1899)։

«Երբ վարժարանին դրանէն ներս մտայ, անոր մաքրութիւնը եւ կարգապահութիւնը հիացուցին զիս, այդ պահուն Պոլսոյ վարժարաններէն միոյն մէջ կարծեցի։ Վանեցին ալ կրնայ յուսալ թէ Եգիպտոսի ոստանին Գահիրէի մէջ, Պոլսոյ վերջին խանէն տարբերութիւն չունեցող դպրոց մը ըլլայ։ Իսկ Աղեքսանդրիոյ մէջ որբանոցի վարժարան մը, չէ որ երկուքն ալ նոյն մթնոլորտի, նոյն կլիմայի, Սփինքսներու, Արմաւենիներու երկիրին մէջ են, ինչո՞ւ մին «Ֆիլիպեան հայկական» անուամբ յիշուի իսկ միւսը հայկական, իրաւամբ քուրայ վառարան։ (Տես «Արշալոյս» լրագիր, Ա. տարի, Թիւ 31, 3/15 Նոյեմբեր 1899, տէր եւ խմբագիր Եղիշէ Թորոսեան, Գահիրէ)։

Մկրտիչ Աստուածատուրեան որ իր հաշուոյն կը բանեցնէր Ներսէսեան-Երմոնեան վարժարանը, կարճ հասակ, երկար այծեան մօրուք եւ զուարթ դէմք մը ունէր այն ատեն, 1884–1886)։ (Տես «Արեւ», 27 Մարտ 1943, Գահիրէ)։

ՄԻՀՐԱՆ ԱՍՔԱՆԱԶԵԱՆ

ՄԻՀՐԱՆ ԱՍՔԱՆԱԶԵԱՆ

Միհրան ծնած է 1856ին Գատըգիւղ (Կ. Պոլիս), հայրը Վանեցի ձկնորս Պօղոս, մայրը Մարիամ։ Միհրանին եղբայրն է նուագար Պետրոս, որ ազատած է Եղիա Տէմիրճիպաշեանը ծովամոյն ըլլալէ։

Միհրան ուսումը ստացած է ծննդավայրի եկեղեցիին շրջափակի Արամեան դպրատան մէջ, իր ուսուցիչը եղած է պատմաբան Աւետիս վարժապետ Պէրպէրեանը։ Դպրոցական շրջանին Միհրան իր հօրը անունով կոչուած է Պօղոսեան։ 1875ին շրջանաւարտ Արամեան դպրոցէն, 1876–1879 աշակերտած է Պէրպէրեան վարժարանը, ուսուցչական պաշտօն ստանձնած է Ռոտոսթոյի Հայոց Ս. Խաչ Թաղի Եփրեմեան Ազգային վարժարանը։ (Տես էջ 76-213, Ռոտոսթոյի Հայերը, հեղ. Սարգիս Գ. Փալաճեան, 1929)։

1885–1888 տարիներու ուսուցիչ Արամեան եւ Մեսրոպեան դպրոցներուն մէջ։ 1888–1892 ուսուցիչ Հայերէն գրաբարի եւ գրականութեան Պէրպէրեան դպրոցը, ուր կոչուած է Միհրան Ասքանազեան։ Սերովբէ Նիւրպէնկեանի նիւթական օժանդակութեամբ, 15 Օգոստոս 1893ին հիմնած է Ասքանազեան մանկապարտէզը Գատըգիւղի մէջ, հիմնադիր-տնօրէնը մանկապարտէզի Ծաղիկ, Կոկոն, Բողբոջ կոչած է դասարանները։ Սոյն մանկապարտէզի տնօրէնուհին էր Օր. Կարաբինէ Յակոբեան (Պարսամեան), վկայուած ուսուցչուհի

Միացեալ Ընկերութեան Դպրոցասէրի վարժարանին։ Ազանագեան յետագային ամուսնացած է Օր. Յակոբեանի հետ։ (Տես «Հայրենիք» օրաթերթ, 23 Օգոստ. 1893, Կ. Պոլիս)։

Ազանագեան 1896ին փախած է Կ. Պոլսէն Համիտեան հալածանքներու հետեւանքով եւ գացած Աղեքսանդրիա։ Ան իր ձեռագիր գործերը Պոլսոյ Ճիհանկիր կոչուած թաղի Ֆուատ Պէյի պարտէզը թաղած էր։ 1897 Յուլիսին Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանի տնօրէնի եւ դասախօսի պաշտօնը վարած է մինչեւ 1898 եւ ապա ուսուցիչ։ Ազանագեանը հեռացուած էր իր պաշտօնէն հայերէն չի գիտեր ըսելով, որովհետեւ ինք կուսակցական չէր, գրած է։ (Տես «Արշալոյս», Բ. տարի, Թիւ 203, 1/14 Օգոստոս 1901, Գահիրէ)։

Տիգրան Կամսարականի (ծն. 1842, մեռած 4 Յունուար 1942) կարգադրութեամբ, տիկին Կարինէ Ազանագեանը ձեռագրերն եւ հեղինակի պատկերը յանձնած է։

Միհրան Ազանագեանի գրականութեան գաղափարներն են՝

Գրագիտութիւն տեսական եւ գործնական

մասն առաջին — ոճ, համեմատ բառագիտական եւ քերականական վարժութեամբք բանալի, յանձնարարեալ յուսումնական խորհրդոյ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, յօրինեց Միհրան Գ. Ազանագեան, ուսուցիչ հայկական լեզուի եւ գրականութեան, 1884, էջ 217, Կ. Պոլիս, տպագր. Գ. Պաղտատլեան (Արամեան)։

Գրագիտութիւն տեսական եւ գործնական

Ա. հատոր, Բ. տպ., 144 էջ, ձօնուած է առ Տէր Ռէթէոս Յ. Պէրպէրեան բազմերախտ ուսուցիչ իւր, ձօն երախտագէտ որդւոյ զոր մատուցանէ առն իւր՝ Միհրան Գ. Ազանագեան, 1891, Պոլիս, Տպ. Նշան-Կարապետ Պէրպէրեան։

Ազանագեան Կ. Պոլսոյ մէջ 4 Յունուար 1891ին խմբագրած է «Մաղիկ-Մանկանց» կրթական շաբաթաթերթը, որ հրատարակած է 22 թիւ միայն, արտօնութեամբ Ա. Մագաքեանի, տպագր. Ն. Կ. Պէրպէրեան։

1 Նոյեմբեր 1903էն 14 Հոկտ. 1904, Աղեքսանդրիոյ մէջ, իր խմբագրութեամբ եւ դրաշարութեամբ լոյս տեսած է «Փարոս» գրական-մանկավարժական շաբաթաթերթը։ Ան 1885ին աշխատակցած է «Երկրագունդ»ին եւ Եգիպտոսի «Փեթակ»ին Մեղրաձուն գրական ծածկանունով։ Ան պատրաստած էր համանիշներու բառարան մը, որուն ձեռագիրը կը գտնուի Երուսաղէմի Ս. Յակոբ վանքը, ըստ Տիկին Ազանագեանի յայտարարութեան, իրեն հետ իմ տեսակցութեանս առթիւ Գահիրէ։

Ուսուցիչ-հրապարակագիր Միհրան Ազանագեան մեռած է 18 Դեկտ. 1904ին Աղեքսանդրիոյ մասնաւոր արուարձաններէն Գաբրա կոչուած վայրը, իր բնակարանին մէջ։

Ահա վկայութիւն մը մանուկն հայ լեզուի եւ գրականութեան բազմարդիւն ուսուցիչին մասին.

«Պօղոսեան Ազգային վարժարանը, ուր Ազանագեան վերակազմած էր իր դասաւանդութիւնները, իրմով կը կորսնցնէ անփոխարինելի ուսուցիչ մը, որուն բազմակողմութիւնը երկու տարուան ժամանակամիջոցին այդ աղէտ մը եղած էր մայրենի լեզուին ուսուցման համար»։

«Դպրոցին իբր աշակերտ կը հետեւէր համբուցեցողի զինակից Լեւոն Մկրտիչեան, խուռն բազմութիւն մը, ուր Աղեքսանդրիոյ մտաւորական դասակարգը ներկայացուած էր գրեթէ ամբողջութեամբ, Բարսեղ Օհաննեան 1869–1951, Երուանդ Օտեան 1869–1926, Վահան Թէքէեան 1875–1945, Միքայէլ Կիւրճեան 1879–1965 եւ ուրիշներ, գերեզմանատան մէջ Պօղոսեան վարժարանի ուսուցչութեան կողմէ խօսած է Արա Մամիկոնեան. «Հայ դաստիարակութեան բազմաշխար եւ բազմարդիւն վեթերան մըն էր զոր անէութեան գոգը յանձնեցինք այսօր։ Պոլիս դաստիարակուած իր բովանդակ տաղանդը մայրենի լեզուին արդիացման նուիրուած, ուսուցչութեան փշոտ եւ դժնդակ ասպարէզը նեղուեցաւ։ Թառամեց զոր շարունակ, Ազանագ անունը Կ. Պոլսոյ հայ դաստիարակութեան շրջանին մէջ կապուած մնաց հին եւ նոր հայերէնի ուսանողման գործին»։

Յետոյ խօսած է Վահան Թէքէեան իբր եւ համագուցեալի բոլոր աշակերտներուն կողմէ, ինչպէս նաեւ խմբագրական դասուն. «Միհրան Ազանագ աւելի քան երեսուն տարուան գործունէութեան մը միջոցին անդնահատելի ծառայութիւնը մատոյց հայերէն լեզուն սորվեցնելու ու սիրցնելու բազմաթիւ սերունդներու, իր կոչումն էր ատիկա, իր սէրը եւ իր կեանքը, մանաւանդ առաջին ընդգրկած էր ուսուցչութեան ասպարէզը որ չեղաւ իրեն համար ապերախտ այնչափ առնն որ Պոլիս մնաց, ինչպէս Կեդրոնական, Պէրպէրեան, Միսաքեան, Ազգանուէր Հայուհեաց եւ Արամեան դպրոցները իրենց հայերէնի դասաւանդութիւնները անոր ձեռնհասութեանը յանձնեցին»։ (Տես «Ազատ Բեմ», 1904, թիւ 36)։

Միհրան Աղանալեանի ջանքը գովելի եւ գնահատելի արդիւնքներ ցոյց տուին եւ յաջողակար էին խղճմտօրէն վարուած քննիչներուն, յայտնի էր որ դպրոցը բարեկարգութեան ճամբուն մէջ մտած էր եւ թէ մնացածը ժամանակի խնդիր էր»։ (Միքայէլ Կիւրճեան, տես «Ազատ Բեմ» շաբաթաթերթ, Ա. տարի, թիւ 15, 1903 Օգոստ. Աղեքսանդրիա)։

«Տասը տարուան մէջ, Աղեքսանդրիոյ ազգային փոփոխութիւնները յիշել հոգը, ըմբռնելու համար թէ Եգիպտոսի հայութիւնը արժանաւոր տեսուչը ինչ տեսակ մտաւորական մը կ'երեւակայէ, 1896–1897 շրջաններն Աղեքսանդրիոյ Ազգային վարժարանի տեսուչն էր լուսահոգի Միհրան Աղանալեանը, խղճամիտ փորձառու մանկավարժ մը դաստիարակութեան»։ (Տես «Շիրակ» հանդէս, Բ. տարի, թիւ 1, էջ 63, Յունիս 1906, Գահիրէ)։

Միհրան Աղանալեանի միակ զաւակն էր Պօղոս Աղանալեանը, որ Եգիպտոսի Արքայական տան արտօնատէր լուսանկարիչն էր 1937էն սկսեալ եւ Արժանեաց շքանշանով պատուած էր 1939ին Եգիպտոսի վերջին Թագաւոր Ֆարուք Ա.-էն։

Միհրան Աղանալեանի մասին այլ տեղեկութիւններ են՝ «Արշալոյս» լրագիր, 19 Յուլիս 1902, թիւ 287, Գահիրէ։ «Փունջ» լրագիր, 29 Նոյեմբեր 1897, թիւ 2580, Կ. Պոլիս։

ՅԱԿՈԲ ՊԷՔԱՐԵԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՊԷՔԱՐԵԱՆ

Յակոբ ծնած է Այնթապ 1861ին, որդին էր Տէյիրմէնճի Պէքիար Գարդանի, մայրը՝ Մարգարիտ։ Յակոբ ուսած է ծննդավայրի Ներսէսեան Ազգային վարժարանը եւ վկայուած 1876ին։

Այնթապի Ազգ. Թաղական Խորհուրդին բարեխնամութեամբ, ուշիմ աշակերտ Պէքարեան 1876 Սեպտ. 5ին ղրկուած է Մ. Էջմիածինի Գէորգեան Ճեմարանը՝ շարունակելու համար իր ուսումը։ Ան վկայուած է 1885 Յուլիսին, իր դասընկերները եղած են՝ Կոմիտաս Գէորգի Սողոմոնեան վարդապետը, ծն. 26 Սեպտ. 1869, մեռած 21 Հոկտ. 1935ին, Գարեգին Կաթողիկոս Յովսէփեանց Տանն Կիլիկիոյ, ծն. 25 Դեկտ. 1867 – 21 Յունիս 1952, Գէորգ Զ. Կաթողիկոս Չէօրէքճեան, 2 Դեկտեմբեր 1869, մեռած 9 Մայիս 1954։

Յակոբ Պէքարեան 1885ի Օգոստոսին վերադարձած է իր ծննդավայրը, եւ Աթէնական որբանոց դպրոցին նշանակուած է տեսուչ 1886ին եւ դպրապետ Մ. Աստուածածնին եկեղեցիին մինչեւ 1888։ Ան տեսուչ նշանակուած է Վարդանեան-Աթէնական միացեալ դպրոցին։ 1895ին հրաժարած է տեսչական պաշտօնէն եւ մեկնած Տրապիզոն եւ ստանձնած Ազգային դպրոցի տնօրէնութիւնը։ Տրապիզոնի մէջ իբր յեղափոխական բանտարկուած է։ 1896ին գացած է Աղեքսանդրիա իր ազգական Յակոբ Գարամանուկեանի մօտ։ 1897 Սեպտ. 28ին ուսուցչական պաշտօնի կոչուած է տեղւոյն Ազգ. Պօղոսեան վարժարանի մէջ եւ որնորին Թագաւորական Խորհուրդի հրամանով. Պէզարեան հրաժարած է անգլիական պաշտօնէն 1900 Յունիսին։ Ան աշխատած է իբր աւագ պաշտօնեայ Աղեքսանդրիոյ Մանթաշեան տան մասնաճիւղին մէջ (հիմնադիր Աղեքսանդր Յովսէփի Մանթաշեանց-Մանթաշեֆ – ծնած 3 Մարտ 1842 – մեռած 19 Ապրիլ 1911)։

Պէզարեան 1904ին անդամակցած է Աղեքսանդրիոյ Ձէյթունի Բարեկրթաց Ընկերութեան, 1906 Յունիս 10ին ընտրուած է Ազգային երեսփոխան Աղեքսանդրիոյ հայ համայնքին։ Պէզարեան Ադանայի ջարդէն (1909) աղէտեալներուն համար պատրաստած է աղերսագիր մը, որ հրատարակուած է Գահիրէի «Լուսաբեր–Արեւ» թերթին մէջ, 4 Սեպտ. 1909ին։

Յակոբ Պէզարեան կաթողիկոսական պատգամաւոր ընտրուած է 7 Դեկտ. 1911ին Աղեքսանդրիոյ հայ գաղութէն։ Պէզարեան մինչեւ իր մահը աշխատած է Մանթաշեան ընկերութեան մէջ։ Ան անդամակցած է Աղեքսանդրիոյ Ազգ. Քաղաքական Ժողովին 1910–1911 թուականներուն։ Ան հմուտ էր հայերէն, թրքերէն, ֆրանսերէն եւ գերմաներէն լեզուներու։ Վաստակաւոր կրթական մշակը մեռած է 11 Մարտ 1913ին, յուղարկաւորութիւնը կատարուած է 13 Մարտին, ներկայութեամբ ազգային մարմիններուն եւ գաղութի ուսուցչութեան եւ աշակերտութեան, դամբանական խօսած է Գաբրիէլ Եպս. Ճէվահիրճեան, Տոքթ. Սաքարեան եւ Պօղոսեանի անունէն Յովհաննէս Թ. Դայեան հետեւեալը. «Հանգուցեալը մինչեւ իր ոսկր եւ ծուծը հայ մարդ մըն էր, որուն սիրտը իր ազգին համար միայն կը բաբախէր, ազգասիրութիւնը անոր համար պերճանք մը չէր, այլ յափշտակութեան ոլորտներուն հասնող կեանքի պահանջ մը, չկար ազգային ոեւէ գործ որ զինքը անտարբեր թողուր, օրը օրին, հեւ ի հեւ կը հետեւէր ամէն շարժումի, ըլլայ ազգային, քաղաքական, ըլլայ բարեգործական եւ մանաւանդ կըրթական։ Յակոբ Պէզարեան Աղեքսանդրիոյ հայ գաղութին մէջ ինքնատիպ դէմք մըն էր, առաջին ակնարկով անոր վրայ կը նշմարէինք Կիլիկեցիներու յատուկ դրականութեան խորհուրդը, խօսքի եւ գործի մէջ մաթեմաթիկական կշռադատութեան, ազգային գործերուն նկատմամբ անյողդողդութիւն, հայ կեանքի համար ըղձացած նախանձախնդրութիւն եւ խորունկ սէր։ Էջմիածինէն եւ Արարատէն անոր շունչը օրհնութեան մը պէս տարածելով նոր սերունդին վրայ, մեծ դէպքին (1895–1896) ջարդէն վերջ եկաւ Աղեքսանդրիա։ Կրթական գործին հրաժեշտ առնել, երբ առեւտրական ասպարէզը ընդգրկեց, հոն ալ իբր խղճամիտ պաշտօնեայ հանրածանօթ Մանթաշեան-Մանթաշեֆի տան կրցաւ արժեցնել իր ընդունակութիւնները, հոն ալ երեւան բերաւ գործնական ոգի եւ մեթոտիկ աշխատութիւն եւ կոկիկութիւն»։ («Լուսաբեր», 15 Մարտ 1913, թիւ 57)։

Պէզարեանի մարմինը թաղուած է Աղեքսանդրիոյ Հայոց Ազգ. գերեզմանատունը, Գաղ-Շարքի թաղ. Շաթպի։

Ահա իր շիրմաքարին արձանագրութիւնը.

Աստ հանգչի
Անձնուէր Մշակ Կրթական
Յակոբ Պէզարեան
Թողլով ի սուգ անմխիթար եղբայր եւ մայր
Ծն. Այնթապ 1961 – վխճ. Աղեքսանդրիա 1913

Ահա գնահատականներ մասնաւորական դաստիարակին մասին.

«Հոգաբարձութիւնս մեծապէս գնահատելով վարժարանիս մէջ ձեր խղճամիտ պաշտօնավարութիւնը իբր ուսուցիչ եւ իբր դաստիարակ, որոյ իմացականութեան համար գորով ցոյց տուիք անխոնջ եռանդ ու յարատեւ աշխատանք, պատշաճ համարեց ձեզ վարձատրել, ձեր աշխատութեան վրայ յաւելում մը ընելով.... Հոգաբարձութիւնս արժան կը համարէ յայտնել ձեզ թէ իր յաւելման մէջ համեմատութեան եզր մը գտած չէ ձեր արժանեաց, այլ պարագան հետեւանք է պիւտճէին թոյլատրած սահմանին»։

Հոգաբարձութիւն Աղեքսանդրիոյ
Պօղոսեան Ազգ. Վարժարանի

12/24 Սեպտ. 1899

13/25 Օգոստոս 1899։ «Օրակարգին անցնելէ առաջ Հոգաբարձութիւնս քաջեր պարտականութիւն մը նկատեց իր սրտագին շնորհակալիքը յայտնել վարժարանիս բարեխնամ Տեսուչ Տիար Յ. Պէզարեանին, իր գերազանցապէս բարւոք պաշտօնավարութեանը համար, զոր անխոնջ կերպով հաստատեցին տարեկան հարցաքննութեանց առթիւ երեւցած արդիւնքները եւ աշակերտաց յառաջդիմութիւնները»։

Ստորագրութիւնք

Վ. Ատենադպիր — Ատենապետ
Ա. Ճէվահիրճեան — Լ. Ամալեքեան

(Ան. Տիար Տ. Կամսարական Եւրոպա մեկնած ըլլալուն՝ բացակայ էր)։

Հետեւեալ պաշտօնական նամակն ստացած եմ Պատ. Հոգաբարձութենէն.

Աղեքսանդրիա, 12/24 Ապր. 1899

... Յակոբ Պէշարեան
Տեսուչ Ազգ. Երկ. Վարժարանաց
Աղեքսանդրիոյ

«Հոգաբարձութիւնս մեծապէս գնահատելով վարժարանիս մէջ Ձեր խղճամիտ պաշտօնավարութիւն իբր Տեսուչ եւ իբր Դաստիարակ՝ որոց իւրաքանչիւրին համար ցոյց տուիք ամենամեծ եռանդ ու չխափանուող արդիւնք՝ պատշաճ համարեց զՁեզ վարձատրել Ձեր ամսաթոշակին վրայ յաւելում մը ընելով... Հոգաբարձութիւնս արժան կը համարի յայտնել Ձեզ թէ, իւր ըրած սոյն յաւելման մէջ համեմատութեան եզր մը դրած չէ Ձեր արժանեաց, այլ պարզապէս հետեւած է պիւտճէին թոյլատրած սահմանին...»:

Ի Դիմաց Հոգաբարձութեան

Վ. Ատենադպիր — Ատենապետ
Ա. Ճէվահիրճեան — Լ. Ամիրեան

(Տես «Փիւնիկ», Բ. տարի, Թիւ 14, 31 Օգոստ. 1901: «Լուսաբեր», 11 Փետր. 1906):

* * *

Այս վկայութիւնն մը ժամանակին, Ազգային վարժարաններու տեսուչներուն յանկարծակի պաշտօնանկութեանց առթիւ.

«Տասը տարուան մէջ Աղեքսանդրիոյ տեսչական փոփոխութիւնները յիշել պէտք է, ըմբռնելու համար թէ Եգիպտոսի հայութիւնը «Արժանաւոր տեսուչը» ինչ տեսակ մանկավարժ մը կ'երեւակայէր. որոնց 1896-1897 տարուն էր Միհրան Ասատեանը, փորձառու մանկավարժ դաստիարակը, յետոյ Յակոբ Պէշարեան ձեռնհաս անձնաւորութիւն մը, ան ալ հեռացաւ: Նման էր Համբարձում Պէրպէրեան, ապա Յակոբ Ասատուրեան, մանկավարժութեան սիրահար լուրջ տեսուչ մը, չըմբռնուած գնաց: Յետոյ կու գայ Սմբատ Բիւրատ, որ ատենակալ շրջանին, Գահիրէի դըպրոցը 30 հազար ոսկի ծախսած է եւ 30 մարդ հասած չէ, նոյն գիտակցութիւնը Աղեքսանդրիոյ դըպրոցին համար: Ամլութիւն ապաշնորհութեան այս ժամանակակիցներէն»: (Տես «Շիրակ», 1906 Յունիս, Թիւ 1, էջ 63: «Պատմութիւն Այնթէպի Հայոց», Ա. հատոր, էջ 671, 742, Գէորգ Ա. Սարաֆեան):

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Համբարձում ծնած է Կ. Պոլիս 1858ին, նախնական ուսումը առած է Պալաթու Սուրէնեան Ազգային երկսեռ դպրոցը, յետոյ շարունակած է Խասգիւղի Մ. Ներսէսեան վարժարանը: 1876-1878 ուսած է Կ. Պոլսոյ Պէրպէրեան վարժարանը եւ վկայուած 1878 Յունիսին:

1887-1889 տարիներուն ուսուցիչ Մուշի եւ Վանի շրջանի «Միացեալ Ընկերութեանց Հայոց» դպրոցներուն մէջ: 1890ին մեկնած է Փարիզ եւ հետեւած Փոն-տէ-Շօսէ դպրոցի դասընթացքներուն: 1891-1896 այցելու ուսուցիչ չափական գիտութեանց, Կ. Պոլսոյ Ազգային Կեդրոնական եւ Պէրպէրեան վարժարաններու մէջ: 1896ի աշնան ապաստանած է Աղեքսանդրիա եւ անորէնի պաշտօնին հրաւիրուած է տարի մը՝ 1901-1902 եւ հրաժարած Օգոստոսին:

Մասնագէտ ճարտարագէտ, երկար տարիներ աշխատած է Յովհաննէս Տէրատուրեանի տնօրէնութեան շրջանին Գահիրէի «Պօղոսեան» հաստատութեան մէջ 1906-1912:

Համբարձում Պէրպէրեանի «Տարերք հանրահաշւոյ» գիրքը տպագրուած է 1887ին Կ. Պոլիս, տպարան Գէորգ Զարդարեան գործատանէն. Տարերք հանրահաշւոյ յորմէ Համբարձում Կ. Պէրպէրեան ուսումնաւարտ «Պէրպէրեան» վարժարանին, ուսուցիչ չափական գիտութեանց, Կ. Պոլիս:

Իր հեղինակութիւնն է «աշխատանքներն ու մշակեալ մեքենաներու վրայ» ուսումնասիրութիւնը 1908ին արժանացած է «Իզմիրեանց Գրական Մըրցանակին»: Կրթական մշակը մեռած է 13 Նոյեմբեր 1913ին Գահիրէ: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է 14 Նոյեմբեր 1913ին, գամբանականներ խօսած են հրապարակագիր Սուրէն Պարթեւեան (աւազանի անունով Սիմոն Պարանկիւզեան, ծն. 1876, մ. 1921) եւ ուսուցիչ-դաստիարակ Յովհաննէս Սէթեան (ծն. 1853, մ. 28 Փետր. 1930) եւ Պատուելի Հայկազուն Յանկամուր (1874 – 11/8/1943)։

Ահա վկայութիւն մը Համբարձում Պէրպէրեանի մասին.

«Հ. Պէրպէրեանը հինէն գինը չի ճանչցողները պիտի չի հասկնան թէ ինչու իր մահը թունդ կը հանէ մեր սիրտը, իր վախս եւ ամզոյն ափլուէթը, գիտեմ, շատ բան չըրաւ եգիպտահայ խառնամբոխ հասարակութեան, որ քիչ մը ամէն կողմէ կու գար, եւ որմէ քիչեր կրնային ողջունել մարդկային այդ կենսունակ երեւոյթին մէջէն այն կեանքը, հրաշքը եւ կորովի տիպարը որ Հ. Պէրպէրեանն եղած էր իբրեւ դաստիարակ։ Ռեթէոս Յ. Պէրպէրեանի (ծնած 1848, մեռած 8 Ապրիլ 1907) անդրանիկ սան, իրմէ տարեցագոյն Արփիարեանէն վերջ, մեծ վարժապետին երկրորդ արժանաւոր աշակերտն է որ կ՚անհետանայ... երկուքն ալ եգիպտական հողին տակ։ Հ. Պէրպէրեան Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեանի տնօրէնութիւնը վարեց տարի մը եւ Գահիրէի Գալուստեանի մէջ ալ կարճ միջոց մը։ Բայց եգիպտահայ գաղութական տարերքը չէր կրնար համապատասխանել իր կանոնի խառնուածքին։ Հ. Պէրպէրեան հաշուապահ-ամբարակալի պաշտօն ստանձնեց Եգիպտոսի մէջ, երկար տարիներու աշխատանքը հոս «[illegible]» անանուն ընկերութեան մէջ, ուր իր կողքին կը գտնուէր իբր վարիչ իր նախկին մէկ աշակերտը, յանձին Արշակ Տէրմանեանի, որ մինչեւ վերջին վայրկեանը որդիական գուրգուրանքով շրջապատեց զինքը»։ (Սուրէն Պարթեւեան, տես «Յուսաբեր», 13 Նոյեմբեր 1913, թիւ 160-161, Գահիրէ։ «Շիրակ» հանդէս, Բ. տարի, թիւ 1, 1906 Յունիս, էջ 63, հրատարակիչ խմբագիր Վահան Թէքէեան)։

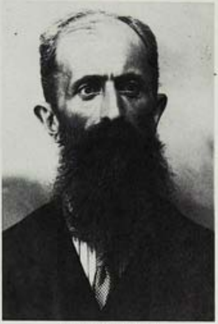

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Համբարձում Պէրպէրեանի զաւակը Վահէ Պէրպէրեան, ծն. 1887, մեռած 1957 Աղեքսանդրիա, հնագէտ էր։

ՅԱԿՈԲ ԱՂԱՍԷՐ

ՅԱԿՈԲ ԱՂԱՍԷՐ

Յակոբ ծնած էր 1881ին Տրապիզոն, հայրը Առաքել, մայրը Մարիամ, ծնած 1850, մեռած 10 Նոյեմբեր 1933, Աղեքսանդրիա։ Աղասէր ընտանիքը փոխադրուած էր Պոլիս, Յակոբ իր նախնական ուսումը առած է մայր վարժարանը, յետոյ յաճախած է Կ. Պոլսոյ Կեդրոնական վարժարանը 1890 Սեպտեմբերէն 1895 Յունիս եւ վկայուած։ Ահա իր վկայագիրը.

«Ստորագրեալքս, անդամք Խնամակալութեան Ազգային Կեդրոնական վարժարանին, կը հաստատենք թէ Պր. Աղասէր 1895 տարւոյ մէջ յաջողապէս անցնելով իր շրջանաւարտի քննութիւնները, արժանի հանդիսացած է Դպրութեանց պսակաւորի տիտղոսին, որուն համար ներկայ վկայագիրը կը ձեռնենք յիշեալ պարոնին։

Ի դիմաց Խնամակալութեան Ազգային Կեդրոնական Վարժարանի

Յ. Մուրատեան	Յակոբ Ասատուր
Ատենադպիր	*Ատենապետ*

6 *Հոկտ.* 1895, *Կ. Պոլիս – Ղալաթիա*

Աղասէր 1895 Սեպտեմբերէն 1896 Յունիս ուսուցչական պաշտօն ստանձնած է Ղալաթիոյ Թադի ազգային նախակրթարանին մէջ։ 1896ին Կ. Պոլսոյ մէջ պատահած հայկական ջարդէն ազատած, ապաստանած է Աղեքսանդրիա եւ ուսուցչական պաշտօն վարած է Աղեքսանդրիոյ Հայոց Պօղոսեան Ազգային դպրոցին մէջ։ Յակոբ Աղասէր 1903 Հոկտեմբեր 2ին մեկնած է Գերմանիա եւ Միւնիխի համալսարանին մէջ հետեւած է երկրաչափութեան, ապա անցած է Զուիցերիա եւ Ջնեւի համալսարանին մէջ ուսած մանկավարժութիւն։ 1906 Սեպտեմբերին վերադարձած է Աղեքսանդրիա ու անոր նոյն պաշտօնին կոչուած Պօղոսեան Ազգային դպրոցին մէջ ու մեծահասութեամբ պաշտօնավարած է 1906 Հոկտեմբերէն 1909 Յունիս։ Իր օրով կրթական մակարդակը բարձրացած է եւ Դրդ եւ Տրդ դասարաններ աւելցուած են։ 1909 Սեպտեմբերէն 1910 Յունիս տնօրէն Ատանայի Ազգ. դպրոցին, 1911–1912 կրթական քննիչ Հայոց Միացեալ Ընկերութեան Քղիի շրջանին, իսկ 1913–1915 ընդհանուր տնօրէն Խարբերդ Հայոց Միացեալ Ընկերութեան վարժարաններուն, Քղի, Խոյլու, Չմշկածագ, կեդրոնատեղի ըլլալով Քղին։ 1915 Մայիս 30ին Քղիէն կը տանին Յակոբ Աղասէրը եւ Առաքելեան Գեղամ Վրդ. Թէվէֆլիքեանը ու կը սպաննեն այլոց հետ Տիլիմիլիին ջրատախտան գետին մօտերը։

Ահա քանի մը վկայութիւններ իր եղերական մահուան պարագաներուն մասին.

Յակոբ Աղասէրի եղերական վախճանին զորը մեզի հետ խօսք կրկնելով պիտի չան իր Աղեքսան-

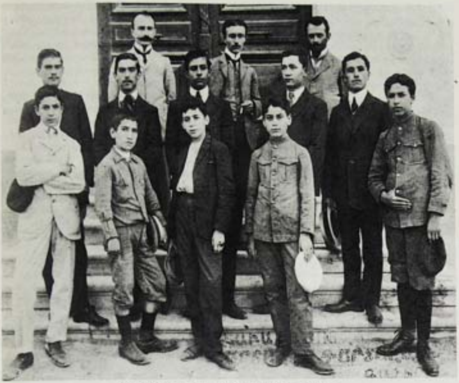

1908-1909. Պօղոսեան Ազգային Վարժարանի շրջանաւարտները

3րդ կարգ՝ 1. Ուսուցիչ Տէր Առաքելեան, կեդրոնը՝ Տնօրէն Յակոբ Աղասեան եւ ուսուցիչ Տիրատուրեան:

զոհւոյ բարեկամները եւ նախկին աշակերտները, այս մահը սուգ մըն է հայ գաղութին եւ մասնաւորապէս մեր Պօղոսեան Ազգային վարժարանին համար, որուն ամէնէն արդիւնաւոր տնօրէնը եղաւ Աղասեան: (Տես «Արեւ», Բ. տարի, Թիւ 141, 6 Ապրիլ 1917, Աղեքսանդրիա)։

«Այդ օրերուն, այսինքն Ապրիլի կէսերուն, Պոլիս հասաւ տիկին Արտաշէս Աղասեան (ծնեալ Ջըհանկիրեան) որ ինքն գալով պատմեց թէ Թըլի էր ամուսինին հետ, որ Միացեալ Ընկերութեան այդ շրջանին վարժարանաց տեսուչն էր: Տեղւոյն գայմագամը 1915ի սկիզբները փոխուեցաւ. նորին գալէն երկու օր ետքը քիւրտերը յարձակեցան Ուրա գիւղին վրայ եւ հայոց դիմադրութիւնը տեսնելով եւ զգալի քանակով զոհ տալէ վերջ: Ապրիլ 22ին փոխ-գայմագամը ժողովի հրաւիրեց հայ մեծամեծներն ու Առաքելեանը եւ յայտնեց թէ կառավարութեան հրամանաւ հայերը պէտք է հեռանան սահմանակցական գաւառներէն եւ երթան Խարբերդ եւ թէ ապահովութեան միջոցները կարգադրուած են: Երկու օր պայմանաժամ տուաւ. տիկին Արտաշէսին ըսաւ թէ մեկնող առաջին խումբին մէջ որ 1915 Մայիս 30ին ճամբայ ելաւ՝ կը գտնուէին ան, Առաքելեանը թէեւ ուզեց երկրորդ խումբին հետ մեկնիլ, սակայն գայմագամին հրամանով երկրորդ օրը մեզի միացաւ: Կարգինէն 400 զինուոր եկած էր, մաս մը զինուոր եւ ժանդարմ մեզի միացան, իբրեւ թէ մեր ապահովութեան համար: Երեք օրէն հասանք Զան գիւղը մօտ եղող Թէփէ գիւղը: Գայմագամը հոն մեզի հասաւ եւ զէնքերը մեզմէ 25 հոգի վար դրաւ իրը թէ հարցնելիք ունենար. անոնց մէջ էր Աառաջնորդ Դեղամ Վրդ. Թէֆլէքէանը ու ամուսինը: Երկրորդ օրը մենք շարունակեցինք ճամբան եւ այդ 26 հոգին այլեւս չտեսանք: Այրերը սպաննեցին եւ մեզ բոլորովին կողոպտեցին: Երբ Թալասի կամուրջը հասանք չատ կիներ բռնաբար՝ ջուրը նետուեցան եւ խեղդուեցան, այնպէս որ մեր կարաւանը որ 1200 հոգի էր՝ 350ի իջաւ: 25 օրէն Մալաթիա հասանք մերկ եւ անօթի, ուրիշ չորս կիներու հետ յաջողեցայ Մալաթիա մնալ»: (Տես էջ 180-181, «Պատրիարքական յուշեր, վաւերագիրներ եւ վկայութիւններ Զաւէն Արք. Տէր Եղիայեանի (ծն. 1868, մեռած 3 Յունիս 1947), տպագր. Գահիրէ, 1947, Տպարան Նոր Աստղ):

«Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային Վարժարանի տնօրէնն էր իմ պաշտօնակիցի, որուն եւ Հոգիին անձնուէր վարպետը մանկավարժ-մաթեմատիկոս Յակոբ Աղասէր, Տրապիզոնցի, Ցիւրիխի մէջ մանկավարժութեան ուսում, արդարամտութեան, ողջախոհութեան, հեռատեսութեան տիպար անհատականութիւն մը, որքան առողջ միտք, նոյնքան առողջ մարմնական կազմ ունեցող»: (Տես «Սփիւռք» 1 Դեկտ. 1966, Պէյրութ):

Այլ աղբիւրներ. «Թերթիկ», 1 Օգոստ. 1966, թիւ 15, Աղեքսանդրիա. «Յուսաբեր», Բ. տարի, թիւ 285, 30 Հոկտ. 1966, Գահիրէ. «[illegible]» շաբաթաթերթ, Ա. տարի, թիւ 24, 3 Հոկտ. 1966: «Յուշարձան Ապրիլ տասնըմէկին», էջ 73, Թէոդիկ, տպագր. Արզուման, 1919, Պոլիս. «Մարկաւորին տարեցոյցը», 1911, էջ 73, տպագր. 1920, Պոլիս. «Հայրենիքի տարեգիրք-ամսագրոյ», էջ 143, Հրատարակիչ Սիմոն Վրացեան, 1954, Պոսթըն.

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԵՐԱՄԵԱՆ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԵՐԱՄԵԱՆ

Համբարձում ծնած է 5 Մայիս 1857ին Վան, որդին է ուսուցիչ Յարութիւն Երամեանի, մայրը Կատարինէ (ծնեալ Փէհրիզեան), որոնց չորս զաւակներուն վերջինն էր Համբարձում, որ վեց տարեկանին յաճախած է Յանկօյեաններու թաղին «Ս. Մարկոսեան» վարժարանը մինչեւ 1868, իր խնամակալը եւ դաստիարակն էր Տիգրան Ամիրճանեանը (1835-1897), ինչպէս նաեւ Համբարձումին ուսուցիչն էր քաջ դրաբարագէտ Աւետիս վարժապետ Մահտեսեանը: Երամեան 1868 Նոյեմբերին վարակուած է ծաղկախտէ եւ հետեւանքը աչագրկութիւն: Համբարձումին հայրը մեռած է 1871ին: Երամեանի դասընկերները ամէն օր զինքը առաջնորդած են դպրոց մինչեւ 1873: Երամեան 1874-1877 օգնական ուսուցիչ Վանի քաղաքամէջի «Յիսուսեան» դպրոցին մէջ: 1877-1878 Յունիս այցելու ուսուցիչ անդրանիկ «Ս. Ղուկասեան» դպրոցին: 1877ի Ռուս-Թրքական պատերազմին յետոյ գաւառներու մէջ տիրող սովին պատճառով բացուած էր որբանոց-դպրոցը. 13 Յուլիս 1878ին Երամեանի եւ իր գաղափարակից երիտասարդներու միջոցաւ կազմուած է Երիտասարդաց Ընկերութիւնը, որուն նպատակը եղած էր աղքատ եւ որբ տղաքը կրթել: Որբանոց-գիշերօթիկ դպրոցը հաստատուած էր Կարմրաւոր Ս. Աստուածածնայ վանքին մէջ, Այգեստանի արեւելեան կողմը, Վանէն եօթը ամիսներ հետոյ, աշակերտութեան թիւն էր 25 եւ կը կառավարուէր Երամեանի անօրէնութեամբ։ Երիտասարդաց [illegible] Ընկերութիւնը կը լուծուի 1881ի վերջերը, եւ դպրանոց-դըպրոցը կը փոխադրուի Այգեստան թաղին մէջ։

1882–1888 գիշերօթիկ եւ ցերեկեայ վարժարանի հոգը Երամեանը ստանձնած էր, աշակերտութեան թիւն էր 80։ Քաղաքական հալածանքներու պատճառով 1888 Յունիսէն մինչեւ 1896 դպրանոց դըպրոցը փակուած է։ 1896 Սեպտեմբերին 40 գիշերօթիկ աշակերտներով վերաբացուած է, իսկ 1903ին դպրոցը կոչուած է Երամեան Վարժարան, որ սերունդներ հասցուցած է Վանի մէջ մինչեւ 1915 թուականը։ (Տես «Լուսաբեր» լրագիր, 1903, թիւ 373, Գահիրէ)։

Համբարձում Երամեան 1881ին ամուսնացած էր Օր. Վարդուհի Մառուքեանի հետ եւ բախտաւորուած զաւակներով. Վարդանոյշ, Վարդան, Վարդգէս, Վաչագան։

1913 Սեպտեմբերին Երամեան մեկնած է Էջմիածին իբրեւ Վանի հայ հասարակութեան պատգամաւոր գրոց գիւտի յոբելեանական 1500ամեակի հանդիսութեանց։ 1914ին գացած է Աղեքսանդրիա եւ Գահիրէ։

1916 Փետրուարէն Սեպտեմբեր վերատեսուչը եւ դպրոցը կազմակերպիչ, Եգիպտոսի Բոր-Սայիտ ապաստանած Մուսալեռցի հայ գաղթականաց վրանաքաղաքի Հ. Բ. Ը. Միութեան «[illegible]» դպրոցին։

1916 Հոկտ. 2էն 1917 Յունիս ստանձնած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգ. վարժարանի տնօրէնութիւնը։ 1921 Յուլիսին մեկնած է Երուսաղէմ եւ Ս. Յակոբ վանքին մէջ մնացած մինչեւ 1922 Օգոստոս 16։

Երամեանի տնօրէնութեամբ Վանի դպրանոց-դպրոցի ապա Երամեան Վարժարանի հաստատութեան եւ գործունէութեան կրթական 25ամեակը տօնուած է 1903 թուականին։ Նոյն վարժարանի մէջ իբր ուսուցիչ պաշտօնավարած են Մարտիրոս Նալպանդեան, Մամբրէ Մէրեան, Արտաշէս Սօլախեանց, Արմենակ Անէմեան, Յուսէփ Ղուկասեան, Յովհաննէս Մէյրունի, Անտոնիկ Ա. Գասպարեան, Ռափայէլ Արամեան, Արամ եւ Գրիգոր Թովմասեան. աշակերտութեան թիւը եղած է 250–300։

Կ. Պոլսոյ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան արտօնութեամբ, Գահիրէի մէջ 1903 Յունիս-Յուլիսին կազմուած է յոբելեանական եւ հանգանակութեան Յանձնախումբ մը, նախագահութեամբ՝ Միհրան Պէյ Մարկոսաֆի, անդամներ՝ Պօղոս Փաշա Նուպար, Պետրոս Գ. Կարապետեան, Միհրան Աղդրանիկեան, Միհրան Պալըքճեան, Գէորգ Թօփալեան։ (Տես «Լուսաբեր» լրագիր, 1 եւ 14 Յուլիս 1903, թիւ 384, Գահիրէ)։

Համբարձում Երամեան 17 Նոյեմբեր 1922էն Փետրուար 1925 հանգստեան թոշակ ստացած է ամիսը 12 եգ. ոսկի, իբր պատուակալ տնօրէն Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանին, յատկացուած Ազգային իշխանութեան կողմէ։

Երամեան աշխատակցած է Երեւանի «Աշխատանք»ին, Թիֆլիսի «Մշակ»ին եւ «[illegible]»ին, «Հորիզոն»ի, «Արեւ»ի եւ «Յուսաբեր»ին։ Գրած է Յուշարձան, Վան-Վասպուրականի երկու հատոր ուսումնասիրութիւնը, հրատարակուած Աղեքսանդրիա 1929ին, մասնաւոր հրատարակիչ Յանձնախումբի մը կողմէ, կազմուած 5 Դեկտ. 1928ին հետեւեալներէ. Մամբրէ Եպս. Սիրունեան՝ նախագահ, Սեդրակ Սանփանեան, Կարապետ Մաղաքեան, Լեւոն Եսայեան, Աղասի Իփէքեան, Միհրան Թագաթեան, Ղազարոս Փափազեան։

Բազմավաստակ կրթական մշակ ալեզարդ Համբարձում Երամեան մեռած է 20 Դեկտ. 1929ին Աղեքսանդրիա, եւ մարմինը ամփոփուած է Աղեքսանդրիոյ Հայոց Ազգային Գերեզմանատունը, Շաթպի։

Երամեան մեռնելէն երկու օր առաջ գացած էր Աղեքսանդրիոյ Ազգային Առաջնորդարանը։ «Ինչ խանդավառութեամբ կը դիտէր ու կը համբուրէր իր հրատարակած երկու հատոր Յուշարձանը, եւ ըսաւ — Ա՛լ կրնամ մեռնիլ հանգիստ սըրտով, կ'ըսէր ան, որովհետեւ հայ ժողովուրդին նուիրեցի կեանքիս պատմութիւնը»։ («Արեւ», 25 Դեկտ. 1929)։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է մասնակցութեամբ ուսուցիչներու եւ աշակերտներու Պօղոսեան դպրոցի, շրջապատուած Վասպուրականցիներէ. մարմինը թաղուած է իր մտաւոր ազգականին շիրիմին քով, Հրաչեայ Փէհրիզեանի քովը։ Ահա շիրմաքարին արձանագրութիւնը.

Առս խաչիս
Համբարձում Երամեան
Վաստակաւոր կրթական մշակ
1857–1929

Ահա Վանեցի Մկրտիչ Կաթողիկոս Խրիմեանի (24 Ապրիլ 1820 – 29 Հոկտ. 1907) կոնդակը.

Օրմանեան Պատրիարքը օրհնութեան կոնդակ մը գրեց Երամեան անունով մկրտելով դպրոցը որ մինչեւ այդ օրերը կը կոչուէր Որբանոցի վարժարան՝ իբրեւ շարունակութիւնը նախկին գիշերաթին հաստատությամբ։ Իսկ Խրիմյան Կաթողիկոսը շնորհավորեց նրան հատուկ հայրապետական կոնդակով։

«Մկրտիչ ծառայ Քրիստոսի, ն.ն. ն.ն. Մեծայարգ Համբարձման Երամեան, հիմնադրի Հայկական որբանոց-վարժարանի եւ բազմամեայ արդիւնաւոր պաշտօնէի ուսուցչական ասպարիզի, հարազատ որդւոյ Մայր-Աթոռոյս Էջմիածնի ողջոյն եւ օրհնութիւն Հայրապետական.

«Վաստակից վաստակաւորիդ եւ բազմաժամանակեայ աշխատողդ քեզ գու ի դժուարատար ասպարէզիդ, ուսուցչութեան ամսմ, եւ տասնեակայն զոհողութեանցդ պահպանութեամբ որդեգրած յատանձին հաստատութեան արգասիքն հաւատարիմ ոգւով եւ անընկճելի եռանդեամբ ի վաղ ժամանակէ նանաթ մեզ զոլով, չեն պիտոյ մերձաւորագոյն վկայութեանց։ Զարդիս՝ յորժամ ժամ է վաստակոցն վարձատրութեան եւ աշխատանացն գնահատման, թէեւ ո՛չ բովանդակապէս, զի յայս որբնաց աշխատս տաւել թանկ չափելի զանազան դրսւորութիւն զոն նիւթական քաջալերութիւնք, մխիթարեա՛ց արդէն եւս խրախուսանօք, ո՛վ կրթական մշակ, որ զոն զրաստուոյ յուսուցու ատական յուսատու Հանգիստոյ յուսաւորելով ըղձիւ բազմաց, որք յուսով յուսոյն գիտութեան առ քեզ դիմէին։ Եւ մեզ ի ճահ է աստանօր զրուցել Եջմարտեցէք, եթէ որ կարգաւորն էին մատճեալք՝ բազմաց խորհրդեանց նկար անտէն-նորդ, որ զորէ ի մխիթարութենէ երկրաւորին էիր, զրադումն մխիթարեալ՝ մխիթարութեան երկնաւորին զիտակս արարեր, որ նորայն ճառագայթից խաւարի լուսոյն էիր՝ զրադումն ճառագայթից լուսոյ գիտութեան յանդիման կացուցեր, որ աղերսարկուն առ մեծատունս էիր աշխարհիս՝ զրադումն ի սովելոց կարօտելոց հացիւ յղուցեր, մատակարարելով անխախտ հացով լոյս, գիտութիւն եւ Հաց Հանապազորդեայ, եւ այսօր իբրեւ երախտաւոր ոք ի բազմաց երախտաւորելոց արժանաւորիս ընդունիլ զգովասանս։

«Եւ մենք իբրեւ Հայր Հասարակաց եւ Հայրապետ լուսաւորչեան աթոռոյս, գնահատանօք արժանաւորին գնահատելով գործ եւ զաշխատանս, առաւել Հայրապետական կոնդակաւ մերով յայտնելով քեզ զգոհունակութիւն մեր եւ զերախտապարտ Հանդերձ Հովուապետական խնդակցութեամբ, օրհնեմք առ յաւէտ զքեզ, զկանայս, զդուստրս յուսարութեան եւ կրթութեան, դպրաբարս եւ գնախանձաւոր օժանդակիցս կրթարանիդ, զուսուցիչս Հանդերձ աշակերտօքն։ Մաղթեմք՝ զի յաջողեսցէ զքեզ Փրկիչն Աստուած եւ զկենացս յաբեկեանն վաստակոցդ առաւել յաջող եւ ի բարեգէտ Հանգամանս։ Եւ որպէս զոհեալ կայց յանձնախանձ Ձերոյ ընդ ամիսական գրաւանցն՝ ինչպէս Տէրն լիցի վարձահատոյց առաւել արդիւնաւոր վախանականութեանդ եւ ի Հանդերձեալումն անանց փառաց։

«Օրհնեալ՝ Տէր զնախանձաւորս, զաշխատաւորս եւ զհարգադրեալս Ցորենեանցն, որք երախտահատոյց Հանդիսացան վաստակոցդ եւ ծառանց քոց Աստուածային Թէ «Արժանի է մշակն վարձու իւրոյ»։ Եւ Տէրն փրկչական, Ա՜ն անեղական եւ օրհնութիւն մեր Հայրական եւ Հայրապետական անպակաս ի քէն այժմ եւ յաւիտեան։ Ամէն։

Մկրտիչ Կաթողիկոս Ամ. Հայոց

յ30 Մայիսի 1903 ամի

(Տես Յուշարձան, Վան-Վասպուրական, էջ 33-34, գրեց Համբարձում Երամեան)։

Ահա վկայութիւններ Հ. Երամեանի մասին.

«Դեռ 14ամեայ մանուկ էի, երբ «Երամեանց Համբարին հետ հրեշտակային անմեղութեամբ մէկ գրասեղանի վրայ նստած, Սահատունեան Աւետիս վարժապետի քերականութեան անվերջ կանոնները կ'առնէինք։ Երամեանց Համբար մեր դպրոցին Յովսէփ Գեղեցիկն էր, անոր դէմքի եւ մարմի գեղեցկութիւնը չունէր ոչ մէկ աշակերտ, մանաւանդ մտքի կորովը։ Ծաղկախտի հիւանդութեամբ երկու աչքերու լոյսին եւ հրեշտակային գեղեցկութենէն զրկուեցաւ Համբար եւ Ցայնկայաններու դպրոցէն հրաժարելով Ս. Յակոբայ վարժարանը կը յաճախէր լեզուներ ուսանելու համար Տիգրան Աճիրճանեանէն»։ (Տես «Արշալոյս», Երզ. ամս., 1 Յուլիս 1903։ «Ազատ-Բեմ», 13 Փետր. 1904, թիւ 36, Եգիպտոս)։

«Կամքի եւ կորովի անզուգական տիպար մը այդ երախտաւոր մարդը, զոր ո՛չ նիւթական զրկանքները կրցան են խորտակել, ոչ ալ բարոյական մտատանջութիւններն ու հիասթափութիւնները։ Վանեցի քանի մը անուանի մեկանց երախտապարտ են իրեն, բայց ահա այսօր կը ստանայի պարզապէս մը բանին ամէն, որ եղած է որ այս մարդը իր ընտանիքին համը մոռցած է, իր կարասիները դրամի դրած է՝ իր ուսուցիչներուն ամսականները վճարելու համար»։ («Լոյս» շաբաթաթերթ, 12 Ապրիլ 1908, թիւ 16, էջ 530, Պոլիս։ «Լուսաբեր-Արեւ», 18 Ապրիլ 1910)։

«Եգիպտաբնակ ազգայիններ եւ հայրենակիցներ երբեմն կամ պարբերաբար ինչպարբեր նուէրներով եւ ջերմիկ հիւրասիրութիւններով ամոքեցին վէրքերը, Միացեալ Նահանգներէն «Հայաստանի Կոչնակ» եւ այլ թերթեր եւ ամսագիրներ, Վասպուրականի Ուսումնասիրաց Միութիւնը եւ Վասպուրականի Վերաշինութեան Ընկերութիւնը եղբայրական օգնութեան ձեռք կարկառեցին ինծ, ահա այսպիսի միջոցներով հոգացի կենսական պէտքերս մինչեւ 1927, մերթ ընդ մերթ ծայրայեղ անձկութեան մատնուելով հանդերձ»։ (Տես Յուշարձան, Վան-Վասպուրական, էջ 500)։

1908ին եգիպտահայ Գէորգ Կարապետեան 700 հնչուն լիրա տուած է Երամեանի պարտքը գոցելու համար, նիւթական յատկացումներ եղած են Մկրտիչ Սանասարեանի եւ Աղեքսանդր Մելիք Ազարեանի կտակներէն։

«Ոչ եւս է Հ. Երամեան, որ գրեթէ ամբողջ տասնը եւ հինգ տարի ապրեցաւ օտարութեան մէջ, իր սեփական հայրենիքէն՝ Վանէն հեռու, անկէ ետքը թափառեցաւ հոս ու հոն, ու ամէնէն շատ մնաց Եգիպտոս, կրթական պաշտօնով ու այլ պատասխանատուութեան մէջ եւ անկէ դուրս միշտ գործեց, անընդհատ գործեց, կարդաց ու գրեց շարունակ ուրիշի մը աչքով եւ ուրիշին ձեռքով, ինչպէս թափառեցաւ միշտ ուրիշի մը կռթնած ու անոր առաջնորդութեան ապաւինած»։ («Արեւ», 24 Դեկտ. 1929, թիւ 3313, Գահիրէ։ Տես «Հայ Ազատագրական շարժման օրերէն», էջ 145, գրեց Արտակ Դարբինեան։ «Գանձեր Վասպուրականի», էջ 430, գրեց Երուանդ Տէր Մկրտիչեան)։

ՅԱԿՈԲ ԱՍՏՈՒՐԵԱՆ

Յակոբ ծնած է 1861ին Տրապիզոն, ծագումով հայ կաթողիկէ, ուսած է ծննդավայրի ազգային դպրոցը, երկրորդական հայերէնի ուսումը ստացած է Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը եւ վկայուած 1886ին։ Աստուրեան վերադարձած է ծննդավայրը եւ ուսուցիչ նշանակուած Ազգային վարժարանի մէջ եւ իբր տնօրէն յաջորդած է Էսմէրճեանի։

Աստուրեան ամուսնացած է ուսուցչուհի Օր. Զապէլ Երամեանի հետ (Օր. Զապէլ վկայուած էր Կ. Պոլսոյ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանէն), ապա մանկավարժութիւն ուսած է Փարիզի Էքօլ Նորմալի մէջ։ Յակոբ Աստուրեան 1889–1892 ուսած է Գրենոպլի եւ Լօզանի համալսարաններուն մէջ եւ հետեւած մանկավարժութեան եւ գիտական ճիւղերուն։ 1899–1902 ուսուցիչ Տրապիզոնի Լուսաւորչեան դպրոցը։

1902–1903 տնօրէն Պօղոսեան Ազգ. վարժարանը Աղեքսանդրիա։ 1904ին Գահիրէի մէջ բացած է «Համազգային դպրոց» անունով Շուպրա թաղի, Կէզիրէթ-էլ-Պատրան փողոցի վրայ վարձու շէնքի մը մէջ նախակրթարանի բաժինը, 20 աշակերտ, որ հազիւ 6 ամիս տեւած է։

Աստուրեան 1905ին Գահիրէի Մանթաշեան տան մասնաճիւղին գլխաւոր հաշուապահի պաշտօնը ստանձնած է։ Գահիրէի «Հորիզոն» պարբերաթերթի խմբագրական մարմինին անդամակցած

ՅԱԿՈԲ ԱՍՏՈՒՐԵԱՆ

է։ Ան 1906ին [illegible] է Կովկասի եւ [illegible] հաստատուած է [illegible] ընկերակցութեան հետ, անդամակցած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան, «Հորիզոն» շաբաթաթերթի մէջ գրած է ազգային եւ շատ լուրջ խմբագրականներ եւ յօդուածներ։ Յակոբ Աստուրեան, մանկավարժութեան արուեստը շատ լուրջ տեսող մը, որ ատենին շատ ըմբռնողն այս ընկերներէն մէկն էր։ (Տես «Անահիտ», Թ. տարի, թիւ 1, էջ 63, Յունիս 1906)։

Աստուրեան մեռած է 10 Մայիս 1913ին Զուիցերիոյ մէջ դարմանատան մը մէջ, խղճամիտ պաշտօնեայ, ընտանիքի պատուական հայր, ազնիւ եւ պարտաճանաչ քաղաքացի, անկեղծ յեղափոխական։ (Տես «Յուսաբեր», 26 Մայիս 1914, Գահիրէ)։

Տիկին Զապէլ Երամեան-Աստուրեան ծնած էր Պոլիս, շրջանաւարտ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, տարի մը ուսուցչուհի այդ դպրոցը. 1890–1903 Տրապիզոնի Ազգային վարժարանի մէջ ուսուցչուհի, Տիկին Զապէլ 1902–1904 պաշտօնավարած է Գողոսեան Արք. Վարժարանի աղջկանց բաժնին մէջ. Մեռած է Գահիրէ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Թ. ԳԱՅԱԵԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Թ. ԳԱՅԱԵԱՆ

Յովհաննէս ծնած է 20 Օգոստոս 1864ին Սիմ-Հանի գիւղը, Սեբաստիոյ նահանգին մէջ, որդին է ուսերիկ Թովմասի, մայրը Եղիսաբեթ։

Ան իր նախնական ուսումը ստացած է ծննդավայրի Աւետարանական դպրոցը։ 1879ին Սիմ-Հանի գիւղի Աւետարանական համայնքի վարչական ժողովի ատենադպրութիւնը ստանձնած էր։ Ան 1879 Սեպտեմբերին շարունակած է ուսումը Մարզուանի Ամերիկեան Անաթոլիա գոլէճին մէջ. 1882ին գոլէճի գրադարանի վարիչ նշանակուած է անոր Տոքթ. Հերիքի կողմէ. 1883ին յաջողութեամբ աւարտած է ուսումը եւ վկայուած։ Գայաեան ժամանակ մը հետեւած է աստուածաբանութեան դասընթացքներուն, գոլէճի ուսուցիչներէն՝ Տոքթ. Սմիթի մօտ։ Գոլէճի մէջ իր ուսուցիչներն եղած են Պր. Թրէյսի, Առաքել Սըվաճեան, Փրոֆ. Կարապետ Թումայեան, Փրոֆ. Յ. Յակոբեան եւ Փրոֆ. Յ. Մանիսաճեան։

Յովհաննէս Գայաեան 1888ին ամուսնացած էր Օր. Մարիի հետ, քոյրը Փրոֆ. Յ. Մանիսաճեանի, եւ Գայաեան ամոլը ունեցած է երկու զաւակ՝ Արմինէ եւ Բրիտանին։

Յովհ. Գայաեան 1884ին ուսուցչական պաշտօնի կոչուած է Անաթոլիա գոլէճը։ 1890ին ան անդամակցած է Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան՝ Վահրամ կեղծ անունով։ 1893ի սկիզբները Փրոֆ. Կարապետ Թումայեան եւ Յովհ. Գայաեան, իբր յեղափոխական ձերբակալուած են եւ շղթայակապ տարուած Էնկիւրիի (Անգորա), եւ ուրիշ հայ յեղափոխականներու հետ ամբաստանեալ Գերագոյն Ատեանին կողմէ 17 հոգի մահուան դատապարտուած են։ Տիկ. Թումայեան որ զուիցերուհի մըն էր, Տոքթ. Հերիքի հետ գացած են Անգլիա եւ Հանրային կարծիքին դիմած եւ Լորտ կառավարութեան դահլիճը, անմիջապէս իր Պօլսոյ դեսպանին միջոցաւ ճնշում բանեցուցած է Բ. Դրան մօտ, եւ Փրոֆ. Թումայեան եւ Փրոֆ. Գայայեան ազատ արձակուած են ու 8 Մայիս 1893ին մեկնած Անգլիա (Տես «Փունջ» լրագիր, թիւ 2368, 24 Յուլիս 1893, Կ. Պոլիս)։

Փրոֆ. Յովհաննէս Գայայեան հաստատուած է Սկովտիա եւ յետոյ հետեւած է Էտինպուրկի համալսարանի մանկավարժութեան եւ լեզուագիտութեան եւ հմտացած Սանսքրիթ, եբրայեցերէն, արաբերէն եւ հին յունարէնի, գերմաներէնի, ֆրանսերէնի եւ անգլերէնի։

Յովհ. Գայայեան 1900–1901 գտնուած է Փարիզ, ուրկէ մեկնած է Գերմանիա եւ Վիլհելմսդորֆի կրթարանին մէջ ուսուցչական պաշտօնի կոչուած։

1910ին Աղեքսանդրիոյ Ազգային Իշխանութիւնը Փրոֆ. Յովհ. Գայայեանը հրաւիրած է տեղւոյն Պօղոսեան Ազգային Վարժարանի տնօրէնութեան պաշտօնին։ Ան ձեռնհասութեամբ վարած է տնօրէնի եւ դասախօսի պաշտօնը 1910–1913 շրջանին։ (Տես «Լուսաբեր-Արեւ», 29 Սեպտ. 1910, թիւ 885 եւ 20 Հոկտ. 1910, թիւ 894, Գահիրէ)։

Փրոֆ. Յովհ. Գայայեան 1913–1918 դպրոցական տարեշրջաններին ստանձնած էր տնօրէնի եւ դասախօսի պաշտօնը։ 1922–1926 դասախօս հայերէն լեզուի Գահիրէի Ամերիկեան գոլէճի հայ ուսանողներուն։ 1928–1932 հայերէն լեզուի դասախօս հայ աշակերտուհիներուն Գահիրէի Անգլիական միսիոնարական գոլէճին մէջ։ Փրոֆ. Գայայեան 1928ին քանի մը ոչ-կուսակցական անձերու հետ հիմնած է Գահիրէի Հայ Ժողովրդային Միութիւնը։ 1933ին Գահիրէի Հայ Ուսուցչական Միութեան պատուոյ անդամ ընտրուած է։ (Տես Հայ-Դպրոց, էջ 263, պրակ Թ–Ժ, 1934, Ա. հատոր, Գահիրէ)։

Փրոֆ. Յ. Թ. Գայայեան մեռած է 10 Յունիս 1934ին Աղեքսանդրիա, իր կտակին համաձայն եւ Աղեքսանդրիոյ Ազգային Իշխանութեան նախաձեռնութեամբ կատարուած է ազգային յուղարկաւորութիւն եւ մարմինը ամփոփուած է տեղւոյն Հայոց գերեզմանատան մէջ, Շաթպի։ Ահա իր շիրմաքարին արձանագրութիւնը.

Փրոֆ. Յովհաննէս Թ. Գայայեան
1864–1934
Կեանք աստղ մ'է ինքնին սուրբ
Դաւանանքս է աս խորին
Մէկն այդ փայլէն քեզ կը շինէ
Միւսն ալ շէմքեր ախոռին

(Յ. Թ. Գ.)

Իր մահէն յետոյ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ կազմուած էր Յանձնախումբը՝ հոգալու համար «Համանիշներու բառարանին» հրատարակութեան վրայ հետեւեալ անձերէ. Վարդան Վրդ. Թաշճեան, Վեր. Համբ. Համբարձումեան, Օհան Պէյ Սարաֆեան, Հայկազուն քհյ. Ոսկերիչեան, Տոքթ. Արշարունի եւ Վիքթորիա Արշարունի, Մէթր Կրէքոր Սարգիսեան, Մէթր Գէորգ Գայարեան, Մէթր Սամփան Շահազազ, Յովհաննէս Ազատեան, Յովսէփ Նուսուֆեան, Բարսեղ Օհաննեան, Սուրէն Կէնճեան, Տոքթ. Բարգէն Նազարեան, Միքայէլ Ս. Կիւրճեան, Լեւոն Մաթոսեան, Տիգրան Թահթաճեան եւ Մեսրոպ Նորատունկեան։

Փրոֆ. Գայայեան 1886ին աշխատակցած է «Բուրաստան-Մանկանց»ի, Կարապետ Բասմաճեանի «Բանասէր» հանդէսին 1902ին, Գահիրէի «Լուսաբեր-Արեւ» եւ այլ եգիպտահայ թերթերու Մխիթար Գոնասցի ծածկանունով։ Իր հրատարակած գործերն են. «Աստղին մրմունջը» 163 էջ, (1885–18889 քերթուածներ, տպագր. Ն. Կ. Պէրպէրեան, Կ. Պոլիս։ 1895ին հայերէնի վերածած է Տոքթ. Թ. Կաուֆէի անգլերէն լեզուի գործնական քերականութիւնը գերմաներէնէ։ «Ի խաչ հան զդա», Յովհ. Գայայեան եւ Մ. Գալփաքեան, 1899, Փարիզ։ Քերական-Ընթերցարան դասագիրք, Ա. տարի, 166 էջ, 1900, Տպարան Յ. Մաթէոսեան, Կ. Պոլիս։ Քերական-Ընթերցարան, Բ. տարի, 138 էջ, Տպ. Յ. Մաթէոսեան, 1901։ Մայրենի լեզու. Քերական-Ընթերցարան, Ա. տարի, 88 էջ, Մխիթար Գոնասցի (Յ. Թ. Գայայեան), 1909, Կ. Պոլիս։ Մայրենի լեզու, դասագիրք, Բ. տարի, 162 էջ, 1913, Կ. Պոլիս։ Մայրենի լեզու, դասագիրք, Գ. տարի, Ա. տպ. 1914, Կ. Պոլիս։

Փրոֆ. Գայայեանի վերլուծական դասագիրքերը արեւմտահայ դպրոցներու մէջ ներմուծած է հնչական [illegible], [illegible] կարդալ, նոր գրութեամբ այս դասագիրքերով։

«Մ' ժամեր գիծ», ընտանեկան եւ բարեկամական [illegible], 366 էջ, տպագր. Հ. Գ. Մանուկեան եւ ընկեր, Պոլիս, Հրատարակութիւն Արեւելեան Որբանոցի, Պրուսա 1912։

1918ին Գահիրէի մէջ բանասէր Յովհաննէս Սեթեան աշխատակցութեամբ, Գայայեան պատրաստած է Notions de lecture et de grammaire de la langue arménienne դասագիրքը, համաշխարհային Ա. պատերազմի 1916–1918ին հայ կամաւորական գունդերու, ասոնց ֆրանսացի սպաներուն համար։

1930ին անգլերէնէ հայացուցած է «[illegible] Առաջնորդը», Գահիրէի Հայ Քրիստոնէական Ջանից Ընկերութեան անդամներուն համար։

Փրոֆ. Գայայեան հայերէնի վերածած է «Աղօթքի նշանակութիւնը», 306 էջ, գործ Հէրի Էմըրսըն Ֆոսդիքի, ամերիկեան «Գործ» ընկերութեան հաշւոյն, տպագր. Կ. Պոլիս։

1933ին թարգմանած է «[illegible]-դպրոցական ուսուցման հոգեւոր զարգացման համար» եւ «[illegible] գործը», հեղ. Թոմըլըթ Ֆ. Ռասըլըրի։

Փրոֆ. Գայայեան շատ մը հոգեւոր երգեր անգլերէնէ հայերէնի թարգմանած է շարահայերէն, որ լոյս տեսած է 1908ին «Նոր Երգարան» անունով, տպագր. Յ. Մատթէոսեան, Կ. Պոլիս։

Ահա քանի մը վկայութիւններ Փրոֆ. Յովհ. Գայայեանի մասին.

«Գահիրէի Ազգային Երկսեռ վարժարաններու պատուական անձերէն Փրոֆ. Յ. Թ. Գայայեան, որ իր գրչի ծանօթ վարպետ մը, կրթական գործիչ մը եւ ճարտար խօսող մը, համեստ անձին երկրուն կախաղանին տակէն հազիւ ազատած, տարիներով Եգիպտոսի կարեւոր կեդրոններու մէջ իր մտքի ու սրտի պաշարը հոսեցնելով, 1910ին Եգիպտոս իր ոտքը դրած է, Աղեքսանդրիոյ Ազգային վարժարանին տնօրէնութեան պաշտօնով, երեք տարուան պատուաւոր պաշտօնավարութենէ մը վերջ. Մեծ բախտաւորութիւնն ունի Գահիրէի հայ գաղութը անոր պէս բազմակողմանի ձիրքերով օժտուած մտաւորականի եւ խանդավառ ու յոգնաջան հայրենասէրի մը գործունէութիւնը վայելելու»։ (Տես էջ 117, Եգիպտահայ Տարեցոյցը, 1916, Սուրէն Պարթեւեանի, Գահիրէ։ «Լա Ռէֆորմ» ֆրանսերէն թերթի 28 Հոկտ. 1910, Աղեքսանդրիա։ «Լուսաբեր-Արեւ» թերթ, 1910 Նոյեմբեր 2, Գահիրէ։ «Մարմնամարզ», Բ. տարի, 15 Յուլիս 1912, թիւ 14։ «Լա Պուրս Էժիփսիէն» թերթ, 12 Յունիս 1934։ «Արեւ» օրաթերթ, 13 Յունիս 1934, Գահիրէ։ «Արաքս» շաբաթաթերթ, 16 Յունիս 1934, թիւ 22, Աղեքսանդրիա)։

ՅՈՎՍԷՓ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Յովսէփ ծնած է Պիթլիս 1874ին, իր ծնողքը 1882ին հաստատուած է Կ. Պոլիս։ Գույումճեան իր նախնական ուսումը առած է Կ. Պոլսոյ մէջ եւ ապա շարունակած է Կեդրոնական վարժարանը եւ վկայուած 1894 ին։

1895–1907 պաշտօնավարած է Կեդրոնականի մէջ եւ դասախօսած ուսողութեան եւ բնագիտութեան։ 1908 Յունիսին Գույումճեան նշանակուած է կրթական տեսուչ Միացեալ Ընկերութեան, Բաղէշի, Մուշի եւ Տիգրանակերտի շրջաններուն մէջ գտնուող վարժարաններուն։

1910ին տեսուչի պաշտօնին կոչուած է Վանի նորաբաց Կեդրոնական վարժարանին, 10 տարի ժամանակով։ Հայկ. Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Կեդրոնական Վարչութեան օժանդակութեամբ, այն կրթարանը վերածուած է վարժապետանոցի։ Յովսէփ Գույումճեանի նախաձեռնութեամբ, 6 Մայիս 1910ին Վանի մէջ հիմնուած է Հ. Բ. Ը. Միութեան մասնաճիւղը։

1915–1916 Վանի ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն, Արմենակ Եկարեանի կողքին մասնակցած է հերոսամարտին եւ վարած է պարենաւորման ճիւղի պետի պաշտօնը։ Վանի ժողովուրդի նահանջին հետ, անցած է Երեւան, եւ Մոսկուայի ճամբով գացած է Փարիզ։ Աղեքսանդրիոյ Ազգ. Իշխանութեան հրաւէրով, մեկնած է Աղեքսանդրիա եւ ստանձնած տնօրէնի եւ դասախօսի պաշտօնը 20 տարի ժամանակով՝ Պօղոսեան Ազգային վարժարանի մէջ, 1917 Հոկտեմբերէն 1918 Յուլիս։

1919–1922 դասախօս Կ. Պոլսոյ Ազգային Կեդրոնական վարժարանի մէջ։ Յովսէփ Գույումճեան 1911ին Կ. Պոլսոյ մէջ Հայ Սահմանադրական-Ռամկավար առաջին պատգամաւորական ժողովին մասնակցած է իբր Վանի պատգամաւոր։ 1919-1922 տարիներուն անդամ Ռամկավար-Սահմանադրական կուսակցութեան Կ. Պոլսոյ կեդրոնական վարչութեան, եւ 1920ին խմբագրական կազմին անդամ «Ժողովուրդի Ձայն» թերթին։

1922ի աշնան մեկնած է Փարիզ եւ ժամանակ մը խմբագրութիւնը ստանձնած «Արարատ» շաբաթաթերթի, որ Ֆրանսայի շրջանակի օրկանն էր Ռ. Ա. Կուսակցութեան։ 1925ին ուսուցիչ Մարսէյլի Դպրոցասէր Աղջկանց Վարժարանի մէջ, երբ վարժարանը Փարիզի մօտ Ռէնսի քաղաքը փոխադրուած է, բարերար Տիգրան խան Քէլէկեանի նուիրած շէնքին մէջ. Գուլյումճեան շարունակած է պաշտօնին մինչեւ 1933։

1932 Յուլիսին անդամ ընտրուած է Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի կրթական Յանձնախումբին։ 1933 Օգոստոս 30ին գացած է Եգիպտոս, հրաւէրով Ազգային Իշխանութեան եւ ստանձնած տնօրէնի եւ դասախօսի պաշտօնը Հելիոպոլիսի Նուպարեան Ազգային վարժարանին։ Հազիւ հինգ ամիս պաշտօնավարած է եւ հիւանդացած, 1914-1918 աշխարհամարտի շրջանին, տառապանքները եւ նեղութիւնները խախտած էին իր առողջութիւնը եւ մեռած է Գահիրէի Ֆրանսական հիւանդանոցին մէջ 27 Մարտ 1934ին։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է 28 Մարտ 1934ին եւ մարմինը փոխադրուած է Ս. Մինաս Ազգային գերեզմանատունը։ (Տես «Արեւ», 27 Մարտ 1934, եւ 14 եւ 28 Ապրիլ 1934, Գահիրէ։ «Յուսաբեր», 30 Մարտ 1934, թիւ 305, Գահիրէ։ «Փունջ» ամսաթերթ, էջ 89, 1-15 Մարտ 1934, Գահիրէ)։

Ահա վկայութիւններ Յ. Գուլյումճեանի մասին.

«Ան լաւ ուսուցիչ մըն էր, այնքան լաւ որ իր բոլոր նախկին աշակերտները տարիներ ետք դեռ երախտագիտութեամբ ու գուրգուրանքով կը յիշեն զինք, սակայն Յովսէփ Գուլյումճեան բանաստեղծ էր միեւնոյն ատեն հազիւ քանի մը ոտանաւորներ հրատարակած, 1916ին Թիֆլիսի «Վան-Տոսպ»ին մէջ»։ (Տես «Ապագայ», 1934, Ապրիլ 15, Փարիզ)։

«Երկրորդականի բնագիտութեան ուսուցիչը բարի մարդ մըն էր եւ բարի վարժապետ մը. վերջէն պիտի իմանայի որ այդ խեղճուկ մարդը հրաշքներ գործած էր Վարագայ վանքի կռիւներուն մէջ, վիրաւորուած ձեռքին ու ոտքին, Գուլյումճեան ձին քշած էր մէկ դիրքէն միւսը. Խենթի խոյանքներով փրկած շատ մը կեանքեր ու դէպի յաղթանակ առաջնորդած Վասպուրականի քաջերը»։ («Յառաջ», 6 Ապրիլ 1955, թիւ 7641, եւ «Արեւ», 18 Փետր. 1960)։

ՅՈՎՍԷՓ ԳՈՒԼՅՈՒՄՃԵԱՆ

«Նոյն փրկարար դերը կատարեց Յ. Գուլյումճեան ուրիշ օր մը Արտամետի ամենավտանգաւոր դիրքերէն մէկուն Զանթիկեաններու այգիին մէջ, երբ մեր խումբը չկրնալով տոկալ թշնամիի գնդակներու տեղատարափին՝ պիտի լքէր իր դիրքը։ Յ. Գուլյումճեան իր շուրջը յառաջացող գնդակներուն մէջէն պաղարիւնութեամբ առաջ երթալով, կանգնեցուց մերիններուն նահանջը եւ դիմադրութիւնը շարունակուեցաւ նոր թափով մինչեւ որ թշնամին յուսահատելով իր յաջողութիւններէն՝ դադրեցուց իր յարձակողականը»։ («Արեւ», 16 Յունիս 1934, Գահիրէ)։

ՓՐՈՖ. Մ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՓՐՈՖ. Մ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Մեսրոպ Գ. Ժամկոչեան ծնած էր 1881ին Խարբերդ, որդի Գրիգորի, նախնական ուսումը ստացած է իր թաղի վարժարանը՝ Ս. Կարապետ դպրոցը։ Մեսրոպ 1895ին յաճախած է Խարբերդի Ամերիկեան Եփրատ գոլէճը եւ վկայուած 1902ին։ 1902–1906 ուսուցչական պաշտօն ստանձնած էր Յարութիւն Յովհաննէսեանի (Թլկատինցիի) Ս. Յակոբ Կեդրոնական վարժարանին մէջ, ուսուցչական պաշտօն վարած է Մեզրէի, Մալաթիոյ եւ Տիգրանակերտի մէջ 1906–1910։ 1910ի աշնան գացած է Միացեալ Նահանգներ եւ մտած Եէյլ Համալսարանը ու հետեւած աստուածաբանութեան դասընթացքին եւ ապա ուսմունքը քաղաքական փիլիսոփայութեան, հոգեբանութեան եւ պատմութեան։ 1912ին արժանացած է «Վարպետ Արուեստից» վկայականին։ 1912ի ձմրան կազմակերպած է Հայ մանուկներու դպրոց մը։ Նոյն տարին աշակերտած է Ուստրի Քլարք Համալսարանը, իր ուսուցիչն էր հոգեբան-դաստիարակ Սթանլի Հոլ։ Փրոֆ. Ժամկոչեան հետեւած է հոգեբանութեան, մարդաբանութեան, ալող առողջապահութեան, ընկերաբանութեան։ 1914ին շահած է մրցում մը «Ազգ» թերթի խմբագրութեամբ։ Հայ Սահմանադրական Ռամկավար Կուսակցութեան անդամ, Միացեալ Նահանգներու զանազան քաղաքները շրջած է կազմակերպելու համար մասնաճիւղեր։

1914ի Մայիսին Խարբերդ վերադառնալու մտադրութեամբ, Աղեքսանդրիա հասած է, տեղւոյն Ազգային Թաղ. Ժողովի հրաւէրով Պօղոսեան Ազգ. վարժարանի մասին ընդհանուր տեղեկագիր մը պատրաստած է։ 1914 Սեպտեմբերին անօրէնի պաշտօնին կոչուած է 18 ոսկի ամսականով Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգ. վարժարանի մէջ, մինչեւ 1917 Ապրիլ 20 պաշտօնավարած է։

1917 Ապրիլ 25ին Հ. Բ. Ը. Միութեան Բոր-Սայիտի հայկական գաղթավայրի «Միութեան» վարժարանի պաշտօնին հրաւիրուած է մինչեւ 1918։ 1921ին վերահսկիչ Ատանայի Ազգային վարժարաններու։ Ֆրանքօ-Թրքական համաձայնութենէն յետոյ գացած է Լառնաքա (Կիպրոս)։ 1921 Դեկտեմբերին մեկնած է Պէյրութ մնալու համար իր միակ աղջկան որ ազատուած է ջարդէն։

Մեսրոպ Ժամկոչեան 1 Մարտ 1922ին կոչուած է տեսուչ Երուսաղէմի Արարատեան Որբանոցին։ 1924ին անօրէնի պաշտօնին կոչուած է Դամասկոսի Ազգ. երկսեռ վարժարանին։ Հիւանդացած եւ երկար տարիներ անկողինի ծառայելէ յետոյ մեռած է 26 Մայիս 1935ին Պէյրութ, իր մարմինը ամփոփուած է Պէյրութի Ազգ. գերեզմանատան մէջ։ Փրոֆ. Մեսրոպ Ժամկոչեան 1919ին հրատարակած է «Օշական» անունով ընթերցանութեան դասագիրքերու Ա. Բ. Գ. հատորները։

(Տես «Արեւ», 15 Յունուար 1917, թիւ 107, Աղեքսանդրիա։ «Արեւ» օրաթերթ, 14 Յունիս 1935, թիւ 4997, Գահիրէ)։

ՍԵՐՈՎԲԷ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՍԵՐՈՎԲԷ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Սերովբէ Պետրոսեան ծնած է 18 Նոյեմբեր 1859ին Շապին-Գարահիսար գիւղաքաղաքը, հայրը Ներսէս, մայրը Փառանձեմ։ Սերովբէ 1868ին յաճախած է ծննդավայրի Մուշեղեան մայր վարժարանը եւ վկայուած 1878ին։ 1878–1882 ազնականի ուսուցիչի պաշտօնը վարած է Մուշեղեան դպրոցը։

1883–1895 տարիներուն ուսուցիչ Կիրասոնի Լուսաւորչեան եւ Հռիփսիմեան Ազգային երկսեռ դպրոցներուն մէջ, դասաւանդած է հայերէն, Ազգային Պատմութիւն, աշխարհագրութիւն եւ Թրքերէն լեզու։ 1891ին Սերովբէ Պետրոսեան ամուսնացած է Օր. Սերարփի Սահակեանի հետ (դուստրը Շապին-Գարահիսարցի Աւետիս Սահակեանի)։ Պետրոսեան ամոլը բախտաւորուած է հետեւեալ զաւակներով. Գեղամ, Սաթենիկ, Պէաթրիս, Արմինէ, Ներսէս եւ Շաքէ։

1893ի դպրոցական արձակուրդին գացած է Պոլիս քննութիւն տուած է Պատրիարքարանի ուսումնական կեդրոնական Խորհուրդի, ուսուցչական ընտրելեաց քննիչ Յանձնախումբին մօտ եւ ստացած է ուսուցչական վկայական հայերէնի եւ Թրքերէնի համար ազնական մասնագէտի աստիճանով։ 1895 Սեպտեմբերէն 1903 Յունիս տնօրէն եւ դասախօս ծննդավայրի ազգային դպրոցին մէջ։ 1904–1908 ուսուցիչ Պրուսայի կուսակալութեան ենթակայ մեծ Նորգիւղի Արարատեան Ազգային դպրոցը։ 1908–1912 տնօրէն եւ դասախօս Պանդըրմա գիւղաքաղաքի Ազգ. վարժարանին մէջ։

1912ին գացած է Կ. Պոլիս եւ Պատրիարքարանի Կեդրոնական Ուսումնական Խորհուրդէն ստացած է դաստիարակ-ուսուցիչի վկայականը։

1914 Օգոստոս 6ին համաշխարհային առաջին պատերազմի օրերուն ուսուցչական պաշտօնով հրաւիրուած է Պօղոսեան Ազգային վարժարանը, Աղեքսանդրիա։ Պետրոսեան իր դասախօսի պաշտօնին առընթեր 1920–1921 եղած է տնօրէն, 1922–1928 փոխ-տնօրէն եւ 1929–1930 փոխ-տնօրէն եւ ազգային իշխանութեան որոշումով հանգստեան կոչուած է 1933ին։

Վաստակաւոր կրթական մշակ Սերովբէ Պետրոսեան պատուոյ անդամ ընտրուած է Եգիպտոսի Հայ Ուսուցչական Միութեան։

Դաստիարակ-ուսուցիչ Պետրոսեանի հրատարակած գործերն են.

«Արդիական Ընթերցարան», տպագր. Պոլիս։

«Նոր-Մանկավարժական գաղտնիքը», հրատ. 1917, Աղեքսանդրիա, որ բարեփոխուած եւ ճոխացած՝ 2րդ տպագրութեան արժանացած է, Աղեքսանդրիա 1927ին։

«Աւարայրի դիւցազներ» ուսումնասիրութիւնը, 1919։

«Դրուագներ Վարդանանց դիւցազներգութենէն», Թատերգութիւն երեք արար, տպագր. 1929։

Սերովբէ Գէորգեան ծննդավայրին մէջ ընտրուած է Ազգային Երեսփոխան Գաւառական Ժողովին եւ շրջան մը ստանձնած է ատենադպրութիւնը։ 1920ին Գէորգեանի նախաձեռնութեամբ հիմնուած է Գողթան գաղութի շրջանաւարտուհիներու Միութիւնը, որ մինչեւ 1926 նիւթապէս օգնած է, գաղութի ձրիավարժ աշակերտներուն հայթայթելով գիրք եւ գրենական պիտոյքներ։

Սերովբէ Գէորգեանի ուսուցչական գործունէութեան 50ամեակը տօնելու համար 1932ին կազմուած է Յոբելենական Յանձնաժողով, հովանաւորութեամբ Թորգոմ Արք. Գուշակեանի, Պատրիարք Հայոց Երուսաղէմի, նախագահութեամբ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդական փոխանորդ՝ Մամբրէ Ծ. Վ. Սիրունեանի, Տոքթ. Յովհաննէս Թաշճեան՝ Ատենապետ Ազգ. Քաղ. Ժողովի, Միհրան Թագաթեան՝ Ատենապետ Գողթանի Հայրենակցութեան, անդրէն Կարապետ Գիւլեան ի դիմաց Գողթան Ազգ. Վարժարանի եւ Մեսրոպեան մանկավարժական ուսուցչական կազմին. Անդամներ Տիկին Վիքթորիա Արշարունի, Տիկ. Աննա Ենովքեան, Տիկ. Աննիկ Տաղլեան, Մէթր Միհրան Թիւլեան, Մէթր Մանուկ Ծահգալ, Մեսրոպ Նորատունկեան, Վաղարշակ Աբրահամեան եւ Սուրէն Կիւլեան։

50ամեայ յոբելենական հանդէսը տօնուած է 1933 Յունուար 15ին Աղեքսանդրիոյ Մեսրոպեան մանկավարժական սրահին մէջ հանդիսաւորապէս ժողովուրդին եւ ծնողներու ներկայութեամբ։

Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Թորգոմ Արքեպիսկոպոսը հետեւեալ գնահատական եւ օրհնութեան կոնդակը գրած է.

13 Յունուար 1933

Յաւէտ սիրելիդ իմ

Տէր Գէորգեան, Աղեքսանդրիա

Ձեր անձին մէջ կը պատուեմ Աստուծոյ պարգեւածը երկինքէն, Ազգին սիրովը զգաստ եւ լուրջ, բարոյականի հաստատուն խղճամիտ հայ ուսուցչին պատկերը յայտնել մէջս զուարթ եւ անխոնջ կրթական տիպար գործողին պատկերը մայրս եւ անխոնջ վարժապետին, որ տասնեակ տարիներու իբրեւ դաստիարակութեան յանձնուած սերունդներու քանակին եւ որակին մասին, անդադար շահագործող եւ արդիւնաւորող միայն զանոնք, յոգնած հանրութեան, այսինքն ազգային մանկութեան։ Աղբը զոհ է արդար երբ գալ կը պատուել ձեր անձին մէջ կը մեծարուի ամբողջ Ազգին նուիրեալ ոգին։ Կը կրկնեմ իմ սրտագին շնորհաւորութիւններս եւ անոր հանդէպ զգացմունքով համբոյր մը, յանուն իմ եւ անմահական սիրելոյն, որուն յուշքն ահա յանկարծ նորէն կ'եղաց իմ սիրտս, օրհնութեամբ կ'ողջունեմ զձեզ սանէ սիրովն Աստուծոյ եւ Ազգին։

Պատրիարք Երուսաղէմի
Թորգոմ Արքեպիսկոպոս

(Տես «Արեւ» օրաթերթ, 27 Յունուար 1933, թիւ 4266, Գահիրէ)։

Յոբելենական հանդէսին ուղերձներ կարդացած են ուսուցիչներ՝ Վահրամ Արծրունի, Հմայեակ Շէմս (Մաղաքեան), Յակոբ Մարգարեան, Ազգային իշխանութեան կողմէ արտասանուած է երեսփոխան Միհրան Թագաթեան։

Բազմավաստակ Սերովբէ Գէորգեան մեռած է 10 Մարտ. 1953ին Աղեքսանդրիա։ Ազգային յուղարկաւորութիւնը եւ թաղումը կատարուած է 11 Մարտ. 1953ին գերեզմանատան Ս. Գէորգ մատրան մէջ, ներկայութեամբ հանգուցեալին հարազատներուն, պաշտօնակիցներուն եւ բարեկամներուն։ Ահա վկայութիւններ հանգուցեալ կրթական մշակի գործունէութեան մասին.

«Պր. Սերովբէ Գէորգեան իր ցեղին ընտիր յատկութիւններուն անձնաւորումը եղաւ, կրթական գործին համար յատկապէս պատրաստուած եւ իր խղճամիտ, պարտաճանաչ, արդարասէր եւ համեստ բնաւորութեամբ արդիւնալից կեցած էր ընծայել իր երկարամեան կեանքին տարիները ժողովրդական ուսուցիչի իր կարողութիւնը ազգային դաստիարակութեան պատրաստութեամբ, մանաւանդ ազնուականութեամբ եւ կարգ մը դրական եւ թատերական երկերու հրատարակութեամբ։ Գողթանի ազգային վարժարանի իր անդրէն արդիւնաւորեց իր գործունէութեան շրջանը, արմատաւորութեամբ, կոչումով եւ կարողութեամբ կատարելով իր պաշտօնին պարտականութիւնները»։

Ահա իր չքնաղագոյն արժանաւորութիւնը.

Աստ հանգչի
Սերովբէ Ն. Գէորգեան
վաստակաշատ կրթական մշակ
1869–1953

Աղբիւրներ.— Ս. Գէորգեանի 50ամեա Յոբելեանի գրքոյկը, տպագր. 1932 Աղեքսանդրիա, Տպ. Ա. Գասպարեան։ «Արեւ» օրաթերթ, 29 Դեկտ. 1932 եւ 15, 17 եւ 18 Մարտ. 1953։ «Յուսաբեր», 13 Յունուար 1933, թիւ 241։ «Հայ-Դպրոց» ամսագիր, 1933, էջ 172։ Ձեռնարկ Գողթան Ազգ. Երկսեռ Վարժարանի Աղեքսանդրիոյ, էջ 3, տպ. 1924, Գահիրէ։

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ

Նիկոլ ծնած է 24 Մարտ 1875ին Թիֆլիս։ Հայրը Շուշաեցի էր։ Նիկոլ իր նախնական ուսումը ստացած է ծննդավայրի Հաւլաբար թաղի դըպրոցը։ Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանը եւ Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը, 1902–1903 հետեւած է գրականութեան եւ ընկերային գիտութեանց Մոսկուայի համալսարանը։ 1903ին Փարիզի Սորպոնի եւ ապա Լոզանի համալսարանները։ 1904ին անդամ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան եւ իբր բիւրոյի ներկայացուցիչ գործած է Կարսի մէջ 1904–1905, 1907–1909 Թիֆլիս։

1910–1912 տարիներուն անօրէնի եւ դասախօսի պաշտօնը ստանձնած էր Թեհրանի Հայոց Ազգային դպրոցին եւ նախագահ անդամն Ազգային Համայնքային Խորհուրդի։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ եւ գործիչի հանգամանքով գացած է Եգիպտոս 1905, 1907 եւ 1908ին։

1908–1909 անդամ Շուշի կոմիտէի եւ 1909–1912 Տաճկաստանի Կեդրոնական կոմիտէի։ 1915–1917 կամաւորական գունդերու կազմակերպիչ եւ պահեստի գնդապետ եւ 1914–1916 Ազգային Բիւրոյի անդամ։ 1912–1918 տարիներուն Թիֆլիսի Գրողներու Միութեան վարչութեան նախագահի օգնական, իսկ Յովհաննէս Թումանեան նախագահ։

Աղբալեան մասնակցած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան ընդհանուր ժողովներուն 1908ին Ղարաքիլիսէի, 1913ին Կարնոյ ընդհ. ժողովին եւ 1917 Թուականին Թիֆլիսի։ Ան 9–18 Փետր. 1921ին բանտարկուած է Երեւան։ 1919–1920 լուսաւորութեան նախարար եւ խորհրդարանի անդամ Հայաստանի Հանրապետութեան օրով եւ հիմնադիրներէն Համալսարանի։ 1921 Մարտէն 1923 Յունիս տարագրուած է Դաւրէզ։ 1923 Դեկտեմբերէն 1928 Օգոստոս անօրէնութեան պաշտօնը ստանձնած էր Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգ. վարժարանին, որ փոխադրած է երկրորդական վարժարանի աստիճանի բարձրացնել Պօղոսեանի կրթական մակարդակը։ (Տես Յուշամատեան, Վան-Վասպուրական, էջ 390, Բ. հատոր, հեղ. Համբարձում Երամեան, 1929 Աղեքսանդրիա)։

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ

1923–1928 տարեշրջաններուն խմբագրած է Զեկուցում Պօղոսեան Ազգ. երկսեռ Վարժարանի տեղեկագիրները իրենց եղանակի բովանդակութեամբ գլխաւոր ապացոյցն են իր կրթական-մանկավարժական խոր հմտութեան։ Աղբալեան 1928ին գործակցութեամբ Լեւոն Շանթի (Լեւոն Սեղբոսեան-Նահապետեան), ծնած է 1869ին Կ. Պոլիս, մեռած 1951 Նոյեմբեր 29ին Պէյրութ), 1930–1947 կառավարած են Համազգայինի Ճեմարանը։

Նիկոլ Աղբալեան աշխատակցած է «Մուրճ»ի 1897–1898, (հին եւ նոր) «Մշակ»ի 1904, Նոր-

Հոսանք»ին, «Յուսաբեր»ին 1926–1932, [illegible] 1926–1931, «Հայրենիք» ամսագրի 1927–1930, «Հանդէս Ամսօրեայի» 1926–1932, «Սիոնի» 1927–1930, «Բազմավէպ»ի, «Ազդակ» շաբաթաթերթի 1945–1946, «Ազդարար»ի 1943–1946, «Ակօս»ի 1944–1946, Թիֆլիսի «Լումայ»ին, խմբագրած է «Նոր-Հոսանք»ը 1913, «Հորիզոն»ը գործը, Թիֆլիսի «Աշխատաւորութեան» խմբագրական կազմին, 1937–1942 խմբագրած եւ հրատարակած է «Բանասէրի Յուշատետրը» պրակները, 1914ին Պոլիս հրատարակած է «Ճամբուն վրայ» 70 էջնոց դրամա մը, հինգ արարով, տպագրուած «Արարատ» տպարանին։ Գրած է «Մատնանշումներ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ժողովին» գիրքը եւ «Հայ Գրականութեան պատմութիւնը» հատորը։

Հանրային գործիչ, գրականագէտ, ուսուցիչ Աղբալեանը մեռած է 15 Օգոստոս 1947ին Շթորա գիւղը Լիբանանի։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է 19 Օգոստոս 1947ին եւ մարմինը ամփոփուած է Ֆըրն-Շըպպէքի Ազգ. գերեզմանատունը։

(Տես «Յուսաբեր», 1947, թիւ 118, եւ 1949, թիւ 127, 1957, թիւ 127, 1960 Ապրիլ 19, թիւ 15 եւ 16, 1964 Նոյեմբեր 24, թիւ 199 եւ 1973, թիւ 188, Գահիրէ։ Յովհաննէս Վրդ. Մկրտչեանի «Նիկոլ Աղբալեանի բանաստեղծական վարքը եւ մանկավարժութիւնը», 1948, Տպ. Հայ Ճեմարանի, Պէյրութ)։

Ահա վկայութիւն մը.

«Աղբալեանի մահով կ'անհետանայ հայ մշակոյթի մեծ ու անփոխարինելի գործիչ մը, գրական մեծ քննադատ մը, լայն հայեացքով եւ խորունկ թափանցումով, հայ լեզուի ու մտածողութեան վարպետ մը, հաւատացեալ ու լայն հմտութեամբ մեծ ու հաւատաւոր ուսուցիչ մը։ Աղբալեանի մահով հայ կեանքը կը զրկուի մեծարժէք գործիչէ մը։ «Համազգային»ը իր լաւ կոթողներէն մէկէն ու յառաջապահ հայ գրականութիւնը իր ամէնէն ինքնատիպ, ամէնէն հեղինակաւոր եւ խորաթափանց դէմքերէն»։ («Յուսաբեր» օրաթերթ, 16 Օգոստոս 1947, թիւ 118, Գահիրէ)։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԻՈՆԵԱՆ

Կարապետ ծնած է Սեբաստիոյ գիւղերէն Տառոյ գիւղաքաղաքի մօտ, Քարհան գիւղը, հայրը Եղիա Պիոնեան։ Կարապետ իր նախնական ուսումը ստացած է Կ. Պոլսոյ Բերա թաղի Եսայեան դպրոցը, ապա Ղալաթիոյ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչեան թաղային վարժարանը, երկրորդական ուսումը Կ. Պոլսոյ Ղալաթիա թաղի Ազգային Կեդրոնականը. իր ուսուցիչները եղած են՝ Մինաս Չերազ (ծնած 15 Յուլիս 1852 – մեռած է 1931ին), Յարութիւն Մոսդիչեան (ծն. 31 Մայիս 1860, մեռած 1922), Մեսրոպ Կիւրճեան (Հրանդ, 1859–1915), Մատթէոս Գարագաշեան (1818–1903), Յովհաննէս Ճահնազար (ծն. 1869), Ֆրանսերէն լեզուի ուսուցիչն էր Փիէռ Քիյար, Ֆրանսացի բանաստեղծ հրապարակագիր եւ Փրօ–Արմենիայի խմբագիրներէն, ծնած 1864, Ֆրանսերէնի դասախօս 1892–1896 Կեդրոնականի մէջ, Հայասէր Քիյար մեռած է 23 Յունուար 1912ին։ Պիոնեան վկայուած է 1894ին Կեդրոնականէն։

1895–1896 տարեշրջանին ուսուցիչ Ադափազարի Ազգային վարժարանը։ 1896ի աշնան մեկնած է Ֆրանսա եւ հետեւած Նանսիի երկրագործական վարժարանի գիւղատնտեսութեան, ապա Ժընեւ, ուսած է բնական գիտութիւններ եւ մանկավարժութիւն եւ վկայուած 1898ին գիմնազ–մանկավարժ։ 1898 Սեպտեմբերէն 1898 Յունիս՝ տնօրէն Ռուսէ (Ռուսճուք) Պուլկարիոյ հայոց ազգային դպրոցը։ 1899 Սեպտեմբերէն 1900 Յունիս՝ տնօրէն Վառնայի հայոց վարժարանը եւ դասախօս Ֆիլիպէի հայոց կրթարանը 1900 Սեպտեմբերէն 1901 Յունիս։

1901 Սեպտեմբերին Ֆիլիպէ քաղաքին մէջ, Պիոնեան գործակցաբար [illegible] Ջորեան եւ իր տիկնով, հիմնած են իրենց Անհատական վարժարանը, տարի մը յետոյ Ջորեան ամոլը հեռացած են, եւ Պիոնեան առանձին դպրոցին մատակարարութիւնը եւ տնօրէնութիւնը վարած է մինչեւ 1907 Յունիս։ Պուլկարահայ գաղութին մէջ իր ուսուցչական գործունէութեան ընթացքին, ան հասցուցած է հայասէր եւ ազգասէր սերունդ մը։ Պիոնեան մասնակցած է հայ հասարակական եւ յեղափոխական աշխատանքներուն, եւ ռուսական իշխանութեան պահանջով երկրէն վտարուած է ու անցած Սերպիա, եւ յետոյ Ժընեւ։ 1907ի աշնան հրաւիրուած է Թաւրիզ եւ ստանձնած է տնօրէնի եւ դաստիարակ պաշտօնը Լիլաւայի «Հայկազեան-Թամարեան» վարժարանի եւ ձեռնհասութեամբ ղեկավարած է կրթական այդ հաստատութիւնը մինչեւ 1913 Յունիս։

Երբ 1909ին հիմնուած է Ատրպատականի Հայոց Թեմական Կեդրոնական դպրոցը, Գիւնեան այդտեղ ալ դաստիարակ էր, շարունակելով «Հայկազեան-Թամարեան»ի տնօրէնութիւնը։

1913-1914՝ տեսուչ Թեմական Կեդրոնականի։ Առաջին համաշխարհային պատերազմի (1914-1918) պատճառով Ատրպատականի հայութիւնը գաղթած է Կովկաս եւ փակուած է կրթարանը։

1915 Սեպտեմբերէն 1919 Յունիս Կարապետ Գիւնեան տնօրէն Թեհրանի հայոց «Հայկազեան» վարժարանի։ Ատրպատականի Հայոց Առաջնորդ Ներսէս Արք. Մելիք-Թանգեանի (ծն. 16 Մարտ 1866 – մեռած 1948) փափաքով, Թեմական Կեդրոնական դպրոցի տեսչութիւնը կրկին ստանձնած է Գիւնեանը մինչեւ 1924 Յունիս։

1924ին Թեհրանի մէջ կազմուած է Յոբելինական Յանձնախումբ մը, նախագահութեամբ Թեմական Առաջնորդ Ներսէս Արք. Մելիքթանգեանի եւ ատենապետութեամբ Սամսոն Թագէոսեանի ու ատենադպրութեամբ Ալեքսան Յովհաննիսեանի եւ Միքայէլ Սամփանեանի։ 1924 Սեպտ. 27ին Թեհրանի մէջ տօնուած է գիմնազիա-մանկավարժ եւ հասարակական գործիչ Գիւնեանի 25ամեայ գործունէութիւնը։

Կրթական մշակ Գիւնեանը 1930 Օգոստոս 8էն 1933 Յունիս տնօրէն Ալեքսանդրիոյ հայոց Պօղոսեան Ազգային վարժարանի։

1933 Օգոստոսին Կարապետ Գիւնեանի ղեկավարութեամբ եւ գործակցութեամբ եգիպտահայ ուսուցիչներ Նուպար Խաչիկի Գուրեանի եւ Ժիրայր Փիլիպպոսի Գալուստի, հիմնած են «Նոր Ճեմարան» անուն երկսեռ կրթարանը Հելիոպոլսոյ մէջ, որ երկու տարի դպրոցական արդիւնաւոր շրջան բոլորած է եւ նիւթական անձկութեան պատճառով փակուած է։

1935-1936 տարեշրջանին Գիւնեան կրկին տնօրէնի պաշտօնին հրաւիրուած է Պօղոսեան Ազգ. վարժարանը եւ իր նախաձեռնութեամբ արաբերէն լեզուն վարժարանի աշակերտութեան աւանդուած է Բ. դասարանէն սկսեալ, իսկ ֆրանսերէնը եւ անգլերէնը՝ Գ. դասարանէն, իւրաքանչիւր դասարանի աշակերտութեան շաբաթական չորս դաս,

ԿԱՐԱՊԵՏ ԳԻՒՆԵԱՆ

արաբերէնը աւանդած է արաբերէնի ուսուցիչ Ապտէլ Համիտ էֆէնտին, որ կը պաշտօնավարէր 1923էն սկսեալ մինչեւ 1936 դպրոցական տարեշրջանը։

Կ. Գիւնեան մեռած է 18 Հոկտ. 1947ին, մարմինը 20 Հոկտ.-ին յուղարկաւորութեամբ ամփոփուած է Հայոց Ազգային գերեզմանատունը Շաթպի (Գամբ-Շաթպի Թաղամաս)։ «Աստ հանգչի Կարապետ Գիւնեան, բնագէտ-մանկավարժ, վաստակաւոր կրթական մշակ, հասարակական գործիչ, 1878 Սեբաստիա, մեռած 1947»։

Աղբիւրներ — «Յուսաբեր», 1924, թիւ 27 եւ 71, 5 Յունիս եւ 16 Սեպտ. 1924, Թէոդիկ, «Ամէնուն Տարեցոյցը» 1925, էջ 350, Գարակահեայ Տարեցոյց 1939, էջ 103, հրատ. Հայկ Դարագաչեան եւ Կ. Գիւնեանի Յոբելինական Յանձնախումբի կոչը, 1924, տպագր. Թեհրան, անոր 25ամեայ գործունէութեան առթիւ։

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Գարեգին ծնած է 1883ին Կարնոյ Բասէն գաւառի Քէօփրիւ-քէօյ գիւղը, որ այդ անունը առած է իր մօտէն անցնող Երասխի վրայ ձգուած քարաշէն մեծ կամուրջէն։ Ան որդին էր Աբրահամ Պօյաճեանի։ Գարեգին իր ուսումը ստացած է Կարնոյ Սանասարեան Ազգային վարժարանին մէջ, Զաւէն Վրդ. Տէր Եղիայեանի (ծնած 9 Յնուար. 1868, մեռած 4 Յունիս 1947 Պաղտատ) իբր յաջողակ աշակերտ, Առաջնորդ Զաւէն վարդապետի բարեխնամութեամբ 1899ին ղրկուած է Արմաշի դպրեվանքը։ Գարեգին ուսման շրջանը աւարտած է 1902ին եւ ուսուցչական պաշտօնի կոչուած է Կարնոյ Կարմիր վանքի որբանոց-վարժարանին, ուր ապաստանած էին 1895–1896 Հայաստանի ներքին գաւառներու ջարդէն ազատուած 250ի մօտ տղաքը։ 1904 Յնուար. 5ին Գարեգին Պօյաճեան ուսուցչական պաշտօնով փոխադրուած է Բղի, Միացեալ Ընկերութեան վարժարանը։ 1906 Սեպտեմբերին ուսուցիչ Կարինի Սանասարեան Ազգային վարժարանին մէջ։ 1911ին Պօյաճեան ընտանիքը փոխադրուած է Պոլիս, Գարեգին զբաղած է ուսուցչութեամբ մինչեւ 1914։ Ա. Համաշխարհային պատերազմին զինուոր թրքական բանակին մէջ։ 1916–1918 ապաստանած է Բուլկարիա։ 1918ի զինադադարէն յետոյ վերադարձած է Պոլիս եւ ուսուցիչ Գատը-գիւղի Արամեան վարժարանի մէջ, միեւնոյն ատեն ստանձնած է տեղւոյն որբանոցին տնօրէնութիւնը։ 1922ին նոյն որբանոցը փոխադրուած է Յունաստանի Քորֆու կղզին։ Երբ Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Նիր-Իսթ Ռիլիֆի տնօրէնութիւնը չափահաս որբերը արձակած է, որբանոցը գոցուած է, Գարեգին Պօյաճեան 1926–1928 տարիներուն պաշտօնավարած է Սիրայի (Յունաստան) որբանոցը։

1928ին երբ Նիր-Իսթի խնամքին տակ գտնուած որբերուն վերջին խումբը ղրկուած է Եգիպտոս, Աղեքսանդրիոյ Ազգային իշխանութեան հրաւէրով, ուսուցիչ պաշտօնավարած է Պօղոսեան Ազգային վարժարանին մէջ։ Հայերէնի եւ ֆրանսերէնի հմուտ էր։ Ան շրջան մը Պօղոսեան դպրոցի Սէլուֆ գիշերադաստանի տեսուչն էր։ 1947–1948 Պօղոսեանի տեսչական մարմնի անդամակցած է գործակցութեամբ Լեւոն Սէֆէրեանի հետ։

Գարեգին Պօյաճեան թարգմանութիւններով աշխատակցած է «Արեւ»ին, «Արարատ»ին եւ եգիպտահայ այլ թերթերու։ Ան մեռած է 11 Ապրիլ 1952ին Աղեքսանդրիա։ Իր սան-սանուհիներու նախաձեռնութեամբ իր հողակոյտին վրայ շինուած է տապանաքար մը. «Յարգանք Գարեգին Պօյաճեանի, աւագ ուսուցիչ-հրապարակագիր, 1883–1952»։ (Տես «Արեւ», 11–24 Ապրիլ եւ «Յուսաբեր», 17 Յուլիս 1952, Գահիրէ)։

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

Լեւոն Սեղբոսեան ծնած է 1869ին Պոլիս, որդի Սեղբոս Նահապետեանի։ Լեւոն ուսած է Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը եւ վկայուած 1891 թուականին։ 1892ին մեկնած է Գերմանիա եւ հետեւած է Լայպցիգի, Եենայի եւ Միւնիխի համալսարաններու գրական եւ մանկավարժական ճիւղերուն։ 1899ին հաստատուած է Թիֆլիս։

1910ին ուսուցչական պաշտօններ ստանձնած է Կ. Պոլսոյ Եսայեան եւ Կեդրոնական Ազգ. վարժարաններուն մէջ։ 1917–1918 բնակած է Ժընեւ։ Փարիզի հայ ազգային պատուիրակութեան անդամ 1919ին։ 1924–1928 ուսուցիչ Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանի մէջ։

Լեւոն Սեղբոսեան 1928 Մայիս 28ին հիմնադիրներէն է Եգիպտոսի մէջ «Համազգային» կըրթական միութեան, Նիկոլ Աղբալեանի, Գասպար Իփէկեանի, Ստեփան Եսայեանի եւ այլոց հետ։

Լեւոն Շանթի գործերն են.

«Դուրսեցիները» 1894ին, «Հերմինէ» 1896ին, «Դարձը» 1897, «Դերասանուհին» 1898, «Երգեր» 1894, «Հոգիները ծարաւի են» 1945։

Թատերական գործերն են. «Եսի մարդը» 1903, «Ուրիշի համար» 1903, Ճամբուն վրայ» 1904, «Հին աստուածները» 1913, «Կայսրը» 1916, Շղթայուածը» 1918, «Ինկած բերդի իշխանուհին» 1931, «Օշին Պայլ» 1928։

Լ. Շանթ, աշխատած է Կ. Պոլսոյ թերթերուն, մասնաւորապէս «Հայրենիք»ի՝ իր գրական կեղծ անունով՝ Լեւոն Շանթ։ Ան դասախօսած էր 1929–1930 Պէյրութի «Համազգային» Նշան Փալանճեան Ճեմարանին մէջ։ Շանթ մեռած է 29 Նոյեմբեր 1951ին Պէյրութ։ (Տես «Յուսաբեր», 1972, թիւ 1889)։

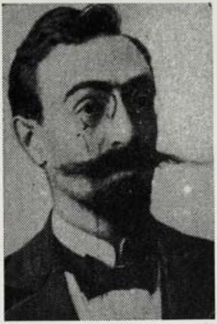

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

ԼԵՒՈՆ ՍԷՖԷՐԵԱՆ

ԼԵՒՈՆ ՍԷՖԷՐԵԱՆ

Լեւոն ծնած է 1894ին Պարտիզակ, նախնական ուսումը ստացած է ծննդավայրի Ազգային վարժարանը։ 1909–1910 ուսուցիչ Պալը-գեօլերի Հայոց Ազգային դպրոցը, 1910ին գացած է Կ. Պոլիս եւ յաճախած Օսմանեան կայսերական սպայից վարժարանը եւ վկայուած 1914ի աշնան։

Լեւոն Սէֆէրեան առաջին Համաշխարհային պատերազմին՝ 1915–1917 Թրքական բանակին մէջ սպայ, գործած է Սուրիոյ ճակատը եւ 1917ի Պաղեստինի մէջ գերի իյնալով է Անգլիացիներուն ձեռքը եւ փոխադրուած Գահիրէ, Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Եպս. Գուշակեանի միջնորդութեամբ ազատ արձակուած է եւ ապաստանած իր մօրեղբօր ուսուցիչ Ղազարոս Նահապետեանի մօտ Գահիրէ։ Քանի մը ամիսներ պաշտօնեայ աշխատած է Եգիպտոսի Զագազիգ քաղաքի Կառավարական սիկարէթի եւ ծխախոտի գործատան մէջ։

1918ի վերջին գացած է Երեւան եւ իբր թնդանօթաձիգ սպայ ծառայած է հայկական բանակին մէջ։ Դէպքերու բերումով անցած է Յունաստան եւ անդամ Հնչակեան կուսակցութեան Աթէնքի պատգամաւոր 1920ին հաստատուած է Եգիպտոս։ 1926ին Հելիոպոլիս քաղաքի մէջ զբաղած առեւտուրով մինչեւ 1936։ Լեւոն Սէֆէրեան 1937ին ամուսնացած է ուսուցչուհի Օր. Զարուհի Տիգրանեանի հետ եւ բարեբախտաւորուած են Վրէժ անուն զաւակով մը։

1936ին Գահիրէի մէջ, Վարդան Կիւրճեանի, Մանուէլ Գէլլերեանի եւ Յարէն Իւկէնեանի հետ հայրենիքին օգտակար ըլլալու նախանձախնդրութեամբ կազմակերպած են Հայաստանի Օգնութեան Կոմիտէն։ Սէֆէրեան 1937–1961 ուսուցիչ թուաբանութեան եւ գիտութեան Գալուստեան Ազգ. վարժարանին մէջ եւ 1947–1949 Գարեգին Գոյաճեան ուսուցիչին հետ տնօրինական մարմնի անդամ Գալուստեանի։ Ան մեռած է 7 Հոկտ. 1961ին։ (Տես «Արեւ», 10 Հոկտ. 1961։ «Արարատ», 22 Սեպտ. 1961, թիւ 265, Պէյրութ)։

Ահա շիրմաքարին արձանագրութիւնը.

Լեւոն Սէֆէրեան
Վաստակաւոր ուսուցիչ եւ հանրային գործիչ
1894–1961

ԲԻՒԶԱՆԴ ԿՌԱՆԵԱՆ

ԲԻՒԶԱՆԴ ԿՌԱՆԵԱՆ

Բիւզանդ ծնած է 12 Ապրիլ 1912ին Այնթապ, հայրը Յովհաննէս Չէքիճեան, մայրը Հանի Էպրուհի, ծնեալ Տէմիրճեան։ Բիւզանդ իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Հալէպ։ Չէքիճեան ընտանիքը փոխադրուած է Աղեքսանդրիա, Բիւզանդ ուսումը շարունակած է Նիկոլ Աղբալեանի տնօրէնութեան շրջանին (1923–1928) Պօղոսեան Ազգային վարժարանի մէջ եւ վկայուած 1928ին։ Բիւզանդին հայերէնի ուսուցիչը եղած է Լեւոն Շանթ (Սեղբոսեան-Նահաշպետեան, ծնած 1869ին եւ մեռած 29 Նոյեմբեր 1951ին։

Բիւզանդ Չէքիճեան շարունակած է իր ուսումը Աղեքսանդրիոյ Սէն-Գաթրին քոլէճը տարի մը 1929–1930 եւ յետոյ գացած է Եգիպտոսի Զագազիկ քաղաքը եւ գրագիր աշխատած է Արմենակ Կամսարականի (ծն. 1863–1941) ծխախոտի եւ սիկարէթի գործատան մէջ։

Բիւզանդ սան ընդունուած է Աղեքսանդրիոյ գիւղատնտեսական Միութեան, որուն ղեկավարն էր Սեպուհ Սանփանեան։

Բիւզանդ մեկնած է Միացեալ Նահանգներ եւ հետեւած է Նիւ Եորքի պետական համալսարանին համալսարանի գիւղատնտեսական վարժարանը 1930 Սեպտեմբերէն 1932 Յունիս եւ վկայուած։ 1933ին վերադարձած է Գահիրէ, հաստատած է իր սեփական գծագրութեան աշխատանոց-գրասենեակը։ Բիւզանդ Չէքիճեան 1951ի գարնան մեկնած է Կիպրոս եւ 1952ին Յունաստան եւ տուած է բանախօսութիւններու շարք մը զանազան նիւթերու մասին հայ ակումբներու մէջ։

1952 Սեպտեմբերին ստանձնած է տնօրէնի պաշտօնը Պօղոսեան Ազգային վարժարանի մէջ։ Ան 1929–1930 դասախօսած է Զագազիկի Հայոց Օշական Ազգային վարժարանի մէջ եւ շրջան մըն ալ Գահիրէի Գալուստեան վարժարանը։ 1955ի վերջերը հրաժարած է իր տնօրէնի պաշտօնէն եւ 30 Ապրիլ 1956ին մեկնած Միացեալ Նահանգներ։ Չէքիճեան Եգիպտոս բնակութեան շրջանին աշխատակցած է «Յուսաբեր» օրաթերթի, «Հայրենիք» ամսագրի, Պէյրութի «Նայիրի»ի եւ «Ակօս» հանդէսներու, գրական կեղծանունն է Բիւզանդ Կռանեան։ Ան ուսումնասիրած է հայկական արուեստը եւ մասնաւորապէս միջնադարեան հայկական ճարտարապետութիւնը Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, մասնակցած է թատերական ներկայացումներու իբր սիրող-արուեստագէտ եւ բեմադրած է թատերական շարք մը գործեր։ Ան գրած է՝ «Այս է մեր կեանքը» չորս արար թատերգութիւնը, որ բեմադրած է Գահիրէի Էզպէքիէի պարտէզի թատրոնին մէջ 1943ին։ «Ու տանայ արեւուն ծաղիկը», չորս արար։ «Զուարթնոց», չորս արար թատերգութիւն։

Բիւզանդ Կանանեանի հրատարակած գործերն են հետեւեալները·

1— «Կեանքը մերն է հիմա», 1948,

2— «Անմեղութեան սրբազանը», 1955,

3— «Հայկական կատակերգութիւնը», վէպ, 1967,

4— «Տպաւորութիւններ», 1975:

5— «Հայաստան եւ Հայեր», 1977,

6— «Հայաստան եւ Հայեր», անգլերէն, տպագր. 1978:

956–1967 Կանանեան Քալիֆորնիոյ մէջ հասարակական գործիչ, իսկ 1958ին ստանձնած է Միացեալ Նահանգներու Հայ Կրթական Հիմնարկութեան վարիչ քարտուղարի պաշտօնը մինչեւ 1980:

Աղբիւրներ· Խմբագրականութիւնը եւ «Արմինիըն Օպզըրվըր» անգլիատառ, 16 Մարտ 1979, թիւ 11, էջ 3:

ԼԵՒՈՆ Պ. ԳԱԼԷՄՔԻԱՐԵԱՆ

ԼԵՒՈՆ Պ. ԳԱԼԷՄՔԻԱՐԵԱՆ

Լեւոն ծնած է 1907 Ապրիլ 17ին Այնթապ, հայրը Պօղոս, Թարխանեանի Յակոբի տղան, արհեստով Գալէմքեար, որով Գալէմքեարեան փոխան Թէրխանեանց մականունի, մայրը Հանըմ, դուստրը Եէմէնիճի Նազարի, Նազարեան Այնթապցի:

Լեւոն ուսումը ստացած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. վարժարանը 1922–1924, տնօրէն Գրիգոր Կիրակոսեանի օրով: Լեւոն իր ուսումը շարունակած է Գահիրէի Պէրպէրեան երկրորդական գոլէճը 1925–1929 եւ վկայուած: Ան իր բարձրագոյն ուսումը ստացած է Աթէնքի Աստուածաբանական ճեմարանի մանկավարժական բաժինը՝ 1930–1932 եւ վկայուած, ապա գացած է Պէյրութ եւ Ամերիկեան Համալսարանի մանկավարժական բաժնի դասընթացքներուն հետեւած է 1932–1933, եւ մասնագիտացած է կրթական հոգեբանութեան մէջ, ուսանելու համար ընկերային գիտութիւններ, ընկերաբանութեան, պատմութեան, քաղաքագիտութեան ուսումներու համար վկայեալ ուսուցիչ:

1933–1934 ուսուցիչ Պէրպէրեան գոլէճը՝ Գահիրէ: 1934–1935 ուսուցիչ Գալուստեան Ազգային դպրոցը: 1936–1937 Հ. Բ. Ը. Միութեան Գահիրէի մէջ հիմնած «Նուպար» մարզական միութեան քարտուղար: 1938–1950 ուսուց. ուսուցիչ, փոխտնօրէն եւ ապա տնօրէն հայկական մարդասիրական ճեմարանի Կալկաթայի Հայոց:

Լեւոն Գալէմքեարեան իր իմաստութեան եւ պաշտօնավարութեան շրջանին Կալկաթայի մէջ, հիմնադիր անդամ եւ Ատենադպիր պաշտօնը վարած է Կալկաթայի Հայկական Դպրոցասիրական Միութեան եւ նաեւ մասնակցած է Կալկաթայի Հայ հասարակական կեանքին, կազմակերպելով համայնքային բարեսիրական ձեռնարկներ: Տեղւոյն «Նոր Աշխարհ» թերթի անգլիական աշխատանքներուն մասնակցած է եւ խմբագրութեան ատենադպիրը եղած է:

Գալէմքեարեան վերադարձած է Գահիրէ եւ 1951 Սեպտեմբերէն 1952 Յունիս ուսուցիչ Գալուստեան Ազգային վարժարանի մէջ:

1952–1963 գաղթօգնական տարեշրջանին դասա–

խոս եւ Բ. աստիճանի պաշտօնը ստանձնած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանի մէջ։ 1957 Մարտ ամսուան ընթացքին ստանձնած է տնօրէնութիւնը Պօղոսեան Ազգային վարժարանին մինչեւ Յունիս 1963։

Լեւոն Գալէմքեարեան ամուսնացած էր Օր. Արմենուհի Զէյթունցեանի հետ՝ Գահիրէ։ Գալէմքեարեան ընտանիքը 1963ին Եգիպտոսէ Հայոց ներգաղթի կարաւանով մեկնած է Հայաստան եւ Լենինականի «Մայակովսկի» անուան դպրոցին մէջ ձեռնհասութեամբ աւանդած է անգլերէն լեզուն։

Գալէմքեարեան գործօն դեր ունեցած է Գահիրէի մարզական եւ սկաուտական խումբերուն մէջ. եղած է սկաուտապետ Գահիրէի Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Պէրպէրեան վարժարանի եւ «Նուպար» մարմնամարզական միութեան։

Ան հրատարակած է «Մանկան դաստիարակութիւնը տան մէջ» ուսումնասիրութիւնը, մանկավարժական վերլուծում, տպագր. 1934, Գահիրէ։

«Պատանիի գրադարանը», մանկական գրականութեան շարք. թիւ 1–48, Գահիրէ, 1931էն սկսեալ։

«Ծաղկեփունջ հայ գրականութենէն», 1951ին։

Ան աշխատակցած է Գահիրէի «Արեւ» օրաթերթին, հասարակական եւ մանկավարժական նիւթերու վերաբերեալ յօդուածներով։ Կալկաթայէն 1946ին «Արեւ»ին գրած է «Մանկութիւններ Հնդկահայ կեանքին շուրջը» յօդուածաշարքը։

Գալէմքեարեան ուսուցչական պաշտօն վարած է նաեւ Հայերէնի՝ Նուպարեան մանկավարժական կրթարանին մէջ։ Ան գրած է «Կալկաթայի Հայոց մարդասիրական ճեմարանի պատմութիւնը» որ ձեռագիր է անտիպ։

Գալէմքեարեան մեռած է 4 Յունիս 1972ին Երեւան։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 30 Յունուար 1964։ «Հայրենիք» օրաթերթ, 22 Մայիս 1973, Պոսթըն։

ԶԱՐՈՒՀԻ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Զարուհի ծնած է 1880ին Այնթապ, դուստրը Գրիգորի, ուսումը ստացած էր ծննդավայրի Ազգային դպրոցը եւ վկայուած։ 1913–1916 ուսուցչուհի Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանի։ Օր. Զարուհի ամուսնացած էր ուսուցիչ Սմբատ Պօղոսեանի հետ, որ կը պաշտօնավարէր Պօղոսեան Ազգ. վարժարանը 1910–1913 տարեշրջաններուն։ Տիկին Զարուհի Պօղոսեան 1923–1928 դպրոցական տարեշրջաններուն կրկին ուսուցչուհի Պօղոսեան Ազգ. դպրոցը, ուր աւանդած էր հայերէն, Ազգային պատմութիւն, կրօնք եւ թուաբանութիւն։ 1938–1939 շրջանին տնօրէնուհի եւ 1941ին հրաժարած ու գացած էր իր զաւկին մօտ Գահիրէ, ուր մեռած 22 Մարտ 1950ին։

Ահա վկայութիւն մը.

«Զարուհի Պօղոսեան խղճամիտ եւ արդիւնաւոր ուսուցչուհի մը գտած եմ, մայրական գուրգուրանք կը դնէր իր վերաբերումին մէջ եւ հոգատար մօր մը պէս կը հետաքրքրուէր ու կը զբաղէր աշակերտներով։ Իր դասարանը զուգընթացներուն մէջ լաւերէն էր եւ աշակերտները ընդհանրապէս աւելի լաւ պատրաստուած կը փոխադրուէին յաջորդ դասարանը»։ (Տես «Յուսաբեր» օրաթերթ, թիւ 302, 28 Մարտ 1950, Գահիրէ)։

ԶԱՐՈՒՀԻ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՄԻՀՐԱՆ ՀԵՐԱՐՏԵԱՆ

(ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ)

ՄԻՀՐԱՆ ՀԵՐԱՐՏԵԱՆ

Միհրան ծնած է 1891ին Ուրֆա, հայրը Ռափայէլ Մկրտիչ, մայրը Ոսկեհանի. ուսումը առած է ծննդավայրի Բարեգործականի նախակրթարանը եւ վկայուած 1908ին։ 1908–1910 ուսումը շարունակած է պետական Իտատիէ գոլէճը։ 1911ին գացած է Կ. Պոլիս եւ հետեւած Ռամանեան երկրաչափական վարժարանի դասերուն. Նիւթական պատճառներով կամովին թողած է եւ 1913ին յաճախած է ռազմական զինուորական դպրոցը, եւ 1914ին վկայուած է հարիւրապետի աստիճանով Թեղանաթմանին տակ եւ առաջին Համաշխարհային պատերազմին 1914–1918 ծառայած է Թրքական բանակին մէջ։ 1912ին Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի ուսումնական խորհուրդէն վկայուած է ազգային ուսուցիչ եւ ազգային մանկավարժ թուղթերէն ըկռուի. 1912–1913 տարիներ ուսուցիչ Կ. Պոլսոյ Սամաթիա թաղի Ազգային Սահակեան վարժարանին մէջ։ 1919ին զինադադարէ Ազգային Խնամակալութեան Կիլիկիոյ պատուիրակութեան օգնական մարմնի. 1919 Նոյեմբերէն մինչեւ 1921 Սեպտ. Ուրֆայի մէջ ներկայացուցիչ Ազգային Պատուիրակութեան եւ նոյն ատեն տնօրէն տեղւոյն որբերի եւ մանուկներու գործարաններուն։

1922 Սեպտեմբերէն ի վեր հաստատուած Հալէպ, մինչեւ 1936 Յուլիս ներքին-վարիչ Ազգային Դաշնակցութեան որբանոց մարմնի, «Սբ. Քարէն Եփէլ» ատենապետութեան։ 1932էն մինչեւ 1955 Բերիոյ Թեմի Դատաստանական եւ Ազգային Քաղ. ժողովներու եւ շրջան մը Առաջնորդական Դատաստանին։

1946–1956 ադանական խմբագիր Հալէպի «Արեւելք» թերթի, ու յօդուածներ ստորագրած է Մ. Հեր ծածկանունով։ 1956ի վերջերը հաստատուած է Պէյրութ եւ ընտրուած Առաջնորդական Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Ազգային Ընդհ. Ժողովին։ 1949 Հոկտեմբերէն մինչեւ 1952 Յունիս տնօրէնի պաշտօնը ստանձնած էր Ալեքսանդրիոյ Պօղոսեան դպրոցին։

Միհրան Հերարտեան անդամակցած է Լիբանանի Ազգային Քաղ. Ժողովին, ինչպէս նաեւ դատաստանական խորհուրդի վերաքննիչ ատեանին, Անդամ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան՝ պատասխանատու պաշտօններ ստանձնած է, մասնակցած է Հ. Յ. Դ.ի 14րդ, 16րդ եւ 17րդ Ընդհանուր Ժողովներուն Հալէպի եւ Պէյրութի Կեդրոնական Կոմիտէներու կազմէ. շրջան մը վարած է Պէյրութի Համազգայինի Ընկերակցութեան քարտուղարի պաշտօնը, հրատարակած է «Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական Աթոռներու փոխյարաբերութիւնները», 61 էջնոց գրքոյկը 1955ին։

Մ. Հերարտեան մեռած է 1961 Յունուար 19ին Պէյրութի մէջ, յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Ս. Նշան մայր եկեղեցիին մէջ, դամբանական խօսած են՝ Սուրէն Արք. Քամալեան, Գարեգին Վ. Սարգիսեան եւ Կարօ Գէորգեան։ Հանգուցեալին մարմինը փոխադրուած է Պէյրութի Ֆըրն–Շըպպէք Ազգ. գերեզմանատունը։ Ահա վկայութիւն մը մամուլին.

«1920ի տարեմուտին պատահեցան թուրք եւ ֆրանսական կռիւները ամբողջ Սուրիոյ եւ Կիլիկիոյ մէջ։ Միհրան Դամատեան դարձաւ հայ ժողովուրդի փրկութեան ախոյեանը, կռուի գլխաւոր ղեկավարն ու ազգային ներկայացուցիչը թուրքերուն մօտ (Միլլէթ–վէքիլին) պատրաստեց պաշտպանողական դիրքեր կառոյց եւ թռուցիկ խումբեր։ Այդ կռիւներու ընթացքին հայկական թաղը դարձաւ ֆրանսական ամուր կռուան մը, տալով յաղթական ելոյթներու, թուրքերուն ցոյց տալով չէզոքութիւն, ի պահանջել հարկին հարուածելով եւ փշրելով թրքական անակնկալ, գաղտանուկ յարձակումները»։ (Տես «Յուսաբեր» օրաթերթ, 1961, թիւ 267, Գահիրէ, եւ 1961, թիւ 248, 257։ «Ազդակ», 20 եւ 21 Յունուար 1961, Պէյրութ։ Կարօ Գէորգեանի 1963ի «Ամէնուն Տարեգիրքը», էջ 601)։

ՊԵՐՃՈՒՀԻ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Օր. Պերճուհի–Սրբուհի Սարգիսեան ծնած է 1924ին Աղեքսանդրիա, դուստրը Վարդան Մուրատի Սարգիսեան Իզմիրցիի. Մայրը ուսուցչուհի Տիգրանուհի՝ դուստրը Գրիգոր Տէր Յովհաննէսեան Պոլսեցւոյ։ Օր. Սարգիսեան իր ուսումը ստացած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգ. վարժարանը եւ 1939ին վկայուած 8րդ կարգէն, Կարապետ Պիծնեանի անօրէնութեան օրով։ Օր. Պերճուհի–Սրբուհին իր երկրորդական ուսումը ստացած է Աղեքսանդրիոյ Սքոթիշ Սքուլը եւ վկայուած է Քէմպրիճէն։ 1943–1960 ուսուցչուհի անգլերէնի եւ հայերէնի Պօղոսեան Ազգ. վարժարանի մէջ։

ՊԵՐՃՈՒՀԻ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

1960ին Աղեքսանդրիոյ Կրթական Նախարարութենէն ստացած է ուսուցչական վկայական։ 1963 Սեպտեմբերին ստանձնած է Պօղոսեանի անօրէնուհիի պաշտօնը. 1962–1963ին իր ջանքերով կազմուած էր վարժարանի աղջկանց եւ տղոց հայկական պարի խումբը, որ հրապարակային ելոյթներ ունեցած է անոր ղեկավարութեամբ։

Օր. Սարգիսեան անդամակցած է Աղեքսանդրիոյ «Թատերասէրներ» մշակութային միութեան եւ նաեւ ան վարիչն էր «Համք» մարզական միութեան աղջկանց Պասքէթ–պոլի խումբին եւ նաեւ աղջկանց «Սոսէ» խումբին։

1962 Յուլիս 23ին իր մասնակցութիւնը չէ զլացած «Տիգրան Երկաթ» մշակութային միութեան գեղարուեստական ձեռնարկին։ Տնօրէն–դասախօս Պերճուհի Սարգիսեան պաշտօնավարած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգ. երկսեռ դպրոցը 1967–1968 Յունիս ամիսը։ (Տես «Յուսաբեր», 1968, թիւ 83)։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ ՎԱԽՃԱՆԱԾ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԿԱՄ ՊԱՇՏՕՆԱՎԱՐԱԾՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿԸ

1836· *Աբրահամ Կիւլպէնկեան, ծնած* 1785*ին Թալաս – Կեսարիա, որդի Յարութիւնի, մեռած* 1836*ին։*

1843· *Տիրացու-վարժապետ Յակոբ Թոխաթցի, մեռած* 1843։

1844· *Տիրացու-վարժապետ Սեւոյը, մեռած* 1844։

1857· *Սանփան վարժապետ։*

1862· *Տիրացու-վարժապետ Նիկողոս, մեռած* 1862։

1864· *Դաւիթ Յակոբեան, ծնած* 1832 *Կեսարիա, մեռած* 1864 *Աղեքսանդրիա։*

1864· *Յովհաննէս վարժապետ Մարկոսոֆ, ծնած* 1822 *Իզմիր, դպրատան վարժապետ, ամսականը* 585 *ղրուշ, աւստրիական հպատակ, մեռած* 1864 *Աղեքսանդրիա։*

1865· *Միքայէլ վարժապետ Մանուկեան, ծնած է* 1793 *Պոլիս, հաստատուած* 1808 *Աղեքսանդրիա, մեռած է* 23 *Մարտ* 1865։

Ղուկաս Մամուրեան դասատու Արամեան դպրոցի։

1865· *Քրիստափոր վարժապետ Պալըքճեան ուսուցիչ-տնօրէն,* 16 *Հոկտ.* 1965*ին, ամսականը* 12 (*կէսէ*) *ոսկի եգիպտական։*

1865· *Արաբերէնի վարժապետ Հաճա Ալի էֆէնտի, ամսականը* 135 *ղրուշ։*

1865· *«Արամեան»–Պօղոս-Պետրեան դպրատան ուսուցիչ Գաբրիէլ վարժապետ, ամսականը* 480 *ղրուշ։*

1865· *Լուսարար-վարժապետ Աւետիս Ճիվէլէջեան հանգեաւ ի Տէր* 5 *Ապրիլ* 1865։

1866· *Տիրացու Աստուր ձայնաւոր վարժապետ։*

1867· *Տիրացու Արամ ձայնաւոր վարժապետ, ամսականը* 6 *կէսէ եգիպ. ոսկի։*

1867· *Վարժուհի Օր. Թագուհի, ամսականը* 150 *ղրուշ։*

1861–1867· *Յովհաննէս վարժապետ Անեցի, Աղեքսանդրիա։*

1867–1870· *Պիթլիսցի մահտեսի տիրացու Մարգար։*

1865–1871 *տարիներուն դպրոցի աշակերտները մասնակցած է տեղւոյն եկեղեցւոյ երգեցողութեանց։*

1870–1872· *Գէորգ Կիւրպէկեան, վերահսկիչ-դասատու։*

1870· *Եւդոկիացի տիրացու համբաւոր դասատու Մինաս Թաշճեան, ծն.* 1835, *հանգեաւ* 19 *Նոյեմբեր* 1870։ 1867–1869 *ուսուցիչ «Արամեան» դպրատան։*

1873· *Մահտեսի Յակոբ վարժապետ Մամաեան։*

1875· *Տիրացու Կարապետ վարժապետ, ծնած* 1810 *Կ. Պոլիս, մեռած* 2 *Մարտ* 1875 *Աղեքսանդրիա։*

1875–1878· *Պատուելի Մանուկ վարժապետ Սողեան, պաշտօնի կոչուած ամսականը* 617 *ղրուշ։*

1876–1877· *Աւագ ուսուցիչ Գաբրիէլ Վրդ. Ճէվահիրճեան Պօղոս-Պետրեան դպրոցին, ան հօրեղբայրն էր Աղեքսան Պէյ Ճէվահիրճեանի։*

1878–1880 *կը յիշուի Մանուկ վարժապետ Սողեան։*

1880· *կը յիշուի Կարապետ վարժապետը, ուսուցիչ* 1874–1880։

1881–1885· *Ծատուր Յ. Աղթիարեան, Թաղական Խորհուրդի քարտուղար եւ տնօրէն-դասատու Պօղոս-Պետրեան դպրոցի։*

1882· *Մահտեսի Մկրտիչ տիրացու դասատու ծնած* 1832 *Կեսարիա, մեռած* 3 *Օգոստոս* 1882 *Աղեքսանդրիա։*

1888 *Գրիգոր Մարկոսեան, վարժապետ դպրատան հայոց, Իզմիրցի, ծնած* 1821*ին։*

1890–1893· *Օր. Սիրանոյշ Յովսէփեան, դաստիարակչուհի, Պօղոսեանի աղջկանց բաժնի ուսուցչուհի։*

1891· *Յակոբ վարժապետ Ոսկանեան, ծնած* 1826*ին Իզմիր, մեռած է* 24 *Յուլիս* 1891*ին Աղեքսանդրիա։*

1892–1893· *Եսայի վարժապետ Պօյաճեան։*

1892–1897· *Երաժիշտ-դասատու Միհրան Ղազարեան։*

1894–1895· *Ուսուցչուհի Օր· Աղաւնի Կոճաեան*, մանկապարտէզի հայոց Աղեքսանդրիոյ, որ Ազգ· իշխանութեան ընդունիլ տուած է «Ֆրէօպէլեան» դրութեամբ կառավարել մանկապարտէզը (Ֆրէտէրիք Ֆրէօպել գերմանացի մանկավարժ ծնած 1782ին, մեռած 1852ին, Եւրոպայի մէջ մանուկներու կրթութեան համար կանուխէն հիմնած է «Ֆրէօպէլեան» մեթոտով մանկապարտէզներ։

Աղեքսանդրիոյ Ազգային Պօղոսեան մանկապարտէզին մէջ, Օր· Կոճաեանը կրթական այն դրութիւնը իր պաշտօնավարութեան շրջանին մանկապարտէզի մէջ խղճմտօրէն գործադրած է վերոյիշեալ դրութիւնը· հայոց Ազգ· մանկապարտէզի մէջ այն շրջանին երկսեռ մանուկներու համրանքը եղած է 75–80։

1895· *Սարգիս Աճէմեան* ձայնաւոր-վարժապետը ծնած էր 1860ին Պոլիս, մեռած 1895 Աղեքսանդրիա։

1899· *Մկրտիչ Առնավուտեան*, ծնած 1834ին Պոլիս, տնօրէն եւ դաստիարակ Պօղոսեան դպրոցը, մեռած 31 Դեկտ· 1899ին Աղեքսանդրիա։

1896–1897ին կազմը ուսուցչական Պօղոսեանի· Համբարձում Պէրպէրեան՝ տնօրէն եւ դաստիարակ, մաթեմաթիք եւ գիտութեանց, Լեւոն Մկրտիչեան ուսուցիչ տոմարակալութեան, Մեսրոպ Նորատունկեան, շրջանաւարտ Կ· Պոլսոյ Կեդրոնականին, ուսուցիչ հայերէնի եւ Ազգ· պատմութեան, Գառնիկ Տէօրմէլեան՝ ուսուցիչ, ծնած 1868ին Կ· Պոլիս, հաստատուած [illegible] 1890ին, Աղեքսանդրիա ուսուցիչ 1895–1906 Պօղոսեանի մէջ, Միհրան Ղազարեան՝ երաժշտութեան ուսուցիչ 1889, Տիկին Արմաւենի Մինասեան՝ ուսուցչուհի, Օր· Եւնիկէ Ճէվահիրճեան՝ գեղագրութեան։

1892· *Յովսէփ Աբրահամեան*՝ երաժշտութեան ուսուցիչ։

1886· *Ուսուցիչ Վահան Մամասեան* 300 ֆրանք ամսականով, դաստիարակ Պօղոս-Պէյեան դպրոցի։

1896· *Գէորգ Յակոբ Միքայէլեան* վարժապետ, Անգորացի, ծնած 1858, մեռած 25 Յունուար 1896։

1889–1900· *Միհրան Յովակիմեան*՝ անգլերէն եւ Թուաբանութիւն։

1912–1913Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ

Կեդրոնը, Փրոֆ· Յովհաննէս Թ· Գայաեան։

5
7
9
10
11
12
13

1914–1915Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Տնօրէն Մեսրոպ Ժամկոչեան, Փոխ Տնօրէն՝ Աւագ ուսուցիչ Սերովբէ Գէորգեան։

1889–1900. *Օր. Սրբուհի Թոսունեան, վկայուած Դութիղի Օրիորդաց Դպրոցէն, ուսուցչուհի Գողոսանի մէջ, Օր. Արմենուհի Գարագաշեան օգնական ուսուցչուհի մանկապարտէզի։*

1897–1898. *Յակոբ Գէքիարեան, Մեսրոպ Նարաւունեան՝ հայերէն, Ազգային պատմութիւն, Միհրան Ազատեան՝ գրականութիւն եւ գրաբար, ամսականը 10 ոսկի, Օր. Մարի Սեմերճեան՝ վարժուհի, ամսականը 8 ոսկի։*

1899–1900. *Վահրամ Վրդ. Աշարեան՝ կրօնք, Միհրան Ղազարեան՝ երկրաչափութիւնք, Միհրան Աղաճանեան՝ գրաբար, Գր. Պէտ՝ ուսուցիչ Ֆրանսերէն եւ անգլիերէն լեզուաց, Արա Մամիկոնեան՝ Ազգ. Պատմ., Օր. Նուարդ Թաթարեան, Գարեգին Ռշտունի՝ ուսուցիչ-բանաստեղծ եւ Տիկին Մարիամ Գ. Ռշտունի՝ ուսուցչուհի, Գեղամ Աշարեան՝ գծագրութիւն։*

1900. *Կարապետ վարժապետ Գոլսեցի, ծնած էր 1835ին, մեռած է 1900ին։*

1901–1905 *տարեշրջանի ընթացքին Գողոսանի մէջ պաշտօնավարող ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ. դաստիարակ տնօրէն Յակոբ Աստուրեան, ամսականը 1170 դրուշ, կինը ուսուցչուհի Զապէլ Յ. Աստուրեան, Օր. Մարի Սեմերճեան՝ աղջկանց բաժնի տեսչուհի, Օր. Մարի Գէլլերեան, ամսականը 780 դրուշ, Օր. Արմենուհի Մինասեան, Օր. Նուարդ Թաթարեան, Յարութիւն քհնյ. Յակոբեան՝ կրօնք, Միհրան Յովսէփեան՝ անգլիերէն, Թուաբանութիւն եւ երաժշտութիւն բարձրագոյն կարգերու, Օր. Նոյեմի Կարապետեան, Օր. Եւնիկէ Ճէվահիրճեան, Տիկին Արմաւենի Մինասեան, Արա Մամիկոնեան ամսականը 585 դրուշ, Լեւոն Էքսէրճեան՝ գծագրութիւն, Գարեգին Ռշտունի, Լեւոն Մկրտիչեան անձնուիրաբար՝ բարոյագիտութիւն, Միհրան Չրաքեան, Գառնիկ Եասայեան, Արթիւր Էլմասեան՝ մարզանք, Օր. Հերմինէ-Տիգրանուհի Մկրտիչեան ծնած 1875ին Պարտիզակ, ուսուցչուհի, մեռած 12 Սեպտ. 1908ին Ալեքսանդրիա։*

1905–1906. *Սմբատ Բիւրատ դաստիարակ եւ տնօրէն, իր պաշտօնէն զատուած է 15 Հոկտ. 1906ին, Երուանդ Սրմաքէշխանլեան՝ հայերէն, ընդհա-*

1915–1916Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)
Տնօրէն Մեսրոպ Ժամկոչեան, Փոխ Տնօրէն Սերովբէ Պետրոսեան։

նուէր պատմութիւն, Մեսրոպ Նորատունկեան՝ հայերէն, աշխարհագրութիւն, Տիգրան Նորատունկեան՝ ֆրանսերէն, Օր. Հերմինէ Ատոնեան, Սամուէլ Գույումճեան, Յովհաննէս Մաղիկեան, Գառնիկ Տէօքմէճեան, Օրիորդներ՝ Հայկանոյշ Գոյաճեան, Նուարդ Թաթարեան, Եսթեր Գոզուեան, Հռիփսիմէ Կարապետեան, Վեհանոյշ Ստեփանեան, Առաքել Առաքելեան, Տիկին Հռիփսիմէ Կիւզէլեան, Արշալոյս Ճիզմէճեան՝ անգլիերէն, Պօղոսեանի մէջ ուսուցիչ-աշակերտ փոփոխողներուն, հայերէն, ֆրանսերէն, թուաբանութիւն, Աղեքսանդրիոյ մէջ 1908–1909։

1906–1907․ տնօրէն Յակոբ Աղաւէր, Երուանդ Սրմաքէշխանլեան, Մեսրոպ Նորատունկեան, Վահրամ Մանուկեան՝ գնդապետութիւն, մարզանքի ուսուցիչ՝ Արթիւր Էրմանեան, Ալեքսանդր Արվազեան, Յակոբ Աճէմեան, Օր. Արմենուհի Յարեթեան, Օր. Ճարլօթ՝ ֆրանսերէն։

1907–1908․ Առաքել Առաքելեան, Արթիւր Էրմա, Օր. Նուարդ Ռուսան, Սեդրակ Սէմէրճեան, Ղեւոնդ Փահապեան (դասատու ալայ, ուսուցիչ հայերէնի եւ պատմութեան, 1900–1906 մանկավարժութեան ուսանող է Զիւրիխի մէջ), Միսաք Գույումճեան – Ալեքսանդր, Վաչիկ Տիրատուրեան՝ բնագիտութիւն, Օր. Յուլիանէ Սարգիսեան, Օր. Հերմինէ Ատոնեան։

1908–1909․ տնօրէն Յակոբ Աղաւէր, որ պաշտօնի կոչուած էր 30 Հոկտ. 1906ին, Էլիաս Մարանի՝ ուսուցիչ արաբերէնի, Օր. Խոժէնի Կաչէրա եւ Օր. Վեհանոյշ՝ ֆրանսերէնի, Թադէոս Ձերմանեան՝ դասատու երաժշտութեան եւ գծագրակա, Օր. Աղաւնի Յակոբեան՝ մանկապարտէզի ուսուցչուհի, մարմնամարզի ուսուցիչ Պր. Թէմիզեան, որ պիտի հաստատէ շուէտական մարզանքի դրութիւնը, այնուհետեւ ունենալով ուսուցիչ Լեւոն Էզմէրճեանը (տես Արձանագրութեան Տոմար Պօղոսեանի Հոգաբարձութեան, նիստ 26 Սեպտեմբեր 1904)։

1908–1909․ Յակոբ Աղաւէր՝ դասախօս-տնօրէն, Միսաք Գույումճեան, Երուանդ Քէրէշճեան, Վահրամ Մանուկեան, Սեդրակ Սէմէրճեան, Յակոբ Աճէմեան, Արթիւր Էրմա՝ մարզանք, Օր.

Նաւրիկ Ռոսան, Օր. Եսթեր Պօղոսեան, Օր. Նոյեմի Կարապետեան եւ Օր. Աղաւնի Ցախըրեան. (տես «Արեւելք», 21 Յունիս 1908, թիւ 62)։

1909. Ուսուցիչ Աւետիք Յարութիւն Արլաղեան, ծնած էր 1887ին Խարբերդ, մեռած է Աղեքսանդրիա 9 Հոկտ. 1909ին։

1910–1911–1912. Դաստիարակ-տնօրէն Յովհաննէս Թ. Գալաճեան, Սմբատ Պօղոսեան, Տիկին Մարիամ Ռշտունի, Օր. Յարութեան, Օր. Կիւլէրճեան, Լեւոն Կիւլէրճեան, Զէյթունցեան Նազարէթ, Զէյթունցի Հաճընցի, Տիգրան Մելքոնեան, Լեւոն Համբարձումեան (Փարիզի մէջ ծանօթ Տոքթ. Համբարձում)՝ երաժշտութեան ուսուցիչ. (տես «Հայրենիք», 1912, թիւ 23)։

Միհրան Զիֆթճեան ծնած 1875ին Կ. Պոլիս, համարակալութեան ուսուցիչ 1897–1903 Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեանի մէջ եւ կրկին անգամ 1910–1913 Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. վարժարանի մէջ 1924–1925 տարեշրջանին, ուսուցիչ համարակալութեան եւ առեւտրական թղթակցութեան, եւ այնուհետեւ մնայուն հաշուակալ առեւտրական հաստատութեանց մօտ 1925–1926. մեռած է 1927 թուականին Լիբանան։

Հայերէնի եւ Ազգ. պատմութեան ուսուցիչ՝ Զէյթունցի Նազարէթ Զէյթունցեան ծնած էր 1882ին, հաստատուած Աղեքսանդրիա 1909ին, ուսուցիչ Պօղոսեանի մէջ 1910–1914։

Պօղոսեանի երաժշտութեան ուսուցիչ Թագւոր Յովհաննէսեան Ֆէրմանեան մեռած է 12 Ապրիլ 1913 թուականին։ Ան դպրապետն էր նախ. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին Աղեքսանդրիոյ. ծնած էր 1863ին Կ. Պոլիս։

1913–1914 Պօղոսեանի մէջ պաշտօնավարող ուսուցիչներ. Հմայեակ Ամիրեան, Մկրտիչ Թուրեան, Դանիէլ Տէօքմէճեան, Օր. Զարուհի Գապաստայեան, Օր. Թագուհի Նաճարեան, Օր. Սըրբուհի Շահինեան, Տիկին Տաճատ Մելքոնեան, Օր. Նեկտար Ճանիկեան, Օր. Վեհանոյշ Հայրեթեան, Օր. Աղաւնի Եզմէքճեան, Տիկին Տիգրան Մելքոնեան, Տիկ. Զարուհի Պօղոսեան, Սիրան Յարութիւնեան, Նիկողոս Բապուճեան, Յակոբ Նալպանդեան, Տիկին Աննա Եղոյեան։

Օր. Զարուհի Տէրեան, ուսուցչուհի 1913–1914 Գահիրէի Գալուստեանի մէջ 1914–1917 Պօղոսեանի, 1917–1918 Փոր-Սայիտի Հ. Բ. Ը. Միութեան որբանոց-վարժարանի մէջ, 1919ին մեկնած է Երեւան. յիշեալը քոյրն էր Վահէին (Տիգրան Տէրեան) բանաստեղծին. (տես էջ 8 եւ 304, Յուշարձան, Հ. Երամեանի, 1929 Աղեքսանդրիա)։

Պողոսյանի 1915–1916 տարեշրջանի ուսուցչական կազմը

		ղրուշ
Տնօրէն Մեսրոպ Ժամկոչեան, ամսականը՝		1248
Սերովբէ Պէտրոսեան	»	1228
Նիկողոս Բապուճեան	»	710
Լեւոն Կիւլէրճեան	»	230
Հմայեակ Ամիրեան	»	585
Մկրտիչ Թուրեան	»	585
Յակոբ Նալպանդեան	»	540
Սահակ Խանճեան	»	450
Խորէն Բարսեղեան՝ երաժշտութեան	»	300
Մարտիրոս Ոսկեան՝ այցելու		
Տիկիններ՝		
Զարուհի Պօղոսեան	»	450
Սաթենիկ Տ. Մելքոնեան	»	450
Աննա Լ. Եղոյեան	»	614
Տիրուհի Սարգիսեան	»	270
Օրիորդներ՝		
Նեկտար Ճանիկեան	»	630
Զապէլ Գապաստայեան	»	530
Զարուհի Տէրեան	»	430
[illegible] Պարթէլեմ	»	540

Վահրամ Արծրունի, Վառվառէ Յարութեան, Սըրբուհի Շահինեան, Մ. Թիւթիւնճեան, Գրիգոր Շահնազար՝ դպրապետ եւ երաժշտութեան ուսուցիչ. (տես Տեղեկագիր Աղեքսանդրիոյ Ազգ. Թաղ. Ժողովոյ 1914–1915)։

1916–1917 տարեշրջանի ուսուցչական կազմը

Տնօրէն Համբարձում Երամեան, փոխ-տնօրէն Ս. Պէտրոսեան, Նիկողոս Բապուճեան, Յակոբ Նալպանդեան, Լեւոն Կիւլէրճեան, Սահակ Խանճեան, Գրիգոր Շահնազարեան՝ դպրապետ եւ երաժշտութեան ուսուցիչ, Սարգիս Այնթապլեան, Հրաչեան Փէհրինեան,։

Վարժուհիներ. Տիկիններ՝ Զարուհի Պօղոսեան, Սաթենիկ Տ. Մելքոնեան, Օրդ. Զապէլ Գապաստայեան, Սրբուհի Շահինեան, Աղաւնի Եզմէքճեան, Վառվառէ Յարութեան, Զարուհի Տէրեան, Աննիկ Տէյիրմէնճեան, Մանկապարտէզի վարժուհի՝ Նեկտար Ճանիկեան, Օր. Ռոզ Կարապետեան, Օր. Անոյշ Աղամեան (որ ամուսնացած էր Հայր-Սմբատ Չուխաճեանի հետ), Օր. Ռեբեկկա Թումեան (Տիկ. Ռեբեկկա Զէյթունցեան), Օր. Մարգրուհի Շահինեան, Օր. Պարթէլեմի եւ Տիկին Մարգրուհի Վարդանեան. (տես Յուշարձան Վան-Վասպուրականի, Բ. հատոր, էջ 410, հեղ. Համբարձում Երամեան)։

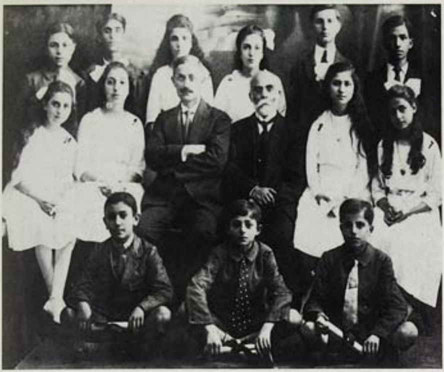

1917–1918Ի ԳՈՂՈՄԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Տնօրէն Յովսէփ Գույումճեան, Փոխ Տնօրէն Սերովբէ Գէորգեան։

1917–1918. *Սերովբէ Գէորգեան, Նիկողոս Փապուճեան, Յակոբ Նալպանդեան, Մկրտիչ Թուրեան, Հայկազն Հաղլէչեան, Թադէոս Գաղատարեան, Ղազար Քրքայարեան։*

Տիկիններ՝ Մագրուհի Վարդանեան, Սաթենիկ Տ. Սէքրէնեան, Վարդանուշ Պէրպէրեան, Արփինէ Գուստարեան, Օրդ. Նեկտար Ճանիկեան, Բագա Կարապետեան, Թագուհի Նազարեան, Աղաւնի Էքմէքճեան, Սիրրուհի Շահինեան, Օր. Ոսկեհա Թովմասեան, Օր. Անոյշ Աղամեան, Փայլուն Գույումճեան, Անիկ Տէյիրմէնճեան։

1918–1919. *Յովսէփ Գույումճեան՝ տնօրէն, Սերովբէ Գէորգեան, Նիկողոս Փապուճեան,, Հայկազուն քհնյ. Ոսկերիչեան, Յակոբ Նալպանդեան, Մկրտիչ Թուրեան, Սարգիս Այնթապլեան, Սահակ Խանճեան, Լեւոն Աճէմեան, Օրդ. Անոյշ Աղամեան, Սիրրուհի Շահինեան, Ոսկեհա Թովմասեան, Օր. Գույումճեան, Աղաւնի Էքմէքճեան, Թագուհի Նաճարեան, Օր. Նեկտար Ճանիկեան՝ մանկապարտէզպանուհի, Հայկազն Հաղլէչեան, Տիկիններ՝ Սաթենիկ Տ. Սէքրէնեան, Զարուհի Տօմասեան, Տիկին Ա. Գուստարեան, Օր. Անիկ Տէյիրմէնճեան, Օր. Նուարդ Թորիկեան։*

1919–1920. *Փոխ-տնօրէն Սերովբէ Գէորգեան, Մաթէոս Փափազեան, Արտաշէս Ոսկեան, Առաքել Տրդատեան, Մեսրոպ Աղաճանեան, Յակոբ Նալպանդեան, Թադէոս Գաղատարեան, Սահակ Խանճեան՝ մարզանք։*

1928–1929. Տնօրէն՝ Նիկոլ Աղբալեան

Սերովբէ Գէորգեան՝ հայերէն եւ փոխ-տնօրէն

Գաբրիէլ Թադեւոսեան՝ հայերէն

Տիկին Զարուհի Պօղոսեան՝ հայերէն, տնտեսագիտութիւն

Զաւէն Գալեան՝ թուաբանութիւն, գիտութիւն

Մաթէոս Փափազեան՝ անգլերէն, գիտութիւն, կրօնք

Մեսրոպ Ամբիկեան՝ անգլերէն, գիտութիւն, գեղագրութիւն

Հմայեակ Ամիրեան՝ Ազգ. Պատմ., աշխարհագրութիւն

Բենիամին Թաշեան՝ ընդհ. պատմութիւն, աշխարհագրութիւն

Տիկին Ե. Տէօքմէճեան՝ թուաբանութիւն, կրօնք

Տիկին Կ. Դամիկեան՝ հայերէն, թուաբանութիւն

Օր. Գ. Գալայճեան՝ հայերէն, թուաբանութիւն, գծագրութիւն

Օր. Հերմինէ Թիրեաքեան՝ վկայեալ Կ. Պոլսոյ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանէն՝ հայերէն թուաբանութիւն, գեղագրութիւն, գծագրութիւն

Տիկին Վառվառէ Տէրտէրեան՝ վկայեալ Զմիւռնիոյ Հռիփսիմեանց դպրոցէն եւ Մոնփելիէի ուսուցչանոցէն՝ ֆրանսերէն

Վաղարշակ Սրուանձտեանց՝ երաժշտութիւն

Շէյխ Աղալէ Համիս՝ արաբերէն լեզու

Օր. Մարի Ճիզմէճեան՝ ձեռագործ

Համազասպ Փանոսեան՝ վկայեալ Կ. Պոլսոյ Մխիթարեան վարժարանէն՝ գծագրութիւն

Սահակ Եանճեան՝ մարզանքի մասնագէտ ուսուցիչ

Օննիկ Եանճեան՝ երաժշտութիւն, երգ

Օր. Սիրուհի Ճահինեան՝ հայերէն

Թորոս Աբրահամեան, վկայեալ Պարտիզակի Բարձրագոյն վարժարանէն եւ Ռոպէրթ գոլէճէն՝ հայերէն, թուաբանութիւն

Պր. Ա. Ոսկերչեան՝ ընդհանուր հսկիչ

Տիկին Ռեբեկա Զէյթունցեան, վկայեալ Ադաբազարի Հայուհեաց վարժարանէն եւ Կ. Պոլսոյ Ամերիկեան վարժուհիներէն՝ վարիչ մանկապարտիզպանուհի

Օր. Երանուհի Եղուէրճեան, Սէն-Վէնսան տը Փօլ դպրոցէն

Օր. Ա. Գարագաշեան

Օր. Մ. Թիրեաքեան՝ ուսած է Պօղոսեան եւ Սէն-Վէնսան տը Փօլ վարժարանը

Օր. Մ. Դըրթէօլեան, Զմիւռնիոյ Ամերիկեան գոլէճէն՝ օգնական մանկապարտիզպանուհի

1929–1930 Պօղոսեանը կը կառավարուի տնօրէնական մարմինով մը, անդամակցութեամբ Առաջնորդական փոխանորդ Մամբրէ Ծ. Վրդ. Սիրունեանի եւ գործակցութեամբ Սերովբէ Գէորգեանի, Տիկին Վառվառէ Տէրտէրեանի եւ Յարութիւն Հէքիմեանի։

1931–1934. Դաստիարակ-տնօրէն Կարապետ Պիծեան, Յովսէփ Թըթըրեան, Արշակ Մահտեսեան, Աշոտ Զօրեան, Ահմէտ Աղալէ Համիս, Յարութիւն Հէքիմեան, Գարեգին Պօյաճեան, Լեւոն Փափազեան, Տիկին Անոյշ Մ. Զուխաճեան, Տիկին Արփինէ Պուստաքեան, Տիկին Զարուհի Պօղոսեան, Օր. Հերմինէ Սանթանեան, Օր. Զարուհի Սէֆէրեան, վարժարանի բժիշկը՝ Սարգիս Շէհիրլեան։

1932–1933. Վահրամ Արծրունի՝ տնօրէն-ուսուցիչ, Գարեգին Պօյաճեան, Յարութիւն Հէքիմեան, Արշակ Մահտեսեան, Լեւոն Փափազեան, Աշոտ Զօրեան, Սահակ Եանճեան, Գրիգոր Մէհտէրեան, Էտուարդ Փափազեան, Յովսէփ Թըթըրեան, կրօնագիտութեան ուսուցիչ՝ Մեսրոպ քհնյ. Քէօշկէրեան, դպրոցին բժիշկը՝ Տոքթ. Սարգիս Շէհիրլեան, ուսուցչուհիներ. Տիկիններ՝ Վառվառէ Տէրտէրեան, Զարուհի Պօղոսեան, Հայկանոյշ Զուխաճեան, Արփինէ Պուստաքեան, Օրիորդներ՝ Աղաւնի Մխալեան, Զարուհի Սէֆէրեան, Հերմինէ Սանթանեան։

1934–1935. Վահրամ Արծրունի՝ տնօրէն-ուսուցիչ, Մեսրոպ քհնյ. Քէօշկէրեան՝ կրօնք եւ բարոյագիտութեան ուսուցիչ, ուսուցիչներ՝ Գարեգին Պօյաճեան, Յարութիւն Հէքիմեան, Արշակ Մահտեսեան, Յովսէփ Թըթըրեան, Աղալէ Համիս էֆէնտի, Աշոտ Զօրեան, Սահակ Եանճեան, Գրիգոր Մէհտէրեան, Յարութիւն Պուստաքեան, ուսուցչուհիներ՝ Վառվառէ Տէրտէրեան, Զարուհի Պօղոսեան, Օրիորդներ՝ Աղաւնի Մխալեան, Զարուհի Սէֆէրեան, Սիրվարդ Ճամախեան եւ Մաթիլտ Սանասարեան։

1935–1936. Կարապետ Պիծեան՝ տնօրէն-ուսուցիչ, ուսուցիչներ՝ Գարեգին Պօյաճեան, Վահ-

1921–1922 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԳՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Ա. կարգ նստած, երկուքն Ուսուցիչներ, 1. Դաբէտեան, 3րդ Սերովբէ Պետրոսեան, 4րդ Հայկազուն Քհյ. Ոսկերիչեան, 5րդ Զարուհի Գազազեան, Գ. կարգ. 7րդ՝ Ներսէս Փափազեան եւ Մեսրոպ Ամիրիկեան Ուսուցիչներ։

րամ Արծրունի, Յարութիւն Հէքիմեան, Արշակ Մահտեսեան, Աշոտ Զօրեան՝ նկարչութիւն, Աղաւնի Համբո Էֆէնտի՝ արաբերէն, Սուքիաս Խանճեան՝ մարզանք, Գրիգոր Մէհտէսեան եւ Յարութիւն Գուտուզեան՝ երաժշտութիւն։ Ուսուցչուհիներ. Տիկիններ՝ Զարուհի Գալստեան, Վառվառէ Տէրդլէլեան, Քրիստինէ Ճէրահեան, Օր. Աղաւնի Մխալեան, Օր. Զարուհի Սէֆէրեան, Օր. Աշխէն Անէմեան, Օր. Հերմինէ Թիրեաքեան, Օր. Լիւսի Փաթթուքեան, Տիկին Արաքսի Գուտուզեան, Գայիանէ Սպարթալեան, Մարի Ներսէսեան, Աստղիկ Տէյիրմէնճեան, Անիկա Գարագաշեան։

1936–1937. Տնօրէն՝ Կարապետ Գիւնեան, ուսուցիչներ՝ Գարեգին Գօյաճեան, Հմայեակ Սարաֆեան (Հ. Շէմս), Յարութիւն Հէքիմեան, Լեւոն Սէֆէրեան, Արշակ Մահտեսեան, Աշոտ Գասպարեան՝ երաժշտութիւն, Աշոտ Զօրեան՝ նկարչութիւն եւ գծագրութիւն, Օննիկ Սանտալճեան, Աղաւնի Համբո Էֆէնտի՝ արաբերէն, դպրոցի բժիշկը՝ Տոքթ. Սարգիս Շէհիրլեան։ Ուսուցչուհիներ. Տիկիններ՝ Զարուհի Գալստեան, Վառվառէ Տէրդլէլեան, Քրիստինէ Ճէրահեան, Օրիորդներ՝ Հերմինէ Թիրեաքեան, Լիւսի Փաթթուքեան, Զարուհի Սէֆէրեան, Աշխէն Գարագաշեան, Մաթիլտ Սանտալճեան։

1938–1939. Կարապետ Գիւնեան՝ տնօրէն, Գաբրիէլ Թագւորեան՝ փոխ-տնօրէն, Օննիկ Սանտալճեան, Աշոտ Զօրեան, Լեւոն Սէֆէրեան, Գարեգին Գօյաճեան, Արշակ Մահտեսեան, Յարութիւն Հէքիմեան, Տիկիններ՝ Քրիստինէ Ճէրահեան, Վառվառէ Տէրդլէլեան, Զարուհի Գալստեան, Օրիորդներ՝ Մաթիլտ Սանտալճեան, Լիւսի Փաթթուքեան, Հերմինէ Թիրեաքեան։

1939–1940. Վերոյիշեալ ուսուցչական կազմն է պաշտօնավարողները։

1941–1942. Արշակ Մահտեսեան, Յարութիւն Հէքիմեան, Լեւոն Սէֆէրեան, Աղաւնի Համբո Էֆէնտի արաբերէնի ուսուցիչ 1920էն սկսեալ, Կարօ Մանուչեան, Օր. Մարի Գույումճեան, Օր. Զարուհի Սէֆէրեան, Օր. Լիւսի Փաթթուչեան, Հմայեակ Սափրիչեան, Տիկին Քրիստինէ Ճէրահեան.

1954–1958. Լեւոն Գ. Գալէմքեարեան՝ փոխտնօրէն եւ ապա տնօրէն, ուսուցիչներ՝ Լեւոն Սէֆէրեան, Արշակ Մահտեսեան, Օր. Զարուհի Սէֆէրեան, Օր. Արբուհի-Պերճուհի Սարգիսեան, Օր. Ծաղիկ Ստեփանեան, Օր. Հայկանոյշ Միսաէլեան, Օր. Ռեբեկա Մարտիրոսեան, Օր. Մարի Պապիկեան, Օր. Ս. Փայանճեան, Գէորգ քհնյ. Սէմէրճեան, Ստեփան Խանճեան, Տիկին Նեկտար Ուրֆալեան, Օր. Սոնա Մինասեան, Համբար Համբարեան՝ գծագրութիւն, Իսահակ Սոյիմեան, Մուհամմէտ Մանսուր, Ապտէլ Ազիզ Ալէմի, Ապտէլ Համիտ Իպրահիմ Թիթթաղի՝ արաբերէն, Արիսթիտ Գաղարեան՝ ֆրանսերէն, Միքայէլ Նորատունկեան, Վիքթօր Ապտէլ Մասիհ՝ անգլիերէն, Կարապետ Ալթինեան՝ երգ. վարժարանի բժիշկը՝ Տոքթ. Թաթուլ Գազազեան.

Արաբկիրցի Կարապետ Տէր Աղամեան, ծնած 1829ին, Աղեքսանդրիա հաստատուած 1864ին, ուսուցիչ, ապա գացած է Գահիրէ, ուսուցիչ Խորենեան դպրոցին եւ Երուսաղէմի Հայոց Ս. Յակոբ վանքի Միաբանութեան ներկայացուցիչն էր.

Վահան Մամասեան ուսուցիչ 1895–1899 Պօղոսեանի մէջ, ամսականը 13 ոսկի էր. Մամասեան Կ. Պոլսոյ «Պէրպէրեան Սանուց Ընկերութեան» գործադիր ժողովին անդամակցած էր 1879–1880։

Պատուելի Տիգրան Սավալանեան՝ 1877 Օգոստոս 1ին հրաժարած է Աղեքսանդրիոյ Արամեան-Պօղոս-Պէյեան Ազգ. դպրոցի տնօրէնութենէն. իրեն կը յաջորդէ 1878 Փետրուարին Մանուկ Պատուելի Սարեան, նոյն շրջանին վարժապետ էր Մաղեան Պատուելին 24 վճիթի ամսականով.

Աղեքսանդրիոյ «Արամեան» դպրոցի դաստիարակ էր «Արեւելեան Մամուլ»ի խմբագրապետին եղբայրը՝ անմոռաց Մամուրեան Ղուկաս վարժապետը.

Ուսուցչուհի Օր. Մարի Սէմէրճեան, ծնած 1860ին Կ. Պոլիս, ընդհանուր դաստիարակուհի Սամաթիոյ Նունեան-Վարդուհեան վարժարանի մէջ, 1893ին Աղեքսանդրիոյ Թաղական Խորհուրդին կողմէ հրաւիրուած է ստանձնելու Պօղոսեան աղջկանց բաժնի տեսչութիւնը 10 ոսկի ամսականով, պիտի ուսուցանէ հայերէն, գաղղիերէն, թուաբանութիւն եւ ձեռագործի դասերը.

Ուսուցչուհի Օր. Մարի Պէյլէրեան, ծնած Պոլիս, վկայուած Կ. Պոլսոյ Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութեան դպրոցէն, յեղափոխական Ս. Դ. Հնչակեան, 1898ին հաստատուած է Աղեքսանդրիա, ուսուցչուհի Պօղոսեան Ազգային դպրոցը 1899–1903. Օր. Պէյլէրեան ամուսնացած էր ուսուցիչ-գրող Ակօ Նազարեանի հետ 11 Հոկտ. 1903ին Գահիրէ. Օր. Մարի Պէյլէրեան Գահիրէի մէջ հրատարակած է կնոջական «Արտեմիս» պարբերականը. Ան 26 Հոկտ. 1905ին ուսուցչուհի Գահիրէի Գալուստեան Ազգային դպրոցը. Աշխատակցած է Եղիշէ Թորոսեանի «Արշալոյս» թերթին, հաստատելով կանանց բաժին մը. 1908ին մեկնած է Իզմիր եւ տնօրէնուհի Հռիփսիմեանց աղջկանց դպրոցը, ապա Եւդոկիոյ Հայոց Ազգ. վարժարանը 1912–1915.

Միսաք Գույումճեան ծնած է 1876ին Թալաս, հայրը Քերովբէ Գույումճեան, մայրը Մարիամ, ծնեալ Գիրլանդալեան. Միսաք 1895–1900 յաճախած է Կարինի Սանասարեան վարժարանը, որ 1881ին հիմնած էր Մկրտիչ Սանասարեանը (10 Ապրիլ 1818 – 19 Մայիս 1890). Միսաք 1903–1906 ուսումը տուած է Զիւրիխի եւ Ֆրայպուրգի համալսարաններուն մէջ. 1905ին Գույումճեանը ամուսնացած է գերմանուհի Օր. Մարիա-Ժոզեֆա Շվարցի հետ, ուսանողութեան շրջանին. 1906–1909 ուսուցիչ Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանի մէջ. 1910–1913 Ատանայի Հայոց Աբգարեան Ազգ. դպրոցի տնօրէն. Դաշնակցական, քննադատող միտք եւ ապա հեռացած կուսակցութենէն եւ Ատանայի մէջ մահափորձի ենթարկուած եւ ազատած, իր գրական կեղծանունն է Ատոնեար, հրատարակած է «Փրկիչներ»՝ 1905ին եւ «Վշտի ծիծաղը», աշխատակցած է «Մուրճ»ի. Իր զաւակը Վահէ Մ. Գույումճեան ծնած է 1906ին Զիւրիխ եւ 1907ին մկրտուած է Աղեքսանդրիա Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ. 1915ին տարագրութեան շրջանին, Ատանայէն աքսորուած է Հալէպ. իր գերմանուհի մօր հետ ազատուած են. Վահէ 1979ին կ՚ապրէր Գերմանիոյ Միւնիխ քաղաքը.

Տիկին Վառվառէ Տէրդէլակեան (ծնեալ Մկրտիչ Մկրեանի) ծնած 1879ին, Պօղոսեան վարժարանի մէջ ուսուցչուհի եւ 1911–1912 տարեշրջանին տեղական մարմնի անդամ, մեռած է 12

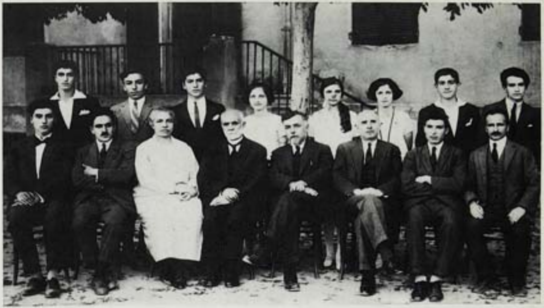

1924–1926ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Ա. կարգ. ձախէն աջ. 2րդ Հմայեակ Ամիրեան, 4րդ Սերովբէ Գեւորգեան, 5րդ Նիկոլ Աղբալեան՝ Տնօրէն, 6րդ Գաբրիէլ Թագւորեան, 7րդ Ներսէս Փափազեան, 8րդ Վահրամ Մանաւեան։

Յուլիս 1944ին. վկայուած էր Զմիւռնիոյ Հռիփսիմեանց Ազգ. գոլէջէն եւ Մոնփելիէի ուսուցչանոցէն։

Մարիցա–Մինաս Տէրպետրոսեան ծնած 1888ին Ալաշէհիր, աշակերտած Իզմիրի Հռիփսիմեանց աղջկանց Ազգային գոլէջը, ապա երկու տարի յաճախած է Իզմիրի Ամերիկեան վարժարանը. 1922ին Եգիպտոս, ուսուցչուհի Աղեքսանդրիա, 1926ին Տիկին Վարդանեան տեսչական մարմնին անդամակցած էր. մեռած է 1952ին.

Սաթենիկ Տ. Սէրոբեան ծնած 1873ին Պոլիս, ուսած է Դպրոցասէրի մէջ եւ վկայուած Մէզպուրեան գոլէջէն. 1898ին ուսուցչուհի Հայաբնակ գաւառներու մէջ եւ ապա ուսուցչուհի Պօղոսեանի մէջ. Մեռած է 25 Յունուար 1925ին Աղեքսանդրիա.

Տիկին Զարուհի Պօղոսեան ծնած է 1880ին Այնթապ, ուսուցչուհի Պօղոսեանի մէջ 1913–1916։ Ամուսինը Սմբատ Պօղոսեան, ծնած 1876ին Այնթապ, ուսուցիչ Պօղոսեանի մէջ եւ ապա գեղագործ Աղեքսանդրիա. Զարուհի Պօղոսեան 1913–1916 Պօղոսեանի տեսչական մարմնի անդամ եւ 1923–1928 ուսուցչուհի. մեռած է 21 Մարտ 1950ին Գահիրէ, թաղուած Գահիրէի Ս. Մինաս Ազգային գերեզմանատունը.

Ուսուցչուհի Վիքթորիա Մովսէսի Լեւոնեան ծնած է 1886ին Այնթապ, մեռած է 26 Յուլիս 1946 Աղեքսանդրիա.

Արաքսի Մելքոն Մելքոնեան ծնած 1887ին Իզմիր – Մանիսա, Գահիրէի Գալուստեան Ազգային վարժարանի աղջկանց բաժնի վարչուհի 1923–1946։ Օր. Մելքոնեան մեռած է 17 Փետր. 1947ին Աղեքսանդրիա.

Աւետիս Կարապետ Տիվրիկեան ծնած 1859ին, ուսուցիչ, մեռած 1 Յունուար 1947ին Աղեքսանդրիա.

Սամուէլ Աւետիս Գուլոյեան, ուսուցիչ, ծնած 1877ին Ատափազար, մեռած 14 Օգոստ. 1927ին.

Սարգիս որդի Մանուկ Գարակիւզլեան, ծնած 1871ին Ակնայ Կամարակապ գիւղը. 1896ին Հայաբնակ գաւառներու ջարդերէն յետոյ ապաստանած Աղեքսանդրիա 1897ին եւ [illegible], Հայերէն աւանդած է եւ զբաղած ուսուցչութեամբ, այցելու դասատու որ հանրութեան ծանօթ էր «Պէյամիւրճի Պատուելին» անունով. Ազգային իշխանութեան նիւթական օժանդակութեամբ ստացած է կենսաթոշակ, եւ մեռած 24 Փետր. 1947ին.

Մեսրոպ Ամերիկեան ծնած 1896ին Մուշ, ուսումը առած է Մխիթարեան Հայրերու գոլէջը, 1919–1928 ուսուցիչ Պօղոսեանի մէջ, 1928–1932 այցելու ուսուցիչ Զագազիգ քաղաքի (Եգիպտոս) Հայոց «Օշական» դպրոցը, տեսչուհի Տիկին Երանուհի Յարութիւնեանի օրով. 1933–1940 ուսուցիչ եւ քարտուղար Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. վարժարանի մէջ, ապա ձեռնադրուած քահանայ, 1948–1958 դասատու կրօնքի Գալուստեանի մէջ, ապա գաղթած է Միացեալ Նահանգներ եւ մեռած 26 Դեկտեմբեր 966ին Լոնկ-Այլընտի մէջ.

Հմայեակ Ամիրեան, 1907ին վկայուած Պօղոսեանէն, 1908–1913 ուսած է Կ. Պոլսոյ Ազգային Կեդրոնական դպրոցը եւ վերադարձած Աղեքսանդրիա, ուսուցիչ Պօղոսեանի եւ Հելիոպոլիսի Նուպարեան Ազգ. վարժարաններու մէջ. հեղինակած է դպրոցական աշխարհագրութեան դասագիրքեր.

Արիասինէ Ճիհանեան, քոյրը Փրոֆ. Յովհ. Թ. Գայեանի, ուսուցչուհի Պօղոսեանի մէջ, 1935–1944, անգլիերէն լեզուի. Օր. Արիասինէ ծնած էր 1890ին, մեռած 10 Սեպտեմբեր 1944ին Աղեքսանդրիա.

Պօղոսեանի ուսուցչուհիներէն Աղաւնի Յակոբեան մեռած է 1913ին Աղեքսանդրիա.

Գարեգին որդի Աբրահամ Պօյաճեանի, ծնած է 1883ին Թալասի մօտ Ջէմիրու գիւղը, մեռած է 6 Ապրիլ 1952ին Աղեքսանդրիա. դասատու եւ տեսչական մարմնի անդամ Պօղոսեան Ազգային դպրոցի.

Յարութիւն որդի Յովակիմ Ղազիկեանի, ուսուցիչ-դերասան, ծնած 1866ին Թօքաթ, մեռած 1 Փետր. 1922ին. հանգուցեալը հայրն էր Աղեքսանդրիոյ ծանօթ Ներսէս Ղազիկեան դերասան.

Գաբրիէլ Թագւորեան, ուսուցիչ եւ գրագէտ, Կեսարիա, Էվէրէկ եւ Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան

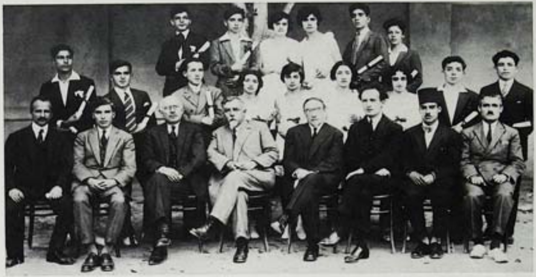

1925–1926Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Ուսուցչական Կազմ ձախէն աջ, Վահրամ Մանավեան, Ներսէս Փափազեան, Գաբրիէլ Թագւորեան,
Տնօրէն Նիկոլ Աղբալեան, Հմայեակ Սափրիչեան, Տրդ Համազասպ Փանոսեան։

1931–1932Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (սեւ ցանկը)

Ա. կարգ. Ուսուցիչ Հմայեակ Սաֆրիճեան, Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց Մամբրէ Եպս. Սիրունեան, Տնօրէն Կարապետ Պետեան։

Ազգային վարժարանը 1923–1928, ծնած էր Կէմէ–րէկ – Ձէնէօլ 1882ին եւ մեռած 1972ին. գրագէտ, մամուլական եւ դաստիարակ։

Սամուէլ Կիրակոսի Աշըգատուրեան, ծնած էր 1873ին Բալու, ուսուցիչ երաժշտութեան Աղեքսանդրիա եւ Գահիրէ, մեռած 26 Սեպտ. 1941ին Աղեքսանդրիա։

Հմայեակ Գրիգոր Սաֆրիճեան (Հմայեակ Շէնա–Արեգեանց), ուսուցիչ-գրագէտ, ծնած 1896 Թուլաքանին, մեռած 30 Մարտ 1952ին, ուսուցիչ Գալուստեան Ազգային դպրոցի։

Ուսուցչուհի Թագուհի Նաճառեան, ծնած 1884 Թուլաքանին Եարբերդ, դուստրը Սահակեանի, 1910–1913 ուսուցչուհի Գալուստեանի։

Նիկողոս Փափուճեան ծնած է 1888ին Բաբերդ, ուսուցիչ Գալուստեան Ազգային դպրոցը 1913–1918 տարիներուն, մեռած է 25 Յունուար 1944ին։

Մատթէոս Փափազեան, 1923–1928 ուսուցիչ անգլիերէն լեզուի եւ գրականութեան, ապա Եգիպտոսի Տամանհուր քաղաքի մէջ, 1928ի աշնան հաստատած է անգլիերէն լեզուի դասընթացք, նախապատրաստական, միջին եւ երկրորդական դպրոցի կրթական մակարդակին համապատասխանող։

ԼԵՒՈՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Լեւոն ծնած է 1885ին Պոլիս, հայրը Միքայէլ Համբարձումեան, մայրը Կիւլիւզար։ Ան իր ուսումը ստացած է Կ. Պոլսոյ Պէրպէրեան մայր վարժարանը, ապա Եսայեան ու Կեդրոնական, աշակերտած է երաժիշտներ Գրիգոր Մէհուէրեանի (մհ. 2 Յունիս 1966) եւ Լեւոն Չիլինկիրեանի։ 1906–1912 երաժշտութեան ուսուցիչ Պօղոսեան Ազգային վարժարանի մէջ։ Կոմիտաս Վարդապետ Աղեքսանդրիա բնակութեան շրջանին, Համբարձումեանի սենեակը բնակած է ժամանակաւոր շինուած հայ վարժարանի մը կողմէ փայտակայ արկղանի մը մէջ։ 1912ին վերջերը գացած է Փարիզ, ապա ատամնաբոյժի վկայական առած Պերլինէն, Փարիզի մէջ ծանօթ Տօքթ. Լեւոն Համբարձ անունով, 1955–1970 հրատարակած է «Աշխարհ» անունով շաբաթաթերթը. մեռած է Փարիզ 1970ին։

ԼԵՒՈՆ Տ. ԷՔՍԷՐՃԵԱՆ

Լեւոն Էքսէրճեան ծնած է 1877ին Կ. Պոլիս, որդի նկարիչ Տէլէմաք Էքսէրճեանի։ Լեւոն՝ գծագրութեան եւ երգեհոն փոխարինած է մարզանքի ուսուցիչի պաշտօնները Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանի մէջ։ 1913 Յուլիս 13ին ամուսնացած է ուսուցչուհի Օր. Զարուհի Հէքիմեանի հետ։ Լեւոն գծագրութեան ուսուցիչ 1902–1906 պաշտօնավարած է, ապա 1910–1913 այցելու ուսուցիչ գծագրութեան, ինչպէս նաեւ 1914–1918 տարեշրջաններին։ Լեւոն Էքսէրճեան մեռած է 8 Յուլիս 1935ին Աղեքսանդրիա։

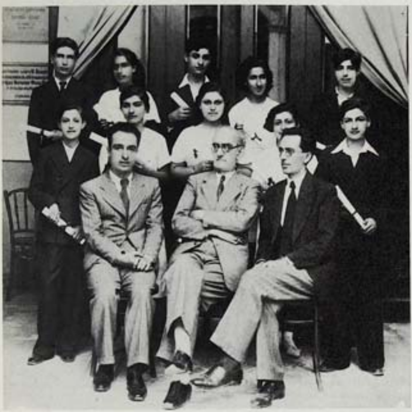

1933–1934Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Նստած Ա. կարգ, 1. Նկարչութեան ուսուցիչ Աշոտ Զօրեան, 2րդ. Տնօրէն Վահրամ Արծրունի
եւ ուսուցիչ Հէքիմեան։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Յարութիւն Հէքիմեան ծնած էր 1884ին Խարբերդ, ուսումը ստացած էր ծննդավայրի Ազգային Կեդրոնական վարժարանը եւ վկայուած 1902ին։ Իր ուսուցիչներն՝ Թուրքէնձարգարեան եւ Յակոբ Սիմոնեանն են։ Յարութիւն 1903ին գացած է Կ. Պոլիս եւ ուսումը շարունակած է Ազգային Կեդրոնական վարժարանը եւ վկայուած։ Կ. Պոլսոյ Ազգ. Կեդրոնական Ուսումնական Խորհուրդէն վկայուած է գաւառական ուսուցիչ վկայականով։

1907–1910 *ուսուցչական պաշտօն վարած է Պրուսայի մէջ, Թարանթարեան անհատական դըպրոցը։* 1910–1912 *տնօրէն Տարսոնի Հայոց Ազգ. դպրոցին մէջ։* 1912 *Սեպտեմբերին գացած է Ակշէհիր եւ տեղւոյն Ազգ. դպրոցին մէջ ուսուցիչ հայերէնի։* 1913*ին Կ. Պոլսոյ Խասգիւղի Ներսէսեան վարժարանը։* 1920–1922 *ուսուցիչ Պոլսոյ Հայ կաթողիկէ Ս. Լուսաւորիչ դպրոցին մէջ։* 1922 *Սեպտեմբերին գացած է Անթիլիաս եւ Ամերիկեան Նպաստամատոյցի որբանոց-վարժարանին մէջ ուսուցիչ։* 1928 *Նոյեմբեր* 10*ին հաստատուած է Աղեքսանդրիա եւ մինչեւ* 1943 *պաշտօնավարած է Հայկազեան եւ Անարատ Յղութեան Քոյրերու դըպրոցներուն մէջ։ Այլեւս ուսուցիչ* 1935*ին Աղեքսանդրիոյ Եկեղեցական Տիկնանց Միութեան կիրակնօրեայ դպրոցի վարիչի պաշտօնը ստանձնած էր։*

«ԱՐԱՄԵԱՆ» ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐԱՑԱՆ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ԵՒ ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1860–1865։
Գէորգ Լոյս-Պարոնեան՝ առաջին վաճառական
Յակոբ Ալլըզեան՝ փայտի վաճառական
Մկրտիչ Ճէվահիրճեան՝ ատենադպիր
Յովսէփ Եուսուֆեան՝ ատենապետ

1891 *Մայիս* 16*ին դպրոցի հոգաբարձու ընտրուած. Գէորգ Եուսուֆեան, Յովհաննէս Զիլֆիճեանց –* 1888*էն սկսեալ հոգաբարձու, որոնց կը թելադրուի կրթական ծրագիր մը կազմել։*

1892–1894։
Ասատուր Պէյ Ճէրքէզեան՝ Ատենապետ
Գաբրիէլ Զարուբեան՝ Ատենադպիր
Խաչիկ Եուսուֆեան
Յովհաննէս Պապազեան, Յակոբ Շէքէր, Նշան Սաճառեան, Քրիստափոր Գալփաքեան, Յակոբ Խիրգեան։

1894 *Յունիս* 15*ին ընտրուած են.*
Ասատուր Պէյ Ճէրքէզեան՝ Ատենապետ
Գաբրիէլ Զարուբեան՝ Ատենադպիր
Յակոբ Աղնաւուրեան, Ալեքսան Պէյ Ճէվահիրճեան, Խաչիկ Եուսուֆեան, Յակոբ Շէքէր։ Վարժարանի տարեկան ընդհանուր ծախք՝ 3000 *ոսկեդրամ։ (Տես Նիստ* 9 *Յունիս* 1894 *Թաղ. Խորհուրդի Աղեքսանդրիոյ)։*

1895–1896։
Վահրամ Վարդապետ Ազարեան, Պերճ Օհանեան, Ալեքսան Ճէվահիրճեան, Լեւոն Գէորգեան, Լեւոն Մկրտիչեան։

1896 *Յուլիսին տեսչական պաշտօնէն հրաժարած են Մկրտիչ Առնաւուտեան եւ ուսուցիչ Միհրան Չիթճեան։*

1897–1899։
Տիգրան Ա. Կամսարական, Լեւոն Մկրտիչեան, Ալեքսան Պէյ Ճէվահիրճեան, Լեւոն Աճաքեան։ (Տես Ատենագրութեան տետր վարժարանի Հոգաբարձութեանց 1889–1914 *Աղեքսանդրիա)։*

1897–1900 *դպրոցի Խնամակալութեան մը.*
Յովհաննէս Մուսթաֆեանց եւ Ալեքսան Պէյ Ճէվահիրճեան։

1899–1900 *Յունիս.*
Տիգրան Ա. Կամսարական, Լեւոն Աճաքեան, Յովհաննէս Մուսթաֆեանց, Գաբրիէլ Զարուբեան,

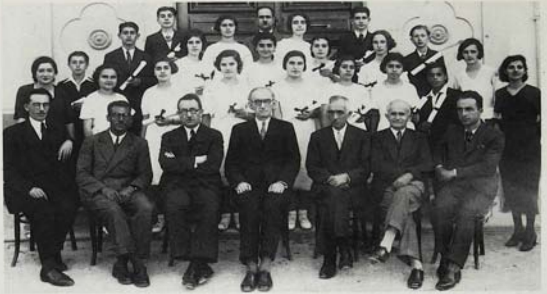

1934–1935Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Ա. կարգ. ձախէն աջ. Ուսուցիչներ Հէքիմեան Արաքելեանի ուսուցիչը, Վրդ Տնօրէն Վահրամ Արծրունի, Գարեգին Գոյանեան, Եռվանդ Թըլըլեան, Աշոտ Զօրեան։

Ալեքսան Պէյ Ճէվահիրճեան, Կարապետ Տէրվիշեան, Օհաննէս Պաղտասարլեան։

1901 Սեպտեմբերէն 1903·

Գէորգ Ն. Իփէկճեան, Տիգրան Խ. Կամսարական, Բժ. Գրիգոր Զօրլուեան, Լեւոն Պէրպէրեան, Կարապետ Տէրվիշեան։

1903–1906·

Միքայէլ Պէյ Թէլիւեան՝ Ատենապետ
Տիգրան Խ. Կամսարական՝ Ատենադպիր
Յակոբ Պէյ Քարթող՝ Գանձապետ
Լեւոն Նիկողոսեան, Կարապետ Տէրվիշեան, Պերճ Օհաննեան, Օհաննէս Պաղտասարլեան։

«Երկու քաղաքներու (Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ) մէջ եւս մեր ազգային գործօնները կը կառավարուին կրթական գործին բարեգործական առանձնական հաղորդակցութիւններով, որոնց մեծագին մէջ թուլամորթ ուսուցիչներ գործից եղան՝ բութ գանձանակներով կը խողխողեն Ազգին ժառանգ ներուն, պատրաստելով զանոնք համեմատական եւ ներկայացնելով ապագայ հայութեան համար»։ (Տես «Արամեան» Հանդէս, 1903, թիւ 4-5, Գահիրէ)։

1906 Հոկտ. 20 – 1908·

Միքայէլ Պէյ Րէիզեան՝ Ատենապետ
Յակոբ Փափազեան՝ Ատենադպիր
Արամ Պէյ Արշաքեան՝ Գանձապետ
Աղեքսանդր Փափուճեան, Գէորգ Ճէյլէրճեան, Ա. Ղազարեան, Հ. Զարուգեան, Բժ. Երուանդ Արշարունի, Միքայէլ Կիւրճեան։

Վերոյիշեալ Հոգաբարձութեան օրով 1906 Հոկտեմբեր 23ին տեղւոյն Սմբատ Բիւրատ գործակցած է իր պաշտօնին։ (Տես «Արեւ», 18 Յուլիս 1908, թիւ 60, Աղեքսանդրիա։ «Լուսաբեր» 25 Հոկտ. 1906, թիւ 283)։

1908–1910 գծուած Հոգաբարձութիւն·

Միքայէլ Մ. Կիւրճեան՝ Ատենապետ
Կարապետ Մկրտիչեան՝ Ատենադպիր

1911–1915 Հոգաբարձութիւնք եւ Ուսումնական Խորհուրդի կազմը·

Յովհաննէս Մութաֆեանց, Տիգրան Խ. Կամսարական, Միհրան Տամատեան, Լեւոն Մկրտիչեան, Բժ. Միսաք Ժամկոչեան, Մէթր Գէորգ Գայեան։

1916–1918·

Վահան Գ. Թէքէեան, Լեւոն Մկրտիչեան, Գառնիկ Գըլըճեան, Հայկ Պէրպէրեան, Գէորգ Սարգիսեան, Յարութիւն Նաճարեան։

1918–1920·

Գէորգ Ճէյլէրճեան՝ Ատենապետ
Մեսրոպ Նորատունկեան՝ Ատենադպիր
Գառնիկ Գըլըճեան, Լեւոն Մկրտիչեան, Յ. Տէր Յակոբեան։

1921–1922·

Մէթր Միհրան Թէլեան, Տիգրան Թանթաճեան, Շաւարշ Միրզեան, Վաղարշակ Աբրահամեան։

1923–1925·

Մեսրոպ Նորատունկեան, Սուրէն Կէօնճեան, Հրաչեայ Փէհրիզեան, Յակոբ Տէր Յակոբեան, Գասպար Ն. Իփէկճեան, Լեւոն Աղնուրեան։

Վերոյիշեալ Հոգաբարձութեան այս շրջանին, 1923 Հոկտեմբերին, տեղւոյն պաշտօնին կոչուած է Նիկոլ Աղբալեան, վարժարանի շէնքին մէջ նորոգութիւններ կը կատարուին եւ կը ծախսուի 600 եգիպտական ոսկի։

1928 Մայիս 17ին կազմը·

Վաղարշակ Աբրահամեան, Արամ Գրաշէրեան, Արշաւիր Յ. Կարինեան, Մէթր Սամսոն Մ. Շահ-պազ, Կայծակ Գոզանեան, Պետրոս Մուղալեան։

1930–1932·

Կարապետ Մկրտիչեան, Միհրան Թագաթեան, Սարգիս Ճանիկեան, Պետրոս Աբիկեան, Մ. Գասպարեան, Ներսէս Կէսարեան, Խաչիկ Յովհաննէսեան։

1933–1934·

Միհրան Թագաթեան,՝ Ատենապետ
Պետրոս Աբիկեան՝ Ատենադպիր
Կարապետ Մկրտիչեան, Գէորգ Գույումճեան, Սարգիս Ճանիկեան։

1935–1937·

Սերժ Եազըճեան, Զարեհ Փայեան, Արամ Շիրինեան, Կարօ Յակոբեան, Սուրէն Կէօնճեան, Բժ. Հրաչեայ Պէնկլի-Փափազեան։

1946–1947Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Ա. կարգ. Օրդ Լեւոն Սէֆէրեան, Տնօրէն Յակոբ Նալպանտեան, Հոգաբարձու Արամ Դիքնաց Մարգարեան, Առաջնորդական Փոխանորդ Պսակ Վրդ. Թումայեան, Հոգաբարձուներ Մարտին Քարքհանճեան, Դանիէլ Ղազարեան, վերջին՝ Յակոբ Թոփալեան, Բ. կարգ. Ուսուցիչ Բիւզանդ Տիւրքէնեան եւ Մանէեան։

1947–1948Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Կեդրոնը, Փոխ Տնօրէն Դոկտոր Գալաճեան, Ձախ ծայրը, ձախէն աջ. 4րդ Ուսուցիչ Բիւզանդ Տէրտէրեան։

1938–1940·

Տիգրան Մարգարեան՝ Ատենապետ
Գալուստ Յարութիւնեան՝ Ատենադպիր
Դանիէլ Ղազարեան, Պերճ Պապիկեան, Սմբատ Յովսէփեան, Կարօ Յակոբեան, Սուրէն Կէօմճեան, Բժ. Հրաչեայ Պէնլի–Փափազեան։

1942–1944·

Կարապետ Միքայէլեան՝ Ատենապետ
Բժ. Արտաշէս Դարամանեան՝ Ատենադպիր
Պերճ Դանիէլեան, Լիւսիէն Թոքաթլեան, Պերճ Պապիկեան։

1944–1946·

Յարութիւն Սրբինեան՝ Ատենապետ
Պերճ Պապիկեան՝ Ատենադպիր
Դանիէլ Ղազարեան, Կարօ Յակոբեան, Կայծակ Պօղաճեան, Ռաֆֆի Դըրմանեան, Միհրան Թագաթլեան։

1947–1950·

Դանիէլ Ղազարեան՝ Ատենապետ
Ռաֆֆի Դըրմանեան՝ Ատենադպիր
Տիգրան Սրապեան, Բենիամին Սամուրեան, Յակոբ Փիլիկեան։

1949-1950Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (ահա ցանկը)

Ա. շարք, ձախէն աջ. Ուսուցիչ Բիւզանդ Տիրկիրեան, Լեւոն Սէֆէրեան, Տնօրէն Միհրան Հերարտեան, Գարեգին Գոյաճեան, Մաւէեան։

1950–1953.
Խաչիկ Գըրմանեան՝ Ատենապետ
Տիգրան Սրապեան՝ փոխ-ատենապետ
Եդուարդ Լ. Շիշմանեան՝ Ատենադպիր
Յակոբ Փիլիկեան, Վազգէն Եսայեան, Բենիամին Սամուրեան

1954–1956.
Եդուարդ Լ. Շիշմանեան Ատենապետ
Յարութիւն Ն. Ամատունի՝ Բ. Ատենապետ
Հայկ Քէրապեան՝ Ատենադպիր
Արթօ Մաղաքեան, Սարգիս Պիւլպիւլեան, Տիգրան-Հայկ Գուլթուանեան, Վաչէ Զորուքեան, Շիշմանեան Երուանդ։

1957–1960.
Յարութիւն Ն. Ամատունի՝ Ատենապետ
Սարգիս Պիւլպիւլեան՝ փոխ-ատենապետ
Լեւոն Եղիայեան՝ Ատենադպիր
Վահան Ալեքսանեան, Հրանդ Դանիէլեան, Արմէն Փափազեան, Հայկ Քէրապեան, Տիգրան-Հայկ Գուլթուանեան

1908 Յուլիս 25ին կազմուած է Կրթական Յանձնախումբ մը վերաքննելու համար կրթական ծրագիրը. անդամներ՝ Բժ. Միսաք Ժամկոչեան, Միհրան Տամատեան, Յակոբ Պէզիքեան, Լեւոն Մըկրտիչեան, Յակոբ Աղաւելը։

Պօղոսեանի 1901ի Հոգաբարձութեան կազմը. Գէորգ Ն. Իփէկեան, Տիգրան Ե. Կամսարական, Բժ. Գրիգոր Զօրյանեան, Լեւոն Պէրպէրեան, նկատի առնու վարժարանի անունէն Համբարձում Պէրպէրեանի կրթական սկզբունքները ի մտին, ընդունական յառաջիկայ տարեշրջանի կարգադրութեան 1901–1902 եւ վերաբերող տարին։ Յիշեալ սկզբունքներին համաձայն վարժարանը պատրաստական դասընթացին վերածուած եւ այս առթիւ նոր պաշտօնեայ մը անցած է ուսուցչական մարմնոյն վրայ։ «Մանկավարժ խնամք հայ լեզուի ուսուցման, զուգընթաց դիւրին ուսման դիւրութեանց թանգարան մը. նախակրթարանի ծրագիրը ընդունած է Կեդրոնական Ուսումնական Խորհուրդին կողմէ, կատարուած տարրական նախակրթարաններու ծրագիրը. պետական պաշտօններու պահանջքներ իւր իւր յատկութիւններով։ Իսկ մանկապարտէզի համար պատրաստուած է առանձին ծրագիր մը. դպրոցը կը բացուի 1 Հոկտ. 1901ին։ (Տես «Արշալոյս» լրագիր, 5 եւ 21 Սեպտ. 1901, Բ. տարի, Թիւ 214, Գահիրէ)։

ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏ – ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՈՒՀԻՆԵՐ

1898–1899.

Արմենուհի Գարագաշեան՝ Պոլսեցի, Հայկուհի Պասմաճեան՝ Խարբերդցի, Նուեմի Կ. Նշանեան՝ Պոլսեցի, Եսթեր Պօղոսեան՝ Կելիպոլուցի։

1903–1904.

Գառնիկ Դըլըճեան, Յակոբ Նորատունկեան, Գրիգոր Տէրվիշեան, Լեւոն Աղնաւորեան։

1904–1905.

Արամ Անլեան, Տիգրան Թահթաճեան, Արամ Զալըղեան, Հայկ Սմբատ Բիւրատ, Նուպար Պէրէքեան, Սանդուխտ Ճատախեան։

1906–1907.

Վաղարշակ Աբրահամեան, Կարապետ Աշըր-Լեւոն Աշըգեան, Արմենակ Կէօսէեան, Հմայեակ Ամիրեան, Սմբատ Խանճեան, Արշալոյս Սաֆրաստեան, Սուրէն Կէօսէեան, Սաթենիկ Թահթաճեան, Սրբուհի Նորատունկեան, Արմենուհի Հարէթեան, Նուպար Գարագաշեան, Վարդուհի Կիւրեղեան, Աղաւնի Էքմէքճեան։

1908–1909.

Ֆրանկիսկ Խանճեան, Սահակ Նորատունկեան, Արշաւիր Կարինեան։

1910–1911.

Հրաչեայ Պէնլի Փափազեան, Հրանդ Զիլինկիրեան, Օննիկ Տէօրմէնեան, Ստեփան Պասուչեան, Սենեքերիմ Թէօլէքճեան, Պաղարիկ Աբրահամեան, Սրբուհի Ճանինեան։

1912–1913.

Արուսեակ Նազարեան, Լուսնթագ Թահթաճեան, Մարի Ղազարեան, Մարիցա Զուլճեան, Վիքթորիա Զուլճեան, Աղնիւ Գաբրիէլեան, Անդրանիկ Խանճեան, Արամ Կ. Սանփանեան, Պարոյր Տէօրմէնեան, Շաւարշ Պէնլի Փափազեան, Տիգրան Ալեքսանեան։

1914–1915.

Աննիկ Աբրահամեան, Մարի Մէքեան, Վերժին Գույումճեան, Բրաքսի Տէր Յովհաննէսեան, Մելինէ Եղմէնեան, Մարի Աստուրեան, Մարի

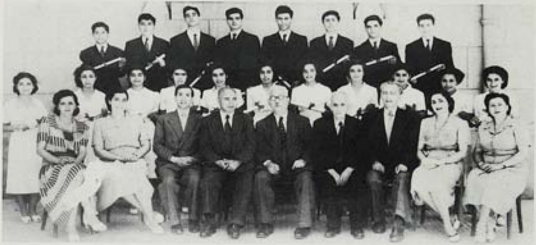

1960–1961Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Ա. կարգ նստած, ձախէն աջ. Օրդ Պերճուհի Սիրունի Սարգիսեան, Բիւզանդ Տիւրքէրեան Լեւոն Սեփէրեան, Տնօրէն Միհրան Հերարտեան, Գարեգին Գայանեան, Մասէեան։

Թիւլպիւզեան, Անիկ Տէյիրմէնճեան, Սիրանոյշ Գայասարեան, Եղիսաբէթ Փաշայեան, Սիրանոյշ Հացագործեան։

1915–1916.

Զապէլ Տահիճեան, Պայծառ Եղուշեան, Եւտոքսիա Թուլումճեան, Սիրանոյշ Մխիթարեան, Երանուհի Թիրիաքեան, Նուարդ Մէհրաբեան, Արաքսի Թահթաճեան, Մարի Նաճարեան, Շաքէ Նչիկեան, Հայկանոյշ Էրմոեան, Արուսեակ Մամուրեան, Պայծառ Նողաչեան, Յաֆինա Սիրապեան, Լեւոն Արփիարեան, Լեւոն Մուրատեան։

1916–1917.

Ա. Ղազիկեան, Գ. Մամուրեան, Գ. Դերձակեան, Ե. Գօզուեան, Գէորգ Արելեան, Ե. Չօպանեան, Մ. Մոզեան, Արշալոյս Մխիթարեան, Անժէլ Խէչիկեան, Զապէլ Թիւլպիւզեան, Լուսընթագ Գազազեան, Գէրճուհի Նալբանդեան, Մաթէնիկ Իփէկճեան, Գէրճուհի Ճիլիրճեան, Գէրճուհի Տիրատուրեան, Տիգրանուհի Քէօչէեան։

1917–1918.

Անիգա Գարագաշեան, Ժընեվիէվ Գույումճեան, Հռիփսիմէ Մարգոսեան, Արաքսի Նաճարեան, Արաքսի Տահիճեան, Մարի Զէրգէլեան, Սիրանոյշ Գաղատեան, Գարեգին Եէմէնիճեան, Աղեքսանդր Խաչէնաեան, Յակոբ Միրզայեան, Սուրէն Մուրատեան, Մկրտիչ Յովսէփեան, Սըմբատ Յովսէփեան, Լեւոն Ներսէսեան, Գրիգոր Չիլինկիրեան։

1918–1919.

Թագուհի Գէորգեան, Արտեմիս Վարդանեան, Լուսանոյշ Եարամեան, Աստղիկ Տէյիրմէնճեան, Արշալոյս Թահթաճեան, Էլիզա Նչիկեան, Մաթէնիկ Գէորգեան, Եսթեր Տամատեան, Երմոնէ Յովակիմեան, Վարդուհի Տափչակեան, Գէրճուհի Ղազարեան, Աղաւնի Թիրեաքեան, Վիքթոր Բարսեղեան, Հայկ Եազմաճեան, Աւետիս Եէմէնիճեան, Գարապետ Թաշճեան, Անդրանիկ Թոփճեան, Հայկ Ց. Կարինեան, Գրիգոր Մամուրեան, Յովսէփ Մամուրեան, Աշոտ Մերդինեան, Սարգիս Նիզամեան, Վահան Չիլինկիրեան, Տիգրան Տատեան, Միհրան Փամպուքեան։

1919–1925.

Գարբիս Մամասեան, Բերսեղ Դարբինեան, Նուրիկա Եաղճաթէեան, Նուարդ Աղէկեան, Անժէլ Գարագաշեան, Երանուհի Էքշերեան, Արշալոյս Տէր Գօզեան, Վիքթորիա Եղուշեան, Գէթրին Գէորգեան, Տիգրանուհի Տէչէլճեան, Զարուհի Զօրայեան, Աղաւնի Սուքիասեան։

1920–1921.

Գէրճուհի Արամեան, Անժէլ Եսայեան, Եղիսաբէթ Դանիէլեան, Արուսեակ Խորալեան, Յովհաննէս Գուրապեան, Գէորգ Ալճեան, Գազարի Դույումճեան, Յակոբ Ա. Սանդաճեան, Անդրանիկ Սապունճեան, Գրիգոր Ժամկոչեան, Հայկ Գատուրեան, Ժիրայր Եէմէնիճեան,։

1921–1922.

Յովսէփ Մամուրեան, Տիրան Անէմեան, Արմինէ Գէորգեան, Սաթենիկ Ալճեան, Գէրճուհի Գաստասարեան, Շուշանիկ Դրիգորեան, Արշալոյս Դարաքճեան, Արամ Սահակեան, Յակոբ Գարագաշեան, Տիգրանուհի Գայանեան։

1924–1925.

8րդ դասարանէն վկայեալ-շրջանաւարտ Սառա Արամեան, Արմենուհի Տատաքեան, Արփինէ Տէօքմէճեան, Վահէ Իփէկճեան, Յակոբ Դուլիթեան, Անդրանիկ Գէորքեան, Յարութիւն Ծաղրիքաթօղեան, Բենիամին Մամուրեան,

1925–1926ի շրջանաւարտ դասարանը վկայական չէ ստացած նկատելով որ 1926–1927 դպրոցական տարեշրջանին 9րդ դասարան մը բացուած է, ըստ հետեւեալ յայտարարութեան. «Ներկայ պայմաններու մէջ քանի որ կարելի չէ եգիպտահայութեան միացեալ ուժերով ունենալ երկրորդական վարժարան մը, որ գաղութահայութեան ազգային մշակոյթի վառարան դառնայ, պէտք է գոհանալ 9րդ դասարանով, որ այս տարի (1926–1927) պիտի բացուի։ 9րդ եւ վերջին դասարանը, որու համար ազգային իշխանութիւնը ոչ մէկ զոհողութիւն պիտի խնայէ»։ (Տես Գալուստեան Ազգ. Վարժարան, «Յուսաբեր», 17 Յուլիս 1926, թիւ 90)։

1926–1927 տարեշրջանին 9րդ դասարանէն վկայուած են. Թագւորեան Շուշան, Տատաքեան Սիրվարդ, Գալուստեան Լեւոն եւ Գէորգեան Ներսէս։

1927–1928ի շրջանաւարտներն են. Աւագեան Նուարդ, Ալճեան Արշալոյս, Աֆրիկեան Սաթե-

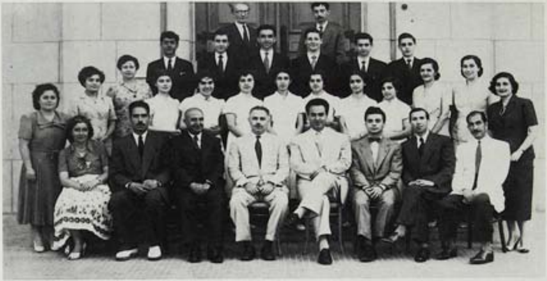

1962–1963Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Կեդրոնը. 4րդ անձը Լեւոն Գալէմքերեան, 6րդ Բիւզանդ Կրանեան, Տեսչական մարմին։

նին, Փարմազօղլեան Նուարդ, Հաճնլեան Փառանձեմ, Աստուրեան Փիլիպպոս Փէրմէզեան Վահէ, Գարունեան Միհրան, Դուրիթեան Յակոբ, Զօրայեան Աշխէն, Մէլքոնեան Միհրան, Ծատուրեան Մարտիրոս, Տէրզեան Յակոբ, Քիւրքճեան Յովսէփ, Գույումճեան Մարիամ։

1928–1929 տարեշրջանին 8րդ դասարանէն վկայուած են շրջանաւարտները․ Այգըեան Նուարդ, Աթեյեան Սարգիս, Արզումանեան Երուանդ, Քէնտէրեան Մարի, Կիւլպէնկեան Արամ, Նորքենդեան Արաքսիա, Ծատուրեան Ռեհենա, Պետրոսեան Մարի, Սերոբեան Նուպար, Տիւզէլեան Բիւզանդ, Փափազեան Լեւոն, Դուրիթեան Նուարդ։

1929–1930 տարեշրջանէն սկսեալ մինչեւ 1935–36 տարեշրջանը վարժարանը ունեցած է մինչեւ 7րդ դասարան եւ 7րդէն վկայական տրուած է աշակերտներուն։

1936–1937 տարեշրջանին վարժարանը ունեցած է մինչեւ 6րդ դասարան։

1937–1938ին կազմուած է 7րդ դասարանը, բայց վկայական չէ տուած, որովհետեւ որոշուած է նոյն 1938–1939 տարեշրջանին վերադառնալ 8րդ դասարան, որ բացուած է եւ նոյն աշակերտները 8րդն ալ շարունակելով 1938–1939ի դպրոցական տարեշրջանին ստացած են 8րդի վկայական, եւ այս թուականէն ի վեր մինչեւ 1949–1950 տարեշրջանը, աւարտական կարգը միշտ 8րդի վկայականով թողած է վարժարանը։

1929–1930ի շրջանաւարտները․

Այգըեան Լեւոն, Այգըեան Ծաղիկ, Բարսեղեան Մարի, Գարաաշեան Աղնիւ, Դուրիթեան Լեւոն, Երամեան Գոհարիկ, Քէնդէրեան Արմենուհի, Լեւոնեան Արաքսի, Լեւոնեան Մայտա, Խաչատուրեան Ովսաննա, Հեքիմեան Հրանոյշ, Ներսէսեան Ալիս, Նիկիտեան Հայկուհի, Ծատուրեան Անահիտ, Պապազեան Հերմինէ, Պետրոսեան Արմենուհի, Սիւլահեան Մարի, Փանոսեան Սիրվարդ, Աթէշեան Կարապետ, Ասատեան Հայկ, Եսայեան Վարդգէս, Մամուրեան Լեւոն, Մանուկեան Բիւզանդ, Մանուկեան Պետրոս, Միսաքեան Կարապետ, Յարութիւնեան Երուանդ, Նազարէթեան Յարութիւն, Մամուրեան Լեւոն, Ծատուրեան Ստեփան, Ոսկերչեան Հանրի, Փիլիպեան Վահէ, Քէշիշեան Նշան, Օրջանեան Սարգիս, Ձէրմանեան Ժիրայր։

1930–1931․

Աբրահամեան Վերժին, Եղիայեան Զարուհի, Զոյրմայեան Զապէլ, Քալուրեան Մելինէ, Խաչատուրեան Նուարդ, Կիրիշեան Ազատուհի, Մաթոսեան Լեւոն, Յովհաննէսեան Սիրուհի, Ներսէսեան Ալիս, Ոսկանեան Էլիզա, Ոսկուրեան Սիրուհի, Ոսկեան Տիրուհի, Պահլէեան Արաքսի, Պապազեան Արփինէ, Պարտիզպանեան Շամիրամ, Դերեան Կարպիս, Եսայեան Անդրանիկ, Քիրեճեան Սերովբէ, Քասունեան Յարութիւն, Հէքիմեան Հրաչ, Սարգիսեան Արտաշէս, Վարդանեան Պետրոս, Օթմանեան Անահիտ։

1931–1932․

Երամեան Արաքսի, Մօսկեան Ժիրայր, Ոսկանեան Ռոզի, Պապազեան Ժանէթ, Օհանեան Սարգիս, Մարտիրոսեան Զապէլ, Յովհաննէսեան Լուիզ, Սուլթանեան Տիգրանուհի, Փափազեան Ծաղիկ, Հէքիմեան Նշան, Սիւլահեան Տիրան, Փիլիպեան Տիգրան։

1932–1933․

Ադամեան Վարդուհի, Աւետիքեան Զապէլ, Եափուճեան Ծաղիկ, Քոլմասեան Արաքսի, Պալեան Ովսաննա, Փափուճեան Արմինէ, Իսկէրեան Յովսէփ, Պօղոսեան Վարդան, Քէօշկէրեան Մուրատ, Ծրունեան Խոսրով։

1933–1934․

Ադրարեան Վէքթորիա, Ամիրեան Զուարթ, Գարաօղլանեան Ալիս, Ճիհանեան Հերմինէ, Ջինկիրեան Մարի, Պալաճանեան Արփինէ, Պետրոսեան Ծաղիկ, Սարաֆեան Աղնիւ, Տիգրանեան Աննիկ, Բրուտեան Բիւզանդ, Քէնտէրեան Յարութիւն, Զարմայրեան Գրիգոր, Օրջանեան Անդրանիկ, Օգումաշեան Կարապետ, Ծրունեան Խորէն։

1934–1935․

Արթայեան Լեւոն, Բարսեղեան Հերմինէ, Գութնուեան Պերճուհի, Գույումճեան Մարի, Քէնտէրեան Արաքսի, Խանամիրեան Արուսեակ, Ճիզմէճեան Արաքսի, Պապազեան Զապէլ, Զարմայրեան Աղասի, Վարժապետեան Զապէլ, Այգըեան Շուշան, Տէյիրմէնճեան Լուսի, Ոսկեան Գրիգոր, Պապազեան Յովհաննէս, Գույսուզեան Տէլէմաք, Փանոսեան Եղիա, Փիլիպեան Լեւոն, Քիրազեան Հայկ։

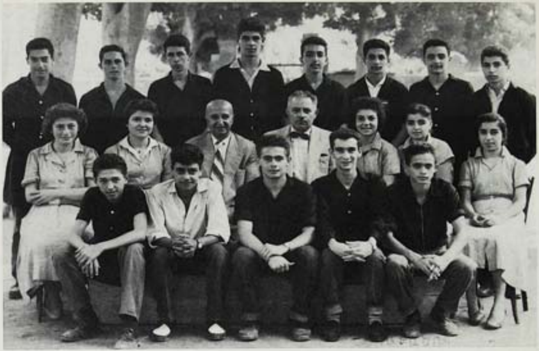

1956–1957Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Բ. կարգ նստած, Աւագ Ուսուցիչ Լեւոն Սէֆէրեան եւ Տնօրէն Լեւոն Փայլէմճեարեան։

1935–1936·

Գարաքէօզեան Հայկանուշ, Մանուկեան Աղնիւ, Թաֆայեան Մարի, Վառվառեան Հերմինէ, Տէօմէճեան Լուիզ, Նարսէսեան Քնարիկ, Զաքարեան Յակոբ, Ղազարեան Գաբրիէլ, Մանուկեան Կարօ, Գուլճարեան Հրանդ։

1936–1937 եւ 1937–1938 տարեշրջաններուն աւարտական դասարան չէ կազմուած։

1938–1939 տարեշրջանի շրջանաւարտները·

Գազանճեան Նուարդ, Գույումճեան Մարի, Գույումճեան Շաքէ, Նափուճեան Շուշան, Պօճէյեան Յասմիկ, Սարգիսեան Սրբուհի, Սէրթեան Գեղանոյշ, Մեջքոնեան Լեւոն, Զարմազեան Զաքար, Պաղարիկեան Օննիկ։

1939–1940·

Աֆրիկեան Արմենուհի, Նազմուրեան Վերոնիկ, Խաչատուրեան Արփինէ, Խանամիրեան Շաքէ, Մամաքեան Արշալոյս, Վառվառեան Սոնա, Տօպալեան Արաքսի։

1940–1941·

Ամիրեան Ալիս, Գարամանեան Այտա, Նափուճեան Սիրուն, Թաղագեան Ալիս, Թէրզիպաշճեան Զուարթ, Թոռունեան Լիւսի, Կաֆֆեան Սոնա, Սիմոնեան Արաքսի, Աֆրիկեան Կարոլին, Թընկըրեան Նուպար, Գոյաճեան Աբրահամ, Սարգիսեան Սարգիս, Վառվառեան Պերճ, Փանոյեան Գէորգ, Ճրունճեան Պետրոս։

1941–1942·

Իսկենտերեան Մաննիկ, Թաղագեան Լիւսի, Թոռունեան Էլիզ, Մահտեսեան Ալիս, Պապիկեան Մարի, Տէրունեան Անժէլ, Օհանեան Գոհարիկ, Պապուճեան Արփինէ, Ամիրեան Պերճ, Բարսեղեան Համբիկ, Ծայլարեան Վազգէն, Սիրապեան Վահէ, Սիմոնեան Վահէ, Ճրունճեան Գեղամ, ամէնքն՝ Կարապետ Գիւնեան։

1942–1943·

Կանիմեան Յովհաննէս, Տէր Յակոբեան Արմենակ, Մընչըքիկեան Վարդուհի, Փամպուքճեան Ալիս, Փամպուքճեան Շաքէ։

1943–1944·

Գէորգեան Անահիտ, Փարլաքեան Զապէլ, Իսկենտերեան Յակոբ, Մինասեան Ժիրայր, Տօրաքճեան Վարդգէս, Փիլիկեան Յակոբ, Կարոյեան Ժընէվիէվ, Պօճայեան Արմինէ, Կաքարեան Սիրարփի, Պայեան Պետրոս, Քիւփէլեան Վարուժան, Պուտաքեան Արշալոյս։

1944–1945·

Տինքիլեան Ալիս, Կանիմեան Յակոբ, Ճէզայիրլեան Արշալոյս, Միսաքեան Հայկանոյշ, Խաչատուրեան Հրայր, Համբարձումեան Յարութիւն, Մարտիրոսեան Գրիգոր, Տէմիրճեան Յուրէն, Ղազիկեան Յարութիւն։

1945–1946·

Էմիրեան Ազատուհի, Թաշճեան Անահիտ, Նալպանդեան Աննիկ, Մանուկեան Նուարդ, Յովունեան Էլիզ, Գոյաճեան Ալիս, Այանեան Արմենակ, Թոռունեան Կարօ, Գարահիսարեան Վահէ, Կանիմեան Աւետիս, Մուրատեան Բարսեղ, Գալուստեան Գէորգ, Վառվառեան Հրայր, Տէրունեան Յակոբ։

1946–1947·

Աշճեան Մարի, Նալպանդեան Աստղիկ, Զարմազեան Մարգրիտ, Տատուրեան Նուէր, Փափազեան Աղնիւ, Թոռունեան Նուպար, Կանիմեան Կարապետ, Նազարեան Սահակ, Շիմշիրեան Արմենակ, Տիգրանեան Տիգրան, Փափազեան Պօղոս, Իսկենտերեան Պետրոս։

1947–1948·

Իբրոյեան Թագուհի, Էքէրեան Գոհարիկ, Թէրզիպաշեան Շուշան, Ճէզվէճեան Ծովիր, Մարտիրոսեան Թերեզա, Մկրտիչեան Նուէր, Քէաչըրճեան Վերժին, Խաչերեան Յովսէփ, Գազանճեան Լեւոն, Մանուկեան Գ. Նուպար, Մանուկեան Մ. Նուպար, Մարգարեան Յարութիւն, Մուղայեան Վահէ, Յարութիւնեան Հայկ, Նալպանդեան Մկըրտիչ, Ճրունճեան Եղուարդ։

1948–1949·

Աշճեան Անժէլ, Գալֆայեան Վարդուհի, Գէորգեան Սիրվարդ, Զատոյեան Ալիս, Կանիմեան Արփինէ, Խանամիրեան Մարի, Կէպէլեան Մարգրիտ, Ճէլալեան Անահիտ, Պէրպէրեան Յովաննա, Սիրապեան Անահիտ, Եղիշեան Կարապետ, Կարապետեան Երուանդ, Համբարձումեան Պերճ, Մխիթարեան Արթօ, Մուրատեան Յակոբ, Յակոբեան Խաչիկ, Չէքմէճեան Յարութիւն։

1960-1961Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Ա. կարգ նստած, Ուսուցիչք Միսաք Թիւֆէկեան, Լեւոն Սէֆէրեան, Առաջնորդական Փոխանորդ Զաւէն Եպս. Չինչինեան, Հոգաբարձուներ Մարտին Ջարբհանելեան, Օր. Ամատունի, Տնօրէն Լեւոն Փալէմճեարեան, Արաբերէնի Ուսուցիչը։

1949–1950 ·

Զատոյեան Անահիտ, Թաշճեան Վարդուհի, Գէորգեան Հերմինէ, Գէրպէրեան Քնարիկ, Տօլապճեան Էլիզա, Դաշճեան Ռաֆֆի, Դարպասապետեան Գէորգ, Թիւթիւնճեան Յակոբ, Գաղատեան Գեղամ, Սէֆէրեան Վրէժ, Կիւլէչեան Պօղոս։

1950–1951 · Զատոյեան Մարի, Թամրեան Ցոլինէ, Թիւֆէնկճեան Մարի, Խաչատուրեան Արփինէ, Կաքօեան Գեղանուհի, Մայիսեան Հայկուհի, Միսիրեան Սիրվարդ, Մկրտիչեան Անժէլ, Գալստեան Անոյշ, Փաշայեան Անոյշ, Փիռանտարեան Անահիտ, Դարբինեան Կարպիս, Դէորդեան Գէորգ, Զուրիկեան Վարուժան, Մարգարեան Հրայր, Մեսրոպեան Նշան, Ցարութիւնեան Յովհաննէս, Գալստուրեան Մուրատ, Սվաճեան Գէրճ։

1951–1952 ·

Փափազեան Սոնա, Մինասեան Սոնա, Տիարբեան Մարօ, Զուրիկեան Մաքրուհի, Թաթիկեան Արամ, Տինկիրճեան Եդուարդ, Մանճըլըղեան Գրիգոր, Քիւփէլեան Միսաք։

1952–1953 ·

Տատուրեան Արմէն, Մէլքեան Խաչիկ, Մէյրեան Լեւոն, Տէօլէեան Սամսոն, Մէլքեան Լօրա, Զիլինկիրեան Հայաստան, Տէօլէեան Զարուհի, Քիւսնէրեան Հրանոյշ, Բարդիկեան Արշալոյս, Վարդանեան Նոյեմի, Մէլքեան Անժէլ, Տէօքմէճեան Սիրան, Տէօքմէճեան Վեհանոյշ, Մերունեան Ճաքլ։

1954–1955 ·

Գաֆֆայեան Անահիտ, Թովմասեան Բարիզ, Ժամկոչեան Սոնա, Մինասեան Զապէլ, Ծիկէլեան Սոնա, Փիլիկեան Նոյեմի, Քիւփէլեան Անահիտ, Առաքելեան Յակոբ, Մեսրոպեան Տիգրան, Մուրատեան Յակոբ, Յակոբեան Եսայի, Նաճարեան Կարպիս, Ճղթայեան Բիւզանդ, Սարգիսեան Հրայր, Ճղթայեան Գէրճ, Գօլաճեան Նազարէթ։

1955–1956 ·

Ոսկերիչեան Մարգարիտ, Փարիզեան Լիւսի, Փիլիկեան Անայիս, Գասպարեան Սիւզան, Մամճեան Ալին, Մարտիկեան Շուշան, Տէր Սարգիսեան Հուրի, Տինկիրճեան Սիւզան, Սարգիսեան Լուսին, Մարտինեան Սեդա, Քոմշեան Վարուժան, Մամուրեան Նուպար, Տէր Սարգիսեան Հրաչ, Գայարեան Գրիգոր, Փափազեան Տիգրան, Գօրաճեան Վահան։

1956–1957 ·

Սարաֆեան Արփինէ, Մանճըլըղեան Ալին, Ոսկերիչեան Յասմիկ, Գույումճեան Բերուզ, Սարգիսեան Անթառամ, Մուշեղեան Արա, Սէմէրճեան Գէորգ, Խաչեան Եդուարդ, Գասապեան Նշան, Նալչաճեան Օննիկ, Գամաճեան Ժիրայր, Տէր Գէորգեան Սարգիս, Քիւփէլեան Վահէ, Ճամլեան Աւետիս, Մանուկեան Հրաչ, Զուլալեան Սարգիս, Մակարեան Կարօ, Զատոյեան Գէորգ։

1957–1958 բարձրագոյն նախակրթարանէն վկայուած են 18 հոգի։

1958–1959 ·

Ճաքմաքճեան Ժիրայր, Թաթիկեան Վահէ, Մաստանեան Սարգիս, Գազարեան Արմէն, Դէլդէեան Պօղոս, Դարբինեան Նազարէթ, Գօլաճեան Յակոբ, Գարօեան Գէորգ, Արթինեան Յակոբ, Գամաճեան Արա, Հինդլեան Յարութիւն, Փալանճեան Գէրճ, Գարամեան Սամսոն, Դասապեան Գրիգոր, Զէյթունցեան Նուպար, Գույումճեան Միհրան, Մանուկեան Արթօ, Գալէրքեան Մարօ, Տէր Գէորգեան Շուշան, Ոսկերիչեան Ալին, Խորասանճեան Անահիտ, Մանուկեան Յասմիկ, Թէրզեան Արուսեակ, Կէօնճեան Ալին, Քէօրօղլեան Մարլինա։

1959–1960 ·

Զամքըրթեան Արա, Գէորգեան Անդրանիկ, Զէրքէլեան Գառնիկ, Ասատուրեան Արփի, Գույումճեան Գրիգոր, Ճիլմանեան Հրաչ, Սէմէրճեան Ալեքսան, Մանասեան Նազարէթ, Օրքանեան Յակոբ, Նազարեան Գարբիս, Հայաթեան Նուպար, Գանանեան Շուշան, Նալբանդեան Սոնա, Սէրվանեան Մէրի, Գասապեան Յասմիկ, Սահակեան Սիլվա, Գէորգեան Ճաքլ, Խաչեան Սիլվա, Սարահիսարեան Սիրան, Մանուկեան Աննա, Գարաճեան Մարգրիտ, Գօլաճեան Վիքթորիա, Հինդլեան Մարալ, Տէր Գէորգեան Յասմիկ, Արիստակէսեան Սիլվա, Գասապեան Սոնա, Մարգարեան Սեդա, Զաքարեան Անահիտ, Վարդապետեան Մարի։

1960–1961 Բարձրագոյն Նախակրթարանէն վկայուածները·

Մանուկեան Լիւսի, Ոսկերիչեան Շնորհիկ, Սխտորեան Մադլէն, Գամաճեան Նաիրի, Նա-

1961–1962Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Նստած Ա. կարգ. Արաբերէնի Ուսուցիչը, Տնօրէն Լեւոն Քալէմքեարեան, Առաջնորդական Փոխանորդ Զաւէն Եպս. Չինչինեան, Հոգաբարձու Յարութիւն Ամատունի, Ուսուցիչը եւ Ուսուցչուհին Օր. Պերճուհի Սրբուհի Սարգիսեան։

պանդեան Սիլվա, Մինասեան Յարութիւն, Արմաղանեան Յակոբ, Մարանճեան Յակոբ, Շղթայեան Հմայեակ, Սերունեան Կարօ, Գօզուեան Համբարձում, Դալլենեան Յրա, Գաստեան Աղեքսանդր, Սիլվանեան Փոլին, Բէօշէեան Հայկանուշ, Համբարձումեան Սոնա, Զուրիկեան Սոնա, Գէպէրեան Էլիզ, Արամեան Անի, Տապանեան Սոնա, Խասեան Սեդա, Ապարեան Հերմինէ, Տօրուեան Վերժին, Գալֆեան Նուպար, Թապաքեան Մարութ, Սարգիսեան Հրաչ, Հաղապօրեան Գէրճ, Փարիքեան Սեդրակ, Դարպասեան Դերենիկ, Գալըճեան Վարդ, Էնֆիաճեան Գաբրիէլ, Մանուկեան Արամ, Ճելեպեան Վարդգէս, Գիրիշեան Կարօ, Քէշիշեան Սահփան, Գույումճեան Կարօ, Սարգիսեան Միքայէլ։

1961–1962·

Զէյթունցեան Հայկուհի, Մարտիկեան Սիրվարդ, Կարապետեան Ալիս, Ճինիզեան Սիրվարդ, Գումրիկեան Անահիտ, Բոյաջեան Նազիկ, Ճամպազեան Վարդուհի, Գէրգէրեան Անահիտ, Գոհճէլեան Էլիզ, Սէմէրճեան Ալիս, Թաշճեան Ալիս, Աւագեան Հայկուհի, Գույումճեան Աննա, Գիւլխանեան Աննա, Մարանճեան Ալիս, Նուրեան Լիւսի, Զաքարեան Լիւսի, Գանտոյեան Ռոզ, Գանտոյեան Տիրուհի, Գասպարեան Զուարթ, Վասլատեան Սիլվա, Տիլէնեան Ալիս, Օրչանեան Նայիրի, Փափազեան Աստղիկ, Գօյանեան Վահէ, Թուլումճեան Բենիկ, Գէոհճանեան Արամ, Փանոսեան Գեղամ, Դալըճեան Արամ, Մինասեան Կարպիս, Ներսէսեան Արթօ, Ոսկանեան Յովիկ, Սամեան Գէորգ, Գասպարեան Գէօք, Թէմիրեան Անահիտ։

1962–1963·

Քէօսեան Անահիտ, Գարամեան Մարի, Կատանեան Մարօ, Աւագեան Գլորիա, Խաչեան Հայկուհի, Գարագաշեան Նայիրի, Կիւրեան Անի-Անահիտ, Զիլինկիրեան Անժէլ, Սահակեան Նայիրի, Սարգիսեան Անայիս, Պունիաթեան Ալիս, Տուրսումեան Լիւսի, Հայաճեան Գէրճ, Գալիկեան Ժիրայր, Յարութիւնեան Հայկ, Գույումճեան Սարգիս, Մանուկեան Նազարէթ, Քիւփէլեան Գէորգ, Սիմոնեան Նուպար, Գանտանեան Մկրտիչ, Գէորգեան Յակոբ, Գալթայեան Համազասպ, Յարութիւնեան Միքայէլ։

1963–1964 8րդ դասարանին վկայականները·

Հայաճեան Մարի, Թաթիկեան Գէրճ-Կարապետ, Արմաղեան Յովհաննէս, Փափուճեան Շաքէ, Նո-Արմաղեան Յովհաննէս, Փափուճեան Շաքէ։

Նախակրթարանին· Տէնէքէճեան Գէորգ, Եաղմուրեան Խաչիկ, Գանէմեան Սիլվա, Մկրտիչեան Վերա, Մանճըլըքեան Գէորգ, Գանտոյեան Յարութիւն, Թաշճեան Անահիտ, Կանիմեան Շուշան,

1964–1965 ամեայ շրջանը աւարտած ըլլալով՝ Աստարէէն վկայագիր առած են (9րդ դասարանէն)·

Արուչեան Նայիրի, Բամպաքճեան Մարի, Գայուստեան Անի, Մաթոսեան Անայիս, Մելքոնեան Ալիս, Մինասեան Անուշ, Կոստանդեան Թերէզ, Օհանեան Թամար, Քիւփէլեան Մարի-Լուիզ, Գարագաշեան Ռոպէր, Թուխմանեան Աւետիս, Ոսկանեան Արա-Վռամշապուհ, Մինասեան Գէրճ, Զոհրաբեան Սմբատ։

1964–1965Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Նստած Ա. կարգ, Ուսուցիչ՝ Վահան Ալեքսանեան Հոգաբարձու, Առաջնորդական փոխանորդ Զաւէն Եպս. Չինչինեան, Տնօրէնուհի Սրբուհի Սարգիսեան, Հայկ Թերզեան Հոգաբարձու, Արաբերէնի Ուսուցիչը, Արսէն-Նուպար Մամուրեան։

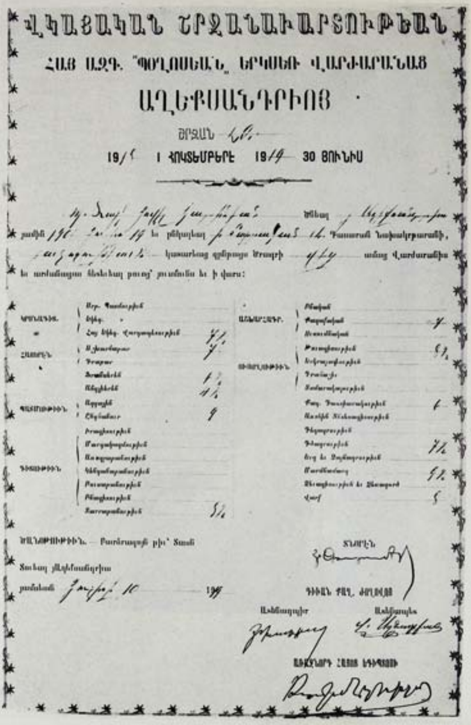

ՎԿԱՅԱԿԱՆ ՀՐՋԱՆԱՒԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ԱԶԳ. «ՊՕՂՈՍԵԱՆ» ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ

ԾՐՋԱՆ

19 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԷ 19 30 ՅՈՒՆԻՍ

ՏՆՕՐԷՆ

Ատենադպիր

Ատենապետ

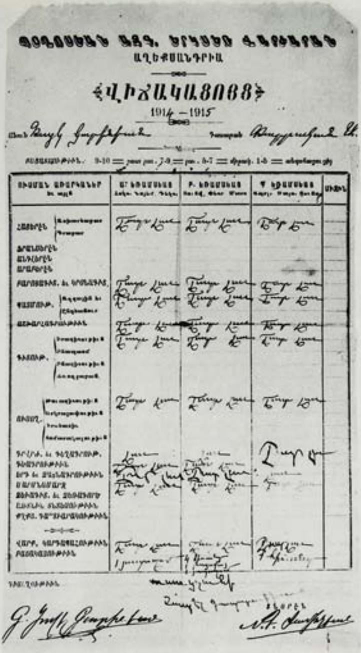

ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳ. [illegible] ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

«ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ»
1914 – 1915

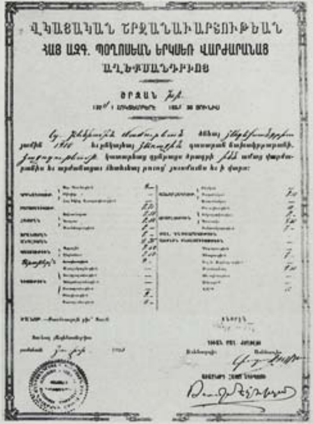

ՎԿԱՅԱԿԱՆ ԵՐՋԱՆԱՒԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ԱԶԳ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ

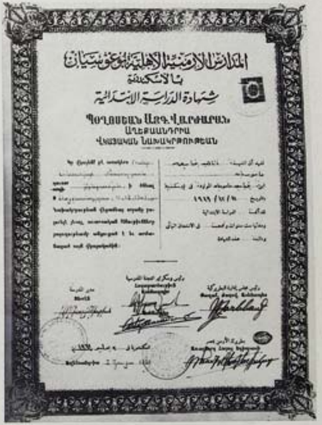

المدارس الارمنية الاهلية البوغوصيان

بالاسكندرية

شهادة الدراسة الابتدائية

ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՎԿԱՅԱԿԱՆ ՆԱԽԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

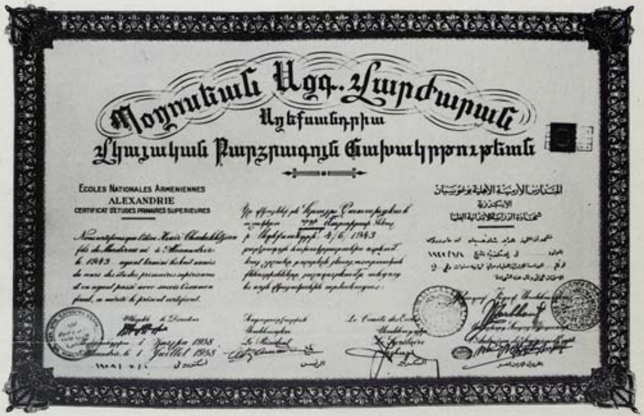

Պօղոսեան Ազգ. Վարժարան

Աղեքսանդրիա

Վկայական Բարձրագոյն Նախակրթութեան

ECOLES NATIONALES ARMENIENNES
ALEXANDRIE
CERTIFICAT D'ETUDES PRIMAIRES SUPERIEURES

المدارس الأرمنية الأهلية بوغوصيان
الإسكندرية
شهادة الدراسة الابتدائية العليا

Le Directeur

Alexandrie, le 1 Juillet 19[illegible]

Le Président

Le Comité des Écoles

Le Secrétaire

ՊՈՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

1866–1876 դպրոցական տարեշրջաններում Համայնքի «Աղքատանոց» դպրոցի չքաւոր աշակերտաաշակերտուհիներու ճաշի ծախսը հոգացւում է ըստ հետեւեալ վկայութեան.

Իզմիրցի Ղազարոս Տէր Գասպարեան գործի ընկերն էր ազգային բարերար Վանեցի Գալուստեան Կարապետի եւ պարտական էր նրա. Կարապետ Գալուստեանը մեռած էր 1864ին Ապրիլ 8ին Գահիրէ։

Ղազարոս Տէր Գասպարեանէն Կարապետ Գալուստ ազգային աւանդից գումար ամէն տարի 10 հազար ղրուշ, դպրոցի աղքատ հաշուոյ ընծայութեանց յատկացւում է, Թադէոս Յակոբեանի ձեռամբ, երեսուն կամ աւելի մանչ եւ աղջիկ աղքատաց – ուխտի – փանթալոն եւ ֆիզիկան – ընծայութեան վերատեսչութեամբ Սարգիս եւ Մելքոնի ազգային։ (Տես Տօմար արձանագրութեան Թաղական Խորհրդի, 30 Դեկտ. 1866)։

1907–1908 շրջանին ճաշի հայթայթելու համար կազմւում է Յանձնախումբ մը ըստ հետեւեալ յայտարարութեան.

«Ուրախութեամբ կու գանք յայտարարելու որ մեր համակրելի բարեկամներ՝ Գ. Վահան Թէքէեանի վարժարանի աղքատ աշակերտներու ցերեկուայ ճաշ տալու պատուաւոր կոչը լսուած եւ արդէն իսկ կատարուած իրողութիւն մըն է շնորհիւ ջանքերուն Թ. Միքայէլ Ճամկոչեանի, Գառնիկ Զարուգեանի, Գէորգ Իփէքեանի, եւ Ա. Ղազարեանի, որոնք կարողացան այս բարենպատակ գործին նիւթականը ապահովելու, ամսական տասը ոսկիի մօտ գումար մը ապահովելով զանազան նուիրատուներու, որոնց մէջ մասնաւորապէս կը յիշատակենք իր բարեգործութեամբ ծանօթ վսեմ Աբրահամ Փաշա Բողոսը։

Ի դիմաց Աղեքսանդրիոյ Պողոսեան Վարժարանի Հոգաբարձութեան։

24 Դեկտ. 1907 (Նիքա)

(Տես «Յուսաբեր» լրագիր, Դ. տարի, թիւ 415, 31 Դեկտ. 1907, Գահիրէ)։

1917 Աղեքսանդրիոյ Աղքատախնամի Վարչութեան վերատեսչութեամբ, 80 աշակերտի կէսօրուայ ճաշ տալու համար կազմւում էր Տիկնանց Յանձնախումբ մը. Տիկիններ Զարուհի Արբատեան, Զարուհի Մ. Տամատեան, Մարի Իփէքեան, Աննա Ենովքեան՝ դպրոցի տնտեսագիտութեան նախկին ուսուցչուհի, որուն ջանքերով Օր. Թող Կարապետեան ձեռագործի ուսուցչուհին Պողոսեանի։ Կերակուրը դուրսի ճաշարանէ մը կը բերուէր, եւ ամէնքը գոհ էին թէ՛ որակէն եւ թէ քանակէն։

Առաջին օրէն խորհեցայ դպրոցի մէջ խոհանոցի մը կազմակերպութեան մասին, խորհրդակցեցայ Աղքատախնամի հետ, որ նախնական ծախսերուն համար տրամադրեց 28 ոսկիի գումար մը։

Խոհանոցի մատակարարութիւնը պիտի ստանձնէր Աղքատախնամի գործակալ Թադէոս Նորադունգեան, իսկ Ատենապետ Արշակ Ծահինեան՝ վերին հսկողութիւնը։ 1 Նոյեմբեր 1917էն մինչեւ 1918 ութամսեայ շրջանին ճաշին մասնակցած են 90 աշակերտներ։ (Տես էջ 412, Յուշարձան, Վան-Վասպուրական, Հ. Երամեանի, 1929, Աղեքսանդրիա)։

Պողոսեան եւ Մելգոնեան մանկապարտէզի կարօտ տղոց ճաշի հայթայթումը վերակազմւում է 1928–1929 տարեշրջանին, Տիկնանց Խնամակալ Յանձնախումբին կողմէ, որոնց կազմերու ցանկը տարբեր կը նշանակեմ.

1935–1938.

Տիկին Անահիտ Զէյթէրճեան՝ Ատենապետուհի, Օր. Միրանոյշ Զէյթէրճեան՝ Գանձապետուհի, Օր. Անահիտ Լ. Ենովքեան՝ Ատենադպրուհի։ Անդամներ՝ Օր. Անահիտ Գ. Մէրամէթճեան, Օր. Աղաւնի Մարգարեան, Օր. Արաքսի Թիւրքճեան։

1938–1939 տարեշրջանին կարօտ տղոց ճաշէն օգտուած են 180 աշակերտներ։ (Տես Դալարիկ – Տեղեկատու, պրակ Ա., 1939 Մարտ, էջ 9)։

1948–1960·

Տիկ. Զարուհի Ձերմանեան՝ Ատենապետուհի, Օր. Շաքէ Դամիքեան՝ Ատենադպրուհի, Օր. Միրանոյշ Ճիլիկրճեան՝ Գանձապետուհի, Օր. Անահիտ Մէրամէթճեան, Օր. Տիանա Աբրահամեան, Օր. Ալիս Յովակիմեան, Օր. Վերա Մէստուճեան, Օր. Նինա Գըզըճեան, Օր. Աստղիկ Ա. Մանուկեան, Շաւարշ Խմիրզեան, Արմենակ Յովակիմեան, Տիկին Զ. Աւչեան, Տիկին Սոնա Թարամ, Տիկին Վ. Ծուրթալեան, Տիկին Մ. Փ. Դանիէլեան, Տիկին Օրձելիա Ն. Թոփալեան, Տիկին Շաքէ Արամեան, Օր. Լիւսի Գարամանուկեան, Կարինէ Թուլլաճեան։

1949–1950 տարեշրջանին Մերջանեան մանկապարտէզի կից հողին վրայ շինուած է նոր ճաշարան մը, եւ կահաւորուած է արդիական եւ առողջապահական պայմաններով 150 աշակերտներու համար, շնորհիւ Տիկնանց Յանձնախմբութեան երկարամեայ բարերէր Ատենապետուհի Տիկին Զարուհի Ձերմանեանի ջանքերուն։ (Տես «Արեւ», 15 Նոյեմբեր 1950 եւ 10 Յունիս 1950)։

1951–1956·

Տիկ. Զարուհի Ձերմանեան՝ Ատենապետուհի, Տիկ. Կարինէ Թուլլաճեան՝ Ատենադպրուհի, Տիկ. Շաքէ Աստաֆ՝ Գանձապետուհի։ Խորհրդականներ՝ Տիկ. Զապէլ Ճամպազեան, Տիկ. Տիանա Աբրահամեան, Տիրուհի Գալայճեան, Շաքէ Եղոյեան, Աստղիկ Մանուկեան, Հերանոյշ Օհաննեան, Օրդ. Անահիտ Մէրամէթճեան, Վերա Մէստուճեան եւ Ովսաննա Վարդանեան, Գէորգ Երմարեան՝ փոխ-գանձապետ։

220 տան-տանուհիներ, 1955–1956 շրջանին կանոնաւոր կերպով մատակարարած է մսով, բանջարեղէնով, բրինձով, խմորեղէնով պատրաստուած միջօրէի ճաշեր ու պտուղներ, որոնց համար ծախսուած է 769 եգիպ. ոսկի։ (Տես «Արեւ», 12 Յունիս 1956)։

1956–1957·

Զարուհի Ձերմանեան՝ Ատենապետ, Կարինէ Թուլլաճեան՝ Բ. Ատենապետ, Շաքէ Աստաֆ՝ Ատենադպրուհի, Զապէլ Ճամպազեան՝ փոխ Ատենադպրուհի։ Խորհրդականներ՝ Տիանա Աբրահամեան, Տիրուհի Գալայճեան, Շաքէ Եղոյեան, Աստղիկ Մանուկեան, Նուրիճա Զամպաքճեան, Անի Թամամեան, Սիրվարդ Արթինեան, Լիւսի Գարկոյեան, Ովսաննա Վարդանեան, Գէորգ Երմարեան՝ քարտուղար-գանձապահ։

1958–1959 եւ 1959–1960 վերոյիշեալ կազմն է. այս շրջանի տարեկան ծախս՝ 690 եգ. ոսկի ձրի ճաշի, այս շրջանի չքաւոր աշակերտներուն հայթայթուած է գրքեր, հագուստ եւ բրդեղէններ, հոգածու եղած է, հիւանդանոց փոխադրած է քանի մը տկարակազմ եւ գործողութեան կարօտ աշակերտ-աշակերտուհիներ, տան-տանուհիներու տրամադրած է դասագիրքեր, գրենական պիտոյքներ։ (Տես «Յուսաբեր», 29 Մարտ 1957 եւ «Յուսաբեր» 16 Ապրիլ 1958, «Արեւ», 14 Յունիս 1958, «Արարատ», 1958, թիւ 27, «Յուսաբեր», 1957, թիւ 102, «Արեւ», 30 Յունիս 1957, Յուսաբեր», 1958, թիւ 87)։

1963–1964 տարեշրջանին Տիկնանց Յանձնախմբութիւնը հայթայթած է 47 աշակերտներու կիսօրուան ձրի ճաշը, գրենական պիտոյքները եւ համազգեստի ծախսերը, անխոնջ Ատենապետուհի Տիկին Զարուհի Ձերմանեանի ղեկավարութեամբ։

* * *

Աղեքսանդրիա Երուանդ Օտեանի հրատարակած «Ազատ-Բեմ» պարբերաթերթին մէջ, բանաստեղծ Վահան Թէքէեանի ստորագրութեամբ յօդուած մը տպագրուած է Պօղոսեան Ազգային վարժարանի Աղքատիկ տղայոց օրական անհրաժեշտ կերակուր հայթայթելու համար։ 1907 Դեկտ. 20ին կազմուած է ցերեկեայ ճաշ տալու Յանձնախումբ մը, բաղկացած բժիշկ Միհրան Ճամկոչեանէ, Գէորգ Ն. Խրիմեանէ, Գառնիկ Չաքըրեանէ եւ Ա. Ղազարեանէ։ Յանձնախումբը հանգանակած է նուէրներ ազգայիններէն, ի միջի այլոց Աբրահամ Փաշա Բարթող մասնակցած է 30 ոսկիով եւ Արմենակ ու Տիգրան Կամսարական եղբայրները՝ 7 ոսկի։ (Տես «Ազատ-Բեմ» պարբերական, 3 Դեկտեմբեր 1907, Աղեքսանդրիա)։

1909ին Կիլիկիոյ մէջ տեղի ունեցած ջարդերէն յետոյ, հայ գաղթականներ ապաստանած են Աղեքսանդրիա։ Ազգային Իշխանութեան ներքեւ գտնուող մարմինները, գաղթականներու մատակարարութեան գործով զբաղած ըլլալով, ցերեկեայ ճաշի մատուցումը ընդհատուած է։ 1913ին կազմուած է Յանձնախումբ մը ցերեկեայ ճաշի հայթայթման համար, բայց 1915ի պատերազմի հետեւանքով՝ Յանձնախումբը լուծուած է։

1938 Նոյեմբեր 20ին կազմուած է Պօղոսեան Ազգ. Վարժարանի Տիկնանց Յանձնախմբութիւն մը, նախագահութեամբ Տիկին Մաննիկ Հայկ Տիրլէքեանի եւ Տիկիններ Սողէնչեանի, Փափազեանի, Ճէյլէրճեանի, Աբրահամեանի, Թագաթեանի, Օրիորդներ Ալիս Կիւրճեանի, Աբրահամեանի, Մէրամէթեանի, Մարանկոզեանի եւ Մկրտիչեանի։ (Տես «Արեւ», 19 Հոկտ. 1929, Գահիրէ)։

* * *

«Օր մը հանդէս. Տիկին Մաննիկ Տիրլէքեան Առաջնորդարան եկած էր անձնական գործի մը համար, երբ դուրսը հաւաքը, աշակերտները կէսօրուան ճաշի նստած էին, ափսէներուն քովէն անցնելով, մեծ ցաւով նշմարեց, որ մինչ ուրիշ բախտաւորներու զամբիւղները իրենց տուներէն համեղ ճաշեր, պտուղներ եւ անուշեղէններ դուրս կը հանէին, աշակերտներուն մեծ մասը իբր ճաշ ունէր կտոր մը հացով պանիր եւ կամ քանի մը ձիթապտուղ։ Պէտք է նկատի ունենալ որ 1928 թուականին, Աղեքսանդրիոյ մէջ կը գտնուէին հարիւրաւոր որբեր եւ Առաջին Համաշխարհային պատերազմը Եգիպտոսի ապաստանած աքսորներուն վրայ նետած էր մեծ թիւով հայ ընտանիքներ, որոնք կը գտնուէին նիւթական շատ խեղճ վիճակի մը մէջ։ Տիկին Տիրլէքեան մտածումէն անմիջապէս գործի անցաւ եւ 1928 Դեկտ. 12ին Տիկնանց Խնամակալութիւնը իր առաջին ճաշը կը բաշխէր Պօղոսեանի աղքատ աշակերտներուն»։ («Տես «Արեւ», 15 Ապրիլ 1938, 3 Յունուար 1969 եւ 1 Դեկտ. 1948)։

1931–1933 Տիկնանց Խնամակալութեան կազմն էր.

Տիկիններ Մաննիկ Հ. Տիրլէքեան, Անահիտ Ճէյլէրճեան, Անիկ Վ. Տագէսեան, Օրիորդներ Սիրանոյշ Ճէյլէրճեան, Անահիտ Ենովքեան, Երանուհի եւ Արշալոյս Մարգարեան, եւ Արփինէ Մէրամէթեան։

1934–1935.

Տիկին Պարկեշտուհի Ճէյլէրճեան, Օրիորդներ Անահիտ Ճէյլէրճեան, Անահիտ Ենովքեան, Անահիտ Մէրամէթեան, Արշալոյս Մարգարեան, Արշալոյս Փիւրքճեան։

1935–1937.

Անահիտ Ճէյլէրճեան, Անահիտ Ենովքեան, Անահիտ Մէրամէթեան, Սիրանոյշ Ճէյլէրճեան, Արշալոյս Մարգարեան եւ Արշալոյս Փիւրքճեան։

1938–1939.

Տիկ. Անահիտ Ճէյլէրճեան՝ Ատենապետուհի, Օր. Սիրանոյշ Ճէյլէրճեան՝ Գանձապետուհի, Օր. Անահիտ Ենովքեան՝ Ատենադպրուհի։ Անդամներ՝ Օրդ. Անահիտ Գ. Մէրամէթեան, Արշալոյս Մարգարեան եւ Արշալոյս Փիւրքճեան։

1944–1946.

Տիկ. Զարուհի Ձերմանեան՝ Ատենապետուհի, Օր. Շաքէ Դամիքեան՝ Ատենադպրուհի, Օր. Սիրանոյշ Ճէյլէրճեան՝ Գանձապետուհի։ Խորհրդականներ՝ Օր. Անահիտ Մէրամէթեան եւ Տիկիններ [illegible] Խիրգեան, Արմենուկ Յովակիմեան, Զ. Ալեան, Վ. Մէսթուճեան, Վ. Ուրֆալեան եւ Տիրան Աբրահամեան։

1947–1950.

Զարուհի Ձերմանեան, Տիրան Աբրահամեան, Կ. Թուղլաճեան, Ն. Ուրֆալեան, Ա. Մանուկեան, Օրդ. Սիրանոյշ Ճէյլէրճեան, Անահիտ Մէրամէթեան, Շաքէ Դամիքեան, Մ. Յովակիմեան, Վ. Մէսթուճեան, Նինա Մ. Գըլըճեան եւ Գ. Մէրթլեան։

1951–1953.

Տիկիններ Զարուհի Ձերմանեան, Օֆէլիա Թոփալեան, Կարինէ Թուղլաճեան, Տիրան Աբրահամեան, Աստղիկ Մանուկեան, Օրդ. Անահիտ Մէրամէթեան, Շաքէ Դամիքեան, Նինա Մ. Գըլըճեան, Վերա Մէտասեան, Ալիս Յովակիմեան, [illegible] Գէորգ Էմմայեան։

Տօնական օրերուն կարօտ աշակերտ-աշակերտուհիներուն տրուած է հագուստ, կօշիկ, անուշեղէններ։

1954–1956.

Տիրան Աբրահամեան, Շաքէ Աւագոֆ, Տիրուհի Գալայճեան, Նինա Ջէնքէր, Շաքէ Եղուշեան, Կարինէ Թուղլաճեան, Զապէլ Ճամպազեան, Օր. Սիրանոյշ Ճէյլէրճեան։

1958–1960.

Տիկ. Զարուհի Ձերմանեան՝ Ատենապետուհի, Օր. Շաքէ Աւագոֆ՝ Ատենադպրուհի։ Անդամներ՝ Կարինէ Թուղլաճեան, Զապէլ Ճամպազեան, Տիրան Աբրահամեան, Տիրուհի Գալայճեան, Շաքէ Եղուշեան, Աստղիկ Մանուկեան, Նուրիճա Զամպագեան, Անի Պալամաճեան, Սիրվարդ Աբթինեան, Լեւոն Գարգալեան, Օր. Ռեմոննա Վարժապետ, Թարգուզար Գէորգ Էմմեան։

1928ին ձրի ճաշ տրուած է 114 աշակերտի, 1930ին՝ 150 աշակերտի։

1930–1934 շրջանին ձրի ճաշի համար ծախսուած է 1300 ոսկի։

1935–1937 շրջանին՝ 2880 ոսկի։

1951–1952 շրջանին՝ 1500 ոսկի։

1953–1954 շրջանին՝ 1600 ոսկի։

1956–1957 շրջանին ձրի ճաշ մատակարարուած է 180 աշակերտ-աշակերտուհիներու։

Տիկին Մաննիկ Տիլէնեան (ծնեալ Մկրտիչեան) 1878ին Կ. Պոլիս, ուսումը առած է Մէզպուրեան դպրոցը եւ Ամերիկեան աղջկանց գոլէճը, ապա Պարտիզակի գոլէճէն վկայուած դասատու Արմաշի։ 1904ին ամուսնացած Հայկ Տիլէնեանի հետ եւ մեռած 1955ին Աղեքսանդրիա։ («Յուսաբեր», 18 Մայիս 1955 եւ 29 Մարտ 1957)։

ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԵԱՆ ՑԱՆԿԸ

1902–1903. 102 մանչ, 90 աղջիկ = 192, ուսուցիչ՝ 10:

1903–1904. Երկսեռ աշակերտութեան թիւն է 200, 10 ուսուցիչ եւ 5 ուսուցչուհի։

1905–1906. Աշակերտութեան ընդհանուր թիւն է 300։

1906–1907. 330 աշակերտ։

1907–1908. 400 աշակերտ։

1911–1912 տարեշրջանին բարձրագոյն Նախակրթարանի դասընթացք մը հաստատուած է աշակերտութիւնը ուսուցանելու համար. գիտութեան ճիւղերը անգլիերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով։ Աշակերտութեան համրանքն է 227 մանչ եւ 226 աղջիկ = 453:

1913–1914. Մանկապարտէզ 242 + 203 Նախակրթարան, ընդհ. թիւը 445:

Տնօրէն՝ Փրոֆ. Յովհ. Թ. Գազանճեան, աւագ ուսուցչուհի՝ Տիկ. Մարիամ Ռշտունի եւ Օրդ. Յարեթեան, Էքմէքճեան։

1914–1915. Տնօրէն՝ Մեսրոպ Ճամկոչեան, ուսուցչական խումբը բաղկացած է 22 հոգիէ, Նախակրթարանի աշակերտութեան թիւը 304, Մանկապարտէզի՝ 158։

50 աշակերտի ձրի ճաշ կը տրուի. Նիւթապէս դպրոցի ցերեկեան ճաշի ֆոնտին օգնած են Տիկ. Յովհ. Պէյ Մաթոսեան եւ Տիկին Յովհաննէս Մութաֆեանց եւ երկսեռ աշակերտութեան գոգնոց կը պատրաստուի եւ ներքնազգեստ։

13 ուսուցչուհի եւ 9 ուսուցիչ

16 երկսեռ ուսուցչութիւնը Նախակրթարանի մէջ, 9 Մանկապարտէզի բաժինը, 12 մնայուն, 4 այցելու։

1917–1918 աշակերտութեան թիւն է 445։ 1917 Նոյեմբերին հայ կամաւորներ կը հասնին Միացեալ Նահանգներէն եւ կը բնակին «Պամցի» վարժարանը. դպրոցական աշակերտները պարբերաբար կը ծառայեն։

1920–1921. Տնօրէն՝ Մերովբէ Պետրոսեան։ Նախակրթարանի աշակերտներուն թիւն է 300, Մանկապարտէզի՝ 220։

1922–1923 աշակերտութեան ընդհանուր համրանքը՝ 621։

1923–1924 աշակերտութեան թիւը՝ 244 աղջիկ + 278 մանչ = 552. ուսուցիչներուն թիւը՝ 29:

1924–1925. Նախակրթարան՝ 556, Մանկապարտէզ՝ 212, 380 աղջիկ + 388 մանչ = 768. տարեկան ընդհ. ծախս՝ 3450 եգ. ոսկի։

1925–1926. Մանկապարտէզի աշակերտութիւնը՝ 252, Նախակրթարանի՝ 468 = 720: Տարեկան ընդհ. ծախս՝ 4570 եգ. ոսկի։

Տնօրէն՝ Նիկոլ Աղբալեան, ուսուցիչներ՝ Գաբրիէլ Թագւորեան, Հմայեակ Սափրիչեան, Ա.

Սարգարեան, Վահրամ Մանուկեան, Օր. Վ. Զաքարեան, Լեւոն Շանթ, Վաղարշակ Սրուանձտեանց, Տիկին Զարուհի Գալուստեան։

1927–1928ի Նախակրթարանի աշակերտութիւնը 373, Մանկապարտէզի՝ 210 = 583։ Տարեկան ծախս՝ 3868 եգ. ոսկի, հասոյթ 2960 եգ. ոսկի։ Այս շրջանին դպրոցը կառավարուած է [illegible] ուսուցիչներով։

1928–1929ի Մանկապարտէզի աշակերտութիւնը՝ 229, Նախակրթարանի՝ 378 = 616։ 19 դասարան, մանկապարտէզ 5 ուսուցչուհի։ Նախակրթարան՝ 28 ուսուցիչ-ուսուցչուհի, 15 մնայուն եւ 10 այցելու։

1931–1932 շրջանի տնօրէն Կարապետ Գիւնեան, որ պաշտօնի կոչուած էր 1930 Սեպտեմբերին, աշակերտութեան թիւը 182 մանչ + 181 աղջիկ = 353։ Վարժարանի գործունէութեան Ա.էն մինչեւ Է. դասարան, ուսուցչական կազմը՝ Վահրամ Արծրունի, Աշոտ Զօրեան, Յովսէփ Թըլըրեան, Սանփան Յանճեան, Արշակ Մահտեսեան, Օր. Ա. Մըխալեան, Յարութիւն Հէքիմեան, Տիկին Հայկուհի Զուխաճեան, Գարեգին Գօյաճեան, Տիկին Զարուհի Գալուստեան, Օր. Հերմինէ Սանփանեան, Տիկին Վառվառէ Տէրտէրեան, Լեւոն եւ Շաքէ Փափազեան, Մեսրոպ քհնյ. Քէօշկէրեան, Օր. Զարուհի Սէֆէրեան, վարժարանի բժիշկը՝ Տոքթ. Սարգիս Շէհիրլեան, Տիկին Արփինէ Գուտուզեան։

1932—933. Նախակրթարանի եւ Մանկապարտէզի աշակերտութեան թիւն է. մանչեր՝ 172 + 189 աղջիկներ = 361, տարեկան ընդհ. ծախս՝ 2825 եգիպտական ոսկի։

1933–1934. Տնօրէն Վահրամ Արծրունի։ Աղջիկ 180 + 170 մանչ = 357։

1934–1935. Աղջիկ 164 + 168 մանչ = 329։ Վարժարանի պիւտճէն 2000 եգ. ոսկի, աշակերտութենէ իբր թոշակ գանձուած է 180 եգ. ոսկի տարեկան, աշակերտ-աշակերտուհիները ընդհանրապէս միջակ եւ չքաւոր դասակարգին կը պատկանէին։ Այս շրջանին 135 չքաւոր երեխայ ամէնօր կերակրուած են կէսօրուան ձրի ճաշէն։

1935–1936. Մանկապարտէզի աշակերտութիւնը՝ 208, Նախակրթարանի՝ 334 = 542։

1936–1937. Մանկապարտէզ՝ 203, Նախակրթարան՝ 281 = 484 աշակերտ, տարեկան ծախս՝ 2350 եգ. ոսկի։

1936–1937. Նախակրթարանի աշակերտութիւնը, աղջիկ՝ 145 + 136 մանչ. այս շրջանին Դրդ դասարանը հաստատուած է։

1937–1938. Մանկապարտէզ՝ 211, Նախակրթարանի աշակերտութիւնը՝ 240 = 451, տարեկան պիւտճէն 2415 եգ. ոսկի. այս շրջանին արաբերէն լեզուին աւելի ոյժ կը տրուի, եւ արաբերէնի երկու ուսուցիչ կը դասաւանդէ։

1938–1939. Մանչ 162 + 178 աղջիկ = 340. 178 աշակերտ թոշակաւոր է, 162 աշակերտ ձրիավարժ։

1939–1940. Նախակրթարանի աշակերտութիւնը, մանչ 177 + 194 աղջիկ = 371. 244 աշակերտ թոշակաւոր, իսկ 147 ձրիավարժ։

1940–1941. Նախակրթարան՝ 201 երկսեռ աշակերտ, Մելքոնեան մանկապարտէզ՝ 66։

1941–1942. Գալուստեան Նախակրթարանի երկսեռ աշակերտութեան թիւն է 230։

1942–1943. Տնօրէն Յակոբ Թ. Նալպանդեան, Գալուստեան Նախակրթարան՝ 9 դասարան, աշակերտութեան թիւը՝ 202, ուսուցչութեան թիւը՝ 17, Տիկին Քրիստինէ Ճերահեան, Օրիորդներ՝ Լուսի Քաթթուկեան, Մ. Գույումճեան, Զ. Սէֆէրեան, Է. Ժամկոչեան, Հմայեակ Սափրիկեան (Շէմս), Լեւոն Սէֆէրեան, Բիւզանդ Տիւզկէրեան (այժմ Վարդան քհյ. Տիւզկէրեան), Արշակ Մահտեսեան, արաբերէնի՝ Աթալլա Համիս, Զիթալլի Քամէլ, Սանփան Յանճեան։

1948–1949. Նախակրթարան՝ 210 երկսեռ աշակերտ։

1949–1950. Տնօրէն Միհրան Հերարդեան պաշտօնի կոչուած է 1 Հոկտ. 1949ին. այս շրջանին աշակերտութեան թիւը 200, շաբաթական 40 դաս, օրական 7 դաս բացի Հինգշաբթիէ։ Անգլիերէն եւ Ֆրանսերէն լեզուները շաբաթական [illegible] դաս, արաբերէնի դասաւանդը այս շրջանին բարձրացած է 76 դասի։ Վարժարանի պիւտճէ՝ 4400 եգ. ոսկի։ Ֆրանսերէնի եւ անգլիերէնի ուսուցումը սկսած է Ա. դասարանէն այս շրջանին։

1952–1953ի աշակերտութեան թիւը՝ 308։

1953–1954. Նախակրթարանի աշակերտ՝ 337, 179 մանչ + 158 աղջիկ։ Նախակրթարանի Ը. կարգը աւարտած են 9 հոգի, 6 աղջիկ եւ 3 մանչ։

1954–1955 աշակերտութեան թիւը եղած է 364։

1955–1956 աշակերտութեան թիւը եղած է. աղջիկներ՝ 179, մանչեր՝ 187, գումար՝ 366:

Ուսուցչական կազմը. Լեւոն Գ. Գալէմքեարեան՝ գեր-տնօրէն։

Նախակրթարան. մնայուն ուսուցչուհիներ՝ 6 հոգի, մնայուն ուսուցիչներ՝ 7 հոգի, այցելու ուսուցիչներ՝ 4 հոգի, այցելու ուսուցչուհի՝ 1 հոգի։

1956–1957 աշակերտութեան թիւը եղած է. աղջիկներ 179 + 182 մանչեր, գումար 361: Նախակրթարան մնայուն ուսուցչուհիներ 8, ուսուցիչներ 6 հոգի, Ֆրանսերէնի ուսուցչուհին՝ Տիկին Իսկուհի Ուրֆալեան, հրաժարած է 1957 Յունուարին. այս տարեշրջանին տնօրէնն էր Լեւոն Գ. Գալէմքեարեան։

1957–1958 տարեշրջանի տնօրէն՝ Լեւոն Գ. Գալէմքեարեան։ Նախակրթարանի աշակերտներուն թիւը եղած է. աղջիկներ՝ 175 + 174 մանչեր, գումար 349: Վարժարանի բժիշկը՝ Բժ. Թաթուլ Գաղաղայեան։ Այս տարեշրջանին եռամսեայ քննութեանց տեղ որդեգրուած է կիսամեայ եւ ամավերջի քննութեան դրութիւնը եւ այսպէսով համընթաց եղանք կրթական նախարարութեան պահանջքին եւ միաժամանակ միօրինակութիւն մը ստեղծեցինք եղբայրակից ազգային ուրիշ դպրոցներու հետ։ (Տես «Յուսաբեր» 1958, թիւ 86, եւ «Արեւ», 14 Յունիս 1958)։

«Այս տարի (1957–1958) կրկնակի անգամներ վարժարան այցելեցին Կրթական Նախարարութեան կողմէ արաբերէն լեզուի վերատեսուչ Ահմէտ Մուհամմէտ Էլ Ճէզիրի, արաբերէն աշխարհագրութեան եւ պատմութեան քննիչ Պր. Սալէֆանտր, եւ արաբերէն գեղագրութեան քննիչ Ահմէտ Հիլալի եւ իրենց գոհունակութիւնը ու թերադրութիւնները արձանագրեցին մեր տոմարին մէջ»։ («Արարատ» շաբաթաթերթ, 19 Յուլիս 1958, թիւ 27, Աղեքսանդրիա)։

1958–1959. Աշակերտութեան ընդհ. գումարն է 448:

1959–1960. Աշակերտութեան ընդհ. գումարն է 326: Դպրոցին տնօրէնն էր Լեւոն Գ. Գալէմքեարեան։ Հայագիտութեան նիւթերու դասախօսի պաշտօնին կոչուած է Հալէպէն Յակոբ Աշաքերեանը, մարզանքի ուսուցիչ՝ Ժորժ Յաթթար։

1961–1962 տարեշրջանին աշակերտութեան թիւը եղած է 352, բաժնուած 15 դասարաններու, Բարձրագոյն նախակրթարան՝ 18 դասարաններով, Մանկապարտէզ՝ 4 դասարաններով. աշակերտաց կարգը կը փոխէ նուազագոյն գումարը 130է վրայ 65: Երեք նիւթերու մէջ ձախողած աշակերտաց վերաքննութիւն կու տայ, ըստ բարեփոխեալ ներքին կանոնագրին։ Ուսուցչական կազմը բաղկացած է 27 երկսեռ ուսուցիչներէ, տնօրէն՝ Լեւոն Գ. Գալէմքեարեան։

1962–1963. աշակերտութեան թիւը 280, բաժնուած 11 դասարաններու։ 1963 Փետր. 28ին այցելած է բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեանը եւ խանդավառած է աշակերտութիւնը եւ թելադրած սիրել մայրենի լեզուն եւ Մայր Հայրենիքը։

143 աշակերտներ, Նախակրթարանի բաժնին մէջ վեց դասարանով։

1963–1964. աղջիկ 114 + 123 տղայ, գումար 237. բաժնուած են՝ 27 աշակերտներ Բարձրագոյն Նախակրթարանին մէջ երկու դասարաններով։

1964–1965 տարեշրջանին աշակերտութեան թիւը եղած է 210: Բարձրագոյն Նախակրթարան 2 դասարանով, 12 աղջիկ + 19 տղայ = 31 հոգի։ Նախակրթարանի բաժնին մէջ 6 դասարանով, 55 աղջիկ + 52 տղայ = 107 հոգի։ Ուսուցչական կազմը՝ 10 մնայուն, 8 այցելու ուսուցիչ եւ ուսուցչուհիներ։

Ուսումնական վիճակը. Ա, Բ, Գ. կարգերու աշակերտութիւնը շաբաթական 35 պահ դաս, Դ. կարգերու աշակերտութիւնը 40 պահ. Ֆրանսերէն լեզուի դասերը արտուեցան միայն Զ, Է, Ը. կարգերուն։ Վարժարանի տնօրէնուհին՝ Օր. Սրբուհի Սարգիսեան, Կրթական Նախարարութեան 16 կրթական քննիչներ 33 անգամ այցելած են դպրոց եւ արձանագրութիւններ ձգած են քննիչներու յատուկ տոմարին մէջ։ Վարժարանի բժիշկն էր՝ Տոքթ. Շամսա, շաբաթը անգամ մը այցելած է եւ քննած հիւանդներ։ Հիւանդապահուհի՝ Տիկին Յաթիզա Մուհամմէտ Եուսուֆ, որը օրին արձանագրած է իր կատարած դարմանումները։ Մարմնակրթանքի ուսուցիչ՝ Պետրոս Վարժապետեան։ (Տես «Արեւ», 20–21 Յուլիս 1965, եւ 11 Օգոստոս 1964)։

1965–1966 տարեշրջանի ընդհանուր աշակերտութեան թիւը եղած է 153 երկսեռ։ Այս շրջանին հայերէն լեզուի դասախօս նշանակուած է ճարտարագէտ եւ վաստակաւոր ուսուցիչ Յարութիւն Մարգարեան, իսկ անգլիերէն լեզուի դասախօս՝ Վահրամ Թիւրապեան, երաժշտութեան ուսուցիչ՝ Նուպար Քիլիկեան, մարզանքի՝ Եղուարդ Արամեան, կրօն եւ հայերէն՝ Գէորգ Քիւփէլեան։

Վարժարանի աշակերտութիւնը այս տարեշրջանին ունեցած է իր վարժարանին պաշտօնական համազգեստը։ (Տես «Ազդակ» օրաթերթ, 21 Նոյեմբեր 1966, Գահիրէ։ «Յուսաբեր», 12 Յունիս 1965, թիւ 83)։

1964–1965 տարեշրջանին, Ռուսթոմ Մուհամմէտ Մահմուտ ուսուցած է արաբական մշակոյթի նիւթերը եւ արաբերէն լեզուն։

Աղեքսանդրիոյ Առաջնորդական փոխանորդ Տ. Զաւէն Եպս. Չինչինեան՝ հայ գրականութիւն, դասագիրք եւ կրօնք Ը. եւ Է. կարգերուն մէջ, Ռոսթոմ Եուսուֆ Լաթիֆ ուսուցած է անգլիերէն լեզուն Է–Ը կարգերուն, Օր. Մարիզ Լոբոս ուսուցած է ֆրանսերէն Զ, Է, Ը. կարգերուն, Նախակրթարանի բաժնին հայերէն, Հայոց պատմութիւն ուսուցած են Տիկին Սիրան Ճիլմանեան եւ Օր. Յասմին Փալանճեան եւ Օր. Սիրվարդ Թիրէճեան, Օր. Գայիանէ Սարգսեան՝ երգը, Օր. Զարուհի Սէֆէրեան։

Արաբերէն լեզուն եւ մշակոյթի նիւթերը աւանդեցին Տիկին Աթիմար Աքրոնլ Ֆաթհա եւ Ռուսթոմ Աբրահ-Ալիֆ էլ Ալամի, իսկ անգլիերէն լեզուն ուսուցած է Ռուսթոմ Մայիս Խամայիլ եւ Օր. Յասմին Փալանճեան, անդրէնուհի Օր Գէորգուհի Սարգիսեան ուսուցած է Հայոց պատմութիւն եւ անգլիերէն դասերը Է, Ը. կարգերուն, ինչպէս նաեւ հայերէն Է. կարգին։

* * *

1963–1964 տարեշրջանին այցելած է բանաստեղծ Զարեհ Մելքոնեան իր տիկնոջ Գոհարին հետ, ընկերակցութեամբ «Ազդակ» օրաթերթի խմբագրին՝ Երուանդ Աղաթոնի։

1963 Նոյեմբեր 9ին Գողտեան Ազգ. դպրոցը այցելած է Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Հայրապետը, ընկերակցութեամբ Եգիպտոսի Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեանի, Հալէպի Թեմի առաջնորդ Հայկազուն Արք. Աբրահամեանի, Աղեքսանդրիոյ Առաջնորդական փոխանորդ Զաւէն Ծ. Վրդ. Չինչինեանի, քահանայ Հայրեր, Թեմական Ատենապետ Մարտին Զարդահանեանի, Թաղական եւ Հոգաբարձութեան եւ Թեմական անդամներուն։ («Յուսաբեր» 1964, թիւ 108)։

1963–1964 տարեշրջանին վարժարանի գետնայարկը հաստատուած էր արհեստանոց մը կարուձեւի աղջիկներուն համար, դասատու Օր. Մ. Զափուրեան, իսկ ատաղձագործական եւ լուսանկարչական աշխատանոցներ, մասնագէտ-դասատուներ Պր. Գ. Պասմաճեան եւ Պր. Զ. Պօղոսեան։ (Տես «Ազդակ», 18 Օգոստոս 1964)։

Սոյն շրջանին դպրոցի դաստիարակի վարիչն էր Օր. Սրբուհի Սարգիսեան։ 1961–1962 գրական մրցանակներ հաստատուած է «Թագարեան», «Վահան Ալեքսանեան», «Լեւոն Սէֆէրեան» անունով լաւագոյնութեան համար։

1963 Դեկտեմբերէն 1964 Յունիս Գողտեան Ազգային վարժարանի բարձրագոյն 8րդ դասարանի աշակերտները հսկողութեամբ ուսման տնօրէնին, հրատարակած են ամսագիր մը «Զուարթնոց» անունով մեքենագիր։

ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ Ի ՍԻՈՒՖ

Աղեքսանդրիոյ Ազգային Թաղակ. Ժողովը իր 16 Մարտ. 1938 նիստին մէջ նկատի առած է Աղեքսանդրիոյ հայաշատ արուարձաններէն Սիուֆի եւ Սիտի-Պիշրի հայութեան աճումը, եւ Աղեքսանդրիոյ հետ ունեցած հաղորդակցութեան դժուարութիւնները, եւ միւս կողմէն ազգային վարժարանի մը անհրաժեշտութիւնը,, եւ փրկելու համար հայ մանուկները օտար վարժարաններ յաճախելէ, որոշած եւ հաստատած է Պօղոսեան Ազգային վարժարանի մասնաճիւղ մը, 1 Հոկտեմբեր 1938ին մանկապարտէզի մը երկու դասարաններով եւ նախակրթարանի առաջական մէջին դասընթացք, այս առթիւ ժողովը որոշած է նաեւ ապագային հանգանակութեան մը կատարել եւ գոյացած գումարով մատուռ մը շինել։

Ահա քանի մը վկայութիւններ կրթական այս յարկին հիմնարկութեան պարագաներուն եւ վարժարանի ուսումնական գործունէութեան մասին։

«Սիուֆի հեռաւոր աւազուտին վրայ փոքրիկ աւան մը կար, առանց դպրոցի ու առանց եկեղեցիի. Հայութեան բեկոր մը նոյնքան բաբախուն՝ հայու սրտով, նոյնքան վառվռուն՝ հայու արիւնով, որքան ուրիշ ոեւէ գաղութ։ Կարելի՞ բան է լքել զայն իր ճակատագրին, ենթակայ օտար ու խորթ ազդեցութեանց։

Վաստակը յուշիկ էր եւ գոհունակութիւնը որ կը պատճառէր՝ ծանր։ Ազգային Իշխանութիւնը ըմբռնեց այդ բանը ու կանգնեց Սիուֆի մէջ հայ դպրոց մը»

Կեանքը վարժարանին ներս 1 Հոկտ. 1938էն մինչեւ 1 Փետր. 1939, այս քառամսեայ միջոցը եղաւ գերազանցապէս կազմակերպման շրջան մը։

Հարկ եղաւ զանազան դպրոցներէ եկած աշակերտութիւնը բաժնել հասարակ կարողութեամբ խումբերու, յարմարցնել զանոնք աշակերտներու կրթական մակարդակին։

Դպրոցին փոխ-տնօրէնն էր Գաբրիէլ Թագւորեան։ Զօրավիգ եղան մեր դպրոցին իր առաջին քայլերուն մէջ, մանաւանդ կրթական Յանձնախումբը, Հոգաբարձութեան ատեն. անդամներէն Վ. Յարութիւնեան, Օրդ. Ա. Մարգարեան եւ Ա. Պասմաճեան։ Մանկապարտիզպանուհին է Տիկին Մարիամ Պալաքեան։ (Տես «Տեղեկագիր», պրակ Ա., էջ 14, 1939 Մարտ, Տեղեկատու Ազգ. վարժարանաց Աղեքսանդրիոյ)։

«Ի դէպ մեր գոհունակութեանց մէկն ալ արտայայտած էինք բանալ այդ վարժարանը, որ անհրաժեշտութիւն մը դարձած էր այժմեան այդ շրջանի հայութեան համար, որուն կրկնակի դիմումներուն հանդէպ անտարբեր չէինք կրնար մնալ»։

«Այսպէս վարուելով մենք ձեռք բերինք կրկնակ առաւելութիւն, նախ փոքրիկներու մեր սերունդը որ առ ի չգոյէ ազգային վարժարանի մը, (Գարանեան դպրոցը արդէն փակուելու վտանգին մէջ էր) հարկադրուած պիտի ըլլար օտար դպրոցներ յաճախելով այլասերիլ ու կորսուիլ, եւ երկրորդ՝ այս վարժարանի շէնքին մէջ մեր յաւակնութիւններով փոքրիկ մատուռ մը. Թող չըլլայ որ այդ շրջանի մեր ազգայինները խայծ դառնան այլադաւան քարոզիչներու եւ ուրանալով հեռանան Հայաստանեայց Եկեղեցիէն»։

1938–1939 ուսումնական տարեշրջանին ունեցած է երկու մնայուն ուսուցչուհիներ, 156 ոսկի տարեկան թոշակով, շէնքին վարձքն է 24 ոսկի, 40 աշակերտ, 18 մանչ, 22 աղջիկ, 19 մանկապարտէզի եւ 21 աշակերտ նախակրթարանի մէջ, 20ը թոշակաւոր եւ 20ը ձրիավարժ, դպրոցի տարեկան ընդհանուր ծախսն է 225 ոսկի եգիպտական։ (Տես Տեղեկագիր Ազգ. Թաղ. Ժողովոյ, շրջան 1938–1939, 25 Փետր. 1938էն 31 Դեկտ. 1939, Աղեքսանդրիա)։

1938–1939 ուսուցչական կազմը.

Տիկին Մարիամ Պալաքեան՝ մանկապարտիզպանուհի, օգնականներ՝ Օր. Էլիզ Նշիկեան, Նշան Հէքիմեան։

Սիւուֆ արուարձանի Պօղոսեան Եղբայրց Վարժարանի շէնքը (1939-1969)։

1939–1940 վարժարանի աշակերտութեան թիւը․

27 մանչ + 29 աղջիկ = 56։ 25 աշակերտ մանկապարտէզի մէջ, 31 աշակերտ նախակրթարանի մէջ, 36 աշակերտ թոշակաւոր, 20ը ձրիավարժ։ Այս տարեշրջանին Պօղոսեան վարժարանի ուսուցիչները պարբերաբար զատուած են։ Ուսուցչական կազմը․ Տիրուհի Թադէոսի Հէքիմեան (ծն․ 1884 Եւդոկիա, մեռած 18 Սեպտ․ 1960), Նշան Հէքիմեան, Օր․ Գայիանէ Սպարթալեան, Օր․ Վարսենիկ Մարգարեան եւ Օր․ Երանուհի Յակոբեան։ Տիրուհի Հէքիմեան՝ Աւագ-ուսուցիչ եւ փոխ-տեսուչ։

1940–1941․ Տիրուհի Հէքիմեան, Նշան Հէքիմեան, Օրդ․ Գայիանէ Սպարթալեան, Վարսենիկ Մարգարեան, Օր․ Երանուհի Յակոբեան։

1941–1942 մանկապարտէզի վարիչուհին էր Օր․ Գայիանէ Սպարթալեան, Օր․ Մարի Եափուճեան, Օր․ Երանուհի Յակոբեան, Օր․ Վարսենիկ Մարգարեան, Օր․ Մարի Եարըլա՝ ֆրանսերէն եւ արաբերէն, Օր․ Վարսենիկ Մարգարեան՝ ձեռագործ, ուսուցիչներ՝ Գարեգին Փօլաճեան եւ Բիւզանդ Տիւրքէրեան, Տիկին Քրիստինէ Ճերահեան՝ անգլերէն լեզու։

1942–1943․ Նախակրթարան 4 դասարան, 77 աշակերտ։ Ա․ դասարանը 20, Բ․ 21, Գ․ 19, Դ․ 17 աշակերտ, Մանկապարտէզ 2 դասարան, աշակերտութիւն 132։ Նախակրթարանի տնօրէն Գարեգին Փօլաճեան, ուսուցիչներ՝ Տիրուհի Հէքիմեան (1884–1960), Գարոնիկեան։ Մանկապարտէզ՝ Օր․ Գայիանէ Սպարթալեան, Օր․ Մարի Եափուճեան, Օր․ Վարսենիկ Մարգարեան, Օր․ Մարի Եարըլա, Օր․ Սիրուհի Սարգիսեան։

1943–1944․ Տնօրէն Գարեգին Փօլաճեան, Գարոնիկեան, Օր․ Գայիանէ Սպարթալեան, Օր․ Սիրուհի-Գերմանուհի Սարգիսեան, Օր․ Գեղանոյշ Սէրթլեան, Օր․ Մարի Գալիկեան, Օր․ Մարի Եարըլա։

1944–1945 ուսումնական տարեշրջանի ուսուցչական կազմը բաղկացած էր տնօրէն Գարեգին Փօլաճեան, Պր․ Գարոնիկեան, Օր․ Գայիանէ Սպարթալեան, Օր․ Մարի Գալիկեան, Օր․ Մարի Եարըլա՝ ֆրանսերէն եւ արաբերէն։

Աղեքսանդրիոյ Եգիպտահայոց Միութեան նախաձեռնութեամբ 1940 Հոկտ. 6ին գնուած է 2395 ք. մեթր հողամաս մը։ Մինուֆի հայ գաղութը բաղկացած էր մօտ 250-300 ընտանիքէ եւ Ազգային վարժարան. Վերջինիս հողամասին վրայ երազուած էր կառուցանել եկեղեցի մը, բայց 1946-1947ի Հայրենական ներգաղթի եւ այլ վերջին մեկնումներու պատճառաւ, Մինուֆի հայութիւնը նուազած էր եւ անհրաժեշտ չի նկատուէր եկեղեցւոյ մը շինութիւնը։ («Արեւ», 25 Մարտ 1963, Գահիրէ)։

1904–1908 տարիներուն, Տիկին Կիւրեղեան ունեցած էր իր անհատական մանկապարտէզը Աղեքսանդրիոյ Աթթարին թաղամասին մէջ։

Մանկապարտէզ-Նախակրթարան մը բացուած էր 1917 Օգոստոս 15ին Աղեքսանդրիոյ Քոմ-էլ-Տիքքա Թաղի ծովեզերեայ շէնքի մը մէջ, նախաձեռնութեամբ Թաղին հայ ընտանիքներուն եւ նիւթական օժանդակութեամբ Գահիրէէն Հաջիկ Պէյ Գառնիկ Յովակիմեանի (ծն. 1881 – մ. 1931)։ դասաւանդուած է հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, մանչերու համար արաբերէն։ Կրթասէր ազգայիններէ կազմուած էր մատակարար-հոգաբարձութիւն մը հետեւեալներէ. Տիգրան Յովհաննէսեան՝ Ատենապետ, Մեսրոպ Նորատունկեան՝ Ատենադպիր, Յարութիւն Զաքարեան՝ Գանձապետ, խորհրդականներ՝ Սարգիս Փափազեան, Գէորգ Մուրադեան, Սահակ Կուտուզեան, Մատթէոս Ազմաղեան, Լեւոն Շիշմանեան, Մանուկ Մանուկեան։

1916-1917ին Պօղոսեան Ազգային Մանկապարտէզի վարչուհին էր Օր. Վառվառէ Յարութեանը։

Եգիպտոսի Պէհէրա նահանգին Տամանհուր քաղաքին մէջ 1928 Սեպտ. 1ին բացուած էր Միջազգային Աշխատական Վարժարան մը, ուսուցիչ Մաթէոս Փափազեանի կողմէ, զոր ունեցած է նախապատրաստական մինչեւ երկրորդական ուսման բաժինները, ունէր անգլերէն լեզուի եւ գրականութեան յատուկ դասընթացք։ Ուսուցիչ Մաթէոս Փափազեանը, ապա քահանայ Տ. Ներսէս Փափազեան ծնած էր Պոլիս 1894ին, քահանայ ձեռնադրուած 1945ին, եւ մեռած 1961 Փետր. 19ին։ Ան հմուտ էր հայերէն, անգլերէն եւ արաբերէն լեզուներուն։ («Յուսաբեր», 16 Նոյեմ. 1928, թիւ 194)։

ՄԱՐՄՆԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ ՊՕՂՈՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՆԵՐՍ

Եգիպտահայոց մէջ արդէն Թէեւ 1912ին «Մարզիկ» Հիմնարկութեան գործնական ուղիի մը մէջ մտաւ, բայց իսկապէս 1905–1906ին մուտք գտած է Յակոբ Աղամէրի Պօղոսեան վարժարանի անդրանկութեան շրջանին, Արթիւր Էքմէքեանի մարմնամարզի ուսուցիչ կարգուելովը։ Էքմէքեան վկայեալ Ժուանվիլի (Ֆրանսա) մարմնակրթանքի վարժարանէն, գաղղիական կառավարութեան ներկայացուցիչ Աթէնքի ողիմպիական խաղերուն, միջազգային կառուցական մարզիկ մը, իր ազգակից պատանիներուն մէջ, մարմնամարզի սէրը արծարծելու համար ամէն զոհողութեան պատրաստ, մէկ տարուան ընթացքին մէջ հրաշք գործեց։

1907ին Պօղոսեան վարժարանի հանդէսը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ թէ՛ ուսուցիչին եւ թէ՛ աշակերտներուն համար։ Աշակերտներուն ցոյց տուած ընդունակութիւններէն քաջալերուած, Էքմէքեան մտածեց սեփական մարզարան մը հաստատել իր անձնական ծախքով, եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ գտնուած պարապ հողաբաժնի մը վրայ։

Ազգային Իշխանութիւնը ոչ միայն մերժեց այդ վեհանձն առաջարկը, այլ նոյն տարին վարժարանի Հոգաբարձութիւնը՝ որ կը բաղկանար Միհրան Մ. Կիւրճեանէ եւ Լեւոն Մէկրաբեանէ եւ այլն։

Սկսաւ պախարակիչ ընդհանուր ակնարկութիւններու մէջ մանել հաղուագիւտ ուսուցիչի մը հետ, զոր օտար վարժարանները իրարու ձեռքէ կը խլէին։ Էքմէքեանի նման մարդ՝ ինչպէս են միշտ կատարեալ արուեստագէտները, զզուանքով հրաժարեցաւ երդուելով թէ անգամ մըն ալ ազգային գործերու, ազգային վարժարաններու մէջ ոչ մէկ պաշտօն պիտի առնէ։

Վարժարանի Հոգաբարձութիւնը Էքմէքեանի յաջորդ նշանակեց յոյն մարզիչ մը, որ իրականութեան մէջ Արթիւր Էքմէքի հասցուցած աշակերտներուն հետ իսկ չէր կրնար բաղդատուիլ, եւ կարճ քանի մը ամիս պաշտօնավարելէ յետոյ հրաժարեցաւ։

Բարեբախտաբար եգիպտահայութեան համար, Էքմէ իր յաջողագոյն աշակերտը Սահակ Խանճեանը թողած էր իրեն իբր տեղակալ, իր միւս աշակերտները, վարժարանին մէջ եւ վարժարանէն ելլելէ յետոյ, մէկդի չէին ձգած մարզանքը եւ եթէ որոշ մարմին մը չէին ներկայացներ, բայց մարզանքի սէրը կը միացնէր զիրենք շաբաթը մէկ քանի անգամ։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԼԱՄԱՍԵԱՆ

ՍՏԵՓԱՆ ԽԱՆՃԵԱՆ

1911ին Ստեփան Խանճեան կը մեկնի Ֆրանսա եւ Լիոն քաղաքի մարմնամարզական ակադեմիային առջեւ փայլուն քննութիւն մը անցնելէ յետոյ կը վերադառնայ Աղեքսանդրիա եւ կը ստանձնէ իր ազնուական պաշտօնը Գր. Եկմալեանի քով, միեւնոյն ժամանակ ուսուցիչ կը նշանակուի Պօղոսեան Ազգ. վարժարանին մէջ, եւ մեր վարժարանի աշակերտները միանուագ շարժումներու մէջ, կրնանք ըսել թէ առաջիններն էին յԱղեքսանդրիա։ (Տես Սպորտը Եգիպտահայոց մէջ, գրեց Բարսեղ Օհանեան, Եգիպտահայ Տարեցոյցը, Գ. տարի, 1916, էջ 175, հրատարակիչ Ա. Պարթեւեան)։

1955-1956 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱՅՑԵԼԱԾ ԵՆ

1. Ուրբաթ 24 Փետրուար 1956ը պատմական աննախընթաց ուրախութեան օր էր մեզ համար, որովհետեւ վարժարան այցելեց Նորին Ս.Օ.Տ.Տ. Վազգէն Ա., մեր սիրեցեալ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Էջմիածնի իր շքախումբին հետ, ընկերակցութեամբ Ազգային Իշխանութեան անդամներուն։

Այս առթիւ տեղի ունեցաւ կոկիկ հանդիսութիւն մը աշակերտութեան կողմէ, ապա խօսք առաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ խրախուսեց վարժարանի աշակերտութիւնը իր սրբազան խորհուրդներով, անմոռանալի յիշատակ մը ձգելով բոլորին վրայ։

2. Թեմիս Բարեխնամ Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Սրբազան Արքեպիսկոպոս Սիրունեան 30 Նոյեմ. եւ 2 Դեկտ. 1955ին, երկու օր յաջորդաբար այցելեց Պօղոսեան Ազգ. վարժարան եւ Մելգոնեան մանկապարտէզ, առաւօտեան ժամը 8.30էն 12։

Ներկայ եղաւ բոլոր դասարաններու դասաւանդութեանց բոլոր առարկաներու մէջ, մօտէն հետաքրքրուեցաւ իւրաքանչիւր աշակերտով, հարցումներ ըրաւ եւ խրախուսեց աշակերտները տալով անոնց խրատականներ։

Սրբազան Հայրը իր գոհունակութիւնը յայտնեց վարժարանի մաքրութեան, կարգապահութեան եւ ուսումնական բարելաւ վիճակի մասին։

3. 25 Մարտ 1956ին պատուարժան Քաղաքական Ժողովի ատենապետ՝ Պ. Մարտին Զարդհանէլեան Հոգաբարձութեան անդամներու ընկերակցութեամբ՝ պաշտօնական այցելութիւն տուաւ Գալուստեան Ազգ. վարժարան եւ Մերջանեան Մանկապարտէզ, այցելեց բոլոր դասարանները եւ ներկայ եղաւ դասաւանդութեան։

4. Վարժարան այցելեց նաեւ կրթական հաստատութիւններու արաբերէն լեզուի վերատեսուչ՝ Պ. Աճէմ Ճէնդիի 28 Հոկտ. 1955ին եւ 20 Փետր. 1956ին, արձանագրելով իր գոհունակութիւնը՝ արաբերէն լեզուի հանդէպ առնուած խնամքի եւ բարւոք վիճակի մասին։

5. Վարժարան այցելեց արաբերէն լեզուի գեղագրութեան քննիչ Պ. Աճէմ էլ Հիւսէյնի 27 Փետր. 1956ին եւ իր գոհունակութիւնը արձանագրեց արաբերէն լեզուի գեղագրութեան մէջ մեր աշակերտութեան ունեցած շնորհքին համար։

* * *

Վազգէն Ա. Վեհափառ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի այցելութեան առթիւ, հետեւեալ ուղերձը կարդացած է աշակերտ մը․

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոս,

Ձեզի սրտի հրճուանքով, Գալուստեան Ազգային վարժարանի սան-սանուհիները կու գան բարի գալուստ մաղթել Ձեր Վեհափառութեան։

Մեր դողդոջ մատաղ շրթներէն դժուար թէ կարենանք թարգմանը հանդիսանալ մեր զգացումներուն, ի տես Ձեր Վեհափառ Օծութեան, մեր այս երկրորդ հայրենիքի Եգիպտոսի հիւրընկալ ափերուն, մանաւանդ մեր այս օրհնեալ ազգային հաստատութեան մէջ։

Վեհափառ Հայր,

Մեզի երազ կը թուի Ամենայն Հայոց Նուիրապետութեան Գահակալը տեսնել մեր հարազատ աչքերով։ Մեր գաղթական դրասեղաններուն առջեւ մեծ եռանդով եւ հպարտութեամբ սորված ենք Ս. Էջմիածնի եւ անոր Վեհաշուք Կաթողիկոսներու սրբազան պատմութիւնները, որոնք մեզի ոգեւորած են մեր Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Սըրբութիւններու եւ Հայրենասիրութեան վսեմ գաղափարներով։

Վեհափառ Հայր,

Մեզի ծանօթ է որ Ս. Էջմիածնի Գահակալները, գահակալներ եղած են նաեւ համայն Հայութեան բոլոր այն ժամանակները, երբ հայ ազգը կորսնցուցած է պետականութիւն եւ առկախ ունեցած է Պետը՝ յանձին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին։ Սփիւռքի ցիրուցան հայերս միշտ զմեզ կապուած զգացած ենք մեր Մայր Աթոռին եւ մըխիթարուած անոր Գահակալով։

Մենք զմեզ երբեք առանձին չենք զգացած, միշտ անդրադարձին հաղորդակից եղած ենք Ս. Էջմիածնի, մտած ու մնացած անոր շունչով, անոր ներշնչող միտք ու խորհուրդով։

Վեհափառ Հայր,

Ձեր ներկայութեամբ աւելի եւս կ՚ամրապնդենք մեր հաւատքը Ս. Էջմիածնի եւ Ս. Լուսաւորչի Աթոռին հանդէպ։ Թող անմար մնայ Լուսաւորչի Կանթեղն անշէջ եւ առկախ Սուրբ Տրդատի մեր հայրենիքի, մենք եւս հարազատներն ենք մեր հայրենիքին, որուն կարօտը ունինք միշտ։

Վեհափառ Հայր,

Դուք Ձեր ներկայութեամբ աւելի եւս կը խրախուսէք զմեզ աւելի եւս սիրելու մեր Սրբութիւնները՝ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցին եւ պանծալի մեր Հայրենիքը։

Այս առթիւ կը խնդրենք Աստուծմէ որ տայ Ձեզի երկար կեանք եւ Ձեր հովանաւորութիւնը մեր վրայէն անպակաս ընէ։

(Տես «Արեւ» օրաթերթ, 6 Մարտ 1956)։

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

Գալուստեան Ազգային Վարժարանի գրադարանը տարիներու ընթացքին անձերու կողմէ նուիրուած հրատարակութիւններով ճոխացած է, մանաւանդ Տիգրան Կամսարականի 1919ին նուիրած 33 հատոր գիրքերով։

Աշխարհահռչակ ծանօթ գործարարանատէր Գէորգ Նուրիճանի Իփէքեան, ծնած 1863, մեռած 18 Օգոստոս 1937ին։ Ան 1924ին նուիրած է 35 եգիպտական ոսկի, վարժարանի աշակերտութեան համար կազմելու գրադարան մը հայագիտական, ի յիշատակ իր տիկնոջ Մարիանէի։

1925ին Գրիգոր Սարգիսեան նուիրած էր 20 եգիպ. ոսկի, մանկավարժական գրադարանի մը համար, ի յիշատակ իր հօր Ալեքի Գէորգ Սարգիսեանի։

1924–1925 տարեշրջանին գիրքեր նուիրած են. Աշոտ Գ. Իփէկեան, Գասպար Ն. Իփէկեան, Թորգոմ Արք. Գուշակեան՝ Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց, Մէթր Տիգրան Պէյ Թիւթիւնճեան, Ֆրանկիւլ Խանճեան.

1925–1926 շրջանին հրատարակութիւններ նուիրած է գրագէտ Լեւոն Ղարիբեան.

Աղեքսանդրիայէն Տիկին Զարուհի Ճէրմակեան

Աղեքսանդրիայէն Տիկ. Զարուհի Ճէրմակեան, վարժարանի նախկին սաներէն՝ մանկավարժ Յակոբ Աշոտեանի գիրքերը. Վանեցի ուսուցիչ Համբարձում Երամեանի հօրաքեռորդին Հրաչեայ Փէրիքեանի գիրքերը.

1939 Յունիս 10ին Տիկին Հերմինէ Մարզպանեան նուիրած է 350 հատոր գիրք եւ պարբերականներ, ի յիշատակ իր ամուսնոյն բազմավաստակ ուսուցիչ-դաստիարակ Գահիրէի. 1934ին Աղեքսանդրիոյ Առաջնորդարանի գեր-դիւանապետ եւ Արխիւապահ-քարտուղար Յակոբ Մարզպանեանի.

1949–1950 աշակերտական գրադարանը կազմակերպուած է.

1955–1956 գիրքեր նուիրած են Զարեհ Սարաֆեան, Վերապատուելի Պէրպէրեան եւ Ալիանս Ֆրանսէզի վարչութիւնը, որ շրջանին գրադարանապետուհին էր Օր. Սրբուհի Սարգիսեան. 1963–1964 շրջանին գրադարանապետուհին էր Օր. Ա. Մանճըլըզեանը. (Տես «Յուսաբեր», 1957, թիւ 104, «Արեւ» 1965, թիւ 14176).

ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ՍՐԱՀ

1928 Փետրուար 18ին բեմադրուած է Սերովբէ Պետրոսեանի գրուածներ Վարդանանց դիւցազներգութենէն, 3 արար պատմական թատերգութիւն աշակերտութեան կողմէ.

1931 Յունիս 7, երգահանդէս, ձայնական եւ գործիական, երգիչ Վրթանէս Երամեանի.

1931 Հոկտ. 18, Պօղոսեան Շրջանաւարտից Միութեան դասախօսութիւն, Կարապետ Գիւնէեան կը խօսի «Գիտութեան յաղթանակներուն մասին».

1935 Ապրիլ 28, Սգահանդէս Ապրիլ 24ի ընդհանուր Նահատակաց 20րդ տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Աղեքսանդրիոյ «Աղբիւրեան Սերունդ» Միութեան եւ մասնակցութեամբ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հայ Ժողովրդային Միութեան, Հայ Լէգէոնական Միութեան, Հայ Կաթողիկէ «Հայր Ալիշան» Միութեան, նախագահութեամբ երամիշտ Մէթր Ղազար Սալըրեանի.

Ցայտագիր

Շոփէնի Մահերգը, Բացման խօսք՝ Նախագահ, Մեներգ՝ Օր. Ա. Նորատունկեան, Արտասանութիւն՝ Վահան Նազարեան, քլարինէթ եւ ջութակ տուօ՝ Պր. Մ. Սէֆէրեան եւ Սաֆրազեան, Դաշնակութիւն՝ Գարեգին Գօրանեան եւ Բժ. Հրաչեայ Պէնլի-Փափազեան, Ուղերձ՝ Պր. Գ. Պէզազեան, կենդանի պատկեր՝ օրուան խորհուրդը, Արտասանութիւն՝ Ժիրայր Փալամուտեան, Մեներգ՝ Օր. Ի. Պարոնեան, Դաշնակութիւն՝ Գուրգէն Մխիթարեան.

1924 Յունիս 8ին վարժարանի մէջ բեմադրուած է Յովհ. Թումանեանի «Դառնիկ Ախպերը» եւ դերասան Ա. Աբելեանի «Թամամշեւը» դուետը, յատկապէս փոքրիկներուն համար, աշակերտութեան կողմէ.

ՊՕՂՈՍԵԱՆ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Կազմուած նախաձեռնութեամբ եւ ջանքերով Պօղոսեանի աւագ-ուսուցիչ Սերոբէ Պետրոսեանի, վարժարանի շրջանաւարտուհիներու մասնակցութեամբ, 1 Մայիս 1923ին.

Նպատակը. 1. Միաւորել եւ պատուաւոր ըլլալ Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային Վարժարանին ու իրենց նախնական դաստիարակութիւնը ստացած շրջան աւարտող սանուհիներուն.

2. Ունենալ լսարան մը եւ անկէ օգտուիլ բարոյապէս ընկերութեան ոգին ու միութիւնը եւ հայրենասիրական ոգին յարատեւ պահպանելու համար.

Նախագահ՝ Սերովբէ Պետրոսեան

Ատենադպրուհի	Ատենապետուհի
Ա. Աբրահամեան	Ա. Ժ. Վարդվարեան

Սոյն ծրագիր-կանոնագիրը վաւերացուած է Աղեքսանդրիոյ Ազգային Քաղաքական Ժողովի 1923 Օգոստոս 10ի նիստին.

1930 Օգոստոս 6ին Պօղոսեան Ազգային Վարժարանի սան-սանուհիները հաւաքուած են Մելգոնեան մանկապարտէզի սրահը եւ վերակազմած են Պօղոսեան Շրջանաւարտից Միութիւնը։

Նպատակ ունենալով՝ Ա. Մշտական շփման մէջ պահել վարժարանը եւ իր նախկին աշակերտները, Բ. Սատարել դպրոցի նիւթական եւ բարոյական բարձրացման, նախանձախնդիր ըլլալ ազգային մշակոյթին եւ արժէքներուն ու սատարել անոնց զարգացման։ Կազմակերպել հանդէսներ, դասախօսութիւններ, վիճաբանական ժողովներ, գրական եւ գիտական եւ գեղարուեստական նիւթերու շուրջ։ Տալ թատերական ներկայացումներ, կազմել երգչախումբ եւ նկարչական, երաժշտական դասընթացքներ եւ վարժարանի կարիքաւոր սան-սանուհիներուն գիրքեր հայթայթել եւ դպրոցին գրադարանը ճոխացնել, մանկավարժական, հայագիտական հրատարակութիւններով, ամէն տարի սան պահել օտար վարժարաններուն մէջ Աղեքսանդրիոյ, ինչպէս St. Marc Collegeի եւ St Andrews Schoolի մէջ։

Վարժարանի Հոգաբարձութիւնը համաձայն գտնուած է վերոյիշեալ ծրագիր-կանոնագրին եւ վաւերացուցած է 16 Նոյեմ. 1930ին։

Պօղոսեան Ազգային Վարժարանի նորակազմ Միութեան բացման հանդիսութիւնը տեղի ունեցած է Մելգոնեան մանկապարտէզի սրահին մէջ, 1930 Դեկտ. 3ին, մշակութային յայտագրով մը, բանաստեղծութիւն, երգ եւ արտասանութիւն, ապա ներկայացուած է «Տրավիաթայի» հրաժեշտը թատերգութիւնը, մասնակցութեամբ շրջանաւարտներ՝ Բենիամին Սամուէլեանի, Ժիրայր Բալամուտեանի, Փիլիպպոս Ասատուրեանի, Ն. Սերոբեանի, Ժ. Ձէրմանեանի, Ե. Աւագեանի, Օր. Ա. Թէնգիրեանի։

1930ին ունեցած է 25 անդամ, այժմ բարձրացած է 50-60ի։

1932ին Միութեան նախագահն էր ատենին Կարապետ Գիւլեան, Շրջանաւարտից վարչութեան քարտուղար՝ Գարեգին Գոյումճեան, մայր-դպրոցի՝ Լեւոն Պօղոսեան Ատենապետ, Օր. Լիւսի Փոթթուքեան Ատենադպրուհի։

1939–1940ի վարչութեան կազմն էր.
Մարտիրոս Շատախեան՝ Ատենապետ
Օր. Արմենուհի Թէնգիրեան՝ Ատենադպրուհի
Հայկ Աւագեան՝ Գանձապահ
Երուանդ Արթինեան՝ Գոյքապահ
Խորհրդականներ՝ Օր. Նուարդ Աւագեան, Օր. Բերանէ Մալէզեան, Ժիրայր Փալամուտեան։

(Տես «Դաստիարակ», պրակ Ա., 1939 Մարտ, Տեղեկատու Ազգ. Վարժարանաց Աղեքսանդրիոյ)։

ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԾՆՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ

Ըստ [illegible] [illegible] պահանջներուն, [illegible] նոր, Աղեքսանդրիոյ Ազգ. Վարժարանի Պատ. Հոգաբարձութիւնը, անցեալ ամսուան 17ին, հրաւէր ղրկեց վարժարանի աշակերտաց ծնողներուն, զանոնք ներկայ հրաւիրելով։

Մեծ թիւով ծնողներ հաւաքուած էին Մելգոնեան մանկապարտէզի սրահին մէջ, ընտրելու համար 1965–1966 ուսումնական տարեշրջանի Ծնողաց Յանձնախումբը։ Ներկայ էր նաեւ Ազգ. վարժարաններու Պատ. Հոգաբարձութիւնը լրիւ կազմով, ինչպէս նաեւ Պօղոսեան Ազգ. Վարժարանի տնօրէնուհին՝ Օր. Գ. Սարգիսեան։

Նիստը բացուած յայտնեց Պատ. Հոգաբարձութեան Ատենապետը՝ Պր. Աբգարեան ու շնորհակալութիւն յայտնեց ծնողներուն, որոնց ընդառաջելով Հոգաբարձութեան հրաւէրին, մեծ թիւով ներկայ էին։

Ատենապետը ընդգծեց թէ ծնողներու աշխոյժ մեծ թիւով ներկայութիւնը հաւաստիքն էր այն հետաքրքրութեան ու [illegible] զոր ծնողները կը տածեն վարժարանին հանդէպ։

«Պօղոսեան Ազգ. վարժարանը մեր գաղութի համեմատաբար ամենաբազմաթիւ ուսումնական այն կայքն է, որուն յառաջդիմութեան ու բարօրութեան համար պատասխանատու ենք բոլորս՝ մեր բոլոր զօրակցութիւններով», ըսաւ ան։

«Ներկայի Ծնողաց Յանձնախումբի պատասխանատուութիւնը պէտք է ըլլայ նպաստել մեր ծնողներու կողմէ յառաջացած բոլոր դժգոհութիւններուն ու առաջարկներուն եւ զանոնք ուսումնական մարմինին հաղորդել [illegible]։ Մենք, մեր կարելիութեան սահմաններուն մէջ, պէտք է ջանանք [illegible] [illegible] [illegible] թերութիւնները [illegible] ուսումնական [illegible] դժգոհութիւնը», ըսաւ Պր. Վ. Աբգարեան եւ աւելցուց. «Հոգաբարձութիւնը, որ նիւթական ու բարոյական ամբողջութեան պէտք ըլլանք, կը յուսայ ու կը մաղթէ որ ներկայիս այս Յանձնախումբը բոլորէ բեղուն գործունէութեան շրջան մը։

Այս տարի ունեցաւ ընտրութիւնը․

Մանկապարտէզ

Տիկ․ Մ․ Զուրճեան Ա․ դասարան
Տիկ․ Մ․ Թաշճեան Բ․ դասարան

Նախակրթարան

Տիկ․ Հ․ Կանթէմեան Ա․ դասարան
Տիկ․ Ա․ Զայիրճեան Բ․ »
Պր․ Ե․ Գարաճիկեան Գ․ »
Տիկ․ Ա․ Բրուտեան Դ․ »
Տիկ․ Ծ․ Թիգարեան Ե․ »
Տիկ․ Թ․ Դուլթեան Զ․ »
Տիկ․ Տ․ Տէր Գէորգեան Է․ »
Պր․ Ա․ Օրջանեան Ը․ »
Պր․ Տ․ Զուհաբեան Թ․ »

Իսկ ուսուցչական կազմին՝ Պր․ Արմէն-Նուպար Մամուրեան։

Պր․ Աւետիսեանը շնորհաւորելէ ետք ներկայ յանձնախումբի անդամները, գիտել տուաւ թէ, պէտք էր օգտուիլ մեծ թիւով ծնողներու ներկայութենէն եւ ունենալ առաջարկներու եւ գաղափարներու փոխանակութիւն։

Նիստը վերջ գտաւ կ․ վ․ ժամը մէկին։ Կը շնորհաւորենք Ծնողաց ներկայ Յանձնախումբը եւ կը մաղթենք գործունէութեան բեղուն շրջան մը։

ԲԱՄԳԱՐ

(Տես «Արեւ», 1 Դեկտ․ 1965)։

• • •

Գալուստեան Ազգային Վարժարանի եւ Մելգոնեան Մանկապարտէզի Հոգաբարձութիւնս պարտք կը զգայ հրապարակային շնորհակալութիւններ յայտնել ստորեւ յիշուած ԲԱՐԵՐԱՐ ազգայիններուն, որոնք 1955–1956 տարեշրջանին սիրայօժարօրէն որդեգրեցին մէկ կամ աւելի սաներ, ապահովելու համար անոնց ուսմնական դաստիարակութեան, Գալուստեան Ազգային Վարժարանին ներս։

Բարերարներու ցանկ

	Սան	եգ․ ղր․
Ալիքսանեան Վահէ	4	2000
Շիրմանեան Երուանդ	2	1000
Ալթինեան Վահէ	2	1000
Գարփարեան Նուպար	2	1000
Խամէրեան Գրիգոր	2	1000
Զէրքէզեան Դանիէլ	1	500
Թայլայեան Գառնիկ	1	500
Սրքնշեան Յարութիւն	1	500
Խանամիրեան Հայկ	1	500
Ամատունի Յարութիւն	1	500
Բրուտեան Բիւզանդ	1	500
Սարաֆեան Գառնիկ	1	500
Սարաֆեան Մարտրոս	1	500
Մանճըլըքեան Թոմաս	1	500
Լէյլէքեան Սեդրակ	1	500
Կոճանեան Լեւոն-Աշոտ	1	500
Դուլթեան Եդուարդ	1	500
Ճանիկեան Պօղոս	1	500
Եղուշեան Լեւոն	1	500
Եղուշեան Նշան	1	500
Մէթր Սաքեան Շահպազ	1	500
Թոսունեան Լեւոն	1	500
Ժամկոչեան Գրիգոր	1	500
Զուրճեան Լեւոն	1	500
Գամաճեան Անդրանիկ	1	500
Թերզեան Կարապետ	1	500
Չիլինկիրեան Յակոբ	1	500
Գամաճեան Միհրան	1	500
Եդուարդ Տէլլիմէնճեան	1	500
Գալաճեան Կարապետ	1	500
Սարգսեան Վաղարշակ	1	500
Դուլթուեան Արշէր-Հայկ	1	500
Գաթանեան Մինան	նուէր	250
Իփէքեան Աշոտ	նուէր	100

Հոգաբարձութիւն
Գալուստեան եւ Մելգոնեան Մանկապարտէզի

(Տես «Յուսաբեր» օրաթերթ, 12 Փետր․ 1952, Գահիրէ)։

ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

Աղեքսանդրիոյ Ազգային Իշխանութեան հովանաւորութեամբ, 1898ին հաստատուած է Պօղոսեան Ազգային մանկապարտէզը, շնորհիւ աջակցութեան Օր. Աղաւնի Կոֆանեանի թելադրութեամբ, որ Կ. Պոլսոյ մէջ աշակերտած էր մանկավարժուհի Տիկին Գայիանէ Մատաթեանի, որ «Ֆրէօպէլեան» դրութեամբ մանկապարտէզի դասընթացներ հիմնած էր։ Յետագային իր աշակերտուհիները հայաբնակ գաւառներու մէջ, մանկավարժական այն դրութեամբ դաստիարակեցին հայ մանուկները մանկապարտէզներու մէջ։

Մանկապարտիզպանուհի Օր. Աղաւնի Կոֆանեանի նախաձեռնութեան մասին կու տայ հետեւեալ վկայութիւնը.

«5 Յունուար 1908ին տեղի ունեցաւ ամուսնութիւնը Դր. Հրաչեայ Մուրատեանի՝ Օր Աղաւնի Կոֆանեանի հետ։ Օր. Կոֆանեան հայ իգական սեռին մէջ նշանաւոր դէմք մըն է իբր կարող մանկապարտիզպանուհի, ինքն էր որ առաջին անգամ երբ Աղեքսանդրիա կը գտնուէր 1898ին, Ազգային Իշխանութեան ընդունիլ տուաւ «Ֆրէօպէլեան» դրութեամբ մանկապարտէզի մը ծրագիրը, եւ (Froebel Frédéric, գերմանացի մանկավարժ, ծնած 1782, մեռած 1852) առաջնորդ մանկապարտէզներու ուսուցման դրութեան, որ իր անունով կոչուած է այն մանկավարժական դրութիւնը։ 1898–1900 թուականներուն հիմնեց եւ վարեց խղճմտօրէն Եգիպտոսի առաջին մանկապարտէզը»։ (Տես «Լուսաբեր» շաբաթաթերթ, Ե. տարի, 7 Յունուար 1908, թիւ 621, Գահիրէ)։

1900–1915 Պօղոսեան մանկապարտէզի ուսուցչուհիներն էին.

Օր. Արմենուհի Գարապաշեան, Օր. Ծիրանուհի, Օր. Յաբեթեան, Օր. Էքմէքճեան, Տիկին Մարեամ Ռշտունի, 1910–1918 Տր. Նեկտար Ճանիկեան։

1920–1928. վարիչ մանկապարտէզի՝ Ռեբեկա Զէյթունցեան եւ Տիկին Մաքրուհի Պարսեան, ուսուցչուհիներ՝ Օր. Ծիրանուհի Էքմէքճեան, Արմենուհի Գարապաշեան, Տիկին Կ. Դամիճեան, օրիորդներ՝ Ա. Մխիթարեան, Ա. Քիրազեան, Մ. Գրիգորեան, Ծիրանուհի Էքմէքճեան, Արմենուհի Գարապաշեան։

Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Եպիս. Գուշակեան 1923ին դիմած էր Կարապետ Մելքոնեանի՝ որպէսզի իր բարերարութեամբ նոր շէնք մը շինուի Պօղոսեան վարժարանի շրջափակին ներս։

Արդարեւ 1928 Սեպտեմբեր 9ին կատարուած է մանկապարտէզի շէնքին հիմնարկէքը (նախկին քահանաներու բնակարանը եւ հին դպրոցական շէնքին քանդումէն յետոյ է որ այն հողամասին վրայ շինուած է Մելքոնեան մանկապարտէզի շէնքը), հսկողութեամբ շինութեան Յանձնախումբին, որուն անդամներն էին՝ Կարապետ Մուսայեան, Ներսէս Կեսարեան, Մանուկ Մանուկեան, Օննիկ Իփլիքճեան, Տիրան Պզտիկեան, իսկ շինութեան յանձնառու ճարտարապետ՝ Պօղոս Սիւրըքեան։

Շէնքի հիմնարկէքի պաշտօնական հանդիսութեանը մասնակցած են, պատւոյ Ազգային Իշխանութեան, մանկապարտէզի շինութեան հսկիչ Յանձնախումբի եւ Հոգաբարձութեանց անդամներէն, նաեւ Հայկ. Բարեգործ. Ընդհ. Միութեան կողմէ Թէ. Յովհաննէս Թաշճեան, Գահիրէի Ազգ. Առաջնորդարանի դիւանապետ Արշակ Ա. Ալպոյաճեան, ինչպէս նաեւ Յակոբ Պէյ Բարթող, Յովհաննէս Նուպարեան, Աղեքսան Պէյ Զէվահիրճեան, Յակոբ Փափազեան, Բարսեղ Պօյաճեան, կուսակցութեանց եւ Ազգային Գործի ներկայացուցիչներ եւայլն։ Նախ Աղեքսանդրիոյ Առաջնորդական փոխանորդ Մամբրէ Ծ. Վրդ. Սիրունեան եւ յետոյ Մարկոս եւ Արտաշէս Պէյերը Մելքիշեան տարանելքին շաղախը, հիմին հիմնաքարերեւելեան անկիւնը, ուր զետեղուեցաւ առաջին անկիւնաքարը, որուն վրայ քանդուած մանաւոր խօսքին մէջ զետեղուեցաւ տարեկեայ աման մը, որ կը պարունակէր մագաղաթեայ բարերարին եւ անոր հանգուցեալ հարազատներուն յիշատակին եւ առաբաղդրուած Ազգային մարմիններու կողմէ եւ զոր առաջարկեցին նաեւ վերոյիշեալ Գէորգը, ինչպէս նաեւ Միքայէլեան եղբայրներուն եւ Ճարտարապետ Գ. [illegible] [illegible]»։ (Տես «Արեւ», 1928 Սեպտ. 14, ԺԲ. տարի, Թիւ 2920)։

Միքայէլեան Մանկապարտէզի շէնքին պաշտօնական բացումը կատարուած է Կիրակի 25 Մայիս 1929ի առաւօտ, Ազգ. շրջանակի մէջ. «Մայիսեան հանդէսներէ աւելի բան մը, ազգային բարերար Տէր Կարապետ Միքայէլեանի հանգիստ արգոյթին ցոյց տրուած երախտագիտական ու խանդավառանքի [illegible] մը, զոր վարժեց բարերարը կոչեց ու կուռ, առանց [illegible] [illegible] իր հակայ գործին մի մասն մէկ մասնիկին, թէ համարիր այդին յարմար պատուին շնորհակալութեան եւ [illegible] դէպի մեծ գործունէութիւն մը եւ այնպիսի երկանիւ վայելչաններ արդէն որուն չեն կրցած արժանանալ բարեգործ բարերարներ։ Մեծ [illegible] վրայ կը բարձէին Գերապատիւ Թորգոմ Եպս. Սրբազան, Առաջնորդական փոխանորդ Մամբրէ Ծ. Վրդ., ազգային բարերար Տէր Կարապետ Միքայէլեան, քահանայից դասը, Ազգային Իշխանութեան Ատենապետ Միքթար Գէորգ Գարաբեան եւ Ազգ. Իշխանութեան անդամները, եւ Հայկ. Բարեգործ. Ընդհ. Միութեան կողմէ Վահէ. [illegible] Գէյ [illegible]։ Առաջնորդ Թորգոմ Սրբազանը խօսեցաւ ամէնէն առաջ եւ գնահատական [illegible] բարերարը, ի վեր հանելով անոր կատարած մեծ գործը, եւ հաւատաց համբուրեց բարերարին, որ շէնքին համար ծախսած է 6500 ե. ոսկի, եւ յայտարարեց, թէ շէնքը կը կոչուի «Միքայէլեան Մանկապարտէզ» («Արեւ», 1929, Թիւ 3136)։

Մանկապարտէզի փոքրիկները երգեցին «Մանկապարտէզ Միքայէլեանը» այս երգը.

Մանկապարտէզ Միքայէլեան, մեր սիրուն վարժարան,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].
Օրհնութիւն կան [illegible], [illegible] կու [illegible] մեր [illegible].
Անմահ ալ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

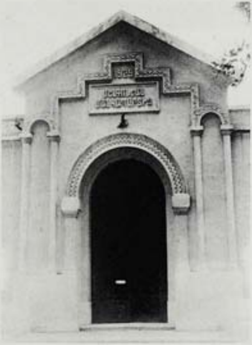

Այնթապցիոց Միքայէլեան Ազգ. Մանկապարտէզի մուտքը։

1935–1940. Միութեան Աղջկանց Մանկապարտէզի ուսուցչական կազմը. վարչուհի Տիկին Եւնիկէ Չէպրուքեան։

Երեք աղջիկներ արտասանութիւններ ըրին եւ ծաղկեփունջ մը նուիրեցին։

Յանձնաժողովի նուագախումբը ձեռնարկին նուագեց եւ յետոյ խօսեցաւ Մէթր Դիկրան Գույումճեան, յանուն Աղեքսանդրիոյ հայութեան՝ յայտնելով խորին շնորհակալութիւններ, համայնքը օժտած ըլլալուն համար մանկապարտէզի այս գեղեցիկ շէնքով եւ յանուն Ազգ. Իշխանութեան՝ անոր վստահած ըլլալուն համար այս շէնութիւնը 6500 եգ. ոսկի պարգեւելով։ Խօսեցաւ նաեւ Փոխանորդ Ազգային գաղութի Հոգաբարձութեան Ատենապետ՝ Նշան Կիւրճեան, իր կողմէն պատշաճ բառերով շնորհակալութիւններ յայտնեց բարերարին։ (Տես «Արարատ» շաբաթաթերթ, Դ. տարի, թիւ 23, 1 Յունիս 1929, Աղեքսանդրիա)։

* * *

Կարապետ, որդի Յարութիւնի Մելքոնեան, ծնած է 1848ին Կեսարիա, հաստատուած Եգիպտոս 1880ին եւ ծխախոտի ու սիկարէթի գործարանի սեփականատէր, իր բարերարութեամբ հիմնուած է Մելքոնեան կրթարանը, 1924–1926։ Իր հարստութիւնը 600.000 անգլ. ոսկի, իր ողջութեան արդէն նուիրագրով փոխանցած է Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան։ Մելքոնեան կտակի գործադրութեան համար կազմուած էր Յանձնախմբութիւն մը, 1924–1926 շրջաններուն, Զաւէն Պատրիարք Տէր Եղիայեանէ, Արթին Զարդարեանէ, Տիգրան Հաճընեանէ, Հայկ Խայաթեանէ, Բժ. Գեւորգ Սերոբեանէ, Ճանիկ–Հայկ Զաքարէ, որ նուիրատուութեան բոլոր գործերը վարած են, Հ.Բ.Ը. Միութեան Կեդրոնական Վարչութեան վերին հսկողութեամբ։

Կարապետ Մելքոնեանի իրաւագէտ-փաստաբան Մէթր Դիկրան Գույումճեան, 27 Յուլիս 1921ին Աղեքսանդրիոյ Միջազգային Խառն Դատարանի պաշտօնական ատեաններուն մէջ արձանագրել տուած էր թէ իր եւ հանգուցեալ եղբօր Գրիգոր Յ. Մելքոնեան ծնած 1842 Կեսարիա եւ մեռած 1920 Յունիս 3ին Աղեքսանդրիա, ստացուածքները շարժուն եւ անշարժ, կտակած է ազգին ձեռամբ, Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Զաւէն Արք. Տէր Եղիայեանի, բայց յետագային կտակակատար բարերարը յարմար գտնուած է պաշտօնապէս փոխանցել Հայկ. Բարեգ. Ընդհ. Միութեան, պայմանաւ որ գործածուն եւ այդ տոկոսագումարները հաշուեյարդարի ենթարկուելէ յետոյ գումարը ընդհանուր, դրամատան մէջ ի պահ դրուի, անոր տոկոսը գործածելու համար հայ որբ եւ չքաւոր աղոց կրթութեան։ Գէորգ Ե. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, բարերար Կ. Մելգոնեանին շնորհած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի ասպետական աստիճան շքանշան եւ Օրհնութեան Կոնդակ։ Մելգոնեան կտակին նուիրատուութեան գործին եւ ապա Հ. Բ. Ը. Միութեան փոխանցման ամենադժուարին գործակատարը եղած է Աղեքսանդրիոյ համայնքի Թեմական ժողովի Ատենապետ եւ իրաւագէտ-փաստաբան Մէթր Գէորգ Գարբարեանը եւ ապա Կեսարացի Տիգրան Համբարեանը, Վահան Թէքէեանը եւ ուրիշներ, եւ 1926 Դեկտ. 28ին նուիրատուութիւնը փոխանցուած է Հ. Բ. Ը. Միութեան։ (Տես «Սֆինքս» շաբաթաթերթ, Ա. տարի, թիւ 44, 1946, Աղեքսանդրիա։ Տես նաեւ Թէոդիկի «Ամէնուն Տարեցոյցը», 1921, էջ 298)։

Բարերար Կարապետ Մելգոնեան որ մեռած էր 23 Յունիս 1934ին, մարմինը փոխադրուած է Նիկոսիա եւ Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան պարտէզի մէջ թաղուած է 10 Օգոստ. 1934ին, նախագահութեամբ Սահակ Բ. Կաթողիկոս Կիլիկիոյ, իսկ իր եղբայր Գրիգորի աճիւնները փոխադրուած են 5 Ապրիլ 1935ին եւ թաղուած եղբօր կողքին։

1955ին բարերարներու շիրմին վրայ կառուցուած է մարմարակերտ դամբարան մը նախագծովը ճարտարապետ Մարտիրոս Ալթունեանի, իսկ բարերարներուն դամբարանին վրայ կիսանդրիները գործն է փարիզաբնակ քանդակագործ Լեւոն Մուրատօֆի։

Գրիգոր եւ Կարապետ Մելգոնեաններու Սըրբուհի քոյրը, Կեսարիոյ մէջ ամուսնացած էր

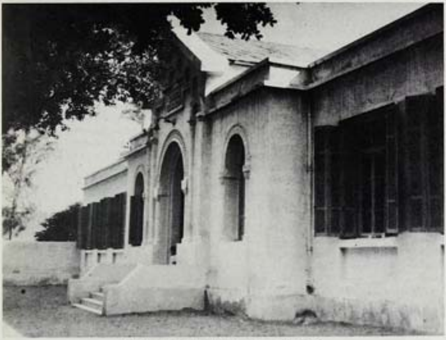

Աղեքսանդրիոյ Մելգոնեան Ազգ. Մանկապարտէզի շէնքը։

Թորոս Գըլըճեանին հետ։ Այրի Տիկին Սրբուհի Գըլըճեան կը բնակէր իր զաւակին Արթին Գըլըճեանի մօտ Գահիրէ։ Տիկին Սրբուհի կը մեռնի 1915ին Գահիրէ եւ իր մահուան առթիւ մամուլի մէջ հրատարակուած շնորհակալիքը կու տամ ստորեւ, կը հաստատէ ազգականական կապերը հոն յիշուած կեսարացի այդ ընտանիքներուն հետ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տեարք Գրիգոր եւ Կարապետ Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկին Արթին Գըլըճեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Արթագի Մելքոնեան եւ զաւակունք, Այրի Տիկին Ա. Զամուրեան, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Զամուրեան եւ զաւակունք, Տիար Գրիգոր Զամուրեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Զալլաթեան եւ զաւակունք, Տեարք Ճ. եւ Մ. Զալլաթեան, Տէր եւ Տիկին Տ. Եղիփանեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Եղիփանեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը փութան յայտնել այն ամէն ազնիւ բարեկամաց եւ բոլոր ծանօթներուն, որոնք հաճած էին անձամբ ներկայ գտնուիլ Այրի Տիկին Սրբուհի Գըլըճեանի թաղման հանդէսին եւ այն ամէն բարեկամաց, որոնք հեռագրաւ եւ նամակաւ փութացած էին այս տխուր առթիւ իրենց ցաւակցութիւնն արտայայտել։

(Տես «Յուսաբեր», 6 Փետր. 1915, Գահիրէ)։

• • •

1929–1930 դպրոցական տարեշրջանին Մեսրոպեան Մանկապարտէզի վարիչ մանկապարտիզպանուհիներն էին. Տիկին Շուշանիկ Մ. Թէրզեան եւ Ռեբեկա Զէյթունցեան։ Ուսուցիչ-դաստիարակներ՝ Օրդ. Աստղիկ Տէմիրճեան, Ծաղիկ Դամիկեան, Վարդանոյշ Դամիկեան, Արուսեակ Թոքմաճեան, Մարի Եափուճեան։

1931–1932 մանկապարտէզը բաղկացած էր 2 Բողբոջ եւ 3 Մարգի դասարաններէ։ Աշակերտութեան թիւն էր 274, վարիչ մանկապարտիզպանուհի Տիկին Ռեբեկա Զէյթունցեան, օգնական ուսուցչուհիներ՝ Տիկ. Կատարինէ Դամիկեան, օրիորդներ՝ Գայիանէ Սպարթալեան, Արմենուհի Ծարափալեան, Հրանդուհի Թագաթեան, Ազնիւ Գույումճեան, Անիգա Գարապաշեան։

1932–1934 տարեշրջաններուն վերոյիշեալ կազմըն է մանկապարտէզի ուսուցչուհիներու։

1934–1935 եւ 1935–1936 շրջանի ուսուցչուհիներու կազմը. վարիչ՝ Ռեբեկա Զէյթունցեան, վարժուհիներ՝ Օրիորդներ Աստղիկ Տէյիրմէնճեան, Ծաղիկ Դամիկեան, Տիկին Կատարինէ Դամիկեան, Օր. Գայիանէ Սպարթալեան, Օր. Արուսեակ Թոքմաճեան, Օր. Մարի Եափուճեան, Օր. Վարդուհի Աղամեան, Օր. Անիգա Գարապաշեան։

1936–1938 շրջանին պաշտօնավարած են վերոյիշեալները։

1938–1939 շրջանին մանկապարտէզը ունեցած է եռամեայ շրջան եւ ընդունած է չորս տարեկան մանուկներ։ Վարչուհի՝ Տիկին Ռեբեկա Զէյթունցեան, Տիկին Վ. Գասապեան, Օրդ. Աստղիկ Տէյիրմէնճեան, Ծաղիկ Դամիկեան, Մարի Եափուճեան, Արուսեակ Թոքմաճեան, Վարդանոյշ Դամիկեան։

1939–1942 վարիչ՝ Տիկին Ռեբեկա Զէյթունցեան, օգնական փոխ-վարչուհի՝ Տիկին Վառվառէ Գասապեան։

1942–1943 վարիչ՝ Ռեբեկա Զէյթունցեան, Տիկին Վառվառէ Գասապեան, Օրդ. Ծաղիկ Դամիկեան, Էլիզ Նշիկեան եւ Է. Թոսունեան։

1953–1954 ուսուցչուհիներ՝ Օրդ. Էլիզ Նշիկեան, Անահիտ Սիրաքեան, Անահիտ Ճելալեան։

1955–1957 տարեշրջաններու ուսուցչուհիներու կազմը. փոխ-մանկապարտիզպանուհի՝ Օր. Էլիզ Նշիկեան, Օր. Մարթա Մինասեան, Օր. Անահիտ Կանիմեան, Օր. Գայիանէ Սպարթալեան, Օր. Անժէլ Ճելալեան, Օր. Սիրանոյշ Եազըճեան։

1957–1966 Մելքոնեան Մանկապարտէզի վարչուհին էր Օր. Էլիզ Նշիկեան։

1963–1964 Մանկապարտէզի վարչուհի՝ Օր. Գայիանէ Սպարթալեան, ուսուցչուհիներ՝ Տիկին Մարո Սահակեան, Տիկին Ֆաթմա էլ Հէյուպ, Տիկին Մարի Մանուկեան, Օր. Հ. Միսաքեան։

1964–1965 վարչուհի՝ Մարո Սահակեան, օգնական ուսուցիչներ՝ Սիւզան Տիրէնեան, Լիւսի Մամճեան եւ Մարի Մանուկեան։

Աղբիւրներ. «Յուսաբեր», 19 Օգոստոս 1929, թիւ 116, 3 Օգոստ. 1951, 24 Յուլիս 1950, 12 Յուլիս 1963, 2 Յուլիս 1959։ «Արեւ», 14 Մարտ 1966։ «Յուսաբեր», 20 Նոյմ. 1940, թիւ 198։

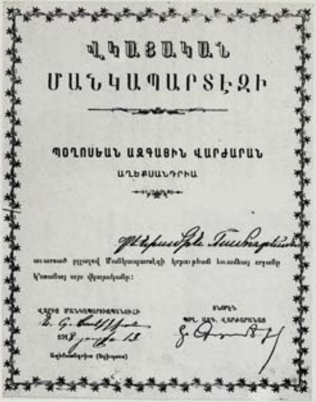

ՎԿԱՅԱԿԱՆ
ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

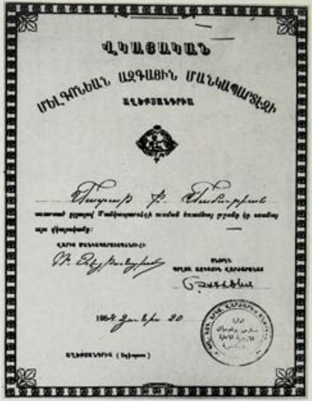

ՎԿԱՅԱԿԱՆ
ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՄԵԼԳՈՆՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԵԶ

Աղեքսանդրիա

	Ընդհ. թիւ	Նորեկ	Շրջանավարտներ	
			Աղջիկ	Մանչ
1918–1919	200	78	20	17
1919–1920	202	85	31	20
1920–1921	232	92	28	25
1921–1922	240	74	20	21
1922–1923	274	34	30	27
1923–1924	205	107	25	25
1924–1925	244	113	37	27
1925–1926	252	98	20	27
1926–1927	297	140	34	38
1927–1928	270	100	42	41
1928–1929	240	112	33	27
1929–1930	250	144	24	38
1930–1931	262	89	38	26
1931–1932	274	91	39	52
1932–1933	268	101	37	36
1933–1934	142	54	27	28
1934–1935	185	30	31	30
1935–1936	199	96	31	36
1936–1937	217	92	19	13
1937–1938	217	69	31	39
1938–1939	196	74	31	18
1939–1940	206	69	40	37
1940–1941	142	30	27	21
1941– 942	81	30	13	11
1942–1943	92	40	13	14
1943–1944	108	41	9	21
1944–1945	113	46	18	17
1945–1946	122	49	17	16
1946–1947	123	43	17	7
1947–1948	124	46	13	16
1948–1949	120	56	23	14
1949–1950	131	65	12	15
1950–1951	146	54	19	24
1951–1952	161	66	19	23
1952–1953	210	107	26	40
1953–1954	194	54	46	27
1954–1955	160	40	24	27
1955–1956	137	45	24	25
1956–1957	130	50	25	17
Ընդհ. գումար	7438	2693	1003	978

Աղեքսանդրիա, 14 *Յուլիս* 1957

Վարիչ Մանկապարտիզպանուհիներ
Թ. Ն. Չէյրանճեան
Ծնեալ Թովմասեան

• • •

1957–1966 տարիներուն աշակերտութեան թիւը

1957–1958՝	116	*աշակերտ*
1961–1962՝	93	»
1962–1963՝	68	»
1963–1964՝	66	»
1964–1965՝	66	»
1965–1966՝	38	»

1964–1965 *ուսումնական տարեշրջանին Մելգոնեան Ազգային Մանկապարտեզի աշակերտութեան վիճակը*.

Բաղդադ՝ 11 *աղջիկ*, 13 *մանչ*, *ուսուցչուհի՝ Օր. Սիւզան Տիգրանեան*

Կերկուկ՝ 8 *աղջիկ*, 11 *մանչ*, *ուսուցչուհի՝ Օր. Հ. Միքայէլեան*

Մուսուլ՝ 11 *աղջիկ*, 12 *մանչ*, *ուսուցչուհի՝ Տիկ. Մարօ Սահակեան*

(*«Արեւ»*, 1965, *Յուլիս* 25–30, *Գահիրէ*).

ՏԻԿԻՆ ՌԵԲԵԿԱ ՋԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ

Օր. Ռեբեկա Թովմասեան ծնած է 1890ին Տարսոնէն (Ատանայէն)։ Նախնական կրթութիւնը ստացած է ծննդավայրի ազգային դպրոցը եւ աւարտած է 1903ին։ Ան իր ուսումը շարունակելու համար գացած է Ատապազար եւ յաճախած է Հայուհեաց Բարձրագոյն Աղջկանց Վարժարանը, որ հիմնուած էր [illegible]ին, անդուրն Հայ Բողոքական համայնքին կողմէ։ Օր. Թովմասեան վկայուած է 1908 Յունիսին եւ յաջողակ աշակերտուհի ընդունուած է Կ. Պոլսոյ Կէտիկ Փաշա Թաղի Ամերիկեան Միսիոնարական Վարժուհիանոցին մէջ ու հետեւած է տեսական եւ գործնական մանկավարժութեան դասընթացքին եւ վկայուած մանկապարտիզպանուհի։

1910-1912 ուսուցչական պաշտօն ստանձնած է վերոյիշեալ միսիոնարական կրթարանին մէջ։ 1912ի աշնան գացած է Աղեքսանդրիա եւ զբաղած մասնաւոր դասերու աւանդութեամբ, մինչեւ 1915, եւ ապա ամուսնացած է Ջէյթունցեանի հետ։

1916-1917 պաշտօնավարած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային մանկապարտէզի մէջ, վանեցի կրթական մշակ Համբարձում Երամեանի տնօրէնութեան օրով։ 1918-1919 տարեշրջանին նշանակուած է վարիչ մանկապարտիզպանուհի եւ հասցուցած է սերունդներ ձեռնհասօրէն ու հանգստեան կոչուած 1957 Յունիսին։

1950ին Աղեքսանդրիոյ Ազգային Իշխանութեան նախաձեռնութեամբ կազմուած է գործադիր Յանձնախումբ մը՝ տօնելու համար ուսուցչուհի Ջէյթունցեանի քառասնամեայ կրթական գործունէութիւնը։ Ահա Յանձնախումբի կազմը.

Սրապեան Տիգրան՝ Ատենապետ
Հերարդեան Միհրան՝ փոխ Ատենապետ
Պարսումեան Տիկին Պերճուհի՝ Ատենադպրուհի
Տիկին Տուլկէրեան Բիւզանդ՝ փոխ Ատենադպիր
Ճամպազեան Բիւզանդ՝ Գանձապահ
Խորհրդականներ՝ Տիկնայք Երուշեան Երջանիկ, Հէքիմեան Կիւլա, Գաթըմեան Հերմինէ, Քիւփէլեան Ոսկեհատ, Օրիորդք՝ Թաւուշեան Էլիզ, Նշիկեան Էլիզ, Սարգիսեան Սրբուհի, Սէրթեան Գեղանոյշ, Տիարք՝ Աւետեան Լեւոն, Ափրիկեան Կարապետ, Դիլանճեան Յուսիկ, Քէնդէրեան Յարութիւն, Մամուրեան Բենիամին, Շատախեան Մարտիրոս, Գաթանեան Յովհաննէս, Սէֆէրեան Լեւոն, Քէօշկէրեան Մուրատ։

ՏԻԿԻՆ ՌԵԲԵԿԱ ՋԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ

Գեղարուեստական Յանձնախումբ.

Օրիորդք՝ Նշիկեան Էլիզ, Սարգիսեան Սրբուհի, Ափրիկեան Կարպիս, Մամուրեան Բենիամին, Շատախեան Մարտիրոս։

Յոբելինական հանդիսութիւնը տեղի ունեցած է Աղեքսանդրիոյ Լիսէ Ֆրանսէի թատերասրահին մէջ, Կիրակի 16 Յուլ. 1950, կ. վ. ժամը 6ին, հովանաւորութեամբ Առաջնորդ Մամբրէ Արքեպ. Սիրունեանի եւ նախագահութեամբ Մարտին Զարդհանէլեանի (Ատենապետ Գաւառ. Թաղար. Ժողովի Աղեքսանդրիոյ Հայոց)։ Խօսած են. Մարտին Զարդհանէլեան, Տիկին Վիքթորիա Արշարունի, Առաջնորդ Մ. Հայրը։ Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են. Դամիէլեան քոյրերը, Տիկին Էլզի Թիւթիւնճեան, Մկրտիչ Նորատունկեան, Օր. Էլիզ Նշիկեան, Երուանդ Աֆրիկեան, Վահագն Գասպարեան, Կարապետ Աֆրիկեան, Սարգիս Սարգիսեան։ Յոբելեարին կրթական գործը ներկայացուցած է Հմայեակ Ճէնճ (Սափրիչեան կրթական մշակը)։ (Տես «Արեւ», 11 Յուլ. 1950, Գահիրէ)։

Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Սիրունեան Արքեպիսկոպոսը ճառին մէջ հետեւեալը ըսած է.

«Աւելի քան 40 տարիներ, Տիկին Չէյթունցեան ամենայն անձնուիրութեամբ ու խանդավառութեամբ զոհաբերեց իր անձը, իր կեանքը Ազգին մատաղ սերունդին կրթութեան ու դաստիարակութեան գործին։ Այս Առաջնորդ Հայրը Յոբելեարուհիին վզէն կախեց Մեսրոպեան ոսկեզօծ պատուանշան մը նուիրուած Ազգային Իշխանութեան կողմէ, եւ արծաթեայ պնակ մը՝ Ազգային Իշխանութեան կողմէ հետեւեալ արձանագրութեամբ. «Յոբելինական յիշատակ Աղեքսանդրիոյ Ազգային Թաղակ. Ժողովին կողմէ Մեսրոպեան Աղջ. Մանկապարտէզի վաստակաւոր վարիչ մանկավարժուհի Տիկին Եւգենիա Չէյթունցեանի քառասնամեայ կրթական յոբելեանին առթիւ»։

Մարտին Զարդհանէլեան Ազգ. Իշխանութեան կողմէ ըսած է. «Տիկին Եւգենիա Չէյթունցեան, մայրը եղած է մեր համայնքին մանուկներուն, իր սիրով սնուցած եւ անձնուիրութեամբ սորված է անոնց համար ամբողջ քառասուն տարին։ Եւ այս օրուհին մէջ կրնանք արժէք հաշուել մեծ թիւով իր աշակերտ–աշակերտուհիներէն, որոնք մեծցած, հայր եւ մայր եղած՝ կը զգան թէ երախտագիտական պարտք մը ունին իրենց առաջին դաստիարակուհիին հանդէպ, որ իրենց սորվեցուց հայ լեզուին քաղցրահնչիւն տառերը։ (Տես էջ 10–14, Քառասնամեայ Յոբելեան Եւգենիա Չէյթունցեանի գըրքոյկը, տպ. Աղեքսանդրիա 1950։ Տես նաեւ «Արեւ», 18 Յուլիս 1949, 11 Յուլ. 1950 եւ 23 Յուլ. 1950)։

Ինչպէս յիշեցինք, վաստակաւոր վարիչ մանկավարժուհին Ե. Չէյթունցեան հանգըստեան կոչուած էր 1957ին։

Բազմավաստակ նախկին վարչուհի Պօղոսեան եւ Մեսրոպեան մանկապարտէզներու նուիրեալ ուսուցչուհին մեռած է 28 Յունուար 1966ին։

Ի յարգանս վաստակաւոր մանկապարտէզպանուհիին կատարուած է ազգային յուղարկաւորութիւն 29 Յունուար 1966ին եւ մարմինը ամփոփուած է Շաթպիի Ազգային գերեզմանատան մէջ, Աղեքսանդրիա։ (Տես «Արեւ», 7 Փետր. 1966 եւ 25 Մարտ 1966)։

Յուղարկաւորութեան նախագահած է Զաւէն Եպս. Չինչինեան, ներկայութեամբ Ազգային Իշխանութեան անդամներուն, ուսուցչութեան եւ աշակերտութեան եւ «Հոմէնէթմէն» սկաուտներուն։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ՋԱԿԱՋԻԿ ՔԱՂԱՔԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

ԶԱԿԱԶԻԿ ՔԱՂԱՔԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Եգիպտոսի Իպրահիմիյէ–Շարգիէի նահանգի գլխաւոր քաղաքն է Զագազիկը։ Հայերը հոն հաստատուած են դեռ 1850-ական թուականներուն, թէ՛ «Շարգիէի մէջ Սամաթիացի Մէթոն Յակոբի որդի Իպրահիմ ամուսնացաւ ընդ Ղպտի կնոջ մը, կնքահայրը մեր լուսարար Կարապետն եղեւ, 5 Յունիս 1857»։

1860–1870 թուականներուն հաստատուած են՝ Ակնցի Մարտիրոս Մարտիրոսեան, որ ժամանակ մը պարսկական հիւպատոսի պաշտօնը վարած է Զագազիկի մէջ եւ նաեւ Միհրան Մարտիրոսեան, Չերուզցի Եուսուֆ եւ Գալուստ Պալյաուրեան, որոնք զբաղած են Ալմաքի եւ բամպակի առեւտուրով, ինչպէս նաեւ Թոքատցի Գէորգ Մէհթէմէրեանը։ Ակնցի Սիմոն Մարգարեան թէյի վաճառական, իսկ Ակնցի Գէորգ Մարգարեանը 1883ին գործակցած է Կեսարացի Գրիգոր եւ Կարապետ Մելքոնեան եղբայրներու հիմնած ծխախոտի եւ սիկարէթի գործատան գործունէութեան Զագազիկի մէջ։ Ծխախոտի եւ սիկարէթի գործատուն մը, որ 1927 թուին ծախուած է անգլիական «Իսթըրն» ընկերութեան։ 1890–1897 գաղութին համրանքը ճշդուած է. ահա քանի մը վկայութիւններ։

«Զագազիկի մէջ կը գտնուին 20 տուն հայեր, բարեպաշտ, ունին փոքր վարժարան մը որ [illegible] է չհայելով որ երկու ընտանիք կը կրէ անոր ծախքը» – Ճամբորդ։ (Տես «Արմէնիա» լրագիր, 5 Դեկտ. 1894, թիւ 37, Մարսէյլ)։

«Գահիրէէն եւ Աղեքսանդրիայէն վերջ՝ Իպրահիմիյէ–Շարգիէյին է որ ունի կարեւոր իր հայկական գաղութը, որ սակայն չունի եկեղեցի, աշակերտներ կ'ուսանին մայրենի լեզուէն դուրս գաղղիերէն եւ արաբերէն եւ մէկ քանի կարեւոր գիտելիքներ։

«Այս գիւղաքաղաքի հայ գաղութը հազիւ հինգ ընտանիքէ բաղկացած է, մարդասիրական զգացումներով իրարու հետ սերտ կապուած համակրելի խմբակ մը կը կազմեն ազգային եւ կրօնական նախանձախնդրութեամբ յարգելի առեւտրական գործերու մէջ, իրարու փոխադարձ հաւանութեամբ զօրեղ, իբր ապացոյց այս տեղի հայերուն ընթերցասիրութեան, բաւական է յիշեցնել որ անոնք կը ստանան տասը եւ մէկ հայերէն, երկու գաղղիերէն, մէկ իտալերէն եւ մէկ արաբերէն լրագիրներ»։

«Այս հինգ տուն հայերէ առ այժմ (1897ին) երեքը «Փարոս» լրագիրը կը ստանան, գրեթէ բոլորն ալ իրենց անհատական դրամագլուխներն ունին։ Շնորհիւ երկու երեք ազգայիններու համերաշխ գործունէութեան, եօթը–ութը տարիէ ի վեր այս տեղի գաղութը բարգաւաճ ընթացք մը ունեցած է եւ պիտի ունենայ որչափ ատեն որ անոր պէտքն ըզգալի ըլլայ։ Հիմա միայն երկու անձինք տարին անհատաբար, քանակութեամբ 120 անգլիական ոսկի կու տան երկու ուսուցիչներու, բացի դպրոցական ուրիշ պէտքերու ծախքերէն»։ – Մ. Շ. = Միսաք Շամլեան։ (Տես Տիպար գաղութ մը Զագազիկ, «Փարոս» լրագիր, թիւ 21, 31 Յուլիս 1897, Գահիրէ)։

1901ին Կալկաթահայ Մելիք Օհանջանեան անձը հիմնած է միջազգային ցերեկեայ եւ գիշերօթիկ վարժարան մը որ տեւած է մինչեւ 1904 թուականը։ 1901–1902 դպրոցական տարեշրջանին Իպրահիմիյէ–Շարգիէ գիւղի հայ ընտանիքներու մանուկներու կրթութեամբ զբաղած է ուսուցիչ Սեբաստացի Աւետիս (Աւօ) Նաղգաշեանը։

1902 Սեպտեմբերին հրաւիրուած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանի աղջկանց բաժնի աւագ ուսուցչուհի Օր. Մարի Սէմէրճեանը։ Օր. Սէմէրճեան 1905ին ձանձրանալով գիւղական կեանքէն՝ դիմած է Զագազիկի ազգայիններէն Իսքէնտէր Մէհթէմէրեանի, որ զինքը կը քաջալերէ, յետոյ օգնած է որ Օր. Մարի Սէմէրճեանը Զագազիկի մէջ հիմնէ իր անհատական վարժարանը, որ մեծ յաջողութիւն ունեցած է, տեղւոյն ազգայինները մղած են Օր. Մարի 1907ին եւ վարժարանը կոչուած է Զագազիկի Հայոց Ազգային դպրոց, կազմուած է Հոգաբարձութեան մարմին մը տեղւոյն ծնողներէն՝ մատակարարելու համար դպրոցը։

«Մոհարրեմբեյի հայկական վարժարանի Բ. տարեշրջանը ամենայն յաջողութեամբ լրացաւ Յուլիս 31ին (1904), կիրակի օրը. քննութիւնն ու մրցանակաբաշխութիւնը որոնք երկրորդ անգամ ըլլալով, մեծապատիւ Պաղտասար Խաչատուրեանի բնակարանին մէջ կատարուեցան, խիստ ազդեցիկ տպաւորութիւն թողուցին Մոհարրեմբեյի եւ Զաքազիգաբնակ հայ ժողովուրդին մտքին մէջ։

«Մառի Սեմերճեանի անխոնջ աշխատութեան եւ հայրենասիրական ոգւոյն ներշնչումով, ինչպէս կը ցուցանէին ազնիւ օրիորդներն իր աշակերտներուն արտասանած երգերն ու ճառերը իր թափած ճիգերուն, արդիւնք այն հանդէսին երեւան եկաւ։ (Տես նամակ Զաքազիգէն, «Ազատ Բեմ», 6 Օգոստոս 1904, թիւ 16, Աղեքսանդրիա)։

«Անցեալ Երկուշաբթի Յուլիս 20ին, շատ սիրուն հանդէս մը տեղի ունեցաւ գիւղիս բնակիչներէն մեծապատիւ Տիար Պաղտասար Խաչատուրեանի բնակարանը։ Մօտաւորապէս երկու տարի է ի վեր Օր. Մառի Սեմերճեան կը պաշտօնավարէ գիւղիս մասնաւոր վարժարանին մէջ։ Իր խնամոց յանձնուած ցերեկեայ եւ գիշերօթիկ երեսուն աշակերտներն, առաջին անգամ ըլլալով, այս տարի ենթարկուեցան իրենց առաջին քննութիւններուն։ Իբր ազգային անհատ պարտականութիւն կ'ուզեմ հրապարակաւ յայտնել իմ հիացումս ուսանողներու յառաջդիմութեան, նա ժամանակ իրենց առանդուած դասերը խորացուցած ըլլալուն համար։ (Տես «Փիւնիկ» օրաթերթ, 1904, Աղեքսանդրիա)։

«Արդարեւ այս փոքրաթիւ հայ գաղութին մէջ ծնողները ափսոսանք ըրած են իրենց զաւակները զուտ ազգային դաստիարակութեամբ մեծցնելու հոգը միայն չէին կրնար տալ օտար վարժարանները։

«Այդ սկզբունքը միշտ կը յարգեն ու անփոփոխ կը պահեն, դեռ երկու տարի առաջ Աղեքսանդրիայէն բերին համեստափայլ Օր. Մառի Սեմերճեանը տեղւոյս Պօղոսեան Ազգ. վարժարանին նախկին ժրաջան ու արդիւնաշատ ուսուցչուհին, որ իր ուսուցչական անվիճելի արժանիքովը, կարող նկարագրովն ու անաղարտ վարքովը գրաւած է թէ՛ տանը մէջ ինքզինքին սիրելի ընտանեկան ու յարգելի՝ բոլոր գիւղին մէջ ու շրջակայքը, այնպէս որ Զաքազիգէն եւ ուրիշ մասնաւոր հայաբնակ գիւղերէ գիշերօթիկ աշակերտներ ընդունուած են իր գեղեցիկ բայց համեստ կրթարանին մէջ։

«Կը գովենք ի մէջ այլոց Տիար Խաչատուրեան Պաղտասարի հայրական առատաձեռնութիւնը, որով իր բնակարանը տրամադրած է ազգային մանկտիին, հայրենասիրութեամբ սրտի ծառայելու համար եւ ուրիշին նախապատուական կոչում մըն ալ տուած է գիւղիս հայ ընտանիքներուն։ (Տես «Փիւնիկ» օրաթերթ, 1904 Յուլիս 28, Աղեքսանդրիա)։

1900–1904 Օր. Սրբուհի Դարբինեան (Տիկին Սուլեան), Անահիտ Նաղաշեան, Բժ. Միսաք Ծամլեան, ժամանակաւոր դասեր տուած են Օհան Թաթիկեանի, Գրիգոր Թարագճեանի եւ Գ. Խաչատուրեանի ընտանիքներու զաւակաց։

«Երկու խօսք ալ ուսուցչուհւոյն նախընթաց մեթոտին նկատմամբ։ Ֆրանսացի հռչակաւոր ուսուցչապետ Սէնիէթի մեթոտը նախընտրած էր նախակրթարանի երկու կարգերուն համար, իսկ Մանկապարտէզի սանիկներուն՝ Ֆրէօպէլեան նուէրներն տրուած էր, հիանալի մեթոտներ, որոնք հաճոյքը կը կրթեն ու զուարթ միտքը կանոնին կ'արթնցնեն մանկան մէջ։

«Մեր շնորհաւորութիւնք Օր. Մառի Սեմերճեանին իր պարտաճանաչ պաշտօնավարութեան համար։ Շնորհակալ ենք նաեւ իր փոքրիկ սաներու ծնողներուն, որոնք մեծ վստահութեամբ յանձնած են իրենց զաւակները, ոչ միայն գիւղիս այլ եւ Զաքազիգէն։

«Մոհարրեմբեյի ուսումնարանը մասնաւոր կամ անհատին եւ որ համեստաբար շատ աւելի գեղեցիկ արդիւնաւորութեան ունի, 12 երկսեռ ուսանող եւ մէկ ուսուցչուհի։ (Տես Եգիպտահայց, «Մուրճ» լրագիր, 1904, թիւ 8-9)։

Ուսուցչուհի Օր. Մառի Սեմերճեան Զաքազիկի Հայոց Ազգային վարժարանի տնօրէն-ուսուցչուհիի պաշտօն վարած է մինչեւ 1909 Յուլիսի վերջը։

Վանեցի Անանիա քհնյ. Ծատուրեան, Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի կողմէ 1905ին ներկայ գտնուած է Զաքազիկի Հայոց Ազգ. Վարժարանի եւ հետեւեալ տեղեկագիրը մատուցած է որուն Առաջնորդ Մկրտիչ Եպս. Աղաւնունիի։

Գերապատիւ Մկրտիչ Ծ. Վրդ. Աղաւնունի
Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի ի Գահիրէ

Ձեր Գերապատուութեան հրամանի համաձայն ամսոյս 15ին (15 Յուլիս 1905) ներկայ գտնուեցայ վիճակիս Զաքազիկ գիւղաքաղաքի դպրոցական հանդէսին, ինչպէս նաեւ ներկայ գտնուող հանդիսականներ խիստ գոհ մնացին ուսուցչուհի ազնուափայլ Օր. Մառի Սեմերճեանի խղճամիտ աշխատութիւններէն եւ ջանքերէն, ուսանողաց թիւը 17 էր, բայց անոնց մէջ կային նաեւ արտաքին աշակերտներ, որոնք նորամեայ մասնախաձեռնողներուն մէջ, դրամական վարժ կերպով ասոնք էին խօսիլ եւ կարդալ հայերէն լեզուն. Համայնք վերջնականին յետոյ յարմար դատուեցաւ. Հոգաբարձական մարմին մը կազմել վարժարանի նիւթական հոգը թեթեւցնելու համար, հաւանութեամբ անդամոց երեւելի ազգայիններուն, մասնաւորապէս Մելքիսէդեկեան Գրիգոր Էֆէնտիի հրահանգով, որ ամէնէն հին փորձառու եւ ազդեցիկ անձնաւորութիւնն է Զագազիգի հայ գաղութին մէջ.

Հոգաբարձութեան յարմար եղող ազգայիններու կամքն ալ առնելէ վերջ, հետեւեալ հինգ մեծապատիւ ազգայինները համաձայնեցին իբրեւ հոգաբարձու Զագազիգի Ազգային վարժարանի. Տիարք Մարտիրոս Ճիլիճեան, Յովհաննէս Սանասլեան, Իսկէնտէր Մելքիսէդեկեան, Առաքել Հէքիմեան, Թէքէլ Յուսէֆ Բերթիկեան.

Մնամ խորին յարգանօք

25 Յուլիս 1906 Աւետիս Քհնյ. Շաղոյեան

Զագազիգի Հայոց դպրոցին ուսուցչուհի Օր. Մառի Մելքիսեդեկեանը պաշտօնավարած է մինչեւ 1909 Յուլիս ամիսը. Վարժարանի ուսուցչուհիի պաշտօնին կոչուած է Տիկին Սաթենիկ Բիւզանդեան 1909–1910 դպրոցական տարեշրջանին համար. դպրոցը բաղկացած է Մանկապարտէզի եւ Նախակրթարանի Ա. եւ Բ. դասարաններէ, ուսանելի դասերն եղած են հայերէն, ֆրանսերէն, ձեռագործ, աշակերտութեան թիւ 15–20։

1 Սեպտեմբեր 1910էն 31 Օգոստոս 1911 դաստիարակչուհի Օր. Հայկուհի Մ. Յարութիւնեան.

Նկատելով որ աշակերտներէ գանձուած տարեկան կրթաթոշակները եւ հանգանակուած նուիրատուութիւնները եւ հանգէսներէ գոյացած գումարները դպրոցի տարեկան պիւտճէն չէին հաւասարակշռեր, Զագազիգի ազգայինները 10 Մարտ 1911 թուականի խնդրագիր մը ներկայացուցած են 20 անձերու ստորագրութեամբ, ուղղուած Գահիրէի Ազգային Երեսփոխանական Ժողովի Ատենապետ Պօղոս Փաշա Նուպարի, որպէսզի Ազգային Միութենէն նիւթական օժանդակութիւն ըլլայ ամէն տարի դպրոցին բացը գոցելու համար. Ահա խնդրագրին պատճէնը.

Ն. Վսեմ. Պօղոս Փաշա Նուպար
Ատենապետ Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովոյ
Գահիրէ

Վսեմաշուք Տէր,

Անծանօթ չէ ձեր վսեմութեան թէ Թուրքիոյ նախկին բռնապետական շրջանին մէջ, բազմաթիւ հայ ընտանիքներ պարտաւորուած թողուցին իրենց բնագաւառը, ցրուեցան աստ ու անդ հեռաւոր, որոց մէկ մասն յԵգիպտոս.

Զագազիգն ալ ունեցաւ իր բաժինը եւ այսպէս որ քան օրէ տասնապատկած անդրանիկ հայ գաղութին, Եգիպտոսի մէջ անկէ ի վեր նստած այս հայութեան համար որչափ դառն էր զգալ մնալ կրթական մխիթարութենէ, առ ի չգոյէ եկեղեցիի մը, այնչափ աւելի պատուհասական էր հայ մանկտւոյն անհամար կրթութենէ զրկուած մնալը, առ ի չգոյէ դպրոցի մը, մին եւ միակ դարմանել Զագազիգի հայ գաղութին կարողութեան սահմաններէն վեր էր.

Նկատելով որ մեծամասնութիւնը համեստ աշխատաւորներէ եւ պաշտօնեաներէ կը բաղկանայ, ուստի անզօր այս հայ գաղութը վերջին տարիներու ամբողջականութեան անկէ զրկուած էր սեփական դպրոց մը ունենալու, չի ձգելու համար 25–30 երկսեռ մանուկներ տարրական դասը առնելու ու զրկուելու մայրենի լեզուին ուսուցումէն.

Այսուհետեւ բաւական ճիգով մը ու մը երախտապարտներ հինգ տարիներէ ի վեր իրենց անձնական միջոցներով յաջողած էին կառավարել համեստ դպրոց մը, նուիրատուութիւններով, ըլլայ վիճակահանութիւններով, այսինքն անհատական նպաստներով. Նախորդ Հոգաբարձութիւնը վերջացող տարւոյն մէջ անկարող գաղթականութիւնը ի մազով հրաժարելով մատուցած էր դպրոցական պիւտճէն, որմէ տեսնուեցաւ որ դպրոցը փակուելու վտանգին մէջ է քանզի 1400 դրուշ նուազ մը, 450 դրուշ հասոյթ միայն ունէր. Արդ թող ներէ մեզ ձեր վսեմութիւնը ձեր նկատողութեան յանձնել աստուոյս դպրոցին վիճակը, խնդրելով միաձայնաբար որ բարեհաճիք ձեր հանրածանօթ ազգասիրութեամբ զօրավիգ կանգնելու, նիւթապէս օժանդակելու համար այս դպրոցին յատկացնելով Գահիրէի Ազգային Միութենէն տարեկան որոշ գումար եւ ապահովելու համար անոր գոյութիւնը.

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ կը մաղթենք ձեր վսեմութեան եւ պատկառելի Ժողովոյն մեր ամենախորին յարգանաց հաւաստիքը.

10 Մարտ 1910, Զագազիգ

Ստորագրած են.

Արամ Աբրահամեան, Սմբատ Թէրզեան, Առաքել Հէքիմեան, Յովհաննէս Գ. Աբելեան, Սահակ Դերձակեան, Տ. Տէօվլէթեան, Արմենակ Մելքիսեդեեան, Մ. Փարթամեան, Յովհաննէս Սանասեան, Ե. Տ. Մկրտիչեան, Յովհաննէս Ճէրէճեան, Վահէ Մ. Սանասեան, Յովհաննէս Թարբերեան, Գ. Միսաքեան։

Գահիրէի Ազգային Իշխանութիւնը 26 Յունիս 1911 թուակիր եւ թիւ 546 թուահամար պաշտօնագրով մը տեղեկացուցած է Զագազիկի Ազգային մարմնին, թէ տարեկան 60 ոսկիով պիտի նպաստաւորուի դպրոցը։

Արմենակ եւ Տիգրան Կամսարական եղբայրներըն ալ ամսական 5 ոսկի իբր նուէր յատկացուցած են եւ նաեւ Իսկէնտէր եւ Մուրատ Մէօթէմէեան եղբայրները երկու ոսկի ամսավճար նուէր։ (Տես Ընդարձակ Տեղեկագիր եւ Համարատուութիւն Զագազիկի Ազգային վարժարանի Հոգաբարձութեան 1910–1913, տպարան Զ. Ն. Պէրպէրեան, Գահիրէ, նաեւ «Արեւ» օրաթերթ, 1931 Յունիս 18)։

1910, 1911 եւ 1913 դպրոցական տարեշրջաններուն վարժարանի ուսուցիչ-տնօրէնուհին էր Անոյշ Աղամեանը, 30 աշակերտներով, մանկապարտէզ եւ նախակրթարանի երեք դասարաններով, 6էն 14 տարեկան։

1911ին Մէօթէմէեան ընտանիքը դաշնակ մը նուիրած է դպրոցին։ Վարժարանէն ելլող աշակերտները իրենց ուսումը շարունակած են Ֆրանսացի Ֆրէրներու եւ Սէօրերու դպրոցին մէջ ի Զագազիկ։ 1909–1910 տնական ուսուցչուհի էր Օր. Մարի Տէմիրճեան, 1910 Սեպտեմբերէն 1911 Յուլիս ուսուցչուհի Օր. Հայկուհի Յարութիւնեան, Իզմիրցի, աշակերտութեան թիւը 22, եւ Օր. Հայկուհի Էլէկեանը։

1911–1912 ուսուցչուհի Օր. Թագուհի Տէր Ղազարեան Երուսաղէմէն, իբր վարժուհի, ամսականը 585 ղրուշ։

1911 Սեպտեմբերէն եկած է դպրոցին վարչուհի-ուսուցչուհի Օր. Անոյշ Աղամեան Կ. Պոլսէն, վեց ոսկի զեղչին ամսականով, գործած է մինչեւ 1914 Յուլիս 16, ապա մեկնած Աղեքսանդրիա, ուսուցչուհի Պօղոսեան Ազգային վարժարանի մէջ։

«Զագազիկ շատ հինէն ունեցած է իր գաղթականութիւնը, որ ցաւալի է որ առ ի չգոյէ դպրոցի բոլորովին աղարտուած են, անոնցմէ քանիներ ձուլուած են բնիկներու հետ, ու մեր դպրոցին աշակերտներէն 4–5 հատը անոնց թոռներն են, որ կը խօսին հայերէն»։ (Տես Ընդարձակ Տեղեկագիր Զագազիկի Ազգ. վարժարանի Հոգաբարձութեան, էջ 3)։

«Շուրջ տասն տարիներ առաջ քանի մը երիտասարդներ յարաճուն գաղթականութեան հետեւանօք, հայ մանկանց այլասերելու վտանգին դէմ յանդիման, վսեմ գաղափարն յղացած էին տեղւոյս վրայ Ազգային վարժարան մը ունենալու։ Որչափ գովելի էր այն ձեռնարկն ու հիանալի, ափշելի աւելի յանդուգն, երբ զոր նիւթական ամէն միջոցներէ քաջութիւնն կ'ունենային ի գործ դնել իրենց նպատակին եւ կանգուն պահել այն նորինը Հաստատելով տեսակ մը ազգային տուրք սիրական յարկին գոյութիւնը, եօթը երկար տարիներ խրախուսանքի ամեհի վրայ, իր կարողութեան չափով, եւ ահա այսօր թուով կանգնած էին հայ մանկութեան տարաբնոյթ վտանգին առջեւ»։ (Տես Ընդարձակ Տեղեկագիր եւ Համարատուութիւն Զագազիկի Ազգ. վարժարանի, 1 Սեպտ. 1910էն 1913 Օգոստոս 31, տպագր. Զ. Ն. Պէրպէրեան, Գահիրէ։ Տես նաեւ էջ 85, Նօթեր Եգիպտոսի Հայ գաղութին վրայ, Ն. Մ. Աղազարմ, 1911 Գահիրէ։ «Լուսաբեր-Արեւ», 17 Յունուար 1911, Գահիրէ)։

1911–1912 տարեշրջանին Զագազիկի Ազգային վարժարանի Հոգաբարձութիւնը ձեռնարկած է հանգանակութիւն մը Իպրահիմիյէ Շարգիյէ նահանգը բնակող ազգայիններէն։ Հանգանակութեան մասնակցած են հետեւեալ անձերը.

Օհան Թոթվլեան, Պօղոս Մարտամեան, Գրիգոր Թարաքճեան, Գալաճեան եղբարք, Մէօթէմէեան եղբարք, Արմենակ եւ Տիգրան Կամսարական, Հէքիմեան եղբարք, Յովհաննէս, Մարտիրոս, Գրիգոր Ճէրէճեան եղբարք, Յովհաննէս, Արմենակ, Վահէ Սանասեան եղբարք, Յովհաննէս Գալանտարեան, Բժիշկ Յովսէփ Սըրֆըյեան, Յարութիւն Ուսմեան, Գրիգոր Լիւլէճեան, Օր. Թագուհի Տէր Ղազարեան, Աստուր Եարճանեան, Մկրտիչ Զինճինկիրեան, Սահեան Տիրատուր, Առաքել Տէր Աւագեան, Յովհաննէս Թարբերեան, Արամ Աբրահամեան, Յովհաննէս Արեւեան, Սմբատ Թէրզեան, Սարգիս Փարթամեան, Միհրան Թաղաթլեան, Գարեգին Կիւրքինեան, Սահակ Դերձակեան, Հրանդ Պարթիլեան, Գէորգ Ասատուրեան, Բարսեղ Տավուտեան, Կարապետ Ալեքսանեան, Արմենակ Գէորգեան, Ալեքսան Մըսըրլեան, Յովհաննէս Երամեան, Սիմոն Ծիւզիարեան, Հրանդ Ալեքսանեան, Ժիրայր Գալֆայեան, Պետրոս Սարգիսեան, Արշակ Երէցեան, Կարապետ Գրիգորեան, Մանուկ Եղիկեան, Գաբրիէլ Մարտիրոսեան, Երուանդ Տէր Մկրտիչեան, Յարութիւն Անտոնեան, Յովհաննէս Իրատեան, Հրանդ Մենէքեան, Հաճի Կարապետ Մարգոսեան, Յակոբ

Վարդանեան, Եփրեմ Դաւիթեան, Եղիա Մարտիրոսեան, Գառնիկ Տէլալեան, Թորոս Քիւրքճեան, Յակոբ Սէթեան, Յակոբ Տէր Աբրահամեան։

ՄԻՆԷԹ-ԷԼ-ԿԱՄՀ ԳԻՒՂԸ ԲՆԱԿՈՂ ԵՒ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂՆԵՐ

Մկրտիչ Օհանեան, Գարեգին Օհանեան, Յովհաննէս Թաշճեան, Նշան Գարիկեան, Սարգիս Օհաննէս Թուղլայեան, Գաբրիէլ Ճերմակեան։

ՖԱԿՈՒՍ ԳԻՒՂԻ ՀԱՅԵՐԸ

Հրանդ Յովսէփեան, Գրիգոր Քէչեան, Եղիշէ Հալլաջեան, Պօղոս Թէրզիպաշեան։

ՄԻՆԻԱ ՔԱՂԱՔԻ ՀԱՅԵՐԸ

Սահակեան եւ Յակոբ Օհաննէսեան, Զէնոն Պօղոսեան, Գէորգ Մաղաքեան, Յովհաննէս Վարդանեան, Բենիամին Պէտէնեան, Կարապետ Քէչէեան, Տիգրան Մաղաքեան, Մինասեան եղբարք, Մանուկ Նազարեան, Սեդրակ Թէրզիպաշեան, Յովհաննէս Գասպարեան, Յովհ. Աղամեան, Տիգրան Թաշճեան, Նուպար Զէմէնեան, Յակոբ Եփրեմեան, Յովհաննէս Միրզայեան։

ԱՍԻՈՒԹԻ ՀԱՅԵՐԸ

Տէր Յովհաննէսեան եղբարք, Գէորգ Տօնիկեան, Սերոբէ Աշըգեանեան, Յարութիւն եւ Թորոս Աֆրիկեան, Կարապետ Մաթոսեան, Մովսէս Մէլիքեան, Գառնիկ Սիմոնեան, Յակոբ Գասպարեան, Արմենակ Փօհճայեան, Աւետիս Մազլաղեան, Գաբրիէլ Քէչիշեան, Յարութիւն Ծնծաղեան, Նուպար Ամիրեան, Մանուկ Կարապետեան, Թընկըրեան եղբարք, Վարդան Գասպարեան, Տիկ. Լիւսի Հէքիմեան, Արմենակ Քիւլլիֆեան, Յովհ. Զալըճեան, Յակոբ Կիւրիւնեան։

* * *

1911ի աշնան Զաքազիքի հայ համայնքը կազմած է Թաղական Խորհուրդ մը՝ Յովհաննէս Քարբիգեանի, Յովհաննէս Սանասարեանի եւ Յովհաննէս Ճիլերճեանի։ Թաղական Խորհուրդը 1911 Դեկտ. 27 թուակիր շրջաբերականով մը Իսկանդերիէ-Շարքիէի մէջ բնակող հայութիւնը հրաւիրած է Զաքազիք 31 Դեկտեմբերին, առաջին գաղութային ընդհանուր խորհրդակցական ժողովի մը, նախագահութեամբ Դաւիթեան ժամանած Յարութիւն քհնյ. Սարգիսեանի, ատենադպրութեամբ Արմենակ Մէթէճեանի։ Ներկայ ժողովականները են հետեւեալ անձնաւորութիւնները. Արմենակ Ե. Կամսարական, Արմենակ Մէթէճեան, Գրիգոր Թարաքճեան, Յովհաննէս Սահակեան, Յովհաննէս Ճիլերճեան, Յովհաննէս Քարբիգեան, Արմենակ Գասպարեան, Արամ Ա. Կամսարական, Մարտիրոս Ճիլերճեան, Յակոբ Վարդանեան, Յովհաննէս Պ. Աբէլեան, Հրանդ Գաբրիէլեան, Տիգրան Մ. Ամիրեան, Միհրան Թօփալեան, Ահարոն Թէրզեան, Սահակ Դերձակեան, Աշխէն Մըսըրլեան, Ա. Եփրեմեան, Յովհաննէս Իրասեան, Իսկենտեր Մէթէճեան, Գրիգոր Լիւլէճեան, Գ. Օհանեան, Գարեգին Կիւրիւնեան, Յակոբ Գարաբէդեան, Լեւոն Ճիլերճեան, Մուրատ Մէթէճեան, Արմենակ Մ. Սահակեան, Աստուր Քարբիգեան։

Ժողովականները միաձայնութեամբ ընտրած են Յանձնախումբ մը, «Զաքազիքի Հայոց եկեղեցիի եւ դպրոցի շինութեան Յանձնախումբ» անուանով հետեւեալ պաշտօններով.

Արմենակ Պէյ Կամսարական՝ Ատենապետ
Արմենակ Մէթէճեան՝ Ատենադպիր
Գրիգոր Թարաքճեան՝ Գանձապետ
Յովհաննէս, Սահակեան, Յովհաննէս Քարբիգեան, Մարտիրոս Ճիլերճեան, Յովհաննէս Ճիլերճեան, Բժ. Արմենակ Գասպարեան, Արամ Ա. Կամսարական եւ Յակոբ Պալեան։

Նորակազմ Յանձնախումբը փութով ձեռնարկած է հանգանակութեան, Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանին վաւերացեալ յանձնարարագրով տոմարով մը, Առաջնորդ Մկրտիչ Եպս. Աղաւնունիի հետեւեալ կոչովը.

Մկրտիչ Եպս. Յիսուսի Քրիստոսի եւ շնորհիւն Առաքելական Եկեղեցւոյ եւ Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց, այսու օրհնութիւն կը յղենք ամենայն մեր վիճակին որդւոց ժողովրդեան թէ Զաքազիքի նահանգին մեր պատուական եւ հոգեւոր զաւակներուն որ ազգասիրական նախանձախնդրութեամբ որոշած են բարեխնամ արդէն ի վեր ունէին արդէն իրենց յատուկ պարապատկան գերեզմանատունը եւ վարժարան չունէին մը մէջ վարժարանը, այժմ անգամ մըն ալ նոր եւ հզօր մէկ աղօթատեղի առաջ փափագած են որոշելով որ եկեղեցի մը եւ վարժարանի յատուկ շէնք մը կառուցանեն, նահանգին կեդրոնին Զագազիգի քաղաքին մէջ, եւ մեր կողմանէ պատուիրակ կարգելով Արժ. Տէր Յարութիւն Քհնյ. Սարգիսեանի նախագահութեամբ նիստ կազմելով, «Յանձնախումբ Զագազիգի եկեղեցիի եւ դպրոցի շինութեան», որոնց անդամներէ Յանձնաժողով մը կազմուած է պաշտօնով որ ունի այդ երկրին եւ նուիրական հաստատութիւնները կանգնել այս, նախապէս հայթայթելով նիւթական կարեւոր միջոցները։

Շարքիէի մեր պատուարժան ազգայիններն Առաջնորդարանս դիմած եւ նոյն Յանձնաժողովին պաշտօնին հաստատութիւնը եւ հանգանակութեան համար ալ տոմար մը խնդրած ըլլալով ազգային պաշտօնական վաւերութեան դրոշմ. քաղաքական ժողովը մեր նախագահութեամբ իր երէկի նիստին մէջ մեծապէս գնահատելով այս ձեռնարկին կարեւորութիւնը ու օգտակարութիւնն, եւ ամէն տեսակ քաջալերութեան եւ աջակցութեան արժանի գտնելով զայն սիրայօժար փութկոտութեամբ հաստատեց պաշտօնը Յանձնաժողովին, որու անդամներն են Տեարք Արմենակ Կամսարական, Արմենակ Մէզթէմէեան, Արմենակ Գասպարեան, Արամ Ա. Կամսարական, Գրիգոր Թարաքճեան, Մարտիրոս Ճէյլէրճեան, Յովհաննէս Ճէյլէրճեան, Յովհաննէս Թաբրիզեան, Յովհաննէս Սանոսեան։

Ժողովս, Յանձնաժողովին արձանագրութեան տալէ զատ հանգանակութեան այս տոմարը որպէսզի Եգիպտոսի-Շարքիէի նահանգին ազգայիններէն սկսեալ ամբողջ Եգիպտոսի Հայ ժողովուրդին կամաւոր նուէր հաւաքէ, եւ արդիւնքով ջանասէր ըլլայ յարմար գումար մը ձեռք բերելու եւ վրան եկեղեցի ու վարժարան կառուցանելու ի Զագազիգ։

Արդ, օրհնելով Հայ ժողովուրդը Եգիպտոսի, ձեր գուրգուրալից ուշադրութեան անգամ մը եւս կը հրաւիրեմ զատելու փորձութիւնը իր մէջ խառնող սա պատմական ճշմարտութեան վրայ թէ նոյն անցեալին ահաւոր փոթորիկներուն մէջէն, միայն եկեղեցւոյն եւ անոր հովանիին ներքեւ գտնուող վարժարաններին այնչափ փարելով է որ կրցած է պահել իր ազգային գոյութիւնը եւ հոն ալ իրեն պահուած է այս ինքնատիպ եւ փրկարար ոյժը, զինք ընկճող դարերուն հետ մաշուած եւ անհետ կորսուած է այսօր ան ալ որ վկայէ պատմութիւնը։

Մեր ազգային գոյութիւնը ի վտանգէ այն ամէն տեղերը որ կան հայեր եւ եկեղեցի ու վարժարան չունին զօրաւորապէս։ Հետեւաբար Շարքիէի պատմական հայութեան ազգային կեանքին պահպանութիւնը կախուած է եկեղեցւոյ մը եւ յարակից վարժարանի մը կառուցմամբ եւ անոնց պայծառ վիճակով մշտատեւ յարատեւութեամբ։

Առաջնորդական այս օրհնաբեր կոնդակով եւ Քրիստոսի սիրով կոչում կ'ընեմ քու ազգասիրական եւ եկեղեցասիրական զգացումներուդ, ով պատուական հայութիւն Փարաւոնեան աշխարհի, ապահով ըլլալով իւրաքանչիւրը ձեզմէ սիրայօժար եւ առատաձեռնօրէն պիտի մասնակցի այս ամենակարեւոր հանգանակութեան, անոր արդիւնքով կանգնելի զոյգ տաճարներն Եգիպտոսի հայութեան ազգասիրական եկեղեցասիրական ոգին պանծացնող նոր եւ փառաւոր կոթող մը, հոգեւոր մխիթարութեան հանգրուան մը, եւ լուսաւորութեան վառարան մը պիտի ըլլան, որոնք իրենց ծոցին մէջ պիտի միացնեն Հայաստան աշխարհի զանազան անկիւններէն հեռացող եւ պանդուխտ այս երկրին մէջ ապաստան փնտռող ամէն հասակի եւ սեռի ազգայիններուն։ Կը մաղթեմ ի խորոց սրտի որ ամէն բարեաց եւ շնորհաց աղբիւր Աստուածը շնորհէ բարեխնամութեան զօրեղ մեր սիրելի ժողովուրդին, պահէ զայն ի բարօրութիւն եւ հատուցանէ ազնուասիրտ նուիրատուաց բիւրապատիկ փոխան միոյն։

Այս բարեպաշտական առթիւ եւս շնորհութիւն նուիրելով մեր հայրական եւ սրտագին օրհնութիւնը մեր ժողովուրդեան ամէն դասակարգերուն։

Մնամ աղօթարար Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի

Մկրտիչ Եպս. Աղաւնունի

Գահիրէ, 10/23 Փետր. 1912

Զագազիգի Հայոց եկեղեցիի եւ դպրոցի շինութեան Յանձնախումբը հանգանակած է 896·350 եգիպ. դահեկան 1912–1928 տարիներու ընթացքին տոկոսներու բարդումով գումարը բարձրացած է 1·410·390 եգ. դահեկան։ 1928ին նախաձեռնութեամբ Իսկէնտէր Մէզթէմէեանի եւ Յովհաննէս Սանոսեանի, Սահակ Դերձակեանի եւ Արմենակ Մէզթէմէեանի, Զագազիգի Գըլամ-Նեֆզամ թաղին մէջ 942·60 քառ. մեթր հող գնած են, մեթրը 150 եգ. դահեկանէն, Իսկէնտէր Պէյ Շէրաքանէն։ Նոյն ազգապատկան հողին վրայ 1929ին Արմենակ Պէյ Կամսարական իր ծախքով կառուցանել տուած է հայկական ոճով Ս. Աշէ անունով եկեղեցի մը, ճարտարապետ Կարօ Պալեանի յատակագծով եւ շինութեան էր ձեռնարկու Յակոբ Յովհաննէսեան։

Առաջին աշխարհամարտի վերջաւորութեան, 1915–1918 տարիներուն, տարագրութենէ եւ ջարդէ ազատած հայ խղճուկներու եւ որբերու անհուն կարօտութեանց առջեւ, Զագազիգի հայ գաղ-

Թաղականութեան խումբ մը, որպէս ազգայիններ, 7 Յունուար 1919 թուականին առջեւ ներկայացուած նամակը առաքած են գաղութիս նախագահ Արմենակ Պէյ Կամսարականին, որպէսզի 1911–1912ին դպրոցի եւ եկեղեցիի շինութեան համար հանգանակուած գումարը յատկացուի որբերու կեանքերը փրկելու անմիջական պահանջքին համար։

Ազնուաշուք Տէր Արմենակ Կամսարական
Ատենապետ Զաքաթալի Ազգային Եկեղեցւոյ
եւ դպրոցի շինութեան Յանձնախումբին
Աստ

Ազնուաշուք Տէր,

Ազգային սփիւռքի յեղաշրջումը, ամենէն քաղաքական հայաշունչ դաւաճանութիւններու, կու գայ ամբողջ ցնցել զմեզ յուսալքումի եւ արտաքսութեան խոր թմբիրէն եւ մենք առաջ հոգերու զոհ պատճառած վտարանդի հայերս, նոր կենսունակութեամբ մը համակուած մեր աչքերը կը յառենք հեռուն, դէպի հայրենիքը մեր անոյշ հայրենիքներ, հոն կ'ուզենք որ երթանք։

Սակայն մեր այս երթի թախիծին մէջ, մեր սրտերը կը կծկուին յանկարծ, հայրենիքը հրաւէր է, բայց այն հանգրուն որ մեզ կը կոչէ անոր, աւերակ է, սոսկալի է, հրդեհ մը որ կը թրթռացնէ մեր հոգւոյն վրայ, չարչարելով, մահիկի զարկներու ամէն տանիք, ամէն նշխար, ու այդ բոցերուն մէջէն ազգին ձայներ կու գան մեզ, որբերուն աղերսանքը, վիրաւորին հառաչանքը եւ փախստականաց շուարանքը։

Այդ բոլոր ձայները, բոլոր ձեռքերը մեզի երկարած են, մէկ իր անօթութիւնն, միւսը իր վէրքը, ուրիշ մը իր մերկութիւնը ցուցադրելով անխնայ սոսկալի տառապանքներուն նման։

Դարաւոր պատկանութեան խոր ու հզօրագոյն զգացումը կը փչէ մեր սրտերը, հայրենիքը պէտք է մարմնացնել, բայց ի՞նչպէս եւ ի՞նչ միջոցներով։

Ամէն մարդ իր կրցածին չափով ընելով, ամէն որ ազգային որբանոցի պատրաստակամ։ Ըստ, յետոյ հասցնենք ազգային գոյութեան ապառնոյն սոսկալի հրդեհին։

Ծաղկեցիցէ հայ գաղութը ժամանակին գումար մը հաւաքելու եկեղեցւոյ եւ դպրոցի մը շինութեան նպատակաւ, այդ գումարը կը յաւելու թէ կը հասնի 1400 ռուբլի։

Այսօր մեր նախկին պարագը կը դառնանք այլ եւ այլ այն գումարով ընդհանուր կարի մը Հուր թերթել ամբողջ հայրենիքին, մեր որբական որբերուն վտանգուած կեանքին։ Մ'ըր հայը իր ամենահին ժամին զգալը մահուանէն պակսին զեղ ու զարմանքին չէ յատկացուցած դերմակին բաղդին։

Ուստի, ազնուաշուք Տէր, ստորագրեալներս, Ծաղկեցիցէ հայ գաղութին անդամներս, ներկայիս կու գանք խնդրել մեր ազնուութեանէն, որ բարեհաճիք նկատի առնել մեր այս եղեւ կոչը եւ խորհիլ այս մեծերուն վրայ, որով կարելի ըլլայ այն գումարը յատկացնել ընդհանուր որբախնամ ասպարէզ գործին։ Մեր այս խնդիր մխիթարանք յայտնած ենք հանրապետութեանս մը, Սրբ. Առաջնորդ Հօր։ Կ'ակնկալենք որ մեր այս խնդրին է նաեւ մեր սրտին որ ազգային ոչ մէկ ազնիւ տառապանքի եւ տառապանքի չէ զգացած երբեք։ Կանխաւ յայտնելով մեր խորին յարգանաց անկեղծ հաւաստիքին։

Զաքաթալ, 7 Յունուար 1919

Ստորագրութիւններ՝

Գրիգոր Ճիկիրճեան, Արամ Արզուհամեան, Յ. Ջուլալեան, Յովհաննէս Սանոսեան, Մ. Գասպարեան, Յովհ. Գալէնտէրեան, Երուանդ Փափազեան, Կարապետ Պարսումեան, Հրանդ Ակնունեան, Յակոբ Փափազեան, Մ. Փարթամեան, Լեւոն Լեւոնեան, Սահակ Դերձակեան, Լեւոն եւ Առաքել Հէքիմեան, Աւետիս Եազճեան, Ա. Ե. Մուրճեան, Կարապետ Ջիլինկիրեան, Յովհ. Յ. Սըրապեան, Թէ. Թովէն Ոսկեան, Յովհաննէս Խաչատրեան, Բարսեղ Խաչատուրեան, Տիգրան Ամիրեան, Գրիգոր Մէթթէքճեան, Մերգան Պաղտասեան, Յովհ. Զաղըրճեան, Գ. Ճամկոչեան, Գրիգոր Համբիկեան, Երուանդ Թարաքճեան, Յովհաննէս Գ. Թուզլաեան, Լեւոն Աճապահեան, Յովհաննէս Պ. Աբէլեան, Դանիէլ Տէրեան, Նշան Աւետեան, Նշան Շահինեան, Գուրգէն Օհանեան, Ա. Պողոսեան, Սարգիս Գ. Թուզլայեան, Առաքել Առաքելեան, Պօղոս Եաղուպեան, Սարգիս Քէշիշեան, Գարեգին Կիւրճեան, Ա. Գարաբէդեան, Նշան Ծնծաղեան։

Գերապատիւ Տ. Թորգոմ Եպս. Գուշակեան
Առաջնորդ Եգիպտահայոց եւ Նախագահ
Պատուիր. Բողոքական ժողովոյ
Փարիզ

Ստորագրեալներս Զաքաթալի գաղութին անդամներ, ծնողներ եւ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շինութեան հանգանակութեան մասնակցողներ, ներկայիս կու գանք մեր Սրբ. եւ պատուական ժողովոյ ուշադրութեան յանձնել հետեւեալ պարագան։

Զահլէյի ունի իր Ազգային Օրիորդաց Վարժարանը, որ ոչ այլ ինչ է, բայց վարձուած տան մը քանի մը փոքր սենեակներով, զուրկ արեւէ, խոնաւութիւնը ցցուն է շէնքին ներս, մանաւանդ ձմեռ ատեն։ Նոյնպէս զուրկ է նաեւ զբօսավայրէ։ Աշակերտութեան թիւը 15էն բարձրացած է 30ի, ըլլալով հակառողջապահական եւ հակամանկավարժական, որով հրամայողական պահանջ մ'է այժմէն գաղութին համար անյետաձգելիօրէն կառուցանել դպրոց-վարժարան մը։ Ժողովրդութեան կցուած ըլլալով գանձէք տեղւոյս Երկու Հայ թեմիներուն կազմէ անդամակցիր մը, համաձայնելով դպրոցին հակառողջապահական վիճակը. երկրորդ՝ ջերմօրէն կը խնդրենք պատուհ. ժողովէն որ հաճի վերակազմել մասնախումբ մը որ առնէ վարժարանի մը շինութեան գործը իր սպասուած կարելիութեան հասցնելու համար։

Սոյն յոյսերով աղերսելով կը մնանք թէ գաղութիս միահամուռ ներկայ արդար փափաքին գոհացումը շատ մօտ պիտի գտնենք մեր Սրբազնութեան եւ պատուհ. ժողովին դրդումներուն եւ կրկին յիշելով թէ կարելին պիտի ընէք ստորագրելով ընդ փոքր մեր խնդրոյս իրականացման նախաձեռնական գործին։ Մնալով ի համբոյր ձեր օծեալ Ս. աջոյն եւ մնամք որդիական ակնածանօք ու խորին յարգանքներով։

Զահլէ, 8 Մայիս 1923

Ստորագրութիւններ՝

Մկրտիչ Տէր Սարգիսեան, Նշան Ճահինեան, Սարգիս Քիւրքճեան, Համբարձում Գալուստեան, Սարգիս Թէլալեան, Հ. Յովսէփեան, Յարութիւն Եղիայեան, Գրիգոր Համբիկեան, Գէորգ Աստուրեան, Թորգոմ Գույումճեան, Տիգրան Սարգիսեան, Մ. Նազարէթեան, Յովհաննէս Երամեան, Լեւոն Քիւթնէրեան, Յակոբ Վարդանեան, Արթինոր Եղուգեան, Ոհան Կիւրինեան, Հայկ Տէօրմէճեան, Յարութիւն Մէօթէմէճեան, Վ. Փարթամեան, Պօղոս Գրիգորեան, Բարսեղ Դաւիթեան, Ա. Աստուրեան, Բժ. Արա Գալըճեան, Յարութիւն Ներսէսեան, Վարդանեան, Գ. Տէօրմէճեան, Մ. Քէշիշեան, Յարութիւն Տէր Պալեան, Աւետիս Թիթոեան, Պետրոս Կիւրինեան, Յ. Յովհաննէսեան, Լեւոն եւ Ասատուր Հէքիմեան, Կզմէս Տէր Գրիգորեան, Գարեգին Մարտիրոսեան, Ղազար Քիւրքճեան, Աւետիս Սարգիսեան, Յակոբ Բարթիկեան, Կ. Զադրճեան, Սուքիաս Վահանեան, Գ. Եկէնեան, Լեւոն Գաղանճեան, Կ. Գալէնտէրեան, Եր. Թաթուլեան, Նշան Տիւֆէնկճեան։

Զահլէյի հայ գաղութին խումբ մը ականաւոր ազգայիններ 1927 Օգոստոս 8 թուակիր հանրագրութիւն մը ղրկած են Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան, թէ ներկայացուցչական մարմինի մը չգոյութեան պատճառաւ տեղւոյս ազգայինները մատնուած են անել կացութեան մը, եւ գաղութին ազգայինները փափաքող են որ յենելով Ազգ. Սահմանադրութեան 52, 53 եւ 90, 91րդ յօդուածներու որոշ տրամադրութեանց ի մասին Թաղական Խորհուրդներու կազմութեան եւ փութով հրահանգուի որ տեղւոյն քահանայ Հօր մը նախագահութեամբ կազմուի ընտրողական ժողով եւ ընտրութիւն տեղի ունենայ։

Ստորագրած են այս հանրագրութիւնը՝

Յարութիւն Մէօթէմէճեան, Հ. Վարժապետեան, Բժ. Հրանդ Թաթարեան, Խաչատուր Մէօթէմէճեան, Մ. Նազարէթեան, Մ. Պէրպէրեան, Ա. Սրապեան, Կ. Զիլինկիրեան, Ա. Պալասանեան, Արմենակ Չէճէեան, Երուանդ Փափազեան, Համբարձում Զադրճեան, Բարսեղ Տավարեան, Պօղոս Քէճեան, Կիւրինեան, Նշան Ճահինեան, Նուպար Սաղարեան, Թորգոմ Ղազարոսեան, Կ. Թարագճեան, Ա. Խաչատուրեան, Ա. Բաղոսեան, Լեւոն Քիւթնէրեան, Անուշաւան Քիւթնէրեան, Կիրակոս Մարգարեան, Սահակ Դերձակեան, Ղազարոս Գըրըգէօրեան, Վահէ Մանուկեան, Ն. Պէտրոսեան, Յակոբ Վարդանեան, Միրան Թէրզեան, Վահան Հէքիմեան, Մարտիրոս Յակոբեան, Համբարձում Գալուստեան, Մկրտիչ Քէշիշեան, Լեւոն Գաղանճեան, Արթին Իչխանեան, Բժիշկ Թորգոմ Ոսփալեան, Վ. Բ. Տէօվլէթեան, Գրիգոր Համբիկեան, Յարութիւն Տէյիրմէնճեան, Ա. Գօյաճեան, Օննիկ Գալայեան, Մելքոն Աստուրեան։

1928 Դեկտ. 20ին հանրագրութեամբ մը եւս փափաք յայտնած է Թաղական Խորհուրդ մը կազմել նորաշէն Ս. Խաչ եկեղեցիին համար։

Ստորագրութիւններ՝

Խաչերես եւ Յարութիւն Մէօթէմէճեան, Լեւոն Գաղանճեան, Յակոբ Տէր Պալեան, Գառնիկ Տէօրմէճեան, Յովհ. Արեւեան, Գրիգոր Համբիկեան, Արմենակ Չէճէեան, Ղազարոս Գըրըգէօրեան, Կ. Թարագճեան, Հ. Վարժապետեան, Տիգրան Ճահինեան, Ե. Փափազեան։

1929 Ապրիլ 25ին կազմուած էր առժամեայ Թաղական Խորհուրդ մը. Յովհաննէս Սանասարեան, Սմբատ Թէրզեան, Խաչէնտէր Մէզօթէմէլեան, Յակոբ Գասպարեան, Գրիգոր Ալթունեան։

1929 Մայիս 1ին ընտրուած է պաշտօնական Թաղական Խորհուրդ մը Զաքազիքի Ս. Խաչ եկեղեցիի մատակարարութեան համար հետեւեալ անդամներէ.

Յովհաննէս Սանասարեան՝ Ատենապետ
Սմբատ Թէրզեան՝ Ատենադպիր
Խաչէնտէր Մէզօթէմէլեան՝ Գանձապետ
Խորհրդականներ՝ Յակոբ Գասպարեան, Գրիգոր Ալթունեան։

1930 Մայիս 17ին ընտրուած է նոր Թաղական Խորհուրդ մը.

Արմենակ Մէզօթէմէլեան՝ Ատենապետ
Բենիամին Թաշեան՝ Ատենադպիր
Յարութիւն Մէզօթէմէլեան՝ Գանձապետ
Խորհրդականներ՝ Երուանդ Մկրեան, Լեւոն Հէքիմեան։

1932 Մարտին Թաղական Խորհուրդը վերակազմուած է հետեւեալներէ.

Սահակ Դերձակեան՝ Ատենապետ
Գրիգոր Համբիկեան՝ Ատենադպիր
Յարութիւն Մէզօթէմէլեան՝ Գանձապետ
Խորհրդականներ՝ Սմբատ Թէրզեան, Բենիամին Թաշեան, Երուանդ Մկրեան։

1933 ։1934–1937.

Խաչէնտէր Մէզօթէմէլեան՝ Ատենապետ
Արմենակ Չէլեան՝ Ատենադպիր
Տիգրան Շահինեան՝ Գանձապետ

1943–1946.

Դիւանի Ատենապետը՝ Խաչէնտէր Մէզօթէմէլեան։

1949–1954.

Յարութիւն Մէզօթէմէլեան՝ Ատենապետ
Ժոզէֆ Աղչարեան՝ Ատենադպիր
Մինաս Սրապեան՝ Գանձապետ

1955–1960.

Միհրան Թիւրիւզեան՝ Ատենապետ
Ժոզէֆ Աբգար՝ Ատենադպիր
Վարդգէս Սրապեան՝ Գանձապետ

Զաքազիքի Հայոց համրանքը.

1890–1900՝ անձ 92
1901–1912՝ անձ 200
1915–1925՝ անձ 450

1890–1900 Մինէթ-էլ-Գամհ գիւղին՝ անձ 20
Մինիա քաղաքը՝ անձ 18
[illegible] քաղաքը՝ անձ 26

Զաքազիքի Հայոց Ազգային վարժարանը 1907–1908 տարեշրջանէն սկսեալ մատակարարուած է պաշտօնապէս ընտրուած Հոգաբարձութեան կողմէ մը. ահա վիճակագրական տուեալ մը դպրոցի կացութեան մասին.

1907–1908 աշակերտութեան թիւը եղած է 17
1908–1909 աշակերտութեան թիւը եղած է 19
1910–1911 աշակերտութեան թիւը եղած է 25
1912–1913 աշակերտութեան թիւը եղած է 23

1 Սեպտ. 1910–1911 Օգոստ. 31 աշակերտներէն թոշակ գանձուած է	5710 դրշ.
1 Սեպտ. 1911–1912 Օգոստ. 31	4490 դրշ.
1 Սեպտ. 1912–1913 Օգոստ. 31	3390 դրշ.
	13590 դրշ.

Դպրոցը երկսեռ է ու կ'ունենայ 20-25 աշակերտ, 6–12 տարեկան եւ աշակերտաց 5 հոգը ձրիավարժ են, որոնց դրական պիտոյքներն ալ դպրոցը ձրի կը հայթայթէ. Կրթական վիճակը, վարժարանս ունի մանկապարտէզ մը, նախակրթարանի մը Ա, Բ, Գ. կարգերով, ուր կ'ուսուցուին մայրենի լեզու իր ճիւղերով, թուաբանութիւն, աշխարհագրութիւն, կրօնագիտութիւն եւ Ֆրանսերէն, ձեռագործ, յանձնուած միակ ուսուցչուհիի մը, Օր. Անոյշ Աղամեանի, որ շուրջ երկու տարիէ ի վեր ձեռնհասօրէն կը վարէ. Ձեռագործի նիւթերը Հոգաբարձութիւնը կը հայթայթէ ու ձեռագործները դպրոցին հաշւոյն կը ծախուին եւ իւրաքանչիւր շրջանի վերջ 20 – 3 հոգի աշակերտուհեաց ձեռագործները վիճակահանութեան կը դրուին, որով դպրոցը կ'ունենայ տարեկան 15-20 ոսկիի զուտ շահ մը, եւ այս կերպով է որ պիւտճէին մնացորդ բացը կը փակուի. դպրոցի պիւտճէն հաւասարակշռելու համար տարեկան նպաստ նուէր յատկացուցած են Կամսարական Արմենակ եւ Տիգրան եղբայրները, Մէզօթէմէլեան եղբայրները եւ Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանը. (Տես Տեղեկագիր Զաքազիքի Ազգ. Վարժարանի 1911–1913, Գահիրէ, տպագր. Զ. Ն. Պէրպէրեան)։

1914 Սեպտեմբերէն 1918 Մարտ 31, վարիչ-տնօրէնի պաշտօնը վարած է Օր. Վերգին Սերգեանեան, 6 ոսկի ամսականով, կինը Յակոբ Վարդ Պատրիկի (Վարդօ)։

1920–1922 դպրոցական տարեշրջաններուն Գահիրէի Ազգային իշխանութիւնները նպաստած են նախ 50 ապա 80 ոսկիով։ 1922 Մարտ 7ին, դպրոցի ամավերջի հանդէսին, ներկաները միաձայնութեամբ բարերար անդամ հռչակած են Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակեանը, որ կնքահայրը եղած է եւ վարժարանը մկրտած «Ուշական» եւ Արմենակ Պէյ Կասպարեանը ամսական 5 ոսկիով օժանդակած է վարժարանին երկար տարիներ, ինչպէս Մէսթիճեանները։

1922–1923 տարեշրջանին «Ուշական» դպրոցի տնօրէն-ուսուցչուհիի պաշտօնը վարած է Օր. Վարդանոյշ Ոսկերիչեան։

1923–1924 դպրոցի տնօրէն ուսուցչուհիի պաշտօնը վարած է Օր. Շուշանիկ Սօլախեանը (Տիկին Թէրզեան), որ դաստիարակուած է Ֆրանսերէն եւ վարիչ մանկապարտէզի. աշակերտութեան թիւն է 28, մանկապարտէզը ունի 3 դասարան, բողբոջ, կոկոն, ծաղիկ, մէկ դասարանի մէջ, [illegible] մանկապարտիզպանուհի Օր. Զապէլ Մանուկեանը, նախակրթարանը ունի հինգ կարգեր, առաջական Ա, միջին Ա-Բ, բարձրագոյն Ա, դասաւանդուած նիւթեր՝ արաբերէն, ֆրանսերէն, հայերէն, ազգային եւ ընդհանուր պատմութիւն, բնա-

Գահիրէի Բուլաքի Հայոց «Ուշական» դպրոցին շէնքը։

1913-1915 շրջանին Զմիւռնիոյ Ազգային դպրոցին աշակերտութիւնը. կեդրոնը՝ ուսուցչուհի Օր. Անոյշ Աղասեան, ապա Տիկ. Մերոպ Ձախեանեան։ Բ. կարգին մէջ ձախ՝ Օր. Զապէլ Թարջիկեան, աջ՝ Օր. Փարրաճեան։ Դ. կարգին առաջինը՝ Արփօ Արմենակի Սանտալեան։

գիտութիւն, աշխարհագրութիւն, գծագրութիւն, ձեռագործ եւ մարզանք, արաբերէնը անձնուիրաբար դասաւանդած է Լեւոն Վարդանեանը։

1924–1925 շրջանին աշակերտութեան թիւն է 35, Օր. Շուշան Սալախեանց վարիչ, օգնական ուսուցչուհի Օր. Արաքսի Տէր Յարութիւնեան (ապա Տիկին Համբարձումեան)։

1926 Հոկտեմբեր 1ին կազմուած է վարժարանի Խնամակալութիւն մը. Շուշան Թէրզեան, Արաքսի Մէօթէվէլեան, Հայկանոյշ Սանտալեան։

1925–1926ին դարձեալ վարիչուհի Օր. Նուարդ Թորիկեան, որ յետագային ամուսնացած է Արմենակ Չէլէպեանի հետ, մանկապարտէզի վարիչուհի Օր. Արմենուհի Ա. Նիկարեան։

1926–1926 Նախակրթարանի վարիչ Օր. Շաքէ Մերուժեան 7 ամիս աշխատելով, 1 Մարտ 1926էն ի վեր, մանկապարտէզի օգնական ուսուցչուհին է 1 Հոկտ. 1926էն Օր. Մարի Աստուրեան, Տիկին Շուշան Թէրզեան (Օր. Սալախեանց) 1 Հոկտեմբեր 1926էն սկսեալ դասաւանդած է անձնուիրաբար։

1927–1928 Օր. Շաքէ Մերուժեան, օգնական ուսուցչուհի Օր. Մարի Գէորգեան եւ Տիկին Շ. Թէրզեան։

1928–1929 Նախակրթարանի բաժնի վարիչ-ուսուցչուհի Օր. Հերմինէ Թիրեաքեան, մանկապարտէզի վարիչուհի Տիկին Երանուհի Բաղդասարեան պատուակալ-ուսուցչուհի, Տիկին Շուշան Թէրզեան օգնական ուսուցչուհի, Օր. Անահիտ Փարքերեան։ Աշակերտութեան թիւը 20։

1929 Սեպտեմբերէն 1932 Յունիս տարեշրջաններուն, Զահլէի Կամսարական սիկարէթի եւ ծխախոտի գործատան հայ պաշտօնէութեան նիւթական միջոցներովը մատակարարուած է դպրո-

Աշակերտուհիներ Զահլէի «Օհանեան» վարժարանի. Կեդրոնը՝ առաջ ուսուցչուհի Հերմինէ Հայր-Պօղոսեան (Մերզեան)։

ցը եւ կոչւում է «Օհանեան» վարժարան Կամսարական Տան Հայ Գաղութէից Միութեան. այս շըրջանին խնամւում է Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանին, Արմենակ Պէյ Կամսարականն եւս գաղթեցուցած է իր տարեկան նիւթական նպաստը դըպրոցին համար։ Դպրոցի վերատեսուչի պաշտօնը վարած է Բենիամին Թաշեանը (ծն. 1889, մեռած 7 Ապրիլ 1939) անձնուիրաբար։

1922–1930 վարչուհի Երանուհի Թարպաղամեանը անձնուիրաբար դասաւանդած են՝ Բիւզանդ Զէյթիեան, Սեդրակ Տաշճեան, Գրիգոր Համբիկեան, Օր. Ս. Պէզիրճեան։

1930–1931 Նախակրթարանի բաժին Օր. Հերմինէ Թիրաքեան, ժամանակաւորապէս Երանուհի Թարպաղամեան, ուսուցչուհիներ Օր. Մարրուհի Նազարեան. աշակերտութեան թիւ 42, աղջիկ 18, մանչ 14։ (Տես «Յուսաբեր», 30 Յունիս 1931)։ Այս շրջանին պատուական վերատեսչուհի Տիկ. Շուշան Թէրզեանը։ (Տես «Զէյթին» շաբաթաթերթ, 4 Յունիս 1931)։

1931–1932 վարչուհի Օր. Հերմինէ Թիրաքեան, աշակերտութեան թիւ 45, 5 դասարան, վերոյիշեալ ուսուցչական կազմով Գասպար Իփէկեանի վերին հսկողութեամբ։

1932–1933 Օր. Արշալոյս Առաքելեան պաշտօնի կոչւում 550 դրուշ ամսականով 1932 Սեպտեմբերին եւ Օր. Հերմինէ Թիրաքեան (այժմ Տիկին Քիւթէկեան)։

1933–1934 Օր. Եղսուհի Թաշճեան ուսուցչուհի, աշակերտութեան թիւ 11։

1934–1936 ուսուցչուհի Տիկին Արշալոյս Թաշճեան. աշակերտութեան թիւը 6, այս 10 1937ին։

1937ին Զահլէի Հայոց թիւն է 66 անձ։

1937 Հոկտ. 15ին պաշտօնի կոչւում է վարժը-

«Օշական» Ազգային Վարժարանի 1923–1924 շրջանի աշակերտութիւնը։ Բ. կարգ կեդրոնը ձախէն՝ ուսուցչուհի Օր. Շաքէ Ներսէսեան, աջէն՝ ուսուցչուհի Օր. Մարի։ Բ. կարգ թիւ 1 Արշակ Ա. Մելիքսէթեան։ Դ. կարգ թիւ 2՝ Արմէն Սասունեան։

ուսուցչուհի Օր. Ձիրար Պարթամեան. աշակերտութեան թիւը 6–8, դպրոցը եկեղեցիին (Ս. Խաչ) գաւիթին մէջ։ 1938ի տարեվերջին աշակերտութեան թիւը եղած է 5 աշակերտ։

1 Ապրիլ 1944 թուակիր նամակով մը Զաքազիգի Թաղական Խորհուրդի դիմած, Իսքէնտէր Մէթմէճեանը, Տիգրան Շահինեանը, Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան ներկայացուցած են թէ դպրոցը 1938 Յունիսէն ի վեր փակուած է։

Զաքազիգի Կառավարական գործատան փակուելէն յետոյ, պաշտօնէութիւնը եւ ժողովուրդը մեկնած է Գահիրէ եւ Աղեքսանդրիա. 400–500 անձ հաշուող հայոց թիւը հազիւ 100 անձ կը հաշուէր, իսկ 1939էն՝ 60–70։ Նոր Թաղ. Խորհուրդի դիմում կազմուած է բանելին Իսքէնտէր Մէթմէճեանէ, Տիգրան Շահինեանէ եւ Յակոբ Բարթիկեանէ, որոնք դիմած են անհրաժեշտ բարերար ազգայիններուն եւ նուէր տրուած գումարներով մատակարարուած են դպրոցը։ 1933–1938 շրջաններուն, Մուրատ եւ Իսքէնտէր եւ Արմենակ Մէթմէճեանները եւ Յովհաննէս Սանասարեանը առատաձեռն օրօր նիւթական յատկացումներով կրցին վերաբացած են Օշական Ազգային վարժարանը 1932 Սեպտեմբերին եւ ունեցած է 13 աշակերտներ։ Ահա Զաքազիգի Հայոց Ազգային Վարժարանի վիճակագրական 1927 տարուան բովանդակութիւնը.

Վկայական Ազգային Օշական Վարժարանի ի Զաքազիգ, չորս դասընթացք ըստ վարժարանի ներքին ծրագրին, Նախակրթարանի ամանց ծրագրի ընթացք կանոնաւորապէս աւարտած եւ ամավերջի քննութեանց մէջ գոհացուցիչ յաջողութիւն ցոյց տուած ըլլալով արժանի զատուեցաւ շրջանաւարտի այս վկայականին, 31 Օգոստ. 1921, կը հաստատենք այս վկայականը ի դիմաց Հոգաբարձութեան։

Յակոբ Գալեան
Ատենադպիր

Յովհաննէս Թաքքերգեան
Ատենապետ

Վերգինէ Մեջլումեան
Դաստիարակ ուսուցչուհի

(Կնիք դպրոցի)

* * *

Զահլէի Հայոց Ազգ. Վարժարանի ամավերջի դպրոցական քննութիւններու առթիւ կազմուած էր Քննիչ Յանձնախումբ մը հետեւեալներէ.

Նուպար Ա. Մէսթէմէճեան, Հայկուհի Սերայդարեան, Լեւոն Ղարիպեան, Յարութիւն Մէսթէմէճեան եւ Յովհաննէս Մանասեան, 1937 Յունիս 10 Թուականին։

ՕՐ. ՖԼՈՐԱ ԳԱՐԺԱՄԵԱՆ

1929 Մայիս 29ի ամավերջի քննութեանց Յանձնախումբը անդամ ընտրուած են՝ Տիկին Նուպար Ա. Մէսթէմէճեան, Բենիամին Թաշեան, Մեսրոպ Ամրիկեան։

Ահաւասիկ Զահլէի Ազգային դպրոցի աշակերտութեան վերջին ամանորի հանդէսին նկարագրութիւնը.

«2 Յունուար 1938ին, Կիրակի օր, տեղւոյս Ս. Թալ եկեղեցւոյ մէջ վարժարանի ամանորի հանդէսը տեղի ունեցաւ։ Ուսուցչուհի Օր. Ֆլորա Գարժամեան ինչպէս իր դաստիարակութեանց մէջ, նոյնպէս այս առթիւ վարժարանին ունեցած վեց պզտիկներովը ներկայանալի հանդէս մը սարքելու համար ջանք չէր խնայած»։ («Արեւ», 22 Յունուար 1938, Գահիրէ)։

ԶԱՀԼԷԻ ՕՇԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԷՆ ՎԿԱՅՈՒԱԾՆԵՐ

1916–1917. Սիրանոյշ Հէքիմեան, Սիրանոյշ Զիլինկիրեան։

1917–1918. Ալիսէն Հէքիմեան, Հերմինէ Բարթամեան, Արաքս Թաքքերգեան։

1919–1920–1921. Զապէլ Թաքքերգեան, Մարիամ Աստուրեան, Ոսկեհան Կիւրքինեան, Զապէլ Մէսթէմէճեան։

1921–1922. Մարիամ Վարդանեան, Հրանդ Վարդանեան, Վիքթորիա Մէսթէմէճեան։

1924–1925. Պերճ Օտապաշեան, Անահիտ Զոլաքեան, Հրանոյշ Բիւթնէրեան, Զապէլ Տէօլեան։

1925–1926. Շաքէ Յ. Թաքքերգեան, Նուպար Յովսէփեան, Մէրանիկ Մկրեան։

1926–1927. Մարգրուհի Հէքիմեան, Մարի Զապէլ Եղիայեան, Հայկ Եղիայեան, Ռոզա Աբութեան, Լորիս Աբրահամեան, Նազարէթ Կիւրքինեան։

ԶԱՀԼԷԻ ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԸ

1905 Յուլիս 15ին ընտրուած են. Մարտիրոս Ճիլիճեան, Յովհաննէս Մանասեան, Իսքէնտէր Մէսթէմէճեան, Առաքել Հէքիմեան, Բժիշկ Թորոս Սարաֆեան։

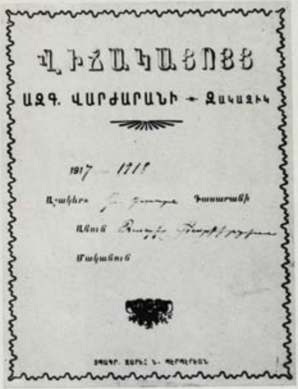

ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ

ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ — ԶԱԿԱԶԻԿ

1917 — 1918

Աշակերտ Դասարանի

Անուն

Մականուն

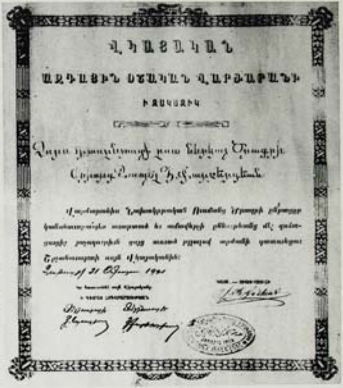

ՎԿԱՅԱԿԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՕՇԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ի ԶԱԿԱԶԻԿ

Զագազիգ 31 Օգոստոս 1921

1908–1909. Յովհաննէս Սանասարեան, Մարտիրոս Ճիլէրճեան, Իսքէնտէր Մէօթէմէճեան, Արտաշէս Հէքիմեան, Բժ. Ռուբէն Ոսկեփայեան.

1913–1916. Յովհաննէս Քարքըրեան՝ Ատենապետ, Յովհ. Սանասարեան՝ Գանձապահ, Մարտիրոս Ճիլէրճեան, Յովհաննէս Ճիլէրճեան՝ անդամ, Իսքէնտէր Մէօթէմէճեան՝ Ատենապետ:

1916–1918. Իսքէնտէր Մէօթէմէճեան՝ Ատենապետ, Յովհաննէս Քարքըրեան՝ Ատենադպիր, Մարտիրոս Ճիլէրճեան, Յովհաննէս Սանասարեան՝ Գանձապահ:

1918–1919. Յովհաննէս Քարքըրեան՝ Ատենապետ, Յակոբ Գալեան՝ Ատենադպիր, Արամ Աբրահամեան՝ Գանձապետ:

1919–1922. Յովհաննէս Մէջրէնեան՝ Ատենապետ, Գրիգոր Համբիկեան՝ Ատենադպիր, Յարութիւն Մէօթէմէճեան՝ Գանձապետ, Հրանդ Յովսէփեան, Բժիշկ Սահակ Երամեան:

1923 Մայիս 10ին ընտրուած Հոգաբարձութեան կազմը. Բժիշկ Գէորգ Թաթարեան՝ Ատենապետ, Յարութիւն Տէյիրմէնճեան՝ Ատենադպիր, Յարութիւն Մէօթէմէճեան՝ Գանձապետ, Գրիգոր Համբիկեան:

1924 Յունիսին ընտրուած նոր կազմը. Յարութիւն Մէօթէմէճեան Ատենապետ, Գրիգոր Համբիկեան՝ Ատենադպիր, Յարութիւն Տէյիրմէնճեան՝ Գանձապահ, Յակոբ Բարթիկեան, Բժ. Սահակ Երամեան: Վարժարանի աշակերտութեան մեծերը՝ Գէորգ Թաթարեանն է:

1924 Օգոստոս [illegible]ին նոր կազմը բաղկացած է.
Յովհաննէս Ապէլեան՝ Ատենապետ
Գրիգոր Համբիկեան՝ Ատենադպիր
Յարութիւն Մէօթէմէճեան՝ Գանձապետ
Սմբատ Թէքրեան՝ փոխ գանձապետ
Անդամներ՝ Յակոբ Բարթիկեան, Վարդան Բրուտեան:

1925 Ապրիլ 5ին ընտրուած կազմը.
Յովհաննէս Սանասարեան՝ Ատենապետ
Ղազարոս Գըրըգէյիքեան՝ Ատենադպիր
Մեհրան Մկրտեան՝ Գանձապետ
Անդամներ՝ Յովհաննէս Ապէլեան, Բժ. Սրապ Գալըպճեան, Վարդան Բրուտեան, Յակոբ Բարթիկեան:

1926 Օգոստոս 5. Յովհաննէս Սանասարեան՝ Ատենապետ, Յարութիւն Տէյիրմէնճեան՝ Գանձապետ:

1927 Յունիս 29. Յովհաննէս Սանասարեան՝ Ատենապետ, Յակոբ Գալեան՝ Ատենադպիր, Բժ. Սրապ Գալըպճեան՝ Գանձապետ, Արմենակ Մէօթէմէճեան, Լեւոն Ղարիպեան, Ղազարոս Գըրըգէյիքեան:

1927ին Օշական վարժարանի համար կազմուած է Տիկնաց օժանդակ Յանձնախմբութիւն մը. Հայկուհի Սարայտարեան, Հայկանոյշ Յ. Սանասարեան, Նուարդ Ա. Մէօթէմէճեան:

1928 Մարտ 7ին կազմուած է նոր Հոգաբարձութիւն մը. Արմենակ Մէօթէմէճեան, Բժ. Սրապ Գալըպճեան՝ Գանձապետ, Լեւոն Ղարիպեան, Ալեքսան Փոլաճեան՝ Ատենադպիր, Երուանդ Թագաւորեան՝ Ատենապետ:

1929–1930ի կազմը. Երուանդ Թագաւորեան՝ Ատենապետ, Ալեքսան Փոլաճեան՝ Ատենադպիր, Բժ. Սրապ Գալըպճեան՝ Գանձապետ:

1932–1936 Հոգաբարձական դիւանը. Արմենակ Չէլչեան, Միսաք Սրապեան:

Ահա քանի մը կրթական մշակներու ձեռնարկութիւնները, որոնք անձնդիւրութեամբ ծառայած են Զագազիգի հայ գաղութին, մանուկներու կրթութեան եւ նպաստած ազգապահպանման ձեռնարկան գործին:

ԲԺԻՇԿ ՄԻՍԱՔ ՇԱՄԼԵԱՆ

Միսաք Շամլեան ծնած է 1868ին Ամասիա, իր նախնական ուսումը ստացած է ծննդավայրի Ազգային վարժարանը, ապա 1885–1890 աշակերտած է Վենետիկի Մուրատ-Ռափայելեան վարժարանը եւ վկայուած. վերադարձած է իր ծննդավայրը եւ պաշտօնավարած 1891 Սեպտեմբերէն 1891 Յունիս։ 1891ին ամրան իբր յեղափոխական ամբաստանուած եւ բանտարկուած Ամասիոյ եւ Սեբաստիոյ բանտերուն մէջ։ 1892ին կէսին հաստատուած է ընտանիքով Զանգալըի Իպրահիմի Շարդէյն գիւղը եւ հայ ընտանիքներու երկսեռ զաւակներուն դաստիարակ ուսուցիչը եղած է մինչեւ 1904 Թուականը։ Միսաք Շամլեան երեք զաւակներու հայր, զանոնք իր կնոջ Վահանոյշի Թողած է եւ իր խնայած դրամով գացած է Լօզան եւ յաճախած բժշկական համալսարանը եւ վկայուած 1907ին։ Ան վերադարձած է Եգիպտոս եւ 1908–1909 իբր բժիշկ պաշտօնավարած է Ասիութ քաղաքի Ամերիկեան գոլէճին եւ հիւանդանոցին մէջ։ 1910 Թուականին ընտանիքով հաստատուած է Գահիրէ եւ պաշտօնի կոչուած է Գահիրէի Լոյսի ընկերութեան մէջ իբր վիրաբոյժ բժշկապետ երկար տարիներ մինչեւ 1928 իր մահը։ Բժիշկ Մ. Շամլեան 1910–1926 առողջապահութեան դասախօսած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգային վարժարանի բարձրագոյն կարգերու աշակերտութեան։ Բժ. Շամլեան անաթէօր նկարիչ մը եղած է, գրականութեան սիրահար եւ հմուտ հայերէն, յունարէն եւ ֆրանսերէն ու Թուրքերէն լեզուներու։ Ան ֆրանսերէնի Թարգմանած է Աւետիս Ահարոնեանի «Պատիւը», «Հայրենիքի նոր տարին» եւ «Ողջունեցէք»։ Ֆրանսական Ակադեմիային արժանացած է «Լըկըտանի» դրամական մրցանակի նուէրին։

Միսաք Շամլեան մեռած է Գահիրէ եւ թաղուած Գահիրէի Հայոց Ս. Մինաս գերեզմանատան վերի Թաղին մէջ։ Ահա իր շիրմաքարին արձանագրութիւնը.

Յուշ · Միսաք Շամլեան

Կեանքը ինծի համար հայելին էր Արդարութեան
Անգութ կերպ մը զայն փշրեց
Այլեւս չէի տեսներ անոր մէջ պատկերը Հոգւոյս
Օրերու վախճանին հասայ Թոյնին բաժակը պար-
Հիմա որ մահուան դուռը բաց է ինծի համար [պով
Աչքերս տեսան վերջին հոգիիս ցոլքը վճիտ
Անիկա մնաց եւ գիտեմ
Անդորր ինչո՞ւ քեզի բաղձանեմ։

ԲԺԻՇԿ ՄԻՍԱՔ ՇԱՄԼԵԱՆ

ՕՐ. ԱՆՈՅՇ ԱԴԱՄԵԱՆ

ՕՐ. ԱՆՈՅՇ ԱԴԱՄԵԱՆ

Անոյշ ծնած է 1896ին Կ. Պոլիս, որդի Մինասի, մայրը Մարիամ՝ ուսուցչուհի։ Օր. Ադամեան ուսումը առած է Պոլիս, Էսայեան վարժարանը եւ առած է նախնական ուսուցչուհիի վկայական Կ. Պոլսոյ Ազգային Ուսումնական Խորհուրդէն։ Կ. Պոլսոյ Էսայեան Վարժարանի մէջ իր ուսուցիչներն եղած են. Յակոբ Գուրգէն, Մարիամ Նաթանեան, Տիկին Զապէլ Ասատուր, Յարութիւն Յովհաննէսեան, Թորգոմ Գուշակեան, դպրոցի տեսուչ Գրիգոր Մարգարեանի օրով, 1900–1913։

Ֆրանսերէն լեզուի ուսուցչուհին եղած է Օր. Եուփիմէ Օտեան։ Ձեռագործի եւ ձեւագիտութեան ուսուցչուհի Օր. Սինճեան։ Կ. Պոլսոյ Թոփ-Գափուի Ազգային վարժարանը պաշտօնավարած է Օր. Անոյշ Ադամեան, ուսուցչուհիներ Օր. Զապէլ Համբիկեանի (Տիկին [illegible]) հետ։ Օր. Ադամեան նաեւ պաշտօնավարած է Կէտիկ Փաշայի Մեսրոպեան եւ Օրթագիւղի Թարգմանչաց վարժարաններու։ Օր. Անոյշ Ադամեան 1911–1914 պաշտօնավարած է [illegible] Հայոց Ազգային վարժարանի մէջ տեսչուհի եւ ուսուցչուհի հանգամանքով։ 1915–1917 պաշտօնավարած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանին մէջ։ Օր. Ադամեան ամուսնացած է Արամ-Արմէն Չուխաճեանի հետ Աղեքսանդրիա (իր ամուսինը եղբօր որդին էր երաժշտագէտ Տիգրան Չուխաճեանի)։

ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԳԻՆԷ ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ

Օր. Վերգինէ Քոմէրեան ծնած է 1878ին Կ. Պոլիս, դուստրը Նազարէթ Քոմէրեանի։ Վերգինէ իր ուսումը առած է Նունեան–Վարդանեան վարժարանը եւ վկայուած 1890ին, ապա հետեւած է Գայեանէ Մատթէոսեանի մանկավարժական դասընթացքներուն։

1893–1896 տարիներուն Կ. Պոլսոյ մէջ ունեցած է յեղափոխական գործունէութիւն մը. իր հօր տանը յեղափոխականներու համար զէնքերու մթերանոցի վերածուած էր. Օր. Վերգինէին թըրքերէն են «Թուրքիէր–Ազիզիէ» կամ Օր. Ցակոբեան. (Տես էջ 1440, Մարտ Բիւրատի 96ի վէպը։

1896 Օգոստոս 15ի Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Կ. Պոլսոյ մայր-մարմնի նիստին ներկայ եղած է, ուր որոշուած է «Պանքայի գրաւման», ժամանութեան մը հետեւանքով ցոյցի նախօրեակին, կատարուած է ձերբակալութիւններ։ Օր. Վերգինէ ապաստանած է Ֆրանսայի ուսուցչուհի Տիկին Տիւֆուրայի տանը, ապա Ֆրանսական դեսպանատան միջոցաւ Ֆրանսական շոգենաւով փոխադրուած է Մարսէյլ, ուր իբր անիշխանական հարցաքննուած է տեղւոյն ոստիկանութեան կողմէ, եւ միջամտութեամբ Գէորգ Եղա. Իւթիւճեանի ազատուած է եւ հետեւած քանի մը ամիս մանկավարժութեան. այս միջոցին Ռոստոմի եւ Ցովեան Դուփիթեանի միջոցաւ հրաւիրուած է «Դրօշակի» խմբագրութեան՝ Ժընեւ։

1896 Դեկտեմբերի վերջերը գացած է Վառնա եւ ուսուցչուհի պաշտօնավարած է Մեսրոպ Կիւրեղեանի անհատական դպրոցին մէջ։ 1897ին Օր. Վերգինէ Ցակոբեան անունով ուսուցչութիւն ըրած է ամերիկացի Օր. Ֆիլմորի բացած հայ գաղթականներու համար դպրոցին մէջ։

1898–1899 դպրոցական տարեշրջանին ուսուցչուհի Շումլայի Հայոց Ազգային վարժարանին մէջ։

1899 Նոյեմբեր 15ին ամուսնացած է Ցակոբ Վարդ Պատրիկեանի հետ (յեղափոխական անունով ծանօթ Վարդօ)։

1907–1909 երկին անգամ պաշտօնավարած է Շումլայի Ազգային դպրոցին մէջ։

1909–1910 պաշտօնավարած է Թաթար-Պազարճըգ (Պուլկարիա) Ազգ. դպրոցին մէջ. Վարդօյին ունեցած է աղջիկ մը՝ Նուարդ-Վարդ Պատրիկ։

ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԳԻՆԷ ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ

1910ին Վարդօյի սպանութենէն յետոյ երկրորդ անգամ ըլլալով ամուսնացած է ուսուցիչ Մելգոնեանի հետ, եւ տեղւոյն ազգային դպրոցին մէջ պաշտօնավարած 1910–1911։ Ինկիմիտի (Թուրքիա) Ազգ. դպրոցը 1911–1912։ 1912–1913 Պիլէճիկի (Պրուսա) Հայոց Ս. Թորոս եկեղեցիի կից ազգականց Ազգային դպրոցը։ 1913ին ուսուցչուհի Գաղաւան Ազգային դպրոցին մէջ. Աղեքսանդրիա, Գարեգին Տիւրքէլեանի, Վահան Ալյանի եւ Տաճատ Մելքոնեանի անհատական մարմնի օրով։ 1916 Սեպտեմբերէն 1921 Յունիս Զագազիգի Օլեան դպրոցին մէջ։ 1922–1933 ուսուցչուհի Հայ Գաղթականաց դպրոցին մէջ, Երուսաղէմի Ս. Ցակոբ վանքի մէջ։ 1935ին հաստատուած է Գահիրէ։

ԱՐԱՔՍԻ ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԱՐԱՔՍԻ ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Արաքսի Տէր Յարութիւնեան ծնած է 1894ին Խարբերդ (Ծնեալ Գասպարեան)։ Արաքսի իր ուսումը ստացած է Խարբերդի Ամերիկեան գոլէճը, եւ 1915–1918 պաշտօնավարած է իբր ուսուցչուհի Խարբերդի ամերիկեան որբանոցին մէջ, այն պաշտօնով փոխադրուած է Հալէպի որբանոցը 1918–1919։

1921ի Սեպտեմբեր ամսուն մէջ, ուսուցչական պաշտօնի կոչուած է Զահլէի Օշական Ազգային վարժարանի մէջ մինչեւ 1923 Յունիս, Արաքսի Տէր Գալուստեան անունով։ 1937–1938 աշխատակցած է «Յուսաբեր» օրաթերթի մէջ։ Ան մահած է 26 Մայիս 1948ին Զահլէի մէջ։

• • •

ՇՈՒՇԱՆ ՍՕՂԱԽԵԱՆՑ

Շուշան ծնած է 1886ին Կ. Պոլիս, հայրը Վանեցի Աբրահամ Սօղախեանց, Շուշան իր ուսումը ստացած է Կ. Պոլիս եւ ապա Ադափազարի մէջ։ 1924ին վարիչ-ուսուցչուհիի պաշտօնին կոչուած է Զահլէի Հայոց Օշական Ազգային վարժարանը մինչեւ 1925 Յունիս։ 1926ի աշնան ամուսնացած է Զահլէի Կամսարական տան աւագ հաշուակալ Ամբրոս Թէրզեանի հետ։ Տիկին Թէրզեան 1926ին անձնուիրաբար պաշտօնավարած է եւ դասաւանդած է Ֆրանսերէն լեզուն։

Տիկին Թէրզեան Շուշան իր ուսուցչական ասպարէզին մէջ դասաւանդած է երաժշտութիւն, նկարչութիւն եւ ձեռագործ։

Ալեքսանդրիոյ Մեսրոպեան Ազգային մանկապարտէզին մէջ 1937–1938 մանկապարտէզի վարիչի պաշտօնը։ 1939–1943 վարիչ մանկապարտիզպանուհի Հելիոպոլսոյ Ազգային Մէրճանեան մանկապարտէզին։ 1954–1967 պաշտօնավարած է Հելիոպոլսոյ Հայ Կաթողիկէ Անարատ Յղութեան աղջկանց դպրոցին մէջ։ 1958–1959 կրկին Մէրճանեան մանկապարտէզը, ապա 1960ին յառաջացած տարիքի պատճառաւ հանգստեան կոչուած է։ 1961ին հրատարակած է «Մանկական երգեր» հատորը։

Տիկին Շուշան Թէրզեան 1961–1967 ապրած է «Ալթէմնիքեան» հանգստեան տան մէջ եւ մահացած է 24 Յուլիս 1967ին եւ թաղուած Հելիոպոլսոյ Ազգ. գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանին մէջ։ (Տես «Յուսաբեր», 30 Օգոստ. 1967)։

• • •

ՇԱՔԷ ՆԵՐՈՒՆԵԱՆ

Օր. Շաքէ Ներունեան 1926 Սեպտեմբերէն 1928 Յունիս վարիչ-ուսուցչուհի պաշտօնավարած է Զահլէի Հայոց Օշական վարժարանը։ 1928 Սեպտեմբերին գացած է Աղեքսանդրիա եւ պաշտօնավարած է Հայկազուն քհնյ. Ռոկէրիչեանի անհատական Հայկազեան դպրոցը։ Օր. Ներունեան Զահլէի բնակութեան շրջանին պատրաստած է հայկական նոր ուղղագրութիւն մը։ 1947ին ներգաղթած է մայր Հայրենիք, եւ Երեւան բնակութեան շրջանին կատարելագործած է իր ուղղագրութեան ուսումնասիրութիւնը՝ «Հայկական նոր ուղղագրութիւն Ներունեան մեթոտ» անունով եւ 1958ին ներկայացուցած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի լեզուի կաճառի գիտական խորհուրդին, որ իր հաւանութիւնը յայտնած է 14 Նոյեմբեր 1958ին, ապա կազմակերպած է ուղղագրութեան դասընթացք Ներունեան մեթոտով, Լուսաւորութեան Նախարարութեան կից առանձին բաժին մը, այն մեթոտը հիմնած է հայ լեզուի քերականական եւ Հնչակեան գործիչներու վրայ եւ տարագրութիւնը արտատպուած է 30 Մարտ 1960 Թուականին. (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 9 Մայիս 1959, եւ 3 Յունիս 1967, թիւ 14-739, «Գրական Թերթ», 14 Ապրիլ 1967, «Սովետական Հայաստան» թերթ, 24 Մայիս 1969).

Տիկին Արշալոյս Սահփանեան, «Դպրոցասէրի» շրջանաւարտուհիներէն, 1936-1977 շրջանին ուսուցչուհի Օշական դպրոցին մէջ.

• • •

ՀԵՐՄԻՆԷ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

Հերմինէ Թիրեաքեան ծնած է 1903ին Սամսոն, իր ուսումը ստացած է Թիֆլիսի Յովնանեան վարժարանը եւ ապա Կ. Պոլսոյ «Դպրոցասէր Տիկնանց» վարժուհիանոցին մէջ. 1923ին ուսուցչուհիի պաշտօն վարած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանը, տնօրէն Նիկոլ Աղբալեանի օրով. 1929-1930 դպրոցական տարեշրջանին Զահլէի Օշական վարժարանի նախակրթարանի վարիչ. Տիկին Երանուհի Բարսեղեանը մանկապարտիզպանուհի. Օր. Թիրեաքեան Հերմինէ (ապա Տիկին Քիւթնէրեան).

• • •

ՕՐ. ՖԼՕՐԱ ԳԱՐԾԱՄԵԱՆ

Օր. Ֆլորա Գարծամեան, ծնած 25 Նոյեմբեր 1919ին Գահիրէ, մայրը Արաքսի (ծնեալ Ֆէնէրեան), հայրը Սարգիս Գարծամեան. Օր. Ֆլորա ուսումը ստացած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. վարժարանը եւ վկայուած 1934ին. Ուսուցչուհի 1937-1938 Զահլէի Օշական վարժարանը, ունեցած է վեց աշակերտներ եւ ապա դպրոցը գոցուած է 1938 Յունիսին.

• • •

ԻՍՔԷՆՏԷՐ ՄԷՕԹԷՄԷՏԵԱՆ

Զահլէի հայ գաղութին ազգայիններէն, որ նիւթապէս եւ բարոյապէս երկար տարիներ իր Թաղական Խորհուրդի անդամ եւ դպրոցի հոգաբարձու գնահատելի ծառայութիւններ մատուցած է գաղութին ազգային կեանքին մէջ. Ահա վկայութիւն մը իր մահուան առթիւ.

«Նախ Իսքէնտէր Մէօթէմէտեանն է որ հիմը դրած է Զահլէի հայ վարժարանին՝ իր ջանքերովը եւ անձնական ծախսովը. Օր. Սէմէրճեան անուն ուսուցչուհին, Իպրահիմիէ Շարքիյէէն Զահլէ բերել տուած եւ իր անունով հիմնած է վարժարանը եւ օրուան Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Մկրտիչ Եպս. Աղաւնունիէ (1861-1942) գնահատական նամակներ ստացած է.

«Միայն երկու տարի վերջը, 1906ին է որ «Սէմէրճեան» վարժարանը Ազգային Վարժարանի վերածուած է եւ Առաջնորդարանին կողմէ պաշտօնական Հոգաբարձութիւն մը ընտրուած, Իսքէնտէր Մէօթէմէտեանէ, Մարտիրոս Ճիլիճեանէ, Առաքել Հէքիմեանէ եւ Բժ. Յուսէփ Ուրֆալեանէ.

«Զահլէի Կամաւորական սիկարէթի գործատան փոխուելուն (1930) պատճառաւ, 1933ին կազմալուծուած գաղութին դպրոցը անցնելով, Թաղական Խորհուրդի Ատենապետ [illegible], ոեւէ ջանք չխնայեց թէ՝ անձնական եւ թէ նիւթական եւ վարժարանը վերաբացուեցաւ. Զահլէի հայոց գերեզմանատան Հոգաբարձութեան եւ Թաղական Խորհուրդի ատենապետութեան պաշտօնները վարած է ձեռնհասութեամբ մինչեւ իր մահը, որ տեղի ունեցաւ 22 Յունիս 1946ին». (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 8 Յուլիս 1946, Գահիրէ).

• • •

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱՐԲԵՐԴԵԱՆ

Յովհաննէս Քարբերդեան ծնած է Ակն 1870ին, որդի Խարբերդցի Ղազար Սարգիսեանի. Յովհաննէս իր ուսումը ստացած է Ակնայ Ազգային վարժարանը եւ աշակերտած Գարեգին Վրդ. Սրուանձտեանցի Ակնայ Ազգ. դպրոցը երկու տարի ուսուցեց. 1896ի դէպքերը գալած եւ իր հօրեղբօր որդւոց Սիմէոն եւ Գէորգ Սարգիսեաններու Մանսուրայի ծխախոտի մասնաճիւղին վարիչը նշանակուած է. 1907ին Զահլէի Կամաւորական ծխախոտի գործատան աւագ պաշտօնեայ, 1914-1925 տարին. 1923ին ընտրուած է Գահիրէի Թեմականի անդամ. 1907-1925 Քարբերդեան սատարած է Զահլէի «Օշական» դպրոցին. Մեռած է 22 Օգոստոս 1925ին Երուսաղէմ. (Տես Եգիպտահայոց Տարեցոյց, Բ. տարի, 1926, էջ 59).

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ ԶԱՎԱԶԻՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
1914 Յունուար 25, Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2·30ին
Գիւղ Էօքպէրճաաիսեալի մէջ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Ա· ՄԱՍ

Բարով համեցէք	
Աղօթք (Խմբերգ)	
Ճառ (Արտասանութիւն)	Պր. Արթօ Մանուկեանէ
Հայուն կաղանդը (Արտաս.)	Օր. Վառվառէ Բիւրգճեանէ
Ձոր Գոլոցքին (Արտաս.)	Օր. Արմիկ Բարթիկեանէ
Կաղանդի Մաղթանքներ (Արտաս.)	Օր. Շուշան Տիրատուրեանէ
Խեղճ Աղջիկը (Արտաս.)	Օր. Զապէլ Մէնթէշեանէ
Գարնան Վերադարձը (Խմբերգ) (Արտաս.)	Պր. Վահէ Փարթամեանէ
Առ Հայկազուն Օրիորդն (Արտաս.)	Օր. Նուարդ Երամեանէ
Աստղիկը (Արտասանութիւն)	Օր. Փնար Տիրատուրեանէ
Փոքրիկ Աղջիկը (Արտաս.)	Օր. Մարիամ Աստուրեանէ
Երկու Դպրոցականներ (Տրամախօսութիւն)	Օրդք. Կ. Կիւրքճեան եւ Վ. Հէքիմեան
Աշխատաւորը եւ ծոյլը (Տրամախօսութիւն)	Պ.Պ. Վ. Փարթամեան եւ Հ. Հէքիմեան

Բ· ՄԱՍ

Քայլերգ	(Խմբերգ)
Հայ եմ ես (Արտաս.)	Պր. Ռուբէն Կիւրքճեանէ
Վերջը, Վերջինը, Վերջաւորութիւն (Մենախօս.)	Օր. Աշխէն Հէքիմեանէ
Մանկութեան երգը	(Խմբերգ)
Յորդորակ (Արտասանութիւն)	Պր. Լեւոն Վարդանեանէ
Հերմինէ (Արտասանութիւն)	Օր. Հերմինէ Փարթամեանէ
Շատ ժենգոտ եմ (Արտասանութիւն)	Պր. Եդուարդ Լիւլէճեանէ
Թիթեռնիկին պէս (Արտասանութիւն)	Օր. Արուսեակ Զէյթինճիքեանէ
Առաւօտը	(Խմբերգ)
Իմ անունս է Մարի (Արտասանութիւն)	Օր. Մարի Վարդանեանէ
Օրօր (Արտասանութիւն)	Օր. Զապէլ Տէմէեանէ
Արհեստաւորները (Պար)	Պ.Պ. Ե. Լիւլէճեան, Ռ. Կիւրքճեան եւ Օրդք. Ա. եւ Վ. Հէքիմեան
Մէկ, երկու, երեք (Արտասանութիւն)	Օր. Սաթենիկ Տէմէեանէ
Կաղանդի նուէրս (Արտասանութիւն)	Օր. Զապէլ Բարթիկեանէ
Ծիծեռ (Արտասանութիւն)	Օր. Վառվառէ Բիւրգճեանէ
Ով է պարզ (Խմբերգ · մեներգ · արտասան.)	Օր. Արշալոյս Տիրատուրեան Օր. Վիքթոր Հէքիմեանէ
Մաղթանքներ (Արտասանութիւն)	Օր. Զապէլ Բարթիկեանէ
Մայրը (Արտասանութիւն)	Օր. Սիրանոյշ Զէյթինճեանէ
Շողթուան երգը (Արտասանութիւն)	Պր. Գեղամ Տիրատուրեանէ
Պզտիկ մըն եմ (Արտասանութիւն)	Պր. Ժիրայր Բէշէմճեանէ
Սպասաւորը եւ Սպասուհին (Տրամախօսութիւն)	Օրդք. Կիւրքճեան, Ս. Զէյթինճեանէ եւ Ն. Վարդանեանէ

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԹԱՏՐԻԿ – ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԲԱՇԽՈՒՄ – ԱՂՕԹՔ
ՀԱՄԱՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽՈՐԴ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ
ԱՏԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՏԻԱՐ ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

ԶԱԳԱԶԻԿԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Զագազիկի հայ գաղութին մէջ առաջին անգամ կազմուած է Հայկ. Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան մասնաճիւղ մը, 20 գործօն անդամներով։ (Տես «Լուսաբեր», 1907 Մարտ 28, թիւ 348)։

«ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ»Ի ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՇԱՐՔԻՑԷՆ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ Ի ԶԱԳԱԶԻԿ

Զագազիկի հայոց ազգասէր տիկիններէն.
Մարթա Յովհաննէս Քարքերդեան
Մանիկ Մուրատ Մէօթէմէեան
Հայկանոյշ Յովհաննէս Սամսայեան

15 Մայիս 1915ին գումարած են խորհրդակցական ժողով մը տեղւոյն Ազգային դպրոցին մէջ եւ խմբագրած են հետեւեալ հրաւէր կոչը Շարքիէի նահանգի հայ տիկիններուն եւ օրիորդներուն.

Համեստուհի Տիկին,

Մեր ազգային այս տառապանքի օրերուն եւ ազատութեան երկունքի ճգնաժամուն, հանդէպ աշխարհի ամէն կողմ գտնուած հայութիւնը կը շարժի, կը կազմակերպուի եւ իւրաքանչիւր ոք իրով ամէն կը փութայ իր պարտքը կատարել առ Ազգն, որոնց մէջ թիւով քիչ չեն նաեւ կիներ եւ օրիորդներ, որոնք իրենց կարգին իրենց աշխատութեան բաժինը կը դնեն ազգային զոհողութեան սեղանին վրայ։

Մեզ քանիք կան զարմանալի եւ բազմազան աշխատութիւններ կարելի ասոնց հանդէպ Շարքիէի հայուհիներուն անտարբեր հանդիսատեսի դիրքին մէջ մնալ ուզելնին չտանէր բռնած ըլլալով արտասուելի քաղաքներուն խօսքին եւ զգացումին զօրնէ անցնելու համար։ Առժամեայ մասնախումբս պատիւ ունի ծանուցանել ձեզ թէ Շարքիէի հայուհիներու հաւաքոյթ մը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Հինգշաբթի որ 15 Մայիս 1915, կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, Ազգային վարժարանի սրահին մէջ, ուր կը հրաւիրուին Շարքիէի բոլոր հայ տիկիններն ու օրիորդները, նպատակ ունենալով կազմակերպուելու եւ որոշելու մեր մասնակցութեան եղանակը եւ գործելակերպը։

Վստահ ենք ազգասիրական զգացումներուն վրայ, կը յուսանք որ ողջ եւ սիրով հաճիք ներկայ գտնուիլ որոշեալ ժամուն՝ կատարելու մեր ազգասիրական պարտականութիւնը։

Ի դիմաց Առժամեայ Մասնախումբի

Մարթայ Յովհաննէս Քարքերդեան
Մաննիկ Մուրատ Մէօրէմճեան
Հայկանոյշ Յովհաննէս Սամսայեան

Արդարեւ հրաւէր կոչին պատասխանած են շատեր անձամբ եւ նամակով եւ կազմուած է Միութեան մշակած ծրագիր կանոնագիրը. երկրորդ ժողով մը տեղի ունեցած է 10 Յունիս 1915ին եւ վաւերացուած է կանոնագիրը եւ ընտրուած է Վարչութիւն մը եօթը տիկիններէ բաղկացած եւ ապա որոշուած է ծրագիր-կանոնագիրը եւ Վարչութեան կազմը տեղեկացնել Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան՝ վաւերացման համար եւ պատրաստուած է հետեւեալ նամակը.

Զագազիկ, 31 Յուլիս 1915

Գերապատիւ Տ. Թորգոմ Եպս. Գուշակեան
Բարեխնամ Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց
Գահիրէ

Սրբազան Հայր,

Ազգային ներկայ ճգնաժամին, Շարքիէի հայուհիք անհունօրէն զգացուած եւ չուզելով անտարբեր դիրքի մը մէջ մնալ, շատերէ արտայայտուած փափաքի մը թելադրուած մի քանի տիկիններ նախաձեռնարկ ըլլալով իբր առժամեայ մասնախումբ ներքինի Յունիս 10 թուականով հրաւիրագիրը ցրուեցին, հրաւիրելով Շարքիէի մէջ գտնուող բոլոր հայուհիները, խորհրդակցական ժողովի մը, ուրախ ենք ըսելու որ շատեր անձամբ պատասխանած էին եւ ոմանք ալ նամակներով համակիր գտնուած, որոշեալ օր հաւաքոյթը տեղի ունենք եւ միաձայնութեամբ որոշեց կազմել միութիւն մը, որոյ անունը, նպատակը եւ հասոյթի աղբիւրները հետեւեալներն են.

Կարմիր Խաչի Միութիւն Տաճկիայի Հայուհեաց
ի Զոնգալդիկ

Ա) Նպատակ. օգնել վիրաւոր զինուորին.

Բ) Պատրաստել ներքին եւ արտաքին հագուստեղէններ, գրքել զայն հայրենիքի պաշտպանութեան մասերուն մէջ գտնուած այրիներու, որբերու եւ թշուառներու.

Գ) Իր նիւթական կարողութեան ներած չափով օգնել հայրենիքի թշուառներուն.

Հասոյթի աղբիւրներ.

1. Տաճկիայի նահանգի մէջ գտնուող բոլոր հայուհիները միութեան անդամ արձանագրել ջանալ շաբաթական նուազագոյն կէս գահեկան մը բաժնեվճարով.

2. Ձեռնարկել հանգանակութեան Տաճկիայի մէջ հաւաքելով նուիրատուութիւններ, դրամ եւ թէ գործածուած արտաքին հագուստներ կանանց եւ արանց.

3. Կազմել վիճակահանութիւններ եւ երեկոյթներ. Սոյն որոշումներուն գործադրութեան եւ բարեաց մատակարարութեան համար եօթը անձինքէ բաղկացեալ գործադիր ժողով մը ընտրեց գաղտնի քուէով որք են.

Տիկիններ՝
Մաննիկ Մուրատ Մէջթիմճեան՝ Ատենապետուհի
Մարթա Եօվհաննէս Թաքէրեզեան՝ Ատենադպրուհի
Հայկանոյշ Եօվհաննէս Սամուէլեան՝ Գանձապահ.
Մարի Գրիգոր Ճիլիրճեան
Վիքթորիա Ա. Գասապեան
Զարուհի Ա. Տիրատուրեան
Գոհարիկ Ոսնեան

Սոյն Միութեան կազմութիւնը եւ գործելակերպը տեղեկացնել Պոլսոյ Ազգային Առաջնորդարանի եւ իրեն վերին հսկողութեան յանձնել Միութեանս գործունէութիւնը.

Սոյն Միութիւնը կը տեւէ այնչափ ատեն որչափ կը տեւէ ներկայ պատերազմը. պատերազմը լրանալէ յետոյ ընդհանուր ժողովը կ՚որոշէ թէ պէտք է շարունակել այս միութիւնը թէ ոչ. առաջին պարագային կը փոխուի միութեան Կարմիր Խաչ անունը, եւ նպատակը շարունակելով միութիւնը Ազգային բարեսիրական տարբեր նպատակով մը, իսկ հակառակ պարագային իր ունեցածը ամբողջութեամբ կը յատկացուի նպատակին եւ լուծուած կը յայտարարուի.

Տաճկիայի Հայուհեաց Կարմիր Խաչի Միութիւնը նոյն նպատակով հաստատուած ուրիշ միութեան մը մասնաճիւղ մը չէ, անկախ է իր գործունէութեան մէջ. Սակայն կը փափաքի իր ստացումները կատարել Աղեքսանդրիոյ կազմուած Հայ Կանանց Կարմիր Խաչի Միութեան միջոցաւ. Վերոյիշեալ որոշմունք տասը մասնաւոր կանոններ արձանագրուած են գործադիր ժողովոյս ատենագրութեան տետրին մէջ, եւ ստորագրուած ժողովին ներկայ գտնուած տասն եւ եօթը տիկիններէ եւ օրիորդներէ. Ներկայիս ձեր Սրբազնութեան ներկայացնելու պատիւը ունենալով, պէտք խնդրենք անոր վաւերացումը, որ բարոյապէս ատոր պէտքը ըլլայ մեզ եւ ձեր Սրբազնութեան օրհնութիւնը քաջալերէ, մենք ձեռնարկեցինք գործի մը տասը նոյնպէս անոր ծանրութեան, զի նպատակը սուրբ է, եւ տասը նիստ ունենալու Տաճկիայի հայ գաղութին թւոյն փոքրութիւնը, զի այս գաղութը միայն [illegible] է, բայց ետ չմնալով սուրբ պարտուոր ձեռնարկին ստանձնել եւ մինչ գտնուած տառեր քիչ վրայ, որք յոյս կը ներշնչեն մեզ թէ մեր ձեռնարկն եւ պէտք կրնայ արդիւնաւոր ըլլալ.

Սպասելով ձեր Սրբազնութեան օրհնութեան կը մնամք ի համբոյր ձեր Սուրբ Աջոյն, մնալով խորին ակնածանօք.

Ի դիմաց գործադիր ժողովոյ Կարմիր Խաչի
Միութեան Տաճկիայի Հայուհեաց

Ատենադպրուհի Մարթա Եօվհաննէս Թաքէրեզեան	Ատենապետուհի Մաննիկ Մուրատ Մէջթիմճեան

ԶՈՆԳԱԼԴԻԿԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Զոնգալդիկի Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը հիմնուած է 5 Փետր. 1917ին, նախաձեռնութեամբ Սահակ Գէրճաքեանի, Կարապետ Ճամկոչեանի, Սմբատ Թէլլեանի, Գրիգոր Համբիկեանի, Արմենակ Մ. Սամուէլեանի եւ Շահէն Գրիգորեանի.

Հիմնադիրները 24 Փետր. 1917 թուակիր նամակով մը դիմած են Զոնգալդիկի Ազգային գործոց Հոգաբարձութեան ատենապետ Իսքէնտեր Մէջթիմճեանի, եւ խնդրած են արտօնութիւն, որպէսզի դպրոցին սրահը տրամադրուի եւ հրաւիրած են Ջաւախքի Հայ Համայնքի երիտասարդները ժողովի մը։ Այդպէս ժողովը տեղի ունեցած է 1 Մարտ 1917ին եւ քննարկուած է Միութեան ծրագիր-կանոնագիրը, որու յետ քննութեան յատենի ժողովոյ յայտարարուած է հիմնադրութիւնը Ջաւախքի Հայ Երիտասարդաց Միութեանը։

Նպատակ՝ Ա) Ջաւախքի Հայ Համայնքի մէջ վառ պահել ազգային ոգին ու կեանքը։

Բ) Ընկերային ու հասարակական կեանքին մղում եւ զարկ տալ կազմակերպելով հանդէսներ, հրապարակային դասախօսութիւններ եւ հրատարակութիւններ, Ջաւախքի մէջ հիմնել համայնքային յատուկ յարկով ընթերցարան մը։

Յօդուած 2— Այն անձն Հայ որ Ջաւախքի կամ Ծարգէի շրջանակին մէջ բնակութիւն հաստատած է եւ որ լրացուցած է տասն եւ ութը տարեկանը կրնայ անդամակցիլ վճարելով 1–5 դրուշ անդամավճար։

Յօդ. 4— Պատուոյ անդամ կը նկատուի հինգ հարիւր դրուշ նուիրողը։

Յօդ. 24— Հասոյթի աղբիւրներ. անդամավճարներ, հանդէսներ, ներկայացումներ, վիճակահանութիւններ եւ հրատարակութիւններ։

Յօդ. 25— Միութիւնը կը լուծուի երբ իր անդամոց թիւը 15էն նուազ ըլլայ, այս պարագային իր բոլոր դրամն ու գոյքը կը յանձնուին Գահիրէի Հայոց Ազգ. Առաջնորդարանին։

Ջաւախքի Հայ Երիտասարդաց Միութեան Վարչութիւնը, 5 Մարտ 1917 թուակիր խնդրագիր նամակով մը, դիմած է Գահիրէի Ազգ. Իշխանութեան, արդարեւ 25 յօդուածներէ բաղկացած ծրագիր-կանոնագիրը ուսումնասիրելէ յետոյ, 1918 Նոյեմբեր 9 եւ 22 նիստերուն մէջ վաւերացուցած է։

1917–1918 տարեշրջանին Երիտասարդաց Միութեան շարքը կազմուած են Արմենակ Մ. Մանասեանը, Գրիգոր Համբիկեանը եւ Թէրզիպաշեանը։

«Ջաւախքի Հայ Երիտասարդաց Ակումբը, առանձին սրահով որ տեղւոյն հայութեան կը ծառայէ իբրեւ ազգային եւ մտաւորական կեանքի կեդրոն, հոն տեղի ունեցած են հանդէսներ, թատերական ներկայացումներ, դասախօսութիւններ։ Այս հաստատութեան հոգին կամ վէմ անկիւնը կը կազմէր ինքն Յովհաննէս Քարքերեան, ամէնէն սիրուած եւ յարգուած մի անձնաւորութիւնն»։ (Տես էջ 385, Համբարձում Երամեանի «Յուշարձան», Բ. Հատոր)։

1924 Յունուար 4 – Գեղարուեստական երեկոյթ մը կազմակերպուած է վարչութեան կողմէ, երգած են Օր. Քրիստին Գալֆայեան (Տիկ. Գանաչեան), Տիկին Սաթենիկ Միհրան Չրաքեան, երգիչ Թէնոր Վրթանէս Երամեան, արտասանած են դերասաններ Կարապետ Կարապետեան եւ Օննիկ Վօղթէր (Գալֆայեան)։

1925 Հոկտեմբեր 14 – Արշակի Թատերաբեմին վրայ բեմադրուած է «[illegible]» գաւեշտը, դերակատարներ՝ Սաթեան Քէօշկեան եւ Վ. Տէօվլէթեան։

1926 Հոկտեմբեր 10ին ներկայացուած է «[illegible]մի վաճառականը», մասնակցութեամբ Սաթեան Քէօշկեանի եւ Վ. Տէօվլէթեանի։

1928 Օգոստոս 11ին բեմադրուած է «Ալիխանի դատաստանը», մասնակցութեամբ դերասաններ՝ Արշակեանի, Սանամեանի եւ դերասանուհի Պէթրիս Եփէկեանի։

1929 Ապրիլ 6ին Ջաւախքի Հայ Յեղ. Դաշնակցութեան «Անդրանիկ» թատերախումբը, ղեկավարութեամբ վաղեմի դերասան Սմբատ Թէրզեանի, բեմադրած է Աղեքսանդր Շիրվանզադէի «Նամուս» հռչակաւոր թատերգութիւնը, դերակատարներ՝ Սմբատ Թէրզեան, Գէորգ Աթթանեան, Մերուժ Ծառեան, Լեւոն Զէքիճեան, Բիւզանդ Զէքիճեան (Կաստեան), Ա. Սարգիսեան, Ա. Քիւթնէրեան, Օր. Ա. Պէզիրճեան, Օր. Վ. Վարդանեան, Տիկ. Երանուհի Բաղրամեան, Տիկ. Շուշանիկ Թէրզեան։ [illegible] դերին մէջ Սմբատ Թէրզեան ունեցաւ յաջող խաղարկութիւն մը, անոր ձայնը, դէմքի արտայայտութիւնը, ոգեկան շարժումները ու դալարումները ի յայտ բերին արդէն պատրաստուած դերասանը։ (Տես «Յուսաբեր», 11 Ապրիլ 1929, թիւ 9, Գահիրէ)։

1930 Փետրուար 24ին, Ջաւախքի «Յունահեկէն» սրահին մէջ ներկայացուած է «Պէպօ» կատակերգութիւնը, կազմակերպութեամբ դերուսոյց եւ ղեկավար Տիկին Հռիփսիմէ Գ. Իփէքեանի, դերակատարներ՝

Լեւոն Զէքիճեան՝ Ռուզիկ
Օր. Մ. Պէզիրճեան՝ Քէթի
Գրիգոր Աթթանեան՝ Ճիմ
Օր. Նուարդ Վարդանեան՝ Մէկի
Բիւզանդ Զէքիճեան՝ Ճարտարապետ
Ժիրայր Փէթրոսեան՝ ոստիկան

մասնակցած են նաեւ Տիկին Աթթանեան, Օր. Ա. Չալըգեան, Օր. Մ. Թորոսեան։

Բանախօսութիւններ·

1923 Օգոստոս 2ին խօսած է Վահան Թէքէեանը, նիւթ՝ «Յունաստանի հայ որբերուն վիճակը»։

1927 Մարտ 19 – Սրահանդէս Զօրավար Անդրանիկի համար, նախագահութեամբ Դոկտոր Ն. Իփէկեանի. Վարդան Բրուտեան խօսած է Զօր. Անդրանիկի կեանքը եւ գործը, երգչախումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Շուշանիկ Թէքէեանի երգած է «Տէր կեցո»։ Մասնակցութեամբ Տիկին Գարաքէօզեանի, Միրամ Թէքէեան արտասանած է Սիամանթոյի «Անդրանիկին»։ Գրիգոր Համբիկեան, յանուն Ռամկավար կուսակցութեան, բանախօսած է՝ «Անդրանիկ հերոսը իբրեւ կազմակերպիչ եւ պաշտպան պետ մը»։

Վահան Նաւասարդեան, յանուն Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան՝ Անդրանիկի մասին, իսկ Դոկտոր Ն. Իփէկեան պատմած է դրուագներ Անդրանիկի հերոսի կեանքէն, որ Անդրանիկի կողքին կռուած է։ (Տես «Արեւ», 28 Մարտ 1927)։

1928 Ապրիլ 1 – Երգահանդէս մը կազմակերպութեամբ եւ մասնակցութեամբ երգիչ Արմենակ Շահ-Մուրադեանի։

1928 Ապրիլ 30 – Բանախօսած են ուսուցչուհի Օր. Շաքէ Ներսէսեան եւ հրապարակագիր Դուրգէն Մխիթարեան։

1928 Նոյեմբեր 24ին բանախօսած է Նիկոլ Աղբալեանը, նիւթ՝ Գաղութներու մշակութային աշխատանքները։

1928 տարուան ընթացքին Հայ Երիտասարդաց Միութեան երգչախումբը ղեկավարած է երգչուհի Աստղիկ Գասպարեանը։

1929 Մայիս 2 – Բանախօսած է ուսուցիչ-հրապարակագիր Բենիամին Թաշեան, նիւթ՝ Գրագէտ Համաստեղի գրականութիւնը, իսկ Վահան Նաւասարդեանը ներկայացուցած է գրագէտ Համաստեղը։

1930 Փետր. 15ին բանախօսած է Լիպարիտ Նազարեանցը, նիւթ՝ Վիպասան Րաֆֆի, երկրորդ բանախօս՝ Դոկտոր Ն. Իփէկեան, նիւթ՝ Մեծանուն Արեւելեան խնդիրը։

1930 Յունիս 21ին բանախօսած է ուսուցիչ Սուրէն Բարախեանը, նիւթ՝ Հայ աշխատաւորական շարժումը։

Զագազիգի Հայ Երիտասարդաց Մարզախումբը կազմուած էր 1917–1918, ատենապետներ Մ. Տէմիրճեանի եւ Յովհ. Մ. Մանասեանի։

1918–1920 Մարզախումբի դիւանը, Յովհաննէս Խարբերդեան եւ Յովհաննէս Մ. Մանասեան։

1925–1930 Զագազիգի հայ գաղութին մէջ գործած են հետեւեալ բժիշկները. Արամ Գույումճեան, Հրանդ Թաթուլեան, Սիմոն Բարթուղեան, Գէորգ Թաթարեան, դեղագործ Հրանդ Յովակիմեան։

ԶԱԳԱԶԻԳԻ ՄԷՋ ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԿՈՒՄԲ

1920 Մարտ 14ին տեղւոյն Ազգային Սրահին մէջ բանախօսած է հրապարակագիր Լեւոն Մկրտիչեան, նիւթ՝ «Հայկական հարցը, 1915–1920»։ Գեղարուեստական բաժնին մասնակցած է Լեւոն Աճապահեանի նուագախումբը. հասարակական գործիչ Համէն Փափազեան, նիւթ՝ Հայ Ռամկավարութեան եւ Ընկերվարութեան մասին. Յովհաննէս Խարբերդեանի հրաւէրով, կատարուած է հանգանակութիւն՝ Կիլիկիոյ ինքնապաշտպանութեան համար։ Հանդէսին ներկաներէն շատերու փափաքին համաձայն, կազմուած է Զագազիգի Հայ Ռամկավար Ակումբը։ (Տես «Արեւ», 17 Մարտ 1920, Աղեքսանդրիա, «Արեւ» 1 Յուլիս 1928, Գահիրէ)։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ ՄԸ

1921 Նոյեմբեր 20-23ին, նախագահութեամբ այցելու հոգեւ. Վահան վրդ. Կիւլէսէրեանի, Զագազիգի մէջ կազմուած է Հայաստանի Սովելոց Յանձնախումբ մը. անդամներ՝ Իսկէնտէր Մէթիմէճեան, Սարգիս Բարթամեան, Յովհաննէս Խարբերդեան, Յովհաննէս Սէֆէրեան, Գէորգ Հալաճեան, հանգանակուած է 30 եգիպտ. ոսկի։

ԶԱԳԱԶԻԳԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱՆ ՀԱՅ ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Կառավարական ծառայողք եւ երկաթուղի գործատունը վճարուած էր անգլիական ընկերութեան, շնորհիւ անոր՝ Դոկտոր Իփէկեանի, 1929 Յունիս ամսուան ընթացքին. հիմնուած է «Կառավարական Տան Պաշտօնէից Միութիւնը» իբր համագործակցական միութիւն մը, յայն նպատակով եւ իր հասոյթի տոկոսը գործածուած է հայ պաշտօնեաներրուն թոշակներին, 3 առ. հարիւր գանձուած գումարներով որ յատկացուած է տեղւոյն Օրմանեան Ազգային վարժարանի եւ Միութեան Սրահի ընթացիկ ծախսերուն. 1929 Հոկտեմբերի 5ին հիմնուած է Մարզական խումբ մը Կամսարական Տան պաշտօնեաներէն՝ Կամսարական Ֆութպոլի խումբ.

1929–1932 Կամսարական Տան Պաշտօնէից Համագործակցական միութիւնը ունեցած է ուտեղէնի ազատման խանութ, որ պաշտօնեաներուն ապառիկ նպարեղէն հայթայթած է. Միութեան նախագահը եւ ատենադպիր պաշտօնը ստանձնած էր Պարգեւ Իսկէճեանը, իսկ վարչութեան անդամակցած են Գրիգոր Ալթունեան, Յակոբ Պապազեան, Սահակ Դերձակեան, Յարութիւն Ամառունի.

Նկատելով որ Զագազիկի Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը 1917էն ի վեր պահած է իր գոյութիւնը, պահելով ազգային կեանքը գաղութին մէջ, նկատելով որ երկու միութիւններու նպատակը նոյն է, իր պատրաստ դրամը եւ գոյքը փոխանցած է Կամսարական Տան Հայ Պաշտօնէից Միութեան. (Տես «Արեւ», 18 Յունիս 1931, Գահիրէ).

Զագազիկի Կամսարական ծխախոտի եւ սիկառէթի գործատան հայ պաշտօնէութեան ցանկը 1926–1930.

Գասպար Ն. Իսկէճեան, Յովհաննէս Արթինեան, Սահակ Դերձակեան, Սմբատ Թէրզեան, Վարդան Գ. Բրուտեան, Տիգրան Զրաքեան, Յակոբ Տէօքմէճեան, Հայկ Տէօքմէճեան, Արամ Գալըպճեան, Յակոբ Գասպարեան, Կիրակոս Մարգարեան, Յարութիւն եւ Կարապետ Տէյիրմէնճեան, Ղազարոս եւ Արմենակ Գըրըքէշեան, Եղիազար Ներսէս, Մեսրոպ Մըկըրեան, Կարապետ Յովհաննեան, Լեւոն Թիւթիւնճեան, Լեւոն Վարդանեան, Լեւոն Ղարիպեան, Լեւոն Հէքիմեան, Լեւոն Չէքիճեան, Յակոբ Թիւրքճեան, Կարապետ Չիլինկիրեան, Անտոն Թիթոեան, Մկրտիչ Նազարէթեան, Յարութիւն Տէր-Պօղոսեան, Յարութիւն Եղիշէեան, Ռուբէն Գայանեան, Արշակ Խաչատուրեան, Կարապետ Օհանեան, Յակոբ Զադըքեան, Հայկ Թէքէեան, Հայկ Մանուկեան, Տիգրան Ժամկոչեան, Յարութիւն Գափթանեան, Գառնիկ Տէր-Միքայէլեան, Վահան Հէքիմեան, Գէորգ Կիւրքինեան, Համբարձում Պալէնտեան, Կարապետ Յովհաննէսեան, Սեդրակ Թէլիկեան, Օննիկ Պարտիզպանեան, Մարտիրոս Յակոբեան, Արա Բագուեան, Գրիգոր Ալթունեան, Սարգիս Բիլանեան, Վահրամ Զըլըլեան, Յարութիւն Ն. Ամառունի, Տիգրան Արամեան, Յակոբ Քարաքէօզեան, Ալէքս Փոլաճեան, Գէորգ Սուքիասեան, Դաւիթեան.

«Ներկայիւս կը յայտարարենք Հայ հասարակութեան, ինչպէս նաեւ շահագրգռուող ազգայիններուն՝ թէ Զագազիկի նախկին Կամսարական Տան Հայ Պաշտօնէութեան Միութիւնը լուծուած է սոյն 6 Յունիս 1944ի նիստի ընթացքին առնուած որոշման, Միութեան գոյքերը եւ դրամը նուիրուած են Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի եւ գոյքերին մաս մը Գալուստեան Ազգային վարժարանի եւ «Նաւասարդ» Սրահին Գահիրէի». (Տես «Յուսաբեր», 24 Ապրիլ 1945, Գահիրէ).

ԶԱԳԱԶԻԿԻ ԵԿԵՂԵՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

1928–1929ին Զագազիկի Հայոց Ս. Խաչ եկեղեցիին կառուցման յետոյ, նախաձեռնութեամբ տիկիններ Մաննիկ Մէօթէմէեանի, Մաննիկ Դերձակեանի, Ռոզ Գալըպճեանի, Նուարդ Ա. Մէօթէմէեանի, Աստղիկ Բարսամեանի եւ Էօժէնի Բրուտեանի, 24 Յունիս 1929ին պատուակալ ատենապետութեամբ Ս. Խաչ եկեղեցիի բարերար Արմենակ Խ. Կամսարականի, հիմնուած է Զագազիկի Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւնը.

1931 Փետր. 5ին Միութեան ընդհանուր ժողովի ընթացքին, Միութեան վիճակը վերստուգութեան ենթարկուած եւ ներկայ անդամներուն միաձայնութեան հաւանութեամբ, որոշուած շարունակել Միութեան գործունէութիւնը եւ ընդլայնել անոր գործունէութեան դաշտը. կրօնական, ազգային, կրթական, բարեսիրական ծրագրով մը, եւ Միութիւնը յորջորջուած է Հայուհեաց Միութիւն Զագազիկի Հայոց.

Այս մշակուած է բարեփոխեալ ծրագիր մը, եւ 1931 Սեպտ. 5ին գումարուած ընդհանուր ժողովին հաւանութեան եւ վաւերացման ենթարկուած է.

ՆՊԱՏԱԿԸ

Յօդուած 1— Զագազիկի հայ իգական սեռին գործօն աջակցութեամբ գաղութին մէջ վառ պահել ազգային ոգին, քրիստոնէական ջերմեռանդութիւնը հրահրել Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ անխախտ հաւատքը եւ արծարծել բարեսիրական զգացումները.

Յօդ. 2— Հոգատար ըլլալ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ բարեզարդութեան.

Յօդ. 3— Աշխատիլ բարոյապէս եւ հարկին նիւթապէս այն ամէն ձեռնարկին որ կը միտի Զագադերի մէջ ազգային մշակոյթի եւ ազգապահպանման։

Յօդ. 4— Զակազիկի մէջ Հայ կարօտ ընտանեաց հետ մօտէն յարաբերիլ պարբերական այցելելով եւ անոնց Միութեան միջոցներուն թոյլատրած չափովը օգնել նիւթապէս այն պարագային, երբ դէպքը անհրաժեշտ եւ անյետաձգելի է, օրինակ ծանր եւ երկարատեւ հիւանդութեան, աշխատանքի արգելիչ արկած կամ անկարողութեան, ծերութեան, մահ, եւայլն։

Յօդ. 5— Մասնաւորապէս հոգ տանիլ իգական սեռի մտաւոր եւ բարոյական մակարդակներու բարձրացման, կազմակերպելով կանոնաւոր ընտանեկան կարեւոր հարցեր շօշափող նիւթերու շուրջ։

Յօդ. 6— Ջանալ հիմնել Զակազիկի մէջ Արուեստանոց մը կարի-ձեւի, ասեղնագործութեան, արդիւնքը, շահը ապահովել Միութեան։

Այն ամէն հայուհի, տիկին թէ օրիորդ որ 15 տարիքը լրացուցած է եւ կը բնակի Զակազիկի կամ մօտիկ շրջակայքը, կրնայ անդամակցիլ Միութեան, վճարելով երկու եգիպտական դահեկան ամիսը։

Յօդ. 29— Միութիւնը կը լուծուի երբ արձանագրուած անդամներու թիւը եօթը ըլլայ։

Յօդ. 30— Միութեան լուծման պարագային, Զակազիկի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը իբր իրաւատէր ազգապատկան գոյքերու, յանուն Ազգ. Իշխանութեան կը գրաւէ լուծեալ Միութեան պատրաստ դրամը եւ գոյքերը։

Սոյն ծրագիր-կանոնագիրը կցուած է 15 Մարտ 1931 թուակիր խնդրանքին հետ եւ ստացուած է Գահիրէի Ազգ. Իշխանութեան՝ վաւերացնելու համար, ահա անոնց պատճէնները.

Գերաշնորհ Թորգոմ Արք. Գուշակեան
Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի – Գահիրէ

Սրբազան Հայր,

Լիովին վստահ որ ձեր Սրբազնութիւնը մանաւոր գուրգուրանքով մը կը հետեւի Զակազիկի հայոց ազգային կեանքին եւ յաջող անոր եղած ամէն շարժում ու ձեռնարկ, մեծապէս գոհունակութիւնը եւ հոգեկան հաճոյքը կը պատճառէ իրեն, այդ գաղութին քաջալերութեան, ահա կը համարձակինք մեր հոգեւոր Պետին ներկայացնել՝ Զակազիկի Հայուհեաց Միութեան կանոնագիրը, վաւերացուած անդամոց Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդի 5 Մարտ 1931 թուակիր պաշտօնագրով։

Սոյն Միութիւնը ուրիշ բան չէ բայց թէ շարունակութիւնը նախկին Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան, եւ որ ենթարկուած է անհրաժեշտ բարեփոխութեանց, որոնց պատճառաբանութիւնները մանրամասնուած եւ բացատրուած են Միութեանս կանոնագրին սկիզբը զետեղուած նախաբանի բաժնին մէջ։ Ակներեւ է մեզ յուսալ որ մեր առաջադրութիւնները պիտի արժանանան ձեր Սրբազնութեան գնահատութեան եւ հայրական օրհնութեան, իբր զօրավիգ եւ կենսատու ոյժ մը մեր նախնական քայլերուն մէջ, կարենալ առաջնորդուելու համար անխարխուլ եւ անսայթաք։

Մատչելով ի համբոյր ձեր Սրբազնութեան Ս. Աջոյն, մնամք խորին ակնածանօք

Ի դիմաց Հայուհեաց Միութեան Զակազիկի

Ատենապետուհի
Մաննիկ Մուրատ Մէօրէմէճեան

Ատենադպրուհի
Մարթա Սահակ Ներճակեան

Զակազիկ, 15 Մարտ 1931

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԶԱԿԱԶԻԿԻ

(Նախկին Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւն Զակազիկի, հիմնուած 1929 Յունիս 24 եւ բարեփոխուած 1931 Սեպտեմբեր 5ին)

Զակազիկի Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւնը 1931 Փետր. 5ին անդամուհեաց ժողով մը գումարելով, մանրակրկիտ քննութեան առաւ Միութեանս ներկայ վիճակը եւ գոյութեան հարցը.

Ա) Նկատելով որ ան Թաղական Խորհուրդին կողմէ յանձնուած նպաստահաւաք եւ հոգատարական պաշտօն մըն է ուրիշ քան միութիւն մը.

Բ) Նկատելով որ Միութեան իբր հիմնական կանոնագիր ծառայելով 1929 Յունիս 24 թուակիր պաշտօնաթուղթը, հեռի է այդ դերը լրացնելէ, ըլլալով պարզ պայմանագիր մը ընդ մէջ Թաղական Խորհուրդի եւ մի քանի ազնուական տիկնանց։

Գ) Նկատելով որ Թաղական Խորհուրդը պաշտօնապէս հաստատած եւ ներկայիս գործադրութեան իսկ դրած է օրինական թաղային տուրքը։

Դ) Նկատելով որ լոկ համանման նպատակով մը Միութեան կողմէ գանձուելիք անդամավճարը *անհարկի զատելով առիթ կու տան արդարացի ըմբոստութիւններու եւ մերժումներու։*

ե) Նկատելով որ հասոյթներու այսպէս շարունակական նուազումով կը ստեղծուի գործունէութեան անկարելիութիւն մը, որուն անխուսափելի հետեւանքն է քայքայում եւ լուծում, ժողովը մեծամասնութեամբ որոշեց·

ա— Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւնը որ անդրանիկ ստեղծագործութիւնն է Զագազիգի իգական սեռին, անդադար շարունակել։

բ) Միութեան գոյութիւնը արդարացնելու եւ ապահովելու համար ընդլայնել անոր նպատակը եւ աչքի ունենալով կրօնական, ազգային, բարոյական, կրթական բարեսիրական ընդարձակ ծրագիր մը մշակել։

գ) Իր նպատակին ընդլայնումը հասկնալի դարձնելու համար Միութիւնը յետ այսու յորջորջել՝ Հայուհեաց Միութիւն Զագազիգի։

Յօդուած 1— *Հայուհեաց Միութիւնը նախաբանին մէջ պարզուած բարեփոխութեամբ իրեն հիմնական նպատակ ունի·*

1— *Զագազիգի իգական սեռին գործօն աշխատակցութեամբը գաղութին մէջ վառ պահել ազգային ոգին, քրիստոնէական եկեղեցասիրութիւնը հրահրել, Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ անխախտ հաւատքը եւ արծարծել բարեսիրական զգացումները։*

2— *Հոգատար ըլլալ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ պայծառութեանը եւ բարեզարդութեան եւ անոր պահանջուած կանացի օժանդակութիւնը եւ գումարները տրամադրել իր միջոցներուն չափովը։*

3— *Աջակցիլ բարոյապէս եւ ի հարկին որոշ քանակով նիւթապէս այն ամէն ձեռնարկի որ կը ձգտի Զագազիգի մէջ ազգային մշակոյթի եւ պահպանման։*

4— *Զագազիգի մէջ հայ կարօտ ընտանեաց հետ մօտէն յարաբերիլ պարբերական այցերով եւ անոնց Միութեան միջոցներուն թոյլատրած չափով օգնել նիւթապէս։*

5— *Մասնաւորապէս հոգ տանիլ իգական սեռի մտաւոր եւ բարոյական մակարդակներու բարձրացման կազմակերպելով կրօնական, բարոյական, [illegible] ձեռնարկութիւններ, կանացի եւ ընտանեկան կարեւոր հարցեր շօշափող նիւթերու շուրջ եւ օգտակար դասախօսութիւններ։*

6— *Ջանալ հիմնել Զագազիգի մէջ արուեստանոց մը կարի-ձեւի, ասեղնագործութեան, որուն արդիւնքին, վաճառում, վիճակահանութեան գործերու, շահ մը ապահովել Միութեան։*

Անդամակցութիւն·

Յօդ. 2— *Այն ամէն հայուհի, տիկին թէ օրիորդ որ տասնը եւ հինգ տարեկանը լրացուցած է եւ կը բնակի Զագազիգ կամ մօտիկ շրջակայքը, կրնայ անդամակցիլ Միութեանս, վճարելով ամսական անդամավճար, նուազագոյն հինգ [illegible] կը հաճին արձանագրուիլ ամսական, որ է երկու եգիպտական ղրշ։*

Յօդ. 3— *Պատուակալ անդամ կը նկատուին այն անձերը որոնք նուազագոյն հինգ [illegible] կը հաճին արձանագրուիլ ամսական, առանց ձայն կամ դեր ունենալու Միութեան մէջ։*

Յօդ. 5— *Բարերար կը նկատուին այն անձերը որոնք ի քաջալերութիւն եւ գնահատանք Միութեան կը նուիրեն* 500 *եգ. դահեկան ղրշ։*

Յօդ. 6— *Միութիւնը կը ներկայացուի ընդհանուր եւ գործադիր ժողովներով, բացառիկ պարագաներուն կը կազմէ օժանդակ Յանձնախումբեր առժամեայ հանգամանքով։*

Յօդ. 13— *Գործադիր ժողովը կ'ընտրուի ընդհանուր ժողովին կողմէ քուէարկութեամբ մէկ տարուան համար եւ կը բաղկանայ* 5*էն* 7 *անդամներէ, որոնք անձնապէս եւ հաւաքաբար պատասխանատու են միմիայն գործունէութեան Միութեան գոյքին եւ դրամին։*

Յօդ. 29— *Միութիւնը կը լուծուի երբ արձանագրուած անդամուհիներուն թիւը իջնէ եօթի, երբ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը Միութեան գործելակերպին հակասահմանադրական մէկ արարքը տեսնելով տեղեկագրէ Գահիրէի կեդրոնական Թաղական ժողովոյ եւ այս վերջինը յետ քննութեան կը հրամայէ Միութեան լուծումը։*

Յօդ. 30— *Լուծման պարագային Զագազիգի Թաղական Խորհուրդը իբր իրաւատէր, կը գրաւէ լուծեալ Միութեան պատկանող դրամը և գոյքերը։*

Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակեան 24 *Մարտ* 1931 *թուակիր նամակով մը շնորհաւորած է Միութեան անդամուհիները եւ յայտնած է իր գոհունակութիւնը։ (Տես «Յուսաբեր» օրաթերթ,* 1930, *թիւ* 85 *եւ* 1931 *Յունիս* 6։ *Տես նաեւ «Յուշարձան [illegible]», Բ. Հատոր,* 1929, *հեղ. Համբարձում Երամեան)։*

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

ՀԵԼԻՈՊՈԼԻՍԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԸ ԵՒ ԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

ՀԵԼԻՈՊՈԼԻՍԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԸ

Հելիոպոլիսի հայ համայնքը 1916ին ունէր Մանկապարտէզ մը։ 1920–1923 տարիներու ընթացքին բազմաթիւ հայ ընտանիքներ հաստատուեցան Հելիոպոլիս եւ ժողովուրդին թուական աճման հետեւանքով, եկեղեցիի մը շինութեան համար, ժողովուրդը խնդրագիր հանրագրութեամբ մը դիմած էր Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան։

1935 Մայիս 10ին Գահիրէի Ազգային Քաղաքական Ժողովը կազմած էր եկեղեցւոյ շինութեան հանգանակիչ Յանձնախումբ մը հետեւեալ անդամներէն։

Տոքթ. Խաչիկ Պէյ Սողիկեան, Յարութիւն Քէօշեան, Աբրահամ Արփենեան, Վահէ Մանասեան, Յակոբ Մարտինեան, Զարմայր Քէչիշեան, Արտաշէս Մէլիքեան (Տես Տեղեկագիր Ազգ. Քաղ. Ժողովոյ եռամեայ շրջանին, 1934 Մարտ – 1937 Մարտ)։

Գահիրէի Ազգային Քաղաքական Ժողովը 1937 Յունիս 15ին ընտրած է Հելիոպոլիսի մէջ հայոց եկեղեցիի շինութեան առթիւ կատարուելիք հանգանակութեան հովանաւորող մարմին մը հետեւեալներէն։

Մէթր Յակոբ Աղազարմ, Մկրտիչ Անդրանիկեան, Խորէն Յովհ. Բարազեան, Սիմոն Պալըգեան, Նշան Գարաքէլլեան, Նշան Եաղուպեան, Սարգիս Եսայեան, Գէորգ Կիրակոսեան, Տիրան Կիւլպէնկեան, Զարմայր Ճիզմէճեան, Արտաշէս Մէլքոնեան, Իսկէնտէր Մէհթէմեան, Հրանդ Նալպանդեան, Մարտիրոս Ճարշըքեան։

5 Մայիս 1938ին նոր հանգանակիչ Յանձնախումբ մը կազմուած է Ազգ. Իշխանութեան կողմէ հետեւեալ անդամներէն։

Տոքթ. Խաչիկ Պէյ Սողիկեան՝ Ատենապետ
Մէթր Գարեգին Տիւրքիլեան՝ Ատենադպիր
Յակոբ Գալֆայեան՝ Գանձապետ
Գալֆայեան Գրիգոր, Կիւլեան Հայկ, Տոքթ. Եղուարդ Ճիզմէճեան, Տիգրան Գույումճեան, Յակոբ Սամուէլեան, Գալուստ Տէրվիշեան եւ Զարմայր Քէչիշեան՝ խորհրդականներ։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 23 Մայիս 1938, թիւ 5835)։

Գահիրէի Ազգային Իշխանութիւնը գնած է Քաղաքապետութեան, հայ համայնքին համար տրամադրուելիք Հելիոպոլսոյ ընկերութեան կալուածին սահմանէն դուրս գետին մը, 18.816 քառակուսի մեթր 112×168 հողամաս, որ չուրջը պատ հիւսուած է 1932ին եւ ծախսուած 4319 եգ. ոսկի, գերեզմանատան քարտէզը պատրաստուած է ճարտարապետ Մարտիրոս Գալայեան։

Գահիրէի Հայ Աւետարանական Ժողովական Համայնքի Քաղաքական Ժողովը, Ատենապետին ուղղուած 19 Յունիս 1953 թուակիր նամակով մը իր շնորհակալութիւնը յայտնած է Ազգ. Գաւ. Թեմական Ժողովին, որով իրաւունք կը տրուի իրեն, հայ Աւետարանական Ժողովական Համայնքին ննջեցեալները թաղելու Հելիոպոլսոյ հայոց գերեզմանատան մէջ։

Գահիրէի Թեմական Ժողովը 20 Յունիս 1962ի նիստին մէջ, օրակարգի յաջորդ հարցն էր Հելիոպոլսոյ մէջ եկեղեցիի շինութեան հարցը։ (Տես «Յուսաբեր», 21 Յունիս 1962, Գահիրէ)։

Վերոյիշեալ եկեղեցիի շինութեան հանգանակիչ մարմինները 1938 եւ 1939 սկսած են ժողովուրդէն դրամ հանգանակելու յաջողութեամբ եւ կնքուած տոմարով մը Ազգ. Իշխանութեան կողմէ, եւ նուիրատուութեան մասնակցող անդամներու ցանկը հրատարակուած է եգիպտահայ մամուլին մէջ որոնք են.

Ա. ՑԱՆԿ

	Ե. Գ.
Ն. Վ. Առաքել փաշա Նուպար	9750
Պ. Նշան Գարաքէլլեան	1000
Պ. Զաքէոս Խաչատուրեան	5000
Պ. Ճորճ Գալի	5000
Պ. Կարապետ Արապեան	5000

Պ. Յակոբ Մարտինեան	5000
Պ. Վահէ Սահակեան	5000
Պ. Զարմայր Փէշիշեան	5000
Տոքթ. Ե. Պէյ Մազըքեան	2500
Պ. Հայկ Փախչանեան	2000
Պ. Ղ. եւ Վ. Տրդատեան եղբ.	
Տոքթ. Լեւոն Սամուէլեան	1200
Տոքթ. Եդուարդ Ճիզմէճեան	1200
Պ. Պօղոս Տէրվիշեան	1200
Պ. Յակոբ Գարբուզեան	1200
Պ. Տիգրան Մերճանեան	1200
Պ. Գարեգին Տիւրիքեան	1200
Պ. Յակոբ Պլաճեան	1000
Պ. Լեւոն Յովհաննէսեան	1000
Պ. Մաթէոս Տէրվիշեան	1000
Դեղարան Ռաֆայէլ (Պրոֆ. Մ. Արթինեան եւ Կ. Սըմբատեան)	1000
Պ. Գրիգոր Սէֆէրեան	1000
Գումար	67950

Բ. ՑԱՆԿ

Գահիրէի Ազգ. Առաջնորդարանին հաղորդուած է մեզի հետեւեալ ցանկը.

	Ե. Դ.
Այրի Տիկին Ա. Յովհաննէսեան	5000
Պ. Կարապետ Մանտուրեան	5000
Այրի Տիկին Ե. Թերզիպաշեան	4000
Պ. Յարութիւն Գալֆայեան	2500
Պ. Յովհաննէս Թեքայեան	2000
Պ. Տիգրան Պէզիրճեան	2000
Պ. Արամ Սէմէրճեան	1000
Պ. Գրիգոր Գալֆաեան	1000
Պ. Խոսրով Մանտուրեան	1000
Պ.Պ. Պօղոս եւ Մուշեղ Յակոբեան եղբարք	1000
Պ. Արշակ Մեղրունեան	700
Պ. Գէորգ Նիկոլեան	500
Պ. Արամ Համամճեան	500
Այրի Տիկին Սէֆէրեան	500
Պ. Յակոբ Փայամուսեան	500
Տոքթ. Հրանդ Թէրզեան	500
Պ. Հայկ Ճէրահեան	500
Պ. Ներսէս Մեղրունեան	500
Գումար	28700
Նախորդ գումար	67950
Ընդհ. գումար	96650

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. ՑԱՆԿ

	Ե. Դ.
Տիկին Ն. Գափամաճեան	9250
Պ. Արտաշէս Մէսաճեան	5000
Տիկին Եուժէնի Օտայեան եւ զաւակունք	2500
Պ. Բենիամին Վարդուկեան	2500
Պ. Իսքէնտէր Մէթէմէճեան	2500
Պ. Արամ Սէմէրճեան	1000
Պ. Արշակ Թանճեան	500
Պ. Գրիգոր Դարբինեան	500
Պ. Օննիկ Սարեան	500
Տոքթ. Սահակ Երամեան	500
Գումար	25250
Նախորդ գումար	96650
Համագումար	121900

(Տես «Արեւ» օրաթերթ, 27 Յունիս 1938 ; «Յուսաբեր», 22 Դեկտ. 1938 ; «Արեւ», 21 Դեկտ. 1938 եւ 13 Մարտ 1939, Գահիրէ)։

• • •

Գահիրէի ծխախոտի եւ սիկարէթի գործարանատէր Օհանիկ Գասուրեան իր ողջութեան կտակած էր 12.000 ոսկի գումարը, քարերարին մահէն յետոյ, իր կտակը բացուած է Ազգային Իշխանութեան մօտ. ահա Քաղաքական ժողովի յայտարարութիւնը.

Ա. Ազգային քարերար ողբացեալ Օհանիկ Գասուրեանի մահէն ետք Քաղաքական ժողովին առջեւ բացուեցաւ հանգուցեալին 1945 Մարտ 28 թըւակիր կտակագիրը որմէ երեւան եկաւ, որ Հելիոպոլսոյ մէջ եկեղեցի կառուցանելու նպատակաւ իր կենդանութեան ատեն նուիրած 12000 ոսկի գումարէն զատ հանգուցեալ քարերարը նուիրած է նաեւ 1000 Եգ. ոսկիի ապահովագրութեան բոլիս մը, որուն փոխարժէքը Հ. Բ. Ը. Միութեան յանձնուած ուրիշ գումարներու հետ միասին պիտի յատկացուի որոշ նպատակներու։ Այս գումարը գանձուած է արդէն եւ մտած է Ազգ. սընտուկը։ Իսկ եկեղեցիի շինութեան յատկացուած գումարը կը գտնուի Հ. Բ. Ը. Մ.-ի մօտ, Ազգային Առաջնորդարանի տրամադրութեան տակ։

(Տես «Արեւ» օրաթերթ, 23 Յունիս 1949)։

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑ

Հելիոպոլսոյ վիլլայի գնման վաւերացում

Թեմական Համագումար Ժողովը վաւերացուց, Գահիրէի Թեմական Ժողովի 11 Յունուար 1957ի նիստին որոշումով, Գահիրէի Առաջնորդարանի կողմէ, եկեղեցիի մը շինութեան ծառայելու նպատակաւ, Հելիոպոլսոյ մէջ 45 Գըլէօփաթրա փողոց վիլլային եւ հողին – 1308 քառակուսի մեթր եւ 13500 եգիպ. ոսկի փոխարժէքով բացի արձանագրութեան ծախքերէն – գնումը։ (Տես «Արեւ», 2 Մայիս 1958)։

• • •

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀՈՂԸ ԳՆՈՒԱԾ

3 Փետրուարին, Առաջնորդ Սրբազան Հայրը պետական նոտարութեան գրասենեակը երթալով աւարտեց նոտարական վերջնական ակտը, որուն համաձայն Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանը գնած է Հելիոպոլսոյ Կըլէօպաթրա փողոցի թիւ 45 վիլլան, որ ունի 1308,55 մ. տարածութեամբ գետին։ Վաճառողներն են հայր ու որդի Մուսթաֆա Ամին Իպրահիմ եւ Սալ Մոհ. Անուար Ամին։

Սոյն գետինը պիտի յատկացուի Հելիոպոլսոյ եկեղեցւոյ շինութեան նպատակին, համաձայն բարեյիշատակ Օհաննէս Պասուրեանի կտակին եւ Թեմական Ժողովի 11 Յունուար 1957ի նիստին մէջ առնուած որոշման։ (Տես «Յուսաբեր», 18 Փետր. 1957, թիւ 207, Գահիրէ։ «Շիրակ», Բ. տարի, թիւ 14-15, էջ 8, Ապրիլ-Մայիս 1957, Փարիզ)։

• • •

«ՇԱՒԱՐՇԱՆ» ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՀԵԼԻՈՊՈԼԻՍ

Հելիոպոլիս բնակող հայ ընտանիքներու հայրերէն խումբ մը խորհրդակցական ժողով մը գումարած են 14 Յունիս 1916ին, որպէսզի մանկապարտէզ մը հաստատեն իրենց զաւակներուն հայեցի կրթութեան համար, եւ եօթը հոգիէ բաղկացած Յանձնախումբ մը ընտրած են, իրականացնելու համար այս ազգասիրական գործը։

Յանձնախումբը առաջին նշանակուած խնդրագիրը ղրկած է Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան։

Հելիոպոլիս, 20 Յունիս 1916

Գերապատիւ Թորգոմ Եպս. Գուշակեան
Նախագահ Գաւառ. Քաղաքական Ժողովոյ
Գահիրէ

Սրբազ. Հայր,

Հելիոպոլիսի հայութիւնը ազգային մանկապարտէզ նախակրթարան մը հիմնելու նպատակով, անցեալ 14ին ժողով մը գումարած եւ եօթը անդամներէ բաղկացած Յանձնախումբս ընտրած է այդ գործը գլուխ հանելու համար։

Ստորագրեալներս վերոյիշեալ Յանձնախումբին անդամները կու գանք ազդարարել ձեռնարկին գոյութիւնը ինչպէս եւ մեր ընտրութիւնը Ազգային Իշխանութեան հաստատութիւնը եւ վաւերացումը ստանալու համար, վայելելով անոր բարոյական թէ նիւթական աջակցութիւնը։

Նախնական ծախքերը գոցելու համար մտադրած ենք մենք մեր մէջ հանգանակութիւն մը ընել, կը խնդրենք որ հաճիք յաջողութեան համար մը շնորհել մեզի վստահ ըլլալով Գաւ. Ժողովոյդ ջերմ եւ համակրելի վերաբերմունքին կը յայտնենք մեր անկեղծ շնորհակալութիւնը մատուցելով Ս. Աջոյդ ի համբոյր ենք Սրբազնութեան խոնարհ որդիք։

Նշան Գույումճեան	Արմենակ Մէօթէմճեան
Յարութիւն Քէհեաեան	Պետրոս Գ. Գէորգեան
Միհրան Ղազարոսեան	Խաչիկ Պարոնիկեան

Հրանդ Գալճեան

• • •

Գահիրէի Ազգային Քաղաքական Ժողովը կազմուած էր 1916 Մայիս 10ին հետեւեալ անդամներէ.

Հայկ Ինայէթեան՝ Ատենապետ
Արշակ Ձերմանեան՝ Ատենադպիր
Բժ. Աշոտ Տէր Մարգարեան, Լեւոն Աստուր, Հովիկ Գասպար Յովակիմեան, Յովհաննէս Մանուկեան եւ Բժ. Նազարէթ Քէչէճեան։

1916 Մայիս 19ին Գահիրէի Ազգ. Քաղաքական Ժողովի նիստին ներկայացած են Հելիոպոլիս բնակող ազգայիններէն պատուիրակութիւն մը, յանձին Միհրան Ղազարոսեանի, Մէթր Արմենակ Մէօթէմճեանի եւ Խաչիկ Պարոնիկեանի, եւ յանուն ժողովոյ յայտնած են թէ անհրաժեշտ է Հելիոպոլիսի մէջ մանկապարտէզ եւ նախակրթա-

1917-1918ի Հէլիոպոլիսի "Նուպարեան" Ազգային վարժարանի խմբանկարը, ուսուցչուհի՝ օր. Նուարդ Թաքիքեան։

բան մը բանալ, որպէսզի Հէլիոպոլիսի նորակազմ հայ գաղութին մատաղ սերունդին պարգեւելու համար ազգային կրթութիւն եւ ազգային ուսման բարիքները, ներկայացուցիչները յայտարարած են թէ իրենց կու գան յանուն Հէլիոպոլիսի ամբողջ հայութեան կողմէ, որոնց թիւը 80 ընտանիքներէ կը բաղկանայ եւ խնդրած են որ յատկացուելիք ամսական մը իրենց տրուի Ազգ. Առաջնորդարանի կողմէ, որ ազգային մանկապարտէզ-նախակրթարանի հաստատման եւ կարգաւորման նիւթական ծախքերը հոգալու նպատակով հանգանակութիւն կատարելու համար։ Ժողովը քաջալերութեան արժանի գտաւ այս ձեռնարկը ու ներկայացուցիչներուն դիմումին վրայ իր համաձայնութիւնը տուաւ անոր համար եւ պիտի տրուի յատկացուելիք ամսականն ալ։ (Տես Տոմար, էջ 9, Գահիրէի Ազգ. Քաղաքական Ժողովի ատենագրութիւն, 7-19 Մայիս 1916, արձանագր. թիւ 17)։

1916 Մայիս 27 թուակիր պաշտօնական նամակով մը, ժամանակաւոր ամսական մը կը յանձնուի հանգանակիչ Յանձնախումբի վարչութեան, նախագահ ընտրուած ներկայացուցիչներուն հանգանակութիւնը կատարելու համար։

Արդարեւ հանգանակիչ Յանձնախումբի Ատենապետ Միհրան Ղազարոսեանի եւ Ատենադպիր Մէթր Արմենակ Մէօթէմէճեանի ջանքերով, Հէլիոպոլիսի մէջ, Շարա Մագրայ փողոցի վրայ շէնքի մը առաջին յարկը վարձուած է եւ Հէլիոպոլիսի Հայոց Ազգային վարժարանի դասաւանդութիւնները սկսած են Սեպտ. 1916ին, բացման հանդէսը կատարուած է 10 Սեպտեմբերին ըստ մամուլի մէջ հրատարակուած հետեւեալ ազդերովը.

Կիրակի օր, 10 Սեպտ. 1916ին տեղի ունեցաւ բացման հանդէսը Հէլիոպոլիսի հայոց նորհաստատ վարժարանին, որուն պէտքերէն շէնքը դրօշազարդուած էր վայելչօրէն, ներկայութեամբ ազգային պաշտօնական մարմիններուն, եկեղեցականութեան ընտրանիին կարեւոր մէկ մասին, առատ հիւրերու երկսեռ ազգայիններու. Առաքել Պէյ Նուպար, Աղեքսանդրիայէն քաշած հեռագրով

1921-1922ի «Նուարդեան» Ազգային վարժարանի աշակերտութիւնը։ Տնօրէնուհի՝ Տիկ. Սարենիկ Բիւզանդեան։

մը իր պզտիկ ցաւը յայտնած էր ներկայ չըլլալ կըրնալուն համար։ Հանդէսը բացաւ Առաջնորդ Թորգոմ Եպիս. Սրբազանը, քանի մը կուռ խօսքերով եւ յոյս յայտնեց որ օր մըն ալ հայ եկեղեցիի մը բացումը կը տօնենք Հելիոպոլիսի մէջ։ Վասնզի դպրոց ու եկեղեցին իրարու լրացուցիչ են երկուքն ալ Աստուծոյ տունը, եւ այդ գիտակցութիւնով է որ հայ ժողովուրդը իրեն համար սովորութիւն ըրած է որպէս եկեղեցիի կողքին դպրոց մը կանգնել։ Մասնաւորապէս գնահատեց ազգային դաստիարակութեան եւ մայրենի լեզուի ուսուցման կարեւորութիւնը, ինչպէս նաեւ մանկավարժական անհրաժեշտութեանը վրայ եւ գովեց խանդերը Հելիոպոլիսի վարժարանի Յանձնախումբին, որ յաջողած էր բաւական գործն ի գլուխ հանել եւ ապահովել անոր յարատեւութիւնը։ Սըրբազան հայրը «Նուարդեան» անուանակոչեց վարժարանը եւ իր առաջարկով ներկաները յանձնառու նուիրողներուն գործին։ (Տես «Յուսաբեր» թերթ, 12 Սեպտ. 1916, թիւ 68)։

«Նուարդեան» դպրոցի բացման առթիւ հետեւեալ անձեր տարեկան յատկացում ըրած են.

	Ոսկի
Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանը	25
Հայկազ Պէյ Գասպար Եօղաքճեան	30
Առաքել եւ Վահրամ Պէյ Նուպար	15
Արմենակ Մէհթէմէճեան	10
Միհրան Ղազարոսեան	5
Նշան Գայաէրլեան	5
Հրանդ Գարճեան	4
Պետրոս Պէօրքեան	3
Սահփան Պէյ Մերքերեան	3
Յովհաննէս Տիրատուրեան	3
Խաչիկ Պարոնիկեան	3
Աւետ Պէյ Մանուկ	1
Մարտիրոս Պալեան	5

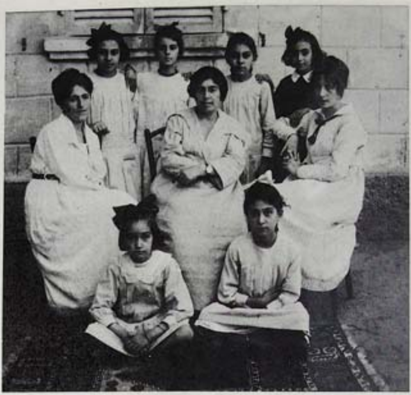

1918-1919ի "Շաւարշեան" Ազգային դպրոցը ու ուսուցչուհիները՝ օր. Նուարդ Թորիկեան եւ Տիկին Բիւզանդեան։

Դպրոցին զանազան առարկաներ նուիրած են՝ Գահիրէի Ազգային Սրահի Վարչութիւնը, Յակոբ Յակոբեան, Գառնիկ Մէջլումեան եւ Գարեգին Իւթիւճեան։

«Շաւարշեան» վարժարանի կրթական մակարդակն է՝ Մանկապարտէզի բաժին 3 տարի, Նախակրթարանի բաժին 2 տարի։

1916 Հոկտեմբեր 2ին վարժարանի մէջ հաստատուած է Հայերէն լեզուի դասընթացք մը Հինգշաբթի օրերը, Հելիոպոլիս բնակող հայ աղջոց համար, որոնք կը յաճախեն օտար վարժարաններ։ 1917 Հոկտեմբերին նախակրթարանի բաժին մը աւելցուած է։ Դպրոցի աւագ ուսուցչուհի Տիկին Սաթենիկ Բիւզանդեան, մանկապարտէզը յանձնուած էր Օր. Յուսաբինէ Տէրտէեանի։

Դպրոցական տարեվերջին տեղի ունեցած է հանդէս մը, որու առթիւ «Յուսաբեր» հետեւեալ տողերը հրատարակած է.

«Տիկին Բիւզանդեան Սաթենիկի եւ Օր. Յուսաբինէ Տէրտէեանի մեղուաջան խնամքներուն ներքեւ դպրոցը կը յառաջդիմէ, փոքրիկներուն յաջող արտասանութիւնները, երգերը, պարերն ու տրամախօսութիւնները յայտնապէս ցոյց տուին որ կրթական այս միամեայ հաստատութեան վրայ թափուած ջանքերն ու եղած զոհողութիւնները մեծապէս արդիւնաւոր դարձած են՝։ («Յուսաբեր», 1917, թիւ 44, Գահիրէ)։

Գահիրէի Թեմական ժողովը իր 22 Մարտ 1919ի նիստին մէջ որոշած է «Շաւարշեան» դպրոցը Հելիոպոլիսի Ազգային Վարժարան նկատել եւ Ա-

Առաջնորդարանի հսկողութեան ենթարկուի այս որոշումը 27 Մարտ 1919 եւ 523 համար պաշտօնագրով հաղորդուած է Ազգ. Քաղաքական Ժողովին առ ի գործադրութիւն։

«Գահիրէի Թեմական Ժողովը իր 66րդ նիստին մէջ որ տեղի ունեցաւ 22 Մարտ 1919ին, ուշադրութեան առաւ Հելիոպոլիսի «Ճաւարշեան» վարժարանի Հոգաբարձութեան խնդիրը, եւ Քաղաքական Ժողովոյ 1918 Նոյեմբեր 8ի նիստին առաջարկութիւնը եւ որոշեց որ յիշեալ վարժարանը Ազգային Վարժարան նկատուի եւ Առաջնորդարանի հսկողութեան ենթարկուի, Հոգաբարձութիւնը անդամոյն հայ ժողովուրդէն ընտրուի եւ Քաղաքական Ժողովէն վաւերացուի, վարժարանի ծախքին համար, Թեմական Ժողովը կ'որոշէ որ Աղքատաց Սնտուկէն մէկ անգամի համար յիսուն եգիպտական ոսկւոյ քանակի նպաստ մը տրուի «Ճաւարշեան» վարժարանի նպաստին։

Թեմականի այս որոշումը կը հաղորդուի Քաղ. Ժողովին ի գործադրութիւն։

Թեմական Ժողովոյ Բ. Ատենապետ

Ատենադպիր　　Մնամք յարգանօք
Լեւոն Ասատուր　　Բժ. Նազարէթ Փէշէճեան

27 Մարտ 1919

(Տես ԻԲ. նիստ 28 Մարտ 1919, Ազգ. Քաղաք. Ժողովի Գահիրէի ատենագրութեանց Տոմար, էջ 205)։

Գահիրէի Ազգ. Քաղաք. Ժողովը 1923 Հոկտ. 1 թուակիր առաքեց նշուած պաշտօնագրով, հաղորդած է Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի Հոգաբարձութեան, որպէսզի ենթարկուի Ազգ. դպրոցի տնօրէնութեան հսկողութեան կրթական նոյն օրինակ ծրագրի գործադրութեան համար։ Ահա Գալուստեանի Հոգաբարձութեան պատասխանը.

Գահիրէ, 27 Հոկտ. 1923

Գերապատիւ Տէր Թորգոմ Արք. Գուշակեան
Բարեխնամ Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց
եւ Նախագահ Գաւառ. Քաղաքական Ժողովոյ
Առ

Գերապատիւ Սրբազան Հայր,

Ի պատասխան ձեր 1 Հոկտ. 1923 թուակիր եւ համար 42 պաշտօնագրով, որով կը հաղորդէք թէ ձեր Սրբազնութիւնն եւ Գաւառ. Քաղաքական Ժողովը կարեւոր նկատած էին Հոգաբարձութեանս խնամքին յանձնել Հելիոպոլիսի «Ճաւարշեան» Ազգային վարժարանի վարչութիւնը, Ժողովս կը փութայ յայտնելու ձեզի թէ որոշած է ստանձնել ձեր Սրբութեան կողմէ իրեն վստահուած այդ նոր պարտականութիւնը։ Հոգաբարձութիւնս Յանձնախումբ մը ընկերակցութեամբ վարժարանիս Տիար տնօրէն Գրիգոր Կիրակոսեանին, այցելութիւն մը տուաւ արդէն «Ճաւարշեան» Ազգ. վարժարանի եւ անոր կրթական եւ նիւթական վիճակը տեղւոյն վրայ անցողակի քննելով համոզում գոյացուց թէ այդ նոր պաշտօնը իրեն բաւական յոգնութիւն մը եւ ժամանակի կարեւոր վատնում մը պիտի պատճառէր։ Այդ Հոգաբարձութիւնս պիտի ծանրանայ աւելի մեր տնօրէնութեան վրայ, որ պիտի հարկադրուի կէսօրէ վերջերը իր հանգիստի պահերը անցընել «Ճաւարշեան» Ազգային վարժարանին մէջ, կատարելու համար անոր վերին հսկողութիւնը, համակարգութիւն դնելու համար այնտեղ թափուած ջանքերուն մէջ, հետամտելով «Ճաւարշեան»ը ընել Գալուստեանի մէկ մասնաճիւղը երկրորդային նոյնութեամբ եւ ժամանակը յար եւ նման գործունէութեամբ։ Իսկ Հոգաբարձութիւնս որոշեց իբրեւ վարձատրութիւն Տիար Գրիգոր Կիրակոսեանի կողմէ կատարուելիք այս բաւական յոգնութեանց անոր ամսականին վըրայ ընել 3 ոսկի պզտիկ յաւելում մը, որոշած ըլլալով ուրեմն «Ճաւարշեան»ը առնել Հոգաբարձութեանս անմիջական հսկողութեանը տակ, կը խնդրենք որ հաճիք եղած հրահանգը տալ առ որ անկէ, որպէսզի փութով ձեզի փոխանցուին այդ վարժարանին առարկաները ու զինանական թուղթերը եւ ջնջ կը ժամացանենք Սրբազան Հայր, հաւատարիմ մեր որդիական յարգանքներուն։

Ի դիմաց Գալուստեան Ազգային Վարժարանի Հոգաբարձութեան

Ատենադպիր　　Ատենապետ
Յ. Յ. Սրէճեան　　Յովհաննէս Աէգաէճեան

Ճաւարշյան Վարժարանի աշակերտության համրանքն է

1916–1917՝	44
1917–1918՝	45
1918–1919՝	60
1919–1920՝	95
1920–1921՝	61
1921–1922՝	75
1922–1923՝	45
1923–1924՝	49

1923–1924 տարեշրջանին Լեւոն Թերզեան անձնուիրաբար ստանձնած էր «Շնորհալեան»ի տեսչութեան պաշտօնը։

«Շնորհալեանի» տարեկան մուտքի եւ ելքի հաշիւը

	Մուտք	Ելք	
1916–1917	271	285	Եգ. ոսկի
1917–1918	233	225	»
1918–1919	180	240	»
1921–1922	446	411	»
1922–1923	241	344	»

ՑԱՆԿ ՊԱՇՏՕՆԱՎԱՐՈՂ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ

1916–1917՝ Առաջ ուսուցչուհի Տիկին Սաթենիկ Բիւզանդեան,

1916–1917՝ Մանկապարտէզի վարչուհի Օր. Յուսաթանէ Տէմէճեան,

1917–1918՝ Տիկին Սաթենիկ Բիւզանդեան եւ Օր. Յուսաթանէ Տէմէճեան,

1918–1919՝ Օր. Ալիս Մըսըրլեան, Օր. Յուսաթանէ Տէմէճեան,

1919–1920՝ Նախակրթարանի վարիչ Օր. Նուարդ Թորիքեան, Մանկապարտէզ՝ Օր. Աղաւնի Էրմէքճեան, Օր. Արաքսի Ճահրողեան (ապա Թէքէեան),

1920–1921՝ Տիկին Սաթենիկ Բիւզանդեան, օգնականներ՝ Օր. Սօֆի Թոլիքեան եւ Օր. Արաքսի Ճահրողեան,

1921–1922՝ Տիկին Սաթենիկ Բիւզանդեան եւ Տիկին Յուսաթանէ Գարագաշեան, Օր. Հայկուհի Անանեան (Տիկ. Կոստանեան),

1922–1923՝ Տիկիններ Սաթենիկ Բիւզանդեան եւ Յուսաթանէ Գարագաշեան, Օր. Սօֆի Թոլիքեան.

1923–1924՝ Տիկին Յուսաթանէ Գարագաշեան, Օր. Սօֆի Թոլիքեան, Օր. Հերմինէ.

«Շնորհալեան» Վարժարանը յաճախած են Հելիոպոլիս բնակող հետեւեալ աշակերտները.

Նուպար Զաֆուրեան, Ալբինէ Պալեան, Պերճ-Լեւոն Եազըճեան, Վահէ Գարեգինի Տէօքմէճեան, Անդրանիկ Տիգրան Չօրպաճեան, Մովսէս Աւետիք Աբգարեան, Բագրատ Հայրապետեան Գաբրիէլեան, Ծաղիկ Եղիշէի Գալայճեան, Սուրէն-Նուպար Մէրիքեան, Մարի եւ Օննիկ Ալեքսանեան, Մարի Մարգիս Ճէֆիքեան, Վերժին Յարութիւն Ամատնեան, Մուշեղ Գալֆայեան, Օր. Սիրվարդ Տէօքմէճեան, Արտաշէս Պըլըղատանեան, Գարեգին Կիւրիւնլեան, Հայրապետ Հինայիքեան, Արտաշէս Ճիւլլեան, Բիւզանդ Գարիքեան, Սիրանոյշ Արմանեան, Մեհրան Իսկիճեան, Վահրամ Արեւունի, Ալիս Ղազարեան, Լեւոն Կիւմիւշեան, Սոնա Կիւմիւշեան, Ալբինէ Պաղտիկեան, Վերթանուշ Աղգարեան, Արշալոյս Տիւրիքեան, Մելքոն Սարգսեան, Նոյեմի Գարագէօզեան, Հայկուհի Գ. Տէօքմէճեան, Սուրէն եւ Առաքէլ Իսկիճեան, Կարապետ, Հոփսիմէ, Մարգարիտ Զաքարեան, Մկրտիչ, Վահան եւ Նունիկ Սարգսեան, Անոյշ-Գայեանէ Տիգրանեան, Մարտիրոս եւ Եղիա Սարոեան, Անժէլ Գարագաշեան, Արշալոյս Տէր Ղեւոնդեան, Վարդանոյշ Արմանեան, Արամ Գէորգի Տէր Սամուէլեան, Նուպար-Տիգրան Մարգարեան, Արմենուհի Հէքիմեան, Արմենուհի Յովհաննէսի Թէլալեան, Հայկ Աւետիս Խանճեան, Հայկ Գալֆայեան, Հայկ Սեդրակի Օտապաշեան, Ալօ-Շաքէ Եսայեան, Երուանդ Պէօղէրեան, Աբրահամ Գալայճեան, Նուպար Զաֆուրեան.

«ՇՆՈՐՀԱԼԵԱՆ»Ի ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆՑ ԿԱԶՄԵՐԸ

1916–1918.
Միհրան Ղազարոսեան՝ Ատենապետ
Արմենակ Մէօթէվէլեան՝ Ատենադպիր
Նշան Գարաքէրբըլեան՝ Գանձապետ
Յարութիւն Քէմհաճեան եւ Գարեգին Տէօքմէճեան.

1918 Նոյեմբեր 8ին ընտրուած կազմը.
Գարեգին Տիւրքէրեան՝ Ատենապետ
Արմենակ Մէօթէվէլեան՝ Ատենադպիր
Արշակ Օտապաշեան՝ Գանձապետ
Նշան Գարաքէրբըլեան, Տիրան Իփէքճեան,
Պետրոս Սիրեան եւ Պետրոս Գէորգեան.

1919–1920 Յունիս 4ին ընտրուած.
Փրոֆ. Տիրան Պէյլէրեան՝ Ատենապետ
Գաբրիէլ Խանճեան՝ Ատենադպիր
Յակոբ Աղայար՝ Գանձապետ
Գարեգին Տէօքմէճեան, Միհրան Ճիվանեան,
Արթին Քէօչեան, Երուանդ Աւագեան,
Յարութիւն Սարգսեան.

1921 Յունիս 25ին ընտրուած կազմը.
Գարեգին Տէօքմէճեան՝ Ատենապետ
Տիրան Պէյլէրեան՝ Ատենադպիր
Յակոբ Աղայար՝ Գանձապետ
Յովհաննէս Սամուէլեան, Տիրան Իփէքճեան,
Գաբրիէլ Խանճեան, Յարութիւն Սարգսեան.

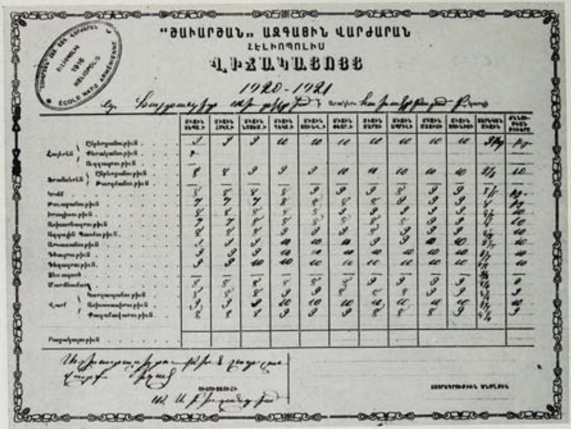

ÉCOLE NAT ARMÉNIENNE
HELIOPOLIS
1918

"ԾԱՒԱՐԾԱՆ" ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՀԷԼԻՈՊՈԼԻՍ
ՎԿԱՅԱԿԱՆՈՑ

1920-1921

1922–1923.
Բժ. Գ. Ծէրիտճեան՝ Ատենապետ
Բժ. Լեւոն Սամուէլեան՝ փոխ Ատենապետ
Լեւոն Կոճանեան՝ Ատենադպիր
Գարեգին Տէզմէճեան՝ Գանձապետ
Տիգրան Աբգարեան։

1923 Սեպտ. 5ին ընտրուած Հոգաբարձութեան կազմը.

Բժ. Գ. Ծէրիտճեան՝ Ատենապետ
Բժ. Լեւոն Սամուէլեան՝ փոխ Ատենապետ
Լեւոն Կոճանեան՝ Ատենադպիր
Գարեգին Տէզմէճեան՝ Գանձապետ
Տիգրան Աբգարեան՝ Խորհրդական։

Այս վկայութիւն մը մամուլէն, «Պօղոսեան» Ազգային վարժարանի արդիւնաւոր գործունէութեան մասին.

«Նկատելով որ փոքրիկներու համարձակ եւ աշխոյժ շարժումները, յստակ եւ մաքուր առոգանութիւնը եւ յաջող խաղացումները, ինչ որ ապացոյց կը կազմեն վերջնոյս տարւոյն ընթացքին անոնց եւ ուսուցչուհիներու կատարած արդիւնաւոր աշխատանքին»։ (Տես «Արեւ», 12 Յուլիս 1922։ Գահիրէ)։

* * *

ՏԻԿ. ՍԱԹԵՆԻԿ ԲԻՒԶԱՆԴԵԱՆ

ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ԲԻՒԶԱՆԴԵԱՆ

(1889–1952)

Օր. Սաթենիկ Սարաֆեան ծնած է 1889ին Պոլիս, ուսումը ստացած է Պալաթ Թաղի Ներսէսեան դպրոցը։ 1896ի դէպքերու ընթացքին ապաստանած է Կիպրոս կղզին եւ 1897ին յաճախած է Լառնաքա քաղաքի Ամերիկեան վարժարանը մինչեւ 1898։

1899 թուականին գացած է Իտալական Թրիփոլի (Ղարպ–Թարապլուս) եւ ուսած անգլիական Սէն-Ժոզէֆ տը Լափարասիոն կաթողիկէ քոյրերու աղջկանց վարժարանը եւ վկայուած 1904ին։

1904ին Օր. Սարաֆեան հաստատուած է Գահիրէ եւ ուսուցչական պաշտօն վարած է 1904–1906 Գահիրէի Ներսէսեան Ազգ. վարժարանի մէջ մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի աղջկանց բաժինին մէջ։ 1907ի ամառը ամուսնացած է Վահան Բիւզանդեանի հետ (ծանօթ Հնչակեան ահաբեկիչ-գործիչ)։ Տիկին Բիւզանդեան ձեռագործի ուսուցչուհիի պաշտօնը վարած է 1908էն 1910 արաբական եւ անգլիական դպրոցներուն մէջ, 1910էն 1911 Զագազիգի հայոց «Օշական» դպրոցը։ 1916էն 1918 ապա ուսուցչուհի՝ «Պօղոսեան» Ազգային վարժարանի նախակրթարանին մէջ եւ ընդհանուր վարիչ։ Տիկին Սաթենիկ Բիւզանդեան մեռած է 12 Հոկտ. 1952 թուականին Հելիոպոլիս։

* * *

ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

(1851–1930)

Մկրտիչ Նուպարեանի թոռը եւ Նուպար Փաշա Նուպարեանի (ծն. 1825 – մ. 1899) որդին, աւազանի անունով Պօղոս–Մկրտիչ ծնած է 29 Յուլիս 1851ին Պոլիս, մայրը Յուլիանէ–Ձուլիէն Երամեան (ծնած 1831, մեռած 6 Ապրիլ 1906) թաղուած է Փէր–Լաշէզ, Փարիզ։ Օր. Յուլիանէի հայրն էր Գէորգ Պէյ Երամեան–Թարագճիհա, ծնած 1816 –

մեռած 8 Մարտ 1900, Փարիզ. մայրը՝ Եղսա Հանըմ, մեռած 9 Ապրիլ 1893, իրենց զաւակը Աբրահամ Փաշա Երամեան, ծն. 1833 – մեռ. 22 Յունուար 1918։

Պօղոս-Մկրտիչ մկրտուած է 1851 Յուլիս 29ին, ըստ հետեւեալ վկայականին.

«Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ մեք Յարութիւն Արքեպիսկոպոս եւ ընդհանուր Աստուծոյ Պատրիարք Հայոց Կ. Պոլսոյ, ըստ ծննդոց եւ մկրտութեան արձանագրութեան Ս. Եկեղեցւոյ Պէօյիւք Տէրէյի յայտ արարեալ հաստատեմք զի վսեմ Պօղոս-Մկրտիչ Փաշա Նուպարեան, որդի բարեպաշտափառ Նուպար Փաշա Նուպարեանի եւ ազնուափայլ Տիկնոջն Զուլիկէ Գէորգ Երամեան, ծնեալ է եւ մկրտեալ յամի Տեառն 1851 ի 29 Յուլիսի ի վերոյիշեալ եկեղեցւոյ ձեռամբ Տէր Յակոբ քահանայի եւ կնքահայրութեամբ Մկրտիչ Ամիրա Ճէզայիրլեանի (ծն. 1806 – մեռ. 1861), որոյ ի հաստատութիւն տուեալ է վկայագիրս ստորագրեալ ի մէնջ, եւ կնքեալ կնքաւ ազգային Պատրիարքարանիս։

Պատրիարք Կ. Պոլսոյ
Յարութիւն Արքեպիսկոպոս

Կնիք Պատրիարքարանի
27 Մայիս 1888 ի Պատրիարքարանի Հայոց
Կ. Պոլիս

(Տես Տօմար Թաղական Խորհուրդոյ Աղեքսանդրիոյ, 1888, էջ 139, թիւ 195)։

1885ին Յուլիանէ-Զուլիկէ իր զաւկին հետ վերադարձած է Եգիպտոս։ Ան իր նախնական ուսումը առած է այնտեղի ուսուցիչներէն, ապա Զուիցերիոյ մէջ։ Պօղոս-Մկրտիչ յաճախած է Փարիզի պետական Էքոլ Սանթրալ եւ վկայուած երկրաչափ-ճարտարապետ։

Ճարտարապետ Պօղոս իր մասնագիտութիւնը կատարելագործելու համար աշխատած է Ֆրանսայի հանքերուն եւ երկաթուղիներու վարչութեան մէջ։ 1887ին վերադարձած է իր ծնողքին մօտ Գահիրէ։

Պօղոս Պէյ Եգիպտոսի պետական երկաթուղիներու ընդհանուր տնօրէնի պաշտօնին կոչուած է 24 Սեպտ. 1878ին եւ մեծանձնութեամբ կատարած է իր պաշտօնը մինչեւ 18 Նոյեմբեր 1879։

Պօղոս Պէյի արդիւնաւոր գործունէութեանը համար, կրկին անգամ տնօրէնի պաշտօնը վստահուած է պետական երկաթուղին 17 Նոյեմբեր 1891 թուականէն մինչեւ 1898 Դեկտեմբերի վերջը։

ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

Կ. Պոլսոյ մէջ, 1880ին Պօղոս Պէյ ամուսնացած է Օր. Մարի Տատեանի հետ, դուստրը Յովհաննէս Պէյ Տատեանի (ծն. 4 Փետր. 1789 – մեռ. 18 Ապրիլ 1869)։

Պօղոս Պէյ Նուպարեան սկսած է հետաքրքրուիլ ազգային գործերով 1888ի աշնան ստանձնելով Աղեքսանդրիոյ Հայոց Ազգ. Թաղական Խորհուրդի ատենապետութեան պաշտօնը, ըստ ստորեւ նշուած արձանագրութեան.

«Թադէոս Փաշա Յակոբեանի (ծն. 15 Յունիս 1827ին, մեռած 1888ին Աղեքսանդրիա) մահէն յետոյ, վսեմ Պօղոս Փաշա Նուպարեան որ պիտի վարէ Թաղական Խորհուրդոյ ատենապետութեան պաշտօնը եւ իբր այդ նորին վսեմութեան յանձնել Առաջնորդարանի փոխանորդի կնիքը։ Սոյն շրջանին Թաղականի անդամներն էին. Աբրահամ Պէյ Քարթող, Զէնոբ Պէյ Մէրէմէթճեան, Միքայէլ Թէքիզեան, Կարապետ Պէյ Ըէքիզեան, Աւան Արթինօֆ, Գրիգոր Կիւտաքեան եւ Հայկ Էքմէքճեան»։ (Տես Աղեքսանդրիոյ Թաղական Խորհուրդի արձանագրութեան Տոմար, 9 Հոկտ. 1888, Մատթէոս Եպս. Իզմիրլեանի Առաջնորդութեան օրով)։

1895–1896ին Հայաստանի գաւառներու մէջ տեղի ունեցած հայկական ջարդերուն հետեւանքով, Աղեքսանդրիա եւ Գահիրէ ապաստանած հայ գաղթականներու պատսպարման նպաստամատոյց Յանձնաժողովի նախագահութիւնը ստանձնած էր, եւ բազմաթիւ հայ երիտասարդներ տեղաւորած է զանազան գործերու մէջ ու ապահոված է հայ ընտանիքներու ապրուստը։

1906 Ապրիլ 15ին իր նախաձեռնութեամբ եւ գործակցութեամբ Եաղուպ Արթին Փաշա Զրազեանի, Կարապետ Պէյ Ճէրբաշեանի, Մկրտիչ Պէյ Մարգոսեանի, Երուանդ Պէյ Աղաթոնի, Առաքել Պէյ Նուպարի, Դիկրան Եղիայեանի եւ Յովհաննէս Յակոբեանի։ 1887ին Փարիզի մէջ Պօղոս Փաշան հրատարակած էր «Note sur les Irrigations en Egypte», par Boghos Pacha Nubar։

1900–1904 տարիներուն ստանձնած էր Աղեքսանդրիոյ Թաղական Խորհուրդի ատենապետութիւնը. իր գծած յատակագծին համաձայն, Աղեքսանդրիոյ Պօղոս–Պետրոս եկեղեցւոյ արեւելեան կողմը, ազգապատկան գետնին վրայ կառուցած է «Հայոց Ափարթըման» կոչուող չորս յարկանի շէնքը, 64 յարկաբաժիններէ բաղկացած, որուն եկամուտը ժամանակին Առաջնորդարանի գլխաւոր հասոյթներէն էր։

1905ին Գահիրէի Թեմական Ժողովի ատենապետութեան պաշտօնը ստանձնած էր, եւ իր ջանքերով հայ համայնքը օժտուած էր վարչական հրահանգով մը, վաւերացուած Մաղաքիա Արք. Օրմանեան Պատրիարքի 1907 Մայիս 5 թուակիր պաշտօնագրով առ ի գործադրութիւն։ Կ. Պոլսոյ Օրմանեան Պատրիարքի այս վարչական հրահանգը բաղկացած էր 28 յօդուածներէ, հիմնուած Ազգային Սահմանադրութեան սկզբունքներուն վրայ Եգիպտոսի հայոց համար, որուն ազգային վարչութիւնները կազմած էր, երկու մասերէ՝ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, երկու Թեմական եւ Քաղաքական ժողովներու կազմութեամբ, որոնք կը զբաղէին իրենց շրջանին ազգային գործերով, ինչպէս Առաջնորդի ընտրութիւն, կալուածներու գնման եւ վաճառման համար երկու Թեմականներէն կազմուած համագումար, երեսփոխանական ժողով Թեմին ընդհանուր գործերուն որոշման կարգադրութեանց համար։ («Արեւ», 30 Յունիս 1930, թիւ 3170)։

1906–1907 տարեշրջանին 16-000 անգլիական ոսկի նուիրած է կառուցանելու համար Գալուստեան Ազգային Վարժարանի Պուլաքի երկու շէնքերը, մանչերու բաժին 3 յարկ եւ աղջկանց բաժինը երկու յարկ։

1912ին Գէորգ Ե. Կաթողիկոսէն նշանակուած է Հայութեան ներկայացուցիչը եւ ազգային պատուիրակութեան նախագահ, Հայկական Հարցը հետապնդելու համար դիւանագիտական միջոցներով, եւրոպական պետութեանց մօտ, հետեւեալ հայրապետական կոնդակով.

Գէորգ ծառայ Յիսուսի Քրիստոսի եւ անհատանելի կամօքն Աստուծոյ Եպիսկոպոսապետ եւ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց. Ծայրագոյն Պատրիարք Համազգային նախամեծար Աթոռոյ Արարատեան Առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ. Սրբոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի։

Վեհմափառ Պօղոս Փաշա Նուպար, Հարազատ որդւոյ Մայր Աթոռոյս, ողջոյն եւ օրհնութիւն հայրապետական, քաջայայտ է վեհմութեան Ձերում, զի քան զամենայն տարաբաղդն ի թշուառացեալ երկիրս եւ յատուկ հայրենի աշխարհին մեր Մայր Հայաստան, որբացեալն յընթացս դարուց եւ ժամանակաց եւ ենթարկեալ անիրաւութեան եւ հալածանաց, մեծագոյն մասն որոյ հեռ է ակունքն ընդ տանջանօք, հանդերձ որդւովք իւրովք, որք հալածականք եղեալ ի մայրենի ծոցոյն եւ ի հայրենի յարկէն վտարանդեալ կան ի օտարս աշխարհի։

Գիտեմք նաեւ, զի ի պատճառս յոռի կառավարութեան եւ վայրագութեանց հրոսակաց հազարաւոր ընտանիք ի հայոց գմբարձեալ են ի սուր, տուրքերը մաշեցան թողլով զանթիւ որբս եւ զայրիս անխնամս։

Զարդիս եւս հոգեւոր որդիք մեր ի մեծ յուզմամբ եւ քաղաքական վիճակի կան, զրկեալ ի մարդկային իրաւանց, յանապահովութենէ անձին, ընչից եւ պատուոյ իւրեանց։ Իսկ յետ պատերազմին որ ընդ մէջ Օսմանեան Պետութեան եւ Պալքանեան ազգաց, թուի թէ տուաւ նոր առիթ ելքի կացութեան տաճկահայոց։ Ուստի ի նկատ առեալ մեր, զի յետ պատերազմին լինելոց է համաձայն ի ներկայացուցչաց եւրոպական պետութեանց վասն կանոնաւորելոյ դժուարական գործս եւ որոշելոյ զկերպն եւ զաստիճան պատերազմոյն, անհրաժեշտ համարիմք բացատրել եւ ներկայացուցանել զդատն վիճակի հայոց իմոյ որ ի տաճկահայ Օսմանեան պետութեան եւ խնդրել ստոյգ բարեկարգելոյ զհայաբնակ գաւառս։ Արդեօք ի ձեռն որոյ մարդ էր մեզ յանձնելոյ եւ ի գլուխ հանել զայսպիսի ծանր քաղաքական-դիւանագիտական գործ, եթէ ոչ ի ձեռն հեռատեսի, խոհուն եւ ազգասէր անձին, եւ այժմ Հա-

հասեալ է ժամ զի դուք վեհափառդ Տէր իմաստութեամբ հեռատեսութեամբ և բարոյական և հեղինակաւոր ազդեցութեամբ ձերով օգնեսջիք փըրկել զտառապեալ զաւակունս մեր ի տանջանաց և յողբալի կացութենէ։

Հաւատալով, եթէ փրկութեան և երջանկութեան հոգեւոր զաւակաց մերոց մերձ է օրն մերում, այլ վասն և ոչ մերժեսջիք զանձնական օգնութեան մեր։

Մենք որպէս ծայրագոյն Պատրիարք և Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց և Պետ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ կարգեմք զմեր վեհափառութեան ներկայացուցիչ մեր ընդ այլ և հոգեւորական և աշխարհական անձանց և խնդրեմք ի ձէնջ յանուն տանուց երթալ ի վեհամբողով և տալ ձեզ պաշտամունքային մեծամեծաց Եւրոպական պետութեանց գինեցին Հայոց և զանգիտեսցէ մեր, հայցելով զմիջնորդութիւն նոցա առ ողբալի կացութեան հայ ժողովրդեան Տաճկաստանի։

Թերեւս մարդասէր և հզօր միջնորդութեամբ և հովանաւորութեամբ նոցա վերասցին կամայականութիւնք, աւերք և սպանութիւնք և հաստատեսցի ի խաղաղութիւն և բարեկարգութիւն յերկրին Հայոց ի թեթեւացումն չարաչար վիճակի զաւակաց մերոց։

Օրհնելով զձեզ և զհամայն գերդաստան վեհափառութեանդ, մաղթեմք ի Տեառնէ շնորհել ձեզ զքաջառողջութիւն և զյաջողութիւն ամենայն բարի և աստուածահաճոյ գործոց ձերոց։

Ողջ լերուք զօրացեալ ի Տէր և օրհնեալ լիջիք ի մէնջ ամէն։

Գէորգ Ե. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

10 Նոյեմբեր 1912, Ս. Էջմիածին

Գէորգ Ե. Սուրէնեանց Կաթողիկոսը ծնած է 1846 Դեկտեմբեր 28ին Թիֆլիս, կաթողիկոս ընտրուած 1 Յուլիս 1912ին, վախճանած 8 Մայիս 1930ին։

* * *

Պօղոս Փաշա Նուպարեանի ազգային եւ ազգանպաստ գործունէութիւնը եւ բարերարութեանց մասին կու տամ հետեւեալ վկայութիւնները.

1904 Թուականին նուիրած է 300 ոսկի Տարօնոյ աղէտեալներուն ի նպաստ Գահիրէի մէջ կատարուած հանգանակութեան։ 1880–1905 Աղեքսանդրիա բնակութեան շրջանին, ամէն տարի Հայ Աղքատախնամ Ընկերութեան նուիրած է 100 եգիպտական ոսկի։ 1905ին Էջմիածնի կաթողիկոսարանին ղրկած է 1000 ռուբլի։

1906–1909 տարիներուն ան հաստատած էր Ուսումնական Կրթաթոշակ, որմէ օգտուած եւ ուսած են՝ Վահրամ Զուխաճեան՝ Փարիզի Իրաւաբանական համալսարանը, Բարսեղ Կիւլպէնկեան; Արմենակ Զամիչեան՝ Մոնփելիէի պետական համալսարանը։ (Տես «Լուսաբեր», «Արեւ» թերթ, 1909, թիւ 707, Գահիրէ)։

Կիլիկիոյ մէջ 1909ին տեղի ունեցած հայկական ջարդերէն յետոյ, Կիլիկիոյ կարօտելոց հանգանակութեան մասնակցած էր 20 եգիպտական ոսկիով։ 1915ին ազգային շահերու պաշտպանութեան՝ 100 ոսկի։ 1906-1907 տարիներուն Գահիրէի Գալուստեան Վարժարանի մանչերու եւ աղջիկներու շէնքերու շինութեան եւ կահաւորումին համար նուիրած էր 16·000 եգիպտ. ոսկի։ 1923ին տրամադրած է 4500 եգ. ոսկի Հելիոպոլիսի մէջ Նուպարեան Ազգային Վարժարանի երկյարկանի շէնքին կառուցման եւ անոր մատակարարութեան համար

Փարիզի Մարի-Նուպար Հայ ուսանողական տան շէնքը։

թողած էր ամերիկեան եւ գերմանական արժէթուղթեր 23 Ապրիլ 1929ին, 260.000 ֆրանք։

1924ին Հայաստանի վերաշինութեան մասնակցած է 50.000 ֆրանսական ֆրանքով, իսկ Կ. Պոլսոյ Գալֆայեան Որբանոցին՝ 1000 եգիպ. ոսկի։ 1923–1924ին 4000 ոսկի գումարով հաստատած էր Հայագիտական Ամպիոն մը՝ Հայ Դպրականութեան եւ Պատմութեան ճիւղերու ուսումնասիրութեանց համար։ 1924ին հաստատած էր Նուպարեան Սաներու Հիմնարկութիւնը, հայ ուսանողներու հնարաւորութիւն տալով իրենց ուսումը կատարելագործելու Եւրոպայի համալսարաններուն մէջ, իրենց մասնաւոր զարգացումին եւ մասնագիտութեան հասնելու համար։ Այս կրթաթոշակէն օգտուած են հետեւեալ անձերը. Աւետիսեան Գառնիկ, Գէրպէկեան Լեւոն, Պողոսեան Վրոյր, Կարապետեան Սերոբ, Կոզիկեան Յարէն, Հասապեան Արա, Գարյանեան Գէորգ, Գարյանեան Զարեհ, Գալչայեան Հրանդ, Օհաննէսեան Սոսանիկ, Սուլթանեան Հրաչեայ, Եուսուֆեան Վահան, Զաքարեան Գաբրիէլ, Զաքարեան Գրիգոր, Նաջարեան Հայրապետ։ (Տես էջ 6, «Ծննդաբար» ամսաթերթ, Բ. տա-

Փարիզի Մարի-Նուպար Հայ ուսանողական տան շէնքը։

րի», 1957, թիւ 14–15, Փարիզ, Հրատ. Հ. Բ. Ը. Միութեան Երիտասարդաց Յանձնաժողովի)։

1926ին Փարիզի Սքուար Ալպոնի, շէնք թիւ 11ի առաջին յարկաբաժինը գնած 8300 եգ. ոսկիի եւ հիմնած է «Նուպարեան» գրադարանը եւ կահաւորած ու նուիրած է իր հօր Նուպար Փաշայի գիրքերը, եւ գրադարանը փոխանցած է Հ. Բ. Ը. Միութեան, որուն պաշտօնական բացումը տեղի ունեցած է 1927ին եւ գրադարանին ծախսերուն հաստատած է հիմնադրամ։ (Տես «Արեւ», 1953 Մարտ 21, Աղեքսանդրիա)։

1927ին Պօղոս Փաշա Նուպարեան իր ծախքով տպած է Մաղաքիա Արք. Օրմանեանի «Ազգապատում»ի 3րդ հատորը (1808–1909), հանգուցեալ Թորգոմ Եպս. Գուշակեանի, հեղինակաւոր ձեռամբ։ Իր մեծանուն եւ հռչակաւոր հօր՝ վսեմ Նուպար Փաշայի յիշատակին, 26·000 եգ. ոսկի կը նուիրէ երախտապարտ որդին՝ վսեմ Պօղոս Փաշա Նուպար։

Գրենոպլի «Նուպարեան Կրթաթոշակի» հիմնադրամին գրամագլուխը «Թրըսթ»ի ձեւով հիմնադրին, յանձնուած է Լիոնի եւ Գրենոպլի գրամատան, որուն եկամուտները կը յանձնուին պետական համալսարանական հիմնարկութեան նպաստներուն յատկացնելու համար։

1952–1953 տարեշրջանին Նուպարեան սան եղած են. Բարեգեան Կարապետ՝ Գրենոպլի երկրաբանական եւ շարժանկարի վարժարանը, Երեւանեան Յովհաննէս՝ Կիպրոսէն, հետեւած է Լոնտոնի մանկավարժական վարժարանը, Ինճէեան Ժիրայր Հալէպէն, հետեւած է Փարիզի ելեկտրագիտական բարձրագոյն վարժարանին, Օհան Տուրեան՝ Փարիզի մէջ երաժշտագիտութեան հետեւած է, Կարապետեան Գէորգ՝ Լիբանանէն, հետեւած է Փարիզի բարձրագոյն ուսման վարժարանին մէջ՝ գրականութեան, Տէր Դաւիթեան Մաթէոս՝ Լիեժի համալսարանը՝ ատամնաբուժութեան, Ճաթթալ Գէորգ՝ Հալէպէն՝ որ հետեւած է Գրենոպլի համալսարանի ճարտարապետութեան բաժնին։

«Նուպարեան Կրթաթոշակի» Յանձնախումբը կազմուած է հինգ անդամէ, որ կազմուած է Հ. Բ. Ը. Միութեան երկու ներկայացուցիչներէ, պետական համալսարանական հիմնարկութեան երկու ներկայացուցիչներէ, մէկ ալ հիմնադրին ազգականէն անձ մը կամ անոր ներկայացուցիչէն։

1928ին նուիրած է 100·000 տոլար, Փարիզի Միջազգային Համալսարանական Ոստանի մէջ, Պուլվար Ժուրտան պողոտային վրայ հայկական ոճով եւ ճարտարապետութեամբ Լեւոն Նաֆիլեանի, կառուցուած է 70 սենեակներէ բաղկացած (3 յարկանի շէնքը, նուիրուած իր հանգուցեալ կնոջ եւ կոչուած Հայ Ուսանողական Մարի-Նուպար Տուն։

ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐ

1928ին 14·000 անգլիական ոսկիով Երեւանի մէջ շինած է Մարի-Նուպար Ակնաբուժարան-դարմանատունը։

Պօղոս Փաշա Նուպար 17 Մայիս 1928 թուակիր նամակով մը տեղեկացուցած է Փարիզի Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Կեդրոնական Յանձնաժողովին՝ թէ առողջական պատճառներով հրաժարած է Նախագահի պաշտօնէն. այս առթիւ Կեդրոնական Յանձնաժողովը կոչած է «Ցմահ Պատուոյ Նախագահ եւ Մեծ Բարերար»։

1929–1930 տարեշրջանին մօտ 2500 եգ. ոսկի յատկացուցած է Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի շէնքին շինութեան, նոյնքան գումար եւս տրամադրած է իր քեռայրին՝ հանգուցեալ Տիգրան Փաշա տ'Ապրոյի ժառանգութենէն, Հայկական ոճով երկյարկանի Առաջնորդարանի շէնքին կառուցման համար։

Հայաստանի մէջ «Նուպարաշէն» աւանի հիմնարկութեան նուիրած է 100·000 տոլար։

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐ

Իր ծախքով Երուսաղէմի մէջ տպագրած է Տիգրան Հ. Թ. Սաւալանեանցի «Պատմութիւն Երուսաղէմի» գրաբար գործին երկու հատորները 1931ին, աշխարհաբարի վերածուած Մեսրոպ Արք. Նշանեանէ (ծն. 31 Մարտ. 1872, մհ. 26 Յուլիս 1944) հետեւեալ ձօնով. «Ազգային մեծանուն բարերար հանգուցեալ Պօղոս Փաշա Նուպար կանգնեց գրական այս կոթողը հայկական Սիոնի վրայ»։

1928ին ընտրուած էր պատուոյ Նախագահ Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան։

1928 Սեպտեմբերին նուիրած է 20.000 ֆրանք Փարիզի հայ մանկապարտէզներուն եւ Թորինոյի հայ կաթողիկէ մայրապետներու որբանոցին նուիրած է 5000 ֆրանք։ 1929 Յունիս 5ին նուիրած է 500 անգլ. ոսկի Երուսաղէմի Ս. Յակոբ վանքի «Դուրեան Մատենադարանի» կազմութեան առթիւ։

1915ին ղեկավար պատուիրակ եգիպտական պետութեան կողմէ Հռոմի երկրագործական միջազգային ժողովին եւ 1916ին ալ բանակցեցաւ Ֆրանսական կառավարութեան հետ Ազգային պատուիրակութեան նախագահի հանգամանքով եւ կազմակերպեց «Հայկական Լեգէոնը», որ պիտի կռուէր համաձայնական պետութեանց բանակներու կողքին, ապահովելով այս անգամ Կիլիկիայի հայկական բնոյթը ֆրանսական հովանաւորութեան տակ։ (Տես «Պօղոս Նուպար Փաշա ինչո՞ւ ստորագրեց Հաշտութեան դաշնագիրը», գրեց Մ. Որբունի, Կ. Պոլիս, 1920, տպ. Կիւթէնպէրկ)։

1913–1914ին Հայաստանի նահանգներու մէջ բարենորոգումներու գործադրութիւնը ապահովելու համար իր ծախքով ճամբորդած է Հռոմ, Պերլին, Լոնտոն, Պետերսպուրկ, եւ տեսակցած այն երկիրներու Արտաքին Գործոց նախարարութեանց հետ։

Պօղոս Փաշա Նուպար կտակակատարն էր Եգիպտոսի հայոց բարերար Գրիգոր Եղիայեանի (ծնած 1833, մեռած 1911), որ Գահիրէի մէջ 1924-1927 կառուցած էր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, կարգադրութեամբ Պօղոս Փաշայի, հայկական ոճով, որուն ճարտարապետն էր Փարիզէն Լեւոն Նաֆիլեան։

1894ին Պօղոս Փաշա Նուպար կատարելագործած էր իր հնարած երկրագործական արօր մեքենան՝ հողերը հերկելու համար։

Սուդանի Երկաթուղային նոր ձեռնարկներուն պետութեան կողմէ անգլիացի մասնագէտներու պատրաստած ծրագիրը Պօղոս Փաշան բարեփոխած է եւ նոյնութեամբ ընդունուած եւ գործադրուած է։

Անոր վկայութիւն մը Գահիրէի Ներքին Սահմանման գործատանը։

«Երկաթգիծին շինութեան մեքենաներու եւ այլ գործեր, որ Ն. Վ. Պօղոս Փաշա Նուպար իր մեքենաներու գիւտովը կը դրոշմէ, ան քաջ ճարտարագէտ է։ Ան 1887ին Փարիզ Ֆրանսերէն լեզուով երկասիրութիւն մը հրատարակած է «Ոռոգութիւն յԵգիպտոս» անունով, Եգիպտոսի Խաթաթպայի մէջ Ջրաբաշխական հաստատութիւնը, որուն հիմնադիրն եւ վարիչն եղած է, Պէհէրայի գաւառին համար, այս հաստատութիւնը գաւառին հողերու ոռոգման գործին մէջ, Պօղոս Փաշայի տուած արդիւնաւոր գործունէութեան։ Պէհէրայի գաւառին ոռոգման ընկերութիւնը գնահատելով Պօղոս Փաշայի ճարտարապետական արժանիքը, այս ընկերութեան ընդհանուր անօրէնի պաշտօնը յանձնած է, նորին վսեմ Եգիպտոսի խտիւը անձամբ այցելելով իր գնահատանքը յայտնած է ճարտարապետ-անօրէն Պ. Պօղոս Փաշայի։ Ան 1886ին Աթֆէի (Եգիպտոս) գործատունը նորոգած էր։ (Ա. Ց. Արմաղեան, «Արուեստագործեր յՕգնութեան, Ճէրբաշեան-Շարլըրէի, 11րդ տարի, 21 Յունուար 1895, թիւ 2905, Կ. Պոլիս)։

1900ին Փարիզի Միջազգային Ցուցահանդէսին մէջ, «Մեքենական-Արօրին» համար ստացած է առաջին կարգի ոսկի մետալը եւ Պատուոյ Լեգէոնի ասպետութեան խաչը։ 1906ին Միլանոյի ցուցահանդէսին ոսկի մետալ մը, Պատուոյ Լեգէոնի սպայութեան աստիճանը, եւ Ֆրանսայի երկրագործական ընկերութիւնը զինքը պատուած է «Օլիվիէ տը Սերր» շքանշանով։ Եգիպտոսի Ֆուատ Ա. արքան պատուած է Նեղոսի Ա. կարգի ժապաւէնը եւ Թուրքիոյ Օսմանեան պետութենէն ստացած է Մէճիտիէ եւ Օսմանիէ Ա. կարգի շքանշանը։ Պելճիքայի Թագաւորէն ստացած է «Օրտըր դը Լէոփոլտ» պատուանշանը։

Հիմնադիրներէն է 1896ին Աղեքսանդրիոյ Ռամլէյի Հանրակառքերու եւ նաեւ Մէնոֆիէյի Հողերու բարելաւման եւ ջրհաղորդման ընկերութիւններուն։ 1894ին ալ հիմնադիրներէն է Գահիրէի Ջուրի ընկերութեան եւ երկար տարիներ վարչական վերին մարմնի անդամ։ 1899ին հիմնադիրը եւ շահակիցը Հելիոպոլիս (Եգիպտոս) քաղաքի շահագործման «Օվասիս» ընկերութեան, պելճիքացի դրամատէր պարոն Ամփէնի եւ ուրիշներու ընկերակցութեամբ։

Պօղոս Փաշա Նուպար հիմնադիր եւ վարչական ժողովի անդամ էր Գահիրէի Խտիւական Արքայական Երկրագործական ընկերութեան. «Իր աշխատութիւններէն չէ վրիպած Եգիպտոսի անտառազուրկ վիճակը ու Պէհէյրա նահանգին մէջ «Նուպար» անուն երկաթուղիի կայարանէն դէպի Նուպարիէ ջրանցքին միջեւ գտնուող իր ընդարձակ հողերուն վրայ արուեստական անտառ մը հաստատած է եւկալիպթիւսի եւ քազուարինա ծառերով։ Մենք 25 տարի առաջ այս անտառը այցելած ենք»։ (Տես «Համազգայնոյ պարբերաթերթ», 1930 թիւ 8, Գահիրէ)։

Ահա վկայութիւններ Պօղոս Փաշա Նուպարի մասին մամուլէն.

«Պօղոս Փաշա ժառանգած է իր անմահ հօր ազգասիրական ոգին եւ կրթասիրական սկզբունքները, միշտ նպաստած է նաեւ ազգային հաստատութեանց, որպէս Ս. Էջմիածնի, Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի եւ տեղական Միութեան, միշտ գտնուած է ու կը գտնուի ազգային հանգանակութեանց ցանկին գլուխն, աղքատաց ու անկելոց օգնութեան, անսպառ աղբիւր եղած է իր տունն, մեկենաս եղած է ազգային հրատարակութեանց։ Մանաւանդ հայ արուեստին ճանչցողներու, պաշտպան եղած է միշտ հայ ուսանողներու։ Սակայն իր

Նուպարեան գերդաստանի դամբարանը Փարիզի Փէռ Լա Շէզ գերեզմանատան մէջ։

մեծագործութիւն զայն կ'անցնի իր վերջին յղացման՝ Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան հաստատութիւնն, այդ հայաշէն մեծ գործը, որոյ հիմնադիրն ու ոգին է։ Այս մեծ հաստատութիւնն որ կոչուած է անօթին կերակրելու, մերկին հագուեցնելու, երկրագործին սերմնացու, կենդանի ու հող տալու, հիւանդին դարման, որբին ապաստան, ի մի բան արցունք սրբելու է ու պիտի մնայ հայոց բարերարութեանց ամէնէն հռչակն ու ամէնէն արդիւնաւորը, ուստի արդէն անոր հեղինակը։ (Բժ. Նազարէթ Տաղաւարեան, «Լուսաբեր» լրագիր, 1907, Թիւ 379, Գահիրէ, 10 Յունիս 1907)։

1911 Թուականին Պօղոս Փաշայի բարեխօսութեամբ, Հնդկաստանի «Միլզաքոց» ընկերութիւնը 2513 քառակուսի մեթր գետին նուիրած է, մէջը 1 ձեղուն գանձերովը, Գահիրէի հայ համայնքին, հողին վրայ եկեղեցի եւ վարժարան կառուցանելու համար։

1880ին Կ. Պոլսոյ մէջ Պօղոս Փաշա ամուսնացած է Օր. Մարի Տատեանի հետ, ծնած 1855ին, մեռած 28 Յունիս 1925, դուստրը Յովհաննէս Պէյ Տատեանի։

«Տիկին Մարի Պօղոս Փաշա, որ իր ցեղին աւանդութիւններովը զգացուող ազնուական հայուհի մըն է, եւ որուն հոգին ու սրտին մէջ շատ խորապէս տպաւորուած էր հայկական քաղաքներուն արհաւիրքը, մէկ քանի անգամ խորհուրդ կու տար իր ամուսնոյն, բարեսիրաբար այս անգամ մեծաց Փարիզ անցընել, ուր միջնորդ դառնալու համար գերազանցապատուով մը զոհաբերումին, ի նպաստ հայ բազմաչարչար ժողովուրդին։ (Տես «Յուշարար–Միութեան», 1930)։

Տէր եւ Տիկին Պօղոս Մարի Նուպարեաններու զաւակներն են. Առաքել–Ռսկան Պէյ Նուպար, ծնած է 1881 Յունիս 29ին Աղեքսանդրիա եւ մկրտուած անդրանիկ Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ 21 Մարտ 1882ին ձեռամբ Գրիգոր քահանայ Բաղումեանի (Պարտիզակցի, ծնած 1840ին եւ ձեռնադրուած 1868 Հոկտ. 16ին Նիկոմիդիոյ Առաջնորդ Նիկողոս Եպս. Աղաւանեանէ)։

Առաքել Պէյ Նուպար 1904 Փետր. 10ին ամուսնացած է Օր. Նեվրիկ Ալոյեանեանի հետ, ծնած 1879ին Պոլիս եւ մեռած 11 Մարտ 1974ին Փարիզ, դուստրն էր Մօֆի եւ Գէորգ Ալոյեանեանի, որ ծնած է 1862ին Պոլիս, հեղինակ ֆրանսերէն «Հայոց Պատմութեան», մեռած է 1922ին։

Զարեհ–Տիգրան Նուպարեան ծնած է 1884 Յուլիս 14ին Աղեքսանդրիա եւ մկրտուած 17 Հոկտ. 1884ին Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ, ձեռամբ Գրիգոր քհնյ. Բաղումեանի, եւ կնքահայրն էր Տիգրան Փաշա տ'Աբրօ Բագրատունի, ծնած 15 Յունուար 1846ին, մեռած 29 Յուլիս 1904ին։ Զարեհ–Տիգրան 1921 Հոկտ. 29ին ամուսնացած է Օր. Երանուհի Եազարեանի հետ Մանչեսթըր քաղաքի մէջ։ Զարեհ–Տիգրան Նուպար մեռած է 18 Հոկտ. 1963ին։

Վահրամ Պէյ Նուպար ծնած է 1886ին Աղեքսանդրիա։ 1921 Դեկտեմբեր 9ին ամուսնացած է Օր. Հերմինէ Աղայեանի հետ Փարիզի մէջ։ Օր. Հերմինէ դուստրն էր Գէորգ Արղութեանի, ծն. 1862 – մեռ. 1922ին։

Կարապետ–Ալիշան Նուպարեան ծնած է 1888ին Գահիրէ, ուսանող Փարիզ եւ մեռած է 21 Հոկտ. 1904ին ու թաղուած Փարիզի Փէռ–Լաշէզ գերեզմանատունը։

Սփիւռքահայ ժամանակակից մեծ հայրենասէրը մեռած է 26 Յունիս 1930ին Փարիզի իր բնակարանին մէջ. յուղարկաւորութիւնը կատարուած է շատ պարզ կերպով, համաձայն իր կտակին, Փարիզի Հայոց Յովհաննու Մկրտչի եկեղեցիին մէջ, արարողութեան նախագահած է Փարիզի Հայոց Առաջնորդ՝ Վռամշապուհ Եպս. Քիպարեան (Աղաֆեանց), ծն. 11 Նոյեմ. 1855 – մեռ. 3 Յունուար 1940, Փարիզ։

Հանգուցեալին զաւակներն էին՝ Առաքել Պէյ Նուպար, Զարեհ Պէյ Նուպար, Վահրամ Պէյ Նուպար՝ հանգուցեալին զաւակները եւ կոմսուհի Արռը Շանոնզէն, կինը լիակատար գերդաստանին եւ Ն. Վ. Ալպէրթ Թագաւորին նախկին դիւանապետին. Թաղումը տեղի ունեցած է Փէռ–Լաշէզի գերեզմանատունը, Նուպարեան գերդաստանի դամբարանին մէջ։

Փարիզի «Ժուռնալ տը Տէպա»ի խմբագրապետ Օգիւստ Կովէն, իր թերթի 1930 Յունիս 29ի թիւին մէջ գրած է հետեւեալը. «Պօղոս Նուպարով կը մեռնի մարդ մը, որուն երկար կեանքը նուիրուած էր հայ ազգին, որմէ ծնած էր, զաւակը եգիպտական պետական մեծ մարդուն՝ Նուպար Փաշայի։ Ան չընդունեց բնաւ քաղաքական ասպարէզը։ Ճարտարագէտ «Սանթրալ»էն ելած, անիկա նախընտրեց նուիրուիլ նախ անտեսական զարգացման Եգիպտոսի։ Իսմայիլ Հիւսէյնի հետ որ յետոյ Սուլթան Հիւսէյն եղաւ, գլխաւոր հիմնադիրներէն եղաւ երկրագործական խորհրդական ընկերութեան, որուն եւ պատասխան մենաշնորհները, ինչպէս երկրագործական կառավարութեանց հաստատումը, մեծապէս նպաստեցին երկրին բարգաւաճման։ (Տես «Ժուռնալ տը Տէպա», 29 Յունիս 1930։ «Յուսաբեր», 1930 Յուլիս 9, Թիւ 83 եւ Թիւ 84 Գահիրէ)։

Ի յիշատակ հանգուցեալ իրենց հօր, կոմսուհի Տ'Արբոգաթ (ծնեալ Նուպար), Առաքել, Զարեհ, Վահրամ Նուպարեան պէյերը, Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան նուիրած են 1000 անգլիական ոսկի եւ բարերար անդամ արձանագրուած են Բարեգործականին։ Զարեհ եւ Վահրամ Պէյ

Նուպարեանները 125·000-ական ֆրանք նուիրած են Նուպարաշէնի հանգանակութեան։ Ցուցակ Բարեգործականի ձեռնարկներուն, հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են.

Տիկին Նոյեմի Գափամաճեան (ծնեալ Նուպար)	10·000 ֆրանք
Վահրամ Պէյ Նուպարեան	3·000 ֆրանք
Նուպարեան ընտանիք	5·000 ֆրանք

Հանգուցեալ Պօղոս Փաշա Նուպարի կտակին նիւթական նուէրները յատկացուած են Փարիզի Հայոց Յովհաննու-Մկրտիչ եկեղեցիին՝ 50·000 ֆրանք։ Փարիզի Աղքատախնամին եւ Տիկնանց Միութեան՝ 50·000 ֆրանք։ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ հայ աղքատներուն՝ 50·000 ֆրանք։ (Տես «Հայաստանի Կոչնակ», 28 Օգոստոս 1930, թիւ 34)։

Եգիպտոսի մէջ հանգուցեալ Պօղոս Փաշա Նուպար թէ՛ միջազգային եւ թէ տեղական շրջանակներուն գնահատանքին եւ յարգանքին արժանացած դէմք մըն էր։ Գահիրէ իր բնակութեան ժամանակ հիւրընկալած էր Պելճիքայի Թագաւորը եւ Թագուհին իր ապարանքին մէջ։ 1916ին պատիւը կ'ունենայ իր բնակարանին մէջ՝ այցելութիւնը Սուլթան Հիւսէյնի եւ 1926ին Փարիզի մէջ կ'ընդունէր Եգիպտոսի Ֆուատ Ա. Թագաւորին այցելութիւնը։

Գահիրէի Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ յիշատակին նուիրուած արարողութեան, 1930 Յուլիսին, ներկայ եղած են՝ Ֆուատ Ա. Թագաւորին ներկայացուցիչը, եգիպտական պետական բարձրաստիճան նախարարներ, իսկ Ֆուատ Ա. Թագաւորը Նուպարեան ընտանիքին ցաւակցական հեռագիր մը ղրկած է։ (Տես «Հայաստանի Կոչնակ», 28 Օգոստ. 1930, թիւ 34)։

Հոգիով հայ, ան իր ուժերուն ներած չափով չէ դադրեր աշխատելէ իր դժբախտ հայրենիքի վերականգնումին եւ հայրենակիցներու վրայ դիզուած դժբախտութեանց թեթեւցման։

Այս պատճառով 1912ին, երբ Պալքանեան պատերազմները նոր հորիզոն մը բացին իր հայրենակիցներու ժողովուրդին առջեւ, Ամենայն Հայոց Հայրապետը ընտրեց Նուպար Փաշան՝ բանակցութիւններ կատարել մեծ Պետութեանց հետ, համոզելու համար զանոնք որ Թուրքիոյ պարտադրեն՝ Օսմանեան կայսրութեան հայկական գաւառներուն մէջ Պերլինի վեհաժողովին բանաձեւած բարեկարգութիւնները գործադրելու, որպէսզի Ապտիւլ Համիտ խուսափած էր այնքան մեքենայութիւններով եւ յամառութեամբ։

Այս բանակցութեանց հետեւող անձերը գիտեն թէ ինչ խանդով, ինչ համբերութեամբ եւ ինչ անձնուիրութեամբ վարեց զանոնք Պօղոս Փաշա Նուպար, հակառակ բազմաթիւ Պետութեանց տարբերութիւններուն եւ վարանումներուն, որովհետեւ տարուած էին անոնք Օսմանեան կայսրութեան ամբողջականութեան սկզբունքին եւ կամ կը փափաքէին վերապահ մնալ միջամտութիւններէ։

Անիկա յաջողեցաւ եթէ ոչ իր ամբողջ փափաքանքը ձեռք բերել, այլ գոնէ զինուորը, ոչ միայն պահանջուած բարեկարգութիւնները գործադրելու որոշ սկզբունքը, այլ գործադրութեան ձեռնարկումը ձեռք բերաւ։ Երկու եւրոպացի գոմիսէրներ, չուէտացի մը եւ հոլանտացի մը, Պետութեանց կողմէ եւ Թուրքիոյ համաձայնութեամբ ընտրուեցան հայկական գաւառներու բարենորոգութեան կիրարկման վրայ հսկելու պաշտօնով։ Դժբախտաբար 1914–1918ի մեծ պատերազմը վրայ հասաւ եւ Թուրքիա Գերմանիոյ կողքին անցաւ, գիտէք թէ Թալէաթ Պէյի հրամանով հայկական ազգաբնակչութիւնները բնաջնջուեցան աքսորի վայրագութեամբ մը որ կը գերէ կ'անցնի Սուլթաններու բոլոր եղեռնները։ (Տես «[illegible]», 29 Յունիս 1935 եւ «Յուսաբեր» 1930, թիւ 84)։

«Պօղոս Փաշա Նուպար պէտք չունի կենսագրականներու եւ ներբողներու, անոր լուսաւոր կեանքը, իր գործերուն մէջ փայլող, անմիջական կերպով դրոշմուած պիտի մնայ իւրաքանչիւր հայու սրտին վրայ եւ հոգիին մէջ։ Ազգային պատուիրակութեան նախագահի հանգամանքով՝ Հայաստանի վերածնութեան սրբազան գործին համար իր ըրած անխոնջ ջանքերը եւ անհամար զոհողութիւնները եւ վերջապէս իր անձնուէր բարերարութիւնները հայրենասիրութիւնը» (Միքայէլ Նաթանեան, «Արեւ», 2 Յուլիս 1930, թիւ 3472, Գահիրէ)։

«Ալ մէկ անձնաւոր հայ, Ներսէսի Օրինեերը ու Պօղոս Արթինեանը է վեր, արգիլով բաւած անվերադարձ, գրեթէ տարիքին ետեւէն ու անձնուիրութեամբ ինկաւ ըստ յանձնած հանրային գործին։ Եղաւ ու մնաց պետական կեանքի մը նկարագրի այն մէջ զոր Պօղոս Նուպար ի յայտ բերաւ իր կեանքի ամբողջ երկարող կէսի ընթացքին»։ (Գրեց Արշակ Չօպանեան։ տես «Առաջ-պարայ», 2 Յուլիս 1930, Փարիզ)։

«Զօրավար Անդրանիկ Փարիզ եկաւ 1920ին, ի՛նչքան գրկած համբուրած էր զայն, ի՛նչ գորովով եւ հպարտութեամբ կը նայէր, մանկ կ'ընէր անոր եւ պատուի պիտի համարէր Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ խաչը բանել հերոսին եւ իր կեանք մտացան գլուխներուն վրայ։ (Գրիգ Գրիգոր Գահիրէ, «Յուսաբեր—Միութիւն», 1930)։

Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախկին նախագահներէն Ռէյմոն Փուանքարէ (1860-1934), ընդունելութեան մը առթիւ հետեւեալ կերպով արտայայտուած է Պօղոս Փաշա Նուպարի մասին. «Մին է այն սակաւաթիւ անձերէն՝ որոնք բարձրագոյն բարոյականը կը միացնեն շատ մեծ իմացականութեան մը»։ (Տես «Արեւ», 5 Յուլիս 1930, Գահիրէ)։

Արդարեւ, 1927ի գարնան, Ժնեւի մէջ տեսայ զինք երեք շաբաթ որ՝ Մելգոնեան նուիրատուութեան գործով։ Իր մտքի եւ սրտի բոլոր յատկութիւնները պահած՝ բայց արդէն ինկած էր ֆիզիքապէս։ Կ'անհամբերէր այդ մեծ նուիրատուութիւնը յօգուտ ազգին ապահովող կարգադրութեան մը յանգելու, «որովհետեւ, — կը կրկնէր միշտ — գալ շաբթու կրնամ մեռնիլ արդէն»։ Երեք շաբաթ վերջը, Եգիպտոս վերադառնալու վրայ էի՝ երբ Մարսէյլ հասած օրս հեռագրով մը զիս Ժնեւ կը կանչէր նորէն։ Հազիւ երկու ժամ մնացի իրեն հետ ու ամբողջ ժամանակամիջոցին խօսեցաւ, անվրդով եւ հանդարտօրէն, Գր. Կարապետ Մելգոնեանի առատաձեռնութեան, Բարեգործականի ներկային եւ ապագային ու իր այդ մասին ձեռք առած միջոցներուն վրայ։ «Ըսէք Գր. Մելգոնեանին — աւելցուց — թէ երկուքս ալ ծեր ենք, այսօր կանք վաղը չկանք, եւ թէ պէտք է մեր գործերը մաքրած եւ ապահոված մեկնինք այս աշխարհէն»։ Իր կառքովը Ժնեւի կայարանը զիս թողուց եւ իր վերջին բառերն եղան. «Բարի համբերութիւն, բարի յաջողութիւն»։

Պօղոս Փաշա Նուպարի անհետացման առթիւ ուրիշներ պիտի գրեն իր բարեգործութիւններուն եւ իր ծառայութիւններուն վրայ։ Ես նախընտրեցի քանի մը պզտիկ գիծով գծագրել մարդը եւ ազգային Հայը ցոյց տալ իր մէջ այնպէս ինչպէս պատահաբար բախտը ունեցած եմ տեսնելու իր վարքին եւ ազնուութեան էջ մը կարգը, հաւասարար հայրին կերպարանքին, երեւոյթին ներքեւ....։ (Վահան Թէքէեան, «Ապագայ» 5 Յուլիս 1930, Փարիզ)։

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՀԵԼԻՈՊՈԼԻՍ

Հելիոպոլսոյ քաղաքին կազմութեան տարին, 1911ին, ինչպէս բոլոր հասարակութեանց, նոյնպէս հայոց նուիրուած էր հողաբաժին մը, որ պիտի դառնար Ազգային սեփականութիւնը, եթէ որոշ ժամանակ մը վերջ անոր վրայ չշինուէր եկեղեցի կամ դպրոց։ Որովհետեւ այդ պայմանաժամը կը լրանար 1923 Օգոստոսի վերջը, եւ մինչեւ այն տարին ազգային որեւէ շէնք կառուցուած չէր, ընկերութիւնը, ըստ օրէնքի, հոս պիտի առնէր այդ գետինը։ Թորգոմ Եպս. այս առթիւ անդրադառնալով Պօղոս Փաշա Նուպարի ի Փարիզ, կ'առաջարկէ որ բարեհաճի իր ազգատոհմին անուան եւ յիշատակին ժամատուն մը կամ դպրոց մը շինել Գահիրէի այս շքեղ արուարձանին մէջ, որուն երազներին յղացումն եւ գործադրումը պելճիքացի բարոնի գործն էր իր միտքին եւ ձեռներէցութեան։ (Տես Տեղեկագիր Գահիրէի Ազգ. Թաղ. Ժողովոյ, 1923–1925, էջ 21)։

Պօղոս Փաշա Նուպար, հետեւանք տալով Թորգոմ Արք-ի առաջարկին, իր հաւանութիւնը կը յայտնէ եւ կը նուիրէ 2000 ոսկի։

Պօղոս Փաշա Նուպարեան, 19 Յուլիս 1923 թուակիր նամակով մը, Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակեանի (ծնած 1874 – մեռած 1939 Փետր. 10), կը յայտնէ իր պատրաստակամութիւնը շինելու համար վարժարան մը Հելիոպոլսոյ հայութեան համար։

Նորին վսեմութիւնը կ'ըսէ՝ թէ Հելիոպոլսոյ նոր կառուցանելի նախնական վարժարանը ազգին պատկանելով պէտք է Պուլաքի Գալուստեան Ազգային վարժարանի անօրէնութեան ենթարկուի եւ ունենայ միեւնոյն ուսուցչական մարմինը, որպէսզի ծախքը շատ մեծ չըլլայ։ (Տես Տոմար Ատենագրութեան Գահիրէի Ազգ. Թաղ. Ժողովի, 26 Յուլիս 1923)։

1923 Հոկտեմբեր 17ին Հելիոպոլսոյ հայոց դըպրոցին շինութեան համար յանձնախումբ մը ընտրուած է հետեւեալներէ - Արտաշէս Նիւպուրեան, Տիգրան Իփէկճեան, Յակոբ Յովհաննէսեան, վերին հովանաւորութեամբ Ն. Վ. Պօղոս Փաշա Նուպարի լիազօր փոխանորդ Միհրան Ղազարոսեանի։

Պօղոս Փաշան ընդունած էր ճարտարապետ Հրանդ Գույճեանի պատրաստած յատակագիծը, շինութիւնը յանձնուած է կապալառու իտալացի Տոմինիք Լիմոնճելլիի։

1911 Թուականին Հելիոպոլսոյ ընկերութեան ծախած է 2000 ք. մեդր հողը, քառակուսին 1 դահեկանի։

Գահիրէի Թեմական Ժողովը, այս տարուան 1924 Ապրիլ 17ի նիստին մէջ, խորին շնորհակալութեամբ անդրադարձած է թէ վսեմ Պօղոս Փաշա Նուպար իր անձնական քսակէն 2000 ոսկի նուիրելով ազգային վարժարան մը կառուցանել կու տայ ի Հելիոպոլիս։ Ժողովին միեւնոյն նիստին մէջ որոշուած է որ այդ կրթական յարկը անուանակոչի «Նուպարեան Ազգային Վարժարան»։ (Տես Թեմական Ժողովոյ 667 եւ 14 Մայիս 1924 Թուակիր նամակը, եւ Գահիրէի Ազգ. Թաղ. Ժողովի 16 Մայիս 1924 Տոմար Ատենագրութեան էջ 116)։

Նուպարեան Ազգային Վարժարանի հիմնարկէքի հանդէսը տեղի կ'ունենայ 22 Ապրիլ 1924ին, ի ներկայութեան քահանայական դասուն, նախագահութեամբ Գերշ. Առաջնորդ Թորգոմ Արքեպս. Գուշակեանի, ներկայ էին Ազգային երեսփոխանական եւ քաղաքական ժողովոց, միացեալ վարժարանի Հոգաբարձութեանց եւ Աղքատախնամի անդամոց մասնակցութեամբ, որոնց մասնաւոր հրաւէր ղրկուած էր։ Ներկայ էին նաեւ մեծ բազմութեամբ ժողովուրդէն, Գահիրէէն եւ Հելիոպոլիսէն, համաձայն եղած յատուկ հրաւէրին, ներկայ էին նաեւ Հելիոպոլսոյ ընկերութեան նախագահն ու փոխանորդը ըստ հրաւէրի։

Առաջնորդ Հայրը եւ քահանայք զգեստաւորեալ, կատարեցին հիմնարկէքի օրհնութեան հանդէսը, մայր Մաշտոցին եկեղեցւոյ հիմնարկէքի օրհնութեան արարողութենէն ձեւ մը պատշաճեցնելով ներկայ պարագային, յետոյ Ս. Առաջնորդ Հայրն, Ն. Վսեմ. Նուպար Փաշա Պօղոսի լիազօր ներկայացուցիչ Տէր Միհրան Ղազարոսկան եւ Հէլիոպոլիսի ընկերութեան նախագահը, ճարտարապետ-ձեռնարկու Տոմինիկ Լըմօնէնէյի առաջնորդութեամբ իջնելով հիմնափոսին մէջ, զետեղեցին երեք օրհնուած քարերը եւ մասնաւոր արծաթեայ ծեփիչով ու մուրճով տարածեցին շաղախը այն քարին վրայ, որուն մէջ մետաղեայ պահպանակի մը ծոցը ծածկուած զետեղուեցաւ արձանագրութիւնը մագաղաթեայ թուղթի վրայ մեսրոպեան երկաթագիր տառերով գծագրուած, արձանագրութիւնն զոր Ս. Առաջնորդը բարձր ձայնով կարդաց ի լուր ներկայից եւ զոր իրեն հետ ստորագրեցին նաեւ բոլոր ներկայ ժողովականք եւ Հէլիոպոլսոյ ժողովուրդէն շատ մը։ Ահա Յիշատակարան-արձանագրութիւնը.

«Յամի Տեառն 1924 եւ ի տոմարական թուականին մերում ՌՅՀԳ-ի, թագաւորութեան Եգիպտոսի Ֆուատայ Առաջնոյ, եւ ի հայրապետութեան Տ. Տ. Գէորգայ Ե. Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց, ի Հէլիոպոլիս աւան որ է քաղաքական նորաշինութիւն մերձ ի Գահիրէ, յորում եւ են արդ աւելի հայոց իբրեւ երեք հարիւր, այսօր ի քսաներորդում եւ չորրորդում աւուր ամսեանն Ապրիլի յաւուր Ատոմ Երեւելապատուոյ, եղեւ ըսկիզբն Հիմնարկութեան Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի Հայոց, զոր յիւրոյ արդար վաստակոց յանձն էառ կառուցանել արժանաժառանգ որդին մեծին Նուպարայ, Պօղոս Փաշա Նուպար այր արդարեւ հայրենասէր, որոյ զուարթատուր աջով էր զարթեալ կառուցումն Գալուստեան Ազգային Վարժարան մեր ի Գահիրէ յամին 1907։ Այս գեր յիշատակի ձեռնարկման ի մէջ եղեւ սառ ի ծոց վիմի անկեան հիմանց շինուածոյս, նշանակ յաւերժական երախտեաց եւ երախտագիտութեան որդւոց Հայոց Եգիպտոսի առ բարերարն ազգասիրաց։»

Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի
Թորգոմ Եպս. Գուշակեան

Երեսփոխանական ժողով, Քաղաքական ժողով

Ճարտարապետ — Հոգաբարձութիւնք
Հրանդ Գալֆեան

* * *

Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի անունէն Գրիգոր Կիրակոսեան կը խօսի գեղեցիկ ճառ մը, ազգային կրթութեան եւ ազգային վարժարաններու բարերար դերը գովաբանելով եւ յանուն Գահիրէի աշակերտական 800 հայ ուսանողներու երախտագիտութիւն յայտնելով, Ն. Վ. Պօղոս Փաշային՝ որ Գահիրէի աշակերտութեան հայութեան կրթական պէտքը հոգալու համար, Գալուստեան վարժարանի մեծահասոյց ընծան տարիներ առաջ արդ նորաշէնքին նուիրելէ վերջ, ազնուամիտ իղձանքն անցած է Հէլիոպոլիսի իր զառամեալ երազանքին փոքրիկ այլ նշանակելի հայ հաստատութեան, նոյն պէտքը նոր գոհացնելու այս վարժարանին նուիրումը։ Յետոյ Առաջնորդ Հայրը յանուն Եգիպտոսի բովանդակ հայ գաղութի երախտագիտութիւնը կը յայտնէ, իսկ Ն. Վ. Պօղոս Փաշային յիշատակ ներկայացուցիչը Տիար Միհրան Ղազարոսեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլորին։ Կը խօսի նաեւ բանաստեղծ Յովհաննէս Սեթեան։ «Նուպարեան Ազգ. վարժարանի աշակերտները կ'երգեն ուրախական տաղեր եւ Ն. Վ. Պօղոս Փաշային ի Փարիզ հեռագիր մը կը խմբագրուի հետեւեալ տողերով.

Son Excellence Boghos Pacha Nubar

Sommes heureux annoncer pose solennelle première pierre Ecole Nubarian, Héliopolis, dédiée par Votre Excellence, notre Communauté, présentons gratitude respectueuse, Conseils Communauté et Notre avec meilleurs souhaits, voeux, bonheur pour Votre Excellence et sa noble famille.

Թորգոմ Եպիսկոպոս
Միհրան Ղազարոսեան

Հեռագրին թարգմանութիւնը.

«Ուրախ ենք յայտարարելու թէ Հէլիոպոլիսի Նուպարեան Վարժարանի հիմնարկէքութեան արարողութիւնը տեղի ունեցաւ ձեր վեհանձն նուիրատուութեան շնորհիւ, Եգիպտոսի հայ Համայնքը եւ Թեմական ու Քաղաքական ժողովները իրենց երախտագիտութեան եւ յարգանքի լաւագոյն մաղթանքները կը մատուցանեն ձեր վսեմութեան եւ ձեր ազնիւ ընտանիքի անդամներուն։

Թորգոմ Եպս. Գուշակեան
Միհրան Ղազարոսեան

* * *

«Արեւ» թերթը ստորեւ նշուած տողերով կը նկարագրէ հիմնարկէքի արարողութիւնը.

«Կիրակի 22 Ապրիլ 1924, տեղի ունեցաւ Հէլիոպոլիսի մէջ կառուցուելիք ազգային վարժարանի հիմնարկէքը. հայրենասիրական զգացումներով ացի, հոն էին ազգային բոլոր պաշտօնական մարմինները, ի գլուխ ունենալով իրենց բազմահմուտ Առաջնորդ Գեր. Թորգոմ Եպիսկոպոսը, հոն էր Վեհ. Պօղոս Փաշա Նուպարի ներկայացուցիչ Տ. Միհրան Ղազարոսեանը։ Հոն էին Հելիոպոլիսի «[illegible]» Ազգ. վարժարանի սան եւ սանուհիք, ուսուցիչք եւ Հոգաբարձութիւն, ներկայ էին Գահիրէին բազմաթիւ ազգայիններ։ Ժամը 9ին, երկիւղած լռութեան մը մէջ, տեղի ունեցաւ հիմնարկէքը, որուն մէջ կը գտնուէր պաշտօնական մարմիններէ ստորագրուած այն յիշատակագիրը, որ ներքեւ կը կարդաք ամբողջովին։

Գալուստեան Ազգային վարժարանի անունէն՝ Գրիգոր Կիրակոսեան պատշաճ ճառով մը վեր հանեց ազգային դաստիարակութեան նուիրականութիւնը եւ այն պարտականութիւնը, որ ամէն հայու բաժինն է։ Յիշատակեց Ն. Վ. Պօղոս Փաշայի վեհանձն նուիրաբերութիւնը։ Գերապատիւ Առաջնորդ Հայրը իրեն յատուկ ոսկեղէն բառերով հակիրճ եւ յստակ կերպով պարզեց հանդիսին խորունկ նշանակութիւնը, ազգային մանկութեան հանդէպ բարերարին ունեցած հոգածութիւնը, որուն շնորհիւ այսօր երջանկութիւնը ունինք կատարելու այս յիշատակելի հիմնարկէքի արարողութիւնը, կոչելով զայն «Նուպարեան Վարժարան»։

Տիար Միհրան Ղազարոսեան Ն. Վսեմութեան իբր ներկայացուցիչ, պարագային պատշաճ գեղեցիկ խօսքերով վեր հանեց բարերարին հայրենասէր ոգին»։ (Տես «Արեւ», 24 Ապրիլ 1924։ «[illegible]», 8 Նոյեմբեր 1924, պրակ ԺԲ, Աղեքսանդրիա։ Եգիպտահայ Տարեցոյց, 1926)։

Վարժարանի առաջին յարկի շինութեան ծախսուած է 2500 եգ. ոսկի։ 1924 Սեպտ. 15ին «[illegible]» դպրոցի աշակերտութիւնը փոխադրուած է Նուպարեան Ազգային Վարժարանը։

Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Եպիսկոպոսը կրկին գրած է բարերարին՝ ըսելով որ շէնքը փոքր է։ Պօղոս Փաշա Նուպար 1924 Նոյեմ. 12 թուականի հաստատագրով մը 2000 եգ. ոսկի նուիրած է երկրորդ յարկի բարձրացման համար։ Դպրոցին կից հողը 1100 ք.մ. գետին 960 ոսկիի գնուած է Հելիոպոլիսի ընկերութենէն, իբր խաղավայր եւ յետագային յաւելուածներու համար շինուածք մը կառուցման։ 1929ին բարերարը վերջնական եւ մշտնջենական արժէթուղթեր նուիրած է Բարեգործականին 280.000 ֆրանք արժէքով, իբր հիմնադրամ, անոնց եկամուտը տարուէ տարի յատկացնելու համար դպրոցի ծախքերուն։ Արժէթուղթերու կտրօններուն փոխարժէքին 1954 թուականին գոյացած էր շուրջ 1200 եգիպտ. ոսկի։ (Տես Տեղեկագիր Հ.Բ.Ը. Միութեան, նոր շրջան, 1956, պրակ Ա, էջ 8, Գահիրէ)։

Նախապէս յիշեցինք Հելիոպոլիսի ընկերութենէն, Թէլ-էլ-Քէպիր փողոցի վրայ (Հելիոպոլիս) 2513 ք. մեթր գետինը գնուած էր 1 եգիպտ. ոսկի գահեկանի եւ դրամը Ազգ. Միութենէն վճարուած եւ Գահիրէի Միջազգային խառն դատարանի մէջ պաշտօնապէս արձանագրուած է 15 Յունիս 1911, թիւ 3610 թուահամար հաստատագրով։ Նուպարեան վարժարանի շէնքին կապալառուն էր Տոմինիք Լիմոնճելլի ըստ 29 Փետր. 1924 թուականի պայմանագրութեան, զոր Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Եպս. Գուշակեան հաստատած էր 1 Մարտ 1924ին։ Վարժարանի շէնքին երկրորդ յարկի շինութեան պայմանագրութիւնը ստորագրած էր Պօղոս Փաշայի ներկայացուցիչը Միհրան Ղազարոսեան 11 Մայիս 1925ին, ձեռնարկուն Տ. Լիմոնճելլի։ Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի գետնայարկի ճաշարանը կառուցած են կապալառուներ Հայկ Գալանճեան եւ Հայկազուն Շիրինեան ընկերութիւնը, 13 Յուլիս 1932ին ծախքը հոգացուած է Ազգային Միութենէն։

Գահիրէէն, Աղեքսանդրիայէն յետոյ, Եգիպտոսի հայ գաղութին հայաշատ երրորդ քաղաքն Հելիոպոլիսն է. տարիներու ընթացքին հայոց համրանքը աճած էր եւ Նուպարեան Ազգային վարժարանի երկյարկանի շէնքը բարձրագոյն նախակրթարանի մը ստեղծման համար անբաւարար էր։ Ուստի Գահիրէի Ազգ. իշխանութիւնը, ազգապահպանման կրթական այս հաստատութեան կարգաւորութեան համար դիմած էր ժողովուրդին նուիրահաւաքութեան։ Ահա Գահիրէի Թեմական Ժողովի 29 Նոյեմբեր 1957ի բացառիկ նիստին ատենագրութիւնը, որ բացատրուած են կատարուելիք շինութեանց եւ այլ մանրամասնութիւնները։

ԳԱՀԻՐԷԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԸ

Երէկ, Ուրբաթ, 29 Նոյեմբեր 1957, երեկոյեան ժամը 6ին, Ազգային Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ Գահիրէի Թեմական Ժողովի նիստը, նախագահութեամբ Առաջնորդ Սրբազան Հօր եւ ատենապետութեամբ Պ. Հրանդ [illegible]։ Ներկայ էին նաեւ երկու եկեղեցական եւ տասնեւմէկ աշխարհական երեսփոխաններ. Գավալճեան Արշաւիր, Դարբինեան Գրիգոր, Դանիէլեան Պերճ, Դերձակեան Վահէ, Հայրենեան Սամւան, Մալեան Օննիկ, Ղազարեան Դանիէլ, Մարգարեան Յարութիւն, Մարգարեան Նուպար, Շալճեան Կարապետ, Զաքարեան Յակոբ, Գալեան Հրազդան, Սոսոյեան Արա, Տաճեան Լեւոն, Տէմիրճեան Եդուարդ եւ Քէհեայեան Յովհաննէս։

ՕՐԱԿԱՐԳ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՕՆՆԻԿ ԳԸԼԸՃԵԱՆՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. Նուպար Մարգարեան — *Տէր եւ Տիկին Օննիկ Գըլըճեանները Նուպարեան Ազգային Վարժարանի ճաշարանի մը եւ հանգստարանի մը շինութեան համար նուիրած են 10·000 եգ. ոսկի. որուն 5000ը արդէն իսկ վճարած են, իսկ մնացեալ 5000ը խոստացած են վճարել Յունուարի մէջ։ Անոնք կը փափաքին, որ Գ. Յարութիւն Մարգարեան իրենց կողմէ ներկայացուցիչ եւ հսկող ըլլայ վերոյիշեալ երկու սրահներուն շինութեանց աշխատանքներուն ընթացքին։*

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ. ՎՐԺ.Ի ՇՐՋԱՓԱԿԻՆ ՄԷՋ

կատարուելիք շինութեանց մանրամասնութիւնք եւ այս առթիւ ըլլալիք նուիրատուութիւն

Գ. Պերճ Դանիէլեան — *Երբ մենք Թեմական Ժողովէն պահանջած էինք 15·000 եգ. ոսկիի նուիրահաւաքութեան արտօնութիւն, միտք ունէինք այդ գումարը հետեւեալ ձեւով օգտագործել. 5·500 Ե. Ո. Շուպրայի Մանկապարտէզի ճաշարանի շինութեան, 2·500 Ե. Ո. Նուպարեանի համար ինքնաշարժի մը գնում, 6·000 Ե. Ո. Նուպարեանի ճաշարանի եւ հանգստարանի շինութիւն եւ 1·500 Ե. Ո. Գալուստեանի համար ինքնաշարժի մը գնում։ Սակայն, երբ Տէր եւ Տիկին Օ. Գըլըճեանները իրենց նուիրատուութիւնը ըրին, մեր ծրագիրները բոլորովին փոխուեցան։ Որոշեցինք մեր ծրագիրները միացնել, եւ Գ. Հրազդան Գալեան սիրայօժար կերպով յանձն առաւ Նուպարեանի յատակագիծերը պատրաստել։* Adjudication*ի դրինք, եւ ամէնէն յարմար գինը տուաւ* Ets. Lange*ը՝ 23·600 Ե. Ո.։ Ուրեմն, այժմ մեր ծրագիրները կը բաժնուին հետեւեալ ձեւով. 23·600 Ե. Ո. Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի շինութեան, 5·400 Շուպրայի Ազգ. Մանկապարտէզի ճաշարանի շինութիւն, 2·500 Ե. Ո. Նուպարեանի ինքնաշարժի գնում եւ 1·500 Ե. Ո. Գալուստեանի ինքնաշարժի գնում. ընդամէնը՝ 33·000 Ե. Ո.։ Այս գումարին վրայ, արդէն իսկ հաւաքուած է 22·000 Ե. Ո., գոյացած զանազան նուիրատուութիւններէ.*

10·000	Ե. Ո.	*Տէր եւ Տիկին Օննիկ Գըլըճեան*
2·500	»	*Գ. Արմենակ Մէլթէմէճեան*
2·000	»	*Գ. Մանուկ Էթմէքճեան*
1·500	»	*Գ. Պերճ Դանիէլեան*
1·500	»	*Գ. Հրանդ Նաքիպեան*
1·500	»	*Զաղըճեան եղբարք*
500	»	*Ե., Ա. եւ Ա. Գալֆայճեան եղբարք*
500	»	*Գ. Վահէ Դերձակեան*
500	»	*Գ. Յովհաննէս Սիմոնեան*
250	»	*Մ. եւ Վ. Գըզըլեան եղբարք*
250	»	*Տիկին Աննա Նէկիպ Ղալի*
200	»	*Գ. Գարեգին Բաղլայեան*
200	»	*Գ. Արմենակ Կոկանեան*
200	»	*Գ. Լեւոն Տաճեան*
100	»	*Գ. Դանիէլ Ղազարեան*
100	»	*Գ. Նուպար Մարգարեան*
100	»	*Գ. Կարապետ Շալճեան*
100	»	*Գ. Յովհաննէս Քէհեայեան*
22·000	Ե. Ո.	*ընդհ. գումար*

Արդ կը մնայ 11·000 եգիպ. ոսկիի գումար մը։ Հետեւաբար, Գաւ. Ժողովէն կը խնդրենք 15·000 եգ. ոսկիի վրայ մեզի յաւելցնել 18 հազար եգ. ոսկիի վարկ մը եւս, եւ արտօնութիւն՝ որ ձեռնարկենք 11·000 եգ. ոսկիի նուիրահաւաքութեան։

(Տես «Արեւ» օրաթերթը, 30 Նոյեմ. 1957, 3 եւ 5 Դեկտ. 1957, թիւ 11851, 17 Յունիս 1957, Գահիրէ)։

Գահիրէի Ազգային Իշխանութիւնը քաջալերուած ժողովրդային հանգանակութեան առատ արդիւնքներէն, 1958 Մարտ 16ին, Կիրակի օրը, ձեռնարկած է Նուպարեան Ազգ. դպրոցի նոր շէնքին հիմնաքարերուն օրհնութեանը եւ հիմնարկէքին. հոս յարմար կը նկատեմ տալ այս արարողութեանց եւ հանդիսութեանց մանրամասնութիւնները, ինչպէս հրատարակուած եգիպտահայ մամուլին մէջ.

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻ ՀԻՄՆԱՔԱՐԵՐՈՒՆ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԸ

Սրտայոյզ եւ ջերմեռանդ բան մը ունին մեր եկեղեցական հանդիսաւոր արարողութիւնները, մեր սրբազան հայրապետներուն օրհնեալ շարականները. ամէն հայ անդրադառնա կը յուզուի այդ արարողութիւններէն եւ պարտաւորուած կը զգայ այն մեր սրբոց եկեղեցականներուն հանդէպ, որոնք ծառայեր են Հայաստանեայց Եկեղեցիին, անոր մէջ ամփոփելով հայ ազգն ու հայ հայրենիքը։

Այսօրինակ արարողութեան մը ներկայ գըտնուեցաւ Գահիրէի հայութիւնը, երէկ, Կիրակի 16 Մարտ 1958ին, առաւօտեան ժամը 10ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցիին մէջ, եւ յետոյ ալ Հելիոպոլիս՝ Նուպարեան Ազգային Վարժարանի շըրջափակը։

Առաւօտեան ժամերգութենէն ետք, հոն ազգայիններու, Ազգային Իշխանութեան անդամներուն, Ազգային Վարժարաններու ուսուցիչ-ուսուցչուհիներու ներկայութեան, եկեղեցւոյ գաւիթ մտաւ այն շքախումբը, որ Առաջնորդ Սրբազան Հօր, քահանայից դասին եւ չորս կնքահայրերու ընկերակցութեամբ բերաւ Նուպարեան Ազգային Վարժարանի նոր կառուցուելիք շէնքին հիմնաքարերը, որոնցմէ իւրաքանչիւրը կը կրէր մեր Եկեղեցւոյ չորս մեծանուն սուրբերուն անունները — Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ որուն կնքահայրն էր ազգային բարերար Գ. Օննիկ Գալըստանեան, որուն յառաջացեալ տարիքին պատճառաւ հիմնաքարը վերցուցած էր իր կրտսեր որդին՝ Գ. Արամ, Ս. Սահակ Պարթեւ՝ որուն կնքահայրն էր Գահիրէի Թեմական Ժողովի ատենապետ Գ. Հրանդ Նաւասեան, Ս. Մեսրոպ Մաշտոց՝ որուն կնքահայրն էր Գահիրէի Քաղաքական Ժողովի ատենապետ Գ. Գէորգ Դանիէլեան եւ Վարդան Մամիկոնեան, որուն կնքահայրն էր Գահիրէի Թեմական Ժողովի անդամ Գ. Մակար Երմէքճեան։

Շքախումբը, շարականներու ընկերակցութեամբ եկաւ եւ, դէմքը ժողովուրդին, կեցաւ խորանին առջեւ, ուր եւ տեղի ունեցաւ օրհնութիւնը։ Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, Ս. Միւռոնը երեք անգամ Աղաւնիէն պարպելէ ետք, միւս շարականներու երգեցողութեամբ, [illegible] ակոս խաչանիշ գծեց Ս. Միւռոնով իւրաքանչիւր հիմնաքարի վըրայ, եւ այս արարողութեան կը յաջորդէր շարական մը՝ ի փառս այն սուրբին, որուն անունը կը կրէր հիմնաքարը։

Երբ վերջացաւ այս սրբազան արարողութիւնը, երբ լռեցին մեր եկեղեցւոյ հոգեպարար շարականները, խօսք առաւ Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, եւ ըսաւ.

«Մեր ազգային գոյութեան ամենամեծ հիմնաքարն է Հայ ժողովուրդին հաւատքն ու այն համոզումը, թէ Եկեղեցին եւ Դպրոցը, Հայոց հա՜ւատքն ու գիր-գրականութիւնը որքան ատեն որ կայ, կայ նաեւ Հայ ազգը, կայ նաեւ Հայ ժողովուրդը։

«Եւ ահա այս իսկ պատճառաւ, այսօր մեր գաղութը կ'ապրի տօնական եւ հանդիսաւոր օր մը։ Արդարեւ, Ազգային Իշխանութիւնը յախուռն քայլ մը առաւ, ինքզինք ծանր պատասխանատուութեան մը տակ դրաւ. բայց քաջաբար առաջ անցաւ, եւ բացարձակապէս համոզուած որ իր այս որոշումը կենսական էր եւ գործը պէտք էր մեր ազգայնոց սրտին եւ անոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական լայն բաժինը պիտի բերէին այս գեղեցիկ, պատուաբեր եւ ազգանուէր ձեռնարկին։ Եւ Ազգային Իշխանութիւնը չէր խաբուած. իր առաջին քայլին իսկ գեղեցիկ անակնկալ մը ունեցաւ. մեր գաղութին պատուաւոր զաւակներէն Տէր եւ Տիկին Օննիկ եւ Էլիզ Գալըստանեանները, ինքնաբուխ կերպով, առանց այլոց թելադրանքին, իրենց որոշումը հաղորդեցին, թէ իրենք այս գեղեցիկ ձեռնարկին քաջալերը կը հանդիսանան, քանի որ իրենք, ինչպէս մեր նախնիքները, համոզուած էին, որ առանց մեր Եկեղեցիին, եւ առանց մեր դպրոցին, մեր ազգին գոյութիւնը վտանգուած կ'ըլլայ։ Եւ այս պատճառաւ, սիրով եւ յօժարակամ, իրենց գնահատանք եւ քաջալերանք, այդ ձեռնարկին կը նուիրեն 10.000 եգ. ոսկիի գումար մը. օրհնեալ ըլլան անոնք։

«Եւրոպացի մարդ մը, ատեն մը շատ կ'ըսէր, թէ ինչ է կեանքը. ունայնութիւն. քանի որ հարուստ եւ աղքատ, զօրաւոր եւ բախտաւոր, միեւնոյն վերջնականութիւնը ունին. ամէն ինչ ժամանակաւոր է կեանքին մէջ, ամէն ինչ պարապ է այս կեանքին մէջ։ Եւ այդ պարապութիւնը լեցնել, կ'ըսէր, կարելի է բարեգործութեամբ։ Գալըստանեան ամոլը կ'ուզեն այդ պարապութիւնը մէկ մասով լեցնել իրենց բարեգործութեամբը, եւ վըստահ ենք որ անոնք աւելին պիտի շարունակեն այդ պարապութիւնը լեցնել, քանի որ բոլոր անոնք որոնք բարեգործութեան համը կ'առնեն անգամ մը, չեն դադրիր զայն շարունակելէ։

«Տէր եւ Տիկին Օ. Գալըստանեաններու այս ազնուական ժեսթը, անշուշտ իրենց այս գաղութին հոգեւոր պէտքը, չէի կրնար անտարբեր թողուլ.

հետեւաբար, դիմեցի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա.-ի որ անձամբ ճանչցած էր բարերար մօրը, Եղիսաբեթ իր այցելութեան ընթացքին, որովհետեւ վերջինս, գնահատել այս գեղեցիկ գործը եւ ուրախութիւն պատճառել բարերարներուն.

«Ուրախ եմ որ առաջարկս ընդունուած է Վեհափառ Հայրապետին կողմէ, եւ այդ [illegible] հեռագրով մը խնդրուած, դժբախտաբար, տարիներէն ետք առաջացած Օրհնութեան Կոնդակը, տակաւին, առաջին պատճառ մը չէ, որ այսօր եմ չկարողացայ Գ. Օ. Պէրպէրեանին կտակը Լուսաւորչի Ս. Կարգի ազգամանդական շրջանակով, որպէսզի, ինչպէս որ Վեհափառը կը գրէ յանձնէ, գալ կրէ երկար տարիներ եւ արժանի ըլլայ այդ գին երախտագիտութեան, եւ Հայրապետին ըղձանքներին.

«Ուրեմն, յանուն այդքն Վեհափառ Հայրապետին, յանուն Ազգային Իշխանութեան եւ յանուն մեր ժողովուրդին արտայայտած փափաքով կը շնորհաւորեմ եւ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ, եւ կը մաղթեմ որ Տէրը երկար կեանք եւ առողջութիւն պարգեւէ բարերարին, որ բարիք գործելով արժանացած էր կեանքը, յիշուելու արժանի ըլլայ եւ կեանքին պարտքը բարեգործութեամբ լեցնէ»։

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած այս արարողութենէն ետք, Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, քահանայից եւ դպրաց դասերը, Ազգային Իշխանութեան անդամները, Ազգային Վարժարաններու ուսուցիչ-ուսուցչուհիները, բարերար անդամները եւ հանրութիւնը ինքնաշարժներով գացին Հելիոպոլիս՝ Նուպարեան Ազգային Վարժարան, ուր յառաջագոյն պատրաստութիւններ տեսնուած էին ընդունելու եւ անդրադառնալու համար հասարակութիւնը։

Այստեղ եւս արարողութիւնը սկսաւ բեմին վրայ, ուր տեղ գրաւեցին Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, քահանայ հայրերը, շատ ծերահասակները՝ յանձին ԳԳ. Օննիկ Պէրպէրեանի, Հրանդ Նաւասարդեանի, Գէորգ Դանիէլեանի եւ Մանուէլ Էօմէրճեանի, ինչպէս նաեւ դպրաց դաս ու Նուպարեան Ազգային Վարժարանի բարերարաց կողքի աշակերտ-աշակերտուհիները որոնք, իրենց երկարամեայ սիրելի ուսուցչին Գ. Ղազարոս Ղազարոսեանի ղեկավարութեամբ, շարականներ կ'երգէին։

Սրբազան Հայրը բեմէն իր աղօթքը կատարելէ ետք, թափօրով շարք հիմնաքարերը տարին եւ զետեղեցին հիմերուն մէջ. մինչ թափօրին ճամբան եզերած էին ձեռք-ձեռքի առած Հ.Մ.Ը.Մ.-«Նուպարի» արիներն ու արենոյշները։

Թափօրին վերադարձէն ետք, երգչախումբը «Հայր մեր» երգեց, որուն յաջորդեց յիշատակարանին ընթերցումը Սրբազան Հօր կողմէ, յիշատակարան, որ պիտի զետեղուի շէնքին հիմքերուն մէջ, եւ զոր ստորագրեցին Առաջնորդ Սրբ. Հայրը, քահանայ հայրերը, Թեմական ժողովի անդամները, Պէրպէրեան Թամրի բարերարը, ճարտարապետը, կապալառուն եւ շինութեան հսկիչ Ցանձնախումբը։ Արդեօք աւելի լաւ պիտի չըլլա՞ր, եթէ գալ ստորագրէին նաեւ [illegible] անունները, ինչ որ ուսուցչութեան հանդէպ յարգանքի երեւոյթ մըն ալ պիտի ըլլար։

Ահաւասիկ այդ յիշատակարանը.

«Յամի Տեառն 1958 եւ ի տոմարական թուականիս մերում ՌՆԷ-ՌՆԸ 1407-1408, ի Հայրապետութեան Ամենայն Հայոց Տեառն Տեառն Վազգէնայ Առաջնոյ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի, ի Պատրիարքութեան Սրբոյ Երուսաղէմի Տեառն Տիրանայ Սրբ. Արքեպիսկոպոսի, ի Պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ Տեառն Գարեգինի Սրբազան Արքեպիսկոպոսի եւ յԱռաջնորդութեան Հայոց Եգիպտոսի Տեառն Մամբրէ Սրբազան Արքեպիսկոպոսի եւ ի նախագահութեան Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան – Եգիպտոս եւ Սուրիա – Գամալ Աբտէլ Նասէրի, կառուցաւ կրթական յարկս այս շէնք, որ անուանեալ կոչի Նուպարեան Ազգ. Վարժարան, արդեամբք եւ ծախիւք կրթասէր աղայից որ ի մայրաքաղաքիս յԵգիպտոս ի Գահիրէ, վերին տնօրէնութեամբ Ազգային Իշխանութեան եւ Հոգեւոր Ցանձնախումբի, որոց անուանքն կան արձանագրեալ ստորեւ յիշատակարանիս եւ ճարտարապետութեամբ Հրաչեանի Գալեան, այսօր է որ տասն եւ վեցերորդ որ ամսեանն Մարտի, եւ ի Կիրակիին Դատաւորի եւ յաւուր Սրբոյ Պատարագին եղեւ հանդիսաւոր հիմնարկէք ի նորոյ կառուցանելի Նուպարեան Ազգային Վարժարանս ձեռամբ Առաջնորդին Հայոց Եգիպտոսի Տեառն Մամբրէի Սրբ. Արքեպիսկոպոսի եւ ի ներկայութեան Անդամոց Գաւառ. Ազգային Իշխանութեան եւ խուռներամ հաւատացելոց Ազգիս Հայոց որ ի Գահիրէ եւ զետեղեցան չորեքին անկիւնքն քարեղէնք յանուն սրբոյ հօրն հաւատոյ Գրիգորի Մեծի Լուսաւորչին, եւ զոյգ լուսաւորչացն մերոց Սրբոյն Սահակայ Պարթեւ Հայրապետին եւ Սրբոյն Մեսրոպայ երանաշնորհ Վարդապետին եւ պաշտպանին հաւատոյ մերոյ Սրբոյն Վարդանայ քաջակերտով զօրավարին Հայոց ի տանէն Մամիկոնէից, որ եւ թաղեցաւ այս գիր յիշա-

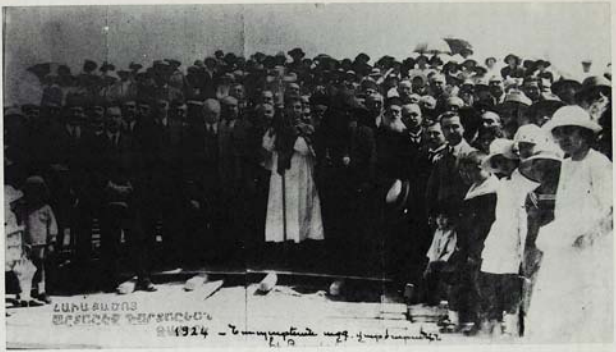
1924 – Նուպարեան ազգ. վարժարանին

Հելիոպոլիսի Նուպարեան Ազգային դպրոցին հիմնարկէքը, ձախէն՝ Թորգոմ Արք. Գուշակեան, Յարութիւն Էֆ. Սարգիսեան, Բարսեղ Պալըգճեան, Լեւոն Խնասմեան եւ Լեւոն Փիրզադեան։

տակի աղօթքը Վեհին Սրբոյն Սահակայ Հայրապետին.

«Տացէ մեզ ամենեցուն Տէրն եւ Տուիչն բարեաց տեսանել բարեաւ զկատարումն ընթացից ի յառաջադիմութիւն մտաց եւ հոգւոց զաւակաց ազգիս Հայոց եւ հայցել Ամենակալէն խաղաղութիւն Աշխարհի ազգաց եւ ի շինութիւն եւ շինութիւն Հայրենեաց մերոց եւ Ազգիս Հայոց»։

Երգչախումբին կողմէ երգուած «Մեր Հայրենեաց Հողի Վարդանանքն եք», Առաջնորդ Սրբազան Հայրը խօսք առաւ հետեւեալ կերպով.

«Հանդէսներ կան, որոնք ամբողջութեամբ կը գրաւեն մարդուս էութիւնը, մարդուս մէջ կ'արթընցնեն ազգասիրական եւ հայրենասիրական ըզգացումները, զգացումներ, որոնց շնորհիւ ազգային գիտակցին մը կը զգենուն այդ հանդէսները, եւ այդ իսկ պատճառաւ անոնք սիրելի եւ հաճելի են ազգերուն եւ ժողովուրդներուն։ Ահա այս է պատճառը, որ մենք այսօր այսքան խանդով եւ ոգեւորութեամբ հոս ներկայ ենք։

«Կը խորհիմ թէ ոչ մէկը մտածեց անոր տեղի տուող պատճառներուն մասին։ Մէկ հանդէս չի կրնար մարդուս ազգասիրական եւ հայրենասիրական զգացումներուն սնունդ տալ. այսօրուան այս հանդէսը ազգային գիծ մը կը զգենու, որովհետեւ ան կը խօսի մեր մտքին, մեր սրտին, մեր հոգիին, եւ մեզի մտածել կու տայ մեր այն փառաւոր անցեալին մասին, որ մերը եղած է, մերն է այժմ, եւ մերը պիտի ըլլայ ապագային։

«Հայ ժողովուրդը փորձառութեամբ տեսած է, որ Հայ ազգին կեանքին մէջ մեծ դեր խաղացած են գիրքն ու եկեղեցին. մեր գիրքն ու եկեղեցին միայն աղօթատեղի եւ աղօթելու տեղ չեն եղած մեզի համար, այլ անոնք շտեմարան մը մեր ազգային բոլոր բարիքներուն, մեր սովորութիւններուն, մեր աւանդութիւններուն եւ մեր կատարելութիւններուն, ու մանաւանդ անոնցմէ ետքը, Հայ գիրքն ու եկեղեցին եղած են մեր ազգային գոյութեան պահպանութեան զօրաւորագոյն ազդակը մեր տագնապի եւ դժուարութեանց օրերուն։ Մենք այսօր, արտասահմանի մէջ, մեր կեանքը վստահած ենք երկու հաստատութեանց – Հայ գիրքին ու Հայ եկեղեցիին։ Այն ինչ անցեալին մէջ չէն ըրած մեր պապերը, մեր զինուորական դէմքերը, մեր պետականութիւնը, ըրած են մեր գիրքն ու մեր եկեղեցին։ Արիւնարբու հորդաներ անցան մեր երկրէն, աւերակի վերածեցին մեր շէն գիւղերն ու քաղաքները, կոտորեցին մեր խաղաղ ժողովուրդը, անտէրունջ ըրին զայն, եւ կարծեցին որ վերջնակէտը դրին Հայ ազգային կեանքին։ Սակայն, չկրցան քանդել Հայ եկեղեցին եւ Հայ վարժարանը, չկրցան Հայուն սրտէն հանել Հայ հաւատքը ու մտքէն խլել զարգանալու ձգտումը։

Այս համոզումով, այս հաւատքով էր, որ Քաղաքական ժողովի անդամները անայլայլ, Թեմական ժողովի որոշումները, ինչպէս նաեւ եկեղեցիին մէջ, կը կրկնեմ նաեւ հոս, յախուռն քայլ մը առին, իրենք զիրենք դնելով 33.000 ոսկիի պատասխանատուութեան մը տակ։

«Քաղաքական ժողովը այդ յախուռն քայլը առաւ ապաւինելով մեր սրտին, ճանչնալով մեր համբերող ժողովուրդին առատաձեռնութիւնը։

Թեմականը հրահանգեց ազգային նուիրահաւաքութեան ձեռնարկել։ Եւ ինչ մեծ խանդավառութիւն մը եղաւ, եւ առաջին քայլին իսկ գոհեցուցիչ եւ խանդավառեցուցիչ արդիւնք առին, երբ Պուրճհամուտեան թաղը արտաքոյ կերպով 10.000 ոսկի նուիրեց եւ ժողովուրդին մաս մը այդ գումարը բարձրացուց 23.000ի։ Այսպէս Քաղաքականը իր ձեռքին մէջ ունի ժողովուրդին լուման, ժողովուրդին սիրոյ՝ բարերարող ազգին, եկեղեցիին եւ կրթական յարկերուն համար։

«Սակայն, մեզի պէտք է 33.000 ոսկի. տակաւին այդ գումարը ամբողջացնելու համար պէտք ունինք 10.000 ոսկիի. չենք յուսահատիր սակայն, ձեր վրայ կը նայինք, ձեր վրայ կը նայինք եւ նոր երախտիքներ կը սպասենք։

«Զոհաբերող ժողովուրդ Հայոց, դո՛ւն ամէն անգամ այդպէս եղած ես։ Ահա այս է պատճառը, որ մենք կը կառուցանենք այս վարժարանը, որուն յատակագիծը պատրաստած է Թեմական ժողովի անդամ Պ. Հրաչեան Պայեան, որ օժտուած է ճարտարապետական անհատական կարողութիւններով. վարժարան մը որ պատիւ պիտի բերէ Լիբանանի Հայոց եւ առաւել եւս Հէլիոպոլսոյ Հայոց։

«Այսօր, երբ այսքան խանդավառութեամբ կը կատարենք այս բարիքին հիմնարկէքը, անոր պաշտպանութիւնը կը յանձնենք մեր սուրբերուն – մեր առաջին Հայրապետ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչին, մեր լուսաւոր Հայրապետ Ս. Սահակ Պարթեւին, մեր մտքին լուսաւորիչ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի եւ մեր հաւատքի անսասան պաշտպան Ս. Վարդան Մամիկոնեանին։ Անոնց անունով թաղեցինք հիմերուն մէջ յիշատակի գիրը։ Կ'ըղձանք, կը հաւատանք, որ անոնց կենդանի մարմինները պիտի փոխանցորդութեան եւ պիտի հովանաւորեն մեր այս հաստատութիւնը. ահա ա՛յս է այսօրուան մեր խանդավառութեան պատճառը, եւ այս օրը կը

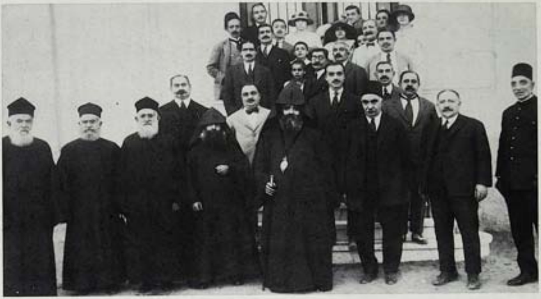

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԵՆԷՆ ՆԿԱՐ ՄԸ – 1925

Ա. կարգ, ձախէն աջ. Գրիգոր Քհնյ. Զուվանճեան, Ղեւոնդ Քհնյ. Տէր Նահապետեան, Յարութիւն Քհնյ. Սարգիսեան, Թորգոմ Արք. Գուշակեան, Միհրան Ղազարոսեան, բժ. Սարգիս Բ. Ժամկոչեան։ Բ. կարգ, բժ. Արմենակ Ազատեան, Զարեհ Փէնէճեան, Յակոբ Գալփաքեան, Աւետիս Արգարեան, Մարգար Զօլաքեան, Արտաշէս Գույումճեան։

նկատմամբ սառնասրտութեան, հանդուրժողութեան [illegible] մը։

«Սիրելի՛ հա՛յ ժողովուրդ, եթէ կ՚ուզես իբրեւ ազգ, իբրեւ ժողովուրդ ապրիլ, եթէ կ՚ուզես տեղ գրաւել ուրիշ ազգերու կարգին, նա՛խ սորվէ քու [illegible] եւ գողերդ, ամէն անգամ քար մը առնելով անոնց գլխուն վրայ։

«Սիրելի՛ս, եթէ ա՛յս է իրողութիւնը, ձեզ կը պատուիրեմ, որ ուղղամտութեամբ եւ համերաշխօրէն, [illegible] մեր լուսաւոր ապագայ, որպէսզի ապրի եւ տեւէ Հայոց անմահ ժողովուրդը»։

«Այսօր, երբ այս պահը կ՚ապրինք, չենք կըրնար մոռնալ այս պատմական եղելիքը. այս երկար տարիներ ապրեր ենք, վարժեցուցած ժողովուրդին եւ կառավարութեան մէջը, հովանին, եւ այսօր, տարուէ եւս մեր մէջն կը տիրապետէ այդ կապերը եւ ի խորոց սրտի կը գոչենք. կեցցէ՛ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան մեր սիրելի Նախագահը՝ Կամալ Ապտել Նասէրը, կեցցեն արաբ եւ եգիպտացի ժողովուրդները, որոնց հետ պիտի աշխատինք այս երկրին յառաջդիմութեան եւ կառուցման։

Սրբազան Հօր այս խօսքերէն ետք, Գահիրէի Թեմական Ժողովի ատենապետ Պ. Հրանդ Նահաբեան խօսք առաւ եւ ըսաւ.

«Քաղաքակրթուած ազգերուն համար ամենաբարձր առաքինութիւնը ազատագրութիւնն է, որուն համար ամէն զոհողութիւն կ՚ըլլայ, որուն համար ազգին բոլոր որդիները՝ նիւթական, ֆիզիքական, մտաւորական՝ կը պատրաստուին, եւ այս զոհողութեան առաջադրութեամբ է որ ազգերը իրենց արժանի տեղը կը գրաւեն ազգաց պատմութեան մէջ։

«Հայ ազգն ալ պատմական մեծ ազգ մը եղած է, դարերու ընթացքին մեծամեծ զոհողութիւններ ըրած է ան, պահելու համար իր գիրն ու գրականութիւնը։

«Ներկայ պայմաններուն տակ, մեր ազգայնութեան պահպանումը կարելի է ամէն միայն մէկ միջոցով — բազմացնել մեր վարժարաններուն թիւը եւ բարձրացնել անոնց մակարդակը։

«Իւրաքանչիւր հայկական վարժարան սփիւռքի մէջ մեր հոգեկան հայրենիքն է. հայ վարժարանը պզտիկ Հայաստան մըն է, ուր հայ մանուկը իր ազգութիւնը, իր աւանդական ազնուութիւնները կը սորվի, հա՛յ կը մնայ, հա՛յ կը զգայ, հայու նկարագիր, հոգի կը ստանայ։

«Ազգային Իշխանութիւնը վստահ է նաեւ, որ ա՛յս է մեր համոզումը. եւ վստահ եմ, որ Ազգ. Իշխանութիւնը յարատեւօրէն պէտք բարձրացնէ Եգիպտոսի հայ վարժարաններու մակարդակը եւ պէտք ձեռնարկէ նոր ծրագիրներու գործադրութեան, մեր ուսանողութեան արժանի տեղ մը տալու համար իր եգիպտացի եղբայր ուսանողներուն կողքին, լաւագոյնս ծառայելու մեր սիրելի Եգիպտոսին եւ աշխատելու անոր վերելքին։

«Սիրելի ժողովուրդ, պէտք է ամէնք մեր կըրթական գործին, արժանաւոր յաջորդները ըլլալու համար մեր նահատակներուն եւ մեր մարտիրոսներուն»։

Ապա, բեմ բարձրացաւ Գահիրէի Թեմական Ժողովի Բ. Ատենապետը Պ. Յարութիւն Մարգարեան եւ արտաբերելով կարդաց ուղերձ մը.

Մեծարգոյ Տիարք Ներկայացուցիչներ
Արաբ-Միաց. Հանրապետութեան Նախագահին
Ազնիւ Տիկիններ, Օրիորդներ եւ Պարոններ,

Եգիպտահայերուս համար երջանիկ առիթ մըն է, այսօր մեր շուրջը հաւաքուած, նոր կրթական յարկի մը հիմնարկէքը կատարել։

Մեր համայնքին խումբ մը ազնիւ ազգայիններ ձեռնարկեցին Հէլիոպոլսոյ գաղութը օժտել արդիական նոր վարժարանով մը, գոյութիւն ունեցող Նուպարեան Վարժարանին տեղ, որ 1924ին հիմնուած, այլեւս գոհացում չի տար Հէլիոպոլսոյ հետզհետէ աճող գաղութին պահանջներուն։

Եգիպտոսի Յեղափոխական Կառավարութիւնը լծուած է երկրին բարեկարգութեան գործին, ի գործ դնելով հսկայական ճիգեր եւ իրագործելով շատ կարճ ժամանակի մէջ անհրաժեշտ նուաճումներ, որոնց մասին կարելի չէր իսկ երազել նախապէս։

Մեր համայնքի ազնիւ ներկայացուցիչները, մղուած պետութեան ցոյց տուած օրինակէն, չուզեցին ետ մնալ յառաջդիմական նուաճումներէն եւ որոշեցին գործի անցնիլ եւ գոհացում տալ գաղութին պահանջին։

Այս նոր կրթական յարկին մէջ մեր մատղաշ սերունդին պիտի ջամբուին, դաստիարակութեան նորագոյն մեթոտով, ազնուագոյն զգացումները եւ բարոյական սկզբունքները որոնք կը մղեն Յեղափոխական Կառավարութեան ճիգերը, որպէսզի անոնք դառնան գիտակից, պատուաւոր եւ երախտապարտ քաղաքացիները այս երկրին եւ աշխատին անոր բարոյական ու նիւթական վերելքին։

Եգիպտոսի հայերս չենք մոռցած այն սեւ օրերը եւ հալածանքները բռնակալներու, որոնք մեզ նետեցին այս օրհնեալ հողին վրայ։

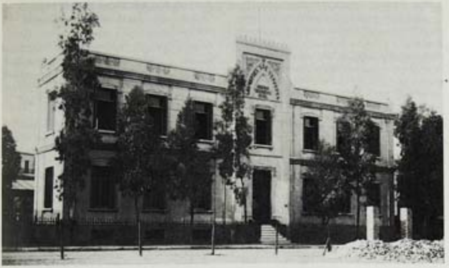

Նուպարեան Ազգային վարժարանի շէնքը (1926)։

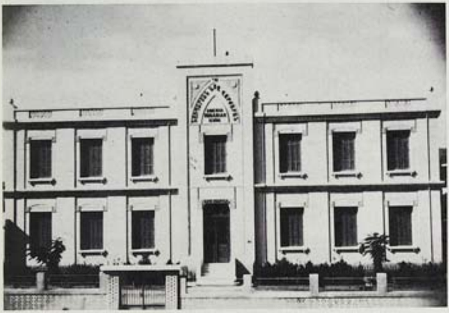

Այս հիւրընկալ երկրին մէջ, մենք վայելած կառավարութեան բարեացակամութեամբ եւ եգիպտացի ժողովուրդին անկեղծ վերաբերումը, որոնց շնորհիւ մեր գաղութը կրցաւ քիչ ժամանակի մէջ ըլլալ օգտակար տարր մը դառնալով իր սրտին խորը երախտագիտութեան անկեղծ եւ անսահման զգացում մը եւ կը նկատէ Եգիպտոսը իր երկրորդ հայրենիքը, որուն համար ամէն հայ պատրաստ է իր գոհողութեան բաժինը բերելու, անոր փառաւոր ապագան կերտելու գործին։

Կեցցէ՛ Եգիպտոսը, իր ժողովուրդը, կեցցէ՛ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը, իր արիասիրտ Նախագահը եւ Դուք՝ իր մեծարգոյ ներկայացուցիչները։

Հուսկ ուրեմն, բեմ հրաւիրուեցաւ Կրթական Նախարարութեան Հելիոպոլսոյ Գրասենեակի Տընօրէնութեան ներկայացուցիչը որ, շնորհաւորելէ ետք այս ձեռնարկին յաջողութիւնը, ջերմօրէն ողջունեց եգիպտահայ գաղութը, իբրեւ հարազատ եղբայրները արաբ ժողովուրդին, իբրեւ հարազատ զաւակները արաբական հայրենիքին։ Ան իր խօսքը վերջացուց, յայտնելով թէ իբրեւ Կրթական Նախարարութեան մէջ պաշտօնատարը, կը խոստանայ նախարարութեան անունով, ամէն միջոցաւ, եւ որեւէ ատեն օգնել հայ համայնքին կըրթական գործերուն, որովհետեւ արաբական հայրենիքին հայ զաւակները, իրենց արաբ եղբայրներուն հետ ձեռն ձեռքի տուած իրենց այս հայրենիքը առաջնորդեն յաղթանակէ յաղթանակ։

Այս հանդիսութիւնը փակուեցաւ Սրբազան Հօր Պահպանիչով եւ հաւաքաբար երգուած Հայր Մերով, եւ ժողովուրդը ցրուեցաւ վստահ, որ արաբական այս ազնուական հողերուն վրայ, ինք երբեք պիտի չկորսնցնէ իր հայրենիքն ու Ս. Էջմիածինը իր սրտին մօտ ու մտքին մէջ ունենալու կարելիութիւնը։

(Տես «Արեւ» օրաթերթ, 21 Մարտ 1958, Գահիրէ։ Տես նաեւ «Յուսաբեր» օրաթերթ, 17 Մարտ 1958)։

* * *

Նուպարեան դպրոցի շէնքին կառուցման համար գոյացած էր 10.000 եգ. ոսկիի պարգեւ մը։ Ազգային Բարեգործական Ժողովը Ստեփան Լուսինեանը Եւրոպա ղրկած է, որպէսզի Նուպարեան գերդաստանի անդամներէն խնդրէ իրենց նիւթական աժակցութիւնը։ Ահա հաղորդագրութիւնը Գահիրէի Ազգ. Թեմական Ժողովի 29 Դեկտ. 1959ի նիստին այս հարցին բարւոք կարգադրութեան առթիւ.

Երէկ երեկոյ ժամը 8.30ին, Ազգ. Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ Թեմական Ժողովի նիստը՝ մասնակցութեամբ մէկ կրօնական եւ 14 աշխարհական երեսփոխաններու։ Ժողովին կը նախագահէր Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, որուն աղօթքով բացուեցաւ ժողովը։

Ժողովի Ատենապետ Պր. Հրանդ Նորիկեանի այն յայտարարութենէն ետք որ օրինական մեծամասնութիւն գոյացած է, ժողովականները անցան օրակարգի հարցերու քննարկման։

Նախորդ ժողովի ատենագրութեան ընթերցումէն ու վաւերացումէն ետք, խօսք առնուեցաւ Սըրբազան Հօր որ հանգամանօրէն ներկայացուց Պր. Ստեփան Լուսինեանի դէպի Եւրոպա կատարած ուղեւորութեան նպատակն ու արդիւնքը։ Նախ ան արտայայտուեցաւ Պր. Ստեփան Լուսինեանի ընծայած բարոյական օժանդակութեան մասին, յատկապէս այն գործերուն մէջ, որոնց կառավարութեան մօտ որոշ աշխատանքներ կ'ենթադրէին։

Ապա ան խօսեցաւ Պր. Լուսինեանի վերջին եւ շատ կարեւոր գործին մասին եւ ըսաւ.

Երբ որոշուեցաւ Նուպարեան Վարժարանի գեղեցիկ շէնքին կառուցումը, նոյն ատեն որոշուեցաւ որ այդ շէնքին անունին ալ մէկ գումար յատկացուի այդ նպատակին, այլ անհրաժեշտ ծախսերը հոգալուն համապատասխանութեամբ։ Սակայն շէնքին կառուցումէն վերջ 10.000 ոսկիի պարգեւ մը կը մնար։ Նկատելով որ Վարժարանը կը կրէր Նուպարեան անունը, Բարեգործական Ժողովը խնդրեց Պր. Ստեփան Լուսինեանէն որ Եւրոպա մեկնելով որոշ նուիրատուութիւններ ապահովէ Նուպարեանի հարազատներէն։ Պր. Լուսինեան Զուիցերիա, Պելճիքա եւ Ֆրանսա մեկնելով դիմումներ կատարեց բարերարներուն եւ անոր աշխատանքները փայլուն յաջողութեամբ պսակուեցան։ Արդարեւ, ան հետեւեալ անձերէն ապահոված է 10.900 եգ. ոսկիի պատկառելի գումար մը.

	եգ. ոսկի
Տիկին Նեվզիկ Նուպար	5000
Զարեհ Պէյ Նուպար	4000
Տիկին Յուդիթա Նուպար	1000
Տիկին Իւէթ Շիֆով	300
Տիկին Զամքերթեան	300
Մարի Աստղիկ Նուպար	300

Սրբազան Հայրը ջերմ խօսքերով գրուատեց Պր. Լուսինեանի արդիւնաւէտ այս աշխատանքը եւ առաջարկեց որ մասնաւոր գնահատութեան մը արժանացուի ատենագրութեան մէջ, իսկ Թեմական Ժողովը քաջալերական վարձատրութեան մը ընէ անոր։

Ժողովականները երկարատեւ ծափերով ողջունեցին այս յաջողութիւնը։

Պր. Նուպարեան իր կարգին խօսք առնելով երկրորդեց Սրբազան Հօր գրուատիքները եւ առաջարկեց որ Ժողովին գնահատանքի մասնաւոր գիր մը յանձնուի Պր. Լուսինեանին, ինչպէս նաեւ շնորհակալական նամակներ յղուին նուիրատուներուն՝ որոնք գնահատելով այսպէս կատարուած ազգային ճիգերը, իրենց դրական վստահութիւնը յայտնած են Ազգ. Իշխանութեանց։

(Տես «Արեւ», 1959, ԽԵ. տարի, Թիւ 12484, 30-12-1959 եւ «Յուսաբեր» օրաթերթ, 31 Դեկտ. 1959 եւ 7 Յունուար 1960, Թիւ 235)։

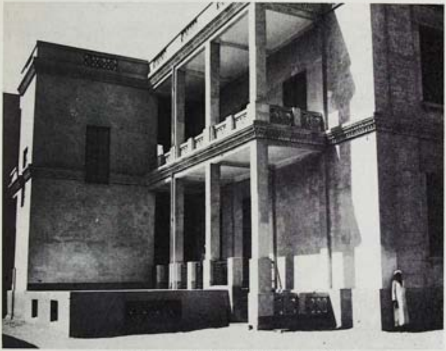

Նուպարեան Ազգային Վարժարանի շէնքին ներքին ճակատը (1926)։

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Եգիպտահայ գաղութը հպարտութեամբ լեցուելու առիթ մը եւս ունեցաւ արդարեւ.— Նուպարեան Ազգային Վարժարանի նորակառոյց շէնքն է առիթը։

Անցեալ Կիրակի, 15 Մարտ 1959, առաւօտեան ժամը 11ին, վարժարանին ընդարձակ շրջափակը լեցուած էր խուռն բազմութեան մը, ներկայ ըլլալու համար նորակառոյց շէնքին բացման հանդիսութեան, որուն կը նախագահէր Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, ներկայ էին նաեւ Կրթական Նախարարութեան ներկայացուցիչը Հասան Ալի եւ նոյն նախարարութեան Գահիրէի հիւսիսային շրջանի տեսուչներ ՊՊ. Մահմուտ էլ Եուզի եւ Իբրահիմ Սաիտ. Թեմական ժողովի ատենապետ Պ. Հրանդ Նազլեան, Քաղաքական ժողովի ատենապետ Պ. Պէրճ Դանիէլեան, Ազգային Երեսփոխաններ, Հոգաբարձութեանց եւ Խնամակալութեանց անդամներ։

Հանդիսութիւնը սկսաւ Առաջնորդ Սրբզ. Հօր խօսքով, որով ան իր խօսքը ուղղելով Կրթական Նախարարութեան ներկայացուցիչին, շնորհակալութեան եւ երախտագիտութեան զգացումը յայտնեց մեր գաղութին հանդէպ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան խոհուն կառավարութեան, անոր սիրելի Նախագահին եւ արաբ մեծ ժողովուրդին։

Սրբզ. Հօր այս խօսքերուն արաբերէն թարգմանութիւնը կարդաց Տոքթ. Անդրանիկ Թէլէեան։

Ապա խօսեցաւ Գահիրէի Թեմական ժողովի ժրաջան ատենապետ Պ. Հրանդ Նազլեան, որ վեր առաւ եգիպտահայ գաղութին գիտակցութիւ-

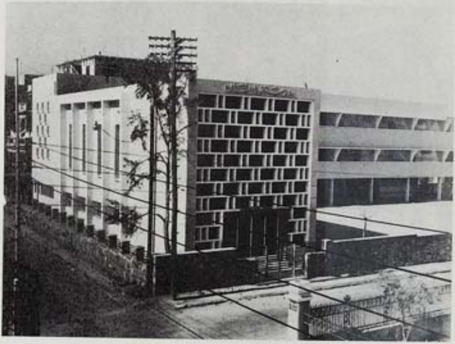

Հելիոպոլիսի Նուպարեան վարժարանի արդի շէնքը։

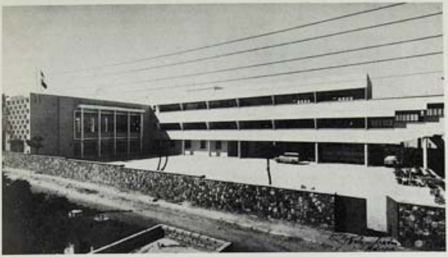

Հէլիոպոլիսի Նուպարեան վարժարանի շէնքը։

նը, իր աջակցին գործերուն վերաբերեալ եւ Նուպարեանի այս շէնքը եղիպտահայ գաղութի սիրոյ եւ երախտագիտութեան կոթողը կոչեց։

Ապա, պաշտօնական շրջախումբը ուղղուեցաւ վարժարանին մուտքը, ուր բացման ժապաւէնը կտրեց Կրթական Նախարարութեան ներկայացուցիչ Պ. Հասան Ալին։ Վարժարանին նորակառոյց շէնքը պտտելէ ետք, նախարարութեան ներկայացուցիչները մեկնեցան, իսկ ներկայ հասարակութիւնը շարունակեց շրջիլ արդիական պահանջներուն համաձայն շինուած այս գեղակերտ շէնքին մէջ, զոր տեսնողը անկարելի է, որ երախտագիտական զգացում մը չունենայ բարերարներ Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պըլըգըտանեաններու հանդէպ, որոնց առատաձեռն նուիրատուութեան շնորհիւ է, որ կանգնեցաւ ընդարձակ սրահն ու ճաշարանը, անկարելի է, որ մարդ շնորհակալութեան խօսք մը չարտայայտէ հանդէպ Թաղական Ժողովի նախագահ եւ գործունեայ ատենապետ Պ. Պետրոս Դանիէլեանի եւ իր գործակիցներուն, որոնց տարիներ աշխատեցին, լուռ ու մունջ գլուխ հանեցին այս պատուաբեր գործը. նոյնպէս, մարդ իր հիացումը չի կրնար պահել ի տես այդ շէնքին, որ արուեստի արդիւնքն է երախտաւոր ճարտարապետ Պ. Հրայրեան Պալեանի։ Գաղութը երբեք պիտի չմոռնայ անոնց ըրածը, ի սպաս այս ժողովուրդին։

Շէնքը պտտելէ ետք, ժողովուրդը կրկին հաւաքուեցաւ շրջափակին մէջ, ուր իր խօսքը շարունակեց Առաջնորդ Սրբազ. Հայրը, թուելով այն բարերարները, որոնց շնորհիւ այս շէնքը կանգնեցաւ, եւ որոնց շնորհիւ անոր մէջ տեղի պիտի ունենայ լուսաւորութեան մեծ գործը։

Ապա խօսք առաւ Պօղոս Փաշայի թոռ՝ որդին Քոնթ տ'Արշոթ, որ ուրախ զուարթախօսութեամբ մը Գահիրէ կը գտնուէր. ան շեշտելով գործին կարեւորութիւնը, յաջողութիւն մաղթեց եւ շնորհաւորեց գաղութը, իր ստացած այս նոր տան համար։

Յետոյ, Սրբազ. Հայրը կարդաց թարգմանութիւնը շնորհաւորական այն հեռագրին, որ երկու ժամ առաջ հասած էր Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Վեհափառէն։

Այս խմբովին երգուած Հայր Մերով վերջ գտաւ այս հանդիսութիւնը, որուն իր մասնակցութիւնը բերաւ նաեւ վարժարանին երգեցիկ խումբը ղեկավարութեամբ երաժշտութեան ուսուցիչ Պ. Եդուարդ Եաֆուճեանի։

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԴՆԱՀԱՏԱՆՔ

Նորին Գերապատուութիւն
Տ. Մամբրէ Ս. Արքեպս. Սիրունեան
Առաջնորդարան Հայոց
179, Ռամսէս Պողոտայ
Գահիրէ

Մեծ հաճոյքով կ'ողջունենք Հելիոպոլ-սոյ Նուպարեան Վարժարանի բացումը: Աստուած անսասան պահէ Կրթական այս յարկը, իր ուսուցիչներն ու աշակերտները:

Ձերդ Գերապատուութեան եւ Ազգային Եկեղեցական ղեկավարներուն կը մաղթենք խանդ եւ ոյժ, եւ յաջողութիւն ձեր շինարար աշխատանքներուն:

Կեցցէ՛ Եգիպտոսի բարեխնամ Կառավարութիւնը եւ արաբ մեծ ազգը: Կեցցէ՛ Եգիպտոսի մեր հաւատացեալ Հայ ժողովուրդը:

Ս. Էջմիածնէն օրհնութիւններ:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

• • •

Եգիպտոսի Հայ Լուսաւորչական համայնքի Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Մամբրէ Արք. Սիրունեանի Նուպարեան Նորակառոյց վարժարանին հանդիսաւոր բացման առթիւ խօսած ճառը.

*Սիրելի ներկայացուցիչներ Կրթական
Նախարարութեան,*

Պատմական օր մը կ'ապրի այսօր Եգիպտոսի մեր գաղութը երբ արդար հպարտանքով եւ ոգեւոր խանդավառութեամբ եկած ու համախմբուած մեզի շատ սիրելի այս վայրին մէջ կատարելու համար հանդիսաւոր բացումը Նուպարեան Ազգային Վարժարանի նորակերտ եւ գեղեցկակերտ շէնքին։

Յարգելի ներկայացուցիչներ Կրթական Նախարարութեան, այս հանդիսաւոր պահուն մեր մտածումները կ'երթան Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան հզօր եւ ճշմարտապէս ազգասէր եւ հայրենասէր Նախագահին, Կամալ Աբտէլ Նասէրին, իր արդարակորով կառավարութեան եւ եգիպտացի աշխատաւոր ժողովուրդին, որոնց պաշտպանութեամբ, համակրանքովը եւ սիրովը շրջապատուած ազգ մը ենք դարերէ ի վեր եւ կ'ապրինք այսօր ալ պատմական այս երկրին մէջ ազատ ու անկաշկանդ վայելելով ամէն տեսակ բարիք եւ ազատութիւն։

Սիրելի ներկայացուցիչներ Կրթական Նախարարութեան, հանդիսաւոր այս պահուն կ'ուզեմ յայտարարել հպարտութեամբ եւ մեր ամէնուն ներկայութեան թէ մեր երախտագիտութեանց եւ հաւատարմութեանց [illegible] զգացած եւ [illegible] զգացած ենք, [illegible] ենք երախտապարտ զգացումէ տոգորուած [illegible] կերպով [illegible] մեր վայելած բարիքները, զմեզ եղբայրաբար հիւրընկալող երկիրներուն, աշխատելով, [illegible], [illegible] եւ մեր ունեցած կարողութիւնները ի սպաս դնելով նոյն այդ երկիրներու վերելքին եւ զարգացման։

Յարգելի ներկայացուցիչներ մեր կառավարութեան, երախտագիտութիւնը Հայոց ժողովուրդին նկարագրին գեղեցիկ եւ զօրաւոր մէկ գիծն է։

Մեր տառապանքի եւ դժուարութեանց օրերուն արաբ ժողովուրդը եւ արաբ կառավարութիւններ իրենց դռները լայն բացին մեր առջեւ, որոնց հանդէպ ազգովին երախտապարտ պիտի մնանք մինչեւ մեր կեանքին վերջը։

Եգիպտոսը այս տեսակէտով կը կենայ առաջին գծի վրայ, ուր աւելի քան 45 հազար հայեր կ'ապրին համախմբուած Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, խաղաղ եւ երջանիկ, ըլլալով ամէն բանէ առաջ օրինապահ քաղաքացիները այս երկրին եւ իրենց պարտքերը կատարելով, նուիրեալ աշխատանքով իրենց բովանդակ կարողութիւնները ի սպաս կը դնեն Սիրելի Եգիպտոսի զարգացման, յառաջդիմութեան եւ բարեկարգման համար։

Արդար մեր զաւակները, իբրեւ այս երկրին զաւակները եւ հաւատարիմ քաղաքացիները մեծ թիւ մը կը կազմեն Եգիպտական բանակին մէջ նուիրուելու համար հայրենիքի պաշտպանութեան գործին ու երբ հայրենիքը կոչ ընէ անոնց զոհաբերութեան ոգիին, մեր զաւակները պատրաստ պիտի պատասխանեն կառավարութեան կոչին։

Սիրելի ներկայացուցիչներ մեր կառավարութեան, կրթական այս փառաւոր հաստատութիւնը որ բարձրացաւ մեր կրթասէր ժողովուրդին նիւթական նուիրատուութեամբ, չէ՞ք խորհիր որ շատ կարեւոր նպաստ մըն է երկրին վերելքին կրթական մարզին մէջ՝ ուր պիտի կրթուին եւ դաստիարակուին ոչ թէ եգիպտահպատակ հայերու,

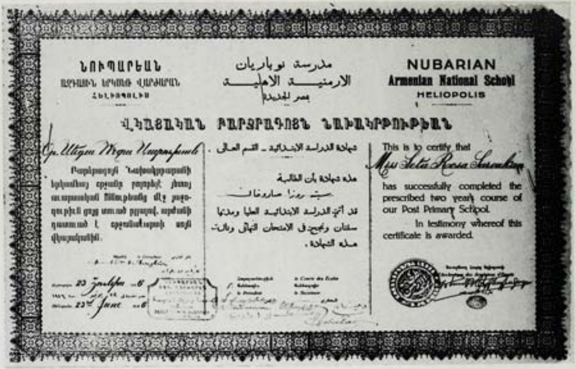

ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՀԵԼԻՕՊՕԼԻՍ

مدرسة نوباريان
الارمنية الاهلية
بمصر الجديدة

NUBARIAN
Armenian National School
HELIOPOLIS

ՎԿԱՅԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՆԱԽԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

شهادة الدراسة الابتدائية _ القسم العالي

هذه شهادة بأن الطالبة
سيتا روزا صاروخان
قد أتم الدراسة الابتدائية العليا ومدتها سنتان ونجح في الامتحان النهائي ونال هذه الشهادة.

This is to certify that
Miss Seta Rosa Saroukhan
has successfully completed the prescribed two years course of our Post Primary School.

In testimony whereof this certificate is awarded.

23 June

այլ եգիպտացի հայերու եգիպտացի զաւակները, որոնց պիտի ըլլան վաղուան գործիչները եւ պարտաճանաչ քաղաքացիները այս պատմական երկրին եւ իրենց արիւնը եւ կարողութիւնները պիտի տրամադրեն ըստ պէտքին Եգիպտոսի յառաջդիմութեան եւ զարգացման եւ ի պահանջել յարգին անոնց ամէնն ալ եգիպտացի հայերու եգիպտացի զաւակները պատրաստ պիտի ըլլան իրենց արեան տուրքով եւ կեանքի գնով պաշտպանելու եգիպտական նուիրական հողը թշնամի յարձակումներու դէմ։

Հպարտ եմ երբ յանուն իմ ժողովուրդիս եւ իր զինուորեալ զաւակներուն կ'ընեմ այս յայտարարութիւնը հանդիսաւոր այս պահուն եւ մեր ներկայութեան եւ կը խնդրեմ որ մեր օրհնութեան Նախագահին Կամալ Աբտէլ Նասէրի, իր կառավարութեան եւ եգիպտացի ժողովուրդը. իմ յայտարարութիւնները ընդունին իբրեւ ուխտ մը եգիպտացի հայերու կողմէ որ գործի եւ կեանքի պիտի փոխարկուի երբ յարկը պահանջէ։

Այս հրապարակային ունկնդրութեան առջեւ կը հաստատենք հանդիսաւոր բարեւը մեր նորակառոյց կրթական յարկին, Նուպարեան Ազգային Վարժարանին այն հսկայ համագումարով որ ինչպէս տեղեկացինք, յետ այսու եւս պիտի վայելէ եգիպտական կառավարութեան պաշտպանութիւնն ու համակրանքը, կրթական նախարարութեան եւ մեր ըլլալիք Տնօրէնին եւ իր աշխատակիցներուն սէրն ու աջակցութիւնը, որուն համար մենք մեզ կը զգանք երախտապարտ եւ ի խորոց սրտէ կը կրկնենք հանդիսաւոր այս պահուն. Կեցցէ՛ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան քաղաքակիրթ Նախագահը Կամալ Աբտէլ Նասէր եւ Կեցցէ՛ Եգիպտոսի ազնուական ժողովուրդը։

Ուրախ քեզի է այսօր հանդիսական ժողովուրդ Հայոց, որ արտակարգ խանդավառութեամբ եւ արդար հպարտանքով եկած ու լեցուցած ես քեզի ծանօթ եւ շատ սիրելի այս վայրը։

Մեր ժողովուրդի դարաւոր պատմութիւնը եւ այդ պատմութենէն մեր առած դասերը սորվեցուցած են մեզի որ Հայոց ազգի պատմութեան մէջ եկեղեցի եւ դպրոց չեն եղած լոկ աղօթատեղի եւ մտաւոր զարգացման տուն, այլ անոնք շտեմարանը մեր ազգային քաղաքական ձիրքերուն եւ շնորհներուն։ Հայաստանեայց Եկեղեցին եւ Հայ Դպրոցը եղած են եւ պիտի մնան մեր ցեղին պահպանութեան ամրակուռ բերդերը, որոնք քալած են մեզի հետ մեր պատմութեան ընթացքին եւ իրարմէ անբաժան։

Հանդիսական սիրելիներ, մեր այդ պատմութիւնը ունեցաւ փայլուն շրջաններ, երբ Հայ թագաւորները Հայ ցեղին փառքը պատուեցին մինչեւ հեռաւոր ափերը Եփրատի եւ Տիգրիսի եւ Հայ թագաւորներ իրենց զէնքը պարտադրեցին Հայաստանի դրացի երկիրներուն։

Ունեցանք նաեւ դժբախտութեանց օրեր. Թշնամի արշաւող բանակներ անցան մեր երկրով, աւեր աւերակի վերածեցին մեր ծաղկեալ հայրենիքը, արեան մէջ խեղդեցին մեր քաջ եւ ըմբոստ ժողովուրդը. Սակայն բարբարոսական այս արշաւանքները, յաճախակի կրկնուող արեան այս [illegible] անզօր եղան բնաջնջել մեր ժողովուրդը. ինչո՞ւ, վասն զի կանգուն մնաց Հայոց Եկեղեցին, կանգուն նաեւ Հայոց Դպրոցը, այլ բացատրութեամբ՝ անխախտ մնաց Հայուն հաւատքը եւ կենդանի Հայոց մայրենի լեզուն։

Եւ մենք մեր դարաւոր տառապանքներու եւ նահատակութեան շրջաններուն ապաւինած այս երկու անառիկ բերդերուն որոնց հովանիին տակ պահեցինք մեր գոյութիւնը, ապրեցանք եւ պիտի ապրինք երկար դարեր։

Իսկ որ չկրցան ընել մեր հզօր բանակները իրենց զէնք ու զրահով, այդ գործը կատարեցին մեր յաջող երկու Տաճարները, Հայաստանեայց Եկեղեցին եւ Հայ Դպրոցը։

Լուսաւորեալ ժողովուրդ Հայոց, դու բազմադարեան կեանքիդ ամբողջութեան քու բանաստեղծ զաւակներուդ բերնով լոյսն էր երազած, լոյսն էր երգած, լոյս հոգիի եւ լոյս մտքի։

Քու թշնամիներդ բազմաթիւ գէշ ժամանակներու սպառնալ եւ մինչեւ մինչեւ մահուանը, մարել լոյսը հոգիիդ, մարել լոյսը մտքիդ։ Զանխողեցան անոնց ամէնն ալ վասն զի դուն լուսաւորեալ Աստուծոյ իմ արեւին, Դուն արիաբար նահատակութիւններ յանձն առիր որպէսզի վառ մնան պահպանուած լոյսիդ կանթեղները, այսինքն Հայ հաւատքը եւ Հայ մշակոյթը. Եւ ատոր համար յաղթեցիր եւ այսօր յաւերժական յաղթելու ես քու փայլուն գործերով եւ քու նահատակ բանաստեղծ զաւակներուդ հետ երգելով

«Ու ես կ'երթամ դէպի ափերը լոյսին»։

Քու դարաւոր կեանքդ անհերքելի փաստը եղաւ այս ճշմարտութեան։ Այն որ գացիր, այն որ գտար մտքի, ժամանակաց քու չարչարանքի եւ խաւարեցութեանց ճամբաներուն վրայ, լոյսի խարաններ կանգնեցիր, եկեղեցի եւ դպրոց բարձրացուցիր, անոնցմով ապրեցար եւ անոնցմով պիտի ապրիս յաւէտ եւ յաւիտեան։

Ահա այս հաւատքով եւ այս համոզումով զօրացինք եւ խանդավառ կը կատարենք՝ այսօր Հան-

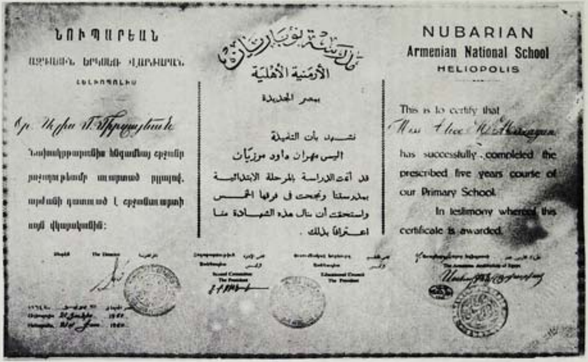

ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԵԼԻՈՊՈԼԻՍ

Օր. Ալիս Մ. Միրզայեան

Նախակրթարանին հնգամեայ ընթացքը յաջողութեամբ աւարտած ըլլալով, արժանի դատուած է ընծայագրի այս վկայականին:

مدرسة نوباريان

الأرمنية الأهلية

بمصر الجديدة

نشهد بأن التلميذة

اليس مهران داود مرزيان

قد أتمت الدراسة بالمرحلة الابتدائية بمدرستنا ونجحت في فرقها الخمس واستحقت أن تنال هذه الشهادة منا اعترافاً بذلك .

NUBARIAN

Armenian National School

HELIOPOLIS

This is to certify that

Miss Alice M. Mirzayan

has successfully completed the prescribed five years course of our Primary School.

In testimony whereof this certificate is awarded.

[illegible] բացումը Նուպարեան ազգ. վարժարանի նորակերտ շէնքին, մանաւանդ այս գեղեցկակերտ տաճարին որուն բացումը, այսինքն յառաջդիմերու պատրաստութեան դժուարին գործը կը պարտինք Թեմական ժողովոյ շատ արժէքի անդամներէն համբաւաւոր ճարտարապետ Տիար Հրազդան Փաշեանի:

Խաղաղութիւն իջաւ Թեմական ժողովոյ յարգելի Ատենապետին, Տիար Հրանդ Նուպարեանի հոգիին մէջ, վասն զի Նուպարեան վարժարանի կառուցումով իրականութեան դարձաւ իր տարիներու երազը:

Պարտք կը զգամ յիշատակել Գահ. Թաղական ժողովոյ անդամները, որոնք իրենց զմայլելի աշխատանքով գեղապանծեցին ինքզինքնին, մանաւանդ Թաղական ժողովոյ յարգելի Ատենապետը Տիար Գէորգ Դանիէլեան որ հոգի դրաւ իր գործին մէջ, ինչ չափաւ նիւթական եւ բարոյական ալ մեծ զոհողութեան առջեւ. եւ այսպէս Ազգային Իշխանութեան եւ մեր զոհաբերող ժողովուրդին նիւթական եւ բարոյական աջակցութեամբ եւ զոհաբերութեամբ Նուպարեաններու հողին վրայ բարձրացաւ մասնաւոր շուքով այս հրաշակերտ Տաճարը, որ պատիւ կը բերէ Ազգ. Իշխանութեան եւ պատիւ նաեւ Գահիրէի մեր հասարակութեան, առանց Ազգային Առաջնորդարանի անուանելէն միջին մը առնելու:

Երախտագիտութեան ինչ արտայայտութիւն [illegible] հանդէպ այն մեծ հոգի հային, Ազգ. բարերար երջանկայիշատակ Պօղոս Փաշա Նուպարի որ տարիներ առաջ ազգին նուիրեց այս ընդարձակ հողամասը եւ անոր վրայ բարձրացուց Նուպարեան Ազգային Վարժարանը: Արդար հանգուցեալ բարերարին, Պօղոս Փաշա Նուպարի ազգականները իրենց Ջան երախտագիտութեան, նիւթական եւ բարոյական ծանր զոհաբերութեանց գնով կանգնեցին լոյսի այս հոյակապ Տաճարը, որուն ճակատը կը զարդարէ Նուպարեան Տոհմին շատ արժէքի եւ անմոռանալի անունը. «Նուպարեան Ազգային Վարժարան»:

Թաղական ժողովը իր տաղերուն [illegible] խոր ինքզինք զգաց շատ գեղեցիկ եւ քաջալերական պատկերի մը առջեւ:

Կրթասէր պատուական ազգային մը հանգուցեալ Օննիկ Գըլըճեանեան իր ազնուական Տիկնոջ հետ քաջալերելու համար Թաղական ժողովոյ գովելի այս ձեռնարկը, իշխանական նուիրատուութեամբ մը (10.000) տասը հազար եգիպտական ոսկի յատկացուց շինելու համար այս փառաւոր վարժարանին փառաւոր հանդիսարահը եւ ճաշարահը, որոնց առ ի երախտագիտութիւն նուիրատու ազգայնոյն Ազգ. Իշխանութեան որոշումով պիտի կոչուին Գըլըճեանեան բաժին. այս իմաստով երկու մարմարեայ յիշատակարաններ զետեղուած են հանդիսարահին եւ ճաշարահին մէջ եւ շէնքին ճակատն ալ կը զարդարէ Գըլըճեանեան բաժին վերատառութիւնը:

Երբ հանգուցեալ Գըլըճեանեան անձամբ երջանկութիւնը չունեցաւ տեսնելու իր բարերարութեամբ կառուցած այս փառաւոր հաստատութիւնը եւ ներկայ ըլլալ այսօրուան բացման հանդիսութեան, սակայն կը հաւատանք որ իր հոգին կը խայտայ ուրախութեամբ երկինքի կամարներուն մէջ: Յարգանք իր անմոռաց յիշատակին:

Այս առթիւ յանուն Ազգ. Իշխանութեան եւ յանուն մեր ժողովուրդին Տիկին Էլիզ Գըլըճեանեանին եւ զաւակաց կը ներկայացնեմ ամէնուն երախտիքի ու շնորհակալութիւնները մաղթելով ի խորոց սրտէ առողջութիւն եւ երկար կեանք Տիկին Գըլըճեանեանին:

Նուիրական պարտականութիւն ունիմ յանուն Ազգ. Իշխանութեան ջերմագին շնորհակալութիւններ յայտնել մեր հմուտ Յանձնախումբին Տեարց Աբրահամ Թէմիզեանի, Վարուժան Կէօլէճեանի եւ Արշակ Մէթէմէճեանի, որոնք գովելի նախանձախնդրութեամբ կատարեցին իրենց պարտականութիւնը ջանալով անթերի կերպով գործադրել շէնքին կառուցման պայմանագրութիւնը: Օրհնեալ ըլլան:

Բիւր շնորհակալութիւն շատ արժէքի Տիար Գարօյ Ալմէնեանի որ բարի եղաւ պատասխանելով Ազգ. Իշխանութեան դիմումին, մեր նորակառոյց վարժարանին նուիրել յօժարակամ սիրով աշակերտական աթոռները, ցուցատախտակները եւ քանի մը յարակից մասերը որոնց միջին պիտի արժէին հազարաւոր ոսկիներ: Մեծահոգութեան արժանի վերաբերում արդարեւ:

Հաւասար շնորհակալութիւն նաեւ մեր շատ արժէքի Տիար Արմենակ Կոկանեանի որ ընդառաջելով Ազգ. Իշխանութեան դիմումին, առանց այլ եւ այլի եւ պատրաստակամ սիրով մեր նորակառոյց կրթական այս հաստատութեան նուիրեց հանդիսարահի եւ ճաշարահի սեղանները եւ աթոռները, ուսուցչաց պատուանդանները, սեղանները եւ աթոռները, ամէնն ալ պատրաստուած իր աշխատանոցներուն մէջ եւ որոնք պիտի արժէին մեզի մեծ գումարներ: Մեծահոգութեան արժանի գործ մը այս ալ հանդիսական օրինակի:

Սրտագին շնորհակալութիւն նաեւ Նազար-Թորգոմ տան, Նազար եւ Թորգոմ Կարպիսեան եղբարերարներուն որոնք բարի եղան դպրոցի զեղչերով մեզի տրամադրել Նուպարեանի համար անհրաժեշտ եղող ելեկտրական լոյսի կազմածները։

Շատ ապրիք եւ օրհնեալ ըլլան ամէնն ալ։

Անսահման շնորհակալութիւն նաեւ մեզի հանդիպական սիրելիք եւ ձեզմով Գահիրէի մեր ժողովուրդին, որուն զոհաբերող ոգին ծանօթ Ազգ. Իշխանութիւնը ձեռնարկեց այս հսկայ աշխատանքին եւ ի գլուխ հանեց զայն՝ առնելով մեր ժողովուրդին լոյսի այս հոյակերտ Տաճարը։

Ի դիմաց Ազգ. Իշխանութիւնը պիտի ձեռնարկէ Պէյն էլ Սուրէնի ազգապատկան հողերուն վրայ կառուցանել հասութաբեր կալուածներ, ինչպէս նաեւ պիտի մտածէ Հելիոպոլսոյ եկեղեցիի կառուցման մասին եւ վստահ եմ որ այդ երկու ձեռնարկներն ալ պիտի գլուխ հանէ յաջողութեամբ քանի կաս ու կ'ապրիս դուն, քու իշխանութիւններուդ թեւ ու թիկունք կեցող անձնուէր եւ սիրական ժողովուրդ Հայոց։

Ուր որ ալ գտնուինք, ինչ որ ալ եղած ըլլայ մեր կեանքի պարագաները, մենք պիտի քալենք մեր ժողովուրդի յառաջ եղող կեանքի ընթացք ճամբէն եւ մեր քայլերը պիտի ըլլան միշտ. «Ու մենք կ'երթանք դէպի աղբիւրը լոյսին»։

(Տես «Արեւ» օրաթերթ, 19 Մարտ 1959, թիւ 12244)։

* * *

Նորակառոյց Նուպարեան Ազգային Վարժարանի շէնքին վրայ զետեղուած է մարմարէ տախտակ մը վրան գանդակուած հետեւեալ Յիշատակարան արձանագրութիւնը.

ՍԿԻԶԲՆ ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿԻՒՂ ՏԵԱՌՆ

Առակք, գլուխ ԻԹ, համար 4

«Շինեցաւ Նուպարեան Ազգ. Վարժարանս Հայոց առ ի Գահիրէ – Հելիոպոլիս արուարձանի, առատաձեռն նուիրատուութեամբ կրթասէր ազգայնոց որ ի քաղաքիս, հիմնարկէք կրթական յարկիս եղեւ 1958 ամի յամսեանն Մարտի, ի նախագահութեան Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ Կամալ Աբտէլ Նասէրի, ի հայրապետութեան Հայոց Տեառն Տեառն Վազգենայ Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի եւ յառաջնորդութեան Հայոց Եգիպտոսի Տեառն Մամբրէ Սրբոց. Եպիսկոպոսի եւ հոգաբարձութեամբ Հրաչեայ Փոլեան։ Աւարտումն շինութեան յամի Տեառն 1958 յամսեանն Յունուարի»։

* * *

Բարերար Օննիկ եւ Էլիզ Պըլըզեանեանի յիշատակը յաւերժացնելու համար հետեւեալ արձանագրութիւնը գանդակուած է մարմարի վրայ.

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

«Կառուցաւ հաշտարանս նորակերտ Նուպարեան Ազգային Վարժարանիս Հայոց [illegible] նուիրատուութեամբ կրթասէր ամոլին Տէր եւ Տիկին Օննիկ եւ Էլիզ Պըլըզեանեանի, ի վայելումն մանկտւոյն Ազգիս Հայոց որ յԵգիպտոս, յամի Տեառն 1958 յամսեանն Նոյեմբերի»։

ՎԵՀԱՓԱՌ ՎԱԶԳԷՆ Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԵՒ ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

Հինգշաբթի 23 Փետրուար 1956ը մեծ ցնծութեան ու յուզումի օր մըն էր Նուպարեան Ազգային Վարժարանին համար։ Այդ օրը ո՛չ միայն վարժարանի շրջափակէն ներս գտնուողներուն համար փառաշուք տօնի օր մըն էր, այլ նաեւ Հելիոպոլսաբնակ շատ մը հայերու համար, որոնք մեծ բաղձութեամբ հաւաքուած էին վարժարանի մուտքին՝ ողջունելու համար Սրբազան Հօրը՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսը։ Արդարեւ, ասկէ աւելի մեծ պատիւ չէր կրնար եղած ըլլալ մեր վարժարանին, քանի որ ընդհանուր Հայոց Կաթողիկոսի մը այցելութիւնը արձանագրուած չէր տակաւին անոր պատմութեան էջերուն մէջ, եւ չենք ալ գիտեր թէ երբ անգամ մը եւս արժանի պիտի ըլլայ ան այդ վսեմագոյն վայելքին։

Առաւօտեան ժամը 11ին աշակերտները մինչ վարժարանի մուտքի գորգապատ աստիճաններուն երկու կողմը Հոգաբարձութիւնը, Տիկնանց Խնամակալութիւնը, ուսուցչական կազմը եւ բարձրագոյն դասարաններու աշակերտութեան զոյգ շարքը՝ յուզուած ու անհամբեր կը սպասէին, յանկարծ փողոցին ծայրէն լսուեցաւ ծափողջոյններու թնդալից տարափ մը, որ կ'աւետէր օրհնաբեր գալուստը Վեհափառ Հայրապետին։ Աշակերտներուն կողմէ կազմուած շղթան հազիւ կրցաւ զսպել հանդիսականներու բազմութիւնը, որ կ'ուզէր ամէն գնով մօտենալ, հպիլ իր Գերագոյն Հոգեւոր Պետին։ Ապա Հայրապետական թափօրը առաջնորդուեցաւ վարժարանի ամփիթատրոնը, մինչ դպրոցին երգեցիկ խումբը առաջնորդութեամբ Պ. Ղ. Ղազարոսեանի՝ կ'ողջունէր իր գալուստը, Կոմիտասի «Օրհնեալ»ի գեղեցիկ երգեցողութեամբ։ Վեհափառ Հայրապետին կ'ընկերանային Թեմիս Առաջնորդ Գեր. Տ. Մամբրէ Ս. Արք. Սիրունեան, Անթիլիասէն Գեր. Տէր Խադ Ս. Արք. Աճապահեան, եւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի պատուիրակութեան անդամներէն Գեր. Տ. Վարդան Եպս. Տէր Սահակեան, Վեհափառին քարտուղարները՝ Պարգեւ արեղայ Գէորգեան եւ Փրոֆ. Ա. Առաքելեան։

Կարճ հիւրասիրութենէ մը ետք, որուն ընթացքին վարժարանի Պատուարժան Հոգաբարձութեան եւ Տիկնանց Խնամակալութեան անդամները ներկայացուեցան Հայրապետին եւ կատարուեցան Ոսկեմատեանին մէջ արձանագրութիւններ՝ հիւրերը առաջնորդուեցան դէպի յատկապէս վարժարանին բակը պատրաստուած բեմ-ամպիոնը, որուն երկու քովերը երկիւղածութեամբ շարուած կը սպասէր աշակերտութիւնը։

«Ել Մխիթարն ի Հորէն» երգեցողութենէն յետոյ, աշակերտութեան կողմէ ուղերձ մը կարդաց բարձրագոյն կարգի աշակերտուհի՝ Ոսկինէ Ոսկանեան զոր ստորեւ կու տանք։

Վեհափառ Տէր,

Նուպարեան Ազգային Վարժարանի սան սանուհիներուս համար երջանկութեան եւ ուրախութեան անմոռանալի օր մըն է այսօրը, որովհետեւ մեր մէջ ունինք Ամենայն Հայոց Հայրապետը յանձին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին։

Վեհափառ Տէր, դժբախտաբար առիթը չենք ունեցած տեսնելու եւ վայելելու մեր բոլորին երկիր Մայր Հայրենիքը եւ չենք ալ գիտեր որ երբ այդ բարեբախտութեան արժանի պիտի ըլլանք։ Այսօր սակայն՝ մեր հոգեկան աչքերով Ձեր Անձին մէջ կը տեսնենք Աստուածակառոյց Էջմիածինը, Սուրբ Լուսաւորչի Աջը, գեղաշէն Զուարթնոցը, Գայիանէն, Հռիփսիմէն, Սուրբն Օշականը, Սեւանը, Մայր Արաքսը, վեհապանծ Մասիսներն ու Արագածը։

Մեր ուսուցիչները սորվեցուցած են մեզի սիրել Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին, Հայրենիքը, Մայրենի լեզուն եւ Մշակոյթը, ու մենք զմեզ շատ հպարտ կը զգանք Հայ Ազգին հարազատ զաւակները ըլլալնուս համար։

Այս հանդիսաւոր պահուն կ'ուխտենք ըլլալ արժանաւոր յաջորդները մեր նախահայրերուն, հաւատարիմ մնալով մեր Եկեղեցիին, Հայրենիքին եւ Մշակոյթին։

Սորվեցուցին նաեւ մեզի որ երկնից կամքն է ընկած Արագածի գագաթին Լուսաւորչի մշտավառ Կանթեղը, ու մենք՝ Ձեր Անձին մէջ կը տեսնենք մեր Սուրբ Հայրապետներն ու ժողովուրդը ամբողջ, որոնք տուին իրենց քրտինքն ու արիւնը [illegible]։

Այժմ, Վեհափառ Տէր, Դուք էք մշտավառ Կանթեղին արժանաւոր Պահապանը եւ մենք, մեր անմեղ հոգիներով եւ շրթունքներով կ'աղօթենք որ Ամենակարող Աստուած Ձեր Վեհափառութեան արեւշատութիւն եւ կորովութիւն պարգեւել, որպէսզի Ձեզմով այդ Լուսաւորչի Կանթեղը մնայ մշտավառ։

Վեհափառ Տէր, կը խնդրենք որ Ձեր Առաքելական Օրհնութիւնը տաք մեզի՝ որպէսզի արժանի ըլլանք այն օրուան, երբ մեր բազկին ոյժը եւ մեր ձգտումները պիտի միացնենք եւ պիտի խառնենք մեր քոյրերուն եւ եղբայրներուն աշխատանքին, անձնուէր ըլլալու համար մեր սիրելի Հայրենիքին փառաւոր վերելքին, եւ նաեւ այն օրուան երբ համախմբուած Էջմիածնեան Սրբութեանց կամարներուն տակ միացեալ պիտի փառաբանենք զԱստուածն Հայոց։

Ապա վարժարանի անունէն Գ. Վարժապետեան Հայրապետին ներկայացուց ուսուցչական կազմի անդամները, որոնք ձեռն իր Վեհափառ Ալէը համբուրեցին։ Եղան արտասանութիւններ մէկէ բարձրագոյն դասարանի աշակերտներու կողմէ, Ս. Ճանիկեան Թէքէեանի «Էջմիածին Հայկականը» եւ Ա. Կռառանդեանը՝ Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն» արտասանեցին։

«Մայրերը ծաղկէն» Հայրենասիրութեան խմբերգէն ետք, Ամենայն Հայոց Հայրապետը խօսք ուղղեց աշակերտներուն՝ տալով համար անոնց իր հայրական յորդորներն ու օրհնութիւնները։

Ահա Վեհափառին խօսքը.

Սիրելի աշակերտներ,

Այս յուզիչ հանդիսութեան ընթացքին զգացի ձեզ եւ ձեր պայծառ աչքերուն մէջ նշմարեցի ջերմութիւն մը, որ ձեր ներքին զգացումներու արտայայտութիւնն է, այսինքն Սէրն է դէպի Մայր Եկեղեցին, Մայրենի Լեզուն եւ Սիրելի Հայրենիքը։

Ձեր թիւը կը հասնի քանի մը հարիւրի միայն, սակայն հոն, Հայրենիքին մէջ, հազարաւոր աշակերտներու ներկայութեան՝ աչքերուս առջեւ պարզուած է նոյն տեսարանը։ Դուք եւ անոնք կը կազմէք հայկական ամբողջութիւն մը՝ միացած Ս. Էջմիածինով, Մայրենի Լեզուով եւ Մշակոյթով։

Սիրելի աշակերտներ, լաւ սորվեցէք ձեր մայրենի լեզուն եւ խնամքով գործածեցէք զայն, որ-

Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին այցելութիւնը Նուպարեան դպրոցը (Նոյեմբեր 1963)։

պէտքը երբ մեծնաք ու զարգանաք, գուցէ ըլլաք ճշմարիտ եւ հարազատ հայեր։ Լաւ սորվեցէք ճանչնալ ձեր Ազգային պատմութիւնը։ [illegible] Մեծ Սուրբ Մեսրոպը, որուն կը պարտինք այբուբենը մեր գրութիւնը եւ որուն գերեզմանը կը գտնուի Օշականի մէջ։ Ես քանիցս պատիւը ունեցած եմ հոն գտնուելու եւ համբուրելու Սուրբին շիրիմը։ Կը մաղթեմ որ գայ այն օր որ մեզ բախտը ունենաք այցելելու Մայր Հայրենիք եւ ձեր երախտագիտութեան ու յարգանքի տուրքը մատուցանէք այդ շիրիմին։ Կը փափաքի՞ք։ (Այս հարցումին վրայ աշակերտները խանդավառուած սկսան ծափահարել եւ «այո՛, այո՛» գոչել)։

Այս սրտաբուխ խօսքերը բղխած Վեհափառին հայրենասիրական անձնուիրութենէն մեծ յուզում ստեղծեցին ներկաներուն հոգիներուն մէջ։ Ապա Վեհափառը շարունակելով իր խօսքը, գոհ գոհ իր մաղթանքները ըրաւ աշակերտութեան, անոնց հոգեւոր ու կրթական մշակներուն, Պատուարժան Հոգաբարձութեան եւ Տիկնանց Յանձնախմբութեան, խնդրելով Ամենակարողին Աստուծմէ, որ անոնց տայ առողջութիւն, ոյժ եւ կարողութիւն՝ կարենալ շարունակելու համար իրենց ազգանուէր եւ սրբազան գործը։ Յետոյ, յանձնելով իր օրհնութեամբ փակեց այս հանդիսութիւնը։

Այն միջոցին, երբ Հայրապետը կը պատրաստուէր հեռանալ վարժարանէն, աշխոյժ ծառաները վազելով նետուեցան համբուրելու իր Ս. Աջն ու փէշերը, տեսարան մը, որ խորապէս յուզեց ու տպաւորեց ներկաները։

Անկէ վերջ Վեհափառ Հայրապետը իր հետեւորդներով առաջնորդուեցաւ Մերճանեան Ազգային Մանկապարտէզ, ուր պզտիկները եւ ուսուցչական կազմը անհամբեր կը սպասէին իր գալստեան։ Հոս եւս կատարուեցան մանկական ուղերձ մը, արտասանութիւններ եւ խմբերգներ, որմէ յետոյ Վեհափառ Հայրապետը խօսք առնելով՝ մանուկներուն հասկնալի լեզուով՝ ծաղկումի եւ առողջութեան մաղթանքներ ըրաւ անոնց ու պահպանիչով վերջ դրաւ իր կարճ բայց խիստ տպաւորիչ այցելութեան։

Մեկնելէ առաջ խմբովին նկարուեցաւ վարժարանի բարերարուհի Տիկ. Մ. Մերճանեանի, ուսուցչական կազմին եւ փոքրիկ աշակերտներուն հետ, այսպիսով ձգելով պատմական յիշատակ մը վարժարանին։ Դուրս ելած պահուն ալ գրկելով փոքրիկներէն մէկը սրտագին համբուրեց զայն եւ անգամ մը եւս տալով իր օրհնութիւնները ուղեւորուեցաւ դէպի ինքնաշարժը։

(Տես «Արեւ», 1 Մարտ 1956, Գահիրէ)։

ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՄՐԱՆՔԸ

1924–1925 · մանչ 62 + 73 աղջիկ = 135։
1925–1926 · 128
1926–1927 · 133
1927–1928 · 140
1928–1929 · Նախակրթարան եւ Մանկապարտէզ՝ 180։
1929–1930 · Նախակրթարան եւ Մանկապարտէզ՝ 170։
1930–1931 ·
1932–1933 · 133
1933–1934 ·
1934–1935 · մանչ 109 + 113 աղջիկ = 222։
1935–1936 · Նախակրթարան 222։
1935–1936 · Մանկապարտէզ 122։
1936–1937 · Մանկապարտէզ 116։
1937–1938 · Նախակրթարան եւ Մանկապարտէզ՝ 250։
1938–1939 ·
1939–1940 ·
1940–1941 ·
1941–1942 · Մանկապարտէզ՝ 157։ Նախակրթարան՝ 158։
1942–1943 · Նախակրթարան եւ Մանկապարտէզ՝ 310։
1943–1944 ·
1944–1945 · Նախակրթարան 209 + 120 Մանկապարտէզ = 329։
1945–1946 ·
1946–1947 · Նախակրթարան 171 + 134 Մանկապարտէզ = 305։

1947–1948․ Նախակրթարան եւ Մանկապարտէզ՝ 330։

1948–1949․ Նախակրթարան՝ մանչ 78 + 96 աղջիկ = 174։
Մանկապարտէզ՝ մանչ 74 + 65 աղջիկ = 149։

1948–1949․ Մերճանեան Մանկապարտէզ՝ մանչ 74 + 65 աղջիկ = 139։

1949–1950․ Նախակրթարան եւ Մանկապարտէզ՝ 441։

1950–1951․ Նախակրթարան՝ աղջիկ 91 + 92 մանչ = 183։
Մերճանեան մանկապարտէզ՝ 155։

1951–1952․

1952–1953․ Նախակրթարան 233 հոգի, Մանկապարտէզ 149 = 384։

1953–1954․ Նախակրթարան՝ մանչ 130 + 114 աղջիկ = 244։

1954–1955․ Նախակրթարան 261 + 167 Մանկապարտէզ = 428։

1955–1956․ Նախակրթարան՝ աղջիկ 137 + 146 մանչ = 283։
Մանկապարտէզ Մերճանեան՝ աղջիկ 79 + 79 մանչ = 158։

1956–1957․ Նախակրթարան՝ մանչ 143 + 145 աղջիկ = 288։
Մանկապարտէզ Մերճանեան մանչ 76 + 67 աղջիկ = 134։

1957–1958․ Նախակրթարան 265, Մանկապարտէզ Մերճանեան 125։

1958–1959․

1959–1960․

1960–1961․ մանչ 191 + 170 աղջիկ = 361։

1961–1962․ Նախակրթարան՝ մանչ 191 + 171 աղջիկ = 361։

1962–1963․ Նախակրթարան՝ մանչ 113 + 92 աղջիկ = 205։ Մանկապարտէզ՝ 109։

1963–1964․ Նախակրթարան 173 հոգի, մանչ 98 + 75 աղջիկ, 6 կարգ։

1963–1964․ Մանկապարտէզ 93 հոգի, 43 մանչ + 50 աղջիկ, 4 կարգ։

Ուսուցչական կազմ․ Մնայուն՝ 13, 7 այր, 6 կին։
» այցելու՝ 5, 3 այր, 2 կին։

Մանկապարտէզ․ 6 կին։

1964–1965․ Նախակրթարան՝ մանչ 95 + 64 աղջիկ = 159։

1965–1966․ Նախակրթարան 136․ մանչ 76 + 60 աղջիկ, 6 կարգ, 6 դասարան։
Մանկապարտէզ 76․ մանչ 39 + 37 աղջիկ, 4 կարգ, 4 դասարան։

Այս տարեշրջանին ուսուցչական կազմը՝ 22 անձեր։ Նախակրթարան՝ Մնայուն 6 այր, 6 կին, այցելու՝ 2 այր, 3 կին։ Պաշտօնէութիւն՝ 5 այր, 3 կին։ Օթոցի վարիչներ՝ 2 այր։

Այս տարեշրջանին վարժարանի պիւտճէն՝ Եգ․ Ոսկի 6000ի բաց մը արձանագրած է [illegible]։ («Արեւ» 27 Յունիս 1966)։

ԱՆՈՒԱՆԱՑԱՆԿ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1927–1928

Ալիս Մխիթարեան, Մարգարիտ Զաւըրճեան, Նուարդ Տէրվիշեան, Իսկուհի Ձիթճեան, Սիրանոյշ Արզեան, Նուրիկ Սարեան, Անոյշ Տիգրանեան, Մարօ Սրապեան։

1928–1929

Անդրանիկ Փաշիկեան, Յարութիւն Արզեան, Հրայր Սարիկեան, Յովհաննէս Շէհրիկեան, Նուէր Մազմանեան, Անահիտ Տէփոեան, Արամ Տէր Սահփանեան, Մովսէս Ազգարեան, Լեւոն Փափազեան, Նուարդ Սանազեան։

1929–1930

Շաւարշ Գարաճեան, Սիրուհի Էմէքճեան, Սիրարփի Վարդանեան, Սոֆի Ալանեան, Սրբուհի Սաֆարեան, Ազնիւ Յակոբեան, Անժէլ Գարագըզեան, Վերժին Ամատունեան, Նուպար Էրէքեան, Յակոբ Յակոբեան, Ժիրայր Քիրիշճեան, Վրէժ Կ. Մազմանեան, Միհրան Մանուէլեան։

1930–1931

Արտաւազդ Այրանճեան, Շաւարշ Մանուկեան, Առաքել Պօղիկեան, Վահան Սարեան, Լեւոն Պօղիկեան, Բաբկէն Ասատուրեան, Ժիրայր Շէփիկեան, Կարօ Շղթայեան, Կարպիս Զաւըրճեան, Նուրհան Տէր Յարութիւնեան։

1931–1932

Երուանդ Տիւրքէրեան, Վահէ Տէօքմէճեան, Վարդուհի Մինասեան, Արշալոյս Մերճանեան, Արմենակ Մարտիկեան, Հայկանոյշ Գորճեան, Զաւէն Խաչենեան, Սիրվարդ Տէրանեան, Սօնա Զաւըրճեան, Շաւարշ Գալանճեան։

1932–1933

Ալիս Հիսարլեան, Բերկրի Ա. Շամլեան, Զուարթ Տէր Միքայէլեան, Վերժին Ֆէրհատեան, Շաւարշ Այվազեան, Լեւոն Արզեան, Մարի Գուլանեան, Թագուհի Զարգարեան, Յասմիկ Զաքարեան, Սիրվարդ Էրէքեան, Նուարդ Էթմէքճեան, Արմէն Տէր Յարութիւնեան, Սեդա Խաչենեան, Կարպիս Ալանեան, Ժիրայր Մկրտիչեան, Զաւէն Զօրդանեան, Կարապետ Սարոյեան, Գէորգ Տէր Պօղոսեան, Պետրոս Տէր Աբգարեան, Վահէ Զօրդանեան, Անահիտ Փափազեան, Նուպար Խաչատուրեան, Արա Մանասերեան, Ժիրայր Տէր Մկրտիչեան։

1933–1934

Մանուշակ Պէրպէրեան, Արմինէ Զաքարեան, Սիրվարդ Տէր Միքայէլեան, Երանուհի Խաչիկեան, Շաւարշ Նիգոլեան, Սրբուհի Սարոյեան, Անահիտ Ամիրեան, Շաւարշ Քէմիրեան, Սիրվարդ Շահրիկեան, Անոյշ Ղազարեան, Սարգիս Փափազեան, Հայկ Տէր Ղեւոնդեան, Նուպար Գաթըրճեան, Պէրճ Մըսըրլեան, Նուպար Կիւմիւշեան, Կարապետ Զամուրեան։

1934–1935

Սիրանոյշ Սիմահեան, Զապէլ Պօլեան, Սեդա Բրուտեան, Արմինէ Պէնլեան, Շաւարշ Մանուէլեան, Անահիտ Կիւմիւշկէօզեան, Շաւարշ Գալանճեան, Երուանդ Ալանեան, Արամ Փաշիկեան, Նուարդ Պէրպէրեան, Յարութիւն Սարեան, Գէորգ Ասատուրեան, Նուպար Պալեան, Արա Բրուտեան, Նուպար Պէրպէրեան, Ծաղիկ Երզնկացեան։

1935–1936

Նորայր Մանուկեան, Արմինէ Ֆըլըլեան, Վարդանոյշ Մաղաքեան, Անահիտ Օհանեան, Ալիս Նիգոլեան, Սեդա Մխիթարեան, Պերճուհի Պալեան, Յակոբ Մարգարեան, Շանթ Քէհեան, Պարթեւ Յակոբեան, Յարութիւն Զարգարեան, Շահէ Շամլեան, Հրանդ Գոյթեւեան, Զաւէն Քէշիշեան, Տիրան Տէր-Միքայէլեան, Վազգէն Մազմանեան, Վահրամ Բաղլանեան, Գէորգ Էմէքճեան։

1936–1937

Խորէն Արթինեան, Տուշանիկ Փէհլիվանեան, Պերճուհի Մարզմանեան, Անժել Մեսրոպեան, Լուսիկ Մինէթեան, Զուարթ Բրուտեան, Գրիգոր Ս. Սարգիսեան, Սուսան Զաքարեան, Պարգեւ Թոփալեան, Մարգարիտ Խաչիկեան, Տիգրան Ալանեան, Տիգրան Պէրպէրեան, Թագուհի Յովհաննէսեան, Հայկուհի Տէր Ղեւոնդեան։

1937–1938

Գեղանոյշ Գասպարեան, Վանուշ Լ. Աճէմեան, Շաւարշ Գալֆայեան, Աննա Սարոյեան, Տիրան Զաքարեան, Խորէն Մազլումեան, Բերսաբ Եաղմաճեան, Էլիզ Թոքաթլեան, Սեդա Երկաթեան, Պէատրիս Օհաննեան, Պերճ Պէրպէրեան, Եփրեմ Պէնլեան, Պերճ Զամուրեան, Անահիտ Պէզճեան, Սա-

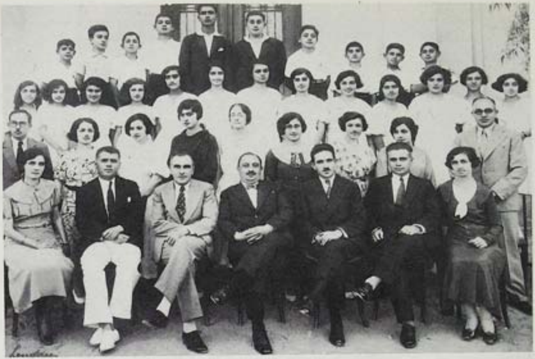

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 1932–1933Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Ուսուցիչներ Յովհան Յովհաննէսեան, հոգաբարձու բժ. Ա. Ազարեան, Հմայեակ Ամիրիկեան, ուսուցիչ՝ Տիգրան Զէյթունցեան, ուսուցչուհի Տիկ. Յասմիկ Գէնկեան, Անահիտ Նաւասարդ, օր. Կիւրինեան, օր. Արաքսի Առաքելեան, օր. Թոգաթեան, Թագուհի Զաքարեան, Արարատ Քրիսեան։

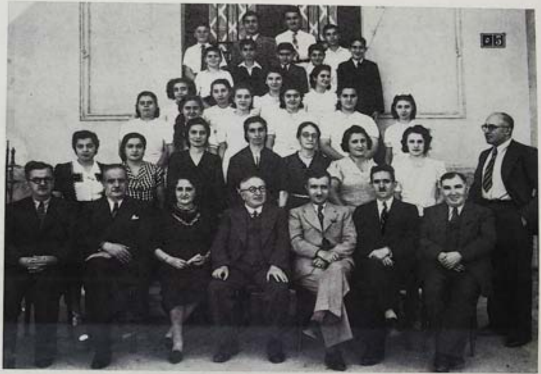

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 1935–1936Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)

Նստած, ձախէն. ուսուցիչներ՝ Բենիամին Թաշեան, Գր. Սապաղ, Շուշան Թերզեան, տնօրէն Գարեգին Ցիւրկէրեան հոգաբարձու մը, ուսուցիչ Հմայեակ Ամիրիկեան, Ղազարոս Ղազարոսեան։ Բ. կարգ. Թագուհի Զաքարեան, օր. Շահրոզեան, Տիկ. Ց. Գէնճեան, օր. Արաքսի Առաքելեան, օր. Մարլէն Թագաքյեան, Արարատ Փրիսեան։

1938–1939ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։

Ա· կարգ, ուսուցիչներ՝ Արտաշէս Փրիսեան, Գր· Սաղաղ, հոգաբարձու բժ· Սամուէլեան, տնօրէն Գարեգին Տիւրկէրեան, հոգաբարձու Համբարձում Գ· Գարայեան, ուսուցիչներ Հմայեակ Ամրիկեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, Բ· կարգ, Յովհան Յովհաննէսեան, 4րդ օր· Արաքս Առաքելեան, 5րդ Տիկ· Թամիկ Պէճեան, 7րդ օր· Արշալոյս Ճանբազեան, օր· Մարլէն Թօփալեան, օր· Թագուհի Զաքարեան, Բենիամին Թաշեան։

րէն Մելիքեան, Զաւէն Պէզճեան, Վահէ Ամիրեան, Յակոբ Գազանճեան, Գէորգ Աղաճեան, Եդուարդ Եփրեմեան։

1938–1939

Ալիս Կ. Թէքեյեան, Սեթա Ե. Խաթանասեան, Արուսեակ Կարօեան, Անահիտ Ա. Մէլոթեան, Եղա Մէլոթէմէլեան, Արեգնազ Յակոբեան, Ալիս Տէր Միքայէլեան, Մարի Տ. Սարգիսեան, Շամիրամ Գ. Տիրկէրեան, Յակոբ Աղամեան, Օննիկ Մարաշլեան, Վահէ Գ. Մինթիթեան, Շահան Խ. Սողիկեան, Վարուժան Քիլլեան։

1939–1940

Յասմիկ Բաղդուքեան, Էլիզ Եսայեան, Վարդանոյշ Գուրթեան, Ժոզեֆին Սիրոյեան, Գոհարիկ Հոլլեցեան, Անժել Ալոյեան, Ալիս Գազանճեան, Արմինէ Փոհճաթեան, Մարգրիտ Եղոյեան, Սոնա Խորէնեան, Սէլմա Խ. Տէտեան, Վանիկ Լ. Անճէլեան, Գէորգ Սարգիսեան, Տիգրան Ալանեան, Յասմիկ Մալխասեան, Հրաչ Գարոյեան, Թիֆլիզ Մէլքեան, Նուպար Ասատուրեան, Գերէ Ճոկլենեան, Լեւոն Խաճեան, Վարդան Գույումճեան։

1940–1941

Առաքելեան Հերմինէ, Դիլարեան Ալիս, Գուլեզեան Ալիս, Եղոյեան Լուսիկ, Եզոյեան Արաքսի, Թօրիկեան Անահիտ, Խաթանասեան Շուշիկ, Մայիլեան Անայիս, Պետրոսեան Արեգնազ, Ջուլհաճեան Իրմա, Տրդատեան Ժանէթ, Աղբալեան Ժիրայր, Գույոնեան Գէորգ, Կարապետեան Հայկ, Երկաթեան Շանթ, Մերիքեան Ժիրայր, Յակոբեան Յովէլ, Սիւզեան Յարութիւն, Ֆէնէեան Յակոբ, Մուրատեան Գրիգոր։

1941–1942

Աղաճեան Քնարիկ, Բանիկեան Յովէն, Եղոյեան Վարդանոյշ, Զարդարեան Սեդա, Խաչատուրեան Արշալոյս, Խաչատուրեան Ալիս, Կէօչէկեան Մարի, Մուրատեան Ալիս, Մուրատեան Անահիտ, Դրոյեան Կարպիս, Թաշճեան Վիգէն Բենիամին, Ղարիպեան Գէորգ, Մանուկեան Թորոս, Մելիքեան Ֆիլիպ, Նաճարեան Սարգիս, Սահակեան Գեղամ Սարգիս, Սուլթանեան Նուպար, Սըրապեան Լեւոն։

1942–1943

Այլազեան Ալիս, Առաքելեան Սիրան, Գասպարեան Խորէն, Գաճագոպեան Ալիս, Թիւլիւզեան Նուպար, Մերճանեան Մարօ, Մըսըրլեան Արմինէ, Պետրոսեան Մարի, Տէր Մկրտիչեան Սոնա, Քէօշէեան Սոնա, Արթինեան Յարութիւն, Արթինեան Անդրանիկ, Գափամաճեան Վահէ, Կարօեան Համազասպ, Մեսրոպեան Երուանդ, Մովսեան Թորոս Յակոբ, Շահմիրեան Երուանդ, Պետրոսեան Գարբիս, Պէրպէրեան Արթօ, Պուրնազեան Արթօ, Տէր Սարգիսեան Կարօ, Տրդատեան Ժան։

1944–1945

6րդ դասարանի վկայուածներ

Գասպարեան Խորէն, Մըսըրլեան Արմինէ, Պէրպէրեան Մարի, Քէօշէեան Սոնա, Արթինեան Յարութիւն, Նաճարեան Սարգիս, Տրդատեան Յովհաննէս։

5րդ դասարանի շրջանաւարտներ

Խաչիկեան Յովէլ, Թիմիկեան Անոյշ, Իսկենդերեան Ալիս, Իշխանեան Լուսի, Կէօչէեան Շահէն, Հայկեան Թադուհի, Մաղաքեան Տիկին, Մելիքեան Տիգրանուհի, Մէլոթէմէլեան Նայիրի, Պանիրեան Արմինէ, Տէրտէրեան Մարի, Կէօչկերեան Արմինէ, Այվազեան, Բարսեղ, Գարաճեան Կարօ, Կոճապաղեան Կարօ, Գույումճեան Արամ, Եղոյեան Նազարէթ, Թուֆայեան Գրիգոր, Կարապետեան Նուպար, Կարապետեան Վարդգէս, Կոստանեան Յարութիւն, Չէճէեան Հրաչ եւ Հրանդ, Արզուման Տէր Գալուստեան։

1945–1946

Շրջանաւարտներ 7րդ դասարանի

Բրուտեան Հերմինէ, Եսայեան, Սիրան Ա. Սարուխան, Արմինէ Սրբինեան, Մարի Պետրոսեան, Անահիտ Տէր Յովսէփեան, Նուպար Ֆրունճեան, Յակոբ Պալեան, Գրիգոր Մինասեան, Սեդրակ Ջոհրապեան։

5րդ դասարանի վկայուածներ

Հայրա Գալստեանեան, Սոնա Խաչիկեան, Մանուշակ Թողաթեան, Սոֆիկ Խաթանասեան, Սոնա Համբէեան, Մինէրվա Մաղաքեան, Էլիզ Մանուկեան, Աղաւնի Փոլլիկեան, Սոնա Սիմոնեան, Մարի Քէշիշեան, Արփինէ Ա. Սէմէրճեան, Մուրատ Ջոհրապեան, Սեդրակ Մելիքեան, Յակոբ Աստուրեան, Շահնուր Մինասեան, Գրիգոր Պալեան, Յակոբ Սրճարարեան։

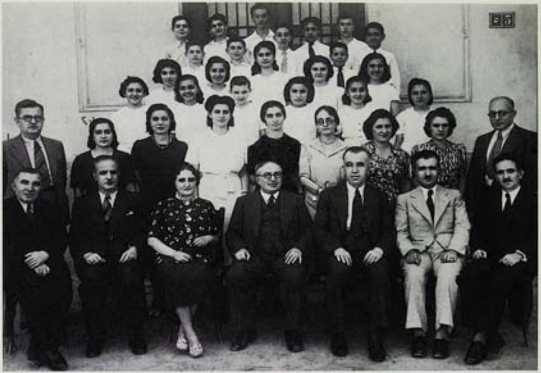

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 1939–1940Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։

Ա. կարգ, ձախէն աջ. ուսուցիչներ Ղազարոս Ղազարոսեան, Գր. Սապաղ, Շաւարշ Թերզեան, տնօրէն Գարեգին Տիւրկէրեան, հոգաբարձու բժ. Սամուէլեան եւ հոգաբարձու մը, Հմայեակ Ամբիկեան։ Բ. կարգ, Բենիամին Թաշեան, 3րդ օր. Ա. Շահրոզեան, 5րդ Տիկ. Պէնկեան, 6րդ Արաքսի Առաքելեան, 7րդ օր. Թագաքլեան, 8րդ Արարատ Քրիսեան։

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆԻ 1941-1942Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։

Ա. կարգ, նստած. ուսուցիչ Պր. Սաղաղ, հոգաբարձու Յակոբ Ա. Արամեան, տնօրէն Գարեգին Տիւրկէրեան, հոգաբարձու բժ. Մելիքշահ, Նուշան Թերզեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, Հմայեակ Ամբիկեան, պր. Ա. Շահրոզեան, Բենիամին Թաշեան։

1942-1943ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։

Նստած, ուսուցիչներ՝ Արարատ Փրիսեան, Բենիամին Թաշեան, տնօրէն Գարեգին Տիւրկէրեան, Ժոզէֆ Սաղաղ։

1946–1947

7րդ դասարանին վկայուածներ

Յով. Ճաքիճեան, Ա. Թէմիրեան, Թ. Հաղէշեան, Ա. Քէօշկէրեան, Ն. Եաղըճեան, Ն. Կարապետեան, Մ. Խաչատուրեան, Նուպար Կոստանեան։

5րդ դասարանին վկայուածներ

Ա. Արթինեան, Մ. Արապեան, Մ. Դըլդըլեան, Ա. Մայիսեան, Ճ. Մարգարեան, Յ. Մանուկեան, Ա. Գասպարեան, Կարպիս Եաղըճեան, Յ. Յակոբեան, Արթօ Չաքմաքճեան, Գ. Գալֆայեան, Վ. Տէր Սարգիսեան, Գուրգէն Բաղխանեան, Կ. Քիրիքեան, Հ. Կարապետեան, Հ. Ֆրունճեան, Օհաննէս Տէր Պետրոսեան, Ժիրայր Պալեան։

1947–1948

Բարձրագոյն Նախակրթարանին վկայուածներ

Սոնա Ճաքիճեան, Աղաւնի Գօզիկեան, Սեւան Մելիքեան, Շահնուր Մինասեան։

5րդ դասարանին վկայուածներ

Աստղիկ Թաշճեան, Սիրան Եղիայեան, Ռէժի Հինայիեան, Լիզի Մէլէմէթճեան, Սոնա Մանսուրեան, Ալիս Զաղըճեան, Անահիտ Չէքիճեան, Գայանէ Չիլինկիրեան, Զարուհի Գուրճուգեան, Սեդա Սէմէրճեան, Կարպիս Գալէմճեան, Ռուբէն Գութնուեան, Յակոբ Զէյթունեան, Նուպար Կոստանեան, Գրիգոր Նէվրուզեան, Հայրապետ Պաղտասարեան, Քրիստափոր Սիսլեան, Յարութիւն Պօղոսեան։

1948–1949

Ասլանեան Անահիտ, Գալայճեան Անահիտ, Թութայեան Սեդա, Կէօլէրեան Մարգարիտ, Մանուկեան Շաքէ, Մարկոսեան Կլորիա, Յակոբեան Միհրան, Շաքարեան Սեդա, Ջուլհաճեան Փոլա, Սիւրմէնեան Սիլվիա, Գալփաքեան Յակոբ, Գրիգորեան Յարութիւն։

1949–1950

Անտոնեան Արթօ-Յարութիւն, Բրուտեան Վարդան, Դերմանճեան Ժիրայր, Եաղըճեան Միհրան, Եափալեան Եղուարդ, Թէլլալեան Յարութիւն, Ղազարոսեան Գէորգ, Մայիսեան Պօղոս, Յակոբեան Միհրան, Պալապանեան Յովհաննէս, Քէօշկեան Հրայր, Գուշեան Անդրէ, Ճաքիճեան Սիրվարդ, Հինայիեան Ժիւլիէթ, Չիլինկիրեան Սաթենիկ, Պալեան Երանուհի, Նազարեան Սեդա։

1950–1951

Գալայճեան Տիրուհի, Գէորգեան Արուսեակ, Դըմդըմեան Տիրան, Կարապետեան Ժանէթ, Յակոբեան Շաքէ, Շաքարեան Սիրուհի, Չէքիճեան Ռուբինա, Պետրոսեան Սեդա, Պուրսալեան Ալիս, Քէօհնէլեան Ռէբուզ, Ոսմանօղլի Նուարդ, Ասատեան Յարութիւն, Լալինեան Յակոբ, Մարգարեան Վահրիճ, Պալթայեան Եղուարդ, Սահակեան Արա, Փափազեան Երուանդ, Քրիսեան Շաւարշ։

1951–1952

Սերթիֆիքայի վկայական ստացած են

Աբրահամեան Ջեմմա, Արմաղանեան Ֆլորա, Գրիգորեան Սեդա, Հաղէշեան Անահիտ, Նիկիթեան Սեդա, Արախեան Նուպար, Գոնտուրանեան Վահէ, Մելիքեան Պերճ, Մէլէմէթեան Գրիգոր, Պաղտասարեան Ղազար, Պէրպէրեան Օննիկ, Սարգիսեան Աւետիս, Փիրիմեան Յակոբ։

1952–1953

Արզումանեան Աստղիկ, Գալայճեան Ջեմմա, Գալէմեան Սիրվարդ, Գրիգորեան Սաթենիկ, Էհրամճեան Շուշան, Զաղըճեան Սեդա, Պարոյեան Թերէզ, Տէր Սրապեան Սեդա, Քիւփէլեան Մարթա, Օրաքեան Շաքէ, Արարատեան Գրիգոր, Ասլանեան Գուրգէն, Խաչիկեան Գէորգ, Թէմիրեան Շանթ, Մատէրէճեան Վիգէն, Յակոբեան Յարութիւն, Չէքիճեան Շանթ, Չոլաքեան Արսէն, Պալապանեան Վահէ Ժիրայր, Պետրոսեան Վարուժան, Պէրպէրեան Արամ, Սիւրմէնեան Յովհաննէս։

1953–1954

Ալեքսանեան Սեդա, Արապեան Սեդա, Տաշեան Անայիս Օննիկի, Կիւրեղեան Լիւսի, Մէթթէմէճեան Ալիսէն, Յակոբեան Աննի, Շաքարեան Սահականոյշ, Շիրմանեան Սեդա, Պաղտասարեան Վարդուհի, Տէր Աստուրեան Ծովինար, Տէր Յովհաննիսեան Սիրվարդ, Փիրիմեան Անահիտ, Քէհէեան Լիթիթիա Յովհաննէսի, Օհաննէսեան Նորա, Ֆէրէշթէճեան Անահիտ, Անտոնեան Նազարէթ, Գէորգեան Վահէ Նուպարի, Եղոյեան Ֆիլիպ, Եաղըճեան Գրիգոր, Կարապետեան Ռոֆան, Մելիքեան Արամ, Պալիկեան Պերճ, Մինասեան Սարգիս։

1954–1955

Գէորգեան Լուիզ, Թաշճեան Սաթենիկ, Հաճեթեան Անայիս, Համբարձումեան Արմինէ, Մի-

1945–1946Ի ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։

Ա. կարգ, նստած· Ղազարոս Ղազարոսեան, Հմայեակ Ամբիկեան, հոգաբարձու Սիմոն Սէքէֆեան, տնօրէն Գարեգին Տիւրքիկեան, հոգաբարձու Գէորգ Արեյեան, Տրդատ Հալլէչեան, Ժոզէֆ Սաադա։ Բ. կարգ, ուսուցիչ՝ Բենիամին Թաշեան, Տիկին Գէնճեան, Ա. Փրիսեան։

1961-1962ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (ձախ ցանկը)։

Ա. կարգ, ձախէն աջ. ուսուցիչներ՝ Ժոզէֆ Սապաղ, Արաքսի Ֆրէնկեան, Հմայեակ Ամիրիկեան, տնօրէն Բիւզանդ Վարժապետեան, հոգաբարձու Սիմոն Սէյրէֆեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, Տիկ. Պէնկեան, օր. Թիրաքեան։ Բ. կարգ, ուսուցիչներ՝ Արիս Արիսեան, Ա. Քրիսեան։

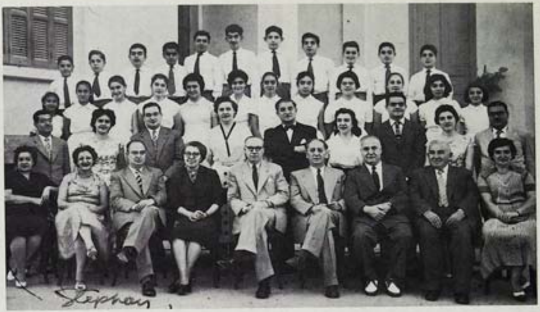

1955–1956Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։

Նստած․ Ա․ Կարգ ձախէն աջ, ուսուցչուհիներ՝ հոգաբարձու Նուպար Մ․ Գալեան, Օննիկ Ծալեան, տնօրէն Բիւզանդ Վարժապետեան, հոգաբարձու Ոսկան Ոսկանեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, ուսուցչուհի Տիկին Նուարդ Կոստանեան։
Բ․ կարգին մէջ՝ ուսուցչուհիներ Վարդ Ճլորեան, Նուպար Թիւֆէկեան։

ադեան Ժանեթ, Գեղիկեան Արմինէ, Աւագեան Շանթ, Գրիգորեան Կարպիս, Ժամկոչեան Հայկ, Խաչերեան Յակոբ, Ճիլաւեան Շաւարշ, Մուրադեան Արթօ, Զօրաքեան Տիգրան, Գալիկեան Սիրաք Տիգրանի, Սիմոնեան Նուպար, Վարդանեան Արթօ, Տոմբաքեան Թովմաս.

1955–1956

Գումրուեան Արշալոյս, Գալայճեան Զաւէն, Խմէնճեան Հայկուհի, Եազեան Հրայր, Կոստանդեան Աստղիկ Քերոպի, Թէլլալեան Հայկ Կարապետի, Ղազարեան Մարիա, Իւմիւրճեան Գէորգ, Ճանիկեան Սոնա, Մամիկեան Թերէզ, Մարգոսեան Լինա, Նազարեան Անահիտ, Շաքարեան Սաթենիկ, Ոսկանեան Ոսկինէ, Ոսկանեան Հերմինէ, Տէր Օհաննէսեան Սոնա, Տէրտէրեան Մարի, Արմաղանեան Հրայր, Բամպուքճեան Ժագօ, Բամպուքճեան Յակոբ, Կիւրեղեան Գրիգոր, Մոմճեան Ժիրայր, Յակոբեան Ռուբէն, Նիզիպլեան Րաֆֆի, Նազարեթեան Սամսոն, Ոսկանեան Ոսկան, Ոսկերիչեան Սամսոն, Պանիրեան Ժիրայր, Տէր Աստուածատուրեան Վահան, Փէհլիվանեան Մկրտիչ.

1956–1957

Անանիկեան Լիւսի, Գասպարեան Անի, Եազճեան Լենա, Թուֆայեան Մարօ, Սասունեան Շուշան, Ճամճեան Վիվիան, Ծիլմանեան Արտօ, Զօրաբեան Նանիա, Զորաքեան Րիթա, Սարգիսեան Զապէլ, Ալլեան Վարսենիկ, Գարայեան Սոսէ Համբարձում, Քէլէշեան Անահիտ, Թաշճեան Սոնա, Լուսարարեան Արտօ, Ներսէսեան Շուշան, Հաբէշեան Նայիրի, Ճիպլէճեան Սեդա, Մաքէրեան Սեդա, Գույումճեան Արա, Տէյիրմէնճեան Սիրվարդ, Քէօշկէրեան Աստղիկ, Արեւեան Տիրան, Աղպաշերեան Սարգիս, Ափաճեան Զաւէն, Գանտուրաճեան Արա, Գօրծեան Լեւոն, Զոհրապեան Րաֆֆի, Խաչերեան Արթօ, Հայրապետեան Ժիրայր, Շահրուդեան Հրայր, Ոսկանեան Զարեհ, Գալայճեան Տիգրան, Գըրղըզեան Բարսեղ Վահանի, Եաղուպեան Զարեհ, Թուֆայեան Կարօ, Մինասեան Կարպիս, Չէչէճեան Հրաչ, Գալայեան Շանթ Սարգիսի, Պապիկեան Նուպար, Տէր Աղամեան Ժոզէֆ.

1957–1958

Գումրուեան Վարդուհի, Գույումճեան Նայիրի Սիմոնի, Գրիգորեան Մարի, Թովմասեան Սոնա, Ներսէսեան Շնորհիկ, Հինտօղլեան Մելինէ, Ճէպէճիքեան Անի, Միրզայեան Լիլի, Մոզեան Ալիս, Չէքիճեան Գոհար, Պօղիկեան Աննա, Պօղիկեան Աստղիկ, Փէհլիվանեան Սոնա, Քէշեան Ալիս, Քիրիկեան Սիմա, Արթինեան Կարօ, Արսլանեան Միհրան, Գարայեան Վաչէ Համբարձում, Խաչերեան Ժիրայր, Կարապետեան Պերճ, Ղազարոսեան Նուպար, Ճանճիկեան Յակոբ, Մալխասեան Կարապետ, Միսաքեան Ժան, Պետրոսեան Վահագ, Պօյաճեան Վարդգէս, Սարգիսեան Զաւէն, Սվաճեան Արթօ.

1958–1959

Գարաքէֆեան Վարդան, Դանիէլեան Յակոբ, Եաղճեան Հայկ, Էթմէքճեան Հրազդան, Խմիրեան Արսէն, Թումայեանց Մկրտիչ, Խաչատուրեան Վարուժան, Խաչերեան Լորիս, Կարապետեան Ժիրայր, Մարգարեան Գրիգոր, Մարգարեան Յարութիւն, Մինասեան Շահէն, Պալեան Սարգիս, Պաղտասարեան Յակոբ, Պօղիկեան Մենուա, Պօղիկեան Հրայր, Պօղիկեան Ցոլակ, Պետրոսեան Գեղամ, Պոյաճեան Սարգիս, Չալըքեան Լեւոն, Տէր Օհաննէսեան Վազգէն, Արթինեան Անահիտ, Գալֆայեան Խորէնի, Դըմդըմեան Անի, Հագոպեան Արշակի, Ճիհանեան Մարգարիտ, Մինասեան Զարուհի, Յակոբեան Անի, Զաթարեան Մարի, Զրաքեան Նորա, Չոլաքեան Մարգարիտ, Պետրոսեան Անահիտ, Պէլլէրեան Հերմինէ, Պէրպէրեան Արմանոյշ, Ոսկանեան Ջորջ, Սանդիկեան Սոֆիկ, Սիրաէճեան Արմինէ, Վարժապետեան Վարդուհի, Տէյիրմէնճեան Էլիզ.

1959–1960

Խմիրեան Սեդա, Հայրապետեան Վերա, Սիրունեան Վերժին, Մարգարեան Նայիրի, Ոսկերիչեան Սոնա, Պարիկեան Քրիստին, Պէլլէրեան Նայիրի, Պէտէլեան Շաքէ, Տէրվիշեան Րիթա, Արարաթեան Արա, Գալանճեան Վիգէն, Մամճեան Մկրտիչ Վահան, Շաքարեան Հայկ Արէգ, Սարաֆեան Արամ, Վարժապետեան Օհան, Քէօրօղլեան Նուպար, Պէտիկեան Ներսէս, Գալանճեան Արմինէ, Գասպարեան Սիլվա, Սարգիսեան Սոնա, Թոսունեան Սոնա, Զընկըրեան Ռուբինա, Փոթուկեան Շաքէ, Քէշիշեան Ազատուհի, Ֆէրէճեան Սիրարփի, Ասլանեան Վահան, Էթմէքճեան Հրաչ, Թաշճեան Կարօ, Թորոսեան Լեւոն, Թուֆայեան Կարօ, Պաթմանեան Գէորգ, Սանդիկեան Րաֆֆի.

1960–1961

Աբօեան Սիրվարդ, Գասպարեան Ալիս, Խըտըրեան Սոնա, Մոմճեան Սիլվա, Մըսըրլեան Լիւսի, Շաքարեան Գայիանէ, Զիլեան Սոնա, Պալայ-

1966–1967Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։

Ա. կարգ, ձախէն աջ. ուսուցիչ Արարատ Քրիսեան, հոգաբարձու Սարգիս Մ. Պալայեան, ուսուցչուհի Տիկ. Նուարդ Կոստանդեան, հոգաբարձու Յովակիմ Սիրքէճեան, Տիկ. Պէնկեան, Պետրոս Քհնյ. Ֆէրէճեան, հոգաբարձու Ո. Ոսկանեան, ուսուցչուհիներ՝ օր. Ա. Շահրոզեան եւ այլ ուսուցչուհիներ։ Ա. կարգ՝ *ուսուցիչներ*՝ Վարդ Ճըլըօղեան, Նուպար Մ. Քիւփէլեան։

եան Սաթենիկ Նուպարի, Գէորգեան Մանիա, Թաշճեան Զաւէն, Լաչինեան Ժերար, Խաչատուրեան Համբարձում, Մառուքեան Վարդգէս Տիգրանի, Ոսկերիչեան Արա Յակոբոսի, Չիչէկճեան Վարուժան, Գարիկեան Զաւէն Բիւզանդի, Գարոնեան Հայրապետ Յակոբի, Պէրպէրեան Անդրանիկ, Սիրքէճեան Արթօ Յովակիմի, Տէյիրմէնճեան Զաւէն։

1960–1961

Թարգմանչաց Նախակրթարանին վկայուածները

Աճեմեան Արմինէ, Գալանճեան Ռիթա, Գօրծեան Շուշան, Դանիէլեան Ալիս, Խիրդեան Անահիտ, Թորոսեան Զաղիկ, Ներճիզեանեան Մարգարիտ, Փիլիպեան Մարալ, Ձէրէճեան Մելիա (Տէր Գէորգի), Անէմեան Արամ, Գաբրիէլեան Ժան, Գալէմքէրեան Զաւէն, Գասպարեան Մելիք, Խիրքեան Սարգիս, Թորոսեան Արա, Միրզայեան Անդրանիկ, Միրզայեան Հայկ, Ոսկերիչեան Կարօ, Տիարեան Մանուէլ, Փիւրքճեան Հայաստան։

1961–1962

Արիսեան Անի Արիսի, Բաղդասարեան Մարի Թէրէզ, Մանսուր Էլիզա Ռաուֆ, Թաթիկեան Մայսա Մարտիկի, Թումայեանց Արփինէ Երուանդի, Թոսունեան Սիրա, Սերոբեան Նիկոլ Լեւոնի, Մանճուրեան Սիրան Գեղամի, Մարգարեան Թէրէզ, Միրզայեան Շուշան Միհրանի, Գարեան Սիրվարդ Վարդերեսի, Գալթայեան Վերա Արայի, Գզանիկեան Էլզին Նուպարի, Սանփանեան Մարգարիտ-Ռոզայի, Տէյիրմէնճեան Անի Կարապետի, Ներսէսեան Արաքսի Միսաքի, Գաբրիէլեան Գէորգ Գաբրիէլի, Գաստղեան Կարապետ Գառնիկի, Գասպարեան Միհրան Յակոբի, Զօրայեան Արմենակ Զարեհի, Թաշճեան Օննիկ Երուանդի, Թումայեանց Տիգրան Գէորգ, Հաճէթեան Ռաֆֆի Շահէն, Յակոբեան Արամ Սարգիսի, Ոսկերիչեան Արա Գէորգոսի, Պէյլէրեան Վիգէն Գրիգորի, Պուտաքեան Մկրտիչ Վաղարշակի, Վարդանեան Արթին Բենիամինի, Վարդուկեան Յովհաննէս Գասպարի, Տէր Սանփանեան Գէորգ Յակոբի։

1962–1963

Արզումանեան Արմինէ, Սանփանեան Նորա, Աննիկեան Սոնա, Աշրաֆեան Վերա, Գէորգեան Սիրվարդ, Գրիգորեան Սեդա Վահանի, Խաչատուրեան Վանուշ, Մարգուանեան Աստղիկ, Մինէթեան Սոնա Վահէի, Մոմճեան Ալիս Պերճի, Զաքարեան Թագուհի, Գալթայեան Սոնիա, Սարգսեան Վարդանոյշ, Սիրքէճեան Անահիտ, Քէօշկէրեան Զաղիկ, Արթինեան Արթօ, Արսլանեան Վահէ, Բաղդասարեան Սարգիս, Գալանճեան Արմենակ, Գասպարեան Ժիրայր, Դիլգիլեան Գէորգ, Գրիգորեան Լեւոն, Դաւիթեան Նիկողոս, Թաշճեան Պերճ, Իսկանեան Վահան, Նազարեան Հայկ, Չիլինկիրեան Գրիգոր, Զօրզանճեան Կարօ, Գալայեան Մարտիրոս Նուպարի, Սըլեան Գէորգ, Տէմիրճեան Ղազարոս, Քէօսէեան Կարապետ Աւետիսի։

1963–1964 տարեշրջանին դպրոցին երթական մանկապարտէզը վերածուած է Նախակրթարանի Ա․էն Զ․ կարգեր։

1963–1964

Բաղդասարեան Մարօ, Դրտայեան Սեդա, Դաւիթեան Աղաւնի, Միրզայեան Ալիս, Միրզայեան Սոնա, Շամմիրեան Լիւսի, Չիլինկիրեան Սիրարփի, Գանուկեան Հերմինէ, Թուլումճեան Սոնա, Քիւրքճեան Նայիրի, Օզումչեան Սոնա, Արոյեան Լեւոն, Թորոսեան Արա, Ժամկոչեան Կարպիս, Խաչոյեան Յակոբ, Մինէթեան Լորիս, Մարոնեան Հայկ, Զաքըճեան Ներսէս, Գէորգեան Արէգ, Գոյումճեան Ժորժ, Տէր Պօղոսեան Նորայր։

1964–1965

Գարբիէլեան Մարի, Գարայեան Նայիրի, Թաթիկեան Մասէն, Թորոսեան Մայսա, Ճէրճէրեան Լիզէթ, Միրզայեան Ալիս, Ոսկերիչեան Մարօ, Գալեան Անահիտ, Սըլեան Յասմիկ, Ճէրանեան Նորա, Անտիկեան Եդուարդ, Արիսեան Ժիրայր, Թերզիպաշեան Մարտիկ, Թումայեանց Գրիգոր, Ժամկոչեան Շանթ, Երամեան Միչէլ, Լիլոզեան Զաւէն, Կարապետեան Կարպիս, Ռաուֆ Ժոզէֆ, Գարոնեան Հրայր, Պուտաքեան Արմենակ, Սիրքէճեան Երուանդ, Վարժապետեան Գեղամ, Տէովլէթեան Պերճ, Քէչէճեան Ժան, Օդնոյեան Արթօ։

1965–1966

Աստուրեան Արուսեակ, Շահպէնտէրեան Վարդուհի, Գարայեան Հերմինէ Նուպարի, Պօղոսեան Նայիրի, Գոյաճեան Մարի, Քէչէճեան Մարի, Ալեքսանեան Պերճ, Բաղդասարեան Արթօ, Գալանճեան Նուպար, Եսայեան Սարգիս, Թորոսեան Կարպիս, Լաչինեան Ժոզէ, Միրզայեան Ֆիլիփ, Յակոբեան Ժիրայր։

1965–1966 տարեշրջանի աշակերտութեան թիւը 136՝ Նախակրթարան, 79՝ Մանկապարտէզ, ընդհանուր թիւը՝ 215։

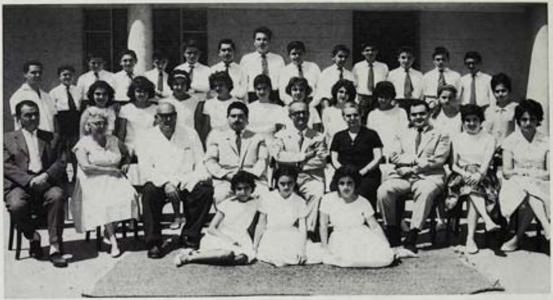

1962–1963ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։

Ա. կարգ, ձախէն աջ նստած. ուսուցիչ՝ Հայրապետ Հինայէկեան, օր. Դերենիկուհի Միսաքեան, Մուհամմէտ Շաֆէի էլ-Քասի, Արիս Արիսեան, Տիգրան Գազիկեան՝ տնօրէն, օր. Ա. Շահրազեան, Նուպար Թիւֆէնկեան, Տիկ. Ա. Թիւֆէնկեան, օր. Զ. Ճիհանեան։

1965–1966ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։

Ա. կարգ, նստած ձախէն աջ՝ Պրն. Նուպար Մ. Քիւփէլեան, Տիգրան Գազիկեան՝ տնօրէն, Արիս Արիսեան, Տիկ. Նուարդ Կասատմանեան, ատրի՝ Հայրապետ Հինդոյեան, Բ. կարգ աջ։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ․ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Հոգաբարձութեան ժամանակագրական կազմերը․

1926 Մայիս 8․

Տիգրան Զէյթունցեան, Միսաք Լուլեճեան, Վահան Հէքիմեան, Միքայէլ Նաթանեան, Փիլիպպոս Պալուճի, Տիրան Պէշիկեան, Շաւարշ Սեւյանեան։

19 Օգոստոս 1927–1928․

Գրիգոր Երամեան՝ Ատենապետ, Արթին Քէօշկեան՝ Ատենադպիր, Արամ Սարաֆեան՝ Գանձապետ, Աստուր Գողիկեան, Բժ․ Եղուարդ Ճիզմէճեան, Տիգրան Մերճանեան, Պետրոս Սելեան։

1930–1931․

Արմենակ Աղասեան, Տիգրան Մերճանեան, Բժ․ Եղուարդ Ճիզմէճեան, Արմենակ Մելոյեան, Գարեգին Տէօվլէթեան, Պետրոս Սելեան, Յովսէփ Սրքէնեան։

1932–1933․

Տոքթ․ Արմենակ Աղասեան՝ Ատենապետ, Յովսէփ Իսրքէնեան՝ Ատենադպիր, Պետրոս Սելեան, Տիգրան Մէրճանեան, Բժ․ Խաչիկ Սողիկեան։

1933–1936․

Բժ․ Խաչիկ Պէյ Սողիկեան, Արշաւիր Նեասուրեան, Տոքթ․ Արմենակ Աղասեան, Պետրոս Սելեան, Տիգրան Մերճանեան, Յովսէփ Սրքէնեան։

1936–1939․

Տոքթ․ Խաչիկ Պէյ Սողիկեան՝ Ատենապետ, Տոքթ․ Եղուարդ Խաթանասեան՝ փոխ Ատենապետ, Վահէ Սանասարեան, Օննիկ Մ․ Մալեան, Եղիշէ Փ․ Պալուճի՝ Ատենադպիր, Արշաւիր Նեասուրեան։

1939 Ապրիլ 19․

Տոքթ․ Արմենակ Աղասեան, Կարպիս Շալճեան, Համբարձում Գ․ Դարայեան, Յարութիւն Քէօշկեան, Վահէ Սանասարեան։

1941–1943․

Տոքթ․ Շաւարշ Մելիքեան՝ Ատենապետ, Կարպիս Շալճեան՝ Ատենադպիր, Յակոբ Մ․ Արամեան, Յակոբ Դումրուեան, Լեւոն Տէր Աստուրեան, Բժ․ Լեւոն Սամուէլեան։

1943 Նոյեմբեր 16․

Բժ․ Խաչիկ Պէյ Սողիկեան՝ Ատենապետ, Բժ․ Եղուարդ Խաթանասեան՝ փոխ Ատենապետ, Կարէն Գ․ Տէրէեան՝ Ատենադպիր, Յարութիւն Օհանեան, Միհրան Կ․ Գույումճեան՝ Գանձապետ, Լեւոն Տէր Աստուրեան։

1945–1947․

Կարպիս Շալճեան՝ Ատենապետ, Տրդատ Համբէլեան՝ Ատենադպիր, Լեւոն Գրիգորեան՝ Գանձապետ, Պետրոս Արսլեան, Արմէն Սէտաֆեան, Սահակ Եղիայեան, Սարգիս Թիւթիւնճեան (Շարասան)։

1948–1950․

Կարպիս Շալճեան՝ Ատենապետ, Տրդատ Փ․ Համբէլեան՝ Ատենադպիր, Սարգիս Թիւթիւնճեան՝ Բ․ Ատենապետ, Արմէն Սէտաֆեան, Սահակ Եղիայեան, Պետրոս Արսլեան, Լեւոն Գրիգորեան՝ Գանձապետ, Արիս Արիսեան՝ Քարտուղար։

1950 Մայիս 16 – 1952․

Կարպիս Շալճեան՝ Ատենապետ, Սահակ Եղիայեան՝ Բ․ Ատենապետ, Մէթր Նուպար Պէրպէրեան՝ Ատենադպիր, Արմէն Սէտաֆեան՝ Գանձապետ, Լեւոն Գրիգորեան, Արշակ Խանճեան, Մինաս Տէր Սարգիսեան։

1952–1955․

Վահէ Դերձակեան, Զարեհ Ոսկանեան, Զարեհ Մաստալեան, Մինաս Տէր Սարգիսեան, Յովակիմ Սիրփէնեան, Օննիկ Մալեան, Կարէն Տէմէլեան։

1955–1957․

Օննիկ Մալեան՝ Ատենապետ, Զարեհ Ոսկանեան՝ փոխ Ատենապետ, Կարէն Տէմէլեան՝ Ատենադպիր, Նուպար Պալայեան՝ Գանձապետ, Վահէ Մ․ Աթթունեան, Մինաս Տէր Սարգիսեան, Ժիրայր Տէրվիշեան, Յովակիմ Սիրփէնեան, Հայկէն Բարսեղեան որդի։

1958–1960․

Դանիէլ Ղազարեան՝ Ատենապետ, Զարեհ Ոսկանեան՝ Բ․ Ատենապետ, Նուպար Սերոբեան՝ Ատենադպիր, Մեծատուր Ալպօյեան՝ Գանձապետ, Վահէ Մ. Ալթունեան, Յովակիմ Սերգէհեան, Լեւոն Սիւլահեան, Սարգիս Գալստեան, Ժիրայր Տէր-Վիչէեան, Կարապետ Թէհէեան, Արթօ Գըլըզգանեան.

1960–1965ի կազմը.

Հայկազուն Թիւթիւնճեան՝ Ատենապետ, Յովհաննէս Թէհէյեան՝ փոխ Ատենապետ, Յուսէփ Գազոզեան՝ Գանձապահ, Ներսէս Գէորգեան՝ Ատենադպիր, Լեւոն Գարապաշեան, Տիգրան Գալիկեան, Արփի Արիսեան.

ՏԻԿՆԱՆՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Նուպարեան Ազգային Վարժարանի Տիկնանց Խնամակալութիւնը հիմնուած է 1931 Մայիս 5ին. նպատակն է՝ օժանդակել վարժարանի նիւթական եւ բարոյական պէտքերուն, անձնուէր անդամներէ բաղկացած խնամակալութիւն, որը ճաշ կը հայթայթէ աղքատ աշակերտներուն, կ'ապահովէ անոնց ինքնաշարժով երթեւեկը եւ յաճախ օգտակար կ'ըլլայ վարժարանի հոգաբարձութեան զանազան ձեռնարկներուն.

Նուպարեանի Տիկնանց Խնամակալութեան հիմնադրուհիներն ու առաջին վարչական կազմը բաղկացած է.

Լոլա Ա. Կոճանեան՝ Ատենապետուհի
Մարգրուհի Ա. Նասուրեան՝ Ատենադպրուհի
Հռիփսիմէ Փաշայեան՝ Գանձապահ
Էլիզ Լ. Թիրաքեան, Սաթենիկ Տ. Մերճանեան, Հայկանոյշ Վ. Սահակեան եւ Շաքէ Սելեան.

1933–1934ի կազմը.

Մարգրուհի Ա. Նասուրեան՝ Ատենապետուհի
Լոլա Ա. Կոճանեան՝ Ատենադպրուհի
Սաթենիկ Տ. Մերճանեան՝ Գանձապահուհի
Հռիփսիմէ Սահակեան, Իսկուհի Արքէնճեան, Էլիզ Լ. Թիրաքեան, Շաքէ Սելեան.

1935–1936ի կազմը.

Մարգրուհի Ա. Նասուրեան՝ Ատենապետուհի
Լոլա Ա. Կոճանեան՝ Ատենադպրուհի
Հռիփսիմէ Փաշաեան՝ Գանձապահուհի
Հայկանոյշ Սահակեան, Սաթենիկ Տ. Մերճանեան, Հերմինէ Ա. Մէջթէճեան, Մարի Խ. Սողիկեան Պէյ.

1937–1939.

Մարգրուհի Ա. Նասուրեան՝ Ատենապետուհի
Լոլա Ա. Կոճանեան՝ Ատենադպրուհի
Հռիփսիմէ Փաշայեան՝ Գանձապահուհի
Էլիզա Լ. Թիրաքեան, Իսկուհի Իսքէնճեան, Սաթենիկ Տ. Մերճանեան, Շաքէ Սելեան, Մարի Խ. Սողիկեան Պէյ.

1940–1944ի կազմը.

Լոլա Ա. Կոճանեան՝ Ատենապետուհի
Սաթենիկ Տ. Մերճանեան՝ Ատենադպրուհի
Նէկտար Ն. Եաղուպեան՝ Գանձապահուհի
Սոնա Կ. Ճալեան, Վերգին Թէօլէեան, Բ. Տէր Ադամեան.

1947–1949ի կազմը.

Սաթենիկ Տ. Մերճանեան՝ Ատենապետուհի
Նէկտար Ն. Եաղուպեան՝ Ատենադպրուհի
Հերմինէ Ա. Մէջթէճեան՝ Գանձապահուհի
Սոնա Կ. Ճալեան, Անժէլ Օհաննէսեան, Անժէլ Կիրակոսեան, Վ. Գասպարեան, Վերգին Թէօլէեան.

1950–1952.

Սաթենիկ Տ. Մերճանեան՝ Ատենապետուհի
Գոհար Արամեան՝ Ատենադպրուհի
Հերմինէ Ա. Մէջթէճեան՝ Գանձապահուհի
Սոնա Կ. Ճալեան, Վերգին Թէօլէեան, Անժէլ Օհաննէսեան, Տորիս Դանիէլեան, Հայկանոյշ Մ. Ջոլաքեան, Բէկի Փափազեան.

1953–1954.

Սաթենիկ Տ. Մերճանեան՝ Ատենապետուհի
Վերգին Թէօլէեան՝ փոխ Ատենապետուհի
Հերմինէ Ա. Մէջթէճեան՝ Գանձապահուհի
Գոհար Արամեան՝ Ատենադպրուհի
Հայկանոյշ Մ. Ջոլաքեան՝ փոխ Ատենադպրուհի
Տորիս Դանիէլեան, Անժէլ Օհաննէսեան, Ազատուհի Խաչիկեան, Բէկի Փափազեան.

1955–1957.

Սաթենիկ Տ. Մերճանեան՝ Ատենապետուհի
Հերմինէ Ա. Մէջթէճեան, Վերգին Թէօլէեան, Գոհար Արամեան, Անժէլ Օհաննէսեան, Տորիս Դանիէլեան, Հայկանոյշ Մ. Ջոլաքեան, Հնազանդ Աւանեան, Մարի Պօղիկեան.

1958–1960.

Վերժին Քէօշէեան՝ Ատենապետուհի
Հայկանոյշ Մ. Ջոլաքեան՝ Ատենադպրուհի
Հերմինէ Ա. Մէօթճեան՝ Գանձապետուհի
Մարգրիտ Մ. Թաթիկեան, Հեղգուհի Ալաճաճեան, Անժել Օհաննէսեան, Ալիս Ճիզմէճեան։

1961–1963.

Վերգինէ Քէօշէեան, Անժել Օհաննէսեան, Հայկանոյշ Մ. Ջոլաքեան, Հերմինէ Ա. Մէօթճեան, Մարի Գոզիկեան, Հեղգուհի Ալաճաճեան, Մարգրիտ Թաթիկեան, Ալիս Ճիզմէճեան, Զուարթ Ե. Մինէթեան։

1963–1965.

Վերգինէ Քէօշէեան՝ Ատենապետուհի,
Հերմինէ Ա. Մէօթճեան՝ Գանձապետուհի
Հայկանոյշ Մ. Ջոլաքեան՝ Ատենադպրուհի
Անժել Օհաննէսեան, Մարգրիտ Թաթիկեան, Ալիս Ճիզմէճեան, Զուարթ Ե. Մինէթեան։

Նուպարեան Ազգային Վարժարանի Տիկնանց Յանձնախմբութիւնը ամէնօրեայ ձրի ճաշ հայթայթած է 20 կարօտ աշակերտի համար իր կազմութեան շրջանին, երբ քաղաքային անձնուէր անդամուհիներուն զոհողութեամբ եւ ջանքերուն շնորհիւ իր հասոյթի աղբիւրները աւելցած են, անընդհատ ճաշէն օգտուած են 60 աշակերտ-աշակերտուհիներ, երկար տարիներէ ի վեր. աշակերտներուն հայթայթած է դեղ եւ բժշկական խնամք եւ տօնական օրերուն հագուստ։

Գահիրէի Հայ Կարմիր Խաչի գթասիրտ տիկինները դպրոցական տարեկան արձակուրդի շրջանին աշակերտական փոքրիկները պատսպարած են Աղեքսանդրիոյ կազդուրման կայանին ներս։

(«Արեւ», 11 Յուլիս 1958 եւ 27 Յուլիս 1966)։

• • •

Նուպարեան Վարժարանի սրահին մէջ հաստատուած էր «Հոգեւոր-Հաւարան», ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Թէոդորոս Կէօզիւպէօյիւքեանի։

Բանախօսած են.

1930 Նոյեմ. 20 – Վաչէ քհնյ. Խաչիկեան, նիւթ՝ Եկեղեցասիրութիւն։

1931 Յունիս 3 – Հմայեակ Ամիրեան, նիւթ՝ Մեր յարաբերութիւնները Եւրոպացիներուն հետ։

1932 Դեկտ. 18 – Լեւոն Թաշճեան, նիւթ՝ Դեմոկրատական զգացումը դաստիարակութեան մէջ։

1933 Յունուար 21 – Բենիամին Թաշեան, նիւթ՝ Դաստիարակութեան արդի ձգտումը եւ դպրոցական միջավայրը։

1934 Մարտ 10 – Արարատ Քրիսեան, նիւթ՝ Ֆիզիքական կրթութեան թերիները լրացնել։

1946 Ապրիլ 17 – Գարեգին Լեւոնեան, նիւթ՝ Հայ մամուլի 150-ամեակը։

1947 Փետր. 28 – Խորէն Բարսեղեան, նիւթ՝ Երաժշտութեան ազդեցութիւնը հաւատացեալներու վրայ։

1948 Յունուար 4 – Խորէն Բարսեղեան, նիւթ՝ Մ. Եկմալեանի տպաւորութիւններ։

1948 Մայիս 2 – Լեւոն Զէնեան, նիւթ՝ Յովսէփ Գեղեցիկ։

1948 Մայիս 5 – Արարատ Քրիսեան, նիւթ՝ [illegible] իբր մարզական արժէք։

1948 Մայիս 9 – Լեւոն Զէնեան, նիւթ՝ Ժուժկալութիւն։

1948 Մայիս 16 – Լեւոն Զէնեան, նիւթ՝ Հոգեգալուստ։

1948 Մայիս 19 – Գէորգ Գաթմանեան, նիւթ՝ Մարդը եւ իր գործիքները։

1948 Մայիս 23 – Լեւոն Ն. Զէնեան, նիւթ՝ Ինչպէս արգիլել ոճրագործութիւնը։

1948 Մայիս 28 – Լեւոն Ն. Զէնեան, նիւթ՝ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ խորհուրդները։

1948 Յունիս 6 – Վահրամ Գոլոյեան, նիւթ՝ Ազատութիւն։

1966ին Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի սրահը գործածուած է կիրակնօրեայ դպրոցի դասաւանդութեանց, Գէորգ քհնյ. Ֆէրէճեանի անօրէնութեամբ։

• • •

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ. ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄԵՐԸ

1928–1930. *Մանկապարտէզի վարչուհի՝ Տիկ. Ալիս Վարժապետեան, օգնականներ՝ Օրդ. Նուարդ Մէֆէրեան, Արաքսի Յովսէփեան։*

1927–1928 *տարեշրջանին Ֆրանսերէն լեզուն աւանդուած է մանկապարտէզի վերջին կարգերուն* մէջ։ 1934–1936 մանկապարտէզը և դասարան ունէր։

1932–1933։ Օրդ. Արշալոյս Շահրողեան, Թագուհի Զաքարեան, Մատլէն Թոսաթլեան, Եւգինէ Կիւրքճեան։

1937–1938։ Տիկին Երանուհի Բարսղամեան՝ վարչուհի, պաշտօնեաներ՝ Օրդ. Մատլէն Թոսաթլեան, Սիրվարդ Շահրիկեան եւ Արշալոյս Շահրողեան։

1938–1939։ Տիկին Երանուհի Բարսղամեան, Օրդ. Արաքսի Գըլճեան, Արշալոյս Շահրողեան, Թագուհի Զաքարեան, Մատլէն Թոսաթլեան, Սոնա Նորիկեան, Վարդանոյշ Փափազեան, Շամիրամ Գ. Տիւրքէլեան։

1939–1940։ Տիկին Շուշան Մ. Թէրզեան՝ վարչուհի, պաշտօնեայ ուսուցչուհիներ՝ Օրդ. Արշալոյս Շահրողեան, Մատլէն Թոսաթլեան (այժմ Տիկին Յակոբեան), Սիրվարդ Շահրիկեան, Թագուհի Զաքարեան (այժմ Տիկին Յակոբ Արամեան)։

ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ ԱԶԳ. ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐԸ

1941–1943։ Տիկին Շուշան Մ. Թէրզեան, Օրդ. Արմինէ Ֆընճըճեան, Վարդանոյշ Մաղաքեան, Ա. Շամլեան, Ա. Շահրողեան, Սիրվարդ Շահրիկեան, Տիկին Թագուհի Արամեան, Օր. Մատլէն Թոսաթլեան։

1947–1948։ Լոլա Մկրեան, Ազատուհի Շիրինեան, Սիրվարդ Ալէքսանեան, Հերմինէ Մանուկեան, Վարդանոյշ Մաղաքեան։

1948–1949։ Օրդ. Սոնա Նորիկեան, Ազատուհի Շիրինեան, Անժել Միրզոյեան, Ռաքէլ Քէօշկէրեան, Անահիտ Կէնաթմեան, Հռիփսիմէ Պարճեան, Տիկ. Շամիրամ Դարմանեան։

1954–1955։ Օրդ. Դերենիկուհի Սիսակեան՝ վարչուհի, Սոնա Նորիկեան, Ազատուհի Շիրինեան, Անժել Միրզոյեան, Ա. Գիղուրեան, Լիւսի Փանոյեան, Շամիրամ Դարմանեան, Անահիտ Կէնաթմեան, Մ. Ալէքսանեան։

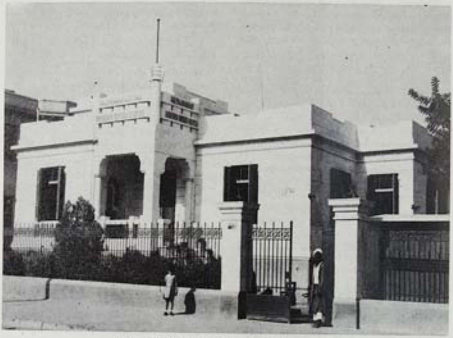

Հելիոպոլիսի "Մերճանեան" Ազգային Մանկապարտէզը։

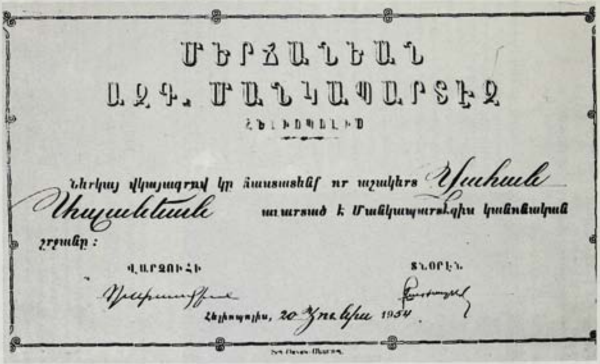

ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ
ԱԶԳ. ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ
ՀԵԼԻՈՊՈԼԻՍ

Ներկայ վկայագրով կը ծանուցանեմ որ աշակերտ Վահան Սահակեան աւարտած է Մանկապարտէզին կանոնական շրջանը:

ՎԱՐԺՈՒՀԻ

ՏՆՕՐԷՆ

Հելիոպոլիս, 20 Յուլիս 1954

1955–1956· Օրդ· Դերենիկուհի Սիմոնեան՝ վարչուհի, պնդական ուսուցչուհիներ՝ Շամիրամ Դարմանեան, Սօնա Նորիկեան, Աստղուհի Շիրինեան, Անժէլ Միրզոյեան, Անահիտ Կէնաճեան, Թագէլ Քէօշկէրեան, Սիրվարդ Ալեքսանեան, Ա· Մարգարեան։

1957–1958· Օրդ· Դերենիկուհի Սիմոնեան՝ վարչուհի, Սօնա Նորիկեան, Անահիտ Կէնաճեան, Աստղուհի Շիրինեան, Թագէլ Քէօշկէրեան, Անժէլ Միրզոյեան, Հռիփսիմէ Գալճեան, Օր· Շամիրամ Տիւրքէրեան։

1958–1959· Օրդ· Դերենիկուհի Սիմոնեան, Արշալոյս Շահրողեան, Արմինէ Սրէնճեան, Աստղուհի Շիրինեան, Թագէլ Քէօշկէրեան, Անահիտ Կէնաճեան, Հռիփսիմէ Գալճեան, Մ· Տէմիրճեան եւ Մ· Տէր Մարգարեան։

1959–1960 տարեշրջանին Մերճանեան Ազգային Մանկապարտէզի աշակերտութիւնը փոխադրուած է Նուպարեանի նախկին շէնքին մէջ։ (Տես «Արեւ», 16 Սեպտ· 1959)։

1963–1964 տարեշրջանին Մերճանեան Ազգային Մանկապարտէզի ներքին մասերը վերանորոգուած են նիւթական օժանդակութեամբ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկին։ («Արեւ», 23 Յունիս 1964)։

1959–1960· Օրդ· Դերենիկուհի Սիմոնեան, Արշալոյս Շահրողեան, Մ· Տէմիրճեան, Մ· Տէր Գալուստեան, Արմինէ Սրէնճեան, Աստղուհի Շիրինեան, Սօնա Նորիկեան, Հռիփսիմէ Գալճեան։

1965–1966 տարեշրջանին փոխ տնօրէնուհիներն էին Մերճանեանի· Օրդ· Սօնա Նորիկեան եւ Շամիրամ Դարմանեան՝ Օր· Սիմոնեանի հիւանդութեան պատճառաւ։

Նուպարեանի աշակերտութեան տարեկան թիւը

1940–1941·	144
1941–1942·	140
1942–1943·	95
1943–1944·	100

Մերճանեանի աշակերտութեան տարեկան թիւը

1944–1945·	120
1945–1946·	130
1946–1948·	134
1948–1949·	139
1949–1950·	155
1950–1951·	155
1954–1955·	130
1956–1957·	76 մանչ + 64 աղջիկ = 143
1955–1956·	79 մանչ + 79 աղջիկ = 158
1961–1962·	58 մանչ + 51 աղջիկ = 109
1963–1964·	45 մանչ + 38 աղջիկ = 83

1963–1964 տարեշրջանի ընթացքին Մանկապարտէզէն ներս օգտակար կիրարկութեան դնել հաշիւի նոր մեթոտ մը որ ծանօթ է «Մեթոտ Քիւզընէր» անունով եւ որդեգրուած արդիական շատ մը վարժարաններու կողմէ։ (Տես «Արեւ», 13 Յուլիս 1964)։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա· այցելած է իր հետեւորդներով Մերճանեան Ազգային Մանկապարտէզը 1956 Փետրուարին։ (Տես «Արեւ», 2 Մարտ եւ 7 Օգոստոս 1956, Գահիրէ)։

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ· ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՊԱՇՏՕՆԱՎԱՐՈՂ ՏՆՕՐԷՆՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿԸ

1923–1924 Տեսուչ անձնուիրաբար Լեւոն Քիրազեան
1925–1926 վերատեսուչ Գրիգոր Կիրակոսեան
1926–1926 փոխ-տեսուչ Լեւոն Աճէմեան
1927–1932 Գարեգին Տիւրքէրեան
1932–1933 Տեսչական Մարմին Հմայեակ Ամիրեան եւ Յովհան Յովհաննէսեան
1933–1934 Յովսէփ Գույումճեան
1934–1948 Գարեգին Տիւրքէրեան
1948–1957 Բիւրատ Վարժապետեան
1957–1958 Փոխ-տեսուչ Պետրոս Քհնյ· Ճէրէճեան
1959–1961 Յովսէփ Երէցեան
1961 Սեպտ· 15էն սկսեալ Տիգրան Գազիկեան, որ մեռած է 25 Սեպտ· 1975ին եւ ազգային յուղարկաւորութեամբ 27 Սեպտ· 1975ին թաղուած է Ամենայն Սրբոց գերեզմանատունը։
1973ին Արամ Մովսէսեան։

ԳԱՐԵԳԻՆ ՏԻՒՐԿԷՐԵԱՆ

Գարեգին ծնած է 6 Յունուար 1888ին Երզնկայի, Թոռը Գալուստ Տիւրկէրեանի եւ որդի ուսուցիչ Յակոբ պատուելի Տիւրկէրեանի, հօրեղբայրը՝ Համբարձում Տիւրկէրեան, ապա Մաշտոց Աւագ քահանայ Բզնունի, ծնած 1858ին, մեռած 1920ին Աթէնք։

Գարեգին նախնական կրթութիւնը ստացած է Երզնկայի ծաղկոցը, ապա իր հօրեղբօր Մաշտոց քահանայի հետ գացած է Իզմիրի մօտ Գուշատասը գիւղը 1897ին։ Գարեգին իր ուսումը շարունակած է տեղւոյն նախակրթարանը մինչեւ 1902 Յունիս։

Իր հօրեղբօր Բզնունի քահանային կարգադրութեամբ գացած է Վենետիկի Մուրատ–Ռափայէլեան վարժարանը գիշերօթիկ մինչեւ 1907 Թուականը եւ ստացած է համապատասխան վկայական եւ սորված լատիներէն, ֆրանսերէն, իտալերէն։ 1907–1911 հետեւած է Լօզանի Իրաւաբանական համալսարանը եւ վկայուած փաստաբան։ Ան գացած է Աղեքսանդրիա իր հօրեղբօր Մաշտոց Աւագ քհյ. Բզնունիի քով, որ կը քահանայագործէր տեղւոյն Պօղոս–Պետրոս եկեղեցիին մէջ։ Գարեգին Տիւրկէրեան ուսուցչական պաշտօն ստանձնած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանին մէջ եւ դասախօսած հայերէն եւ ազգային պատմութիւն։ 1911–1912 դպրոցական տարեշրջանին տեսչական մարմինին անդամակցած է Պօղոսեանի մէջ, գործակցութեամբ Վահան Ալթունի եւ Տաճատ Մելգոնեանի։

Գարեգին Տիւրկէրեան 1914ին փոխադրուած է Գահիրէ եւ արձանագրուած է փաստաբան՝ Միջազգային խառն դատարանին մէջ եւ գործած մինչեւ 1919 Թուականը։ 1920–1926 այցելու ուսուցիչ Գահիրէի Գալուստեան Ազգային վարժարանին մէջ, ինչպէս նաեւ տեղւոյն Մխիթարեան աղջկանց եւ Թաշճեան աղջկանց անհատական վարժարաններու մէջ եւ դասաւանդած է հայերէն, ազգային պատմութիւն եւ քաղաքացիական կրթութիւն։

1927–1932 ժամանակաւորութեամբ վարած է տնօրէնութիւնը Հէլիոպոլիսի Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի։

ԳԱՐԵԳԻՆ ՏԻՒՐԿԷՐԵԱՆ

1933–1934ին Տիւրկէրեան նշանակուած է ներքին ընթացքը տեսուչ Գահիրէի Պէրպէրեան վարժարանի, դպրոցին Խնամակալ մարմնին կողմէ։

1934ին Գահիրէի մէջ, ընկերանք ազգայիններու գործակցութեամբ, հիմնած էր Եգիպտոսահայ Տնտեսական Միութիւնը եւ որուն ընդհանուր քարտուղարութիւնը ստանձնած եւ մշակած էր վերոյիշեալ խմբակցութեան ծրագիր կանոնագիրը։

Գարեգին Տիւրկէրեան 1934 Սեպտեմբերին կրկին Նուպարեան Ազգային դպրոցի տնօրէնութեան պաշտօնին կոչուած է Գահիրէ Ազգային Իշխանութեան կողմէ եւ վարած մինչեւ 1948 Օգոստոս ու հանգստեան կոչուած։ Գարեգին Տիւրկէրեան իր անձնական հոխ գրադարանը, մօտ 5000 հատոր, նուիրած է Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի Թորգոմեան գրադարանին, եւ այս առթիւ Թեմական ժողովը իր գոհունակութիւնը յայտնած է եւ զինքը 27 Յունուար 1949ին, գրադարանապետ նշանակուած է որոշ թոշակով մը, ըստ Ազգ. Իշխանութեան 22 Փետր. 1949, համար 155 նամակով մը։ Ան անդամ էր Գահիրէի Ազատ-Որմնադրական Հայ Օթեակին։ Ան մեռած է 17 Հոկտ. 1951ին։ Ան ամուսնացած էր եւ իր զաւակներն են. Արշաւիր, Երուանդ եւ Օր. Շամիրամ Տիւրքէրեան. իր եղբայրն էր հռչակաւոր Հմայեակ Տիւրքէրեան, որ մեռած է Փարիզ 1972-1973 թուականներուն։

Հանգուցեալ Տիւրքէրեան Գարեգինի թաղումը տեղի ունեցած է 18 Հոկտ. 1951ին Գահիրէի Ս. Մինաս Արք. գերեզմանատունը. եկեղեցական արարողութեան եւ յուղարկաւորութեան մասնակցած են Ազգային Իշխանութեան անդամներ, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ազգային յուղարկաւորութեան ներկայ եղած են Նուպարեան-Գալուստեան վարժարանի աշակերտները, դամբանականներ խօսած են Մեթր Նուպար Պէրպէրեան Հոգաբարձութեան կողմէ, եւ դպրոցի անունէն՝ Բիւզանդ Վարժապետեան, Գալուստեանի անունէն Տիգրան Գալըպեան՝ յանուն Նուպարեանի ուսուցչութեան, դամբանական մը կարդացած է ուսուցիչ Հմայեակ Ամիրեան։

Գարեգին Տիւրքէրեան իր ուսանողական շրջանին դասընկերներն եղած են Դանիէլ Վարուժան եւ Ներսէսի Ճիզմէճեան. բարեկամութեան մէջ եղած է ռուսահայ մտաւորականներ Սիմոն Զաւարեանի, Խաչատուր Մալումեանի (Էդուարդ Ակնունի), Միքայէլ Վարանդեանի եւ այլ գործիչներու հետ։

Գ. Տիւրքէրեան ուսանողական շրջանին գրած է քերթուածներ «Թեարքիս» ճեմարանական հանդէսի մէջ (1908 Ապրիլ 15, Թիւ 2, Վենետիկ)։ Գահիրէի մէջ աշխատակցած է «Յուսաբեր»ի, «Նոր Ժամ» ամսագրի Գ. Վահէ-Վահեան գրական ծածկանունով։ Ան աշխատակցած է Պոսթընի «Հայրենիք» ամսագրին քերթուածներով, Գ. Հայկանեց եւ Գ. Բզնեցի ստորագրութեամբ։ «Թեարքիս» հանդէսի 1908 Թիւ 2ին մէջ, էջ 51, «Ընկերվարականուհիս» քերթուածը ունի։

Ահա քանի մը վկայութիւններ Գ. Տիւրքէրեանի մասին.

«Մեթր Տիւրքէրեան յանձնը յաջողած փաստաբանի մը գրաւիչները չունէր, իր ոճովն ընկըս եւ որ տակաւ օժանդակ ըլլալու յոյժ անոնց որոնց մարդ բանը հակառակ կողմէն մերժել կրնան կարգալ»։

Աղեքսանդրիոյ Ազգային Վարժարանին ատենապետութիւնն ստանձնեց։ Այս — տարօրէն անձնափոթորկայոյզ մէկ շրջանին, եւ զարմանալի պարագայ — Մեթր Տիւրքէրեան եղբայրական իրականութեան մէջ դերին անխախտելով օրինակին ընծայեց իր վրայ պէտք խռովներ չարալու, եւ արիւն տալով իր ճշմարտութեան արժէք ամփոփելութեան, տալով արժանապատուութեան ամենադարձը գեղեցիկը»։ (Տես էջ 88, Մ. Պարթեւեանի «Եգիպտահայ Տարեգրքը», Գ. տարի, 1916)։

«Նուպարեան Ազգային Վարժարանի անուրէնի իր հանգամանքով, հանգուցեալ Գարեգին Տիւրքէրեան տարիներ շարունակ հանդիսացաւ Հելլենահայ նոր սերունդին սիրուած դաստիարակը, որուն հայրենի դաստիարակութիւնները աչքառու հեռատեսութեան ժըրժըրութիւն եւ խանդավառութիւն կը ստեղծէին բոլոր իր աշակերտներուն մօտ։ Ան դպրոցէն դուրս ալ կը պատէր իր աշակերտներուն կրթութեան գործով եւ անոնց մօտ կ'արթնցնէր ու կը զօրացնէր անշէջ սէրը հայ լեզուին եւ հայ գրականութեան հանդէպ»։

(Տես «Արեւ» օրաթերթ, 19 Հոկտ. 1951, Գահիրէ։ «Ջահակիր» շաբաթաթերթ, 24 Նոյեմբեր 1951, Գահիրէ։ Տես նաեւ Գ. Սիւրմէնեանի «Երգեցիկ գիրքը», էջ 468)։

ՅՈՎՍԷՓ ԳՈՒՅԵՈՒՄՃԵԱՆ

Յովսէփ ծնած է 1873ին Բաղէշ. Նախնական կրթութիւնը ստացած է ծննդավայրի ազգային դպրոցը. 1886ին գացած է Պոլիս եւ վկայուած 1896ին Կ. Պոլսոյ Ազգային Կեդրոնական վարժարանէն. Ուսուցիչ Կեդրոնականին մէջ 1896–1909, դասախօս ուսուցչական գիտութեանց, 1909ին հրաժարած է իր պաշտօնէն, Յովհաննէս Հինդլեանի տնօրէնութեան շրջանին վէճի մը պատճառաւ.

1910ին Միացեալ Դպրոցասիրաց Ընկերութեան Բաղէշի, Մուշի, Տիգրանակերտի վարժարաններուն ընդհանուր կրթական տեսուչ մինչեւ 1911 թուականը.

1911 Հոկտեմբերին տնօրէն նշանակուած է Հ. Բ. Ը. Միութեան Վանի վարժապետանոցին. 1914–1915ի Վանի ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն ժամանակ ստանձնած էր պարենաւորման բաժնի տնօրէնութիւնը. 1916ի վերջերը Փարիզ գացած է. 1917–1918 տարեշրջանին տնօրէն Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգ. վարժարանին. 1919ին գացած է Պոլիս եւ ուսուցչական պաշտօն վարած. 1922ի աշնան՝ Մարսէյլ, ուսուցիչ Դպրոցասէրի վարժարանին մէջ. այս շրջանին անդամ ՀԲԸ-ի Մարսէյլի մասնաճիւղին.

1923ին, երբ Դպրոցասէրի վարժարանը փոխադրուած է Փարիզի մօտ՝ Էնկիէնի քաղաքը, Յովսէփ Գույեումճեան շարունակած է իր ուսուցչական պաշտօնը այդ կրթական յարկին մէջ, դասաւանդելով գիտութիւն, աշխարհագրութիւն, հայերէն, Հայոց պատմութիւն, քաղաքացիութիւն եւ ֆրանսերէն թարգմանութիւն, կրթական տնօրէն Վահրամ Ինճայեանի օրով. Յովսէփ Գույեումճեան, 1924–1930 թուականներուն, մասնակցած էր Փարիզի մէջ ՀԲԸ-ի 2րդ եւ 3րդ Պատգամաւորական ժողովներուն, եւ Ֆրանսայի ՀԲԸ-ի Կեդրոնական վարչութեան դիւանի անդամ եւ գանձապահի պաշտօնը յանձնուած էր. (Տես ՀԲԸ. Թ. տարի, թիւ 4, էջ 260, Ապրիլ 1934, Փարիզ).

1933 Օգոստոսին հրաւիրուած է ան Հելիոպոլիսի Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի Հոգաբարձութենէն, ստանձնելու համար վարժարանի տնօրէնութեան պաշտօնը. Յովսէփ Գույեումճեան գացած է Եգիպտոս եւ 1933 Սեպտեմբերին ստանձնած է Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի տնօրէնութիւնը. Դժբախտաբար իր տնօրէնութեան շրջանին հիւանդացած է եւ փոխադրուած է Գահիրէի Ֆրանսական հիւանդանոցը դարմանուելու համար, ուր մեռած է 27 Մարտ 1934ին. Հանգուցեալին մարմինը թաղուած է Գահիրէի Ս. Մինաս Ազգային գերեզմանատան Վերի Թաղի ժառանգաւորներու յատկացուած հողամասին մէջ. Իր բարեկամներու կողմէ շինուած է շիրիմ մը իր հողակտորին վրան, եւ բացումը կատարուած է 13 Յունուար 1936ին Ահա իր շիրմաքարին վրայի արձանագրութիւնը.

ՅՈՎՍԷՓ ԳՈՒՅԵՈՒՄՃԵԱՆ

«Յովսէփ Մարտիրոս Գույումճեան, ուսուցիչ, ծնած Բաղէշ 1877, վախճանած Գահիրէ 1934 Մարտ 27»։

Ահա վկայութիւն մը ժամանակցին Յ. Գույումճեանի մասին.

«Պայթեցաւ կարմիր Աքսորը Վասպուրականի 1915ին, Գույումճեան այլեւս այս անգամ իր ուսուցիչի եւ դաստիարակի դերը պիտի չկրէր. Հայ ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան գործին մէջ թէեւ անխարդախ եւ փափկանկատ, բայց այդ օրերուն մոռցած էր ինքնինքը, դէպի ցերեկ շարժման մէջ էր, ազգային դիրքերուն եւ խրամատներուն մէջ մարտիկներուն քով՝ միշտ զուարթ ու ժպտուն՝ թնդանօթներու, ռումբերու հրամանատարներուն առջեւ կ'ոգեւորէր, կը խանդավառէր զինուորները։

«1915ի պատերազմին եւ Վանի ինքնապաշտպանութեան մէջ գործօն եւ կարեւոր դեր կատարած է։ Ռուսական բանակին նահանջին հետ ինք ալ Կովկաս կ'անցնի եւ Թիֆլիսի մէջ «Վան-Տոսպ» շաբաթաթերթին մէջ գործօն մասնակցութիւն կ'ունենայ։ 1917ին Ռուսիոյ ճամբով Եգիպտոս գացած է իր խանգարուած առողջութիւնը դարմանելու համար»։ (Տես «Արեւ», 28 Ապրիլ 1934, Գահիրէ։ Տես նաեւ Տեղեկագիր «Դպրոցասէր» Տիկնանց Միութեան, 1925–1926 եւ 1928–1932, Փարիզ)։

ՊԵՏՐՈՍ ՔՀՆՑ. ՖԵՐԷՃԵԱՆ

ՊԵՏՐՈՍ ՔՀՆՑ. ՖԵՐԷՃԵԱՆ

Աւազանի անունով Յակոբ Ֆէրէճեան, ծնած է 22 Օգոստ. 1922ին Հալէպ. Հայրը՝ Այնթապցի Ենովք Ֆէրէճեան, ծն. 1895 – մհ. 1932 Հալէպ, մայրը Սիրանոյշ, ծնեալ Տէշոյեան։

Յակոբ իր ուսումը ստացած է Հալէպի Ուսումնասիրաց Լեւոնեան վարժարանը։ Ան 8 տարեկանին, որպէս դպիր արձանագրուած է Հալէպի Ս. Աստուածածին եկեղեցիի դպրաց դասին՝ ծնողքին կողմէ։ Յակոբ իր ուսումը շարունակած է Կրթասիրաց դպրոցին մէջ Հալէպ եւ վկայուած 1938ին։

Յակոբ իբր առաջնակարգ դպիր 1938ին Հալէպի արուարձաններէն Տաւուտպէյի մէջ նոր հիմնուած մատուռին կը դրկուի դպիր, Հալէպի Ս. Աստուածածին եկեղեցիի Հոգաբարձութեան կողմէ։ Տաւուտպէյի մէջ Պետ. Մ. Վրդ. Ֆէրէճեանի կողմէ կազմուած էր դպրաց դաս մը, Յակոբ օգնական դպրապետի պաշտօնին կը կոչուի, իսկ 1942ին դպրապետ՝ Թաղական Խորհուրդի որոշումով եւ կը գործէ մինչեւ 1951։ 1946ին ամուսնացած է Օր. Էլիզա Գալայճեանի հետ, զաւակը Այնթապցի Յովհաննէս Գալայճեանի։

Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի մէջ, Անթիլիաս, հիմնուած էր դպրեվանքի քահանայից դասարանը 1951ին, կարգադրութեամբ Գարեգին Արք. Յովսէփեան Կաթողիկոսին Կիլիկիոյ (ծն. 1867 – մհ. 1952), Յակոբ Ֆէրէճեան կ'ընդունուի դպրեվանքի քահանայից դասարանը, եւ 1952 Հոկտ. 26ին Դիւան Խալէի ատենին ձեռնադրուած է քահանայ դպրեվանքի վերատեսուչ Ներսէսի Եպս. Փօլատեանի (ծն. 1914 Քեսապ – մեռած 22 Նոյեմ. 1963) ձեռամբ եւ կոչուած Պետրոս։ 1951–1963 դպրեվանքի ուսանողութեան շրջանին, Ֆէրէճեան Պէյրութի կիրակնօրեայ դպրոցներու մէջ պաշտօնավարած է իբր ուսուցիչ եւ դպրապետ։ 1963 Հոկտ. 30ին Պետրոս քհնյ. Ֆէրէճեան ընտրուելով հաստատուած է Գահիրէ, կը քահանայագործէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ եւ նոյն ատեն Գահիրէի կիրակնօրեայ դպրոցներուն ընդհանուր տեսուչն եւ ատենադպիր անդամն կրօնական ժողովին։ Այցելու ուսուցիչ Նուպարեան Ազգ. վարժարանի մէջ եւ ապա 1964 Յունիսին փոխ-տեսուչ Նուպարեանի, 1964 Յուլիս 30ին ընտրուելով հաստատուած է Միացեալ Նահանգներու Սփրինկֆիլտ քաղաքը, տեղւոյն Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ քահանայագործելու համար։

Պետրոս քհնյ. Ֆէրէճեանի զաւակներն են. Սիրարփի, Միհրան, Պերճուհի եւ Պերճ Ֆէրէճեաններ։ Պետրոս քհնյ Ֆէրէճեան երեք տարիներու ընթացքին Սփրինկֆիլտ (Մաս.) հայ գաղութին մէջ համակրելի արդիւնաւէտ գործունէութիւն մը ունեցած է, եւ մեռած 10 Ապրիլ 1966ին, թաղման կարգը եւ վերջին օծումը կատարած է Թեմին Առաջնորդ Սիոն Արք. Մանուկեան, 15 Ապրիլ 1966ին, եւ իր մարմինը թաղուած է «Հիլ Քրեսթ Փարք» գերեզմանատունը։ (Տես իր կենսագրութիւնը եւ նաեւ «Արեւ» օրաթերթ, 6 Օգոստ. 1966, թիւ 14189)։

ՅՈՎՍԷՓ ԵՐԷՑԵԱՆ

ՅՈՎՍԷՓ ԵՐԷՑԵԱՆ

Յովսէփ ծնած է 1922ին Տէօրթ-Եոլ քաղաքը, որդի Գըզըլ-Աղաճ գիւղէն Աւետիք Երէցեանի, մայրը Ալթուն՝ ծնեալ Զաղըեան, Զէյթունի Ֆընտըճաք գիւղէն։ Յովսէփ իր մանկութիւնը անցուցած է Իսկէնտէրունի եւ Սուէտիոյ Եողուն-Օլուքի մէջ։ Երէցեան ընտանիքը ապա փոխադրուած է Պէյրութ, ուր Յովսէփ յաճախած է տեղւոյն Մեսրոպեան Ազգային Վարժարանը մինչեւ 1934 թուականը, իր ուսուցիչներէն կը յիշուի Զէյթունցի Գուստուլեան։ 1934–1936 տարիներուն իր ուսումը շարունակած է Պէյրութի Հայ կաթողիկէ «Սէն Կրէկուար» Գրիգորեան դպրոցը Էշրէֆիէ թաղը։ 1937ին գացած է Երուսաղէմ եւ ընդունուած Հայոց Ս. Յակոբ վանքի ժառանգաւորացը, եւ կը վկայուի 1943 թուականին. իր ուսուցիչներն էին՝ Շահան Ռէթէոսի Պէրպէրեան (1-1-1891–9-10-1956), Յակոբ Օշական (Քիւֆէճեան) 9-12-1883–17-2-1948, Շաւարշ Եպս. Գույումճեան (ծն. 1908–, մեռած 20 Ապրիլ 1970, Անթիլիաս), Շնորհք Վրդ. Գալուստեան (ծն. 1913)։

Յովսէփ Երէցեան 1944ին կը վերադառնայ Պէյրութ եւ Արամեան Ազգ. Վարժարանի մէջ ուսուցչական պաշտօնի կոչուած է Յարութիւն Տէր Յակոբեանի տնօրէնութեան օրով։ 1944 Սեպտեմբերէն 1956 Յունիս ուսուցիչ Պէյրութի Սահակեան Ազգ. Վարժարանի մէջ, Բենիամին Ճամկոչեանի տնօրէնութեան շրջանին։ Երէցեան 1957 Սեպտեմբերէն ուսուցիչ հայերէն լեզուի, գրաբար եւ աշխարհաբարի եւ անգլիերէնի, Պէյրութի «Նոր» Հայ Ակումբի մէջ։ 1959 Յունուարէն տնօրէն Հէլիոպօլիսի Նուպարեան Ազգային Վարժարանին մէջ մինչեւ 1961 Յունիս։ 1961 Սեպտեմբերէն փոխադրուած Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի տնօրէնութիւնը ստանձնած եւ դասաւանդած է իր բարձրագոյն կարգերու, հայերէն գրաբար եւ աշխարհաբար, Ազգային պատմութիւն։ 1961–1988 Ապրիլ 15ին հեռացած է իր պաշտօնէն։ Գալուստեանի կրթական մակարդակը համապատասխան էր արաբական «Թաուճիհիյէի» ուսումնական մակարդակին։ Յ. Երէցեան Պէյրութի Հայ Ուսուցչական Միութեան անդամակցած էր։ 1960–1962 շրջանին Գահիրէի Ուսումնական Խորհուրդի Ատենապետն էր, գործակցութեամբ Յարութիւն Մարգարեանի, Քերովբէ Կոստանեանի, Նուպար Մարգարեանի, Ներսէս Պետրոսեանի, Տիկին Վարդանուհի Յաւուրեանի եւ Բժ. Մինաս Քէշիշեանի։ Յ. Երէցեան 1965–1969 շրջանին անդամ է Գաւառական Ազգային Ժողովին Գահիրէի։

ԲԻՒՐԱՏ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Բիւրատ ծնած է 1895ին Ատաքեօյ գիւղը, Արմաշի մօտերը, զաւակը Եղիա եւ Սրբուհի Վարժապետեանի, ան իր նախնական ուսումը ստացած է իր ծննդավայրի հոգեւոր հովիւ Արտէն Վրդ. Եղիկեանի քով, գիւղի դպրոցին մէջ իր ուսուցիչն էր Համբարձում Տէմիրճեան։ 1911–1912 դպրոցական շրջանին ընդունուած է Արմաշի Չարխափան վանքի ընծայարանի առաջին դասարանը, վերատեսուչ Մեսրոպ Եպս. Նարոյեանի (ծն. 1875 Արբերդ – մ. 1944) եւ ներքին տեսուչ Գարեգին Եպս. Խաչատուրեանի (ծն. 1880 – մ. 1961)։

1915ին առաջին համաշխարհային պատերազմին որով եւ տարագրութեան ու ջարդի առթին, Բ. Վարժապետեան զինուոր Թրքական բանակին մէջ, եւ բժիշկի օգնական բանակի առողջապահական բաժնի մէջ։ 1918 Սեպտեմբերին Պաղեստինի Թրքական ճակատի պարտութեամբ գերի ինկած է Թուլ-Քէրիմի ճակատամարտին, Անգլիացիներու ձեռքը, եւ 1919 Յունուարին փոխադրուած է Հելիոպոլիսի անգլիական բանակատեղիի Ջէյթուն քաղաքի գերիներու կայանը։ Միջնորդութեամբ Եգիպտոսի Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակեանի (ծն. 1874 – մ. 1939) ազատուած է եւ գացած Խարթում (Սուտան) քաղաքը եւ աշխատած Հանըլեան-Գրիգորեան առեւտրական հաստատութեան մէջ իբր գրագիր. այդ հաստատութիւնը մենաշնորհ ունէր Սուտանի մէջ ընդհանուր գործակալի Գահիրէի Կարապետ եւ Գրիգոր Մելքոնեան սիկարէթի եւ ծխախոտի գործատան արտադրութիւնները ծախելու։ 1919 Օգոստոսին Բ. Վարժապետեան վերադարձած է Գահիրէ եւ ուսուցչական պաշտօն ստանձնած է 1919–1936 Բուլաքի Գալուստ Ազգ. Վարժարանին մէջ, եւ դասաւանդած հայերէն, Հայաստանի աշխարհագրութիւն եւ եկեղեցական պատմութիւն։ 1933–1945 դպրապետի պաշտօնը վարած է Գահիրէի Հայոց Ս. Աստուածածին (Պէյն-էլ-Սուրէյն Թաղի) եկեղեցիին մէջ։ Ան հմուտ էր հայկական եկեղեցական ձայնագրութեան։ 1941–1945 տեսուչ Գալուստեանի Շուպրա Թաղի դպրոցին։ 1948 Սեպտեմբերէն 1967 Յունիս՝ տնօրէն Հելիոպոլիսի Նուպարեան Ազգ. վարժարանի. իր օրով ջնջուած էին 6րդ եւ 7րդ դասարանները, աշակերտները այս պատճառով յաճախած են Գալուստեան Ազգ. դպրոցը։ Բիւրատ Վարժապետեան հանգստեան կոչուած էր 1968ին եւ 1969ին մեկնած էր Նիւ Եորք իր հարազատներուն մօտ, ուր կը մեռնի 8 Ապրիլ 1969ին։

ԲԻՒՐԱՏ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ԱՐԱՄ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

ԱՐԱՄ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

Արամ ծնած է 1 Յունուար 1927ին Գահիրէ, որդի Ռոտոսթոցի Պետրոս Մովսէսեանի, մայրը՝ Տիրուհի, ծնեալ Ռոտոսթօ, Թէքիր–տաղ։

Արամ յաճախած է ծննդավայրի Գալուստեան Ազգային մանկապարտէզը եւ ապա վկայուած Գալուստեանի նախակրթարանէն։ Մանկապարտէզի ուսուցչուհին էր Տիկին Պալեանը, նախակրթարանի ուսուցիչներն էին՝ Ղազարոս Ղազարոսեան, Բիւզանդ Վարժապետեան, Յարութիւն Մարգարեան, Մարտիրոս Գալստեան, Տիգրան Գազիկեան, Քամալ Թատրոս՝ արաբերէնի, Ղազարոս Նահապետեան, Լեւոն Թաշճեան, Յակոբ Նալպանդեան։ Արամ Մովսէսեան Գալուստեան Ազգ. դպրոցէն վկայուելէ յետոյ, իր ուսումը շարունակած է Ամերիկեան Միսիոնարական (Արաբական–Ամերիկեան) գոլէջը 1941ին։ Մովսէսեանի հայրը Պետրոս մահացած է 1942ին։ Արամ ապա շարունակած է իր ուսումը Գահիրէի Ղպտիներու բարձրագոյն վարժարանը, որ կը գտնուէր Օրթոտոքս Ղպտիներու Պատրիարքարանին կից։ Արամ Մովսէսեան Ղպտի համայնքի դպրոցներու աշակերտութեան մէջ առաջինը հանդիսացած է եւ Ֆարուք Ա. Թագաւորի մրցանակին արժանացած։ Արամ Մովսէսեան շարունակած է իր ուսումը Գահիրէի բժշկական վարժարանը։

1950ին ուսուցչական ասպարէզը ընդգրկած է։ Գալուստեանի արաբերէնի ուսուցիչ Յարութիւն Մարգարեան գնահատելով Արամին կարողութիւնը արաբերէն լեզուի մէջ, յանձնարարած է ծնողներուն որդւոյն անձնական դասեր աւանդէ արաբերէն լեզուի։

Արամ Մովսէսեան արաբերէն լեզուի ուսուցիչ կ'ընդունուի Վիեննական Մխիթարեան դպրոցին մէջ, առաջին Թովմաս Վրդ. Քալաջեանի եւ մեծաւոր Գարեգին Վրդ. Գարանֆիլեանի շրջանին։ Մխիթարեան դպրոցի իր աշակերտներէն եղած են. Յակոբ Սիմոնեան, Յովհաննէս եւ Նորիկ Կուտուզեան, Պերճ Թէրզեան։ 1958–1961 տարեշրջանին եղած է Թարգմանիչը Գահիրէի Ազգ. Իշխանութեան պաշտօնական թղթակցութեանց՝ արաբերէն լեզուով։ 1957ի Յունիսին Արամ կորսնցուցած է իր մայրը։ 1960ին Մովսէսեան մեկնած է Կիպրոս, Պերճ Դանիէլեանի ընծայած դիւրութիւններով եւ Գահիրէի Ազգ. Իշխանութեան որոշումով ստացած է մանկավարժական վկայական Մելգոնեան Կրթարանէն։

Արամ Մովսէսեան 1962ին ամուսնացած է Օր. Լուսի Գազանճեանի հետ եւ բախտաւորուած է երեք մանչ զաւակներով. Պետրոս՝ ծնած 1963ին, Վազգէն՝ ծնած 1966ին եւ Յարութիւն՝ ծնած 1969ին։

Արամ Մովսէսեան խմբագրական կարողութեանց գնահատողներն էին Հրանդ Նախիգեանը եւ Պերճ Դանիէլեանը։ Անդրադար վերարտադրումներ եւ անտիպ հատուածներ ու շարադասութեամբ թարգմանութիւններով շրջան մը հայանուէր Ա. Մովսէսեանը։

1973ին ան ստացած է պետական կրթական Նախարարութենէն վկայագիր որ իրեն իրաւունք էր տրուէր երկրորդական դպրոցներու մէջ ուսուցանել արդի ուսուցումներ։ 1958–1963 տարեշրջանին Մխիթարեան դպրոցին մէջ նշանակուած է փոխ-տնօրէն Հ. Բարսեղ Տէրհաթեանի տնօրէնութեան օրով։

Մովսէսեան 1953–1954 տարեշրջանէն սկսեալ պաշտօնավարած է Գալուստեան Ազգ. վարժարանի մէջ եւ դասաւանդած մարզարանութիւն։ 1957 թուականին նշանակուած է մնայուն ուսուցիչ եւ իր ճիգերով աշակերտները պատրաստած է պետական վկայական առնելու. տարբերէն չեղուի, որոնց Հողաբաշխութեան քաջալերութեամբ։

Արամ Մովսէսեան 1959ին նշանակուած է փոխ-տնօրէն Գալուստեանի եւ իրեն կը վստահուի վարել վարժարանի բոլոր տրամադրական եւ պետական հարցերը։

1962 Ապրիլին անօրէն Աւետիս Երէցեանի անօրէնութիւնը չէ նորոգուած, պետական կրթական շրջանին գրուած թելադրութիւններու մէջէն Արամ Մովսէսեան ընդունուած է վարել Գալուստեանի անօրէնութիւնը։ Երբ 1962ին Գալուստեան Ազգ. դպրոցին պարտադրուեցաւ պետական պատրաստական քննութեանց ներկայանալ աշակերտութիւնը ամբողջական գտնուելուն։ Արամ Մովսէսեան 1963ին նշանակուած է պաշտօնապէս պետական քննութեանց մասնաւորապէս ուսողութեան եւ գիտութեան նիւթերու անգլերէնէն եւ ֆրանսերէնէն թարգմանելով մինչեւ 1978։ 1969–1970 շրջանին պետական կրթական նախարարութեան կողմէ քննիչի պետական նշանակուած է Մովսէսեանը, Գահիրէի Ֆրանսիական դպրոցի ուսուցչութեան դասընթացքներուն։

Արամ Մովսէսեան 1973ին Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան որոշումով նշանակուած է անօրէն Հելիոպոլիսի Նուպարեան Ազգ. վարժարանին,։ 1974ի դպրոցական տարեշրջանին անօրէն Մովսէսեանը հաստատած է պատրաստական բաժին, իսկ 1977ին հաստատած է երկրորդական բաժինի գիտական ճիւղը։

Արամ Մովսէսեանի խանդավառ 1950ին Հ. Մ. Ը. Մ.–Նուպար մարզական միութեան մէջ կազմակերպուած է 3րդ հետազօտական խումբ մը, հսկողութեամբ Թամրիկ Սէրէֆճեանի։

Ան 1963ին անդամակցած է Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան անդամական վարչութեան կողմէն. 1978ին Մովսէսեան ատենադպիր է Հ. Բ. Ը. Միութեան վերեւեան անդամի վկայականը։ 1969ին անդամ Գահիրէի Հայկական Ընթերցասրահի վարչութեան։ 1971էն ան ընտրուած է Ամենայն Հայկական Ընթերցասրահի մինչեւ 1981։ Արամ Մովսէսեան 1976–1979 ատենապետած է Գահիրէի Ուսումնական Խորհուրդի վարչութեան։ Այդ ժամանակաշրջանին իրականացած է Զօղըեան Ուսուցչաց Հիմնադրամի ֆոնտը, ճիգերով Կարօ Կոկանեանի։ 1975ին անդամակցած է Եգիպտական Ուսանողական Հիմնադրամի վարչութեան եւ ատենապետած։ Ան 1975ին եւ 1979ին ընտրուած է Գահիրէի Պատկ. Թեմական Ժողովի անդամ։ Արամ Մովսէսեան կրթական մշակ եւ նաեւ հասարակական գործիչ, հայ-արաբական հանդիպում հասարակութեան իր արդարադատութեամբ եւ ճարտարութեամբ կը նպաստէ եգիպտական-հայկական մշակութային յարաբերութեանց զարգացման։ Ան պատրաստած է դասագիրքեր մանկապարտէզի, նախակրթարանի, Ազգային պատմութեան, թուաբանութեան, որոնց գործածուած կը գործածուին դպրոցին մէջ։ Ունի թարգմանութիւններ հայերէնէ արաբերէն եւ արաբերէնէ հայերէնի։ Մեռած է 4 Մայիս 1983ին, ազգային յուղարկաւորութիւնը կատարուած է 5 Մայիսին, մարմինը թաղուած է Ամենայն Սրբոց Ազգային գերեզմանատունը։ (Տես «Ջահակիր», 1983. Թիւ 931, Գահիրէ)։

ՑԱՆԿ ՈՒՍՈՒՑԻՉ – ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ· ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1924–1925·

Տնօրէն՝ Գրիգոր Կիրակոսեան
Ղազարոս Ղազարոսեան՝ երաժշտութեան
Արտաշէս Գոչունեան՝ ֆրանսերէն
Ժոզէֆ Ճաւլքի՝ արաբերէն
Արշակ Ալաջաճեան՝ Ազգային պատմութեան
Մարտիրոս Մ. Պալաեան՝ գեղագրութեան
Բժ. Միհրան Տամլեան
Թագուհի Տէօլէեան՝ մանկապարտիզպանուհի

1925–1926·

Փոխ-Տնօրէն՝ Լեւոն Աճէմեան

1927–1928·

Տնօրէն՝ Գարեգին Տիւրքէրեան
Փոխ-տնօրէն՝ Լեւոն Աճէմեան
Մարտիրոս Մ. Պալաեան, Օր. Արաքսի Մելքոնեան, Օր. Սիրարփի Սարաֆեան, Տիկին Ճամասնեան, Յովհան Յովհաննէսեան, Աղաւնի Գոչոյեան, Սահակ Անտոնեան, Արարատ Քրիսեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, Լեւոն Թուրքինեան, Օր. Արշալոյս Ճահրոզեան։

1928–1929·

Գ. Տիւրքէրեան, Մ. Մ. Պալայեան, Աստղիկ Պարիկ, Օր. Սիրարփի Սարաֆեան, Արարատ Քրիսեան, Տիկին Ճամասնեան, Բիւրատ Վարժապետեան։

1932–1933·

Փոխ-Տնօրէններ՝ Յովհան Յովհաննէսեան եւ Հմայեակ Ամիրեան
Օր. Սիրարփի Սարաֆեան, Տիկ. Յասմիկ Յ. Պէնկեան, Օր. Մարի Թէքէեան, այլեւս ուսուցիչներ՝ Օր. Անահիտ Կ. Նաւասարդ, Սահակ Անտոնեան, Արարատ Քրիսեան, Օր. Արաքսի Առաքելեան, Սիմոն Ճահրիկեան, Տիգրան Զէյթունցեան, Օր. Թագուհի Զաքարեան, Օր. Վերժինէ Կիւրինճեան։

1933–1934·

Տնօրէն՝ Յովսէփ Գույումճեան
Ուսուցիչներ՝ Լեւոն Աճէմեան, Յովհան Յովհաննէսեան, Մարտիրոս Մ. Պալաեան, Տիկ. Յասմիկ Յ. Պէնկեան, Տիգրան Զէյթունցեան, Օննիկ Ասլանեան, Արարատ Քրիսեան, Օր. Արաքսի Առաքելեան, Օր. Արշալոյս Ճահրոզեան, Օր. Մադլէն Թոքաթլեան, Օր. Թագուհի Զաքարեան։

1934–1936·

Տնօրէն՝ Գարեգին Տիւրքէրեան
Ուսուցիչներ՝ Հմայեակ Ամիրեան, Յովհան Յովհաննէսեան, Բենիամին Թաշեան, Տիկ. Յասմիկ Յ. Պէնկեան, Օր. Սիրվարդ Ճահրոզեան,։ Մանկապարտէզի վարժուհի՝ Տիկին Երանուհի Բարդամեան, Օր. Արշալոյս Ճահրոզեան, Օր. Թագուհի Զաքարեան, Օր. Մադլէն Թոքաթլեան։

Այլեւս ուսուցիչներ՝

Ղազարոս Ղազարոսեան՝ երաժշտութեան
Արարատ Քրիսեան՝ մարզանք
Մարտիրոս Մ. Պալաեան՝ գեղագրութեան
Սիմոն Ճահրիկեան՝ գծագրութեան
Օր. Անահիտ Կ. Նաւասարդ, Օր. Արաքսի Առաքելեան, Օր. Մարի Փիրփինեան՝ արաբերէն։

1937–1938·

Տնօրէն՝ Գ. Տիւրքէրեան, կ'աւանդէ ֆրանսերէն թարգմանութիւն,
Բենիամին Թաշեան՝ Հայոց պատմութիւն եւ ֆրանսերէն թարգմանութիւն,
Հմայեակ Ամիրեան՝ հայերէն եւ աշխարհագր.
Յովհան Յովհաննէսեան՝ կրօնք եւ հայերէն,
Ժոզէֆ Սապպաղ՝ արաբերէն,
Օր. Արաքսի Առաքելեան՝ կար ու ձեւ,
Մարտիրոս Մ. Պալաեան՝ գեղագրութեան,
Օր. Անահիտ Կ. Նաւասարդ՝ անգլիերէն,
Արարատ Քրիսեան՝ մարզանք,
Սիմոն Ճահրիկեան՝ գծագրութեան,
Ղազարոս Ղազարոսեան՝ երաժշտութեան
Օր. Մարի Փիրփինեան՝ արաբերէն։

1938–1939·

Տնօրէն՝ Գարեգին Տիւրքէրեան
Հմայեակ Ամիրեան, Յովհան Յովհաննէսեան, Բենիամին Թաշեան, Տիկին Յասմիկ Պէնկեան (մեռած է 1·8·1951ին), Ղազարոս Ղազարոսեան, Ա-

րարատ Քրիխեան, Մարտիրոս Ս. Գալըճեան, Սիմոն Շահրիքեան, Ժոզէֆ Սաղաղաշ, Օր. Անահիտ Կ. Նաւասարդ, Օր. Արաքսի Առաքելեան, Օր. Ս. Գէնճոյեան և Մարի Փիրփիրեան՝ պարողներ։ Մանկապարտէզի վարիչ՝ Տիկին Երանուհի Բարաղամեան, Օր. Արշալոյս Շահրօզեան, Օր. Մառլէն Թոքաթլեան։

1939–1942.

Գարեգին Տիւրքէրեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, Հմայեակ Ամիրեան, Բենիամին Թաշեան, Տիկին Աղաւնի Վարժապետեան, Տիկին Յասմիկ Գէնճեան, Օր. Արաքսի Առաքելեան, Օր. Արշալոյս Շահրօզեան, Արարատ Քրիխեան, Ղազարոս Ղազարոսեան։

1946–1947.

Գ. Տիւրքէրեան, Տիկին Անահիտ Օ. Աւետիսեան, Բենիամին Թաշեան, Հմայեակ Ամիրեան, Արշալոյս Մազազաճեան, Օր. Նուարդ Թիրեաքեան, Տիկին Հայկուհի Անանեան, Օր. Արշալոյս Շահրօզեան, Մարի Գէորգեան, Լոլա Մկրեան, Սոնա Նորիկեան, Սաթենիկ Գէորգեան, Վարդանոյշ Փափազեան, Օր. Շամիրամ Տիւրքէրեան, Վերժին Քէօլէեան, Ռոզին Տէմիրճեան, Տիկին Շուշան Ս. Թէրզեան։

1947–1948.

Գարեգին Տիւրքէրեան՝ տնօրէն, ամսական 20 ոսկի, Հմայեակ Ամիրեան, Ժոզէֆ Սաղաղաշ, Տիկին Յասմիկ Գէնճեան, Տիկին Շուշան Ս. Թէրզեան, Օր. Նուարդ Թիրեաքեան, Օր. Արշալոյս Շահրօզեան, Տիկին Արշալոյս Մազազաճեան, Տիկին Վերժին Քէօլէեան, Տիկին Արաքսի Գույումճեան, Օր. Ե. Բամպուքճեան, Տիկին Հայկուհի Անանեան, Տիկին Ռոզ Տէմիրճեան, Օր. Լիւսի Մկրեան, Օր. Վ. Փափազեան, Օր. Սոնիա Նորիկեան, Օր. Մարի Գէորգեան։ Այցելու ուսուցչութիւն՝ Տիկիններ Աղաւնի Վարժապետեան, Անահիտ Աւետիսեան, Բուրուզ Նազարեան, Արարատ Քրիխեան, Աղաւնի Գուլոյեան, Օր. Ն. Սերոբեան, Օննիկ Աւետիսեան, Օր. Շամիրամ Տիւրքէրեան, Ղազարոս Ղազարոսեան։ Պաշտօնէութիւն՝ Վահան Գուլոյեան, Արփի Արփիեան, Պր. Ե. Սէֆէրեան։

1948–1949.

Գարեգին Տիւրքէրեան, Հմայեակ Ամիրեան, Ժոզէֆ Սաղաղաշ, Տիկին Շուշան Ս. Թէրզեան, Տիկ. Յասմիկ Գէնճեան, Տիկ. Արշալոյս Մազազաճեան, Տիկ. Վերժին Քէօլէեան, Օրիորդներ՝ Նուարդ Թիրեաքեան, Արշալոյս Շահրօզեան, Արփի Արփիեան, Արարատ Քրիխեան, Տիկին Հայկուհի Անանեան։ Օրիորդներ՝ Արաքսի Առաքելեան, Լոլա Մկրեան, Վ. Փափազեան, Սոնա Նորիկեան, Օր. Ա. Սարըզլանեան, Օր. Մառլէն Թոքաթլեան։ Այցելու ուսուցչութիւն. Տիկիններ՝ Աղաւնի Վարժապետեան, Անահիտ Օ. Աւետիսեան, Բուրուզ Նազարեան, Օր. Տ. Տօղէյ, Օր Մ. Տէմիրճեան, Ն. Սերոբեան, Շամիրամ Գ. Տիւրքէրեան, Օննիկ Աւետիսեան, Ղազարոս Ղազարոսեան։

1949–1950.

Բիւզանդ Վարժապետեան՝ տնօրէն, Հմայեակ Ամիրեան, Ժոզէֆ Սաղաղաշ, Օր. Դերենիկուհի Սիսակեան, Արփի Արփիեան, Օր. Նուարդ Թիրեաքեան, Օր. Արշալոյս Շահրօզեան, Տիկ. Վերժին Քէօլէեան, Մ. Տէմիրճեան, Պր. Հ. Համբարձումեան, Օր. Ա. Մուրատեան, Օր. Է. Գասպարեան, Օր. Վ. Խաչատուրեան, Օր. Լոլա Մկրեան, Արարատ Քրիխեան, Օր. Ա. Սարըզլանեան, Տիկին Լ. Փանոսեան, Օր. Մառլէն Թոքաթլեան, Օր. Հ. Մանկեան, Օր. Ազատուհի Շիրինեան, Օր. Մ. Գըրըճեան։ Այցելու՝ Աղաւնի Վարժապետեան, Օր. Շամիրամ Տիւրքէրեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, Տիկին Անահիտ Օ. Աւետիսեան, Տիկ. Բ. Նազարեան, Արա Գալըճեան։ Պաշտօնէութիւն՝ Վահան Գուլոյեան, Տիկ. Ա. Փիրփիրեան, Տիկ. Գ. Մանուէլեան, Օր. Ա. Ճերմակեան։

1950–1951.

Բիւզանդ Վարժապետեան՝ տնօրէն, Հմայեակ Ամիրեան, Ժոզէֆ Սաղաղաշ, Օր. Դերենիկուհի Սիսակեան, Օր. Նուարդ Թիրեաքեան, Օր. Արշալոյս Շահրօզեան, Տիկ. Վերժին Քէօլէեան, Օր. Մարի Տէմիրճեան, Պր. Հ. Համբարձումեան, Օր. Ա. Մուրատեան, Օր. Էմէլի Գասպարեան, Օր. Վարդանոյշ Խաչատուրեան, Օր. Լոլա Մկրեան, Արարատ Քրիխեան, Օր. Ա. Սարըզլանեան, Տիկ. Լ. Փանոսեան, Օր. Մառլէն Թոքաթլեան, Օր. Հ. Մանուկեան, Օր. Ազատուհի Շիրինեան, Օր. Մ. Գըրըճեան։ Այցելու ուսուցիչներ՝ Տիկին Աղաւնի Վարժապետեան, Օր. Շամիրամ Գ. Տիւրքէրեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, Տիկ. Անահիտ, Օննիկ Աւետիսեան, Արա Գալըճեան, Տիկին Բուրուզ Նազարեան։ Պաշտօնեայ՝ Պր. Վահան Գուլոյեան։

1951–1952.

Բիւրատ Վարժապետեան՝ տնօրէն, Հմայեակ Ամիրեան, Ժոզէֆ Սաադաղ, Օր. Դերձենեանցի Սիրանեան, Արփի Արփեան, Օրդ. Նուարդ Թիրաքեան, Արշալոյս Շահբազեան, Մարի Տէմիրճեան, Ա. Մուրատեան, Հերմինէ Գասպարեան, Վարդանոյշ Խաչատուրեան, Լոլա Մկրեան, Ազատուհի Շիրինեան, Ս. Ալեքսանեան, Տ. Խաչերեան, Պարոններ՝ Հ. Համբարձումեան, Ա. Գրիգեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, Օր. Ա. Միրզայեան, Տիկին Լ. Փանոյեան. Այցելու ուսուցիչներ՝ Տիկիններ՝ Աղաւնի Վարժապետեան, Անահիտ Օ. Աւետիսեան, Տիկին Ծաղիկ Գալֆայեան, Տիկին Ի. Սերոբեան, Արա Գալըճեան, Շամիրամ Գ. Տիրքիլեան.

1952–1953.

Բիւրատ Վարժապետեան՝ տնօրէն, ուսուցիչներ՝ Հմայեակ Ամիրեան, Ժոզէֆ Սաադաղ, Արփեան, Արարատ Գրիգեան, Սարգիս Սահակեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, Տիկիններ՝ Վերժին Քէօլէեան, Արաքսի Ձէրէճեան. Օրիորդներ՝ Դերձենեանցի Սիրանեան, Նուարդ Թիրաքեան, Արշալոյս Շահբազեան, Մարի Տէմիրճեան, Ա. Մուրատեան, Սոնա Նորիկեան, Վարդանոյշ Խաչատուրեան, Լոլա Մկրեան, Ա. Միրզայեան, Ս. Ալեքսանեան, Մ. Տէր Գալուստեան. Այցելու ուսուցիչներ. Տիկիններ՝ Աղաւնի Վարժապետեան, Անահիտ Օ. Աւետիսեան եւ Ծաղիկ Գալֆայեան, Շահան Գ. Բագրատունի, Օր. Անժէլ՝ ֆրանսերէնի ուսուցչուհի, պահականներ՝ Վահան Գորգեան եւ Պր. Ց. Գալեան.

1954–1955.

Տիկիններ՝ Վ. Քէօլէեան, Ն. Կոստանդեան, Օրդ. Ն. Թիրաքեան, Ա. Շահբազեան, Մ. Տէմիրճեան, Մ. Տէր Գալուստեան, Ճ. Աբգարեան, Բ. Վարժապետեան՝ տնօրէն, Արփի Արփեան, Նուպար Քիւփէլեան, Վարդ Ճըլլաբեան, Ժիրայր Շիրինեան, Գէորգ Քէհյ. Ձէրէճեան, Օննիկ Աւետիսեան, Շահան Գ. Բագրատունի, Ղազարոս Ղազարոսեան, Արարատ Գրիգեան, Տիկիններ՝ Անահիտ Օ. Աւետիսեան, Աղաւնի Վարժապետեան, Անահիտ Աւետիսեան, Ծաղիկ Գալֆայեան.

1955 Սեպտ. – 24 Յունիս 1956.

Հայերէն աւանդած են՝ Տիկին Նուարդ Բ. Կոստանդեան, Օրդ. Նուարդ Թիրաքեան, Արշալոյս Շահբազեան, Արմինէ Սրբենեան, Նուպար Քիւփէլեան եւ տնօրէնը.

Արաբերէն աւանդած են՝ Արփի Արփեան, Վարդ Ճըլլաբեան, Ալեքս Թէրզիպաշեան եւ Պր. Արամ Ալէօ.

Անգլերէն աւանդած են՝ Տիկին Անահիտ Օ. Աւետիսեան, Տիկին Աղաւնի Վարժապետեան եւ Օր. Մարթա Տէր Գալուստեան.

Ֆրանսերէն աւանդած են՝ Տիկին Ի. Ջամճեան եւ Օր. Արմինէ Սրբենեան.

Թուաբանութիւն աւանդած են. Տիկին Նուարդ Կոստանդեան, Օր. Մարի Տէմիրճեան, Օր. Արմինէ Սրբենեան, Օր. Վ. Երուանդեան, Նուպար Մ. Քիւփէլեան.

Ընդհանուր պատմութիւն աւանդած են՝ Օր. Արշալոյս Շահբազեան, Օր. Մարթա Տէր Գալուստեան, Օր. Նուարդ Թիրաքեան, Նուպար Մ. Քիւփէլեան.

Գիտութիւն աւանդած են. Օր. Մարթա Տէր Գալուստեան եւ Շահան Գ. Բագրատունի.

Աշխարհագրութիւն աւանդած են՝ Օր. Նուարդ Թիրաքեան, Օր. Վ. Երուանդեան եւ Նուպար Մ. Քիւփէլեան.

Ձեռագործ՝ Տիկին Ծաղիկ Գալֆայեան
Ղազարոս Ղազարոսեան՝ երգ, երաժշտութիւն
Արարատ Գրիգեան՝ մարզանք
Օննիկ Աւետիսեան՝ գծագրութիւն.

1957–1958.

Միացեալ ուսուցչութիւն. Տիկիններ՝ Վերժին Քէօլէեան, Նուարդ Կոստանդեան, Էլիզ Մերուժեան, Օրդ. Նուարդ Թիրաքեան, Արշալոյս Շահբազեան, Մարի Տէմիրճեան, Օր. Մարթա Տէր Գալուստեան, Օր. Արմինէ Սրբենեան, Օր. Ալիս Մարգարեան, Բիւրատ Վարժապետեան՝ տնօրէն, Արփի Արփեան, Նուպար Քիւփէլեան, Վարդ Ճըլլաբեան, Ալեքս Թէրզիպաշեան, Ռամատան Ապու Սաատ. Այցելու ուսուցիչներ. Գէորգ Քէհյ. Ձէրէճեան, Տիկին Անահիտ Օ. Աւետիսեան, Տիկ. Ծաղիկ Գալֆայեան, Օր. Ալիս Մալխասեան, Օննիկ Աւետիսեան, Արարատ Գրիգեան, Եդուարդ Յակոբեան, Շահան Գ. Բագրատունի, Ֆուատ Ծուքըրլը, Վիքթոր Ճիանճի, Ղազարոս Ղազարոսեան, սկզբնական ֆրանսերէն աւանդած է Տիկին Լիւսի Մանուկեանը.

Հայերէն աւանդած են. Տիկիններ՝ Նուարդ Կոստանդեան եւ Էլիզ Մերուժեան, Օրդ. Նուարդ Թիրաքեան եւ Արշալոյս Շահբազեան, Պր. Բիւրատ Վարժապետեան եւ Նուպար Քիւփէլեան.

Կրօնք աւանդած են․ Գէորգ Քհնյ․ Ճէրէճեան, Տիկին Վերժին Քէշիշեան, Օր․ Ալիս Մարգարեան։

Արաբերէն աւանդած են․ Արթօ Արթինեան, Ալեքօ Թէրզիպաշեան, Վարդ Ճըլաւըրեան եւ Ռամատան Ապու Սաատ։

Անգլերէն աւանդած են․ Տիկին Անահիտ Օ․ Աւետիսեան, Օր․ Անայիս Մայիսեան, Օր․ Արմինէ Սրէնեան, Օր․ Մարթա Տ․ Գալուստեան։

Ֆրանսերէն աւանդած են․ Տիկին էլիզ Մերուժեան, Օր․ Արմինէ Սրէնեան, Օր․ Ալիս Մարգարեան, Պ․ Ֆուատ Շուքրալլա եւ Պր․ Վիքթոր Ճիանճի։

Թուաբանութեան աւանդած են․ Տիկին էլիզ Մերուժեան, Օր․ Մարի Տէմիրճեան, Օր․ Արմինէ Սրէնեան եւ Արթօ Արթինեան։

Ազգային պատմութիւն աւանդած են․ Օր․ Արշալոյս Շահբազեան, Օր․ Ալիս Մարգարեան, Նուպար Քիւփէլեան։

Ընդհ․ պատմութիւն՝ Օր․ Նուարդ Թիրեաքեան
Գծագրութիւն՝ Օննիկ Աւետիսեան
Երգ՝ Եղուարդ Յակոբեան
Մարզանք՝ Արարատ Քրիսեան
Գիտութիւն՝ Տիկ․ էլիզ Մերուժեան, Օր․ Մարթա Տ․ Գալուստեան, Օր․ Ալիս Մարգարեան եւ Պր․ Շահան Գ․ Բագրատունի։

Աշխարհագրութիւն՝ Տիկին էլիզ Մերուժեան, Օր․ Նուարդ Թիրեաքեան, Օր․ Ալիս Մարգարեան, Նուպար Մ․ Քիւփէլեան։

1958–9159․

Յովսէփ Երէցեան՝ տնօրէն, Արթօ Արթինեան, Ալեքսան Թէրզիպաշեան, Նուպար Մ․ Քիւփէլեան, Վարդ Ճըլաւըրեան, Ռամատան Ապու Սաատ, Ապտէլ Րահման, Ա․ Քրիսեան։ Տիկնայք՝ Վերժին Քէշիշեան, Նուարդ Կոստանդեան, էլիզ Մերուժեան, Շամիրամ Դարմանեան, Գմզմեան։ Օրիորդք՝ Դերենիկուհի Սիսակեան, Նուարդ Թիրեաքեան, Արշալոյս Շահբազեան, Մարի Տէմիրճեան, Մարթա Տէր Գալուստեան, Արմինէ Սրէնեան, Ազատուհի Շիրինեան, Սօնա Նորիկեան, Ա․ Միրզայեան, Ծաղիկ Քէօշկէրեան, Ա․ Կէնաճեան, Ալիս Մարգարեան եւ Հռիփսիմէ Գալճեան։ Այցելու ուսուցիչներ՝ Օննիկ Աւետիսեան, Եղուարդ Յակոբեան, Ֆուատ Շուքրալլա, Տիկին Վարդուհի Տատուր, Տիկին Շ․ Գալֆայեան, Օր․ Անայիս Մայիսեան։ Պաշտօնէութիւն՝ Օր․ Ա․ Ֆէրէճէթեան, Վարդերես Գալեան, Տիկին Ա․ Փիլոսեան, Տիկ․ Փ․ Սթանպուլեան, Օր․ Ա․ Ճերմակեան, Մեներիմ Թուման եւ Իպրահիմ Մուսաֆի։

1959–1960․

Յակոբ Երէցեան՝ տնօրէն, Նուպար Մ․ Քիւփէլեան, Արթօ Արթինեան, Ա․ Արսէնեան, Ալեքսան Թէրզիպաշեան, Վարդ Ճըլաւըրեան, Ռամատան Ապու Սաատ, Սամիր էլ Սայիտ, Ապտէլ Րահման, Արարատ Քրիսեան, Ապտէլ Կաւատ։ Տիկնայք՝ Նուարդ Կոստանդեան էլիզ Մերուժեան, Ն․ Գմզմեան, Ա․ Միրզայեան–Տափուճեան, Ա․ Կէնաճեան–Քիւփէլեան, Ա․ Ալեքսանեան–Նշանեան, Շամիրամ Դարմանեան, Նահմաթ Մուհամէտ էլ Սայիտ Ռամատան։ Օրիորդք՝ Դերենիկուհի Սիսակեան, Արշալոյս Շահբազեան, Մարի Տէմիրճեան, Մարթա Տէր Գալուստեան, Արմինէ Սրէնեան, Ազատուհի Շիրինեան, Ալիս Մարգարեան, Հռիփսիմէ Գալճեան։ Այցելու ուսուցիչներ․ Եղուարդ Յակոբեան, Ֆուատ Շուքրալլա, Տիկին Շաքէ Գալֆայեան, Տիկին Արմենուհի Վ․ Գօլաճեան։ Պաշտօնէութիւն՝ Օր․ Ա․ Ֆէրէճէթեան, Վարդերես Գալեան, Տիկին Ա․ Փիլոսեան, Տիկ․ Փ․ Սթանպուլեան, Օր․ Ա․ Ճերմակեան, Մուհամէտ Իպրահիմ էլ Օրապի, Պր․ Ե․ Բարսեղեան եւ Իպրահիմ Մուսաֆի։

1963–1965․

Տիգրան Գազիկեան՝ տնօրէն, Նուպար Քիւփէլեան, Արթօ Արթինեան, Հայրապետ Հինայեան, Ապտէլ Կաւատ Հասան Իպրահիմ, Մուհամէտ Շաֆէյի էլ Քասի, Մահմուտ Մուհամէտ Շաղուրի, Տիկին Նուարդ Կոստանդեան, Տիկ․ Մ․ Գօղոսեան, Տիկին Շամիրամ Դարմանեան, Տիկ․ Արմենուհի Գօլաճեան, Տիկ․ Շաքէ Գալֆայեան, Օր․ Արշալոյս Շահբազեան, Սօնա Նորիկեան, Մ․ Տէր Օհաննէսեան, էլիզ Տէյիրմէնճեան, Վ․ Նորիկեան։

* * *

Նուպարեան Ազգային Վարժարանի կրթական ծրագիրը կը համապատասխանէր Գահիրէի Գալուստեան Ազգային վարժարանի մէջ գործադրըւող նախակրթարանի կրթական ծրագրին, դպրոցական առաջին շրջանին ձեւով, դպրոցի Բ․ տարեշրջանին 1925 Սեպտ․ 10ին հաստատուած էր նախակրթարանի Դրդ դասարանը եւ յետագային Երդ եւ Զրդ դասարանները։ 1925 Յունիս 6ին Գահիրէի Ազգ․ Քաղաքական Ժողովը ընտրած է կրթական քննիչ Յանձնախումբ մը հետեւեալ անդամներէն․ Վանեցի Համբարձում Երամեան, Վահան Թէքէեան, Միքայէլ Նաթանեան, Յակոբ Գոնճուզեան եւ Յովհաննէս Սեթեան։

1926 Յունիս 7ին, Գալուստեանի եւ Նուպարեան դպրոցներու համար կազմուած էր երթական քննիչ Յանձնախումբ մը. Բժ. Սարգիս Բ. Ժամկոչեանէ, Յակոբ Փանճուղեանէ, Փօղոս Տէրմէլիքեանէ, Գէորգ Ս. Տիւլկէրեանէ եւ Երուանդ Օտեանէ։

1934–1935 տարեշրջանին արաբերէն լեզուն աւանդուած է շաբաթը հինգ դասապահ։ 1944–1945 տարեշրջանին հաստատուած էր Եօթ եւ Ութ կարգերը, ըստ Գահիրէի Հայոց Ուսումնական Խորհուրդի պատրաստուած ծրագրին, որ կարելի չէ եղած գործադրել, եւ 1948–1949 տարեշրջանին միացած Գալուստեանի համապատասխան կարգերուն։ (Տես Տեղեկագիր Գալուստեանի 1948–1949։ «Յուսաբեր», 6-6-1949, թիւ 81)։

Հետեւաբար 1947–1948 դպրոցական տարեշրջանէն Նուպարեանի բարձրագոյն նախակրթարանի բաժինը փակուած է։

Հելիոպոլսոյ Մերճանեան Ազգ. Մանկապարտէզի մէջ, 1960–1961 տարեշրջանէն Մանիկ դասարանէն սկսեալ դասաւանդուած է արաբերէն լեզուն շաբաթական 11 դաս։ 1963–1964 տարեշրջանին արաբերէն լեզուի դասաւանդութիւնը կիրարկուած է մանկապարտէզի նախապատրաստական կարգերէն սկսեալ, մայրենի լեզուին ուսուցումը լուրջ հոգածութեան առարկայ եղած է, նկատելով որ 1956ին Կրթական Նախարարութեան հիւսիսային շրջանի անօրէնը պաշտօնագրով մը պատասխանած էր Ազգ. Առաջնորդարանի 27 Յունիս 1956 թուակիր նամակին եւ կը տեղեկացնէր թէ Նուպարեան Ազգային Վարժարանը կ՚իյնայ օտար դպրոցներու վերաբերեալ նոր օրէնքին 55րդ յօդուածին տակ։ Հետեւաբար 1956 Դեկտեմբերէն սկսեալ նոր օրէնքին հրահանգները պիտի գործադրուին։ «Տես «Արեւ», 6 Հոկտ. 1956։ «Յուսաբեր», 1963, թիւ 91։ «Արեւ», 13 Յուլիս 1961)։

1956 Մայիս 31էն 1 Յունիս 1956, Նուպարեանի մէջ կատարուած են աշակերտներուն պետական քննութիւնները, պետական քննիչները վարժարանի այցելութեան առթիւ մէջ արձանագրած են իրենց տպաւորութիւնները. քննիչ Յանձնախումբի նախագահը Հիւսէյն Սէֆը, հաճելի տողերը արձանագրած է.

«Արաբերէն քննութեան մէջ ձեռք բերուած յաջող արդիւնքը ցոյց կու տայ, թէ վարժարանին մէջ մեծ խնամքով դասաւանդուած են արաբերէն լեզուն եւ Եգիպտոսի պատմութիւնն ու աշխարհագրութիւնը»։

Իսկ հիւսիսային բաժնի ընդհանուր քննիչը՝ Ահմէտ Հիւսէյնի արձանագրած է. «Կրթական այս օրրանին մէջ տիրող կարգն ու կանոնը եւ ուսման հանդէպ ցոյց տրուած սէրը մեծ հիացում պատճառեցին ինծի»։ (Տես «Արեւ», 6 Օգոստոս 1956)։

Նուպարեանի աշակերտական գրադարանը տարիներու ընթացքին ճոխացած է տարբեր նուէրներով։ Տիկին Է. Փափազեան նուիրած է իր ամուսնոյն Մէթր Սմբատ Փափազեանի գիրքերը։ Գիրքեր նուիրած են Տէր եւ Տիկին Արտաշէս եւ Մարգուհի Նշանեանները եւ ուրիշներ։ (Տես «Արեւ», 9 Յունուար 1932)։

Գրադարանը կազմակերպուած է 1950–1954 շրջաններուն, հոգածութեամբ ուսուցչուհի Օր. Արմինէ Սրբենեանի արդիւնական գործունէութեամբ։

1938 Մայիս 30ին Գահիրէի Ազգային Բարեգործական ժողովը ընտրած էր կրթական քննիչ Յանձնաժողով մը հետեւեալ անձերէ. Տիկին Հռիփսիմէ Սրապեան, Օր. Անահիտ Կ. Նաւասարդ, Յակոբ Փանճուղեան, Բժ. Արշակ Տէր Մարգարեան, Տիրան Պէյլէրեան, Օննիկ Մխալեան եւ Վահան Գ. Զարդարեան։

* * *

1963–1964Ի ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

Բախտը ունեցանք տարեշրջան մը եւս բոլորելու ուսումնական ծրագրի ամբողջական, կանոնաւոր եւ խաղաղ մթնոլորտի մը մէջ տարուած գործադրութեամբ մը։

Ուսուցչական կազմին կողմէ տարուած յարատեւ ճիգեր, բացակայութիւններու գրեթէ չգոյութիւնը, ամսական կանոնաւոր ստուգումներն ու անոնց ընթացքին նշմարուած թերիներու ժամանակին արդիւնաւոր տարեշրջան մը բոլորելու նախանձախնդրութեամբ մղուած, գլխաւոր ազդակներ հանդիսացան տարուած ընդհանուր աշխատանքին։

Ինչպէս ծանուցած էինք եւ խոստացած անցեալ տարեշրջանի վերլուծութեան, ներկայ 1963–64 տարեշրջանին իրագործեցինք հետեւեալները.

1. Արաբերէն լեզուի պաշտօնական ծրագրի գործադրութիւնը պատշաճեցուցինք նախակրթարանի մեր 6 կարգերուն, համապատասխան պետական նախակրթարաններու 6 կարգերուն։ Նախապատրաստական վերջին կարգը կոչեցինք Ա.

կարգ, իսկ Նախակրթարանի ուսուցական կարգը Զ. կարգ։

Այս ձեւով ուսուցման կարգերու մէջ փոփոխութիւնը զգալի թեթեւցում մը ունեցան աշակերտներէն լեզուի ծրագրին մէջ։ Կասկած չկայ որ այս ձեւով աւելի հիմնական ու արդիւնաւոր պիտի ըլլայ իրենց պատրաստութիւնը աշակերտներուն մէջ մանաւանդ երբ նկատի ունենանք որ անգլիացի ուսուցիչներու կողմէ կ'աւանդուի ան։

(Տես 1963–1964 Տեղեկագիր Նուպարեան դըպրոցի. «Արեւ» օրաթերթ, 13 Յուլիս 1964, Գահիրէ)։

• • •

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԸ

Նուպարեանի Հոգաբարձութիւնը իր տարեկան պիւտճէին կը հաւասարակշռէ հետեւեալ կերպով. աշակերտութենէն գանձուած ամսաթոշակները, կալուածքները, Հոգաբարձութեան հասոյթաբեր ձեռնարկները, Գահիրէի Ազգ. Առաջնորդարանի տարեկան նիւթական նպաստը։

Պօղոս Փաշա Նուպարի 1929 Ապրիլ 23ին հաստատած հիմնադրամը, որ կը բաղկանար 280.000 ֆրանք արժողութեամբ գերմանական արժեթուղթերէ, որոնց տարեկան տոկոսը յատկացուած է Նուպարեան դպրոցի Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնական վարչութեան կողմէ։ 1934–1935 գերման կառավարութեան գերմանական արժեթուղթերուն վրայ կատարած 50% զեղչին հետեւանքով, տարեկան եկամուտը մօտ 180 ոսկիի նուազում մը ունեցած է։ 1929–1935 տարիներուն վարժարանը նըպաստաւորուած է տարեկան 455 անգլիական ոսկի գումարով։ 1963 Յուլիս 10 թուակիր նամակով մը, Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնը դրկած է 1000 եգ. ոսկի հիմնադրամի եկամուտներէն։ (Տես «Արեւ», 24 Յուլիս 1963)։

Նուպարեան Տիկնանց Յանձնախմբութեան տարեկան նիւթական օժանդակութիւնը, ինչպէս նաեւ 1927–1930 տարիներուն Հելիոպոլսոյ Կրթասիրաց Ընկերութեան նպաստը, Եգիպտոսի Ֆուատ Ա. Թագաւորի եւ Ֆարուք Ա. արքայի իշխանութեանց շրջանին, Նուպարեանի տարեկան պարահանդէսին առթիւ դրկուած 120, 150 եգիպտական ոսկի նուէրները։

Ահա բաղդատական ցուցակ մը վարժարանի հասոյթներու եւ ծախսերու

	Ե. Ո.	Ե. Ո.
1927–1928	984	1048
1928–1929	1165	1185
1929–1930	1319	1355
1930–1931	1830	2260
1931–1932	1693	2140
1932–1933	1650	1791
1933–1934	1791	1481
1935–1936	1522	1900
1936–1937	1385	1592
1937–1938	1277	1933
1939–1940	1498	1873
1946–1947	4514	5181
1947–1948	4558	5860
1948–1949	4249	6284
1949–1950	4055	6571
1950–1951	5012	6933
1951–1952	5128	8217
1952–1953	6817	10209
1955–1956	6549	10294
1956–1957	8202	11773
1957–1958	6649	11126
1958–1959	9414	14183
1959–1960	10305	12218
1960–1961	8380	12484
1961–1962	7800	13367
1962–1963	6670	11080
1963–1964	5170	10810

1934–1935 ուսուցչութեան տարեկան թոշակներու ցուցակ մը.

Գարեգին Տիւրքէրեան	18686	ե. ոսկի
Հմայեակ Ամիրեան	12096	»
Յովհան Յովհաննէսեան	12096	»
Յասմիկ Գէնճեան	8748	»
Արշալոյս Ճահրոզեան	8700	»
Երանուհի Բարաղամեան	7200	»
Մատլէն Թողաթլեան	6600	»
Թագուհի Զաքարեան	6600	»
Պր. Հօմաք	7800	»
Անահիտ Նաւասարդ	6000	»
Արտաշէս Քրիսեան	4500	»
Օր. Արաքսի Առաքելեան	3000	»
Օննիկ Աւետիսեան	3000	»
Տիգրան Չէյթունցեան	2500	»
Մարտիրոս Գալճեան	1500	»
Ա. Գոշոյեան	5520	»

Նուպարեան Ազգային Վարժարանի տարեկան պիւտճէի բացը հաւասարակշռուած է Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի Սնտուկէն։ Ահա նպաստի ցուցակ մը.

1928–1929	շրջանին տրամադրած է	380	եգ. ոսկի
1929–1930	»	544	»
1930–1931	»	659	»
1931–1932	»	486	»
1932–1933	»	465	»
1933–1934	»	284	»
1934–1935	»	125	»
1935–1936	»	100	»

Նուպարեանի եւ Մերճանեանի 1956էն 1964 տարեշրջանի հետեւեալ ցուցակը գաղափար մը կու տայ աշակերտութեան, ուսուցչութեան եւ պաշտօնէութեան մասին.

1956–1957	աշակերտ	ուսուցիչ	պաշտօնէութիւն
1956–1957	390	34	14
1957–1958	407	34	14
1958–1959	393	34	13
1959–1960	377	33	15
1960–1961	361	34	14
1961–1962	314	30	13
1962–1963	268	24	13
1963–1964	206	24	12

ՕՆՆԻԿ ԵՒ ԷԼԻԶ ՊԸԼԸՔՏԱՆԵԱՆ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐ

ՕՆՆԻԿ ՊԸԼԸՔՏԱՆԵԱՆ

ԷԼԻԶ ՊԸԼԸՔՏԱՆԵԱՆ

Օննիկ Պըլըքտանեան ծնած է 1879ին Ռոտոսթօ (Թէքիր-Տաղ), որդին էր Յարութիւն Պըլըքտանեանի. Օննիկ իր ուսումը ստացած էր ծննդավայրի Ս. Յովհաննեան Ազգային վարժարանը. 1900ին հաստատուած Գահիրէ եւ ինքնաշխատութեամբ տիրացած էր Tinturerie*ի մասնագիտութեան. 1906ին գացած է Անգլիա եւ կատարելագործած իր արհեստը. 1907ին վերադարձած է Գահիրէ եւ հիմնած* Tinturerie Américaine *անունով հանրածանօթ աշխատանոցը, հագուստներ, կերպասներ ներկելու եւ մաքրելու համար. Գահիրէի եւ Հէլիոպոլիս ունեցած է մասնաճիւղեր եւ յետագային աշխատանոցը արդիականացուած մեքենական սարքերով, գոհացում տալու համար այն գործին վերաբերեալ բոլոր պահանջներուն.*

1957ին Տէր եւ Տիկին Օննիկ եւ Էլիզ Պըլըքտանեանները փափաք յայտնած են Գահիրէի Ազգ. Իշխանութեան՝ վճարել 10.000 եգ. ոսկի Հէլիոպոլսոյ նոր կառուցանելի Նուպարեան Ազգային Վարժարանի կից, ճաշարանի մը եւ հանդիսասրահի մը կառուցման ծախսերուն համար. Ահա Ազգ. Առաջնորդարանի պաշտօնական հաղորդագրութիւնը այս նուիրատուութեան առթիւ.

«Հաճոյքն ունինք հաղորդելու յարգոյ հասարակութեան, որ Տէր եւ Տիկին Օննիկ եւ Էլիզ Պըլըքտանեան կրթասէր ամոլը ուխտով յանձն առած

է վճարել Հելիոպոլսոյ Նուպարեան Ազգ. Վարժարանին նոր ճաշարանի եւ հանգստարանի կառուցման առթիւ ըլլալիք բոլոր ծախսերը։

«Այս ինքնաբուխ նուիրատուութեան առթիւ, Ազգային Խնամակալութիւնը պարտք կը զգայ իր շնորհակալութիւնները յայտնել Տէր եւ Տիկին Օննիկ եւ Էլիզ Պըլըքտանեաններուն, անոնց մաղթելով երկար եւ երջանիկ տարիներ»։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 17 Յուլիս 1957, Գահիրէ)։

Ազգային բարերարը փափաքած է որ իր կողմէ ճարտարապետ Յարութիւն Դ. Մարգարեան հսկէ շինութեան աշխատանքներուն վրայ։ Օ. Պըլըքտանեան կարճատեւ հիւանդութենէ յետոյ մեռած է 3 Յուլիս 1958ին Գահիրէ, Տար-էլ-Շիֆա հիւանդանոցին մէջ։ Ուրբաթ 4 Յուլիս, կ. վ. ժամը 5ին, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցած է ազգային յուղարկաւորութիւն, նախագահութեամբ Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեանի, որ պատշաճ դամբանական մը խօսած էր։ Բարերարին մարմինը ամփոփուած է Ս. Մինաս գերեզմանատունը։

ԷԼԻԶ ՊԸԼԸՔՏԱՆԵԱՆ

Օր. Էլիզ Զահրիճեան ծնած էր 1893ին Կ. Պոլիս, հայերէն ուսումը առած էր իր ծննդավայրը։ 1909ի ամառները Գահիրէի մէջ ամուսնացած էր ճարտարարուեստական ներկատունի հիմնադիր Օննիկ Պըլըքտանեանի հետ։

Բարերարուհին ներկայ եղած էր Նուպարեան Ազգային Վարժարանի Պըլըքտանեան բաժնի ճաշարանի եւ հանգստարանի շէնքին բացման հանդիսութեան 15 Մարտ 1959ին, եւ ճակատագրի անողոք անարդարութեամբ յաջորդ օրը 16 Մարտ 1959ին Տիկին Էլիզ Պըլըքտանեան մեռած էր։ Ազգային յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած էր 17 Մարտ 1959ին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ եւ բարերարուհիին աճիւնները ամփոփուած են Ս. Մինաս գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանը։ (Տես «Արեւ», 7 Յունուար 1958, 22 Յուլիս 1958, 10 Յուլիս 1959, 26 Յունուար 1960, Գահիրէ)։

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒ ԱՆՁԵՐ ԵՒ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մրցանակի համար դրամ, արժէքաւոր առարկաներ եւ գիրքեր նուիրած են հետեւեալ հաստատութիւնները, մարմինները եւ անձերը, 1950 թուականէն 1960.

Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութիւն, Գահիրէ։

Համազգային Հայ Կրթական եւ Հրատարակչական Ընկերութիւն, Գահիրէ։

Հայ Ազգային Հիմնադրամ, Գահիրէ։

«Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութիւն։

Եկեղեցւոյ եւ Գերեզմանատան Միացեալ Հոգաբարձութիւն, Գահիրէ։

Թորգոմեան Ազգային Մատենադարան։

Գահիրէի Հայ Ուսուցչական Միութիւն։

Հրանդ Նաւախեան, Աւետիս Զաքըճեան, Լեւոն Յովհաննէսեան, Մեսրոպ Կ. Գույումճեան, Երուանդ Թաշճեան, Արտաշէս Մէհթեան, Պետրոս Ոսկերիչեան, Ժիրայր Փոստալեան, Վահան Սըլըեան, Միսաք Ներսէսեան, Յովհաննէս Տէր Մկըրտիչեան, Գէորգ Տէր Սահակեան, Գրիգոր Փափազեան, Ճոն Այվազեան, Արշակ Ա. Աղաջանեան, Մամաս Գազիգեան, Մակարոս Ե. Էքմէքճեան, Պերճ Դանիէլեան, Պերճ Ն. Եագուպեան, Նուպար Մարգարեան, Կարապետ Տաշճեան, Ներսէս Զաքըճեան եւ որդիք, Տիգրան եւ Յակոբ Էքմէքճեան, Մարտիկ Թաթիկեան, Գէորգ Վ. Զարգարեան, Յովհաննէս Կ. Քէհեան, Զարեհ Մաղաքեան, Եդուարդ Մ. Յակոբեան, Յակոբ Ա. Զաքարեան, Տիգրան Ա. Զաքարեան։

«Օշական» մեքենագիր պարբերաթերթը, լոյս տեսած է հոգածութեամբ վարժարանի հայերէն լեզուի ուսուցիչ Նուպար Մկրտիչի Քիւփէլեանի մօտ չորս տարի, թերթին մէջ գրութիւններ ունին 1961–1965 տարեշրջաններու ուսումնական դասարանի աշակերտ-աշակերտուհիները։

(Տես «Յուսաբեր», 1965, թիւ 78, Գահիրէ)։

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

1952–1963 Նուպարեան Ազգ. Վարժարան այցելած են.

Ազգային գործիչ-գրագէտ Արշակ Չօպանեան։

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի (Անթիլիաս) Դպրեվանքի տեսուչ՝ Ներսէս Եպս. Փոզապալեան (1913–1963)։

Պէյրութի Համազգայինի Փալանճեան Ճեմարանի փոխ-տնօրէն ու գրագէտ Մուշեղ Իշխան։

1953–1954՝ *երաժիշտ Բարսեղ Կանաչեան (ծն.* 1885 – 21 *Մայիս* 1967)։

Գրագէտ-հրապարակագիր Շաւարշ Նարդունի։

Գրագէտ-հրապարակագիր Անդրանիկ Անդրէասեան։

1956 *Փետրուար* 23*ին՝ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց։*

1963 *Փետրուար* 19*ին՝ բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեան։*

1963 *Նոյեմբեր* 5*ին՝ Վեհափառ Վազգէն Ա. Պալճեան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։*

1964 *Փետրուար* 29*ին՝ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկի ներկայացուցիչները՝ նախագահ Ժոզէ տը Ազերետօ Փերտիգաօ եւ Հայկական Բաժնի տնօրէն Ռոպէր Կիւլպէնկեան իրենց տիկիններուն հետ, ընկերակցութեամբ Եգիպտոսի Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեանի եւ Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան ներկայացուցիչներուն. («Արեւ»,* 12 *Յունիս* 1963 *եւ* 13 *Յունիս* 1964)։

1965 *Յունուար* 8*ին՝ Վազգէն Ա. Հայրապետը իր հետեւորդներով եւ Ազգային Իշխանութեան անդամներուն ընկերակցութեամբ։*

* * *

Եգիպտահայ գաղութի արժանաւոր ազգայիններէն հետեւեալները գնահատուած եւ պարգեւատրուած են Ամենայն Հայոց Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին կողմէ, ըստ հետեւեալ հաջորդականութեան.

«Էջմիածին» ամսագրի էջերում սրտագին ուրախութեամբ ենք հրատարակում Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հարազատ ու հաւատարիմ այն զաւակների անունները, որոնցից ոմանք իրենց երկարամեայ ազգօգուտ եւ եկեղեցանուէր գործունէութեան եւ հասարակական աշխատանքների, ուրիշները՝ իրենց եկեղեցանուէր պատարագի եւ առատաձեռն պարգեւների համար, ի նշան ճշմարիտ գնահատանքի եւ սիրոյ, արժանացել են Ամենայն Հայոց Հայրապետ Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա.-ի ուշադրութեան եւ պարգեւատրուել են Յունիսի 1ին Հայրապետական օրհնութեան կոնդակով եւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի առաջին կարգի ադամանդեա ոսկեայ շքանշանով։

Հայրապետական այս բարձր գնահատութեան արժանացողներից ոմանք իրենց գործունէութեամբ անձամբ եւս ծանօթ են Նորին Ս. Օ. Վեհափառ Հայրապետին, վերջերս արտասահմանում կատարած իր հովուապետական այցելութեան ժամանակից։ Ուրիշները պարգեւատրուել են թեմական առաջնորդների բարեխօսութեամբ եւ միջնորդութեամբ։

Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի առաջին կարգի ադամանդեա ոսկեայ շքանշանով պարգեւատրուել են.

Եգիպտոսի Հայոց Բարեխնամ Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Մամբրէ Արք. Սիրունեանի միջնորդութեամբ՝

Տիար Հրանդ Նազիկեան, ատենապետ Գահիրէի Քաղաքական Ժողովի եւ բարերար Մայր Աթոռի,

Տիար Մարտիկ Զարդհանէլեան, ատենապետ Աղեքսանդրիոյ Քաղաքական Ժողովի,

Մէթր Գէորգ Քայարեան, ատենապետ Աղեքսանդրիոյ Թեմական Ժողովի,

Տիար Արմենակ Պէտէւեան, ատենապետ Գահիրէի Թեմական Ժողովի,

Տէր եւ Տիկին Զարեհ Սաղայեան, ազգային բարերարներ,

Տիար Լեւոն Շալճեան, անդամ Գահիրէի Թեմական Ժողովի ։

(*Տես «Արեւ»,* 5 *Նոյեմ.* 1956, *թիւ* 11520)։

Գահիրէի Ազգային Քաղաքական Ժողովի Ատենապետ Փիրճ Դանիէլեան եւ վաստակաւոր դաստիարակ-բանաստեղծ Արշակ Աստուածատուրի Արզոյեան 1959ին արժանացած են Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի Ա. կարգի շքանշանին, իրենց ունեցած ազգային բեղուն գործունէութեան համար, Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ընդհանրական Հայրապետի գնահատութեամբ եւ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեանի միջնորդութեամբ։ (Տես «Արեւ», 30 *Նոյեմ.* 1959, *թիւ* 12458)։

ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ ԱԶԳ. ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻՆԵՐԸ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ ԹԷՐԶԵԱՆ

Շուշանիկ Սալախեանց ծնած է 1883ին Կ. Պոլիս, դուստրը Վանեցի Աբրահամ եւ Մաննիկ Սալախեանցի. Շուշանիկ իր նախնական ուսումը ստացած է Կ. Պոլսոյ Սամաթիա թաղի Նունեան-Վարդուհեան դպրոցը եւ վկայուած 1908ին. Օր. Սալախեանց հետեւած է մանկավարժական ազատ դասընթացքներուն, Յովհաննէս Հինդլեանի եւ Արամ Նիկողոսեանի մօտ.

1912–1913 դպրոցական տարեշրջանին որպէս ուսուցչուհի Կիրասոն քաղաքի ազգային մանկապարտէզի. 1913–1914 որպէս ուսուցչուհի Ատաբազարի «Մանուշակեան» վարժարանի մէջ եւ Ատաբազարի Կեդրոնական աղջկանց վարժարանի ձեռագործի եւ ձեռագործութեան դասատու.

Սալախեանց 1915ի տարագրութեան տարին գացած է Կ. Պոլիս. 1916–1919 տեսչուհի Կ. Պոլսոյ Ազգային Ներսէսեան Վարժարանը. 1919–1921 ուսուցչուհի Ատա-Բազարի աղջկանց «Մանուշակ» դպրոցին մէջ. 1921–1922 Յունիս Կ. Պոլսոյ Նունեան-Վարդուհեան մանկապարտէզի վարչուհի եւ նախակրթարանի բաժնին մէջ ձեռագործի, դաշնակի եւ արուեստական ծաղիկներու կերպերը սորվեցուցած է աշակերտուհիներուն. 1922–1923 Օր. Սալախեանց բնակած է Փարիզ, եւ թելադրութեամբ Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանի հայերէն դասախօսած է Փարիզի հայ տղոց. 1923–1924 Օր. Շուշանիկ Սալախեանց մանկապարտէզի վարչուհիի պաշտօնին կոչուած է Երուսաղէմի Առաքելական որբանոցին.

1925ին Օր. Սալախեանց գացած է Եգիպտոս եւ Զագազիկի քաղաքի Հայոց Օշական Ազգ. Վարժարանի մանկապարտէզի վարչուհի եւ նախակրթարանի բաժնի տեսչուհիի օգնական իրեն գործակից ունեցած է Օր. Զապէլ Ծառուկեանը. Օր. Շուշանիկ Սալախեանց 1926ի ամառը Զագազիկի մէջ ամուսնացած է Սմբատ Թէրզեանի հետ. 1927–1929 տարիներուն Տիկին Շուշանիկ Թէրզեանը Օշական վարժարանի տեսչուհիի պաշտօնը ստանձնած էր. 1937–1938 տեսչուհի Պօղոսեան Ազգային մանկապարտէզի մէջ, Աղեքսանդրիա. 1939ին տնօրէնուհի Նուպարեան Ազգ. Մանկապարտէզի Հելիոպոլիս եւ ապա 1943ին կոչուած է Մերճանեան Ազգ. Մանկապարտէզի տնօրէնուհիի պաշտօնին. Նուպարեան Ազգային Մանկապարտէզի տեսչութեան շրջանին իրեն օգնական ուսուցչուհիներն էին՝ Օր. Արշալոյս Շահրօզեան, Օր. Թագուհի Զաքարեան, Օր. Մաննիկ Թաղաթեան եւ Օր. Սիրվարդ Շահրիկեան. Իսկ 1943–1944 շրջանին իր օգնական ուսուցչուհիներն էին՝ Օր. Վարդանոյշ Մաղաքեան եւ Օր. Արաքսի Պետրոսեան.

Տիկին Թէրզեան 1953–1957 պաշտօնավարած է Մերճանեան Ազգային Մանկապարտէզի մէջ. 1958 թուականին Տիկին Շուշանիկ վարիչ-մանկապարտէզի Հելիոպոլիսի Հայ [illegible] [illegible] Փոքրերու վարժարանին մէջ, մինչեւ 1962 եւ հանգստեան կոչուած է եւ ապաստանած է Հելիոպոլիսի [illegible] Տիկնանց Միութեան Ծերանոց-Հանգստեան տունը, ուր մեռած է 24 Յուլիս 1967ին եւ մարմինը թաղուած է Հելիոպոլիսի Հայոց Ամենայն Սրբոց գերեզմանատունը.

ՇՈՒՇԱՆԻԿ ԹԷՐԶԵԱՆ

Տիկին Թէրզեան գրած է մանուկներու համար թատերգութիւններ եւ արտասանութիւններ, թարգմանած է երգեր, Կ. Պոլիս բնակութեան շրջանին նկարչութիւն ուսած է Սիմոն Յակոբեանէ։

Տիկին Շուշանիկ Թէրզեան երկար տարիներ մանկապարտէզպանուհի, հեղինակած է «Մանկական երգարան» մը, ձայնագրուած մանկական երգեր եւ արտասանութիւններ, որոնք 240 էջ հատորով, հրատարակուած է 1961 թուականին Գահիրէի «Յուսաբեր»ի տպարանէն։ (Տես «Յուսաբեր», 24 Փետր. 1960, Գահիրէ)։

* * *

ԴԵՐԵՆԿՈՒՀԻ ՍԻՍԱԿԵԱՆ

Օր. Դերենկուհի Սիսակեան ծնած է 1905ին Շապին-Գարահիսար, դուստրը Թովմաս եւ Աղաւնի (ծնեալ Ճերմակեան) Սիսակեաններու։

1915ին ծնողներէն տարագրուած է Սեբաստիա եւ անկէ Թրքական որբանոցին մէջ մնացած հայ տարագրուած որբ աղջիկներու եւ թրքուհիներուն հետ միասին դաստիարակուած։ 1918ի վերջերը ան ազատուած է Սեբաստիոյ Ամերիկեան Որբանոցը, անօրէնուհի Միս Կրաֆի օրով։ 1919ի աշնան իր փոքրիկը հետ գացած է Կ. Պոլիս եւ Սկիւտարի Հայ Կարմիր Խաչի որբանոցը ընդունուած է Տիկ. Գափրանեանի օրով, անօրէնուհի 1919-1920։ 1920-1921 Կ. Պոլսոյ Տայեան աղջկանց գոլէջը շարունակած է իր ուսումը, Լեւոն Թաշճեանի անօրէնութեան շրջանին։ 1921-1923 տարիներուն Կ. Պոլսոյ մէջ Օր. Սիսակեան հետեւած է մանկավարժութեան դասընթացքներուն, Միս Ֆինի Ամերիկեան Գոլէճի մէջ, մասնագիտանալու համար մանկապարտէզպանուհիի։ 1923 Նոյեմբերին գացած է Աղեքսանդրիա իր ազգականին Սիմոն Աստանեանի քով։ Օր. Սիսակեան իր ուսումը շարունակած է Աղեքսանդրիոյ Ամերիկեան Միսիոնարական գոլէջին մէջ 1923-1926 եւ վկայուած։ 1926 Սեպտեմբերին պաշտօնով հրաւիրուած է Կիպրոսի Մելգոնեան կրթարանը, իբր քարտուղարուհի եւ սկզբնական մանկապարտէզի բաժնին մէջ, Լեւոն Թաշճեանի անօրէնութեան շրջանին։

1928-1934 Օր. Դերենկուհի Սիսակեան Մելգոնեան ուսումնարանի մէջ դասաւանդած է անգլերէն, հայերէն, թուաբանութիւն, եւ նոյն ատեն քարտուղար-մեքենագրուհի, Հաստատութեան ընդհանուր թղթակցութեան բաժնին անօրէն Գրիգոր Կիրակոսեանի օրով։ Թելադրութեամբ ուսուցչապետ Յակոբ Օշականի, 1934 Դեկտեմբերին գացած է Երուսաղէմ, Ս. Յակոբ վանքի, Ս. Թարգմանչաց վարժարանի մանկապարտէզի բաժնի վարիչի պաշտօնը վարած է, 1935-1948 Սրբոց Թարգմանչաց երկսեռ վարժարանի մէջ ուսուցչուհի անգլերէնի, թուաբանութեան, գեղագրութեան եւ ձեռագործի։ 1948ին Պաղեստինի Արաբ-Հրեայ պատերազմին ապաստանած է Գահիրէ, եւ 1950-1965՝ անօրէնուհի Մերճանեան Ազգային Մանկապարտէզի մէջ եւ ուսուցչուհի, ապա 1966 Մարտին հանգստեան կոչուած է։ Օր. Դերենկուհի Սիսակեան մեռած է 1 Յուլիս 1970ին Հելիոպոլիս։

ԴԵՐԵՆԿՈՒՀԻ ՍԻՍԱԿԵԱՆ

ԵՐԱՆՈՒՀԻ ԲԱՐԱՂԱՄԵԱՆ

Երանուհի ծնած է 1880ին Կ. Պոլիս, ուսումը առած է Սկիւտարի Ճեմարանը եւ վկայուած 1898ին. Իբր մանկապարտիզպանուհի 1898–1901 պաշտօնավարած է Ճեմարանին մէջ։ 1901–1906 ուսուցչուհի Ատաբազարի Ազգային Վարժարանի մանկապարտէզի բաժնին մէջ։

1907ին վերադարձած է Կ. Պոլիս եւ ազգային դպրոցներու մէջ այլեւայլ ուսուցչուհի։ 1922 Դեկտեմբերին իր ամուսինին հետ հաստատուած է Գահիրէ եւ Թաշճեան երկսեռ դպրոցը եւ Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի մէջ ուսուցչուհի։ 1930–1933 ուսուցչուհի Զաքազիկի Հայոց Օշական վարժարանի մէջ, 1934էն 1939 վարիչ մանկապարտէզի Հելիոպոլիսի Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի մանկապարտէզի բաժնին մէջ։

1939 Ապրիլ 7ին մեռած է Տիկին Բարաղամեանը, իր մարմինը թաղուած է Գահիրէի Հայոց Ս. Մինաս Ազգային գերեզմանատունը։

(Տես «Յուսաբեր» օրաթերթ, 1939, թիւ 15)։

ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԷՏԷԵԱՆ

Օր. Թագուհի Գալանճեան ծնած է Զմիւռնիա 1875ին, դուստրը ուսուցիչ Սենեքերիմ Գալանճեան Պարոնեցիի, հայրը ձեռնադրուած է քահանայ եւ գործած Իզմիրի մէջ։ Գալանճեան քահանան իր մանչ զաւկին մահէն յետոյ մեկնած է ընտանեօք Պոլիս եւ քահանայագործած Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցին եւ մեռած 1894 թուին։

Օր. Թագուհի Գալանճեան կը դիմէ Բերայի արհեստանոցը, ուր ուսուցչուհի Տիկին Գայիանէ Մատաթեանց (մեռած 28 Հոկտ. 1900) մանկավարժական ընթացք հետեւած էր։ Օր. Թագուհին ուսած է եւ վկայուած մանկապարտիզպանուհի եւ իր առաջին պաշտօնավարութիւնը ստանձնած է Պոլսոյ Պալաթ թաղին Ազգ. Մանկապարտէզին մէջ։ 1895–1896 ուսուցչական պաշտօն վարած է Եէնի-Գափու եւ Նարլը-Գափու թաղերու մանկապարտէզներուն մէջ։

1896ի Կ. Պոլսոյ ջարդին, կը հեռանան Պոլսէն Օր Գալանճեան ընտանիքով եւ կը հաստատուի

ԵՐԱՆՈՒՀԻ ԲԱՐԱՂԱՄԵԱՆ

ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԷՏԷԵԱՆ

Իզմիր 1896ին անցան եւ կը նշանուի Գրիգոր Տէալեանի հետ։ Իր հօրեղբայրը Յովհաննէս Եպս. Գազանճեան հեռագրով Ատանա կը հրաւիրէ եղբօր զաւակները իրենց մօրը հետ եւ 10 օսմանեան ոսկի ղրկած է ճանապարհի ծախս։ Արդարեւ Օր. Թագուհին եւ մայրը մեկնած են Ատանա իրենց հօրեղբօր մօտ, եւ տեղւոյն մանկապարտէզի մէջ պաշտօնի կը կոչուի Օր. Գազանճեանը իբր վարժուհի։

1898ին Օր. Գազանճեան ամուսնացած է իր նշանածին Գրիգոր Տէալեանի հետ եւ իր պաշտօնը շարունակած է մինչեւ 1905 Յունիս, Հայաբարձրութեան Անձնազոհ Յարութիւն Թէքէեան (Վահան Թէքէեանի հայրը) բարւոք պաշտօնավարութեան վկայականը յանձնած է։ Տիկին Թագուհի Տէալեան ընտանիքով վերադարձած է Իզմիր եւ տեղւոյն նորահաստատ Գայրէեան Ազգ. Մանկապարտէզի վարիչ կը նշանակուի եւ միեւնոյն ժամանակ այցելու-վարիչ կը նշանակուի Թեփէճիքի եւ Քարանթինայի Ազգային մանկապարտէզներուն մէջ Արք. Դուրեանի եւ Ինճէեան Մատթէոս Եպս.ի (1877–1950) առաջնորդութեան շրջաններուն, եւ նաեւ հայերէն լեզուի ուսուցչուհիի պաշտօնը ստանձնած էր Թեփէճիքի Փրանսացի Սէօրերու վարժարանի հայ աշակերտուհիներուն։ 1922ի Իզմիրի դէպքին, Տիկ. Թագուհի կորսնցուցած է իր ամուսինը, ապա իր երկու մանչ եւ մէկ աղջիկ զաւակներով հաստատուած է Գահիրէ։ Իր զաւակները Ռոբէն եւ Արամ Տէալեանները Գահիրէ եւ Հելիոպոլիս ծանօթ վարպետ ժամագործներ էին։ Տիկին Թագուհի Տէալեան դիմած է Եգիպտոսի Առաջնորդ Թորգոմ Եպս. Գուշակեանի (1874 – 10 Փետրուար 1939 թ.)։ 1923–1924 տարեշրջանին վարիչ-մանկապարտէզպանուհի պաշտօնին կը կոչուի 10 ամսի ժամանակով, ապա 1924–1925՝ վարչուհի Հելիոպոլիսի Նուպարեան վարժարանի։ 1925–1926 Գալուստեանի մէջ մանկապարտէզի վարչուհի։ Ապա կը հրաժարի եւ իր փոքր զաւակին հետ գացած է Փարիզ իր հօր արհեստը՝ ժամագործութիւնը կատարելագործելու համար։ Երկու տարի յետոյ Տիկ. Թագուհի Տէալեան իր զաւկին հետ կը վերադառնայ Գահիրէ։ Ան մեռած է 30 Նոյեմբեր 1953ին եւ մարմինը թաղուած է Գահիրէի Հայոց Ս. Մինաս գերեզմանատունը։

* * *

1886–1890 թուականներուն Տիկին Գայիանէ Մատաթեանց եւ Յակոբ Խաչիկեան հանգուցեալները եղան Կ. Պոլսոյ մէջ գերմանացի մանկավարժ Ֆրիտ Ֆրէօպելի (ծն. 1782 – մեռած 1852ին), հիմնադիրը մանկապարտէզներու արդիական կրթութեան, որ նախաձեռնած Ֆրէօպելեան դրութեան անունով. Տիկին Գայիանէ Մատաթեանց վերոյիշեալ կրթական դրութեան մանկապարտէզի դասընթացքներ հաստատած էր Կ. Պոլիս եւ պատրաստած մանկապարտէզպանուհիներ, եւ մեռած 28 Հոկտ. 1900ին։

ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐ

ՏԻԳՐԱՆ ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ

Տիգրան ծնած է 1890ին Քեսապ գիւղը (Սուրիա), որդի Գէորգ Մերճանեանի, մայրը Մարիամ ծնեալ Պապազեան։ Ան նախակրթութիւնը ստացած է Քեսապի Ազգային վարժարանը։

Մերճանեան ընտանիքը 1900ին հաստատուած է Տէօրթ-Եօլ քաղաքը։ 1909ին Տիգրան գացած է Եգիպտոս իր ազգականին գործարանատէր Լեւոն Կոճանեանի մօտ։ Մերճանեան 1910-1933 աշխատած է իբր աւագ պաշտօնեայ, երկաթեղէն շինութեանց Կոճանեան գործատան մէջ։

1934ին Գահիրէի Մահմաշա կոչուած թաղամասին մէջ Տիգրան հիմնած է իր սեփական երկաթեղէն շինութեան աշխատանոցը։

Տիգրան Մերճանեան 1911ին անդամակցած է Գահիրէի Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան եւ Գահիրէի ու Հելիոպոլիսի ակումբներու ատենապետութիւնը ստանձնած էր. ապա Եգիպտոսի «ՀԲԸՄ»ի շրջանային վարչութեան անդամակցած եւ 1941ին ընտրուած էր Պատուոյ նախագահը։ 1931ին ամուսնացած էր Օր. Սաթենիկ Գոզիկեանի հետ։ Մերճանեան 1942ին գնած էր շէնք մը Հելիոպոլիսի մէջ 4000 եգ. ոսկիի եւ նորոգութիւններ կատարել տուած էր դպրոցական շէնքի յարմարցուցած եւ ծախսած մօտ 2000 ոսկի։

Տիգրան Մերճանեան 1942 Նոյեմբեր 29ին ներկայացած է Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան Գաւ. Թեմական Ժողովին եւ հաղորդած է թէ իր եւ կնոջ կողմէ վերոյիշեալ շէնքը կը նուիրեն ազգին՝ Հելիոպոլիսի մէջ իբր մանկապարտէզ ծառայելու համար հայ մանուկներու։

1943ին Գահիրէի Մտաւորական Սպասարկութեան գրասենեակի անօրէն Արշակ Ա. Ալպօյաճեանի խնդրանքով, Մերճանեան հոգացած է տպագրութեան ծախսերը Արշակ Մ. Գարբեանի «Աստուածաշունչի պատմական քննադատութիւնը» հատորին։

1944 Յունիս 12ին Հելիոպոլիսի Նուպարեան Ազգային վարժարանի ամավերջի հանդիսութեան ընթացքին Տիգրան Մերճանեան եւ իր շնորհալի կնոջը Սաթենիկի անունով 1000 եգ. ոսկի նուիրած է որպէսզի Նուպարեան Ազգ. վարժարանի համար «Օթոպիւս» մը գնուի աշակերտութիւնը փոխադրելու համար։

Գահիրէի Ազգային Իշխանութիւնը ի յարգանս բարերար Տիգրան Մերճանեանի, Հելիոպոլիսի մանկապարտէզը կոչուած է Մերճանեան Ազգային Մանկապարտէզ։

Ան նիւթապէս օգնած է 1942ին Պէյրութ հրատարակուող «Զարթօնք» օրաթերթին. 1943ին Զահլէի մէջ հիմնուած է Ռամկավար Ազատական կու-

ակցութեան ակումբը։ Միհրանեան նիւթապէս օգնած է եւ տարեկան որոշ գումար մը յատկացուցած է ակումբին։

Թեհրանի Հայ Ազգային Հիմնադրամի մարմնի հիմնադիր անդամներէն է։ Ան վեց տարի Հիւսիսայինի Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի Հոգաբարձութեան անդամ եղած է։ Հիւսիսայինի մէջ հայ համայնքին եկեղեցիի շինութեան Յանձնախումբի գործօն անդամներէն էր։ 1914–1934 Թեհրանի «Արարատ» հայ մարզական ակումբի մարզիչներէն եւ զանազան շրջաններուն ակումբի վարչութեանց անդամակցած է։ Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան անդամ։

Թեհրանի Միջազգային Բարեսիրական Յանձնախումբին կողմէ պատուուած է ոսկի մետալով մը 30 Յունուար 1944ին, Թեհրան քաղաքի միջազգային աշխատակցութեանց առթիւ, բարեսիրական ձեռնարկներուն իր ընծայած նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեան համար եւ ստացած է նաեւ հետեւեալ գնահատական նամակը.

«Ի գնահատութիւն ձեր ի գործ դրած ճիգերուն օգնելու համար Յանձնախումբի մարդասիրական աշխատութեան, ինչպէս նաեւ ձեր մասնակցութեանց իր բարեսիրական ծրագիրներուն, մեր վեհանձն Թագաւորի ծննդեան տարեդարձին առթիւ, Թեհրանի Համախմբութեանց Ընդհ. Կոմիտէն որոշած է ընծայել յիշատակի ոսկի մետալ մը գնահատանքի վկայագրով, առաքել ընդունելով շնորհակալութեան արտայայտութիւն մը, որ պարտք մըն է ինծի, ինչպէս Կոմիտէի անդամներուն համար, եւ կը կարծենք թէ այդ ազնուական գործունէութիւնը ցոյց կու տայ ձեր համակրանքը հանդէպ գահուն եւ վեհանձն Թագաւորին, զոր Աստուած պահէ։

Թեհրանի կառավարիչ Շահին Փաշա

(Տես «Ալիք» օրաթերթ, 27 Յունուար 1944, Թեհրան)։

Տիգրան Միհրանեան ազգային եւ միջազգային բարերարը մեռած է 9 Նոյեմբեր 1948ին։ Թաղման արարողութիւնը տեղի ունեցած է Թեհրանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ Թեմին Առաջնորդ Մամբրէ Արքեպս. Սիրունեանի, Առաջնորդը Թեմին իր դամբանականին մէջ ըսած էր հետեւեալը. «Առանց արտաքին թելադրութեանց ինքնին որոշումով մը, Միհրանեան Ազգին նուիրեց Հիւսիսայինի մէջ շատ գեղեցիկ շէնք մը՝ Միհրանեան Մանկապարտէզը, եւ այս կերպով եղաւ ազգին մատաղ սերունդին ճշմարիտ բարեկամը եւ Ազգին ալ բարերարը»։ Դամբանական խօսած են Գարեգին Տիւրքէրեանը եւ ըսած. «Արդարեւ յուղումի մեծ պատճառներ ունէինք։ Քսան տարիէ ի վեր ալ Տիգրան իր բարեսիրտ ամուսնոջ հետ ըլլալով Նուպարեանի շրջանակին, քաջալերեցին մեր աշխատանքը եւ յիշատակի անմահական հետքեր ձգեցին»։ Խօսք առած են՝ Աղեքսանդր Սարուխան, Մասիս Գէորգեան, Մարտիրոս Գալստեան եւ Տիրան Ռաֆեան։

(Տես «Ալիք», 14 Փետր. 1949, Թեհրան)։

Հիւսիսայինի Միհրանեան Ազգային Մանկապարտէզին մէջ 31 Դեկտ. 1950ին տեղի ունեցած է բարերար Տիգրան Միհրանեանի կիսանդրիին բացումը, գործ քանդակագործ հայազգի Լեւոն Մուրատեանի, հովանաւորութեամբ Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեանի եւ ներկայութեամբ Ազգային Իշխանութեան ներկայացուցիչներուն, ազգային դպրոցներու տնօրէններուն եւ Տիկնանց Խնամակալութեան անդամներուն, Տիկին Սաթենիկ Միհրանեանի եւ եղբայր Տէր եւ Տիկին Լեւոն Միհրանեանի, խօսած է Վարժարանի Հոգաբարձութեան կողմէ Մէթր Նուպար Պէրպէրեան եւ Նուպարեանի տնօրէն Բիւզանդ Վարդապետեանը։

(Տես «Ալիք», 4 Յունուար 1951 եւ 11 Փետրուար 1943)։

ՍԱԹԵՆԻԿ ՄԻՐԺԱՆՅԱՆ

ՍԱԹԵՆԻԿ ՄԻՐԺԱՆՅԱՆ

Սաթենիկ ծնած է Իսկենտերուն, դուստրը Գրիգոր եւ Օղսա (ծնեալ Էֆրունեան Այնթապցի) Պօղիկեաններու։

1915ի տարւոյն աքսորականներուն եւ ջարդի տարիներուն ընտանիքով տարագրուած են Հալէպ։ 1920ին Պօղիկեան ընտանիքը հաստատուած է Աղեքսանդրիա եւ 1921ին ամուսնացած է Տիգրան Միրճանեանի հետ։ 1942ին Տիկին Սաթենիկ Միրճանեան իր ամուսինին հետ խորհրդակցաբար Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան նուիրած են շէնք մը 6500 եգ. ոսկի արժող, Հելիոպոլիսի մէջ, գործածուելու համար իբր մանկապարտէզ։ Տիկին Սաթենիկ 1945–1955 տարիներուն անդամակցած է Նուպարեան եւ Միրճանեան ազգային դպրոցներու Տիկնանց Խնամակալութեան՝ Ատենապետուհիի հանգամանքով։ Տիկին Միրճանեան Գահիրէի Հայ Ազգային Հիմնադրամին նուիրած է 5000 եգ. ոսկի գումար մը, որ հիմնադրամի Հայ-Տուն շէնքին մէջ, հայ գեղարուեստասիրացի սրահներէն մին կոչուած է «Միրճանեան Սրահ»։ Տիկին Սաթենիկ ընտրուած է Պատուակալ Նախագահուհի Գահիրէի Հայ Ազգային Հիմնադրամի Տիկնանց Յանձնախումբին։

Տիկին Սաթենիկ Միրճանեան մեռած է 9 Նոյեմբեր 1957ին, իր բնակարանին մէջ, Հելիոպոլիս։ Հանգուցեալին թաղումը կատարուած է ազգային յուղարկաւորութեամբ 11 Նոյեմբեր 1957ին Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ եւ մարմինը ամփոփուած է Հելիոպոլիսի Ամենայն Սրբոց գերեզմանատունը, Միրճանեան ընտանեկան դամբարանին մէջ։ Դամբանականներ խօսած են՝ Սահակ Քհնյ. Ճագարեան, Մէթր Նուպար Պէրպէրեան, Ճորճ Բարաքեան յանուն Ազգային Հիմնադրամի Վարիչ Մարմնի, եւ Նուպարեան Ազգային Վարժարանի եւ Միրճանեան Ազգ. Մանկապարտէզի անունէն Բիւզանդ Վարժապետեան։

Նուպարեան եւ Միրճանեան վարժարանները յուղարկաւորութեան օրը ի նշան սուգի փակուած են, ինչպէս նաեւ Հելիոպոլիսի Ազգային Հիմնադրամի «Մուխանեան» սրահը փակ պահուած է եօթը օր։

(Տես «Արեւ» օրաթերթ, 6 Դեկտ. 1957, եւ 11 եւ 12 Նոյեմբեր 1957, Գահիրէ)։

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԲՈՐ-ՍԱՅԻՏԻ ՈՐԲԱՆՈՑ-ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Երուսաղէմի որբանոցին որբերը 1918 Սեպտեմբեր 10ին փոխադրուած են Բոր-Սայիտի հայկական վրանաքաղաքը եւ տեղաւորուած են երկու շէնքերու մէջ առաջնորդութեամբ Տիկին Վիքթորիա Արշարունիի։

Որբերու անունը հայթայթուած է գաղթավայրի անգլիական զինուորական իշխանութենէն, իսկ յաւելեալ անունը յատկացուած է Հ. Բ. Ը. Միութենէն, նախաձեռնութեամբ Առաքել Պէյ Նուպարի։ Աշխատանոցներով եւ բնակարանին մէջ անցք ունեցած է խորհրդակցական ժողով մը, կազմակերպելու համար որբանոցի եւ Որբախնամի ժամանակաւորութեան քննական հարցը, նախագահած է Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Եպս. Գուշակեանը. Ներկաներ՝ Վիքթորիա Արշարունի, Միքայէլ Աղբաշեան, Լեւոն Մկրտչեան, Վահան Մալէզեան։ Այս կազմը որոշած է այցելել գաղթավայրը եւ ըստ այնմ անօրէնել անհրաժեշտ կարգադրութիւնները։ Քանի մը օր յետոյ յիշեալ ժողովականները այցելած են գաղթավայրը եւ Բոր-Սայիտի անգլիական զինուորական հրամանատար՝ զօրավար Էյլլոտի, ապա որոշուած է որբանոցի անօրէնութիւնը յանձնել ամերիկեան Կարմիր Խաչի անդամուհիներուն, վերահսկողութեամբ Հայրենակից Միս Քինի։

Որբանոց-Վարժարանի տնօրէնութիւնը

Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ պատուիրակ Սամուէլ Մ. Վրդ. Միրզայեան, ընդհանուր աշխատանքներուն անձնուիրաբար մասնակցած է Տիկին Մարգուհի Ա. Նաւասարդեանը։ Հ. Բ. Ը. Միութեան Գահիրէի Կեդրոնական Վարչական ժողովի որոշումովը, 17 Հոկտեմբեր 1918ին կազմուած է Կրթական եւ Որբախնամ Յանձնախումբ մը, նախագահութեամբ Թորգոմ Եպս. Գուշակեանի եւ ատենադպրութեամբ Լեւոն Առաքելի, Արտաշէս Նաւասարդեան՝ Ատենապետ, Տիկ. Յովհաննէս Սեթեան՝ Փոխ-Ատենապետ, Բժ. Գէորգ Սեդրաքեան՝ Գանձապետ, ուսուցիչ Վահան Եէնիքոմշեանը, որբանոցի մանկավարժական վարչութեան պաշտօնը վարած է Օր. Վարդանոյշ Ռուբէնեանը։ Որբանոց-վարժարանի պատասխանատու տնօրէնուհիի պաշտօնը անձնուիրաբար ստանձնած է Տիկին Մարգուհի Ա. Նաւասարդեանը, որբանոցի գործառնական բժիշկներն էին՝ Բ. Գ. Մուրճեանը եւ բժիշկ Արամ Սահակեան (Մ. Սարգի)։

Որբանոցի եւ որբանոց-վարժարանի շէնքը բաղկացած էր երկու մեծ տաղաւարներէ, յատուկ շրջանակի մը մէջ, տասը բաժանումներով. դարմանատուն, հանդերձարան, մթերանոց եւ եօթը դասարան, եւ ճաշարան, հինգ քառակուսի ընդարձակ վրաններէ, որ ծառայած է իբր ննջարան։

Պաղեստինի Այրիանոցէն՝ Բոր-Սայիտի գաղթավայրը փոխադրուած այրիներ եւ անոնց աղջիկներ, շատերը իրենց Թուրք գահերէններու կամ արաբ պաշտպաններու ձեռքէն խլուած, մօտ 400 հոգի որ այրիանոց վրաններու մէջ բնակած են, ծախսերը հոգացուած են պաշտպանութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան։

Որբանոցը ունեցած է որբուհիներու եւ որբերու բաժիններ, 400–600 անձ. որբանոց-վարժարանի որբ մանչերու բաժինը ունեցած է 3 դասարան, իսկ որբուհիներունը՝ չորս դասարան։ Որբանոցի աղօթքը կազմուած էր հայ արքեներու եւ մարգարէական Փուլթաղայի խմբերը։ Որբանոցը փակուած է 1919 Նոյեմբերի վերջերը, երբ տարագրուած հայ գաղթականները հեռացած են իրենց ծննդավայրը, առաջին համաշխարհային պատերազմի վերջաւորութեան. (Տես «Միութիւն» պաշտօնաթերթ, Վէ 70-89, 1918, Թիւ 6)։

Հ. Բ. Ը. Միութեան Բոր-Սայիտի հայկական գաղթավայրի որբանոց վարժարանի որբերու եւ որբուհիներու 1916–1918 տարեշրջանի ցանկերը կու տանք ստորեւ.

ՈՐԲԱՆՈՑ-ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՈՐԲԵՐՈՒ ՑԱՆԿԸ

(1916–1918)

Աբրահամեան Արամ, 15 տարեկան, Ատապազար
Աբրահամեան Յակոբ, 12 տ., Կարմանէլ – Եդեսիա
Աբրահամեան Դաւիթ, 12 տարեկան, Ծանուզ

Աբրահամեան Սարգիս, 15 տարեկան, Ֆռնուզ
Ալիխանեան Յարութիւն, 13 տարեկան, Աք-շէհիր
Ակոյեան Արմենակ, 14 տարեկան, Կարին
Աճէմեան Յակոբ, 14 տարեկան, Կարս – Պազար
Աճէմեան Սահակ, 12 տարեկան, Կարս – Պազար
Աճէմեան Արամ, 10 տարեկան, Կարս – Պազար
Այնթապցեան Ներսէս, 11 տարեկան, Այնթապ
Այնթապցեան Երուանդ, 8 տարեկան, Այնթապ
Առաքելեան Կիրակոս, 12 տ., Քարքի – Եայլա
Առաքելեան Ահարոն, 13 տարեկան, Ատապազար
Ասատուրեան Յակոբ, 15 տարեկան, Չոմաքլը
Արապեան Ասատուր, 14 տարեկան, Կարս – Պազար
Արգոյեան Մեծիկ, 14 տարեկան, Կիւրին
Ասադեան Կարապետ, 13 տարեկան, Հաճըն
Աւետիսեան Անդրանիկ, 12 տարեկան Կարին
Բամիկեան Սամփսոն, 14 տարեկան, Մալաթիա
Բոզոյեան Յակոբ, 14 տարեկան, Եդեսիա
Բոմազեան Յակոբ, 13 տարեկան, Թոմարզա
Գաբրիէլեան Յովհաննէս, 14 տարեկան, Ատանա
Գազազեան Գէորգ, 13 տարեկան, Գարասուրան
Գազազեան Փ. Յովհաննէս, 14 տ., Գարասուրան
Գազազեան Ն. Յովհաննէս, 5 տ., Գարասուրան
Գալայճեան Յարութիւն, 15 տարեկան, Զէյթուն
Գալէնտէրեան Փիլիպոս, 12 տ., Գարասուրան
Գալէնտէրեան Ստեփան, 5 տ., Գարասուրան
Գարամանեան Դաւիթ, 13 տ., Կարս – Պազար
Գարամանեան Կարապետ, 7 տ., Կարս – Պազար
Գաւքանոզեան Սենեքերիմ, 13 տ., Ատապազար
Գզիրեան Գէորգ, 13 տարեկան, Կիւրին
Գէորգեան Յովհան, 14 տարեկան, Զէյթուն
Գէորգեան Յովակիմ, 14 տարեկան, Գոնիա
Գըլըճեան Կարապետ, 14 տարեկան, Թոմարզա
Գըլըճեան Բիւզանդ, 14 տարեկան, Թոմարզա
Գըզըրեան Միհրան, 12 տարեկան, Այնթապ
Գոհարեան Ստեփան, 14 տարեկան, Չորում
Գուզուրեան Վարդավառ, 12 տարեկան, Զէյթուն
Գույումճեան Յակոբոս, 6 տարեկան, Հաճըն
Գույումճեան Եղիշէ, 16 տարեկան, Սիս
Գույումճեան Տիգրան, 16 տարեկան, Հաճըն
Գոզուճեան Մելքոն, 10 տարեկան, Տարսոն
Դաւիթեան Գրիգոր, 15 տարեկան, Կարին
Դաւիթեան Յակոբ, 15 տարեկան, Էնթիլի
Դաւիթեան Ստեփան, 13 տարեկան, Հալէպ
Դանձիկեան Յարութիւն, 14 տարեկան, Չորում
Դաղեան Խաչատուր, 14 տարեկան, Պրուսա
Դաւոյեան Սողոմոն, 13 տարեկան Քեսապ
Դափըճեան Ներսէս, 11 տարեկան, Սիս
Դափըճեան Յովնաթան, 14 տարեկան, Սիս
Դէրկիլէյեան Յակոբ, 14 տարեկան, Չորում
Դէրկիլէյեան Յովակիմ, 13 տարեկան, Ֆէքէ

Եումուշաճըգեան Գրիգոր, 12 տարեկան, Մարաշ
Եսէմեան Կարապետ, 12 տարեկան Հաճըն
Եսէմնոսեան Սարգիս, 13 տարեկան, Մարաշ
Երկաթագործեան Ղեւոնդ, 15 տարեկան, Հաճըն
Երկաթագործեան Նուրիճան, 13 տ., Այնթապ
Զէնճիրճեան Երուանդ 6 տարեկան, Ատանա
Զապունեան Սարգիս, 12 տարեկան Սէօրէկ
Էօլիւմեան Պետրոս, 14 տարեկան, Գոնիա
Էօքսիւզեան Յովհաննէս, 14 տարեկան, Զէյթուն
Թաշճեան Գրիգոր, 14 տարեկան, Մալաթիա
Թաշճեան Յարութիւն, 12 տարեկան, Մալաթիա
Թավշանճեան Սուրէն, 13 տարեկան, Պոզանթի
Թըլկըրեան Յակոբ, 15 տարեկան, Հասան-Պէյլի
Թըլկըրեան Արշաւիր, 14 տարեկան, Սեբաստիա
Թըրըլեան Մինաս, 14 տարեկան, Պրուսա
Թիրիթեան Վարդան, 8 տարեկան, Գարասուրան
Թիւթիւնճեան Ստեփան, 15 տարեկան, Ատանա
Թորգոմեան Սահակ, 8 տարեկան, Դամասկոս
Թորոսեան Դանիէլ, 12 տարեկան, Հասան-Պէյլի
Թոփանճըգեան Մուշեղ, 6 տ., Կարս – Պազար
Լեւոնեան Յակոբ, 10 տարեկան, Տէօրթ-Եօլ
Լեւոնեան Յակոբ, 13 տարեկան, Տէօրթ-Եօլ
Լեւոնեան Բենիամին, 14 տարեկան, Մարաշ
Լէփլէճեան Երուանդ, 10 տարեկան, Տէօրթ-Եօլ
Լէփլէճեան Իսկէնտէր, 14 տարեկան, Տէօրթ-Եօլ
Խաչատուրեան Սարգիս, 11 տարեկան, Աք-շէհիր
Խաչիկեան Մարտիրոս, 12 տ., Ատապազար
Կարապետեան Սերոբ, 14 տարեկան, Սեւերէկ
Կարապետեան Յակոբ, 10 տարեկան, Զիլէ
Կարապետեան Յարութիւն, 12 տարեկան, Ատանա
Կարապետեան Յովակիմ, 5 տարեկան, Հաճըն
Կարապետեան Յովսէփ, 13 տարեկան, Ֆռնուզ
Կարապետեան Դաւիթ, 12 տարեկան, Սղերդ
Կարապետեան Հայաստան, 12 տարեկան, Ֆռնուզ
Կէպիրեան Սարգիս, 13 տարեկան, Հաճի-Հապիպլի
Կէօմկէօզեան Միհրան, 14 տարեկան, Հաճըն
Կէօմկէօզեան Մանուկ, 12 տարեկան Հաճըն
Կէօլիւմեան Փառէն, 6 տարեկան Մարաշ
Կէօճեան Արամ, 15 տարեկան, Ատանա
Կրկասեան Ղեւոնդ, 7 տարեկան, Կիւրին
Հալէպեան Իսկէնտէր, 12 տարեկան, Հալէպ
Հաղպըրեան Կարապետ, 12 տարեկան, Չոմաքլը
Հաղպըրեան Մկրտիչ, 14 տարեկան, Չոմաքլը
Համբարձումեան Գասպար, 13 տարեկան, Ատանա
Համբարձումեան Ասատուր, 13 տ., Մէյտան-Քէօյ
Ղազարեան Մանուկ, 10 տարեկան, Ֆընտըճագ
Ճէյլէքեան Վարդավառ, 12 տարեկան, Կիւրին
Ճէնձիզեան Ստեփան, 13 տարեկան, Մարաշ
Ճըվըքեան Արտաշէս, 16 տարեկան [illegible]
Ճուխուրեան Խաչէր, 13 տ., Հաճի-Հապիպլի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՊՈՐ ՍԱՅԻՏԻ «ՈՐԲԱՆՈՑ-ԿԱՅԱՐԱՆ»

[illegible]

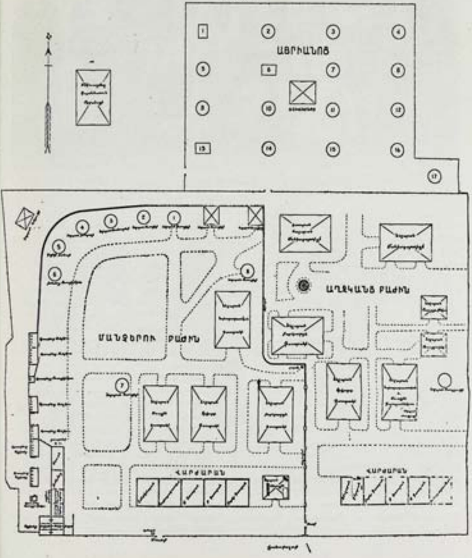
ԱՅՐԻԱՆՈՑ
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
ՄԱՆՉԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ
ԱՂՋԿԱՆՑ ԲԱԺԻՆ
ՀԱՐԺԱՐԱՆ
ՀԱՐԺԱՐԱՆ

Մուսա-լերան հայոց խումբ մը գիւղացիներ Փոր-Սայիտի վրանաքաղաքին մէջ։

Ճաւհարեան Կարապետ, 14 տ., *Հաճի–Հապիպլի*
Մախոխեան Կարապետ, 15 *տարեկան*, *Սեբաստիա*
Մանճիկեան Սմբատ, 13 տ., *Սարատուրան*
Մանկոյեան Մանուկ, 14 *տարեկան*, *Կէօր–տաղ*
Մանուկեան Մելքոն, 12 *տարեկան Ֆռնուզ*
Մանուկեան Յարութիւն, 10 *տարեկան Հէքէջ*
Մանճիկեան Լ. Կարապետ, 14 տ., *Գարատուրան*
Մանճիկեան Մ. Կարապետ, 9 տ., *Գարատուրան*
Մանչիկեան Ասատուր, 8 *տարեկան*, *Կարա– Պազար*
Մավըլեան Յակոբ, 13 *տարեկան*, *Հաճըն*
Մատթէոսեան Թորոս, 7 *տարեկան*, *Գարաման*
Մարութեան Յակոբ, 15 *տարեկան*, *Արաբկիր*
Մարգարեան Միսաք, 12 *տարեկան*, *Ֆէքէ*
Մարտիրոսեան Կարապետ, 14 *տարեկան Ֆռնուզ*
Մարտիրոսեան Սարգիս, 10 *տարեկան*, *Հաճըն*
Մըխսարեան Յարութիւն, 15 *տարեկան*, [illegible]
Մըխսարեան Ներսէս, 10 *տարեկան*, [illegible]
Մըրտըլեան Յովհաննէս, 13 *տարեկան*, *Կէօր–տաղ*
Մինասեան Եփրեմ, 6 *տարեկան Ֆէքէ*
Միրաքեան Կարապետ, 15 *տարեկան* [illegible]
Մխիթարեան Զաւէն, 11 *տարեկան*, *Քէրմանաք*
Մխիթարեան Թագւոր, 16 *տարեկան*, *Քէրմանաք*
Մկրտիչեան Արսէն, 14 *տարեկան*, *Կիւրին*
Մուրադեան Վարդաւառ, 13 *տարեկան*, *Զէյթուն*
Մունուրեան Աւետիս, 8 *տարեկան*, *Մարաշ*

Մուֆթիկեան Յակոբ, 9 *տարեկան*, *Սուէտիյէ*
Մուֆթիկեան Խաչէնտէր, 7 *տարեկան*, *Սուէտիյէ*
Յակոբեան Արսէն, 13 *տարեկան*, *Ատանա*
Յակոբեան Պօղոս, 9 *տարեկան Եօղուն-օլուք*
Յակոբեան Սահակ, 10 *տարեկան*, *Ատանա*
Յակոբեան Տիգրան, 12 *տարեկան*, *Մարզուան*
Յարութիւնեան Աւետիս, 12 *տարեկան*, *Ֆէքէ*
Յարութիւնեան Մանուէլ, 12 *տարեկան*, *Ֆէքէ*
Յարութիւնեան Պօղոս, 15 *տարեկան*, *Սիս*
Յովակիմեան Կարապետ, 14 *տարեկան*, *Ուրֆա*
Յովհաննէսեան Գրիգոր, 8 *տարեկան*, *Աֆիոն-Գարահիսար*
Յովհաննէսեան Յովսէփ, 12 *տարեկան*, *Ատըյաման*
Յովսէփեան Լեւոն, 13 *տարեկան*, *Արաբկիր*
Նաճարեան Յովսէփ, 12 *տարեկան*, *Ատանա*
Նաճարեան Պօղոս, 14 *տարեկան*, *Ատանա*
[illegible] Պետրոս, 14 *տարեկան Ֆէքէ*
Շաքարեան Աւետիս, 12 *տարեկան*, *Մարաշ*
Շէքէրեան Ասատուր, 14 *տարեկան*, *Մարաշ*
Շէխըլեան Հմայեակ, 16 *տարեկան*, *Չմշկածագ*
Ուզուրլեան Սմբատ, 12 *տարեկան*, *Հաճըն*
Ունանեան Վարդան, 16 *տարեկան*, *Մանճըլըք*
Զաքալեան Բիւզանդ, 12 տ., *Կարա – Պազար*
Զաքալեան Եղիշէ, 12 *տարեկան*, *Կարա – Պազար*
Զաքալեան Հրանդ, 16 *տարեկան*, *Կարա – Պազար*

Ջագալեան Յովհաննէս, 8 տ., Կարս – Գաղզր
Ջագալեան Սարգիս, 10 տ., Կարս – Գաղզր
Ջալըգեան Անդրանիկ, 13 տարեկան, Զէյթուն
Ջալըգեան Թորոս, 11 տարեկան, Զէյթուն
Ջալըգեան Փանոս, 18 տարեկան, Զէյթուն
Ջօլագեան Վարդան, 13 տարեկան, Հաճըն
Գաղտիկեան Անտոն, 13 տարեկան, Մարաշ
Գարոնեան Գէորգ, 13 տարեկան, Զէյթուն
Գևորգեան Հրանդ, 12 տարեկան, Ալբիստան
Գևորգեան Մովսէս, 14 տարեկան, Հասան-Բէյլի
Գէյլերեան Համբարձում, 13 տարեկան, Թուլ-Արպաղ
Գիւզուպեան Բենիամին, 10 տարեկան, Զարիշատ
Գողոսեան Յակոբ, 6 տարեկան Գէյքան
Գօշկէրեան Գէորգ, 12 տարեկան, Այնթապ
Գօչնակեան Գրիգոր, 13 տարեկան, Բէսնի
Գօչնակեան Միսաք, 6 տարեկան, Բէսնի
Ոսկերչեան Պօղոս, 12 տարեկան, Կարին
Սահակեան Մովսէս, 14 տարեկան, Ջանիկ
Սահակեան Յարութիւն, 12 տարեկան, Ջանիկ
Սամուէլեան Յարութիւն, 18 տարեկան, Մարաշ
Սարգիսեան Գարեգին, 11 տ., Հասան-Բէյլի
Սարգիսեան Գէորգ, 14 տարեկան, Ուրֆա
Սարգիսեան Հայրապետ, 14 տ., Ճիվիլիկլի – Մարաշ
Սարգիսեան Միքայէլ, 12 տարեկան, Կեսարիա
Սարգիսեան Յակոբ, 12 տարեկան, Համշէն
Սարգիսեան Սահակ, 14 տարեկան, Ուրֆա
Սէօֆիլեան Տիգրան, 14 տարեկան, Մարաշ
Սըվաճեան Ներսէս, 12 տարեկան, Այնթապ
Սիմոնեան Միհրան, 7 տարեկան, Զմմառ
Սուլուեան Խաչիկ, 14 տարեկան, Բէսնի
Վարդանեան Վահան, 12 տարեկան, Կէօլ-տաղ
Վարդապետեան Մկրտիչ, 14 տարեկան, Կիւրին
Տագէսեան Աբրահամ, 15 տարեկան, Հաճըն
Տաշճեան Գրիգոր, 14 տարեկան, Ուրֆա
Տէլլալեան Նշան, 14 տարեկան, Զէյթուն
Տէր Յովհաննէսեան Կարին, 10 տարեկան, Մարաշ
Տէր Յովհաննէսեան Գարեգին, 13 տ., Ջանիկ
Տէր Ներսէսեան Գէորգ, 7 տարեկան, Այնթապ
Տէօշօղլեան Սարգիս, 12 տարեկան, Այնթապ
Տիգրանեան Գրիգոր, 12 տարեկան, Կարին

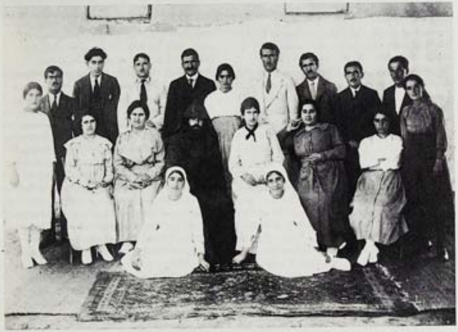

1916–1918
Հայ վերանորոգչաց որբանոցին ուսուցչական կազմը. կեդրոնը տնօրէն Մամբրէ Ա. վրդ. Սիրունեան, ուսուցիչ Արսէն Երկաթ Տամլեան, մանկավարժուհի Մաքրուհի Նեռուրեան։

Տուզճեան Թօրոս, 9 *տարեկան*, *Ճանիկ*
Փանոսեան Սարգիս, 16 *տարեկան*, *Պրուսա*
Փափուճեան Խաչիկ, 8 *տարեկան*, *Գալասաուրան*
Փիլիպպոսեան Փիլիպպոս, 10 *տ.*, *Գարաման*
Փիլիպպոսեան Գէորգ, 13 *տարեկան*, *Գարաման*
Քէհրէճեան Յակոբ, 13 *տարեկան*, *Այնթապ*
Քէշիշեան Անդրանիկ, 6 *տարեկան*, *Տէօրթ-Եօլ*
Քէշիշեան Գաբրիէլ, 16 *տարեկան*, *Գարաման*
Քէշիշեան Իգնատիոս, 8 *տարեկան*, *Տէօրթ-Եօլ*
Քէշիշեան Հայրապետ, 13 *տարեկան*, *Տէօրթ-Եօլ*
Քէֆսիզեան Գարեգին, 14 *տարեկան*, *Զիլէ*
Քիւփէլեան Սարգիս, 15 *տարեկան*, *Զէյթուն*
Ֆրէնկեան Սրապիոն, 12 *տարեկան*, *Ատանա*
Գասպարեան Կարապետ, 7 *տարեկան*, *Հալէպ*
Գասպարեան Յակոբ, 9 *տարեկան*, *Հալէպ*
Գասպարեան Պետրոս, 5 *տարեկան*, *Հալէպ*

ՈՐԲԱՆՈՑ-ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՈՐԲՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿԸ

(1916–1918)

Ագըրմանեան Ովսաննա, 10 *տարեկան*, *Հաճըն*
Ազարեան Ազատուհի, 8 *տարեկան*, *Ակ-շէհիր*
Ալաճաճեան Հեղինէ, 11 *տարեկան*, *Կարս - Պազար*
Աճէմեան Հայկուհի, 5 *տարեկան*, *Ֆռնուզ*
Ասլանեան Արմենուհի, 12 *տարեկան*, *Էշմէ*
Ապտաղեան Եւա, 13 *տ.*, *Կէօքսուն - Զէյթուն*
Առաքելեան Նազելի, 14 *տարեկան*, *Սամսոն*
Ասատուրեան Մարիամ, 7 *տ.*, *Կիւլէք - Ատանա*
Արմէնեան Արմենուհի, 6 *տարեկան*, *Սղերդ*
Բուրդեան Թագուհի, 8 *տարեկան*, *Կիւրին*
Գազազեան Աննիկ, 6 *տարեկան*, *Գալասաուրան*
Գազազեան Էլիզ, 12 *տարեկան*, *Գալասաուրան*
Գազանճեան Վիքթորիա, 13 *տ.*, *Սօղուք-օլուք*
Գալֆայեան Սարենիկ, 14 *տարեկան*, *Էվէրէկ*
Գայլէեան Գեղեցիկ, 12 *տարեկան*, *Կարս - Պազար*
Գասպարեան Մարի, 11 *տարեկան*, *Հալէպ*
Գարամանլեան Ագապի, 5 *տ.*, *Կարս - Պազար*
Գարա-օղլանեան Նուրիցա, 4 *տ.*, *Կարս - Պազար*
Գարա-օղլանեան Շուշան, 13 *տ.*, *Կարս - Պազար*
Գէորգեան Վերժին, 13 *տարեկան*, *Ռոտոսթօ*
Գույումճեան Հռիփսիմէ, 13 *տարեկան*, *Այնթապ*
Գույումճեան Նազենիկ, 11 *տարեկան*, *Հաճըն*
Գույումճեան Ովսաննա, 10 *տարեկան*, *Հաճըն*
Գրիգորեան Արմենուհի, 12 *տարեկան* *Կիւրին*
Գրիգորեան Ովսաննա, 14 *տարեկան*, *Հասան-Պէյլի*
Դանիէլեան Մարիամ, 12 *տարեկան*, *Տիգրանակերտ*
Դանիէլեան Ցամիկ, 11 *տարեկան*, *Պիթլիս*
Եայլայեան Աննիկ, 15 *տարեկան*, *Կեսարիա*
Եայլայեան Հայկանուշ, 12 *տարեկան*, *Կեսարիա*
Եազըճեան Զարուհի, 12 *տարեկան*, *Ակ-շէհիր*
Եսմալաչաճըզեան Ովսաննա, 12 *տարեկան*, *Մարաշ*
Էօլիւկեան Էլիզա, 13 *տարեկան*, *Գոնիա*
Էօլիւկեան Նուարդ, 10 *տարեկան*, *Գոնիա*
Թագւորեան Նուարդ, 9 *տարեկան*, *Հաճըն*
Թարբալեան Էլիզա, 12 *տարեկան*, *Քիլիս*
Թարբալեան Թագուհի, 10 *տարեկան*, *Քիլիս*
Թիթիզեան Սիրանոյշ, 9 *տարեկան*, *Գալասաուրան*
Թորոսեան Եղիսաբէթ, 12 *տարեկան*, *Ճօմագլը*
Թորոսեան Մարիամ, 5 *տարեկան*, *Հաճըն*
Թորոսեան Ցամիկ, 10 *տարեկան*, *Գուրպաղկլէն*
Թօփալեան Եղիսաբէթ, 13 *տարեկան*, *Հաճըն*
Ժամկոչեան Վարդանոյշ, 15 *տարեկան*, *Կիւրին*
Թոփալճըգեան Արուսեակ, 4 *տ.*, *Կարս - Պազար*
Իզմիրլեան Մաքրուհի, 6 *տարեկան*, *Հաճըն*
Լէփէճեան Նունիա, 12 *տարեկան*, *Տէօրթ-Եօլ*
Կարապետեան Մարիցա, 8 *տարեկան*, *Ուրֆա*
Կարապետեան Ոսկի, 14 *տարեկան*, *Զէյթուն*
Կարապետեան Մելինէ, 12 *տարեկան*, *Ատանա*
Կէօլիւքճեան Խաթուն, *տարեկան*, *Մարաշ*
Կէօճեան Արաքսի, 16 *տարեկան*, *Ատանա*
Համբարեան Անժէլ, 14 *տարեկան*, *Ակ-շէհիր*
Ղազէրեան Մարիամ, 16 *տարեկան*, *Գալասաուրան*
Ղազէրեան Սիրանոյշ, 13 *տարեկան*, *Թոքատ*
Ճամուզեան Սրբուհի, 15 *տարեկան*, *Կիւրին*
Ճանպազեան Մարի, 12 *տարեկան*, *Մարաշ*
Ճուխուրեան Մանուշակ, 7 *տ.*, *Հաճի-Հաղիլլի*
Ճուխուրեան Մարիցա, 9 *տ.*, *Հաճի-Հաղիլլի*
Մարոսեան Եսթեր, 15 *տ.*, *Եոզղաթ - Կեսարիա*
Մանուկեան Լուսիկ, 6 *տարեկան*, *Գոնիա*
Մանուկեան Լուսիա, 11 *տարեկան*, *Ֆռնուզ*
Մանուկեան Սիրանոյշ, 13 *տարեկան*, *Գոնիա*
Մանուկեան Մարիամ, 11 *տարեկան*, *Գոնիա*
Մանչիկեան Գեղեցիկ, 13 *տ.*, *Կարս - Պազար*
Մանչիկեան Նազլը, 10 *տ.*, *Կարս - Պազար*
Մարգարեան Նուրիցա, 13 *տ.*, *Ճէրան - Պրուսա*
Մելիքեան Մարիամ, 13 *տարեկան*, *Զէյթուն*
Մըսըրլեան Մարգրիտ, 12 *տարեկան*, *Ամասիա*
Մինասեան Եսթեր, 13 *տարեկան*, *Ֆէքէ*
Մինասեան Թագուհի, 14 *տարեկան*, *Ֆէքէ*
Մինասեան Թորվանտա, 12 *տարեկան*, *Ծիվիլիկ - Զէյթուն*
Մինասեան Սիրանոյշ, 13 *տարեկան*, *Կիւրին*
Միրզավեան Զարուհի, 12 *տարեկան*, *Նիյտէ*
Մովսէսեան Արաքսի, 10 *տարեկան*, *Այնթապ*
Յարերեան Իսգուհի, 13 *տարեկան*, *Զարխաբա*
Յակոբեան Անժէլ, 12 *տարեկան*, *Վան*
Յակոբեան Եմինէ, 6 *տարեկան*, *Սօղուք-օլուք*
Յակոբեան Հանըմ, 10 *տարեկան*, *Այնթապ*
Յակոբեան Վարդուհի, 10 *տարեկան* *Կարին*

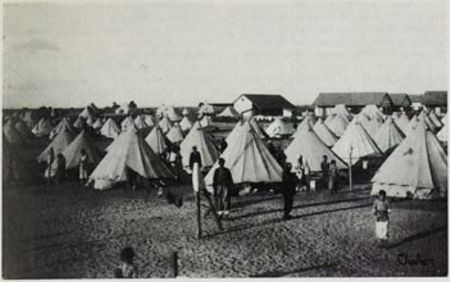

Փորթ-Սայիտ քաղաքի 1915-1918 հայ գաղթականաց վրանաքաղաքը։

Յարութիւնեան Նազելի, 13 տարեկան, Խանտէք – Ատապազար
Յովսէփեան Կիւլիզար, 12 տարեկան, Սիս
Նազարեան Վարդուհի, 13 տարեկան Գարաման
Նահապեան Արուսեակ, 12 տարեկան, Ատանա
Նահապեան Սիրուհի, 16 տարեկան, Ատանա
Շաքարեան Նուպար, 12 տարեկան, Ամասիա
Ողլոյեան Թագուհի, 12 տարեկան, Կեսարիա
Չագալեան Մարի, 14 տարեկան, Կարս – Պազար
Չագալեան Զապէլ, 10 տարեկան, Կարս – Պազար
Չագալեան Տիգրանուհի, 4 տ., Կարս – Պազար
Չաքըրեան Զուարթ, 15 տարեկան, Ալա-քիլիսէ
Չաքըրեան Սիրանոյշ, 15 տարեկան, Զէյթուն
Չիֆթլեան Փառանձեմ, 9 տարեկան, Հաճըն
Պաղտասարեան Լուսիա, 5 տարեկան, Սպարթա
Պապուկեան Նուարդ, 12 տարեկան, Հաճըն
Պիլպիլեան Մարի, 11 տարեկան Այնթապ
Պոյաճեան Մարիամ, 10 տարեկան, Թոմարզա
Սալաբեան Լուսիա, 14 տարեկան, Զէյթուն
Սամուէլեան Մաքրուհի, 12 տարեկան, Մարաշ
Սարայտարեան Սառա, 17 տարեկան, Մարաշ
Սարգիսեան Խաթուն, 13 տարեկան, Ուրֆա
Սարգիսեան Մարիամ, 10 տարեկան, Մարաշ
Սարը-Նաճիկեան Զարուհի, 14 տ., Աք-շէհիր
Սերոբեան Արմենուհի, 10 տարեկան, Արսլանպէկ
Սէնէկեան Սառա, 12 տարեկան, Հաճըն
Սէմէրճեան Աննա, 14 տարեկան, Հաճըն
Սըճըլեան Արուսեակ, 12 տարեկան, Հաճըն
Սիմոնեան Գեղեցիկ, 9 տարեկան, Զմմարլը
Վարդանեան Մարմար, 12 տարեկան, Սեբաստիա
Վարդանեան Սաթենիկ, 14 տարեկան, Աք-շէհիր
Վարդանեան Վարդուհի, 8 տարեկան Աք-շէհիր
Տագէսեան Անթառամ, 12 տարեկան, Հաճըն
Տագէսեան Մարիամ, 14 տարեկան, Հաճըն
Տավուտեան Նարդուհի, 13 տարեկան, Պիլէճիկ
Տէտէեան Սիրարփի, 13 տարեկան, Աք-շէհիր
Փանոսեան Թուրվանտա, 9 տ., Էֆրէկ – Ատանա
Փանոսեան Հեղինէ, 14 տարեկան, Յանուզ
Փանոսեան Սաթիկ, 6 տարեկան, Զէյթուն
Փափազեան Երուանդուհի, 14 տարեկան, Խանտէք
Փանոսեան Աննա, 10 տարեկան, Մարաշ
Փիլիպոսեան Մարիամ, 12 տարեկան, Գարաման
Փիլիպոսեան Հռիփսիմէ, 6 տարեկան, Գարաման
Փիրանեան Արուսեակ, 13 տարեկան, Թոքատ
Քէնէքեան Մարիամ, 13 տարեկան, Զէյթուն
Քէշիշեան Սիրանոյշ, 12 տարեկան, Տէօրթ-Եօլ
Քէրէմեան Սուլթան, 5 տարեկան, Հաճըն
Քէշիշեան Ովսաննա, 5 տարեկան, Հաճըն

Քէրէմիթեան Նազլէնիկ, 14 տարեկան, Հաճըն
Քէօրպէլեան Լուսինէ, 10 տարեկան, Զէյթուն
Քէֆէլեան Երուանդուհի, 11 տարեկան, Զէյթ
Քիւփէլեան Երանուհի, 13 տարեկան Զէյթուն
Քիւփէլեան Ովսաննա, 12 տարեկան, Կէօքսուն – Զէյթուն
Օհանեան Եղիսաբէթ, 12 տարեկան, Խարբերդ
Օհանեան Զարուհի, 22 տարեկան, Այնթապ
Ֆարամեան Նազլը, 13 տարեկան, Կարս – Պազար

ՈՐԲԱՆՈՑ-ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
1917–1918 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ՍԱՆԵՐԸ

Աստուրեան Յակոբ, 14 տարեկան, զաւակը Յարութիւնի եւ Մարիամի, Ատանա
Ասուրեան Գրիգոր, 16 տ., զաւակը Գէորգի եւ Աննիկի, Թոքատ
Աստուրեան Կարապետ, 16 տ., զաւակը Աստուրի եւ Կիւզէլի, Զարդանճալ
Ալէքսանեան Կարապետ, 14 տ., զաւակը Մալէքի եւ Սիրանոյշի, Պարտիզակ
Աստուրեան Յակոբ, 15 տ., զաւակը Սարգիսի եւ Սրբուհիի, Ատանա
Աշճի-Պողոսեան Ժիրայր, 15 տ., զաւակը Պետրոսի եւ Աղաւնիի, Արմաշ
Արամեան Արամ, 13 տ., զաւակը Ղազարոսի եւ Հերիքի, Սամսուն
Առաքելեան Աւետիս, 14 տ., զաւակը Յարութիւնի եւ Լուսինի, Սունկուրլու
Անտոնեան Լեւոն, 15 տ., զաւակը Խաչատուրի եւ Արմենիկի, Խարբերդ
Արամեան Վահան 16 տ., զաւակը Յակոբի եւ Բերուզիկի, Տէնիզլի
Աւետիսեան Սարգիս, 14 տ., զաւակը Յարութիւնի եւ Կիւլիւզարի, Իզմիր
Անէմեան Մարտիրոս, 13 տ., զաւակը Արամի եւ Թագուհիի, Ուշակ
Արթինեան Միհրան, 16 տ., զաւակը Յարութիւնի եւ Փայլածուի, Իզմիր
Ադամեան Յակոբ, 16 տ., զաւակը Արամի եւ Մարիամի, Եէնիճէ – Պրուսա
Ասլանեան Սարգիս, 14 տ., զաւակը Կարապետի եւ Էլմասի, Երզնկա
Ամըրեան Հայկ, 16 տ., զաւակը Յովհաննէսի եւ Կիւլպահարի, Կեսարիա
Ադամեան Վրէժ, 18 տարեկան
Աճէմեան Յակոբ, 15 տ., զաւակը Մարտիրոսի եւ Սանդուխտի, Անգորա

Աշխէնեան Խաչատուր, 17 տ., զաւակը Յակոբի եւ Մարիամի, Խարբերդ
Փափազեան Խորէն, 12 տ., զաւակը Գուրգէնի եւ Վերժինի, Ատալիա
Բարդիկեան Կարապետ, 16 տ., զաւակը Յակոբի եւ Նուրիճանի, Անգորա
Բալանեան Յարութիւն, 14 տ., զաւակը Ղազարոսի եւ Եսթէրի, Խարբերդ
Բիմէնեան Զապէլ, 16 տ., զաւակը Մկրտիչի եւ Մարիամի, Բաֆրա
Բիմէնեան Նիկողոս, 14 տ., զաւակը Մկրտիչի եւ Մարիամի, Բաֆրա
Բարսեղեան Երուանդ, 15 տ., զաւակը Արմենակի եւ Խաթունի, Եէնիհան – Սվազ
Բարսեղեան Սիմոն, 17 տ., զաւակը Գալուստի եւ Գոհարի, Եէնիհան – Սվազ
Բիլեան Աստուր, 14 տ., զաւակը Խաչիկի եւ Քնքուշի, Մերզիֆոն
Գարայեան Հայրապետ, 17 տ., զաւակը Կարապետի եւ Թուրֆանդայի, Կէմէրէկ
Գէօշկէրեան Խաչատուր, 16 տ., զաւակը Գէորգի եւ Վառվառի, Խարբերդ
Գէլէչեան Աւետիս, 15 տ., զաւակը Աւետիքի եւ Թուրֆանդայի, Կարս – Պազար
Գէչիչեան Սողոմոն, 14 տ., զաւակը Սարգիսի եւ Խաչ-Խաթունի, Քալաթ – Խարբերդ
Գէնէճեան Արմենակ, 13 տ., զաւակը Արթինի եւ Նարկիզի, [illegible]
Գալֆայեան Մելքոն, 14 տ., զաւակը Կարապետի եւ Թամարի, Կէմէրէկ – Սվազ
Դիւրոսեան Հայկազ, 14 տ., զաւակը Ովհաննէսի եւ Պայծառի, Թալաս
Դալուսեան Միհրան, 14 տ., զաւակը Կարապետի եւ Մարիամի, Զարդանճալ
Դիւզպաշեան Զարիկ, 15 տ., զաւակը Սահակի եւ Մարիամի, Սարմ–օրուս
Դէմէրեան Կարապետ, 14 տ., զաւակը Յակոբի եւ Սիրանոյշի, Տրապիզոն
Դավուլճեան Լեւոն, 15 տ., զաւակը Բարսեղի եւ Եաղութի, Սվազ
Դէօփրիւլիւեան Գառնիկ, 15 տ., զաւակը Մելիքի եւ Հայկանոյշի, Եոզկաթ
Դէլիչեան Վարդգէս, 15 տ., զաւակը Աւետիքի եւ Թուրֆանդայի, Կարս – Պազար
Դուլումեան Սերոբ, 13 տ., զաւակը Սամսոնի եւ Նորիմէրի, Էրէյլի – Գոնիա
Դուրֆեան Գառայր, 15 տ., զաւակը Արշակի եւ Հայկուհիի, Կ. Պոլիս
Դաղարեան Կիրակոս, 15 տ., զաւակը Գրիգորի եւ Սառայի, Ճէնթիկ – Խարբերդ

Փորթ–Սայիտի հայ վրանաքաղաքի վարժարանի աշակերտութիւնը։

Գալֆայեան Մելքոն, 14 տ., *զաւակը Կարապետի եւ Թուանի, Կէմէրէկ*
Գաբրիէլեան Յակոբ, 15 տ., *զաւակը Մինասի եւ Սրբուհիի, Կոստանձա*
Գալայեան Մինաս, 14 տ., *զաւակը Կարապետի եւ Մարիամի, Լագլան – Զարանձաղ*
Գրիգորեան Թադէոս, 14 տ., *զաւակը Գրիգորի եւ Մարիամի, Մեզրէ*
Գալուստեան Կարապետ, 15 տ., *զաւակը Աստուածատուրի եւ Եղիսաբէթի, Ուզունեյլու*
Գըլըմանեան Աբրահամ, 14 տ., *զաւակը Պօղոսի եւ Թագուհիի, Մուշ*
Գաբրիէլեան Լեւոն, 14 տ., *զաւակը Սարգիսի եւ Հեղինէի, Փերչէնճ – Խարբերդ*
Գալըքեան Վարդազար, 15 տ., *զաւակը Արթինի եւ Մարիամի, Կէմէրէկ*
Գալուստեան Վահէ, 15 տ., *զաւակը Ալեքսանի եւ Հռիփսիմէի, Սունկուրլու*
Գահվէճեան Սարգիս, 15 տ., *զաւակը Յարութիւնի եւ Կիւլճանի, Կեսարիա*
Գիւմեան Նիկողոս, 15 տ., *զաւակը Գրիգորի եւ Աղաւնիի, Ճիֆթէ-պազլար*
Գէօչէճեան Յովհաննէս, 16 տ., *զաւակը Յարութիւնի եւ Նարգիզի, Բուռն-Տիկին*
Գիւզէլեան Նուպար, 16 տ., *զաւակը Գարեգինի եւ Զարուհիի, Բոլու*
Գիկիրեան Սիմոն, 15 տ., *զաւակը Գէորգի եւ Անիձայի, Թոքատ*
Գըլըճեան Ղազարոս, 16 տ., *զաւակը Աստուրի եւ Մարիամի, Արթօվա – Թոքատ*
Գրիգորեան Յարութիւն, 14 տ., *զաւակը Գրիգորի եւ Վարդենիի, Կէմէրէկ*
Գալուզեան Միսաք, 16 տ., *զաւակը Խաչիկի եւ Կիւլպենայի, Մանճլըք*
Գասպարեան Արտաշէս, 16 տ., *զաւակը Խաչատուրի եւ Եղիսաբէթի, Վարի Մեզրէ – Խարբերդ*
Գրիգորեան Յովհաննէս, 15 տ., *զաւակը Գրիգորի եւ Մարիամի, Սինոպ – Պոյաճա*
Գէպապճեան Աբրահամ, 16 տ., *զաւակը Արամի եւ Խաթունի, Ուրֆա*
Գրիգորեան Արամ, 15 տ., *զաւակը Կարապետի եւ Տիրուհիի, Գէյվէ*
Գասապեան Գրիգոր, 15 տ., *զաւակը Լեւոնի եւ Մարիամի, Սվազ*
Դուրայեան Յարութիւն, 14 տ., *զաւակը Կիրակոսի եւ Հաճի Եսթերի, Զէնկիլէր*
Դերզեան Հայկ, 15 տ., *զաւակը Միհրանի եւ Սոֆիի, Մեծ – Նոր Գիւղ*

Դաւթեան Բարգէն, 14 տ., զաւակը *Յակոբի և Նուարդի*, *Գերմանիկ*

Դեղէեան Եղիազար, 14 տ., զաւակը *Անթիմոսի և Աստղիկի*, *Կ. Պոլիս*

Դեղոյեան Գրիգոր, 15 տ., զաւակը *Պօղոսի և Թուխթիկի*, *Գարթալ – Պոլիս*

Դօրիկեան Կարապետ, 14 տ., զաւակը *Յովհաննէսի և Մարիամի*, *Պրուսա*

Դաղօեան Պաղտասար, 14 տ., զաւակը *Դաւիթի և Ալթունի*, *Զարաւանդ*

Դուլկէրեան Յովսէփ, 16 տ., զաւակը *Յարութիւնի և Լուսինթագի*, *Մարզուան*

Դէմիրճեան Կարապետ, 15 տ., զաւակը *Աւետիսի և Աննիկի*, *Թոքատ*

Դուրսունեան Լևոն, 14 տ., զաւակը *Խաչիկի և Արշալոյսի*, *Ճէնի-Խան – Սվազ*

Դալգըճեան Ժիրայր, 15 տ., զաւակը *Յարութիւնի և Մարիամայի*, *Պիւրկէնէկ – Սվազ*

Եղոսեան Գասպար, 15 տ., զաւակը *Թորոսի և Խանըմի*, *Խարբերդ*

Եզակլըեան Գրիգոր, 15 տ., զաւակը *Դաւիթի և Զոհրիկի*, *Աֆիոն – Գարահիսար*

Եահնազեան Գէորգ, 15 տ., զաւակը *Խաչիկի և Լուսինէի*, *Զաղիլ – Գոնիա*

Եամայեան Մուրատ, 18 տ., զաւակը *Եղիայի և Էմմայի*, *Թոքաթ*

Եփրեմեան Յովսէփ, 16 տ., զաւակը *Յարութիւնի և Լուսնթագի*, *Մարզուան*

Եսայեան Յովհաննէս, 13 տ., զաւակը *Գարեգինի և Եւայի*, *Չարշամպա*

Եղիկեան Կարապետ, 15 տ., զաւակը *Յարութիւնի և Սառայի*, *Հաւաւորիկ – Խարբերդ*

Եզնիկեան Գէորգ, 16 տ., զաւակը *Մարտիրոսի և Արտեմի*, *Ֆաթսա*

Երէցեան Վարդգէս, 15 տ., զաւակը *Ղազարոսի և Նուարդի*, *Էրզրում*

Երկեան Առաքել, 14 տ., զաւակը *Անդրանիկի և Ազնիւի*, *Ֆաթսա*

Եմիրզեան Ռուբէն, 15 տ., զաւակը *Յովհաննէսի և Սանդուխտի*, *Փոփայկա*

Երամեան Լևոն, 15 տ., զաւակը *Զաքարի և Խաթունի*, *Ուլաշ – Սվազ*

Եսայեան Պարոյր, 15 տ., զաւակը *Երուանդի և Սիրանոյշի*, *Տրապիզոն*

Եկուրդեան Դարէոս, 15 տ., զաւակը *Յակոբի և Թամարայի*, *Կեսարիա*

Զարդարեան Ժիրայր, 14 տ., զաւակը *Վարդանի և Տիգրանուհիի*, *Ատանա*

Զաքարեան Բենիամին, 15 տ., զաւակը *Յարութիւնի և Եփրաքսէի*, *Սանկուրչա*

Զաքիկեան Արտակ, 15 տ., զաւակը *Արամի և Նազլուի*, *Գուրին*

Զարդարեան Սահակ, 16 տ., զաւակը *Համբարձումի և Լուսինէի*, *Սամսոն*

Զէյթունեան Գօգոս, 13 տ., զաւակը *Գէորգի և Վերժինի*, *Քէլքիթ Ճաւլը*

Զօրեան Բիւզանդ, 16 տ., զաւակը *Գէորգի և Մարթայի*, *Օրտու*

Էլմասեան Աբրահամ, 14 տ., զաւակը *Յարութիւնի և Մարթայի*, *Քոչիսար*

Ինճիրեան Յովսէփ, 15 տ., զաւակը *Սերոբի և Լուսինէի*, *Զաղմաղ – Եոզղաթ*

Իփէքեան Արտաշէս, 14 տ., զաւակը *Պետրոսի և Սոֆիի*, *Պրուսա*

Լաֆազանեան Յակոբ, 15 տ., զաւակը *Պարոյրի և Աղաւնիի*, *Թալաս*

Լուսինեան Գէորգ, 15 տ., զաւակը *Մարգարի և Գոհարի*, *Զարա*

Խաչատուրեան Աւետիք, 14 տ., զաւակը *Խաչատուրի և Եւայի*, *Խարբերդ*

Խանզադեան Սահակ, 15 տ., զաւակը *Միքայէլի և Մարթայի*, *Մալաթիա*

Խաչիկեան Յարութիւն, 15 տ., զաւակը *Յովհաննէսի և Եփրաքսէի*, *Սանկուրչա*

Խաչիկեան Նշան, 14 տ., զաւակը *Յակոբի և Խաթունի*, *Եալլու – Խարբերդ*

Խիզանեան Թորոս, 16 տ., զաւակը *Հայկի և Գիւլնազարի*, *Էվէրէկ – Կեսարիա*

Խուպէսէրեան Յովհաննէս, 15 տ., զաւակը *Նշանի և Արտէմի*, *Ամասիա*

Խուպէսէրեան Յակոբ, 17 տ., զաւակը *Նշանի և Արտէմի*, *Ամասիա*

Ծերունեան Խաչատուր, 16 տ., զաւակը *Քերոբի և Գենովէֆէի*, *Սվազ*

Կուրտիկեան Կարպիս, 14 տ., զաւակը *Խաչիկի և Արմենուհիի*, *Կ. Պոլիս*

Կարապետեան Գօգոս, 14 տ., զաւակը *Գրիգորի և Մարիամի*, *Էրզրում*

Կիւրճեան Կղեմէս, 14 տ., զաւակը *Կարապետի և Մարիամի*, *Ատաբազար*

Կոշկարեան Սարգիս, 14 տ., զաւակը *Միհրանի և Վարդանուշի*, *Կէօմիւրչիւկ*

Կարապետեան Տիրան, 14 տ., զաւակը *Կարապետի և Հայկանոյշի*, *Էրզրում*

Կիրակոսեան Ոսկան, 14 տ., զաւակը *Եսայիի և Լուսինէի*, *Տէրէնտէ*

Կիրկոտեան Նուպար, 14 տ., զաւակը *Աբգարի և Գայիանէի*, *Մեծ-Նոր գիւղ*

Կարապետեան Դանիէլ, 11 տ., զաւակը *Գէորգի և Մարիամի*, *Հիւս*

Կարապետեան Մարտիրոս, 16 տ., զաւակը *Խաչատուրի և Մարիամի, Անկարա*
Կիւլեան Նազարէթ, 14 տ., զաւակը *Կարապետի և Մարիամի, Անկարա*
Կիւրատեան Գասպար, 14 տ., զաւակը *Եղիշէի և Մարթայի, Դալմա – Սվազ*
Կարապետեան Սարգիս, 15 տ., զաւակը *Կարապետի և Մարգրիթի, Էյրի-տէրէ*
Կարկասեան Ոսկան, 16 տ., զաւակը *Նշանի և Մաննիկի, Թալաս*
Կիւլէմիրեան Յարութիւն, 16 տ., զաւակը *Աստուրի և Աղաւնիի, Սունկուրլու*
Կիրակոսեան Գրիգոր, 17 տ., զաւակը *Եսայիի և Լուսինէի, Տէրէնտէ – Սվազ*
Կիւրճեան Միհրան, 16 տ., զաւակը *Յակոբի և Երանէի, Բալու*
Կիւլպեան Ազարիկ, 16 տ., զաւակը *Ապրահամի և Եփրոսի, Պարտիզակ*
Համալեան Մակար, 15 տ., զաւակը *Ստեփանի և Սիմոնի, Կեսարիա*
Յակոբեան Սարգիս, 15 տ., զաւակը *Յակոբի և Սիրանոյշի, Շապին-գարահիսար*
Համեան Միհրան, 14 տ., զաւակը *Կարապետի և Մարիի, Կեսարիա*
Համեան Նազարէթ, 16 տ., զաւակը *Գէորգի և Հայկանոյշի, Աֆիոն-գարահիսար*
Հայրապետեան Խաչիկ, 14 տ., զաւակը *Հայրապետի և Սիրուհիի, Զանկեզուր*
Հայկեան Յովակիմ, 14 տ., զաւակը *Հայկի և Սիրուհիի, Ուռֆա*
Համբարձեան Տրդատ, 15 տ., զաւակը *Ստեփանի և Զարուհիի, Գիւրին – Սեբաստիա*
Հիւսէմեան Սիրական, 15 տ., զաւակը *Համբարձումի և Անիկայի, Կիւմիւշ – Հաճիքէօյ*
Համալեան Հերսոմ, 16 տ., զաւակը *Նշանի և Հեղինէի, Ենի խան – Սվազ*
Հալաճեան Մկրտիչ, 16 տ., զաւակը *Ղազարի և Էլմասի, Նորագիւղ*
Համբարձումեան Մկրտիչ, 16 տ., զաւակը *Համբարձումի և Յասմիկի, Խարբերդ*
Ղազարեան Յարութիւն, 14 տ., զաւակը *Հրանդի և Մէհրիքէի, Կ. Պոլիս*
Ճաղուրեան Արմենակ, 14 տ., զաւակը *Թորոսի և Մաննիկի, Մարաշ*
Ճապաղչուրեան Սահակ, 18 տ., զաւակը *Միքայէլի և Մարգարիտի, Խարբերդ*
Ճիվանեան Յակոբ, 14 տ., զաւակը *Յարութիւնի և Մարիամի, Մեծ-Նոր գիւղ*
Մանուկեան Վահան, 14 տ., զաւակը *Կիրակոսի և Զարդարի, Իչմէ – Խարբերդ*
Մանուկեան Սարգիս, 14 տ., զաւակը *Զաքարի և Մարգրիտի, Մանկլըլու – Բալու*
Մարգարեան Թագւոր, 14 տ., զաւակը *Տիգրանի և Նոյեմիի, Չէնկիլէր*
Մանկասարեան Հայկ, 14 տ., զաւակը *Մանուկի և Աղաւնիի, Խարբերդ*
Մաղլումեան Արա, 14 տ., զաւակը *Արշակի և Արշալոյսի, Տրապիզոն*
Մելքոնեան Փանոս, 14 տ., զաւակը *Մելքոնի և Մարիամի, Կէօզէլ-կէօյ*
Մազմանեան Ծիրայր, 14 տ., զաւակը *Ստեփանի և Լուսիգայի, Կ. Պոլիս*
Մօրեան Աբրահամ, 15 տ., զաւակը *Յակոբի և Հեղինէի, Զարա – Սվազ*
Մանուկեան Կիրակոս, 15 տ., զաւակը *Մարտիրոսի և Մարիամի, Զարամնեան*
Մարգարեան Եսայի, 14 տ., զաւակը *Կիրակոսի և Նազիկի, Խարբերդ – Տէրա*
Մելքոնեան Աւետիք, 15 տ., զաւակը *Մելքոնի և Սանդուխտի, Խարբերդ – Սվազ*
Մանասեան Գասպար, 15 տ., զաւակը *Մանուկի և Մարիամի, Ադամակերտ*
Միքայէլեան Արշակ, 15 տ., զաւակը *Կարապետի և Թագուհիի, Պարտիզակ*
Մարտինեան Գարոյ, 16 տ., զաւակը *Սիմոնի, Բղի*
Մանիկեան Մանուկ, 16 տ., զաւակը *Եփրեմի և Մաղրիկի, Գիւրմանթ*
Միհրանեան Գրիգոր, 16 տ., զաւակը *Միհրանի և Սանդուխտի, Էրզինճան*
Մուկուչեան Օհան, 15 տ., զաւակը *Յակոբի և Եղիսաբէթի, Թիւրքմէն – Պիլէճիկ*
Միրզաֆանեան Կիրակոս, 15 տ., զաւակը *Գէորգի և Շահնազի, Կեսարիա*
Մուշեղեան Վարդան, 14 տ., զաւակը *Կարապետի և Խաչխաթունի, Փերչէ*
Մանեան Գրիգոր, 15 տ., զաւակը *Ստեփանի և Փերուզի, Չաքըր-շէհիր*
Յակոբեան Սարգիս, 14 տ., զաւակը *Յակոբի և Սիրանոյշի, Շապին-գարահիսար*
Յարութիւնեան Մկրտիչ, 11 տ., զաւակը *Յարութիւնի և Մարիամի, Ակն*
Յարութիւնեան Մանուկ, 14 տ., զաւակը *Յարութիւնի և Վարսենիկի, Զարամնեան*
Յովհաննէսեան Ստեփան, 15 տ., զաւակը *Յովհաննէսի և Մարիամի, Օրդու*
Յակոբեան Միհրան, 14 տ., զաւակը *Յակոբի և Աղաւնիի, Գաֆրա*
Յովհաննէսեան Յովհաննէս, 15 տ., զաւակը *Միքայէլի և Աննիկի, Բաբերդ – Սվազ*

Յարութիւնեան Ղազարոս, 15 տ., զաւակը Յարութիւնի և Շուշանի, Գոմք – Խարբերդ
Յակոբեան Գէորգ, 16 տ., զաւակը Յակոբի և Մարիամի, Մերսին
Յակոբեան Արտաշէս, 16 տ. զաւակը Յակոբի և Մարիամի, Հարանէ
Յովհաննէսեան Նուպար, 15 տ., զաւակը Յակոբի և Մարիամէ, Հասանպէյլի
Նահապետեան Ղազարոս, 14 տ., զաւակը Նահապետի և Մարիամի, Սինոպ
Նիկողոսեան Յովհաննէս, 16 տ., զաւակը Յարութիւնի և Մարիամի, Սվազ – Զէյթուն
Նորիկեան Երուանդ, 16 տ., զաւակը Կարապետի և Հայկանուշի, Նորգիւղ – Բալու
Նահապետեան Սամուէլ, 15 տ., զաւակը Գէորգի և Էլմասի, Չարսանճաք
Շիրաճեան Համբարձում, 14 տ., զաւակը Յարութիւնի և Էլմոնի, Շապին-գարահիսար
Շաքըրեան Կարապետ, 15 տ., զաւակը Խաչիկի և Էլմասի, Չարսանճաք
Շահինեան Եղիա, 14 տ., զաւակը Աթանասի և Աղաւնիի, Հէքիմ-գէօյ
Շամամեան Վարդգէս, 15 տ., զաւակը Կարապետի և Վէրանի, Շապին-գարահիսար
Շուշանեան Յակոբ, 16 տ., զաւակը Կարապետի և Աննիկի, Եէնիճէ-քէօյ – Պրուսա
Չէրմէզեան Սամուէլ, 16 տ., զաւակը Միհրանի և Աննիկի, Թէքէին – Մասէն
Չալըքեան Յարութիւն, 15 տ., զաւակը Միհրանի և Տիրուհիի, Թալաս
Չալըքեան Կարապետ, 14 տ., զաւակը Միհրանի և Տիրուհիի, Թալաս
Պուլպուլեան Վարդ, 16 տ., զաւակը Յարութիւնի և Եղսաբեթի, Սեբաստ
Պօղոսեան Միսաք, 15 տ., զաւակը Պօղոսի և Մարգարիտի, Սարըքամըշ – Խարբերդ
Պէկեան Խաչիկ, 15 տ., զաւակը Սողոմոնի և Հեղինէի, Ալթոնլա – Թալաս
Պօյաճեան Արամ, 14 տ., զաւակը Գրիգորի և Վարսենիկի, Կէյվէ – Իզմիր
Պօղոսեան Տիգրան, 13 տ., զաւակը Պօղոսի և Եղիսաբեթի, Խարբերդ
Պօյաճեան Նորայր, 14 տ., զաւակը Մինասի և Մարիամայի, Թօխաթ
Պաղտասարեան Տիգրան, 15 տ., զաւակը Միհրանի և Աղաւնիի, Օրտու
Պէրպէրեան Բարունակ, 14 տ., զաւակը Սարգիսի և Սուլթանի, Պարթաթիլ – Խարբերդ
Պաճաքեան Պօղոս, 16 տ., զաւակը Յարութիւնի Վարսենիկի, Պանդըրմա

Պալապանեան Գաբրիէլ, 14 տ., զաւակը Կարապետի և Իսկուհիի, Անգորա
Պարդիզեան Թագւոր, 14 տ., զաւակը Յակոբի և Հեղանուշի, Պոլու
Պէյլերեան Գրիգոր, 15 տ., զաւակը Յովակիմի և Մանուշի, Շապին-գարահիսար
Պետրոսեան Պետրոս, 15 տ., զաւակը Միհրանի և Եղիսաբեթի, Ուֆաչու – Եոզղատ
Պետրոսեան Գրիգոր, 16 տ., զաւակը Սիմոնի և Մարիամայի, Վէզիր-քէօփրիւ
Պասմաճեան Աբքար, 15 տ., զաւակը Կարապետի և Աղնիւի, Սվազ
Պօյաճեան Պէկօ, 14 տ., զաւակը Արթինի և Կատարի, Կեսարիա
Պարոնեան Թագւոր, 15 տ., զաւակը Յակոբի և Մարիամի, Իզմիր
Պայրամեան Նուպար, 14 տ., զաւակը Սուրէնի և Մարգրիտի, Կէմէրէկ – Սվազ
Պուտաֆեան Արտաշէս, 14 տ., զաւակը Յակոբի և Լուսիկի, Էսքի-շէհիր
Պօղոսեան Աբրահամ, 14 տ., զաւակը Պօղոսի և Մաքրուհիի, Մուշ
Պալտասարեան Սարգիս, 16 տ., զաւակը Յարութիւնի և Մարիամի, Կեսարիա
Պօյաճեան Վահէ, 16 տ., զաւակը Յակոբի և Զարմանի, Էրզինճան
Պիճիկեան Մինաս, 15 տ., զաւակը Առաքէլի և Հայկուհիի, Իզմիր
Պէքմէզեան Աղաբէկ, 14 տ., զաւակը Յարութիւնի և Եղսայի, Բէրդակ – Խարբերդ
Պոտուրեան Երուանդ, 15 տ., զաւակը Արիկի և Հայկանուշի, Էսքի-շէհիր
Պօյաճեան Յովակիմ, 15 տ., զաւակը Յակոբի և Մարիամի, Հասան-պէյ
Պոխիկեան Գէորգ, 17 տ., զաւակը Պետիկի և Մարիամի, Խնուս – Մուշ
Պօյաճեան Յովսէփ, 16 տ., զաւակը Սարգիսի և Մարթայի, Ատանա
Ջարաբեան Անտոն, 18 տ., զաւակը Վարդանի և Համբարձուհիի, Պէյոզ – գուրպաթլէն
Ջանոյեան Յովհաննէս, 16 տ., զաւակը Արամի և Արմենուհիի, Սվազ
Սարգիսեան Խաչիկ, 15 տ., զաւակը Կիրակոսի և Մարիամի, Բաբերդ
Սեպուհեան Աբրահամ, 15 տ., զաւակը Սեպուհի և Իսկուհիի, Պոլիս
Սողիկեան Արմենակ, 14 տ., զաւակը Կարապետի և Մարիամի, Սամսոն
Սամուէլեան Յովհաննէս, 14 տ., զաւակը Յակոբի և Աննէթի, Սուշեհրի

Սարայեան Գրիգոր, 15 տ., զաւակը Ջղոնի եւ Սիմայի, Զարա-գէլէ-գիւղ
Սարգիսեան Յակոբ, 14 տ., զաւակը Յարութիւնի եւ Մարիամի, Էրզրում
Սէրխօշեան Աւետիս, 14 տ., զաւակը Գօզօյի եւ Էլմասի, Հարաջէղ – Խարբերդ
Սէփէրեան Կարապետ, 14 տ., զաւակը Մարտիրոսի եւ Եղսայի, Սէրէնց – Զարուշատ
Սոմունճեան Արփօ, 13 տ., զաւակը Մարտիկի եւ Հայկանուշի, Պօլու
Սարգիսեան Գառնիկ, 17 տ., զաւակը Սարգիսի եւ Եղսայի, Բալու
Սէփէրեան Մկրտիչ, 16 տ., զաւակը Պետրոսի եւ Հեղինէի, Ֆաթսա
Սամալեան Արտաշէս, 17 տ., զաւակը Յակոբի եւ Աղնիւի, Սվազ
Սապոնճեան Յովհաննէս, 15 տ., զաւակը Կիրակոսի եւ Թումայի, Տիարպէքիր
Սարգիսեան Կիրակոս, 16 տ., զաւակը Զատիկի եւ Եղիսաբէթի, Կեսարիա
Սիմոնեան Հայրապետ, 16 տ., զաւակը Կարապետի եւ Մարգուհիի, Սվազ
Սրապեան Սարգիս, 15 տ., զաւակը Յակոբի եւ Մարթայի, Խարբերդ
Սերոբեան Աբրահամ, 14 տ., զաւակը Սերոբի եւ Սառայի, Սուշաց – Զարուշատ
Սէրանեան Եղիա, 16 տ., զաւակը Աբգարի եւ Երանիկի, Օրտու
Սարգիսեան Յակոբ, 15 տ., զաւակը Սարգիսի եւ Մարիամի, Բալու
Սարգիսեան Արմենակ, 14 տ., զաւակը Սարգիսի եւ Լուսինի, Տրապիզոն
Սարաֆեան Պետրոս, 15 տ., զաւակը Դէորգի եւ Լուսինի, Չանքըրը
Սարգիսեան Արմենակ, 15 տ., զաւակը Հաճի Սարգիսի եւ Մարիամի, Էրզրում
Սաթրեան Յովսէփ, 15 տ., զաւակը Օննիկի եւ Աղաւնիի, Զարուշատ
Վէրճինիկեան Մանուկ, 14 տ., զաւակը Յարութիւնի եւ Մարիամի, Զիլէ – Սվազ
Վահանեան Արամ, 16 տ., զաւակը Վահանի եւ Սրբուհիի, Հաճըն
Վարդանեան Վարդիվառ, 17 տ., զաւակը Կարապետի եւ Թորֆանայի, Կէմէրէկ
Տօնիկեան Ռաֆայէլ, 16 տ., զաւակը Մուշեղի եւ Ծովիկի, Բէլիկին – Մարաշ
Տէմիրճեան Մուշեղ, 14 տ., զաւակը Տէր Սահակի եւ Աննայի, Կեսարիա
Տէյիրմէնճեան Գրիգոր, 14 տ., զաւակը Խաչիկի եւ Մարիամի, Հասանբէյլի
Տուղաճըլըեան Կղեմէս, 14 տ., զաւակը Կարապետի եւ Մրոսի, Ատապազար
Տըրտեան Լեւոն, 14 տ., զաւակը Մինասի եւ Կիւլիզի, Սոնկուրլու
Տէրունեան Պետրոս, 15 տ., զաւակը Տիգրանի եւ Մարիամի, Տիարպէքիր
Տօլմաճեան Պօղոս, 16 տ., զաւակը Խաչատուրի եւ Աղաւնիի, Մեծ Նորագեղ
Տապալեան Մինաս, 14 տ., զաւակը Գրիգորի եւ Նանոյի, Վերի–Մէզրէ
Տէրտէրեան Յովսէփ, 14 տ., զաւակը Յակոբի եւ Մարիամի, Շապին-գարահիսար
Տուզլաճեան Կարապետ, 15 տ., զաւակը Արթինի եւ Մարիի, Քէօթահիա
Տատուրեան Հայկ, 14 տ., զաւակը Կարապետի եւ Լուսաբերի, Եօզղատ
Տէրտէրեան Եղիկ, 15 տ., զաւակը Յարութիւնի եւ Երանուհիի, Էնտէրէս – Սվազ
Տէյիրմէնճեան Նշան, 15 տ., զաւակը Խաչիկի եւ Մանիկի, Ֆաթսա
Տէյիրմէնճեան Կարապետ, 16 տ., զաւակը Գրիգորի եւ Մարիամի, Տիարպէքիր
Տէփիլեան Խաչիկ, 16 տ., զաւակը Դաթէոսի եւ Մարթայի, Կիւրին
Տատուրեան Միհրան, 16 տ., զաւակը Կարապետի եւ Լուսաբերի, Եօզղատ
Տէրվիշեան Արշակ, 14 տ., զաւակը Կարապետի եւ Մարթայի, Գարաթաշ – Զարա
Տիւլկէրեան Հայկ, 16 տ., զաւակը Տրդատի եւ Գոհարի, Պահճէճիկ – Սվազ
Տապաճեան Արսէն, 14 տ., զաւակը Գրիգորի եւ Մարիամի, Պուրտուր – Գոնիա
Տէրտէրեան Կարապետ, 16 տ., զաւակը Փիլիպոսի եւ Զմրուխտի, Իշխանօս – Սվազ
Տէմիրճեան Գառնիկ, 15 տ., զաւակը Կարապետի եւ Մարիանայի, Ուրֆա
Տէստէրէճեան Յովհաննէս, 16 տ., զաւակը Գրիգորի եւ Ովսաննայի, Եէնի-գէօյ – Պրուսա
Տապաճեան Նուպար, 18 տ., զաւակը Յովսէփի եւ Երանուհիի, Սիլիվրի – Ռոտոսթօ
Ռումէլեան Միսաք, 15 տ., զաւակը Սարգիսի եւ Արմենուհիի, Սէօլէօզ – Պրուսա
Ռազըմեան Բաբգէն, 14 տ., զաւակը Հրանդի եւ Մարիամի, Մեծ Նորագեղ
Ռիմանեան Նիկողոս, 15 տ., զաւակը Գրիգորի եւ Աղաւարի, Ճինկէ-գաւառ
Ռուստամեան Զօրիկ, 15 տ., զաւակը Սարգիսի եւ Սառայի, Զարշանաղ – Էրզնկա
Ռոմեան Տիգրան, 15 տ., զաւակը Օննիկի եւ Վերժինի, Կ. Պոլիս

Փիլիպոսեան Արտաշէս, 15 տ., զաւակը Փիլիպոսի եւ Մարիի, Քղի

Փիլիպոսեան Հայրենիք, 15 տ., զաւակը Սարգիսի եւ Մարիամի, Ուրֆա – Ճարմէլիկ

Փիլիպոսեան Գէորգ, 15 տ., զաւակը Աւետիսի եւ Վերոնիկայի, Ամասիա

Քիւրքճեան Յովհաննէս, 16 տ., զաւակը Թորոսի եւ Շամամէլի, Սէօլէօզ – Պրուսա

Ոսկեճուրեան Վահան, 16 տ., զաւակը Կարապետի եւ Մարգրիտի, Թոմարզա – Զէյթուն

Օհանեան Աշոտ, 14 տ., զաւակը Յովհաննէսի եւ Աղաւնիի, Մեծ Նոր-գիւղ

Ֆիլիճեան Համբարձում, 16 տ., զաւակը Սահակի եւ Մարթայի, Մերզիֆոն

Ֆընտգլեան Յովսէփ, 16 տ., զաւակը Կարապետի եւ Արշալոյսի, Մարզուան

* * *

1917-1918 տարեշրջանին, Փոր-Սայիտի գաղթականներու Որբանոց-Վարժարանը ունէր 7 դասարան՝ հինգ վրաններու տակ, վեց ուսուցիչ եւ 5 ուսուցչուհի, 400 տղաներ։ Առողջապահական բաժինը ստանձնած էին բժիշկներ Մուրեան եւ Սահակեան։ Ահա վկայութիւն մը այդ հաստատութեան մասին.

«Առանց չափազանցութեան կարելի է ըսել որ Հ. Բ. Ը. Միութեան որբանոցը, ամբողջ գաղթավայրին մէջ, բացառութիւն մըն է, եւ թէ Ազգին տղաքը միւս գաղթականներու հետ բաղդատմամբ կը վայելեն առանձնաշնորհեալ դիրք մը, ուրախ-զուարթ, կայտառ, մայրական խնամք վայելելով եւ զուտ ազգային առողջ դաստիարակութիւն մը ստանալով։ 1918-1919 որբանոցին ընդհանուր ծախսը՝ 9000 եգիպտական ոսկի։ Որբանոցին կրթական բաժինը բոլորովին անկախ էր, տեսչութեամբ Մամբրէ Ծ. Վրդ. Սիրունեանի եւ որ հոգեւոր հովիւ էր նաեւ մինչեւ 1919 Դեկտեմբեր։ (Տես «Միութիւն» պարբերաթերթ, 1918, թիւ 66, Գահիրէ)։

ՓՈՐ-ՍԱՅԻՏԻ «ՄԻՍՈՒԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Փոր-Սայիտի հայկական վերանորոգուած Հ. Բ. Ը. Միութեան «Միսուան» վարժարանի հիմնադրութեան մասին կարելի է յիշել հետեւեալ տուեալները.

«Բարեգործականը, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ կեդրոնը հանդիսացաւ եւ անձնական կարեկցութեան հետ մասնակից նաեւ գաղթավայրի կրթական գործին եւ անգլիական զինուորական իշխանութեանց գործակցութեամբ կազմակերպեց «Միսուան» վարժարանը վրաններու տակ, հազարէ աւելի երկսեռ մանուկներու համար»։

Կազմակերպչական առաջին աշխատանքը տարած է Թովմաս Մեսրոպեանի (Կիրասոնցի) Գարագաշեան), Բարեգործականի Կեդրոնական Գահիրէի Գրասենեակի այն տարուան գլխաւորութեամբ։

«Միսուան» վարժարանի բացումը կատարուած է 14 Հոկտ. 1915ին, նախագահութեամբ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Եպս. Գուշակեանի, որ իր բացման խօսքին մէջ զայն մկրտած է «Միլիկեան-Միսուան վարժարան»։ Տեսուչ են Փրոֆ. Յովհաննէս Թ. Գայայեանը եւ դպրոցի առժամեայ տնօրէն Թովմաս Գարագաշեանը (Մեսրոպեան)։

1916 Յունուարին «Միսուանի» առժամեայ փոխ տեսչութիւնը յանձնուած է Հմայեակ Գրանեանի, եւ վերատեսուչի պաշտօնը՝ Վանեցի ուսուցիչ Համբարձում Երամեանի (Վանի Երամեան դպրոցի հիմնադիրը)։ Վարժարանի թաղամասը բաղկացած էր 35 վրաններու տակ, որ յետագային փոխարինուած է եղեգնայէն շէնքերով եւ ներքին ծեփուած կիրով. աշակերտներուն թիւը 1253, երկսեռ։ Պօղոս Փաշա Նուպար դպրոցի նախնական աշխատանքները հոգալու համար նուիրած է 1250 Ֆրանք։

«Միսուան» վարժարանի աշակերտութեան զգեստ եւ գրենական պիտոյքներ հայթայթելու համար կազմուած է Տիկնանց Յանձնախումբ մը հետեւեալներէ. Տիկին Բժ. Տէպեղ-Ներսէսեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Գարճեան, Տէր եւ Տիկին Արթին-Լէյլա Սիմոնեան, Տիկին Մ. Ճարճեան, Օր. Ծ. Վ. Մալէզեան, Տիկին Ե. Սիմոնեան։

Գահիրէէն եւ Աղեքսանդրիայէն բարերար ազգայիններու նիւթական նուէրներով, բոլոր աշակերտութեան բաշխուած է զգեստ եւ գրենական պիտոյքներ ու նուէրներ՝ 1916 Յունուարի կաղանդին առթիւ։

Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ Թորգոմ Եպս. Գուշակեանի, կազմուած է Կրթական Յանձնախումբ մը «Միսուան» վարժարանի համար հետեւեալներէ. Բժ. Գնդունի Սերոբեան, Փրոֆ. Յովհաննէս Թ. Գայայեան, Արտաշէս Կիւրճեան, Արշակ Տէյիրմէնեան, Թովմաս Գարագաշեան (Մեսրոպեան), Օր. Սոֆի Մանուկեան։ Յանձնախումբին կրթական հոգը եւ ձեռնարկեց կազմակերպչական աշխատանքներու՝

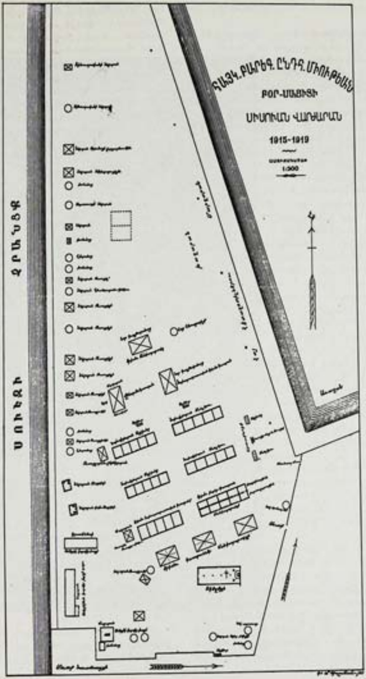

ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԲՈՐ-ՍԱՅԻԴԻ
ՍԻՍՈՒԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
1915-1919
1:300
ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔ

վարժարանը սկսելու համար կրթական ծրագիրով մը։

1915 Հոկտեմբերին սկսեալ, «Միութեան» վարժարանի մէջ պաշտօնավարած են հետեւեալ ուսուցիչ-ուսուցչուհիները. Յարութիւն Ծովկէնեան, Տրապիզոնցի Մաթէոս Հովիւեան, Տիկին Ե. Սիմոնեան, Օր. Աղաւնի Գոյաճեան, Օր. Հռիփսիմէ Գոյաճեան, Օր. Քրիստինէ Սըրըզեան, Գէորգ Զօրաբեան՝ Աղեքսանդրիայէն, Գոլէճի Մեսրոպ Արվաքեան, Վանեցի Հրաչեայ Փէհրիզեան, Օր. Լուսի Զաղըճեան, Երուանդ Ճամպազերեքեան՝ Ատանացի, Վահան Նոպկէնեան՝ Բիլէճիկցի, Օր. Եղիսաբէթ Սէրքիճեան, Օրք. Նուարդ եւ Աննիկ Եղիազարեան, Ակնեցի Գեղամ Քէօսէեան, Մկրտիչ Տայեքեան՝ Սեբաստացի, Օր. Վարդուհի Մովսէսեան՝ Զմիւռնացի, Օր. Հայկանուշ Թիւթիւնճեան, Օր. Աննա Հ. Մըրզըեան՝ Գորոնցի, Առաքել Հովիւեան՝ Երզնկացի, Մանուկ Գէղըրեան՝ Կեսարացի, Տէր եւ Տիկին Ա. Գուսաքեան, Տէր եւ Տիկին Վաղինակ Գէորգեան, Դաւիթ Գալէմեան, Օր. Վարդուհի Մովսէսեան՝ Զմիւռնացի Տէր եւ Տիկին Զաքար եւ Փէրուզ Մասիկեաններ, Յակոբ Թորոսեան, Գրիգոր Գուլուճեան, Եղուարդ Ոսկերիչեան (ապա քահանայ), Գէորգ Գասպարեան, Յովհաննէս Ահարոնեան, Տէր եւ Տիկին Պէրպէրեան, Յովհաննէս Տէմիրեան։

1916 Մայիսին «Միութեան» աղջկանց բաժնի ուսուցիչներ. Արշէն Երկաթ (Ճամլեան), Օր. Մ. Ջիւանեան, Տիկին Մարի Ճամլեան, Ա. Մարխասեան, Տէր եւ Տիկին Տէրղեւոնդեաններ։

1917 Սեպտ. 15ին վերատեսուչ-անօրէնի պաշտօնին կոչուած է Մեսրոպ Ժամկոչեանը (նախկին տեսուչ Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգ. դպրոցի), փոխ-անօրէնի եւ վարչական տեսուչի պաշտօնը վստահուած է Հմայեակ Գրանեանի, եւ անգլիացի Մըրթըլ Թէյլըրս (Երուսաղէմի անգլիական վարժարանի նախկին տնօրէնը) որ «Միութեան» վերին դասարանի աշակերտութեան դասաւանդած է անգլիերէն լեզուն եւ 1915 Հոկտեմբերին սկսեալ կազմակերպած է աշակերտական մարզական կեանքը։

«Միութեան» վարժարանի բժիշկներն էին՝ Բժ. Երուանդ Արշարունի, Տոքթ. Յովհ. Տէօթլիւթեան. մարմնամարզի ուսուցիչ՝ Մեսրոպ Արվաքեան։

1917–1918 աշակերտութեան թիւը 2200՝ 35 վրաններու տակ, մանկապարտէզ, նախապատրաստական եւ նախակրթութեան բաժիններով։

1918ին կազմուած է Կրթական եւ Որբախնամ Յանձնախումբ մը՝ նախագահութեամբ Թորգոմ Եպս. Գուշակեանի. Տիկին Մարիամ Յովհ. Սեթեան, Տիկին Մաքրուհի Ա. Նէսուրեան, Օր. Սոֆի Մանխասեան, Ճանիկ Հայկ Զողըր, Նուպարէթ Աղասար, Փրոֆ. Յովհաննէս Թ. Գայաճեան, Տոքթ. Գէորգ Սերոբեան, Թովմաս Սեւյանեան։

Մանկապարտէզի բաժինը բաղկացած է 12 դասարաններէ, 535 աշակերտներով, եղեգնեայ տնակներու մէջ, տեսչուհին էր Տիկին Բերուզ Զ. Մասիկեանը, իր տասներեք օգնական ուսուցչուհիներով։

Նախապատրաստական չորս կարգերը 197 աշակերտներով 10 դասարաններու մէջ, իսկ աղջկանց բաժինը բաղկացած էր 11 դասարաններէ, 162 աշակերտուհիներով։

Նախակրթարանը ունեցած է 6 դասարան մանչերու, եւ 4 դասարան աղջիկներու, 350 աշակերտներով։

1916–1917 տարեշրջանին «Միութեան» աշակերտութեան թիւն էր 1254, 36 վրաններու տակ, Սուէզի ջրանցքին արեւելեան եզերքը, անջատուած փշաթելերով՝ վրանաքաղաքէն։ Ուսուցիչներուն բնակարանները գտնուած են դպրոցին մօտ, վրաններու մէջ։ Վարժարանի նախնական ծախսերուն Պօղոս Փաշա Նուպար տրամադրած է 1250 ֆրանք։

5 կարգի վրայ հաստատուած վեց եղեգնապատ շէնքեր, 6 խոշոր վրաններ, 63 ներքին բաժանումներով, ձեւացուցած էին «Միութեան» վարժարանը, ընդարձակ բացատաններով կազդուրիչ եւ հաճելի կլիմայի մը տակ։

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը 1915–1918 անխափան հայթայթած է բոլոր աշակերտութեան գրենական ամէն պիտոյքը, գծագրիչներ, աշխարհացոյց, քարտէզներ, մանկապարտէզի յատուկ կրթական պատկերներ, տախտակներ, խաղալիքներ, մարմնամարզի գործիքներ։

1915–1919 մանկապարտէզի տեսչուհին էր Տիկին Բերուզ Զ. Մասիկեան, նախակրթարանի մանչերու բաժնի տեսուչ՝ Զաքար Մասիկեան, իսկ աղջկանց բաժնի տեսուչ՝ Հմայեակ Գրանեան։

«Միութեան» վարժարանի ընդհանուր ծախքը եղած է 15 Հոկտ. 1915էն 1919 Նոյեմբեր 30՝ 7600 եգ. ոսկի։ Վարժարանի 1918–1919 տարեշրջանի աշակերտութեան թիւը եղած է 2200, 100 վրաններու տակ, ունեցած է ընթերցարան-դրադարան։ 1918–1918 տարեշրջանին պաշտօնավարած են 55 ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ։

1918–1919 ընդհ. անօրէն Մեսրոպ Ժամկոչեան, փոխ-անօրէն եւ վարչական ու հաշուական բաժնի վարիչ՝ Հմայեակ Գրանեան։

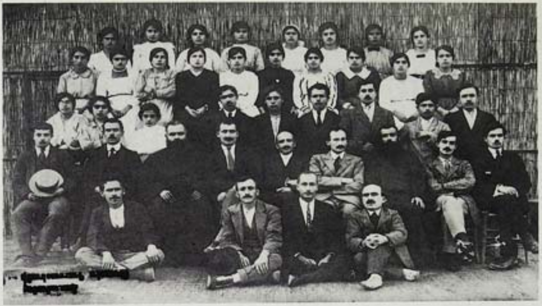

Փոր–Սայիտի Հայ վրանաքաղաքի Հ.Բ.Ը.Միութեան "Սիսուան" դպրոցին ուսուցչական կազմը 1915–1918

Ա. կարգ, ձախէն աջ՝ նստած. Օր. Մարի Կիրակոսեան, 3. Օր. Հայկանոյշ Թիւլոփիզեան, 5. Օր. Վարդուհի Մովսէսեան, 8. Տիկին Պէճեարեան, 9. Օր. Նուարդ Մախսուտեան, Բ. կարգ. Եզնիկ Գոյամեան, Մեսրոպ Այվազեան, 3. Վաղինակ Պէճեարեան, 4. Մասիս Հաւճիւեան, 5. Վարդան Քհյ. Վարդերեսեան, Հմայեակ Գրամեան, 7. Մեսրոպ Ժամկոչեան, 8. Զաքար Մաշիկեան, 9. Ներսէս Քհյ. Գապայեան, 10. Տիկ. Թերուզ Մաշիկեան, 11. Մկրտիչ Դայեկեան, 12. Գրիգոր Գալաճեան, Գ. կարգ. 1. Յակոբ Թօրոյեան, Գէորգ Դըրըգեան, 3. Սարգիս Սարգիսեան, Տիկ. Մարիցա Դաւիթեան, 5. Օր. Մարի ապա Տիկ. Գ. Գասպարեան, 6. Ճոյամին Մամճիկեան, 8. Երանուհի Կրպօյեան, 9. Էլիզէ Թաւլադեան, Տիկ. Հեռանիքեան, 10. Օր. Դշխոյ Մաթոսեան, Օր. Սիմա Կէպէյեան, 12. Փիրանիէն Սերոբեան, 13. Խաչեռնակ Մարտիրոսեան, 14. Նշան Մամճիկեան, Դ. կարգ, ձախէն աջ. Սարգիս Փէնթոյեան, Վահան Քհյ., Օր. Զարուհի Ծեմմէեան, Խորէն Ծովակեան, Մարթա Զօհրաբեան, Մարի Խնձիկեան, Մայրիկ Յովսէփեան, Խեչուհի Խաչմերեան, Հռիփսիմէ Կիրակոսեան, Մանուշակ Կէպէյեան, Օր. Ոսկերիչեան։

1917–1918 տարեշրջանին «Սիսուանի» աշակերտութեան թիւը եղած է.

Մանկապարտէզ՝ 378 մանչեր եւ 432 աղջիկներ, Նախապատրաստական՝ 726, իսկ Նախակրթարան՝ 402։ Ընդհ. թիւ՝ 1938։

1918–1919 Նախակրթարան 10–18 տարեկան աշակերտներ, 14 դասարան, 1319 աշակերտ։

Մանկապարտէզ՝ 5–10 տարեկան, 3 կարգ, 1026 աշակերտ, 24 համընթաց դասարաններով։

Նախակրթարանին մէջ դասաւանդուած է հայերէն, անգլիերէն, ֆրանսերէն լեզուներ, Ազգային պատմութիւն, թուաբանութիւն, մարզանք, ձեռագործ։

«Սիսուան» վարժարանի մէջ հաստատուած էր որբանոց մը, որուն ընդհ. վարիչն էր Եգիպտահայ Պօղոս Էքմէքճեան։ Որբանոցին մէջ հաստատուած էին դերձակութեան, կօշկակարութեան եւ ատաղձագործութեան բաժինները։ Որբանոցի բաժինը բաղկացած էր վեց ընդարձակ վրան դասարաններէ։

1918 Հոկտեմբերին, Թրքախօսներուն եւ արաբախօսներուն համար հաստատուած են մասնաւոր դասընթացքներ, նոյնպէս գաղթական եւ տեղական ուսուցիչներուն համար դասախօսութիւններ։

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կրթական եւ Որբախնամ Յանձնախումբը գաղթավայրի մէջ խոշոր վրան մը հաստատած էր, գրադարան սեղաններով եւ աթոռներով, որ նոյն ատեն ծառայած է վարժարանի եւ որբանոցի երկսեռ պաշտօնէութեան հանգստեան եւ ընթերցարանի։

Հ. Բ. Ը. Միութեան նիւթական հովանաւորութեան ենթակայ էր հայ վրանաքաղաքի Աղջկանց-աշխատանոցը, 90 այրիներ եւ աղջիկներ, որուն ղեկավարուհին էր Օր. Է. Յաղըրեան, իսկ մթերանոցի տնօրէնն էր Տ. Մ. Տատուր։

Հ. Բ. Ը. Միութեան գաղթավայրի «Սիսուան» վարժարանը փակուած է 16 Հոկտ. 1919ին, Փոր-Սայիտի հայ վրանաքաղաք-գաղթավայրի բնակչութեան Հայրենիք փոխադրութեան հետեւանքով:

«Հ. Բ. Ը. Միութեան անընկճելի կամքը, անվերապահ զոհողութիւնը եւ յորդում կրթական գործի ունեցած հաւատքն ու յամառ յարատեւութիւնը արդար կու գան հաստատել թէ «Սիսուան» եղաւ առնուազն շատ աւելի արդիւնաւոր կրթական հաստատութիւն մը քան քաղաքներու, եւ անոր շուրջ 2500 երկսեռ աշակերտները կ'երթան Հայրենիքին մէջ շարունակել իրենց ուսանողութիւնը, անոնցմէ աւարտականներ արդէն իսկ ձեռնհաս՝ գիւղային վարժարաններ վարելու եւ փոքրիկներ դաստիարակելու»։ (Տես Տեղեկագիր Եգիպտահայ Նպաստամատոյց Մարմնոյ 1915–1916, եւ Յուշարձան Վան-Վասպուրականի, Բ. հտ., էջ 354, Հայր. Երամեան. Տես «Միութիւն» պաշտօնաթերթ, 1918, թիւ 65, 1919, թիւ 71, 1920, թիւ 73, Գահիրէ)։

Հ. Բ. Ը. Միութեան Հանդերձարանի Տիկնանց Կեդրոնական Յանձնախումբի կազմը

Տիկ. Նեւզիկ Առաքել Պէյ Նուպար՝ Ատենապետ
Տիկ. Մարգրուհի Նեւրուզեան՝ Փոխ-ատենապետ
Տիկ. Զ. Մէհանեան՝ Փոխ-Ատենապետ
Տիկ. Վառա Վ. Մալէզեան՝ Ատենադպիր
Տիկ. Զ. Մելքոնեան՝ Գանձապետ
Տիկ. Մաննիկ Անտոնեան՝ Փոխ-գանձապետ
Տիկ. Ա. Տէմիրճեան՝ Մթերապետուհի

Տիկնայք՝ Հ. Գալճեան, Վ. Եսայեան, Զ. Մինասեան, Օ. Տէրմիլճեան, Կարապետեան, Մ. Ճաղճեան։

Օրիորդք՝ Հ. Անդրանիկեան, Ի. Յովսէփեան, Զ. Սեչեան, Վերժինի Մալէզեան՝ խորհրդականներ։

Ստորեւ յաւելուածաբար կու տամ ժամանակակից հայ մամուլէն, «Սիսուանի» տնօրէն Մեսրոպ Ժամկոչեանի տեղեկագիրը, Հ. Բ. Ը. Միութեան Գործադիր Ժողովին, 1919 Յունիս, եւ ուսուցիչ Երուանդ Ոսկերիչեանի (այժմ քահանայ Մաշտոց Ոսկերիչեան, Զահլէ) յուշերը «Սիսուանի» եւ հայ գաղթակայանի բոլոր հաստատութեանց վերաբերեալ։

ՓՈՐ-ՍԱՅԻՏԻ ՀԱՅԿ. ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԸ ԵՒ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ «ՍԻՍՈՒԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

(Ընդհ. Տնօրէն Տ. Մ. Ժամկոչեանի տեղեկագրէն)

1915 Սեպտեմբերի վերջերն էր, երբ հայ տարագրութեան արհաւիրքներուն մէջ, Մուսալեռցի 4500 հոգիի հայորդիներուն Փոր-Սայիտ հասնելուն լուրը կ'առնէինք, անոնց Մուսա լերան վրայ ունեցած քաջարի մաքառումին դրուագներուն հետ՝ որ ընդհանուր հիացում յառաջբերին։

Սուէզի Ջրանցքին արեւելեան կողմը տարածուող թերակղզին, ուր հաստատուած էին քարանթինայի շէնքերը, անոնց շուրջ տարուած բնակավայրը եղաւ։

1918ին ծայր տուին Միջագետքի, Սուրիոյ, Պաղեստինի, եւ նոյն իսկ Թուրքիոյ խորերը [illegible] 5000ի մօտ տարագիրներու եւ գաղթականներու կարաւանները՝ որ հետզհետէ եկան միանալու Սուէտիացիներուն եւ կազմելու հայկական գաղթավայրը՝ որուն բնակչութիւնը մինչեւ 9000ի յանգեցաւ։

Ազգային ու օտար իշխանութիւններ ու ընկերութիւններ առաջին օրէն մեր հայրենակիցներուն ուղղեցին ամէն օժանդակութիւն եւ ստեղծեցին միջավայր մը, խաղաղ ու առողջապահական պայմաններով, ուր ամէն ոք ընտելացաւ աշխատանքի մը, մեծերը գործարաններու մէջ եւ փոքրերը՝ «Սիսուան» վարժարանին մէջ։

Քանի մը ամիս առաջ անոնց ներգաղթը սկսաւ դէպի Հայրենիք։ Այսօր Բոր-Սայիտի պատմական գաղթավայրին մէջ ոչ մէկ հայ մնացած է, քարանթինայի վարչութիւնը վերահաստատուած է հոն։

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը այդ գաղթականներուն նպաստաւորման առաջին օրէն փութաց հոն, ու մասնաւորապէս ստանձնեց հազարաւոր երկսեռ մանուկներու կրթական գործին հոգատարութիւնը։

«Սիսուան» վարժարանը կազմակերպուեցաւ Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ 1916 Հոկտ. 15ին բացուեցաւ եւ անոր վարչութիւնը յանձնուեցաւ յատուկ Յանձնախումբի մը, որուն նախագահն էր Եգիպտոսի Առաջնորդ եւ Միութեան Պատուոյ Ատենապետ Թորգոմ Եպս. Գուշակեան։ Ն. Գերապատուութիւնը նախագահեց բացման հանդէսին, վարժարանին անունը մկրտելով «Սիսուան»։

«Սիսուանի» առաջին աշակերտութիւնը կը կազմէին Սուէտիացի 1200 երկսեռ մանուկներ ու պատանիներ, որոնց գրեթէ ամէնքն ալ անուս ու տգէտ, կը խօսէին անհասկնալի [illegible] գաւառաբարբառ մը՝ Թուրքերէնի ու արաբերէնի խառնուրդով։ Սակայն անոնց զմայլելի ուշիմութիւնն ու իւրացնելու ընդունակութիւնը, շնորհիւ տրուած խնամքներուն, քիչ ատենէն պատրաստ կ'ընէր իրենց կանոնաւոր դասընթացքներու եւ ատակ իւրացնելու ամբողջական կրթութիւնը եւ հայերէն լեզուն զմայլելի յաջողակութեամբ։ Վերջին կիլիկեցի եւ այլ գաղթականներու, մեծ մասով Թրքախօս ու արաբախօս պատանիներու յաւելումով՝ ընդհանուր աշակերտութեան թիւը բարձրացաւ 2345ի, մէջը չըլլալով որբերը, որ Հ. Բ. Ը. Միութեան Որբանոցին մէջ անվճար սնունդ եւ կրթութիւն ստանան, անխափան ներքին Վարժարանի մը կազմակերպութեամբ։

Դպրոցական կազմ — «Սիսուան» ունեցաւ մանչերու եւ աղջկանց կրկին նախակրթարան եւ մէկ խառն մանկապարտէզ՝ ութոյն տեւողութեամբ,

քսան երկսեռ ուսուցչութեան դասախօսութեան եւ ընդհ. անօրէնի մը վարչութեան ներքեւ իրեն օգնական ունենալով փոխ-անօրէն մը։

Աշակերտութիւն — Նախակրթարանի աշակերտութիւնն կը բաղկանայ 1319 հոգիէ, 10–18 տարեկան, 14 կանոնաւոր կարգի մէջ՝ 34 համընթաց երկսեռ դասարաններով։ Մասնաւոր դասարան չափահասներու եւ յետամնացներու։ Մանկապարտէզը 1026 մանուկներ, 5–10 տարեկան, 6 կարգի մէջ՝ 26 համընթաց խառն դասարաններով։ Թրքախօսներուն եւ արաբախօսներուն առանձին դասարան։ Ընդհ. աշակերտութեան 68 առ 100ը մանչ, իսկ 32 առ 100ը աղջիկ, 76 տարբեր ծնընդավայրերէ։

Ուսում եւ կրթութիւն — Դաստիարակչական դրութիւն՝ ուսումնական, կարգապահական եւ առողջապահական որոշ պատասխանատուութեանց։ Առանձնակի սէր տրուած է հայերէնի, Ազգ. պատմութեան եւ Հայրենագիտութեան։ Անգլիերէն եւ Ֆրանսերէն՝ միայն բարձրագոյն կարգերուն։ [illegible] Նախակրթարանի Ե., իսկ աղջիկները՝ Դ. կարգերը։

Բարոյական, Ֆիզիկական, Առողջապահական. [illegible]

[illegible] «Սիսուանի» [illegible]

մը։ Ուսումնատենչ ու մարզիկ, ճկուն ու յանդուգն, բարեձեւ ու բարեկիրթ, վառվռուն հայրենասէրներու աշակերտական բանակ մըն էր Միութեանս հոծ աշակերտութիւնը, որ ազգային աւանդութիւններու խանդավառութեամբ ներշնչեցին, իսկ համակրելով այն առաջնորդներուն՝ որ անոնց ծնողներուն շինականի պարզ ու անոյշ՝ վարքին դառնալով նկատուած էին գաղթավայրը նախանձելի կեանքի առողջ ցեղափոխումի մը, մինչդեռ քաղաքակիրթ ոգի մը ստացած, ընդունակ ու խոստումնալի զաւակները կը ներկայանային կատարեալ առողջ դաստիարակութեան մը շնորհիւ։

Պոյ-Սքաուտները — Միութեան Պոյ Սքաուտը կազմակերպուեցաւ անգլիերէնի ուսուցիչ Մր. Բէյնըրտի կողմէ եւ մարզուեցաւ անգլիացի ընկերներու միջոցաւ։ Վերջերս Միութեանս սքաուտները ունեցան հայ մարզիչ-ուսուցիչ եւ 210 հոգիի հասաւ անոնց թիւը։ Մասնակցեցան զինուորական հանդիսութեան թափօրներու եւ գաղթավայրը միշտ ոգեւոր պահեցին՝ ազգային մարմիններու զինուորականակի տողանցքներով ու մարզանքներով։

Պաշտօնէութիւն — Միութեան Վարժարանի պաշտօնէութիւնը կը կազմէին ընդհ. տնօրէն մը, փոխ-տնօրէն մը, երկու տեսուչ, մէկ տեսչուհի եւ 59 երկսեռ ուսուցիչներ՝ իրենց օգնականներով։ Բացի տարբեր կրթական հաստատութիւններէ, այս վերջիններէն, դեռ անդադար, ստացած են ուսումնական եւ մանկավարժական կանոնաւոր պատրաստութիւններ։ Ուսուցչութիւնը ինքնամփոփ եւ արդիւնաւոր աշխատութիւն նուիրած է։ Այսօր 20ի մօտ գաղթական ազգային երկսեռ ուսուցիչներ ընդունած են պաշտօնի կոչը իրենց ծնընդավայրի ծխական վարժարաններուն։

Վարժարանը ունէր նաեւ 3 անձեր, տնտեսուհի, գիշերապահ եւ պահապան։

Դպրոցական շէնք եւ գրենական պիտոյք — Վարժարանը ամփոփուած էր Սուէյդ Ֆրանջիէի արեւելեան եզերքը, որ փշաթելով անջատուած է քեմփէն, հոն կանգնած էին նաեւ ուսուցչական բնակարան-վրանները։

Հինգ կարգի վրայ հաստատուած 6 երկյարկանի շէնքեր եւ 6 խոշոր վրաններ՝ 68 ներքին բաժանումներով՝ կը ծառայէին Միութեան վարժարանը, իր ընդարձակ խաղավայրերով, կազդուրիչ ու հանգիստ կլիմայի մը տակ։

Միութիւնը անխափան հայթայթեց անոնց գրենական ամէն պիտոյք, դասագիրքեր, ինչպէս նաեւ աշխարհագրական քարտէսներ, երաժշտական գործիքներ, մանկապարտէզի յատուկ առարկաներ, խաղալիքներ, մարմնամարզի գործիքներ ու ձեռագործի նիւթեր։ Բաց աստի կարօտ աշակերտները ձրիաբար ստացան պէտք եղած հանդերձեղէնները։

Ուսուցչական-ընթերցարան — Հ. Բ. Ը. Միութիւնը ուսուցիչներուն համար հաստատեց նաեւ մասնաւոր ընթերցարան մը, որ ունեցաւ 350է աւելի գիրքերու եւ ամսաթերթ-դասագիրքերու թանգարան մը, եւ կը ստանար 13 տեղական ու արտասահմանի հայերէն եւ ֆրանսերէն օրաթերթեր ու պարբերականներ, որոնցմէ օգտուած են ուսուցիչներն ու չափահաս աշակերտները։

Արհեստանոցը — Բացի Նախակրթարանի աշակերտուհիներուն կանոնաւորապէս տրուած ձեռագործի, ձեւ ու կարի եւ տնային տնտեսագիտութեան դասերէն, չափահաս մանչերու համար Հ. Բ. Ը. Միութիւնը հաստատեց նաեւ մասնաւոր Արհեստանոց մը, Մր. Ռէյմոնտի տնօրէնութեամբ, Ատաղձագործութեան, Կօշկակարութեան ու Դերձակութեան ճիւղերով։ Արհեստանոցը իր վերջին շրջանին ունէր հայ երկրաչափ տնօրէն մը։ Սակայն այս ճիւղը վերջերս համաձայնութեամբ մը փոխադրուեցաւ գաղթավայրի Ամերիկ. Կարմիր Խաչին։ Ուրախալի է որ քանի մը տարուան մէջ հայրենի արհեստաւորներ հասան, որ Վարժարանին, Որբանոցին եւ այլ հաստատութեանց պիտանի կահերու, շէնքերու, կօշիկներու շինութեանց մէջ կարեւոր գործակցութիւն մ'ունեցան, նոյնպէս չափահաս աշակերտները քաջալերուեցան աշխատելու ամբողջ ատաղձագործութեան, դզալագործութեան, սոստայնանկութեան, եւայլ ամերիկեան արհեստանոցներու մէջ։

ԾԱԽՔ — Հ. Բ. Ը. Միութեան Միութեան Վարժարանի բոլոր ճիւղերուն համար ծախսուած է ընդամէնը Եգ. Ոսկի 7674։ Այս գումարին մէջ չէ հաշուուած երկսեռ աշակերտներու, Պոյ Սքաուտներու եւն. ձրիաբար տրուած հանդերձեղէններուն փոխարժէքը, որ վճարուած է Միութեան Տիկնանց Կեդր. Յանձնախումբի հաշիւին մէջ։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐ–ՍԱՅԻՏԻ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Սիմոնեան» Վարժարանը ունի երեք բաժին, մանկապարտէզ, Նախակրթարան՝ մանչերու եւ աղջիկներու բաժին: Երկսեռ աշակերտներուն թիւն է 2250: Ընդհ. պաշտօնէութիւնը կը բաղկանայ 75 հոգիէ: Վարժարանին Ընդհ. Տնօրէնն է Տ. Սերոպ Ժամկոչեան, փոխ-տնօրէնը՝ Տ. Հմայեակ Գրանեան (միանգամայն աղջկանց Նախակրթարանի տնօրէն), երկու քարտուղարով: Տիկին Բերսաբ Մանուկեան տնօրէնուհին է Մանկապարտէզին, իսկ Տ. Զարեհ Մանուկեան մանչերու Նախակրթարանի տնօրէնն է: Տ. Մովսէս Հովհանեան մարզ-ուսուցիչ: Ուսուցչական կազմը՝ 17 երկսեռ ուսուցիչ եւ 44 օգնական: Մնացեալ 14 պաշտօնեաներն են՝ տնտես, տնտեսուհի, դռնապան, եւայլն:

Վարժարանին կցուած է «Սիմոնեան» Գոյ-Սկաուտներու կազմակերպութիւնը: Ընդունուած եւ մարզուած Գոյ-Սկաուտներու թիւն է 210, որոնց 90ը Որբանոցէն: Ներկայ մարզապետն է Տ. Հմայեակ Փանոսեան:

Որբանոցը ունի երկու գլխաւոր բաժին՝ Պատսպարան եւ Վարժարան: Պատսպարանին տնօրէնուհին է Տիկին Մաքրուհի Նշանեան (անձնուիրաբար), իսկ Վարժարանին տնօրէնն է Մամբրէ Վրդ. Սիրունեան (միանգամայն Կեդր. Ժողովի պատուիրակ), իրեն օգնական ունենալով աւագ ուսուցիչ Տ. Վահան Եկեկիզամչեան: Մանկապարտէզի վարիչն է Օր. Վարդանոյշ Ռոկերիչեան: Որբանոցը ունի իր յատուկ դարմանատունը, հանդերձարանը, մթերանոցը, խոհանոցը եւ լուացարանը: Ընդարձակ օդասուն վրաններ կը ծառայեն իբրեւ ննջարան, ուր կը տիրէ անխախտ կանոնաւորութիւն: Ուսուցչական խումբը կը բաղկանայ 14 երկսեռ ուսուցիչներէ: Մնացեալ պաշտօնէութիւնը 43 հոգի է՝ հանդերձապահ, դռնապան, լըւացարար, խոհարար, [illegible], գիշերապահ, եւ այլն: Կան նաեւ երկու հիւանդապահուհիներ:

Այրիանոցը կը պատսպարէ 90 անօգ հայուհիներ: Յատուկ հովիւն է Յակոբ Քհյ. Մալեան, վերակացու՝ Տիկ. Նուրիկ Սէֆէրեան, աշխատանոցի հսկիչն է Տիկ. Արաքս Սանասարեան: Իւրաքանչիւր վրան ունի իր խնամակալուհին: Այրիները ունին յատուկ Աշխատանոց մը ուր վճարումով կ'աշխատին:

Այս հաստատութեանց մասնաւոր բժիշկ կարգուած էր Տոքթ. Սուրեան, որուն մեկնումով իրեն յաջորդած է Տոքթ. Սահակեան, որոնք Որբանոցին մէջ դարմանելու եւ «Սիմոնեան»ի աշակերտներուն առողջութեան հսկելու պաշտօնով:

«ՍԻՄՈՆԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆ

(ԱՄՓՈՓՈՒՄ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳՐԷՆ)

«Սիմոնեան» Վարժարանը 1917–1918 դպրոցական տարեշրջանի ընթացքին պահած է իր երեք բաժանումները՝ Մանկապարտէզ, Նախապատրաստական եւ Նախակրթարան, այս վերջին երկուքը պատրաստական դրութեամբ: Գրեթէ բոլոր դասարանները վրաններու տակ այլեւս հաստատուած են եղեգեայ վեց շատ նպատակայարմար ընդարձակ շէնքերու մէջ:

Մանկապարտէզը ունի երկսեռ եւ համընթաց 12 դասարաններ, 525 աշակերտներով: Այս բաժնին տնօրէնուհին է Տիկին Բերսաբ Մանուկեան՝ 18 օգնական ուսուցչուհիներով:

Նախապատրաստականի բաժինը ունի չորսական կարգ մանչերու եւ աղջիկներու, իւրաքանչիւրը մէյ մէկ համընթացով եւ մէյ մէկ ալ չափահասներու համար մասնաւոր կարգով, ընդամէնը 10 դասարան: Մանչերու բաժինը կը պարունակէ 197 եւ աղջկանցը՝ 162 աշակերտ: Երկսեռ ուսուցիչներու թիւը 31 է:

Նախակրթարանը ունի 6 մանչերու եւ 4 ալ աղջիկներու դասարան, 350 աշակերտներով: Այս բաժինը եւս ունի 11 երկսեռ ուսուցիչ:

Ըստ այսմ, «Սիմոնեան» վարժարանի աշակերտներու գումարն է 1254, իսկ ուսուցչութեան ընդհանուր թիւըն է 36, մէկ մասը գաղթական: Բաց աստի, 21 գաղթական երկսեռ տնտեսներ եւ պահապաններ կը լրացնեն «Սիմոնեան»ի պաշտօնէութիւնը:

Վերջերս գաղթավայրը փոխադրուած եւ ութը կարաւանէ բաղկացած տարագրեալներուն մէջէն 800ի չափ երկսեռ աշակերտներ արձանագրուած են, որոնցմէ 360ը միայն կարելի եղած է տեղաւորել, պատճառով որ մնացեալներուն եւ հետզհետէ գալիքներուն համար բաւականաչափ ուսումնական դասարաններ չկան: Տարեշրջանի ընթացքին պակսած են 20 եւ աւելցած 134 աշակերտ, նոյնպէս պակսած են 9 եւ աւելցած 16 ուսուցիչներ:

Ուսուցչութիւնը իր ցոյց տուած օրինակին եւ անձնուէր ջանքերով, իսկ աշակերտութիւնը իր կարգապահ եւ ժրաջան յառաջդիմութեամբը ապահոված են անցեալ տարեշրջանի արդիւնաւորութիւնը, եւ այս բանը հակառակ անցողական քիչ մը անհաստատութեան եւ դասատուներու պակասութեան՝ որ երբեմն խոչընդոտներ են դպրոցական լուրջ ծրագրի յաջողութեան. Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է սա պարագան թէ որական հայերէն 8–10 քաղաքականութիւն մէջէն արձանագրուած է, ինչ որ ապացոյց է այդ նուիրումին, երբ յայտնի է թէ առաջին սերունդ ուսման եւ դպրոցի որդոց անընտել էին աղջիկ եւ ծնողները։ Իսկ անկէ հաճոյքով մը կ'արձանագրենք, հիմնուելով առողջապահական վիճակագրութեան վրայ, թէ վերջին ամուսնան միջոցին աշակերտներուն մէջ պատահած ցանցառ հիւանդութիւնները (մեծագոյն մասը ամառ եղանակին) եղած են թեթեւ եւ անցողակի, եւ թէ ոչ մէկ մահ տեղի ունեցած չէ, ինչ որ վարժարանի շրջանակին առողջական պայմաններու նախանձելի վիճակը կ'ապացուցանէ։

Ուսումնականին հետ հարկ է որ վեր հանենք նաեւ բարոյական կրթութեան այն արտադրող բարեփոխութիւնը որ կատարուած է ընդհանուր աշակերտութեան մէջ։ Սովորական աղճատ գաւառաբարբառին տեղ աշակերտութիւնը այսօր կը գործածէ մաքուր աշխարհաբար մը։ Մաքրասիրութիւնը յաղթանակած է ցեղական անխնամութեան, եւ ամէնէն արտաքոյ երեւոյթը՝ երկսեռ աշակերտներու առողջ նկարագրի կազմութիւնը, անոնց քաղաքավարութեան ապացուցումն է։ Երբեմնի կռուազան ու այլամերժ խմբակներուն տեղ անոնք որդեգրած են քաղքենի բարեկրթութիւն մը, որ դիւրաւ յայտ կը բերէ ցեղին թաքուն ընդունակութիւնները եւ առնական դաստիարակութեան բարերար ազդեցութիւնը։ Վերջապէս, «Միութիւնը» համեստ վարժապետանոցի դեր մը կատարած է բազմաթիւ անփորձ եւ թերուսեալ ուսուցիչներու համար, միեւնոյն ժամանակ եռանդուն աշխատանքով մը գործնական ուսուցչութեան համար՝ որ անխտրաբար նուիրուած է ուսումնականին եւ խոստմնալից աշակերտութեան բարոյական եւ մասնաւոր դաստիարակման վեհ գործին։ Այս գեղեցիկ արդիւնքը ձեռք բերելու համար կիրարկուած են նաեւ խիստ մը դաստիարակչական գործնական միջոցներ, ինչպէս վարժարանական հանդէսներ, գրադարան-ընթերցարան, շաբաթական ցուցադրութիւն, դրամադարան, եկեղեցի յաճախում, ժամանց-երեկոյթներ։ Մասնաւոր կարեւորութիւն տրուած է նաեւ մարմնական կրթութեան, ինչպէս մարմնամարզ, մարզանք, լողանք, եւն., որ կը կատարուին մարզիչ ուսուցիչի մը անմիջական հսկողութեան տակ։ «Միութեան» Պոյ-Սքաուտը, զոր տարի մը առաջ կազմակերպեց Մր. Օհ. Խնդոյեան, բարերար եղաւ վարժարանի շրջանակին մէջ, եւ այդ առթիւ կազմակերպուեցան մրցման խաղեր։ Աղջկանց քանի մը կարգերուն համար ծրագրին վրայ աւելցան, բացի ձեռագործէն, ձեւ, կար, կարկտան, տնային տնտեսագիտութիւն։ Իսկ բարձրագոյն կարգերէն մէկ քանիին մէջ կը դասաւանդուին անգլիերէն եւ ֆրանսերէն։

Պոլսոյ Արհեստանոց-Վարժարանին, այդ հաստատութիւնը եւս մեծապէս օգտակար եղաւ «Միութեան» չափահաս տղոց համար, որ սորվեցան ատաղձագործութիւն, կօշկակարութիւն եւ դերձակութիւն։

«Միութեան» Վարժարանի տարեկան ընդհանուր ծախքը եղած է, առանց հաշուելու Արհեստանոցը, Պոյ-Սքաուտը եւ Հանդերձարանը, Եգ. Ոսկի 2809, միջին հաշուով աշակերտ գլուխ տարեկան ծախսն է Ե. Ղ. 184։

«Միութեան» Վարժարանը բոլորեց ուսումնական արդիւնալից շրջան մը, վկայութեամբը իսկ ձեռնհաս այցելուներու, որոնց համար միշտ հաճելի ուխտավայր մը եղան գաղթավայրի այդ փեթակները, բայց ամէնուն շատ մը գոհունակութեամբ կը կարօտի ան՝ շէնքին բաւարարութիւն տալու համար օրըստօրէ յարաճուն նորանոր պահանջներուն, երբ մանաւանդ ընդհանուր աշակերտութեան թիւը, որբերով հանդերձ, այս պահուս 2000ը անցած է, ինչ որ «Միութեան»ը կը վերածէ քաղաք-դպրոցի մը։

(Տես «Միութիւն», պաշտօնաթերթ Հ. Բ. Ը. Միութեան, 1918)։

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

1917ի վերջերը, տարագրեալ հայերու ազատած գնդակահարութեան սարսափէն, վճռուած Թրքական զինուորական իշխանութեան կողմէ՝ Պաղեստինի ճակատին վրայ, դէպի անգլիական գիծը փախուստ մը ձեռնարկելու համար։ Եւ սակայն, վայրենամիտները չկարողացան գործադրել գնդակահարութեան մահաբեր վճիռը, անգլիական բանակին կայծակնային մէկ յաջող յարձակումին պատճառաւ, եւ իբր գերի տարուեցայ Գահիրէի Հելիոպոլսոյ գերանոցը, ուր որպէս հայ կամաւոր ի Բոր-Սայիտ, եւ քանի մը ամիս վերջ Հ. Բ.

Ը. Միութեան Գահիրէի Կեդրոնական Վարչութեան հրահանգով ուսուցիչ՝ վրանաքաղաքի Միսուամ Վարժարանին մէջ. Ես պաշտօնի ձեռնարկած օրս՝ 1918ին, վրանաքաղաքին մէջ արդէն ամէն բան իր կարգին էր. Տասը հազար ժողովուրդ կը կերակրուէր հասարակաց խոհանոցէն, ամէն կողմ կատարեալ մաքրութիւն, հանգստութիւն, դպրոց, եկեղեցի՝ խորհրդարան, կեանք մը հայկական, իր ոգեւորիչ վիճակով. Վրանաքաղաքի Առաջնորդական Փոխանորդը եւ որբանոցի տնօրէնն էր Գերշ. Տ. Մամբրէ Վրդ. Սիրունեան (այժմեայ Եգիպտահայոց Առաջնորդը), պաշտօնեայ հայրերն էին, բոլորն ալ Մուսալեռցի, Տ. Տ. Յարութիւն Ճէր-ղէթճեան, Աւետիս, Մատթէոս, Մարկոս, Յակոբ Քէլլէմեան, Վարդան Վարդերեսեան, Աբրահամ Տէր Գալուստեան.

Հիւրաբար, վրանաքաղաքին մէջ կը գտնուէր նաեւ Նիկոմիդիոյ ծերունազարդ Առաջնորդը՝ Գերաշ. Տ. Ստեփանոս Արք. Յովակիմեանը.

Որբերուն թիւը՝ 400, յանձնուած Հ. Բ. Ը. Միութեան խնամքին, 40 պաշտօնեաներով.

«Միսուամ» Վարժարանը ունէր ընդարձակ դասարաններ, սրահ, տնօրէնարան, ուսուցչարան, գրադարան, մարզադաշտ. Ուսուցիչներուն վրանները ջրանցքին եզերքը, ընդարձակ դաշտի մը վրայ կը գտնուէին, աշակերտութեան թիւն էր 3500, իսկ ուսուցիչներուն թիւը՝ 90։

«Միսուամ» Վարժարանի առաջին տնօրէնը եղած է աշխարհիկ՝ Համբարձում Երամեան, իսկ մեր օրին, Փրոֆ. Մեսրոպ Ժամկոչեան, իսկ փոխտնօրէնը՝ Տիար Հմայեակ Գրանեան. Ուսուցիչներու ամսականը եւ գրենական պիտոյքները կը հոգար Հ. Բ. Ը. Միութիւնը.

Ֆրանսացիները երբոր գրաւեցին Կիլիկիան, գաղթականացի ժողովուրդը փոխադրեցին հոն եւ խոստացան ստեղծել անկախ Կիլիկիա մը, բայց յետոյ խաբեցին Հայերը.

Բոր-Սայիտի որբանոցը փոխադրուեցաւ Մերսին. ընդարձակ խան մը նորոգուելով վերածուեցաւ որբանոցի. Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Մերսինի մէջ իր որբանոցէն զատ ունէր հիւանդանոց, դարմանատուն, արհեստանոց եւ մարդասիրական գետնի վրայ ըրաւ իր կարելին, որ երախտագիտութեան արժանի է.

Տասը հազար ժողովուրդ, որ 1915ի պատերազմի ամբողջ ընթացքին ապրեցաւ այդ աւազուտին վրայ, ինչպէս որ Իսրայէլացիները Եգիպտոսէն ելլելէ վերջ ապրեցան Սինայի անապատին մէջ, այժմ, այդ անծայրածիր աւազուտին վրայ կառուցուած է Բոր-Ֆուատ արդիական քաղաքը.

ՄԱՇՏՈՑ Ա. ՔՀՆՑ. ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ
Հոգեւոր Հովիւ Զահլէի Հայոց

1 Փետր. 1960

(Տես «Մուսալեռ» պարբերական, էջ 78, 1960, Պէյրութ).

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

ՏՈՔԹ. Մ. ՍԱԼՔԻՒ

(Տոքթ. Արամ Սահակեան)

Քանի մը յուսախաբութիւններ ալ Բարեգործականի ստանձնած դպրոցական պաշտօնէի, ընկերու, դաստիարակներու, հագուստի, եւայլն մասին. Անճիշդ գաղափար չտալու համար, միայն իմ տնօրէնութեանս շրջանին գործունէութեան կ'անդրադառնամ.

Պաշտօնի ձեռնարկելէս քիչ ետք երազուած եղեգնապատ շէնքերը շինուեցան հետզհետէ. Ասոնց մէջ կարեւորը մեզի համար Արհեստանոցն էր՝ կօշկակարութեան, ատաղձագործութեան ու դերձակութեան ճիւղերուն յատուկ, ուր կարելի եղաւ ձեռական աշխատութեամբ զբաղեցնել Մասնաւոր կարգի յետամնաց եւ չափահաս աշակերտներէն շատերը. Բարեգործականը հայթայթեց նիւթ, գործիք եւ վարպետ, մինչեւ այն ատեն որ ան փոխադրուեցաւ Ամերիկեան Կարմիր Խաչի Վարչութեան, որով Գաղթ. Վարչութեան որոշ, Արհեստանոցի ընդարձակման համար կառուցուած շէնքերը յատկացուեցան դպրոցի. այսպէս հետզհետէ հին վրանները տեղի տուին նոր շէնքերու.

Այս առթիւ մասնաւոր երախտագիտութեամբ յիշելու պարտք կը զգամ Գաղթ. Վարչութեան Ընդհ. Քննիչ Մր. Ռ. Հոլմգրենը՝ որ վարժարանին հանդէպ ունեցած իր գնահատութիւնը ապացուցեց շարունակ քաջալերանքով, ինչպէս նաեւ շէնքերու շինութեան եւ նորոգութեան, [illegible] վրաններու հայթայթման եւ այլ շատ մը պէտքեր հոգալու մէջ իր ընձեռած դիւրութեան եւ օգնութեան առանձին պատրաստակամութեամբ մը, ամէն անգամ որ տնօրէնութեան եւ կամ Բարեգործականի միջոցով իրեն դիմում եղաւ.

Դարձեալ պաշտօնավարութեանս առաջին ամիսներուն Բարեգործականի Կեդր. Վարչութիւնը մասնաւորապէս ղրկեց աւելի՝ 1100ի մօտ երկսեռ աշակերտները համազգեստով հագուեցնելու խնդրանքին, Տիկ. Վ. Արշարունի անձնուիրութեամբ ստանձնեց անոնց պատրաստութիւնը, իսկ յաջորդ տարիներուն, Կեդր. Հանդերձարանին աշխատաւոր տիկիններու ջանքերով պարբերաբար նորոգեց մանուկներու մաշած զգեստները, իր կարգին աժանագինի հետզհետէ զգեստ տալով տարազը աշակերտներու զգեստաւորման։ Վերջին անգամ «Միութեան» Փոյ Սիրունը կարգով 210 տղայոց համազգեստներ էր որ գլուխ հանելու յաջողեցաւ։

Պաշտօնավարութեանս առաջին ամիսներուն իսկ ամսաթոշակի զգալի յաւելում ունեցան բոլոր ուսուցիչները։

Յաջորդ տարիներուն անոնցմէ ոմանց ամսաթոշակը, միեւնոյն տարուան մէջ, երկու երեք անգամ գնահատական յաւելում կրեց, եղած խնդրանքին վրայ. իսկ զիջողի թաղուածին՝ ընդհանուր կերպով. անանկ որ կարելի է ըսել թէ՝ հազուագիւտ բացառութեամբ անոնց ամսաթոշակները կրկնուած էին վերջին անգամ, բաղդատելով պաշտօնի կանչուած պահուն անոնց վճարումներին։

Ուրախալի էր որ դէթ չէր ուրացուած թէ՝ նախորդէն եղած դպրոցական 65 ոսկիի պիւտճէն, այս տնօրէնին օրով, բարձրացած էր 220 եգիպ. ոսկիի։

Բնականաբար դասագիրքերու պէտքը զգալի պակաս մըն էր։ Բայց զոյգ ալ անդրադարձէք ինծի հետ թէ՝ Գահիրէի Գալստեան ու Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանները՝ որ միասին 400-500 երկսեռ աշակերտներ ունէին, բայց տարեկան քանի մը հազար ոսկիի ելեւմուտով ապահովուած եւ հայթայթման աւելի նպաստաւոր պայմաններու տակ, սակայն միեւնոյն տագնապին մատնուած էին՝ պիտանի դասագիրքերու հայթայթման իրենց հետապնդումին մէջ։

Հազարաւոր աշակերտներ եւ տակաւին պէտք է ըսել թէ բախտաւորաբար գրենական միւս պէտքերն առատ կերպով կը մատակարարուէին (գրքապանակ, գրչեղէն, թուղթ, տետրակ, մատիտ, մելան, գծագրութեան գործիքներ, մանկապարտէզի պիտոյքներու յատուկ խաղալիք, եւայլն)։

Իսկ ինչ որ կը վերաբերի այս ամէնուն մէջ, իրր սուր մեղադրանք, շէնքերու շինութեան, նորոգութեան եւ կահ-կարասիի գրենական պիտոյքի ու յանձնարարուած ուսուցիչներու ռոճիկներուն ծածկման եւ յաւելման համար, դրամագլուխներէն շատ աւելի զգալի ու ճիշդ տեղը՝ պահանջկոտութիւն ունեցողը՝ այս ամէնուն սպասախանդաւառ եւ պէտքին ամենօրեայ կարեան զգալով անտարբերութիւնն էր, որ ամէնէն պէտք ըլլալով բնակչութեան կերպով։ Քէլ մը ըլլանհայթայթութիւն, որուն աւելորդ պարագաներու անդրադարձման, պահ մը կու տար համբերատար պահելու մեզ եւ այլազան պէտքերը գործածելու մինչեւ մը հասցուիլ։

Այսպէս նկատի ունենալով Համաշխարհայինին հետեւանքով ստեղծուած պատերազմական վիճակը, վաճառականական հաղորդակցութեանց խզումը, ապրանքաց եւ ընտանեկանութիւններու նուազումը, մեծ թանկութեան գոյացումը, բաւականաչափ վարձերու եւ գործատուներու պակասը, գաղթականներու՝ անհանգիստ, բացառիկ վիճակը, գաղթական վարչութեան, յետոյ զինուորական իշխանութեան ու Թաղկորդականին միջեւ եղած պայմանագրական յարաբերութիւններն ու խնդրական արտադրութիւնները, յանկարծ եւ հետզհետէ զինուորական տարրերու պէտքերուն անմիջական զինուորումը, եւն. եւն. նկատառելի պարագաներ էին մեզի համար նուազ խոստացական դառնալու։ Տեսանք թէ Վարժարանին եւ Որբանոցին շէնքերուն ստանիքը ծախսելու համար իսկ ձեռքով Անգլիկեան Կայսեր Զօրքի Վարչութեան վճարուած 200 եգ. ոսկին 3 ամիս յետոյ մեզմէ գործածուեցաւ։

Ամէն պարագայի տակ Դպրոցական Տեղեկագրի քաղուածքը պիտի չընեմ հոս եւ ոչ ալ մեր հասկցած ռուսականը Թաղկորդականին ու անոր «Միութեան» Վարժարանին շուրջ։ Սակայն փաստականութիւններով եւ երկարօրէն պահուած ըղձութիւնները վերջ ընդունուելով ալ չարաչարուելու չէ շարունակ։

Ու փորձուեցայ ընդլայնելու այս քանի մը նախաձեռնութիւնները, «Միութեան» Վարժարանի համար ունեցած նախանձախնդրութեամբ ու անոր խոստացած աշակերտութեան ներքին մէջը, այլազան չեմ պատասխաններու՝ անտառագիր, ժամկանանու, թշնամանք ու չարամիտ խնդրողական գրութեանց, – վստահաբար դրական ճիգ մը որ կը մշակուի անփութօրէն։

Արհամարհելու չէ թէ՝ «Զուգադիպութեան» ամենայն քաղաքականութեանն էր. անգլիական առանց՝ լաւ խորհրդատու մըն է փորձառութեան մէջ եւ փոխանցել տալով մը՝ անդրկապութեան տակ։ Ան կ'ըսէ որ մարդ ըլլալ տակի խոհական, զարդաստան, անհոգութեամբ եւ ըղջալ, ձեռնհաս՝ իր գաղտնիքներուն մէջ ու պարկեշտ իր զբաղմունքներուն տակ։

Անկեղծօրէն, Հայկական Զորաթաղայի կեանքին նուիրուած ձեր այս գիրքը կը հետաքրքրէր զիս։ Դուք որ «Ձեր Ռուբէնի կեանքին մէջ իսկ արմէջերը որոնելու համար ճգնած էք ճանչցնել ու սիրցնել ձեր գործը, որով կրնայիք ըսել թէ՝ շատ ուսումնասիրելի դէմքեր, դէմքերու որոնց հերոսութիւններուն այն «Միութեան» հաղորդուող աշակերտներուն մէջ ալ, եթէ ուզէիք հետազօտել ու կիսակատար ծանօթութիւններով չգոհանալ։

Անոնք իրենց ծննդավայրը երբ կը մեկնէին հիմա Հայաստան ու Հայրենիք, ուսումնական ու զարգացած, բարեկիրթ, քաղաքավար ու խանդավառ, շատ անոնց որ էին չորս տարի առաջ երբ հոն հասան, կ'արժէր որ ձեր գիրքն ալ խօսէր, խանդավառէր ու ալեկոծէր՝ անոնց դասերով եւ դասարաններով, խաղերով ու երգերով, յոյսերով ու յոյզերով՝ որ հայ մանուկին ու պատանիին էին։

Հայկ. Լէգէոնի տեղակալ Ժ. Տէրմանեան, բազմաթիւ հայ կամաւորներու եւ իր կողմէն, ի սէր անոնց, յիշատակագրելի հրճուանքով մը. «Ուրեմն հայ կամաւորին ըրած գործունէութիւնները չեն եղեր զուր...»։

Տոքթ. Արամ, կը սիրէի որ գոնէ ալ մնայուն յարգանքով գալիք այդ նորահաս սերունդին առիթ տայիր հերոս եղբայրներուն պատմութեանց իրր ուղեցոյց, պահ մը փոխ առնելով անմահն Վ. Հիւկոյի գրիչը՝ արձանագրելով. «Եւ երբ անցնիք գիւղէ մը խոնարհ խրճիթին առջեւէն ու հանգիստ մատուռի մը, պահ մը կանգ առէք հոն ու ողջունեցէք զայն, զի մատուռը ապաստան է, ապաստան հաւատարմութեան է»։

Ձեր անկեղծօրէն

ՄԵՍՐՈՊ Գ. ՃԱՄԿՈՉԵԱՆ
Տնօրէն Ժողովին «Միութեան» Վրժ.-ի

1920 Փետր. 18, Աղեքսանդրիա

* * *

«Միութեան» Վարժարանի ուսուցչական խումբին մաս կազմած էին՝ Մկրտիչ Զուլֆիկեան, Համազասպ Փանոսեան՝ գեղագրութիւն, Գէորգ Գասպարեան՝ մարզիկ աշակերտները, մարզանքի ուսուցիչ՝ Այնթապցի Ցարութիւն Մոմճեան (1898–1960), Բժիշկ Միսաք Տամլեան եւ իր կինը Վեհանոյշ։

«Միութեան» Վարժարանի երկսեռ աշակերտութիւնը, բաղկացած էր մեծ մասամբ Կիլիկիոյ եւ Հայաստանի 65 քաղաքներէն ու գիւղերէն բերուած եւ մայրենի լեզուին անգիտակ, թրքախօս եւ արաբախօսներէ։ (Տես Տեղեկագիր Հ. Բ. Ը. Միութեան 1916–1918, էջ 107։ Հրտ. Գահիրէ)։

1916ին կրթական ծրագրին մէջ նշուած է երգ, մարզանք, կրօնական սկզբունքներ, մայրենի լեզու, ֆրանսերէն, անգլերէն, Ազգային պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, գծագրութիւն, բնագիտութիւն։

Կրթական Որբախնամ Յանձնախումբի կազմը. Թորգոմ Եպս. Գուշակեան, Մամբրէ Ծ. Վրդ. Սիրունեան, Տէր եւ Տիկին Առաքել եւ Նեվրզի Նուպար Պէյ, Վահան Մալէզեան, Հայկ Ճանիկ Զադէր։

Գործադիր Յանձնախումբ. Սօֆի Մանուկեան, Բժ. Գէորգ Սերոբեան, Նազարէթ Ազազարմ, Բժ. Միսաք Տամլեան, Լեւոն Ասատուր, Արտաշէս Նաւասարդեան, Արմենակ Մալումեան, Թովմաս Սեւլենդեան։ (Տես «Միութիւն» պաշտօնաթերթ, 1916, թիւ 49 եւ 1917 թիւ 56։ 57, 60)։

Տնօրէն Համբարձում Երամեան, երբ անօրէնի պաշտօնին կոչուած է «Միութեան» Վարժարանի, 3 Փետր. 1916ին, կազմակերպած է մանկապարտէզ եռամեայ շրջանով եւ զուգընթաց դասարաններով։ Նախակրթարանը քառամեայ յաջորդով մանչերու եւ աղջիկներու բաժին զուգընթաց դասարաններու բաժնուած 24 կարգ վերնադասարաններու։

1916–1917ի Ուսուցչական խումբը. Հմայեակ Գրանեան՝ Մշեցի, փոխ-տնօրէն դպրոցի եւ դասատու, միանգամայն նիւթական մատակարար հաշիւներու։ Ցարէթ Իսկէնտէրեան՝ Սուէտիացի, Սեդրակ Ալիխանեան՝ Փոլսեցի, Գէորգ Զօրաննեան՝ Աղեքսանդրիացի, մարզանք. Առաքել Հովիւեան՝ Երզնկացի, Հրաչեայ Փէհրիկեան՝ Վանեցի, Երուանդ Տամպլէրէկեան՝ Ատանացի, Վահան Ղօնջէկեան՝ Բինկէնցի, Օր. Վարդուհի Մոլլաէեան՝ Չմշկածագցի, Մկրտիչ Ղազիկեան՝ Սեբաստացի, Թեղամ Թէզէլեան՝ Ակնցի, բոլորն ալ բաւական հմուտ հայերէնի եւ ֆրանսերէնի, ոմանք ալ նաեւ անգլերէնի։ (Տես Յուշարձան Վան-Վասպուրականի, Բ. հտ., էջ 300, գրեց Հ. Երամեան)։

Աղջկանց բաժինի մէջ Տիկին Վիքթորիա Արշարունի, Օր. Աննա Սիրաքեան, Անժիլ Պէրպէրեան, Օր. Մարիկ Ճէրէճեան։

Կրթական ծրագրին գործադրութեան մասին՝ Վանեցի դաստիարակ Համբարձում Երամեան հետեւեալը փոխանցած է գործադրելու դպրոցէն ներս. «Պիտի ունենար քանզի ոչ միայն ընդհանուր մայրենի լեզուի ուսուցման եւ առանձին կրթութեան, հարկազդուրելով [illegible] և թէ ընէն ուսուցիչները մաքուր հայերէնով խօսիլ և խօսեցնել։ Սուէտիոյ տղաք ու հասարակ մէջ էին ամէն ուսման, մասնաւոր երգի թուաբանութեան և [illegible] մարզանքի մէջ։ (Տես Յուշամատեան Վան-Վասպուրական, Բ. հտ., էջ 360-362, Հրտ. 1929 Աղեքսանդրիա, գործ Հ. Երամեանի։ Տես նաև «Միութեան պաշտօնաթերթը», 1917, թիւ 56, էջ 18)։

ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Նախաձեռնութեամբ Սուէտացի երիտասարդներ Գ. Շաքոյեանի, Մ. Շէրպէթճեանի, Մովսէս Տէր Գալուստեանի, Յ. Աղաւնեանի և գործակցութեամբ Պատուելի Տիգրան Անդրէասեանի և և Բ. Միրախանեանի, 1915 Նոյեմբեր 30ին կազմուած էր Լսարանական Յանձնախումբը։ Նպատակը՝ հաստատել երեկոյեան լսարան մը, ուր դասախօսութիւններ և բանախօսութիւններ Սուէտիոյ գաւառաբարբառով, հայերէն և նաև թուրքերէն լեզուով, մասնակցութեամբ Սուէտիոյ ուսուցիչներուն. Պատուելի Տիգրան Անդրէասեանի։

1916ին Վանեցի Համբարձում Երամեան երբ վերատեսուչ ընտրուած էր «Միութեան» Վարժարանի, կազմակերպած է – Կիրակի ցերեկեայ լսարան – հայերէն լեզուով և երգերով. «Սուէտացիք յարգեցան ասոր և նախընթացներին ազգային հարազատ լեզուն, որով Պատուելի Տիգրան Անդրէասեանի լսարանը յաջողեցաւ»։

1919 Մարտ 30ին կազմուած էր լսարանական Յանձնախումբ մը հետևեալներէ. Յ. Բարեխնամեանէ, Մ. Թորիկեանէ, Վ. Կարապետեանէ և Կարապետ Եանիկեանէ։ «Միութիւնը» փակուած է 16 Յուլ. 1919ին։ (Տես Յուշամատեան Վան-Վասպուրական, Բ. հատոր, էջ 356, հեղ. Հ. Երամեան, տպագր. 1929, Աղեքսանդրիա)։

ԲՈՐ-ՍԱՅԻՏԻ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԻ Հ. Բ. Ը. Մ.Ի ԱՅՐԻԱՆՈՑ-ՈՐԲԱՆՈՑԸ

Պաղտատէն՝ Բոր-Սայիտի գաղթավայրը փոխադրուած և Հ. Բ. Ը. Միութեան փոխանցուած տարագրեալներուն մէջ կը գտնուէին այրիներ և աղջիկներ, որոնց թուրք հարեմներուն կամ արաբ պաշտպաններուն ձեռքէն խլուած, զոր թշուառութիւնը մաշեցուցած էր, կարելի չէր անոնց իրենց բախտին թողուլ։ [illegible] թիւով 90, կազմակերպուած է Այրիանոց-Աղջկանոց մը 1919 Ապրիլին, տեսուչ հովիւ Չէյթունցի Յակոբ Քհնյ. Սավեանը, վերատեսուչ՝ Տիկին Նեւրիկ Սէֆէրեան, Աղջկանոցի հսկիչ՝ Տիկին Աղաւնի Սանտուրճեան, մասնաւոր հոգածութեան առարկայ ըրին ասոնց առողջական վիճակը բժիշկներ Սարեան, Արամ Մահուեան (Մ. Սալլի) և Վ. Տաղչեան։ (Տես Հ. Բ. Ը. Մ. 1916–1919, Տեղեկագիր 1923ի)։

Այրիանոց-Աղջիկանոցի տնօրէնութիւն, ուսուցչութիւն և պաշտօնէութիւնն է 1918–1919.

Տնօրէն Մամբրէ Եպս. Սիրունեան, ուսուցչուհիներ՝ Օրիորդներ Զարուհի Տիրոյեան, Վերժին Աճէմեան, Նուարդ Մահտեսեան, Հայկուհի Պէրյեան, Արուսեակ Տէլէեան, Հայկուհի Հայկազեան. Տիկիններ՝ Գ. Լէֆէեան, Մ. Գալուստեան, Ե. Շարապեան, Մ. Տէր Յակոբեան, Մ. Լէնկեան, Գ. Կէօգճեկեան, Բ. Գիզալեան, Մ. Փիլիպոսեան, Երէց Ե. Սէֆէրեան, Խարբեան։ Ուսուցիչներ՝ Արամ Սաղաբեան, Մուրատ Մուրատեան, Կարապետ Մանուկեան, Լևոն Սարգիսեան, Յակոբ Մալեան, Մովսէս Փափազեան։

Բոր-Սայիտի հայ գաղթակայանի ժողովուրդը 1919 Նոյեմբերէն սկսեալ մեկնած է։

ԲՈՐ-ՍԱՅԻՏԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱԿԱՅԱՆԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑԸ

1915 Նոյեմբեր 24ին Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ Բոր-Սայիտ ղրկուած են Հայկ Խաչիկեան, Պետրոս Զաքարեան, Կարապետ Քէչեան և Մ. Քէմհաճեան, և կազմակերպած են տեղւոյն Արհեստանոցը, ընդհանուր տնօրէնութեան ներքև անգլիացի Մըսթըր Րէյնոլտի, Արհեստանոցի վարիչը նշանակուած էր երկրաչափ երիտասարդ Գաղոս Լէթմէջեանը։ Երկու վրաններու տակ՝ սանտրի արհեստանոց մը, մանարան մը ձեռագործարան մետաքսեայ շղարշներու բաժինով, կարի արհեստանոց մը՝ 35 կարի մեքենաներով և 250 արհեստաւորուհիներ, որ կազմակերպուած էին 1915 Հոկտ. 26ին Տէր և Տիկին Արամ Աբրահամեանները, գործակցութեամբ Օր. Ա. Աբրահամեանի։

1917ին Արհեստանոցի մէջ հաստատուած էին նաև ատաղձագործութեան, կօշկակարութեան և դերձակութեան բաժինները։ (Տես «Միութեան պաշտօնաթերթը», 1917, թիւ 60)։

Յանձնախումբը Բոր-Սայիտի գաղթակայանին համար կազմուած 1915 Սեպտ. 21ին. Բժիշկ Եդուարդ Արշարունի, Տիկին Վիքթորիա Արշարունի, Օր. Սելեան, Պետրոս Սելեան, Տիկին Միսաք Մասրուֆ, Օր. Ռօզ Գուլֆայեան, Տէր եւ Տիկին Գանանեան, Պր. Գուլֆայեան։

1915ին աշխատ կազմուած էր Տիկնանց Յանձնախումբ մը՝ փոքրերուն զգեստ կարելու համար, հետեւեալ տիկիններէ. Տիրուհի Սերոբեան Պետրոս, Բժ. Կըզըլ-Ալթին Սիմոնեան, Տիկին Հրանդ Գալճեան, Մաթիլտ Ճարճեան, Օրդ. Ֆոթինէ Մալըզեան, Վերժին Մալըզեան, Արուսեակ Առաքելեան, Սէրվաճեան, Ա. Փափազեան, Լ. Զարմայճեան, Թուրշուճեան, Սէֆէրեան, Բրուտեան, Սինանեան, Աւետիսեան։ (Տես «Միութիւն», 1915, թիւ 45, 47)։

Փոր-Սայիտի վրանաքաղաքի առողջապահական եւ բժշկական կազմերը. 1916 Հոկտ. 7ին գաղթակայան հաստատուած են Բժ. Յովհաննէս Տէօվլէթեան եւ հիւանդապահուհի Աննա Սիրաքեան, նախապէս 1915 Սեպտ. 21ին Եգիպտահայ Կարմիր Խաչի կողմէ պատուիրակութիւն մը գացած է վրանաքաղաքը. բժիշկներ Արշակ Տէր Մարգարեան, Պետրոս Սերոբեան 1871–1937, Ղազարոս Արթինեան, հիւանդապահուհիներ Օր. Պաթմանեան, Օր. Ազնիւ Պէրպէրեան, Մարի Յովհաննէսեան, Օր. Մարի Թաշճեան։ Հիւանդապահներ՝ Եդուարդ Թոքաթլեան, Ղազար Գալէնտէրեան, Հայկ Նիկողոսեան, Թադէոս Խմիրճեան, Յ. Փափազեան։ Հայ Կարմիր Խաչի բժիշկներ՝ Արամ Սահակեան եւ Յարութիւն Պայրամեան։ (Տես «Միութիւն», 1916, թիւ 49)։

1917 Հոկտեմբերին Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց Յանձնախումբ մը կազմուած էր Առաջնորդութեամբ Տիկ. Նէվզէլի Առաքել Պէյ Նուպարի Գահիրէի Հանգերձարանի գործունէութեան համար, թէ՛ Գահիրէի եւ թէ Աղեքսանդրիոյ զննման եւ առաքման, զոյգ մասնախումբերը ղեկավարուած էին Տիկ. Միհրան Ղազարոսեանը եւ Տիկ. Սաթենիկ Ճանիկ Զագըր, որ Պաղեստին, Սուրիա եւ Փոր-Սայիտ ղրկած են նոր 32281 կտոր հանդերձեղէն. 19755 կտոր կարուած ճերմակեղէն եւ զգեստ, 259 կտոր նոր վերմակ, 12367 փոքր ու մեծ անկողինի ծածկոց, անձեռոց եւ կերպաս։

Փոր–Սայիտի հայ գաղթակայանի բնակչութեան մարդահամարը.

1915՝	4404 անձ
1918՝	5770 անձ
1919՝	8144 անձ

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ՓՈՐ-ՍԱՅԻՏԻ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԻՆ ՄԷՋ

1915 Յուլիսի վերջերը, Գահիրէի մէջ բոլոր յարանուանական, քաղաքական, կրթական եւ կուսակցական հաստատութիւններուն խորհրդակցութենէն ետք, հիմնուած է Եգիպտոսի Հայ Կարմիր Խաչը, որուն առաջին վարչական անդամները կ'արտացոլեն հետեւեալը.

«Եգիպտոսէն մինչեւ Կիլիկիա, մեր հայրենի բնակչութիւնները ահաւոր գաղթականութեան մը կամ անվերջ արհաւիրքներու մատնող պատերազմը, ինչպէս արտասահմանեան մեր բոլոր գաղութներուն նոյնպէս եւ Եգիպտահայերուն առաջին օրէն թելադրած էր եղբայրական օգնութեան բնական նուիրական պարտականութիւնը»։

1915 Սեպտեմբերին)) Սեպտ. Եգիպտահայ Կարմիր Խաչը Փոր-Սայիտի հայ վրանաքաղաքին մէջ չորս տարի արդիւնաւոր գործունէութիւն մը ունեցած է։ Ահա այդ գործունէութեան ժամանակագրութիւնը.

«Հայ Կարմիր Խաչը կարեւոր դեր մը ստանձնած է Եգիպտահայ գաղութին հասարակական կեանքին եւ հայրենանուէր ձեռնարկութիւններուն մէջ»։

Հայ Կարմիր Խաչի Գահիրէի Վարչութեան ներկայացուցիչն էր բժիշկ Եդուարդ Աշճարեանի, որ Փոր-Սայիտի քաղաքի կառավարական բժիշկի պաշտօնը ստանձնած էր։

Հայ Կարմիր Խաչի առողջապահական Ա. խումբը գաղթավայր գացած է. Բժ. Արմենակ Զէօրիկեան Քէսապցի, հիւանդապահուհիներ՝ Օրդ. Ռօզ Պաթմանեան, Ազնիւ Պէրպէրեան, հետեւեալ պաշտօնի կոչուած են՝ Բժ. Յովհաննէս Տէօվլէթեան, հիւանդապահուհիներ՝ Յասմիկ Տիլլէքեան, Տիկ. Ճաքարեան, օրիորդներ Ա. Թաշճեան եւ Աննա Սիրաքեան, Օր. Եկուեան, Օր. Թագուպաճեան, Օր. Քրիստին Գարաեան, Տիկին Մարի Յովհաննէսեան։

Գահիրէի Հայ Կարմիր Խաչի Տիկնանց Կեդր. Յանձնախումբի Ատենապետուհին՝ Տիկ. Մարգրուհի Ա. Նուրեանը անձնուիրաբար մեծ գոհողութեամբ չորս տարի ծառայած է գաղթակայանի մէջ, ինչպէս նաեւ Տիկիններ Ա. Տէմիրճեան, Միհրանոֆ, Տիկ. Եդուարդ Ֆէրմանեան։

Հայ Կարմիր Խաչի Աղեքսանդրիոյ՝ Արշակ Ֆէրմանեան՝ ներկայացուցիչն էր օտարներու մօտ, ինչպէս նաեւ Թորգոմ Ֆիլէնկեանը, Արտաշէս Նուրեան եւ Սելեան եղբայրները։

Բժիշկ Յովհաննէս Տէվլէթեան, շրջանաւարտ գերմանական բժշկական համալսարանէն, երկու տարի ծառայած է գաղթավայրի ժողովուրդին եւ Հայ Կարմիր Խաչի անունը բարձրացուցած է օտար վարչութիւններու մօտ, եւ պատուաւոր դիրք մը գրաւած ու մնացած [illegible], [illegible]։

Հայ Կարմիր Խաչի բժիշկ Մինաս Շամլեանը ծառայած է գաղթավայրի հայ ժողովուրդին։ 1918 Ապրիլին բժիշկ նշանակուած է Բժ. Արամ Մանուկեանը (1890–1968) եւ Բժ. Յակոբ Գույումճեանը։ Հիւանդապահուհիներ՝ Մանուշակ եւ Մաթենիկ Զարքանեանները, Նազելի եւ Հայկանուշ [illegible]ները, Զանազան Վարդանեան, Զուարթ Արզումանեան, Մարի Յակոբեան, Մանուշակ եւ Մարիամ Սեփերեանները, Զարուհի Թումանեան։ Գլխաւոր հիւանդապահուհիներ՝ Օրդ. Աննա Սիրունեան, [illegible] Եփրեմեան, Ազնիւ Պիրուզեան, Տիկին Մարի Յովհաննէսեան։ Կամաւոր աշխատողներ՝ Օր. Մարի Թաշճեան, Ամերիկեան Կարմիր Խաչի կողմէ հիւանդապահուհի Օր. Արուսեակ Թուլումճեան եւ Օր. Քրիստինէ Յովհ. Գույումճեան։ Բժիշկներ՝ [illegible], Օր. [illegible], Օր. [illegible], Հոլանտէյ եւ ուրիշներ։

Ամերիկեան Կարմիր Խաչը հայ գաղթավայրին մէջ իր գործունէութիւնը բերած է առաջին օրէն սկսեալ։ Գահիրէէն իր ներկայացուցիչն Միսթըր Թրոպինկի միջոցաւ։ (Տես Ակնարկներ եւ խոհականներ հայ վրանաքաղաքի տարեգրքը, 1920, պատ. Մ. Սալբի, արտ. Ա. Գասպարեան, Աղեքսանդրիա)։

1915 Հոկտեմբեր 7ին վրանաքաղաքի ժողովուրդին բաժնուած էին 850 [illegible], Գահիրէի Հայ Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերակցութեան ներկայացուցիչին միջոցաւ։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊՈՐ-ՍԱՅԻԴԻ «ՍԻՍՈՒԱՆ» ՈՐԲ-ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Պոր-Սայիդի «Սիսուան» Վարժարանի հայ որբերու խումբը 1916 Յունուար 5ին, գաղթոցի մարզանքի ուսուցիչ Մեսրոպ Աղեքսանեանի եւ անգլերէնի ուսուցիչ Գր. Բէյլերեանի նախաձեռնութեամբ, որոնք առաջը մարզած են շաբաթը երեք անգամ, զինուորական մարզանքներով, որոնց թիւը եղած է հարիւր, ծանօթ «Սիսուան սկաուտ» անունով։

«Սիսուան» հնագոյն սկաուտ ընկերակցութեան պատուակալ նախագահութիւնը ստանձնած է Պոր-Սայիդի անգլիական հիւպատոս՝ Պր. Ճ. Ֆրիման, իսկ ուսուցչական խորհուրդի անդամներն էին՝ Մըթըր Գ. Հ. Բէյլերեան, Բժ. Եղուարդ Աբրահամեան, Բժ. Յովհ. Տէվլէթեան, «Սիսուանի» անօրէն Մեսրոպ Ժամկոչեան եւ փոխ-անօրէն Հմայեակ Դրանեան եւ ուսուցիչ Մեսրոպ Աղեքսանեան։

1917ին հանգանակուած է Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ կազմուած վերաշինական Խորհուրդը 100 եգ. ոսկի գումար մը եւ այդ գումարով պատրաստուած է հանդերձանք այդ համար դաշտ, կօշիկ եւ գլխարկ եւ 1917 Յուլիս 10ին կազմուած է «Սիսուան» դպրոցական սկաուտներու ընկերակցութիւնը, նպատակը՝ պատանեկութեան մարմին մէջ ներարկել ազգասիրական գաղափարներ եւ առողջապահական վարժութիւններ սորվեցնել։

1917–1918 շրջանին մարզիչի պաշտօնը ստանձնած են Պր. Թէքիրլեան եւ Պր. Տրոլըր։ 1918 Նոյեմբերին պաշտօնի կոչուած է իբր մարզիչ՝ Համազասպ Փանոսեանը հայ որբերու խումբին։ Փանոսեանը հիմնովին բարեկարգած եւ վերակազմած է հետեւակներու խումբը. այս շրջանին հայ որբերու թիւը բարձրացած է 220ի, բաղկացած «Սիսուան» դպրոցի եւ Որբանոցի-Վարժարանի աշակերտներէն։ Համազասպ Փանոսեան մարզիչը վերջացնելով արդէն կազմած է մարզական Ֆութպոլի խումբեր, «Արարատ», «Արամազդ», «Ծաղիկ» եւ «Սիսուան» անուններով, 1960 [illegible] դիտանելով։

Հ. Փանոսեան՝ պաշտօնին սկիզբը՝ առաջին օրէն իսկ ցոյց տուաւ իր կազմակերպչական կարողութիւնը, մարզանքներու առեն հայերէնը եղաւ հայ որբերու լեզուն, քանիցս տարբեր մրցախաղերուն ապացուցանելով իր արժէքները եւ պատուաւոր ըմբռնելու կարողութիւնները»։ (Տես «Միութեան» պաշտօնաթերթը, 1916, թիւ 50, 51, 1917, թիւ 57 եւ նաեւ Ակնարկներ եւ խոհականներ Պոր-Սայիտ վրանաքաղաքի, էջ 193, Մ. Սալբի)։

1918–1919 դպրոցական տարեշրջանին, «Սիսուան» վարժարանը կառավարուած է անօրէն եւ փոխ-անօրէնով մը. ունեցած է 23 ուսուցիչներ, 33 ուսուցչուհիներ, աշակերտութեան ընդհանուր թիւը 2038, Մանկապարտէզի մէջ՝ 378 աղջիկներ եւ 432 մանչեր, Նախակրթարանի մէջ՝ 726 աղջիկներ եւ 402 մանչեր։ Հայ Աւետարանական աշակերտներ՝ 176, հայ կաթողիկէ՝ 104։

«Սիսուան» Վրժ.-ի աշակերտութեան մարզանքի ուսուցիչը եղած է Գէորգ Զաքարեան՝ Աղեքսանդրիայէն. ան իր մասին վկայութիւն մը

Սուէտացի խրախոյս, Հայաստ պատանիներէ կազմուած է հայ որբերու խումբը, նախաձեռնութեամբ «Միութեան» վարժարանի մարզանքի ուսուցիչ Գէորգ Չաքալեանի, ընկերակցութեան նըպատակը եղած է պատանեկութեան մարմին մէջ ներարկել ասպետական գաղափարները, ինչպէս նաեւ անոնց համար առողջապահական վարժութիւններ ստեղծել։ Գէորգ Չաքալեան ճանաչուած կարող մարզիչ մըն էր որ քիչ ատենուան մէջ մարզեց երկսեռ խումբերը։ «Միութեան» վարժարանի ուսուցիչ-ուսուցչուհիները, որոնք սորվելով իրենց կարգին փոքրիկներուն սորվեցուցին մարմնամարզական զանազան շարժումները։ (Տես էջ 180, Ալեակներ եւ խլեակներ Փոր-Սայիտի հայ վրանաքաղաքի տարեգիրքը, Մ. Սալբի, և «Միութեան» պաշտօնաթերթ Հ. Բ. Ը. Մ.-ի, 1917, թիւ 55, 57, 60)։

Հ. Բ. Ը. Միութեան «Միութեան» վարժարանը փակուած է 16 Հոկտեմբեր 1919ին, գաղթավայրի բնակչութեան Հայրենիք փոխադրութեան պատճառով։ «Միութեան» վարժարանի ընդհանուր ծախք եղած է 7626 անգլիական ոսկի, 16 Հոկտ. 1915էն մինչեւ 30 Նոյեմբեր 1919։

Փորթ–Սայիտի 1915–1918 հայ վրանաքաղաքի Սկաուտներու Նուագախումբը։

ԹՈՎՄԱՍ ՍԵՒՅՈՆՔԵԱՆ

ԹՈՎՄԱՍ ՍԵՒՅՈՆՔԵԱՆ

Թովմաս Սեւյոնքեան ծնած է 15 Դեկտ. 1869ին Կեսարիա, զաւակը Գրիգոր Գարագաշեանի, ընտանիքը գաղթած էր Անիէն եւ հաստատուած Թոմարզա եւ ապա Կեսարիա։

Թովմաս իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Կեսարիոյ Ս. Լուսաւորիչ Ազգային գոլէջը 1878էն սկսեալ եւ վկայուած 1887ին։

1887-1888 դպրոցական տարեշրջանին օգնական ուսուցչի պաշտօնը վարած է մինչեւ 1890, տնօրէն Գալուստ Մարգարեանի օրով, Ս. Լուսաւորիչ վարժարանի մէջ։

1891ին մեկնած է Կ. Պոլիս իր ուսանողութիւնը շարունակելու համար եւ Ս. Փրկիչ Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ օգնական դեղագործի պաշտօնը վարած է մինչեւ 1896 թուականը։

Կ. Պոլսոյ մէջ 1897ին ամուսնացած է Օր. Արամանուշի հետ, դուստրը Վասպուրականցի քահանայ Թէոդորեանի, ապա Արքեպիսկոպոս Փարիզի Հայոց եկեղեցիին եւ Առաջնորդ։ Ինքնազարգացումով կատարելագործած է ֆրանսերէնը եւ Կ. Պոլսոյ Ազգ. Վարչութեան Ուսումնական Խորհուրդին մօտ [illegible] քննութեան, ստացած է օգնական ուսուցչի վկայականը։

1898ի վերջերը քանի մը ամիս իր [illegible] աշխատած է «Բիւզանդիոն» Թերթի խմբագրատան մէջ։ 1898–1900 ուսուցչական պաշտօն վարած է իր ծննդավայրի Ս. Լուսաւորիչ Ազգ. գոլէջին մէջ։ 1908 Օգոստոսին դեր-տնօրէնի եւ մատակարարութեան հսկիչի պաշտօնը վարած է ձեռնհասութեամբ Կ. Պոլսոյ Ազգային Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցին մէջ։ 1912 Հոկտեմբերին հաստատուած է Գահիրէ, եւ Բժ. Նազարէթ Տաղաւարեանի հրաւէրով, Հ. Բ. Ը. Միութեան Գահիրէի Կեդրոնին դիւանապետի եւ արկղապահի պաշտօնը ստանձնած է։

1915ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդրոնական Վարչական Խորհուրդի որոշումով մեկնած է Պոր-Սայիտ։

1915 Սեպտեմբեր 25ին, Հայկական գաղթակայքի վրանաքաղաքի մէջ կազմակերպած է Հ. Բ. Ը. Միութեան «Սիսուան» վարժարանը եւ առժամեայ տնօրէն՝ պաշտօնավարած է մինչեւ 1916։ 1923ին հրաժարած է իր դիւանապետի պաշտօնէն եւ մինչեւ 1927 զբաղած առեւտուրով։

1927 Սեպտեմբերին հրաւիրուած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգային վարժարանի քարտուղարութեան պաշտօնին եւ փոխտնօրէն վարած է մինչեւ 1932 թուականը։

1933ին Գահիրէի Պէրպէրեան երկրորդական վարժարանի մէջ վարած է [illegible] ուսուցչի պաշտօնը։

Թովմաս Սեւյոնքեան երիտասարդութեան անդամակցած է Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Կ. Պոլսոյ մէջ, իսկ Գահիրէ 1919ին Ռամկավար Սահմանադրական կուսակցութեան անդամակցած է եւ 1934–1939 Գահիրէի մէջ Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան մէջ վարած է պատասխանատու պաշտօններ։

1926ին եւ 1930ին անդամակցած է Գահիրէի Թեմական ընտրողական ժողովներուն կազմին։ 1910 Նոյեմբերէն մինչեւ 1911 Օգոստոս իբր տնօրէն պաշտօնավարած է Հաճընի Հայկական երկսեռ որբանոցին։

1912ին հրատարակած է «Անցքին վարժէնները» գրքոյկը։ 1905ին Կ. Պոլսոյ մէջ հրատարակած էր «Վարժարաններ», զաւեշտային վիճակագրոյց գործը եւ 1947ին Գահիրէի մէջ հրատարակած է «Կիրասոն կամ ծննդավայրս» գրքոյկը։

Ահա պատուաբեր վկայութիւն մը Թովմաս Մեսրոպեանի մասին.

«Ի պատիւ կիլիկեան գաղթավայրի վարժարանին կազմակերպիչ եւ տաժանեայ անդրին Թովմաս Գարաբաշեան (Մեսրոպեան(, որուն պաշտօնակիցները որ յոյժ պերճախօս հերքմնագիրներ են, աջին-ձախէն յառաջ եկած գիտումնաւոր զրպարտութեանց դէմ, կը հաստատեն թէ՝ Տիար Գարաբաշեան ամենայն ձեռնհասութեամբ եւ կորովամտութեամբ կազմակերպած է ու վարած «Միութեանը», ի յայտ բերելով անխոնջ աշխատութեան եւ օրինակելի անձնազոհութեան ապացոյց մը»։ (Տես «Արեւ» թերթ, 12 Մայիս 1916, թիւ 145 եւ 13 Մայիս 1962, Գահիրէ)։

Թովմաս Մեսրոպեան մեռած է 16 Մայիս 1952 թուականին, Գահիրէի մէջ։

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԵՐԱՄԵԱՆ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԵՐԱՄԵԱՆ

Բօր-Սայիտի Հայկական գաղթավայրի Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան վարժարանի վերատեսուչ ընտրուած է Վանեցի աշխարհիկ Համբարձում Երամեանը 4 Յունուար 1916ին, ապա մանկավարժական արդիական գրութեամբ կազմակերպելու համար կրթական վերոյիշեալ յարկը, եւ պաշտօնավարած է մինչեւ 23 Սեպտեմբեր 1916 թուականը, փոխ-տեսչութեամբ Մշեցի Հմայեակ Գրանեանի։

Ահա Երամեանի ինքնակենսագրութենէն մաս մը.

Ծնած է Վան 1857ին, տասը տարեկանին կորսնցուցած է իր աչքին լոյսը ծաղկախտի պատճառով։ 17 տարեկան՝ ուսման չըլլալը տարուած է, եւ կը պատմէ հետեւեալը. «Ինն ամեայ մանուկ էի, երբ Խրիմեանց Հայրիկ հետ առանձնութեամբ մէկ գրասեղանի վրայ նստած՝ Սահատունեան Աւետիս վարժապետի քերականութեան անվերջ կանոնները կ'ուսնէինք. Խրիմեանց Հայրիկ մեր դպրոցի Յովսէփ Գեղեցիկն էր, անոր գէմքի եւ մազի գեղեցկութիւնը չունէր ոչ մէկ աշակերտ, մանաւանդ մազի կարմիրը։ Հայրիկ ընկերս, երբ դպրոցական գիրքերը թեւքին տակ՝ իր Վարդան եւ Ղուկաս եղբայրներուն հետ կէս ժամէն աւելի երկար ճանապարհ կտրելով, հետիոտն կու գային Յանկոյսներու Ս. Մարկոսեան վարժարանը ուսանելու։ Երամեան գերդաստանը որ Վանայ Արքետանեաց Ս. Յակոբ Թրքախուտն Թաղի քարեկեցիկ ընտանիք մը կը կազմէր։ Հայրս երբ Յանկոյսներու վարժարանէն հրաժարելով Ս. Յակոբեայ դպրոցը կը յաճախէր ընդունելու ուսանելու՝ ուսուցիչ Տիգրան Ամիրճանեանէն, որ Կ. Պոլսէն նոր ուսուցչութեան պաշտօնն ստանձնած էր, քանի մը տարի վերջը դպրոցին գաղութացը կ'աւարտէ, այնուհետեւ ուսուցանէ Ազգաց պատմութիւն, Ֆրանսերէն եւ Թուրքերէն լեզուի կանոնները իմացնել։

1877ին նախ որբանոց դպրոցը բացաւ Արմենեան թաղին մէջ, յետոյ փոխադրուեցաւ Կարմրավանքը։

Երամեան իր աչքերը դարմանելու համար գացած է Վիեննա, ուր վերադարձած է Վան եւ հիմնած Համբարձում Երամեան որբանոց-վարժարանը։

Հ. Երամեան ոչ միայն Վասպուրականի Հայոց դաստիարակ ճանչցուած է, այլ եւ անոր շրջակայ գաւառներուն յարմար ուսուցիչներ տալով, գրեթէ Հայաստանի ամենակարեւոր վայրերուն ալ ծառայութիւններ մատուցած է։

Այս պատճառաւ է որ Պոլսոյ Ազգային Պատկ. Ժողով. Վարչութիւնը տուած է ի նպաստ Երամեան որբանոցի հանգանակութիւններ ընել։ Եգիպտոսի Հայ գաղթականներ ալ իր համակրութիւնը ցոյց տալու համար Երամեան որբանոց վարժարանի հաստատութեան, ինքնաբերաբար նուիրելով այդ նաթէ կազմակերպելով մասնաժողովոյ բարեգործական աշխատանքով դրամներ, որոնք ապացոյց են թէ եգիպտահայ աղքատներ ալ գիտեն վարձատրել Ազգին անձնուիրաբար ծառայողներուն։

(Տես «Արշալոյս» լրագիր, 1903 Յուլիս 4, թիւ 382 եւ 384, Գահիրէ)։

ՀՄԱՅԵԱԿ ԳՐԱՆԵԱՆ

Հմայեակ Գրանեան ծնած է 1891ին Տարօն-Մուշի Գուրանդանի գիւղը, զաւակը Գարեգին Գրանեանի եւ Արմենուհիի։ Քերականը եւ Սաղմոսը ուսած է իր ծննդավայրին մէջ, հոն գիւղադպրոցին մէջ, «Նարեկ»էն քանի մը գլուխներ, Սահակ վարժապետէն (հայրը բանաստեղծ Մուշեղ Տարօնցիի)։

1902ին, իր ծնողքին հետ գացած է Իզմիր, եւ աշակերտած Մեսրոպեան Ազգային Վարժարանը, Թովմաս Գոյումճեանի տնօրէնութեան օրով։ Իր ուսուցիչներն էին. Գառնիկ Սարաֆեան, Աւետարանիկ Վարժապետեան, Յովհաննէս Տէրտէրեան, Գրիգոր Շահինեան, Կարապետ Նուպարեան, իսկ գրաբարի դասը առած է Եղիշէ Եպս. Դուրեանէ, Մեսրոպեան Ազգ. Վարժարանի մէջ։

1905 Մայիսին գացած է Երուսաղէմ եւ աշակերտած է Ս. Յակոբ վանքի Ժառանգաւորաց վարժարանը ու վկայուած 1909 թուականին։

Գրանեան վերադարձած է Իզմիր եւ հետեւած առեւտրական ակադեմիին 1909–1911 թուականը։ 1911 Հոկտեմբերին հաստատուած է Գահիրէ եւ Հ. Բ. Ը. Մ.-ի Գահիրէի դպրանոցին մէջ քարտուղարի պաշտօնը վարած է մինչեւ 1915 Նոյեմբեր։

18 Յունուար 1916էն 1919 փոխ-տնօրէն «Սիսուան» վարժարանի Բօր-Սայիտի վրանաքաղաքին մէջ եւ այն վարժարանի աղջկանց բաժնի տեսուչի պաշտօնները վարած է մեծ ձեռնհասութեամբ, վերատեսուչ Համբարձում Երամեանի օրով, իրեն գործակից ունենալով փոխ-տեսուչներ Հովիւեան եւ Ճամպէրճեան։

1919 Նոյեմբեր 21ին Հ. Բ. Ը. Միութեան ներկայացուցիչ գացած է Կիլիկիա, Մերսինի մէջ ընդունելու համար Բօր-Սայիտէն գացած որբերը։ 1920ին գացած է Տէօրթ-Եոլ քաղաքը Քէլէկեան որբանոցին մէջ 600է աւելի որբերուն տեղաւորման եւ խնամատարական ու կրթական գործը կազմակերպելու, իբր լիազօր պատուիրակ Հ. Բ. Ը. Միութեան։

1921 Դեկտեմբերին Ֆրանսացիները պարպած են Կիլիկիան։ Հմայեակ Գրանեան 1921 Դեկտեմբեր 30ին «Քէլէկեան» եւ «Միութեան» որբանոցներուն հազարէ աւելի աշակերտներով եւ պաշտօնեաներով տեղափոխուած է Իսկէնտէրուն։ 1922 Յունուար 6ին մանչ որբերը փոխադրուած են Պէյրութ, իսկ աղջիկ որբուհիները տեղաւորուած են Լիբանանի Աջլթուն գիւղին մէջ։

Հմայեակ Գրանեան 1922 Փետրուարին ընտանիքով հաստատուած է Պէյրութ եւ իբր ընդհանուր հաշուակալ աշխատած է Պէյրութի Սանթալէֆ քարիւղի ընկերութեան գրասենեակին մէջ, Միհրան Տամատեանի տնօրէնութեան շրջանէն ըսկըսեալ եւ ապա փոխ-տնօրէն այս հաստատութեան մինչեւ 1961 թուականը։

Հմայեակ Գրանեան 1911ին Իզմիրի մէջ անդամակցած է Ուսումնական Ազգ. Երգչուրդի կազմին։ 1922–1946 Պէյրութի մէջ գործակցած էր Հ. Բ. Ը. Միութեան տեղական մասնաժողովի եւ Կրթական Յանձնախումբերուն մէջ իբր Ատենապետ եւ Ատենադպիր, ան դժուարին պարագաներու մէջ ստանձնած էր իբր ներկայացուցիչ Հ. Բ. Ը. Միութեան Պէյրութի Փրանսական հոգատարութեան շրջանին եւ զինուորական կառավարութեան մօտ։

1936–1937 շրջանին Ատենապետ՝ նախապէս Կեդրոնական Յանձնաժողովին, որ ստեղծուած էր երբ Իսկէնտէրուն-Սանճաքի Հայութիւնը ապաստանած էր Սուրիա եւ Լիբանան։ Հ. Գրանեան 1945ին պաշտօնական Ատենապետ նշանակուած էր Հ. Բ. Ը. Մ. Լիբանանի շրջանակային Յանձնաժողովին եւ 1947ին արժանացած Վեթերան Անդամի տիտղոսին։

Ան Լիբանանի Հայոց Թեմին գաւառական եւ քաղաքական ժողովներուն անդամակցած էր եւ 1943 Օգոստոս 5ին ընտրուած էր Ատենադպիր Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Պատգամաւորական Ժողովին եւ Կաթողիկոսարանի դպրեվանքի բարեկարգութեան եւ խնամակալութեան Յանձնախումբերուն։

Դարուհի Յակոբեան աղջկանց դպրոցին մէջ, Հմայեակ Գրանեան 1956–1967 դասաւանդած է գրաբարի եւ Հայոց մատենագրութեան դասերը։

1937ին «Զարթօնք» թերթը հրատարակիչներուն Յանձնախումբին անդամակցած է, գործակից ունենալով Յովհաննէս Մէքսէնեանը, Միհրան Նաթանեանը, Բարունակ Թովմասեանը, Մըկըրտիչ Մըսըրլեանը, տպարանական արդիւնքներուն համար՝ Վարդգէս Գարաուշեանը։

1937 Սեպտ. 26ին լոյս տեսած է «Զարթօնք» օրաթերթը, կարճ ժամանակ մը թերթին խմբագրութիւնը վարած են Վահան Թէքէեան եւ Հմայեակ Գրանեան։

Հմայեակ Գրանեան 1908էն սկսեալ Երուսաղէմէն աշխատակցած է Պոլսոյ «Բիւզանդիոն»ին, «Արեւելք»ին, «Առաւօտ»ին, «Իզմիրի «Դաշինք»ին, Գահիրէի «Յուսաբեր»ին, «Հոսանք»ին, «Արեւ»ին, Պէյրութի «Զարթօնք»ին գրական, քաղաքական, չափածոյ եւ արձակ էջերով, Վանատուր եւ Գլակ գրչանուններով։

1917ին Գահիրէի մէջ հրատարակած է «Միութիւն» անունով հայ լեզուի դասագիրք մը, Բոր-Սայիտի համանուն հայ գաղթակայանի վարժարանի աշակերտութեան համար։ Ան աշխատակցած է նաեւ «[illegible]»ին։

Հմայեակ Գրանեան մեռած է 8 Ապրիլ 1969ին

ՀՄԱՅԵԱԿ ԳՐԱՆԵԱՆ

Պէյրութ, մարմինը ամփոփուած է Ֆըրն-Շըպպէքի Հայոց գերեզմանատան մէջ։

Աղբիւրներ. իր ձեռագիր ինքնակենսագրութիւնը, «Զարթօնք», 9 Ապրիլ 1969, Պէյրութ. «Յուշարար – Միութեան պաշտօնաթերթ Հ. Բ. Ը. Մ.ի 1969, Նիւ Եորք։

Ահա վկայութիւն մը մամուլէն.

Սաղիմական էր Գրանեան, իսկ դար գործի հրապարակին աչքառուներէն։ Ան տեսակ մը Բարեգործականի ոգով, անոր ուղղութեան պատկանածն էր, իր [illegible]։ Բարեկիրթ, աշխատասէր, [illegible] [illegible] [illegible]։ Դպրոցի համար չէր [illegible], բայց կը սիրէր գործ ու վարած էր մեծերուն [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] գործերէն դասը կը դասաւորէր Հայոց պատմութիւն։ (Տես «Արեւ», Ե. տարի, Թիւ 128, Աղեքսանդրիա)։

ՏԻԿԻՆ ԲԵՐՈՒՁ ՄԱՍԻԿԵԱՆ

ԲԵՐՈՒՁ ՄԱՍԻԿԵԱՆ եւ իր զաւակը ՎԱՐՈՅՐ ՄԱՍԻԿԵԱՆ

Գահիրէի մէջ, 1968 Մարտ 17ին, վարժուհի մը, վաստակաւոր մանկապարտիզպանուհի մը գնաց լուռ, անշշուկ հողը իջաւ, ան Տիկ. Բերուզ Մասիկեանն էր։

Պանդուխտի դէպքերն էր, Եւդոկիոյ մէջ ապստամբութիւնը, հայ մատնիչի մը ցուցմունքով, հայ տուն մը կը պաշարեն, կը խուզարկեն, կը գտնեն հրացաններ, փամփուշտներ եւ պարտէզին մէջ թաղուած պայթուցիկներ կը հանեն։ Տունը հիմէն ի վար կը քանդուի, տան տէրը եւ տիրուհին բանտ կ'առաջնորդուին։ Երանելի հանգուցեալ վաճառական Աւագ Ռոկերիչեան եւ իր կինն են։

Ըստ տաճկական անողոք արդարութեան՝ Աւագ կը ծեծուի, կը խոշտանգուի ու հուսկ մահուան կը դատապարտուի։ Այս ատենուան Եւդոկիոյ հայ եկեղեցւոյ քարոզիչը, նոյն շրջանի եւ կիրակի օրը քարոզ մը կը խօսի ու կը թելադրէ բարեպաշտ ժողովուրդը՝ որ այդ հայրենիքի դաւաճան հայուն անտէր տան աւերակներուն մէջ մնացած անչափահաս զաւակներուն ո՛չ ոք պաշտպան կ'անգնի, ո՛չ ոք իր տունը տանի։ Ժողովուրդը քարոզը նոյնութեամբ կը գործադրէ, նոյնիսկ անոնց մօտիկ ազգականները իր հովանաւորութիւնը կը զլանայ, ու երկու անչափահաս աղջիկները կը մնան փողոց, իրենց տան փլատակներուն մէկ անկիւնը ապաստանած։

Փաստաբաններու դիմում կ'ըլլայ որպէսզի այդ անմեղ հայուն դատը պաշտպանեն։ Ո՛չ ոք կը համարձակի դատը ստանձնել, բայց քաջակորով Գրիգոր Զոհրապն է, որ անվեհեր կեցուածքով դատին պաշտպանութիւնը յանձն կ'առնէ ձրիաբար։ Ան մահապարտին որոշումը բեկանելով՝ ցմահ բանտարկութեան վճիռը կ'առնէ։

Տարիներ վերջ, Աւագ ներումով բանտէն կ'ելլէ։ Ֆիզիքապէս քայքայուած եւ արդէն նիւթապէս փճացած էր, իր տուները, ստացուածքները գրաւուած, թալանուած էին, ու Աւագ կը մեռնի խեղճ, անօգ վիճակի մէջ։

Երանելի Աւագ Ռոկերիչեանի երեք աղջիկն էր Բերուզ, ան իր նախնական ուսումը նախ ստացած էր տեղւոյն Հայկազեան վարժարանին մէջ, իսկ Մեզպուրեան վարժարանը կիսատ ձգած՝ նիւթական անձուկ վիճակին պատճառաւ։ Ան լաւ աշխատած էր իր մայրենի լեզուին ու պատմական յու Ֆրանսերէն սորված։ Հօրը դժբախտ վիճակը կը ստիպէ որ թողու դպրոցը։ Ու կը նետուի կրթական ասպարէզին մէջ՝ օրուան հացին ի խնդիր։

Նախ կը պաշտօնավարէ իր թաղին Նախակրթարանին մէջ, ապա տարուէ տարի, փոխն ի փոխ Պոլսոյ զանազան թաղային վարժարաններուն մէջ։ Ան խելացի, աշխոյժ, պարտաճանաչ՝ իր աշխատանքը շուտով կը գնահատուի թաղականէն, հոգաբարձուէն, անօրէնէն։

Նախակրթարանի մթնոլորտը զինքը չի հրապուրեր, կը թողու ու մանկապարտէզի վարժուհի կը նախընտրէ ըլլալ, ու արդէն ալ մինչեւ իր կեանքին վերջը մնացած է։ Ան իր ուսումնական մակարդակը բարձրացնելու համար՝ կը հետեւի

Կ. Պոլսոյ մէջ՝ Յակոբ Գուրգէնի, Թէքէեան Պէրպէրեանի, Տիկին Գայիանէ Մատաթեանի գրախօսութիւններուն. Վերջինը զինք կ'առաջնորդէ մասնաւոր ուշադրութեամբ մանկական աշխարհը. Օր. Բերսուզ կ'ըլլայ Ֆրօպէլի հմայուած աշակերտուհին.

Հակառակ որ հայրը արդէն շատոնց մեռած էր, բայց [illegible] ոստիկանութիւնը զինքը հանգիստ չէր ձգեր, խուզարկութիւն, ոստիկանական հարցաքննութիւն եւ շարունակ հետապնդում.

Այս տագնապներէն միանգամ ընդ միշտ ազատելու մտադրութեամբ կը թողու Պոլիսը ու [illegible] քաղաքներուն մէջ կը շարունակէ իր կրթական պաշտօնները, ինչպէս՝ Թոքաթայ, Տէօրթ-Եօլ, Գոնիա, Պէյրութ եւ ի վերջոյ [illegible] Հայ վրանաքաղաքի Հ. Բ. Ը. Միութեան «Միսուան» մանկապարտէզի ձեռնհաս վարիչը.

Օր. Բերսուզ իր քեռայրին հետ կը մեկնի Իսկէնտէրուն, ուր կը բանայ վարժարան մը, ապա Չորք-Մարզպան (Տէօրթ-Եօլ), ուր կը բանայ առաջին մանկապարտէզը. Հոն կ'ամուսնանայ Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի շրջանաւարտներէն՝ մտաւորական Զաքար Մանիկեանի հետ.

1915ին, ջարդի եւ տարագրութեան շրջանին, Ամանոսին գաղթական կ'երթան. Առաջին համաշխարհային պատերազմի վերջաւորութեան, Տէր եւ Տիկին Զաքար Բերսուզ Մանիկեանները պաշտօնավարած են [illegible] Հ. Բ. Ը. Միութեան «Միսուան» վարժարանը.

[illegible] հայկական գաղթավայրի Հ. Բ. Ը. Միութեան «Միսուան» վարժարանի ուսման ծրագիրը Ազգային Նախակրթարանի մը կրթական մակարդակը ունեցած է, եւ դաստիարակական դրութեամբ կառավարուած է. վերջին տարիներուն նախակրթարանի աղջկանց եւ մանչերու բաժինները յանձնուած էին առանձին տեսչութեանց, իսկ մանկապարտէզն իր ուրոյն տեսչուհին ունէր.

(Տես «Արեւ», Ե. տարի, թիւ 128).

«Մանկապարտէզի տեսչուհին էր Տիկին Բերսուզ Մանիկեան, 30 տարեկան, իրենց կոչումին գրեթէ անփորձառու վարժուհիներու յանձնուած էր մօտաւորապէս 1000է աւելի երկսեռ մանուկներու նախնական եւ ամենադժուարին կրթութիւնը գլուխ հանելու համար. Դպրոցին հոգիով վառած՝ անդադար դասարանէ դասարան, մէկ վարժուհիէն միւսին կ'երթար, կը ցուցնէր, կը հրահանգէր, ճամբայ ցոյց կու տար, ոտանաւորները կը գրէր, արտասանութիւնը կը վարէր, պարերուն ուղղութիւն կու տար, երգերը կը դաշնաւորէր, դասերը մի առ մի կը սորվեցնէր, ձեռագործները կը սրբագրէր, խաղերուն վրայ կը հսկէր. միշտ ամէն օր, ամէն տեղ, բոլոր դասարաններուն մէջ էր, բոլոր երկսեռ մանուկներուն հետ կը խօսէր, կը խնդար, կը կատակէր, կը խրատէր, կը սաստէր, կը խաղար, ու մեծագոյն համբերութեամբ իր [illegible] կը թելադրէր, կը գուրգուրէր, իր սքանչելի վարժուհիի անուշ եւ համոզիչ խօսքերով. Տիկին Բերսուզ Մանիկեան բնաւ չէր գիտեր [illegible], նոյնիսկ ձայնին շեշտը չէր բարձրացներ, [illegible], անձնուիրուած էր ի նպաստ մանուկին բարութեան եւ կատարելութեան համար». (Տես «Արեւ», Երր. տարի, թիւ 128, Աղեքսանդրիա).

Տիկին Մանիկեան պաշտօնավարած է նաեւ Հելիոպոլիսի «Նուպարեան» վարժարանին մէջ 1920ին. Ան ի բնէ խելացի դաստիարակուհի, լաւ եւ համարձակ խօսող մը, բնաւորութեամբ [illegible], բարեմիտ, սրամիտ եւ հեզնող, գրելու կարողութեամբ օժտուած, մանկապարտէզի բոլոր ոտանաւորները, արտասանութիւնները ինք գրած էր, միշտ զուարթ տեսքով. [illegible] անդամալոյծ, կենդանի, մաքուր եւ պարզ հայերէնով, եթէ քիչ մը կարեւորութիւն տար՝ կրնար այդ տարիներու ընթացքին բոլոր մանկական գրութիւնները ամփոփելով հրատարակել, այսպէս կ'ունենայինք սքանչելի մանկական գրականութիւն մը. Օրինակ՝ կարելի է յիշել իր «[illegible]» որ [illegible] մանկապարտէզի մէջ մանուկները կ'արտասանէին եւ կ'երգէին. Հիմա այդ բոլոր ոտանաւորներէն կը մնայ փունջ մը ձեռագիր վիճակի մէջ. Բարե[illegible], աշխատողները հոգացող, անոնց վիճակով հետաքրքրուող եւ անոնց ցաւին անձամբ դարման տանող. Բոլոր գրած պարերգներուն եւ երգերուն եղանակները ինք կը հնարէր. Իրն է «[illegible]» [illegible]. [illegible]

Մեռած էր 1948ի Մարտ 17ին.

ԶԱՔԱՐ ՄԱՍԻԿԵԱՆ

ԶԱՔԱՐ ՄԱՍԻԿԵԱՆ

Զաքար ծնած է 1890ին Անքիւրի (Աղարկեր) գիւղը, նախնական ուսումը առած է ծննդավայրի Ազգային դպրոցը, իր ուսուցիչները եղած են Տէր Գէորգոս քահանան եւ Սարգիս վարժապետը։

1897ին Զ. Մասիկեան իր ուսումը շարունակած է Կեսարիոյ Որբանոց-Կրթարանին մէջ, Վահան Մ. Քիւրքճեանի տնօրէնութեան օրով։

Գահիրէաբնակ Աղարկերցի Գէորգոս Կարապետեանի բարերարութեամբ գացած է Վենետիկ եւ բարձրագոյն ուսումը առած է Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը եւ վկայուած չորս տարի յետոյ։

Զաքար Մասիկեան երկու տարի պաշտօնավարած է Հալէպի Ազգային դպրոցը եւ երկու տարի ալ Զօրք-Մարզուանի (Տէօրթ-Եոլ) Ազգային վարժարանին մէջ 1908–1910։ Կրթական ասպարէզի պաշտօն վարած է 1913–1915 Ատանայի Օսմանեան որբանոցին մէջ։ 1915ի ջարդի եւ տարագրութեան տարին աքսորուած են ընտանիքով Հալէպ, ապա Երուսաղէմ։

1917ին, Երուսաղէմի անկումէն յետոյ, հրաւիրուած է իբր կրթական քննիչ եւ դասախօս Հ. Բ. Ը. Միութեան Բոր-Սայիտի Հայկական գաղթավայրի «Միութեան» վարժարանի աղջկանց բաժնի տնօրէնութեան 1917 Սեպտեմբերէն 1919 Հոկտ. 16 թուականը։ 1919 Նոյեմբեր 7ին Տէր եւ Տիկին Զաքար Մասիկեանները մեկնած են Գահիրէ։

Զաքար Մասիկեան 1920էն մինչեւ 1955 Գահիրէի «Մաթոսեան» [illegible] եւ ծխական գործառան դպրոցներուն մէջ ապա պաշտօնեայ պատասխանատուութիւնը ստանձնած էր Հաշուակալութեան բաժնին մէջ։

Բոր-Սայիտի Հայ վերանորոգուած «Միութեան» Հ. Բ. Ը. Միութեան վարժարանի աղջկանց բաժնի տնօրէն, Զաքար Մասիկեան կոչումով, պատրաստութեամբ բոլորանուէր ուսուցիչ էր. ջերմօրէն կը սիրէր աշակերտները, իր միակ փափաքն էր ծառայել Հայ մանուկներուն, օգտակար ըլլալ անոնց։ (Տես «Արեւ», Երդ տարի, թիւ 128, Աղեքսանդրիա)։

Զաքար Մասիկեան «Յուսաբեր» օրաթերթի մէջ գրած է բազմաթիւ յօդուածներ, Հայ գաղթականութեան օրերու կեանքէն, անձն ու կրած աղետալիութիւնները։

Ան Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի 100ամեակին առթիւ գրի առած է իր աշակերտական յուշերը եւ տպաւորութիւնները վարդապետ-ուսուցիչներու մասին, որ մաս մը հրատարակած է Գահիրէի «Յուսաբեր» օրաթերթին մէջ։ Զ. Մասիկեան խանդավառութեամբ ուսումնասիրած էր Ռոմէն Ռոլանի կեանքը եւ կարդացած անոր գործերը եւ «Յուսաբեր»ի մէջ հրատարակած էր անոր կեանքէն դրուագներ։ Ան ուսումնասիրած էր Ժորժ Քլեմանսոյի կեանքը։ Վաստակաւոր ուսուցիչ եւ գրող Զաքար Մասիկեան մեռած է 9 Հոկտ. 1969ին Գահիրէ։

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Վիքթորիա ծնած է 1886ին Երզնկա, մայրը աւստրիացի Ռոզի, հայրը հայ Հեթում Թովմասեան։

1890ին հաստատուած Եգիպտոս, Վիքթորիա Թովմասեան ուսումը առած է Փարիզ եւ 1904ին վկայուած ուսուցչուհի։ 1905ին ամուսնացած է Բժ. Եդուարդ Արշարունիի հետ։ Հ. Բ. Ը. Միութեան Երուսաղէմի եւ Պէյրութի որբանոցներու մէջ ծառայած որբուհիներու պաշտպան Տիկնանց Յանձնախումբի, հիմնադիր 1929-1934 Աղեքսանդրիա, «Տիգրան Երկաթ» մշակութային ընկերակցութեան վարչութեան անդամ։

Իր գործերն են. «Մեր դպրոցները գաղութներու մէջ», 1932ին, 1945ին գրած է «Նուպար Փաշա» Ֆրանսերէն հատորը, որ 1960ին Փարիզի Ֆրանսա-Եգիպտոս ընկերակցութեան մրցանակը շահած է։ Վիքթորիա Արշարունի մեռած է 1 Դեկտեմբեր 1971ին Աղեքսանդրիա, ծերանոցի մը մէջ։

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ →

ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Եգիպտոսի Բոր-Սայիտի Հայկական գաղթավայրի «Միութեան» վարժարանի մարզանքի ուսուցիչը ծնած է 1892ին Կ. Պոլիս, հայրը՝ Գրիգոր Փանոսեան։ Համազասպ իր ուսումը առած է Կ. Պոլսոյ Գատը-Գիւղի Մխիթարեան վարժարանը եւ վկայուած 1910ին, անորէն Յովհաննէս Վ. Թորոսեանի օրով։

1911ին յաճախած է Կ. Պոլսոյ զինուորական դպրոցը եւ վկայուած 1914ին սպայի աստիճանով։ 1915-1917 Թրքական բանակի մէջ սպայ եւ 1917ի ձմրան գերի ինկած է Անգլիացիներուն ձեռքը՝ Պաղեստինի ճակատին վրայ եւ փոխադրուած Եգիպտոս։

Հ. Փանոսեան 1917 Դեկտեմբերէն 1919 Նոյեմբեր կազմակերպիչ եւ մարզանքի ուսուցիչի պաշտօնը վարած է Հայկական վրանաքաղաքի «Միութեան» վարժարանի մէջ, Լեւոն Սասունիի տնօրէնութեամբ։ Ան եղած է 350 մանչ եւ աղջիկ աշակերտներու կազմակերպիչը եւ «Միութեան» դպրոցի աշակերտներէն կազմած է Ֆութպոլի խումբեր, մրցելով որբանոցի աշակերտական խումբե-

րու եւ օտար մարզական ֆութպոլի խումբերու հետ։

1919 Նոյեմբեր 21ին «Մխիթարեան» որբանոցի աշակերտութեան ընկերացած Մերսին (Կիլիկիա) եւ շարունակած է իր ուսուցիչ–մարզիչի պաշտօնը։ Համազասպ Փանոսեան Մերսինի Հայ զինուորական մրցանքներու կազմակերպիչը եւ մարզիչը նշանակուած է Ֆրանսական իշխանութիւններէն։ Ֆրանսացիք երբ Կիլիկիան պարպեցին 1921ի վերջերը Թուրքերուն, Փանոսեանը գացած է Պոլիս եւ Եսայեան որբանոցի մէջ ուսուցչի պաշտօնը վարած է 1922–1923 թուականներուն։ Ամերիկեան Նիր Իսթ Ռիլիֆի որբերը փոխադրուած են Գորֆու կղզին, ան եւս շարունակած է մարզանքի ուսուցիչի պաշտօնը։

1923 Սեպտ. 15ին հաստատուած է Աղեքսանդրիա եւ Պօղոսեան Ազգային վարժարանի մէջ գծագրութեան եւ գեղագրութեան ուսուցիչ նշանակուած։ Հ. Փանոսեան մարզանքի ուսուցիչի պաշտօնը վարած է «Հայկազեան» վարժարանի մէջ Աղեքսանդրիա։ 1930 Սեպտ. 25ին տնօրէնի պաշտօնին կոչուած է Իսկէնտէրունի Հայոց Ազգային դպրոցին մէջ։ Համազասպ Փանոսեան այցելու մարզանքի ուսուցիչի պաշտօնի կոչուած է 1930–1935 Ֆրանսական գոլէճին մէջ։

Իսկէնտէրուն-Սանճաքի Ֆրանսացիներէ Թուրքական կառավարութեան փոխանցման ժամանակ 1935–1936ին, Հ. Փանոսեան գացած է Պէյրութ եւ մարզանքի, գծագրութեան եւ գեղագրութեան ուսուցիչի պաշտօնը վարած է 1936–1939 Համազգայինի «Նշան Փալանճեան» Ճեմարանին մէջ։

1939 Օգոստոսին հաստատուած է Գահիրէ եւ մարզանքի, գծագրութեան եւ գեղագրութեան դասատուի պաշտօնը վարած է Գահիրէի Վիեննական Մխիթարեան վարժարանի մէջ։ Փանոսեան մարզական յաղթանակներով պսակուած է «Աղաբարեզի», «Հայ Սկաուտի» եւ «Արարատի»։ Համազասպ Փանոսեան անտիպ ունէր ընթերցանութեան դասագիրք մը Ա-Բ կարգերու համար։ Գրած է «Գեղագրութեան գերագոյն մեթոտներ» անուն դպրոցական դասագիրք մը։ Ան մասնագէտ է լիթոկրաֆ-փորագրել գործին եւ ունէր նկարել պաշտօնեաներու եւ գիմանկարներու մինչեւ 1961։ Ան Գահիրէէն գաղթած է Աւստրալիա։

ԲԺԻՇԿ ԱՐԱՄ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Բոր-Սայիտի հայկական գաղթավայրի բժիշկներէն է Բժ. Արամ Սահակեան, ծնած 1890ին Կեսարիա. նախնական ուսումը ստացած է ծննդավայրի Ազգային վարժարանը։

Բժշկական ուսումը շարունակած է Պէյրութի Սէն-Ժոզէֆ Ֆրանսական համալսարանը եւ վկայուած 1911 թուականին։

1915–1917 պատերազմին օսմանեան բանակին մէջ. Պաղեստինի ռազմաճակատին վրայ գերի ինկած Անգլիացիներու ձեռքը եւ 1918ին բժիշկ հայկական վրանաքաղաքի հիւանդանոցին մէջ։

1922ին հաստատուած է Քոստանցա։ 1919ին հրատարակած է «Ակնարկներ եւ խոհեր Հայ վրանաքաղաքի Տարեգիրքը», Բժ. Մ. Սայրի գրական ծածկանունով։ Ան աշխատակցած է Պուքրէշի «Նաւասարդ»ին, «Նոր-Արշալոյս»ին եւ «Արարատ»ին։ 1931ին հրատարակած է «Մեր խաղը» գործը եւ 1945ին «Պատգամաւոր չունենք» գործը։

Բժիշկ Արամ Սահակեան մեռած է 1968ին Քոստանցա։

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՀԱՄԱՅՆՔԸ ԵՒ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՀԱՄԱՅՆՔԸ

1734-1750 թուականներուն, Գահիրէի մէջ գըտնուած են հայ կաթողիկէ ընտանիքներ։ «1734ին երբ քանի մը եպիսկոպոսանց Բերիոյ կաթողիկէ հայ ժողովրդեան հետ կաթողիկոսութեան ընտրեցին զԱբրահամ Եպս. Արծրունի (Արծիւեան), Եգիպտոս ղրկեցին Նիկողոս անուն վարդապետ մը, որպէսզի Աբրահամու ընտրութեան համար հոն գտնուող կաթողիկէ հայերն ալ հաճութիւն եւ համաձայնութիւն տան։ Վարդապետին Գահիրէ հասնելուն՝ ժողով մը կը գումարէ ընդ նախագահութեամբ Հռոմէայ Առաքելական պատուիրակի եւ ազգին երեւելիներուն գրաւոր համաձայնութիւնը կը ստանայ։

1734ին, Հոկտեմբեր 23 թուակիր այդ գիրը ստորագրուած ամբողջ ժողովականներէ, ամենայն զգուշութեամբ դեռ կը պահուի Լիբանանի Զմմառու վանքին դիւանատան մէջ։

Ահա այս գիրը, ինչպէս նաեւ ասոր նման ուրիշ մէկ քանիներ կը հաւաստեն, որ Եգիպտոս բնակող կաթողիկէ հայք, այն ժամանակները, բաղկացած չուրջ քառասուն ընտանիքներէ, կը կազմեն եղեր, ուրոյն հասարակութիւն մը, եւ ունին եղեր առանձին քահանայ իրենց հոգեւորական պէտքերը հոգալու համար։

1849 Օգոստոս 26ին Զմմառու վանքին մէջ, Եգիպտոսի հայ կաթողիկէ համայնքին համար եպիսկոպոս ձեռնադրուած է Թադէոս Աշթարեանց՝ Պօղոս Եպս. անուանակոչութեամբ։

Աշթարեան Եպիսկոպոսը կազմակերպած էր նաեւ եղբայրութիւն մը յանուն «Սրբոյն Գրիգոր Լուսաւորչի»ի եւ բացած ալ էր փոքրիկ նախակրթարան մը 1849-1855 տարիներուն, Ազգային պատմութեան եւ մայրենի լեզուին մանուկներու ուսուցման համար։

Աշթարեան Պօղոս Եպիսկոպոսը մեռած է 2 Յունիս 1866 թուականին, 75 տարեկան հասակին մէջ։ (Տես էջ 14-15, 28-29, Պատմական տեսութիւն Եգիպտոսի հայ կաթողիկէ եկեղեցիին, Սերովբէ Եպս. Դաւիթեան, 1914, Գահիրէ)։

1900-1910 թուականներուն Սերովբէ Եպիսկոպոս Դաւիթեան, Գահիրէի հայ կաթողիկէ ընտանիքներու զաւակներուն հայերէն կը դասաւանդէր, հաւաքելով իր շուրջը տասնեակ մը աշակերտներ, նոյնիսկ ան եկեղեցիին մէջ, ամառնային օրերուն, երգեցողութիւնը հայերէն լեզուով կատարել տալու համար կազմակերպած էր երգչախումբ մը, որոնք յատուկ տետրով եկեղեցական կարգ մը շարականներ կը սորվէին երգելու համար արարողութեան ընթացքին։

1919-1920 դպրոցական տարեշրջանին, անմիջական ջանքերովը Յովհաննէս Եպս. Գուզեանի, հիմնուած է մանչերու համար դպրոց մը Գահիրէի Ֆաճալլա փողոցի թիւ 35 շէնքին մէջ, ուր ուսուցանուած է հայերէն, արաբերէն, անգլիերէն լեզուները։ «Վարժարան Կաթողիկէ Հայոց» Գահիրէի կրթական տնօրէնն էր Աւետիք Վրդ. Գաթանեան, օգնական ուսուցիչներն էին՝ Վարդան Վ. Թաշճեան, Արսէն Վ. Յովհաննէսեան եւ Միքայէլ Վ. Մէրզիկեան։

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Վարժարանի աշակերտութեան աճը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ.

1920-1921	աշակերտութեան թիւը	60
1921-1922	աշակերտութեան թիւը	120
1922-1923	աշակերտութեան թիւը	150

Տոհմային եւ եւրոպական կրթութիւն ուսուցանող այս վարժարանը փակուած է եկամուտի անբաւարարութեան պատճառաւ։ Հայ կաթողիկէ հասարակութեան մէջ 1922-1923ին հանգանակուած է գումար մը, հող մը գնելու եւ վրան կառուցանելու Առաջնորդարան-Դպրոց եւ եկեղեցի մը։ (Տես «Արեւ», 16 Նոյեմբեր 1923)։

Գահիրէի հայ կաթողիկէ Առաջնորդարանի պատկանող Ֆաճալլա փողոցի թիւ 35 շէնքին մէջ, 1937 Օգոստոսին հաստատուած է վարժարան մը Անարատ Յղութեան Հայ կաթողիկէ Քոյրերու կողմէ, դպրոցի ուսումնական ծրագիրը կը նորնական Brevet Elémentaire-ի պաշտօնական ծրագրին հետ, աւելիով յատուկ յարակից մասնաճիւղերով:

Եգիպտոսի Հայ Կաթողիկէ Համայնքի Վեհափառ Առաջնորդ Արհիապատիւ Յովհան Գույումճեան Եպիսկոպոսի հովանաւորութեամբ եւ քաջալերութեամբ, Գահիրէի Ֆաճալլա Թաղին մէջ 1922 Սեպտեմբեր 5ին հաստատուած է վարժարան կաթողիկէ հայոց, որ կոչուած է նաեւ «Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ», որ կառավարուած է Հայ կաթողիկէ կոյսերին կողմէ, ուսուցանուած են հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն, արաբերէն լեզուները: (Տես «Յուսաբեր», 1922 Օգոստ. 17, թիւ 59, Գահիրէ):

• • •

ԳԱՀԻՐԷԻ ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

1937ին Եգիպտոսի Կաթողիկէ Հայոց Վիճակաւոր Առաջնորդ Յակոբ Արք. Նէսիմեանի հովանաւորութեամբ, Գահիրէի մէջ 1 Սեպտեմբեր 1937ին հիմնուած է Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու վարժարանը, շէնքի մը մէջ որ սեփականութիւնն է Հայ Կաթողիկէ համայնքին

Ահա Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու Միաբանութեան առաջնորդութիւնը.

«Հիմնարկեալ է ի Պոլիս յամին 1848 ի ձեռն Հ. Մանուէլի Տէրվիշեան եւ յամին 1866 հաստատեալ հաճութեամբ Գերապայծառ Աբրահամ Յակոբեան Արքեպս. Պաշտպանեալ ի Վիեննա, ի վանս Մխիթարեան Միաբանութեան, գլխաւոր նպատակ եղբայրութեան, անկրօնութեան հոգին բառնալ ջանալով Հայ Ազգին մէջ, դէշ գրքեր կարդալն արգելուլ եւ անոնց տեղ կրօնական եւ բարոյական գրքեր հրատարակելով ու տարածելով ճշմարիտ քրիստոնէական հոգին արծարծել անդամք եղբարց եւ քերց»: (Տես Յառաջաբանութիւն Եղբայրութեան Անարատ Յղութեան):

Ահա յառաջաբանութիւն մը դպրոցի հիմնարկութեան առթիւ.

Հայ հանրութեան արդէն ծանօթ է Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու Միաբանութիւնը, որ քանի մը տարիէն իր գոյութեան հարիւրամեակը պիտի բոլորէ:

Ուսանեալ կոյսերու այս զուտ հայկական հաստատութիւնը՝ իր հիմնարկութեան առաջին շրջանէն իսկ հոգեւին նուիրուած է հայ աղջկանց դաստիարակութեան մեծ գործին, զոր վարեր է ամենայն ձեռնհասութեամբ, հետզհետէ Ազգին պարգեւելով կատարելապէս զարգացած եւ տոհմային չքնաղ առաքինութիւններով օժտուած ապագայ հայուհիներու բազմաթիւ սերունդներ:

Այսօր իսկ Սփիւռքի հայութեան կարեւորագոյն գաղութներուն մէջ անիկա կը պահէ երեւելի մեծ վարժարաններ, որոնք եւրոպական նման հաստատութիւններու հետ յաջողապէս կը մրցին եւ անոնց կրթական ծրագրին բոլոր առաւելութիւններուն հետ, հայեցի լուրջ դաստիարակութեան մը մեծ բարիքը կ'ապահովեն իրենց խնամոց վստահուած հայ աղջիկներուն:

Ուրախ ենք աւետելու որ այս բազմարդիւն Միաբանութիւնը ընդառաջ երթալով հայ ծնողներու կողմէ տարիներէ ի վեր յայտնուած բաղձանքներուն, որոշած է յառաջիկայ ուսումնական տարեշրջանին, Գահիրէի Հայութիւնը եւս օժտել աղջկանց ընտիր վարժարանով մը, զոր պիտի բանայ Ֆաճալլայի Թաղին մէջ:

Հայ ծնողներ կրնան ապահով ըլլալ որ Հայ Քոյրերու ձեռքերուն յանձնուած իրենց սիրասուն զաւակները պիտի վայելեն անոնց մօտ հոգածու եւ գուրգուրոտ խնամք: Քոյրերու մայրենի անմիջական հսկողութեան ներքեւ, լաւ նախանձելի միթնոլորտի մը մէջ անոնք պիտի մեծնան ու զարգանան, ընդունելով տոհմային առողջ դաստիարակութիւն մը կրօնական եւ բարոյական անխախտ սկզբունքներու վրայ հիմնուած: Այս կերպով անոնք պիտի պատրաստուին հայրենի մաքուր առաքինութիւններով օժտուած ընտանիքներու ապագայ մայրեր հանդիսանալու ապագային:

Վստահ ենք որ Գահիրէի մեր սիրելի Հայ հասարակութիւնը ուրախութեամբ պիտի ողջունէ այս նոր կրթարանին բացումը, որ կոչուած է անշուշտ Հայութեան Թանկագին ծառայութիւններ մատուցանելու:

ՅԱԿՈԲ ԱՐՔԵՊՍ. ՆԷՍԻՄԵԱՆ
Վիճակաւոր
Կաթ. Հայոց Եգիպտոսի

• • •

Արհի Յակոբ Արքեպ. Նէսիմեանի հրաւէրով, Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերը Գահիրէ եկան հիմնելու իրենց վարժարանը 1 Սեպտ. 1937ին, Ֆաճալլա Թաղին մէջ թիւ 35:

Ցակոբ Արզեօլ. Նկարչական ոճերն անոնց թէ՛ բազմազան էին եւ թէ նիւթական։ Հոն ուսուցանուած վարձելով մը անոնց տրամադրեց Գաղղիավարժարանի պատկանող շէնքը, որ շատ մը յարմարութիւններ ունէր դպրոցի յառաջացումին համար իր ընդարձակ բակով. անոնց հայթայթեց դպրոցական կահ կարասի, գրասեղաններ եւ գրատախտակներ։ Իսկ Գ. Ժան Զամառեան եղաւ առաջին բարերարը յանձն առնելով վճարել առաջին տարուան վարձքը։

Վարժարանի տնօրէնութիւնը յանձնուեցաւ Մենաւոր Մայր Գարմէն Ղուկասեանի, որուն տեսչութիւնը տեւեց 1937էն մինչեւ 1944։ Մայր Գարմէն իրեն օգնական ունէր երկու քոյրեր՝ Ժիլբէն Գուլա եւ Ալիսէն Աբրահամեան։ Առաջին տարին վարժարանը ունեցաւ միայն մանկապարտէզ եւ նախակրթարանի Ա. եւ Բ. դասարաններ։ Աշակերտութեան թիւն էր մօտ 70 հոգի, որոնցմէ 40ը մանկապարտէզի մէջ։ Նոյն տարին Քոյր Իննոասնո Վարդան եկաւ իբր օգնական որդ՝ Մայր Գարմէնի հետ կազմակերպելու վարժարանը։ Առաջին տարին Քոյրերը առանձին վարձեցին վարժարանը. գործօն վարժուհիներ չկային։ Երկրորդ տարին մեկնեցան Քոյր Ալիսէն եւ Քոյր Ցուլիանէ, եւ անոնց տեղ եկան Քոյր Մարկրիտ Գալանճեան եւ Քոյր Էմմա Գասպարեան, որոնք իրենց կարողութիւնները դրին ի սպաս վարժարանին։ Աշակերտուհիներու թիւը բարձրացաւ 101ի։ Հետզհետէ վարժարանը տարիէ տարի աւելի կազմակերպուելով, մտաւ իր բնական հունին մէջ. նոր ուժեր աւելցան եւ մասնաւոր վարժուհիներ ալ բերուեցան, 1940ին եկաւ Քոյր Լէոնի Փիլիպպոսեան. իսկ 1944ին լրացած ըլլալով Մայր Գարմէնի տեսչութեան շրջանը, իր տեղ անուանուեցաւ Մայր Մարգրիտ Գալանճեան։ Այս Տեսչուհիին օրով շինուեցաւ Հելիոպոլսոյ նորակառոյց վարժարանը արդիական բոլոր յարմարութիւններով՝ Պարոն Անդրէի պարզուածն մօտ, թիւ 15 Գուլֆա փողոց։ Աշակերտութեան թիւն ալ ամէն տարի աւելի աճեցաւ, եւ Քոյրերու թիւն ալ բազմապատկուե-

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐՈՒ

Հելիոպոլիսի հայ կաթողիկէ վարժարան Անարատ Յղութեան Քոյրերու շէնքը։

Վարժարանի ուսուցչական կազմը 1955–1956, Մեծաւորուհի՝ Բուլքերիա Դպայեան:

ցաւ. 1948ին հասաւ Քոյր Յակինթա Մարթինեան, 1950ին՝ Քոյր Անաթոլի Աղաֆ, 1951ին՝ Քոյր Եւգինէ Եղիայեան, 1953ին՝ Քոյր Օտարին Տիրիկճեան եւ Քոյր Մանիա Ճարդունեան, իսկ 1954ին՝ Քոյր Համեստուհի Կէրէկէրեան: 1954էն ի վեր վարժարանի Մեծաւորուհին է Մայր Բուլքերիա Դպայեան, որ ձեռնհասութեամբ կը վարէ վարժարանի վարչութիւնը:

Վարժարանը մեծ յաջողութեան վերելքով ընթացած է թէ՛ թիւի, թէ՛ զարգացումի եւ թէ կազմակերպութեան տեսակէտով: Ժողովուրդը գնահատած վարժարանի տուած ամավերջի հանդէսները. 1943ին՝ «Ճուշան Վարդանի» Ռէքս Թատրոնին մէջ, 1944ին՝ Ռասինի գլուխ գործոց «Եսթերը», Արքայական Օբերայի մէջ, թարգմանութեամբ Յուսիկ Վրդ. Աթանասեանի. 1946ին՝ «Հայ Դիւցազներգութիւնը» Նուպեան Գերապայծառի եւ Հայաստանի մեծ համերգ, եւ «Յուսաբերի» սրահին մէջ «Տրդատ» ողբերգութիւնը, եւն. եւն.:

Վարժարանը ունեցած է մանկապարտէզ երեք մասերով, նախակրթարան վեց տարի եւ բարձրագոյն նախակրթարան երեք դասարաններով: Աւանդուած նիւթերն են. հայերէն լեզու, քերականութիւն, շարադրութիւն, գրականութիւն, Հայոց պատմութիւն, եւն.: Արաբերէն լեզուին համար պետական օրէնքը պարտադիր բոլոր նիւթերը: Ֆրանսերէն՝ լեզու, գիտութիւն, թուաբանութիւն, գաղղիական պաշտօնական պատրաստական բոլոր նիւթերը: Անգլերէն լեզու. կրօնք, բարոյագիտութիւն, մարզանք, կարուձեւ, ձեռագործ, նկարչութիւն եւ ձեւագծութիւն:

Աշակերտութեան թիւը եղած է 1937ին՝ մանկապարտէզ եւ նախակրթարան 40-50, 1938ին՝ 79-101, 1939ին՝ 110, 1940ին՝ 129, 1941ին՝ 162, 1942ին՝ 163, 1943ին՝ 181, 1944ին՝ 237, 1945ին՝ 229, 1946ին՝ 201, 1947ին՝ 208, 1948ին՝ 214, 1949ին՝ 239, 1950ին՝ 215, 1951ին՝ 234, 1952ին՝

236, 1953ին՝ 256, 1954ին՝ 285, 1955ին՝ 293, 1956ին՝ 251։

Վարժարանը տարին տարի ունեցած իր շրջանաւարտները, որոնք անցուցած են քննութիւնները ֆրանսական կառավարութեան պարտադրած նիւթերուն վրայէն, սերթիֆիքա եւ պաքէլ Ա. եւ Բ. կարգի։

1943ին՝ շրջանաւարտ եղած են. Անանեան Թերէզ, Պէհլուան Էլէն, Գասպարեան Մարգրիտ, Մուղալեան Անժէլ, Նուպար Մարի, Թաշճեան Մարսէլ, Թոքաթ Մարգրիտ։

1944ին՝ Անանեան Անժէլ, Գաճալէ Թէրէզ, Գասպարեան Իվոն, Սէլլա Թէրէզ։

1945ին՝ Պէրպէրեան Ռոզէ, Ճըլըզեան Ցասմին, Գույումճեան Հերմոն։

1946ին՝ Տէօվլէթեան Ալիս, Կարապետեան Ժորժէթ, Մուստաղլի Մարի, Թապագալը Ժոզեֆին, Խաչերեան Մարի, Զէրունեան Գոհարիկ։

1947ին՝ Գույումճեան Սոնա, Գաբրիէլ Օտէթ, Շիրինճեան Անէթ, Աւագեան Մարի, Նաղգաշեան Ադրիա, Թուզլայեան Անահիտ,

1948ին՝ Ապտէլնուրեան Օտէթ, Պէրլին Մարի, Յակոբեան Էլիզ, Գարակաշեան Թէրէզ, Քէլլէճեան Էլէն, Միշէլ Նազիրեան, Նեքոլեան Նուարդ, Ոսմի Սոֆի եւ Թիւֆէնքճեան Ռոզէ։

1949ին՝ Ասլանեան Լէոնի, Մանուկեան Մարի, Թիւֆէնքճեան Հերմինէ։

1950ին՝ Պալեան Փառանձեմ, Կոստանդեան Տորին, Խաչատուրեան Արշակ, Միշէլ Հոռոս, Սարգսեան Անահիտ, Սուրիկալ Ալիսա։

1951ին՝ Գոհարիկ Տիւքլերեան, Մարգարիտ Գալֆայեան, Ժիւլիէթ Գըլըճեան, Բրունին Ճէլէճեան, Անահիտ Մարգարեան, Մարի Մեսթիքար, Վէրժին Նալչեան, Ժանէթ Ոսկեան, Ռոզէ Խազուգեան, Մարգարիտ Ծաղուկեան, Մարի Թէրէզ Ջաքի։

1952ին՝ Մարգրէթ Ասլանեան, Թագուհի Աղամեան, Ժանէթ Աղուրի, Սիլվիա Պաճըք, Սոնա Տէոէեան, Սիրանոյշ Ճաղուկեան, Սամիրա Կասատ, Մառսէլ Տորիս, Հերմինէ Փէլէրեան, Սոնա Ծանէկեան։

1953ին՝ Սիհամ Աւաս, Լիւսի Չալըքեան, Հերմինէ Մարգարեան, Նատիա Մորիս, Մարի Դըրխոյեան, Լիւսի Թիւֆէնքճեան։

1954ին՝ Ժորժէթ Ալաշեհ, Վէրա Արծրունի, Ռոզէթ Եամէն, Արփինէ Մարգարեան, Ջամել Նալպանտեան, Շաքէ Գոփանեան, Լիւսի Փիլիպպոսեան։

Պրեվէ էլեմանթէր

1949ին՝ Ալիս Տէօվլէթեան, Ցասմին Ճըլըզեան։

1950ին՝ Սոնա Գույումճեան, Ժոզեֆին Թապագալը։

1951ին՝ Նուարդ Նեքոլեան։

1952ին՝ Լէոնի Ասլանեան, Հերմինէ Թիւֆէնքճեան։

1953ին՝ Հոռոս Միշէլ։

1954ին՝ Սոնա Տէոէեան, Անահիտ Մարգարեան։

* * *

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐ

ՄԱՅՐ ԹՈՒԼՔԱՐԻԱ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ

Ծնած է Հաճըն. իր կրթական ուսումնառութիւնը կատարած է Պոլսոյ Մայր Տան մէջ 1909ին, ապա մնացած է երկու տարի Պոլիս ի Ս. Աննա վարժարանը։ 1911ին ղրկուած է Հաճըն, ուր աշխատակցած է Ազգային վարժարանի կազմակերպութեան։ 1915ին պատերազմին՝ հասած է Հալէպ, ուր չորս տարի մնացած է Քիլիսի Հայ Քոյրերու վարժարանին մէջ։ Զինադադարին՝ ղրկուած է երկու քոյրերու հետ Սիս, հոն նոր վարժարան հիմնելու համար։ 1920ին դարձեալ Պոլիս մեկնած է, ուր մասնակցած է Ֆերիգիւղի վարժարանի բացումին։ Ապա ղրկուած է Իտալիոյ Դորինոյ քաղաքը, ուր կը գտնուէր Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու խնամքին յանձնուած որբանոցը բաղկացած մօտ 500 հայ որբուհիներով։ Հոն կը պաշտօնավարէ մինչեւ 1926։ Նոյն թուականին կը ղրկուի Աղեքսանդրիա իբր Տնօրէնուհի Ռուսաքի Անկելանոցին մինչեւ 1928։ Ապա Մեծաւորուհի կ'ընտրուի Աղեքսանդրիոյ Շուպրի վարժարանին մինչեւ 1935։ 1936ին՝ կը վարէ Ճարապլուսի վարժարանին մեծաւորութիւնը։ Անկէ վերջ իբր Մեծաւորուհի կը ղրկուի Նոր Ջուղա եւ ապա Թեհրան, ուրկէ կ'անցնի դարձեալ Աղեքսանդրիա՝ վարելու համար Շուպրի վարժարանի մեծաւորութիւնը, 1951էն 1954։ 1954էն ի վեր մեծաւորուհին է Հելիոպոլսոյ Հայ Քոյրերու վարժարանին։

ՔՈՅՐ ՕՆՈՐԻՆ ՇԻՐԻՆՃԵԱՆ

Ծնած է Տիգրանակերտ եւ քոյրն է Տէր. Պօղոս Վրդ. Շիրինճեանի։ Իր կրթական ուսումը կատարած է Պոլիս՝ Քոյրերու Մայր Տան մէջ 1919ին։

Ապա ղրկուած որոշ պաշտօնով Աղեքսանդրիա՝ Ծուղի վարժարանը, յետոյ կոչուած է [illegible] տեսչութիւնը մինչեւ 1962։ 1963էն ի վեր կը գործակցի Հելիոպոլսոյ վարժարանին մէջ մինչեւ 1976։

ՔՈՅՐ ԻՍԿՈՒՀԻ ԿԻՕՏԷԼԷԿԵԱՆ

Ծնած է Ատանա, 1924ին իր կրօնական ուխտը կատարած է Հռոմի Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու Մայր Տան մէջ, ուր մնացած է որոշ պաշտօնով ժամանակ մը։ 1936ին իբր վարժուհի պաշտօնավարած է Պաղտատի վարժարանին մէջ եւ ապա անցած է Հալէպ ուր մնացած, զբաղելով իբր վարժուհի, գրեթէ ինը տարի։ 1952ին եկած է Աղեքսանդրիա Ծուղի վարժարանը, ուր վեց տարի մնալէ յետոյ, ղրկուած է Հելիոպոլիս իբր վարժուհի։

ՔՈՅՐ ԻՆՆՈՍԱՆՍ ՎԱՐՏԷ

Ծնած է Հալէպ՝ բարեպաշտ ծնողքէ։ 1928ին Հռոմի Մայր Տան մէջ կատարած է իր կրօնական ուխտը։ Պելճիքա մնացած է Լիէժ քաղաքին մէջ իր ուսումը կատարելագործելու համար, ուր հետեւած է էքոլ Նորմալին դասընթացքին եւ ստացած ուսուցչութեան վկայական. ունի նաեւ մանկավարժութեան վկայագիր։ Իր առաջին առաքելութիւնը ունեցած է Պոլիս, ուր մնացած է չորս տարի իբր վարժուհի, ապա մնացած է Հալէպ. հոն ալ երկու տարի պաշտօնավարելէ յետոյ, ղրկուած է Պարսկաստան՝ Նոր Ջուղա, ուր մասնակցած է վարժարանի հիմնադրութեան։ 1973էն՝ եկած է Գահիրէ, եւ Մայր Գարմէն Ղուկասի եւ Մայր Մարգարիտ Գալանճեանի հետ գործելով մասնակցած է Գահիրէի հիմնադրութեան։ Ներկայիս Հելիոպոլսոյ վարժարանի ատենուհին է։

ՔՈՅՐ ԷՄՄԱ ԳԱՍԱՊԵԱՆ

Ծնած է Ատանա, 1929ին Հռոմի Մայր Տան մէջ կատարած է իր կրօնական ուխտը. ստացած է մանկավարժութեան վկայական։ Իր պաշտօնավարութիւնը սկսած է Հալէպ, ուր մնացած երեք տարի իբր վարժուհի։ Ապա երեք տարի նոյն պաշտօնը վարած է Պէյրութի վարժարանին մէջ. վեց տարի ալ մնացած է Պարսկաստան եւ հոնկէ ղրկուած է Գահիրէ, ուր գործակցած է Մայր Գարմէնի եւ Մայր Մարգարիտի հիմնադրութեան օրերուն։ Այժմ վարժուհի է Հելիոպոլսոյ վարժարանին մէջ։

ՔՈՅՐ ԼԷՈՆԻ ՓԻԼԻՊՊՈՍԵԱՆ

Ծնած է Գահիրէ, դուստրն է Եւթոկեանցի Փիլիպպոսեան ընտանիքին։ Իր կրօնական ուխտը կատարած է Հռոմի Մայր Տան մէջ 1934ին, ընդունելով մանկավարժական վկայական։ Ղրկուած է Աղեքսանդրիա, ուր իբր վարժուհի պաշտօնավարած է մինչեւ 1940։ Յետոյ եկած Գահիրէ եւ Հելիոպոլիս, ուր կը պաշտօնավարէ միշտ իբր վարժուհի։

ՔՈՅՐ ՀԱՄԲԵՍՏՈՒՀԻ ԿԷՐԿԷՐԵԱՆ

Ծնած է Կիւրին։ Իր ծնողքին հետ աքսորուած է 1915ին եւ հասնելով Հալէպ, մնացած է հոն։ Իր կրօնական ուխտը կատարած է 1937ին Հռոմի Մայր Տան մէջ։ Ղրկուած է Պելճիքա՝ Լիէժի էքոլ Նորմալը, ուրկէ վկայուած է իբր մանկավարժ։ Իր առաջին առաքելութիւնը ունեցած է Հալէպի Թիլէլ վարժարանին մէջ, ուր պաշտօնավարած է ութ տարի։ Ապա ղրկուած Թեհրան, ուր մնացած է մինչեւ 1954։ Նոյն տարին ղրկուած է Հելիոպոլիս, ուր կը պաշտօնավարէ իբր վարժուհի։

ՔՈՅՐ ՅԱԿԻՆԹԱ ՄԱՐԹԻՆԵԱՆ

Ծնած է Մարաշ։ Իր կրօնական ուխտը կատարած է Հռոմի Մայր Տան մէջ 1945ին։ Ունի մանկավարժութեան վկայական (Գահիրէ)։ Իր առաքելութիւնը սկսած է նախ Այն Ճարի մէջ, ուր մնացած է վեց տարի եւ ապա ղրկուած է իբր մանկավարժ Գահիրէ եւ Հելիոպոլիս, ուր կը պաշտօնավարէ ներկայիս։

ՔՈՅՐ ՄԱՆԺԱ ՃԱՊՈՒԹԵԱՆ

Ծնած է Մարաշ։ Իր կրօնական ուխտը կատարած Հռոմի Մայր Տան մէջ 1945ին. ստացած մանկավարժութեան վկայական։ Պաշտօնավարած է նախ Թեհրան վեց տարի, ապա Պէյրութ եւ 1953ին եկած է Գահիրէ եւ Հելիոպոլիս, ուր կը մնայ իբր վարժուհի։

ՔՈՅՐ ԱՆԱՍՏԱԶԻ ԱԼԼԱՖ

Ծնած է Հալէպ․ իր կրօնական ուխտը կատարած է Հռոմի Մայր Տան մէջ եւ ստացած է մանկավարժութեան վկայական։ Նախ եղած է Հալէպ եւ ապա Հէլիոպոլիս իբր վարժուհի։

ՄԱՅՐ ԳԱՐՄԷԼ ՂՈՒԿԱՍ

Ծնած է Հալէպ․ 1909ին կատարած է իր կրօնական ուխտը Պոլսոյ Մայր Տան մէջ։ Նախ եղած է Հալէպ իբր վարժուհի եւ ապա տնօրէնուհի։ 1929ին Փարիզի մէջ հիմնած Ս. Կրասիէնի վարժարանը․ յետոյ երկու տարի 1935–1937 մնացած է Հռոմ։ 1937ին եկած է Գահիրէ իբր հիմնադիր եւ մեծաւորուհի Ֆաճալլայի վարժարանին, ուր եօթ տարի պաշտօնավարելէ վերջ, դարձեալ իբր մեծաւորուհի պաշտօն ստացած է Աղեքսանդրիոյ Շուցի վարժարանին մէջ, ուր 1943–1949 վեց տարի մնալէ յետոյ, անցած է Գան Սեզարի վարժարանին տնօրէնութեան եւ մեծաւորութեան։ Մայր Գարմէլ ունի նաեւ Ընդհ. Խորհրդականի պաշտօն Հռոմի Մայր Տան։

ՄԱՅՐ ԲՈԼԻՆ ՊԱԼԵԱՆ

Ծնած է Ատանա․ իր կրօնաւորական ուխտը կատարած է Պոլիս 1915ին։ Զինադադարէն վերջ անցած Ատանա մասնաւոր առաքելութեամբ։ Եղած է Հալէպ, ապա Թորինոյ որբուհիներուն հետ։ Եղած է Պաղտատի վարժարանին հիմնադիրներէն։ 1938ին Պէյրութի Պուրճ Համուտ Թաղի վարժարանին տնօրէնուհի եղած վեց տարի։ 1954ին նշանակուած է Աղեքսանդրիոյ Շուցի վարժարանին մեծաւորուհի։

ՄԱՅՐ ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Ծնած է Տրապիզոն։ Եղած է գաղթական։ Իր կրօնական ուխտը կատարած է Հռոմի Մայր Տան մէջ 1922ին, ապա 7 տարի մնացած է Թորինոյի որբուհիներուն հետ․ 1930ին իբր վարժուհի պաշտօնավարած է Հալէպ եւ 1937ին իբր հիմնադիր եկած Գահիրէ։ Իբր Մեծաւորուհի յաջորդած է Մայր Գարմէլի եւ իր օրով շինուած է Հէլիոպոլսոյ վարժարանը։ 1954ին նշանակուած է Պէյրութի Պուրճ Համուտ Թաղի վարժարանին մեծաւորուհի։

ՔՈՅՐ ՄԱՐՉԵԼԼԱ ՇԱՌ

Ծնած է Հալէպ․ իր կրօնական ուխտը կատարած է Հռոմ 1936ին, ստանալով մանկավարժութեան վկայական․ իր առաքելութիւնը նախ սկսած է Աղեքսանդրիա Շուցի վարժարանին մէջ եւ 1938ին անցած է Գան Սեզարի վարժարանը։ Ունի մասնաւոր մանկավարժութեան վկայագիր, ինչպէս նաեւ արաբերէն լեզուի։

* * *

Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու վարժարանի աշակերտուհիները հետեւեալ թուականներուն հրապարակային ելոյթներ ունեցած են.

1951 Ապրիլ 28ին, Կոզմոգրաֆի թատրոնին մէջ, տարեվերջի հանդէսին՝ «Մուկը եւ Ճղային աղջիկները» արտասանութիւնը, մասնակցութեամբ Օրդ. Սեդա Օհանեանի եւ Ա. Գըրմանեանի։

Վարժարանի մանկապարտէզի վարժուհի Տիկ. Շուշանիկ Թէրզեանի ղեկավարութեամբ ներկայացուած է «Լուսնկարիկը» ֆրանսերէն արտասանութիւնը, մասնակցութեամբ Օրիորդներ՝ Գ. Մկրտիչեանի, Լ. Աւագեանի եւ Հերմինէ Բեսերեանի։

Բ. Մաս — Սիմոն Վրդ. Երամեանի «Դարձը» պատմական ողբերգութիւնը, դերակատար օրիորդներ՝

Մ. Սարգիսեան՝ Տրդատ թագաւոր
Բ. Վարդեան՝ Աշխէն թագուհի
Գ. Խաչերեան՝ Գրիգոր Լուսաւորիչ
Թ. Գասպարեան՝ Հռիփսիմէ
Ն. Ներսէսեան՝ Խոսրովադուխտ
Հ. Թիւճարեան՝ զօրապետ

(Տես «Յուսաբեր», 2 Մայիս 1951, Գահիրէ)։

Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու սանուհիները 1963 Մարտ 15, երեկոյեան ժամը 5ին, Գահիրէի «Յուսաբեր»ի թատերասրահին մէջ ներկայացուցած են «Հայ Դիւցազներգութիւնը» երեք արար, պատմական կեանքէ առնուած գեղեցիկ գրուած մը, հեղինակ Յովհաննէս Արքեպս. Նազլեան։

1963 Փետր. 19ին վարժարան այցելած է Հայրենի բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեանը․ աշրջանաւարտուհիները հանդէսով մը մեծարած են. խօսած են Տիկին Շուշան Թէրզեան եւ հիւրը՝ Սիլվա Կապուտիկեանը։ (Տես «Արեւ», 20 Փետր. 1963, Գահիրէ)։

• • •

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎՐԺ. ԳԱՀԻՐԷ

Նախակրթարանի շրջանը յաջողութեամբ աւարտողներու ցանկը.

1941.

Ապըտ էլ Մալէք Ժոզէֆին, Պոստաքեան Նուրիցա, Թէրզիեան Զարուհի։

1942ի շրջանը կը պակսի։

1943.

Աւանեան Թերէզ, Պէհեան Էլէն, Գասպարեան Մարկրիտ, Մուրադեան Անժէլ, Նուպար Մարի, Թահան Մարսէլ, Թագա Մարկրիտ։

1944.

Աւանեան Անժէլ, Քահալա Թերէզ, Գասպարեան Իվօն, Սէլիմ Թերէզ։

1945.

Պէրպէրեան Շաքէ, Ճըլաւըրեան Յասմիկ, Գույումճեան Էլման։

1946.

Տէօլմէճեան Ալիս, Կարապետեան Ժորժէթ, Մուսալլի Մարի, Բարսեղեան Ժոզէֆին, Իւզլէկեան Մարի, Ջէրահեան Գոհարիկ։

1947.

Գօյաճեան Սօնա, Դարդուր Օտէթ, Շէրբէթճեան, Անէթ, Դաղդաղ Մարի, Նաղաշեան Աստղիկ, Թուֆէկճեան Անահիտ

1948.

Ապըտ էլ Մալէք Օտէթ, Պէրլէն Մարի, Յակոբեան Էլիզ, Գասպարեան Թերէզ, Քէլլէճեան Էլէն, Միքէլ Նազիրա, Ներսէսեան Նուարդ, Յուսէֆ Սաֆի, Թիւճարեան Շաքէ։

1949 – Նախակրթարանէ.

Առաքեան Լէօնի, Մաճարեան Մարի, Թիւճարեան Հերմինէ։

Բարձրագոյն Նախակրթարանէ.

Տէօլմէճեան Ալիս, Ճըլաւըրեան Յասմիկ։

1950 – Նախակրթարանէ.

Գալեան Փառանձեմ, Գուտաուզեան Տօրիս, Խաչատրեան Աշխէն, Միքէլ Հուտա, Սէֆէրեան Անահիտ, Սուրիալ Այտա։

Բարձրագոյն Նախակրթարանէ.

Գօյաճեան Սօնա, Բարսեղեան Ժոզէֆին։

1951 – Նախակրթարանէ.

Տիւրկէրեան Գոհարիկ, Գալֆաեան Մարկրիտ, Գէլլէճեան Ժիւլիէթ, Քէչէճեան Բրարիս, Մարգարեան Անահիտ, [illegible] Մարի, Նալէթ Վիօլէթ, Ռամզի Ժանէթ, Եղուպեան Ժանէթ, Եղուպեան Մարկրիտ, Զաքի Մարի-Թերէզ։

Բարձրագոյն Նախակրթարանէ.

Ներսէսեան Նուարդ։

1952 – Նախակրթարանէ.

Առաքեան Մառլէն, Աղամեան Թագուհի, Ազուրի Ժանէթ, Գահրի Սիլվա, Տէմէեան Սօնա, Ճուղուրեան Սիրանոյշ, Կոստա Սամիրա, Մուսարի Տօրիս, Բէօրէքեան Հերմինէ, Խանիկեան Սօնա։

Բարձրագոյն Նախակրթարանէ.

Առաքեան Լէօնի, Թիւճարեան Հերմինէ։

1953 – Նախակրթարանէ.

Ալյուա Մինհէմ, Խալիկեան Լիւսի, Մարգարեան Հերմինէ, Մօրիս Նատիա, Դըխոյեան Մարի, Թիւճարեան Լիւսի։

Բարձրագոյն Նախակրթարանէ.

Միքէլ Հուտա։

1954 – Նախակրթարանէ.

Աղադճի Ժորժէթ, Արծրունի Վերա, Խամէն Բոլէթ, Մարգարեան Արփինէ, Նալպանտեան Իզաբէլ, Փախչանեան Շաքէ, Փիլիպպոսեան Լիւսի։

Բարձրագոյն Նախակրթարանէ.

Տէմէեան Սօնա, Մարգարեան Մարկրիտ։

1955 – Նախակրթարանէ.

Արծրունի Վիվիեան, Տարաբ Անթուանէթ, Քէչէճեան Ովսաննա, Մանսուր Ֆիլոմէն, Մէրաթիեան Բէրնատէթ, Մուրատեան Լուիզ, Թութունճի Իսմէնի։

Բարձրագոյն նախակրթարանէ·

Միթիգաւի Մարի։

1956 – Նախակրթարանէ·

Պուտրոս Միրանտա, Կարապետեան Անէթ, Քասարճեան Վարդուհի, Քէչէճեան Մարլէն, Քիւրքճեան Ալիս, Մարգարեան Հերմինէ, Միթիգաւի Անթուանէթ։

Բարձրագոյն նախակրթարանէ·

Ճարճիս Սիհամ, Մօրքիս Նատիա։

1957 – Նախակրթարանէ·

Տիգրիս Նայիրի, Էլա Ճարտար, Ճուրունճեան Թագուհի, Կիրակոսեան Տիանա, Գասթի Մարի-Թերէզ, Գըրմաճեան Ալիս, Խաչոյեան Վիքթորիա, Օղլու Տէօնիզ, Եմէն Թերէզ։

Բարձրագոյն նախակրթարանէ·

Մարգարեան Արփինէ, Նորատունկեան Իզապէլ, Փիլիպոսեան Լիւսի, Սէմիճեան Տիանա։

1957–1958

Բարձրագոյնի շրջանաւարտներ

Սրապեան Հայկուհի, Արծրունի Վերա, Արծրունի Վիվիան, Տաղաղ Անթուանէթ, Մէլէք Թոլեան, Մուրատեան Լուիզ, Թիւթիւնճեան Ճէննի։

Նախակրթարանի շրջանաւարտներ

Այարճեան Մարի, Արէլեան Տիանա, Արծրունի Վանուշ, Աւագեան Սոնիա, Գահատրեան Թերէզ, Գոստա Սիբըլ, Տիարեան Աղաւնի, Ճըրճըրեան Նորա, Տիւրքէրեան Մարկրիտ, Ճուրունճեան Շաքէ, Կարապետեան Ճէննի, Կուէյ Անթուանէթ, Կրպոյեան Շաքէ, Խանճեան Սեդա, Քիւրքճեան Յասմիկ, Միհրանեան Կիւլիանա, Սալիմ Ռապիհա, Սիմոնեան Ժաքլին, Թագթագեան Արմինէ, Զաքի Մարկրիտ։

1958–1959

Բարձրագոյնի շրջանաւարտներ

Քասարճեան Ռոզիկ, Պուտրոս Միրանտա։

Նախակրթարանի շրջանաւարտներ

Այրատեան Գէորգիա, Ալիմեան Վիքի, Գարթեւեան Մարի, Պուրսա Մարի-Ռոզ, Շերէմէթեան Սոնիա, Կասապաշեան Անահիտ, Յակոբեան Մարօ, Գասապեան Սոնա, Գարանոֆ Լիլեան, Մարտիրոսեան Վիքթորիա, Մէլիքեան Անի, Ռոզ Լիլի, Սէքսէնեան Մարի, Սողոմոնեան Մարի, Թոփճեան Տիանա, Օղլու Թերէզ, Քիլիճեան Ժերմէն, Աւշանեան Արաքսի, Աղամեան Ալիս, Շիրինեան Շամիրամ, Կուէյ Նատիա, Կասապաշեան Լիւսի։

1959–1960

Բարձրագոյնի շրջանաւարտներ

Տիգրիս Նայիրի, Էլա Ճարտար, Քիրմանեան Ալիս, Օղլու Տէօնիզ, Օհանեան Սեդա, Քարամ Հուդա։

Նախակրթարանի շրջանաւարտներ

Աղամեան Ալիս, Ալլահվէրտեան Մարկրիտ, Տիարեան Անուշ, Կիւլամիրեան Սեդա, Հաղորճեան Թերէզ, Հաքիմ Մարկրիտ, Ինճիճեան Թերէզ, Գալփագեան Ալիս, Գալթաքճեան Արմինէ, Գալֆայեան Լինտա, Գամմար Մարի, Գարամ Նատիա, Գույումճեան Սիրանոյշ, Գաթըրճեան Սեդա, Խայաթ Սիւզան, Մարգարեան Յասմիկ, Մամիկոնեան Մարի, Մերոպեան Սոնիա, Թիւթիւնճեան Սոֆի Եմէն Իվէթ, Եաղուպեան Անթուանէթ, Ջահրէճեան Սոնիա, Մուրատեան Ռոզէթ, Զամուրեան Սոնիա։

1960–1961

Բարձրագոյնի շրջանաւարտներու դասարանը կը պակսի։

Նախակրթարանի շրջանաւարտներ

Պալեան Մարօ, Միհրանեան Պեռնատէթ, Պետրոս Մերի, Պօղոսեան Սեդա, Զըլըմեան Զուարթ, Տայ Ռընէ, Տիարեան Սոնա, Ճըրճըրեան Արեգնազ (Նազօ), Ճիհանեան Ալիս, Կրպոյեան Արփինէ, Իրանճեան Մարի, Ճապպուրեան Մարի, Ժերէմեան Թերէզ, Գալֆայեան Բերուզ, Գալփագեան Արլէթ, Գարփուզճեան Մարի, Մամուրեան Անահիտ, Մերզանեան Մարսէլ, Մուրատեան Սիպիլ, Բարմաքսըզեան Լիւսի, Փիլիպոսեան Ռոզի, Թուֆէնկճեան Լիւսի, Վարդանի Նայիմա։

1961–1962

Բարձրագոյնի շրջանաւարտներ

Այրատեան Գէորգիա, Արծրունի Վանուշ, Շէրեան Ռոզէթ, Շիրինեան Շամիրամ, Պուրսա Ռոզ-Մարի, Շամլիա Միրիամ, Կասապաշեան Անահիտ, Կասապաշեան Լիւսի, Գասապեան Սոնա, Գարանոֆ Լիլեան, Մէլիքեան Անի, Օղլու Թերէզ, Ռոզ Լիլի, Սէֆէրեան Մարի, Սողոմոնեան Մարի, Թոփճեան Տիանա, Աշըրաճի Վերա։

Նախակրթարանի շրջանաւարտներ

Ալթմեան Մօնա, Ամիրեան Ֆլօրա, Այտընեան Էլիզ, Աթալլահ Վիլլիան, Գուրաալի Թերէզ, Տէմիրճեան Սիւզան, Էլիաս Ժիրալտէրթ, Ֆառլի Ժիլտա, Կաճոյեան Անահիտ, Կոստոլեան Լիզէթ, Կիւրքիւճեան Վընիզ, Համմա Մարի, Հուրիա Մօնիա, Հայաթեան Լիւսի, Իշխան Մարի-Քլէր, Խաչերեան Անահիտ, Խաչերեան Մարի, Ժամկոչեան Նուարդ, Մանասարեան Ռիթա, Մանկիկեան Սիլվիա, Սիմոնեան Սօնա, Թարաքճեան Ժօզէթ, Թոփալեան Արշալոյս, Թիւրապեան Լիւսի, Ռեհրիչեան Մարի։

1962–1963

Բարձրագոյն Նախակրթարանի շրջանաւարտներ

Ադամեան Ալիս, Ալլահվէրտեան Մարկրիտ, Տիարբեան Անուշ, Կէլտէմիրեան Սեդա, Հաքիմ Մարկրիտ, Իսճիճեան Թերէզ, Գարաբաշեան Ալիս, Գարաբաշեան Արմինէ, Գալֆայեան Լիանա, Գամմաջ Մարի, Գարամ Նուարդ, Գույումճեան Սիրանոյշ, Գաթըրճեան Սեդա, Մամիկոնեան Մարի, Եմէն Իվէթ, Եղոյեան Անթուանէթ, Զահրէճեան Սոնիա, Ջամարեան Սոնիա։

1963–1964

Բարձրագոյն Նախակրթարանի շրջանաւարտներ

Գալայեան Մարօ, Միհրանեան Պէռնատէթ, Պէատրիս Մէրի, Պօղոսեան Սեդա, Չըլլեանեան Չըարթ, Տայ Ռընէ Տիարբեան Սօնա, Ճըրճըրեան Արփենազ, Կրպոյեան Ատրինէ, Ճապուրեան Մարի, Ժերէմեան Թերէզ, Գալֆայեան Փերուզ, Գարփուզեան Արլէթ, Գարաբաշեան Մարի, Մելքոնեան Մարսէլ, Պարմաքսըզեան Լիւսի, Վարդանի Նայիլա։

1964–1965

Բարձրագոյն Նախակրթարանի շրջանաւարտներ

Ալէմեան Մօնա, Այտընեան Էլիզ, Աթալլահ Վիլլիան, Էլիաս Ժիրալտէրթ, Ֆառլի Ժիլտա, Կաճոյեան Անահիտ, Կոստոլեան Լիզէթ, Կիւրքիւճեան Տընիզ, Համմա Մարի, Հուրեան Սօնա, Իշխան Մարի-Քլէր, Խաչերեան Մարի, Մանասարեան Ռիթա, Մանկիկեան Սիլվիա, Թարաքճեան Ժօզէթ, Թոփալեան Արշալոյս, Թիւթիւնճեան Մարսէլ, Թիւրապեան Լիւսի։

1965–1966

Բարձրագոյն Նախակրթարանի շրջանաւարտներ

Բերբերեան Մարի, Գոստանդի Գարմէն, Թապախ Մարի, Համմա Ժանէթ, Կիւզէլ Լիլի, Յակոբեան Լիլիան, Սարգիսեան Մօնա։

1966–1967

Բարձրագոյն Նախակրթարանի շրջանաւարտներ

Գարատաշեան Անայիս, Մարտիրոսեան Մարի, Խաչերեան Թերէզ, Թապախ Ժաքլին, Սարգիսեան Լիւսի, Հաչարեան Ժօզէթ, Ֆաթհալլահ Սիւզան, Գոհճեան Սօնա։

• • •

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ – ՀԵԼԻՈՊՈԼԻՍ

Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու Միաբանութիւնը, Եգիպտոսի մէջ իր կրթական գործունէութիւնը ընդարձակելու առաջադրութեամբ, գնած է գետին մը Հելիոպոլիսի մէջ եւ գործակցութեամբ Հայ կաթողիկէ համայնքի մեծամեծներուն, նոր դպրոցի շէնքին կառուցման հիմնարկէքի արարողութիւնը կատարուած է 1952 Յունիս 1ին, նախագահութեամբ Առաջնորդ Յակոբ Արք. Նէսիմեանի, եւ հիմերուն ներքեւ զետեղուած է հնաւանդ յիշատակարանը.

ԱՐՁԱՆԱԳԻՐ

Յամի Տեառն 1952 եւ ի թուականին Հայոց ՌՆԱ յառաջնում աւուր ամսեան Յունիսի, ի տօնի Պենտեկոստէի, եւ ԺԴ ամի Քահանայապետութեան Տեառն Տեառն Պ. Պապին մերոյ Պիոսի ԺԲ.ի եւ ի ԺԶ ամի Թագաւորութեան Ֆարուխ Ա. Վեհափառ Արքային Եգիպտոսի եւ ի ԺԵ ամի Պատրիարքութեան Տեառն Տեառն Գրիգորի-Պետրոսի ԺԵ.ի Կարդինալ Կաթողիկոսի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ եւ ի ԺԹ ամի Հայրապետութեան Տեառն Տեառն Յակոբայ Արքեպ.ի Նէսիմեան, Վիճակաւորի Թեմիս Աղեքսանդրիոյ, որ եւ օրհնեալ եդ զվէմս հիմանց [illegible] արարողեալ կանոնական հիմնարկութեան նորաշէն վարժարանիս Անարատ Յղութեան Քերց ի Հելիոպոլիս վասն դաստիարակութեան դստերց եւ մանկանց Հայկազեան Տոհմին՝ խնամատարութեամբ Նորին Թեմակալի եւ հաւանութեամբ իշխանաւորաց Ազգային Ժողովոյ, յոգնակի արդեամբք եւ ծախուց Եղբայրակցարանին եւ ժառանգութեամբ բարերարաց, գնեցաւ երկիր մի ընդարձակ յարուարձանի Պանկըլթի յընծայութենէ Հէյիմօղոլեանց, եւ Տեարց Կարօյ եւ Հրազդան Պալեան ճարտարապետաց երեւելեաց արուեստիւ յօրինեալ գծեալ նորին պատկեր ընծայոյս հաստատութեան, զորոյ գործ ընծայութեան յանձն կալաւ Մարքիս Մուսայլէր, արժանաւոր զաւակ ազգիս:

Կարգեցան եւ կնքահարք հիմնադրութեանս Տեարք ընտիրք յաւագանեաց ազգիս, Տեարք Աղա Յովսէփ Մաթոսեան, Յովսէփ Պէյ Մուսայլէր, Յովսէփ Ղուկաս, Ռընէ Տօլ եւ Կարօ Պալեան:

Այդ կատարեցաւ օրհնութիւն հիմնարկութեան Վարժարանիս եւ Տաճարի նորին հանդիսիւ մեծաւ ի ներկայութեան եկեղեցական համօրէն դասու, եւ իշխանաւորաց Ազգային Ժողովոյ եւ այլոց անդամոց Բարեգործական Ընկերութեան եւ բազմախուռն ժողովրդեան հաւատացելոց մերոց եւ օտարաց:

Տէր Աստուածամեծակալ օրհնեալ հեղցէ առատապէս զշնորհս իւր բարիս ի վերայ Թեմիս, կղերիս, ամենայն ժողովրդեան եւ ի վերայ հիմնողաց կնքահարց, վարձս բարեաց պարգեւեսցէ ամենեցուն առատ եւ ի հանդերձելումն արժանի արասցէ անթառամ պսակաց. Ամէն:

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝

Կղերականք

Յակոբ Արք. Նէսիմեան, Յակոբ Թ. Ծ. Վ. Կիրակոսեան, Միքայէլ Վ. — Մերտիքեան, Գրիգոր Վ. Կէրկէրեան, Յովսէփ Վ. Մառզ, Հ. Ռափայէլ Քոսեան, Պօղոս Վ. Բաղոսեան, Հ. Պետրոս Պօղոսեան, Հ. Սրապիոն Եղիայեան:

Ազգայինք

Յովսէփ Մաթոսեան, Յովսէփ Պէյ Մուսայլէր, Յովսէփ Ղուկաս, Ռընէ Տօլ, Կարօ Պալեան, Հրազդան Պալեան, Մարքիս Մուսայլէր, Մատթէոս Տէր Մարգարեան, Լուիս Տերլիք:

Մայրապետք

Մայր Մարգրիտ Գաղանճեան, Քոյր Իննոսանս Վարդէ, Քոյր Էմմա Գասպարեան, Քոյր Լէոնի Փիլիպպոսեան, Քոյր Կարմէնի Եղիազեան, Քոյր Յուլիէթթա Մարտինեան, Քոյր Աննունցիատա Ալէն:

* * *

1953–1954 դպրոցական շրջանը սկսած է նոր եւ արդիական շէնքին մէջ, երկյարկանի, եւ վերի յարկը յատկացուած է դասատու Քոյրերու բնակութեան. դպրոցական հանդէսներու համար վարժարանը ունի իր սրահը թատերաբեմով:

Հայ Կաթողիկէ Համայնքէն Ժան Զամանեան, Յովսէփ Մաթոսեան եւ Յովսէփ Ղուկաս դպրոցին նիւթապէս օժանդակած են:

Վարժարանը կ'ընդունի գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ աղջիկներ համեստ պայմաններով. դպրոցը միջազգային է հայ եւ օտար աշակերտութեան համար, ունի մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ բարձրագոյն նախակրթարանի բաժիններ. կ'աւանդուին հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ արաբերէն լեզուները. աշակերտուհիները կը ներկայանան ֆրանսական Սերթիֆիքայի եւ Պրէվէի, ինչպէս նաեւ եգիպտական պաշտօնական Սերթիֆիքայի քննութեանց:

Մեծաւորուհի ՔՈՅՐ ՊԵՆԻՆՅԱ ՏԷՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆ

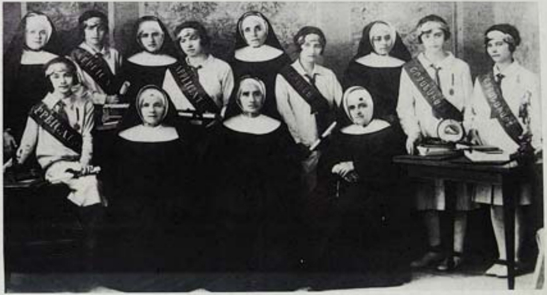

Մեծաւորուհի Եփրաքսէ Ճիվանեանի տնօրէնութեան շրջանի շրջանաւարտուհիները։

1957–1958

Մեծաւորուհի Տնօրէնուհի՝
Քոյր Բարունի Տէր-Ղազարեան
Աշխատակից Քոյրեր և Ուսուցչ. կազմի անդամներ

Քոյր Օնորին Շիրինեան
» Հեղինէ Մաղաքեան
» Ժերմէն Եղբայրեան
» Իսկուհի Կէօրէկճեան
» Անթառամ Վարդէ
» Լէօնի Փիլիպպոսեան
» Յակինթա Մարդինեան
» Համեստուհի Կերկերեան
» Մանիա Ճաղուրեան
» Բրաքսին Գաղայեան
» Անաստասիա Ալլաֆ

Տիկ. Շուշանիկ Թերզեան
Օր. Թաուհիա էլ Զայյինի
Տիկ. Անիսա Իպրահիմ
Տիկ. Ժընըվիէվ Սէլիմ Պօղոսաք
Օր. Գատտար Սալամար
Օր. Ռոզաննա Քէչէճեան
Օր. Ժաքլին Արեան
Տիկ. Գէորգիա Յովհաննէսեան
Օր. Սալուա Աքամի
Օր. Գոհար Տիւրքէրեան
Օր. Արաքսի Նաճարեան
Օր. Մարի-Ժանէթ Շիրինեան
Պր. Մարիօ Հէմմօ

Աշակերտութեան ընդհանուր թիւը՝			244
Բարձրագոյն դասընթացքի շրջանաւարտները՝			7
Նախակրթարանի	»	»	20
Մանկապարտէզի	»	»	22

1958–1959

Մեծաւորուհի Տնօրէնուհի՝
Քոյր Բարունի Տէր-Ղազարեան
Աշխատակից Քոյրեր և Ուսուցչ. կազմի անդամներ

Քոյր Օնորին Շիրինեան
» Իսկուհի Կէօրէկճեան
» Լէօնի Փիլիպպոսեան
» Համեստուհի Կերկերեան
» Ներսաբինէ Գողիկեան
» Յակինթա Մարդինեան
» Մանիա Ճաղուրեան
» Բրաքսին Գաղայեան
» Անաստասիա Ալլաֆ

Տիկ. Լիլի Եուսեան
Պր. Աղա էլ Հաթիւ Շինեաւի
Տիկ. Ժընըվիէվ Սէլիմ Պօղոսաք
Օր. Ժաքլին Արեան
Օր. Մարի-Ժանէթ Շիրինեան
Օր. Արաքսի Նաճարեան
Օր. Վերա Արծրունի
Օր. Անայաթ Զաքի
Պր. Մարիօ Հէմմօ

Աշակերտութեան ընդհանուր թիւը՝			236
Բարձրագոյն դասընթացքի շրջանաւարտները՝			2
Նախակրթարանի	»	»	23
Մանկապարտէզի	»	»	18

1959–1960

Մեծաւորուհի Տնօրէնուհի՝
Քոյր Բարունի Տէր-Ղազարեան
Աշխատակից Քոյրեր և Ուսուցչ. կազմի անդամներ

Քոյր Օնորին Շիրինեան
» Իսկուհի Կէօրէկճեան
» Համեստուհի Կերկերեան
» Ներսաբինէ Գողիկեան
» Յակինթա Մարդինեան
» Մանիա Ճաղուրեան
» Բրաքսին Գաղայեան
» Անաստասիա Ալլաֆ

Օր. Անիսա Մանճուա Մուստաֆա էլ Հիլալի
Օր. Թալիա Մուհամմէտ Աղա էլ Ձըթթամահ
Պր. Գրիգոր Նիկողոսեան
Տիկ. Ժընըվիէվ Սէլիմ Պօղոսաք
Տիկ. Թաուհիա Խամարէլ Ահմէտ
Օր. Արաքսի Նաճարեան
Օր. Վերա Արծրունի
Օր. Ռոզաննա Քէչէճեան

Ա. կարգ. ձախէն աջ. Եպս. Պէրպէրեան, Հայկազուն եպս. Մեյզանեան, Վազգէն Ա., Հ. Պօղոս Փաղումեան, Մեծաւորուհի Պէնինյա Տէրղազարեան։

1961-1962Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՈՒՀԻՆԵՐԸ

Քոյր Բրիգիտ Գազալեան, Մեծաւորուհի Պէնինեա Տէրզաքարեան։

Աշակերտութեան ընդհանուր թիւը՝	250
Բարձրագոյն դասընթացքի շրջանաւարտները՝	6
Նախակրթարանի » »	25
Մանկապարտէզի » »	19

1960–1961

Մեծաւորուհի Տնօրէնուհի՝
Քոյր Բարունի Տէր-Ղազարեան
Աշխատակից Քոյրեր և Ուսուցչ.-կազմի անդամներ

Քոյր Օնորին Ճիրիկճեան
» Իսկուհի Կէօսէյէկեան
» Համեստուհի Կերեկերեան
» Նազարինէ Գոզլեկեան
» Յակինթա Մարգինեան
» Մանիա Ճամուրեան
» Բրիգիտ Գազալեան
» Անաստասիա Ալլաֆ
» Արտեմիս Ակոպեան

Տիկ. Մարի Գալթաքեան
Տիկ. Թագուհիա Իմամալէյ Ահմէտ
Տիկ. Ժընըվիէվ Սելիմ Գոստանտ
Օր. Արաքսի Նաճարեան
Օր. Վերա Աբերունի
Օր. Տիկ. Լէյլի Խաթառ
Պր. Գրիգոր Նիկողեան
Օր. Ազիզա Մահմուտ Մուստաֆա էլ Հիլալի

Աշակերտութեան ընդհանուր թիւը՝	230
Բարձրագոյն դասընթացքի շրջանաւարտները՝	11
Նախակրթարանի » »	25
Մանկապարտէզի » »	22

1961–1962

Մեծապատիւ Տնօրէնուհի՝
Քոյր Բարունի Տէր-Ղազարեան
Աշխատակից Քոյրեր և Ուսուցչ. կազմի անդամներ

Քոյր Օնորին Ճիրիֆճեան
- *» Իսկուհի Կէօտէլէքեան*
- *» Համեստուհի Կերկերեան*
- *» Նեկտարինէ Գոլէքեան*
- *» Յակինթա Մարգինեան*
- *» Մանիա Ճօպուրեան*
- *» Բերթին Գալայճեան*
- *» Անաստազիա Ալլաֆ*
- *» Արմինէ Ալըպեան*
- *» Ալթինէ Գոյթանթի*

Պր. Ասադ էլ Խալիլ էլ Պահաուի
Տիկ. Թաուհիտա Խամարիլ Անմէա
Տիկ. Ժընըվիէվ Մէլիմ Գօղտաշի
Օր. Մալուա Աֆամի
Օր. Արաքսի Նաճարեան
Օր. Վերա Արծրունի
Պր. Գրիգոր Նիկողեան
Օր. Տիկ. Լիլի Խաթա

Աշակերտութեան ընդհանուր թիւը՝			264
Բարձրագոյն դասընթացքի շրջանաւարտները՝			16
Նախակրթարանի	»	»	27
Մանկապարտէզի	»	»	16

1962–1963

Մեծապատիւ Տնօրէնուհի՝
Քոյր Բարունի Տէր-Ղազարեան
Աշխատակից Քոյրեր և Ուսուցչ. կազմի անդամներ

Քոյր Օնորին Ճիրիֆճեան
- *» Իսկուհի Կէօտէլէքեան*
- *» Նեկտարինէ Գոլէքեան*
- *» Յակինթա Մարգինեան*
- *» Մանիա Ճօպուրեան*
- *» Անաստազիա Ալլաֆ*
- *» Արմինէ Ալըպեան*
- *» Ալթինէ Գոյթանթի*

Տիկ. Ժընըվիէվ Մէլիմ Գօղտաշի
Օր. Արաքսի Նաճարեան
Օր. Վերա Արծրունի
Օր. Լիլեան Թըթլեարեան
Օր. Տիկ. Լիլի Խաթա
Օր. Օտէթ Նասսար
Պր. Թաֆիք Աբդուլ Խուսան
Պր. Ասադ էլ Խալիլ էլ Պահաուի
Պր. Ֆարուք Մուհամմէտ Ասադ էլ Ալի

Աշակերտութեան ընդհանուր թիւը՝			215
Բարձրագոյն դասընթացքի շրջանաւարտները՝			10
Նախակրթարանի	»	»	13
Մանկապարտէզի	»	»	20

1951–1952ի
ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՈՒՀԻՆԵՐԸ
(տես ցանկը)

1952–1953
ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՈՒՀԻՆԵՐԸ
(տես ցանկը)

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ – ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

1914ին Եգիպտոսի Հայ Կաթողիկէ Համայնքի Վիճակաւոր՝ Առաջնորդ Յովհաննէս Արքեպիսկոպոս Գուզեան դիմած է Կ. Պոլսոյ Հայ Կաթողիկէ Անարատ Յղութեան Քոյրերու Միաբանութեան կեդրոնը (որուն Միաբանութիւնը հիմնուած է 1843 թուականին Կ. Պոլիս, նպատակ ունենալով նուիրուիլ աղջկանց դաստիարակութեան), որպէսզի քանի մը մայրապետներ ղրկուին Աղեքսանդրիա՝ հիմնելու համար աղջկանց վարժարան մը, հայ իգական սեռին ազգային դաստիարակութեանը համար։ Արդարեւ 1914 Օգոստոս 5ին հաստատուած է Աղեքսանդրիոյ Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու դպրոցը, Նէպի Տանիէլ փողոց թիւ 38 շէնքին մէջ, հովանաւորութեամբ եւ վերին հսկողութեամբ Աղեքսանդրիոյ Վիճակաւոր Առաջնորդին։ Վարժարանի բացումը տեղի ունեցած է 1914 Սեպտեմբեր 21ին, եւ հայ մամուլի մէջ այս առթիւ հրատարակուած է հետեւեալ ազդը.

«Պոլսոյ Հայ Կաթողիկէ Անարատ Յղութեան մայրապետներն նկատի առնելով եգիպտահայ գաղութին աղջկանց դաստիարակութիւնը, միանգամայն ազգային ընտանիքներուն մէջ մայրենի նախնական լեզուն կենդանի պահելու մասին ունեցած կենսական պէտքերն, որոշած են այս տարի օրիորդաց յատուկ վարժարան մը բանալ Աղեքսանդրիա, ուր լուրջ հսկողութեամբը ինչպէս պէտք տանին մանկավարժ օրիորդաց բարոյական կրթութեան եւ ուսումնական զարգացման ժամանակին պահանջման եւ միջնակարգին պէտքերուն համեմատ, ինչպէս յարանի պիտի ստանան իրենց դպրոցի հիմնական ծրագրէն, զոր պիտի հրատարակեն քիչ օրէն։ Վերոյիշեալ մայրապետ քոյրերն պատրաստ են ընդունելու իրենց դպրոցին մէջ ամէն ազգի օրիորդներ անխտրաբար։ Դպրոցը պիտի ըլլայ առժամապէս ցերեկօթիկ, ապագային պիտի կարենայ այս տարի ընդունիլ նաեւ գիշերօթիկ օրիորդներ, դպրոցի տեղւոյն ներածին համեմատ»։ (Տես «Յուսաբեր» Թերթ, 30 Յուլիս 1914, Գահիրէ)։

Կրթական ծրագիր — Մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդական ուսման բաժիններ, ուր աւանդուած են հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն, արաբերէն լեզուները, Ազգ. պատմութիւն եւ գրականութիւն, ինչպէս նաեւ նկարչութիւն, երաժշտութիւն, ձեւագործութիւն եւ ձեռագործի ու գաղափարի մասնաւոր դասեր։ Դպրոցի կրթական շրջանը աւարտող աշակերտուհիները կրնան ներկայանալ Brevetի եւ Certificatի պաշտօնական քննութիւններուն։

Մանկապարտէզ	3 դասարան
Նախապատրաստական	2 դասարան
Նախակրթարան	3 դասարան
Բարձրագոյն	3 դասարան

որ կը բաղդատի եգիպտական եւ ֆրանսական վարժարաններու ծրագրին։

Վարժարանի ուսուցչուհիներու կազմը բաղկացած է հետեւեալ մայրապետներէ.

Մայր Մեծաւորուհի-հիմնադիր Գոհարինէ Սահակեան, Տեսչուհի-մեծաւորուհի Մայր Գրիգորիա Եազըճեան, Մայր Բրիգիտա Քէչէճեան՝ դպրոցի տնօրէնուհի, Քոյր Օնորին Շիրիկեան՝ դեր-տնօրէնուհի, Քոյր Ֆիլոմէն Գուզեան՝ տնտեսուհի։

Ուսուցչուհիներ՝ Քոյր Ռոմէլա Ալիքեան, ծն. 1892, մեռած 11 Յունուար 1975, Քոյր Քրիսթինէ Գաղանճեան, Խոսման Վարդէ, Քոյր Էմմա Գասպեան, Քոյր Լէոնի Փիլիպոսեան, Քոյր Մարչելլա Շահեան։

1915-1916 տարեշրջանին փոխադրուած է Աղեքսանդրիոյ գերմանական Սէն-Շարլ Պորրոմէ Քոյրերու դպրոցի շէնքը, առաջին համաշխարհային պատերազմին, գերմանացի Քոյրերու հեռացման պատճառաւ, վարձքով, շնորհիւ Յովսէփ Վ. Քաջունիի ջանքերուն։

1920-1921 տարեշրջանին Հայ Անարատ Յղութեան Քոյրերու դպրոցը փոխադրուած է «Աղիլ Յուսուֆ» միջնադարեան ապարանքի շէնքին մէջ, Փորթ-Իւթ թաղին մէջ։

1922 Սեպտեմբեր 2ին փոխադրուած է Աղեքսանդրիոյ արուարձաններէն՝ Շաթպի, միայարկ վիլլայի մը մէջ, պարտէզով շրջապատուած, նիւթական օժանդակութեամբ Հայ Կաթողիկէ Համայնքի բարերարներ՝ Յովհաննէս եւ Կարապետ Մաթոսեան եղբայրներու եւ նաեւ Քոյր Գոհարինէ Սահակեանի եւ իր Եւդոկիացի հայրենակիցներուն նուէրներովը։

1931ին դպրոցի շէնքին վրայ բարձրացած է յարկաբաժին մը, նիւթական յատկացումովը Հայ Կաթողիկէ Անարատ Յղութեան Քոյրերու կեդրոնական վարչութեան։ Վարժարանի կրթական ծը-

Աղեքսանդրիոյ Անարատ Յղութեան Քոյրերու վարժարանի շէնքը (Ռուշդ)։

րագիրը փոփոխութեան ենթարկուած է եւ հաստատուած է գիշերօթիկներու բաժինը։

1934ին Աղեքսանդրիոյ «Մաթոսեան Որբանոցի» փակումով, հոն 20 որբուհիներ ընդունուած են իբր գիշերօթիկ։ Վարժարանը առաջին տարին ունեցած է 50 աշակերտուհի, 2րդ տարին՝ 55, իսկ 3րդ տարին՝ 100 աշակերտուհիներ։

1932-1933 տարեշրջանին 180 հայ եւ օտար աշակերտուհիներ։

Անարատ Յղութեան Քոյրերու Մանկապարտէզ եւ Նախակրթարան մը 1938ին հաստատուած է Աղեքսանդրիոյ 32 Ռաս ալ Սեկոր թաղի Էլլուսիս 13 փողոց եւ ապա Մէնշիա փողոցի վրայ շէնքի մը մէջ, իբր մասնաճիւղ Ռուշդի վարժարանին, Քոյրերու հսկողութեամբ։

Վարժարանին շէնքը գնուած է բարերարուհի Օհանիկ Պրուսալեան եւ Վէնուս Մաթոսեանի եւ նուիրուած Անարատ Յղութեան Քոյրերու Միաբանութեան։ Պրուսալեան Օհանիկ մեռած է 18 Յունիս 1944ին Աղեքսանդրիա։

1944 Ապրիլ ամսուան մէջ, դպրոցի շէնքը Աղեքսանդրիոյ Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդարանի սեփական եղած էր, եւ վերոյիշեալ Քոյրերու օժանդակութեամբ երկրորդ յարկ մը բարձրացած է 1948ին Վէնուս Մաթոսեանի օժանդակութեամբ, իսկ դպրոցի աշխատանքին կառուցուած էր Աղեքսանդրիոյ Հայ Կաթողիկէ Համայնքի երեւելի ընտանիքներ՝ Յովսէփ Թոփալեանէ, Բիէռ Գալեանէ, Ճիւզէփ Գալեանէ եւ Հայկ Ճամէ։ Բարերար Վէնուս Մաթոսեան նուիրած է 2000 ոսկի, բարերար Օհանիկ Պրուսալեան՝ 1500 ոսկի։ Դպրոցական շէնքին երկրորդ յարկին մաս մը յատկացուած է ուսուցչուհի մայրապետներու բնակութեան։ Մանկապարտէզի բաժինը ընդունուած են աղջիկներ եւ մանչեր եօթը տարեկանին։

Նախակրթարանը բաղկացած էր 6 դասարաններէ, աւանդուած նիւթեր՝ հայերէն, արաբերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն։ Կիրարկուած ծրագիրը համապատասխան է ֆրանսական Certificat d'Etudes Primairesի, համաձայն ֆրանսական հիւպատոսարանի կրթական ծրագրին. «Ընծայել Աղգին ամփոփել որբերըներ՝ որ Հաստատութեան դաստիարակութեան շնորհիւ կարեւոր ընտանեկան բարեկեցութեան ապահովեցին։

Քան տը Սէզար Թաղի, Մէմֆիս փողոց թիւ 32ի շէնքին մէջ հաստատուած Մանկապարտէզի եւ Նախակրթարանի Մեծաւորուհի Քոյր Ռոմէլա Ալիքեանի տնօրէնութեան եւ հսկողութեամբ Մայր Բրոքիան Քէշիշեանի, եւ օժանդակ ուսուցչուհի Քոյրեր՝ Ագնէս Երզնկեանի, Յուլիանէ Քուստջի, Մարգրէտ Շաքի, Լիւսի Ճանճի, Բեթղեհեմեանի եւ Ժիւլիէնի ջանքերով դպրոցը յառաջդիմած է։

Անարատ Յղութեան Քոյրերու այս մանկանոց վարժարանին մէջ պաշտօնավարած են հետեւեալ Հայ եւ օտար ուսուցչուհի եւ ուսուցիչները. Տէր Գաթինա Զաքարեան, Տէր Գրիգոր Տէմիրօֆ, Օրիորդներ՝ Գերճուհի Գաստառեան, Ժոզէֆին Օթոյեան, Դիանա Գալըճեան, Նուարդ Զամպագճեան, Ռոզ Քանոն, Միրէյ Սարգիսեան, Քաղուհի Մարտիրոսեան, Վիքթորիա Պօղէգեան, Ճիլտա Մարմաշեան, Լինա Զաքարեան, Միրալտա Լովանիա, Մարի Մասոա, Ռոզ Սարրա, Վիքթորիա Ֆարհաթ, Պարոններ՝ Վարդ Ճըլալըրեան, Սանդրան Քանճեան, Մատթէոս Փափազեան (այժմ Ներսէս Ծ. Վ. Փափազեան), Յարութիւն Գուստաւեան, Յարութիւն Զէքիեան, Մաղաքիա Էթթօրէ Գորանի։

1938–1944 շրջանի աշակերտութեան համրանքը հետեւեալն է.

1938–1939՝	65 աշակերտուհի
1939–1940՝	110 »
1940–1941՝	130 »
1941–1942՝	160 »
1942–1943՝	200 »
1943–1944՝	212 »

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐՈՒ
ՔԱՆ ՏԸ ՍԷԶԱՐԻ ԴՊՐՈՑԷՆ ՎԿԱՅՈՒԱԾՆԵՐ

1941–1942.

Արշալոյս Գասպարեան, Սօնա Ճանճեան, Շաքէ Բարսամաքարեան, Ալիս Քոփալեան, Վերոնիկ Զաքարեան, Լիւսի Տէօքմէճեան, Վասիլիքի Ժորժէօքա։

1942–1943.

Արմենուհի Աստուրեան, Իտա Ֆէհմի, Ալիս Մարտաճեան, Տեսպինա Լիճիաքօս։

1943–1944.

Մինէրվա Անարքաւա, Ժանէթ Մէթոգլու, Էլէն Գութանճեանա, Ռոզէթ Տէրնի, Լիլի Վաեսաթ, Վիքթորիա Գիլամի։

1945–1956.

Վիքթորիա Գարաքէօզեան, Ալիս Հէքիմեան, Սօֆի Լէվանտաքի, Հերմինէ Գէնճ-Փափազեան, Մադլէն Սարգսեան, Րընէ Սարաֆի։

1956–1958.

Լիւսի Շամլեան, Էօժէնի Զարուհեան, Էօժէնի Տօնապետեան։

1957–1958.

Յասմին Էհրամճեան։

1959–1960.

Մելինէ Գաշարեան, Մարի Վէմիրթարեան, Նայիրի Գարապաշեան, Էօժէնի Ալպանեան, Վիվիան Տէմիրճեան։

1960–1961.

Աղաւնի Տէմիրճեան, Լիւսի Մարտիրոսեան, Մարի Եղիշեան։

1961–1962.

Անահիտ Սահակեան, Սօնա Համբարձումեան, Քէթի Գալըչեան, Անի Դալէմճեան, Լիւսի Սամճեան, Մարգրէտ Շահինեան, Սօնա Մկրեան, Անի Արապեան, Մարի Դաշտոտեան, Նինի Հաճեան, Ժոզէֆին Քանճեր, Մարգրէտ Կանիմէ։

1963–1964.

Ժագլին Շահինեան, Նայիրի Շամլեան, Սիւզան Գարբոյեան, Ալիս Եղիարեան, Մարի Գուրանի, Մարի Տիգ, Սօնա Սահակեան, Իզապէլ Գէորգերեան։

1964–1965.

Սիլվա Մկրտիչեան, Մարի-Թերէզ Դաղլեան, Վերոնիկ Գանանեան, Քաթրին Շահինեան, Զապէլ Խանկանեան, Թերէզ Մազլումեանի։

1965–1966.

Ժանէթ Գալիկեան, Լինտա Գալիկեան, Սոնիա Մարուքեան, Սեդա Ոսկեան։

Մեծաւորուհի ՄԱՅՐ ԳՈՀԱՐԻՆԷ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Մեծաւորուհի ՄԱՅՐ ԵՓՐԱՔՍԷ ՃԻՎԱՆԵԱՆ

Անարատ Յղութեան Քոյրերու Գամ ալ Սէզարի վարժարանի աշակերտուհիները 1 Յունիս 1956ին Իպրահիմիէի Թաղի Յոյն Կաթոլիկ Երիտասարդութեան սրահին մէջ, դպրոցի ամավերջի հանդէսին ներկայացուցած են.

Ա) Արաբերէն թարգմանութեան մը՝ «Յովսէփի վաճառումը իր եղբայրներուն կողմէ»։

Բ) Ֆրանսերէն թատերախաղութեան մը՝ «Տանիէլլա»։

Գ) Հայերէն թատերախաղութեան մը՝ «Որբաց մը»։

1958–1959*ի շրջանին վկայուած են.*

Մարի Աստուրեան, Ալիս Գալֆաեան, Լիւսի Խաչատուրեան, Թէրէզ Մուշաղեան, Մարի Օթրաքճեան, Լիւսի Նազուրեան, Լիզէթ Զէյրճի, Ժագլին Հանէնեան։

Աղեքսանդրիոյ Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու վարժարանին մէջ իբր մեծաւորուհի պաշտօնավարած են.

Քոյր Գոհարինէ Սահակեան 1914–1922
- » *Եփրաքսէ Ճիվանեան* 1922–1928
- » *Բիւզանդիա Գալայճեան* 1928–1935
- » *Մարիոն Քէչէճեան* 1935–1940
- » *Ֆլորանս Օհանջանեան* 1940–1944

1914–1922 *տարեշրջաններուն ուսուցչուհի քոյրերն են. Բերնարտինէ Գույումճեան, Հանրիէթ Հաշէնեան, Օգիւսթին Յովսէփեան, Դարէլ Նուկասեան։*

Մեծաւորուհի Մայր Եփրաքսէ Ճիվանեանի օրով, 1922–1928, *դպրոցական շէնքին կից գոնըւող սենեակները նորոգուած են, եւ պաշտօնական ուսուցչուհի Քոյրերն են. Հեղինէ Բաղաճեան, Օնորին Շիրինեան, Ֆիլոմէն Դաղեան, Լիլի, Թերեզա եւ Սրբուհի։*

1928–1935 *Մեծաւորուհի Մայր Բիւզանդիա Գալայճեանի օրով բարեկարգուած է դպրոցը եւ շէնքին վրայ բարձրացած է յարկ մը. այս շրջանին,*

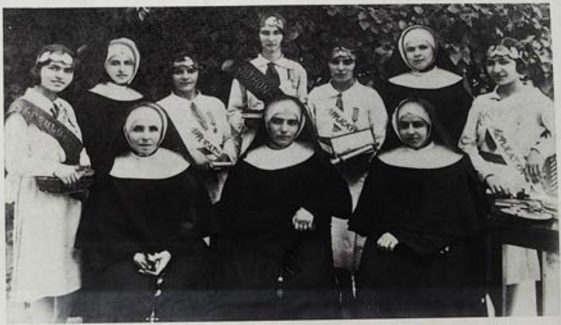

1929-1930ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՈՒՀԻՆԵՐԸ։

Կեդրոնը՝ Մեծաւորուհի Բուլքերիա Գալայճեան։

1942–1943Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՈՒՀԻՆԵՐԸ (ձախէն աջ)։

Մանկապարտէզի եւ Նախակրթարանի մէջ պաշտօնավարած են. Քոյրեր՝ Ռոզալի, Յովհաննա Քրիստին Գաղանճեան, Ալիսէն Ելլոյեան եւ Գէղիանէ։

1935–1940 *Մեծաւորուհի Մայր Բրաքսին Քէչէճեանի օրով պաշտօնավարած ուսուցչուհի Քոյրերն են. Օնորին Շիրինեան, Ֆիլոմէն Գուրգեան, Ռոմէլա Ալիքեան, Լիոնի Փիլիպպոսեան, Ալիսէն Ելլոյեան։*

1940–1944 *Մեծաւորուհի Մայր Գարմէլ Ղուկասեան, իսկ վարիչ-տեղակալ՝ Քոյր Եռնէսթին։*

Հայ Անարատ Յղութեան Քոյրերու Դպրոցէն
վկայուած 56

1928–1929.

Օր. Լիւսի Շահինեան, Օր. Լիւսի Ղուկասեան։

1929–1930.

Նուարդ Տէրմէճեան։

1941–1942.

Մարի Ոսկերիչեան, Իվոն Ղարիպեան, Շաքէ Դարմանեան, Մարի Ոսկերիչեան, Ամալ Թահան։

1942–1943.

Անժէլ Գարաքէօզեան, Ալիս Հարմանտեան։

1943–1944.

Հելէն Ջուլաթեան, Վերժին Ջուլաթեան, Գարմէն Թէճիրեան, Քլեմանս Շամամանեան, Գոհար Շամամանեան։

1956–1957.

Սոնիա Սիմոնեան, Սոնա Եղիայեան, Նայիրի Թալաթինեան, Մարի-Թերէզ Զոլաքեան։

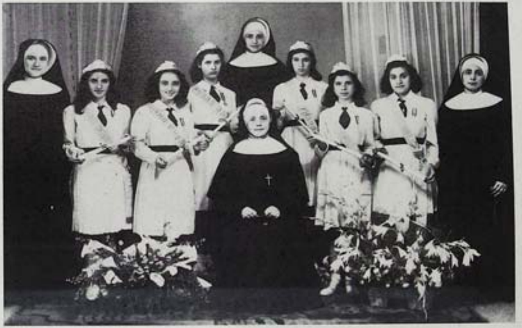

Աղէքսանդրիոյ Անարատ Յղութեան Քոյրերու 1943–1944ի շրջանաւարտուհիները (տես ցանկը)։

1957–1958.

Մարսէլ Դարբինեան, Վերժին Դարբինեան, Վիքթորիա Չօլաքեան, Մարի Չօլաքեան, Հռանի Լիլեան, Վերոն Ծմէնիճեան, Ժանէթ Աստանեան, Զուարթ Ծմէնիճեան։

1960–1961.

Վերա Մկրտիչեան, Նայիրի Գոհճէլեան։

Անարատ Յղութեան Քոյրերու Շուպրայի դպրոցին մէջ, 26 Դեկտ. 1926ին, աշակերտուհիները ներկայացուցած են «Հայաստան եւ Ցողիկը» թատերախաղը։ 2 Յուլիս 1938ին՝ «Սեւ մարգարիտը»։ 3 Յունիս 1951ին՝ «Երկու գիւղացիները»։

Վարժարանը փակուած է 1962ին, հիմնուած էր 1922 թուին։

«Պէտք է խոստովանիլ թէ վարժարանի անձնուէր Քոյրերը ազգային առողջ դաստիարակութեան մը դրած են աշակերտուհիներուն վրայ, որոնց ձեռքին տակ կը մեծնան ու կը պատրաստուին վաղուան Ազատ Հայրենիքին համար նոր ծաղիկներ ըլլալու»։ (Տես «Արեւ» թերթ, 22 Ապրիլ 1921,

Աղեքսանդրիա)։

Շուպրայի Անարատ Յղութեան Քոյրերու վարժարանի 1943–1946ի ուսուցչական կազմն էր հետեւեալը.

Քոյր Գարմէլ Ղուկասեան՝ մեծաւորուհի
» Խանիթա Արփեան՝ փոխ-մեծաւորուհի
» Միքայէլ Դուզեան՝ ուսումնապետուհի
» Քրիստին Դաղանճեան՝ տնտեսուհի
» Պերպետուա Քէշիշեան՝ մատակարարուհի

Օր. Ալինէ Քրոլաղեան՝ ուսուցչուհի։

Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու դպրոցին՝ Քամ ալ Սեդարի հիւղին 1943–1944ի ուսուցչական կազմն էր.

Քոյր Ռոմէլա Ալիքեան՝ մեծաւորուհի
» Մարցէլա Ճար՝ տնտեսուհի
» Յուլիանէ Քուստ՝ ուսուցչուհի
» Փեղրոնիա Փիլիպպոսեան՝ ուսուցչուհի

Մայր Մեծաւորուհի հիմնադիր Գոհարինէ Սահակեան ծնած է 1860ին Թոքատ, դուստրը ժամատան Եղիան Սահակեանի, իր ուսումը ստացած է ծննդավայրը եւ ապա Պոլիս։ Մերձաւոր ազգականներէն էր Յովհաննէս Պէյ Մաթոսեանի, որ թելադրած էր 1924ին հիմնել որբանոց-դպրոց մը Աղեքսանդրիա։ Քոյր Գոհարինէ 1928ին հաստատուած էր Հռոմ։

ՄԱԹՈՍԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՐԲԱՆՈՑ-ԿՐԹԱՐԱՆ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ, 1924–1934

Եգիպտոսի հայ կաթողիկէ համայնքի երեւելիներէն եւ մեծահարուստ բարերարութեամբ զարդարանուէր Յովհաննէս Պէյ Մաթոսեան (որուն մայրն էր Վերոն՝ ծնեալ Գարբիթեան) 1924 Ապրիլին թելադրած է Պօղոս Վրդ. Տիրիկեանի, որպէսզի երթայ Լիբանան եւ ընտրէ հայ կաթողիկէ աղջիկներ հաւաքէ, անոնց տալու համար կրթութիւն։ Այս գաղափարը Յովհաննէս Պէյին թելադրած էր իր ազգականներէն Քոյր Գոհարինէ Սահակեանը։ Տիրիկեան վարդապետը 62 աղջիկներ բերած է Աղեքսանդրիա եւ Իպրահիմիէի թաղին մէջ, վարձու շէնքի մը յարկին տակ, 24 Յունիս 1924ին, կազմուած եւ հաստատուած է Մաթոսեան Ազգային Որբանոց-Դպրոցը։ Բարերար Յովհաննէս Պէյ Մաթոսեան հոգացած է որբանոց-դպրոցին բոլոր ծախսերը մինչեւ իր մահը 1927։ Իր կտակին համաձայն, կինն ու զաւակները հոգացած են ծախսերը, շէնքի վարձք եւ աշակերտութեան սնունդ, հագուստ։ Տարեկան մօտ 1500–2000 եգիպ. ոսկի, մինչեւ դպրոցին փակուիլը՝ 1934 թուականը։ Որբանոց-դպրոցին մէջ ուսումնական կրթութենէ զատ, աշակերտուհիներուն համար հաստատուած էր արհեստանոց մը՝ կարուձեւի եւ [illegible] եւ թիթեղ հիւսելու համար։

1925ին շէնքին մէջ փոքր մատուռ մը կառուցուած էր Յովսէփ Վրդ. Քաջունիի ջանքերով, պաշտամունքի համար եւ հոգեւոր հովիւ նշանակուած էր Յովսէփ Վրդ. Սարուխանեանը։ Որբանոց-դպրոցի աշակերտուհիներուն դաստիարակութիւնը եւ ուսումը յանձնուած էր Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու, Նախակրթարանի կրթական տեսչուհիի պաշտօնը վստահուած էր Քոյր Ֆանտիա Գույումճեանի, ապա ուսուցչուհին էր՝ Քոյր Ռեկինէ Շալճեանը եւ Քոյր Սերրունի Զախուշեանը։

1932ին որբանոց-կրթարանի կրօնքի դասախօս եւ խոստովանահայր նշանակուած էր Յովսէփ Վ. Սարուխանեանը, իսկ մարզանքի ուսուցիչ՝ Գրիգոր Հայաթեանը։

Որբանոց-դպրոցի աշակերտուհիներէն մեծամասնութիւնը ամուսնացած եւ ընտանիք կազմած

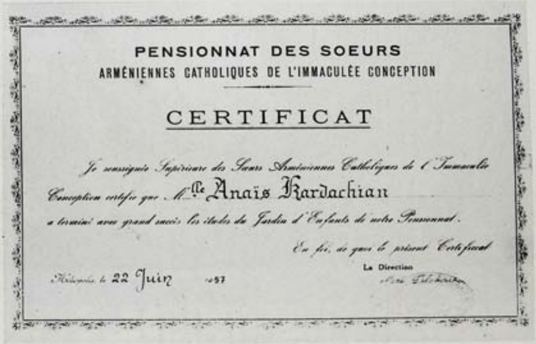

PENSIONNAT DES SOEURS
ARMÉNIENNES CATHOLIQUES DE L'IMMACULÉE CONCEPTION

CERTIFICAT

Je soussignée Supérieure des Sœurs Arméniennes Catholiques de l'Immaculée Conception certifie que M.lle Anaïs Kardachian a terminé avec grand succès les études du Jardin d'Enfants de notre Pensionnat.

En foi de quoi le présent Certificat

La Direction

Alexandrie le 22 Juin 1937

ին, եւ խրախուսելու աշակերտուհիի ամուսնութեան առթիւ Յովհաննէս Պէյ Մաթոսեանի կտակով յատկացուած էր իբր դրամօժիտ՝ 100 ոսկի։

1934ին մնացած 20 աշակերտուհիները փոխադրուած են Շուպրա թաղամասի Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու ցերեկեայ և գիշերօթիկ վարժարանը եւ դպրոցը փակուած է 1934ին։

Որբանոց-դպրոցի սանուհիներին մեծ մասը ամուսնացուած են մայրաքաղաք։

1932 Մարտ 15ին ուսուցիչ դաստիարակ Կարապետ Գէմճեան այցելած է դպրոցը եւ իր գոհունակութիւնը յայտնած է 40 աշակերտներու ստացած ուսման առնչութեամբ։

Քոյր Գոհարինէ Սահակեան ծնած էր 1860ին Թոքատ, հայրը Յովհան Սահակեան, ծխախոտի վաճառական։ Քոյր Գոհարինէ կրթական պաշտօններ վարած է Պոլիս, Աղեքսանդրիա։ Ան Մաթոսեան ընտանիքին մօտաւոր ազգականներէն էր։ Իր եղբայրը Փօլ Սահակեան, 1930ին Գահիրէի մէջ ունէր օծանելիքի «Էմիլիէն» անունով գործարան մը։

ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆ ԴՊՐՈՑ – ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Կաթողիկէ հայ համայնքի ուսումնատենչ եւ ժառանգաւորական Գալուստ Վրդ. Շիրինեան 1903 Սեպտեմբեր 2ին բացած է «Սէնթ-Անթուան» անունով դպրոց մը, այն հայ կաթողիկէ տղոց համար, որոնք կ'ուզեն հայերէն սորվիլ, այն դպրոցին դասընթացքը տեղի ունեցած է կէսօրէ յետոյ ժամը 4-5։ Վարժարանի մէջ պաշտօնավարած է ուսուցիչ Շաւարշ Փափազեան (ապա Ղեւոնդ քահանայ), դպրոցի հսկողութիւնը եւ դաստիարակի պաշտօնը վարած էր Գալուստ Վրդ. Շիրինեանը։ Վարժարանը ունեցած է մօտ 60 աշակերտ։

«ՀԱՅՐ ԱԼԻՇԱՆ» ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ, 1933

Աղեքսանդրիոյ հայ կաթողիկէ երիտասարդներէն ընտրանի խումբ մը, քաջալերութեամբ Յովսէփ Վրդ. Թաքուճեանի եւ Գալուստ Վրդ. Շիրինեանի, 1933 Յունուար 15ին հիմնած են «Հայր Ալիշան» Երիտասարդաց Միութիւնը։ Նախաձեռնող եւ հիմնադիրներն են.

Լեւոն Մաթոսեան՝ Ատենապետ
Գրիգոր Հայրաթեան՝ Ատենադպիր
Բժ. Երուանդ Յարէբեան, Լեւոն Գէզպեան, Ժան Տաքլեան, Լութֆի Մարաշեան եւ Թովմաս Գոյիկեան։

Յովսէփ Վրդ. Մարութխանեանի հովանաւորութեամբ, հիմնադիրները իրենց առաջին ժողովը գումարած են Աղեքսանդրիոյ ազգայիններէն՝ Մէթր Տէլէմաք Թիւթիւնճեանի բնակարանը եւ միութիւնը կոչած են «Հայր Ալիշան» Հայ Կաթողիկէ Երիտասարդաց Միութիւն Աղեքսանդրիոյ։

Նպատակ ունենալով՝ հայկական միջավայր մը ստեղծել՝ հայախօս հայ կաթողիկէ երիտասարդներուն համար, իբր ակումբ կամ հաւաքավայր։

Միութեան վարչութիւնը 1933 Մարտ 4ին կազմակերպած է հաւաքոյթ-հանդէս մը, ուր ներկայացուած է «Աւարայրի դիւցազները» թատերգութիւնը, իսկ 1933 Մարտ 15ին՝ «Թենդերու թէյլ» մէկ արար զաւեշտը։

«ՀԱՅՐ ԱԼԻՇԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Աղեքսանդրիոյ հայ կաթողիկէ «Հայր Ալիշան» Երիտասարդաց Միութեան սրահին մէջ, 1 Սեպտ. 1934ին, դասընթացք մը հաստատուած է հայերէն, արաբերէն, անգլիերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներու, դաստիարակութեամբ ուսուցիչ Վարդ. Ճըլալեանի։ Այս կերպով սկիզբ առած է համանուն Միութեան անունով «Հայր Ալիշան» կոչուած կաթողիկէ Հայոց վարժարանը։

1935 Հոկտ. 2ին հաստատուած էր Մանկապարտէզի բաժին մը եւ Նախակրթարանի չորս դասարանները, աշակերտութեան թիւը մօտ 65։ Մանկապարտէզի ուսուցչուհին էր Օր. Թագուհի Մալեան, Նախակրթարանի ուսուցիչներն էին՝ Վարդ. Ճըլալեան, Հմայեակ Շէմս (Սափրիչեան) եւ Օր. Գերճուհի Տաքլեան։ Վարժարանը գտնուած է Աղեքսանդրիոյ Մոհարէմ-Պէյ-Տին թաղին մէջ։ Դպրոցի Հոգաբարձութեան անդամներն էին՝ Բժ. Երուանդ Յարէբեան, Լութֆի Մարաշեան եւ Ճինիլլիքեան։ Վարժարանին մէջ կազմակերպուած էր գիշերային դասընթացք մը չափահասներուն համար։

Դպրոցի բացման առթիւ եգիպտահայ մամուլին մէջ հրատարակուած է հետեւեալ յայտարարութիւնը.

«Հայր Ալիշան» Հայ Կաթողիկէ Երիտասարդաց Միութիւնը 1935–1936 ուսումնական տարեշրջանին բացած է իր հաւաքավայրին մէջ վարժարան մը հայ երկսեռ մանուկներու ազգային դաստիարակութիւն տալու նպատակով։ «Հայր Ալիշան» վարժարանին ծրագիրը կը համապատասխանէ եւրոպական նախակրթարաններու ծրագրին։ Այս տարեշրջանին պիտի ունենայ առաջին եւ չորս դասարանները միայն, ապագային ընդլայնելու ու [illegible] պատրաստութեան հետ, որոնց կարեւոր տեղ պիտի տրուի, ինչպէս պիտի տրուին նաեւ գործնական գիտելիքներու եւ [illegible] [illegible] օտար լեզուներու, մասնաւորապէս ուժ պիտի տրուի պետական լեզուին՝ արաբերէնի ուսուցման, ինչպէս նաեւ եւրոպական լեզուներուն՝ ֆրանսերէնի եւ անգլերէնի։

«Հայր Ալիշան» Հայ Կաթողիկէ
Երիտասարդաց Միութեան Վարչութիւն

(Տես «Յուսաբեր» օրաթերթ, 1935 Սեպտ. 14, թիւ 148, Գահիրէ)։

Վերոյիշեալ վարժարանը 1936 Սեպտեմբերին փոխանցուած է Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան եւ [illegible] տնօրէն նշանակուած է Հ. [illegible] Վրդ. Չրաքեան։ (Տես «[illegible]» ամսագիր, 1936)։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՀԱՄՐԱՆՔԸ

1884ին Եգիպտոսի Հայ Կաթողիկէ համայնքութիւնը բաղկացած էր 228 ընտանիքներէ, Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ եւ այլ քաղաքներու մէջ։

1914ին համրանքը հայ կաթողիկէ գաղութին. Գահիրէ՝ 600 ընտանիք, Աղեքսանդրիա՝ 120 ընտանիք։

1926–1936 տարիներուն Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ հայ համայնքական ժողովուրդին թիւը բաղկացած է 2000 անձերէ։ (Տես Յուշարձան Վան-Վասպուրական, Բ. հատ., էջ 307, գրեց Համբարձում Երամեան, 1929, տպ. Աղեքսանդրիա)։

Հայ կաթողիկէ Գրիգոր-Պետրոս ԺԵ. Աղաճանեան Կաթողիկոս-Պատրիարքի Եգիպտոսի Թեմին այցելութեան առթիւ, հայ կաթողիկէ երեւելիներէն՝ [illegible] գործարարի Յովսէփ Մաթոսեանի բարերարութեամբ, Աղեքսանդրիոյ հայ կաթողիկէ համայնքի եկեղեցիին կից կառուցուած է վերնատուն մը, եւ այս [illegible] զետեղուած է հետեւեալ յիշատակարանը.

«Յանմոռաց յիշատակ առաջին հովուական այցելութեան Թեմիս Եգիպտոսի, Տ. Տ. Գրիգոր-Պետրոս ԺԵ. Աղաճանեան Կաթողիկոս-Պատրիարքի Տանն Կիլիկիոյ, կառուցաւ [illegible] յամի Տեառն 1944 ի Թուին Հայոց ՌՅՂԳ, ի ԺԱ ամի առաջնորդութեան վիճակաւորի Աղեքսանդրիոյ Տ. Յովհաննու Արքեպս. [illegible], արդեամբք Տեառն Յովսէփայ Մաթոսեան եւ ջանիւք Տեառն Կարոյի Գալեան հոգաբարձուաց Ս. եկեղեցւոյս»։

1940–1945ին Աղեքսանդրիոյ հայ կաթողիկէ գաղութը բաղկացած էր 400 ընտանիքներէ, Թեմը կառավարուած է վիճակաւոր Առաջնորդի մը միջոցաւ, որուն կեդրոնը Գահիրէ, իսկ Աղեքսանդրիոյ համայնքը հովուած է Եպիսկոպոսական փոխանորդ ժողովրդապետի մը նախագահութեամբ եւ համայնքի վարչական ժողով մը, որ երեք տարուան համար կ'ընտրուի ըստ պետութեան 1905–1906ին հաստատուած եւ վաւերացուած համայնքային հիմնական կանոնագրի տրամադրութեանց համաձայն։

Աղեքսանդրիոյ համայնքի «Աւետման Յղութեան» նուիրուած եկեղեցիին կալուածը 1167 քառակուսի մեթր, գնուած է 1899ին Խաչերեան [illegible] Էֆ. [illegible] եւ [illegible] Արթին Փաշա Չրաքեանի։ 1892ին շէնքը շինուած է բարերարութեամբ [illegible] Փաշա [illegible] եւ իր եղբօր Նուպար Պէյ [illegible], վերանորոգուած 1894ին, երկարութիւն 20 մեթր, լայն 10, բարձրութիւն 13 մեթր։ Եկեղեցիին կից շինուած է Առաջնորդարանը եւ ժողովրդապետներու համար բնակարան։

Աղեքսանդրիոյ հայ կաթողիկէ Առաջնորդարանի բակին մէջ 1965ին կառուցուած է Ապրիլեան Եղեռնի Յուշարձանը։ 1915–1965 Եղեռնի յիսնամեակին առթիւ նախաձեռնութեամբ Եգիպտոսի կաթողիկէ Հայոց վիճակաւոր Առաջնորդ Ռափայէլ Եպս. Բայեանի, բացման հանդիսութեան ներկայ եղած են հայ բոլոր յարանուանութեանց Հոգեւոր պետերը եւ Ազգային իշխանութիւնները։ («Տես «Յուսաբեր» օրաթերթ, 12 Յունիս 1965, թիւ 68, Գահիրէ։ «[illegible]», 1908, թիւ 4575։ «Հանդէս Ամսօրեայ», 1950, թիւ 10)։

ՊՕՂՈՍ Ծ. ՎՐԴ. ԾԻՐԻԿՃԵԱՆ

Ծնած է 1892ին Տիգրանակերտ, նախնական ուսումը առած է իր ծննդավայրը, ապա 1906ին մեկնած է Հռոմ եւ հետեւած պապական Գրիգորեան համալսարանի դասընթացներուն եւ վկայուած 1915ին աստուածաբանական եւ իմաստասիրական ճիւղին։ 1917ին հասած է Աղեքսանդրիա եւ Առաջնորդական փոխանորդ նշանակուած հայ կաթողիկէ համայնքի. երկար տարիներ Ֆրանսական Ֆրէրներու դպրոցի հայ ուսանողութեան աւանդած է հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն։

1935ին Հելիոպոլսոյ հայ կաթողիկէ Սրբուհի Թերեզա եկեղեցիին հոգեւոր հովիւի եւ ժողովրդապետի պաշտօնը վարած է մինչեւ 1947 թուականը։ Պօղոս Վրդ. Հելիոպոլսոյ Սրբուհի Թերեզա եկեղեցիին համար հիմնած է երգչախումբ մը եւ նաեւ աշխատանոց մը ձեռագործի, չքաւոր ընտանիքի աղջիկներուն օրապահիկ ապահովելու համար։

1940ին Ծիրիկեան վարդապետ քահանայութեան 25ամեակը տօնած է եւ այս առթիւ իրեն ընծայուած է Ծայրագոյն վարդապետի աստիճան։

1947 Հոկտեմբերին Առաջնորդական փոխանորդի պաշտօնին կոչուած է հայ կաթողիկէ համայնքին Աղեքսանդրիոյ։

Պօղոս Ծ. Վրդ. Ծիրիկեանի նախաձեռնութեամբ 1947էն 1951 թուականներուն կատարուած է ժողովրդական հանգանակութիւն Աղեքսանդրիոյ հայ գաղութին մէջ եւ գոյացած գումարով 1953ին կառուցուած է Աղեքսանդրիոյ հայ կաթողիկէ Առաջնորդարանի արդի շէնքը հասութաբեր խանութներով։

1965ին տօնուած է Ծիրիկեան վարդապետի ոսկեայ յոբելեանը, եւ այս առթիւ հայ կաթողիկէ համայնքին մատուցած ծառայութեանց համար իրեն շնորհուած է Եպիսկոպոսի աստիճան եւ Աղեքսանդրիոյ հայ կաթողիկէ համայնքի մեծամեծները զինք պատուած են ոսկի լանջախաչով։ (Տես «Յուսաբեր», թիւ 109, 9 Օգոստ. 1967, Գահիրէ)։

ՀԵԼԻՈՊՈԼԻՍԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՀԱՄԱՅՆՔԸ

Եգիպտոսի Հայ կաթողիկէ Առաջնորդ՝ Յովհաննէս Եպս. Գուզեանի օրով, 1928 Ապրիլ 14ին, Հելիոպոլսոյ ընկերութենէն գնուած է հողամաս մը 1487,80 մեթր քառակուսի, կառուցանելու համար եկեղեցի մը, 28, Թալխա փողոցի վրայ, ճարտարապետ Կարօ Պալեանի յատակագծով, եկեղեցին եւ քահանայարանի շինութիւնը յանձնուած է շինութեանց ձեռնարկու Յակոբ Յովհաննէսեան հաստատութեան. Հիմնարկէքի արարողութիւնը տեղի ունեցած է 1931 Յունուար 15ին եւ Փետրուար 15ին կատարուած է 16 հիմնաքարերու օծումը եւ զետեղումը, եկեղեցիին բացումը տեղի ունեցած է 1932 Փետրուարին։

Տաճարին մուտքի դրան վերեւ զետեղուած է մարմարեայ յիշատակարան մը հետեւեալ արձանագրութեամբ.

Ի. Մ. Փ. Ա.

Կառուցաւ տաճարս յանուն Սրբուհւոյ Թերեզայ
ի քահանայապետութեան Ս. Պապին Հռոմայ Պիոս ԺԱ.ի
ի կաթողիկոսութեան Տեառն Տեառն Պօղոսի-Պետրոսի ԺԳ.
ԹԷՐԶԵԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ
ի եպիսկոպոսութեան Յովհաննու Եպս.ի Գուզեան
Յամի Տեառն 1931 ի թուին Հայոց ՌՅՁ
ճարտարապետն շինուածոյս եղեւ Տիար Կարօ Պալեան։

• • •

1940 Նոյեմբեր 15ին գնուած է 1500 մեթր քառակուսի հողամաս մը Հելիոպոլսոյ ընկերութենէն 2100 ոսկիի, վճարելի 16 տարուան ընթացքին տարեկան մասնավճարով, ապագային դպրոցի մը շինութեան համար, բայց շնորհիւ անծանօթ բարերարի մը՝ վճարուած է 800 ոսկի գումար մը։

1965ին վերոյիշեալ հողամասին վրայ եկեղեցիին կից շինուած է ժողովրդապետական սրահ մը հայ կաթողիկէ համայնքի անդամներուն համար, ուր հետեւեալ յիշատակարանը զետեղուած է.

Ի. Մ. Փ. Ա.

Հիմնարկութեամբ ժողովրդապետական սրահիս, որ յանուն
ՍՐԲՈՒՀՒՈՅ ԹԵՐԵԶԱՅ
եղեւ յամի Տեառն 1965 ի թուին Հայոց ՌՆԺԴ
յերրորդում ամի կաթողիկոսութեան Տեառն Տեառն
Իգնատիոսի-Պետրոսի ԺԶ. Պաթանեան Պատրիարքին
եւ ի վեցերորդում ամի եպիսկոպոսութեան Տեառն Տեառն
ՌԱՓԱՅԵԼԻ ՊԱՅԵԱՆ

Ս. Թերեզա Յիսուս-Մանկան եկեղեցիի շրջափակին մէջ կառուցուած է մարմարեայ յիշատակարան մը 1915ի Ապրիլեան տարագրութեան եւ Եղեռնի զոհերուն.

Ի յարգանս
1915ի Ապրիլեան Եղեռնի բիւրաւոր նահատակներու
Զոհ
Փառքեր եւ պարծանքներ կան, որոնց հասցնող
միակ կամուրջն է մահը։ Մահեր կան որոնք չեն

իրենցմէր դագաղ կամ գերեզման, այլ սամին առագերում եւ կաղապարին:

Հ. Սահակ Եպս. Կոգեան

Նուէր Տէր եւ Տիկին Ժագ Պաղտեան 1975

Hommage affectueux à la mémoire vénérée de mon frère P. Augustin Baghdian et mon oncle P. Minas Niermé, morts pour la foi en 1915.

Jacques Baghdian

• • •

Ռաֆայէլ Եպս. Պայեանի, Պօղոս Վրդ. Քաղուճեանի եւ Յովհաննէս Վրդ. Գասպարեանի ջանքերով եւ Քաղուճեան վարդապետի ընտանիքին նիւթական օժանդակութեամբ կառուցուած է Հելիոպոլսոյ Հայ կաթողիկէ համայնքի տաճարը, ճարտարապետ Անթուան Պապերիկի յատակագծերով, եւ որուն բացումը տեղի ունեցած է 1967ին Հոն թագաւորութեան մը ներկայութեամբ, պաշտօնապէս:

Հելիոպոլսոյ Հայ կաթողիկէ ժողովրդապետութեան ենթակայ են Գուպպէ, Զէյթուն, Հելմիյէ, Մաթարիէ, Այն Շէմս եւ Քոպրէթ-էլ-Ղուպպա թաղամասերուն մէջ բնակող հայ կաթողիկէ ընտանիքներուն հոգեւորական կեանքը:

Սոյն ժողովրդապետութեան համրանքն է.

1939ին՝ 184 ընտանիք
1945ին՝ 246 ընտանիք
1949ին՝ 367 ընտանիք
1971ին՝ 219 ընտանիք
1973ին՝ 209 ընտանիք

Լիբանան, Գանատա, Աւստրալիա ներգաղթերուն պատճառով, հայ կաթողիկէ ընտանիքներուն թիւը պակսած է, համայնքային գործունէութիւնն, Առաջնորդ Յակոբ Եպս. Նեսիմեանի նախաձեռնութեամբ 1948 Հոկտ. 3ին հիմնուած է «Մ. Թերեզայի Միութիւնը», ճիւղը Սէն Վէնսան տը Փօլ աղքատախնամ ընկերութեան:

1949 *Մայիս 12ին վերոյիշեալ Միութիւնը հիմնած է «Տիկիններու այցելութեան» մը, աղքատներուն հագուստ հայթայթելու եւ հիւանդներուն բարեգործութիւններ զբաղելու. այցելութիւնը գործած է* 1949*էն* 1969:

Պօղոս Վրդ. Շիրիկճեանի խմբագրութեամբ 1935–1939 *տարիներուն լոյս տեսած է Ֆրանսերէն «Ովասիսի Ծաղիկը» ամսաթերթը,* 1970 *Մարտին հրատարակուած է* Bulletin de la Paroisse *Հայ կաթողիկէ պարբերաթերթը. Հելիոպոլսոյ Ս. Թերեզա եկեղեցիին ժողովրդապետութեան կեդրոն կոչմէ, մինչեւ* 1970 *պարբերաբար ութը թիւ. Իսկ* 1971 *Մայիս–Յունիսէն մինչեւ* 1978 *հրատարակուած է պարբերաթերթը:*

Հելիոպոլսոյ Հայ Կաթողիկէ Համայնքը հովուած են

Ներսէս Վրդ. Թայրոյեան, 1931–1934
Յովսէփ Վրդ. Քաչունի, 1934–1935
Պօղոս Վրդ. Շիրիկճեան, 1935–1947
Յովսէփ Վրդ. Սասայ, 1947–1949
Պօղոս Վրդ. Քաղուճեան, 1949–1968
Պետրոս Վրդ. Թաղա (Թարմանի), 1968–1979

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՀԱՄԱՅՆՔ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ

1938–1940

Յակոբ Վրդ. Նէսիմեան՝ Առաջնորդ
Գրիգոր Վրդ. Սարգիսեան՝ Ժողովրդապետ
Խաչիկ Վրդ. Աթանասեան՝ Ազգային ժողովի նախագահ
Ժագ Մաթոսեան՝ Ատենապետ
Օհանէս Գրուպայեան՝ Փոխ-Ատենապետ
Ժոզէֆ Ամպարեան՝ Ատենադպիր
Ժան Գառուֆեան, Ժան Զէրքէզլի, Ժան Խայեաթ, Ժոզէ Հէլոյեան, Նէճիպ Ճանճի, Փօլ Սարգուճ:

Աղքատախնամ Ընկերութեան կազմը.

Յակոբ Արք. Նէսիմեան՝ Նախագահ
Խաչիկ Վրդ. Աթանասեան՝ Փոխ-Նախագահ
Ժոզէֆ Ամպարեան՝ Ատենապետ
Նէճիպ Ճանճի՝ Ատենադպիր
Ժոզէֆ Հաննա, Ժագ Պաղտեան, Լեւոն Մաթոսեան, Անթուան Շամի, Փօլ Սահակեան, Յովակիմ Խայեաթ, Լութֆի Մուրատեան, Յարութիւն Գալինճի:

1943*էն* 1945 *Աղեքսանդրիոյ Հայ կաթողիկէ համրանքը՝* 400 *ընտանիք. ժողովրդապետ՝ Խաչիկ Վրդ. Աթանասեան, փոխ-ժողովրդապետ՝ Աբրահամ Վրդ. Ադամեան:*

Ազգային Վարչական ժողով, 1943–1946·

Յակոբ Արք. Նէփսէեան՝ Առաջնորդ եւ Նախագահ
Խաչիկ Վրդ. Աթանասեան՝ եկեղեցական անդամ
Ժորժ Մաթոսեան՝ Ատենապետ
Յովհաննէս Գարաֆիլեան՝ փոխ-Ատենապետ
Յովսէփ Ամպարեան՝ Ատենադպիր
Վահան Մաթոսեան, Անթուան Շամէ, Մարսէլ Սաղիկեան, Բժ. Գ. Ոսկանեան, Էլի Շամէ, Ժոզէֆ Գալէան.

Վերոյիշեալ ժողովականները ընտրուած են ըստ եգիպտական կառավարութեան 18 Նոյեմբեր 1905 (21 Ramadan 1323) թուակիր խտիւական հրովարտակով ընդունուած համայնքային կանոնագրին.

1943–1946 Աղքատախնամ Միութեան կազմը·

Յովսէփ Ամպարեան, Անթուան Շամէ, Միշէլ Ճանճի, Ժորժ Գալաճեան, Ֆաթհալլա Գալիլէնճի, Ժորժ Դաֆլոյ, Եդուարդ Զարուպեան, Յովակիմ Խայաթ, Լութֆի Մուրատեան, Ֆէրիտ Չէքմէճեան.

1943–1946 Աղէքսանդրիոյ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Ակումբի Վարչութեան կազմը·

Անթուան Շամէ, Հավրիլ Մարսա, Կամիլ Սամաքա, Ժորժ Գալաճեան, Շէֆիք Դաֆլոյ, Էլի Տարազեան.

1943–1946 Ակումբ Լուսա Տիկնանց կազմը·

Տիկնայք՝ Քէթի Ճանճի, Արագուհի Ամպարեան, Լիւսի Զըլղըֆ, Խանէնի Սէֆէթճեան, Օրդ. Փօլին Յակոբեան, Էլիզ Դրէնը, Գէյլա Շամէ, Րընէ Յակոբեան, Գէորգինա Ամպարեան, Լիւսի Սխայէ.

1938–1940 Հայ Կաթողիկէ Համայնքի Աղէքսանդրիոյ Ս. Վէնսան տը Փօլ Ընկերութեան կազմը·

Տիկ. Կոմսուհի Մանրուհի Ամէոլ՝ Նախագահ
Խաչիկ Վրդ. Աթանասեան՝ եկեղեցական օգնական
Տիկ. Մ. Ճանճի՝ Նախագահուհի
Տիկ. Մ. Նահապետեան՝ փոխ-Նախագահուհի
Տիկ. Արագուհի Ամպարեան՝ փոխ-Նախագահուհի
Օր. Րընէ Ամպարեան՝ Քարտուղարուհի
Օր. Մարի Զըլղըֆ՝ Քարտուղարուհի
Տիկ. Լիւսի Ճանճի՝ Գանձապահուհի
Օր. Ֆէրոտա Ճանճի, Օր. Անժէլ Շամէ, Օր. Բոլլին Յակոբեան, Տիկ. Ա. Սահակեան, Տիկ. Մ. Տալլըմ, Տիկ. Հ. Մաղարաք, Տիկ. Ժանին Սերգիրթեան, Օր. Վալէրիա, Օր. Էլիզ Զըլղըֆ, Օր. Անժէլ Խուրի, Օր. Գէյլա Շամէ.

1938–1940 Ս. Գրիգոր Մանկանցիւղի կազմը·

Նէգլըա Ճանճի, Անթուան Շամէ, Հավրիլ Մարսա, Միշէլ Ճանճի, Ժոզէֆ Մաղլիճի, Խամազ Մարսա, Էլի Տէյլէքեան, Ժորժ Գալաճեան, Հայրապետ Քիւրքճեան, Անթուան Գարգուր, Ֆէթհալլա Գալիլէնճի.

ԳԱՀԻՐԷԻ ԵՒ ԱՂԷՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐԸ

1905 Նոյեմբեր 18 խտիւական հրովարտակով, Եգիպտոսի Հայ կաթողիկէ համայնքը օժտուած է կազմական կանոնագրով մը, ըստ հետեւեալ վկայութեան·

«Եգիպտոսի Հայ Հռոմէական Հասարակութեան ծանօթ անձնաւորութեանց դիմումին վրայ, արդէն խտիւոյ Բարձրապատուի Աբբաս Հիլմի Բ. ի 21 Ռամազան 1323 Հիճրի թուակիր (18 Նոյեմ. 1905) հրովարտակով Հայ Հռոմէական Հասարակութեան կազմական կանոնագիր մը կը շնորհէ, ըստ այս կանոնագրին թէ՛ Գահիրէի եւ թէ Աղէքսանդրիոյ Հայ Հռոմէական Հասարակութիւնը կ'ունենայ մէյ մէկ վարչական ժողովներով, որոնց մէջ մէկ քաղաքական ժողով անունը կը սրուի, այս ժողովներէ իւրաքանչիւրը բաղկացեալ է 9 անդամներէ, ութը աշխարհական եւ մէկ եկեղեցական. Վարչական ժողովին գլուխ կան նաեւ ընդհանուր ժողով մըն. (Տես «Արշալոյս» թերթ, թիւ 5, 14/27 Փետրուար 1909, Գահիրէ).

Գահիրէի եւ Աղէքսանդրիոյ Հայ կաթողիկէ համայնքի բարերարները եւ երեւելի ազգայիններն են·

Յակոբ Արթին Փաշա Չրաքեան, ծն. 1842, մեռած 1919:

Տիկին Կատարինէ Աննա Լիմոնճելլի (ծն. 1866, մեռած 1942), դուստրը Յակոբ Արթին Փաշայի, որ ամուսնացած էր իտալացի Տոմինիք Լիմոնճելլիի հետ, բարերարուհի Հայ կաթողիկէ գերեզմանատան Ս. Յարութեան մատրան, ի յիշատակ իր մեծ հօր՝ Արթին Պէյ Չրաքեանի (1800–1859).

Յովհաննէս Պէյ Մարսուեան (ծն. 1849, մեռ. 1927), իր ծախքով կառուցած է Աղէքսանդրիոյ Հայ կաթողիկէ համայնքի գերեզմանատան եկեղեցին՝ Ս. Յարութեան մատուռը. 1921ին հաստատած է աչքի հիւանդութեան դարմանատուն մը

5000 եգիպտական ոսկիի, ամէն տարի հիւանդներուն համար։

Կարապետ Պէյ Մարտիկեան (մեռած 1949ին), հայկական ոճով իր ծախքով կառուցած է Գահիրէի Աւետիսեան Ս. Աստուածածնայ եկեղեցին։

Տիկին Մարի Տէկէն, դուստրը համայնքի երեւելի Թիգրան Փաշա Հէքիմեանի, ծն. 12 Փետրուար 1876ին Գահիրէ, ամուսնացած էր Լուի Տէկէնի հետ։ 1935ին իր ծախքով շինած է Գահիրէի Հայ կաթողիկէ գերեզմանատան մէջ, պանդուխտներու հասարակաց 120 դամբարաններ ի յիշատակ իր ծնողաց։

Բագրատ Պէյ Աբգարեան, համայնքի երեւելիներէն, առանց կրօնքի եւ ազգի խտրութեան, մարդասիրական կառք մը նուիրած է 1933ին Գահիրէի Ձեռնտուաց Միութեան.

Հայ Կաթող. Աղքատախնամ Ընկերութեան	2000
Աղեքսանդրիոյ Հայ Կաթող. Աղքատախնամի	400
Հայ Աղքատախնամին Գահիրէի Հայոց	200
Գահիրէի Հանրային Առողջապահական Ընկեր.	150
Շուպրա թաղին մէջ Գահիրէի Միջազգային հիւանդանոցին	150
Գահիրէի Ֆրանսական հիւանդանոցին	150
Գահիրէի Իտալական հիւանդանոցին	150
Գահիրէի Հրէական հիւանդանոցին	150
Գահիրէի յունական հիւանդանոցին	150
Գահիրէի Ղպտի համայնքի հիւանդանոցին	150
Գահիրէի Անկլօ-ամերիկեան հիւանդանոցին	150

(Տես «Յուսաբեր» թերթ, 2 Դեկտ. 1933, Գահիրէ)։

Խալիլ Փաշա Խայեաթ (ծն. 1847 և մեռ. 1922), որ իր եղբօր Ղաւզի Պէյ Խայեաթի նուիրական ծախքովը կառուցած է Աղեքսանդրիոյ Ս. Աստուածածնի Անարատ Յղութեան եկեղեցին։

Հայ կաթողիկէ համայնքի երեւելիներէն կը յիշենք Յովսէփ Պէյ Սեղբոսեան Բարբերեանը, Պօղոս Պէյ Նըրամ, Սահակեան Պէյ Պօղոս, Յովսէփ Պէյ Զորաբեան, Յակոբ Պէյ Ծապահեան, Ժոզէֆ Պէյ Օղլու, Ալֆրէդ Պէյ Եաեգի՝ փոխանորդն, Ժան Պէյ Թընկըր, Կրէկուար Պէյ Ծապահեան, Կամիլ Պէյ Մուստաֆար, Միքայէլ Պէյ Վանիօ, Միշէլ Պէյ Սարքէհ, Յովսէփ Փէմպէճեան, Յովսէփ Պաթմանեան, Ժան Մաթոսեան, Լեւոն Փափազեան, Անտոն Արզալ, Նուպար Օհան, Հրանտ Պալըք՝ ճարտարապետ, Պետրոս Զըրքճի եւ զաւակները Տիրան եւ Տիգրան Զըրքճի։

ՎԵՆԵՏԿՈՅ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ - ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան ներկայացուցիչ-ընդհանուր Քերոբէ Վրդ. Չրաքեան 1936ի կէսուն գացած է Աղեքսանդրիա եւ Հայ կաթողիկէ Համայնքի վիճակաւոր Առաջնորդ Յակոբ Արք. Նալեանի քաջալերական աջակցութեամբ եւ նիւթական օժանդակութեամբ Մաթոսեան եղբայրներու, Աղեքսանդրիոյ Թաղ աղ Ուեզայ թաղին մէջ վարձու շէնքի մէջ հաստատած է եւ կազմակերպած «Հայր Ալիշան» Վարժարանը, ըստ Վենետկոյ յայտագրութեան.

«Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարաններուն Հարիւրամեայ յարգելանին աւանդը, յաւերժացնելու Համար անմահն Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի կրթական գործունէութիւնը այն Հաստատութեանց մէջ Աղեքսանդրիոյ նորահաստատ Հիմնարկութիւնը պիտի կոչուի Վենետկոյ Մխիթարեան Միաբանութեան «Վարժարան Հ. Ղեւոնդ Ալիշան»։

«Վարժարանը կը սկսի Նախակրթարանի (Ecoles Elémentaires, Primaires et Secondaires) շրջաններով, որ Հետզհետէ յառաջացմամբ պիտի ամբողջանայ բարձրագոյն շրջանով (Ecole Supérieure)։ Այսպէս Աղեքսանդրիան պիտի ունենայ իր Ազգային Բարձրագոյն կրթարանը։

«Վարժարանը կը բացուի 1 Հոկտ. 1936ին, կը գտնուի Բրէնս Իպրահիմ թիւ 36 (Թաղ աղ Ուեզայ Թաղ) շէնքին մէջ։

Ա) Մանկապարտէզ՝ 3 դասարան

Բ) Նախակրթարան՝ 6 դասարան

Գ) Բարձրագոյն Նախակրթարան՝ 3 դասարան

«Վարժարանին մէջ կ'աւանդուին բացի Հայերէնէ եւ Հայոց պատմութենէ, Հայկական մատենագիտութենէ եւ Հայաստանի հին եւ նոր աշխարհագրութենէ, արաբերէն, անգլիերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները։ Դպրոցին կրթական ծրագիրը քաղուած է [illegible] Ֆրանսացի Ֆրէրներու վարժարանի Հետեւողութեամբ, բարձրագոյն կարգերու մէջ պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, գիտութիւնք եւ թուաբանութիւն կ'աւանդուին ֆրանսերէն լեզուով։

1936–1937 Ա. տարեշրջանի ուսուցչական կազմը բաղկացած էր.
Հ. Քերոբէ Վրդ. Չրաքեան՝ Տնօրէն
Գէորգ Վրդ. Ոսկեան՝ ուսուցչապետ
Աբրահամ Վրդ. Աղաւեան՝ ուսուցիչ
Մանուէլ Վրդ. Քաջեան՝ ուսուցիչ
Միքայէլ Վրդ. Յովհաննէսեան՝ ուսուցիչ

Ուսուցիչներ մնայուն՝ Վարդ Ճըլաղըրեան, Եղուարդ Գարօնիկեան։ Ուսուցչուհիներ՝ Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան, Օր. Ճոզէ Սերոբեան, Օր. Անահիտ Աբիկեան։ Այլեւս ուսուցիչներ՝ Զարեհ Գալեան, Յակոբ Գալուստեան, Ճորճ Հունանեան, Մանուկ Ծամնեան՝ մարզանքի ժամանակաւոր ուսուցիչ։ Մանկապարտէզի վարչուհի՝ Օր. Մարի Չիլինկիրեան։

Առաջին տարեշրջանէն սկսեալ ուսուցուած է խօսելէն լեզուն խօսելով ուսուցելու մը կերպ, արժանանալով աշակերտներ Հաւանելու Համար Մուրատ-Ռափայէլեան Վենետիկի վարժարանին Համար։ Վարժարանին գլխաւոր նպատակն է.

Կրթել գաղութահայ մեր մանուկները քրիստոնէական եւ ազգային սկզբունքներով, տալ անոնց ներկայ պահանջներուն Համաձայն ուսում՝ [illegible] գաղափարականութիւն։

1937–1938 դպրոցական տարեշրջանին սկիզբը վարժարանը կոչուած է «Մխիթարեան վարժարան», ուր ուսանած են չորս լեզուներ՝ Հայերէն, արաբերէն, անգլիերէն եւ ֆրանսերէն։

Հայերէնը կը սկսի Մանկապարտէզի Ա. դասարանէն, ուր կ'ընդունուին Հինգ տարեկան մանուկներ։ Մանկապարտէզի 2րդ դասարանէն կը սկսի արաբ լեզուի ուսուցումը։ Ֆրանսերէնի ուսուցումը կը սկսի Նախակրթարանի 2րդ կարգէն, Անգլիերէնի ուսուցումը կը սկսի Նախակրթարանի 3րդ կարգէն։ Ուրիշ լեզուներու ուսուցումը կամաւոր է, իտալերէն կամ գերմաներէն։ Ֆրանսերէնով ուսուցուած են Նախակրթարանի վերի դա-

դասարաններում եւ երկրորդական բաժնի գիտական ճիւղերը։

Այս տարեշրջանին վարժարանի աշակերտութեան թիւը եղած է 110, ցերեկեայ եւ քանի մը հատ ալ գիշերօթիկ։

Նկատելով որ վարժարանի համար գործածուած վարձու շէնքը օրուան պահանջները (աշակերտութեան քանակական յաւելումով) փոքր եւ անբաւական էր դասարաններ կազմելու 1943–1944 տարեշրջանին։

Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդ Յակոբ Արք. Նէսիմեանի հովանաւորութեամբ, 1945ին Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի զոյգ համայնքներու երեւելի անձերու դիմում եւ հանգանակութիւն մը կատարուած է վարժարանի սեփական շէնքի գնման համար։

Արդարեւ 1946ին Աղեքսանդրիոյ արուարձաններէն՝ Շաթպի կոչուած վայրը, գնուած է երկյարկանի շէնք մը իր շրջափակի ընդարձակ պարտէզով, անգլիահպատակ Միանէյ Նահարէ, ձեռամբ Հ. Քերովբէ Վրդ. Զրաքեանի, 12500 եգիպ. ոսկիի եւ կալուածական գործողութիւնները պատկան իշխանութեան մօտ կատարուած եւ կալուածագիրը ստացուած է Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութեան անունով, բարերարութեամբ կրթասէր Վէնոն Սաթոսեանի եւ Սաթոսեան գերդաստանի անդամներուն նիւթական օժանդակութեամբ։ Շէնքին վրայ կատարուած են նորոգութիւններ վարժարանի յարմարցնելու համար, օժանդակութեամբ Վէնոն Սաթոսեանի, Քերովբէ Վրդ. Զրաքեանի, Ժոզէֆ Սաթոսեանի, Գեղամ Իսպէնեան եւ Տիկին Ռօզ Սաթոսեանի, Մարտին Զարդհանեանի, Լեւոն Սաթոսեանի, Տիգրան Գալեանի, Յովսէփ Թոփալեանի, Արթին Իսպէնճեանի, Յակոբ Դանիէլեանի, Հայ կաթողիկէ Գալֆեան ընտանիքի, Յակոբ Թոփալեանի, Արմէ-

Աղեքսանդրիոյ Ալիշան վարժարանի 1932–1933ի աշակերտութիւնը
3- կարգ., ձախէն աջ- Ուսուցիչ Վարդ Ճըլըղըրեան։

նաև Քիւչիւկեանի որդւոց, Մելքի Գըլըճեանի, Մէթր Գէորգ Գալայճեանի, Ժան Զամարեանի Յարութիւն Զալլըզեանի եւ ընկերութեան, Հրանդ Նահաբեդեանի, Վահրամ Սէֆէրեանի, Բժ. Գէորգ Փիլիպպոսեանի, Սահակեան Փիլիպպոսեանի, Արտաշէս Օրբուզեանի, Ճանիկ Հայկ Զաքարի, Ներսէս Զաքըրեանի, Կարապետ Գոգուճեանի, Մ. Ց. Ալայանեանի (Սուսան), Վահան Եղյարը, Իզմիրլեան ընտանիք, Ժան Յակոբեան, Յակոբ Տաշճեաներեան, Գրիգոր Համէլեան, Գեղամ Տիրատուրեան, Գրիգոր Շիրինեան, Եղիա Գաթմանեանի եւ Արմենակ Գէլըլեանի։

Վերոյիշեալ անձերու նիւթական օժանդակութեան առթիւ վարժարանի անօրէնութիւնը առ ի երախտագիտութիւն, դպրոցի սրահին մէջ մարմարեայ տախտակի մը վրայ քանդակուած հանգուցեալ յիշատակարանը զետեղած է.

«Հայրք եւ աշակերտք Մխիթարեան յիշեն յաւէտ երախտեաց զերախտաւորն Մաթոսեան եւ զայլ նուիրատուս վասն զինման վարժարանիս յամի 1946»։

Վարժարանի շէնքի վրայ կատարուած նորոգութիւնները եւ այլ յարմարութիւնները դասարաններու, ննջարաններու եւ վարչատեղւոյ ընդհանրութեան համար բաժանումներու երանգները իրագործած են ճարտարապետներ Յովսէփ Դարաքճեան եւ որդւոյն Զալլըզեան։

Մխիթարեան Ծուլցի վարժարանի բացումը տեղի ունեցած է 29 Յունիս 1946ին դպրոցի պարտէզին մէջ մեծ հանդիսութեամբ, նախագահութեամբ Ամենապատիւ Յակոբ Արք. Նէսիմեանի եւ ներկայութեամբ վարժարանի բարերար Վէհան Մաթոսեանի, ներկայացուցիչներ Քաղաքական եւ Բարեգործական ժողովներու՝ Արամ Գասպարեան եւ Կարապետ Գալուստեան։ Մեկենասներէն՝ Յովհաննէս Գասպարեան, Լեւոն Մաթոսեան, Մելքի Գըլըճեան, Մէթր Սահակեան Տահտալ, Գահիրէի Վիեննական Մխիթարեան վարժարանի ներկայացուցիչ՝ Հայր Յակոբեան Վրդ. Քոսեան եւ այլ հիւրեր։

Բացման առթիւ ստացուած են հեռագիրներ շնորհաւորութեան Հայոց Ս. Քահանայապետէն, Գրիգոր-Գէորգ Ժե. Աղաճանեան Պատրիարք Կաթողիկոսէն, Վենետիկէն՝ Աբբահայր Մեսրոպեան Վրդ. Աւետիսեանէն, նախկին սաներ՝ Արտաշէս Օրբուզեանէն, Յովսէփ Ամպարեանէն, Բժ. Գէորգ Միսաքեանէն, Յակոբ Յակոբեանէն։ Գեղարուեստական յայտագրին գործադրութենէն յետոյ, արտասանուած է բարերար եւ գործիչ Լեւոն Մաթոսեան. «Մխիթարեանները, ըսաւ ան, Աղքին են, անոնք իրենց Հիմնադրին Մխիթար Աբբահօր ըղձ ման ուղին փակած են աւելի քան 200 տարիներ ու անխոնջ պաշտած իրենց հաւատքը Հայուն հոգւոյ եւ Թարգման կարողութիւններուն վրայ,, կանգնեցնելու եւ ծաղկեցնելու կրկին անգամ յետ անհամար եւ երկար տառապանքներու։ Մխիթարեանները երկու դար եւ աւելի երազեցին ու երգեցին անկախ Հայրենիքի մը ուղին, որ այսօր կը ստանայ փոքրիկ Հայաստանի մը վրայ, ուրկէ նուիրականներ կը հասնին Ս. Ղազար կղզին՝ հաղորդուելու համար անոր կենսատու յորդին»։

Արժանապատիւ Յակոբ Արք. Նէսիմեանի խօսած ճառէն հատուած մը.

«Մեծ է արդարեւ մեր գոհունակութիւնը, արդիւնքը հայ մանուկները՝ մեր ընտանիքներու ու մեր սիրելի ազգին ապագայ յոյսերը, մեր Մայր Եկեղեցւոյ արժանի զաւակները եւ մեր սրտին մխիթարութիւնը ու սփոփանքը, պատճառ առիթ եւ երջանիկ բախտը ունենալ այս կրթական յարկին տակ հիմնադրին ուսանելու իրենց մայրենի քաղցրահնչիւն եւ ազնիւ լեզուն, մեր ազգային ու եկեղեցական պատմութեան պանծալի դրօշակները, եւ ստանալու միեւնոյն յարկին տակ Մխիթարեան անձնուէր եւ կարող Հայրերէն՝ քրիստոնէական կրթութիւն եւ աւանդական դաստիարակութիւն»։

Վարժարանի տեսուչ Բարսեղ Վրդ. Զօրեան խօսած է.

«Թէ Մխիթարեան վարժարանը իր հիմնարկութենէն սկսեալ տարի մը վերջը Աղեքսանդրիոյ մէջ այսօր իր նոր եւ ընտրական շէնքին բացման հանդէսը կը կատարէ, հարկ է ամէնէն առաջ օրհնել աստուածային Նախախնամութիւնը. երկրորդ՝ հարկ է ընծայել արդիւնքը Մաթոսեան ազնուաշուք գերդաստանին եւ յատկապէս Տիար Վէհանի՝ որուն որդիական հետեւեան արդարացիներ եւ տուրքեր, որոնք Աղքը ունենայ իր վարժարան դպրոցը եւ Մխիթարեաններն ալ իրենց կրթական գործին յարմարագոյն շէնք մը։ Միաբանութիւնը իր երախտագիտութիւնը յայտնելու համար՝ «Վէհեան Մաթոսեանց անունով թուղթ մը՝ նկարը արձանագրած է դիւցազնի աշակերտի մը»։

Մատուցական աշխատութիւնը նկարագր բերած է, շէնքի գնման եւ յարակից աշխատութիւններուն համար, Մէթր Սահակեան Տահտալ։ Ի դիմաց վարժարանի Նախկին Սաներուն՝ արտասանուած է հանդէսին Ա. Ամպարեանը եւ Ֆրանսերէն լեզուով վարժարանի ուսուցիչ Ժոզէֆ Մաղըճի։

(Տես «Բազմավէպ», Սեպտ.—Հոկտ. 1946, էջ 271-289, Թիւ 9-10, Վենետիկ)։

Ծուցի Մխիթարեան վարժարանի կից շինուած է մատուռ մը ծախսովը ազգասէր հայրենասէր Յովսէփ Գարակէօզեանի եւ մատրան բացումը կատարուած է 21 Յունուար 1951ին հանդիսաւոր արարողութեամբ, ներկայութեամբ Առաջնորդական փոխանորդ Կիրակոսեան վարդապետի. քարոզած է Աւետիք վարդապետ Թորոսեան եւ գովաբանած Գարակէօզեան ընտանիքին գործունէութեան ադին: Արարողութեան ատենին ներկաները առաջնորդուած են վարժարանի սրահը, կրթական տեսուչ Աթանաս Վրդ. Պէտէճեան շնորհակալութեան յայտնած է նուիրատու Յովսէփ Գարակէօզեանի, եւ ապա կարդացած է Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ Վիեննայէն ստացած նամակը, ուղղուած բարերար հայրենակից Յովսէփ Գարակէօզեանի: Ի յիշատակ բարերարին՝ մատրան մէջ զետեղուած է հետեւեալ յիշատակարանը.

«Շինեցաւ մատուռս հայրենասիրութեամբ և ծախիւք Տեառ Յովսէփայ Գարակէօզեան, յաւուրս պաշտօնավարութեան Առաջնորդին, օրհնեցաւ ի Ծիրանաւոր Կաթողիկոսէ Աղաճանեան Գրիգոր-Պետրոս ԺԵ. Պատրիարքէ Տանն Կիլիկիոյ, յամին 1950ի Դեկտեմբերի 2, ի հոգեւոր վարչութեան ուղերձ Մխիթարեան վարժարանիս եւ հաւատացելոց, Աղեքսանդրիոյ:

1951 Դեկտ. 8ին Ծուցի Մխիթարեան վարժարանը այցելած է Ծիրանաւոր Աղաճանեան Կաթողիկոսը, ընկերակցութեամբ Յակոբ Արք. Նասիմեանի, Առաջնորդ Եգիպտոսի եւ Ճէզիրէի (Սու-

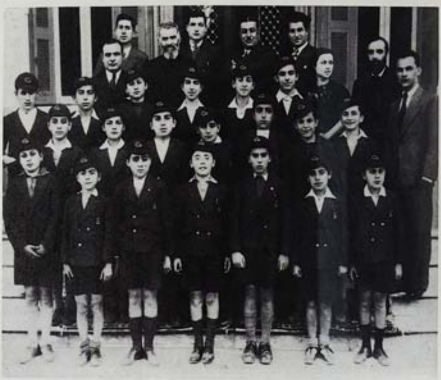

Մխիթարեան վարժարանի 1936–1937ի բարձրագոյն դասարանը:

Ուսուցչական կազմ՝ Ճորճ Հայաթեան, Փերաճէ վրդ. Յովհեան՝ տնօրէն, Սմբատ Խաչեան, Արամայիս Ցեփիկեան, Վարդ Ճըլըզեան:

1941–1942Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։

Նստած, Ա. կարգ՝ ձախէն աջ. Միքայէլ վրդ. Յովհաննէսեան, Քերովբէ վրդ. Չրաքեան՝ տնօրէն, Գէորգ վրդ. Ոսկեան։

ՕՀԱՆԻԿ ԳՈՅՈՒՄԵԱՆ

ՎԱՀԱՆ ՄԱԹՈՍԵԱՆ

րիա), Առաջնորդ Կիւրեղ Զոհրապեան Վրդ.ի եւ Գաղատացի (Բրազ) Առաջնորդ Դարայեան Գերապայծառի։

2՝ Ապրիլ 1950ին վարժարանը այցելած է Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան Աբբահայր Սրապիոն Վրդ. Ուլուհոճեան։ Դպրոցի սրահին մէջ այս առթիւ կազմակերպուած է Մխիթար Աբբայի Յոբելինական հանդէսը, արտասանուած են Ուլուհոճեան Աբբահայրը, Քերովբէ Վրդ. Զրաքեանը եւ վարժարանի տեսուչ Աթանաս Վրդ. Թէոքճեան եւ Յակոբ Աւետիքեան։

Վարժարանը ունեցած է տարուէ տարի հետեւեալ աշակերտութիւնը.

1936–1937ին՝	110 աշակերտ
1937–1938ին՝	152 »
1938–1939ին՝	139 »
1939–1940ին՝	111 »
1940–1941ին՝	105 »
1941–1942ին՝	115 »
1942–1943ին՝	109 »
1947–1948ին՝	120 »

Վարժարանի ուսուցիչներուն կազմերն են 1936 թուականէն սկսեալ.

1936–1937

Քերովբէ Վ. Զրաքեան՝ Տնօրէն-ուսուցիչ
Մանուէլ Վ. Թաշճեան՝ Ուսումնապետ-ուսուցիչ
Վարդ Ճըլալեան՝ մնայուն ուսուցիչ արաբերէնի
Եդուարդ Պարոնիկեան՝ մնայուն ուս. անգլերէնի
Խամիս Մուսա՝ այցելու ուս. արաբերէնի
Ֆէլիքս Լաթֆալլահ՝ այցելու ուս. ֆրանսերէնի
Ժագ Գալստեան՝ այցելու ուս. թուաբանութեան
Սարգիս Յակոբեան՝ այցելու ուս. մարզանքի
Գրիգոր Հայաթեան՝ այցելու ուս. թուաբանութ.
Արամայիս Յոփիկեան՝ այցելու ուս. թուաբանիթ.
Շաւարշ Փափազեան՝ այցելու ուս. երաժշտութ.
Գեղամ Վ. Պզտիկեան՝ այցելու ուս. եկեղեցական երաժշտութեան
Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան՝ մնայուն ուսուցիչ Մանկապարտէզի

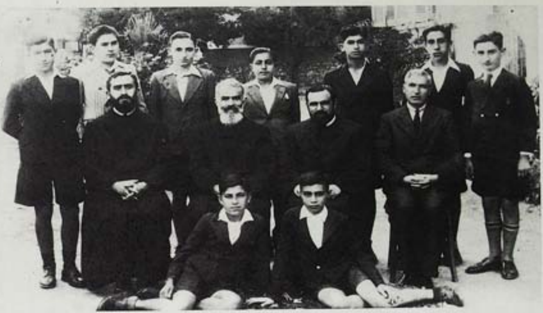

1940–1941Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ։

Ուսուցչական կազմ, ձախէն աջ. Միքայէլ վրդ. Յովհաննէսեան, Քերովբէ վրդ. Չրաքեան՝ տնօրէն, Գէորգ վրդ. Ոսկեան, Մատթէոս Փափազեան։

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մխիթարեան վարժարանի շէնքը ի Ծուլլ։

1937–1938

Թէոփիլոս Վ. Զրաքեան՝ Տնօրէն-ուսուցիչ
Գէորգ Վ. Ռուբեան՝ Ուսումնավարիչ-ուսուցիչ
Աբրահամ Վ. Ալաճեան՝ ուսուցիչ
Վարդ Ճըլլալըեան՝ Մնայուն ուսուցիչ արաբերէնի
Եդուարդ Գարոնիկեան՝ Մնայուն ուս. անգլիերէնի
Շարլ Հունաննեան՝ այցելու ուս. ֆրանսերէնի
Ժակ Գաղանեան՝ այցելու ուս. թուաբանութեան
Զարեհ Գուշեան՝ այցելու ուս. գիտութեանց
Սահակ Խանճեան՝ այցելու ուս. մարզանքի
Միքէլէ Պիանքոլլի՝ այցելու ուս. իտալերէնի
Երուանդ Աշըգեանեան՝ այցելու ուս.— գործնական երաժշտութեան
Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան՝ Մնայուն ուսուցչ.
Օր. Մարի Զիլինկիրեան՝ Մնայուն ուսուցչուհի
Օր. Անահիտ Աբեղեան՝ Մնայուն ուսուցչուհի
Օր. Շաքէ Ծերունեան՝ այցելու ուսուցչուհի

1938–1939

Թէոփիլոս Վ. Զրաքեան՝ Տնօրէն-ուսուցիչ
Գէորգ Վ. Ռուբեան՝ Ուսումնավարիչ-ուսուցիչ
Աբրահամ Վ. Ալաճեան՝ ուսուցիչ
Վարդ Ճըլլալըեան՝ Մնայուն ուսուցիչ արաբերէնի
Եդուարդ Գարոնիկեան՝ Մնայուն ուս. գիտութ.
Մաթէոս Փափազեան՝ Մնայուն ուս. անգլիերէնի
Շարլ Հունաննեան՝ այցելու ուս. ֆրանսերէնի
Ժակ Գաղանեան՝ այցելու ուս. հաշուապահութեան
Զարեհ Գուշեան՝ այցելու ուս. թուաբանութեան
Սահակ Խանճեան՝ այցելու ուս. մարզանքի
Միքէլէ Ճովաննի եւ Մանին Բէքէթթօ՝ այցելու ուսուցիչք իտալերէնի
Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան՝ Մնայուն ուսուցչ.
Օր. Մարի Զիլինկիրեան՝ Մնայուն ուսուցչուհի Մանկապարտիզի
Օր. Շաքէ Ծերունեան՝ այցելու ուսուցչուհի
Տիկին Հռիփսիմէ Մանուկեան՝ հսկիչ

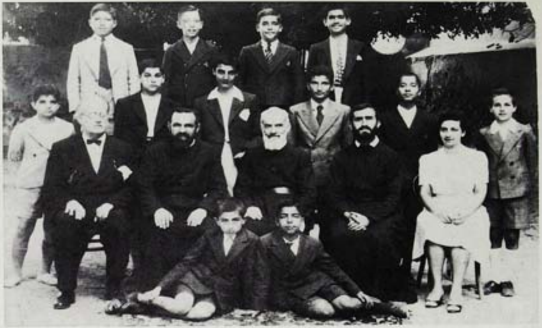

1942–1943Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։

Ա. կարգ, նստած. Չրդ Գէորգ վրդ. Ոսկեան, Քերովբէ վրդ. Չրաքեան՝ տնօրէն, Միքայէլ վրդ. Յովհաննէսեան։

1939–1940

Քերովբէ Վ. Ջրպետեան՝ Տեսուչ-ուսուցիչ
Գէորգ Վ. Ոսկեան՝ Ուսումնապետ-ուսուցիչ
Միքայէլ Վ. Յովհաննէսեան՝ ուսուցիչ
Աբրահամ Վ. Աղամեան՝ ուսուցիչ
Վարդ Ճըլլարեան՝ մնայուն ուսուցիչ արաբերէնի
Մաթէոս Փափազեան՝ մնայուն ուս. անգլիերէնի
Եդուարդ Պարոնիկեան՝ մնայուն ուս. գիտութ.
Զարեհ Փաշեան՝ այցելու ուս. թուաբանութեան
Սալեհ Ահմէտ Մուհամմէտ Ալի՝ այցելու ուսուցիչ արաբերէնի
Ստեփան Խանճեան՝ այցելու ուս. մարզանքի
Ումպէրթօ Չինքուէկրանա՝ այցելու ուսուցիչ իտալերէնի
Իզիտորօ Լէօբաթթի՝ այցելու ուս. երաժշտութ.
Օր. Սիւզի Նարէա՝ այցելու ուս. ֆրանսերէնի
Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան եւ Օր. Զիլինկիրեան՝ մնայուն ուսուցչուհիք
Օր. Շաքէ Ներսէսեան՝ այցելու ուսուցչուհի

1940–1941

Քերովբէ Վ. Ջրպետեան՝ Տեսուչ-ուսուցիչ
Գէորգ Վ. Ոսկեան՝ Ուսումնապետ-ուսուցիչ
Միքայէլ Վ. Յովհաննէսեան՝ ուսուցիչ
Մաթէոս Փափազեան՝ մնայուն ուս. անգլիերէնի
Սալեհ Ահմէտ Մուհամմէտ Ալի՝ այցելու ուսուցիչ արաբերէնի
Սիրան Քըլպըզեան եւ Արամ Արթինեան՝ այցելու ուսուցիչք թուաբանութեան
Օր. Սիւզի Նարէա՝ այցելու ուս. ֆրանսերէնի
Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան եւ Օր. Մարի Զիլինկիրեան՝ մնայուն ուսուցչուհիք

1941–1942

Քերովբէ Վ. Ջրպետեան՝ Տեսուչ-ուսուցիչ
Գէորգ Վ. Ոսկեան՝ Ուսումնապետ-ուսուցիչ
Միքայէլ Վ. Յովհաննէսեան՝ ուսուցիչ
Իպրահիմ Աբդալլա՝ այցելու ուսուցիչ արաբերէնի
Ստեփան Խանճեան՝ այցելու ուս. մարզանքի
Մաէօթթօ Էթթօրէ Քօրտանէ՝ այցելու ուսուցիչ երգեցողութեան
Տիկին Վառվառէ Տէմիրճի՝ այցելու ուսուցչուհի անգլիերէնի
Օր. Տօրա Հանըմօղլու՝ այցելու ուս. ֆրանսերէնի
Օր. Նուարդ Զարդեան՝ այցելու ուս. ֆրանսերէնի
Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան եւ Օր. Մարի Զիլինկիրեան՝ մնայուն ուսուցչուհիք

1942–1943

Քերովբէ Վ. Ջրպետեան՝ Տեսուչ-ուսուցիչ
Գէորգ Վ. Ոսկեան՝ Ուսումնապետ-ուսուցիչ
Միքայէլ Վ. Յովհաննէսեան՝ ուսուցիչ
Իպրահիմ Աբդալլա՝ այցելու ուս. արաբերէնի
Ստեփան Խանճեան՝ այցելու ուս. մարզանքի
Մաէօթթօ Էթթօրէ Քօրտանէ՝ այցելու ուսուցիչ երգեցողութեան
Օր. Նուարդ Զարդեան եւ Օր. Արաս Ճօյլօւա ուսուցչուհիք ֆրանսերէնի
Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան եւ Օր. Մարի Զիլինկիրեան՝ մնայուն ուսուցչուհիք

1946–1947

Մխիթարեան Վարժարանը փոխադրուած է Շայց

Ուսումնապետն է Միքայէլ Վրդ. Յովհաննէսեան։

1948ին Մեծաւոր է Տիմոթէոս Վրդ. Տէրէնեւեան։

1958–1959

Աւետիք Վ. Թալաթինեան՝ Մեծաւոր
Եփրեմ Վ. Տէր Ղազարեան՝ Տեսուչ-Ուսումնապետ
Արսէն Վ. Աղամեան՝ Մատակարար
Ժագ Յովսէփեան՝ այցելու ուսուցիչ ֆրանսերէնի
Տիգրան Թիւթիւնճեան՝ այցելու ուսուցիչ թուաբանութեան
Մահմուտ Խալիֆա՝ այցելու ուս. արաբերէնի
Մահմուտ Օթման՝ մնայուն ուսուցիչ արաբերէն նիւթերու
Սամիր Ֆրանսիս Ֆարահ՝ այցելու ուսուցիչ արաբերէնի փոխարէն
Ժիրայր Ղազարեան՝ ուսուցիչ մարզանքի
Օր. Սօֆի Գազանճեան՝ մնայուն ուս. անգլիերէնի
Օր. Իվօն Գարանըքի՝ այցելու ուս. թուաբանութ.
Օր. Սիրան Խանճեան՝ մնայուն ուսուցչուհի հայերէնի եւ հաշիւի
Օր. Մարիկ Լօրուսօ՝ մնայուն ուս. ֆրանսերէնի
Օր. Շուշան Նահապեան՝ մանկապարտիզպանուհի
Օր. Տօրա Քօյլէքօլու՝ մանկապարտիզպանուհի, դաշնակահարուհի, հայերէնի հմուտ

1959–1960

Աւետիք Վրդ. Թալաթինեան՝ Տեսուչ-Մեծաւոր
Արսէն Վ. Աղամեան՝ Ուսումնապետ-Մատակարար
Միշէլ Աղուա՝ մնայուն ուսուցիչ ֆրանսերէնի եւ թուաբանութեան
Մահմուտ Խալիֆա՝ այցելու ուս. արաբերէնի

1943–1944Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։

Ուսուցչական կազմ. Հյր Քերովբէ վրդ. Չրաքեան՝ տնօրէն, Տ. Գէորգ վրդ. Ռոկեան։

Անտոնիկ վրդ. Թալաթինեան եւ Արիստակէս վրդ. Մանուկեան:

Մահմուտ Օթման' այցելու ուսուցիչ արաբերէն լեզուի եւ պատմութեան
Ժիրայր Ղազարեան' ուսուցիչ մարզանքի
Ժոզէֆ Մալըքի' այցելու ուսուցիչ թուաբանութեան, դրամահաշ.
Օր. Սօֆի Գազազեան' ուսուցչուհի անգլիերէնի
Օր. Սիրան Քանճեան' ուսուցչուհի հայերէնի եւ թուաբանութեան
Օր. Մարիկ Լոբոսսա' ուսուցչուհի ֆրանսերէնի եւ գիտութեան
Օր. Շուշան Եսայեան' մանկապարտիզպանուհի
Օր. Տօրա Քոյլէյօղլու' մանկապարտիզպանուհի
Օր. [illegible] Աջամ' ուս. արաբերէնի
Օր. Ալթաֆ Մանսուր' ուս. արաբերէնի
Տիկ. Վարդուհի Յարութեան' երգի վարժուհի

1960–1961

Անտոնիկ Վրդ. Թալաթինեան' Տեսուչ-Մեծաւոր
Արիստակէս Վրդ. Մանուկեան' Ուսումնավար-[illegible] [illegible]

Մահմուտ Խալիֆա' Արաբերէնի
Մահմուտ Օթման' Արաբերէն, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն
Ժիրայր Ղազարեան' Մարզանքի
Ժոզէֆ Մալըքի' Թուաբանութիւն, դրամահաշ.
Վիքթոր Սիմոնովիչ' այցելու թուաբանութեան
Տիկ. Շաքէ Ասատուր' Երգեցողութիւն
Օր. Սօֆի Գազազեան' Անգլիերէնի
Օր. Սիրան Քանճեան' Հայերէնի եւ Հաշուի
Օր. Շուշան Եսայեան' Մանկապարտէզպանուհի
Օր. Տօրա Քոյլէյօղլու' Ֆրանսերէն եւ Հաշիւ փոքրերուն
Օր. Մարիկ Լոբոսսա' Ֆրանսերէն բարձրագոյն կարգերուն
Օր. Ալթաֆ Մանսուր' Արաբերէն փոքրերուն
Օր. Փոլէթ Նահաս' Մանկապարտէզպանուհի

Անտոնիկ Վրդ. Թալաթինեան' Տեսուչ-Մեծաւոր
Արիստակէս Վրդ. Մանուկեան' Ուսումնավար-մատակարար եւ [illegible] [illegible]

1951–1952Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ

Ա. կարգ, ձախէն աջ. Յովսէփ Մաջջի, Աթանաս վրդ. Թէլէնեան՝ տեսուչ, Աւետիք վրդ. Քալաթիանեան՝ ուսումնապետ, Յովհաննէս վրդ. Դերձակեան՝ ուսուցիչ-մատակարար։ Բ. կարգ, շրջանաւարտներ. Վաղարշ Էհրամճեան, Գերճ Տաղաւարեան, Տիգրան Հէնձէքեան, Խաչիկ Յարութիւնեան, Լեւոն Զաքարեան, Վռամ Կամսարական, Գէորգ Եսայեան։

1959–1960Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ։

Ուսուցչական կազմը․ Արսէն վրդ. Ադամեան, Աւետիք վրդ. Թալաթինեան, Արիստակէս վրդ. Մանուկեան։

Մահմուտ Խալիֆա՝ Այցելու ուսուցիչ արաբերէնի եւ փոխ-տնօրէն վարժարանի պետութեան քով
Մահմուտ Օթման՝ Մնայուն ուսուցիչ արաբերէնի
Կիրքիս Ճասուզի՝ ուսուցիչ արաբերէնի, պատմութեան, աշխարհագրութեան
Վիքթոր Սիխանովիչ՝ ուսուցիչ թուաբանութեան
Տիկ. Սոնիա Զաւարեան՝ Ֆրանսերէն՝ մանկապարտէզ
Օր. Սօֆի Գալուստեան՝ ուսուցչուհի անգլիերէնի
Օր. Սիրան Խանճեան՝ Հայերէնի եւ Հաշիւի
Օր. Տորա Քոչկարովա՝ Մանկապարտէզի փոքրերուն ֆրանսերէն
Օր. Փոլէթ Ադիլ՝ Ֆրանսերէն բարձրագոյն կարգերուն
Օր. Էլթաֆ Մանսուր՝ Արաբերէն փոքրերուն
Օր. Նուարդ Մուշեղեան՝ Մանկապարտիզպանուհի եւ անգլիերէն
Ժիրայր Ղազարեան՝ Մարզանք

1962–1963

Աւետիք Վրդ. Թալաթինեան՝ Տեսուչ-Մեծաւոր
Արիստակէս Վրդ. Մանուկեան՝ Ուսումնապետ-մատակարար եւ քաղաքական տեսուչ
Մահմուտ Խալիֆա՝ այցելու ուսուցիչ արաբերէնի
Կիրքիս Ճասուզի՝ Արաբերէնի
Տիկ. Ալիս էլ Գաննա՝ ուսուցչուհի արաբերէնի
Վիքթոր Սիխանովիչ՝ ուսուցիչ թուաբանութեան
Օր. Սիրան Խանճեան՝ Հայերէնի եւ Հաշիւի
Օր. Տորա Քոչկարովա՝ Ֆրանսերէնի եւ գծագրութ.

Օր. Նուարդ Մուղալեան՝ Անգլերէնի
Օր. Մարիզ Լըրուսօ՝ Ֆրանսերէնի այցելու
Օր. Լենա Միխայէլ՝ ուսուցչուհի արուեստներու, պատմութեան, աշխարհագրութեան
Օր. Նայիրի Գույումճեան՝ Մանկապարտիզպան.
Ժիրայր Ղազարեան՝ Մարզանքի

Վարժարանի աշակերտութեան թիւը հինգ տարիներուն

1958–1959ին՝	110	աշակերտ
1959–1960ին՝	110	»
1960–1961ին՝	66	»
1961–1962ին՝	60	»
1962–1963ին՝	65	»

• • •

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՑԱՆԿԸ

1930–1940·

Աշտեան Յովսէփ, Անաստեան Պետրոս, Բաղդուրեան Համբարձում, Գասապեան Կարպիս, Շահինեան Նուրհան, Չընարեան Յակոբ, Զօրլեան Սարգիս, Պէշապեան Խաչիկ, Սալլաքեան Աւետիս, Տէր Սահակեան Շահէն։

1940–1941 6րդ կարգին շրջանաւարտները·

Անտուրեան Պօղոս, Աշճեան Զաւէն, Աւետիքեան Աւետիս, Գույումճեան Լեւոն, Խաչատուրեան Արթօ, Հաճընլեան Օննիկ, Մեջլումեան Արթօ, Զօրլուեան Եղիա, Սալլաքեան Լեւոն, Սիմոնեան Սեդրակ։

1941–1942 6րդ կարգին շրջանաւարտները·

Թովմասեան Միքայէլ, Թովմաճեան Գէորգ, Կէօնճեան Կարպիս, Մարտիկեան Ժիրայր, Մարաշեան Եդուարդ, Մզրաքեան Միքայէլ, Զուլճեան Արամ, Պէյլէրեան Հրայր, Պէրպէրեան Եդուարդ, Տէյիրմէնճեան Եդուարդ։

1942–1943ի շրջանաւարտները 6րդ կարգի

Գալայճեան Ժիրայր, Գէորգեան Գէորգ, Թէրզեան Կարապետ, Զաքարեան Անդրանիկ, Զուլճեան Եդուարդ, Փամաճեան Կիրակոս, Փամաճեան Յովհաննէս, Պետրոսեան Խաչիկ, Պէրպէրեան Սարգիս, Սէմէրճեան Վահան, Բարունակեան Գէորգ, Բարունակեան Մանուկ։

1943–1944·

Փամաճեան Գէորգ, Կախասեան Արա, Քըրզիրեան Նուպար, Զուրիկեան Սարգիս, Կէօնճեան Արթօ, Մաքասճեան Զարեհ, Փամաճեան Վահէ։
1937–1938 շրջանի բարձրագոյն կարգին·

1937–1938 *շրջանի բարձրագոյն կարգի աշակերտներէն Յակոբ Անտուրեան եւ Սահակեան Աննոխոսեան առաջին հանդիսացած են եւ փոխադրուած Վենետիկի՝ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը երկ ուսում ստանալու համար։*

1937–1938 *տարեշրջանին հայերէն լեզուի քաղաքային աշակերտներէն մէկն է Զոհրապ Չենոգեանը, որ պատուած է դասատուէն ժամացոյցով մը Լեւոն Դարթոնեանէ։ Բարերար [illegible] Մարթոնեանը այս տարեշրջանին 40 աշակերտի կրթաթոշակը հոգացած է։*

1958–1959ի շրջանաւարտները·

Գույումճեան Գառնիկ, Գույումճեան Գէորգ, Եղուշեան Ճանի, Խանդիկեան Ժիրայր, Խոջիկեան Արշաւիր, Մաղլումեան Սեպուհ, Քարտալեան Արա, Սոփիճեան Ճէքի։

1959–1960ի շրջանաւարտները

Անդրէասեան Փոլ, Աշերպանեան Գէորգ, Գազազեան Գրիգոր, Ոսկերիչեան Երուանդ, Խանճեան Հրանդ, Արիստակէսեան Հրաչ, Եմենիճեան Միհրան, Սեփենճեան Տիգրան, Մարտիկեան Գէորգ, Թանամեան Ճանօ, Պէյլէրեան Օննիկ, Մկըրտիչեան Օննիկ։

1960–1961ի շրջանաւարտները·

Կիւրքինճեան Միքայէլ, Հայրաթեան Երուանդ, Քէօշկէրեան Շահան, Եսայեան Մարի, Արթինեան Արթօ, Քօչկեան Ռոպէր, Թէրզեան Վրէժ, Թանամեան Ժիրայր, Մուղալեան Պերճ, Սիմոնեան Եղիա, Քէօշեան Ալէքոյ, Տաղաւարեան Վարուժ, Եսայեան Անդրիկ։

1961–1962ի շրջանաւարտները·

Եղուշեան Հայկ, Եսայեան Գրիգոր, Շիրինեան Տիգրան, Ոհանեան Արթօ, Զաքարեան Նուպար, Փարսամեան Ժիրայր, Սարաֆեան Շահան, Եսայեան Մարտին, Շիշմանեան Նայիրի։

1962–1963 Ա. Միջնակարգի շրջանաւարտներն են·

Օթրաքեան Խաչիկ, Թուխմանեան Ռոպէր, Բէօմէզեան Աննա, Ոսկերիչեան Սօնիկ։

1960-1961Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ։

Ուսուցչական կազմը· Աւետիք վրդ. Թալաթինեան, Յովհաննէս վրդ. Դերձակեան։

Նախակրթարանի Զ· կարգէն շրջանաւարտներ·

Օհանեան Գէորգ, Գալստեան Յովսէփ, Եսայեան Օննիկ, Տէր Ղազարեան Գրիգոր, Եափուճեան Պօղոսիկ, Մանուկեան Ժանոյ եւ Զուհալեան Սմբատ։

Վարժարանի աշակերտութեան ընդհ. թիւը իւրաքանչիւր տարեշրջանին նշանակուած յաջորդաբար·

1958-1959ին՝	110	աշակերտ
1959-1960ին՝	110	»
1960-1961ին՝	86	»
1961-1962ին՝	80	»
1962-1963ին՝	65	»

1937-1938 տարեշրջանէն սկսեալ, ֆրանսական պետութիւնը տրամադրած է ֆրանսացի ուսուցիչ՝ դասաւանդելու համար ֆրանսերէն լեզուն։

1938ին Մխիթարեան վարժարանը ունեցած է Մխիթարեան նուագախումբ մը, ղեկավարութեամբ երաժշտական խմբավար Մաէսթրօ Երուանդ Ալեքսանեանի։

1938 Յունիս 26ին գաղութական հանդէս մը տեղի ունեցած է Աղեքսանդրէթոյ «Տօն Պոսքօ» ֆրանսական վարժարանի սրահին մէջ, գեղարուեստական բաժինով, Հայկական պարը վարած է Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան, «Մխիթարեան Նուագախումբը» մասնակցած է ղեկավարութեամբ Երուանդ Ալեքսանեանի։

1941ին Մխիթարեանի նախկին աշակերտները կազմած են սկաուտական խումբ մը, խմբապետութեամբ Եդուարդ Գարանֆիլեանի։

1948 Ապրիլ 25ին բանախօսած է Լեւոն Մաթէոսեանը, նիւթ՝ «Մխիթար աբբահօր հայկական վերածնունդը»։

1951 Յունիս 24ին, գաղութական հանդէսին ներկայացուած է «[illegible]» թատերգութիւնը, մասնակցած են՝ [illegible] Ճղթարեան, Եսայի Յարութիւնեան, Հրաչ Տէր Սարգիսեան, Գարեգին Գայանեան, Վահան Քէհրամանեան, Վահրամ Ա. Կարմա-

1961–1962Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։

Ուսուցչական կազմը. Անանիա վրդ. Թագարինեան, Յովհաննէս վրդ. Ներսէսեան։

բաւկան։ Ապա հայկական պար, կազմակերպութեամբ Օր. Շուշի Դաւթիկեանի։

1946ին, առաջին Խնամակալ Վրդ. Զարգարեանի ջանասիրութիւններով, Շուշի վարժարանը ունեցած է Պասքէթ-պոլի դաշտը եւ կազմած է Պասքէթ-պոլի խումբ մը. 1950–1952ին խումբին վարիչն էր Տիգրան Զօրաեան։ 1963ին վերակազմուած է Պասքէթ-պոլի խումբը եւ կոչուած է Մխիթարեան Վարժարանի Նախկին Սանոց Պասքէթ-պոլի խումբ. խումբին յառաջդիմութեան անձնուիրաբար աշխատած են՝ Արամ Եաղըճեան, Յովսէփ Թիւթիւնճեան, Հրաչ Ամիրեան, Արամ Սէմէրճեան, Մինաս եւ Երուանդ Զաքարեան։ (Տես «Արեւ», 10 Մարտ 1964)։

1958ին վարժարանի աշակերտները կազմած են «Մխիթարեան Գեղարուեստախումբ» մը, որ կազմակերպած է հրապարակային ներկայացումներ։ 1958 Յունիս 6ին Աղեքսանդրիոյ «Մէն-Մարքը» գալէրի սրահին մէջ անոնք ունեցած է ներկայացում մը, խմբավար Անտոն Աշապեանի ղեկավարութեամբ եւ ներկայացուած է եւրոպացի եւ հայ երաժիշտներու գործերէն, մասնակցած է Պր. Լեւոն Մինասեան դաշնակի նուագակցութեամբ։

1958ին Շուշի Մխիթարեան վարժարանի աշակերտական ախոյեանական խումբերը ունեցած են իրենց մասնաւոր ակումբը, որուն բացման հանդէսը կատարուած է 7 Յունիս 1958ին եւ այս առթիւ վարժարանի ուսումնադաստիարակ Եփրեմ Վրդ. Տէր Ղազարեանը հետեւեալ կերպով արտայայտուած է.

«Մխիթարեան արծիւներ եւ գայլիկներ, ողջոյն ամէնքիդ այս Ակումբը ձեր ակումբական տուն պիտի ըլլայ, եւ անոր պատերը բարիքին տան՝ պիտի արտօնեն ձեզի ակումբական առողջ մրցումներ ալ մարզիկ, բայց գերազանցապէս եւ հայութեան պանծալի զաւակներ։ Կը մաղթեմ որ այս նոր Ակումբը ըլլայ բոյն մը, որուն մէջ միշտ հնչեն եւ հնչեն միշտ ձեր մեծարանքի ձայնը ու յաղթանակի երգերը»։ («Յուսաբեր», 18 Յունիս 1958, թիւ 65)։

1937ին Թէոփիլոս Վրդ. Զրաքեանի տնօրէնութեան շրջանին, Աղեքսանդրիոյ Միխիթարեան վարժարանի աշակերտութեան համար հիմնած է Միխիթարեան Վարժարանի Սանուց Միութիւնը, որ վերակազմուած է 1954 Նոյեմբեր 15ին եւ կոչուած է «Միխիթարեան Ակումբ»։

1955ին Հայ Գեղարուեստասիրութիւնը միացած է Միխիթարեան Սանուց «Դանիէլ Վարուժան» Միութեան հետ եւ անուանուած Միխիթարեան Հայ Գեղարուեստական Սանուց Միութիւն Աղեքսանդրիոյ։

Հայ Կաթողիկէ Երկսեռ Երիտասարդաց «Դանիէլ Վարուժան» Ակումբը հիմնուած էր 1949ին։

Միխիթարեան Ակումբի վարչութիւնը 1958ի Մարտ 23ին իր Ակումբի սրահին մէջ (Գամ ալ Սեւար) կազմակերպած է աշակերտական նկարներու ցուցահանդէս մը, իւղաներկ, ջրաներկ նկարներ, բոլոր գործեր ցուցադրուած էին Ճորճ Թանտամեան, Հրանդ Յանճեան եւ Գէորգ Գուլաճեան։ Ցուցահանդէսի փակման օրը տեղի ունեցած է գեղարուեստական երեկոյթ, արտասանած են Գէորգ Սարաֆեան, Փօլ Անդրէասեան, Արթօ Արթինեան, Պերճ Մուրատեան. երգած է Սարգիս Թաթարեան, դաշնակի վրայ նուագած են Աւետիս եւ Յասմիկ Աճեմեանները, բանախօսած է Գարօ Թաղտատեանը, եւ Մանուէլ Վրդ. Թաշճեան, Կարապետ Նալչաճեան՝ Միխիթարեան Ակումբի նախագահը, ուրիշ մետալներ բաժնած են յաղթող գործերու-նկարներու ցուցադրող աշակերտներուն։

1959 Փետրուար 22ին, նախագահութեամբ Մարտիկ Զարփանճեանի, Այն-Մարգ գիւղի (Շաթպի) թատերասրահին մէջ Միխիթարեան վարժարանի աշակերտները Վարդանանց յիշատակին առթիւ ներկայացուցած են «Փառք Համբաւ Ազգը» թատերգութիւնը 2 արար եւ թարգմանը, գաւաթ մէկ արար Աւետիք Վրդ. Թալաթինեան խաղն է Վարդանանց ատենախօսութեան մասին. ապա տեղի ունեցած են երգ, արտասանութիւն ու նուագ։

Միխիթարեան վարժարանի (Շուպրա) պարտէզին արեւմտեան կողմը կառուցուած է արդիական շէնարեւմտեան կողմը կառուցուած է արդիական շէնք մը Ցանկապարտէզի մանուկներուն համար։ Նոր մանկապարտէզի շէնքին բացումը կատարուած է 27 Նոյեմբեր 1960ին, նախագահութեամբ Գերապատիւ Նուիրակ Վերապատուելի Գարիսպարտ Գալէի (Առաքելական փոխանորդի)։

«Հայր Թէոփիլոս Զրաքեան այս պատճառաւ գաղափարներուն, եւ այդ առթիւ ասիկա ունեցայ տեսնելու մի քանի արդարակ հայ մանուկներ՝ որոնք հայերէն գրել, կարդալ եւ խօսիլ սորված էին. Միշտ՝ Միքայէլի եւ Ճորճ ալ Գէորգի փոխուած էին»։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, Յունիս 1937, Հայր Ղեւոնդ Ալիշան վարժարան)։

Աղէքսանդրիոյ Մխիթարեան վարժարանի մանկապարտէզը· շէնքին ճարտարապետն է Յովսէփ Գարակէօզեան որ հոգացած է ծախսին կէսը ի յիշատակ հանգուցեալ մօրը՝ Մարիէն Գարակէօզեանի։

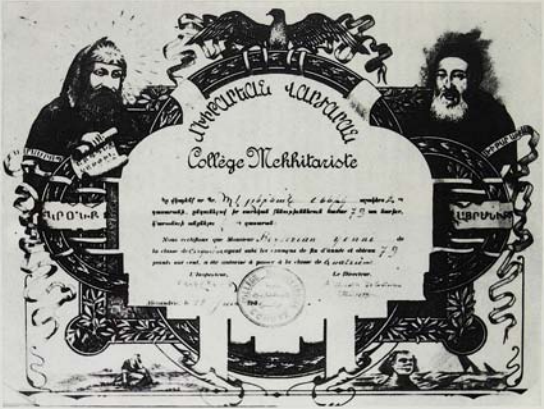

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Collège Mekhitariste

Nous certifions que Monsieur [illegible] de la classe de [illegible] ayant subi les examens de fin d'année et obtenu 79 points sur cent, a été autorisé à passer à la classe de [illegible]

L'Inspecteur, Le Directeur.

Alexandrie, le 23 juin 192

ՔԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ. ՋՐԱՔԵԱՆ

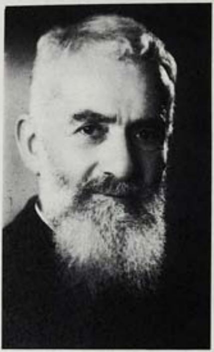

Հ. ՔԵՐՈՎԲԷ Վ. ՋՐԱՔԵԱՆ

Յակոբ Ջրաքեան ծնած է 8 Նոյեմբեր 1877ին Կ. Պոլիս։ 1889ին գացած է Ս. Ղազար ուսանելու, 1895 Դեկտ. 1ին անդամակցած է Մխիթարեան Միաբանութեան։ 1899 Յունուար 7ին ձեռնադրուած է աբեղայ եւ անուանափոխուած Հայր Քերովբէ։ 1899–19067 փոխ-տեսուչ վանքի վարժարանի աշակերտութեան։ 1907–1916՝ տեսուչ վանքի նոր Ընծայարանին։ 1916–1918 ուսած է Հռոմի Բարձրագոյն կրթարանը։ 1918 Սեպտեմբերին կոչուած է տեսուչ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանին Վենետիկ։ 1920–1921՝ խմբագիր «Բազմավէպ»ի։ 1919ին՝ Աթոռակալ Միաբանութեան։ 1921ին կրկին տեսուչ նոր Ընծայարանին։ 1923–1927 տարիներուն ձեռնհասութեամբ վարած է Ս. Ղազարի վանքի ընդհանուր մատակարարութիւնը։ 1933–1935՝ տեսուչ Մուրատ-Ռափայէլեանին։ 1936ին իբր ընդհանուր պատուիրակ գացած է Աղեքսանդրիա եւ հիմնած է Աղեքսանդրիոյ Վենետիկի Մխիթարեան Վարժարանը, քարոզչական եւ նիւթական օժանդակութեամբ Հայ կաթողիկէ Հասարակութեան բարերարներ՝ Ժառ. Մաթոսեանի, Օհաննէս Գրոսապայեանի եւ նաեւ Հայ կաթողիկէ Աղքատախնամ Ընկերութեան վարչութեան եւ Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան նիւթական աջակցութեամբ եւ Եգիպտոսի վիճակաւոր Առաջնորդ Արհիապատիւ Յակոբ Արք. Նէսիմեանի քաջալերութեամբը։ (Տես «Բազմավէպ», թիւ 6–9, 1937)։

Քերովբէ Վրդ. Ջրաքեան հիմնադիր-տնօրէն Աղեքսանդրիոյ Մխիթարեան վարժարանի 1936–1946։ 1946էն ալ Աթոռակալ նշանակուած է Մխիթարեան Միաբանական Ընդհ. Ժողովէն, 1919–1921 եւ նաեւ 1946–1970։ 1948–1964 տարիներուն վարած է նախագահութիւնը Մխիթարեան Ակադեմիայի։ 1898–1968 աշխատակցած է «Բազմավէպ» հանդէսին։ Քերովբէ Վրդապետի հեղինակութեամբ հրատարակուած է Վարդան Վրդ. Հացունիի «Նորագիտերը Հայ Լուսինեաններու» գործը 1953ին եւ «Պատմութիւն Հայոց Աղօթամատոյցին» 1965ին։

Ջրաքեան Վարդապետի հրատարակած գործերն են.

Հայ մատենագիրներ ԺԹ. դարու, ցանկագրութիւններ, 192 էջ, 1904։

Անկանոն գիրք Առաքելականք գործք եւ վարք Առաքելոց, 496 էջ, 1905 թ.։

Նոննոսի Ասորւոյ Վրդ.-ի մեկնութիւն Յովհաննու Աւետարանին, 445 էջ, 1920։

Իսիքիոսի մեկնութիւն Յոբայ, 316 էջ, 1913։

Առաջնորդ Ներքնեայ վանականին, *Թարգմ. Ֆրանսերէնէ*, էջ 408, 1909:

Անթուան Մէռյի Սրբակեաց փոքրիկի մը վարքը եւ օրագրութիւնը, *Թարգմ. Ֆրանսերէնէ*, 232 էջ, 1950:

Աստուածային բարեկամը, *Հեղինակ Ժ. Շրիվէր*, *Թարգմ. Իտալերէնէ*, 322 էջ, 1950:

Տիրամայրը, *Հեղ. Ժ. Շրիվէր*, *Թարգմ. Իտալերէնէ*, 112 էջ, 1954:

Գրիգորիսի Արշարունւոյ՝ Մեկնութիւն Ընթերցուածոց, 228 էջ, 1964:

Միջազգային պահակախումբ, *Հեղ. Ժ. Միրիեամ*, *Թարգմ. Ֆրանսերէնէ*, 144 էջ, 1956:

Թէոփիլէ Վարդապետ մեռած է 19 Փետրուար 1970ին Ս. Ղազար:

Աղբիւրներ.

Ձեռագիր ինքնակենսագրութիւն: Տես «Բազմավէպ» 1937, թիւ 6–9: «Ջահակիր», 17 Յունուար 1950, Գահիրէ: «Յառաջ» օրաթերթ, 17 Մարտ 1970, Փարիզ:

ԳԷՈՐԳ ՎՐԴ. ՈՍԿԵԱՆ

Գէորգ ծնած է 24 Ապրիլ 1894ին Պանտրմա (Թուրքիա): Գացած է Ս. Ղազար վանքը 1908ին եւ ուսած է վանքի ընծայարանին մէջ: Ձեռնադրուած է քահանայ 8 Սեպտ. 1916ին: 1920ին ուսուցչական պաշտօն վարած է Հռոմի Լեւոնեան վարժարանին մէջ: Երկար տարիներ ուսուցիչ եւ ուսումնապետի պաշտօնը վարած է Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանին մէջ: 1938 Սեպտեմբերին ուսումնապետի պաշտօնին կոչուած է Աղեքսանդրիոյ Մխիթարեան վարժարանի (Քամ էլ Սեզար) եւ 1945–1946 Շուպրայի Մխիթարեան Վարժ.ի մէջ. տեսչական պաշտօնի կոչուած է եւ վարած մինչեւ 1948 Յունիսի վերջը:

Գէորգ Վրդ. Ոսկեան մեռած է 16 Մայիս 1949 թուականին Ս. Ղազարի մէջ: Ան Աղեքսանդրիոյ Մխիթարեան դպրոցի ուսուցչական կարկառուն մանկավարժներէն էր. օժտուած էր կրթական, նկարչական եւ գեղարուեստական ձիրքերով:

ԱԹԱՆԱՍ ՎՐԴ. ՔԷՍԷՃԵԱՆ

Հ. ԱԹԱՆԱՍ Վ. ՔԷՍԷՃԵԱՆ

Աթանաս ծնած է 1910 Մարտ 9ին Գաղատիա (Էնկիւրիւ), որդին Գէորգ Քէսէճեանի եւ Մարիամի (ծնեալ Պօյաճեան)։

Ան իր նախնական ուսումը ստացած է Աքսարայ (Գոնիայի մօտ), 1918ին Կ. Պոլսոյ Շիշլիի որբանոցը եւ Քաղկեդոնի Մխիթարեան վարժարանը մինչեւ 1922։

Քէսէճեան 6 Նոյեմբեր 1922ին գացած է Ս. Ղազար եւ հետեւած Ընծայարանի դասընթացքներուն։ Ձեռնադրուած քահանայ 1934 Հոկտ. 21ին։

1928–1931 հետեւած է Հռոմի միջազգային կղերանոցի աստուածաբանութեան եւ իմաստասիրութեան ճիւղերուն։ 1936–1937 տարիներուն դասախօս հայերէնի եւ լատիներէնի Ս. Ղազար վանքի Նորընծայարանին։ 1937 Սեպտեմբերէն փոխտեսուչ Մուրատ-Ռափայէլեանի Վենետիկ եւ 1938ին ուսումնապետ։ 1939–1945 Հռոմի Մխիթարեան Ուսումնարանի մէջ դաստիարակ եւ փոխ-մեծաւոր։ 1946 Հոկտեմբեր 6ին գացած է Փարիզ եւ Սամուէլ-Մուրատ դպրոցի մէջ ուսուցիչի եւ տեսուչի պաշտօնը ստանձնած է եւ դասաւանդած հայերէն լեզու եւ գրականութիւն մինչեւ 1949 Մարտ։

1949ին Աթանաս Վրդ. Քէսէճեան կրթական տեսուչ եւ փոխ մեծաւորի պաշտօնին կոչուած է Աղեքսանդրիոյ Մխիթարեան վարժարանին։

1936ին, 1938ին եւ 1939ին Հ. Ա. Ք. ստորագրութեամբ աշխատակցած է «Բազմավէպ»ին։

Քէսէճեան վարդապետը հայերէնէ իտալերէնի թարգմանած է ձայնաւոր պատարագը։ Ան հմուտ է հայերէնի, լատիներէնի եւ հին յունարէն լեզուներու։ 1942ին գացած է Վիեննա։

ԵՓՐԵՄ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Ծնած է 1920ին Մարաշ, ուսումը ստացած է Ս. Ղազարի կղերանոցը, ապա յաճախած է Հռոմի Պապական Միջազգային Գրիգորեան համալսարանը եւ վկայուած աստուածաբանութեան եւ իմաստասիրութեան ճիւղին 1947ին։ 1946ին Հայր Եփրեմ Վրդ. ձեռնադրուած է կուսակրօն քահանայ։

1955–1957 ուսուցիչ Հալէպի Մխիթարեան դպրոցը, իսկ 1957–1959՝ ուսումնապետ Աղեքսանդրիոյ Վենետիկեան Մխիթարեան դպրոցին ի [illegible]։

1959 Օգոստոսին նշանակուած է ուսումնապետ Փարիզի Սամուէլ-Մուրատ Վարժարանը մինչեւ 1969։ 1971էն ի վեր Հալէպի Մխիթարեան դպրոցին ուսումնապետ։

Հրատարակած է 1951ին «Թափառող Այծեամներ» եւ 1963ին՝ «Դէպի աղբիւրը լոյսին» քերթուածները։ Ունի նաեւ ֆրանսերէնէ հայերէն թատերգութիւն մը։

ԱՒԵՏԻՔ ՎՐԴ. ԹԱԼԱԹԻՆԵԱՆ

Յովսէփ ծնած է 30 Յունիս 1912ին Մարաշ, որդի Յովհաննէս Թալաթինեանի, մայրը Բէնդարգինէ (ծնեալ Աստուրեան)։ Հայրը մեռած է 1915 թուականին։ Յովսէփ իր մօր հետ տարագրուած են Պոլիս։ Իր երկու վարդապետ մօրեղբայրները Յովսէփը դրած են Պարտիզակեան որբանոց-դպրոցը։ 1921-1922 ան ուսած է Կ. Պոլսոյ Մխիթարեան վարժարանը եւ 1922 Սեպտեմբերին գացած է Վիեննայի եւ Ս. Ղազար վանքի Ընծայարանին մէջ ուսած։ 1932ին աւարտած է նախնական եւ երկրորդական ուսումը եւ նորընծայ կոչուած է Աւետիք։ 1933 Օգոստոս 15ին խոստացած է իր ուխտը եւ եղած Մխիթարեան կրօնաւոր։

1933ին աշխատած է Հռոմ եւ յաճախած Հռոմի Միջազգային համալսարանը եւ հետեւած փիլիսոփայութեան եւ աստուածաբանութեան դասընթացքներուն։ Աւետիք վարդապետը աւարտած է իր ուսումը քահանայութեան 1938ին կիսուն եւ 17 Դեկտ. 1938ին ձեռնադրուած է քահանայ։

Հ. Աւետիք Վրդ. Թալաթինեան ուսուցչական պաշտօններ վարած է.

1940-1946՝ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը, Վենետիկ։

1946-1949՝ Մխիթարեան վարժարանը, Հալէպ։

1949-1952՝ ուսումնապետ Մխիթարեան վարժարանի Աղեքսանդրիոյ մէջ։

1952-1955՝ ուսումնապետ Մուրատ-Ռափայէլեանի, Վենետիկ։

1955-1958՝ Սամուէլ-Մուրատ վարժարանը Փարիզի (Սեւր) իբր հաշուապահ։

1958-1964՝ մեծաւոր եւ տնօրէն Աղեքսանդրիոյ Մխիթարեան վարժարանի։

1963 Դեկտ. 27ին տօնուած է Հայր Թալաթինեանի 25ամեայ քահանայական-ուսուցչական յոբելեանը Աղեքսանդրիոյ Մխիթարեան վարժարանի սրահին մէջ, նախագահութեամբ Աղեքսանդրիոյ Հայոց Առաջնորդական Փոխանորդ Զաւէն Եպս. Չինչինեանի, Պետրոս Վրդ. Քէնտիրճեանի, Ղեւոնդ քհնյ. Փափազեանի, «Տիգրան-Երկաթ» Մշակութային Միութեան, Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան եւ Հայ Մարմնամարզական Ընդհանուր Միութեան վարչութեանց ներկայացուցիչներուն եւ գաղութի Տիկնանց Յանձնախումբերուն։

Հ. ԱՒԵՏԻՔ Վ. ԹԱԼԱԹԻՆԵԱՆ

Խօսք առած են Զաւէն Եպս. Չինչինեան, Սերոբ Զաքարեան, Բենիամին Մամուրեան, Տիկին Սիրուն Ճիզմեճեան, Գեղարուեստական բաժնին մասնակցած են՝ Յուրիկ Գրիգորեան, Տիկին Վ. Յարութեան. ապա խօսք առած է յոբելեար Թալաթինեան վարդապետը։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 10 Յունուար 1964, Գահիրէ)։

Մխիթարեան վարժարանի աշակերտներուն նուազումին պատճառաւ վարժարանը փակուած է (արտագաղթի պատճառաւ)։ Հայր Աւետիք 27 Յունիս 1963 թուականէն շրջաբերականը ղրկուած է աշակերտներու ծնողաց·

«Սիրելի ու յարգելի ծնողներ,

Ամէն անգամ որ թուղթիկ մը կը ստանայիք, կը սպասէիք ձեր զաւակներուն վերաբերեալ անոյշ յուշերու կամ յանձնարարութիւններու։ Ու մենք զանոնք կը գրէինք զուարթ ու խանդավառ տրամադրութեամբ։

Այս մէկը սակայն սահմանուած է վերջին թըղթակցին ըլլալու… եւ մենք կը գրենք զայն այս տխրութեամբ, քանզի արցունքոտ աչքով, որովհետեւ պիտի ըսենք ձեզի՝ մնաք բարով ու պիտի զատուինք ձեզմէ այս սիրելի ու քաղցր երազներէն ու յոյսերէն, ձեր ու մեր [illegible] զաւակներէն։

Մեր աշակերտները [illegible] [illegible] տարագայթի հասնելով, որ մենք առաքեցինք ձեզ փոքրերու մեր զաւակները եւ ձեզի պէս մեծերու ուրիշ արդ։ Ձեզ [illegible] նկարագրական [illegible] եւ բարոյական անձնաւորութիւններուն…։ Վստահ եղէք սակայն, որ մենք կ'երթանք այլուր ուրիշ հայ մանուկներու եւ ժողովուրդի վրայ· այս է մեր ուխտը։

Եգիպտոսէն մեկնելու առթիւ Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ սրտագին շնորհակալութիւն կը յայտնեմ բոլոր մեր բարեկամներուն եւ մանաւանդ մեր սիրուն աշակերտներուն եւ անոնց ազնիւ ծնողներուն, խնդրելով ընդունիլ մեր բարոյ նկարագրական եւ բարոյական [illegible] համար։ Եթէ չկրցայ ձեզմէ իւրաքանչիւրին այցելել, ներողամիտ գտնուեցէք, նախ ժամանակի [illegible], երկրորդ՝ [illegible] յուզիչ եւ յուզումի։

Թող եղէք, [illegible] գիտնականներ մնացէք, իբրեւ հայեր եղէք եւ միշտ պիտի յաջողիք կեանքին մէջ։ Ձեր բոլորին սէրն ու համակրանքը միշտ կը տանիմ [illegible] Վենետիկի Ս. Ղազար կղզին, ուր կը հանգչին Մխիթար Աբ. եւ իր յաջորդները ի փառս Աստուծոյ եւ մեր անմահ ու վերածնող Հայրենիքին։

Մնաք բարով սիրելիներ, սիրով ու կարօտով ողջունելով ձեզ մէկիկ մէկիկ, մնամ աղօթարար

Հ. Աւետիք Վ. Թաղարճեան
Վերջին տեսուչ Աղեքսանդրիոյ
Մխիթարեան Վարժարանի

(Տես «Յուսաբեր» օրաթերթ, թիւ 101, 30 Յունիս 1964, Գահիրէ)։

* * *

Այնքան ատեն որ հիմնական ցնցում մը չէր կրած մեր գաղութը, չէինք [illegible] անդրադարձած մեր ազգային կեանքի բազմաբնոյթ ընթացքին։ Անցեալ տարի առաջին ցնցումը [illegible] մեր կրթական կեանքը Աղեքսանդրիոյ մէջ, իսկ այսօր, մեր կեանքը կը ստանայ իր երկրորդ ցնցումը՝ փակումովը Հէլիոպոլիսի Վիեննական Մխիթարեան վարժարանին, որ հաստատուած էր 1937ին։ Այդ թուականէն ի վեր Մխիթարեան վարժարանը հասցուցած էր բազմաթիւ սերունդներ հայեցի դաստիարակութեամբ եւ Մեծն Մխիթարի շունչով։

Սակայն վարժարան մը փակել՝ կը նշանակէ պատ մը փլցնել մեր կեանքի կառոյցէն, որովհետեւ հայ դպրոցը մեր ազգային կեանքին ամէնէն կարեւոր ներդրումներէն մէկն է։ Գաղթահայ մեր կեանքը չունի պետական կառուցուածք։ Ան խարսխուած է բարոյական հիմերու եւ այդ հիմերուն վրայ կը հանգչին հայ եկեղեցին, հայ դպրոցը, հայկական միութիւններն ու թերթը։ Ասոնցմէ մէկուն խախտումը նշան եւ պատճառ է անկման, վհատութեան եւ [illegible] է քայքայման։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, թիւ 13882, 27 Յունիս 1964, Գահիրէ)։

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1934 Փետրուար ամսուան ընթացքին Գահիրէ գացած է Վիեննական Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ Հ. Վարդան Վրդ. Մեյթէխեղեանը, հաստատելու համար հոն երկրորդական վարժարան մը։ Վիեննական Միաբանութեան կեդրոնին եւ Գահիրէի հայ կաթողիկէ համայնքի երեսփոխանական ժողովի միջեւ երկար բանակցութիւններէ յետոյ, վճռելով Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակեանի թելադրութեամբ եւ հաստատութեամբ համայնքի Ազգային ժողովին, որոշուած է Գահիրէի հայ կաթողիկէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ գտնուող հին Առաջնորդարանի եւ երկյարկանի շէնքերը վարձել եւ անոր կառուցանել վարժարանը։

Կազմուած է Մխիթարեան Վարժարանի Խնամակալ Մարմին մը, հայ կաթողիկէ եւ Լուսաւորչական համայնքներու կրթասէր հետեւեալ անձնաւորութիւններէ. Յարութիւն Ամիրայեան, Նշան Եղոյեան, Մարտիրոս Շոպլարեան, Ժոզէֆ Մաթոսեան, Մէթր Աղէք Պէյ Յանդի, Քամիլ Պէյ Մէնաշէր։

Իսկ գործադիր Յանձնախումբ մը հետեւեալներէ. Ժան Զամատեան, Միքայէլ Կիւրեղեան, Բժ. Խաչատուր Կիւրքինեան, Բժ. Շաւարշ Մելիքշահ, Լեւոն Կոկանեան, Արմենակ Մէզթէմեան, Գուրգէն Մխիթարեան, Միհրան Զորայեան, Յովսէփ Պարթամեան, Ասատուր Գոզիկեան, Նէկիբ Սաղաթող, Սանփան Փիլիպոսեան, Մէթր Գարեգին Տիւրքէրեան։

Իրագործելու համար ազգօգուտ ծրագիրը, դիմուած է հայ հասարակութեան նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեան, հետեւեալ շրջաբերականը հրատարակուած է եգիպտահայ մամուլին մէջ.

«Ամէնուն կողմէ ճանչցուած բացարձակ իրականութիւն մըն է՝ որ վարժարանն է ազգերու լուսոյ, վառարան քաղաքակրթութեան եւ կեդրոն յառաջդիմութեան։ Նա արդարեւ որրան մըն է՝ ուր սերունդներ կը մարզուին ու կը կազմուին, կեանքի պայքարը յաղթականօրէն դիմագրաւելու համար։ Վարժարանն է որ կենդանութիւն կը ստեղծէ համայնքի մը մէջ, եւ անոր վարքն ու յարգը կը բարձրացնէ այլազգիի առջեւ։

Մեր համայնքին մէջ դժբախտաբար միշտ հիմն վարժարանի մը չգոյութիւնը զգալի պակաս մըն էր։ Ահա այս թերին լրացնելու նպատակաւ մեր Եգիպտոս հասնելնուս վաղորդայնին իսկ մեր ջանքերուն ու հովանաւորութեան հետ նպատակնիս ըրինք վարժարանի մը բացումը Գահիրէի մէջ եւ այս դիմումով Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութեան հետ բանակցութեան մտանք։

Այժմ երջանիկ ենք ձեզի աւետելու որ մօտերս մեր վարժարանը պիտի բացուի Վիեննայի գերյարգելի Հայրերուն վարչութեան ներքեւ։ Երբ նկատի առնենք Մխիթարեան Միաբանութեան անցեալը, անոր ձեռնահասութիւնը այս կէտին շուրջ եւ մինչեւ հիմա ամբողջ սերունդներ կրթած ու հասցուցած ըլլալը, այն ատեն ձեռնարկինիս յաջողութեան շուրջ ամէն կասկած ու մտավախութիւն կը ցնդին ու կը փարատին։ Եւ երկար խորհրդածութիւններէ ու խորհրդակցութիւններէ յետոյ, յարմար դատեցինք այս վարժարանը բանալ մեր Տարպ-Ճէնինէյի եկեղեցւոյն շրջափակին մէջ, որ յարմարագոյն վայրն է թէ՛ եկեղեցւոյն մատակարարութեան համար, թէ՛ քաղաքին կեդրոնն ըլլալուն եւ թէ քովիկը բացուած նոր Ֆարուք պողոտային պատճառաւ։ Սակայն սա այս առայժմ հարկաւոր է հոն, քանի մը դասարաններ շինել յարմարելի պահանջքներով, եւ որովհետեւ Պատրիարքարանս պատրաստ գումար մը չունի, այս պատճառաւ հարկադրուած ենք թէ ազգայիններուն օրինակելի առատաձեռնութեան կոչ ընելու, հանգանակութիւն մը բանալով։ Այս հանգանակութիւնը պիտի ըլլայ շէնք մը կառուցանելու համար, հաւաքուած գումարը յատկացուելով վարժարանիս կառուցման։

Այս նպատակաւ կազմուած է Խնամակալ Յանձնախումբ մը եւ գործոն մարմին մը մեր հովանաւորութեան ներքեւ։

Անկարելի է չեշտել գործին կենսական ու փրկարար կարեւորութիւնը, եւ մենք վստահ ենք որ բարերարներն ու ազգային կրթութեան սիրահարները յօժարակամ պիտի բերեն իրենց մասնակցութիւնը, առատօրէն նպաստելով այս սրբազան գործին։

Ի վերջոյ փոխանցելով Մեր ողջոյն շնորհալից, կ'օրհնենք բոլոր նուիրատուները եւ հոգւով կը հայցենք Աստուծոյ շնորհառատ օրհնութիւնը թէ՛ իրենց եւ թէ իրենց ամբողջ ընտանիքին վրայ։

ՅԱԿՈԲ ԱՐՔ. ՆԵՍԻՄԵԱՆ
Վիճակաւոր Կաթողիկէ
Հայոց Եգիպտոսի

(Տես «Յուսաբեր», 1934 Նոյեմբեր 27)։

Արդարեւ 1934ին ձեռնարկուած է գաղութական շէնքի կառուցման աշխատանքներուն, ճարտարապետ Կարօ Գալէմքեարի պատրաստած յատակագծին համաձայն, Քինիսէթ-էլ-Արման փողոցի վրայ (Տարպ-էլ-Ճինէյնէ թաղ) բարձրացած է եռայարկ արդիական շէնք մը գաղութի, որուն շինութեան եւ կից Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիի (կառուցուած 1841ին) նորոգութեան հետ միասնաբար ծախսուած է 8000 եգիպտական ոսկի։ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ հայ ժողովուրդին հանգանակուած գումարին զատ (Գահիրէէն հանգանակուած է մօտ 1000 ոսկի) հայ կաթողիկէ Առաջնորդարանը իր կալուածներու եկամուտներէն յատկացուցած է գումար մը։

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մխիթարեան նորակառոյց դպրոցը բացուած է 1935 Սեպտ. 9ին։ Դասաւանդութիւնները սկսած են 1935 Սեպտ. 23ին, տնօրէնութեամբ Վարդան Վրդ. Մելքիսեթեանի։ Ունի վիեննական Մխիթարեան վարժարանի կրթական յայտագրի բովանդակութիւնը։

«Վարժարանիս նպատակն է տալ հայ մանուկին ամբողջական դաստիարակութիւն եւ ուսումնական զարգացում։ Վարժարանիս ուսումնական ծրագիրը կազմուած է պետական ծրագրին համեմատ, ճոխացած հայ նիւթերով։ Կ'ընդգրկէ Նախապատրաստականի (Ա-Բ), Նախակրթարանի (Ա-Դ) եւ Բարձրագոյն Նախակրթարանի (Ա-Դ) մանչ աշակերտներ։

«Իր ջանքն է հայ ազգի մանկութեան ամբողջական դաստիարակութեան հետ հիմնական եւ կատարեալ եւրոպական կրթութիւն։

Կ'աւանդուին՝

Հայերէն (աշխարհաբար, գրաբար), անգլիերէն, արաբերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն (կամաւոր), Հայոց պատմութիւն, հայ մատենագրութեան պատմութիւն, ընդհանուր պատմութիւն, բնական գիտութիւններ (կենդանաբանութիւն, բուսաբանութիւն, հանքաբանութիւն), թուաբանութիւն, երկրաչափութիւն, բնագիտութիւն, տարրաբանութիւն, առեւտրական գիտութիւններ, գծագրութիւն, նկարչութիւն, երգեցողութիւն, մարզանք։

Վարժարանիս կրթական մակարդակը համազօր արժէք ունի Գահիրէի Սէն-Ժոզէֆ Ֆրերներու, որ կրնան անարգել յաճախել եւ շարունակել մեր շրջանաւարտ աշակերտները։

Աշակերտութիւնը կը բաղկանայ գիշերօթիկներէ, ցերեկօթիկներէ եւ որբանոցիններէ։

Գիշերօթիկներու տարեկան սակն է 54 եւ 110 եգիպտական ոսկի։
Ցերեկօթիկներ՝ 32 եւ 66 եգիպտ. ոսկի։
Նախակրթարանի Ա. կարգ՝ 7 ոսկի։
Նախակրթարանի Բ. կարգ՝ 8 ոսկի։
Նախապատրաստականի սակը կը վճարեն 4 եւ 6 եգիպտ. ոսկի։

Վարժարանի Ուսուցչական կազմը.
Վարդան Վրդ. Մելքիսեթեան՝ Մեծաւոր-տնօրէն
Յակոբոս Վրդ. Թոսեան՝ փոխ-տնօրէն
Արսէն Վրդ. Ձիւոյեան
Թովմաս Վրդ. Քաջունի

Աշխարհականներ՝ Յակոբ Ասլանեան, Գալուստ Սիւանեան։

Վարժարանի պաշտօնական բացումը կատարուած է 19 Յունուար 1936ին։

1935-1936 տարեշրջանին աշակերտութեան թիւն է 28։ Բացուած են Նախապատրաստականի Ա. եւ Բ. դասարանները, Նախակրթարանի Ա. Բ. Գ. Դ. դասարանները, Միջնակարգի Ա. դասարանը։

Առաջին դասարանէն մինչեւ Բարձրագոյն՝ արաբերէն լեզուն աւանդուած է շաբաթական հինգ ժամ։

1937-1938 տարեշրջանին Մանկապարտէզի, Նախակրթարանի եւ Բարձրագոյն վարժարանի բաժինները կանոնաւոր կազմուած են։ Վարժարանը այս տարեշրջանին ունեցած է իր սեփական ինքնաշարժը աշակերտութիւնը փոխադրելու համար Հելիոպոլիսէն, Մաթարիայէն, Զէյթունէն եւ Քէօք-տաղէն։

1938–1940 ուսուցչական կազմը․
Գարեգին Վրդ. Գարանֆիլեան՝ ուսուցչապետ եւ վանքի մեծաւոր
Ղեւոնդ Վրդ. Մովսէսեան՝ տնօրէն
Ռափայէլ Վրդ. Քօսեան՝ փոխ-տնօրէն
Արսէն Վրդ. Ջինոյեան՝ ուսուցիչ
Աւետիս Վրդ. Ագըրայեան՝ ուսուցիչ
Ժան Վալէ՝ ֆրանսերէն
Վահան Մեհրունեան՝ անգլերէն
Ռամզի Քարմ՝ ֆրանսերէն-արաբերէն
Շէյխ Սէյիտ Աճմէ՝ արաբերէն եւ Քօրան Թաթամ
Օր. Եւգինէ Կիւլպէնկեան՝ Մանկապարտէզի վարժուհի
Օր. Հերմինէ Սարաֆեան՝ Մանկապարտէզի ուսուցչուհի։

1935–1945 տարեշրջաններուն պաշտօնավարած են հետեւեալ ուսուցիչները․

Գարեգին Թաղալեան՝ ֆրանսերէն, Ալֆոնս Մալաքի՝ ֆրանսերէն մեքենագրութիւն, Ռոպէր Վահան Սարգեան՝ ֆրանսերէն, Լուիզ Մալէհ, Հալիմ Գաղամ, Յակոբ Աւագեան՝ հայերէն-ֆրանսերէն, Վահան Մեհրունեան 1931–1934՝ անգլերէն, Յակոբ Գումրուեան, Արթօ Գալփաքճեան, Փօլօս Կարապետ Սվաճեան, ծն 1903 Կեսարիա, վկայեալ Ռոպէր Քոլէճէն Կ. Պոլսոյ՝ անգլերէն եւ բնագիտութիւն, Օննիկ Աւետիսեան, Գէորգ Զ. Մասիսեան, Վահան Թոքաթլեան, Եդուարդ Պալասանեան, Լեւոն Թաշճեան, Վահրամ Արծրունի։

1940–1943՝ Օր. Ալիս Տայեան, Օր. Հերմինէ Սարաֆեան, Աղնէս Մեհրաբեան, Վարդ Ճըլլաղեան, Աղաւնիկ Գոյունեան՝ թուաբանութիւն-գրահաշիւ։

1941–1942 տարեշրջանին աշակերտութիւնը բաժնուած է երկու Նախապատրաստականի, երեք Նախակրթարանի դասարաններու մէջ եւ երկու Բարձրագոյն Նախակրթարանի կարգերուն մէջ, մասնաւոր զարկ տրուած է հայագիտական նիւթերու, արաբերէնի, անգլերէնի եւ գեղարուեստի ճիւղին։

Գահիրէի ազգայիններէն՝ Երուանդ Հիւսիսեանը եւ Մանուկ Էգմէքճեանը գաղութին մէջ իրենց հաշւոյն տուն պահած են, մինչեւ նաեւ Գահիրէի Սահակ-Մեսրոպ Հայ Կաթողիկէ Երիտասարդաց Միութեան վարչութիւնը. այս տարեշրջանին կազմուած է հոգաբարձու մարմին մը կրթասէր ազգայիններու կողմէ, դպրոցը բարւոք վիճակի մէջ պահելու համար։

Գահիրէի Վիեննական Մխիթարեան Վարժարանի շէնքը – Տարբ-Էլ-Կիմիյէ։

Աշակերտութեան թուական աճը հետեւեալն է․

1935–1936	աշակերտութեան թիւը	28
1936–1937	» »	65
1937–1938	» »	108
1938–1939	» »	106
1939–1940	» »	110

ուսուցիչք՝ 13

1940–1941	» »	120

ուսուցիչք՝ 14

1941–1942	» »	140
1954–1955	» »	51

Հելիոպոլիսի Վարժարան

1955–1956	աշակերտ	58
1956–1957	»	78
1962–1963	»	109

Մանկապարտէզի աշակերտները 50, իսկ Նախակրթարան՝ 59, գիշերօթիկ 7, 20 հատ նպաստընկալ սաներ։

Վիեննական Մխիթարեան Վարժարանը 1955 Օգոստոս 15ին փոխադրուած է Հելիոպոլիս, Քլէօպաթրա փողոց թիւ 5 շէնքին մէջ։ Դասաւանդութիւնները սկսած են 1955 Հոկտ. 1ին, Մանկապարտէզ, Միջին եւ Երկրորդական վարժարան։ Քրիստոնէական եւ ազգային առողջ ներշնչումը, առանցքը կը կազմէ Մխիթարեան վարժարանի դաստիարակութեան։

1955–1956 տարեշրջանին, արտաքին եւ գիշերօթիկեայ աշակերտներէն զատ կ'ընդունուէր գիշերօթիկ սաներ Եգիպտոսէն, Սուտանէն, Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրներէն։ Կ'աւանդուէին հայերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն, անգլիերէն լեզուները։

Ահա վիճակագրական տուեալները.

Մանկապարտէզի բոլոր կարգերը տարեկան 12 եգ. ոսկի։
Նախակրթարանի Ա. դասարանը 13 եգ. ոսկի
Նախակրթարանի Բ. դասարանը 14 եգ. ոսկի
Նախակրթարանի Գ. դասարանը 15 եգ. ոսկի
Նախակրթարանի Դ. դասարանը 16 եգ. ոսկի
Նախակրթարանի Ե. դասարանը 17 եգ. ոսկի
Նախակրթարանի Զ. դասարանը 18–19 եգ. ոսկի

Ինքնաշարժի տարեկան սակը՝ 11 ոսկի Հելիոպոլիսէն, 18 ոսկի Գահիրէէն։

Գիշերօթիկ սաներու տարեկան ամէն ծախս՝ 100 ոսկի։

Հայերէն, ֆրանսերէն եւ արաբերէն կ'աւանդուին Մանկապարտէզէն մինչեւ Երկրորդական կարգերը։

1955ի կիսուն կազմուած է վարժարանի Տիկնանց Յանձնախմբութիւն մը, որ 1955ի Դեկտ. 11ին կազմակերպած է թէյասեղան, ուր մօտ 60 ազգայիններ խոստացած են իւրաքանչիւրը տարեկան 5 ոսկի յատկացնել բարեգործում մը ընել վարժարանին տարեկան պիւտճէն թեթեւցնելու համար, եւ հանգանակուած գումարներով գնուած է օթոպիւս մը վարժարանին համար։ 1956 Փետր. 24ին վարժարանի Տիկնանց Յանձնախմբութիւնը կազմակերպած է թատերական ներկայացում մը եւ բեմադրուած է «Մեղքը» թատերգութիւնը իբր հասութաբեր ձեռնարկ ի նպաստ վարժարանի։

1956 Յունիս 6ին Տիկնանց Յանձնախմբութիւնը ձեռնարկած է հասութաբեր նուագահանդէս մը, դաշնակահար Ջուլին Մ. Խաչատուրեանի գործակցութեամբ, վարժարանի պիւտճէին հաւասարակշռութեան համար։

1956 Նոյեմբեր 21ին, Մխիթարեան Միաբանութիւնը Հելիոպոլիսի ընկերութենէն գնած է 8.158 քառակուսի մեթր հողամաս մը, Հելիոպոլիսի Ալ-[illegible] Ալէֆ փողոցի վրայ, շէնքի յատակագիծը պատրաստած է անուանի ճարտարապետ Հրաչեայ Կ. Պալեան, քրիչի առաջին հարուածը տրուած է 19 Փետր. 1959ին, շէնքին շինութիւնը վստահուած է ճարտարապետ-ձեռնարկու Արտաշէս Օրագեանի, հիմնարկէքի հանդէսը կատարուած է 19 Ապրիլ 1959ին, ներկայութեամբ Հայ Համայնքներու կրօնական պետերու՝ Մամբրէ Արք. Սիրունեանի, Ռափայէլ Եպս. Պայեանի, Վերպ. Համբարձում Յ. Համբարձումեանի, Սահակ Եպս. Կոզեանի եւ Յակոբ Մ. Վ. Կիրակոսեանի։ Ութը սուրբերու անունները կրող հիմնաքարերու կնքահայրութիւնը ստանձնած էին հետեւեալ ազգայինները.

Օր. Քաթրին Մ. Կիւմիւշեան՝ Ս. Աստուածածին
Ժօզէֆ Յ. Մաթոսեան՝ Ս. Յովսէփ
Տիկին Արաքսի Ամպարեան՝ Մխիթար Աբբահայր
Աւետիս Ն. Զաղըճեան՝ Ս. Ներսէս
Պերճ Դանիէլեան՝ Ս. Մեսրոպ
Արմենակ Մէօթէմէճեան՝ Ս. Գէորգ
Պարոյր Արմէնեան՝ Ս. Պետրոս
Գրիգոր Ճիքաճեան՝ Ս. Գրիգոր

Վերոյիշեալ հիմնաքարերը օրհնուած եւ զետեղուած են հիմերուն ներքեւ, ապա մորթուած է իբրեւ մատաղ՝ ոչխար մը։

Այս հանդիսութեան առթիւ տրուած են օրհնութեան գիրեր, Կարդինալ Աղաճանեանէն, Վիեննական Մխիթարեան վանքի Աբբահայր՝ Մեսրոպ Արք. Հաբոզեանէն, կարդացուած է հիմերուն զետեղուելիք Յիշատակարանը, ուր արձանագրուած է նկարագրութիւնը վարժարանի շինութեան եւ ստորագրողներուն, մագաղաթեայ մեծադիր Յիշատակարանը ստորագրուած են պաշտօնական անձնաւորութիւնները եւ մարմարեայ ութը հիմնաքարերուն հետ զետեղուած է նաեւ եգիպտահայ «Արեւ» օրաթերթը, «Ալ-Ահրամ» արաբերէն եւ «Ժուռնալ տ'Էժիփթ» ֆրանսերէն թերթերէն մէկական օրինակ։

Այս առթիւ Կարդինալ Աղաճանեանը շնորհած է արծաթեայ շքանշան մը՝ Յովհաննէս ԻԳ. Քահանայապետի դիմանկարով, դպրոցի բարերարուհի Տիկին Արաքսի Յ. Ամպարեանի, դաշտը նուիրողի Յարութիւն եւ Եփեմիա Զաքարեաննեքու։ Հանդիսութեան ընթացքին շքանշանը յանձնուած է բարերարուհիին՝ ձեռամբ Եգիպտոսի Հայ Կաթողիկէ համայնքի վիճակաւոր Առաջնորդ Ռափայէլ Եպս. Պայեանի։ Խօսած են դպրոցի տնօրէն Բարսեղ Վրդ. Տէրհաթեան, «Արեւ» օրաթերթի կողմէ Երգիծանկարիչ Ալեքսանդր Սարուխան, «Յուսաբեր» օրաթերթի կողմէ Բժ. Երուանդ Խաթանասեան, Պէյրութի Հայ կաթողիկէ Պատրիարքարանի ներկայացուցիչ՝ Սահակ Եպս. Կոգեան։ Ընծայաբերութեան հետ գնահատուած են Հայրենիքէն բերուած բուռ մը հող, շիշ մը ջուր եւ խունկ մը քար, որոնք անփոխանակ ներշնչարան եւ գրաւական դպրոցին հայրենաշունչ ոգիին։

Հելիոպոլսի վարժարանի գլխաւոր բարերարն է Տիկին Արշակի Ամպարեան, այրին Յովսէփ Ամպարեանի, որ Աղեքսանդրիոյ պանդուխտ եղբօր հաւատարմաբար իր շէնքը նուիրած է Վիեննական Մխիթարեան Միաբանութեան, որուն վաճառումէն գոյացուած գումարը դրուած յատկացուած դպրոցի շէնքին շինութեան։

Դահլիճին հանդիսաւոր կերպարանք տուողները եւս նուիրած են գումարներ շէնքին կառուցման համար. Պետրոս Դանիէլեան, Գարեգին Արմէնեան, Գրիգոր Ճիլաճեան, Արմենակ Մէհթէմէճեան, Աւետիս Ն. Զօլոլեան. Շէնքին յատակագիծը անվարձ պատրաստած է ճարտարապետ Հրաչեան Կ. Գալիպեանը։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 24 Ապրիլ 1959։ «Յուսաբեր» օրաթերթ, 21 Ապրիլ 1959)։

Այս հիմերուն ներքեւ զետեղուած մագաղաթ Յիշատակարանին բովանդակութիւնը։

Ի փառս Մեծին Աստուծոյ եւ ի պատիւ Ս. Կուսին, արդեան հիմն կառուցման վարժարանիս Վիեննական Մխիթարեան Միաբանութեան ի Հելիոպոլիս, յաւուր Տեառն 1959 յ19 ամսոյ Ապրիլ ամսոյ եւ ի թուականին Հայոց ՌՆԸ – ՌՆԹ։ Ի քահանայապետութեան Տ. Տ. Յովհաննու ԻԳ.-ի Սրբազան Պապին եւ ի Նուիրակի նորին Եգիպտոս, Տ. Տ. Սիլվիոյ Օտտի Արքեպս.-ին, ի նախագահութեան Վեհ. Կամալ Աբտէլ Նասէրի, ի կաթողիկոսու-

Հելիոպոլսի Վիեննական Մխիթարեան դպրոցին շէնքը։

թեան Տ. Տ. Գրիգոր-Պետրոս ԺԵ.-ի Վսեմ. Ծիրանաւոր Պատրիարքին Կաթողիկէ Հայոց Տանն Կիլիկիոյ, յառաջնորդութեամբ Տ. Տ. Յովսէփայ Արքեպս.-ի Նեսիմեան, [illegible] եղբայրական եւ [illegible] փոխանորդի Գեր. [illegible] Արքեպիսկոպոսի Գալեանի, Ընդհ. Աբբայութեան Տ. Տ. Մեսրոպայ Արք.-ի Հապոզեան որ ի Վիեննա, ի ներկայութեան [illegible] Հայոց [illegible] Վրդ.-ի [illegible], մեծաւ հանդիսիւ կատարուեցաւ։ Հիմնարկութիւն վարժարանիս ընդ հովանեաւ երից [illegible] Պետրոսի [illegible] Ռափայէլ Եղբ.-ի Գալեան, [illegible] Մամբրէ Արք.-ի Սիրունեան, Վերապատուելի Համբարձում Ց. Համբարձումեան, էր [illegible] Տ. Հրազդան Գալեան եւ [illegible] Տ. Առաքելոս Օրդեան եւ [illegible] Ս. Աստուածածնի, Ս. Յովսէփայ, Ս. Պետրոսի, Ս. Անտոնի, Ս. Ներսէսի, Ս. Մեսրոպայ, Ս. Գէորգի, Մխիթար Աբբահօր։

Կնքահայրք եղեն՝ Տիկին Աղաւնի Յովհաննէսեան, Օր. Մաթիլտա [illegible], Տիար Գարբիս Արմէնեան, Ժոզէֆ Մաթոսեան, Պերճ Դանիէլեան, Աբրահամ [illegible], Գրիգոր Ճիզմէճեան, Անտոն Ն. [illegible]։

Անդամք Գործադիր Յանձնախմբոյն՝

Գարբիս Արմէնեան, Ժորժ Միքայէլեան, Պերճ Դանիէլեան, Անդրանիկ Արթինեան, Պետրոս Պէտրիկեան, Եդուարդ Մեսրոպեան։

Սատարողք են՝

Ռափայէլ Եղբ. Գալեան, Մամբրէ Արք. Սիրունեան, Վերդ. Հ. Ց. Համբարձումեան, Հրազդան Կ. Գալեան, Առաքելոս Օրդեան, Պօղոս Վրդ. Փափազեան, Յովսէփ Վրդ. [illegible], Արտակ Ց. [illegible], Գարբիս Արմէնեան, Գրիգոր Ճիզմէճեան, Պետրոս Պէտրիկեան, Անդրանիկ Արթինեան, Պերճ Դանիէլեան, Ժորժ Միքայէլեան, Եդուարդ Մեսրոպեան, [illegible] [illegible], Առաքելոս [illegible], Գրիգոր [illegible], Երուանդ [illegible], Թ. [illegible], [illegible] Օր. [illegible], Յակոբ [illegible]։ Տիկնանց [illegible] անդամները։

Նորակառոյց վարժարանի պաշտօնական բացումը տեղի ունեցած է 28 Մայիս 1960ին, ներկայութեամբ Հայ Համայնքներու կրօնական պետերուն եւ պաշտօնական անձնաւորութեանց, Վիեննական Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհանրական Աբբահօր Մեսրոպ Արք. Հապոզեան, Սահակ Եպս. Կոգեան, Պապական Նուիրակ Ս. Օտտի, Պերճ Դանիէլեան, Ժոզէֆ Մաթոսեան, Աբրահամ [illegible], նորակառոյց գաղութային արդիական շէնքի ճարտարապետներն՝ Հրազդան Կարոյի Գալեան, Առաքելոս Օրդեան։

Նոյն խօսած են Մեսրոպ Արք. Հապոզեան, Աղեքսանդրիոյ Վենետիկեան Մխիթարեան վարժարանի տեսուչ՝ Անտոն Վրդ. [illegible], Հելիոպոլսոյ Հայ Կաթողիկէ Համայնքի ժողովրդապետ՝ Գալուստ Վրդ. Փափազեան, վարժարանի յիշատակութեան Յանձնախմբի անդամ՝ Անդրանիկ Արթինեան, որ ներկայացուցած է յիշատակութեան զանազան հանգրուանները. ապա խօսած է վարժարանի տնօրէն Բարսեղ Վրդ. [illegible], Պապական Նուիրակ Մոնսինեոր Ս. Օտտի, որ յանուն Յովհաննու ԻԳ. Պապին՝ նուիրած է Ս. Աթոռի պատուանշանը (Pro Ecclesia et Pontifice) յառաջ որոշումով վկայագրով մը։

Առաջարկութեամբ մը եղբօրս Հայոց Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեան եւ Սահակ Եպս. Կոգեան, ընթերցուեցաւ գործադիր Յանձնախմբի Ատենապետ Պերճ Դանիէլեանց, որ ժամանակ մը յանձնած է Հայր Բարսեղ Վրդ. [illegible]։

Հանդիսութիւնը փակուած է Գարեգին Գէրպարեանի «Պահպանիչ»ով, ապա կատարուած է շէնքի բացման արարողութիւնը. Տիկին Աղաւնի Յ. [illegible] բարերարութեան կտրած է ժապաւէնը, Տիկին Տուրփի Պ. Դանիէլեան վարժարանին եւ Տիկին Մարգրիտ Պ. Արմէնեան մանկապարտէզին. իսկ հանդիսութեան ներկայ ժողովուրդը լցուած է նորակառոյց վարժարանին զանազան բաժինները։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 31 Մայիս 1960, Գահիրէ. «Յուսաբեր» օրաթերթ, 3 Յունիս 1960, թիւ 54, Գահիրէ)։

Վարժարանի պատուոյ մուտքի նշանագրին մէջ զետեղուած է մարմարեայ տախտակ մը, ոսկեզօծ տառերով արձանագրուած հետեւեալ յիշատակարանը.

Մ. Ա. Փ.

Եղեն նաւակատիք նորակառոյց Մխիթարեան վարժարանիս որ ի Հելիոպոլիս յամի 1960ի 28րդ աւուր Մայիսի, ի Քահանայապետութեան Յովհաննու ԻԳ. Ս. Պապի, ի [illegible] Կարդ. Աղաճանեանի, յընդհանրական Աբբայութեան Հ. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոսի Հապոզեանի։ Ճարտարապետութեամբ Տեառ Հրազդան Կ. Գալեանի, ի վայելումն մանկանց Ազգիս։

1939–1940 դպրոցական տարեշրջանին Մխիթարեան վարժարանը եւս սուած է ավրող ազետնտեսական տագնապէն եւ նախագահութեամբ վարժարանի անօրէն Գարեգին Վրդ. Գարանֆիլեանի, 1940ին ընտրուած է Հոգաբարձու Մարմին մը հետեւեալներէ.

Մէթր Աղազարեան Յակոբ, Բժ. Միսաքեան Գէորգ, Բարսեղեան Խորէն, Նաճարեան Հրանդ, Բժ. Քաթանասեան Երուանդ, Գալէճեան Ասատուր, Բժ. Կիւրքճեան Յակոբ, Բժ. Փիլիպպոսեան Գէորգ, Կոճանեան Լեւոն, Փիլիպպոսեան Սահակ, Մաթոսեան Կրիկոր, Բժ. Օհանջանեան Համօ։

Վերոյիշեալ Հոգաբարձու Մարմնին կազմը, գիտակ Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութեան աջակցութեան գործունէութեան, անոր հիմնած կրթական հաստատութիւններու մէջէն, յարմար գտնուած է [illegible] կրթական հաստատութիւնը անցնելու պահէն 26 Դեկտ. 1940 թուականէն ի վեր Հայութեան հետեւեալ բոլոր[illegible] [illegible].

ԿՈՉ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութեան մօտ մէկ դար կատարած աշխատանքը պարզը ծանօթ է հայ հասարակութեան։ Մխիթարեանները հեռուէն գաղթաշխարհի ցիր ու ցան Հայութեան ազգին վառ պահած են գրականութեամբ, ծանօթացնելով յաջորդական սերունդներու հայ լեզուի գոհարները, հայ գեղարուեստը, Մատենագրութիւնը եւ Հայոց Պատմութիւնը։ Եւ ասոր յաւելեալ, [illegible] են յուսոյ վարժարաններ, հիմնելով կրթական հաստատութիւններ, որոնց մէկ ճիւղը երկարելով դէպի Եգիպտոս եւ հիմը դրին Գահիրէի մէջ 1935ին անուանի Մխիթարեան Վարժարանին։

Վեց տարիներէ ի վեր անոնք Գահիրէի մէջ անշուք թաղին մէջ բացին մեծին հայ մանկութեան խմբերին աւանդային հայեցի դաստիարակութիւն, տալով լաւագոյն յառաջադիմութիւններու։ Իսկ ապացոյց արդիւնքին առնուած մը այս կրթական յարկին ներս եւ համբաւ[illegible] պիտի ըլլայ թէ հոն կը կատարուի կրթանուէր գեղեցիկ գործ մը, հոն կը դաստիարակուին Ոսկեդարեան գրաբար լեզուն, Հայոց Պատմութիւն, Հայ Մատենագրութիւն, Հայերէն, Գրականութիւն, ինչպէս նաեւ Արաբերէն, Անգլերէն եւ Ֆրանսերէն լեզուները։ Անոնց աշխատանքի ընդունած են Մխիթարեան կրթական հայ մըջանները, իրենց կարելին կ'ընեն պատրաստելու համար զարգացած պատուական հայեր։

Ինչպէս ամէն հաստատութիւն, նոյնպէս Մխիթարեան Վարժարանն ալ ապրեցաւ անցողիկ տնտեսական տագնապէն, ու մինչեւ իսկ ժամանակ մը այս տարի կարելի չեղաւ ունենալ Սուդանի գիշերօթիկ աշակերտները, ու այս խել պատճառաւ վարժարանին պիւտճէն կորսնցուց իր բնականոն դրութիւնը։

Վարժարանս՝ Գաղութահայ նոր սերունդին առհամայն մայրենի դաստիարակութիւն ջամբելու՝, հայը հայ պահելու, հայ գողարիկ լեզուն հայ մանկութեան մէջ հիմնաւորապէս հաստատելու եւ հայ ժառանգները ասոր մթնոլորտէն փրկելու եւ անոնց զուտ հայեցի դաստիարակութեամբ օժտելու շրջապատին ու աշխատանքը գործը անխափան յաջողութեամբ է պէտք հասնելու առաջադրութեամբ՝ որոշեցինք իրը նոյնակ՝ Հոգաբարձու Մարմինս, ու վերջին համոզմամբ առանձնեց այս կրթական յարկին գործունէութ ըլլալու գեղեցիկ գաղափարը։

Հայ հասարակութիւնը, ինչպէս ամէնուրեք, նոյնպէս Եգիպտոսի մէջ ընդու գլացած չէ իր առաջնորդական բաժինը մատուցանելու կրթական գործի մը պահպանման համար, եւ այս խել պատճառաւ Հոգաբարձու Մարմինս ընդունած յիշատակ աշխատանքի՝ կը յուսայ թէ անխոնջ ձեռնհասներու կերպով գնահատանքի եւ քաջալերութեան արժանի պիտի ըլլայ հայ ժողովուրդէն։

Անոր այս համոզումով է որ գործի կը լծուինք, եւ յուսով ենք որ Հայութիւնը իր կարելի աջակցութիւնը պիտի բերէ։

* * *

Հելիոպոլսոյ Մխիթարեան վարժարանի Տիկնանց Յանձնախումբ Մարմին մը կազմուած է 3 Դեկտեմբեր 1955ին, վարժարանի անօրէն Բարսեղ Վ. Ֆարհաթեանի [illegible] մը ի պատասխան, մշակուած է ծրագիր-կանոնագիր մը՝ աջակցելով վարժարանի նիւթական թէ բարոյական օժանդակութեամբ, եւ նաեւ աշակերտներու համար վարժարանի պիւտճէին զանազան հաւաքումներ ձեռնարկներով։ Տիկնանց Յանձնախմբութիւնը [illegible] ձեռնարկներ կը կատարէ, ի հարկին անոնց կու տայ [illegible], անուշ, [illegible], թէյ, [illegible] զարդարանք։

1955–1960 տարիներուն Յանձնախմբի Տիկնանց վարչական կազմը հետեւեալներէ բաղկացած է.
Երիցուհի Հախուհաթէ Ամբրիքեան՝ Ատենապետուհի
Խաժէնի Վ. Նազարեան՝ Փոխ-ատենապետուհի
Արտաշ Յ. Ամպարեան՝ Ատենադպրուհի
Արտաշ Ա. Սարաֆեան՝ Գանձապետուհի
Վարդանիկ Մատթէոսեան՝ Գանձապետուհի 1958–59

Խորհրդականներ՝ Տիկիններ Ժորժէթ Ծաղըգըեան, Սիրանոյշ Մանուկեան, Անժէլ Մ. Ճիզմէճեան, Անահիտ Մաթոսեան, Րոզ Վարժապետեան, Թագուհի Մանկեան, Լիւսի Մեսրոպեան, Անժէլ Վարդոյ, Աւրէլէ Մաթոսեան։

* * *

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

1937 Փետրուար 10— *Գահիրէի Լիսէ Ֆրանսէի թատերասրահը հանդէս, խօսած է տնօրէն Ղեւոնդ Վրդ. Մովսէսեան, Արսէն Վրդ. Ձեռոյեան, հայրենասիրական բանախօսութիւն մը, խմբերգ՝ Գարեգին Մանուկեան, ջութակ՝ Ռափայէլ Վրդ. Բոսեան, ներկայացուած է թատերգութիւն մը եւ օպերէթ մը։*

1950 Մայիս 6— *Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի մէջ հանդիսութիւն մը Մխիթար Աբբահօր մահուան երկրորդ դարադարձին առթիւ. խօսած է տնօրէն Գարեգին Վրդ. Գարանֆիլեան, «Կոմիտաս» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Լ. Փիլիպպոսեանի, երգ եւ խմբերգ, մեներգած են՝ Օր. Ա. Կիւրեղեան, Օր. Ծաղիկ Քէլլէեան։ Բանախօսած է պատմաբան Արշակ Ա. Ալպօյաճեան եւ Լեւոն Քէմաճեան, արտասանութիւն՝ Արփէն Գարաճեան։ Ներկայացուած է «Տեսիլք Մխիթարայ» կենդանի պատկերը, գործ՝ Բիւզանդ Զէքիճեանի (Կոստանեան), եւ մասնակցութեամբ՝ Տիկին Վարանդին Ծաղըեան եւ Միքայէլ Միքայէլեանի։*

1950 Մայիս 26— *Հայ Գեղարուեստասիրաց սրահին մէջ տեղի ունեցած է ձեռնարկի հանդիսութիւն մը Մխիթար Աբբահօր մահուան 200ամեակին առթիւ։ Կենդանի պատկեր՝ գործ Նշարէ Աշոտ Զօրեանի, արտասանութիւն՝ Արփէն Գարաճեան, բանախօսած է Գարեգին Վրդ. Գարանֆիլեան եւ Աղեքսանդր Սարուխան, ջութակ՝ Օր. Պէզոյեան Նուարդ։*

1956 Յունիս 6— *Դաշնակի նուագահանդէս մը. դաշնակահար Զաւէն Մ. Խաչատուրեանի կողմէ, ի նպաստ վարժարանի, կազմակերպութեամբ դպրոցի Տիկնանց Խնամակալութեան։*

1958 Մայիս 24.— *Ամերիկեան Համալսարանի Սրահին մէջ, համերգ, կազմակերպութեամբ Տիկնանց Խնամակալութեան, մասնակցութեամբ Գահիրէի Ռատիոկայանի Սէնֆոնիկ նուագախումբին, ղեկավարութեամբ Մաէսթրօ Ֆրանց Լիչաուէրի եւ դաշնակահար Բաֆֆի Գ. Արմէնեանի եւ Օր. Էօլիթ Գիւլպէնկեանի։*

1959 Մարտ 14— *Ամերիկեան Համալսարանի մեծ թատերասրահին մէջ նուագահանդէս մը, ի նպաստ Մխիթարեան նորակառոյց վարժարանի շէնքին, կատարմամբ Գահիրէի Համանուագային նուագախումբին, երաժշտական ղեկավարութեամբ Ֆրանց Լիթշաուէրի. երաժշտական յայտագրին մաս կազմած է եգիպտացի երգահան-երաժիշտ Աբու-Բաքր-Խայրաթի գործերը, ինչպէս նաեւ Մոցարթի եւ Բրամսի գործերը, դաշնակի մենակատարութիւնը տուած է Օր. Ծովիկ Խ. Խաչատուրեան։ (Տես «Յուսաբեր» օրաթերթ, 6 Մարտ 1959)։*

1963 Փետրուար 19ին *Մխիթարեան դպրոցը այցելած է բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեանը. Բարսեղ Վրդ. Ֆէրհաթեան վարժարանի տեսուչը ողջունելով խօսքերով դիմաւորած է բանաստեղծուհին, խօսած է Վարդան Վրդ. Աշըգեան (Վարդունի) եւ Սիլվա Կապուտիկեանը։ (Տես «Արեւ», 20 Փետր. 1963)։*

* * *

ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ ԱՆՈՒԱՆԱՑԱՆԿԸ

1939–1940 *աւարտողներն վկայուած են.*

Վահէ Խաչիկեան, Աշոտ Խաչիկեան, Յարութիւն Մանուկեան, Փայլակ Պալեան, Յարութիւն Պալեան։

1941–1942ին *վկայական առած են.*

Ժիրայր Խաչիկեան, Նշան Զիմէնեան, Ժիրայր Գասպարեան, Գրիգոր Թուղլարեան, Լեւոն-Միհրան Բարսեղեան, Օննիկ Տէր Եղիշէեան։

1944–1945.

Գեղամ Աստուրեան, Մովսէս Գասպարեան, Լեւոն Մանուկեան, Արմենակ Մալըքեան, Անտոն Գէորգիճեան, Վրէժ Քէօհնէլեան։

1945–1946.

Արշէն Գասպարեան, Վարդգէս Թոփալեան, Միհրան Մուրատեան, Յովհաննէս Ոսկերիչեան, Կարպիս Պէրպէրեան, Նուպար Սալբեան, Յակոբ Սանտուրճեան, Հրաչ Քէհեաեան։

1941-1942 Գահիրէի Մխիթարեան դպրոցի շրջանաւարտները (տես ցանկը)։ Ուսուցմնապետ՝ Գարեգին վրդ. Գարամֆիլեան։

1944-1945Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ (տես ցանկը)։ Կեդրոնը՝ Գարեգին վրդ. Գարամֆիլեան ուսուցմնապետ։

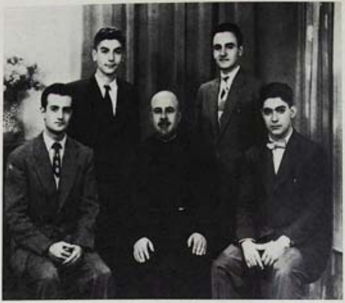

Թովմաս վրդ. Պօղոսեան (կեդրոնը) ամբողջական շրջանին շրջանաւարտներուն. Գահիրէ (տես ցանկը)։

1948–1949·

Նուպար Քիւփէլեան, Տիգրան Քէրէմիթճեան, Յարէթ Մըսըրլեան, Լեւոն Գարթեանեան։

1958–1959·

Հրաչ Աբոյեան, Վարուժան Գուլուզեան, Անդրանիկ Թորոսեան, Ժորժ Քաչերեան, Կարօ Կարապետեան, Գէորգ Կանանեան, Օննիկ Հալաճեան, Վարուժան Մուրատեան, Ժորժ Գէորգեան, Երուանդ Սինանեան։

1959–1960· Օննիկ Մինասի Փեթեքեան։

1961–1962· Տիգրան Յարութիւնի Շիրինեան։

* * *

Եգիպտահայ գաղութի համբաւը տարիներու ընթացքին նուազած էր մայր Հայրենիք Հայաստան ներգաղթի եւ արտագաղթի պատճառով՝ Գանատա եւ Աւստրալիա հայ ընտանիքներու արտագաղթին պատճառաւ եւ ընդհանրապէս հայ ուսանողութիւնը պակսած էր աղջկան եւ ալ վարժարաններուն մէջ։ 1964 Յունուարին անցք ունեցած հանդէսին, վարժարանի տնօրէնը տարին նշանակուած գրութեամբ յայտարարած է ներկայ ժողովուրդը։

Հայր Բարսեղ Վրդ. Ձէրհատեան բարի գալուստի խօսքերէն ետք, ներկաներուն պարզեց ըշգրտոյն վիճակը եւ աշակերտներու թիւին հետըզհետէ նուազումը արտագաղթի պատճառաւ։

Ան յատուկ յարանից թէ 1964–1965 տարեշրջանին Մխիթարեան Հայրերու վարժարանը գոյութիւն պիտի չունենայ, ան պիտի ձուլուի այլ վարժարաններուն մէջ։ Վարդապետ Հայրը յորդորեց բոլոր ծնողներուն՝ դրկել իրենց զաւակները Նուպարեան եւ Գալուստեան Ազգային վարժարանները, ուր անոնք պիտի ստանան հայեցի դաստիարակութիւն, որոնցմէ առաջ վարժարաններուն կրթական մակարդակը եւ ուսուցման վիճակները։ Յայտարարեց թէ հայր հայ պահերու առաջին պարտքն է պատանիին հայեցի դաստիարա-

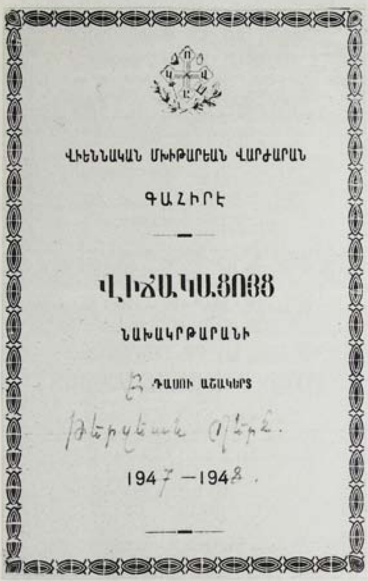

ՎԻԵՆՆԱԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԳԱՀԻՐԷ

ՎԿԱՅԱԿԱՆՈՅՑ

ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԻ

Ե ԴԱՍՈՒ ԱՇԱԿԵՐՏ

Թերզեան Պետրէ.

1947—1948.

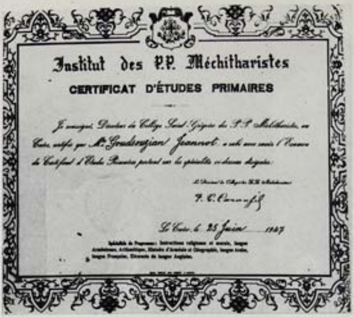

Institut des P.P. Méchitharistes

CERTIFICAT D'ÉTUDES PRIMAIRES

Je soussigné, Directeur du Collège Saint-Grégoire des P.P. Méchitharistes, au Caire, certifie que M. Goudsouzian Jeannot a subi avec succès l'Examen du Certificat d'Études Primaires portant sur les spécialités ci-dessous désignées.

Le Directeur du Collège des P.P. Méchitharistes

Le Caire, le 25 Juin 1947

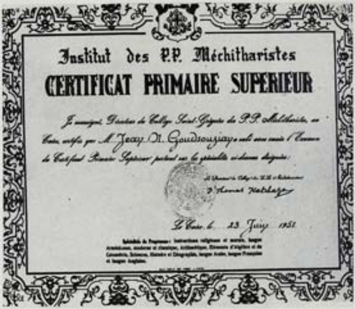

Institut des P.P. Méchitharistes

CERTIFICAT PRIMAIRE SUPÉRIEUR

Je soussigné, Directeur du Collège Saint-Grégoire des P.P. Méchitharistes, au Caire, certifie que M. Jerry N. Goudsouzian a subi avec succès l'Examen du Certificat Primaire Supérieur portant sur les spécialités ci-dessous désignées.

Le Directeur du Collège des P.P. Méchitharistes

Le Caire, le 23 Juin 1951

կութիւն ստացած էր։ Ցայտագրին վերջին բաժնին մէջ ներկայացուեցաւ Հայկական պարը, որ երեխայ աշակերտները Հայկական տարազներով երգեցին ու պարեցին։

Ներկաները բաժնուեցան արցունքոտ աչքերով, որովհետեւ այս գեղեցիկ շէնքին մէջ վերջին անգամ էր որ կը հնչէր Հայկական երգը, կ'արտասանուէին Հայկական արտասանութիւնները եւ կը կատարուէր Հայկական պարը։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 22 Յունուար 1964, Գահիրէ)։

Գահիրէի 1935–1955 եւ Հելիոպոլիսի 1955–1964 Վիեննական Մխիթարեան Վարժարանի ուսումնապետի պաշտօնը վարած են հետեւեալ Մխիթարեան վարդապետները․

Հայր. Վարդան Վրդ. Մելքիսեդեկեան, Ղեւոնդ Վրդ. Մովսէսեան, Գաբրիէլ Վրդ. Գարանֆիլեան, Թովմաս Վրդ. Քաջունի, Յակոբոս Վրդ. Քոսեան եւ Բարսեղ Վրդ. Ֆէրհաթեան։

Հ. ՎԱՐԴԱՆ ՎՐԴ. ՄԵԼՔԻՍԵԴԵԿԵԱՆ

Գահիրէի Վիեննական Մխիթարեան գոլէջի հիմնադիր-տնօրէն Վարդան Վրդ. ծնած է 1874 Մայիս 18ին Կ. Պոլիս։ Իր ուսումը ստացած է Սէն Լուի Ֆրանսական Քափուչինեան Եղբայրներու գոլէջը։ 1896ին գացած է Վիեննա, Մխիթարեան վանքը, եւ 5 Յունուար 1897ին ձեռնադրուած է քահանայ, ձեռամբ Արսէնեան Արքեպիսկոպոսի։

1898–1901 Խմբագիր «Հանդէս Ամսօրեայի»։ 1902–1904 դասախօս Ֆրանսերէնի եւ քերթողութեան՝ Իզմիր։

1905ին փոխադրուած է Կ. Պոլսոյ Մխիթարեան վարժարանը դաստիարակ եւ տնօրէնի պաշտօնով։ 1909–1921 Իզմիրի Մխիթարեան Հաստատութեան մեծաւոր, եւ Յոյն-Թրքական պատերազմին ազատած է շատ անձեր։ 1921–1924 Հայ որբանոցի մատակարար եւ Հայերէն լեզուի դասախօս։ 1924–1926՝ դասախօս Ֆրանսերէն լեզուի Կէրլա (Թրանսիլվանիա) քաղաքի պետական գիմնազիոնի մէջ, եւ նոյն վայրի Մխիթարեան գոլէջի տնօրէն։

1926ին ընտրուած է Աթոռակալ եւ փոխադրըուած է Վիեննա. իր աթոռակալութեան շրջանին, Ֆիլիպէի (Պուլկարիա) 1928ին բացած է Մխիթարեան վարժարանը։ Հայր Վարդան 1934ին գացած է Գահիրէ եւ բանակցած է Հայ կաթողիկէ Պատրիարքարանի օրուան իշխանութեանց հետ եւ յաջողած է հարթել շատ մը դժուարութիւններ, այդ Գահիրէի մէջ հիմնած է 1935ին Վիեննական Մխիթարեան վարժարանը, Գահիրէի Հայ կաթողիկէ համայնքի պատկանող սեփական կալուածին վրայ։

Հ. Վարդան Վրդ. Մելքիսեդեկեան հիմնադիր-տնօրէն եւ դասախօս մնաց մեծ ձեռնհասութեամբ 1935 Սեպտեմբերէն 1937 Փետրուար 1։ Հայր Վարդան 1937 Փետրուար 15ին մեկնած է Վիեննա եւ ընտրուած Մխիթարեան Միաբանութեան ատենադպիրի պաշտօնը, Գովրիկեան Աբբահօր ծերութեան շրջանին։ Հ. Վարդան հմուտ էր բանագիտութեան եւ մաթեմաթիկական ուսումներու, մայրենի լեզուէ զատ կը խօսէր գերմաներէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, յունարէն, թրքերէն եւ անգլերէն լեզուները, սիրելի էր ուսանողներուն եւ ծնողներուն։ Հ. Մելքիսեդեկեան մեռած է 10 Դեկտ. 1941ին Վիեննա։

Հ. ՂԵՒՈՆԴ ՎՐԴ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

Հ. ՂԵՒՈՆԴ Վ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

Ղեւոնդ ծնած է 1896 Օգոստոս 2ին Մուսալեռ գիւղը (Ալեքսանդրէթի Սանճաքը)։ Ան իր նախնական ուսումը ստացած է ծննդավայրի ծխական վարժարանը։ 1908 Սեպտ. 5ին գացած է Վիեննա եւ աւարտած իր վարժարանի ուսումը։ 1913 Ապրիլ 13ին նորընծայ։ 1914 Նոյեմբեր 1ին ուխտեալ անդամ Մխիթարեան Միաբանութեան, ձեռնադրուած է քահանայ 1919 Ապրիլ 13ին։ Հովուական պաշտօնով 1924–1926 գտնուած է Երեւան եւ Ալեքսանդրիա գաղութները։ Ուսուցչական պաշտօն վարած է 1926–1928 Կ. Պոլիս եւ 1928–1931 Պէյրութ, Մխիթարեան վարժարաններուն մէջ։ 1931–1932 պաշտօնավարած է Հալէպի Լեւոնեան վարժարանին մէջ։

Ֆրանսերէն լեզուին հմտանալու համար 1933–1934 հեռացած է Ֆրիպուրկի կրթական հիմնարկի դասընթացքներուն։ 1935 Սեպտեմբեր 10ին գացած է Պարիզ եւ դաստիարակ է հայերէն եւ կրօնք Վիեննական Մխիթարեան նորավարժարանի դըպրոցին մէջ։ 1937 Փետրուարին վերադարձած է ուսումնասէր, 1938 Յունուարին մեկնած է Վիեննա, 1939էն 1944 Թրիեստ, 1944էն նշանակուած է ժողովրդապետ Ֆիլատելֆիոյ հայ կաթողիկէ համայնքին։ Իր հեղինակութիւնն է Լոռի եւ Բադրադասեան սան Կորիւնի գերդի պատմութիւնը։

Հ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆ

Աւազանի անունով Արմենակ Գարանֆիլեան, ծնած է 24 Նոյեմբեր 1877ին Կ. Պոլսոյ Մասա գիւղը։ Թոռը Խօսլիկ Սարմասաեցիի, որդին է Յուրին եւ Անիկ Գարանֆիլեաններու։

Արմենակ իր ուսումը առած է Կ. Պոլսոյ Պէշիկթաշ Թաղի Ազգային Մաքրուհեան դպրոցը, ապա ուսումը շարունակած է Սագըզ-Աղաճի (Կ. Պոլիս) Վենետիկեան Մխիթարեան երկրորդական վարժարանին մէջ մինչեւ 1885 Թ.։ 1886–1889 յաճախած է Վիեննական Մխիթարեան բարձրագոյն դպրոցը Բանկալթիի (Կ. Պոլիս)։

Գարանֆիլեան 1889 Սեպտեմբեր 15ին գացած է Վիեննա եւ հետեւած Մխիթարեան կղերանոցի փիլիսոփայութեան եւ աստուածաբանութեան դասընթացքներուն. իր դասընկերներն էին՝ Բառնաբաս Վրդ. Պիլէզիկճեան, Թովմաս Վրդ. Պէտիկեան (նահատակուած Եղեռնին մէջ 1915ին) եւ Թէոդորոս Վրդ. Յովնանեան։

1895–1900 հմտացած կ՚ աստուածաբանութեան եւ 25 Դեկտ. 1900ին ձեռնադրուած է կուսակրօն քահանայ եւ կոչուած Գարեգին, ձեռամբ Արսէն Վրդ. Այտընեանի։

1900–1903 դասախօսած գրաբարի, լատիներէնի եւ գերմաներէնի Վիեննայի Մխիթարեան կղերանոցին մէջ։ 1903 Սեպտեմբերին փոխադրուած Արթուին քաղաքը, իսկ 1904ին կոչուած է անդրէն Իզմիրի Վիեննական Մխիթարեան միջնակարգային երկրորդական վարժարանը մինչեւ 1908 Յուլիս։

1908ին ստանձնած է դասախօսի եւ փոխ-տեսուչի պաշտօնը Բանկալթիի Մխիթարեան վարժարանի մէջ, եւ դասախօսած գերմաներէն, պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն։ 1912ին Հայր Գարեգինին ջանքերով դպրոցին մէջ կազմուած է «Մխիթարեան Ֆանֆարի խումբը», ղեկավարութեամբ երաժշտութեան ուսուցիչ Բարսեղ Կանաչեանի։ Գարանֆիլեան վարդապետը գերմաներէն եւ թուրքերէն լեզուներու դասախօսի պաշտօնը վարած է 1913–1918 Կ. Պոլսոյ Աւստրօ-Հունգարայ պետական վարժարանին մէջ։ 1921 Օգոստոսին գացած է Թրանսիլվանիոյ Գեռլա հայաքաղաքը՝ կազմակերպելու համար հունգարահայ կաթողիկէ համայնքի ազգային գործերը։

Հ. ԳԱՐԵԳԻՆ Վ. ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆ

Հայր Գարեգին Գեռլա քաղաքի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ դպրոցին մէջ դասախօսած է հայերէն՝ հայ գաղութի հունգարախօս ընտանիքներուն, զաւակները վարժեցնելու հայերէն խօսելու վարժութեան, դպրոցի տնօրէն Հ. Վարդան Վրդ. Մերճիմեկեանին օրով։ Հայր Գարեգին դասաւանդած է հայերէն եւ գերմաներէն լեզուները, իրեն օգնական ունենալով է Հ. Վրթանէս Վրդ. Փանկիւռէ։

Գեռլա քաղաքի հայ կաթողիկէ համայնքի ազգային իշխանութեան անդամներուն հետ կրթական նպատակի գործակցութեան անձնուիրութեամբ

Գահիրէի Վիեննական Միխիթարեան դպրոցի սկաուտները։
Տնօրէն՝ Գարեգին վրդ. Գարանֆիլեան եւ Սկաուտապետ Վարդ Զըլըրըեան։

շարունակ ունեցած վէճերու եւ տարակարծութեան պատճառով, Հայրենասիրութենէն մղուած եւ զայրացած, 1923 Յունիսին հրաժարած է եւ գացած Վիեննա եւ ստանձնած «Հանդէս Ամսօրեայի» խմբագրութիւնը մինչեւ 1927 Թուականը։

Գարանֆիլեան վարդապետը 1927 Օգոստոսին իբր կրթական քննիչ ղրկուած է Ֆիլիպէի դպրոց մը հաստատելու համար։ 1928ին արդէն Հայր Գարեգին նշանակուած է ընդհանուր գործակալ Վիեննայի մայրավանքին եւ ձեռնհասութեամբ պաշտօնավարած մինչեւ 1937 Օգոստոս։

Հայր Գարեգին 9 Սեպտ. 1937ին փոխադրուած է Գահիրէ՝ 1937 Օգոստոս 15ի Միաբանութեան Ընդհ. ժողովի որոշումով, իբր տեղւոյ դաստիարակ եւ մեծաւոր Գահիրէի Վիեննական Միաբանութեան Մխիթարեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վարժարանին մէջ, ուսուցանած է գրաբար, Ազգ. պատմութիւն, աշխարհագրութիւն եւ ֆրանսերէն լեզու։ Ան 1939-1946 վարած է այդ վարժարանի տնօրէնութեան պաշտօնը։

Գահիրէի Հայ Կաթողիկէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցած է հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ, Հ. Գարեգին վարդապետի քահանայական օծման 50ամեակին առթիւ։ Արարողութենէն յետոյ դպրոցի սրահին մէջ մեծարանքի եւ երախտագիտութեան խօսքեր ըսուած են՝ Հ. Համազասպ Վրդ. Ոսկեան, Բժ. Երուանդ Յովնաթանեան եւ իր աշակերտներէն՝ Աղեքսանդր Սարուխան, Յովսէփ Ամպարեան եւ Յակոբ Գումրուեան։ Այս առթիւ Հայր Գարեգին ստացած է օրհնութեան գիր Հռոմի Ս. Քահանայապետէն եւ Կարդինալ Աղաճանեանէն։

Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի մեծ թատերասրահին մէջ, 3 Փետր. 1951ին տօնուած է

Հայր Գաբրիէլին քահանայութեան եւ դաստիարակչական յիսնամեայ արդիւնաւոր գործունէութեան յոբելեանը, մասնակցութեամբ Գահիրէի հայ հասարակութեան, ներկայութեամբ յոբելեար կրթական մշակին, խօսած են՝ Յակոբ Գասմբուեան, Աղեքսանդր Սարուխան, Յովսէփ Ամպարեան եւ պատմագէտ Արշակ Ա. Ալպօյաճեան։

Գահիրէի հայ կաթողիկէ Պատրիարքական փոխանորդ Յակոբ Ծ. Վրդ. Կիրակոսեան յանձնած է ոսկեձոյլ սկիհ մը, նուէր յիշատակի Մխիթարեան գաղութի անունով։ Բանախօսները նշած են վաստակաւոր դաստիարակին արդիւնաւոր կրթական գործունէութիւնը, իբրեւ եւ մոլեռանդ հայը, ուսուցիչ Մխիթարեանը։

Հայր Գարանֆիլեան 1953ին վերջին դասաւանդած է Մխիթարեան վարժարանի մէջ հայագիտական նիւթեր։ Ան հմուտ էր գերմաներէնի, ֆրանսերէնի, լատիներէնի, յունարէնի, անգլիերէնի եւ թուրքերէնի լեզուներուն։ 1911–1915 խմբագրած է «Ուսումնարան» մանկավարժական թերթը Կ. Պոլսոյ մէջ. Իզմիրի «Արշալոյս»ին աշխատակցած է։ Գահիրէ պաշտօնավարութեան շրջանին աշխատակցած է «Արեւ» եւ «Յուսաբեր» օրաթերթերուն։

Թարգմանած է Հ. Գեյլէրի Սկզբունք Բնազանցական բանականութեան դրութիւնը, 83 էջ, տպ. 1903, Վիեննա։

Թարգմանած եւ հրատարակած է Փրոֆ. Հոլգէր Պէդերսընի Նպաստ մը հայ լեզուի պատմութեան, 74 էջ, տպ. 1904, Վիեննա։

Տիգրան Բ. և հայ լուկուլեան պատերազմները, ըստ Կ. Լէհմանի, տպ. 1926, Վիեննա։

1944–1949 տարիներուն Գահիրէի մէջ հրատարակած է Համառօտ ընդհանուր պատմութիւն ի պէտս բարձրագոյն Նախակրթարաններու, Ա. Բ. Գ. մաս։ Հին դար 1944, միջին դար 1946, նոր դար 1949։

Հուսկ Բանք, 16 էջ, խօսուած Գահիրէի Վիեննական Մխիթարեան վարժարանի 1946 տարուայ շրջանաւարտներուն, Հրատ. 1946 Գահիրէ, տպ. Հայկակ Մանուկ։

Նոր Կտակարան, Չորս Աւետարաններ եւ Գործք Առաքելոց, թարգմանուած է արդի աշխարհաբարով՝ հանդերձ մեկնութիւններով, Հրատ. 1950, Գահիրէ։

1943էն «Արեւ» օրաթերթի մէջ հրատարակած է 16 յօդուածներէ բաղկացած ներածութիւն մը, Լեհման Հաուպթի Հայաստան երէկ եւ այժմ գործին համար։

Գաբրիէլ Վրդ. Գարանֆիլեան մեռած է 13 Փետրուար 1955ին Գահիրէ։

Հ. ԹՈՎՄԱՍ ՎՐԴ. ՔԱԶԱԶՆ

Հ. ԹՈՎՄԱՍ Վ. ՔԱԶԱԶՆ

Թովմաս Վրդ. Քազազն ծնած է 25 Մայիս 1908 թուականին Անտիոքի Թեմի հայաբնակ գիւղերէն Եօղունօլուք (Մուսա Լեռ), որդի Մարտիրոս Ճանօղլեանի, մայրը Սիմա (ծնեալ Սարգսահեան)։ Ան 1915ի Մուսա Տաղի ինքնապաշտպանութենէն յետոյ ընտանիքներուն հետ գաղթած է Փոր-Սայիտ։ Թովմաս իր ուսումը առած է Հ. Բ. Ը. Միութեան Միասնական վարժարանը, Փոր-Սայիտի Հայոց վրանաքաղաքը։ 1919ին Ճանօղլեան ընտանիքը վերադարձած է Սուէտիա։ Ան 1920–1921 տարիներէն իր ուսումը շարունակած է Կ. Պոլսոյ Փանկալթի Մխիթարեան դպրոցը։ 1921 Սեպտ. 19ին գացած է Վիեննա եւ ուսած Մխիթարեան կղերանոցին մէջ։ 1925 Օգոստոս 13ին ձեռնադրուած սարկաւագ, 1926 Յունուար 17ին կատարած է միաբանական ուխտը, 1931 Յունուար 25ին ձեռնադրուած է քահանայ եւ դասատու նշանակուած է Մխիթարեան վանքի կղերանոցին մէջ եւ աւանդած հայերէն եւ կրօնք։

1934–1935 Սուէտիոյ (Մուսա Տաղի) Եօղուն-Օլուքի Մխիթարեան Հայրերու դպրոցը ուսուցիչ, որու դպրոցը գիւղին մէջ ծանօթ էր Մխիթարեաններու դպրոցը անունով։ 1936 Սեպտ. 5ին գացած է Գահիրէ եւ Վիեննական Մխիթարեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ նորակառոյց դպրոցին մէջ աւանդած է կրօնք, հայերէն, աշխարհագրութիւն եւ Հայոց պատմութեան դաս, մինչեւ 1937 Յուլիսի վերջը։

Հայր Թովմաս Քազազն տեղապահ-տեսուչ նշանակուած է 1937 Սեպտեմբերին Պէյրութի Վիեննական Մխիթարեան վարժարանը եւ նաեւ դասատու մինչեւ 1940 Յուլիս։

Հայր Թովմաս 1941–1944 հոգեւորական պաշտօն վարած է Այնճարի (Մուսա-լեռցի) հայ կաթողիկէ համայնքին մէջ։ 1944–1945 Ճարապլուսի հայ կաթողիկէ ժողովուրդի հոգեւոր հովիւ։ 1946–1948 Օգոստոս գացած է Վիեննայի Մխիթարեան վանքի ներքին մատակարարական գործերով։ 1948–1952 Յունիս տեսուչ Գահիրէի Վիեննական Մխիթարեան դպրոցին։ 1952 Սեպտեմբերէն 1962 Յուլիս ուսուցիչ Հալէպի (Պէյրութի մօտ) Վիեննական Մխիթարեան դպրոցին։ 1963–1964 տարիներուն պաշտօնը եւ Միաբանութեան ներկայացուցիչ Հելիոպոլսոյ Վիեննական Մխիթարեան դպրոցը։ 1964–1965 կրկին պաշտօնը Հելիոպոլսոյ (Եգիպտոս) տնօրէնական Այն-Շէմս վարժարանին մէջ։

Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ ՎՐԴ. ՔՕՍԵԱՆ

Աշխարհական անունով Վարդ-Լամբրէնս, Քօսեան ծնած է 1897 Յունուար 14ին Պաթում, որդի Կարապետ եւ Համասփիւռ Քօսեաններու, Կարնոյ գաղթականներէն: 1905ին Քօսեան ընտանիքը հաստատուած է Ախալցխա հայաշատ քաղաքը:

Հոն՝ Կարապետ, ուսուցչի եւ դպրապետի պաշտօնը վարած է Ախալցխայի հայ կաթողիկէ համայնքին մէջ: Վարդ-Լամբրէնս ուսումը ստացած է տեղւոյն ծխական դպրոցը: Ան 1908 Սեպտ. 5ին գացած է Վիեննայի Մխիթարեան վանքը, միջնորդութեամբ Կովկասի կաթողիկէ Հայոց առաջնորդ Սարգիս վարդապետ Աբրահամեանի: Վարդ-Լամբրէնս իր երկրորդական ուսումը ստացած է Վիեննայի Մխիթարեան կղերանոցը: 1914 Նոյեմբեր 1ին ուխտած ու անդամակցած է Միաբանութեան: 1920 Դեկտ. 8ին ձեռնադրուած է քահանայ Ռափայէլ անունով: Ան ժամանակ մը յաճախած է Վիեննայի համալսարանը եւ հետեւած մաթեմաթիքի եւ ֆիզիքի դասերուն: 1921ին Հայր Ռափայէլ գրադարանի եւ երգեհոնահարի պաշտօնը ստանձնած է Պաշտպան Մ. Աստուածատուրեանի եկեղեցիի եւ կազմած երգչախումբ մը:

1923ին նշանակուած է օգնական խմբագիր հայագիտական «Հանդէս Ամսօրեայ» պաշտօնաթերթի: 1928ին մեկնած է Ֆիլիպէ քաղաքը իբր փոխտեսուչ եւ դասատու տեղւոյն նորաբաց Վիեննական Մխիթարեան վարժարանի: Հայր Քօսեան Ֆիլիպէի մէջ կազմած է երգչախումբ եւ սկաուտական խումբ: 1929ի արձակուրդին Հայր Ռափայէլ շրջած է եւ այցելած Սոֆիա, Վառնա, Ռուսչուք, Պուրկազ, Այտոս Սլիվէն, Ռուսաթօ քաղաքները, եւ հաւաքած հայ ձեռագրական հաւաքածոներ, կորուստէ փրկած ու տարած է Վիեննայի Մխիթարեան վանքը:

Հայր Քօսեան 1935 Սեպտեմբեր 10ին փոխադրուած է Գահիրէի նորաբաց Մխիթարեան Մ. Գրիգոր Լուսաւորիչ դպրոցը՝ փոխտեսուչի եւ դասատուի ու նաեւ ընդհանուր հաշիւներու պաշտօնով. վարժարանի աշակերտներով Հայր Ռափայէլ կազմած է երգչախումբ մը եւ Գահիրէի Ռատիօկայանէն առաջին անգամ ըլլալով հայ դպրոցականներէ կազմուած երգչախումբով տուած է հայկական համերգ 1943, 1946, 1951 եւ 1953 տարիներուն:

Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ Վ. ՔՕՍԵԱՆ

Գահիրէի Մխիթարեան վարժարանի սկաուտական խումբը, կազմուած նախաձեռնութեամբ Հ. Քօսեանի, յաճախ մասնակցած է եգիպտական սկաուտական մեծ համերգներուն Գահիրէի Օփերայի թատերաբեմին վրայ: Հայր Ռափայէլ Գահիրէի մէջ պատուակալ գործակալն էր «Հանդէս Ամսօրեայի» եւ Պէյրութի «Մասիս» շաբաթաթերթի: 1935–1958 թուերը իր դասատուի պաշտօնէն, Մխիթարեան վարժարանի մէջ իրեն վստահուած ամէն պաշտօն վարած է սիրայօժար եւ ձեռնհասութեամբ։

Հայր Փասեան 1958 Հոկտեմբերին փոխադրըւած է Պէյրութի մօտ Հազմիէի նորակառոյց Վիեննական Մխիթարեան դպրոցը եւ դաստիարակած է մինչեւ 1963 թուականը։

Հայր Ռափայէլ Վրդ. աշխատակցած է «Հանդէս Ամսօրեայի» եւ առաջարկած իր բաղդատութեան նիւթերը հեղինակաց փնտռտուքներով. Մ. Աբեղեան, Փ. Վանցեան, Ռափայէլ Կարապետեան, Հատուկ։

1934ին հրատարակած է Լիակատար ցուցակ հայ լրագիրներու գործը, 80 էջ։

1934ին Պուքրէշի մէջ տպագրած է Սեբաստիանոս կամ դիւցազնութիւն հատորը, 144 էջ։

1935ին Պուքրէշի տպարան «Նորաշխարհ» լոյս ընծայած է Ալպոյս 88 էջով դրաման, գործ M. Reintalի։

Հրատարակած է նաեւ Սրբազան դպրոցականի, Պուքրէշ, Ա. տպումը 1933ին, Բ. տպումը 1935ին եւ Գ. տպումը Գահիրէ։

Գահիրէի մէջ հրատարակած է Ա–Զ հատոր թուաբանութեան դասագիրքերը։

Ան գերմաներէնէ թարգմանած եւ հրատարակած է Շամբերու կոմսը, Կեանք եւ բանտ, Աշխարհին մինչեւ վերջ, Ինչպէս որ, տպագրուած Գահիրէ։

Յօրինած է երաժշտական գործեր, երգեր, քայլերգներ. Կապոյտ թիթեռները, օպերէթ. ան յօրինած է Կեցցէ դպրոց Մխիթարեան քայլերգը։

Հայր Փասեան աշխատակցած է «Փունջ», «Ուսանողական» եւ «Մասիս» թերթերուն։ Ան իր [illegible] ընթացքին, գացած է Վիեննա Մխիթարեան վանքը եւ կոչուած է զանազան պաշտօններու, ինչպէս ընդհանուր վարիչ եւ գործակատար 1965–1975 տարիներուն։

Հ. ԲԱՐՍԵՂ ՎՐԴ. ՖԵՐՀԱԹԵԱՆ

Հ. ԲԱՐՍԵՂ Վ. ՖԵՐՀԱԹԵԱՆ

Աւազանի անունով Վէհան, Ֆերհատեան ծնած է 16 Հոկտ. 1909ին Պրուսա, որդի Գաբրիէլ Ֆերհատեանի, մայրը՝ Վերգինէ, ծննդ. Սարեան, Պրուսացի։ Վէհան իր նախնական ուսումը ստացած է Պրուսայի հայ կաթողիկէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին կից վարժարանը։ 1920–1921 ուսած է Կ. Պոլսոյ Վիեննական Մխիթարեան վարժարանը, Սաքըզ-Աղաճ արուարձանի։

1921 Սեպտեմբերին մտած է Վիեննայ եւ իր ուսումը շարունակած է Մխիթարեան կղերանոցին մէջ մինչեւ 1932 Յունիս։

Վէհան 1932 Յուլիս 16ին վարդապետ ձեռնադրուած է ձեռամբ Լէմպէրկի հայ կաթողիկէ համայնքի Առաջնորդ Յովսէփ Արք. Թէոդորովիչէն։ Ան 1927 Օգոստոս 15ին քահանայ ձեռնադրուած է Բարսեղ անունով։ Հայր Բարսեղ Վրդ. Ֆերհատեանը 1933 Սեպտ. 10ին փոխադրուած է Ֆիլիպէի Վիեննական Մխիթարեան դպրոցը եւ դասաւանդած հայերէն, Ազգային եւ ընդհանուր պատմութիւն։

Հայր Ֆերհատեան 1937–1939 տարիներուն Ֆիլիպէի մէջ իր խմբագրութեամբ լոյս ընծայած է Ուսումնարան դպրոցական պատանեկան ամսաթերթը։

24 Յունուար 1939ին Հայր Բարսեղ փոխադրըւած է Պէյրութի Թաղարլըղ թաղը գտնուող Վիեննական Մխիթարեան վարժարանը փոխ-տեսուչի պաշտօնով, զոր ձեռնհասութեամբ վարած է մինչեւ 1947 թուականը։ 1947 Դեկտ. 20ին անօրէնի եւ դաստիարակի պաշտօնը Հայր Բարսեղին վստահուած, Պէյրութի Վիեննական Մխիթարեան փոքր կղերանոցին։

1951 Դեկտեմբերին հրաւիրուած է Վիեննա եւ ստանձնած վանքի կղերանոցի տնօրէնութիւնը։ 1954 Յուլիսէն մինչեւ 1955 վարած է Գահիրէի Վիեննական Մխիթարեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վարժարանի տնօրէնութիւնը, ապա 1955 Սեպտեմբերէն մինչեւ 1964 Յունիս Հելիոպոլիսի նորակառոյց վարժարանի տնօրէնութիւնը, Պէյրութի «Մասիս» թերթի խմբագրական կազմին անդամ 1946–1948։ Գահիրէի մէջ, 1957, 1958, 1959, 1960 տարիներուն հրատարակած է Ուսումնարան տարեգիրքերը։ Իր գործերն են. Դժոխքի ուխտաւորը, Դարձան պէս սիրում, Երկինքի առաջնորդ, Մխիթար մեծ Սեբաստացին, Գուիտոն կամ Սուրբ տղու մը կեանքը, Բրիտանական կղզիի դատավճիռ, Սիրտերը վեր, 1954, Սրտի ճիչ մը ի խնդիր Յովսէփ Անդարեանի, 1952, Ո՛չ… Մարիա Գորեթթի (1890–1902), հրատ. 1951։ (Տես «Հանդէս Ամսօրեայ», 1964, թիւ 11–12, էջ 606, Վիեննա)։

* * *

Գահիրէի Վիեննական Մխիթարեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վարժարանի մէջ պաշտօնավարած է Վարդ Ճըլտըրեան, ծնած 1902ին Շապին-Գարահիսար (Թուրքիա) 18 Ապրիլ 1902ին։ 1908ին ծնողներուն ընտանիքը փոխադրուած է Թանթա քաղաքը՝ Եգիպտոս։ Վարդ 1918ին վկայուած է Ֆրանսական Սէն-Լուի դպրոցէն եւ ստացած եգիպտական Պաքալորիա։ 1919–1921 ուսուցիչ այն դպրոցին մէջ, 1922–1927 արաբերէնի եւ ֆրանսերէնի ուսուցիչ Սիւուֆի Պալեան դպրոցը, 1935ին Աղեքսանդրիոյ «Հայ Աղջկանց դպրոցի» մէջ ուսուցիչ։ 1936–1939 տարիներուն պաշտօնավարած է Աղեքսանդրիոյ Վիեննական Մխիթարեան դպրոցը։ 1937–1938 դպրոցի սփռեալները տարած է Իտալիա։ 1940–1941 ուսուցիչ Աղեքսանդրիոյ Ալեքսան Յուսուֆեան դպրոցը։ 1941ին ուսուցիչ արաբերէնի, ֆրանսերէնի եւ անգլիերէնի լեզուներու Գահիրէի Վիեննական Մխիթարեան դպրոցը։ 1930 թուականին ամուսնացած է Աղաւնուհի Տօրբիեանի հետ, զաւակներն են Յակոբ եւ Գէորգ։ Եղած է սկաուտապետ Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի Յառաջդիմական Ակումբի։ Հմուտ է արաբերէնի, ֆրանսերէնի եւ հայերէնի, կը խօսի անգլիերէն, իտալերէն եւ թուրքերէն։

Օր. Նուպինէ Կիւրինճեան, ծնած 15 Ապրիլ 1910 Գահիրէ, ուսումը ստացած է «Ճեմարանին» եւ Սաքրէ-Քէօր դպրոցը եւ վկայուած 1930ին, օգնական մանկավարժուհի 1931–1934 Նուպարեան Ազգային դպրոցը Հելիոպոլիս։ 1935–1964 վարիչ մանկավարժուհի Վիեննական Մխիթարեան դպրոցը Գահիրէ եւ Հելիոպոլիս։

Վահան Ծերունեան, ծնած 1910ին Կիւրին, աւարտած, Ճինէլլի դպրոցը ուսած, ապա 1930ին վկայուած պատուաւոր Արուեստից Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանէն։ 1931–1934 անգլիերէնի ուսուցիչ Պէրպէրեան, 1935–1936 Գալուստեան եւ 1937–1943 Մխիթարեան եւ Գահիրէի Պետական դպրոցներու մէջ. մեկնած է Ամերիկա։

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԳԱՀԻՐԷ

Գահիրէի Վիեննական Մխիթարեան վարժարանի շրջանաւարտները եւ նախկին սաները, հաւանութեամբ դպրոցի տնօրէնութեան, 1951ին կազմած են Նախկին Սանուց Միութիւն մը բոլոր հնարաւոր յարաբերութեան.

Հաճոյք ունինք հայ յարգոյ հասարակութեան եւ Մխիթարեան Վարժարանի Նախկին Սանուց Միութիւն մը, Ներքին Գործոց նախարարութեան արտօնութեամբ թիւ 1051, 21 Յունիս 1952 թուականի։

Այս առթիւ պատուով կոչ կ'ուղղենք մեր նախկին սաներուն, որ գան բոլորուին այս Միութեան շուրջ։ Ընդհ. ժողովի որոշմամբ, Վարչութիւնը կազմուած է հետեւեալ անձերէ.

Քարմէն-Միրզա Բարսեղեան՝ Ատենապետ
Նուպար Գարաճեան՝ փոխ-ատենապետ
Յակոբ Ոսկերիչեան՝ Ատենադպիր
Պօղոս Նազարեան՝ Գանձապահ
Օննիկ Դաւիթեան՝ Քարտուղար
Վահէ Ճամպազեան՝ Խորհրդական
Նշան Զիլֆէնեան՝ Խորհրդական

(Տես «Արեւ օրաթերթ», 22 Սեպտ. 1952)։

Ահա Սանոց Միութեան ծրագիր-կանոնագիրը որ բաղկացած է 40 յօդուածներէ·

Յօդուած 1 — 1951ին Գահիրէի մէջ կազմուած է մշակութային եւ բարեսիրական Միութիւն մը, Գահիրէի Մխիթարեան Վարժարանի Նախկին Սանոց Միութիւն անունով, որուն առժմու կեդրոնատեղին կը գտնուի Գահիրէի Վիեննական Մխիթարեան Վարժարանի մէջ (Տարպ-էլ-Ճինէյնէ)։

Յօդ· 2 — Միութեան նպատակը կը կայանայ հետեւեալներուն մէջ·

Ա) Զարգացնել բարեկամական կապերը եւ գործակցութեան ոգին Մխիթարեան Վարժարանի Նախկին Սաներուն միջեւ։

Բ) Զօրավիգ ըլլալ Գահիրէի Մխիթարեան Վարժարանին նիւթապէս եւ բարոյապէս եւ աշխատիլ որ ան օժտուի պիտանի կազմածներով եւ գրական ու պիտանի երկերով։

Գ) Օժանդակել դպրոցին աղքատ, Միութեան ոչ անդամ սաներուն եւ մրցանակներ ընծայել դպրոցին յաջողակ սաներուն։

Դ) Կազմակերպել դասախօսութիւններ, հաւաքոյթներ, հրատարակութիւններ, հանդէսներ, պտոյտներ, ցուցահանդէսներ եւ մրցանքներ, որոնց մասնակցին նաեւ դպրոցին այժմու սաները։

Ե) Աշխատանք տանիլ դպրոցին շրջանաւարտ կամ նախկին սաներու՝ զանազան մարզերու մէջ երբ անոնք անդամ են։

Յօդ· 3 — Միութիւնը մշակութային միութիւն մըն է, եւ բարեսիրական միութիւն մըն է եւ չի զբաղիր քաղաքական, առեւտրական կամ այլոց կրօնական զբաղումներով։ Իբրեւ բարոյական անձնաւորութիւն, ան ենթակայ է եգիպտական պետութեան մէջ կիրարկուած օրէնքներուն եւ կանոնագրութիւններուն։

Յօդ· 4 — Կրնան անդամ ըլլալ 18 տարեկան շրջանաւարտ կամ ընթացաւարտ Մխիթարեան մը, տարեկան 120 ղրուշ անդամավճարով։

Յօդ· 5 — Պատուոյ եւ բարերար անդամներ կը նկատուին նիւթական կամ բարոյական գնահատելի ծառայութիւններ կամ մեծ գումար մը նուիրեն Միութեան, բարերար անդամ հռչակուելու համար։

Յօդ· 18· Միութիւնը կը վարէ վարչական ժողով մը բաղկացած եօթը անդամներէ, որոնք ամէն տարի կ'ընտրէ ընդհանուր ժողովը, Միութեան գործօն անդամներուն մէջէն։

Վարչական ժողովի անդամ մը առնուազն 21 տարեկան ըլլայ, վարչական ժողովը իր առաջին նիստին մէջ կ'ընտրէ իր Ատենապետը, փոխ Ատենապետը, Ատենադպիրը եւ Գանձապահը։

Յօդ· 7 — Յօդ· 40 — Միութիւնը կարելի է լուծել եթէ անկարող գտնուի իր նպատակները իրագործելու, լուծումէն ետք Միութեան բոլոր ընծայուածքները կը փոխանցուին Գահիրէի Վիեննական Մխիթարեան Վարժարանին։ (Տես Կանոնագիր Մխիթարեան Վարժարանի Նախկին Սանոց Միութեան Գահիրէի, 15 էջ, տպարան Սահակ-Մեսրոպ, Գահիրէ, 1952)։

Գահիրէի Վիեննական Մխիթարեան Վարժարանի տնօրէնութիւնը, գործակցութեամբ Գահիրէի Հայ Մշակութային Բարեկամներու Մարմնին, 6 Մարտ 1955ին Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի «Էվարթ» Հոլի մէջ տօնած են բազմավաստակ բանասէր-դաստիարակ Ներսէս Վրդ· Ակինեանի գրական գործունէութեան 50ամեայ յոբելեանը։

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԸ ԵՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏ. ՀԱՄԱՅՆՔ

Գահիրէի Հայ Աւետարանականները իբր համայնք կազմակերպուած են 1896–1897 թուականներուն, 1897ի կիսուն հոգևոր հովիւի պաշտօնին կոչուած է Ուրֆայի Պատուելի Մկրտիչ Յ. Գնաճեանը։ 1898 Յունուարին այցելու քարոզիչ Գահիրէ հասած է Վերապ. Արիստակէս Թէքէեանը, որուն նախագահութեամբ 1898 Յուլիս 10ին ընտրուած է հոգաբարձու մարմին մը համայնքի գործերը վարելու համար, հետեւեալներով.

Փիլիպպոս Յ. Ծաղուսեան՝ Ատենապետ
Կարապետ Մ. Դարբինեան՝ Ատենադպիր
Գրիգոր Գըմգըմեան՝ Գանձապետ
Խորհրդականներ՝ Պետրոս Երուանդեան եւ Պօղոս Մարտիկեան։

Մ. Մ. Ծաղուսեան ատենապետին մահէն յետոյ, փոխանորդ ատենապետ ընտրուած է Ատենադպիր Կարապետ Մ. Դարբինեանը։

Ամերիկեան միսիոնարական ընկերութեան պետ՝ Պատուելի Տօքթ. Հարվիի աջակցութեամբ 1899ին համայնքը պաշտօնապէս ճանչցուած է Հայ Աւետարանական Եկեղեցի անունով։ Հայ Աւետարանական ժողովուրդին տրամադրուած է Գահիրէի Եզպեքիէի պաշտօնական մատուռը գործածելու Ամերիկեան միսիոնարական եկեղեցիի սրահներէն մէկը, իրենց պաշտամունքը կատարելու համար։

Պատուելի Մկրտիչ Յ. Գնաճեան 1899 Սեպտ.ին հիմնած է Գահիրէի Հայ Աւետարանական դըպրոցը։ Համայնքը բաղկացած էր 80 անձերէ։

1901էն համայնքի գործերը վարելու համար ընտրուած է երեսփոխանական ժողով մը հետեւեալ անձերէ.

Վերապ. Մկրտիչ Յ. Գնաճեան՝ Նախագահ
Կարապետ Ա. Դարբինեան՝ Սարկաւագ
Պետրոս Երուանդեան եւ Գրիգոր Աղնունեան։

Գործադիր քարոզչական ժողով մը հետեւեալներէ.

Վերապ. Մկրտիչ Յ. Գնաճեան՝ Նախագահ
Փիլիպպոս Ծաղուսեան՝ Ատենապետ
Գրիգոր Գըմգըմեան՝ Գանձապետ
Պօղոս Մարտիկեան՝ Խորհրդական
Պետրոս Ցոլաքեան՝ Խորհրդական
Դանիէլ Աստղեան՝ Խորհրդական

* * *

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ – ԳԱՀԻՐԷ

Հիմնադիր-Տնօրէն՝ Պատ. Մկրտիչ Յ. Գնաճեան

Պատուելի Գնաճեանի ջանքերով 1899 Սեպտեմբերին հաստատուած է Հայ Աւետարանական վարժարանը Գահիրէի Հարարեան թաղին մէջ։

Հայ Աւետարանական դպրոցը երեք ճիւղի բաժնուած է՝ Մանչեր, աղջկանց եւ մանկապարտէզի։

Ա) Մանչերու դպրոցը կը գտնուի Ամերիկացւոց վարժարանի շէնքին մէջ ի Պապ-էլ-Լուք։

Բ) Աղջկանց եւ Մանկապարտէզի համար տուն մը յատկացուած է, որ կը գտնուի Հօշ-էլ-Շարգաուիի փողոցը, Տաւֆիքիէ թաղ, Գահիրէի միսիոնարներուն կողմերը։

Փորձառու ուսուցիչներու միջոցաւ պիտի աւանդուին հայերէն, անգլիերէն, ֆրանսերէն ու արաբերէն լեզուները։ Մասնաւոր հոգածութեամբ ուժ պիտի տրուի անգլիերէնին։

Մանկապարտէզի համար պատրաստ է մասնագէտ եւ փորձառու վարժուհի մը եւ մանկապարտէզի կերպերին մեթոտով ու դրութեամբ պիտի կրթէ մանուկները։ Վարժարաններու բացումը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Սեպտ. 4ին 1899։ Մանրամասնութեանց համար դիմել մեծ. Փիլիպպոս Ծաղուսեանի, ի Մէնշիէ, Գահիրէ։

Պատ. Մկրտիչ Յ. Գնաճեանը, Հայ Աւետարանական վարժարանի մէջ երեկոյեան մասնաւոր դասեր տուած է չափահասներուն համար 1896 Նոյեմբեր 6էն սկսեալ, երեկոները ժամը 7էն մինչեւ 9-30, անգլիերէն, գաղղիերէն, արաբերէն եւ հայերէն դասեր։ (Տես «Արշալոյս» լրագիր, Ա. տարի, 1899, թիւ 11, Գահիրէ)։

«Առաջիկայ Երկուշաբթի 2 Սեպտեմբեր 1901, վարժարանիս արձակուրդը լրանալով՝ Նոր տարեշրջանը կը սկսի։ Այս տարուընէ մէջ նոր դարձ մը տալու համար անգլիերէն լեզուին եւ մաթեմատիքի խնամեցութեան բաժնին Անգլիացին ուսուցչուհի մը ընդունած ենք, որ երկար ուսանողաց պէտք գնահատուէ Մասնաւոր խնամքով։ Տարակոյս չկայ թէ այս նոր կարգադրութիւնը իր բաղձալի արդիւնքները պիտի ունենայ երկսեռ աշակերտաց համար, ուսանելի լեզուին հնչումը անգլիացիի մը դասատուութեան ուսանելով։

Հիմնադիր-Տնօրէն Մ. Ց. Գեանճեան

(Տես «Արշալոյս» լրագիր, Գ. տարի, թիւ 207, 28 Օգոստ. 1901, Գահիրէ)։

Գահիրէի Հայ Աւետարանական դպրոցի ուսուցչական կազմը բաղկացած է տնօրէն-դասատուէ Պատ. Մկրտիչ Ց. Գեանճեան եւ իր կնոջ Տիկին Գեանճեան, Օր. Հերանիկը եւ Գառնիկ Աստղեան։ 40 աշակերտ առաջին շրջանին։

1900–1903 ուսուցչական կազմը. Սամուէլ Պողոսեան, Սարգիս Պէշարեան, Վահան Փ. Եաղուպեան, Գառնիկ Աստղեան, Աւետիս Գափամաճեան, արաբերէնի ուսուցիչ՝ Միխայիլ Ղազալ, Օր. Էմի Ճոնսըն անգլիացի ուսուցչուհի, Օր. Վիքթորիա, Տիկին Կատար Պաղտիկեան։

Հայ Աւետարանական վարժարանի հաստատման նիւթապէս օժանդակած են Եաղուպեան եղբարք եւ Գրիգոր Դէմիրճեան։

1901–1903 տարեշրջանին դպրոցի Հոգաբարձութեան ատենապետն վարած է Յարութիւն Զ. Գալփայեան եւ Աբրահամ Եաղուպեան։

Վարժարանի աշակերտութիւնը տարուէ տարի կը բազմանայ եւ 1903ին Պատուելի Գեանճեան Ամերիկա գացած է հանգանակութեան նպատակով, համար սեփական վարժարանի մը շինութեան ձեռնարկելու, այս առթիւ Եաղուպեան եղբայրները խոստացած են նուիրել 300 ոսկի։

1903ին դպրոցէն վկայուած են՝ Յակոբ Արթինեան, Պետրոս Դէմիրճեան եւ Վերժին Ֆնդըգլըյեան։

1904ին միջին շրջանաւարտ Լեւոն Եաղուպեան։

Ա. տարի 1899 5 Սեպտ. – 1900 Օգոստ. 31, մուտք 148,365 դրուշ, ելք 149,99

Բ. տարի 1900–1901, մուտք 142,33, ելք 152,425

Գ. տարի 1901–1902, մուտք 147,935, ելք 156,977

Դ. տարի 1902–1903, մուտք 136,696

Դպրոցի ծախսերուն համար ամերիկեան միսիոնարական Գահիրէի հաստատութիւնը նիւթապէս նպաստած է։ Ահա վկայութիւն մը ժամանակակիցի անձէ մը.

«Վերապ. Մկրտիչ Ց. Գեանճեան, Այնթապի գոլէճէն ու Մարզուանի Աստուածաբանականէն շրջանաւարտ մը, լաւ կարող քարոզիչ մը, պատուական հայ մը, 1899ին իր անգլիացի ազնիւ կնոջ հետ կը ստանձնէ այս դաշտին հայը հովուելու դժուարին պաշտօնը եւ անձնուէր գործունէութիւններով կը վարէ ու կը խնամէ մինչեւ 1911 թուականը։ Այս ժամանակամիջոցին չորս տարիի չափ երկսեռ վարժարան մըն ալ վարելու կը բռնուի, սակայն նիւթական դժուարութիւնները կը հարկադրեն զինքը դպրոցը փակելու»։ (Տես Եգիպտահայ Տարեցոյց, 1916, էջ 114, Գահիրէ)։

Գահիրէի Ամերիկեան միսիոնարական աղջկանց վարժարանընդարձակուած է 1879ին, երկրորդ պարտէզի մասերը, Ամերիկեան Բողոքական եկեղեցիին էին։

1907–1908 տարեշրջանին այս դպրոցէն վկայուած են Նուարդ Դէմիրճեանը եւ Ազնիւ Կոփանեանը։

1914–1916 Հայ Աւետարանական Համայնքի Կիրակնօրեայ վարժարանի ուսուցչուհիներն էին.

Տիկնայք Մ. Եաղուպեան, Մ. Յովսէփեան, Մ. Խանդամուր, Աղաւնի Գափամաճեան, Ծով Պարոնեան, Հ. Կիւրեղեան։ Օրիորդներ՝ Քրիստինէ Ց. Գեանճեան, Մ. Մաղաքեան, Է. Բոյաճեան, Ամիրեան, Շուշան Դէմիրճեան, Ուսուցիչներ՝ Խաչեր Կիւզէլիմեան, Բժ. Վահրամ Եաղուպեան, Արթաշի Գափամաճեան, Բժ. Ա. Մարգարեան, Հայկազուն Պօղոսնազարեան, Լութեր Կիւզէլիմեան։

Գահիրէի Հայ Աւետարանական Համայնքը 1929ին օժտուած է «Մանկանց Բեթէլ» անունով Կիրակնօրեայ վարժարանով մը, ըստ հետեւեալ վկայութեան.

«Մանկանց Բեթէլը» Կիրակնօրեայ վարժարանի ժրաջան վարչութեան, որ ժամանակ ու աշխատանք նուիրելով նոր սերունդը կ՚առաջնորդէ Յիսուսի։ Մենք քրիստոնեաներս պէտք է հասկնանք Կիրակնօրեայ վարժարանի իսկական կարեւորութիւնը եւ նկատենք զայն եկեղեցիին ամենակարեւորկան աջակիցը։ (Տես Եռամսեայ Թերթիկ, Թիւ 1, 1929 հրատարակուած Գահիրէ)։

Հայ Բողոքական Համայնքապետութեան գործունէութեան մասին հետեւեալ վկայութիւնը կ'արտագրեմ.

«Հայ Բողոքական Համայնքապետութիւնը իր Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ հաստատութիւններով, մէկ մէն հոգի 150ական հոգի, ունին իրենց սեփական հայ հովուոր հովիւները, իսկ պաշտամունքը կը կատարեն Ամերիկեան Միսիոնի սրահներուն մէջ։ Բողոքական հայոց մեծ մասը Կիլիկեցի, հետեւաբար տաճկախօս ըլլալով, հովուոր պաշտամունքը տեղի կ'ունենայ մերթ հայերէն եւ մերթ թուրքերէն։ Կան եւ Շաբաթապահ եւ Աստուծոյ Եկեղեցի կոչուած մէկ մէկ փոքրիկ հաստատութիւններ, նախկինը Աղեքսանդրիա եւ ի Գահիրէ, իւրաքանչիւրը 50-100 երկսեռ հետեւորդներով։ Շաբաթապահներու վարիչն է Յովհաննէս Պէրպէրեան, իսկ Աստուծոյ Եկեղեցիի կազմակերպիչն էր Պարոյր Բուզանտեան որ արդէն կը գործէ Բոստոնի, Ամերիկա։ (Տես Յուշարձան Վան-Վասպուրականի, Բ. հա., էջ 308, հեղինակ Համբարձում Երամեան, 1927-1928, Աղեքսանդրիա)։

* * *

ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1900ին Գահիրէի մէջ 15 հայ երիտասարդներ հիմնած էին Հայ Աւետարանական Երիտասարդաց Միութիւն մը, քաջալերութեամբ Պատ. Միհրան Յ. Գնաճեանի։

1901 Փետր. 6ին կազմուած է Հիւանդախնամ Ընկերութիւն մը Հայ Աւետարանական իրենց անդամներուն կողմէ, նպատակը՝ աղքատ հիւանդներուն օգնել իրենց կարողութեան սահմանին մէջ։

1912ին կազմուած է Հայ Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերութիւնը, քաջալերութեամբ հովուոր հովիւ Պատ. Հայկազուն Թաշճեանի, 20 երիտասարդներով, որոնք 1912-1922 ունեցած են ընկերային, մշակութային գործունէութիւն Գահիրէի մէջ։ Այս Միութիւնը վերակազմուած է 1926ին եւ Գահիրէի Անգլիկան միսիոնարական գոլէճի շէնքին մէջ (Պուլաք-էլ-Տաքրուրի փողոց - Զամալէք) հաստատուած են գիշերային թարգմանչաց վարժարան մը, աջակցութեամբ Վահրամ Արծրունիի. պատասխանատու նիւթերն են՝ հայերէն լեզու, գրականութիւն, Փրանսերէն, անգլերէն, առեւտրականութիւն, ուղղագրութիւն, մեքենագրութիւն, վաճառականական գրագրութիւն։ Դասաւանդութիւնները սկսած են 20 Սեպտեմբեր 1927ին, գիշերները ժամը 8-10, շաբաթը չորս անգամ։

ՎԵՐՊ. ՄԻՀՐԱՆ Յ. ԳՆԱՃԵԱՆ

Հայ Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերութեան վարչութեան Ատենապետ՝ Լեւոն Կիւզէլեան, վարժարանի վարիչ՝ Վահրամ Արծրունի։

Այս շրջանին Միութիւնը հրատարակած է «Աւետաբեր» անունով մեքենագրուած ամսաթերթ, խմբագրութեամբ Յակոբ Գ. Գազմէճեանի եւ գործակցութեամբ Վահրամ եւ Լեւոն Գազմէճեաններու։ Հ. Ե. Ք. Ընկերութիւնը ունեցած է մարզական բաժին մը, Պասքեթ-պոլի խումբով։

(Տես «Յուսաբեր»ի թերթ, 23 Յունիս 1928, Գահիրէ)։

Գահիրէի Հայ Աւետարանական վարժարանի շրջանաւարտները։ Կեդրոն. տնօրէն՝ Պատուելի Մկրտիչ Գնաճեան և ուսուցիչ։ Շրջանաւարտներէն՝ Թակոր Արթինեան, Հայկանուշ Տէր-Գնաճեան, Պետրոս Գըմգըմեան. Բ. կարգ. Վերժին Կէօզիւպէօյիւքեան, թիկնեղ՝ Եղալեան եղբայրները և Օր. Եղալեան։

Հայ Աւետարանական Հոգեւոր Բարեգործական Տիկնանց Միութիւնը հիմնուած է 1926ին խումբ մը բարեսէր տիկիններու կողմէ. Վարչութիւնը կազմուած է հետեւեալներէ.

Նունիա Իշխանեան՝ Ատենապետուհի
Մարիա Գարբիկեան՝ Ատենադպրուհի
Կիւլէնիա Հաւաճեան՝ Խորհրդական
Մագթաղինէ Հ. Խանդամուր՝ Խորհրդական

Աւետարանական Համայնքի Հայ Երկսեռ Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերակցութիւնը վերակազմուած է 1934ին։

1938–1940 վարչական կազմը բաղկացած էր.

Վերը. Համբարձում Ց. Համբարձումեան՝ Նախագահ
Լեւոն Կիւզէլիմեան՝ Ատենապետ
Արմէն Սարգիսեան՝ Ատենադպիր
Մարտին Փիլիպպոսեան՝ Գանձապահ

Գահիրէի Հայ Աւետարանական «Ջանասիրաց» Երիտասարդաց Միութիւնը հիմնուած է 1935ին, 25 անդամներով, թելադրութեամբ Վերը. Թէոդոր Եաղուպի Տաղլեանի։

Վարչական կազմը.
Վերը. Թէոդոր Ե. Տաղլեան՝ Նախագահ
Ճորճ Կիւզէլիմեան՝ Գանձապահ

1937ին Միութեան անդամներով կազմուած էր «Ջանասիրաց» նուագախումբ մը։

Հայ Աւետարանական Ժողովական Տիկնանց Միութիւն – Գահիրէ

Հիմնուած 1937ին, նպատակ ունեցած է նիւթական օժանդակութեան ձեռք կարկառել արտասահմանի քոյր եկեղեցիներուն ի մասնաւորի Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայ Աւետարանական եկեղեցիներուն։

Վարչական կազմը 1937–1947. Տիկին Ն. Համբարձումեան, Տիկին Մ. Միսաքեան, Տիկին Վիկթորիա Ն. Զաքըրեան։ Այս Միութեան հովանաւորութիւնը գործած է [illegible] դպրոցը Գահիրէի Համայնքի, որուն ատենապետական կազմը բաղկացած էր՝ Տիկ. Հռիփսիմէ Պէզիքճեան, Օր. Ցոլինէ Մարգարեան եւ Լուսինէ Մելքոնեան։

Գահիրէի Հայ Աւետարանական Ժողովական Տիկնանց Միութիւնը անդամակցած էր Ամերիկայի Հայ Աւետարանական Ընկերակցութեան, եւ անոնց միջոցաւ նիւթական նպաստներ հասցուցած է Լիբանանի Անթիլիասի Աղքատներու Բուժարանին։

Հայ Աւետարանական եկեղեցիի մը շինութեան Յանձնախումբը կազմուած էր Վերը. Մկրտիչ Յ. Պետրոսեանի հովուութեան շրջանին 1908ին եւ տարիներու ընթացքին հանգանակուած էր գումար մը որ 1914ին պահ դրուած է Ամերիկեան Միսիոնարական Առաքելութեան նախագահ Dr. Watsonի քով։

Եկեղեցիի շինութեան Յանձնախումբ մը կազմուած էր 1937ին, որ հանդէս–հաւաքոյթ մը կազմակերպած է 24 Յունուար 1943ին ի պատիւ Ներսէս Զաքըրեան ընտանիքի անդամներուն, ներկայութեամբ սոյն Համայնքի անդամներուն, Հաւաքոյթի ընթացքին առիթ ունեցած է հանգանակութիւն եկեղեցիի շինութեան համար եւ գոյացած 900 եգիպտական ոսկի գումար մը։

Տիկին Վիկթորիա Զաքըրեան, ի յիշատակ իր ամուսինին Ներսէս Զաքըրեանի, դրած է 3200 եգիպտական ոսկի արժողութեամբ կալուած մը վրան շէնքով, Գահիրէի Գուսթաւ-էլ-Գուպթուրի փողոցին անկիւնը, երկաթուղիի կայարանին մօտերը, որպէսզի Գահիրէի Հայ Աւետարանական Համայնքի համար եկեղեցի մը կառուցուի. այս նպատակը իրագործելու համար կազմուած է եկեղեցիի շինութեան մասնաժողով մը, նախագահութեամբ Համայնքի հոգեւոր հովիւ Վերը. Համբարձում Յ. Համբարձումեանի (ծնած 27 Յունուար 1885, մեռած 2 Յունուար 1968).

Մաճեր Յ. Պէզիքճեան՝ Ատենապետ
Արմէն Յարութիւնեան՝ Ատենադպիր
Միհրան Ն. Զաքըրեան՝ Գանձապահ
Յ. Միսաքեան եւ Մարգարիտ Մարտիկեան՝ Խորհրդականներ։

Կալուածին վրայ գտնուող շէնքը փլցուած է եւ ճարտարապետ Հայկազուն Շիրինեանի յատակագծով կառուցուած է հոյակապ նոր եկեղեցի մը, հիմնարկէքի արարողութիւնը կատարուած է 11 Յուլիս 1954ին, բարերարութեամբ Տիկին Վիկթորիա Ն. Զաքըրեանի եւ մասնակցութեամբ իր որդւոյն Աւետիս Զաքըրեանի։ Ընդհանուր ծախք շինութեան 25.000 եգիպտ. ոսկի արժած է, շուրջ 75.000 տոլար։ Գահիրէի Հայ Աւետարանական Ժողովական նորակառոյց եկեղեցիին բացումը կատարուած է 6 Փետր. 1955ին։ Նաւակատիքի եւ ընծայման պաշտամունքը կատարած է Վերը. Համբարձում Յ. Համբարձումեան։ Բարերարուհի Վիկթորիա Ն. Զաքըրեան եկեղեցւոյ առաջ դրան բանալին տուած է իր անդրանիկ որդւոյն՝ բարերար Աւետիս Ն. Զաքըրեանի, որ իր կարգին զայն յանձնած է Վերը. Հ. Յ. Համբարձումեանի։

Տաճարի առաջ դրան վրայ զետեղուած է հետեւեալ յիշատակարան արձանագրութիւնը մարմարեայ տախտակի մը վրայ խորաքանդակ. «Հըռչակեալ տաճարս այս կառուցանեցաւ 1954 Թուականին յամ Տեառն, բարերարութեամբ շնորհազարդ Տիկին Վիկթորիա Ներսէս Զաքըրեանի եւ իր հարազատներուն, ինչպէս եւ անմահ յիշատակին իրենց ամուսնոյն ու հօր հոգելոյս Ներսէս Աղա Զաքըրեանի, յետ մահու բարերար անդամ եկեղեցւոյս։ Հիմնարկէքի պաշտամունքը կատարուեցաւ 11 Յուլիս 1954ին, իսկ նաւակատիքը 6 Փետրուար 1955 յամի Տեառն, յիշատակն արդարոց օրհնեալ եղիցի»։

Նորակառոյց տաճարին բացման քարոզած է Վերը. Հ. Յ. Համբարձումեան, Գահիրէի Ղպտի Աւետարանական Համայնքի հովիւ արարողութեան ուղերձ մը կարդացած է Համայնքին քարոզիչ Վերը. Իպրահիմ Սաիտ եւ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեանը կարդացած է Պահպանիչը եւ օրհնած է նորակառոյց տաճարը։ Ներկայութեամբ Աւետարանական եկեղեցիներու ներկայացուցիչներուն, Լուսաւորչական եկեղեցիի քահանաներուն եւ Ազգային իշխանութեանց ու այլ կազմակերպութիւններու անդամներուն։

Տաճարը կը գտնուի Գահիրէի կայարանին մօտերը, Ֆաճալա Թաղին մէջ։ Ճարտարապետն է Տոքթ. Հայկազուն Շիրինեան, որուն աշխատակցած է Ճաւան Բաղդասարեանը։ (Տես «Յուսաբեր», 7 Փետր. 1955, թիւ 269 եւ 26 Մարտ 1958)։

Բարեգործուհի Վիքթորիա Ն. Զաքարեան ծնած է 1879ին Այնթապ, իր նախնական ուսումը ստացած է ծննդավայրը։ Գահիրէի Հայ Աւետարանական Համայնքի Բարեսիրական Տիկնանց Միութեան անդամակցած, գթառատ ձեռնտուութեամբ, բարեպաշտ հայուհի մըն էր, որ մեռաւ 9 Դեկտեմբեր 1961ին։ Համայնքային բարեգործուհիին յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է 10 Դեկտեմբեր 1961ին եւ մարմինը ամփոփուած է Հելիոպոլսոյ Ամենայն Սրբոց Եկղ. գերեզմանատան իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։ Վերպ. Վահան Թութիկեան խօսած է պատշաճ դամբանական մը։ (Տես «Յուսաբեր», 11 Դեկտ. 1961, թիւ 214 եւ 13 Դեկտ. 1961, թիւ 216)։

Ներսէս Զաքարեան ծնած է 1872ին Այնթապ եւ մեռած 1935ին Գահիրէ։

ՎԵՐՊ. ՄԿՐՏԻՉ Յ. ԳՆԱՃԵԱՆ

Ծնած է 1869ին Ուրֆա, երկրորդական ուսումը ստացած է Այնթապի գոլէճը. 1893ին վկայուած Լոնտոնի Աստուածաբանական գոլէճէն։ 1894ին Հոգեւոր Հովիւ Մարաշու քաղաքի Հայ բողոքականներուն, 1897ին հրաւիրուած է Գահիրէ իբր քարոզիչ եւ Հովիւ Հայ Աւետարանական Համայնքին։ Պատուելի Գնաճեան 1899ին հիմնած է Հայ Աւետարանական դպրոցը որ կը գործէ մինչեւ 1904։ Իր ջանքերով 1908ին Գահիրէի Հայ Աւետարանականներու Համայնքին համար կազմուած է եկեղեցիի շինութեան Յանձնախումբ մը որ իր հաւաքած գումարը 1914ին պահ դրած են Գահիրէի Ամերիկեան միսիոնարական առաքելութեան նախագահ Dr. Watsonի քով։

Վերապատուելի Գնաճեան Հոգեւոր Հովիւի պաշտօնները վարած է Հայ Բողոքական համայնքներու Իզմիրի եւ Ֆիլատելֆիոյ մէջ։ Ան մեռած է 1951 Յունուարին Սան-Խոզէ քաղաքը, Քալիֆորնիա։

Իր գործերն են. Վտանգը, 192 էջ, տպ. 1910ին, Կ. Պոլիս. Հայ Տանը, 400 էջ, հրտ. 1927ին, Պոստըն։

ԽԱՉԵՐ Յ. ԿԻՒՐՃԻԼՄԵԱՆ

Ծնած է 27 Յունուար 1885ին Այնթապ, ուսումը ստացած է Այնթապի Կեդրոնական Թուրքիոյ Ամերիկեան գոլէճը։ 1904ին հաստատուած է Գահիրէ, 1911ին ամուսնացած Օր. Հռիփսիմէ Լեւոնեանի հետ, զաւակները՝ Լեւոն, Նուարդ, Յարութիւն, Ռիչարտ։

Խաչեր Յ. Կիւրճիլմեան անդամակցած է Գահիրէի Հայ Աւետարանական Համայնքի եկեղեցական եւ վարչական մարմիններու, ժամանակաւոր ատենապետ, երկար տարիներ իր նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը բերած է Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերութեան Կիրակնօրեայ դպրոցներու կազմակերպութեան եւ ուսուցչական մարմնի, Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ շինութեան Յանձնախումբի ժամանակաւոր անդամներէն, եւ երկար տարիներ ալ Հաշուակալը Գահիրէի Ներսէս Զաքարեան տպարանական տան։ Խաչեր Յ. Կիւրճիլմեան մեռած է 2 Յունուար 1958 Թուականին Գահիրէ։ (Տես «Յուսաբեր», 10 Փետրուար 1958, թիւ 263)։

ՎԵՐՊ. ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ

Վահան ծնած է 1935ին Քեսապի մօտ Էքիզ-Օլուք գիւղը (Սուրիա)։ Մեծ հայրը՝ Աւետիս, հայրը՝ Յակոբ Թութիկեան։

Վահան Թութիկեան նախակրթութիւնը ստացած է ծննդավայրի Բողոքականաց դպրոցը, ուսուցիչ Հայկ Փափազեանի օրով 1948–1949 յաճախած է Քեսապի Հայ Աւետարանական դպրոցը։ 1949–1953 տարիներուն ուսած է Հայ Աւետարանական Կեդրոնական Բարձրագոյն վարժարանը Պէյրութ Էշրէֆիէ թաղը։ Թութիկեան 1953–1954 հետեւած է Հալէպի Ամերիկեան «Ալէփփօ Գոլէճ»ի Ֆրէշմըն դասարանի ընթացքին։ 1954ին Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանը եւ վկայուած պսակաւոր Արուեստից տիտղոսով։ 1958–1959 տարեշրջանին հետեւած է Մերձաւոր Արեւելքի Աստուածաբանական Ճեմարանը եւ վկայուած պսակաւոր աստուածաբանութեան տիտղոսով։ 1959ի աշնան նշանակուած է Հոգեւոր Հովիւ Դամասկոսի Հայ Աւետարանական Համայնքի Քասա-Թումա եւ Սալիհիյէ թաղերու, եւ տնօրէնութեան պաշտօնը վարած է Հայ Աւետարանական դպրոցի, որ դասաւանդուած է հայերէն, անգլիերէն եւ կրօնք։ 1960 Փետրուարին Դամասկոսի Հայ Աւետարանական Համայնքին համար իր ջանքերով կազմուած է Տիկնանց Միութիւն մը։

1960 Օգոստոս 5ին հրաւիրուած է Գահիրէ իբր Հոգեւոր Հովիւ Հայ Աւետարանական Համայնքի։ Գահիրէի Հայ Աւետարանական Նորակառոյց ժողովական եկեղեցիին մէջ 1961 Յուլիս 2ին, նոյն Վերապատուելիներու ձեռամբ եւ կրօնական հանդիսութեամբ ստացած է Վերապատուելիի աստիճանը։

Վերապատուելի Վահան Թութիկեան իր Գահիրէ պաշտօնավարութեան շրջանին յաճախ ազգային ատեաններու մէջ, իր պերճախօս բանախօսութիւննե-

ՎԵՐ. ՎԱՀԱՆ ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ

բով [illegible] է իր [illegible]։ Ան աշխատակցած է Գահիրէի «Արեւ» եւ «Յուսաբեր» օրաթերթերուն, «Հայաստանի Կոչնակ»ին, Մարսէյլի [illegible] եւ Պէյրութի «Ջանասէր» պարբերաթերթերուն։

• • •

VAHAN H. TOOTIKIAN is an Armenian Evangelical minister. Throughout his ministerial career, he has served the Armenian Evangelical Church of Damascus, Syria (1959-60), the Armenian Evangelical Congregational Church of Cairo, Egypt (1960-65), the Armenian Memorial Church of Watertown, Massachusetts (1965-75), and since 1975 he has been the minister of the Armenian Congregational Church of Greater Detroit.

Rev. Tootikian is a graduate of the American University of Beirut and Near East School of Theology. He has done his graduate work at Hartford Seminary Foundation, Harvard University, and Andover Newton Theological Seminary, and holds **Master of Divinity, Master of Sacred Theology,** and **Doctor of Ministry** degrees.

Since his arrival to the United States in 1965, he has been active in several Armenian and non-Armenian religious, educational, philanthropic, missionary, and cultural organizations. Hehas been serving the Armenian Evangelical constituency primarily through the Armenian Missionary Association of America and the Armenian Evangelical Union of North America. He has held the offices of board member, executive committee member, vice-moderator, and moderator.

Dr. Tootikian is the author of a bilingual book, **Reflections of an Armenian - Khohk yev Khosk,** published in 1980. He also contributes frequent articles to various magazines and newspapers. Since 1976 he has been a lecturer at Lawrence Institute of Technology in Southfield, Michigan.

BIOGRAPHICAL SKETCH

EDUCATIONAL BACKGROUND

The Elementary School of Kessab, Syria
Central High School, Beirut, Lebanon
Aleppo College, Aleppo, Syria
American University of Beirut, Beirut, Lebanon - B.A. 1959
Near East School of Theology, Beirut, Lebanon - Dip. in Theol. 1959
Hartford Seminary Foundation, Hartford, Conn. - Master of Divinity (M. Div.) with honors - 1966
Andover Newton Theological Seminary - Master of Sacred Theology (S.T.M.) -1970
Andover Newton Theological Seminary - Doctor of Ministry (D.Min.) Advanced Standing - 1973

PROFESSIONAL EXPERIENCE

Minister of Armenian Evangelical Church, Damascus, Syria and Principal of the local Evangelical School -1959-1960
Minister of Armenian Congregational Church, Cairo, Egypt, (U.A.R.) -1960-1965
Minister of Armenian Memorial Church, Watertown, Mass. - 1966-1975
Minister of Armenian Congregational Church, Southfield, Michigan - 1975-

ORDINATION

Armenian Congregational Church, Near East Armenian Evangelical Union
July 1961

PROFESSIONAL MEMBERSHIP AND OTHER PERTINENT ACTIVITIES

President of Watertown Ministerial Association — 1967-68
Chaplain of Belmont Lodge (A.M. and A.F.) — 1967-75
Vice-Moderator of Armenian Evangelical Union of Eastern States and Canada, Inc. — 1968-69
Board Member of Armenian Missionary Association — 1967-70, 1971-74, 1976-79, 1979-
Executive Council Member of Metropolitan Boston Association — 1968-71
Charter Member of Armenian Clergy Fellowship — 1970
Charter Member of "Armenian As Second Language in Greater Boston Public Schools" — 1970
Chaplain of Armenian Past Masters' Association — 1970-73
Member Community Leaders of America — 1971
Member of International Platform Association — 1972
"The Man of Achievement" Award — 1973
Moderator of Armenian Evangelical Union of North America — 1974-76
Visiting Professor of Humanities - Larence Institute of Technology — 1976-
Member of American Association of University Professors — 1978-

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՀԱՅ ԱՒԵՏ. ՀԱՄԱՅՆՔ

Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետարանական Համայնքի ժողովական եկեղեցին կազմուած է 1896ին Համիտեան ջարդերէն յետոյ, Աղեքսանդրիա ապաստանած Հայ բողոքական ընտանիքներու նախաձեռնութեամբ։

1900-1903 տարիներուն, Յովհաննէս Զօրյեան, Կարապետ [illegible] եւ Սարգիս [illegible] իրենց անձնական տուներէն ներս պարբերաբար կազմակերպած են հոգեւոր ժողովներ եւ կատարած ընթերցումներ Ս. Գիրքին։

Այնթապցի Վերապ. Մկրտիչ Յ. [illegible] իբր քարոզիչ 1897-1898 հովուած է համայնքը։

1899ին՝ Վերապ. Արիստակէս [illegible]։

1908-1911՝ Չմշկածագցի Վերապ. Կարապետ Գ. [illegible]։

1914-1923 քարոզած են՝ Պր. [illegible] Ս. [illegible] եւ Տիգրան [illegible]։

1924 Միացեալ Նահանգներէն պաշտօնի կոչուած է Վերապատուելի Սամուէլ Մկրտչեանը որ քարոզած է Թուրքերէն լեզուով, քանի պաշտամունքը կատարուած է Թրքերէն, Աղեքսանդրիոյ [illegible] եկեղեցիին մէջ։

1935՝ [illegible] Վերապ. Տ. [illegible]։

1936՝ Վերապ. Քրիստափոր [illegible]։

1939ին՝ քարոզիչ Վերապ. Օննիկ [illegible]։

1940-1944 համայնքը մնացած է առանց քարոզիչի։

1945-1947՝ Վերապ. Ն. Թ. Սարգիսեան։

1948 Յունաստանէն քարոզիչ նշանակուած է Վերապ. Թէոդոր Տաղլեանը, որ պաշտօնավարած է մինչեւ 1955, ապա Ամերիկա մեկնած։

1955-1965 Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետարանական համայնքը հովուուած է պարբերաբար այցելու քարոզիչներով. Վերապ. Սամուէլ [illegible], Պատ. Գ. [illegible], Վեր. Մ. [illegible], Պատ. Վահան Թութիկեան, Վերապ. Յովհաննէս Ա. Սարգիսեան եւ Վերապ. Յովհաննէս [illegible]։

Վերապ. Սամուէլ [illegible] նախաձեռնութեամբ Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետարանական ժողովարանը [illegible] (Բողոքականներու [illegible] մէջ) [illegible]։

Երուանդ Քիւչիւքեանի նախաձեռնութեամբ եւ նիւթական նուէրով եւ ժողովրդային համագործակցութեամբ, 1968ին կառուցուած է Աւետարանական համայնքի սեփական երկյարկանի շէնքը, բարերարութեամբ Երուանդ Քիւչիւքեանի, ի յիշատակ իր հօր Արմենակ Քիւչիւքեանի։ Շէնքին առաջին յարկը կը բաղկանայ սրահէ մը, Երիտասարդաց Միութեան հաւաքոյթներուն համար եւ Կիրակնօրեայ դպրոցի աշակերտութեան, որուն ղեկավարն է Վեհագուն Ծաղաւարեանը։ Շէնքին երկրորդ յարկը ժողովարան-պաշտամունքի համար։

1948-1960 տարեշրջանին հիմնուած է Տիկնանց Խնամակալութիւն եւ երգչախումբ մը, ղեկավարութեամբ Արա Ս. Խաչատուրեանի։

Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետարանական եկեղեցիի հաւատոյ հանգանակն է.

Կը հաւատամ թէ Սուրբ Գիրքը, Հին եւ Նոր Կտակարանները, Աստուածութիւնը, Մարդը, Քրիստոս, Սուրբ Հոգի, եկեղեցին, փրկիչ եւ դժոխք, գալիք [illegible]։

Ուխտագրութիւն եկեղեցական անդամակցութեան

1. Կը խոստանամ աշխատիլ Աստուծոյ անուան, փառքին եւ Անոր Թագաւորութեան համար, ապրիլ Քրիստոսի համար եւ առնել Սուրբ Հոգւոյն շնորհած պարգեւը։

2. Համաձայնելով թէ իմ անձս ալ իմը չեմ, կ'ուխտեմ իմ կեանքովս եւ ամբողջովս Տէրոջը նուիրուիլ, ապրիլ Անոր փառքին ու պահանջներուն համեմատ, ապրիլ բարեպաշտութեամբ ու անձնուրացութեամբ, կատարեալ խոնարհութեամբ, հեզութեամբ ու համբերութեամբ։

* * *

«ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ» ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑ

Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետարանական եկեղեցիի վարչութիւնը, 1947-1948ին հաստատած է «Էմմանուէլ» Կիրակնօրեայ դպրոցը եկեղեցւոյ շէնքին մէջ, որուն նպատակն է. «Կիրակնօրեայ դպրոցը հոգեւոր երգեր, ոսկեղէն համարներ եւ [illegible] սորվեցնելէ զատ, իր կարողութեան սահմանին մէջ Աստուծոյ շնորհքով կ'աշխատի աւանդել Ս. Գրային ճշմարտութիւններ եւ քրիստոնէական հաւատքին մաս կազմող կարգ մը ուղղափառ վարդապետութիւններ»։ (Տես Բարի Լուր պարբերաթերթ 1960, [illegible], էջ 42)։

1950-1958 տարեշրջանին «Էմմանուէլ» Կիրակնօրեայ դպրոցին տնօրէնութիւնը վարած է Վեհագուն Ծաղաւարեանը, տնօրէն ուսուցիչներ՝ Սարգիս Հանէսեան, գանձապահուհի՝ երիցուհին Երանուհի Թէոդոր Տաղլեան ([illegible] Յ. [illegible], Օր. [illegible] Նորատունկեան, Հրայր Պէրճերեան։

1962 Փետր. 27ին «Հիմնադուէր» Կիրակնօրեայ դպրոցին վկայուած են. Գառնիկ Վ. Աւագեան, Փայլակ Շահբազեան, Սրբուհի Պէրպէրեան, Արաս Աբրահամեան, Հանրի Նիկողոսեան։

1962 Յունիս 25ին վկայուած են. Աւետիս Շահբազեան, Վիքթորիա Թ. Տալլեան, Ռոզլի Գահուսեան, Մովսէս Նորատունկեան, Եդուարդ Գալֆայեան, Մարտա Գահուսեան, Ժիրայր Աբրահամեան, Սամուէլ Քիւչիւկեան։

Քարոզիչ Վերպ. Սամուէլ Մեղրունեան գիւղային զուարճութիւններ հաստատուած էր իր պաշտօնավարութեան շրջանին։

1963 Դեկտ. 8ին Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետարանական Համայնքը տօնած է իր եկեղեցիին պաշտօնական հիմնադրութեան վաթսունամեակը Իբրահիմիէի Աւետարանական եկեղեցիի ժողովասրահին մէջ, ներկայութեամբ Հայ քոյր յարանուանութեանց ներկայացուցիչներուն, ազգային հիւրերուն եւ միութիւններու պատուիրակներուն։ Առաջնորդուած է Վեր. Յովհաննէս Սարգիսեան Հայրիկին, Փրանսերէն եւ անգլիերէն լեզուներով։ Յանուն Կահիրէի Աւետարանական եկեղեցիին, Վեր. Մ. Թուլաճի արտայայտին, Վեր. Վահան Թութիկեան, յանուն Աղեքսանդրիոյ Առաքելական Ուղղափառ եկեղեցիին խօսք առած է Առաջնորդական փոխանորդ Զաւէն Ծայր. Զիմիլեան, յանուն Աղեքսանդրիոյ Անգլիկան եկեղեցիին անգլիերէն լեզուով, Վեր. Քանոն Տ. Ակուսլը, յանուն Աղեքսանդրիոյ Հայ Կաթողիկէ Համայնքին՝ Պետրոս Վրդ. Քէնտիրճեան, Աղեքսանդրիոյ Աւետ. եկեղեցիին ներկայացուցիչ Վեր. Թ. ջեյ՝ Փրանսերէնով։ Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետարանական Համայնքը իր մէջ կը հաշուէ 98 ընտանիք, շուրջ 400 հոգի։ (Տես «Յուսաբեր», 29 Յունիս 1949, եւ 6 Դեկտ. 1950, Գահիրէ։ «Արեւ» օրաթերթ, 19 Դեկտ. 1963)։

1958–1960 Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետարանական եկեղեցիի շինութեան առթիւ կազմուած էր Յանձնախումբ մը հետեւեալ անձերէ.
Վերպ. Սամուէլ Մեղրունեան՝ նախագահ
Յակոբ Քիւչիւկեան՝ Ատենապետ
Եղուարդ Քիւչիւկեան՝ Գանձապահ

Պատուակալ գանձապահ Ամերիկեան միսիոնարական ընկերութեան պետ Rev. Wm. P. Gilmor եւ Rev W. W. Nalin։ Խորհրդականներ՝ Գառնիկ Աւագեան, Բժիշկ Միհրան Լեւոնեան, Բժ. Արշաւիր Նիկողոսեան եւ Աբրահամ Սինեբարայեան։

Հայ Աւետարանական Երիտասարդաց Միութիւն, հիմնուած 1937 Յունիս 21ին, Աղեքսանդրիա, վարչական կազմը.
Յակոբ Քիւչիւկեան՝ Ատենապետ
Մելիքսէթ Մեղրունեան՝ Ատենադպիր
Խորհրդականներ՝ Բժիշկ Արշաւիր Նիկողոսեան, Եղուարդ Քիւչիւկեան, Արա Ս. Խաչատուրեան։

1943–1948 Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետարանական եկեղեցիին քարոզիչի պաշտօնը ստանձնած էր Վերպ. Խաչիկ Թ. Սարգիսեանը։

1943–1946 շրջանին Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետարանական Համայնքի հոգաբարձական ժողովը եւ եկեղեցիի ու նաեւ աշխարհական գործերու կարգադրութեան համար կազմուած էր խառն ժողով մը հետեւեալներէ.
Յակոբ Քիւչիւկեան՝ Ատենապետ
Արա Ս. Խաչատուրեան՝ Ատենադպիր
Առաքել Տիրայեան՝ Գանձապահ
Խորհրդականներ՝ Եղուարդ Քիւչիւկեան, Մ. Սահփանեան եւ Կարապետ Զալլեան։

1938–1940 տարիներուն հաստատուած էր գիշերային դասընթացք, Իբրահիմիէի թաղին մէջ, Երկուշաբթի օրերը եւ Երեքշաբթի օրերը՝ Միութ. սրահին մէջ, ղեկավար՝ Վերպ. Սամուէլ Մեղրունեան, համայնքին քարոզիչը։

Վերապատուելի Սամուէլ Մեղրունեանի բարեաց գործունէութեան համար, Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետարանական Համայնքի վարչութիւնը տուած է երախտագիտութեան հետեւեալ յիշատակագիրը շնորհակալութեան գնահատական մը՝ մարմարեայ տախտակի մը վրայ արձանագրուած եկեղեցւոյ որմին մէջ։

Ի յիշատակ
Վերպ. Սամուէլ Մեղրունեանի

Ծնած Տարսոն 1876 – 1947 հանգչեցաւ Աղեքսանդրիա որուն ծառայութեամբ եւ անձնուէր աշխատութեամբ հիմնուեցաւ Հայ Աւետարանական Ս. Եկեղեցին Աղեքսանդրիոյ։

Աղեքսանդրիոյ Հայ Աւետարանական Համայնքի յարգանքի տուրքը, Պէյրութի Հայ Աւետարանական գերեզմանատան մասը եւ իր նուիրական ամփոփումով տալով Արմենակ Յ. Քիւչիւկեանի անունով հետեւեալ յիշատակագրութիւնը քանդակուած է։

«Ի յիշատակ Արմենակ Յ. Քիւչիւկեանի, ծն. Այնթապ 1877–1947, իր զաւակներն ու բազում եկեղեցասէրներու նուիրատուութեամբ կարելի եղաւ կառուցանել այս եկեղեցին Աղեքսանդրիա, 30 Յունուար 1949»։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑ

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Գահիրէի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ վարժարանը հաստատուած է 1945ի կիսուն, նախաձեռնութեամբ Գահիրէի Եկեղեցւոյ Տիկնանց Ձեռնարկութեան վարչութեան եւ քաջալերութեամբ [illegible] Ազնուազարմուհւոյն Տիկին Աննա Պութրոս Փաշա Ղալիի (ծնեալ Գէորգ Աղաջանեան) եւ նախանձախնդիր ու անխոնջ գործակցութեամբ Տիկին Լիւսի Բէստէքեանի, եւ օժանդակութեամբ Հելիոպոլսոյ Նուպարեան Ազգային վարժարանի տնօրէն՝ Մէթր Գարեգին Տիւրքէրեանի։ Ազգային Թաղականութեան ժողովը տրամադրած է այս կրթական ձեռնարկին։ Հովանաւորութեամբ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեանի։

1945–1946 *տարեշրջանին Կիրակնօրեայի դասախօսութիւնները տեղի ունեցած են Նուպարեան Ազգ. վարժարանին մէջ, ամէն կիրակի կէս ժամ եկեղեցաւորութիւն եւ մէկ ժամ դասախօսութիւն։*

Առաջին դասախօսներն էին. Գարեգին Տիւրքէրեան, Պատ. քհնյ. Ծաղիկեան, Ներսէս քհնյ. Փափազեան, ուսուցիչ Վահրամ Ալթունի, Յակոբ Գ. Համբիկեան, Արա Թ. Սէվանեան, Տիկին Լիւսի Լ. Բէստէքեան, երգեցողութեան համար ուսուցիչ՝ Նշան Վարդեան։

Կիրակնօրեայ վարժարանի նպատակը եղած է. Ա) Հայ եւ օտար վարժարաններ յաճախող երկսեռ մանուկներուն տալ քրիստոնէական դաստիարակութիւն մը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ հաւատալիքներուն հիման վրայ, սորվեցնել շարականներ, աղօթքներ եւ երգեր։ Բ) Աշակերտին ճանչցնել տալ՝ որուն զաւակն է ինք, սիրցնել ազգային հաստատութիւնները, տուն, դպրոց եւ եկեղեցի։

Կիրակնօրեայ վարժարանը ունեցած է վարչական խորհուրդ մը, բաղկացած Տիկիններ Աննա Նէկիպ Պութրոս Ղալի, Լիւսի Լ. Բէստէքեան. Ազգային վարժարաններու տնօրէններ՝ Գարեգին Տիւրքէրեան, Տիգրան Պօղիկեան, Քերովբէ Վարժապետեան. վայելած է Եկեղեցւոյ Տիկնանց Ձեռնարկութեան բարոյական օժանդակութիւնը։

Այս տարի վարժարանը ունեցած է երկու դասարաններ. Ա) Բարձրագոյն դասարան՝ 16 տարեկանէն վեր երկսեռ պատանիներուն, 30 աշակերտ. Բ) Կրտսեր դասարաններ՝ 6 տարեկանէն վեր մանուկներու յատուկ, 35 աշակերտ. դասախօսած է տնօրէնուհի Տիկին Լիւսի Բէստէքեան։ (Տես «Արեւ», 20 Օգոստոս 1946)։

Կիրակնօրեայ վարժարաններու վարչութիւնը մշակած է Ընդհանուր ծրագիր-կանոնագիրը. Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ վարժարաններու նպատակն է.

1— *Հաստատել մատաղ սերունդի կրօնական դաստիարակութիւնը, զայն աւելի սերտօրէն կապել մեր Եկեղեցիին։*

2— *Մշակել կրօնական նիւթեր դասաւանդելով, հրապարակային դասախօսութիւններով, տետրակներով։*

3— *Կազմութիւն, ազգային գաղափարական զոր կ՚անուանէ հինգ հոգիներէ բաղկացած վարչութիւն մը, կրօնական ժողովին ներկայացուցիչ մը, վարժարանի տնօրէն կամ անոր ուսուցիչ մը եւ երեք խորհրդականներ։*

Ա) Վարչութիւնը կը պատրաստէ յատուկ եւ ամբողջական ծրագիր մը.

Բ) Կ՚անուանէ մնայուն ուսուցիչներ.

Գ) Կը ներկայացնէ նիւթական եւ բարոյական տեղեկատուութիւն մը Ազգային Թաղական ժողովին։

Դ) Կը հսկէ ծրագրին անթերի գործադրութեան։

Սոյն ծրագիր-կանոնագիրը նամակով մը, 17 Օգոստոս 1953 թուականին, ներկայացուած է Ազգ. Թաղ. Ժողովի նկատառման եւ վաւերացման:

Ի դիմաց Կիրակնօրեայ դպրոցներու վարչութեան

Տիկին Աննա Գուրգէն Խալի Փաշա
Տիկին Լիւսի Լ. Թէշտէճեան
Յակոբ Գրիգորի Համբիկեան

1953 Դեկտ. 1ին ընտրուած է հետեւեալ վարչութիւնը.

Տիկին Լիւսի Լ. Թէշտէճեան՝ Ատենապետուհի
Տիկին Հայկանոյշ Մ. Զօրաբեան՝ Ատենադպրուհի
Տիկին Անժել Կիրակոսեան՝ Գանձապետուհի
Տիկին Արշալոյս Սէֆէրեան, Օր. Մելանոյշ Պէտրոսեան, Յակոբ Գ. Համբիկեան, Պէտրոս Բաւերեան:

1955–1956 *տարեշրջանին կանոնագիրը վերամշակուած է հետեւեալ յօդուածներով.*

Յօդ. Ա.— *Եգիպտոսի Թեմին բոլոր հայաշատ կեդրոնները կ'ունենան իրենց կրօնական դպրոցները, որոնք կը կոչուին Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցներ:*

Յօդ. Բ.— *Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ դաւանութեան եւ աւանդութեան համաձայն կրօնական դաստիարակութիւն տալ մանկապարտէզի մանուկներուն եւ պատանիներուն, ինչպէս լրացուցել մատղաշին ընդհանուր կրթութեան եւ դաստիարակութեան եւ ընդհանրապէս ալ յաճախողներուն աւանդել քրիստոնէութեան եւ մայրենի եկեղեցւոյ վերաբերեալ գիտելիքներ եւ ծանօթութիւններ:*

Այս դաստիարակութեան նպատակն է հայ ժողովուրդին զաւակները գիտակից ընել իրենց քրիստոնէական կոչումին եւ մայրենի եկեղեցւոյն եւ շինել անոնց գաղափարական նկարագիրը:

Յօդ. Գ.— *Այս նպատակը իրագործելու միջոցներն են.*

1— *Կազմակերպել Կիրակնօրեայ դպրոցներ թեմի հայաշատ կեդրոններուն մէջ:*

2— *Չափահասներու համար կազմակերպել դասարաններ շաբաթուան յարմար օրերուն մէջ:*

3— *Հայթայթել կամ հրատարակել մանուկներու եւ չափահասներու յարմար Ս. գրական դասագիրքեր, կրօնական թերթեր, գիրքեր եւ պատկերներ:*

4— *Սարքել կանոնաւոր դասախօսութիւններ՝ պատրաստելու համար կամաւոր ուսուցիչներ Կիրակնօրեայ դպրոցներու, մշակելով ուսուցչութեան համար անհրաժեշտ նիւթեր:*

Կիրակնօրեայ դպրոցի աշակերտներն են Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ երկսեռ մանուկները, 6էն 1 տարեկան: Կիրակնօրեայ դպրոցը ունի չորս գլխաւոր բաժանումներ, տարիքի համեմատ իւրաքանչիւր երեք տարուան շրջանով:

Ա) *Սկսնակ աշակերտներ՝* 6, 7, 8, *տարեկան.*

Բ) *Կրտսեր դասարան՝* 9, 10, 11 *տարեկան.*

Գ) *Միջին դասարան՝* 12, 13, 14 *տարեկան.*

Դ) *Երէց դասարան՝* 15, 16, 17 *տարեկան:*

Չորս շրջաններու ընթացքին աւանդելիք դասերու ծրագիրը պատրաստուած է այնպէս, որուն համեմատ կ'ըլլան դասաւանդութիւնները, աշակերտները պատրաստուած են ըստ ծրագրի, որպէսզի օրերուն եւ ժամերուն ներկայ գտնուին դասարաններուն մէջ, եւ կատարեն իրենց արուած բոլոր պարտաւորութիւնները:

1964*ին Կիրակնօրեայ վարժարաններու վերաբացումին առթիւ հետեւեալ բացատրութիւնը հրատարակուած է մամուլին մէջ, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ վարժարաններու հիմնական կոչումին մասին.*

Ա) *Նորահաս սերունդի մտքին եւ սրտին մէջ սերմանել եւ մշակել աւետարանական ճշմարտութիւններն ու աշխարհահայեացքը:*

Բ) *Տաշել նկարագիրը եւ խիղճը մարզել քրիստոնէական սկզբունքներով:*

Գ) *Սատարել հայապահպանման, մաքառիլ այլասերման վտանգներուն դէմ, անդադար պահելու համար նոր սերունդին մէջ հայ քրիստոնեայի ինքնուրոյն դիմագիծը:*

Այս նուիրական առաքելութեանց մէջ յաջողելու համար Կիրակնօրեայ դպրոցին մէջ կը կատարուի հետեւեալ աշխատանքը.

1— *Կը կարդացուի Ս. գրական մեծ դէմքերու կեանքը, որոնցմէ [illegible] բարոյական դասերու եւ գաղափարական բարձր հաւատարմութեան, ճանաչելով որ [illegible] [illegible] [illegible]* կեանքին մէջ անձնական ազատ փորձառութեան զարգացումին համար։

2— Կը կարդացուի եւ կը մեկնաբանուի կիրակի օրուան ճաշու Աւետարանը։

3— Կը պատմուին բարոյական պատմութիւններ։

4— Աստուածաշնչական մեծ դէմքերու կեանքին օրինակով աշակերտութեան ներշնչել եկեղեցասիրութիւն, աղօթասիրութիւն, ինքնաքննութիւն, համբերութիւն եւ զոհողութեան ոգի, հաստատել հոգեկան արժէքները։

5— Կրօնագիտութեան մէջ մաս Եկեղեցւոյ խորհուրդները, տօնակատարութիւնը, զատկական-քը, շարականներն ու աղօթքները, որոնցմէ աշակերտներուն ներկայացուած մէջ մէկը կամ միւս բացը Ս. Աւետարանի եւ խօսքերը Ս. Լուսաւորչի։

(Տես «Յուսաբեր», 7 Հոկտ. եւ «Արեւ», 26 Նոյեմ. 1964)։

Հայաստանեայց կիրակնօրեայ վարժարաններուն մէջ, Հելիոպոլիսի Ծաղիկ Թաղի Գալուստեան մանկապարտէզի եւ Գիզէի մասնաճիւղին մէջ դասաւանդութիւնները ամբողջ ուսուցուած են հետեւեալ գրքերով.

Ս. Գրական դէմքեր, *գործ Փրոֆ. Գրիգոր Սարաֆեանի,*

Պատմութիւն Նոր Ուխտի, *Փրոֆ. Գ. Սարաֆեանի,*

Պատմութիւն Հին Ուխտի, *Փրոֆ. Գ. Սարաֆեանի,*

Հայոց Եկեղեցի, *Մաղաքիա Արք. Օրմանեանի,*

Կրօնք եւ Կեանք, *գործ Բիւզանդ Եղիայեանի,*

Աշխարհին լոյսն ի Հայս, *Գարեգին Արք. Խաչատուրեանի,*

Դարձ Առաքելոց, *գործ Փրոֆ. Գ. Սարաֆեանի,*

Քրիստոնէական, *Բաբգէն Արք. Կիւլէսէրեանի։*

Աշակերտութիւնը կիրակնօրեայ վարժարանին կը փոխադրուին Նուպարեան եւ Գալուստեան Ազգային դպրոցներուն օթոպիւսներով, ծախսերը առաջադրուած են Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան, Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան, մասնաւոր նուիրատու բարերարներով եւ կիրակնօրեայ աշակերտներու նուիրատու ծնողներով։

1964 Մարտ 21ին, ընդհանուր ժողովին նշանակուած է Պետրոս քհնյ. Ճէրէճեան, Ազգային Թաղ. ժողովի որոշումով։ («Արեւ» օրաթերթ, 9 Ապրիլ 1964)։

1955 Մայիս 13ին ընտրուած են. Տիկիններ Անժել Կիրակոսեան, Հայկանոյշ Մ. Զօրաքեան, Արաքսի Սէրէֆեան, Լուսի Քէօթէքեան, Օր. Մելանոյշ Պետրոսեան, Յակոբ Գ. Համբիկեան, Գէորգ Փանոսեան, Նուպար Մ. Քիւրքճեան։

1954–1960՝ Վարիչ-տնօրէն Պետրոս քհնյ. Ճէրէճեան։

1964–1965 ուսուցչական կազմը. Տիկին Լուսի Լ. Քէօթէքեան, Տիկ. Հայկանոյշ Զօրաքեան, Տիկ. Անժել Կիրակոսեան, Օրդ. Անահիտ Մայիսեան, Ազնիւ Մայիսեան, Անայիս Ճիզմէճեան, Արմինէ Սարգիսեան, Ալիսա Սէրէֆեան, Ալիս Հեստրեան, Հռիփսիմէ Պալեան՝ գործնական-կարողութիւն, Աստղիկ Գալթաքեան, Յակոբ Գ. Համբիկեան, Կարպիս Մարթայեան, Օննիկ Գալուստեան, Գառնիկ Մալխասեան, Գէորգ Փանոսեան, Տիկին Քրիստինէ Գէորգեան, Օր. Անայիս Սանասարեան։

1965–1966. Տիկին Լուսի Լ. Քէօթէքեան, Օրիորդներ՝ Անահիտ Մայիսեան, Անայիս Ճիզմէճեան Ազնիւ Մայիսեան, Ալիսա Սէրէֆեան, Արմինէ Բրուտեան, Արմինէ Վարդանեան, Աստղիկ Գալթաքեան, Նուպար Օհանեանի, Ալիս Գուրգէնեան, Նուպար Ծաղեան, Յակոբ Գ. Համբիկեան, Օննիկ Գալուստեան, Վահէ Գալստեանի, Նուպար Մ. Քիւրքճեան։

1966–1967. Անահիտ Մայիսեան, Ազնիւ Մայիսեան, Արմինէ Վարդանեան, Արմինէ Բրուտեան, Ալիսա Սէրէֆեան, Աստղիկ Գալթաքեան, Ալիս Մարգարեան, Հռիփսիմէ Պալեան՝ գործնական-կարողութիւն, Նուպար Օհանեանի, Ալիս Գուրգէնեան, Թէրէզ Գարաճեան, Օննիկ Գալուստեան, Անդրանիկ Մարգարեան, Գէորգ Մեսրոպեան։

1967–1968 ուսուցչական կազմը Հելիոպոլիսի մասնաճիւղին. Տնօրէնուհի՝ Տիկին Հայկանոյշ Մ. Զօրաքեան, Փոխ-տնօրէն՝ Օննիկ Գալուստեան, Ուսուցչուհիներ՝ Տիկին Ալիս Ճէպէճեան, Տիկին Թագուհի Օհաննէսեան, Օրիորդներ՝ Աստղիկ Գալթաքեան, Աշխէն Սէրէֆեան, Հռիփսիմէ Պալեան, Արմինէ Վարդանեան, Արմինէ Բրուտեան, Նուպար Օհանեանի, Լիւսի Տ. Պետրոսեան, Ժիրայր Ճէպէճեան, Անդրանիկ Մարգարեան, գործնական ուսուցչուհիներ՝ Հռիփսիմէ Պալեան, Ժագլին Փափազեան։

1968–1969. Տիկին Հայկանոյշ Մ. Զօրաքեան՝ տնօրէնուհի, Ուսուցչուհիներ՝ Տիկ. Ալիս Ժ. Ճէդէլեան, Տիկին Թագուհի Օհաննէսեան, Տիկ. Վիքթորիա Յովհաննէսեան, Օրդ. Անայիս Ձիլֆէճեան, Արփինէ Բրուտեան, Նուարդ Օվանեսեան, Արփինէ Վարդանեան, Լեւոն Տ. Պետրոսեան, Հռիփսիմէ Պալճեան, Միհրան Տ. Օհաննէսեան, Ժիրայր Ձէրպէճեան, Նուպար Մ. Քէօսէեան, Օննիկ Պալուստեան, Արամ Մեսրոպեան, Գէորգ Փանոսեան։

1958-1960 տարեշրջանի Կիրակնօրեայ վարժարաններու վարչութեան կազմը.

Տիկին Յովհաննէսեան Գ. Վիքթորիա՝ Ա. Ատենապետուհի

Տիկին Զաքարեան Մ. Հայկանոյշ՝ Բ. Ատենապետուհի

Համբիկեան Յակոբ Գրիգորի՝ Ատենադպիր

Տիկին Կիրակոսեան Անժել՝ Գանձապետուհի

Օր. Ձիլֆէճեան Անայիս, Տիկին Մելքոնեան Արաքսի եւ Փանոսեան Գէորգ՝ խորհրդականներ։

Կիրակնօրեայի հասոյթի աղբիւրներն են.

Տարեկան պարահանդէսներու վաճառումէն գոյացած հասոյթը, Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան, Հայ Ազգային Հիմնադրամի, աշակերտներէ գանձուած կամաւոր նուէրներ եւ անհատներու կողմէ. Պատրիարքի եկեղեցւոյ եւ գերեզմանատան միջոցաւ Հոգաբարձութեան կողմէ յատկացուած է մշտական նուէր աշակերտութեան եւ ուսուցչութեան համար։

Ծախսեր — Օթոպիւսի շարժավարներուն ամսական նուէր, դաստիարակներուն տարեկան նուէր, գրենական պիտոյքներ։

1955-1956 տարեշրջանին երեք դպրոցներու աշակերտութեան համրանքը. աշակերտներու 10 առ հարիւրը եկած է օտար դպրոցներէ.

Հելիոպոլիս՝ 86 մանչ + 104 աղջիկ = 190 աշակերտ.

Գալուստեան (Շուպրա)՝ 97 մանչ + 101 աղջիկ = 198 աշակերտ.

Կիզէ արուարձանի՝ 14 մանչ + 12 աղջիկ = 26 աշակերտ.

Ուսուցչութեան ընդհանուր թիւը՝ 33։

1956-1957 տարեշրջանի աշակերտութեան թիւը 478.

Հելիոպոլիս – Նուպարեան՝ 146 մանչ, 66 աղջիկ = 212 աշակերտ.

Շուպրա – Գալուստեան՝ 254 մանչ, 119 աղջիկ = 373 աշակերտ.

Կիզէ արուարձանը՝ 16 աղջիկ, 9 մանչ = 25 աշակերտ։

1957-1958.

Հելիոպոլիս՝ 50 մանչ + 77 աղջիկ = 127

Գալուստեան (Շուպրա)՝ 118 մանչ + 129 աղջիկ = 247 աշակերտ։

Ներգաղթի պատճառաւ աշակերտութեան եւ ուսուցիչներու թիւը պակսած է.

1958-1959.

Հելիոպոլիս՝ 54 մանչ + 69 աղջիկ = 123

Գալուստեան (Շուպրա)՝ 109 մանչ + 145 աղջիկ = 254 աշակերտ։

Մրցանակներ հաստատած են Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Հայ Ազգային Հիմնադրամը, Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը եւ անհատ ազգայիններ։

• • •

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցներու վարչութիւնը կազմակերպած է կրօնաբարոյական դասախօսութիւններ Հելիոպոլիսի Նուպարեան Ազգային Վարժարանի սրահին մէջ։ Ահա անոնց ժամանակագրական ցանկը.

1946 Յունիս 7ին դասախօսած է Ներսէս քհնյ. Փափազեան, նիւթ ունենալով՝ «Հայրենասիրութիւնը Ս. Գրոց մէջ»։

946 Յուլիս 16 — Գարեգին Տիւրքէրեան, նիւթ ունենալով՝ «Մարդկային երկու ըմբռնումը»։

1946 Դեկտ. 1 — «Ներդաշնութը Ս. Գրոց մէջ»։

1947 Փետր. 23 — Դասախօս Լեւոն Բաբայեան, նիւթ ունենալով՝ «Մկրտութեան ազդեցութիւնը հաւատացեալներու վրայ»։

1947 Մարտ 19 — Դասախօս Գարեգին Տիւրքէրեան, նիւթ՝ «Հայ Եկեղեցւոյ երաժշտութիւնը»։

1947 Նոյեմբեր 30 — Դասախօս Գարեգին Տիւրքէրեան, նիւթ՝ «Ազգային Եկեղեցին»։

1947 Դեկտ. 1 — Ներսէս քհնյ. Փափազեան, «Հայրենասիրութիւնը Ս. Գրոց մէջ»։

948 Յունուար 4 — Բանախօս Լեւոն Բաբայեան, նիւթ՝ «Տպաւորութիւններ Ս. Էջմիածնէն»։

1948 Փետր. 15 — Բանախօս Գարեգին Տիւրքէրեան, նիւթ ունենալով՝ «Ընկերաբանական հարցերը, ապա երգեցողութիւն ղեկավարութեամբ Տրդատ Համբէչեանի։

1948 Ապրիլ 4— Բանախօս Գարեգին Տիւրքէրեան, նիւթ՝ «Ազգութեան էութիւնը եւ պարտութիւնը ըստ Տոքթ. Աւետիք Գարէգինի»։

1948 Մայիս 23— Բանախօս Լեւոն Ն. Զէնեան, «Նախանձախնդրութիւնը»։

1950 Յունուար 22— Բանախօս Արշակ Ա. Ալպօյաճեան, նիւթ՝ «Նախալուսաւորչեան գրականութիւնը»։

1950 Հոկտ. 23— Բանախօս Բիւզանդ Վարժապետեան, նիւթ՝ «Քրիստոնէական դաստիարակութեան կարեւորութիւնը հայ մանուկին համար»։

1951 Փետր. 11— Բանախօս Մամբրէ Արք. Սիրունեան, նիւթ՝ «Հայ Եկեղեցւոյ եօթը առաքինութիւններն եւ մոլութեանց մասին»։

1955–1956 տարեշրջանին Մշակութային Յանձնախումբի կազմակերպած հրապարակային դասախօսութիւնները.

1955 Փետր. 20— Թատերական ներկայացում, բեմադրուած է «Անճարակ Հայրը», գործն բանաստեղծ Ժամ Յակոբեանի, եւ զուգերգ Աէրոբի եւ Միհրան Ձէրէճեան զոյգերու։

1955 Փետր. 27— Բանախօս Օննիկ Գալուստեան, նիւթ՝ «Հնդկաստանեան խորհուրդը»։

1955 Մայիս 24— Բանախօս գեղանկարիչ Ղազարոս Ղազարոսեան։

1955 Նոյեմբեր 24— Բանախօս Գէորգ Փանոյեան, նիւթ՝ «Նոր դաստիարակութիւնը»։

1955 Դեկտ. 15— Դասախօս Անահիտ Մայիլեան, նիւթ՝ «Մանկական Հոգեբանութիւնը»։

1956 Մայիս 4— Դասախօս Աւետիս Թէրզիպաշեան, նիւթ՝ «Ռուսական պատմուածագրութիւնը եւ փոխ յարաբերութիւնները»։

1956 Յունիս 8— Դասախօս Պետրոս քհնյ. Ծէրէճեան, նիւթ՝ «Ս. Հաղորդութեան խորհուրդի Աւետարանական ծագումը»։

1956 Յունիս 29— Դասախօս Պետրոս քհնյ. Ծէրէճեան, նիւթ՝ «Հայ Եկեղեցւոյ պատարագին ծագումն ու զարգացումը»։

1956 Յուլիս 8— Բեմադրուած է «[illegible]» Թատերախումբին, որուն բանաստեղծ Ժամ Յակոբեանի, դերակատարներ՝ Սեդրակ Պօղոսեան, Հայկ Կ. Թէքեարեան, Լեւոն Տէր Մեսրոպեան, Ալիս Քէհեարեան, երաժշտական ղեկավար՝ Օննիկ Գալուստեան։

1958 Յուլիս 6. Բեմադրուած է Կիրակնօրեայ վարժարանի աշակերտներուն՝ Միհրան Ճէզէրեանի «Դարձը» թատերգութիւնը

1956 Հոկտ. 2— Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի սրահին մէջ դասախօսած է Զաւէն Վրդ. Արզումանեանը, նիւթ՝ «Հայ Եկեղեցւոյ ներքին կազմակերպութիւնը»։

1958 Յուլիս 15— Մամբրէ Արք. Սիրունեանը դասախօսած է «Հայ Եկեղեցւոյ եօթը խորհուրդներէն Մկրտութիւնը եւ Դրոշմը»։

1959 Յունիս 21— Նուպարեան Վարժարանի Գիւլպէնկեան Սրահին մէջ բեմադրուած է «Հայ ընտանիքը», դերակատարներ՝ Սեդա Ճիրմէքեան, Մելինէ Հինդիգարաբէյեան, Աստղիկ Գօզիկեան, Հայկ Կ. Թէքեարեան, Շաւարշ Պետրոսեան. [illegible]՝ Օննիկ Թամամեանէ։

1960 Դեկտ. 25— Կիրակնօրեայի հանդէսի ընթացքին ներկայացուած է «Թամարի ընտանի» թատերգութիւնը, հեղինակ՝ Միհրան Ճէզէրեան, դերակատարներ՝ Սեդա Ճիրմէքեան, Լիլի Տէր-Մինասեան, Ազատ Թէքիլեան, Հայկ Կ. Թէքեարեան եւ Յակոբ Ճանիկեան։

1961 Փետր. 16— Դասախօս Պետրոս քհնյ. Ծէրէճեան, նիւթ՝ «Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պատարագը»։

1962 Յունիս 10— Կիրակնօրեայ դպրոցի աշակերտները բեմադրած են «Անառակ որդին կամ կոյր բարերարը»։

1947 Փետր. 23— Մեսրոպ քհնյ. Քէշիշեան, «Ինչ է բարոյականը պահքին»։

1947 Մարտ 23— Արտէն Երկաթ, նիւթ՝ «Հաւատք, յոյս եւ յիշատակ»։

1947 Ապրիլ 20— Գարեգին Տիւրքէրեան, «[illegible]»։

1947 Մայիս 18— Գէորգ Մարզեան, «Ականաւոր հայերը Եգիպտոսի մէջ»։

1956 Փետրուար 25ին, Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի սրահին մէջ, Վեհափառ Վազգէն Ա. Հայրապետը ընդունած է Գահիրէի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցներու ուսուցչութիւնը։

Վեհափառին Աջահամբոյրին հետ, Պետրոս քհնյ. Ծէրէճեան վարիչ-տնօրէն Կիրակնօրեաներու, յուզիչ ուղերձ մը կարդացած է.

Աստուածընտրեալ Մ. Հայրապետ,

Հոգեկան մեծ ցնծութեամբ դիմաւորեցինք Ձերդ Վեհափառութեան ընտրութիւնը եւ հայրական աննախընթաց այս այցելութիւնը ի սփիւռս աշխարհի ցրուած հայերուս առ ի մխիթարութիւն

Ձեր հօտին եւ ի պաշտպանութիւն Հայաստանեայց Առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ։

Վեհափառ Տէր, Գահիրէի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցներու վարչութիւնն եւ ուսուցչական կազմը հեռու են այսօր հոս, Ձերդ Վեհափառութեան ներկայութեան, ամրապնդելու համար իրենց ուխտը զոր ըրած են ամէն առթիւ, որ է ծառայութեան մէջ համեստ բաժին բերել հայ հաւատքի զօրացման, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ անսասանութեան ու հայ մշակոյթի տարածման, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցներու միջոցաւ, որուն նպատակն է ցանել մեր ազգի մատաղ հոգիներուն ներս, Աստուծոյ խօսքին, մեր եկեղեցական պատմութեան, ծէսերուն եւ աւանդութեանց, շարականներուն եւ աղօթքներուն քաղցր սերմերը, աճեցնելու համար զանոնք Լուսաւորչի, Սահակի եւ Մեսրոպի, Շնորհալիի եւ Նարեկացիի ոգիով։

Թոյլ տուէք ուրեմն, Վեհափառ Տէր, որ յանուն Գահիրէի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցներու հարիւրաւոր մանուկներուն, ուսուցչական կազմին եւ վարչութեան, երախտագիտութիւն, սէր եւ հաւատարմութիւն մաղթենք Ձերդ Վեհափառութեան, որպէսզի կարենանք Ձեր առաջադրած ուղին եւ ուսումնադաստիարակչական ծրագիրները իրագործել։

Տէր Պետրոս Հօր ուղերձէն ետքը Վեհափառը խօսած է հետեւեալը.

Իմ այցելութիւններուս հետ ձեզի կը բերեմ Ս. Էջմիածնի ողջոյնները։ Շատ գեղեցիկ էին Տէր Հօր խօսքերը, բայց նոյնքան ալ գեղեցիկ եւ պատշաճ է ձեր տեսած գործը։ Ձեր յանձն առած գործը վեհ է եւ սուրբ։ Կիրակնօրեայ դպրոցներու գործունէութիւնը ինծի համար դրսէն նորութիւն է, որովհետեւ Ռումանիոյ մէջ ուր ես Առաջնորդ էի, չկար այս գործունէութիւնը. այժմ որ ես մօտէն ծանօթացայ անոնց նպատակին եւ ձեր հոգեւոր մօտիկն, կը տեսնեմ որ անոնք խոշորագոյն կարեւոր ազդակներ են հաւատքի ամրապնդման եւ ազգապահպանման անկիւնաքարն, եւ նոյն ատեն յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն կը մաղթեմ ձեր այս Աստուածահաճոյ եւ եկեղեցաշէն գործին մէջ։ Ձեզմէ պիտի խնդրեմ որ առաջին առթիւ որ հանդիպիք ձեր աշակերտներուն, ըսէք անոնց, որ իրենց Հայրապետը կ'ողջունէ եւ կ'օրհնէ զիրենք։

(Տես «Արեւ» օրաթերթը, 3 Մարտ 1956, Գահիրէ)։

1956ին հաստատուած է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցի մասնաճիւղ մը Գահիրէի Շուպրա հայաշատ թաղի, Թիրաէլ-Պուլաքի փողոցի վրայ գտնուող Գալուստեան Ազգ. Մանկապարտէզի շէնքին մէջ, խնդրանօք վարժարանի Պետրոս քհնյ. Ծէրէճեանի եւ աջակցութեամբ Գալուստեան Ազգային Վարժարանի Հոգաբարձութեան։

Դպրոցին աշակերտութիւնը Շուպրա, Գէյթ-էլ-Սուրէյն եւ Տահէր հայաշատ թաղերէն մէջ փոխադրուած է վարժարան։

1954–1955 տարեշրջանին ուսուցչական կազմն է. Տիկին Վիքթորիա Գ. Յովհաննէսեան՝ տնօրէնուհի, Օրդ. Մանուշակ Տէմիրճեան, Շաքէ Պետիկեան, Անժէլ Միքայէլեան, Շուշան Տաքէսեան, Պերճուհի Գազանճեան, Շուշան Կիւլհանճեան, Տոքթ. Ժագ Յակոբեան, Անահիտ Թէրզիպաշեան, Ժան Կուտուզեան, Նուպար Քիւփէլեան, Տիգրան Տաքէսեան,

1955–1956. Տիկին Վիքթորիա Գ. Յովհաննէսեան, Օրդ. Անժէլ Միքայէլեան, Շաքէ Պետիկեան, Շուշան Տաքէսեան, Ռոզալ Զիմարեան, Պերճուհի Գազանճեան, Թագուհի Մաճառեան, Ալիս Կորկիսեան, Ժագ Յակոբեան, Նուպար Մ. Քիւփէլեան, Անահիտ Թէրզիպաշեան, Անահիտ Եափուճեան, Ժան Կուտուզեան։

1956–1957. Վիքթորիա Գ. Յովհաննէսեան՝ տնօրէնուհի, Օրիորդներ՝ Շաքէ Պետրոսեան, Անժէլ Միքայէլեան, Պերճուհի Գազանճեան, Ռոզալ Զիմարեան, Ալիս Կորկիսեան, Վարդուհի Թորիկեան, Անահիտ Թէրզիպաշեան, Անահիտ Եափուճեան։

1957–1958. Տիկին Վիքթորիա Գ. Յովհաննէսեան՝ տնօրէնուհի, Նուպար Մ. Քիւփէլեան՝ փոխտնօրէն։ Ուսուցչուհիներ եւ ուսուցիչներ. Օրդ. Անժէլ Միքայէլեան, Շաքէ Պետիկեան, Պերճուհի Գազանճեան եւ Նոյեմի Զաքարեան, Անահիտ Եափուճեան, Սարգիս Երամեան, Սեդրակ Պուլըղճեան, Արփի Զարիֆեան, Սիմոն Եաղըճեան, Հրայր Պետիկեան, Պերճ Քիւփէլեան։

1958–1959. Տնօրէնուհի՝ Վիքթորիա Գ. Յովհաննէսեան։ Ուսուցիչ-ուսուցչուհի՝ Նուպար Մ. Քիւփէլեան, Անահիտ Եափուճեան, Արփի Զարիֆեան, Հրայր Պետիկեան, Սիմոն Եաղըճեան, Պերճ Մ. Քիւփէլեան։

ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Գահիրէի արուարձաններէն՝ Քուպպէ քաղաքին մէջ, 1956 Փետրուար 15ին պաշտօնապէս բացուած է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցի Կիւլէի մասնաճիւղը։

1956-1957 տարեշրջանի ուսուցչական կազմը. Օննիկ Գալուստեան, Նուպար Կարապետեան եւ Անահիտ Թէրզիպաշեան։

1957-1958. Օննիկ Գալուստեան, Անահիտ Թէրզիպաշեան, Ալեքսանդր Սարգիսեան, Նորայր Սահակեան, Լիլի Գույումճեան։ Աշակերտութեան թիւն է՝ 9 մանչ եւ 7 աղջիկ։

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցի Հելիոպոլսոյ մասնաճիւղին 1955-1956ին վարիչներն են. Պերճ Մելքոնեան եւ Թորոս Գալուստեան։

1956-1957ին վարիչներն են. Սեդա Շահմանեան, Սիրվարդ Տէր Օհանեանեան, Ժագլին Փարթամեան, Արամ Մելքոնեան։

Կիրակնօրեայի Շուպրայի մասնաճիւղի դպրոցին վարիչներն են.

1956-1957. Հայկ Պետրոսեան, Պերճ Մ. Թիւֆէնկճեան, Սիման Ծաղըրեան, Արփի Զարգէնեան։

1958-1959. Արմինէ Զարիֆեան, Ցոլակ Զարիֆեան, Արտաշէս Սարաֆեան, Զարուհի Սիմոնեան, Նորմա Խաչերեան, Արմենուհի Գալեան, Անահիտ Մխալեան։

Կիրակնօրեայ վարժարաններու 1958-1959 տարուան նիւթական վիճակն է. Մուտք՝ 101 եգ. ոսկի, ելք՝ 113 եգ. ոսկի։

Կիրակնօրեայ վարժարաններու տեսչին պաշտօնին կոչուած է Արշամ քհնյ. Պօղոսեան, Տէր Գեւորգին Միացեալ Նահանգներ պաշտօնով մեկնելուն առթիւ։

1966 Յունուար 2ին Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի «Պօղոսեան» սրահին մէջ կազմակերպուած է հանդէս մը Կիրակնօրեայ վարժարաններու հիմնադրութեան 20ամեակին, նախագահութեամբ գաղութիս Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեանի եւ Ազգ. իշխանութեան եւ միութիւններու ներկայացուցիչներով։ Հանդէսի ընթացքին բեմադրուած է Ծիրայր Ճելալեանի «Ճառագայթները» թատերգութիւնը, դերակատարներն էին՝ Շուշան Խաչիկեան, Սեդա Գալֆայեան, Սիրվարդ Գալեան, Մանուշ Սարգիսեան, Շուշան Ժամկոչեան, Հայկ Կ. Թէքէեան, Նայիրի Երզնկեան, Լեւոն Երզնկեան։

Հիմնադրութեան 20ամեակի հանդիսութեան գեղարուեստական բաժինին մասնակցած է Սիրան Կարապետեան, Նուպար Մ. Թիւֆէնկճեան, Մանուկ Թաշճեան, Նայիրի Փարթամեան։ (Տես «Արեւ», 13 Յունուար 1966, Գահիրէ։

Կենսագրութիւն
Տէր Գուսան Քհնյ. Ճէրէճեան

Աւազանի անունով Յակոբ Ճէրէճեան, ծնած է 1922 Օգոստոս 30ին Հալէպ, ուսումը ստացած է ծննդավայրի Ազգային դպրոցին մէջ, աշակերտած է Կիլիկիոյ Դպրեվանքը Անթիլիաս եւ վկայուած, ձեռնադրուած է քահանայ 26 Հոկտ. 1952ին՝ քահանայագործելու համար Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, վարիչ-տնօրէն Գահիրէի Հայաստանեայց կիրակնօրեայ դպրոցներու 1954-1962։

1962 Յուլիս 30ին ընտանիքով հաստատուած է Միացեալ Նահանգներ՝ Սփրինկֆիլտ եւ քահանայագործած անդ Ս. Յովհաննէս Առաքելական եկեղեցւոյ մէջ։ Տէր Գուսան պաշտօնավարած է A. C. Y. O.-ի եւ անդամահանաներու «Մեծն Ջինիս» խումբը։ Ուսուցիչ անդամ Մեքսիքեան դպրոցի, որուն մասնակցութիւնը նշանակալից մնացած մը տեսանելի էին ժամ եւ Ազնիւ Մելքոնեանները։ Տէր Գուսան մեռած է 10 Ապրիլ 1965ին, թաղման եւ օծման կարգը տեղի ունեցած է 14 Ապրիլ 1965ին եւ մարմինը ամփոփուած է Կեր-Թրիւմ Բլուր գերեզմանատունը։ (Տես «Պայքար» օրաթերթը, 30 Մայիս 1965)։

Կենսագրութիւն
Արշամ Քհնյ. Պօղոսեան

Աւազանի անունով Յովհաննէս, ծնած է 1925ին Բէյրութ, նախակրթութիւնը ստացած է ծննդավայրի Հ. Բ. Ը. Միութեան «Նոր-Նուպարեան» դպրոցը եւ վկայուած 1940ին։ 1940 Հոկտեմբերէն 1944 Յունիս աշակերտած է Կիլիկիոյ Դպրեվանքը Անթիլիաս. իր աւարտական ճառն՝ Ս. Գրքի մեկնութեան «Պօղոս Առաքեալը հայ գրականութեան մէջ» Ատենչու Խաչատուրեան։

1944 Հոկտեմբերին պաշտօնի կոչուած է ուսուցիչ եւ դպրապետ Բէյրութի (Լիբանան) Խրիմեան Ազգ. Վարժարանի եւ Ս. Աստուածածնի եկեղեցիին մէջ մինչեւ 1959։ 1956 Սեպտ. 7ին ամուսնացած է Պէյրութցի Օր. Վարդուհի Կիւլպէնկեանի հետ եւ բախտաւորուած է երկու զաւակներով՝ Թենոր եւ Շուշան։

1947–1948, 1957–1958 եւ 1958–1959 ուսումնական տարեշրջաններուն վարած է տնօրէնի պաշտօն Եզրմեան Ազգ. Վարժարանի մէջ։ Թրիփոլիի Հ. Բ. Ը. Միութեան Ակումբի վարչութեան գործօն անդամ։ 1949–1957 ղեկավարած է Թրիփոլիի Հայ Մշակութային Միութեան երկսեռ երգչախումբը եւ կազմակերպած հրապարակային համերգներ։ 1960ին աշխատակից-խմբագիր «Սփիւռք» շաբաթաթերթի։ 1960–1961 Ֆիրզուլի (Բքաա) Ազգային դպրոցի հայերէնի ուսուցիչ։ 1962 Սեպտ. 16ին ձեռնադրուած է քահանայ, ձեռամբ Մամբրէ Արք. Սիրունեանի եւ քահանայագործած մինչեւ 1968։ Եղած է վարիչ-տնօրէն Գահիրէի Կիրակնօրեայ վարժարաններու, եւ հայերէնի ուսուցիչ բարձրագոյն կարգերու Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի, ապա տնօրէն նշանակուած 1966 Սեպտ.-1967 Սեպտ.։ Գահիրէի մէջ աշխատակցած է «Արեւ» օրաթերթի։

* * *

ՄԱՂԹԵՐԳ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

Կիրակնօրեայ սուրբ յարկին
  Մենք սաներն ենք խանդավառ,
Դարերու պէս լուսաւորին
  Ծագած՝ սրտէն սուրբ նախնեաց
Ուսնինք քաղե՛նք անխոնջ,
  Ո՜վ հայրաղատ զարմ արդի,
Հաւատաւոր [illegible]
  Լոյս-աղբիւրին ցանկալի։

Եկեղեցին սրբազնեայ
  Ժամա՛նք անդին, հրաշափառ,
Մեր խոյանքին վերասլաց
  Թա՛փն է խինդի, բոցավառ,
Հայ մշտահոս Սրբութեան
  Բոցավառն անոր մեր հոգին
Մեր երթին մէջ յաղթական
  Թումբերն ամէն ոխի՝ փշրին։

Ողջո՛յն յաւերժ անսասան,
  Հիմնադիր եւ բարերար,
Կիրակնօրեայ լուսոյ տան
  Ջահակիրներ Վեհափառ,
Հնչեցէ՛ք յար ծնծղաներ
  Մեր սրտերուն ցնծագին
Որ վառ մնայ դարե՛ր դեռ
  Սրբանուէր ՀԱՅ ՀՈԳԻՆ....։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

* * *

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ

Աղեքսանդրիոյ Հայ Համայնքի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ վարժարանը հիմնուած է 1938ին Մեսրոպ Քհնյ. Թէօլէքեանի կողմէ։

Կիրակնօրեայ վարժարանի դասատուներն եղած են. Օր. Ալիս Վ. Ալեքսանի, Օր. Արշալոյս Գարաքէօզեան, Օր. Լիւսի Փարթուքեան, Օր. Վարդանոյշ Դամիքեան, Հեւան Գալստեան, Նուպար Թէօլէքեան։

Աղեքսանդրիոյ Հայոց Առաջնորդական փոխանորդ Զարեհ Վրդ. Ճինճինեան վերամշակած է ծրագիր մը Աղեքսանդրիոյ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ վարժարանի համար, ըստ Էջմիածնայ Մայրաթոռին մէջ հետեւեալ դրութեան.

«Գոհունակութեամբ կը տեղեկանանք թէ Աղեքսանդրիոյ Առաջնորդական փոխանորդ Զարեհ Վրդ.ը, Պատ. Ազգային Քաղաքական Ժողովոյ հաւանութեամբ ի մասին կազմակերպէ Պօղոսեան Ազգային Վարժարանի Կիրակնօրեայ դպրոցները, ուսուցանելու համար վարժարանի աշակերտութեան։ Զերծ մնալու համար այդ կիրակնօրեայ դասընթացքները պիտի տեղի ունենան Բան ալ Սեղանի Հ. Բ. Ը. Միութեան նոր շէնքին սրահներուն մէջ, զոր յիշեալ Միութեան Աղեքսանդրիոյ մասնաճիւղը բարեհաճած է տրամադրել այս գործին»։ (Տես «Սփիւռք» շաբաթաթերթ, 5 Մարտ 1960, թիւ 9)։

1961ին վերակազմուած է ծրագիր մը Զարեհ Վ. Ճինճինեան։ 1961–1962 տարեշրջանին Կիրակնօրեան ունեցած է 60 աշակերտ, 6 ուսուցիչ-ուսուցչուհիներով, որոնք ամէն Ուրբաթ հաւաքուած են կենալէ յետոյ, Մերզոնեան Մանկապարտէզի սրահը, ինչ Կիրակի օրերը դասաւանդութիւնը տեղի ունեցած է կենալէ ատոր մէկ ժամ առաւօտեամբ. ուսուցուած են շարականներ եկեղեցական ձայնագրութեամբ եւ Ս. գրքէն ընթերցումներ, բացի աշակերտներուն տրուած է մէկական Նոր Կտակարան նուէր, աղօթագիրք եւ եկեղեցական տօներու առթիւ անոնց ունեցած են բանախօսութիւններ վարժարանի ուսուցիչներուն կողմէ։

Պօղոսեան Ազգային Վարժարանի Հոգաբարձութիւնը այս կերպիւ ձեռնարկին համար ընծայած է դիւրութիւններ։ (Տես «Արեւ» շաբաթաթերթը, 1962, թիւ 29, Աղեքսանդրիա)։

* * *

ԹՂԹԱԿՑԱԿԱՆ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ

Հիմնադիր՝ Հայկազուն Ս. Տէտէեան

Ահա վկայութիւն մը դպրոցին հիմնադիրին եւ անոր գործունէութեան մասին։

Հայկազուն Ս. Տէտէեան, [illegible] Եգիպտոսի ուսուցիչը եղաւ եւ առաջին անգամ ըլլալով 1937ին, Եգիպտոսի մէջ հիմնեց Թղթակցական Հայ Վարժարանը, որուն սաները կը ստանային թղթակցութեամբ։

Թղթակցական Վարժարանի հայ ուսանողներուն համար, անիկա թարգմանեց հայերէնի խորութիւն ու գեղեցկութիւն ունեցող կարգ մը միջազգային երգեր։

Բանվորը Միասնություն – *Ռուտեարտ Քիփլինկէն։*
Միաբանություն – *[illegible]։*
Սովի ատամը մը Սոցիալիզմը – *[illegible] Մանչեսթրի 15րդ դարուն։*
Թեյլադրություններ դեպի Թամանյանական ուսանողներում – *Հ. Վ. Թոմսըն։*
Խորհուրդներ – *Ռոպէր Պըրնզ։*
Հանգիստը – *Ճոն Գոլզուորթի։*
Եղեմ բնույթը – *Ճոն Գոլզուորթի։*
Անտառների օրենքները – *Թոմըլ։*
Կեղծանքում – *Էրնէսթ Տաուսըն։*
Կյանքի պաղտնիքը – *Ռոպէր Պըրնզ։*
Խոկումի պահերում մէջ – *Ֆ. Ա. [illegible] Աղեքսանդր*
Վարդապետները – *Թենիսընէն։*
Հիսուսի գիտակցությունը – *Ալէն Ա. Պէտը։*
Սգատոներում – *Լոնկֆէլօ։*
Հոգին եւ իր մեծությունը – *Հաուսման։*
Պանդուխտ Կիրա։

Պանդուխտ Կիրան [illegible] թարգմանուած է 1940ին Աղեքսանդրիոյ մէջ եւ [illegible] գրքոյկ ձեւով լոյս տեսած է Թղթակցական Հայ Վարժարանի ուսանողներուն – Եգիպտոս, Ամերիկա, Թուրքիա, [illegible] եւ ուրիշ երկիրներ – որոնք գործածած են զայն իբր դասագիրք։

Պանդուխտ Կիրային կ'ընկերանայ նաեւ [illegible] մը որ [illegible]։

Հ. Ս. Տէտէեան իր թարգմանութեան համար գործածած է Զ. Ճոնսընի Պանդուխտ Կիրան։ Վ. Ճոնսընի գործը թարգմանած է Սանսկրիտ լեզուէն եւ անոր մէջ պարզ մտքին տուած է [illegible] բայց արժէքաւոր մեկնութիւն մը։

Հ. Ս. ՏԷՏԷՅԵԱՆԻ

ամփոփ կենսագրութիւնը

Հանգուցեալ Հայկազուն Ս. Տէտէեան ծնած է 1884ին Արաբկիրի մէջ, որ Մարզուանի եւ Զէյթունի [illegible] մըն է։ Նախնական կրթութիւնը ստացած է մօրմէն որ [illegible] էր։ Պրն. Տէտէեան աւարտած է Մարզուանի Ամերիկեան Անատոլիայէն յետոյ Տարսոնի Ամերիկեան Գոլէճը։ 1920ին աւարտած է ատամնաբուժութեան եւ 1926ին հիմնած է Թղթակցական Վարժարանը ու մինչեւ իր մահը հսկած է անոր [illegible], ծանօթանալով միջազգային մեծ դպրոցներու։

Անձնական դպրոցը եղած է հաւատարմութիւն։ Մասնակցած է ազգային ծառայութիւններ, Որբախնամութեան, Աղքատախնամին եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Աղեքսանդրիոյ մասնաճիւղին մէջ։

Հ. Ս. Տէտէեան ամուսնացած է Հայկանոյշ Մարգի (աւազանի անունով Հայկանոյշ [illegible], դուստրը Վահան Մարգար [illegible], ծնած է 14 Փետր. 1882ին, ու 1907ին ամուսնացած էր Վահան [illegible] հետ եւ 1919ին [illegible]) [illegible]։

Հ. Ս. Տէտէեան մեռած է 14 Մայիս 1943ին Աղեքսանդրիա։ (Տես [illegible] գիրքին [illegible] մը կայ Հ. Ս. ՏԷՏԷԵԱՆԻ մասին, էջ 1–10, գրեց Ե. Ե. Սարգսեան, Ամման, տպագր. 1967, Երուսաղէմ)։

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԳԱՀԻՐԷԻ ԵՒ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ԿՐԹԱՐԱՆ
ԳԱՀԻՐԷ

Ուսուցիչ եւ հրապարակագիր Սմբատ Բիւրատ 1896ին գացած է Աղեքսանդրիա եւ ուսուցչական պաշտօն ստանձնած է Պօղոսեան Ազգային Վարժարանին մէջ։ 1896ին Կ. Պոլսոյ եւ գաւառներու մէջ տեղի ունեցած հայկական ջարդերէն ազատուած հայ ընտանիքներ ապաստանած են Աղեքսանդրիա եւ թաղական վարժարանի եւ Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիի շրջափակի դասարաններուն մէջ, վրաններու ներքեւ եւ դպրոցը փակուած է։

Սմբատ Բիւրատ 1896ի վերջերը հաստատուած է Գահիրէ եւ քանի մը կրթասէր ազգայիններու բարոյական եւ նիւթական օժանդակութեամբը, մասնաւորապէս մեծահարուստ կալուածատէր Գէորգ Կարապետեանի 50 հնչուն ոսկիի նուիրատուութեամբ, 1 Յունուար 1897ին Գահիրէի հայաշատ Մէնշիէի թաղի մասերը, Ճարա Մուհամմէտ Ալի փողոցի վրայ յարմար շէնքի մը մէջ բացած է Գահիրէի Կեդրոնական Կրթարան դպրոցը։ Վարժարանը ունեցած է երեք բաժանում.

Մանկապարտէզ՝ քառամեայ շրջանով
Նախակրթարան՝ վեցամեայ շրջանով
Կրթարան քառամեայ շրջանով

Նախակրթութեան բաժինը բաղկացած է՝ Տարրական, Միջին եւ Բարձրագոյն դասընթացքներու, իւրաքանչիւր դասընթացքի շրջանը երկու տարի։

Կրթարանը բաժնուած է՝ Ա. Պատանեաց, Բ. Արբունից, Գ. Երիտաց, Դ. Երիտասարդաց յաջորդականութեամբ չորս տարիներու։

Աւանդուած առարկաներն են. Կրթարանի թուաբանութիւն, գրահաշիւ, չափագիտութիւն, երկրաչափութիւն, եռանկիւնաչափութիւն, տոմարակալութիւն, աշխարհագրութիւն, տիեզերագիտութիւն, ընդհանուր պատմութիւն, բնական եւ մաթեմատիքական գիտութիւնք, օրէնսգիտական ծանօթութիւնք եւ հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, արաբերէն, թուրքերէն, իտալերէն, գերմաներէն լեզուք, կ'աւանդուէին գծագրութիւն, գեղագրութիւն, երաժշտութիւն եւ մարմնամարզ։ Հաստատութիւնը երկսեռ ուսանողներու համար է, գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ. ուսանողաց եւ ուսանողուհեաց մասնաւոր զատեր կ'աւանդուէին՝ ձեռնարկի, ձեռագործի, տնտեսագիտութիւն, կարի եւ ձեւագրութեան գիշերային դասընթացք մը եւս ստանձնուած է չափահասաց համար ամէն երկուշաբթի եւ չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը երեկոյեան 8էն մինչեւ 10։ (Տես «Մասիս» շաբաթաթերթ, 29 Մարտ եւ 10 Ապրիլ 1897, Կ. Պոլիս)։

1899ին Կեդրոնական Կրթարանի մէջ հաստատուած է նաեւ գիշերային դասընթացքներու կարգը 1899 Ապրիլէն սկսեալ գործնական առեւտրականութեան զատեր աւանդուած է հաշուապահի մը կողմէ։ 1900ին կրթական քննիչ մարմին մը ընտրուած է Կեդրոնական Կրթարանին համար հետեւեալներէ. Կարապետ Նաւասարդեան, Համբարձում Կ. Պէրպէրեան, Բժ. Ա. Մ. Յակոբեան, Յարութիւն Ճամճեան, Յակոբ Օհանեան եւ Արտաշէս Ջիզմէճեան։

1900 Յուլիսին վարժարանը փոխադրուած է Ապտին թաղը եւ ըստ եղիպտահայ թերթերու մէջ արուած ծանուցումին, կ'ընդունուին միայն գիշերօթիկ աշակերտներ 13 տարին լրացուցած եւ գէթ նախնական կրթութիւն առած։

Կեդրոնական Կրթարանի մէջ պաշտօնավարած է ուսուցիչ Դանիէլ Սիրունեան։

1897 Փետրուար ամսուան ընթացքին կազմակերպուած է Վարժարանը հանդէս մը նախագահութեամբ Տիկին Մարի Պօղոս Նուպար Փաշայի, նախագահութեամբ Եսայի Եղիազարու Նուպարեանի։ Ահա վկայութիւն մը ժամանակակից ուսուցիչ եւ թուաբանագէտ Համբարձում Կ. Պէրպէրեանէն.

«[illegible] պարտք մը միայն կատարելու համար, ներկայիս կը յայտարարեմ թէ այն ծնողք որք իրենց զաւակները կրթութեան յանձնեն այս [illegible], կրնան վստահ ըլլալ թէ կատարելապէս ազգային կրթութիւն մը պիտի ստանան այդ յարկին ներքեւ, բարեխղճութեամբ եւ [illegible]

Տիար Սմբատ, երբ կատարեալ վստահութիւն չունենայ իր ձեռք բերած արդիւնքին վրայ, ի հարկէ չի պիտի թողուր որ այդ անձնաւորութիւնները կատարեն նոյն խոր քննութիւնները։

Եւ հարկէ չէ կարծել ըսել թէ այդ գիտութեան վարժարանն գործարանին զերծ է թերութիւններէ, որք թերեւս նիւթական անձկութեանց հետեւանքներ են յաճախ եւ կրնան դարմանուիլ ժամանակի ընթացքին մէջ, իսկ ես որ ականատես վկայ եղած եմ հաճախ տեղւոյն օրերին մէջ այդ անձնաւորաց ուսուցիչի մը այդ հիմնադիր-անդամներէն անձնուէր ջանքերուն յարատեւութեան եւ յաջողութեանց»։

19 Յունուար 1900

Համբարձում Կ. Պէրպէրեան

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆ ԳԱՀԻՐԷԻ

Շարի Մոհամմէտ Ալի

Հալպանիյէ, Ազիզ Պէյ Ակէմիի ապարանքը

Սոյն նորահաստատ երկսեռ կրթարանին մէջ, փորձ ու կարող ուսուցչական մարմնոյ մը ձեռնամբ պիտի աւանդուին հայերէն, արաբերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ (ի հարկին) թուրքերէն, իտալերէն եւ գերմաներէն լեզուները, գիտութեանց բոլոր ճիւղերը, երաժշտութիւն, գծագրութիւն, ասեղնագործութիւն, ձեւակտրութիւն, եւայլն։

Կրթարանս ունի նաեւ մի մանկապարտէզ, ուր մատաղ մանկունք պիտի դաստիարակուին խաղով ու նորագոյն մեթոտներով։

Աշակերտաց արձանագրութիւնք կը սկսին վաղուանէ, բացի Կիրակիէ, ամէն օր, ժամն առաւօտեան 9–12 եւ երեկոյեան 2–4, իսկ դասախօսութիւնք յառաջիկայ Յունուարի 1/13ին։

Տնօրէնութիւնս իր տրամադրութեան տակ մանաւոր հանրակառք ունի, հեռաւոր թաղերու աշակերտաց դիւրութեան համար։

Ընդունելութեան պայմաններուն եւ ուրիշ տեղեկութեանց համար դիմել ի կրթարանս։

Ազդ. Տնօրէնութիւնս պատիւ ունի հրաւիրելու Գահ. ծնողներն ու պաշտպանները, սկսեալ ներկայ ամիսէն, փութալով արձանագրել տալու իրենց զաւակներն ու պաշտպանեալները։

Գահիրէ, 8 Յունուար 1897

Տեսչութիւն Կեդր. Կրթարանի

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

Սմբատ Տէր Ղազարեանց որդին է Զէյթունցի Ղազար քհնյ. Ղազարեանի, ծնած է 3 Մարտ 1862 թուականին Զէյթուն, նախնական ուսումը ստացած է իր ծննդավայրը։ 1871ին Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց միաբաններէն՝ Զէյթունցի Աթանաս վարդապետ գացած է Զէյթուն եւ ընտրած է հոն ուշիմ աշակերտներ ու տարած Երուսաղէմի Սբ. Յակոբ վանքի ժառանգաւորացը՝ ուսանելու։

Սմբատ եւս գացած է եւ 1871–1880 հետեւած է Ս. Յակոբ վանքի ժառանգաւորացը եւ վկայուած։

1880 Սեպտեմբերէն 1882 Յունիս Սմբատ Բիւրատ պաշտօնավարած է իբր տեսուչ եւ դասախօս Մարաշի Հայոց Կեդրոնական Կրթարանը։

1882 Սեպտեմբերէն 1884 Յունիս աւագ ուսուցիչ Զէյթունի Միացեալ Դպրոցականաց Վարժարանին մէջ։

1885ին գացած է Կ. Պոլիս եւ Գալֆայեան որբանոցի ուսուցչուհի Օր. Եւտոքսիա Շիշմանեանի հետ ամուսնացած է 10 Օգոստոս 1885ին։

Օր. Եւտոքսիա ծնած է 1865ին, վկայուած Կ. Պոլսոյ Գալֆայեան որբանոցէն։ Ուսուցչական պաշտօն վարած է իր ամուսնոյն հետ։ Տիկին Եւտոքսիա իր ամուսինին հետ բանտարկուած է Մարաշի եւ Հալէպի մէջ թուրքերու կողմէ 1890–1895 եւ տեղւոյն մէջ կրած տառապանքներու եւ զրկանքներու պատճառաւ կորսնցուցած է իր աչքերուն լոյսը։ Տիկին Եւտոքսիա մեռած է 4 Նոյեմբեր 1931ին Գահիրէ, եւ իր մարմինը թաղուած է տեղւոյն Հայոց Ս. Մինաս գերեզմանատան մէջ։

(Տես «Յուսաբեր», 7 Նոյեմբեր 1931, թիւ 196, Գահիրէ)։

Սմբատ Բիւրատ 1885 Սեպտեմբերէն մեկնած է Կիւմիւլճինէ (Պուլկարիա) քաղաքը եւ տեղւոյն Ազգային վարժարանի տեսչութիւնը ստանձնած է մինչեւ 1886 եւ հրաժարած ու գացած է Սամսոն ու 1887–1890 անհատական դպրոց մը բացած է եւ Հնչակեան գործիչ դարձած է Մարզուան, Ամասիա, Սվազ, Թոքաթ, Կիւրին։ Սմբատ Բիւրատ իր գործունէութեան ընթացքին կնոջը հետ ձերբակալուած է եւ տարուած է Մարաշ, յետ դատավարութեան բանտարկուած է հինգ տարի Մարաշի եւ Հալէպի բանտերուն մէջ։

1895ի սուլթանական ներումին ազատ արձակուած եւ գացած են Կ. Պոլիս։

1895 Սեպտեմբերէն 1896 այցելու ուսուցիչ Կ. Պոլսոյ Գատը-Գիւղի Արամեան վարժարանի մէջ։

1896 Յունիսին հայկական ջարդերուն պատճառով, ապաստանած է Աղեքսանդրիա եւ տեղւոյն Պօղոսեան Ազգային Վարժարանի մէջ եղած ուսուցիչ։ 1897 Յունուարին փոխադրուած է Գահիրէ եւ հիմնած է իր անձնական դպրոցը՝ Կեդրոնական Կրթարան անունով, որ շարունակած է եգիպտահայ կրթական գործին իր ծառայութիւնը մինչեւ 1901 Յունիս։ 1891–1900 Սեպտեմբեր խմբագրապետի պաշտօնը վարած է Գահիրէ հրատարակուող «Նոր Օր» թերթի։ 1903 Սեպտեմբերին ուսուցիչ Հայերէնի Պօղոսեանի մէջ։

Սմբատ Բիւրատ 1904–1906 տարիներին պաշտօնը ստանձնած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանին։ Վերջինիս շրջաններուն, [illegible] պաշտօնը վարած է Աղեքսանդրիոյ միջազգային խառն դատարանի մէջ։ (Տես «Ազատ Բեմ», 1903, թիւ 24)։

Աղեքսանդրիոյ մէջ ձեռնարկած է հրատարակութիւնը «Փիւնիկ» եւ «[illegible]» պարբերաթերթերուն. այս վերջինը գործակցութեամբ Երուանդ Սրմաքէշխանլեանի (Երուխան)։

1907ին գացած է Կոստանցա եւ անցուցած տասը ամիսներ, ապա [illegible] իր [illegible] անբաւարարուած ու վերադարձած է Աղեքսանդրիա։ 1908 Սեպտեմբերին գացած է Կ. Պոլիս եւ Հոկտեմբերին ընտրուած է Ազգային Երեսփոխան Զէյթունի եւ Մարաշի հայոց կողմէ։ 1909ին Պոլսոյ մէջ հրատարակած է «[illegible]» թերթը, գործակցութեամբ Վահան Թօշիկեանի եւ 1910 Օգոստոս 20ին գացած է իր ծննդավայրը, Զէյթունի հայոց պատմութիւնը ուսումնասիրելու համար։

1913–1915 ուսուցիչ Հայերէնի եւ ազգային պատմութեան Կ. Պոլսոյ Եսայեան Վարժարանի մէջ, փոխանակող Կ. [illegible] տեղ, եւ նոյն շրջանին լրագրական, ազգային հասարակական գործունէութիւն։ Ան հմուտ էր Հայերէնի հին եւ նոր, Թուրքերէնի, Ֆրանսերէնի եւ պատմութեան։

1915 Ապրիլին ձերբակալուած է եւ 250 հայ մտաւորականներու հետ աքսորուած եւ 10 Յունիս 1915ին Այաշի ճամբէն տարուած եւ այլոց հետ սպաննուած է։

Սմբատ Բիւրատ Կ. Պոլսոյ մէջ իր անդրանիկ զաւակին Վաղինակ Ս. Բիւրատի հետ հիմնած է հրատարակչական «Ժամանակակից Մատենաշարը» որ յետագային իր կրտսեր զաւակը Հայկ Ս. Բիւրատ շարունակած է հրատարակել իր հօր գործերէն քանի մը հատորներ։ Սմբատ Բիւրատ հրատարակած է իր ողջութեան հետեւեալ գործերը.

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

1. Թուրքերէն (բանաստեղծական), 48 էջ, 1909, տպարան Զարեհ Ն. Պէրպէրեան, Կ. Պոլիս։
2. Զէյթունցի Վարդապետը կամ Գրիգորիս Ե. Վրդ. [illegible], [illegible], 40 էջ, 1910, Կ. Պոլիս, տպագր. Վաղինակ Ս. Բիւրատ։
3. Աւարայրի Արծիւը կամ Վարդանեանք, 96 էջ, ողբերգութիւն 5 արար, 4 պատկեր, 1909, Կ. Պոլիս, տպարան Զարեհ Ն. Պէրպէրեան։
4. [illegible] (վէպ), 5 հատոր, 786 էջ, Կ. Պոլիս 1910, տպագր. հրատ. Վաղինակ Ս. Բիւրատ։
5. [illegible] ([illegible]), 6 հատոր, 1600 էջ, պատմական վէպ 1910, Կ. Պոլիս, տպագրիչ-հրատարակիչ Վաղինակ Ս. Բիւրատ, Ժամանակակից Մատենաշար, թիւ 17։
6. Ողջակէզ (Սասուն), վէպ, 5 հատոր, 1306 էջ, Կ. Պոլիս 1910, տպագր. Վաղինակ Ս. Բիւրատ։
7. Ազատութեան համար կամ Զէյթունի վրէժը,

4 հատոր, 960 էջ, տպագր. Վաղինակ Ս. Բերբերյան, Պոլիս 1911:

8. Արիւնի ճամբուն վրայ, 390 էջ, տպագր. Վ. Ս. Բերբերյան, 1911, Կ. Պոլիս: (Եղեռնեան Աշոտ, Յեղափոխականի մը յուշերէն, քաղեց Սմբատ Բերբերյան):

9. Սասունցին խաչը – Ա. դիւանագիտութիւնը, պատմական վէպ, տպագր. Վ. Ս. Բերբերյան, 1911, Կ. Պոլիս:

10. Եըլտըզի Գումբարան, պատմական վէպ, 640 էջ, 1911, տպագր. Վ. Ս. Բերբերյան, Կ. Պոլիս, պատկերազարդ. 1935ին վերահրատարակված է իր կրտսեր որդին Հայկ Ս. Բերբերյան:

11. Հայկական ընդհանուր պատմութիւն, 1912, Կ. Պոլիս, տպագր. Վ. Ս. Բերբերյան:

12. Արգասաւորութիւն (վէպ), Էմիլ Զոլայի, թարգմանեցին Սմբատ Բերբերյան և Երուանդ Օտեան, 3 հատոր, 721 էջ, Կ. Պոլիս 1910, տպագր. Թ. Սագայեան:

13. Վերջին բերդը (պատմական վէպ), 190 էջ, 1914, Կ. Պոլիս, տպագր. Վաղինակ Ս. Բերբերյան:

14. Արեւելեան խնդիր եւ Հայկական Հարց, 1912, պատմական ուսումնասիրութիւն, 42 էջ, Կ. Պոլիս, 1912, տպագր. Վաղինակ Ս. Բերբերյան, հրատ. «Կիլիկիա» գրատուն, թիվ 3, Կ. Պոլիս:

15. Որդիասպան ծնողքը (ընտանեկան վէպ գաղթահայ կեանքէ), Տպ. Արամ Գասպարեան, 1932, Աղեքսանդրիա, հրատ. Հայկ Սմբատ Բերբերյան:

16. Կենսագրութիւն Տիգրան Երկաթի (Գիւլէճեան), 1935, Աղեքսանդրիա, տպագրիչ-հրատարակիչ Հայկ Ս. Բերբերյան:

Սմբատ Բերբերյան 1899–1900 «Փիւնիկի» մէջ մաս առ մաս հրատարակած է «Լեռնականներ մը յուշերը», գրած է Զէյթունի բարբառով «Մեղսաւորները», 1885ին սկսեալ աշխատակցած է Կ. Պոլսոյ «Երկրագունդին», «Մասիսին», Գահիրէի «Նոր Օրին» եւ Պոլսոյ այլ թերթերուն, Թէոդիկի 1914ի Տարեցոյցին: Իր գրական ծածկանուններն են. Հայկ-Լեւոն, Բերբերյան, Սմբատ Բերբերյանց, Արտակ, Թաթ, Մարտակ, Լեռնցի, Լեռնորդի, Եղբայր, Ս. Բ. եւ Ս. Բերբերյան: (Տես «Նոր Օր», 26 Մարտ. 1900, թիվ 33 եւ Ամենուն Տարեցոյց 1905):

Սմբատ Տէր Ղազարենց կը պատմէ. 1908 Յուլիս 11ի հրաշքը գիտ ալ քաղէց զինք հայրենիք, ինչպէս նաեւ ինքն ալ ուրիշ շատ մը փախստականները, որոնք արտասահմանի մէջ տառապեցան տարիներ ու տարիներ: Բանաստեղծութիւնը թալանի ու խորքերու կալուածներէն այդ բերդ ուժը ընկղմած էր նաեւ ժողովուրդին համար, ժամանը:

Սարսափի այդ սեւ տարիները խմբագրի խորխով ու ներհուն մէջէն անցան մեծամեծ ընտանիքները, գեղին, խանութ, կարմիր մահեր, եւ ուրիշ ամէն ինչ գոյներէ նախճիրում աղաղակները, երկար ատեն կախուած մնացին ու ժողովուրդը հարստահարութեան հիւանդներուն մէջ արգելեցին. հիմա որ մամուլը զինքը ձեռք կախարդելու մեկնող զգուշակը սկսի ազատ շունչ առնել ցնծալով էր թէ անկարելի կամքի արտայայտութիւններ այս անանէին հեղինակ, ներանդը լուսաւորելու, խանդավառելու եւ ազնուացնելու:

Սմբատ Բերբերյանի Գահիրէի մէջ կը սկզբնական ներդաշնական կրթարանի մասին հետեւեալ վկայութիւնը կ'արտատպենք հայ մամուլէն.

«Գահիրէի մէջ այսօր ներկայացուած համազգային երկսեռ վարժարան մ'ալ, հիմնադիր տնօրէնն է գաղթականներէն Սմբատ Բերբերյան, խանդոտ եւ անձնուէր երիտասարդ մը՝ որուն կ'ուզեմ իմ սրտագին շնորհաւորութիւնները յայտնել, անկեղծ սրտով ոգեւոր մը ըլլալու դիտումով: Զորս յիշաներ կ'ուսուցանէ այս հաստատութեան մէջ, շափազանցելով չէ թերեւս յարգելի պարոնին գաղեւաները աշակերտներու մասին. կարելի է ըսել թէ հակառակ նիւթական անյուսալի անձկութեան եւ կարճ ժամանակամիջոցի մը, հոս անոնց հայրենութիւն եւ յառաջդիմութեան նշաններ կը տեսնուին քան այլ մեծ վարժարանը, որուն կարգութիւնը աղանդեր են»: (Տես Մ. Օ. (Մեղրիկ Օտապաշեան), «Արաւօտ» թերթ, 2 Մարտ. 1898, Վառնա):

Մեր վերջին գաղթնիներ եւ բարեկամ ողջացեալ Սմբատ Բերբերյան, որ ի բնէ յանդուգն եւ ձեռներէց ոգիով օժտուած անթողլուածքի պարմաններու մէջ յաջողեցաւ հիմնել անհատական վարժարան մը, աշխարհները, ընկերակցութեամբ Յովհաննէս Պոլէհի շրջանաւարտներէն՝ Գառնիկ Մերուժեանի եւ ապա ատանմինկարելով այդ կրթական հաստատութիւնը բաւական թիւով երկսեռ աշակերտներ կը յաճախէին Բերբերյանի վարժարանը, ուր կը ստանային գրական ու գիտական ծանօթութեանց եւ մայրենի հին ու նոր լեզուներու. Հետ հայեցի կրթութեան եւ քանի մը օտար լեզուներ, Սմբատ Բերբերյան արդէն մինակը կը վարժարանին գառնրով եւ հոգիով ծանրաբեռնուած էր վարժանեցու ձեռնարկները. «Փիւնիկի» անուան յարաբերութեամբ

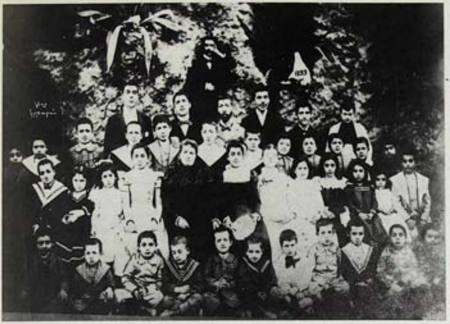

Գահիրէի Կեդրոնական կրթարանի աշակերտական խմբանկարը 1899 ին. մէջտեղը–Տնօրէն՝ Սմբատ Բիւրատ։

Ա. կարգ. Նշան Եկմեան, Ռուբէն Էքմէքճեան, Սմբատ Բիւրատ, Մարտիրոս Մաղաքեան։ Բ. կարգ. Յովսէփ Կարապետեան. Պօղոս Կարապետեան։ Գ. կարգ. Սաթենիկ Եաղուպեան, Լուկրեա Եկմեան, Զապէլ Եաղուպեան, Տիկին Եղսաբէթ Ս. Բիւրատ, Վերժինիա Եկմեան, Աստղիկ Եկմեան, Վերժին Կէօզիւպէօյիւքեան, Լեւոն Պըժգըլեան, Դանիէլ Մելիքեան, Յակոբ Արթինեան, Տիրան Պէզիքեան, Գէորգ Պըժգըլեան, Դանիէլ Սիրունեան եւ Սմբատ Բիւրատ։

մը։ («Փիւնիկ»ի հիմնադիրներէն էր Արաբկիրցի Վահէ Վարդանի Ճամբեան, ծնած 1881ին, մեռած 1914ին Միաց. Նահանգներ)։

(Տես «Արեւ» օրաթերթը, 1925, թիւ 1945, Գահիրէ)։

Սարբեւ կու տամ քաղաքագէտ մը Սմբատ Բիւրատի աշխատակցութեամբ էր հրատարակած հեղինակութիւններուն ամբողջութեամբ, էր հրատարակած «Լ՚ներեկոջներուս» համար էր տպագրած գործերէն մէկուն յառաջաբանին մէջ։

«Փառաւորելով ուրեմն իմ կոչմնս փոքրիկ բաժին մը բերել մեր ազգային գրականութեան արձան ազգատ սեղանին, եւ քաջալերուած՝ բարեկամներէս, որոնց մեծագոյն մասը կը կազմեն Եգիպտոսի բնիկ ընթերցողները, մաղթեմ, յաջորդաբար, եւ փոքրիկ պրակներով, հրատարակութեան տալ բանաստեղծական եւ արձակ երկերուս շարքը»։

Հոս, սակայն անհուն ցաւով մը կը ստիպուիմ յիշել թէ՝ Մարդոյս բանաստեղծական կատավարութիւնը 1890ին գրաւուած էր բոլոր ձեռագիրներս, որոնց մէջ կը գտնուէին քերթուածներէս ստուար հատոր մը (1880–1890)։ Այդ քերթուածները՝ 18է 26 տարեկանս արտադրութիւններս, առհասարակ ներշնչուած էին բնաշխարհիս հայկայ լեռներուն վրայ ու կոյս անտառներուն մէջ, յանախուած պատկերներս-տեսարան, ասո՛ր, առանց յաւակնա՛ն կորսուած են...։

Ներկայ քերթուածներս, մէջն 1890–1895, բանտերու եւ 1895–1908 Արտասահմանի, պանդխտութեանս մէջ գրուած են։

Եթէ հայ ժողովուրդը, այս փոքրիկ պրակներէն կարդալով զանի մը վայրկեան իմ զգացումներս ու իմ խոհումներս ապրի, ես հասած կ՚ըլլամ նպատակիս։

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

ԱՍԻՈՒԹԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ԵՒ ԴՊՐՈՑԸ

1897–1900 տարիներու ընթացքին, Վերին Եգիպտոսի Ասիութ քաղաքի հայոց թիւը բազմապատկուած է եւ 20 ընտանիք հայեր հաստատուած են, շատերը իբր պաշտօնեայ եւ գործաւոր աշխատած են Մաթթէոսեան եւ Սարգիսեան ծխախոտի գործարանաց մէջ։

Թելադրութեամբ եւ հովանաւորութեամբ Ասիութի գործարանատէր Սիմոն Սարգիսեանի եւ տեղւոյն կրթասէր ազգայիններու անձնական միջոցներով, 2 Յունիս 1902ին հաստատուած են դըպրոց մը «Ընկերական» մանկապարտէզ եւ աղջըկան նախակրթարան, պատասխանատուութեամբ ուսուցչուհի Օր. Վիկթորիա Զոհրապեանի։ Ահա քանի մը վկայութիւններ Ասիութի գաղութին եւ իր դպրոցին մասին հայ մամուլէն.

«Ի նկատի առնելով ծնողաց մտատանջութիւնը եւ զաւակաց այժմեական ապագայի կացութիւնը, փափաք ունեցան տեղւոյս հայ գաղթականութիւնը նախակրթարան մը ունենալ, ուր կրթուին գոնէ իրենց մանկունք եւ ուսանին հայերէն ընթերցումը ու գիրը։ Այս մասին յիշատակութեան արժանի են մեծապատիւ Սիմոն Սարգիսեանի ջանքերը, որ հաճեցաւ ձեռնարկին գլուխը անցնիլ [illegible] նիւթական օգնութեան հետ, իրեն բարոյական օժանդակութիւնը, դպրոցաց պատասխանատուութիւնը իւրացնելով հաւաքելով, կըրթարանիս վարժուհիին մը նիւթական ապահովութեան համար պէտք եղած գումարը ձեռք բերաւ»։ (Տես «Արշալոյս» լրագիր, թիւ 284, 26 Յունիս / 9 Յուլիս 1902, Գահիրէ)։

«Ասիութի ազգայինները գեղեցիկ խորհուրդ մը յղացած են, որ մեծ ուրախութեամբ եւ գոհունակութեամբ կ'արձանագրենք այս էջերուն մէջ։ Եթէ մեր տուած տեղեկութիւնները ստոյգ են եւ ինչո՞ւ չէ, երբ համաձայնութիւն կայ, Ասիութի հայ ազգայինք, Իբրահիմիէի (Զագազիկ) կրթասէր ազգայնոց նման նախակրթարան մը պիտի ունենան, ուր պիտի դաստիարակուին 16–20ի չափ երկու սեռէ հայ ուսանողներ»։ (Տես «Արշալոյս», 1902, թիւ 268, Գահիրէ)։

«Վերին Եգիպտոսի մէջ ամէնէն շատ թուով բնակութիւն հաստատող հայեր կը գտնուին յԱսիութ, որ կարելի է կեդրոն համարել մերձակայ վայրերու բնակչաց, եւ ուր 12 տուն հայեր հաստատուած են վերջերս շնորհիւ Մաթթէոսեան եւ Սարգիսեան վաճառատան ծխախոտի ընդարձակ գործատան ներկայացուցիչ Տիար Սիմոն Սարգիսեան Աֆէնդիի»։ «Տես Եգիպտահայք (տեղեկագրական)», «Մուրճ» հանդէս, 1904, թիւ 8-9)։

«Ինչպէս որ եգիպտաբնակ հայերու ծանօթ թէ Եգիպտոսի հարաւային քաղաքներէն Նեղոսի վըրայ թէ՛ ընդարձակութեամբ եւ թէ բնակչաց բազմութեամբ նշանաւոր քաղաք մըն է Ասիութ, ուր հայ գաղթականութիւնը կազմուած է քանի մը ազնիւ հայ տուներէ, որոց մէջ կը գտնուին իբր քսան եւ հինգ մանկունք, երախայութեան շրջանակին մէջ դպրոց երթալու չափահաս։

Անցեալ տարի (1899–1900) կը յաճախէին անոնք քրիստոնեայ Ամերիկեաններու վարժարանը, զրկուած հայերէն լեզուէն, ստանալով միայն օտար ազդեցութիւններ եւ յոռի վարժութիւններ, մնալով անուս եւ յամառ, կ'ըլլային վիշտը իրենց ծնողաց, որոնք շատ անգամ տեսած եմ լալով եւ ողբալով կը յիշէին հայրենի [illegible] ու հայրենի սովորութիւնները եւ իրենց արդի [illegible] գաղթականութեան վրայ նայելով եւ անէծք կը կարդան, զարմանալի է տեսնել հայեր, իրենց զաւակներուն հետ արաբերէն խօսակցելը. ասոր պատճառը այն եղած է որ իրենք չկրնալով ուսուցանել հայերէն լեզուն, ծնողք ստիպուած են զաւակացը գործածած լեզուն սորվիլ։

Ի նկատի առնելով ծնողաց մտատանջութիւնը եւ զաւակաց այժմեական ապագայի կացութիւնը, փափագ ունեցաւ Ասիութի հայ գաղթականութիւնը նախակրթարան մը ունենալ, ուր կրթութեան զանձ իրենց մանկունք եւս ուսանին հայերէն ընթերցում ու գիրը։

Այս ժամին յիշատակութեան արժանի են մեծապատիւ Տէր Միհրան Սարգիսեանի ջանքերը, որ հաճեցաւ ձեռնարկին գլուխն անցնիլ, փութացնելով նիւթական օգնութեան հետ իրեն բարոյական օժանդակութիւնները, գաղութիս պարտաճանաչութիւնը եւ իրագործելու հայ կրթութեան անմիջական օգնութեան հասնելով, կրթարանի եւ վարժուհիին նիւթական պէտքերուն համար պէտք եղած գումարը ձեռք բերաւ։ Կրթարանը բացուած է անցեալ Յունիս ամսուն (2 Յունիս 1902) աշակերտները արդէն եկան ընդունիլ վարժուհին, Օր. Զօհրապեան, որ կոչուած է իբր հայ մանուկները բարոյապէս սնուցանելու եւ զարգացնելու նպատակաւ։ Մաղթենք յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն։ Տեղւոյս հայ գաղթականութեան այս նպատակը որքան վեհ եւ գովելի է, նոյնքան ալ պէտքերը բազմակողմանի են։ Այժմ նախակրթարանը պզտիկ եւ նեղ սենեակ մըն է եւ 3-4 պահարաններուն փոխարէն վրայ, հոն զետեղուած են հայ փոքրիկները՝ դասաւանդելու եւ ոչ ընկերոջ, գրասեղաններու համար մեծ սենեակ մը։ (Տես Նամակ Ասիութէն, «Արշալոյս» լրագիր, 7 Օգոստոս 1902, թիւ 296, Գահիրէ)։

Ասիութի հայ գաղութը 1917ին իր մէջ հաշուած է 60 տուն հայ, եւ 5 Յունիս 1917ին կազմած է Հայ Երիտասարդաց Միութիւն մը։

ԳԱՀԻՐԷԻ «ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

15 Սեպտեմբեր 1904ին հիմնած է Յակոբ Աստուրեանը, նախկին տնօրէն Պօղոսեան Ազգային Վարժարանի Աղեքսանդրիոյ։

Ահա ծրագիր-կանոնագիրը այս վարժարանին, որ պրակով մը հրատարակուած է Գահիրէի «Ժողովրդական» տպարանէն, Ե. Թորոսեանի.

«Մեր նպատակն էր միայն երկրորդական ուսման վարժարան մը բանալ, համոզուելով թէ այդ էր որ արդար եգիպտահայերու բաղձանքին կը պակսէր. բայց նկատելով թէ մեր ազգային նախնական վարժարանները տակաւին խղճալի դրութեան մէջ կը գտնուին, լաւագոյն համարեցինք նախնական վարժարան մ'ալ ունենալ, այսպէսով մեր ապագայ գործունէութիւնը զօրաւոր հիմերու վրայ դրած կ'ըլլանք։

«Օրիորդ աշակերտուհիներու կրթութեան եւ ուսման խնամքը պիտի յանձնուի Տիկին Աստուրեանի եւ Օր. Սարգիսեանի»։

Յակոբ Աստուրեան
Տնօրէն Համազգային Վարժարանի

(Տես էջ 8-9, Ծրագիր-կանոնագիր Համազգային նախնական եւ երկրորդական երկսեռ վարժարանի, 1904-1905 դպրոցական տարի, 21 էջ, Ժողովրդական Տպարան, Գահիրէ)։

Չենք հանդիպած վերոյիշեալ վարժարանի գործունէութեան մասին եգիպտահայ եւ հայ մամուլի մէջ որեւէ յիշատակութեան։

ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԳԱՀԻՐԷ

Մանիսալեան ազգային երկրորդական վարժարանը հիմնուած է 2 Օգոստոս 1906ին, Գահիրէի Շարա Աբբաս պողոտայի (այժմ Ռամսէս Փողոց) վրայ, թիւ 104 վարձու շէնքի մը մէջ էր, ձեռնարկութեամբ Յակոբ Հանեանի։ Հիմնադիր-տնօրէնուհիներն են՝ Օրդ. Սոֆի եւ Զարուհի Մանիսալեան քոյրերը։

Վարժարանի նպատակն ու ուղղութիւնը

Մանիսալեան Վարժարանի նպատակն եղած է՝ պատրաստել այնպիսի աղջիկ, բարեկիրթ, ուսեալ, ուղիղ, հաստատուն եւ ազնուագոյն նկարագրով հայ օրիորդներ, որք գիտնային ինչ մեծ կոչում եւ անձնական դերին, Ազգիս վերածնութեան նուիրական գործին, կարենան միշտ բարձր բռնել իրենց հաւատքին, ընտանեաց, հայրենիքին եւ ազգին պատուոյ դրօշը, թէ՛ ընկերութեանց եւ թէ մանկանց դաստիարակութեանց պարագային։

Մանիսալեան Վարժարանը կը ձգտի լիովին ընծայել իր սաներուն բոլոր հիմնական միջոցները։

Ուսման ծրագիրը կարգադրուած է վարժարանիս առաջադրած նպատակին համեմատ, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի նմանօրինակ հաստատութեանց ընդհանուր հետեւողութեամբ, պատշաճեցուած մեր ազգային ոգիին եւ արդիական պահանջներուն։ Բարձրագոյն կարգերու մէջ Ֆրանսերէն լեզուով կ'աւանդուին գիտութիւնները, իսկ նախակրթարանի մէջ մի քանի ճիւղերը միայն։

Նախակրթարան աւարտող աշակերտները կը ստանան վկայականը՝ Certificat d'Etudes primaires, իսկ վարժարանի ամբողջ շրջանը աւարտող աշակերտուհիները կը ստանան երկրորդական ուսման վկայական՝ Diplome, որ համարժէք է ֆրանսական վարժարաններու Brevet Supérieurին։

Վարժարանի կողմէ տրուած վկայականները ընդունուած են Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդարանին կողմէ եւ Գահիրէի Ֆրանսական հիւպատոսարանին կողմէ։ Ֆրանսական Հանրապետութեան Կրթական Նախարարութիւնը վարժարանին յատկացուցած է տարեկան նպաստ մը, իբր մրցանակ ֆրանսերէն լեզուի։

Մանիսալեան ազգային վարժարանի ուսմունք բաժնուած են չորս դասընթացքի.

Նախապատրաստական բաժին՝ երկու տարի
Տարրական դասընթացք՝ երկու տարի
Միջին դասընթացք՝ երկու տարի
Բարձրագոյն դասընթացք՝ երկու տարի

Հայերէն, գաղղիերէն լեզուներու ուսումն հայոց համար։ Անգլիերէն ու գաղղիերէն ուսումն՝ օտար աշակերտաց համար։ Արաբերէն լեզուն՝ կամայական։ Թուաբանութիւն, աշխարհագրութիւն եւ ազգային պատմութիւն, ընդհանուր պատմութիւն, առողջապահութիւն մայրենի լեզուով, ձեռագործ, տնտեսագիտութիւն (Թրիկոթաժ), կարուձեւ, գծագր., երաժշտութիւն, մարմնամարզ, կրօնք, բարոյագիտութիւն։

Մանկապարտէզի ուսման ծրագիրը

5–8 տարեկան մանուկներու բարոյական վէպիկ, ձեռական աշխատութիւններ, մայրենի լեզու, ֆրանսերէն լեզու, երգ հայերէն եւ ֆրանսերէն, մարմնամարզ, երգախաղութիւն, գծագրութիւն, հաշիւ։

Մանիսալեան դպրոցի առաջին տարեշրջանին կազմուած է մանկապարտէզ եւ բարձրագոյն նախակրթարանի 1–5 կարգերը։ 1912ին աւելցուած է 6րդ դասարանը։ 1913–1914 տարեշրջանին բարձրագոյն նախակրթարանի ուսման ծրագրին վրայ աւարտուած են երկրորդական վարժարանի երկու տարիները եւ կազմուած 8րդ դասարանը եւ դպրոցը կոչուած է Մանիսալեան Աղջկանց Միջազգային Գոլէճ։ Մանկապարտէզ, նախակրթարան, նախապատրաստական կարգեր, տարրական, միջին, բարձրագոյն եւ լրացուցիչ դասարաններով ունի ամբողջական ուսուցմամբ։ Հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները աւանդուած են հաւասար տարածման վրայ։

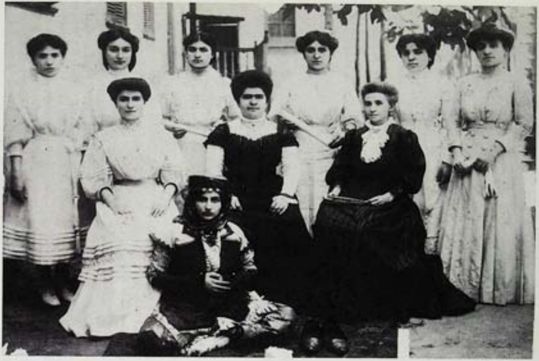

Մամիկոնեան Գոլէճի 1905–1906ի շրջանաւարտուհիները։

Շրջանաւարտներէն կը յիշուին՝ Վիրժին Դարանեան, Սաթենիկ Բրուտեան։ Նստած՝ Օր. Ձիպա-Նուարդ Եալօղլեան, (Տիկ. Տիւլկէրեան), Տնօրէնուհին՝ Ուալանիէ Զարուհի եւ Սոֆի Մամիկոնեան։

1915-1916ի շրջանաւարտուհիները ([illegible])։

1914ին Գահիրէի Ֆրանսական գեսպանը՝ Պր. Պօնչան իրազեկ եղած է թէ վարժարանի մէջ ֆրանսերէն լեզուի ուսուցման կարեւորութիւն տրուած է, անձամբ այցելած եւ հաստատած է եւ իր տեղեկագրին վրայ, Ֆրանսական կառավարութիւնը վարժարանի մատուցած ծառայութեան փոխարէն ֆրանսերէն լեզուի, դրամական եւ տարեկան նիւթական նպաստ մը տրամադրած է։

1927 Մայիս 10 թուակիր նամակով մը Գահիրէի Ֆրանսական գեսպան Դուքօ տը Տամալ տեղեկացուցած է վարժարանի տնօրէնուհիին թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը յանձնարարած է իրեն որպէսզի վարժարանի յաջողակ աշակերտուհիին մրցանակ մը տրամադրուի Ֆրանսական Կրթական Նախարարութեան կողմէ։

1907–1908 ուսումնական տարեշրջանին, վարժարանը փոխադրուած է Ֆաճալա թաղի (Գահիրէ) Շարա Հաղգիք Շալապի փողոցը, Սավրին Պէյի տունը։

1927ին վարժարանը փոխադրուած է Տահէր թաղի Շարա Զէքի Պէյ փողոցը, երկյարկանի շէնքի մը մէջ։

Մանուկեան Համազգային Աղջկանց Վարժարանի 1912–1913 ուսումնական տարեշրջանին, Կըրթարանին մէջ աւանդուած է արտաքին լեզուն ըլլալով նաեւ գաղղիերէնի ուսուցումը, ժամանակին գաղղիերէնի ուսուցչուհիի մը կողմէ։

1913 Օգոստոս 15ին Մանուկեանի աշակերտուհիները կազմած են Մանուկեան Վարժարանի Նախկին Սանուց «Թատերասիրաց» Միութիւնը, նպատակ ունենալով օգնել վարժարանին եւ ձգտիլ [illegible]։ 1929 Մայիս 5ին Միութիւնը վերակազմուած է հովանաւորութեամբ վարժարանի տնօրէնութեան, եւ վարչական դիւանը ընտրուած է հետեւեալներէն. Պատուակալ նախագահուհի՝ Վ. Կիւմիւշեան, Ատենապետուհի՝ Անժէլ Պ. Աղբաշեան, Ատենադպրուհի՝ Գոհարիկ Խաչատուրեան։

1911 Յունիս 26ին ուսումնական ամավերջի հանդէսի ընթացքին, աշակերտուհիները Գահիրէի Բրէնթանիա Թատրոնին մէջ ներկայացուցած են «Մայրենիքը» տրամախօսութիւնը, գերակատարութեամբ օրիորդներ Իսկուհի Ա. Հովէթեանի եւ Զապէլ Մ. Բրուսալեանի, ներկայացուցած է նաեւ Մ. Աճէմեանի «Հովաթափանները» գործը, մասնակցութեամբ օրիորդներ Վ. Գարաշանեանի, Կ. Ալպէրճեանի, Հ. Կիւմիւշեանի, Կ. Եկաւեանի, Նշանեանի, Զօհրապեանի։ Հանդէսին 2րդ մասին ընթերցուած է Պետրոս Դուրեանի «Սեւ Հողերը», մասնակցութեամբ օրիորդներ Ա. Պէյլէրեանի, Ն. Ալպէրճեանի, Կ. Եկաւեանի, Մ. Միհրանեանի եւ Վ. Գարաշանեանի։

1920 Յունիս 27ին, Գահիրէի Բրէնթանիա Թատրոնին մէջ ամավերջի հանդէսին աշակերտուհիները «Խորհուրդ Հայ Նախարարուհեացը» եւ «Արցէլութիւն ազգային անկախութեան» արձանը, հեղինակութեամբ վարժարանի տնօրէնուհի Օր. Սոֆի Մանուկեանի, մասնակցութեամբ օրիորդներ Լ. Բրուսալեանի, Է. Եագուպեանի, Զագուրեանի, Մ. Զամուրեանի, Թ. Լաչինեանի, Ե. Գանձունեանի, Իսկուհի Հովէթեանի, Վ. Միսաքեանի։

1922 Յունիս 28ին վարժարանի հանդէսին աշակերտուհիները ներկայացուցած են «Մայր Հայաստանը» եւ այլ հայ դիւցազներուն տրամախօսութիւնը։ (Տես «Յուսաբեր», 4 Յուլիս 1922, Գահիրէ)։

1924 Յուլիս 3ին, Էզպէքիէի թատրոնին մէջ աշակերտուհիները բեմադրած են Թովմաս Թէրզեանի «Թոմիսի Գեղեցիկը»։

1916–1917ի շրջանաւարտուհիները (աւագ ցանկը)։
Տնօրէնուհիք Սօֆի եւ Զարուհի Մանիսալեան։

1930 Մայիս 12ին, նախագահութեամբ Թորգոմ Արք. Գուշակեանի, Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց, ընտրուած է Յոբելինական Յանձնաժողով մը, կազմակերպելու համար Մանիսալեան Վարժարանի հիմնարկութեան 1905–1930 25ամեայ Յոբելինական տօնակատարութիւնները, նախաձեռնութեամբ վարժարանի Նախկին Սանուհեաց Միութեան եւ մասնակցութեամբ Գահիրէի Ազգ. Իշխանութեան. Յոբելինական Յանձնաժողովը նպատակ ունեցած է հետեւեալ կարգադրութիւնները.

Ա) Տօնել վարժարանի Արծաթեայ Յոբելեանը 1930 Դեկտեմբեր 14ին։ Բ) Հրատարակել հատոր մը «Յոբելինական Յուշարձան» անունով, որ բովանդակէ կրթարանին համառօտ պատմութիւնը։ Գ) Հաստատութեան բարեկամներու եւ համակիրներու կողմէ ղրկուած նուէրներով գոյացնել գումար մը եւ յատկացնել վարժարանի կրթական եւ այլ կարիքներուն։

Յոբելինական Յանձնաժողովին կազմը

Նախագահ՝ Թորգոմ Արք. Գուշակեան, Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց

Տիկնայք
Արտեմիս Գ. Թոփալեան՝ Ա. Ատենապետուհի
Վերժին Տրենց-Մարգարեան՝ Բ. Ատենապետուհի
Հ. Կ. Սէֆէրեան՝ Ատենադպրուհի
Ալիս Է. Բարսեղեան՝ խորհրդական
Մաքրուհի Ա. Նէտուրեան՝ խորհրդական
Հոմէնէ Մ. Ճայլարեան՝ խորհրդական
Լոլա Լ. Կոկանեան՝ խորհրդական
Ա. Հիւմփիւզ՝ խորհրդական

Տիարք
Ժոզէֆ Մաթոսեան՝ Ա. Ատենապետ
Յարութիւն Ամիրայեան՝ Բ. Ատենապետ
Արտաշէս Նէտուրեան՝ Ա. Ատենադպիր

1918–1919ի շրջանաւարտուհիները։
Նկարուած Տնօրէնուհիներ Սոֆի եւ Զարուհի Մանիսալեան։

Խորէն Ե. Քարայեան՝ Բ. Ատենադպիր
Փօլոս Գ. Կարապետեան՝ Գանձապահ
Խորհրդականներ՝ Տիգրան Համբիկեան, Արտաշէս Կիւմիւշեան, Մարտիրոս Շահլամեան, Կարապետ Ալֆերեան, Լեւոն Կոճաճեան, Բժիշկ Համօ Օհանջանեան

Գործադիր մարմնի կազմը

Վարդան Վրդ. Յովհէրեան՝ Ա. Ատենապետ
Վերպ. Հայկազուն Եղիազարեան՝ Բ. Ատենապետ
Միքայէլ Նաթանեան՝ Ա. Ատենադպիր
Տիգրան Չէլթուկեան՝ Բ. Ատենապետ
Նազիկ Գուրեան՝ Խորհրդական
Վահան Զարգարեան՝ Խորհրդական
Օննիկ Մանուկեան՝ Խորհրդական
Միհրան Մանուշեան՝ Խորհրդական

Յոբելինական Գործադիր Մարմինը, իր հրատարակած գրքին մէջ, հետեւեալ տողերը նուիրած է Մանիսալեան Կրթարանի քառորդ դարու գործունէութեան մասին.

«1906ին, Մանիսալեան Վարժարանի հիմնարկութեամբ կը բացուէր նոր զարգացումի մը Տաճկահայոց մէջ ասիական եւ միջնադարեան եւրոպական դաստիարակութեան։ Հոն հայ մանկանց ուսուց ոչ միայն հայ լեզուն, աւանդութիւնները եւ զանազան գիտութիւնները, այլեւ հայերէնի համազօր Ֆրանսերէն, առանց զանց առնելու անգլիերէնը, ու ասով մեծ մասամբ փրկուեցան օտար վարժարաններու մէջ այլասերուելու վտանգէն։ Ֆրանսական կառավարութիւնը, Գահիրէի իր հիւպատոսներու միջոցաւ, քանիցս քննել ու հաստատելէ վերջ աշակերտաց Ֆրանսերէն լեզուի եւ ուսմանց մէջ ցոյց տուած յառաջդիմութիւնը, Մանիսալեան վարժարանը դասուած է Եգիպտոսի ֆրանսական վարժարաններու շարքին մէջ, յատուկ պաշտօնագրով։

«Մանիսալեան քոյրերը իրենց կրթական 25ամեայ անխոնջ գործունէութեամբ եւ իրենց անկաշառ հաստատութեան շնորհիւ մատուցած բազմազան ծառայութիւններով, ոչ միայն պատիւ բերած են Հայ իգական սեռին, ձեռներէցութեան ոգին եւ իրենց պատուական հաստատութեան, այլեւ օրինակ եղած են ու պիտի ըլլան ուրիշներուն»։

«Մանիսալեան վարժարանը քառորդ դարու ընթացքին Ազգին պարգեւած է պարկեշտ, լուրջ, զարգացած եւ իրենց կոչումին գիտակից հարիւրի մօտ շրջանաւարտ ուսանողուհիներ եւ հազարէ աւելի կիսաւարտներ, որոնցմէ շատեր պատուական ընտանիքներ կազմած են, ոմանք կրթական ասպարէզին նուիրուած՝ ուսուցչութեան պաշտօն ունին իրենց մայր վարժարանին, ինչպէս եւ կառավարական եւ այլ կրթական յարկերու մէջ, ուրիշներ եւս գրամատուներու եւ առեւտրական հաստատութեանց մէջ»։

Մանիսալեան Աղջկանց Վարժարանի ընթացաւարտից ուսանուհիներու Միութեան ձեռնարկութեամբ, 25ամեայ Յոբելինական հանդէսը տեղի ունեցած է 15 Մարտ 1931 Գահիրէի Եզպեքիէի Պարտէզի Թատրոնին մէջ, ներկայութեամբ Հայ համայնքներու պետերուն, Ազգային Իշխանութեան անդամներուն եւ ներկայութեամբ ֆրանսական գեսպան Պր. Կայայի եւ քարտուղարը, թերթերու թղթակիցները, բանախօսած են՝ Վերպ. Հայկազուն Յակոբեան, Մէթր Հրանդ Ասատուրեան, Հայ Կաթողիկէ Հայոց Առաջնորդ Յովհաննէս Եպս. Գուզեան։ Այս հանդիսութեանց առթիւ տրուած է Օրհնութեան Կոնդակ Սահակ Խապայեան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսէն եւ Աթոռակից Բաբգէն Կաթողիկոս Կիւլէսէրեանէ, Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Մեսրոպ Արք. Նարոյեանէ, Երուսա-

1919–1920ի շրջանաւարտուհիները։
Տնօրէնուհիք Սոֆի եւ Զարուհի Մանիսալեան։

1921–1922ի շրջանաւարտուհիները (տես ցանկը)։
Կեդրոնը Տնօրէնուհիք Սօֆի եւ Զարուհի Մամիկոնեան։

ղէմի Հայոց Պատրիարք Մեսրոպ Արք. Նշանեանէ, ուսուցիչներ՝ Գրիգոր Մխալեանէ, Սերովբէ Պէտրոսեանէ, Վահան Մալէզեանէ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչութեան անունով՝ Փարիզէն, Մկրտիչ Եպս. Աղաւնունիէ՝ Երուսաղէմէն, Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի անօրէնութենէն։

Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակեան հանդէսի ատենին հետեւեալը ըսած է.

«Այսօրուան մեր հաւաքոյթը ոչ է հանդէս մըն է, այլ տօն մը, նուիրական տօնը երախտագիտական գաղութի կրթական գործին, որուն մէկ փոքր բայց շատ գեղեցիկ ճիւղն է Մամիկոնեան Վարժարանը, որ հիմէն ի վեր իմ ուշադրութեան եւ հոգածութեան առարկայ եղած է, հետեւած եմ անոր ներքին կեանքին ամբողջ 17 տարի եւ հրճուանքով տեսած անոր գեղեցիկ յառաջդիմութիւնը, որ արդիւնք է Մամիկոնեան քոյրերու կարող աշխատանքին ու սրտագին նուիրման, ինչ որ ամէնէն աւելի պէտք է գնահատել, այն աշխատու բարեկրթութիւնն է, որով Մամիկոնեան վարժարանը կրցած է տալ իր սանուհիները, որոնք եղած են ընտանիքի պատուական մայրեր, ազգային զգացումով տոգորուած, յարգելի քոյրերը արժանի են ջերմագին շնորհաւորութեան իրենց կատարած գեղեցիկ գործին համար, զոր կրցած են կանգուն պահել ամբողջ քառորդ դար մը։

Այս առթիւ Ֆրանսայի Կրթական Նախարարութիւնը Գահիրէի իր դեսպանին միջոցաւ, մէկ մէկ «Փալմ Ակադեմիք» Officier d'Académie տիտղոսը շնորհած է Մամիկոնեան քոյրերու՝ ֆրանսերէն լեզուի տարածման եւ մատուցած ծառայութեան համար, 1 Յունիս 1931 թուականի վկայագիրով մը։ (Տես «Արեւ» օրաթերթը, 18 Մայիս 1931, թիւ 3691, Գահիրէ։ Տես նաեւ Յոբելինական Յուշարձան Մամիկոնեան Վարժարանի, 1931, Վենետիկ)։

Վարժարանի մէջ պաշտօնավարած ուսուցիչ-ուսուցչուհիներու ցանկը․

F. Valcellé, T. Yassien, J. Munier, M. Tit. J. Cantoni M.lle Marie Benjamine, M.me S. Rovard, M.me Lasen, M.me J. Orlandichi, M.me Marie Boulos.

Օր․ Թր Մանուկեան (Տիկ․ Տէր Միքայէլեան), Օր․ Գոհար Ջաղացպանեան (Տիկ․ Պալճեան), Օր․ Ե․ Չաւուշեան (Տիկ․ Զօհրապեան), Օր․ Հայկանուշ Պարոնեան (Տիկ․ Մ․ Չոլաքեան), Օր․ Վերժին Տէօվլէթեան, Օր․ Գոհարիկ Եաղուբեան։

1934–1935 տարեշրջանին նախկին ուսուցիչ Լեւոն Թաշճեան ստանձնած էր անօրէնութիւնը Մանիսայեան վարժարանին։

Նախակրթարանի եւ Բարձրագոյն Նախակրթարանին շրջանաւարտներու ցանկը, վկայագիր եւ վկայական ստացողներու․

1908–1909․ Սաթենիկ Մ․ Բրուտեան (ապա Տիկին Հազարեան)։

1910–1911․ Օր․ Վ․ Գարագաշեան։

1919–1920․ Օրիորդներ՝ Ե․ Չաւուշեան, Լ․ Բրուտեան, Իսկուհի Համբէքեան, Է․ Տատուրեան, Վ․ Սիւաճեան։

1921–1922․ Վկայագիր ստացած են․ Օրիորդներ՝ Մ․ Պէշլիկեան, Վերգինէ Կիւրքինեան, Մ․ Կիւրքինեան, Հ․ Սէտէֆճեան, Վիքթորիա Նաղաշեան, Խանձէի Ճանապաղեան, Նուարդ Տէօվլէթեան, Փ․ Սարաֆեան։

1921–1922․ Վկայական ստացած են․ Օրդ․ Ա․ Մանուկեան, Ծաղ Լալեան, Զուարթ Բրուտեան, Մարի Չամուրեան, Երանուհի Գօնճուեան, Հայկանուշ Պարոնեան, Զ․ Վարդանեան։

1923–1924․ Նախակրթարանին վկայագիր ստացած են․ Օրիորդներ՝ Մ․ Դանիէլեան, Մ․ Ճարտարեան, Ա․ Մարտիրոսեան, Մ․ Ծինեանեան, Մաթիլտա Ալեքսանեան, Արշալոյս Մովսէսեան, Վ․ Գաբրիէլեան։

1923–1924․ Վկայական եւ Պատուոյ պսակաւոր․

1923–1924ի Մանիսայեան դպրոցի շրջանաւարտուհիները։
Կեդրոն Սոֆի եւ Զարուհի Մանիսայեան։

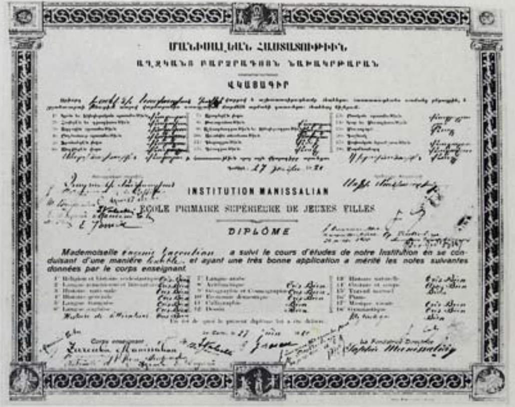

ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՂՋԿԱՆՑ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ

ՎԿԱՅԱԳԻՐ

INSTITUTION MANISSALIAN

ÉCOLE PRIMAIRE SUPÉRIEURE DE JEUNES FILLES

DIPLÔME

Mademoiselle Eugénie Zarzoulian a suivi le cours d'études de notre Institution en se conduisant d'une manière louable, et ayant une très bonne application a mérité les notes suivantes données par le corps enseignant

Le Caire, le 27 Juin 1881

Corps enseignant

La Fondatrice Directrice

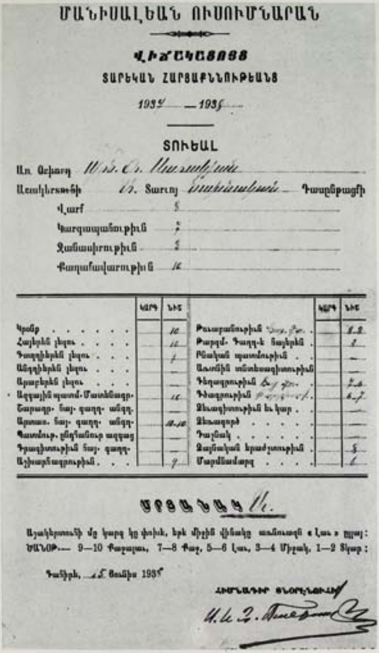

ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԵԱՆՑ

1934 — 1935

ՏՈՒԵԱԼ

Առ Օրիորդ [illegible]

Աշակերտուհի Ե. Տարւոյ [illegible] Դասընթացի

Վարք 9

Կարգապահութիւն 9

Ջանասիրութիւն 9

Քաղաքավարութիւն 10

	ԿԱՐԳ	ՆԻՇ		ԿԱՐԳ	ՆԻՇ
Կրօնք		10	Թուաբանութիւն [illegible]		8-8
Հայերէն լեզու		10	Թարգմ. Գաղղ.-է հայերէն		8
Գաղղիերէն լեզու		7	Բնական պատմութիւն		—
Անգղիերէն լեզու		—	Առտնին տնտեսագիտութիւն		—
Արաբերէն լեզու		—	Գեղագրութիւն [illegible]		8-8
Ազգային պատմ. Մատենագր.		10	Գծագրութիւն [illegible]		6-7
Շարադր. հայ. գաղղ. անգղ.		—	Ձեւագիտութիւն եւ կար		—
Արտաս. հայ. գաղղ. անգղ.		10-10	Ձեռագործ		—
Պատմութ. ընդհանուր ազգաց		—	Դաշնակ		—
Գրագիտութիւն հայ. գաղղ.		—	Ձայնական երաժշտութիւն		5
Աշխարհագրութիւն		9	Մարմնամարզ		6

ԱՐԴԻՒՆՔ Ա.

Աշակերտուհին մը կարգ կը փոխէ, երբ միջին վիճակը առնուազն «Լաւ» ըլլայ:
ԾԱՆՕԹ.— 9—10 Քաջալաւ, 7—8 Քաջ, 5—6 Լաւ, 3—4 Միջակ, 1—2 Տկար:

Գահիրէ, 25 Յունիս 1935

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒՀԻ

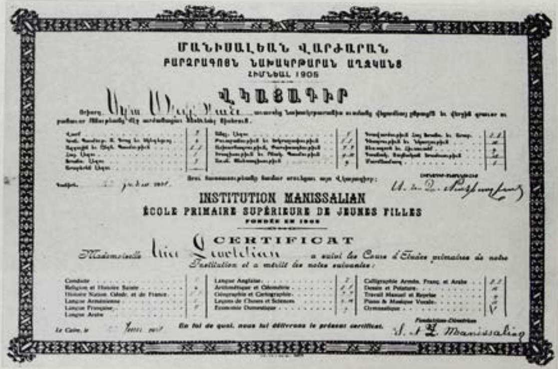

ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ
ՀԻՄՆԵԱԼ 1905

ՎԿԱՅԱԳԻՐ

INSTITUTION MANISSALIAN
ÉCOLE PRIMAIRE SUPÉRIEURE DE JEUNES FILLES
FONDÉE EN 1905

CERTIFICAT

Mademoiselle … a suivi les Cours d'Études primaires de notre Institution et a mérité les notes suivantes:

Conduite
Religion et Histoire Sainte
Histoire Nation. Génér. et de France
Langue Arménienne
Langue Française
Langue Arabe

Langue Anglaise
Arithmétique et Géométrie
Géographie et Cartographie
Leçons de Choses et Sciences
Économie Domestique

Calligraphie Armén. Franç. et Arabe
Dessin et Peinture
Travail Manuel et Reprise
Piano & Musique Vocale
Gymnastique

Le Caire, le … En foi de quoi, nous lui délivrons le présent certificat.

Fondatrice-Directrice

1924–1926ի շրջանաւարտուհիները (տես ցանկը)։
Կեդրոնը Սօֆի եւ Զարուհի Մանիսալեան։

Օրիորդներ՝ Գոհար Խաչատուրեան, Շուշան Սէֆէրեան, Մ. Դանիէլեան, Զ. Փանոսեան։

1926–1927. Նախակրթարանին վկայագիր առած են. Օրիորդներ՝ Անժէլ Համբարձումեան, Արուսեակ Չէօփճեան, Անահիտ Գալֆայեան, Արաքսի Հայրաճեան, Արշալուհի Սարգիսեան, Արաքսի Թիւրքճեան, Տիգրանուհի Յարութեան, Հերմինէ Մարաշլեան։

1926–1927. Վկայական գոլէճի բաժնէն. Օրդ. Վերժին Կիւլպէնկեան, Արմենուհի Վ. Զարգարեան, Նուարդ Տէօվլէթեան։

1927–1928. Վկայագիր առած են. Օրդ. Ժանէթ Անանեան, Անահիտ Սանդալճեան, Աստղիկ Օտապաշեան, Գեղուհի Թահթաճեան, Վիոլէթ Աւետիսեան, Վարդուհի Օհանեան, Արաքսի Մաքինաճեան, Նուարդ Մովսէսեան, Մարի Միքէլ Միքայէլեան։

1927–1928. Վկայական առաջողներ. Մաթիլտ Աւետիսեան, Վիքթորիա Քանարեան, Քրիստինէ Մովսէսեան, Հերմինէ Գալֆայեան։

1930–1931. Վկայական առած են. Օրդ. Ա. Սարգիսեան եւ Արաքսի Թիւրքճեան։

1931–1932. Վկայագիր Նախակրթարանէն. Օրդ. Շաքէ Բ. Թէքէեան, Անահիտ Գալֆայեան, Վ. Գալանճեան, Լ. Աւետիսեան, Ա. Գաճաղալեան, Արաքսի Մըսըրլեան, Ա. Կարսուեան։

1932–1933. Վկայական առած են գոլէճի բաժնէն. Օրդ. Արաքսի Սանդալճեան, Աստղիկ Օտապաշեան, Ժանէթ Անանեան, Մարի Գալանճեան, Արաքսի Մաքինաճեան, Արաքսի Գըլըճեան, Ե. Սանդալճեան։

1934–1935ի շրջանաւարտուհիները. Օրդ. Անժէլ Անէրաքեան, Մ. Գալանճեան, Ս. Պէրպէրեան, Ա. Սընըքճեան, Ա. Տայեան, Ա. Տէր Աւագեան։

1937–1938. Վկայական առաջողներ. Զապէլ

Ճաղլարեան, Արփինէ Ե. Շահմիրեան, Սաթենիկ Ա. Խոճիկեան։

1940–1941. Վկայագիր ստացողներ. Արտօ Ճալվարեան, Գարմէն Թումանեան։

1941–1942. Վկայագիր ստացող աշակերտներ. Մարի Զմմէնեան, Մարի Գաւեան, Աստղիկ Յակոբեան, Լուիզ Աղխաչերեան։

Այս աշակերտուհին Տիգրանեան Նախակրթարանի բաժնէն վկայագիր ստացած է փայլուն նիշերով՝ Տիգրան Ե. Ծուլիկեանը։ Գոլէճի բաժնէն վկայուած է Օր. Գարմէն Թումանեանը։

1944–1945. Վկայագիր ստացած են. Խորէն Տէվլէթեան, Վարդանուհի Թաթլեան եւ Նուպար Նոտարեան Տէր-Գալուստեանը։

1945–1946 աշակերտներէն վկայագիր ստացած են. Օրիորդներ՝ Մ. Մարգարեան եւ Տ. Պիրինճեան։

1945–1946. Գոլէճի բաժնէն վկայուած են. Օրդ. Սոնիա Թիւլպէեան, Ն. Յովսէփեան, Մ. Զիմաեան, Մ. Թիւթիւնճեան, Զ. Եռանեան, Մ. Տէվլէթեան, Ն. Պապեան եւ Մ. Պիլէզեան։

Մանիսալեան Վարժարանի աշակերտութեան աճը տարիներու ընթացքին հետեւեալն է.

1905–1906՝ 60 աշակերտ
1923–1924՝ 140 աշակերտ
1927–1928՝ 180 աշակերտ
1942–1943՝ 150–160 աշակերտ

Մանիսալեան Վարժարանը 1905–1922 իր աշակերտութիւնը զգալի փոխադրած է իր սեփական [illegible], իսկ 1923–1948՝ իր սեփական [illegible]։

Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Եպս. Գուշակեան 1914ին Մանիսալեան Վարժարանը այցելութեան առթիւ հետեւեալ տողերը արձանագրած է դպրոցի ոսկեմատեանին մէջ.

«Ինչ յայտնելութեան Մանիսալեան Վարժարանիս, յորում [illegible] Աստուծոյ [illegible] եւ մէկ իմն, կրթեն եւ զարգանան ընդ հովանեաւ [illegible] եւ ազգային դաստիարակութեան, [illegible] բնէ ընդունի եւ ազգային կրթութեան [illegible] նորաստեղծ վարժարանիս, եւ յաջողութիւն ոչ նուազ պատճառ էին երկուքին զոյգ [illegible] եւ [illegible] հիմնադրաց եւ վարիչ այս հաստատութեան, յորս զորն իսկ նուիրած նախկինական ազգային մշակութեան։ [illegible] ուսուցչաց աշակերտութեան [illegible] էին [illegible] եւ թարգմանելին եւ [illegible], ի հեղինակաց [illegible] ըմբռնողութեան [illegible] մեր զորաւոր [illegible] ի հանդէս բերել զնորին [illegible]։

Օրհնութիւն Աստուծոյ եկեսցէ եւ իջցէ ի վերայ ամեն այս մէկ կրթութեան եւ զարգացման [illegible] եւ ի նմա բնակելոց ուսանողաց եւ ուսուցչաց եւ դաստիարակող տնօրէնութեան հոգեկան [illegible] յաջողութեան ի գործս բարիս իւրեանց։

29 Մայիս 1914

Թորգոմ Եպս. Գուշակեան
Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի

* * *

Մանիսալեան Վարժարանի 25ամեայ հիմնադրութեան Յոբելեանի հանդիսութեանց առթիւ վարժարանի հիմնադրուհիներու ընծայուած է հետեւեալ Օրհնութեան Կոնդակը.

Սահակ ծառայ Յիսուսի Քրիստոսի եւ անհատանելի կամօք Աստուծոյ Եպիսկոպոսապետ եւ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ։ Հայրական [illegible] մերոյ երկուցին [illegible] սիրելի որդւոցս Սահակի ու Զարուհւոյ Մանիսալեան, ողջոյն եւ օրհնութիւն [illegible] օրհնութիւն ի մէնջ։

Հայրապետական [illegible] ընդունեցինք Եգիպտոսի [illegible] 1930 Մայիս 31 [illegible], ուր կը հաղորդուէր Մանիսալեան Կրթարանի հիմնադիրներուն 25ամեայ յոբելեանը [illegible] նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ [illegible] Առաջնորդ Գեր. Տ. Թորգոմ Արքեպիսկոպոսի Գուշակեան, Յանձնաժողով մը կազմուած է ի քաղաքէն եւ ի գնահատութիւն [illegible] ծառայութեան [illegible] եւ [illegible], [illegible] 14ի [illegible] եւ հիմնադիր [illegible] Յոբելեանը։

1932–1933ի շրջանաւարտուհիները (տես ցանկը)։

«Արժանի են հաւատարիմ եւ խնամոտ մշակին վարձուց իւրեանց»։

Դաստիարակչի Ցորդիլլեանական հանդէսը թէեւ շատ ընկճեալ աւխորութեան արդարութեան կոչուած է, բայց աշակերտներու փորձառութեամբ ունկնդրած ենք հաստատութիւնը արժանի է մեծ ուշեայ համակրանքներու։ Փառք խնամոտ մշակներուդ երախտաւորաց եւ ձեռներէց սանուհեաց, հովանաւորող Ն. Սրբազնութեան, համակիր ազգայնոց եւ խղճամիտ պաշտօնակցաց ուսուցչաց եւ անձնուէր ուսուցչուհեաց, որոնք մեղուաջան գործակցութեամբ, յաջողած են պատրաստել բարձրակարգ Ազգին հարկաւոր շրջանաւարտներ ու հարազատ կրթաւորներ, որոնց ոմանք տարագրեալ Ազգին կենդանին ու կեանքին օճախը կանգուն ու վառ պահելու։ Մրցանակի արժանիները եղած են, ոմանք կրթական աստիճանաւոր, այլ անխոնջ ուսուցչութեան նուիրուած են, եւ այլ հաստատութեան քարերեր գրաւական եւ անհատական հաստատութեանց մէջ են, փառաւորապէս կը ծառայեն, գուցէ նոր մշակը գործընկերութեան անդամներին, քան եւ հին աշակերտներ աւելի ատենս պարագային որպէս ներկայական ամանագահութեան, Գաւառին մէջ գործի ըլլալով, երբ ազնիւ կրթութեան խորթ աղօթք կը նուիրէ, խորհրդութիւնը սէրով եւ հաւատարմութեան փոխանցելով այդ մեծական հրաշքը երկրին մէջ։

Եթէ հոս գրամադրութեամբ ուխտենք, չի պէտք անհնարին ըլլայ ի զոյ անձնուէր գերադասեց պարտականք, ձեռներէցութիւնը, յարատեւութեան ոգին եւ անընկճելի կամքը, որուն մեր գրաւականը։ Սրբազան կը մաղթենք նոր եռանդով նոր յաջողակ կամքով տասնեակներու բարգաւաճումն Սանիտայեան Վարժարանի։

1930 Նոյեմ. 14, Համար 68

ՍԱՀԱԿ Բ.
Կաթողիկոս Կիլիկիոյ

Մանիսալեան դպրոցի 1937-1938ի շրջանաւարտուհիները։

Ձախէ Արշինէ Թակորի Ճահնիրեան, (Տիկ. Թոփալեան, Վենետիկ), Զապէլ Շալվարճեան, Սաթենիկ Արփինէ Խաչիկեան, Կեդրոնը Սաթի եւ Զարուհի Մանիսալեան։

Թրքահայոց Պատրիարք Մեսրոպ Արքեպիսկոպոսը պատուած է 2 Օգոստոս 1930 թուականի Հասարակաց Օրհնութեան Կոնդակով.

Ազնիւ եւ ժրաջան ուսուցչուհիները Սաթի եւ Զարուհի Մանիսալեան քոյրերը, հիմնադրող համանուն վարժարանին ոգին եւ օրհնութիւնն։

Սրտի անհուն քնքշութեամբ անձնուիրաբար որ վարժարանին նախկին աշակերտաց նախանձախնդրութեամբ եւ նաեւ հովանաւորութեամբ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Գերշ. Տ. Թորգոմ Սրբազանի, տօնեցին Դեկտեմբերին այնտեղ տօնուիլ Վարժարանին հիմնարկութեան քսան եւ հինգամեակը։

Թանկագին զարդը այդ օրին, զոր կարելի անցնել էիք անոնց, անշուշտ ոչ միայն հոգեկան ու զգացուածութիւններով, այլ տակաւին կրթական բեղուն հունձքերով, որոնք ինքնին անսուտ վկան է մեր ջերմեռանդ աշխատութեանց եւ սրտացաւ գործունէութեան, զոր այնքան անձնուիրութեամբ ի սպաս դրած են հայ աղջկանց դաստիարակութեան սրբազան գործին եւ որոնց իրաւամբ արժանի են կոչուելու գէթ հանրային յարգանքին ու երախտագիտութեան, եւ մենք ուրախութեամբ կը մաղթենք մեր անձին ու գործին համար գոյն տարած այս արժանաւոր գնահատութեան, ու սպասենք կը շնորհաւորենք զանոնք այս յոբե-

զութեանց համար, կ՚օրհնենք մեր ձեռքերն ու նուիրումը ու կը մաղթենք որ Տէրը զօրացնէ զմեզ, որպէսզի կարողանանք առաւելին շատ աղջիկներ մեծ նոր եռանդով ու արդիւնաւորութեամբ շարունակենք մեր դաստիարակչական գործը, որուն արդիւնքին կը կարօտի մեր ժողովուրդը, մանաւանդ իգական սեռը, որ կը կազմէ ընտանեկան միութեան ու խաղաղութեան հիմը, Տէրը պարգեւէ նաեւ վարժարանիս յարատեւութեան եւ յառաջդիմութեան սատարող բարի մեծահոգիներէն յաջողութեան ու կարողութեան։

Աղօթարար՝

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔ.
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ՝

ՍՕՖԻ ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆ

Սոֆի Մանիսալեան ծնած է 1878 Օգոստոս 2ին Էնկիւրիւ (Անգարա), աղջիկը Յովսէփ եւ Մարիամ Մանիսալեաններու։ Սոֆի իր ուսումը ստացած է Կ. Պոլսոյ Մէզպուրեան աղջկանց գիշերօթի դպրոցը, հովանաւորութեամբ իր հօրեղբօր Յովհաննէս Մանիսալեանի։ Ան վկայուած է 1894 Յուլիս 1ին։ Մէզպուրեան վարժարանի իր ուսուցչուհին էր Օր. Կատարինէ Յակոբեանը (ապա Տիկին Միհրան Սարանդ), ուսուցիչներ՝ Մկրտիչ Մէզպուրեան, Յակոբ Գուրգէն, Յարութիւն Թիւլեան (ծանօթ Միւսիւ Փասղալ անունով), Գալուստ Մաղաքեան, Մեսրոպ Կիւրճեան (Հրանդ)։

Օր. Սոֆի Մանիսալեան Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի ուսումնական քննչական խորհուրդէն, ուսուցչուհիի վկայական ստացած է 1896 Յուլիս 20 թուակիր եւ 276 համար արձանագրով։

1897ին Իզմիրլեան Մատթէոս Պատրիարքի թելադրութեամբ, Օր. Սոֆի իր քրոջ Զարուհիի հետ գացած է Գահիրէ եւ իբր դաստիարակ եւ Տեսչուհի պաշտօնավարած է 1898 Օգոստոս 15էն մինչեւ 1905 Յունիս Գահիրէի Նուբարեան Ազգային Վարժարանի մէջ տասը տարի նախանձելի աշխատանքով։

1905 Օգոստոս 2ին, Օր. Սոֆի իր քրոջ Զարուհիի հետ հիմնած են Գահիրէի Մանիսալեան Աղջկանց Վարժարանը։

Օր. Սոֆի եւ Զարուհի Մանիսալեան քոյրերը 1908–1911 թուականներուն հետեւած են թղթակցութեամբ մանկավարժութեան Լոնտոնի Համալսարանին։

1916–1918 տարիներուն կրթական Յանձնախումբին անդամակցած է Օր. Սոֆին, Փոր-Սայիտի հայկական գաղթակայանի Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան «Միսաքեան» Վարժարանին։

ՍՕՖԻ ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆ

1918էն Ֆրանսական Կրթական Նախարարութիւնը գնահատած է Մանիսալեան Վարժարանի մէջ ֆրանսերէն լեզուի ուսուցումը եւ արժանացուցած է նիւթական նպաստի մը։ 1931ին վարժարանի 25ամեակին առթիւ, Ֆրանսայի Կրթական Նախարարութիւնը վարձատրած է Սոֆի եւ Զարուհի Մանիսալեան քոյրերը Officier d'Académie շքանշանով։ Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան վեթերան անդամ եւ հայ իգական սեռի դաստիարակութեան 40 տարի նուիրուած, Օր. Սոֆի Մանիսալեան մեռած է 21 Ապրիլ 1946ին, կատարուած է ազգային յուղարկաւորութիւն 23 Ապրիլ 1946ին։

ԶԱՐՈՒՀԻ ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆ

Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ներկայութեամբ Ազգային Իշխանութեան, Հայ վարժարաններու անօրէններու, ուսուցիչներու եւ Մանիսալեան նախկին աշակերտուհիներու։ Դամբանականներ խօսած են՝ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեան, ի դիմաց Գահիրէի Հայ ուսուցչութեան՝ վարժուհի Տիկ. Զարուհի Տաղեանի, ի դիմաց Մանիսալեան վարժարանի նախկին աշակերտուհիներու՝ արտասանուած է Օր. Արշակէ Ց. Շահմիրեան։

Օր. Զարուհի Մանիսալեանի փափաքով, Օր. Սոֆիին մարմինը թաղուեցաւ Գահիրէի Ս. Մինաս Արք. գերեզմանատան մատուռատուններու թաղը։ Օր. Զարուհի Մանիսալեան, իր քրոջ մահէն յետոյ, 9000 եգիպտ. ոսկիի արժեթուղթեր յանձնած է Գահիրէի Հ. Բ. Ը. Մ.-ի Կեդրոնական Վարչութեան իր եւ հանգուցեալ քրոջը յիշատակին, որպէս պայմանաւոր նուիրատուութիւն, իր մահէն վերջ գումարը վերածուի անձեռնմխելի հիմնադրամի մը, որուն եկամուտը գործածուի Հայաստանի մէջ կրթական ձեռնարկներու կամ Սփիւռքի մէջ անկար ուսուցչուհիներու եւ գրագիտուհիներու նպաստելու համար։ Այս առթիւ Մանիսալեան քոյրերը հռչակուած են բարերար անդամ Հայկ. Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան։

1946ին Մանիսալեան Վարժարանի աշակերտուհիները ձեռնարկած են հանգուցեալ վարժարանի հիմնադրին եւ իրենց դաստիարակչուհիին հողակոյտին վրայ դամբարանի մը շինութեան։ Օր. Սոֆի Մանիսալեանի մահէն յետոյ դպրոցը շարունակուած է տարի մը եւս, եւ Զարուհի Մանիսալեանի հիւանդութեան պատճառաւ դպրոցը փակուած է։ Օր. Զարուհի Մանիսալեան մեռած է 20 Սեպտ. 1948ին, յուղարկաւորութիւնը կատարուած է 22 Սեպտ. 1948ին Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ներկայութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ Ճանիկ Զաղըր. Զաղըրմայր Քէչիչեան, Լեւոն Տաճեան, ուսուցիչներ Մանիսալեան Վարժարանի նախկին աշակերտուհիներ, Հ. Բ. Ը. Միութեան գիւտնագէտ Գ. Մխալեան, նախկին աշակերտուհի Մանիսալեանի՝ Մարոն Ա. Պէտրոսեան։ Զարուհի Մանիսալեանի մարմինը ամփոփուած է իր քրոջ գերեզմանին մէջ։

Քանի մը տարի յետոյ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Գահիրէի Կեդր. Վարչութեան որոշումով, կառուցուած է դամբարան եւ վրան քանդակուած հետեւեալը։

Աստ հանգչին
Նուիրեալ կրթական մշակներ

ՕՐ. ՍՈՖԻ ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆ

ծն. Պոլիս 1878, հանգեաւ Գահիրէ 21 Ապրիլ 1946

ՕՐ. ԶԱՐՈՒՀԻ ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆ

ծն. Պոլիս 1883, հանգեաւ Գահիրէ 20 Սեպտ. 1948
բարերար անդամուհիներ Հ. Բ. Ը. Միութեան

• • •

Մանիսալեան Վարժարանի անօրէնուհին՝ Օր. Սոֆի խօսած է ճառ մը 1924 Յունիսի ամավերջի հանդէսին.

Ազնիւ եւ սիրելի աշակերտուհիներս,

Ահա վերջապէս ձեզ համար ալ հնչեց հրաժեշտի սրտառուչ զանգակը։ Ձեր սրտերն այժմ առատահոս յուզումով մը կը տրոփեն ուժգին, զի հարկ է մեկնիլ, հարկ է թողուլ այլեւս կրթութեան այս յարկը, ուր քանի տարիներ յաճախեցիք յարատեւ ուսման եւ գիտութեան անձուկով վառուած, հմայիչ, բարւոյն եւ գեղեցիկին ի խնդդիր՝ ժամանակին մէջ վեհ խորհուրդի մը կատարելութեան։

Ինչ սրբազան յոյսեր եւ վերանորոգիչ անձնաւորութիւններ կերտեցին, քանի քանի փորձառու զոհողութիւններով եւ գերմարդկային ճիգերով պայքարեցաւ բարւոք ընթացքը կատարելու համար։ Համակուած սուրբ երկիւղածութեամբ մը՝ որ մի՛ զուգէ վերջին մեծ նպատակը։ Եւ այժմ, փառք խնամատարութեան, անխոնջ աշխատակցութեան եւ յարատեւութեան անձնուրաց հոգւոյն, զոր ունեցաք ուսանողութեան ամբողջ շրջանին՝ հասած էք մեր գեղեցիկ նպատակին։

Ահա արդէն պսակուած են ձեր լուսաւոր ճակատները յաղթութեան դափնիներով։ Ի սրտէ կը շնորհաւորենք ձեզ, սիրելիներ, եւ կը մաղթենք, որ իրական կեանքի պայքարին մէջ ալ ունենաք նոյն առաքինութիւններն ու քաջութիւնը, նոյն յաջողութիւններն ու վարձատրութիւնները։ Աստուածայոյս, առանց են մեր ամէնայաջողութիւններն ինչպէս եւ մեր իղձերը։ Թէ՛ դիտէք առաջն, սիրելիք, թէ բարձր զմահահանգիստներն ինչպէս աղակեցիկներ վերապահուած չեն մեզի իրագործելուին համար, զի ապագան Աստուծոյ գաղտնիքն է միայն։ Ինչ որ ալ ըլլայ այդ ապագան՝ սա միայն առաջ դիտենք այժմէն, թէ դուք կը մնէք վարժարանէն՝ զինուած ներքին անտառներէ, կենան այնպիսի ուժերով, որոնցմով պիտի կարենաք արժեցնել մեր կեանքը բարձր նպատակաւոր կամ աննպաստ պարագաներուն մէջ ալ հասատատելու։ Չի անհրաժեշտ մը բան արժանիքը մի կարենար բարձր ժողովներու միջոցին միայն ճանչւ վեր զարկելու մէջ, այլ մանաւանդ դառնութիւններու եւ առաջադրանքներու, դժխեմներու եւ յուսահատումներու միջոցին՝ քաջարական կերպով, բարձրացումի ձգտումով, փրկութեան անյաղթ յոյս ունենալու մէջ կը կայանայ։

Եւ թէ ճշմարիտ մեծութիւնը զոհելու, զրկելու, իր անձին անձնուէր ըլլալու դուրս ելլելով՝ ազդեցիկներու առաջադրանքները մերժելու, բարձրացման աշխատելու, երկրաշինութեան ծառայելու մէջ կը կայանայ։

Սիրելիք, մինչեւ հիմա սորվեցաք, թէ ինչպէս ըլլալու է կեանքը, այդ չի բաւեր երբեք, այսուհետեւ կը մնայ մեզ պարտականութիւնն ապրելու նոյն ուղղութեամբ, այնպէս որ մեր կեանքը մեր ապրած բարձր սկզբունքներու հարազատ մէկ ցոլացումն ըլլայ։

Անգամ մ'ալ կը կրկնեմ, ծառայութիւն Աստուծոյ գերագոյն կամքին, ծառայութիւն մերիններուն, ծառայութիւն մեր սիրելի Ազգին եւ պաշտելի Հայրենիքին, ծառայութիւն հասարակաց երջանկութեան թող ըլլայ մեր կեանքին նպատակը։ Երթաք բարեաւ սիրասուն, ազնիւ սանուհիներս, մեր հոգիները ձեզ հետ ըլլան միշտ։

(Տես «Արեւ», 1924 Յուլիս 24, Գահիրէ)։

Մամիկոնեան Վարժարանի նախկին սանուհեաց կազմակերպած ցերեկոյթին, 1927 Մարտին, Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակեան հետեւեալ գնահատականը խօսած է.

«Այս ազնուական քոյրերն իրաւունք ունին հպարտ ըլլալու իրենց կրթական ծառայութեան համար, Արեւն ալ ոչ միայն կը շնորհաւորէ զիրենք, այլ եւ հպարտ է իրենցմով, որոնց լուսաւոր լոյսի հետք մը պիտի թողուն իրենց ետեւէն, եգիպտահայ գաղութի կրթական պատմութեան մէջ։

Այդ ազգանուէր քոյրերը 23 տարիներէ ի վեր անձնուէր ճիգերով ու բացառիկ կորովով մը յառաջ տարած են կրթական այդ փափուկ ու դժուարին գործը հիանալի արժանաւորութեամբ»։

(Տես «Արեւ», 1927 Մարտ 23, Գահիրէ։ Տես Յոբելինական Յուշարձան Մամիկոնեան Վարժարանի, էջ 46–47)։

ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ ԳԱՀԻՐԷ

Տիկին Աշխէն Գաբամաճեան եւ ամուսինը Արթուր Գաբամաճեան, եւ Տիկ. Աշխէնի քոյրը՝ Օր. Ամալըեանի գործակցութեամբ, Գիւմրիի Տաճկըր Թաղին մէջ բացած են Գաբամաճեան երկսեռ վարժարան եւ մանկապարտէզ մը։

Ահա քանի մը վկայութիւններ այդ վարժարանի մասին.

«Գիւմրիի Տաճկըր Թաղի չքնաղագեղ բնակող ծնողները հաճոյքով պիտի լսեն թէ Տիկ. Աշխէն Գաբամաճեան եւ իր քոյրը Օր. Ամալըեան, երկսեռ վարժարան մը բացած են Տաճկըրի մէջ համեստ պայմաններով, որ ինչպէս կ'ըսէ իրենց յայտագիրը, պիտի արտի զուտ ընտանեկան աւանդական դաստիարակութեան մը, մանկավարժական հոգ տանելով պզտիկներուն թարգմանութիւն չինել ամէն բանէ առաջ։ Այս դպրոցին մէջ պիտի աւանդուին մանկավարժական հայերէն, անգլիերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները եւ կարեւորութիւն պիտի ընծայուի նաեւ ձեռագործներու եւ երգի դասերուն։

«Անոնք որ պատրաստուելով անձամբ հնարաւորութիւնը, իրենց զաւակները աղջկանց վարժարան չեն ղրկեր այդ տեսակ հաստատութիւններ, անշուշտ պիտի ուզեն օգտուիլ այս առիթէն։

«Դպրոցին մէջ մանկական գործընթացք մըն ալ հաստատուած է աշակերտներ պատրաստելու Գ. Գարայ Բաղէրթ Գալֆէճեան եւ Հայ Գալֆէճեան։

«Փափագողները կրնան անձամբ կամ նամակով դիմել Տիկին Ա. Գաբամաճեանի, Տաճկըր, Շաքար Սաղըրի, Թիւ 16։ Պայմանները շատ դիւրամատչելի, դասաւանդութիւն՝ 25 Հոկտ. 1910»։ (Տես «Լուսաբեր-Արեւ», Թիւ 894, 20 Հոկտ. 1910, Գիւմրի)։

«Հաճոյքով կը լսենք թէ Տիկին Աշխէն Գաբամաճեան, որ անցեալ տարի շատ համեստ պայմաններու մէջ դպրոց մը բացած էր Տաճկըրի կողմերը, այս անգամ փոխադրած է Շաքար Հանմաի, Թիւ 42 ընդարձակ պարտէզով եւ դպրոցի մը շատ յարմար շէնքով մը։ Տիկ. Գաբամաճեան իր քրոջ Օր. Ամալըեանի հետ, իրենց անխոնջ դաստիարակուհիներ, որք առած են ամերիկեան լուրջ կրթութիւն մը։ Մեծ անձնուիրութեամբ փարած են դաստիարակութեան գործին եւ ուրախ ենք ըսել թէ այն գոհունակութիւնները որ ըրած են մարդ եւ պիտի ընեն արդարեւ կրթական յարկին համար Տաճկըրի կողմը արդէն բաւական հոծ հայութիւն մը կայ, որ կը յուսանք թէ պիտի ուզէ օգտուիլ այդ հաստատութենէն»։ (Տես «Լուսաբեր-Արեւ» թերթ, 25 Մարտ 1911, Գիւմրի։ Տես նաեւ «Հոսանք», 20/1 Սեպտեմբեր 1912, Թիւ 20, Գիւմրի)։

«Տիկին Աշխէն Գաբամաճեան պատիւ ունի ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան որ վարժարանը վերաբացուած է 14 Օգոստոս 1911ին, այս տարի կարգադրուած է նաեւ որոշ թիւով գիշերօթիկներ ընդունիլ, որոնք ընտանեկան ամէն հարմարութիւն պիտի վայելեն։

«Վարժարանս որուն նպատակն է ամերիկեան ուղղութեամբ լուրջ դաստիարակութիւն մը տալ հայ երեխա ուսանողութեան միջնադարեան ամբողջացնելով անոր մէջ առողջ ամօթխած նկարագիրը, այս երկրորդ տարեշրջանին մէջ կ'ունենայ նոր ճոխացումներ»։

Տնօրէնուհի Աշխէն Գաբամաճեան

(Տես «Լուսաբեր-Արեւ» թերթ, 5 Սեպտ. 1911, եւ Թիւ 1182, 1912, Գիւմրի)։

Գիւմրիի Գաբամաճեան Վարժարանը եւ Մանկապարտէզը բոլորած է տարբեր նշուած դպրոցական տարեշրջանները.

Ա. տարեշրջան 1910–1911՝ 15 աշակերտ
Բ. տարեշրջան 1911–1912՝
Գ. տարեշրջան 1912–1913՝ 25 աշակերտ
Դ. տարեշրջան 1913–1914՝ 40 աշակերտ
Ե. տարեշրջան 1914–1915՝ 40 աշակերտ

ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

Ծնած է 1880ին Կ. Պոլիս, ուսումը առած է Ատաբազարի Հայուհեաց Բարձրագոյն Վարժարանը, երկրորդական եւ բարձրագոյն ուսումը առած է Միս Ճէնէթ Ամերիկեան գոլէճը, Կ. Պոլսոյ Կէտիկ Փաշա թաղի եւ վկայուած 1898ին։ Այն կրթարանի մէջ ուսուցչուհիի պաշտօնը վարած է 1898–1902 թուականը։ 1904–1906 տարիներուն պաշտօնավարած է Պաթումի Հայոց Ազգային դպրոցին մէջ եւ հոն ամուսնացած է Արթաքի Գարամաճեանի հետ։ 1907ին Գարամաճեան ընտանիքը հաստատուած է Աղեքսանդրիա։ 1908ին Արթաքի եւ Աղաւնի Գարամաճեանները անգլիերէնի եւ համարակալութեան դասեր աւանդած են իրենց բնակարանին մէջ։ 1910ին Գարամաճեանները փոխադրուած են Գահիրէ եւ Տիկին Գարամաճեան իր քրոջ Օր. Աժտէրեանի եւ Արթաքի Գարամաճեանի գործակցութեամբ 1910–1915 գործած են իրենց սեփական դպրոցին մէջ։ Տիկին Գարամաճեան 1915–1918 մասնակցած է Տիկնանց Յանձնաժողովի աշխատանքներուն, որոնց յանձնուած էր մատակարարութիւն եւ այլ հոգերը Գահիրէի արուարձաններէն Զէյթուն գիւղի մէջ հաստատուած Հայկական Ազգային Ապաստանարանին, ուր կը դարմանուէին առաջին աշխարհամարտին 1916–1918 Պաղեստինի ռազմաճակատին մէջ, հայկական կամաւորական գունդէն վիրաւորուած հայ զինուորները։

ՏԻԿ. ԱՂԱՒՆԻ ԵՒ ԱՐԹԱՔԻ ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

ՕՐ. ԱԺՏԵՐԵԱՆ

* * *

ԱՐԹԱՔԻ ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

Աչքէս վրիպած ըլլալով «Արեւ»ի մէջ Յունիս 8ին հրատարակուած իր մահագրը, նուիրատուութենէ մըն է որ կը լսեմ Արթաքի Գարամաճեանի մահը եւ իրապէս ցաւ կը զգամ, որքան ալ այդ գոյժը անակնկալ մը չըլլար ինծի։

Արդարեւ երբ անցեալ աշնան Հէլուան կը մնայի, ինծի ըսուեցաւ թէ ան կը տառապի անողոք հիւանդութենէ մը՝ քաղցկեղէ եւ բուժական ժամանակէ ի վեր արդէն անկողին ինկած է։ Դացի տեսնելու զինք Կեդրոնականի նախկին գործընկերս, որ բարեկամաբար կը թուէր չկրնալ իր վիճակին ծանրութիւնը եւ [illegible] իր ընական կորովն [illegible] եւ հանդարտ արտադրութիւնները. Տիկ. Գարամանեանի ֆիզիքական եւ բարոյական բոլորանուէր խնամքը վստահ եմ թէ պատճառ էր այս արդիւնքին, որ չափով մը մեղմեց իմ ալ ցաւս։

Արթաքի Գարամանեան կը պատկանէր [illegible] [illegible] գործոց՝ թէ՛ Հոն եւ թէ Ալեքսանդրիոյ մէջ, ուր առեւտրական կարեւոր տուներ տարիներէ ի վեր իրեն վստահած էին այդ պատասխանատու պաշտօնը։ Շնորհիւ ատոր, Գարամանեան ունեցած էր նիւթական հանգիստ դիրք մը։

Երկար ժամանակ մը մասնակցած էր Գահիրէի Հայ ազգային կեանքին՝ նաեւ 1908ի [illegible] եւ յետոյ անցեալ պատերազմին [illegible], գրելով նաեւ թերթերու մէջ։

Որդին էր Պոլսոյ «[illegible]» լրագրին տէր եւ [illegible] երկարամեայ Միհրան Գարամանեանի. Կորս-

Վարժարանի մէջ, ան միշտ եղած է շատ լուրջ եւ աշխատասէր աշակերտ մը։

Հոս, իր վերջին հանգրուանին ծառայութիւնը եղաւ, կարծեմ, քանի մը տարի առաջ Փրոֆ. Յ. Թ. [illegible] ծանօթ Համանիշներու Բառարանին հրատարակութեան իր բերած գործակցութիւնը, որու առթիւ [illegible] [illegible] քանի մը անգամ մեր խմբագրատան մէջ, երկար ժամանակ չենք [illegible] [illegible] զինքը։

«Արեւ»ի եւ իմ անունով անկեղծ ցաւակցութիւններ Տիկ. Ա. Գարամանեանի եւ հանգուցեալին մտերիմ բարեկամներուն։

Վահան Թէքէեան

(Տես «Արեւ», 8 Յունիս 1948)։

Արթաքի Գարամանեան ծնած է 1883ին Կ. Պոլիս եւ մեռած 8 Յունիս 1948ին՝ Հէլուան քաղաքը (Եգիպտոս)։

ԹԱՇՃԵԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ԿՐԹԱՐԱՆ
ԳԱՀԻՐԷ

ԹԱՇՃԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

Օր. Մարգրուհի Թաշճեան 1901 Օգոստոս 5ին իր անձնական միջոցներով բացած էր իր մականունը կրող վերոյիշեալ անհատական դպրոցը, Գահիրէի եւրոպական թաղերէն՝ Հաղանիյէի մէջ, միջնաբերդի մասերը, որ բնակուած էր այդ շրջանին հայերէ, ըստ հետեւեալ ծանուցումին.

«Թաշճեան Վարժարան եւ Մանկապարտէզ ի Շարա Մուհամմէտ Ալի, Թէվֆիքիէի դեղարանին դիմացի փողոցը, թիւ 17. Սոյն հաստատութեան մէջ կ'աւանդուին մայրենի լեզու, Ֆրանսերէն, կրօնագիտութիւն եւ ամէն գիտութեանց սկզբունք, օրիորդաց համար ամէն տեսակ ձեռագործ, ծնողք գոհ պիտի մնան իրենց զաւակաց ստացած մասնաւոր խնամքներէն, փափաքողք կրնան դիմել ի վարժարան ամէն օր ժամը 8–11, բացի կիրակիէն»։ (Տես «Արշալոյս» լրագիր, 1901, Յուլիս 20 եւ 7 Օգոստոս 1901, Թիւ 201, Գահիրէ)։

Թաշճեան դպրոցը իր առաջին տարեշրջանին ունեցած է 40 աշակերտ եւ բաւական արդիւնաւոր կրթական տարի մը, վարժարանի աշակերտները ժամանակ ունեցած են 4 Նոյեմբեր 1901ին տեղի ունեցած հանդէսի մը, Գահիրէի Հայոց բարան ընթերցասրան մէջ. Գահիրէի «Արշալոյս» լրագիրը հետեւեալ տողերը նուիրած է.

«Շարա Մուհամմէտ Ալիի Հաղանիյէ Թաղը, արդէն Օր. Մարգրուհի Թաշճեանի հաստատած մանկապարտէզին փոքրիկ աշակերտ մը եւ աշակերտուհի մը իրենց մանկական թոթով լեզուաւ կարճ ոտանաւորներ արտասանեցին, եւ իրենց հրապարակային համարձակութենէն խիստ գոհ մնացին հանդիսականները»։ («Արշալոյս», Թիւ 226, 3/16 Նոյեմբեր 1901)։

Վարժարանի աշակերտներէն գանձուած ամսաթոշակներով կարելի չէ եղած դպրոցի պիտոյքները հաւասարակշռել եւ Թաշճեան Վարժարանը փակուած է Չորս տարեշրջանի վերջաւորութեան եւ հիմնադրուհին Օր. Մարգրուհի Թաշճեան պաշտօնի կոչուած է իբր վարիչ մանկապարտէզի, Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. մանկապարտէզին մէջ։

• • •

Թաշճեան Երկսեռ Կրթարանը հիմնուած է 1 Սեպտեմբեր 1917ին Գահիրէի Նազլի Թագուհիի անունը կրող պողոտային վրայ, ընդարձակ շէնքի մը մէջ, շրջապատուած պարտէզով մը։

«Հաստատութեանս նպատակն է հայ երկսեռ մանուկներուն տալ ամենայն առողջ կրթութիւն մը, մասնաւոր հոգածութեան առարկայ դարձնելով անոնց բարոյական, իմացական եւ ֆիզիքական դաստիարակութիւնը եւ մայրենի լեզուին հետ զուգընթացաբար սորվեցնելով օտար լեզուներ եւ գիտութեան վերաբերեալ ճիւղեր Ֆրանսերէնով, ուրիշներ՝ անգլիերէնով, ի գիտութիւն բոլոր այն աշակերտներուն, որոնք կ'ուզեն տարրականին ետք բարձրագոյն վարժարաններու դասընթացքներուն հետեւիլ»։

«Կրթարանիս մէջ կ'աւանդուին հայերէն, Ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ արաբերէն լեզուները՝ ձեռնհաս հայ եւ օտար ուսուցիչներու կողմէ»։

Ձեռային աշխատութիւններ, այնքան օգտակար որքան կրթիչ կ'աւանդուին մեծ խնամքով, ինչպէս ձեւագիտութիւն, ասեղնագործութիւն, ձեռագործ, կար, եւն.։

Աշակերտներու երաժշտական կրթութեան համար ունինք կարող երաժշտագէտ մը, որ բացի կրթարանիս ձայնական երաժշտութեան դասերէն, դաշնակի եւ ջութակի դասեր կ'աւանդէ փափաքող աշակերտներուն։ Մեր մասնաւոր հոգածութեան առարկան եղած է նաեւ աշակերտներու ֆիզիքական դաստիարակութիւնը, ատոր համար ունինք մարմնամարզի ձեռնհաս ուսուցիչ մը։

Կրթարանիս ուսումնական ընթացքը կը բաժնուի երկու մասի. Մանկապարտէզ եւ Ուսումնարան։

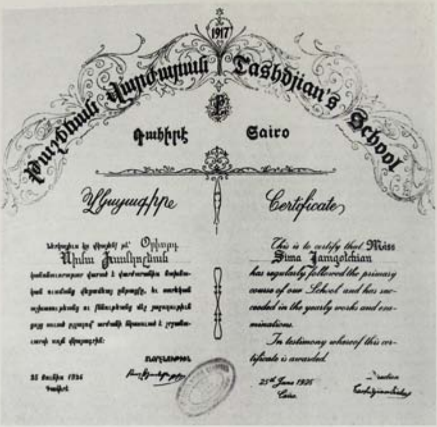

1917

Թաշճեան Վարժարան Tashdjian's School

Գահիրէ Cairo

Վկայագիր

Օրիորդ
Սիմա Ճամկոլճեան

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

25 Յունիս 1926
Գահիրէ

Certificate

This is to certify that Miss
Sima Jamgolchian
has regularly followed the primary course of our School and has succeeded in the yearly works and examinations.

In testimony whereof this certificate is awarded.

25th June 1926
Cairo

Direction

Փոքրերը Մանկապարտէզ կ'ընդունուին 4 տարեկանէն եւ կը մարզուին մանկավարժական լաւագոյն դրութեամբ՝ առանձնայատուկ ծանօթանալով իրենց ապրած միջավայրի առարկաներուն եւ ընտանեկան կոկիկութեան, մաքրութեան, կենցաղավարութեան, ազնուութեան, ճշմարտասիրութեան եւ արիութեան գաղափարներուն։

Ուսումնարանը ունի 4 դասընթացք. Տարրական, Միջին, Բարձրագոյն, Լրացուցիչ։ Ուսման պարտաւորիչ նիւթերն են. կրօնք եւ բարոյագիտութիւն, Հայ լեզու, Ազգային եւ ընդհանուր պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, Ֆրանսերէն, անգլիերէն, արաբերէն, թուաբանութիւն եւ գրահաշիւ, երկրաչափութիւն, գիտութիւններ, տնային տնտեսութիւն, քաղաքավարական կրթութիւն, գծագրութիւն, վայելչագրութիւն, ձայնական երաժշտութիւն, մարմնամարզ, ձեռագործութիւն եւ ձեռարուեստ։

Կրթարանս կ'ընդունուին ցերեկեայ եւ գիշերօթիկ երկսեռ աշակերտներ.

Գիշերօթիկներ. Գիշերօթիկ աշակերտներ կ'ընդունուին նպաստաւոր պայմաններով եւ հաստատութեանս մէջ կը վայելեն ընտանեկան գուրգուրոտ խնամք, սննդառութեան, մաքրութեան եւ միւս բոլոր կարեւոր պարագաներու մէջ։

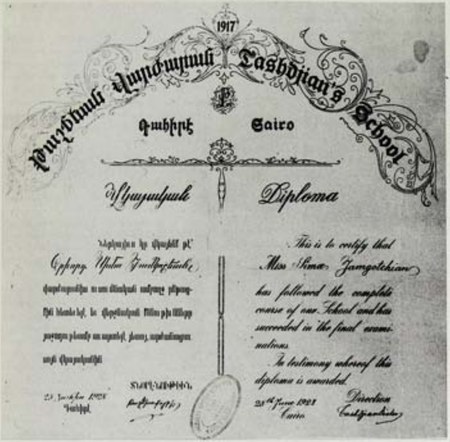

1917

Թաշճեան Վարժարան Tashdjian's School

Գահիրէ Cairo

Վկայական Diploma

Օրիորդ Սիմա Ճամկոչեան

This is to certify that
Miss Sima Jamgotchian
has followed the complete
course of our School and has
succeeded in the final exami-
nations
In testimony whereof this
diploma is awarded

Տնօրէնութիւն

Գահիրէ

21st June 1923
Cairo

Direction

Գիշերօթիկ աշակերտներու հանգստութիւնը աւելի ապահովելու համար, կրթարանին կից ունէինք մասնաւոր տուն մը՝ իբր ննջարան յարկ, պահանջուած ամէն հանգստաւէտ պարագաներով։

Գիշերօթիկ աշակերտին ծնողքը կամ պաշտպանը ըլլալով Գահիրէէն հեռու, պէտք է աշակերտը ունենայ նիւթական եւ բարոյական պատասխանատուութիւնը ստանձնող անձ մը Գահիրէի մէջ։

Աշակերտներու երթեւեկի դիւրութեան համար կրթարանը ունի ինքնաշարժի կանոնաւոր սպասարկութիւն։ Կրթարանը ունի այցելու բժիշկ մը։

Մասնաւոր ծանօթութիւն— Մանչերը կրթարանին ուսումնական շրջանին կը հետեւին մինչեւ բարձրագոյն դասընթացքին վերջը, եթէ տարիքը ներէ, եւ յետոյ այնտեղ կրնան ընդունուիլ տղոց վարժարաններու բարձրագոյն կարգերը։ (Տես Թաշճեան Սրբուհի Կրթարանի ծրագիր-յայտագիրը, տպ. Գահիրէ 1917ին, Տպարան Ոսկեան)։

Թաշճեան Կրթարանը իր 1922–1923 տարեշրջանին սկզբնաւորութեան հանրութիւնը բաւարարելու ստանձնութեամբ տարբեր. նշանակուած ցրացուցէն կրթական կարգերու բարեփոխութիւններ ներմուծած է վարժարանէն ներս, որոնց անձնօրդ չենք նկատեր ներկայացնել տարբեր։

«Անոնք եւս սա պէտք տրուի Հայ եւ ազատ ընկերներու ուսուցման, մեր համեստ ուժերուն ներած չափով պէտք աշխատինք հաւատարիմ զաւակներէն արժանի տարրեր մը բարձրացնել, պատանի զաւակներու համար մեր նոր սերունդի դաստիարակութեան գործին.

Տոհմիկ կրթութեան կողքին սա՛ կը տրուի նաեւ ազատ լեզուներու ուսուցման, այդ պատճառաւ կարգ մը դասեր առաջին կարգերէն սկսեալ Ֆրանսերէն լեզուով կ'աւանդուին.

Անգլիերէն, Ֆրանսերէն եւ արաբերէն լեզուները կ'ուսուցուին Հայ եւ ազատ ուսուցիչներու կողմէ, որոնց մէկ մասը միայն յիշելով, դասաւանդներու պաշտօն խանդավառութեան (Փրաթիկ) սա՛ կը տրուի.

Ձեռագործ աշխատանքները՝ ձեռագործ, կար, ձեւագծութիւն, ասեղնագործութիւն, կ'աւանդուին մեծ խնամքով, հայկական երանգաւորութեան եւ մեծ հոգածութեան գոյն կը տրուի մեր վարժարանին մէջ. Ազգային երգերէ զատ նօթայի դասեր եւս կը տրուին, բայց ատոր համար ունինք դաշնակի յատուկ ուսուցչուհի մը որ վարժարաններուն դաշնակի դասեր կ'աւանդէ.

Կրթարանիս ուսման ընթացքը կը բաժնուի երեք մասերու.

Ա) Մանկապարտէզ՝ 2 տարի, որ մանուկները կը մարզուին Ֆրէօպէլեան դրութեամբ.

Բ) Նախակրթարան՝ 3 դասընթացքներու.

1. Տարրական Ա. եւ Բ. տարի,

2. Միջին դասընթացք՝ Ա. եւ Բ. տարի,

3. Բարձրագոյն նախակրթարան կամ Լրացուցիչ՝ Ա. եւ Բ. տարիներ.

Մարմնամարզի դաստիարակութիւնը հիմնուած է մանկավարժական շուէտական դրութեան վրայ, կշռական մարզանք եւ կշռական պար եւս մաս կը կազմէ մեր ծրագրին.

Տարրական Ա. եւ Բ. կարգերուն կ'ուսուցուի Հայերէն, կրօնք, բարոյագիտութիւն, Թուաբանութիւն, Ազգային պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, իրագիտութիւն, անգլիերէն, ֆրանսերէն, գեղագրութիւն, երգ, ձեռագործ, մարզանք, գծագրութիւն.

Միջին Ա. եւ Բ. տարի. Հայերէն, ուսողութիւն, Ազգային պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, կրօնք եւ բարոյագիտութիւն, իրագիտութիւն, անգլիերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն, գիր եւ գծագրութիւն, երգ եւ ձայնագրութիւն, ձեռագործ.

Բարձրագոյն Ա. եւ Բ. տարիներ. Հայերէն, Ազգային պատմութիւն, կրօնք եւ բարոյագիտութիւն, ուսողութիւն, աշխարհագրութիւն, ընդհանուր պատմութիւն, անգլիերէն եւ ֆրանսերէն, տնային տնտեսութիւն, գիր եւ գծագրութիւն, երգ եւ մարզանք, ձեռագործ, ձեւագծութիւն, ասեղնագործութիւն, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ անգլիերէնէ թարգմանութիւն, արտասանութիւն, անգլիերէն եւ ֆրանսերէն.

Լրացուցիչ Ա. եւ Բ. տարի. Հայերէն գրաբար, աշխարհաբար, կրօնք, բարոյագիտութիւն, անգլիերէն եւ ֆրանսերէն եւ Հայերէնէ անգլիերէնէ, ֆրանսերէն թարգմանութիւն, ուսողութիւն, հանրահաշիւ, Ազգային պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, բնական պատմութիւն, մարդակազմութիւն, բնագիտութիւն, տնային տնտեսութիւն, երգ, ձայնագրութիւն, ձեռագործ գիր եւ գծագրութիւն, մարզանք, մեքենագրութիւն եւ առեւտրական թղթակցութիւն.

1922–1923 դպրոցական տարեշրջանին տնօրէնութիւնը վարժարանիս ծրագրին մէջ բարեփոխութիւններ կատարած է, հիմ առնելով Պոլսոյ Ազգային Կեդրոնական Ուսումնական Խորհուրդի բարձրագոյն նախակրթարաններու համար պատրաստուած ծրագիրը, եւ երկու տարուան բարձրագոյն շրջան մը աւելցուցած է, ծնողներու կողմէ յարուցուած փափաքին համաձայն, սա՛ տարով ազատ լեզուներու անգլիերէնի եւ ֆրանսերէնի ուսուցման. (Տես «Ճակատամարտ» օրաթերթ, թիւ 61, 22 Օգոստոս 1922).

1936–1937 դպրոցական տարեշրջանին, Թաշճեան Կրթարանի մանչ աշակերտներուն համար ամէն որ սկսած են ուսանելու արաբերէն եւ անգլիերէն լեզուները.

Թաշճեան Կրթարանի մէջ դասաւանդած են հետեւեալ ուսուցիչ-ուսուցչուհիները.

Արամ Մանէճեան, Յակոբ Մարգարեան, Գարեգին Տէօրթէրեան, Յակոբ Թ. Նալբանդեան, Հմայեակ Ամիրեան, Արտաշէս Գոչունեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, Օր. Բըշէլ, Օր. Լօր, Օր. Ալիս, Տիկին Երանուհի Բաղրամեան, Օր. Նուարդ Յարութիւնեան՝ մանկապարտէզի վարժուհի, Օր. Մագդէն, անօրէնուհի Օր. Մարգրուհի Թաշճեան, դասաւանդած է Հայերէն, կրօնք, ուսողութիւն, տնային տնտեսութիւն, Բիւզանդ Կէօզլիւկէօզի-

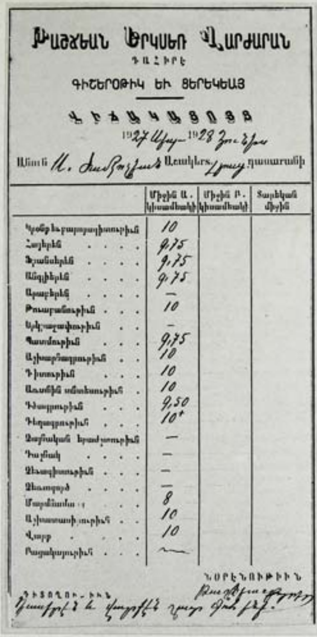

ՔԱՑՃԵԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԳԱՀԻՐԷ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ

ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ

1927 Սեպտ — 1928 Յունիս

Անուն Ս. [illegible] Աշակերտ. [illegible] դասարանի

	Միջին Ա. կիսամեակի	Միջին Բ. կիսամեակի	Տարեկան միջին
Կրօնք եւ քաղաքավարութիւն	10		
Հայերէն	9,75		
Ֆրանսերէն	9,75		
Անգլիերէն	9,75		
Արաբերէն	—		
Թուաբանութիւն . . .	10		
Երկրաչափութիւն . .	—		
Պատմութիւն . . .	9,75		
Աշխարհագրութիւն . .	10		
Գիտութիւն . . .	10		
Առտնին տնտեսութիւն .	10		
Նկարչութիւն . . .	9,50		
Գեղագրութիւն . . .	10+		
Ձայնական երաժշտութիւն	—		
Դաշնակ	—		
Ձեւագծութիւն . . .	—		
Ձեռագործ	—		
Մարմնամարզ . . .	8		
Աշխատասիրութիւն . .	10		
Վարք	10		
Բացակայութիւն . . .	—		

ՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ
[illegible]

նան՝ անգլերէն եւ ընդհանուր պատմութիւն, Հմայեակ Ամիրեան՝ հայերէն, Ազգային պատմ. աշխարհագրութիւն, Ղազարոս Ղազարոսեան՝ երգ, ձայնագրութիւն, Արտաշէս Երիցեան՝ մարզանք, Օր. Ալիս Անջէլին՝ բնապատմութեան ֆրանսերէն նիւթերը, Օր. Մառլէն՝ բնագիտութիւն ֆրանսերէն, Օր. Նուարդ Մ. Հայրաբեան՝ դասախօս եւ ձեռագործութիւն, Տիկին Զարուհի Ճէպէճեան՝ մանկապարտիզպանուհի, Սամիր էֆ. Սքանտար՝ արաբերէն լեզու, Օր. Սիրվարդ Ծնդոյեան, Ժանէթ Կլոզէլ, Սոնա Գրիգորեան, Անահիտ Գալէնտէրեան, Ժօզէ Բոմըլ։

Այցելու ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ

Գարեգին Տիւրիւքեան, Հմայեակ Ամիրեան, Յակոբ Թ. Նալբանդեան, Արամ Մասեհեան, Բիւզանդ Կէօզիւմճէօզեան, Արտաշէս Գոչունեան, Սահակ Աճէմեան, Յովսէփ Յովսէփեան, Փերուզէ Կոստանեան, Յակոբ Մարգարեան, Օր. Արաքսի Յովսէփեան (այժմ Տիկին Ֆրէնկեան), Տիկին Երանուհի Բարսամեան, Սիրվարդ Գույումճեան, Օր. Սաֆի, Օր. Տիրուհի Փէշտիմալճեան՝ դաշնակ, Օր. Մ. Գույումճեան՝ նկարչութիւն, Պօղոս Քհնյ. Խաչիկեան՝ կրօնք, Լեւոն Ղազարեանց՝ հայերէն լեզու եւ գրականութիւն, Օր. Մարութեան՝ անգլիերէն լեզու, Սիրվարդ Ծնդոյեան՝ անգլիերէն լեզու, Սալիման էֆ. Իսկանտար՝ արաբերէն, վարժարանի մնայուն այցելու բժիշկ՝ Սարգիս Բ. Ժամկոչեան, վարժարանի ինքնաշարժի վարիչները եղած են՝ Ղազարոս Գալէնտէրեան, Յովսէփ Գույումճեան, Ժիրայր, Օր. Տիրուհի Փէշտիմալճեան՝ դաշնակ-երգ։

1917 Օգոստոս 15էն սկսեալ Թաշճեան Վարժարանի արձանագրութեան տոմարին մէջ նշուած աշակերտ–աշակերտուհիներու ցանկը, որոնք յաճախած են վարժարան զանազան շրջաններուն։

Ստորեւ կու տամ անունները, պահելով ժամանակագրական կարգը.

Ծնդոյեան Շուշան, Սիրվարդ, Հէքիմեան Մաթնիկ, Շուշանիկ, Սէֆէրեան Արշակ, Կոստանդեան Զարուհի, Զարեհ, Յովհաննէսեան Իսկուհի, Գէորգեան Գէորգ, Արշէն, Մուրատեան Անիկ, Խաչիկ, Այվազեան Արմենուհի, Նշան, Այվազեան Նուարդ, Մարգրիտ, Վահէ, Յարութիւն, Աշըգեան Պերճ, Հայկ, Նորիկեան Գեղուհի, Մաթնիկ, Նորիկ, Գոյաճեան Արմենուհի, Զաքեան Մարի, Պարութեան Մարի, Մարգրիտ, Արտաշէս, Կարապետեան Հրանդ, Արմաղանեան Արշալոյս, Անահիտ, Սիմոնեան Յարութիւն, Մարգարեան Արտաշէս, Գալէնտէրեան Ալէքսան, Պետրոս, Զաքարեան Թագուհի, Յասմիկ, Արմենուհի, Պետրոս Եղսող, Իզմիրեան Սիրան, Սուրէն, Պետրոսեան Արտաշէս, Աղաւնի, Համբարձում, Սահակ Տէր Պօղոսեան, Էլիզա Տէր Պօղոսեան, Սիմոնեան Անժել, Աստղիկ, Վրէժուհի, Սիրանոյշ, Սիմոնեան Կարապետ, Գոմուշեան Յարութիւն, Յակոբ, Կիւզէլեան Լեւոն, Տէր Սահակեան Յակոբ, Արամ, Խաչերեան Զապէլ, Գիւլզար, Վահան, Գալֆարեան Թադէոս, Յարութիւն, Յակոբեան Մարի, Սիրանոյշ, Մարգարեան Լեւոն, Էմէրեան Յովսէփ, Տէր Միքայէլեան Մանուշակ, Քէօսէեան Հայկուհի, Անդրանիկ, Իշխանեան Երուանդ, Գէորգ, Անժել, Հրանդ, Տիգրան, Խաչէնի, Մանասեան Պետրոս, Սիրանոյշ, Ղեւոնդ, Փափազեան Արշակ, Անահիտ, Էլիզա, Գարդանեան Զարեհ, Գէորգ, Պետրոսեան Շնորհիկ, Հայկ, Պերճ, Լուսնթագ, Ժամկոչեան Յարութիւն, Սիմա, Ժամկոչեան Բարսեղ, Վերժին, Թէքէեան Միհրան, Օննիկ, Մարգրիտ, Անժել, Արշակ, Գէորգեան Արփէն, Տիգրան, Երուանդ (Հալէպլեան), Սարգսեան Արա, Տէր Միքայէլեան Անժել, Փիլիպպոսեան Լեւոն, Անժել, Շիմշիրեան Հայկուհի, Լեւոն, Մխիթարեան Մեզրոն, Տէր Սահակեան Սիրանոյշ, Սիրարփի, Մէթէրեան Նազար, Հերմինէ, Ինճիկեան Շաքէ, Կարապետ, Ալթունեան Հռիփսիմէ, Տատուրեան Վահրիճ, Չիլինկիրեան Գրիգոր, Մարգրիտ, Վարդուհի, Նուպար, Սէֆէրեան Թագուհի, Տատուրեան Արշամ, Հայրաբեան Նուարդ, Կարաքէշեան Լօրիս, Պօյաճեան Իսկուհի, Սիրանոյշ, Գույումճեան Էլիզա, Սիրանոյշ, Մանուշակ, Աղաւնուհի, Գէորգ, Թաշճեան Գրիգոր, Տիգրան, Շաքէ, Մխալեան Վահէ, Դուրեան Վիքթորիա, Խաչերեան Պօղոս, Հերմինէ, Միհրանեան Միհրան, Կարապետ, Իսկուհի, Պայլէրեան Գրիգոր, Ալեքսան, Եղոյեան Աստղիկ, Սիրվարդ, Գրիգոր, Իշխանեան Ձորար, Խաչէնի, Արամ, Զաւէն, Մինասեան Մարիամ, Վահանեան Յակոբ, Շահինեան Երանուհի, Եղսապէթ, Արփենիկ, Վահրամ, Լուսապարոնեան Մարգուհի, Զաւէն, Յովսէփ, Բարթողեան Մարգրիտ, Բարթող, Դրաունեան Սիրվարդ, Գրիգոր, Գոչեան Սաֆի, Մարի, Կոմանեան Անահիտ, Տաթուլ, Զուարթ, Ճրճրեան Գաբրիէլ, Կոստանեան Անոյշ, Ճէպէճեան Արմենուհի, Պերճ, Պօճոյեան Գէորգ, Սիրանոյշ, Այվազեան Շաքէ, Օննիկ, Մարի, Արամ, Կոստոյեան Նազար, Խաչատուր, Խանճեան Ազաթոն, Անահիտ, Տամլամայեան Մաքրուհի,

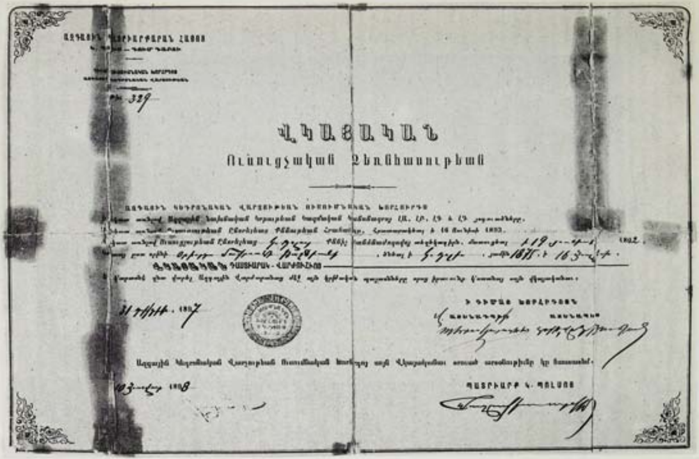

Թիւ 329

ՎԿԱՅԱԿԱՆ

Ուսուցչական Ձեռնհասութեան

ՊԱՏՐԻԱՐՔ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Կարապետ, Մալխասեան Նուէր, Վրէժ, Զարզէլ, Համբարձեան Բարսեղ, Նուրիցա, Գրիգորեան Ռոզէթ, Սանթօ, Լօրիս, Պարոնեան Սաթենիկ, Կիւրեղ, Յակոբ, Ղազարեան Մարի, Նուարդ, Համամճեան Սարգինէ, Փամպուքճեան Արամ, Գարաշեան Ովսաննա, Գարապաչեան Վահրամ, Ճոնազեանեան Եղիա, Երուանդ, Սիրունեան Էլիզէթ, Նուարդ, Գառնիկ Վէրա, Վահէ, Զաքարեան Ֆլորա, Յովհաննէս, Աճապահեան Յարութիւն, Մարիֆեան Գրիգոր, Պալճաճեան Անդրանիկ, Գրիգոր, Անահիտ, Պըլըբասեան Յարութիւն, Արշակ, Տօնիկեան Էլիզա, Տէր Սահակեան Կարապետ, Սիմոնեան Սիրանոյշ, Մարի, Եփրեմեան Մարգրուհի, Աւետիս, Աշխէ, Վահէ, Գըգըլլարեան Սահակեան, Սիրարփի, Զուէն, Թէրզեան Թագուհի, Շարեան Շաքէ, Մալխասեան Բաբկէն, Յակոբ, Տօնիկեան Սարգինէ, Գեղամ, Գարաբեան Վարդուհի, Զարզէլ Խաչերեան, Եսայեան Վարդէն, Շաքէ, Թագուհի, Պարսամեան Զարզէլ, Ֆլորա, Պալըքճեան Սահակ, Վահէ, Ռոման, Էվէրէկեան Օննիկ, Յակոբ, Տիգրան, Զամքըրթճեան Յակոբ, Սուրէն, Ֆրունեան Արմենուհի, Արամ, Սուլթանեան Արամ, Ժիրայր, Մինասեան Շաւարշ, Սարգիս Վահէ, Հիմէթեան Միհրան, Կէօզիւպէօյլիւքեան Սանդուխտ, Զարզէլ, Հրանդ, Գալանճեան Շաքէ, Յակոբ, Գասպարեան Նազարէթ, Տիգրան, Մաթոսեան Կարապետ, Արշակ, Դրայեան Նուպար, Կարապետ, Քէչէճեան Սահակ, Արա, Զուէն, Տէվլէթեան Օննիկ, Սիրարփի, Անահիտ, Յակոբ, Զաքարեան Տիգրան, Պաթմանեան Պերճ, Տէր Օհաննէսեան Ալիս, Գրիգոր, Գարաճեան Խաչէնի, Եդուարդ, Նուպար, Գոհանեան Նուպար, Նիգօլթեան Շաքէ, Մէհրաքճեան Հայկազուն, Զորզանեան Անթուանէթ, Ճզմաճարեան Սէվրին, Գրիգոր, Գէորգ, Նահապետեան Ալիս, Քրոզասայ Սարգիս, Ճիզմէճեան Լուսիկ, Սեւէֆեան Գոհարիկ, Մոխոխեան Մոխոխա եւ Գէորգ, Բալխանեան Բաբգէն, Գալպաքեան Մարգրուհի, Սըվաճեան Զարուհի, Սիրանոյշ, Տէր Ղեւոնդեան Հայկ, Զաքարեան Խոսրով, Խաչատուրեան Նուպար, Պէօքեան Անահիտ, Սարաֆեան Մէրոփէ, Վարդգէս, Մարի, Քէօնէճեան Սիրվարդ, Աստղիկ, Քէօսէեան Խաչէնի, Տաղաւարեան Համբարձուհի, Գարաչեան Վրէժ, Արամ, Սարգիսեան Արշալոյս, Վիքթորիա, Սանդոյեան Մարի, Գրիգոր, Քէօշքեան Գեղուհի, Մաթոսեան Կարապետ, Բաճեան Նուպար, Թուլեան Մարի, Ասատուրեան Մարի, Նուպար, Օհաննէսեան Աշխէն, Զարգարեան Արշակ, Քերոբեան Անժէլ, Վառվառեան Մարի, Գուլումճեան Վահէ, Օննիկ, Հայկազեան Աղասուհի, Շաքէ, Ովսաննա, Բուժեան Հռիփսիմէ, Նաղաչեան Իրիս, Տըմէճեան Սաթենիկ, Գէորգ, Թաթարեան Գրիգոր, Շուշանիկ, Ձէրաչեան Օֆիկ, Բալաբանեան Ալեքսա, Եէմէնիճեան Աւետիս, Թաթմանեան Զարզէլ, Գրիգոր, Գուստապեան Մկրտիչ, Հէնրիկ, Գամմաճեան Թագուհի, Անժէլ, Տիգրանեան Գոհարիկ, Զարզէլ, Բրուտեան Տիրան, Գրաչեան Անահիտ, Էզրէկեան Գրիգոր, Ագունի, Նուպար, Արթին Նուպար, Ժիրայր, Կիւմիւշեան Անահիտ, Տէր Օհաննէսեան Լեւոն, Տէր Սարգսեան Մինիկ, Եղուաթեան Պետրոս, Սըզնեան Սենեքերիմ, Սուլթանիկ, Գարաճեան Հրաչ, Պօղոսեան Ժան, Սարգիս, Յակոբեան Մարի, Արթին, Արշօ, Վահրամ, Թաթարեան Գրիգոր, Զուլհաճեան Ջիջի, Մկրեան Լոլա, Թիքլա, Քէչէճեան Պետրոս, Շուշանեան Զարուհի, Սիրվարդ, Զիմէնեան Մարի, Նշան, Մատաթեան Լեւոն, Դանիէլ, Սէմէրճեան Վահէ, Գուլէսէրեան Վահէ, Ասլանեան Կարպիս, Սեդա, Սանասարեան Յարութիւն, Մարաթեան Բիննա (այժմ Տիկին Թորգոմ Թիւրաքեան), Սէֆէրեան Սեդա, Թէմուրեան Նուէր, Պուրսալեան Գոհարիկ, Դանիէլեան Կարապետ, Գալըքճեան Արա, Վահէ, Իրանեան Գեղամ, Ասլանեան Աստղիկ, Կրէմ, Ճօրճ, Ալֆոնս, Ժաք, Կիւզէլճեան Իշխան, Նուարդ, Քիւչիւքեան Վահէ, Ալիքեան Աննա, Մալխասեան Մարի, Նալպանդեան Գէորգ, Օհանեան Մարտէլ, Եսայեան, Մկրտիչ Յովհաննէս Պէյ, Երուանդ Յովհաննէս Պէյ, Մոսկոֆեան Առաքել, Մէքէնաճեան Սիրվարդ, Եղեմեան Գարուա, Զարզէլ Ալինէ, Քէմհաճեան Յակոբ, Կիւլեան Սիրանոյշ, Քիրէչճեան Վահէ, Եարընճեան Սիրանոյշ, Գայթանճեան Վերժին, Մարի, Գալթայեան Նուպար, Օհանջանեան Վիգէն, Զօրզանեան Անդրանիկ, Յովհաննէս, Մինասեան Շաւարշ, Վարուժան, Գարաքիլեան Նուպար, Գարագոզեան Անժէլ, Շաքէ, Պապազեան Ժօզէֆին, Եղիկեան Դաւիթ, Սուզիկ, Բաղրամեան Զօհրապ, Լեւոն, Գալէնտէրեան Մարգօ, Ծովիկ, Բէզմէզեան Կարապետ, Պարթամեան Արամ, Նազարեան Աթէրինա, Կէմէնճեան Արաս, Ձէրաքէեան Խաչիկ, Աստղիկ, Գոհարիկ, Գալուստեան Գէլինա, Սեդա, Զէյթեան Հրաչ, Ալթինեան Խաժակ, Գալիքեան Պետրոս, Քէօսէնեան Բարսեղ, Փէշտէրեան Ժիրայր եւ Հանրի, Տաղաւարեան Վարդգէս, Կիւլեան Յակոբ, Ճիզմէճեան Արուսեակ, Գալըճեան Կարէն.

1917–1918 դպրոցական առաջին տարեշրջանին Թաշճեան Վարժարանը ունեցած է 160 երկսեռ աշակերտութիւն, 20 գիշերօթիկ աշակերտներով,

1917–1918 Գահիրէի Թաշճեան Վարժարանի Մանկապարտէզի աշակերտութեան խմբանկարը
Կեդրոնը՝ Հիմնադիր-Տնօրէնուհի Մաքրուհի Թաշճեան։

նման Ուսուցչին եւ Հոգաբարձութեան։ (Տես «Յուսաբեր», 29 Յունիս 1928, Գահիրէ)։

Թաշճեան քոյրերը 1928–1929 տարեշրջանին վարժարանի հաշիւները պակսած են աշակերտութեան նուազումին պատճառաւ եւ ստիպուած 1 Յունուար 1929 թուակիր խնդրագրով մը դիմած են ազգային բարերար Պօղոս Փաշա Նուպարի Փարիզ, եւ խնդրած են նիւթական օժանդակութիւն մը։ Բազմերախտ բարերարը 20 եգիպտական ոսկիի նպաստ մը տուած է հետեւեալ գրութեամբ, ստորագրուած իր քարտուղարին կողմէ.

«Տիկիններ, Ն. Վ. Պօղոս Փաշա Նուպար ստացած ըլլալով ձեր նամակը, 20 ոսկիի չէք մը առաքած է իբր օգնութիւն ձեր դպրոցին։ Հաճեցէք տիկիններ, ընդունիլ մեր յարգանաց հաւաստիքը»։

1929 Մայիս 5ին կազմուած է Թաշճեան Վարժարանի Տիկնանց Յանձնախումբ մը հետեւեալ կրթասէր տիկիններէ.

Հրանոյշ Երեց տիկին Վարդերեսեան, Տիկիններ Աղաւնի Ամբարճեան, Մաննիկ Բարթողեան, Արաքսի Բոյաճ, Զարուհի Գրիգորեան (Գարգալոյ), Սաթենիկ Ծուծիքեան, Զարուհի Փոլլոզեան, Հ. Սարգսեան եւ Ն. Փափազեան։

Այս Յանձնախումբը նիւթապէս օգնելու համար վարժարանին, կազմակերպած է վիճակահանութիւն մը, վարժարանին ընտիր ձեռագործներու ցուցադրութեամբ։

1930 Դեկտ. 22 թուակիր խնդրագրութեամբ մը Թաշճեան քոյրերը դիմած են Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան, որպէսզի իրենց պիւտճէին համար կարգադրութիւն մը ըլլայ։ Ահա այդ դիմումնագրին պատճէնը.

Գերշ. Տ. Թորգոմ Արքեպս. Գուշակեան
Նախագահ Գաւառ. Ազգ. Քաղ. Ժողովոյ
Աստ

Սրբազան Հայր,

Գաւառական Ժողովին ծանօթ է անշուշտ, որ մենք երկու քոյրեր, տասնչորս տարիներէ ի վեր, քաղաքիս մէջ երկսեռ կրթարան մը հաստատած ենք, հայ նորահաս սերունդին ազգային կրթութիւն մը տալու ջանադրութեամբ։ Այս երկար տարիներու ընթացքին, մեր աշակերտներու թոշակներով եւ փոքրիկ ձեռնարկներով յաջողած ենք մեր կրթական պիւտճէն լրացնել։ Այս տարի սակայն, մեր երկսեռ աշակերտութեան թիւը նուազած է՝ անոնց մէկ մասին տարբեր կամ այլ վարժարաններ յաճախելով, այդ պատճառաւ աշակերտներու թոշակներով գոյացական պիւտճէն չի գոցուիր եւ մենք տարեկան 25 ոսկիի բաց մը կ'ունենանք։

Անշուշտ ներկայ տնտեսական տագնապն ալ մեծապէս նպաստած է մեր պիւտճէի բաց մնալուն։ Ներկայ պարագաներուն մէջ, մեզ կը մնայ, քանի որ տարբեր միջոց մը չունինք, Ազգային գերագոյն Իշխանութեան եւ իր արժանաւոր պետին դիմել, մեր կրթական պիւտճէին բացը գոցելու մասին յարմար կարգադրութիւն մը գտնելու համար։

Եթէ Գաւառ. Ժողովը բարեհաճի նկատողութեան առնել մեր դիմումը եւ լուսաբանութեան մը պէտք զգայ, պատրաստ ենք հարկ եղած բացատրութիւնները տալու։

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ եւ խորին յարգանքներով կը մնանք ձեր Սրբազնութեան խոնարհ որդիք։

Հիմնադիր – Տնօրէնուհիք
Թաշճեան քոյրեր Վարդանուհի-Մաքրուհի

22 Դեկտ. 1930, Գահիրէ

* * *

Գահիրէի Ազգային Իշխանութիւնը վարժարանին պիւտճէն հաւասարակշռելու եւ բացը գոցելու համար, կազմակերպած է թատերական ներկայացում մը ի նպաստ Թաշճեան Վարժարանի։ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Տ. Թորգոմ Արք. Գուշակեանը իր ստորագրութեամբ 14 Ապրիլ 1931 թուակիր հետեւեալ կոչը ղրկած է կրթասէր ազգայիններուն.

Ազնիւ Տիար,

Ձեր կրթանուէր զգացումներուն կը դիմեմ երկրորդ անգամ եւ կը խնդրեմ որ քաջալերէք ներկայ ամսուան թատերական ներկայացում մը, որուն արդիւնքով կը խորհինք դարմանել Թաշճեան վարժարանի այս տարուան պիւտճէին մէջ ներկայ տնտեսական տագնապին հետեւանքով գոյացած բացը։

Գոհացում տալով մեր այս դիմումին, վստահ եղէք թէ արդարեւ օգնած պիտի ըլլաք ազգային դաստիարակութեան գործին, որուն 14 տարիներէ ի վեր արժանաւորապէս կը ծառայէ այս դպրոցը, եւ

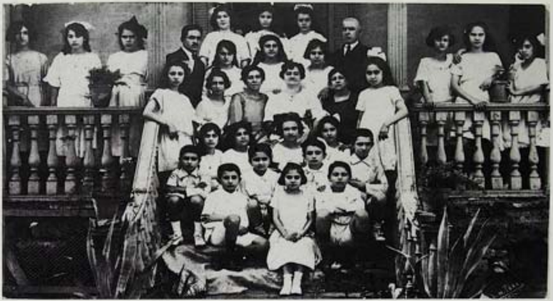

Թաշճեան Վարժարանի 1918–1919ի աշակերտները։

Ուսուցիչ Համայեակ Ամիրեան, Արամ Մասեհեան· Հիմնադիր տնօրէնուհիք Վարդուհի եւ Մաքրուհի Թաշճեան։

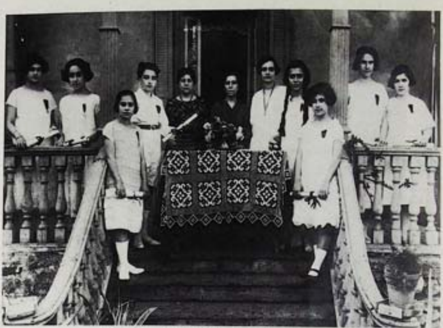

Թաշճեան դպրոցի 1923-1924ի շրջանաւարտները (տես ցանկ)։
Կեդրոնը տնօրէնուհիք Մաքրուհի-Վարդուհի Թաշճեան, եւ ուսուցչուհի Սրաֆի Եովսէփեան։

գաղթականած պզտիկ ըլլալը հայ մանկտոյն կրթութեան երկու անձնուէր եւ պատուական մշակները Օր. Վարդուհի եւ Օր. Մաքրուհի Թաշճեան քոյրերը, որոնք այդ հաստատութեան հիմնադիրներն եղած են եւ ցարդ կը վարեն զայն զոհաբերելի եռանդով եւ զոհելի նախանձախնդրութեամբ։

Վստահ՝ թէ մեր այս խնդրանքին պիտի հաճիք գոհացում տալ յօժարակամ սիրով, կը յայտնեմ սրտալիր շնորհակալութիւնս, եւ ողջունիւ օրհնութեան մնամ աղօթարար

Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի
Թորգոմ Արքեպիսկոպոս

Նկատելով որ մանաւանդ կատարուած ձեռնարկներէ գոյացած նիւթական օժանդակութիւնները ծառայած են տարեկան բացը գոցելու, ու ամփոփուած դիմած են Պարոն Կիւլպէնկեանին՝ խնդրագիր անգլիերէն լեզուով 25 Յունուար 1938 թուակիր հետեւեալ նամակով մը.

Կահիրէ, 25th Jan. 1938

His Excellency
Mr. Caloust Gulbenkian
Paris

Excellency,

Your munificent gift was received with much gratitude last year and duly served its good end. Our school was not closed, thank you, and was opened its doors for the 15th time to receive the earling children of our race to shelter them under a christian and national atmosphere. This year too our budget is far from bein self supporting, and it is by extreme efforts of economy and by an act of faith that we are still keeping it running.

Your name has once for all passed in the annals of our school together with the name of the beloved Boghos Pasha Nubar as a kind benefactor who helped us without having seen us and our work. But we believe that you have

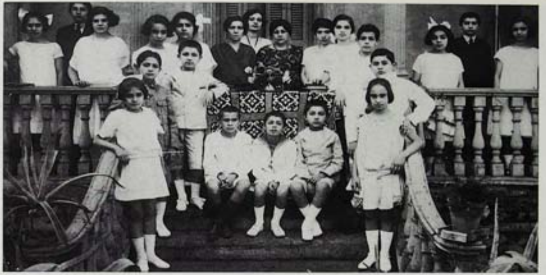

1923–1924ի աշակերտական խմբանկար։

Ոտքի են ձախէն Սիմա Ց. Ժամկոչեան, Ցարութիւն Ց. Ժամկոչեան, Սարգիս Հիւսէյինեան, Գրիգոր Հիւսէինեան, Սեմա Գրիգորեան, Պերճ Աշըգեան։ *Չոք փոքր ոտքի* Աստղինէ Կեօշէեան, Միհրան Տ. Թէքեան, Սագօ Նորիկեան, Արաքսի Պետրոսեան։ Տնօրէնուհիք Վ. Մ. Թաշճեան, Օր. Արաքսի Ցովսէփեան, Հայկուհի Ռ. Շիմշիրեան, Թագուհի Զաքարեան, Օննիկ Թէքեան։

1924–1926ի շրջանաւարտուհիները։

Ոտքի ձախէն աջ՝ Նուարդ Մ. Հալաճեան, նստած Բրդ Նուարդ Գ. Մինէճեան, ոտքի Գրդ Հռիփսիմէ Ազատեան, նստած Դրդ Երանուհի Ճ. Ճանիկեան։

seen us in that immaterial realm of goodness and service where you dwell by your kind heart.

Mr. Malezian well knows the efficiency of our work, and can give an idea about it.

With anticipated thanks

Most Gratefully Yours
Tashdjian Sisters

Գալուստ Կիւլպէնկեան կարեւոր գումարով մը օժանդակած է Թաշճեան Կրթարանին, բարեխնամութեամբ Թորգոմ Արք. Գուշակեանի։

1933–1934 տարեշրջանին կազմուած է Թեմական Մարմին մը, նիւթական միջոցներ հայթայթելու համար, հաստատութեան հանգիստներ կազմակերպելով, աշխատակից վարժարանին օգնանէին։ Կարգադրիչ Յանձնախումբը 20 Մայիս 1933 թը-ւականին Հանդիսաւոր [illegible] [illegible] է [illegible]։

Ազնիւ Տէր,

Տասն եւ վեց տարիներէ ի վեր Հայ նորահաս սերունդին դաստիարակութեան գործին նուիրուած, եւ անձնուրացաբար արդիւնքներ ցոյց տուած, Թաշճեան վարժարանի զարգացման եւ յառաջդիմութեան գործակցելու նպատակով, տարեկան հանդէս մը կազմակերպուած է բարձր հովանաւորութեամբ Ազգային Իշխանութեան եւ նախագահութեամբ Վեհափառ [illegible] Առաջնորդական փոխանորդ Գերաշնորհ Տ. Մամբրէ Ս. Եպիս. Սիրունեանի։

Յանձնախումբս փափաքելով որ ազնիւ [illegible] կրթական այդ բարձրագոյն հաստատութեան մը օժանդակէք, ներկայ ձեր աղեր-

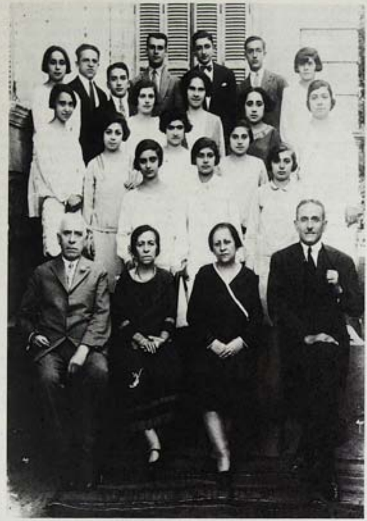

Թաշճեան Վարժարանի Սանուց Միութեան 1927–1928ի խմբանկարը։

Ա. Կարգ նստած Արամ Մասէհեան, *Տնօրէնուհիք* Վարդուհի եւ Մաքրուհի Թաշճեան, Յակոբ Մարգպանեան։ *Խմբանկարին մէջ կը յիշուին* Նուարդ Ալթունեան, Սիմա Յ. Ժամկոչեան, Նուարդ Մ. Հայկանեան, Սիրանուշ Յենիայեան, Սեդա Գրիգորեան, Գեղունի Նորիկեան, Արաքսի Գէորգեան, Սեդա Նորիկեան, Բարսեղ Համբոյեան, Յակոբ Յ. Գալուստեան, Գառնիկ Աքչեաճեան, Հայկ Թորգոմեան։

ւթեան էջ գրէ ...... [illegible] ...... [illegible], խնդրելով որ հաճին ընդունիլ։

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ Կարգադիր Յանձնախումբը·

Ժամկոչեան Սարգիս բժիշկ – Գուլթեքեան Յակոբ
Ծնծաղեան Սահական – Գասպարեան Մարտիրոս
Գալըպճեան Յակոբ – Դարիակճեան Մամաս
Կարապետեան Ն. – Ալթունեան Միհրան
Մելքոնեան Արշալոյս – Սէֆէրեան Վարդեւան
Թագւորեան Թագւոր – Թէմաքէյլեան Եդուարդ
Մէյդանեան Յակոբ – Գասպարեան Մանուկ
Թաշճեան Երուանդ – Սիմոնեան Սարգիս

1936 Մայիս 1 թուակիր նամակով մը վարժարանի տնօրէնութիւնը դիմած է Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան կեդրոնին վարչէն՝ տնօրէն-վարչէն պատուիրակ Վահան Մալէզեանի եւ խնդրած է նպաստ մը նիւթական՝ որ յատկացուի Թաշճեան վարժարանին։ 16 Մայիս 1936 թուակիր նամակով մը պատասխանուած է թէ Եգիպտոսի կեդրոնական շրջանակային Յանձնաժողովը իրաւունք է եւ ընդգրկուած է խնդրոյ առարկայ նըպաստներով զբաղելու եւ տնօրէններու։

1937 Յունիս 27ին, նախագահութեամբ Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեանի, կազմուած է Խնամակալութիւն մը՝ դպրոցին նիւթական կարողութիւնը բարելաւելու համար։

Խնամակալութեան կազմը բաղկացած է հետեւեալներէ·

Տորէն քհնյ. Մելքեդեան, բժ. Սարգիս Բ. Ժամկոչեան, Յարութիւն Քէօշկեան, Միհրան Ալթունեան, Թագւոր Թագւորեան, Յակոբ Գալըպճեան, Մամաս Դարիակճեան, Սահական Ծնծաղեան, Արամայիս Գալունեան, Սիրան Ճիրամէճեան։

1929–1937 տարիներուն ընթացքին, կազմուած Յանձնախումբերու եւ Խնամակալ Մարմիններու ջանքերով կազմակերպուած հաւաքոյթներ ձեռնարկներով կարելի չէ եղած Թաշճեան վարժարանի տարեկան նիւթական պիւտճէն հաւասարակշռել ու բարելաւել ընդհանուր վիճակը թէ հիմնադիրներուն եւ դպրոցին որ փակուած է վերջնականապէս 1937 Դեկտեմբերին։

ԹԱՇՃԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿԸ

1921–1922 տարեշրջանին վկայագիր առած են հետեւեալները·

Շուշան Ծնծաղեան, Գեղուհի Նորիկեան, Արմենուհի Ալթունեան, Զուարթ Տատուրեան, Հայկուհի Քէօշկեան, Արմենուհի Գարաճեան, Մարի Իշխանեան, Ֆլորիկ Իշխանեան, Երուանդ Իշխանեան, Գէորգ Իշխանեան, Աննիկ Մուրատեան եւ Խաչիկ Մուրատեան։

1922–1923 – Սիրվարդ Ծնծաղեան, Հոմէնի Իշխանեան, Հրանդ Կարապետեան, Գեղանիկ Գասպարեան։

1923–1924 վկայական առած են— Շուշան Ծնծաղեան, Գեղուհի Նորիկեան, Արմենուհի Ալթունեան, Զուարթ Տատուրեան, Սիրվարդ Ծնծաղեան, Հոմէնի Իշխանեան, Գեղանիկ Գասպարեան, Հրանդ Կարապետեան։

1923–1924 վկայագիր առած են· Երանուհի Ճ. Շահմիրեան, Նուարդ Մ. Հարանեան, Նուարդ Գ. Մինէթեան, Իսկուհի Օհաննէսեան, Հռիփսիմէ Ադամեան, Սիրանոյշ Ծնծաղեան, Բերուզ Հաճեղաչեան, Փերճուհի Եղեանճեան, Յարութիւն Գըզըլբաշեան, Յարութիւն Այրանճեան, Բարսեղ Հաճըլեան, Ալեքսան Գալըպճեան, Արամ Իշխանեան։

1924–1926 – Յունիս 20ին վկայական առած են· Երանուհի Ճ. Շահմիրեան, Նուարդ Մ. Հարանեան, Նուարդ Գ. Մինէթեան, Հռիփսիմէ Ադամեան։

1924–1926 տարեշրջանին վկայագիր առած են· Օրիորդներ՝ Արաքսի Գէորգեան, Սիմա Յ. Ժամկոչեան, Սոնա Զ. Գրիգորեան, Հռիփսիմէ Նորիկեան, Հայկուհի Ո. Շիմշիրեան, Նուարդ Ալթունեան, Անոյշիկ Քէօշկեան, Գրիգոր եւ Սարգիս Հիւսէյինեան։

1926–1928ին վկայական առած են· Արաքսի Ն. Գէորգեան, Սիմա Յ. Ժամկոչեան, Սոնա Զ. Գրիգորեան, Հռիփսիմէ Նորիկեան, Նուարդ Մ. Ալթունեան։

1926–1928 վկայագիր ստացողները. Ոսկաննա Հ. Գարատաշեան, Մարիանէ Սեֆերեան, Գրիգորիս Քաչերեան, Արմենուհի Ֆրանճեան, Սիրանոյշ Սվաճեան, Անժէլ Սիմիթեան, Անահիտ Նիկոլեան, Զապէլ Պօղէգէրեան, Սեւրին Ճամտասարեան, Նուրիցա Համճըեան, Վարդուհի Ա. Հիւսէյինեան, Աղաւնի Պետրոսեան, Նորիկ Նորիկեան, Բարսեղ Սէֆերեան, Յակոբ Գ. Մինէթեան, Արամ Բամպուքճեան։

1929–1930 վկայագիր ստացած են. Մանուկ Յ. Պոյաճեան, Յակոբ Զամքըրթեան, Նազարէթ Գասապեան, Անդրանիկ Գ. Գալէնտէրեան, Արամ Սուլթանեան։

1931–1932 վկայագիր ստացած են. Ճաքէ Իւէղէկեան, Աւագիկ Սիմիթեան, Գոհարիկ Տիգրանեան։

1932–1933 վկայական ստացած են. Լուսիկ Ճիդմէճեան, Անժէլ Տ. Թէքէեան, Մարի Ասատուրեան, Մաքրուհի Եփրեմեան, Սիրարփի Տէօվլէթեան, Յակոբ Կարապետեան, Վահէ Մ. Ալթունեան։

1934–1935 տարեշրջանին վկայականի արժանացած են. Վերժուհի Սիմիթեան, Մարի Յ. Վարդանեան, Ազատուհի Հայկազեան, Նուպար Գ. Գասապեան։

1935–1936 վկայական ստացած են. Անահիտ Գ. Գալէնտէրեան, Բիննա Մարտիկեան, Արշալոյս Սարգիսեան։

1936–1937 վկայական ստացած են. Աղաւնի Էքմէքճեան, Ճաքէ Հայկազեան, Արուսեակ Բողոսեան, Սիրվարդ Քէօհնէլեան, Սիրանոյշ Սիմոնեան, Համեստուհի Տագուսարեան։

1936–1937 վկայագիր ստացած են. Վահէ Յ. Պոյաճեան, Անահիտ Քէօհնէլեան, Զաւէն Գալեան, Կարապետ Մաթոսեան, Սոնա Ջիթճեան, Անժէլ Բիրանեան, Պէյքէր Ա. Գոչունեան։

1917–1918ին վարժարանի ամավերջի հանդէսին Մարտիրոս Աբեան ազգայինը 100 եգիպ. ոսկի նուիրած է ու ի յաջողութեան։

1917–1918 տարեշրջանին աշակերտութեան թիւը՝ 160, գիշերօթիկ՝ 20։

1923–1924 տարեշրջանին աշակերտութեան թիւը՝ 100, 7 ուսուցիչ, տարեկան ընդհանուր ծախս՝ 1200 եգիպ. ոսկի։

1926–1927 տարեշրջանի ուսուցչուհիները. Օր. Աղնիւ Ֆրանճեան, Օր. Նուարդ Մ. Հարաճեան, Օր. Ռոզէ, Օր. Աղնա, Օր. Լօր Ֆիօրի, Օր. Գաթրին, Տիկ. Տիրուհի Փէշտըմալճեան, Օր. Վ. Լէւոնեան։ Վարիչ մանկապարտէզի՝ Տիկին Երանուհի Բարաղամեան, մեռած է 7 Ապրիլ 1939 թուականին, 50 տարեկանին։ Մարզանքի ուսուցիչ 1922–1928ին Տիգրան Զէյթունցեան։ Դաշնակի ուսուցչուհի՝ Տիկ. Տիրուհի Փէշտըմալճեան, մեռած է 23 Ապրիլ 1936ին։

ԹԱՇՃԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Գահիրէի Թաշճեան երկսեռ դպրոցի նախկին Սաները եւ սանուհիները, իրենց դպրոցին օգտակար ըլլալու նախանձախնդրութեամբ, 1928 Փետրուար 15ին առաջին խորհրդակցական ժողովի մը ընթացքին, համախոհութեամբ վարժարանի տնօրէնուհիին, հիմնած են Թաշճեան Սանուց Միութիւնը, նպատակ ունենալով մշակութային ինքնազարգացումի հետամտիլ եւ ստեղծելու մթնոլորտ մը, ուր երկու սեռէ հայ երիտասարդներ կարենան հաւատարմօրէն ազգայնական ձեռնարկութիւններու միջոցաւ ժամանակին հետ առաջ ընթանալ եւ բարձր պահել անունը վարժարանին զոր կը կրեն։

17 Մարտ 1928ին, Միութեան կազմութեան պաշտօնական հանդէսը տեղի ունեցած է վարժարանի սրահին մէջ, եւ 30 Մարտ 1928ին բացառիկ նիստի մը ընթացքին միաձայնօրէն ծրագիր-կանոնագրին արտօնութեանց համաձայն, ընտրուած է վարչութեան դիւանը յանձին Բարսեղ Համբարձեանի՝ Ատենապետ եւ Հայկ Թորգոմեանի՝ Ատենադպիր։

31 Մարտ 1928 թուակիր գրութեամբ մը Վարչութիւնը նախկին սաները հրաւիրած է նիստի մը 4 Ապրիլ 1928ին, եւ ժողովականներու միաձայնութեան հաւանութեամբ վաւերացուած է Միութեան ծրագիր-կանոնագիրը։

Թաշճեան Սանուց Միութեան Վարչութիւնը 3 Յունիս 1928ին կազմակերպած է գեղարուեստական ցերեկոյթ մը Գահիրէի «Ամպասատըր» թատրոնին մէջ, մասնակցութեամբ սան-սանուհիներու, Սանուց Միութեան երգչախումբը ղեկավարութեամբ իր անդամներէն Հայկ Կարապետեանի, մասնակցած է ժողովրդական երգերով։

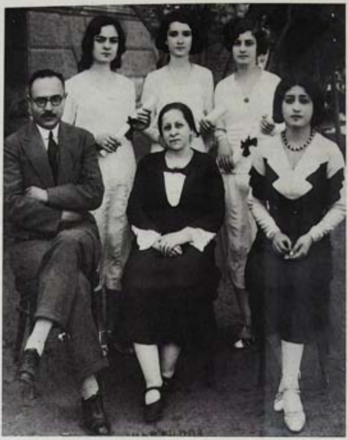

Թաշճեան Վարժարանի 1931-1932ի շրջանաւարտուհիները։

Նստած ուսուցիչ Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան, Հիմնադրուհի Տնօրէնուհի Մաքրուհի Թաշճեան, ուսուցչուհի Մարմարէ Այիտ։ Ոտքի շրջանաւարտուհի Օր. Աստղիկ Մ. Սիմիթեան, Օր. Դոնաթին Տիգրանեան, Օր. Շաքէ Խէկալէկեան։

30 Յունիս 1928ին դպրոցական ամավերջի հանդէսին, դպրոցին մէջ Սանոց Միութեան անդամ-անդամուհիները ներկայացուցած են «Հայաստանի բերդը» անունով երգախառն թատերգութիւն մը եւ Երուանդ Օտեանի «Զաւալլը» թատերգութիւնը։

Հանդէսի գեղարուեստական բաժնին մասնակցած են նախկին սաներէն եւ Միութեան անդամներ՝ Հայկ Թորգոմեան եւ Բարսեղ Հաճըլեան, Օր. Սիմա Յ. Ճամկոչեան (ապա տիկին Ա. Գարաշեան), արտասանած է H. W. Longfellowի A psalm of life անգլիերէն ոտանաւորը, իսկ ֆրանսերէն բնագրով արտասանած է Օր. Սոնիա Գրիգորեան (ապա տիկին Արարատեան)։

Թաշճեան Վարժարանի շէնքը գտնուած էր Գահիրէի Շարա [illegible] թիւ 217, որ յետոյ փոխադրուած էր թիւ 247 շէնքին մէջ, պաշտօնապէս վերափոխուած էր [illegible] Նուպարի եւ [illegible] պաշտօնական անունով։ Դպրոցը փակուած է 1 Դեկտ. 1937ին։

ՕՐ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԹԱՇՃԵԱՆ

Թաշճեան վարժարանին փակուիլը 1937ին եւ իրենց նիւթական տագնապները ուղղակի ազդած էին Օր. Վարդուհիի վրայ։ Ան մեռաւ 12 Յունուար 1938ին, յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է վարժարանի նախկին սաներու եւ սանուհիներու ծնողներու ներկայութեան, կատարուած է ազգային թաղում, դամբանական խօսած է Առաջնորդական փոխանորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեան եւ գնահատուած է Թաշճեան վարժարանին դերը Եգիպտահայ գաղութին մէջ.

13 Յունուար 1938ին հողին յանձնեցինք հայ կրթական գործին նուիրուած աշխատաւորուհի մը, Օր. Վարդուհի Թաշճեան, որ աւելի քան քառորդ դար մը իր եռանդն ու աւիւնը ի սպաս դրած է նոր սերունդի դաստիարակութեան։ Օր. Վարդուհին էր վարիչ վարչական գործերը, իսկ Օր. Մաքրուհին՝ կրթական։ Վարչական գործերու մէջ հանգուցեալը օժտուած էր մասնաւոր ձիրքերով եւ կարողութեամբ։ Ան մեծ ձեռնհասութեամբ կը վարէր դպրոցը, թէեւ երբեմն շատ խիստ վերաբերում կ'ունենար դպրոցին յարկին տակ պատսպարուող երկսեռ աշակերտներուն հանդէպ իր երբեմն կոշտ վերաբերմունքին, անկեղծ էր ան սակայն եւ հեռու էր ոխակալ ոգի մը ունենալէ»։ («Յուսաբեր», թիւ 244, 18 Յունուար 1938)։

Ստորեւ կու տամ պատճէնները «[illegible]» վարժարանի անօրէնուհի Օր. Մաքրուհի Թաշճեանի կողմէ խօսուած նոր տարուան եւ դպրոցական ամավերջի հանդէսներու։

Սիրելի հանդիսականք,

Վարժարանիս այս անդրանիկ հանդէսին առթիւ թոյլ տուէք ինծի արտայայտել ձեզ ամէնուդ շնորհակալութիւնները որ եկած էք [illegible] մեր դպրոցին մէջ։

Գիտէք անշուշտ ազգին մատաղ զաւակներուն բարւոք դաստիարակութիւն մը տալու համար, երբ այս հաստատութիւնը հիմնեցինք մեր անկար միջոցներով, մեր [illegible] յոյսը եւ անձնազոհութիւնը ծնողաց [illegible] եւ [illegible] խնամքին կը [illegible] հաստատութիւններուն հայթայթեցին։ Իրենց զաւակներուն համապատասխան կրթութեան [illegible] Մեր [illegible] աշխատելով եղան [illegible] դաստիարակութեան [illegible] հայրերու եւ մայրերու մեր [illegible] ու ձեռնհասութեան։ Փոխարէնն [illegible] համակրութեան [illegible] մենք ուխտացինք զմեզ արժանի կացուցանել անոր ջանալով ըստ արժանւոյն պատասխանել անոնց վստահութեան, որ մեր ալ վստահութիւնն էր, որպէսզի սոյն մատաղ սերունդին տրուի առողջամիտ եւ մաքուր դաստիարակութեան մը [illegible] որ պատշաճ էր ազգին յոյս եւ ապագայ ներկայացնող մանուկներուն։ Այն եղաւ մեր պարտաւորութիւնը եւ այն է ու պիտի ըլլայ եռանդը զոր պիտի դնենք մեր սրտին շատ մօտիկ եղող կրթական այս գործունէութեան մէջ։ Այն է նաեւ մեր [illegible] հանդէպ մեր [illegible] որ մեզի համար [illegible] եւ մեր փափաքները [illegible] համար [illegible] պիտի ըլլայ։

Ամէնուդ շնորհակալ ենք մեր այդ [illegible] վերաբերումին համար։

Դուք, ձեզի, ո՛վ մեր յոյժ սիրելի սաներ եւ սանուհիներ, որ արդէն իսկ մեր [illegible] մեր սիրելի [illegible] յանձնարարութիւններով, հրահանգներուն եւ [illegible] [illegible] մեր [illegible] [illegible] կութիւնը։ Ո՛վ [illegible] հոգիներն մեր

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԹԱՇՃԵԱՆ

պատուական զինուորներուն անձնուրացին առջեւ, որոնց կը կերտէին Թուրքիոյ եւ գերմանիոյ վրայ, համբուրելու համար ձեր որդիներուն համեմատաւոր ծանրութեանց պարտքը, որ հայրենասիրական զոհերուն զաւակները պիտի յարգեն, պէտք բոլոր առաւել եւ չարչարուած, բայց նաեւ մարդկութեան ամէնէն ընտիր մէկ մասին համակրութեան եւ հաւանութեան արժանացող ձեր ազգին։ Դուք ձեր ցեղին ապագան կը կազմէք, դուք ծաղիկներն էք որ պիտի զարդարէք, ըլլաք բարի պտուղները ձեր նախահայրերու մեզի թողած աւանդներուն։

Ձեզմով պիտի մխիթարուի եւ փառաւորուի ձեր Հայ Հայրենիքը, եւ պատուաւոր եւ արդիւնաւոր քաղաքացիները պիտի ըլլաք ծաղկեցնող աշխարհին։

Ամանորի այս երջանկաբեր առաւօտուն, հակառակ այն անհամեմատ սուգին որ այժմ ձեր հոգիները կը մթագնէ, ամէն առատ երջանկութիւն եւ բարօրութիւն ձեզի մաղթելով, կը բաղձամ որ մատաղ տարիքնուդ մէջ, դուք ձեր գործակից ընկերներուն անձնուիրութեան եւ յոյսերուն արժանի ըլլաք եւ իր տառապանքներուն ապաւինած ձեր ազգին մխիթարութիւնը եւ պարծանքը։ (Մաքրուհի Թաշճեան, կարդացուած 16 Յունուար 1918ին նոր տարուան դպրոցական հանդէսին)։

* * *

1922ին, վարժարանի Հիմնադիր-տնօրէնուհին՝ Օր. Մաքրուհի Թաշճեան, նոր տարուան առթիւ տեղի ունեցած դպրոցական հանդէսին վարժարանի մէջ, կարդացած է հետեւեալ ուղերձը.

Սիրելի ուսանողներ,

Որքա՛ն քաղցր է մեզի համար ամանորի առթիւ, երջանիկ եւ խաղաղ օրեր եւ ձեր բոլոր բաղձանքներուն կատարեալ յաջողում մաղթելով եւ ձեր սիրահամբոյր ձեռքերը։

Դուք ձեր զօրաւոր խմբակներուն յանձնուած ձեր մատաղ հասակին հասած եւ յառաջդիմութեան ճամբուն մէջ ձեր առաջ միջոցին դպրոցին տեսարանը երկնային կ'ըլլայ մեզ, որ չենք կրնար հաւատալ թէ ինչ մաշտոնագիր ապրեցնէ Անմահական այս երանաւէտ օրուան մէջ։

Կը մաղթենք որ անխառն երջանկութեան օրեր լեցնեն ձեր կեանքը, որ վարդեր ցանուած անցնիք միշտ ձեր ապագային մէջ, որ այդ սրտապատկերներով եւ տեսիլներով պատուած – մայրհայրենիքին սիրոյն – բաժնէք ձեր զուարթութիւնը եւ խնդութիւնը։

Երկար եւ երջանիկ տարիներ ապրիք անսասան եւ անխռով։ Երանաւէտ նոր տարի եւ բարի կաղանդ։

Թաշճեան Վարժարանի ամավերջի դպրոցական հանդէսին 1922 Յունիս 25ին խօսած է տնօրէնուհին հետեւեալը.

Սիրելի ծնողներ,

1917ին երբ հիմը դրինք այս վարժարանին, դուք այլոց հետ ձեր առաջին ուսուցիչ-ուսուցչուհիները, հինգ տարի շարունակ 1917–1922 աշխատեցայ անխոնջ, ջանացի թափելով, մինչեւ որ հասանք այս օրուան այս հանդիսաւոր պահուն, որ տեսնենք ձեր ազնուական ջերմանց որդիները՝ ձեր զաւակները։

Մեզի համար ձեր կեանքի ամէնաերջանիկ օրերէն մէկն է այսօր, որովհետեւ ձեր ակնկալած հատիկներուն տարին հունձքն է որ կը քաղենք այսօր, դուք ձեր պարտականութեան տարին հասած աշակերտներն էք, ձեր բարեկարգ ուսումնասիրութեամբ տարուած արդիւնքներ։ Ձեր հետ եւ Թերեւս ձեզմէ աւելի ձեր ծնողներն են որ կ'ուրախանան, կը հըրճուին, ինչպէս երկրագործը կը հրճուի ու կ'ուրախանայ ի տես իր հունձքերուն առատութեան, որովհետեւ ի վեր ձեր ջանքն ու նպաստն եղած է ապահովել հանգստանալ ձեր ապագան բայց հըպարտ պարտուած բայց հերոս, Թշուառ բայց վեհանձն նահատակ, բայց միշտ կենդանի ազգին, որ այնքան կարիք ունի զարգացած ու դաստիարակուած զաւակներու։

Սիրեցէք դուք ձեր ազգն ու հայրենիքը եւ ձեր ծնողաց ու ուսուցչական խրատը Թող ըլլայ միշտ ապաւինակ ըլլալ անոր։

Սիրեցէք ձեր մայրենի լեզուն, ձեր մարտիրոս ցեղին պատմութիւնը եւ ձեր Եկեղեցին, որովհետեւ եԹէ ցարդ կանգուն մնացեր է մեր Ազգը, այդ կը պարտինք մեր լեզուին, մեր Եկեղեցիին եւ մեր ազգային աւանդութեանց։ Ուրեմն սիրելի տղաներ, հպարտ զգացէք ինքզինքնիդ հայ ծնած ըլլալնուդ համար։ Մեր Ազգին գլխուն եկած ժամանակաւոր աղէտները Թող երբեք չի յուսահատեցնեն ձեզ, ազգի մը մեծութիւնը հոն է, երբ ան քաջութեամբ կուրծք կու տայ բոլոր դժբախտութեանց եւ տառապանքներուն։ Սիրեցէք եւ յարգեցէք նաեւ ձեր ծնողքը, որոնք շարունակ անդադար ըրած են ձեր վրայ իրենց խնամքն ու հոգածութիւնը, անձն ու գուրգուրանքը, երախտապարտ եղէք միշտ հանդէպ անոնց եւ օգնեցէք անոնց ու ամոքեցէք անոնց ցաւերը, երբ դժբախտութեան մը հանդիպին։

Ձեր բարի վարքովն ու ջանասիրութեամբը փառքն եղէք ձեր ծնողքին ու պարծանքը ձեր ազգին։ Սիրեցէք ձեր նմանները, օգնութեան հասէք բոլոր անոնց, որոնք կարիքը կը զգան ձեր օժանդակութեան։ Խորշեցէք չարութենէ, ստախօսութենէ եւ ամէն կարգի մոլութիւններէ, եղէք առաքինի, պարկեշտ, անձնուէր, հեզաբարոյ եւ կորովի կամքի տէր անհատներ։

Սիրեցէք աշխատութիւնը, պարապ վայրկեան մը իսկ մի անցնէք, ժամանակը ոսկի է ըսուած է իրաւամբ, դուք պէտք է գիտնաք անոր յարգը ու արժէքը, որպէսզի ապագային չի զղջաք ձեր ժամանակը զուր տեղ անցուցած ըլլալնուդ համար։ Ժրաջան մեղուներու նման ծաղկէ ծաղիկ թռէք, հիւթ ծծելու, ձեր մեղրին պաշար հաւաքելու համար, կեանքը աշխատանք է, ան որ չ'աշխատիր՝ կեանքի հաճոյքը չի զգար, աշխատողին համար ոչ մէկ դժուարութիւն գոյութիւն ունի։ Աշխատող մեղուները պարարտ մեղր եւ աշխատասէր անհատներ միշտ իրենց խաչերնին կը հանեն։ Օրինակ առէք փոքրիկ մրջիւնէն որ ամբողջ ամառը կ'աշխատի՝ ձմրան իր պաշարը ամբարելու համար։

Պատահական դժուարութիւնները, անյաջողութիւնները թող չի յուսահատեցնեն զձեզ երբեք, յուսահատութիւնը մահ իսկ է։ Դուք առաւօտեան նորափթիթ կոկոններ էք, զոր շատ խնամքի ու աշխատանքի կը կարօտիք ծաղիկ դառնալու եւ բուրմունք տալու համար։

Նախնական ուսման վկայագիրն ստանալով մի կարծէք թէ՛ ամէն ինչ սորված եւ գիտնական անհատներ եղած էք։ Ո՛չ, դուք դեռ հազիւ առաջին քայլն առած էք ուսման անսահման ճամբուն վրայ։ Պէտք է շարունակել ձեր ուսումը, որպէսզի ապագային կատարեալ եւ լուսաւորեալ դաստիարակուած աղջկայ անհատներ դառնաք, աշխատութեան ոգին թող ըլլայ միշտ կեանքի ձեր առաջնորդը։ Եւ ձեր աշխատութեան, շնորհիւ կը մաղթեմ որ միշտ փայլէք առաքինութեան գոհարները եւ պարծանքը դառնաք ձեր ծնողքին ու ձեր ազգին։

Վերջացնելէ առաջ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ձեզ, ձեր անկեղծ զգացումներուն համար, որոնց մեր առատ հաճոյքը կու գան աւելցնել եւ լրացնել մեր այսօրուայ զգացուած ուրախութիւնը։ Կը շնորհաւորեմ զձեզ ջերմագին, աղջիկներ դուք, աղջիկներ որ եղաք անխոնջ աշխատողներ, ընդունակ եւ արգասաւորող կրթութեան մը սերմերուն, զոր ցանեցին ձեր մէջ ձեր դաստիարակները։

Կը մաղթեմ որ միշտ փայլէք առաքինութեան գոհարները եւ պարծանքը դառնաք ձեր ծնողքին ու ձեր ազգին։ Կը ցանկամ որ մօտաւոր ապագայի մը մէջ դուք ձեր գորովալից ծնողներուն անձնուիրութեանց եւ յոյսերուն պսակը ըլլաք եւ իր տառապանքներովը ալեկոծուած ձեր ազգին մխիթարութիւնը եւ պարծանքը։

25 Յունիս 1932 Մաքրուհի Թաշճեան

* * *

1932 Յունիս 25ին դպրոցական ամավերջի վկայականներու բաշխման հանդէսին, անդրանիկ Օր. Մաքրուհի Թաշճեանը կարդացած է հետեւեալ ճառախօսութիւնը։

Սիրական ընթացաւարտ ուսանուհիներս,

Գոհարիկ, Աստղիկ, Շաքէ

Ուրախ եմ որ ձեր թիւը քիչ ըլլալով, կրնամ ձեզմէ իւրաքանչիւրին անունը տալով խօսք ուղղել ձեզի եւ ազատիլ պաշտօնականութենէ եւ խօսիլ իմ սանուհիներուս հետ, վերջին անգամ սրտէ ի սիրտ։

Երբ երեք սիրասուն աղջիկներս դիմացս կը կենաք այս պահուս, կը խորհիմ երեք կարեւոր խրատներ տալ ձեզ որ ցկեանս ձեզ հետ պահէք։ Մարդու կեանքը երեք գլխաւոր հանգամանքներ կը ներկայացնէ եւ այդ երեք հանգամանքներուն վերաբերեալ խրատներն է որ պիտի տամ ձեզ։

Ամէն բանէ առաջ կ'ուզեմ խօսիլ ձեզի իբր մարդկային էակներ, երկրորդ՝ իբր հայեր, երրորդ՝ իբր իգական սեռի անդամներ։

Իբր մարդ, ամէն բանէ վեր սիրեցէք ճշմարտութիւնը եւ պաշտպանեցէք զայն սրտի այն քաջութեամբ գեղումովը, որով մեր սուրբ նախահայրերը պաշտպանեցին զինքը։ Այդ ուխտը ընդելուզուած է մեր մայրենի Եկեղեցիին մէջ, զոր այնքան սիրել սորվեցաք։ Պահեցէք այդ ուխտը ձեր սրտերուն մէջ, ո՛ւր որ ալ երթաք, ինչ որ ալ ըլլաք։ Իբր հայեր, վերջին անգամ ըլլալով կը յիշեցնեմ ձեզ, սիրել ձեր ազգն ու հայրենիքը, ոչ թէ դատարկ սիրով մը, ոչ պոռալով եւ կանչելով, այլ ի խորոց սրտի զմայլելով ձեր նախահարց չքնաղ առաքինութիւններուն վրայ։

Ճշմարիտ հայրենասէր կինը այն է՝ որ մաքուր կը փառաւորէ հայ կնոջ մաքրաբարոյութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ՝ որ աշխատասէր էր, տանտիկին ու կը փառաւորէ հայ կնոջ աւանդական տանտիկինի համբաւը, որ ծնողասէր է եւ որդի-

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԹԱՇՃԵԱՆ

այր, որ կը սիրէ իր հայրենի աւանդութիւնները, որ կը կարդայ նախնեաց գործերը ու կը պատմէ անոնց սխրագործութիւնը իր զաւակաց։ Հայ աղջին պատիւը բարձրացնել՝ ոչ թէ պոռալով եւ հանդէսներու մէջ ճառախօսելով, այլ լռիկ առաքինութիւններով, անխոնջ աշխատութիւններով, անդադար համբերութիւններով եւ անթառամ հաւատարմութիւնով։

Այսպիսի առաքինութիւններով զարդարուած հայրենասէրն է ճշմարիտ դիւցազնը, հոգ չէ թէ մարդիկ չեն ճանչնար զայն։ Ազգը պիտի հնձէ անոր առաքինութեանց օրհնեալ պտուղը։ Իսկ իբր կին, իբր կրթական անոր անդամուհիներ, թախանձագին կը խնդրեմ ձեզմէ, որ վեր բռնէք հայ կնոջ դարաւոր համեստութեան եւ ամօթխածութեան դրօշը, վասնզի դարերէ ի վեր այս եղած է հայ կնոջ առաքինութեան դրօշը։

Ինկած դարու մը մէջ կ'ապրինք, ուր կ'արժանիմ երկիւղով եւ դողով, ձեր մատաղ հոգիները կը յանձնեմ Բարձրեալին պաշտպանութեան եւ բարեյոյս եմ թէ անոնք վտանգով [illegible] ձեր մաքուր ճակատները զոր վերջին անգամ կը համբուրեմ։

Մաքրուհի Թաշճեան

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

1928 Յունիս 3ին Գահիրէի Նուպարեան Թատրոնին մէջ, գեղարուեստական-երաժշտական ցերեկոյթ մը կազմակերպուած է, մասնակցութեամբ Հայկանուշ Կ. Դալեանի, Սաթենիկ Մ. Չրաքեան, Օր. Ե. Մարգոսեան, Օր. Մ. Մուղալեան, Արման Օդասարեան, Լութֆիկ Փիլիպոսեան, Յովսէփ Խմբեան եւ Թաշճեան Սանուհեաց Միութեան անդամները։

1934 Հոկտ. 16ին վարժարանի սրահին մէջ Աստուածաշունչի Թարգմանութեան 15· դարադարձի առթիւ, բանախօսութիւն, երգ։

1936 Մայիս 10ին Բրէնթանիա Թատրոնին մէջ հրապարակային հանդէս, երգ, արտասանութիւն, ներկայացուած է «Մեծն Ներսէս կամ Հայաստանի սիրտը», 4 արար Թատերգութիւնը, մասնակցութեամբ շրջանաւարտներուն։

ՕՐ. ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԹԱՇՃԵԱՆ

Ծնած է 1860ին Կ. Պոլիս, Օրթագիւղ, զաւակը Յակոբ Թաշճեանի։ Ան ունեցած է երկու եղբայր, Յովհաննէս Թաշճեան՝ որ մեռած է 1907 Դեկտ. 17ին, եւ Յարութիւն Թաշճեան՝ մեռած 1910ին Եգիպտոսի մէջ։

Օր. Մաքրուհին ուսումը առած է Օրթագիւղի Հռիփսիմեանց վարժարանը, իր ուսուցիչները եղած են՝ Թովմաս Թէրզեան, Յովհաննէս Սեթեան եւ Միհրդատ Նորատունկեան։

Օր. Մաքրուհի Թաշճեան հետեւած էր Տիկին Մատթէոսեանի դաստիարակութեան, որ Կ. Պոլսոյ Բերա Թաղի [illegible] մէջ հաստատած էր կիրակնօրեայ դպրոց մը, ուսուցանելու համար մանկապարտիզպանուհիի եւ ուսուցչութեան թեկնածու վարժուհիներուն իր մանկավարժական դրութեամբ։

Օր. Մաքրուհի Հռիփսիմեանց վարժարանի շրջանը աւարտած՝ դիմած է Կ. Պոլսոյ կեդրոնական ուսումնական խորհուրդին եւ քննութիւն անցուցած յաջողութեամբ, եւ ստացած էր դաստիարակ ուսուցչուհիի վկայական մը։

1896ի Կ. Պոլսոյ ջարդին, ան իր եղբայրներուն եւ քրոջը հետ ապաստանած են Գահիրէ։

1897ին Գահիրէի ուսումնական խորհուրդին առջեւ քննութենէ յետոյ, իբր մանկապարտէզի վարչուհի պաշտօնի կոչուած է Յարէնեան Ազգային վարժարանի մանկապարտէզի բաժնին մէջ, որ կը պահուէր Գահիրէի Ս. Աստուածածին եկեղեկին արեւելեան կողմը, Նախկին գաղթական ընկերին մէջ, ի Հայրէթ Զանէքյո։

Ան իր քրոջ Օր. Վարդուհիին հետ, 1901ին բացած էր մանկապարտէզ մը տարի մը, եւ ապա վերջինին պաշտօնավարած է միամեայ ընդհատումով, Գահիրէի Ազգային վարժարանի մէջ 1897էն մինչեւ 1917 Յուլիս ամիսը։

Ահա պատճէնը այն վկայագիրին որ տրուած է Օր. Մաքրուհի Թաշճեան իր հրաժարման առթիւ Ազգային Մանկապարտէզէն։

ՎԿԱՅԱԿԱՆ

Ներկայ պաշտօնագրով կու գանք յայտարարել թէ Օր. Մաքրուհի Թաշճեան 1897էն 1917, միամեայ ընդհատումով պաշտօնավարած է Ազգային Մանկապարտէզի մէջ իբրեւ վարժուհի։

Կը յայտարարենք թէ Օրիորդ Մաքրուհի Թաշճեան 19ամեայ խղճամիտ եւ արդիւնաւոր պաշտօնավարութիւն մը ունեցած է Ազգային մանկութեան դաստիարակութեան նուիրուած։ Օր. Մաքրուհի Թաշճեան իր կամքովն է որ կը հեռանայ վարժարանէս։

20 Յուլիս 1917

Գաւառական Ազգ. Վարժարանի Հոգաբարձութիւն

Փոխ Ատենադպիր	Ատենապետ
Արտաշէս Նէստուրեան	Բժ. Միսաք Շամլեան

• • •

Օր. Մաքրուհի Թաշճեան իր քրոջ Օր. Վարդուհիին հետ 1917 Օգոստոսին հիմնած են Թաշճեան երկսեռ վարժարանը ցերեկեայ եւ գիշերօթիկ, իրենց անձնական միջոցներով։ Օր. Վարդուհին ստանձնած էր դպրոցին վարչական գործը իսկ Օր. Մաքրուհին՝ կրթական անօրէնութիւնը։

Թաշճեան քոյրերը 1917–1937 տարիներու ընթացքին մեծ գոհունակութեամբ նուիրուած են Գահիրէի նոր սերունդի աղջկանց եւ տղոց հայեցի դաստիարակութեան գործին եւ հասցուցած սերունդներ։

Գահիրէի Ազգ. Թեմական ժողովը իր 9 Մարտ 1938ի նիստին, որոշած է 4 ամիսի կենսաթոշակ յատկացնել կրթական նուիրեալ մշակ Օր. Մաքրուհի Թաշճեանի։

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԵՒ ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԹԵՇՃԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

Հիմնադիր-անօրէնուհի Օր. Մաքրուհի մեռած է 7–8 Սեպտեմբեր 1939ին եւ մարմինը թաղուած է Գահիրէի Ս. Մինաս եկեղեցիի շրջափակին ազգային գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Ողբերգական մամուլէն կ'արտագրեմ ստորեւ նշանաւոր գնահատականները Օր. Մաքրուհի Թաշճեանի եւ իրենց վարժարանի մասին.

«Նոր տեսչուհի Օր. Մաքրուհի Թաշճեանի կարողութիւնը արդէն երկար տարիներէ ի վեր գնահատուած է մեծապէս, թէ՛ հոս եւ թէ Կ. Պոլիս եւ իր անուանումը Գաւառական Մանկապարտէզին մեծ գոհունակութիւն պատճառած է շատ մը ծնողներու. Կը յուսանք որ այսուհետեւ Մանկապարտէզը աւելի բարեկարգ վիճակ մը կ'ունենայ։ («Ազատ-Բեմ» շաբաթաթերթ, թիւ 22, 17 Սեպտ. 1904, Աղեքսանդրիա)։

«Քանի մը օր առաջ առիթը ունեցայ այցելելու Թաշճեան քոյրերու հաստատած համանուն երկսեռ վարժարանը, ուր երկու համեստ քոյրերու [illegible] աշխատասիրութեանց [illegible] արդիւնքը եղող այս վարժարանին ներքին մխիթարական վիճակը որ ամէն այցելուի ուշադրութենէն խոյս չի [illegible] [illegible] վրիպիլ, հայ հաստատութիւնը [illegible] [illegible] գործը. առաջին տարին 120է աւելի երկսեռ աշակերտներ փութացին յաճախելու, ուր խնամեալ կրթութիւն մը ջամբուեցաւ եւ մայրական գուրգուրանք մը ցոյց տրուեցաւ անոնց հանդէպ։

«Թաշճեան վարժարանը կը բաղկանայ երկու բաժիններէ. մանկապարտէզ եւ նախակրթարան, 140 աշակերտներով, 10 երկսեռ ուսուցիչներով։ (Տես Մեր կրթական յարկերը, «Ճակատամարտ» թերթ, 22 Նոյեմբեր 1921, Պոլիս)։

«Հանդէսէն վերջ երբ կը մեկնէի դպրոցէն, պահ մը կը մտածէի Թաշճեան քոյրերու ազնուական աշխատանքներուն վրայ եւ խնդակցաբար կ՚ըսէի. Կեցցե՛ն այս քոյրերը, որոնք աշխատասէր մրջիւններ մըն են, իրենց միտքն ու սիրտը տրամադրած են այս ազգին մանուկներուն դաստիարակման գործին։ («Ճակատամարտ», 22 Յունուար 1921, Պոլիս)։

«Թաշճեան երկու քոյրեր՝ Օրդ. Վարդուհի եւ Մաքրուհի, Կ. Պոլսոյ Օրթագիւղի [illegible] վարժարանին աւարտական, [illegible] [illegible] եւ ուրիշ տաղանդաւոր ուսուցիչներու ներշնչումներով առած եւ դաստիարակուած, իրենց ալ կը դաստիարակեն [illegible] [illegible] ու [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] մը կը [illegible] [illegible] մէջ։ Այս կրթական հաստատութիւնը [illegible] [illegible] [illegible] է [illegible] [illegible], որ մեր [illegible] գաղութին կրթական պատմութեան մէջ պատուաւոր է։

Երկու քոյր վարժարաններ, [illegible] [illegible] համանման պատճառներու, [illegible] երկու քոյր կրթական [illegible], [illegible] աշխատասիրութեամբ. Մանկավարժեան եւ Թաշճեան, մեր կրթական պատմութեան մէջ [illegible] [illegible] [illegible] մը կ՚արձանագրեն եւ ինչ որ չունին անոնք, փոխարէն այդ թանկագին ծառայութիւններուն, մեր ծնողներու [illegible] [illegible] երախտագիտութիւնը եւ համակրութեան պսակն է»։ (Տես «Ժամանակ» թերթ, թիւ 81, 8 Յուլիս 1928, Պոլիս։ Տես նաեւ Յուշարձան Վան-Վասպուրականի, Բ. հատ., էջ 392, Հեղ. Համբարձում Երամեան)։

«Այս կրթարանը որ հիմնուած է 1917 Սեպտեմբերին Թաշճեան երկու քոյրերու կողմէ, Վարդուհի եւ Մաքրուհի, իր քսան տարուան գործունէութեան ընթացքին կարեւոր դեր մը կատարեց [illegible] [illegible] կրթական եւ դաստիարակչական կեանքին մէջ։

«Ուսուցչական ընտիր խումբ մը գործի գլուխ Օր. Մաքրուհի Թաշճեանի ղեկավարութեան տակ կը բարձրացնէր դպրոցին մակարդակը եւ [illegible] կը նուիրուէր իր պարտականութեան։

«Մանուկները զոհ էին վարժարանին, զոհ էր նաեւ [illegible] [illegible], [illegible] բազմաթիւ հայ երկսեռ աշակերտութիւններ [illegible] վարժարաններէ կ՚ազատէին եւ իրենց [illegible] կ՚[illegible] [illegible] հայ վարժարանը։

«Թաշճեան երկսեռ կրթարանը իր քսանամեայ գործունէութեան ընթացքին երկու անգամ բազմաթիւ շրջանաւարտներ տուաւ [illegible], որոնցմէ շատերը տարբեր վարժարաններու մէջ, իրենց ցոյց տուած աշխատասիրութեամբ ու յաջողութեամբը պատիւ կը բերեն թէ՛ նոյն դպրոցին որ աւարտեր էին իրենց նախնական ուսումը եւ թէ իրենց ծնողքին։

Հմայեակ [illegible]
տնօրէն

(Տես «Հայ Դպրոց» տարեգրութիւն, պրակ Ա., էջ 41, 1938, Պոլիս)։

ՏԻԿԻՆ ԳՈՀԱՐԻՆ ԴՊՐՈՑԸ ԳԱՀԻՐԷ

1913 Սեպտեմբերին Տիկին Գոհար Ունճեան, Գահիրէի միջնաբերդի մասը, Հայաշատ Մէնշիէի Կեափալէ թաղին մէջ բացած է իր սեփական դպրոցը, որ աշակերտներուն ծնողաց կողմէ կոչուած էր Տիկին Գոհարին դպրոցը, մանկապարտէզ եւ տարրական նախակրթարանի Ա. եւ Բ. կարգերով, աշակերտութեան թիւը 15-20, երկսեռ։ 1915 Յունիսին դպրոցը փակուած է։

ԳՈՀԱՐԻԿ ՈՒՆՃԵԱՆ

Օր. Գոհար Պէրպէրեան ծնած էր 1859ին Օրթագիւղ՝ Պոլիս, դուստրը Դաթէոս եւ Էլիզա Պէրպէրեաններու։ Օր. Գոհարին աւարտած է Կ. Պոլսոյ Մաքրուհեան եւ Պէզճեան մայր վարժարաններուն մէջ։

1902–1906 բացած է անհատական դպրոցը Օրթագիւղի մէջ։

Օր. Պէրպէրեան Կ. Պոլսոյ մէջ ամուսնացած էր Գրիգոր Ունճեանի հետ, իր ամուսինին մահէն յետոյ, 1907ին [illegible], հաստատուած է Գահիրէ, իր աղջիկներուն՝ Երանուհի եւ Պերճուհի Ունճեաններու հետ։

1907 Սեպտեմբերի ամսուն մէջ պաշտօնի կոչուած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգային Վարժարանի աղջկանց բաժինին մէջ, տնօրէն Վահան Թիւրքեանի օրով եւ շարունակած է մինչեւ 1918 Յունիս։ Վարժարանի Հոգաբարձութեան հետ անհամաձայնութեան մը պատճառով հրաժարած է իր ուսուցչական պաշտօնէն եւ ընտանիքով փոխադրուած է Եգիպտոսի Զագազիկ քաղաքը։

ԳՈՀԱՐԻԿ ՈՒՆՃԵԱՆ

1930ին Տիկին Ունճեան հաստատուած է Հէլիոպոլիս եւ մեռած է 22 Մարտ 1934ին 75 տարեկան հասակին մէջ եւ մարմինը թաղուած է Հայոց Ս. Մինաս գերեզմանատունը։

ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

(ECOLE S.TE MARIE)

ՎԵՐԺԻՆ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ

Գահիրէի արուարձաններէն Մաթարիա գիւղաքաղաքին մէջ, 15 Հոկտեմբեր 1935ին հաստատուած էր Շիշմանեան Վարժարանը (Ecole Sainte Marie), հայ եւ օտար աշակերտներուն համար, Տիկին Վերժին Շիշմանեանի կողմէ, իր սեփական տան մէջ, Գիր Մարիամ փողոցի վրայ (Մաթարիա)։

Շիշմանեան Վարժարանի կրթական ծրագիրն էր՝ մանկապարտէզ եւ նախակրթարանի տարրական դասարաններ. աւանդուած են հայերէն, արաբերէն, անգլիերէն, ֆրանսերէն, Ազգ. պատմութիւն, թուաբանութիւն, աշխարհագրութիւն, գծագրութիւն, գաշնակ, ձեռագործ եւ գեղագրութիւն։

Ուսուցչական կազմը. հիմնադիր-տնօրէնուհի՝ Տիկին Վերժին Շիշմանեան, դասատու հայերէնի եւ ֆրանսերէնի, Տիկին Հանըմ Սողոմոնեան՝ դասատու արաբերէնի, Տիկին Տիրուհի Փէշտիմալճեան՝ դաշնակ եւ երգ։

Շիշմանեան Վարժարանի աշակերտութեան թիւը եղած է 25-35 տարիներու ընթացքին։ Վարժարանը փակուած է 1965ին եւ Տիկին Վերժին Շիշմանեան գացած է Պէյրութ։

Մաթարիա թաղի հայ եւ օտար ընտանիքներու մեծամասնութիւնը իր նախնական ուսումը առած է այս դպրոցին մէջ։ Տիկին Շիշմանեան 20 տարի նուիրուած է Մաթարիոյ հայ մատաղ սերունդի կրթութեան։ Ահա վկայութիւն մը այն ժամանակակիցներէն Մաթարիա թաղի մտաւորական Սահակ Յակոբի Գալըքեանէ.

«Դպրոցը կը կոչուէր, հանդիսաւորապէս, Շիշմանեան վարժարան, թէեւ իր լաւագոյն օրերուն իսկ քառասունէն աւելի աշակերտ ունեցած չէ հաւանաբար։ Աշխարհն այն ժամանակն էր այդ – քաղաքական եւ երեւութական թուականները – երբ անհատի նախաձեռնութիւնը արգելքներով կաշկանդուած չէր։ Եւ Տիկին Շիշմանեան բացած էր իր մանկապարտէզը, ուրկէ անցք կ'ընէին Մաթարիայի հայ եւ օտար մանուկները, անկէ հեռաւոր եւ ամբողջական դպրոցներու շեմերէն ներս կոխելէ առաջ։

Տիկին Շիշմանեան հոգածու դաստիարակ մըն էր։ Իր ամուսինին եւ աղջկան խնամքին զատ, կը հասնէր կրթութիւն ջամբելու իր տունն ու պարտէզը յանձնելով մէկ կամ երկու տասնեակ մանուկներու – իր աշակերտներո՛ւն։

Եւ այսպէս եղաւ, որ փոքր եղբայրներէս մէկը ժամանակ մը աշակերտեց Տիկին Շիշմանեանին, որմէ սորվեցաւ ո՛չ միայն հայերէն, այլեւ ֆրանսերէն եւ անգլերէն արտասանութիւններ եւ երգեր։ Չեմ գիտեր թէ մնացած օտար աշակերտները կը յիշե՞ն արդեօք քանի մը բառեր իրենց քաղած հայերէնէն։

Առաջնորդութեանս առաջին տարուն իրագործած ըլլալով — ծանօթացուցած ըլլալով Մաթարիայի հայկական մանկապարտէզը — կը մնայ պարզել դարպասն հայերէն երգին։

Ս· Յ· Գալըգճեան

Մաթարիա բնակող Ազգային մը ժամանակին մեզի յայտնած էր թէ Տիկին Իսկուհի Դէմիրճեան 1912–1914 տարիներուն բացած էր մանկապարտէզ մը հայ փոքրիկներուն համար, աշակերտութեան թիւն էր 10–15։

ՄԱՂԱՋԱՃԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

KINDERGARTEN

Տիկին Արշալոյս Մաղաջաճեան 1920 Սեպտեմբերին, Գահիրէի արուարձաններէն Մաթարիայի մէջ բացած է մանկապարտէզ մը հայ եւ օտար աշակերտներու համար, զայն կոչելով Kindergarten միջազգային մանկապարտէզ եւ տարրական նախակրթարանի առաջին դասարանով, ուսուցման մեթոտ՝ գերմանական, լեզուներ՝ հայերէն, գերմաներէն, արաբերէն եւ անգլիերէն։ Վարժարանը հաստատուած էր պարտէզով շրջապատուած շէնքի մը մէջ Մաթարիայի Շարա-էլ-Խէյր Եուսուֆ փողոցի վրայ։ Այս մանկապարտէզը շարունակուած է մինչեւ 1936 Յունիս։

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՄԱՂԱՋԱՃԵԱՆ

Արշալոյս Մաղաջաճեան ծնած է 29 Մայիս 1888ին Պոլիս, մայրը մանկաբարձուհի Մաքրուհի Մաղաջաճեան։ Օր· Արշալոյս ուսած է Կ· Պոլսոյ Կէտիկ Փաշայի Պօղոսեան Ազգ· դպրոցը։ 1902ին գերմանացի հայասէր Dr. Lepsius եւ քարոզիչ Lohman եւ Brockesի թելադրութեամբ գացած է Գերմանիա եւ Շթութկարթի մանկավարժական ուսուցչանոցին մէջ հետեւած է մանկավարժութեան եւ վկայուած 1907ին։ Ապա ան շարունակած է Պերլինի Աստուածաբանական ճեմարանին մէջ 1907–1909 եւ կատարելագործած իր ուսումը։

1909ի աշնան վերադարձած է իր մօր մօտ Գահիրէ եւ պաշտօնի կոչուած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգային մանկապարտէզի մէջ, որ այն շրջանին կը գտնուէր Գահիրէի Մ· Աստուածածին (Գէթ-էլ-Մուրէթ փողոց) եկեղեցիին արեւելեան կողմը, նախկին դպրատան շէնքին մէջ։

Օր· Արշալոյս Մաղաջաճեան 1910ին ամուսնացած էր Սասունցի Յովհաննէս Կարայեանի հետ։ Տիկին Արշալոյս 1914ին իր աղջկան հետ գացած է Գերմանիա եւ 1914 Յունուարէն 27 Յունիս 1918 ուսուցչական պաշտօն վարած է Շթութկարթի աղջկանց դպրոցի մը մէջ։ Ա· պատերազմին պատ-

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՄԱՂԱՋԱՃԵԱՆ

[illegible] մնացած է Heidelberg եւ 1919ին վերադարձած Գահիրէ ու Մաթարիայ մէջ հետեւած է իր մանկավարժութեան։ 1942ին գերմաններէն չեղուի ուսուցչուհի Գահիրէի գերմանական գաղութին մէջ, իսկ երեկոները այլեւս դասախօս Aubert գիշերային վարժարանի մէջ 16 Յունիս 1947–1948, իսկ Գահիրէի Berlitz գիշերային վարժարանը 1948–1964 դասախօս գերմաններէն լեզուի, 1943–1944 գերմաններէնի դասախօս անգլիացի եւ ամերիկացի բարձրաստիճան զինուորականներու։ 1944 Սեպտեմբերէն 1949 ուսուցչուհի Հելիոպոլսի Նուպարեան Ազգ. վարժարանի մէջ։

ՍԵԹԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

ՍՕՖԻ ՍԵԹԵԱՆ

Եգիպտոսի Հելիոպոլիս քաղաքի Հոյակապ Թաղի Կարապետ Թիւ 2 շէնքին մէջ Տիկին Սոֆի Սեթեան 1927 Օգոստոս 1ին բացած է իր անհատական Սեթեան Մանկապարտէզը, որ իր միջոցներով շարունակած է մինչեւ 1935 թուականը։ Տիկին Սեթեան իրեն օգնական ուսուցչուհի ունեցած է Օր. Զարուհի Եփրեմեանը։ Աշակերտութեան թիւը Ա. տարեշրջանին եղած է 30, իսկ վերջին տարեշրջանին՝ 18։

ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻ ՍԵԹԵԱՆ

Օր. Սոֆի Թուլիկեան ծնած է Կ. Պոլիս 1890ին, դուստրը Կեսարացի Սարգիս Թուլիկեանի եւ Նարգուհի (դուստրը Դիմոնիկոս քհնյ. Միքայէլեանի Պոլսեցի), նախնական կրթութիւնը ստացած է Ընկերասիրաց Ներսէսեան Վարժարանը, ապա օգնական ուսուցչուհի այն դպրոցի մանկապարտէզի բաժնին մէջ 1915ին, մանկապարտիզպանուհի Օր. Շուշանիկ Մաղաքեանցի առաջնորդութեամբ (Տիկին Շուշան Մ. Թէրզեան)։ Օր. Թուլիկեան 1920ին հաստատուած է Գահիրէ եւ 1921–1924 պաշտօնավարած է Հելիոպոլսի Ծուարեան Ազգային դպրոցի մանկապարտէզի բաժնին։ Օր. Սոֆի 1925ին ամուսնացած է Համբարձում Սեթեանի հետ (բանաստեղծ Յովհաննէս Սեթեանի եղբօր զաւկին)։ Օր. Սոֆի 1924–1925 պաշտօնավարած է նաեւ Հելիոպոլսի Նուպարեան Ազգ. վարժարանի մանկապարտէզը, օգնական մանկապարտիզպանուհի։

Տիկին Սեթեան իր յառաջացած տարիքին պատճառաւ 1965 Սեպտեմբերին ապաստանած է Հելիոպոլսի Ալ. Մանթաշեանցի Հանգստեան տունը, եւ մեռած է 8 Փետրուար 1969ին։

ՆՈՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

Գահիրէի արուարձաններէն Գիզէի մէջ, 1927 Սեպտեմբեր 6ին հաստատուած է Նոր Մանկապարտէզը, նախաձեռնութեամբ ուսուցչուհիներ Օր. Շուշանիկ Տէմէեանի եւ Տիկին Եսթեր Նուրիճեանի։

Նոր Մանկապարտէզ անունով ծաղկոցը բաղկացած էր երեք բաժիններէ. պզտիկները յաճախած են 26 երկսեռ աշակերտներ։ Այս վարժարանին նիւթապէս օժանդակած է Մաթոսեան ընտանիքը եւ սիկարէթի արտադրողներէն Ժոզ Մաթոսեանը։

Այս ծաղկոցը Գիզէի հայաշատ գիւղի մէջ հազիւ կրցած է երկու գոյութեան տարեշրջան բոլորել եւ ապա 1929 Սեպտեմբերին հաստատուած է Գահիրէի Շուպրա Թաղի Ծարգալլա փողոցը, պարտէզով ընդարձակուած տան մը մէջ։

Գիզէի Մաթոսեան ընկերութեան գործատան պաշտօնէութեան հաւաքական զաւակները յաճախած են Գիզէի Նոր Մանկապարտէզը. Նուարդ Վարժապետեան, Մարի եւ Մաթէնիկ Ճամանձեան, Երուանդ Դալլաքեան, Վրէժ եւ Եղիսաբէթ Սարգիսեան, Գէորգ Կորկիեան, Մարի Աբրահամեան, Մարիէթ Խաչիկեան, Անահիտ Խաչիկեան, Ներսէս Սիմէոնեան, Արշակ Տէր Մկրտիչեան, Գէորգ Գնանեան, Եղիսաբէթ Աշըրեամեան, Ճանէ Համբիկեան, Ալիս Նորատունկեան, Արբուհի Սարգիսեան, Մարթա Փափազեան։

ՆՈՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

ԳԱՀԻՐԷ – ՇՈՒՊՐԱ ԹԱՂ

Նոր Մանկապարտէզը բաժնուած է երկու դասարաններու, Մանկապարտէզ Ա. եւ Բ. դասարան եւ Նախակրթարանական Ա. դասարան։ Մանկապարտէզին մէջ փոքրիկներուն ուսուցուած են մանկավարժական նորագոյն դրութեամբ եւ խնամքով հայերէն, ֆրանսերէն, ինչպէս նաեւ մարմնամարզ եւ երգ ու պար։ 1932–1933 գոյութեան տարեշրջանին Թաղի հայ բնակչութեան կրթասէր տիկիններէ կազմուած է Տիկնանց Խնամակալութիւն մը՝ աշխատելու համար մանկապարտէզի յառաջդիմութեան։

Նոր Մանկապարտէզի աշակերտութեան միջինը եղած է 40-50 մանչ եւ աղջիկ խառն։ Շուպրա Թաղի հայ բնակիչներուն կողմէ Նոր Մանկապարտէզը կոչուած է «Տունի Դպրոց»։ (Տես «Յուսաբեր» օրաթերթը, 1933 Սեպտ. 1, թիւ 126, Գահիրէ)։

1929-1935 Նոր Մանկապարտէզը ուսում առած են Ծարգալլա փողոցի թիւ 5 շէնքին մէջ ընթացքին յաճախած երկսեռ հայ մանուկները.

Աւագեան Ալիս եւ Գարդէ, Աճէմեան Պերճ, Բանտաեան Վարդենի եւ Վարդգէս, Բարսեղեան Գեղամ եւ Գեղանոյշ, Բաթըրեան Օննիկ, Գասպարեան Զուէն, Գարապետեան Սահակ եւ Երուանդ, Գալֆայեան Լեւոն, Թումասեան Գրիգոր, Խաչիկեան Աղաւնի, Վահէ, Ժիրայր (Սուդանէն), Ծաղկեան Մարգրուհի, Անոյշ, Վարուժան, Ճիզմէճեան Անժել, Ճերէճեան Հրաչ, Մանուշ, Խաչիկեան Արմէն, Յակոբիկ եւ Պերճ, Յովհաննէսեան (բժիշկին զաւակները) Շաւարշ եւ Կարպիս, Նորեան Մարմէթ, Ժանէթ, Ժագօ, Պետիկեան Յարութիւն, Պերճ, Պերճուհի, Տատրեան Նուպար, Կարինեան Անգինէ, Սահակեան Գեղամ, Ղազարեան Տիրուհի, Համբէթեան Միհա, Ձիլէ, Մելինէ, Յուսիկ, Հանեսեան Շաքէ եւ Թէրէզա, Ոսկեան Գրիգոր եւ Մկրտիչ, Հայկազեան Գաբրիէլ, Ղազարեան Գէորգ, Լեւոնեան Ալիս եւ Եդուարդ, Արմէնեան Արամ, Մարգոսեան Մարի, Դարբինեան Գէորգ, Սեթեան Նուպար եւ Գէորգ, Զաքարեան Տիրուհի եւ Պետրոս, Խաչատուրեան Գոհարիկ, Յակոբեան Պերճ եւ Ժագլին, Կիւրքճեան Եդուարդ, Փալանճեան Սարգիս, Ժան, Զամպըրթեան Օննիկ, Զաղըրեան Յակոբ, Զաքարեան Ալեքսան, Պէրպէրեան Հայկ, Դուրեան Մարի, Խրիմեան Մարիա, Խալեան Վարդուհի եւ Պերճուհի, Կիւրքճեան Շուշան, Հաճինեան Անոյշ, Պերճեան Աւետիս, Զուէն եւ Նորայրուհի, Տօնիկեան Աննա, Յակոբեան Բարսեղ եւ Յակոբ Մախսուտեան Պերճ, Մարաշեան Արա, Դալլաքեան Օննիկ, Մարի, Տէմիր-

ՅՈՒՍՏԻԱՆԷ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

հեան Զիլֆի, Գալթաեան Մարգրիտ, Մալթաեան Վարդանուշ, Հայկեան Արաքս, Գարաեան Եղուարդ, Նուարդ, Փափազեան Էլիզա, Գալուստեան Թագուհի, Աշահանեան Մարի, Գալըպճեան Գայիանէ, Գարանեան Ժիրայր, Պուլպուլեան Վահէ, Գարանեան Անդրանիկ, Վարուժան եւ [illegible]։

Գահիրէի Շուպրա թաղի հայ բնակչութեան թիւը տարիներու ընթացքին բազմանալուն պատճառաւ, Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. դպրոցի Հոգաբարձութիւնը Ազգ. Քաղ. Ժողովի հաւանութեամբ, անհրաժեշտ նկատած են Գալուստեանի ճիւղ մը բանալ, մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի Ա., Բ., Գ դասարաններով, եւ բանակցած են Նոր Մանկապարտէզի հիմնադիրներ՝ Եսթեր Նորիկեանի եւ Յուստիանէ Գարագաշեանի հետ, որպէսզի պաշտօնավարեն ազգային դպրոցին մէջ։ Երկուստեք համաձայնութեամբ, Նոր Մանկապարտէզի գոյքերը դասարանական եւ աշակերտութիւնը փոխադրած են նորահաստատ Գալուստեան դպրոցը Շուպրա թաղին մէջ երկյարկանի շէնքի մը մէջ, 1935–1936 տարեշրջանին։

ՅՈՒՍՏԻԱՆԷ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Օր. Յուստիանէ Տէրոյեան ծնած է 1896ին Իզմիրի Գորտէլյօ արուարձանը. իր ուսումը առած է Իզմիրի, Սահակեան վարժարանը եւ Ֆրանսական դպրոցը։ 1912–1914 ուսուցչուհի Գորտէլյօ Առաքելական մանկապարտէզը։ 1914 Սեպտեմբեր 10էն հաստատուած է Գահիրէ եւ 1916 Սեպտեմբեր 1էն 1919 Սեպտ. իբր մանկապարտէզի ուսուցչուհի պաշտօնավարած է Հելիոպոլիսի թաղային Ծուարչեան Ազգային դպրոցը, իսկ 1919 Սեպտեմբերէն մինչեւ 1924 Օգոստոս 31 մանկապարտէզի վարիչ։ 1924 Սեպտ. 1էն 31 Օգոստոս 1926 մանկապարտէզի վարիչ-ուսուցչ Հելիոպոլիսի Նուպարեան Ազգային Վարժարանի մէջ։ 1926ին Յունիսին ամուսնացած է Պր. Գարագաշեանի հետ։ 1927–1936 գործած է Կիպրէ եւ Գահիրէ իր հիմնած Նոր Մանկապարտէզի մէջ եւ 1936 Սեպտեմբերին պաշտօնի կոչուած է Գահիրէի Շուպրա թաղի Գալուստեան Ազգ. Մանկապարտէզի ճիւղին մէջ։ Մանկապարտէզպանուհի Օր. Տէրոյեան 1926ին աշնան ինչպէս ըսինք ամուսնացած էր Գարագաշեանի հետ։ Տիկին Գարագաշեան 1926–1927 տարիներուն անձնուիրաբար մասնակցած է Լենինականի երկրաշարժի վնասուածներու. [illegible] Յանձնախումբի աշխատանքներուն եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց Յանձնախումբի Անդամակցուհիի Աննա Պուտրոս Ղալիի կողմէ գնահատուած 21 Դեկտ. 1926 թուակիր գրութեամբ։

Օր. Յուստիանէ Տէրվէրեան հանդէպ վկայականը տուած է Ծուարչեան Ազգային վարժարանի Հոգաբարձութիւնը.

Հելիոպոլիս 15 Օգոստ. 1919

Հելիոպոլիսի Ծուարչեան Ազգային Վարժարանի Հոգաբարձութիւնս ներկայիւ կը յայտարարէ՝ թէ Օրիորդ Յուստիանէ Տէրվէրեան պաշտօնավարած է դպրոցիս մանկապարտէզին մէջ Սեպտեմբեր 1916էն մինչեւ Սեպտ. 1919։ Իր երեք տարուան պաշտօնավարութեան շրջանին մէջ Օր. Յ. Տէրվէրեան մեծ ջանք թափած էր գործին եւ լիովին գոհ մնացած է Հոգաբարձութիւնս։

Մեր գոհունակութիւնը յայտնելու համար է որ ներկայ վկայականը կը շնորհենք իրեն՝ ծառայելու համար ուր որ պէտք է։

Ի դիմաց Հոգաբարձութեան
Հելիոպոլսոյ Ծուարչեան Ազգ. Վարժարանի

Ատենապետ
Արմենակ Մէօրէնճեան

Ատենադպիր
Միհրան Ղազարոսեան

(կնիք վարժարանի)

1920–1924 տարեշրջանին Շուպրայի Ազգային Վարժարանի Հոգաբարձութեան դիւանն էր.
Լեւոն Սողանդեան՝ Ատենադպիր
Գարեգին Տէօվլէթեան՝ Ատենապետ

Զուարթանէ Գարագաշեան 1 Սեպտ. 1935էն 31 Օգոստոս 1947 պաշտօնավարած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգային վարժարանին մէջ։

ՎԿԱՅԱԳԻՐ

Գահիրէ, 1 Սեպտ. 1926

Ներկայիւս կը հաստատեմ թէ Տիկին Զուարթանէ Գարագաշեան (ծնեալ Տէտէեան), Հէլիոպոլսոյ Շուպրայի Վարժարանին մէջ իբր մանկապարտիզպանուհի պաշտօնավարած է 1916 Սեպտեմբերէն մինչեւ 1924 Օգոստոս 31, իսկ 1924 Սեպտեմբերէն մինչեւ 1926 Օգոստոս 31, նոյն պաշտօնը վարած է Հէլիոպոլսոյ Նուպարեան Ազգային վարժարանին մէջ։ Տիկին Զուարթանէ Գարագաշեան իր մեծ հմտութեամբ ու պարտաճանաչութեամբ, գոհունակութիւն միայն պատճառած է վերոյիշեալ վարժարաններու հոգաբարձութիւններուն։ Իր բարւոք պաշտօնավարութեան համար, ես ալ գոհունակութիւն միայն ունեցած եմ վերջին չորս տարիներու ընթացքին, իբրեւ ընդհանուր տնօրէն Շուպրայի եւ Նուպարեան վարժարաններու եւ կը յայտարարեմ թէ Տիկինը իր պաշտօնէն հրաժարած է իր ազատ կամքով։

Տնօրէն Ազգային Վարժարաններու
Գրիգոր Կիրակոսեան

Գահիրէ 1 Սեպտ. 1926

ԵՍԹԵՐ ՆՈՒՐԻՃԵԱՆ

Տիկին Եսթեր Նուրիճեան ծնած է 1888ին Պրուսա, նախակրթութիւնը ստացած է ծննդավայրի Ազգային վարժարանը, ապա երկրորդական ուսումը ստացած է Իզմիրի Ամերիկեան աղջկանց գոլէճը եւ վկայուած 1908ին։ 1908–1912 պաշտօնավարած է Իզմիրի Կրթասիրաց Մանկապարտէզը, իբր մանկապարտիզպանուհի, իսկ 1912–1922 Յունիս ամսոյ ուսուցչուհիի պաշտօնը վարած է վերոյիշեալ կրթարանին մէջ։

ԵՍԹԵՐ ՆՈՒՐԻՃԵԱՆ

1922 Սեպտեմբերին թրքական բանակներու կողմէ Իզմիրի գրաւումէն ետք ապաստանած է Գահիրէ եւ 1922 Հոկտեմբերէն 1923 Յունիս իբր ուսուցչուհի պաշտօնավարած է Գահիրէի Մանիալեան Ալիշանց վարժարանը, իսկ 1924–1926 դպրոցական տարեշրջաններուն՝ ուսուցչուհի Գահիրէի Գալուստեան Ազգային Մանկապարտէզին։

Տիկին Նուրիճեան, գործակցութեամբ իր բարեկամուհիին՝ Տիկին Զուարթանէ Գարագաշեանի հետ, հիմնած եւ վարած են 1927–1929 Կիզէ քաղաքի Նոր Մանկապարտէզը, որ 1929 Սեպտեմբերին փոխադրած են Շուպրա հայաշատ թաղի Նուպար Փաշա փողոցի վրայ պարտէզով շրջապատուած տան մը մէջ եւ գործած է մինչեւ 1935 Յունիս։ Ապա 1935 Սեպտեմբերին իբր մանկապարտիզպանուհի պաշտօնավարած է Գալուստեան Ազգային Վարժարանի Շուպրա թաղի մասնաճիւղի մանկապարտէզին մէջ, մինչեւ 31 Օգոստոս 1947։

ՏԻՊԱՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

Մասնագէտ մանկապարտիզպանուհին Օր. Զապէլ Զաքարեան, 1923ին հաստատուած է Աղեքսանդրիա եւ Իսմայիլիէի Թաղի Խորհուրդին փողոցի վրայ պարտէզով շրջապատուած շէնքի մը մէջ հիմնած է «Տիպար Մանկապարտէզը», ուսանողութեամբ քանի մը կրթական աշակերտներու։

Ահա իր կոչը հայ ծնողներու.

«Պատիւ ունիմ ծանուցանելու Զամալէքի եւ քաղաքի հայ հասարակութեան, թէ վերջերս Կ. Պոլսոյ մէջ ունեցած արդիական մանկապարտէզս հոս հաստատած եմ, որ պիտի ընդունիմ 3էն մինչեւ 8 տարեկան երախաներ, առանձնայատուկ ֆիզիքական, բարոյական եւ մտաւորական խնամքով դաստիարակութեան։ Տիպար Մանկապարտէզի նպատակը պիտի ըլլայ ամէն կերպով յարմարիլ մանուկին հոգեբանական պահանջներուն եւ ո՛չ մանուկը յարմարցնել դպրոցական անբնական օրէնքներու։ Խրախուսանքին սպասելով համակրական թեւով փոքրիկները պիտի ունենան մասնաւոր հոգածութեան համար»։

10 *Մայիս* 1923

Հիմնադիր-Տնօրէնուհի
Տիպար Մանկապարտէզի
Զապէլ Զաքարեան

Օր. Զ. Զաքարեան 1924 Սեպտեմբերին պաշտօնի կոչուած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգային Մանկապարտէզի մէջ իբր վարիչ-ուսուցիչ եւ շարունակած է մինչեւ 1933 Յունիս, եւ վարժարանի Հոգաբարձութեան հետ ունեցած տարաձայնութեան պատճառով կրթական հարցին մասին հրաժարած է եւ Գահիրէի Սաքաքինի Փաշայի պալատին մօտերը, Շարէ Իպն-Զաքարա թիւ 13 շէնքին մէջ հաստատած է իր Տիպար Մանկապարտէզը եւ հայ հասարակութեան հետեւեալ ծանուցումը հրատարակած է եգիպտահայ մամուլին մէջ։

Պատիւ ունիմ ծանուցանելու Գահիրէի հայ հասարակութեան թէ՝ հաստատած եմ Մանկապարտէզ մը, ուր պիտի ընդունուին մանուկները 3 տարեկանէն սկսեալ — ինչպէս Եւրոպայի արդիական մանկապարտէզները։

«Տիպար Մանկապարտէզին» նպատակն է պիտի ըլլայ հանելու ճշմարիտ մանկապարտէզի մը կատարեալ մեթոտային դերը։ Այս դերն կրնան կատարել անոնք միայն, որ որոշ դաստիարակութիւնով մը երեւան գալէ վերջ դերը կը նկատեն իբրեւ արուեստ եւ գիտութիւն։

Հայ հասարակութեան անծանօթ մը չենք այլեւս, 8 տարիներէ ի վեր Գալուստեան Ազգ. Մանկապարտէզի մէջ իմ ... պաշտօնավարութիւնս արդէն ծանօթ է մասնաւոր ծնողներուն։ Շնորհիւ Գալուստեանի ծնողներու կողմէ վայելած վստահութեան եւ համակրութեան մանկապարտէզը կրցանք հասցնել այսօրուան բարգաւաճ վիճակին։ Ան առաջին օրէն առանց Ազգ. պիւտճէին բեռ մը ըլլալու, կրցաւ ինքնաբաւ ըլլալ, շնորհիւ այն ձեռքերուն, որ տարուէ տարի մէկ կողմէն մանկապարտէզը ծնողներուն սիրելի ընելով, միւս կողմէն արթնցնելով շատ մը մայրերուն մէջ դաստիարակութեան գաղափարը դէպի իր դպրոցը, դէպի իր զաւակը։ Այսօր հրապարակաւ շնորհակալութեան պարտականութիւն մը ունիմ յայտնելու Գալուստեանի գնահատող ծնողներուն, որոնց նիւթական օժանդակութեան շնորհիւ կրցայ յառաջդիմական երազներս իրագործել։ Մանկապարտէզը առաջին հաշիւին կահաւորելու համար գումար ծախսուած է 360 ոսկի, մէկն ըլլալով նաեւ այդ դաստիարակութեան նպաստող ծախսերը։ Ծնողներն իրենց նիւթական յոժարակամ աջակցութիւնը կը բերէին մեզ ամէն առթիւ։

Այսօր Գալուստեան Ազգային Մանկապարտէզին բաժնուելէս վերջ երեւան կու գամ իմ անձնական մանկապարտէզովս։ Ես վստահ եմ որ՝ այս ընդարձակ եւ բարեխնամ շրջանակը պէտք ունի նման հաստատութեան մը, ուր փոքրիկները պիտի վայելեն արդիական մեթոտով ֆիզիքական, բարոյական եւ իմացական կրթութիւն։

Դժբախտաբար նախկին գործած մայրեր — մանկավարժական գիտութեան անծանօթ առկայն

– լաւին գաղափարը թէ՛ երեք տարեկանը լրացուցած փոքրիկը կրնայ մանկապարտէզ յաճախել։ Մանկապարտէզներու խնդրուածն է որ պէտք է լուծել, խնդրումը մեր մանկապարտէզները կը փրկէ օտարալեզու վիճակէն մը, իսկ եթէ առաջ վերայ [illegible] մանկապարտիզպանուհիներու իրենց [illegible] անկախութիւնը, գործունէութիւնը [illegible] կատարելու։

Պէտք է գիտնալ որ մանկապարտէզը առանձին մէկ է եւ երկրին մէջ կը կոչեն առ հասարակ «La maison des petits» պզտիկներու տունը եւ իրաւամբ։ Հոն պէտք չէ տիրէ դպրոցի մը խիստ կարգ ու կանոնը, ոչ ալ տան մը ամենաթափ ազատութիւնը։ Մանկապարտիզպանուհին երկուքին պէտք է [illegible] մը մը, հմայիչ եւ անձնուէր դաստիարակուհիի մը կրկնակ դերերով։ Ինչպէ՞ս [illegible]

[illegible]

[illegible] Տիպար Մանկապարտէզի [illegible]

[illegible]

Իր անձնուիրութեամբ, իր պաշտօնին գիտակցութեամբ, իր փոքրիկներուն [illegible] – որոնցմէ է

Տիկին Թոզիկ Պարոնեան – խնամքին պիտի յանձնուին մեր փոքրիկները։

Աշակերտաց արձանագրութիւնները կը կատարուին մանկապարտէզին մէջ, բացի հինգշաբթի օրերէ, ամէն առաւօտ ժամը 10–12 եւ բացումը Վարժարանին տեղի կ'ունենայ 1933 Սեպտ. 11ին։

Օթոյի սպասարկութիւնը ապահովուած է։

Տիպար Մանկապարտէզի մէջ պաշտօնավարած են Տիկին Թոզա Պարոնեան՝ փոխ-մանկապարտիզպանուհի, Օր. Պերճուհի Օ. Նուրիկեան, Օր. Հերմինէ Սարաֆեան։

1933 Սեպտեմբերէն 193 Յունիս երեք դպրոցական տարեշրջան բացուած է մանկապարտէզը Գահիրէի եւ ապա 1936–1937 դպրոցական Դ. տարեշրջանին՝ Տիպար Մանկապարտէզը փոխադրուած է Հելիոպոլիսի Թոմանպէյ փողոցի թիւ 27 շէնքին մէջ։ Ե. տարեշրջանին՝ Տիպար Մանկապարտէզը փոխադրուած է Հելիոպոլիսի Պաղտատ փողոց թիւ 4, Նուպարեան Ազգային Վարժարանի վարձու շէնքին մէջ եւ վերաբացուած է 13 Սեպտեմբեր 1937ին։

Հիմնադիր-տնօրէնուհի Զապէլ Զօրաբեանի շրջահայեաց կարգադրութեամբ Տիպար Մանկապարտէզի 1940–1941 դպրոցական տարեշրջանին իր կրթական ծրագրին մէջ դասարան մը եւս աւելցուած է, ուր արաբերէն կ'ուսուցուի, համանմանելու համար Հելիոպոլիսի Նուպարեան Ազգային Վարժարանի կրթական ծրագրին, որպէսզի Տիպար Մանկապարտէզին աւարտող աշակերտները կարենան Նուպարեան Ազգային Վարժարանի նախակրթարանի առաջին դասարանը ընդունուիլ։

1937–1944 Յունիս, Տիպար Մանկապարտէզը Հելիոպոլիսի հայ գաղութի փոքրիկներու ջամբած է հայեցի եւ մանկավարժական արդի խնամեալ դաստիարակութիւն մը։

Հելիոպոլիսի Տիպար Մանկապարտէզի մէջ օժանդակ ուսուցչուհին էր Օր. Արշալոյս Սարգիսեանը։ Օր. Զապէլ Զօրաբեան 1944 Սեպտեմբերին պաշտօնի կոչուած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգային Վարժարանի մանկապարտէզի տնօրէնուհի հանգամանքով եւ այս պատճառաւ իր անհատական մանկապարտէզը փակուած է։

Տիպար Մանկապարտէզի փոխ-մանկապարտիզպանուհի Տիկին Թոզա Պարոնեան մեծապէս օգտակար եւ աջակից էր Օր. Զօրաբեանին։ Տիկին Թոզա ծնած էր Սեբաստիա եւ իր ուսումը առած էր Ամերիկեան Անաթոլիա բարձրագոյն դպրոցը եւ հետեւած այն կրթարանի ամերիկուհի ուսուցչուհի միս Շարլոթ Հըլըրի մանկավարժական դասընթացքներուն եւ հմտացած մանուկներու դաստիարակութեան եւ փորձառու մանկավարժ-ականաւորներէն մը։ (Տես «Արեւ», 10 Մայիս 1934)։

Տիգրան Մանկապարտէզի կրթական ասպարէզու-թեան առանձնութեանը առջեւ կը նշեմ հմուտ ան-ձերու վկայութիւնները.

«Պատեհութիւնը ունեցայ այցելել Տիգրան Ման-կապարտէզը Գահիրէի Թաղերէն Սաքաքինի Իպն-էլ-Խարրանի վրայ, ուր կը վարեն ներկայիս եր-կու փորձ մանկավարժներ՝ Օր. Զապէլ Զաքարեան Տիկին Ռոզա Գարօնեան ընկերակցաբար կորովով եւ նուիրումով։

«Տիգրան Մանկապարտէզի շէնքը յարկաբաժին մէջն է լուսաւոր եւ օդաւէտ, գետնէն բարձր երկու յարկաբաժին սրահներով եւ կից ուրիշ սենեակնե-րով, որոնք կը ծառայեն որպէս դասարան, ունի պարտէզ մը կամ բակ մը հովանաւոր խաղի եւ մարզանքի համար ցած պատով մը շրջափակուած։ Շէնքը մանկապարտէզի մը ամէն յարմարութիւն-ներով օժտուած է եւ պայմանները առողջապա-հիկ են։ Տասնը եւ ութը մանուկներ կան այժմ եր-կու սեռէ, երեքէն մինչեւ եօթը տարեկան, որոնք երեք դասարաններու բաժնուած են։

«Դասարանները զարդարուած են անհրաժեշտ կահով, աթոռներով եւ սեղաններով, ամէն աշա-կերտ ունի իր առանձին սեղանը եւ աթոռը, փոքր եւ սիրուն, բոլորը ներկուած են բաց կապոյտ եւ կը փայլին մաքրութեամբ։ Դասարաններէն ներս ճաշակ մը կը տիրէ, ճաշակը մանկավարժին եւ կը զգացուի թէ հոս աշխարհը մանուկներունն է, քանզի ամէն ինչ մանկական է, պատերէն կախուած են մանկութեան յատուկ պատկերներ։

«Վարիչներ՝ Օր. Զապէլ Զաքարեան եւ Տիկին Ռոզա Գարօնեան, մանկապարտէզը տունը կը նը-կատեն մանուկին, բուն առումով, երբ մանկապար-տէզ մը խճողուած է հարիւրաւոր մանուկներով՝ կը դադրի մանուկներու տունը ըլլալէ, լաւագոյն արդիւնքներ կրնան ստացուիլ սակայն մանկապար-տէզներէ, ուր սահմանափակ թուով մանուկներ կ'ընդունուին։ Մանկապարտէզի առաջնային դաս-տիարակութիւնը գաղութներու մէջ այսօր մեր ազգութեան պահպանման կարեւորագոյն ազդակ-ներէն մէկն է, մանուկը կը մնայ հայ եւ կ'ապրի նուիրուած իր ցեղին, այն ոգիին համեմատ, զոր ան կը ստանայ մանկապարտէզէն։

«Հայ երգը եւ հայ լեզուն կ'ապրին իր հետ ե-թէ նոյնիսկ օտար վարժարան երթայ։

Խաչիկ Ս. Գալբեան

(Տես «Արեւ» օրաթերթ, 10 Մայիս 1934, Գա-հիրէ)։

Այս տեսակէտով բացառութիւն մը կրնանք հա-մարել համեստ այլ սակայն իր նպատա-կին համար արդար հաստատութիւն մը՝ Տիգրան Մանկապարտէզի հանդէսը, որ հանդէս մը չէր, այլ տարեկան աշխատութեանց ցուցադրութիւն մը կամ աւելի գործնական դասընթացք մը մանկա-վարժական, որմէ կարելի է որ շատեր օգտուէին եթէ հոն ըլլային եւ տեսնէին Օր. Զապէլ Զաքար-եանի մեթոտները՝ մանուկներու դաստիարակու-թեան համար։

Արշակ Ա. Ալպօյաճեան

(Տես «Արեւ» [illegible] շաբաթաթերթ, 20 Յու-նիս 1937, Գահիրէ)։

ԶԱՊԷԼ ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Զապէլ ծնած է 1877ին Կ. Պոլիս, հայրը՝ Եր-զնկացի Արթին Զաքարեան, մայրը՝ Օր. Մա-րթա, Օղլուներու ընտանիքէն, ծնողքը Գատը-գիւղի եկեղեցւոյ շինութեան աջակցած են։

Օր. Զաքարեան իր ուսումը ստացած է Կ. Պոլ-սոյ «Դպրոցասէր»ի վարժարանը եւ վկայուած, իր մէջ զգացած է ուսուցչութեան ծառայելու կոչու-մը եւ 1890ին գացած է եւ հետեւած Տիկին Մա-սեհեանի մանկավարժական դասընթացքներուն։

1900–1907 ուսուցչական պաշտօն վարած է Տրապիզոն, Կերասոն եւ Թոքաթ։ 1908ին Կ. Պոլ-սոյ Տատեան մանկապարտէզի վարիչը։ 1909ին՝ Դպրոցասէր Ընկերութեան վերակազմութենէն յե-տոյ պաշտօնավարած է Դպրոցասէրի ուսուցչա-նոցը, իբր մեթոտի ուսուցչուհի Օր. Յուլիանէ Մարգիսեանի հետ։

1911ին Դպրոցասէրի վարչութեան հետ անհա-մաձայնութեան մը պատճառով, երկուքն ալ հրա-ժարած են եւ այդ շրջանին Կ. Պոլսոյ մէջ Շաւարշ Քրիսեանի հաստատած իգական սեռի մարզանքի դասընթացքներուն հետեւած եւ վկայուած է մար-զանքի ուսուցչական մասնագէտի վկայականով։ (Տես «Մարմնամարզ», 1911, թիւ 7-8, Կ. Պոլիս)։

Օր. Զապէլ Զաքարեան 1911 Սեպտեմբերին գա-ցած է Տրապիզոն եւ անցած Ազգային Վարժա-րանի աղջկանց բաժնին մէջ ուսուցչուհի, իսկ Օր. Յուլիանէ Մարգիսեան գացած է Վան քաղաքը ու-սուցչական պաշտօնով։

Օր. Զաքարեան 1912ին վերադարձած է Կ. Պո-լիս եւ Սեպտեմբերին մեկնած Գուզկունճուկ եւ Ազգա-յին դպրոցի մանկապարտէզի բաժնին վարիչ նշա-նակուած, Վրթանէս Փափազեանի տնօրէնութեան որով։ Հոգաբարձութիւններու անտեղի միջամտութիւններուն չհանդուրժելով կը թողու իր պաշտօնը եւ կը մեկնի Զուիցերիա ու կը հետեւի ազատ մանկավարժական դասընթացքներուն եւ կ'ուսումնասիրէ տեղւոյն մանկապարտէզներու մէջ գործածուած մեթոտը։

1913–1914 վարժ-տարեշրջանին Կ. Պոլսոյ Յովհաննէս Հինգլեանի Նոր Դպրոցի մանկապարտէզին։

1914 Սեպտեմբերին ան հիմնած է իր սեփական Տիպար Մանկապարտէզը Շիշլիի մէջ։ Ա. Համաշխարհային պատերազմի ընթացքին 1916ին ստիպուած է փակել։

1920–1931 տարեշրջաններին մանկապարտէզի վարիչն Ատանայի Աբգարեան Ազգային վարժարանի։ 1922ին Ֆրանսացիներուն Կիլիկիան պարպելուն առթիւ տարագրուած է Աղեքսանդրիա։ 1923 Մարտ 10ին հիմնած է Տիպար Մանկապարտէզը Աղեքսանդրիոյ մէջ, տարի մը վերջը 1924 Սեպտեմբերին պաշտօնի կոչուած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի մանկապարտէզի տնօրէնուհի, եւ գործած է մինչեւ 1933 Յունիս ամիսը։ 1933 Սեպտեմբերէն 1936 հաստատուած է իր սեփական Տիպար Մանկապարտէզը Գահիրէ եւ ապա 1936 Սեպտեմբերին փոխադրուած է Հելիոպոլիս եւ գործած մինչեւ 1944 Յունիս ամիսը։

1944 Սեպտեմբերէն 1947 Յունիս կրկին պաշտօնի կոչուած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգային մանկապարտէզի մէջ տնօրէնուհիի հանգամանքով եւ ապա 1947ին ներգաղթած է մայր հայրենիք առաջին կարաւանով եւ Երեւանի մանկապարտէզներէն մէկուն մէջ պաշտօնավարած։ Զապէլ Զաքարեան մեռած է Երեւան։

ԶԱՊԷԼ ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Օր. Զապէլ Զաքարեանի հրատարակած գործերն են. Թատերական փունջ, Խոհեր Ա-Բ., Նոր Մանկապարտէզ, Գծագրութեան ուսուցումը մանկապարտէզին մէջ, Մանուկներու բեմը, Նոր Մանկապարտէզ դասագիրք:

Ան Երեւանի մէջ պատրաստած է մանկավարժական ուսումնասիրութիւն մը։

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Թարգմանչաց Վարժարանը հիմնուած է 1936 Օգոստոս 5ին ուսուցիչ-դաստիարակ Վահրամ Արծրունիի կողմէ, բարոյական օժանդակութեամբ խումբ մը կրթասէր ազգայիններու։ Վարժարանը կը գտնուէր Աղեքսանդրիոյ Ֆուադի փողոց թիւ 16 շէնքին մէջ (Սալահ-էլ-Տին), «Վերածնունդ» Հայ Երիտասարդաց Ակումբի շէնքը, որ ցերեկը կը հանդիսանար վարժարան, իսկ գիշերները նոյն Միութեան անդամներուն իբր հաւաքավայր։ Դպրոցը բացուած է 2 Սեպտեմբեր 1936ին աշակերտներու մուտքի արձանագրութիւններուն համար, դասախօսութիւնները սկսած են ամսուան 14 Սեպտ. 1936ին։

Կրթական ծրագիր·

Նախակրթարանի ծրագիրը պատրաստուած է պետական (Եգիպտական) ուսումնական ծրագրին։ Նախակրթարանի մէջ պէտք աւանդուէին անհրաժեշտօրէն հայերէն եւ արաբերէն, իսկ երկրորդական լեզուներէն մէկը՝ անգլիերէնը կամ ֆրանսերէնը, կ'աւանդուէր ծնողներուն փափաքին համաձայն։

Թարգմանչաց Վարժարանին նպատակն է մանկավարժական նոր եւ գործնական ուղղութեամբ բարեկիրթ եւ զարգացած հայ երկսեռ պատանիներ պատրաստել։ Նախակրթարանը բաժնուած է 5 դասարաններու, դպրոցական երկրորդ տարեշրջանին կազմուած է նախակրթարանի 6րդ դասարանը։

Մանկապարտէզի բաժինը ունի երեք խումբ. Թոթովել, Կոկոն, Մանկիկ. ընդունուած են 5 տարիքը լրացուցած երեխաներ։ Մանկապարտէզի վարիչ՝ Օր. Զապէլ Թոքաթլեան։

Ուսուցչական կազմ·

Հիմնադիր-տնօրէն՝ Վահրամ Արծրունի եւ դասախօս հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներու։

Օր. Ալիս Վ. Արծրունի, հիմնադրին դուստրը, վկայուած արտասահմանեան «Նոտր-Տը-Սիոն» քոլէջին, կը դասաւանդէ անգլիերէն, նկարչութիւն եւ երգ։

Անգլերէն ուսուցիչ՝ Օննիկ Պարիկեան, Բիւզանդ Տիւլկէրեան (տղայ Վարդան քհնյ. Տիւլկէրեան, Ամերիկա)՝ ուսուցիչ պատմութեան, աշխարհագրութեան եւ գեղագրութեան։

Սալէհ էֆ. Ահմէտ՝ արաբերէն լեզուի։

Օր. Գերմուհի Տաշճեան՝ օգնական ուսուցչուհի։

Տիկին Սարգիսեան՝ ձեռագործի վարժուհի։

Ժիրայր Ղազարեան՝ ուսուցիչ մարմնամարզի։

Թարգմանչաց Վարժարանը ունեցած է իր երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Օր. Ալիս Վ. Արծրունիի։ Վարժարանի նուագախումբը կազմուած է «Վերածնունդ»ի երաժշտախմբի ղեկավար Գոհացի Նազարէթ Մեսրոպեանի ջանքերով, որ անձնուիրաբար ծառայած է դասարաններուն մէջ գործնական երաժշտութեան այլ արուեստներու։

Մանկապարտէզի վարժուհիի պաշտօնը ստանձնած է Օր. Զապէլ Թոքաթլեան։

Թարգմանչաց Վարժարանի պաշտօնական բացումը տեղի ունեցած է 2 Հոկտ. 1936ին վարժարանի սրահին մէջ հանդէսով մը. ատենախօսած են՝ հիմնադիր-տնօրէն Վահրամ Արծրունին, նիւթ ունենալով՝ «Հայ ուսուցչութեան վիճակուած բախտին մասին», խօսած է նաեւ Լեւոն Փափազեան եւ Մեսրոպ քհնյ. Թէօշկէրեան։

1936-1937 տարեշրջանին վկայուած է Երանուհի Դաւիթեան։

1937-1938 տարեշրջանի շրջանաւարտներն են. Զապէլ Գոնճայեան, Անժէլ Մուրատեան, Սիրվարդ Մըսըրլըեան, Սարգիս Անիկեան, Կարապետ Ճէրմէճեան, Աշխէն Փաշաեան եւ Եդուարդ Աբարեան։

1938-1939 տարեշրջանին վկայուած աշակերտներն են. Գերմուհի Արապեան, Անոյշ Անիկեան։

1936-1937 շրջանին աշակերտութեան թիւը 60։

1937-1938 շրջանին աշակերտութեան թիւը 80։

2 Հոկտեմբեր 1936ի բացման հանդէսի առաջին կազմուած է խնամակալ մարմին մը վարժա-

Աղեքսանդրիոյ Թարգմանչաց Վարժարանի աշակերտական խմբանկարը 1937–1938ին։

Ուսուցչական կազմ՝ Բիւզանդ Տիւլկէրեան, Հիմնադիր–Տնօրէն Վահրամ Արծրունի, Օր. Ալիս Արծրունի։

րանի, բաղկացած Տիկնայք Երեցուհի Մ. Քէօշկէրեան, Բերկրուհի Մըսըրլեան, Թագուհի Ճիրճէճեան, Պարոններ Մ. Աւետեան, Ա. Մինասեան, Յովհաննէս Զիլինկիրեան եւ Կ. Մըսըրլեան։

Թարգմանչաց Վարժարանը փակուած է 1939 Յունիսին ելեւմտական տագնապի պատճառով։

ՎԱՀՐԱՄ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Վահրամ ծնած է 1875ին՝ Եւդոկիա, որդին է Ակնցի բժիշկ եղած Արծրունի–Պէշթիմալեանի, ծնած 1848ին Ակն, վկայեալ բժիշկ Օսմանեան Կայսերական վարժարանէն։ 1878ի Կարսի պատերազմին, օսմանեան բանակին մէջ բժիշկ՝ գերի իյնալ եւ տարուած Կովկաս։ Ժամանակ մը աշխատակցած է Գրիգոր Արծրունիին «Մշակ»ին՝ Պէշթիմալեան ստորագրութեամբ։ Վերադարձած է Ակն եւ իբր յեղափոխական 1890ին ձերբակալուած է եւ աքսորուած ափրիկեան Տրիպոլիս եւ մեռած 1895 Յունուար 1ին։

Վահրամ Արծրունի իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Ակնայ Կամարակապ գիւղի «Արամեան» դպրոցը՝ իր հօրեղբայր Գարեգին քհնյ. Արծրունիի հոգածութեամբ։ Դասատու իր ուսուցիչներն եղած են՝ Երեմիա Տէր Բարթողեան եւ Մկրտիչ Մամիկոնեան։

Վահրամ պատանի տարիքին՝ 1890ին փոխադրուած է Կ. Պոլիս եւ աշակերտած Ազգային Կեդրոնական վարժարանը, յետոյ Օսմանեան Լիսէն. միջոց մը հետեւած է Կ. Պոլսոյ կայսերական գեղարուեստի վարժարանի դասընթացքներուն։ 1896 թուականին ուսուցչական պաշտօն ստանձնած է Մաքրուհեան Վարժարանի մէջ՝ Պէշիկթաշ – Կ. Պոլիս։ Ուսուցչական պաշտօններ վարած է այլայլ վարժարաններու մէջ՝ Ռոտոսթօ, 1904-1905 Հայոց Եղիշեան դպրոցը, Աղեքսանդրապոլ, Զմիւռնիա, Տարանտա, Սիվրի–Հիսար։

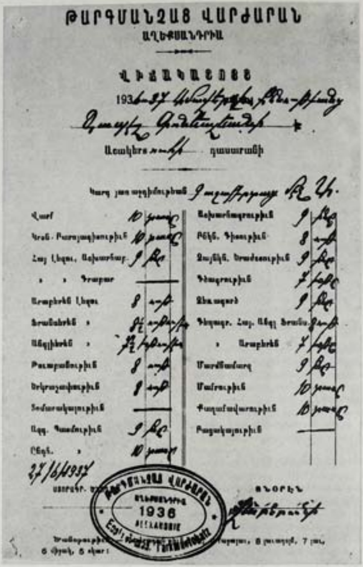

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ

1936-37 [illegible]

[illegible] [illegible] ն

Աշակերտ [illegible] դասարանի

Կարգ յառաջադիմութեան [illegible]

Վարք	10	[illegible]	Աշխարհագրութիւն	9	[illegible]
Կրօն. Դաստիարակութիւն	10	[illegible]	Բնկն. Գիտութիւն	8	[illegible]
Հայ Լեզու. [illegible]	9	[illegible]	Ձայնին. Երաժշտութիւն	9	[illegible]
» » Գրաբար	—		Գծագրութիւն	7	[illegible]
Արաբերէն Լեզու	8	[illegible]	Ձեռագործ	9	[illegible]
Ֆրանսերէն »	8½	[illegible]	Գեղագր. Հայ. Անգլ. Ֆրանս.	8	[illegible]
Անգլիերէն »	7½	[illegible]	» Արաբերէն	7	[illegible]
Թուաբանութիւն	8	[illegible]	Մարմնամարզ	9	[illegible]
Երկրաչափութիւն	8	[illegible]	Մաքրութիւն	10	[illegible]
Տոմարակալութիւն	—		Քաղաքավարութիւն	10	[illegible]
Ազգ. Պատմութիւն	9	[illegible]	Բացակայութիւն	—	
Ընդհ. »	10	[illegible]			

27/6/1937

ԱՇԱԿԵՐՏ. [illegible]

ՏՆՕՐԷՆ

[illegible]

1936

Դասանիշք [illegible] 8 [illegible], 7 [illegible], 6 միջակ, 5 վատ։

Առաջին համաշխարհային պատերազմէն յետոյ 1918–1919 Կ. Պոլսոյ Կարմիր Խաչի տնօրէն եւ ներկայացուցիչ Ֆրանսական իշխանութեանց մօտ։ 1920–1921 հայերէն լեզուի ուսուցիչ Իզմիրի Ամերիկեան աղջկանց գոլէճը։

1921–1922 տնօրէն հայկական որբանոցին Ադանա։ 1922–1923 ուսուցիչ հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներու Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանին մէջ։ 1923ին Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանին սրահին մէջ տօնուած է Վահրամ Արծրունիի ուսուցչութեան 30ամեայ Յոբելեանական հանդէսը, այս առթիւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Եղիշէ Արք. Դուրեանէ ստացած է Օրհնութեան գիր մը 1923 Օգոստոս 17 թուակիր։ Իսկ 1924 Սեպտեմբեր 3 եւ 2682 թուահամար ուսուցչական վկայական մը Եղիշէ Արք. Դուրեանէ (29-12-1879, 24-12-1933)։

1924 Սեպտեմբեր 30ին, Պէյրութի Ս. Նշան եկեղեցիի շրջափակին մէջ գտնուող Ազգային վարժարանի տնօրէնութեան պաշտօնին կոչուած է։

Վահրամ Արծրունի իր կնոջ եւ աղջկան Ալիսի հետ, 1926ին հաստատուած է Գահիրէ։ 1927–1928 տարիներուն հայերէն եւ ֆրանսերէն դասաւանդած է «Գիւլպէնկեան Թարգմանչաց Վարժարանին» մէջ, զոր հիմնած էին Հայ Աւետարանական համայնքի «Հայ Քրիստոնէական Երիտասարդաց Միութիւնը», պատասխանատուութիւնները անոր յանձնած են անգլիական միսիոնարական վարժարանի շէնքին մէջ, Ֆաքկալլա թաղ, Գահիրէ։

Վահրամ Արծրունի 1929–1933 դպրոցական տարեշրջանին իբր ուսուցիչ պաշտօնավարած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային Վարժարանին մէջ եւ 1930 Սեպտեմբերին Պատ. Թաղ. Ազգային Ժողովի որոշումով, ընտրուած է տնօրէն Պօղոսեան Ազգային Վարժարանին։

1936–1939 Աղեքսանդրիոյ մէջ հիմնած է իր անձնական Թարգմանչաց Վարժարանը։ 1940ին հաստատուած Հելիոպոլիսի մօտ, Փալէ տը Գուպէ արուարձանը, եւ մասնաւոր դասեր աւանդած է հայերէն եւ ֆրանսերէն երկսեռ հայ ուսանողներու։

Վահրամ Արծրունին իր ընտանիքով 1947ին ներգաղթած է Հայաստան եւ պաշտօնի նշանակուած Ս. Էջմիածինի Ճեմարանին մէջ ու աւանդած գրաբար եւ մատենագիտութիւն։

Ան մեռած է 1 Սեպտեմբեր 1949ին Երեւան եւ մարմինը թաղուած է Կոնդի շրջանի գերեզմանատան մէջ։

ՎԱՀՐԱՄ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Վահրամ Արծրունի կանուխէն՝ 1895էն սկսեալ աշխատակցած է Կ. Պոլսոյ «Արեւելք»ի, «Հայրենիք»ի, «Մասիս»ի, «Սուրհանդակ»ի, «Մանզումէի Էֆքեար»ի։ 1907ին օգնական խմբագիր եղած է «Մասիս»ի, աշխատակցած է նաեւ «Ժամանակ»ի, «Ազատամարտ»ի, «Գոյամարտ»ի, Պուլկարիոյ մէջ «Ժուռնալ տէ Պալքան» եւ «Լէքօ տը Պուլկարի», Եգիպտոսի «Արեւ» օրաթերթի 1937–1939, «Յուսաբեր»ի, «Արարատ»ի 1930–1942։ Ժամանակ մը աշխատակցած է Փարիզ հրատարակուող «Լա Վօլոնթէ» շաբաթաթերթին, արեւելեան մանկավարժութեան վերաբերեալ յօդուածներու ֆրանսերէն լեզուով, ինչպէս նաեւ Պուլկարիոյ թերթերուն։

1912 թուականին Վահրամ Արծրունին իբր ազատ ունկնդիր ներկայ եղած է Վիեննայի ուսուցչական համաժողովին եւ նախագահին խնդրանքով Արեւելքի վարժարաններու մասին յանձնած է ֆրանսերէն լեզուով տեղեկագիր մը։

Իր գործերն են.

1. Մանկավարժական եւ ուսուցչական խառն հարցեր, 1914։

2· *Հայրենիքը եւ իր բնական գեղեցկութիւնները*, 1921, *Պոլիս*։

3· Հայ գիւղը, *գաւառային թատերախաղ, տպուած* 1932*ին*, *Պէյրութ*։

4· *Գլխաւոր մատենագիրներ հայկական դպրութեան*։

Իր անտիպ աշխատութիւններն են.–

1· Արամանի գրական խառնարան։

2· Անի եւ շրջակայքը, *աշխարհագրական ուսումնասիրութիւն*։

3· Հայրենի օճախ, *գաւառական կենցաղի թատերախաղ*։

4· Պատուանդանի խոյանքներ (*թատերախաղ*)։

5· Ցուցեր Ազգային կեանքէ։

Վաստակաւոր ուսուցիչ Վ. Արծրունի ընտանիքով գաղթած է Հայաստան 1947*ին եւ բնակած Նոր Զէյթուն աւանը։ Ան պաշտօնավարած է Երեւանի Պետական Թանգարանը եւ Էջմիածնի ճեմարանին մէջ, դասախօս գրաբարի եւ հին մատենագրութեան։ Մեռած է Երեւան։* (*Տես «Արեւ»*, 4 *Յունուար* 1949)։

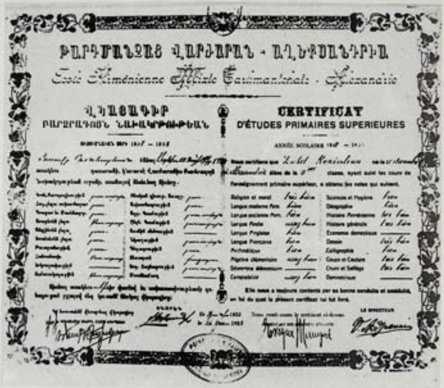

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ - ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Ecole Arménienne Mixte Tarkmantchatz - Alexandrie

ՎԿԱՅԱԳԻՐ
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՆԱԽԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

CERTIFICAT
D'ÉTUDES PRIMAIRES SUPERIEURES

Nous certifions que Zabel [illegible] née à [illegible] Alexandrie élève de la 8me classe, ayant suivi les cours de l'enseignement primaire supérieur, a obtenu les notes qui suivent.

Religion et morale	très bien	Sciences et Hygiène	bien
Langue moderne Arm.	bien	Géographie	bien
Langue ancienne Arm.	bien	Histoire Arménienne	très bien
Langue Turque	assez bien	Histoire générale	très bien
Langue Anglaise	bien	Economie domestique	———
Langue Française	bien	Dessin	très bien
Arithmétique	bien	Calligraphie	bien
Algèbre élémentaire	assez bien	Coupe et Couture	très bien
Géométrie élémentaire	———	Chant et Solfège	très bien
Composition	assez bien	Gymnastique	———

Elle nous a toujours contentés par sa bonne conduite et assiduité, en foi de quoi le présent certificat lui fut livré.

LE DIRECTEUR

ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տիկին Ալիս Վարժապետեան 1 Սեպտ. 1921ին հիմնած է Վարժապետեան Երկսեռ Վարժարանը, մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի բաժիններով, ցերեկեայ եւ գիշերօթիկ. Գահիրէի Շուպրա [illegible] Թաղի [illegible] փողոցի վրայ շէնքի մը մէջ։

Հիմնադիր-տնօրէնուհի Ալիս Վարժապետեան եղիպտահայ մամուլի մէջ հետեւեալ հաղորդագրութիւնը հրատարակած է դպրոցի բացման առթիւ.

«Մասնաւոր հոգածութիւն բարեկրթութեան եւ ազգային դաստիարակութեան, գաղղիերէնի, ջութակի եւ պարի մասնաւոր դասեր, կը պատրաստուին առողջ հայեր, խնամով կը դաստիարակուին եւ կ՚ուսուցուին ամբողջական նախակրթարանի բոլոր ճիւղերը. Գալուստեան Ազգային Վարժարանի ուսման ծրագրին համապատասխան՝ հայերէն, անգլիերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն լեզուները, մարզանք եւ ձեռագործ։ Իրեն օժանդակ ունենալով իր ամուսինը ուսուցիչ Բիւրատ Վարժապետեանը եւ իր քոյրը Օր. Մարի Մելքոնեանը։

Առաջին դպրոցական տարեշրջանին 1921–1922 ունեցած է մանկապարտէզ եւ նախակրթարանի երկու դասարանները։

1922–1923 դպրոցական տարեշրջանին ունեցած է նախակրթարանի երեք դասարաններ։

Դպրոցական 1923–1924 տարեշրջանին՝ հինգ դասարաններ։

Ա. դպրոցական տարեշրջանի աշակերտութեան թիւը՝ 40։

Բ. դպրոցական տարեշրջանի աշակերտութեան թիւը՝ 70։

Գ. դպրոցական տարեշրջանի աշակերտութեան թիւը՝ 75։

Դպրոցին մէջ դասախօսած են. հիմնադիր տնօրէնուհի Ալիս Վարժապետեան, Բիւրատ Վարժապետեան, Երջանուհի Անժէլ Դուքեան (ծնեալ Թօփպուզեան), Օր. Աստղիկ Մկրտիչեան, Օր. Հեղինէ Գույումճեան, Օր. Մարի Մելքոնեան, Օր. Նուարդ Սաղիկեան, Օր. Մաքրուհի Ղազիկեան եւ Պր. Ղազիկեան։

Վարժապետեան Երկսեռ Վարժարան յաճախած են. Ցախորեան Ժագ, Գույումճեան Թագուհի եւ Մարի, Տէր Յովհաննէսեան Ալիս, Չուխաճեան Կարպիս, Մեղրունեան Լուսի, Մաստիկեան Գարոյր, Գարաճեան Արշօ, Էքմէքճեան Գրիգոր, Ճերահեան Տիգրան, Աւետիսեան Շուշան, Գոլոպեան Սահակ, Գույումճեան Կարապետ, Գույումճեան Նուպար։

Վարժապետեան Վարժարանի մասին հետեւեալը հրատարակուած է եղիպտահայ մամուլին մէջ.

«Վարժապետեան Երկսեռ Վարժարանը առաջին վեցամսեային հետ կ՚ապացուցանէ թէ թափուած ջանքերուն եւ յաջողութեանց արդիւնքով նոր հաստատութիւնը քիչ տարիի մէջ պիտի դառնայ մեր եղիպտահայ մէկ լաւ եւ փնտռուած վարժարանը Տիկին Ալիս Վարժապետեանի եւ իր քրոջ Օր. Մարի Մելքոնեանի տաղանդաւորութեամբ»։ (Տես «[illegible]», 4 Փետր. 1922, թիւ 114)։

«Հրճուանքով շնորհաւորելի են եւ ամէն գնահատութեան արժանի Վարժապետեան Վարժարանի անխոնջ տնօրէնուհի Տիկին Ալիս եւ իր պաշտօնակիցները՝ Օր. Հեղինէ Գույումճեան, որ իրենց անխոնջ ջանքերով կրցեր են կարճ շրջանի մը մէջ օրինակելի եւ ախորժ հաստատութեան մը դարձնել Շուպրայի նորահաստատ Վարժապետեան կրթարանը»։ (Տես «[illegible]», 7 Յունիս 1923, թիւ 178, Գահիրէ)։

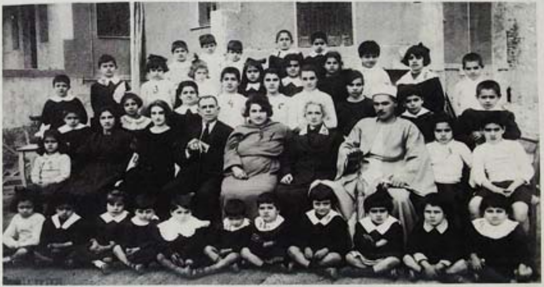

Ճուպրայի Վարժապետեան վարժարանի աշակերտական խմբանկար 1924–1925 շրջանի։
Ուսուցիչներ Օր. Նուարդ Սաղիկեան, Պր. Ղազիկեան, Հիմնադիր-Տնօրէնուհի Ալիս Վարժապետեան, ուսուցչուհի-երիցուհի Ազնիւ Դպիրեան, Արաբերէնի ուսուցիչ Շէյխ Ահմէտ Հասանէյն։

ԱԼԻՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Ալիս Մսրլեան ծնած է Կ. Պոլիս, դուստրը Համբարձում եւ Աղաւնի Մսրլեաններու։ Օր. Ալիս իր ուսումը ստացած է Անատոլու գիւղի Ս. Թարգմանչաց վարժարանը։ 1904–1908 տարեշրջաններին աշակերտած է Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային վարժարանը։ 1908ին աշնան, Մսրլեան ընտանիքը գացած է Կ. Պոլիս, Օր. Ալիս իր ուսումը շարունակած է Կ. Պոլսոյ Եսայեան Վարժարանի Աղջկանց բաժնին մէջ եւ վկայուած 1912 թուականին։ Օր. Մսրլեան ուսուցչական պաշտօնի կոչուած է Ատափազարի մօտակայ Տիւզճէ գիւղի Ազգային Վարժարանին մէջ 1912–1913։

Մսրլեան ընտանիքը 1914ին հաստատուած է Գահիրէ։ Օր. Ալիս 1916–1918 ուսուցչուհի Փոր-Սայիտի Հայկական վրանաքաղաքի Հ. Բ. Ը. Միութեան «Նուբարեան» վարժարանի աղջկանց բաժնին մէջ, Մուսա Լերան քաջամարտիկ ընտանիքներու զաւակներուն եւ նոյն ատեն հետեւած է Հայ Կարմիր Խաչի դասընթացքներուն եւ վկայուած հիւանդապահուհի։

1919–1920 ուսուցչուհի Գալուստեան Ազգային Վարժարանի աղջկանց բաժնի մէջ։ 1920 Օգոստոս 20ին Գահիրէի մէջ ամուսնացած է ուսուցիչ Բիւզանդ Վարժապետեանի հետ։ 1921–1926 հիմնադիր տնօրէնուհի Գահիրէի Վարժապետեան երկսեռ վարժարանի։ 1926–1927 դպրոցական տարեշրջանին ուսուցչական պաշտօն վարած է Փարիզի արուարձաններէն Հայաշատ Ալֆորվիլի քաղաքի Հայոց Ազգային Վարժարանին մէջ։ Ապա վերադարձած է Գահիրէ եւ 1933–1935 տարեշրջաններուն դասատու եւ տեսչուհի Գահիրէի արուարձաններէն Կիզէ գիւղաքաղաքի Հայկական Մանկապարտէզ Նախակրթարանի։

Տիկին Վարժապետեան 1914ին աշխատակցած է Կ. Պոլսոյ «Ազատամարտ» թերթին, 1917ին Գահիրէի մէջ հրատարակուող «Զարթօնք» պարբերաթերթին, 1916ին աշխատակցած է Սուրէն Պարթեւեանի «Եգիպտահայ Տարեցոյցին»։ 1919ին հրատարակած է «Լուսաղբիւր» անունով Ա. եւ Բ. տարի տարրական դասընթացքի դպրոցական ընթերցանութեան դասագիրքերը։

ԱԼԻՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Վաստակաւոր կրթական մշակ Վարժապետեան Ալիս մեռած է 1945 Փետրուար 1ին եւ 3 Փետրուար 1945ին մարմինը թաղուած է Գահիրէի Հայոց Ս. Մինաս (Մար-Մինա) Ազգային գերեզմանատունը։

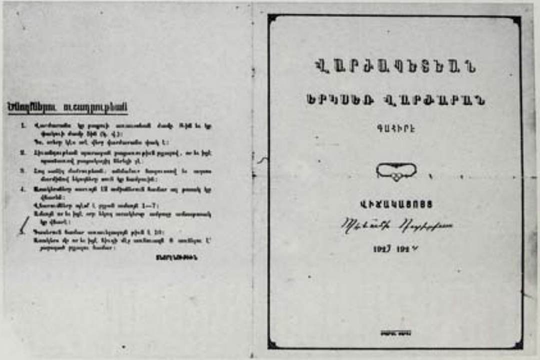

Ծնողներու ուշադրութեան

ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԳԱՀԻՐԷ

ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ

[illegible]

1937 193

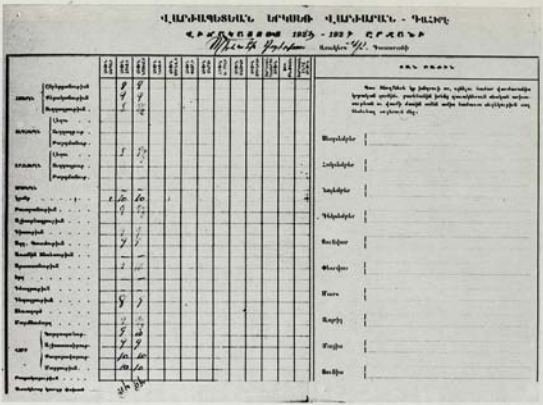

ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ - ԳԱՀԻՐԷ

ՊԱԼԱՅԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Պալայեան Մանկապարտէզ վարժարանը հիմնուած է 1927 Սեպտեմբեր 1ին, Տիկին Մարիցա Պալայեանի նախաձեռնութեամբ, եւ կոչուած է Պալայեան Մանկապարտէզ եւ Երկսեռ Վարժարան Աղեքսանդրիոյ, Իպրահիմիէի արուարձանին մէջ։

1929ին վարժարանը ունեցած է նախակրթարանի Ա, Բ, Գ դասարանները 4–14 տարեկան մանուկներու համար։ 1930ին աւելցած են Դրդ, Երդ եւ Զրդ կարգերը։ 1931 Օգոստոս 15ին Պալայեան Վարժարանը փոխադրուած է Աղեքսանդրիոյ արուարձաններէն հայաշատ Սիուֆ գիւղը, իր սեփական շէնքին մէջ։

Պալայեան Վարժարանի եւ Մանկապարտէզի ուսուցչական կազմը բաղկացած է. հիմնադիր-տնօրէնուհի Տիկին Մարիցա Պալայեան, Օր. Փերճուհի Պալտասարեան, Օր. Դովլաթեան, Վարդ Ճըլլըզեան, Պր. Պարոնիկեան, Օննիկ Պալայեան, Երուանդ Պաղտատեան եւ Տիկ. Զապէլ Պալայեան։

Վարժարանի յառաջդիմութիւնը հետեւեալն է.

«Վարժարանիս նպատակն է կրթել նոր սերունդը ազգային ոգիով եւ ուսուցանել անհրաժեշտ գիտելիքները եւ առողջ ըմբռնումը յառաջդէմ մեթոտով. հայերէնի հետ համահաւասար խնամքով կ'ուսուցուին անգլիերէն, ֆրանսերէն եւ արաբերէն լեզուները։

«Հոգ կը տրուի նկարչութեան, երաժշտութեան եւ ձեռագործի. վարժարանս ունի նաեւ իր յատուկ սկաուտական խումբը մանչերու եւ աղջիկներու։

«Սիուֆի առողջ օդին մէջ հաստատութիւնը առաջնակարգ է նաեւ մանուկներու ֆիզիքական կրթութեան, զանոնք կ'առաջնորդէ մանկավարժական նորագոյն մեթոտով, ձեռնհաս ուսուցիչներու կողմէ։

«Ընտրեալ անձնաւորութիւններէ բաղկացած խնամակալ մարմին մը ստանձնած է վարժարանիս կրթական բարոյական հոգածութիւնը, աշակերտութեան երթեւեկը ապահովուած է սեփական ինքնաշարժով»։ («Յուսաբեր» օրաթերթ, 19 Սեպտ. 1933, թիւ 148, Գահիրէ)։

1933–1934 տարեշրջանին ամառները հաստատուած էր գիշերային դասընթացք մը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Վարդ Ճըլլըզեանի։

Պալայեան Վարժարանի աշակերտութեան 1927–1928 տարեշրջանին մանկապարտէզը ունեցած է 35 աշակերտ։ 1929–1930 աշակերտութեան թիւը 50–55 մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի մէջ։

1931–1937 աշակերտութեան թիւը 60–80։

Պալայեան Վարժարանը այցելած եւ քաջալերած են Տիկին Պալայեանը, Բաբգէն Աթոռակից Կաթողիկոս Կիւլէսէրեան, Էջմիածնի պատուիրակ Գարեգին Արք. Յովսէփեան 1935–1936, Մխիթարեան Վարժարանի տնօրէն Սերովբէ Վրդ. Ձրաղեան 1937ին, հայ հոգեւոր պետեր եւ մտաւորականներ։

Եգիպտոսի Ֆարուք Թագաւորի ամուսնութեան առթիւ դպրոցի աշակերտուհիները պատրաստած են ձեռագործ սեղանի ծածկոց մը, եգիպտական հնութեան Սֆինքսի նկարով, զոր Տիկ. Պալայեան անձամբ յանձնած է պալատի արարողապետին եւ շնորհակալական նամակ մը ստացած է Արքունական պալատի դիւանէն։

Ահա վկայութիւն վարժարանի մասին. «Այս պարագան ինքնին կու գայ հաստատել թէ որքան անհրաժեշտ է հայ գաղութի մը Պալայեան Վարժարանի գործունէութիւնը Սիուֆի աւազանին մէջ, փրկելու համար հայ մանուկներուն մայրենի [illegible] ապազգայնացումէ»։ («Յուսաբեր», 5 Փետրուար 1934)։

ՄԱՐԻՑԱ ՊԱԼԱՅԵԱՆ

Մարիցա ծնած է 1887ին Մարզուան (Թուրքիա), շրջանաւարտը Մարզուանի Աստուածաբանական եւ Մանկավարժական Ընկերութեան (ծնեալ Տէր Սահակեան)։

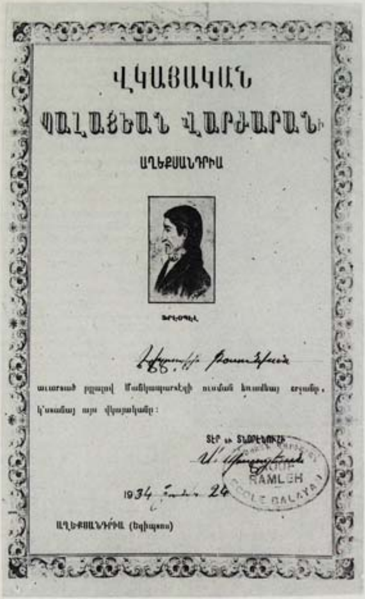

ՎԿԱՅԱԿԱՆ

ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

աւարտած ըլլալով Մանկապարտէզի ուսման եռամեայ շրջանը, կ'ստանայ այս վկայականը:

ՏԷՐ եւ ՏՆՕՐԷՆՈՒՀԻ

RAMLEH
ECOLE BALAYA

1934 [illegible] 24

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ (Եգիպտոս)

ՄԱՐԻԱՄ ՓԱՇԱՅԵԱՆ

Մարիամ Փաշայեան իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Մարզուանի Ա. Հախնեխեանց վարժարանը եւ վկայուած 1900ին։ 1901-1903 Թուին ուսուցչուհի նոյն քաղաքին մէջ։ 1903ի աշնան ամուսնացած է Յակոբ Փաշայեանի հետ։ 1911ին ամուսինին արտաքսութեամբ եւ երեք զաւակի տէր, հետեւած է Մարզուանի Ներքնական գոլէջի մանկապարտէզի ուսուցչանոցը եւ վկայուած մանկապարտիզպանուհի։ 1912-1915 տարի ուսուցչուհիի պաշտօնը վարած է Ներքնական վարժարանի մէջ։

1915ի տարագրութեան եւ ջարդի օրերին ընտանիքով աքսորուած է Հալէպ, կորսնցուցած ամուսինը եւ երեք զաւակներով տաժանելի չարչարանքներէ յետոյ ազատած 1918ին։

28 Օգոստոս 1919ին հաստատուած Աղեքսանդրիա եւ պաշտօնի կոչուած Սեպտեմբեր 1919ին իբր տնօր ուսուցչուհի Պօղոսեան Ազգային վարժարանի մանկապարտէզին մէջ եւ պաշտօնավարած մինչեւ 1927 Յունիս։

1927 Սեպտեմբերէն 1938 Յունիս իր անձնական վարժարանը ունեցած է Իպրահիմիէի եւ ապա Սիուֆ արուարձանին մէջ՝ Աղեքսանդրիա եւ 1938 Սեպտեմբերին պաշտօնի կոչուած է Սիուֆի նոր հաստատուած Պօղոսեան Ազգային վարժարանին մէջ որ Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեանի մէկ մասնաճիւղն էր։

«Անհատին հմայքով եւ ձեռնարկութիւններով եւ անձնուէր կամքով Տիկին Փաշայեան գտած էր հող եւ վերջ բարեկարգուած փորձառութեան տեղական վարժարան մը, ուր կարելի դարձաւ մայրական գուրգուրանքով եւ մանկավարժի ձեռնհասութեամբ»։ («Արեւ», 1932, թիւ 27)։

ՀԱՅԿԱԶՆԵԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԱՒԱԳ ՔՀՆՅ· ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԱՒԱԳ ՔՀՆՅ· ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ

Գալուստ Ոսկերիչեան ծնած է 1887ին Եփեսոս (Եարփուզ – Կիլիկիա) գիւղաքաղաքը, որդին է ոսկերիչ Սարգիս Ոսկերիչեանի եւ Վարդուհիի, ծընեալ Թէշիշեան, զաւակը Յարութիւն քհնյ· Թէշիշեանի։ Գալուստ իր նախնական կրթութիւնը ստացած է ծննդավայրի դպրոցին մէջ· 1895–1900 ուսումը ստացած է Զէյթունի Ս· Աստուածածնայ վանքի որբանոցը, վանահայր Կարապետ Եպիսկոպոսի օրով։ 1900ին իբր յաջողակ աշակերտ ղրկուած է Երուսաղէմի Ս· Յակոբայ վանքի ժառանգաւորացը եւ վկայուած 1905ին։ 1906–1907 դպրապետի պաշտօնը վարած է վանքի Ս· Յակոբ տաճարի մէջ եւ նաեւ ուսուցիչ ժառանգաւորաց եւ քաղաքացւոց վարժարաններու։

1907ին Սեպտեմբեր ամսուն մէջ, բարերարութեամբ Դաւիթ Ս· Վրդ· Տէրտէրեանի գացած է Փարիզ եւ միջնորդութեամբ գրագէտ հասարակական գործիչ Արշակ Չօպանեանի, 3 տարի հետեւած է Էկոլ Նորմալ Սիւպէրիէօրի, եւ երկու տարի ալ Սորպոնի Համալսարանի Ազատ դասընթացներուն եւ Գոլէժ տը Ֆրանսի, ուսանելով մանկավարժութիւն, փիլիսոփայութիւն եւ ընկերաբանութիւն ու վկայուած 1911 Յունիսին իբր մանկավարժ ուսուցիչ։

1911 Յուլիսին վերադարձած է Երուսաղէմ եւ ուսուցչական պաշտօն ստանձնած է Ս· Յակոբ վանքի ժառանգաւորացի մէջ եւ դասաւանդած ֆրանսերէն, հոգեբանութիւն եւ մանկավարժութիւն։

1911ի վերջերը ամուսնացած է Օր· Հեղինէի Հեա, [illegible] Գայեանեան դպրոցի ուսուցչուհիներէն։

1912 Սեպտեմբերին մեկնած է Մարաշ եւ պաշտօնավարած Կեդրոնական Վարժարանի մէջ մինչեւ 1913 Յունիս, ուսուցանած է հայերէն, ֆրանսերէն եւ բարոյագիտութիւն։ Գալուստ Ոսկերիչեան ականջ տալով Այնթապցիներու բաղձանքին, գացած է Այնթապ եւ պաշտօնավարած Ազգային երկրորդական վարժարանին մէջ ու ուսուցանած գրաբար եւ աշխարհաբար եւ ֆրանսերէն լեզուն։ 1913ի աշնան ընտրուած է Ուսումնական Խորհուրդի անդամ եւ իր մշակած կրթական ծրագրին գործադրութեան հսկելու համար նշանակուած է կրթական տեսուչ։

Այնթապի Կիլիկեան ճեմարանին մէջ 1914–1915 դասախօսած է հայերէն եւ ֆրանսերէն։ 1915ի կիսուն Այնթապէն տարագրուած է Հալէպ, եւ Տէյր-էլ-Զօր աքսորուելէ ազատած եւ ապաստանած է Երուսաղէմ։ 1915 Նոյեմբերէն 1918 վարած է դպրութեան պաշտօնը Ս· Յակոբ մայր տաճարի եւ դասաւանդած է մանկավարժութիւն ու ֆրանսերէն, Մաղաքիա Արքեպս. Օրմանեանի նախաձեռնութեամբ հաստատուած ընծայարանին մէջ։

1918 Յուլիս 16ին Մ. Ոսկերչեան Հայոց տաճարին մէջ ձեռնադրուած է քահանայ, ձեռամբ Թորգոմ Արքեպս. Գուշակեանի, պաշտօնավարելու համար Աղեքսանդրիոյ Հայ համայնքի Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին եւ նաեւ ուսուցիչ Պօղոսեան Ազգ. Վարժարանի։ Հայկազուն քհնյ. Ոսկերիչեան 1918 Օգոստոս 25ին ընտրուելով հաստատուած է Աղեքսանդրիա։

Ան 1919-1928 տարիներուն իր Առաջնորդական փոխանորդ պաշտօն վարած եւ դատաստանական խորհուրդի ատենակալի նախագահ։ Եւ այդ երկար տարիներ անդամակցած է Աղեքսանդրիոյ Ազգային Թեմական Ժողովին։

Աղեքսանդրիոյ պաշտօնավարութենէն ետք ան Սէ-գոր հարթակ թաղին մէջ 1924 Մայիս 24ին հիմնած է Հայկազեան Կրթարանը, աշակերտութեամբ տիկիններ Կարապետ Կամսարականի, Ա. Մէքսմէթճեանի եւ Հ. Մարգեանի։

Կրթական ծրագիր. մանկապարտէզի շրջանը երեք տարի, որուն վերջին տարին նախակրթարանական կարգի ծրագրով. նախակրթարանի քանին վեց տարի։

1947 Մայիս 11ին Աղեքսանդրիոյ մէջ մեծ հանդիսութեամբ տօնուած է Հայկազուն աւագ քհնյ. Ոսկերիչեանի ուսուցչութեան քառասնամեակ եւ քահանայութեան յիսնամեակ եւ Աղեքսանդրիոյ իր հիմնած Հայկազեան Կրթարանի քսանհինգամեակ յոբելեանը։ Այս առթիւ Ամենայն Հայոց Գէորգ Զ. Կաթողիկոսը իր առաքելական գործունէութեան առթիւ շնորհած է օրհնութեան եւ գնահատութեան կոնդակ 20 Մայիս 1946, թիւ 206։ Ահա անոր պատճէնը.

«Գէորգ ծառայ Յիսուսի Քրիստոսի, ողորմութեամբն Աստուծոյ եւ կամօք Ազգին Ծայրագոյն Եպիսկոպոսապետ եւ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, Ծայրագոյն Պատրիարք Համազգային նախամեծար Աթոռոյ Արարատեան Առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ Սրբոյ Էջմիածնի.

Արժանապատիւ Հայկազուն քահանայի Ոսկերիչեան պաշտօնէի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ Աղեքսանդրիոյ, հայրական սրբոյ Մայր Աթոռոյս Ս. Էջմիածնի ողջոյն եւ օրհնութիւն հայրապետական։

Ըստ վկայութեան Առաջնորդի Թեմիդ Գերաշնորհ Տ. Մամբրէ Սրբ. Արքեպիսկոպոսի Սիրունեան, անդենկացեալ մեզ փոյթ-եռանդ վաստակովդ եւ առաքելական գործունէութեամբդ, եւ զի զանձն քո ընծայաբերես ի կրթութիւն եւ ի դաստիարակութիւն հայկազն մանկտւոյ, որոց հայրապետական կոնդակաւ մերով արժան դատեցաք ի նշան գոհունակութեան մերոյ առ քեզ, շնորհել քեզ զգօտին աւագ քահանայութեան, իրաւունս կրելոյ զծաղկեայ մետաքսեայ փիլոն եւ ի կուրծս խաչ արծաթեայ ոսկեզօծ։

Արդարեւ եւս, յորժամ հասցէ եւս տօնել հանդիսադիր յոյժ ի հաւատարիմ ծառայութիւնս քառասնամեան ուսուցչական քահանայական պաշտօնավարութեան, ի քաղաքական եւ ի մասնաւոր զարգացման քեզ յանձնեալ ժողովրդեան սպասաւորել անուն քաջի քաջահոգի տաս։

Ողջ լեր, պարգեւել շնորհօք Ս. Հոգւոյն եւ յաւէտ օրհնեալ ի Տեառնէ եւ ի մէնջ. ամէն։

Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց
Գէորգ Զ.

Տուաւ կոնդակս ի 20 Մայիս 1946 ամի Փրկչական եւ ըստ տոմարիս ՌՅՂԵ, յերկրորդում ամի Հայրապետութեան մերոյ թիւ 206, ի Ս. Էջմիածին։

Հայկազուն Աւագ քհնյ. Ոսկերիչեան, օրհնագիր կոնդակ մը եւս ստացած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գարեգին Ա. Յովսէփեան Կաթողիկոսէն, 10 Ապրիլ 1947 թուականով, օրհնութեան գիր մը, Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Կիւրեղ Բ. Տէր Իսրայէլեանէ։

Շնորհաւորութեան եւ խնդակցական նամակ մը 17 Յունուար 1947 թուականով, Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեանէ։

Հայ Եկեղեցւոյ եւ Հայ դպրոցի նուիրեալ եկեղեցականը եւ ուսուցիչը մեռած է 26 Յունիս 1963, եւ վերջին օծման եւ թաղման կարգը կատարուած է 27 Յունիս 1963ին ձեռամբ Աղեքսանդրիոյ Առաջնորդական փոխանորդ Զաւէն Ծայր. Չինչինեանի եւ մարմինը ամփոփուած է Աղեքսանդրիոյ Գաղ Թարգի Թաղի Հայոց գերեզմանատան Ս. Գէորգ մատրան մամուռը։ Դամբանական խօսած է Զաւէն Ծայր. Չինչինեան եւ իր աներէն Մովսէս Կիւլեսերեան, յուղարկաւորութեան մասնակցած են Կամք Հայ Մարմն. Ակումբի եւ Հայ Արիներու խումբեր պատուոյ կեցուածքով։

Եգիպտահայոց մամուլին կ'արտատպենք հետեւեալ. Հայկազուն քահանայի մասին գնահատական տողեր որ լոյս տեսած են իր մահուան առթիւ.

«Ժողովուրդի խոնարհ խաւերէն էր, Աստուծոյ եւ մեր սփիւռքեան ժողովուրդի ծառայութեան մտաւ, գաղափարի եւ խիղճի մարդը եղաւ հաւա-

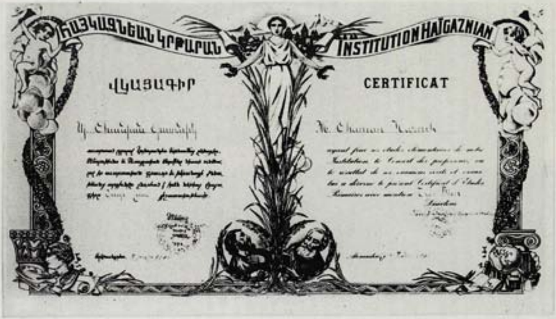

ՀԱՅԿԱԶՆԵԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆ

INSTITUTION HAÏGAZNIAN

ՎԿԱՅԱԳԻՐ

CERTIFICAT

սատար եւ անձնուրաց ու տուաւ ինչ որ ունէր գիտելիք եւ ուժեր»։

«Հայկազնեան Վարժարանը իր հիմնադրութենէն մինչեւ յաջորդական թուականներուն ընթացքը, հովանաւորեց աւելի քան հազար հայ պատանիներ ու պարմանուհիներ, անոնց ջամբելով հայեցի դաստիարակութիւն եւ անխառն ու ճշմարիտ հայրենասիրութիւն»։

«Աշակերտներուն նման իր ընտանիքին պատուական հայրն էր ու անտարբեր իր ընտանիքին անդամներուն բարօրութեան զոհողութիւններն ու անձնուրացութիւնը ունեցաւ իր վարժարանին ներս»։ (Տես «Զարթօնք» օրաթերթ, 6 Օգոստոս 1963, Պէյրութ)։

«Տէր Հայկազունի կրթական գործին բնոյթը նիւթական շահու ակնկալութեամբ չէր, ինչպէս կը մտածէին ոմանք, այլ արդիւնքն էր իր խառնուածքին եւ գերագոյն դաստիարակչական գործը իր ունեցած խանդին նուիրումին»։

«Միջավայրի մէջ քաղաքավարութիւնը նուազ շահաբեր գործ չէր, քան հայ գաղութի մը ակումբներըը, մանաւանդ այդ շրջաններուն»։

«Ի՞նչ Տէր Հայրը կոչուած մեծ մարդն Աղեքսանդրիոյ Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին, Ազգային Առաջնորդարանին եւ Պօղոսեան Ազգային Վարժարանին, նիւթական շատ ծանր պարագայ վիճակէ կրնար ազատել իրեն եւ վճար չէր առներ իր թանկագին առողջութիւնը»։

Դպրոց մը բանալով, անթիւ հայեր պատրաստելով, հայ լեզուին ու մշակոյթին զարկ տալով՝ Տէր Հայկազուն Աւագ քահանայ Ռուբինեան մեծապէս ծառայեց հայ ազգին ու Հայաստանեայց Եկեղեցիին եւ իր անունը յաւերժացուց եգիպտահայ պատմութեան մէջ»։ (Տես «Յուսաբեր» օրաթերթը, 8 Օգոստոս 1963, թիւ 106)։

ՀԱՅԿԱԶՆԵԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆ

Հայկազնեան Կրթարանը հիմնուած է 1924 Մայիս 24ին, վարձու տան մը մէջ, Փրէնս Իպրահիմ թիւ 33 փողոցը։ Մանկապարտէզ՝ 3 տարի, Նախակրթարան՝ 6 տարի։ Վարժարանի առաջին տարեշրջանը սկսած է 1 Սեպտ. 1924ին, բայց հետզհետէ յառաջադիմութեան.

Աշակերտները կ՚ընդունուին տարիքով 4–12 տարեկան մանչեր եւ աղջիկներ։ Կրթական ծրագիր.

1 — Տոհմային եւ արդիական շունչ եւ խնամեալ ուսում եւ դաստիարակութեան մը ջամբումով, թումբ կանգնել դիմաց օտար վարժարաններ մրցուող մատաղահաս մանուկներու եւ պատանիներու յարաճուն հոսանքին եւ արգիլելով փրկել զանոնք ապազգայնացումէ եւ այլասերումէ։

2 — Օժտել Աղեքսանդրիոյ հայ հասարակութիւնը ազգային գիշերօթիկ եւ ցերեկեայ բարձրագոյն վարժարանով մը։

Հայկազնեան կրթական ծրագիրը — Մանկապարտէզ Ա., Բ., Գ. դասարաններ, Նախակրթարան երկուքէ վեց կարգեր եւ երեք բարձրագոյն լրացուցիչ ամէնէն մեծերուն յատուկ, շրջանաւարտները պիտի առնեն Ֆրանսական Certificat d'Etudesի եւ Brevet Supérieurի համարժէք վկայականներ երեք կարգերու ուսման – ծրագիր (նախ վեցամեայ ապա եօթնամեայ, որոնց Ֆրանսական նախակրթարաններուն ծրագրին պատշաճեցուած մեր միջավայրին)։

Առաջին բարձրագոյն նախակրթարանի ծրագիրը ամէնէն համար պիտի ըլլայ ամբողջական, մանչեր գէթ անարգելութեան պիտի ստանան նախնական շունչ կրթութեան եւ վկայականներ առանց քննութեան պիտի կրնան ընդունուիլ հայ թէ օտար երկրորդական վարժարաններու այն կարգերուն մէջ, ուր պիտի գտնուին, եթէ ուզէին իսկ աշակերտած ըլլային յիշեալ կրթական հաստատութիւններուն, մանչ թէ աղջիկ 7 տարեկանէն սկսեալ պիտի ուսանին գաղղիերէն եւ անգլիերէն լեզուները եւ բացի հայերէնէ, կրօնագիտութենէ, բարոյագիտութենէ եւ ազգային պատմութենէ ուսման միւս ճիւղերը կրթարանի առաջին դասարանէն սկսեալ պիտի աւանդուին ֆրանսերէն եւ կամ ի հարկին անգլիերէն լեզուներով։ Ջանադիրներ, երդիք եւ գաղափարի ուսուցման մտադրութիւն ունենալ պիտի ազատի։

Հիմնադիր–Տնօրէն
Հայկազուն Քհնյ. Ռուբինեան

• • •

Աղեքսանդրիոյ արուարձաններէն Քան տը Սէզարի մէջ հիմնուած էր անձնական վարժարան մը որ յորջորջուած էր Հայկազնեան Կրթարան։ Մանկապարտէզ՝ 3 դասարան, վերջին դասարանը նախապատրաստական։ Մանչերու բաժին նախակրթարան՝ 7 դասարան։ Աղջիկներու բաժին նախակրթարան՝ 9 դասարան։ Աղջիկներու բարձրագոյն նախակրթարան՝ 2 դասարան։

Մանկապարտէզի սաներ տարեկան կը վճարեն 4, 5, 6, եգիպ. ոսկի։

Կրթարանի առաջնական կարգի աշակերտները կը վճարեն 6, 8, 10 եգիպ. ոսկի։

Կրթարանի միջին դասընթացքի աշակերտները կը վճարեն 6, 8, 10 եգիպտ. ոսկի։

Կրթարանի բարձրագոյն դասընթացքի աշակերտները կը վճարեն 8, 10, 12 եգիպտ. ոսկի։

Օթօյով փոխադրութեան աշակերտները՝ ամսական 50, 60 եգ. դահեկան։

Հետեւեալ կրթասէր անձեր իբր խնամակալ կը տնօրինեն կրթարանը.

Տիկնայք՝ Ա. Մէրամէթճեան, Լ. Արքինեան, Ա. Եսողլեան, Գ. Ճիլինկիրեան։

Օրիորդներ՝ Զ. Եսաուեան, Մ. Յովակիմեան, Տոքթ. Կամսարական։

Ան արժէ աւելորդ եւ անտեղի կը համարիմ խօսք ու գովք, խոստում եւ շռայլուած կրթարանին մասին։

Ի մանկութենէ զգացուած կոչում մը եւ ի հետուստ անոր անուղղուած երազը մը եւ այդ կոչում եւ երազին առասպելական իրականացումն ձեւով իր մէջ կատարեալ գործը թող խօսի եւ վկայէ ապագային։

Վերոյիշեալ յայտարարութիւնը հրատարակուած է գրքոյկի հաստատման առթիւ, «Արեւ», 21 Յուլիս 1924։

1927ին Փան ալ Մէզար թաղի մէջ, Մէժֆիս փողոցի վրայ 35 թիւ շէնքը գնուած է, որ նախապէս Ֆրանսացի ծերերնոց «Մէն Կոնդէէն» գոյքն էր։ Շէնքի գնման եւ վճարման յարքի մը եւս շինութեան նիւթական օժանդակած են Արամ Կամսարականը, Կարապետ Մէզըրեանը եւ Անիշի Գէորգ Սարգիսեան ընտանիքը եւ ուրիշներ։ 1928ին դպրոցը վերածուած է նախակրթարանի, նախակրթարանի, միջնակարգ բարձրագոյն երկսեռ նախակրթարանի։ Այս տարեշրջանին Աչխանեան-Ֆրանսական վարժի կրթական անկրկնութիւնը գեղեցկակերպ վարժարանին Ֆրանսերէն լեզուի ուսուցման ձեռնարկութիւնը, նիւթական նեցուկ յաջողուցած է։

Կազմուած է նաեւ կրթասէր հայ տիկիններէ եւ մը հոգեւոր օժանդակ մարմին մը՝ որոնք հոգ կը տանին դպրոցին նիւթական եւ բարոյական կարիքներուն։

Հայկազեան Կրթարանի մէջին եւ բարձրագոյն կարգերուն մէջ 1935էն սկսեալ, գիտութեան, թուաբանութեան եւ աշխարհագրութեան դասաւանդութիւնը կը կատարուի Ֆրանսերէն լեզուով։

«1936–1937 դպրոցական տարեշրջանին մանկապարտէզի հոգատուութեան տնօրէնութեան ազգային զգացումով պարտաւորի դաստիարակութեան ընտանեկան ըմբռնում, թաղի մանկապարտէզին՝ կրթարանի բոլոր երկսեռ ուսանողութեան անխտիր, այդ է որուն հրամայական պարտականութիւնը եւ իրերու քաղաքի ալդ է մեր նուիրական պարտականութիւնը։ (Տես «Արեւ», 1936 Սեպտեմբեր)։

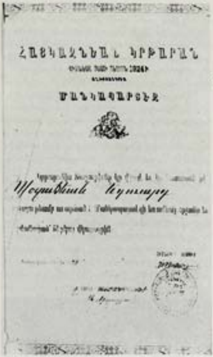

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆ

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

1937–1938 տարեշրջանին մանչերու բաժնին վերջայ աւելցուած է Դրդ դասարան մը, որ երկրորդական վարժարաններ յաճախել ուզող ուսանողներու պէտք պատրաստութեան իրենց ուսումնական եւ ընդհանուր հմտութիւնը զարգացնելու եւ կրթական ծանօթութիւններ պաշարով։

Այս տարեշրջանին կանխապես եղած բարեկարգութեան մը համեմատ, ներկայ շրջանէն (1937–1938) սկսեալ թիւով գերակայող աշակերտներ պէտք ընդունուին բանուն կրթարանը վաճառական մասնագիտական. Զբաղուող աշակերտներու ծախսերը հոգացած են հետեւեալ կրթասէր տիկինները.

Տէր եւ Տիկ. Օ. Աբգարեան, Ա. Յովակիմեան, Ա. Մանուկեան, Աշոտ Պօղոսեան, Յակոբ Անտոնեան, Մէթր Շուշանեան Մեսրոբեան, Բարսեղ Գալիճեան, Տիկին Հ. Մանուկեան, Մ. Մուշեղեան, Կ. Փորթուգալեան, Տիգրան Թահմազեան։

1936–1937ին Հայկազեան Կրթարանի շէնքը գրաւի տակ առնուած է դատական վճիռով, նկատելով որ դպրոցի աշակերտութիւնէն գանձուած ամսաթոշակները բաւարար չէին վարժարանին ելեւմուտքը հաւասարակշռելու։ Ահա վկայութիւն մը այդ մասին.

Հայկազեան Կրթարանը փրկուած

Հաւաստի աղբիւրէ կ'իմանանք թէ Հայկազեան Կրթարանը՝ որ գրաւի տակ էր եւ ի վաճառ հանուած պարտատիրոջ կողմէ, փրկուած է շնորհիւ «Հայկազեանի դրամական պարտուց Յանձնաժողովին», որուն անդամներն են. Տիկնայք Ա. [illegible] եւ Եւա Իպէքեան, եւ Տիարք Մէթր Գէորգ Գույումճեան, Բժ. Յարութիւն Նազարեան, Կարապետ Մուղայեան, Յովհաննէս Աթթարեան եւ Յովսէփ Եուսուֆեան։

Երկար Յանձնաժողովին բազում նուիրատուութեանց հանգանակութիւնը, որուն ազնուական բարերարի առատաձեռնութեամբ ձեռնարկուած է Տէր Արմենակ Պէյ Կամարակեան, պատուելով ըլլալով փոխառու յանձնառութեամբ, ամսոյս 3ին (Փետրուար 1937) դատարանի միջոցաւ։ Հազար ոսկի վճարուած է պարտատիրոջ եւ վերջ տրուած վաճառման գործողութեանց. իսկ պարտքի մնացորդ մասին համար, որ կը ներկայացնէ 2000 ոսկիի կարեւոր գումար մը, ձեռք բերուած են տոկոսի եւ այլ առաւելութիւններով մարումի պայմաններ, որոնք թոյլ պիտի տան Կրթարանի անկախութեան՝ դիւրութեամբ կատարելու. [illegible] պարտականութիւնները եւ անխափան շարունակելու իր ազգօգուտ գործը։

Անշուշտ համար [illegible] այս առթիւ անկեղծօրէն կը շնորհաւորենք Յանձնաժողովին անդամն եւ կրթանէր անդամները եւ մանաւանդ Տէր Արմենակ Պէյ Կամարակեանը՝ բարերարի իր ազնուական ժեստին համար, ինչպէս նաեւ բոլոր միւս նուիրատուները՝ [illegible] հաւատար շարժէք մը փրկած ըլլալնուն իր [illegible] գործունէութեամբ զաղութիս սիրոյն եւ գնահատանքին արժանացած Հայկազեանը։

Կը խնդակցինք Տէր Հայկազեան Հօր եւ վաստակոյ որ Հանգուցեալ կողմէ իր անձին եւ իր գործին հանդէպ ցոյց տրուած այս գրական գնահատանքը ստանէ այնքան արդարօրէն իր հայրենասէր եւ ձեռներէց ոգին, նոր խանդով փարելու համար ազգօգուտ իր գործին։ (Տես «Արեւ» շաբաթաթերթ, 6 Փետրուար 1937, Աղեքսանդրիա)։

1942–1943 դպրոցական տարեշրջանին, Հայկազեան Կրթարանը շնորհիւ իր բարերարին՝ գերապատիւ Տիար Արամ Ա. Կամարակեանին, վերջապէս ազատած է տասնամեայ պարտքի ծանր հոգերէն։ Ներկայ շրջանի աշխատութեանց ձեռնարկած է նոր շունչով եւ եռանդով, եւ որոշած իր ազգանուէր գործին տալ աւելի լայն ու զարկ, ներմուծելով ինքնավարչութեան սկզբունքներուն եւ չափահասներու ծնողաց հսկողութեամբ, վերահաստատելով ազգային բաժնի բարձր նախակրթարանի քանի մը տարիներէ ի վեր փակուած [illegible] 8րդ կարգը պաշտօնական ծրագրով։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 3 Հոկտ. 1942, Գահիրէ)։

Հայկազեան Կրթարանը փրկուած կը հրատարակէր «Արեւ» թերթը, շնորհիւ Պ. Արամ Կամարակեանի կարեւոր նուիրատուութեան.

Այս դժնդակ պարագաներուն տակ է որ Հայկազեանակրթարանին հիմնադիր–տնօրէնը դիմեց Պ. Արամ Ա. Կամարակեանին։ Իր առաջին խնդրանքը եղաւ տոկոսներու վճարումէն ազատիլ, բարեկամական միջնորդութեամբ մը։ Այս դիմումին յաջորդ օրը Հայկազեան վարժարանը ա-

ԱՐԱՄ Ա. ԿԱՄԱՐԱԿԵԱՆ

ւելին ունեցաւ, Արամ Արմէնակի Կամսարական մեծ նուիրատուութիւն մը ըրաւ։

Հայկազեան վարժարանը փրկուեցաւ, գաղութը անոր ծախուելուն արատը չպիտի ունենայ եւ իր եկամուտը բոլորովին իր դպրոցին պէտք նուիրուի, զերծ այլեւս պարտքի եւ տոկոսի հիւծող հոգերէ։ Երբ Տէր Հայկազուն իր շնորհակալութիւնը եւ երախտագիտութիւնը կը յայտնէր Պ. Արամ Ա. Կամսարականի, այս վերջինը ըսաւ իրեն. Ես ձեզմէ աւելի ուրախ եմ որ ինծի առիթը տուիք գեղեցիկ եւ օգտակար գործ մը փրկելու։ Ու անմիջապէս ալ աւելցուց. Շիտակը ես պէտք է ձեզի շնորհակալութիւն յայտնեմ, այս առիթին համար։ Իր ժպիտին չափ գեղեցիկ խօսք մը։

Այս բոլոր մանրամասնութիւնները պիտի վերյուշեն Պ. Արամ Ա. Կամսարականի համեստութիւնը։ Բայց իր ժեսթը հանրութեան կը պատկանի, որովհետեւ հանրութեան համար եղած է։ Դպրոց մը ամէնուն է։

Եւ հայ դպրոցի մը տղաքը մանաւանդ պէտք է գիտնան, որ կը պատկանին ազգի մը՝ որուն գիտակից զաւակները ապրած են, դարերէ ի վեր, ուսումնարանը եւ տաճարը ալ տակաւին գոյութիւն ունին նոյն միտքը մշակողներ։

Դպրոցասէր

(Տես «Արեւ» օրաթերթ, 20 Յունիս 1942, Գահիրէ)։

Հայկազեան կրթարանի նիւթապէս օգնած են նաեւ Տիկին Վարդանուշ Կամսարական, Մէթր Գէորգ Գալըքեան, Լեւոն Բարսեղեան, Արամ Տրդատ Մարգարեան, Յարութիւն Զարգարեան, Ճանիկ Հայկ Զարդըր, Գէորգ Ն. Իփէքեան, Յովհաննէս Աստուրեան, Արամ Գասպարեան, Յովսէփ Եուսուֆեան, Կարապետ Գազաճեան։

Պաշտպան եւ նուիրատու կրթարանի՝ Յարութիւն Սրճեճեան, Հմայակ Տ. Ակէլեան, Տիգրան Ակէլեանեան, Վահան Յովսէփեան։

Կրթարանի բարեկամ եւ նիւթապէս օժանդակած են՝ Կեսարացի Հ. Բ. Ը. Մ. բարերար Կարապետ Մելքոնեան, Տիգրան Հաճընլեան, Արամ Տրդատ Մարգարեան, Հրանդ Նուսինեան, Մարտիկ Զարդհանէլեան, Յովհաննէս Զարդհանէլեան, Յակոբ Աւագեան, Գէորգ Ն. Իփէքեան, Վէհատ Մաթոսեան, Բժ. Բաբգէն Նազարեան, Կարապետ Ճահանգիրեան, Ա. Կիւրճեան, Պ. Պալիքեան, Ա. Սանտուխեան։

Չքաւոր աշակերտներու պաշտպաններն են՝ Յակոբ Աւագեան, Մէթր Շաւարշ Սեւյանեան, Աշոտ Գասպարեան, Ս. Մանուկեան, Տիկին Հ. Մանուկեան, Կարապետ Գազաճեան, Ս. Մութաֆեան, Արմէնակ Յովակիմեան, Բագրատ Գալըճեան, Տիգրան Թահթաճեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Աղթարեան։

Գաղափար մը կազմելու համար, ստորեւ կու տամ Հայկազեան կրթարանի 1930–1931 տարեշրջանի ելքի եւ մուտքի հաշիւը.

Աշակերտութեան ընդհանուր թիւն է 220, 175՝ թոշակաւոր, 45 աշակերտի թոշակը հոգացուած կրթասէր անձերէ, 45 աշակերտ ձրի, 150 ոսկի «Ալիանս Ֆրանսէզի» նպաստ։ Մուտք՝ 1300 ոսկի, Ելք՝ 1420 եգիպտական ոսկի։

Հայկազեան Վարժարանի Խնամակալութիւնը 1931 Ապրիլ 25ին թէյասեղանով մը պատուած է Երուսաղէմի Հայոց նորընտիր Պատրիարք Թորգոմ Արք. Գուշակեանը, որ պատուասիրութեան ընթացքին արտայայտած է հետեւեալը.

«Հայրենի կարօտը արծարծող անուշ երգերով ընդմիջուած այս բանախօսութիւններէն յետոյ, Սրբազան Պատրիարքը ոտքի ելաւ եւ աւելի քան կէս ժամ իր շնորհալի խօսքին հմայքին տակ մագնիսացուց հրաւիրեալները, ծանրանալով ամէնուն պատասխանատուութեան բաժինին եւ կարեւորութեան վրայ, Մասնաւորապէս վեր առաւ Հայկազեան կրթարանի դերը եւ հրաւէր կարդաց գուրգուրալու անոր վրայ եւ ապահովել անոր անխափանութիւնը, որպէսզի եգիպտահայ աղջկանց բարձրագոյն կրթարան որ կոչուած է մեծ պակաս մը լրացնելու։

Աղջկանց Գալուստեան եւ Պօղոսեան արդիւնաշատ վարժարաններուն հետ յիշեց Մանուկեան եւ Թաշճեան անհատական վարժարանները, ամէնքն ալ, ըսաւ, ազգապահպանման խարիսխներն են զորս պէտք է ամրացնենք։

Գէորգեան Որբանոցի հաստատողները (Օննիկ եւ Տաճատ Գէորգեանները) կ'աշխատին հայ որբուկները հայ ծոցին մէջ պահել, հոս ալ (Աղեքսանդրիա) Հայկազեանը, արդիական դաստիարակութեամբ հայ ոգին, հայ նկարը, հայ կոյսերու շնորհով անուն, կրթեալ նոր հայուհիներ պատրաստելու նուիրական պարտքն է, գաղափարականին ամրանքը ազդող, եթէ ան փակուի՝ ամէն Աղեքսանդրիոյ հայ իր սրտին վրայ գերեզմանաքար մը զետեղուած ու ճնշումը պիտի զգայ։ Մի՛ նետէք ձեր զաւակները օտարին գիրկը, ամէն հայ մանուկ որ օտարին կ'երթայ՝ հայութեան սրտէն երակ մը կը փրթի....։ Սիրեցէք, քաջալերեցէք, ապրեցուցէք Հայկազեանը զոր ես ալ այս վայրկեանէս Երուսաղէմատուն կը կոչեմ եւ կը նուիքաջալերեմ, որովհետեւ անիկա է տուն օրհնութեան, խաղաղութեան, սիրոյ եւ յուսոյ։ (Տես «Արեւ», 29 Ապրիլ 1931, թիւ 3907)։

«Հայկազեան Կրթարանը իր կարգին պատուաստ մ'է Թամզկարեան (Աղեքսանդրիա) ազգայնոց գաւառներուն ազգապահպանման [illegible], ազգային արժանապատուութեան [illegible] Հայկազեան Կրթարանը Աղեքսանդրիոյ հայութեան համար յուսատու ջահ մ'է...»։ («Արեւ», 1939, թիւ 3296)։

1934ին Հայկազեան Կրթարանի կրթասիրաց Միութեան անդամուհիներուն նախաձեռնութեամբ, հրապարակուած է հաստատել դասընթացքներ յանուն Միութեան անդամուհիներուն, ֆրանսերէն լեզուի, ձեռագործութեան, դերձակի եւ անդրոյան (զարդէ) չինելու համար։

Կրթարանը ունեցած է իր հայկական պարի խումբը, առաջնորդութեամբ ուսուցչուհի Օր. Սիրվարդ Գասպարեանի։ Վարժարանը ունեցած է իր երգչախումբը, աղջիկներու եւ մանչերու սպորթական միութիւնները վարժարանին ներս։

Կրթարանի խնամակալութիւնն են.

Տիկին Ա. Մէրամէթճեան, Տիկին Կայծանիկ Ա. Կամսարական, Տիկին Լ. Արէնեան, Տիկին Ե. Մէրամէթճեան, Տիկին Անայիս Բժ. Բարգէն Նազարեան, Տիկին Եւա Իփէքեան, Օր. Եուսուֆեան քոյրեր, Տիկին Զապէլ Մ. Գիւլբէնկեան, Տիկին Զարուհի Արապեան, Տիկին Ա. Կ. Փափազեան, Տիկին Ժագլին Մէթր Ա. Ճահնպազ, Տիկին Հեղանուշ Տ. Ալեքսանեան։

Վարժարանի անձնուէր բժիշկը՝ Բարգէն Նազարեան, Տիկին Յովակիմեան Սիրարփի։

Խնամակալներ.

Կարապետ Մուրադեան, Մանուկ Մանուկեան, Տ. Յովհաննէսեան, Կարնակ Փափազեան, Յովհաննէս Արապեան, Մէթր Սամսոն Ճահնպազ, Բժ. Բարգէն Նազարեան, Բժ. Կ. Գասպարեան, Բարսեղ Փափազեան։

Հայկազեան Կրթարանի մէջ պաշտօնավարող ուսուցիչ-ուսուցչուհիներն են. Տնօրէն-պատասխանատու Հայկազուն Քհնյ. Ոսկերիչեան, մանկապարտէզ՝ Օր. Արմենուհի Մսըրեան, Օր. Լուսաբեր Զարթարեան։

Ուսուցչուհի՝ Երիցուհի Ոսկերիչեան Հեղինէ, Օր. Ոսկերիչեան, Մամբրէ Վրդ. Սիրունեան, Յակոբ Մարգարեան, Ճարլ Ներսէսեան, Հմայեակ Ճէժա, Աշոտ Զօրեան, Անդրանիկ Համբիկ, Օր. Սէմիրա, Յակոբ Մէրդըլեան, Բիւզանդ Տիւլգէրեան, մարզանքի մասնագէտ ուսուցիչ՝ Սանդան Խանեան, Երուանդ Զէրդէլեան, Յովհաննէս Կարիմեան, Օր. Լիւսի Մամուրեան, Օր. Արփինէ Վարդանեան, Ոսկեհատ Խաչատուրեան, Վարանդիկ Մարգարեան, Էդիկ Օհանեան, Գառնիկ Փոհրար, Լեւոն Անմէեան, Տիկին Մարգուհի Կէրէկեան, Օր. Արշալոյս Տէր Մկրտիչեան։

Եւրոպացի ուսուցիչներ. Ոսմէն, Գարմի, Մանուէլ, Վիքթոր, Մէթէ։

Ուսուցչուհիներ. Գաննէլի, Տիզոյն, Կալէթի, Սիսլի, Վէնսան, Կասպար, Ոսերէթի, Սէմիրա, Էլիզաբէթ։

Ահա օրհնագիր կոնդակին բովանդակութիւնը, ստացուած 10 Ապրիլ 1947ին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գարեգին Կաթողիկոս Յովսէփեանցէն.

«Մենք անձամբ առիթ ենք ունեցել ծանօթանալու մեր այցելութեան առթիւ ծաղկած, Հայկազեան դպրոցի կատարած ազգօգուտ ծառայութեան, որին նուիրուել էք դուք երկար տարիներէց ի վեր, ղեկավարելով երկու անգամ մատաղ սերնդի դաստիարակութեան գործը, մատաղ սերնդի կրթութեան դժուարին եւ պատասխանատու գործին դուք միացրիք ոչ պակաս դժուարին քահանայական պաշտօնը, արժանանալով հաւանութեան եւ մատաղ սերնդի երախտագիտութեան։ Շնորհք Տեառն եղիցի ընդ ձեզ հայրապետական օրհնութեամբ։

Գարեգին Կաթողիկոս Տանն Կիլիկիոյ

10 Ապրիլ 1947 յԱնթիլիաս
եւ ի Թուականին Հայոց ՌՅՂԶ

Պատուոյ անդամք Յոբելինական Յանձնախումբի

Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեան, Տիկիններ՝ Վիքթորիա Արշարունի, Զարուհի Ֆերմանեան, Գ. Ճիլէրճեան, Արամ Ա. Կամսարական, Արամ Տրնիկ Մարգարեան, Արմենակ Յովակիմեան, Աշոտ Գասպարեան, Բժ. Արամայիս Գարամանեան, Բժ. Բարգէն Նազարեան, Համբար Դոկթ Մէյթի Գիւլբէնկեան, Մարտին Զարդահանեան, Յակոբ Թօփալեան, Յարութիւն Արէնեան, Յովսէփ Եուսուֆեան, Գէորգ Փօհէեան, Սարգիս Մալխասեան։

Պատւոյ անդամք Յոբելինական Կարգադիր
Յանձնախումբի, Աղեքսանդրիա

Տիկին Ա. Մէրամէթճեան՝ Ատենապետուհի
Տիկին Զապէլ Իփէքճեան՝ Գանձապետուհի
Օր. Լիւսի Մամուրեան՝ փոխ-Ատենապետուհի
Տիկին Ժագլին Մէթր Ս. Շահպազ
Տիկին Ա. Բժ. Բ. Նազարեան
Տիկին Հերանուշ Տ. Աւետիսեան
Մէթր Սամսոն Շահպազ, Կարապետ Պօղոսեան.

Գահիրէի Յոբելինական Պատւոյ անդամներ·

Խորէն Ճ. Փափազեան, Լեւոն Կոճաննեան, Կարապետ Մէֆիլեան, Հրանդ Նաւասարդեան, Ճանիկ Հայկ Զօպըր, Մէթր Յակոբ Ն. Աշոտեան, Մէթր Շաւարշ Ա. Սիւրմէլեան, Յակոբ Աւագեան.

Հայկազուն Աւագ Քհնյ. Ոսկերիչեանի քառասնամեայ ուսուցչութեան եւ երեսնամեայ քահանայութեան Յոբելեանին առթիւ ստացած է շնորհաւորական եւ գնահատական գրութիւններ եւ հեռագիրներ, 20 Մայիս 1946էն՝ Գէորգ Զ. Կաթողիկոսէն, Կիւրեղ Բ. Պատրիարքէն Ս. Երուսաղէմի, Գարեգին Կաթողիկոս Յովսէփեանցէն՝ 10 Ապրիլ 1947 Թ., Մէթր Սամսոն Շահպազէ, Թորգոմ Եպս. Գուշակեանէ՝ գնահատական գրութիւն մը 3 Փետր. 1923 թուակիր, Գրիգոր Ճէրճէրեանէ՝ 13 Հոկտ. 1921էն, Յարութիւն – Սուսաննէն, Եղիշէ Արքեպիսկոպոս Տէրտէրեանէ, լուսարարապետ Ս. Յակոբ վանքին, ապա Պատրիարք Երուսաղէմի Հայոց, Ա. Գ. Մէրամէթճեանէ, Հայկ. Բարեգործ. Ընդհ. Միութեան Աղեքսանդրիոյ մասնաճիւղի վարչութենէն, ատենապետութեամբ՝ Արշակ Յ. Կարինեան եւ Կարապետ Պօղոսեան, 16 Յունուար 1947, Ոսկան Մարտիկեանէ, Արամ Անտոնեանէ («Արեւ օրաթերթ»), Թէոդիկ Տիւլէքեանէ, կրթական մշակ Պրոֆ. Պէրպէրեանէ՝ 28 Յունուար 1947 թուակիր, Աղեքսանդրիոյ Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիի լուսարար՝ Արամ Կ. Սարգիսեանէ, Վերպ. Հ. Յ. Համբարձումեանէ, Հայկազեան Կրթարանի փոխ տնօրէնուհի Օր. Լիւսի Մամուրեանէ, Այնթապի Համախմբային Միութենէն՝ Տիկին Սողոմէ Տէօքմէճեանէ, Թաւրիզ Ռէֆիքեանէ՝ 5 Մարտ 1947 թուակիր, Սեդրակ Քէօլէշեանէ, Վարդանուհի Սէֆէրեանէ 10 Փետր. 1947 թուակիր – Մանսուրայէն, Գեղամ Մեծրոպեանէ՝ Աղեքսանդրիա 15 Դեկտ. 1947, Լեւոն Քէօշկէրեանէ՝ Գահիրէ 28 Սեպտ. 1941, Արամայիս Յոխիկեանէ, Սամսոն Գալչաճեանէ, Խորէն Թաշճեանէ, Շաւէ Աբրահամեանէ, Սիմոն Կոնքարեանէ, Աւետիս Յ. Բաշեանէ, Գառնիկ Օհանեանէ, Սոնիա Բ. Նազարեանէ, Հերմինէ Պէրպէրեանէ, Վ. Պօղեանէ, եւայլն.

Ահա քանի մը գրութիւններ ստացուած Հայկազուն Հօր Յոբելինական ձեռնարկութիւններուն առթիւ.

«1924էն ի վեր մեր խոհ նուիրումնութեամբ՝ հիմնուած Հայկազեան Կրթարանի հովանիին տակ իբր կրթական այլ պաշտօնական հաստատութեան հիմնադիրն ու անօրէնը, կրթեցիք ու դաստիարակեցիք ազգային հայրենասէր երկսեռ զաւակները Հայոց ազգին, Հայոց Հայրենիքին եւ Հայոց Եկեղեցիին սիրով, կարօտով եւ հաւատքով»։

Մամբրէ Արք. Սիրունեան

Գահիրէ 17 Յունուար 1947

«Հիմնադրութեամբը Հայկազեան Կրթարանին որ արժանահաւատ կոչուած էր այստեղ Աղեքսանդրիոյ հայ գաղութին ազգային կրթական հաստատութեանց շարքին, էր ինքնուրոյն դիրքը կատարելու իր հիմնարկութեան առիթէն ի վեր մանաւանդ ու լայն ուսուցչութեան տարրական դարձնելով հայ խղճական անուն կրթութիւնը, միշտ շնորհիւ ջամբերու մեր բարեկամ զանազան օրինակելի խնամքով ուսում եւ առհամիկ դաստիարակութիւն, անձնուէր ու պատրաստելով զանոնք ազգային կոչումին արժանի դիմագծով հայրուհիներ ընդարձ., օրինակներ՝ որոնցմէ հոգ մը արդէն մայրացած հայրենադարձի անձին վրայ են արդէն եւ որոնց ազգայնութիւնը շնորհիւ անհունանալու կը կարօտի վերանորոգ ընդարձակ հայութիւնը»։

Աղեքսանդրիա Եսա Իփէքճեան

«Մանաւանդ է Աղեքսանդրիոյ հայութեան Հայկազեան վարժարանին երկար տարիներէ ի վեր կատարած դերը քաղաքիս հայ մանկտւոյն դաստիարակութեան նուիրական գործին մէջ եւ եւ այն գնահատելի ու առատ հունձքը զոր ան տուած է արդէն եւ կը շարունակէ տալ։ Որոշ, խոհեմ, գրող եւ գործող Հայկազուն քհնյ. Ոսկերիչեան հմայիչ դիմագիծն մէկն է հայ եկեղեցականութեան առաքինի եւ արժանաւոր մէկ զաւակը հայ ժողովուրդին ու մին անոր բազմերախտ եւ անձնուէր ծառայողներէն, պատիւ իրեն»։

Աղեքսանդրիա Միքայէլ Սահակի Կիւրճեան

«Ես կը մտածեմ մեր հօրը քսանեօթ կանչուած գործունէութեան, իմ փոքր բաժինովս, թերեւս մէջ մը ըսել հայրենիքին զաւակներով, ինչպէս կը խորհրդածէր Անատոլիոյ։ Բայց առաւել քան ամէն կը հաստատեմ թէ զանազան տարի սրբենցէնոյ մը, երկրորդ տարի հովուող մը, քան տարի կրթութեան առաջնորդ մը, որքան չար հողմերու դէմ կամ պարհելու կարող դաստիարակ մը, ու նաեւ, ըստէկու համար նաւավար օրերուն, արժանի է գնահատանքի եւ մեծարանքի իրեն տեղուած այս փոքր տօնախմբութեան։

Երուսաղէմ, 14 Դեկտ. 1946

Ձեզ սիրով
Յակոբ Օշական

«Արժանապատիւ Տ. Հայկազուն Հայրը արժանապէս կը կրէ զգեստը փոքրուն հանգամանքը, ունի մանկավարժական գնահատելի կարողութիւն, գիտակցօրէն հաւատարիմ ու պարտաճանաչ կրօնական է եւ կոչումին ալ կրթական հմուտ դաստիարակ, քարոզներ որոնց զինք արժանի կը հայացնեն ժողովրդային այն լայն համակրանքին ու յարգանքին, որ թէեւ ուշ, բայց կ'արտայայտուի Յորդանանեան համայնքութեամբ, ի վերջ իր երկարամեայ աշխատասիրութեան եւ անձնուրաց զոհողութիւններուն։ Այսպատճառաւ հերոս մը։

Արամ Սանջաքյան

(Արտօնատէր-խմբագիր «Արարատ» թերթի, Աղեքսանդրիա)։

«Ձեր հայրութեան եղած Յորդանանեան ամէն համայնքութիւնը, յարգանք, քաղաքացիներ եւ գնահատութիւնը՝ առաւելագոյն պատուի, մեծարանք եւ պանծացումն են նաեւ Հոգեւոր Հովուութեան եւ ազգային դաստիարակութեան, եւ ես որ Գաղութիս Ազգային վարժարանին մէջ վարած քսանամեայ անդուլութեամբ ընթացքին՝ վայելած եմ ձեր աջակցութիւնն ու բարեացակամ վերաբերմունքը իբր վերատեսուչ, որոնք ամենամեծ գոհունակութեամբ եւ երախտագիտ կ'ողջունեմ ձեր Հոգեւոր Հովուութեան եւ ժառանգ մշակութեան նուիրուած այս հրապարակային հանդիսութիւնը։

Սերովբէ Պապազյան

Աղեքսանդրիա, 8 Յունուար 1947

«Փառքն է, վեր չանձնել նաեւ պատուը անհատա ու անխտրական ձեր ազգին աշակերտներուն հանգէս։ Հայկազեաններուն մէջ անհատ մանաւանդ, որ ունենար թէ չունենար նոյն գնահատանքն ու վարձատրութիւնը, ինչպէս նաեւ նոյն պարտաւանքն ու պատիւները կը տանին։ Եւ ինչքան է թիւը չունեւոր եւ մխիթարուած աշակերտներուն, որոնց յաճախ առաջինները կը հանդիսանան իրենց կարգին եւ մրցանակներ կը խլեն։

փոխ-տեսչուհի
Լյուսի Մամուրյան

Պր. Գալուստ էր անունը, երբ 1912ին Մարաշ եկաւ իբրեւ Ֆրանսերէնի եւ Հայերէնի ուսուցիչ՝ Մարաշի Միացեալ Կեդրոնական վարժարանին. ըլլած էին թէ Փարիզի վարժարաններէն էր եւ համալսարանական պատրաստութեամբ մանկավարժ, եւ հաստատ կ'ինք որ այդ հանգամանքներուն համար դասաւանդելու եղանակը եւ ուսուցանելու նոր դիւրին մեթոտը նոր խանդով վառեցին մեզ, բարի նախանձով տոգորուած ընկերներ իրմէ մըրցակցութեան. ով պիտի գրաւէր առաջնութիւնը։

Մենք վարժուած էինք կարգին առաջինը անուանել հարուստներու՝ ինչպէս կ'ըսէին աղաներու զաւակները։ Պրն. Գալուստը յայտարարած էր թէ՝ աշխատողին վարձքը միայն պիտի ըլլայ առաջնութիւնը։ Արդէն մեր քաղաքէն ներս հիմնական փոփոխութիւն մտած էր, աշակերտներու հոգեկան աշխարհն ալ նոր օդ կը շնչէր։ Այլեւս հարուստի աղջկան խելք պիտի չըլլար, եւ ես ալ որ աղքատ բայց աշխատասէր էի, պիտի կրնայի առաջիններէն ըլլալ։

Աղաներու եւ անոնց մանկլաւիկ ուսուցիչներու ըմբռնումին մէջ խլրտում մը առած էր «Յեղափոխական» ուսուցչին դէմ։ Պէտք էր չուտափոյթ թերահաւատութեան գալու այդ դաստիարակական՝ իրենց բարով՝ ցնորամիտ նոր ուսուցիչին, որ կը յանդգնէր զարկերու նուիրագործուած դրութիւնը փոխել։ Պր. Գալուստ ժպիտով միայն կը լսէր արձագանգները այդ գրգռումներուն։

Եռամսեայ քննութիւններուն արդիւնքը յայթանակն էր մեր սիրելի ուսուցչին եւ իր գաղափարներուն. այդքան աղքատներն էին առաջինները։

Միշտ երախտագէտ անոր՝

Վարդավառ Մելիքյան

10 Փետր. 1947, Մանսուրա

«Հոգեւոր առաջնորդի իր դերը յատկանշական կերպով գալով է նաեւ ազգային վարչական մեքենային մէջ։ Հոն, արդարեւ, Տէր Հայկազուն Հայր անհատականութիւնը ի յայտ կու գայ ըլլալ իր ամէն նկարագրով՝ անկախ մտածումի, գաղափարի, համոզումներու արտայայտութեան եւ ազգային ու եկեղեցական օրէնքներու իր լայն ծանօթութեան ու փորձառութեան մէջ։ Հոն, ի վերջոյ Տէր Հայկազեան Հայրը արժանաւոր կերպով կը բերէ իր ազնիւին պատասխանատուները. ժողովականութիւնը պահելու համար միշտ իր կոչումին բարձրութեան վրայ, որպէս աշխատաւորական եւ հոգեշունչ ոգին մը գեղեցիկ արտայայտութիւններով։

Սեւյօնեան Շաւարշ

Մարտ 1947, Գահիրէ

«Արժանապատիւ Տէր Հայր, երախտապարտ կը զգամ յիշելու այն խոր համոզումով թէ դուք անշէջ պահեցիք մեր հաւատքին հրայրը եւ լուսոյ վառարանը երեսուն եւ հինգ տարիներ, Թամբէլէ մեր Հայկազեան կրթարանով։ Աղէ մը նախատարիները իր կրթական սկզբունքն, տուութիւններուն կը պարտի։ Պատիւ անոնց»։

Բարսեղ Փալըքեան

9 Ապրիլ 1947, Աղեքսանդրիա

«Բազմիցս զգացած մը Դուն ալ Մեզի մէջ, փոխեցիր հազարաւոր մանուկներ իրական առաքինամէ. կրնա՞յ ապագայ եւ խոստացման հայ մը չընդհանրանայ մեր այս սուրբ գործը, որ եղած է առաջնագոյն մեր եւ մեր ընտանիքին համար, որովհետեւ անձնական եմ մասին թէ ինչ զոհողական պարտականներու մէջ կուրծքը առած էք պզտիկ հաներու համար առաջադրահամաստեղծ այս արդարացած մեծանորդէք»։

Արամ Կ. Սարգիսեան

Ցարեկինեական Հանդիսութեան ընթացքին, Աղեքսանդրիոյ Առաջնորդ Իշխանութեան կողմէ խօսք առած է Թեմական Անդամներէն՝ Արամ Տէրեն Մարտիրոսեանը, որ կարճ բայց կուռ ու կոկիկ համախառնցի խօսքերով իր գնահատանքը յայտնած է Արժանապատիւ Ցարեկեանին կատարած ծառայութեանց նկատմամբ, շեշտելով մանաւանդ բար Հայկազեան կրթարանի կարեւորութիւնն ու դաստիարակութիւնը գաղութին մէջ, եւ որ լրացուցիչ մասը կը հանդիսանայ մեր Գաղութին Ազգային վարժարանին։

Աղա կարդացած է օրհնութեան եւ շնորհաւորութեան գիրեր եւ հեռագիրներ զրկուած Կիլիկիոյ Կաթողիկոսէն, Երուսաղէմի Աթոռակալին, Կիպրոսի Առաջնորդէն, Հայկազեան Եղէլէ Վարդապետէն, Գահիրէի Թեմական Անդամներէն՝ Պր. Զահրէ Զոհրէպին եւ Հեռաւոր գաղութէն աշխարհական եւ եկեղեցական անձնաւորութիւններու կողմէ։

Աղա խօսած է Արժանապատիւ Ցարեկեանը.

«Մեծի հանդիսականներ, եթէ քահանայի պարտականութիւնն է բարձրացնել Աստուծոյ, յիշոյ Անոր բարերարներու իր ժողովուրդը, վարժապետ ալ պարտ ունի իր խնամքին յանձնուած մանուկներու հոգիին մէջ փնտռել աստուածային ոյժերը, արթնցն' մարդն շուրջը կամ ճշմարտութիւնը, արդին ուղը կամ բարութիւնը, խղճին ձայնը կամ արդարութիւնը, կամքին ուժը կամ հաւատին թափը՝ զեղչի հասարակութեան արթնցնել, անհցնել, զարգացնել եւ հասցնել իրենց լրումին, եւ այսպէսով կերտուած անկապ հոգին եւ գեղեցիկ կեանքին մէջ երեւան բերելու աստուածային մասը։ Քահանան եւ վարժապետը մարդիկ են հոգիի եւ նկարագրի, իրենց գիտակից հովիւ եւ մշակ»։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 17 Մայիս 1947, Գահիրէ)։

* * *

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ

1929-1930 – Հմայակ Մանուկեան, Անայիս Ռուբէնեան, Սիրվարդ Շատտիկեան, Վարդանոյշ Զօրօեան, Լուսաբեր Զօրօեան, Գառնիկ Խաչատուրեան, Յակոբ Եմէնեճեան, Վաղարշ Սարգսեան, Վարդգէս Աճեմեան, Լեւոն Գիրճեան, Բարսեղ Սիմէքեան։

1930-1931 – Հայկ Գութուեան, Նուպար Թողաթլեան, Սերոբէ Քէշիշեան, Վրէժ Մալխասեան։

1931-1932 – Ալիս Ռուբէնեան, Զապէլ Թողաթլեան, Արշալոյս Յովհաննէսեան, Զապէլ Գասպարեան, Ն. Մուղալեան։

1932-1933 – Էլիզ Օհաննէսեան, Արմենակ Պալեան, Հմայակ Իսրայէլեան, Զապէլ Քէչէճեան, Պերճուհի Մանուկեան, Հայկուհի Աճեմեան, Արշալոյս Մոմճեան։

1933-1934 – Լեւոն Մամուրեան, Գրիգոր Տէրունեան, Զարեհ Եմինեճեան, Հայկ Ռուբէնեան, Անդրանիկ Իսրայէլեան։

1934-1935 – Շաքէ Արեւեան, Անժիլ Պալթաեան, Անահիտ Արեւեան, Արշալոյս Սիմէքեան, Շաքէ Մուղալեան, Հայկուհի Պարտիզպանեան, Հերմինէ Աճեմեան, Պէատրիս Յովհաննէսեան, Պր. Մ. Պալեան, Յ. Զիլֆիկեան, Բ. Սիմոնեան։

1936-1937 – Եղսաբէթ Աճեմեան, Պերճ Զօրլուեան, Արմէն Քիւփէլեան, Վ. Արեւեան, Արամայիս Մարգարեան, Գրիգոր Շահնազարեան։

1937-1938 – Աշխէն Մանուկեան, Էլիզ Մանուկեան, Աստղիկ Եօլճաննէեան, Արամուհի Մարգարեան, Սրբուհի Վարդանեան, Լիզա Քէօշկէրեան, Հերմինէ Պէրպէրեան, Աստղիկ Արխարեան, Վահանուշ Գալեան։

1938–1939 – Էլիզ Գալֆայեան, Վարսենիկ Սարգիսեան, Արմինէ Ոսկերիչեան, Մարի Պաղտասարեան, Սեդա Մազլումեան, Մարգրիտ Խաչերեան, Լուսի Խաչերեան, Անահիտ Մագսուտեան, Լուսի Արզումանեան, Աղնիւ Աւագեան, Լիզա Տօղրամեան, Երանուհի Եաքուպեան։

1939–1940 – Վանէ Քիթապճեան, Նուարդ Փափազեան, Արփի Իւթիւճեան, Անահիտ Աստուրեան, Արփի Գալֆայեան, Լիզա Գարամանուկեան։

1940–1941 – Օրդ. Մ. Անէմեան, Հ. Սահակեան, Մ. Սաստաքեան, Ա. Քոչարեան, Ա. Օհանեան եւ Սաթենիկ Գալճեան։

1941–1942 – Ոսկան Ոսկանեան, Հրաչ Քիւփէլեան, Անահիտ Ոսկանեան, Հրանոյշ Արզումանեան, Ժանէթ Կարօեան, Սիմա Տաղլեանէեան, Արփի Պապուկեան։

1942–1943 – Ծաղիկ Արիստակեան, Անահիտ Աճեմեան, Ծաղիկ Լէպլէպեան, Մարգրիտ Մալխասեան, Արփի Գաղթարեան, Անահիտ Վարդանեան, Ժիրայր Քասունեան, Յարութիւն Մաթէոսեան։ Այս շրջանին դպրոցի աշակերտութեան ընդհ. թիւն է 220։

1943–1944 – Սիրարփի Կոճարեան, Ժընեվիէվ Կարօեան, Արմինէ Գօհճաեան, Արշալոյս Գու-

Ալեքսանդրիոյ Հայկազեան կրթարանի շրջանաւարտուհիներու խմբանկարը։
Նստած ուսուցիչ Յակոբ Մազլումեան, Հիմնադիր-Տնօրէն Հայկազուն Աւագ Քհյ. Ոսկերիչեան։

Ալէքսանդրիոյ Հայկազեան Կրթարանի շրջանաւարտներու խմբանկար մը։

տուրեան, Վարդուհի Քիւփէլեան, Պետրոս Պալեան։

1944–1945 – Օրդ. Անահիտ Թաշճեան, Շաքէ Ապաչեան, Սիմա Քիւփէլեան, Պր. Ա. Գույումճեան, Պր. Ե. Արիստակէսեան, Պր. Եդուարդ Գազանճեան, Պր. Գէորգ Մուրատեան, Օրդ. Մարի Պալաքեան, Անժէլ Սարգիսեան, Պերճուհի Պալաքեան։

1945–1946 – Գառնիկ Օհանեան, Պր. Մ. Տէօրմէնեան, Պր. Վ. Եղիազարեան, Պր. Վ. Քիւփէլեան, Օր. Թ. Գալաճեան, Օ. Մ. Խանճեան, Օ. Մ. Դավթեան։

1947–1948 – Գրիգոր Կիւլէօլեան, Յակոբ Օդնեան, Լեւոն Մարաշեան, Գրիգոր Մարգարեան, Դաւիթ Թէքեան, Պերճ Սէմէրճեան, Օրդ. Ժանէթ Փափազեան, Մարգրիտ Արթինեան, Ալիս Գրիգորեան, Անի Թանաճեան, Ալիս Պօղարունի, Սեդա Մաթոսեան, Նելլի Լէյլէկեան, Ալիս Թաշճեան, Սիրվարդ Կիւլէզեան, Ռոզէթ Պալաքեան, Սիրվարդ Գոստանդեան, Թագուհի Զարգարեան, Անոյշ Կիւլէօլեան։

1948–1949 – Անուշիկ Սէթեան, Սոնա Գոհճարեան, Սիլվա Թոփալեան, Արշաւիր Կէօնճեան, Գառնիկ Աբրահամեան, Անդրանիկ Քիւփէլեան, Գրիգոր Գուստանեան, Սարգիս Ոսկեան, Աշոտ Պալթայեան։

1949–1950 – Ալիս Աւետիքեան, Մանիկ Նազարեան, Յովիկ Մանուկեան, Արամ Արիստակէսեան, Բենիկ Ամբակումեան, Լուսիկ Շահինեան, Գրիգոր Նալբանդեան, Գրիգոր Գալայճեան, Գրիգոր Մալէզեան։

1950–1951 – Անոյշ Մուրատեան, Ժիրայր Արիստակէսեան, Վահէ Թէրզեան, Ալպէր Գասպարեան, Անժէլ Կիւլպէնկեան, Ռոզա Պողոսեան, Նուպար Պետրոսեան։

1951–1952 – Անահիտ Փափազեան, Աղաւնի Թէմհաճեան, Անի Նալբանդեան, Մարօ Նազլաճեան, Սոնա Յարութիւնեան, Սոֆի Ոսկեան, Ռոզին Գէնճեան, Երջանիկ Թահմէզեան, Դանիէլ Մանուկեան, Յուրիկ Մանուկեան, Գրիգոր Գարթալեան, Գէորգ Մալըզեան, Վահան Նուրեան, Սարգիս Արզումանեան, Վահէ Նազարեթեան։

Հայկազեան ազգային Կրթարանի հիմնադիրներէն Հայկազուն Աւագ քհնյ. Ոսկերիչեանը ընտանիքներու թելադրութեամբ, իր հիւանդութիւնը դարմանելու համար փակած է իր կերտած դպրոցը 1952ի կէսուն, քառորդ դարէ աւելի մեծ զոհողութեամբ հայ ուսուցիչներուն խմբած է ազգային եւ եւրոպական կրթութեան եւ ծառայած ազգապահպանման վսեմ գործին, իր անձնական ծախսերով եւ քաջալերութեամբ խումբ մը կրթասէր ազգայիններու։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ճզմուած սրտի անհուն եւ անմխիթար կսկիծով կու գամ յայտարարել թէ ամէնուն սիրելի Հայկազեան Կրթարանը պիտի գոցուի ներկայ 1952–1953 ուսումնական շրջանին....։

Ստիպուած եղայ բոլորին համար տխուր եւ դժբաղդ այս որոշումը առնելու հիւանդութեանս պատճառաւ, բժիշկներս այլեւս բացարձակ հանգիստ պարտադրելնին ետք։

Արդարեւ Հայկազեանը հիմնուած անձնական խնայքերուս, զոհողութիւններուս եւ հոյլ մը համակիրներու օժանդակութեամբ։

28 տարիներ անընդհատ, հայ մանուկներուն տուաւ ամենալայն կրթութիւն, առանց խտրութեան դնելու հարուստ եւ աղքատ աշակերտներու մէջ,

Շրջանաւարտներու խմբանկար։
Ուսուցիչ Հմայեակ Սիփրիչեան (Հ. Մեծօ), Հայկազուն Քհյ. Ոսկերիչեան, Օր. Ոսկերիչեան։

ժամանակ այս վերջիններէն ընդունելով մինչեւ հաշուով 40 տանիք մերժուեր, որոնց ամէն մէկուն պաշտպանուած եւ այս հաստատուն խնամակալու- թեան գիտութիւններուն եւ թելադրութիւններ- րուն։

Աշակերտութեան թիւը եղաւ ամէն տարի գրեթէ 200 (վերջերս մինչեւ 175-180) իմ կողմէս առանց գերմարդկային ճիգերու, անհաւատալի զոհողութիւններու եւ շարունակական պայքարի, անկարելի էր անհատական հայ վարժարան մը հիմնել, պահել եւ վարել քառորդ դարէ աւելի, ժամանակ առանց նիւթական զօրավիգութեան, առանց հաստատուն եկամուտի, առանց պաշտօնական ժողովներու օժանդակութեան։

Ահա թէ ինչու ի վերջոյ ուզեցի Հայկազեանը յանձնել, կամ կտակներովս, որոնք արդէն կ'արժեն աւելի քան 16-000 եգ. ոսկի, նուիրել ազգիս, որպէսզի զանիկա մահուանէս վերջն ալ իբրեւ ազգային կրթութեան գործին ծառայէր, ինչպէս ծառայած էր իմ մինչեւ հիմա, եւ այս նուիրատուութեամբ նիւթական եւ բարոյական մեծ երկու հետեւեալ պայմանով եւ հաշիւներու պարտաւորութեան տակ։

Ա) Ցմիշտ կրթարանը շարունակուի քանի Աղեքսանդրիոյ մէջ հայ գաղութ գոյութիւն ունի, առանց դասի ծախսերու կամ աղքատ նուաստներու ծառայեցնելու։

Բ) Պէտք է ապահովուի իմ եւ երեցկնոջս կեանքը եւ հանգստութիւնը՝ նշանակելով ամսաթոշակ եւ բնակութեան վայր, եւ այս խոստումը գրեց Ազգային Գաւ. Իշխանութեան, գիտութեամբ եւ թելադրութեամբ Սրբազան Առաջնորդ Հօր. քաջ գիտակցելով այս նուիրատուութեան ի վերջոյ մերժումը Ազգային Գիւանէին քանի աւելի չաւելցնելու պատրաստակամ....։

Արդէն քանի եւ ութ տարի Հայկազեանը սերունդներ հասցուցեր եւ զանոնք ազգին եւ համայն-

Հայկազեան կրթարանի շրջանաւարտներու խմբանկարը։

Կեդրոնը՝ Հիմնադիր-Տնօրէն Հայկազուն Քհյ. Մանկրիքեան, ուսուցիչ Աշոտ Զօրեան։

Աղեքսանդրիոյ Հայկազեան Կրթարանի շրջանաւարտներու խմբանկար մը։

գին նուիրելէ յետոյ, երբ ալ կը շարունակէր պաշտպանութեան եւ կը դադրէր գործելէ որպէս վերթական մըզէ, դաստիարակութիւն մը կը զգայ երախտալից շնորհակալութիւն յայտնելու բոլոր անոնց, որ աշխատեցան իմ դառնացած ձեռքով, իմ այս զմայլ բոլոր գեղեցիկ եւ գերազանցօրէն աշխատող գործին մէջ։

Ներկայիս շնորհակալութիւններ կը յայտնեմ նախ այնոր. Տիկին Միքայէլեանին, որ անդամ եղբօրս Հայկազեանց երախտիքներու եւ ծառայութիւններու եւ յանձնարարական, իր խնամակալութիւնը. Տիկիններ Կոզմէնիք Ա. Կամսարական Պէյ, Տիկ. Լ. Սրկէսեան, Օր. Տ. Եսայեան, Օր. Մ. Յովակիմեան, Օր. Ն. Եսայեան, Տիկ. Եւա Գ. Իփէկեան, Տիկ. Ա. Արապեան, Տիկ. Ա. Գալաճեան, Տիկ. Զ. Գույումճեան, Տիկ. Շուշան եւ Տիկ. Ա. Նազարեան։

Այսպէս ամանակ խնամակալութեան մէջ կը մնան մէկը երախտապարտ. Մանուկ Մանուկեան, Բագրատ Գույումճեան, Կարապետ Գալաճեան, Կարապետ Մազարեան, Գրիգոր Մանուկեան, Տիգրան Յովհաննէսեան, վարժարանի բժիշկ՝ Տոքթ. Բարգէն Նազարեան, Բժ. Յ. Պէշիկեան։

Հայկազեանի բարերարներ. Ազնուական Խաչատուրի Կամսարական Պէյի (1862–1941) իշխանական նուիրատուութիւնը։

Ուսուցչուհիներ՝ Օր. Լիւսի Մամուրեանի, Օր. Մ. Սահակեանի։

Անկեղծ շնորհակալութիւններ եղբայրական թերթերուն՝ «Արեւ»ին, «Յուսաբեր»ին եւ «Արարատ»ին, որոնք ի պահանջեալ հարկին դիւրացուցին Հայկազեանի ազգօգուտ գործունէութիւնը։

Վերջին եւ ջերմագին շնորհակալութիւն նախ անոնց, որոնք իրենց նուէրներով գնահատեցին ազգօգուտ նպատակս։

Յառաջադիմութեան համար այսպէս կը խորհիմ.

1— Դաստիարակչական եւ ազգային իրենց գործակցի մեզի համար, որով այսօր թող կու տամ թեթեւ այսով իրենց բախտին եւ ազգային պարտականութեան զանկերէն մէկը փոխել։

2— Մանկրէն յաղթահարել իրենց փրկութեան եւ իրրեւ Հայ ազգին կրթութեան վայր՝ Հայկազեանը, որմէ այսօր կը զրկուին իրենք եւ իրենցմով ազգին համար։

3— Եւ անձնապէս կը մաղթեմ զայն թաղելէ վերջ ըսել՝ մեռաւ Հայկազեանը, բայց կեցցէ Նոր Հայկազեանը, եւ Աստուած յարուցանէ նոր գաղափարականներ, ծրագրերու եւ վարիչներու համար Սփիւռքի ամենուրեք միջնակարգին մէջ մեր զաւակներուն ազգային կրթութիւնը։

Հայկազուն Ա. Քհնյ. Ոսկերիչեան

1938–1940 աշակերտութեան թիւը եղած է 230. ուսուցչական կազմը՝ Երէցուհի Հեղինէ Ոսկերիչեան, Օր. Արփինէ Վարդանեան, Օր. Լիւսի Մամուրեան, Օր. Հերմինէ Աճէմեան, Թերեզա Խաչատուրեան, Աշոտ Զօրեան, Օր. Վարսենիկ Մարգարեան։

1930–1931 տարեշրջանին չորրորդ երկսեռ ուսանողները շրջանաւարտներն էին Հայկազեանի կրթարանի. Տիկնայց Կայծենիկ Կամսարական Գէյ, Արմինէ Մէլքոնմէթճեան, Եւա Իփէկեան, Լուսին Սփինճեան։

Կարապետ Մուղալեան, Բարսեղ Գայլըզճեան, Մանուկ Մանուկեան, Աշոտ Գէյ Ճէվահիրճեան, Լեւոն Մկրտիչեան, Յովհ. Գասպարեան, Ժագ Մաթոսեան, Գրիգոր Մանուկեան, Տիգրան Թահթաճեան։

Գեղարուեստ Հայուհեաց Տիկնանց Միութեան։

1938–1940 Մանկապարտէզի վարիչներ՝ Օր. Արմենուհի Մեսրոպեան, Օր. Լուսաբեր Զօրլեան։ Ուսուցչուհի՝ Օր. Լիւսի Մամուրեան։

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԳՈԼԷՃ

Դաստիարակ ուսուցիչ Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան 1932 Սեպտեմբերին հաստատած է Արարատեան Գոլէճը Գահիրէի Շուպրա թաղի Շարա էլ Թահ թիւ 31 ընդարձակ պարտէզով շէնքի մը մէջ։ Վարժարանի բացման առթիւ հետեւեալ կոչը հրատարակուած է։

ԱՆԳԼՕ-ՀԱՅ ԳՈԼԷՃ Ի ԳԱՀԻՐԷ
(MOUNT ARARAT COLLEGE)

Անգլօ-սաքսոն դաստիարակութեամբ, առհամային ոգիով եւ թեքնիքական ու գործնական պատրաստութեամբ կրթութիւն խնամող առաջին վարժարանի մը պէտքը կը զգացուէր Գահիրէի մէջ, մանաւանդ հայ տղոց եւ աղջկանց համար։

Ուրախ ենք յայտնելու հայ հասարակութեան թէ յառաջիկայ Սեպտ. 11ին 1932, Գահիրէի մէջ կը բացուի Անգլօ-Հայ գոլէճը, մանկապարտէզի, նախակրթարանի, գոլէճի բաժիններով, գոլէճի դասերը անգլիերէն եւ մասամբ Ֆրանսերէն։ Զօրաւոր հայերէն եւ արաբերէն։ Աշակերտները կը պատրաստուին Ամերիկեան Համալսարանի (A.U.C.) գոլէճին, ուղղակի համալսարանի գործնական դասակարգերով, Անգլիացի եւ Զուիցերիացի ուսուցիչներ կ'ունենայ հայ վարչութեան։

Ամէն ծնողքի մատչելի գիներ, մեծ մանչերու յատուկ զիջողութիւն։ Տեղեկութեանց համար դիմել ընդհանուր քարտուղար եւ վարիչ Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեանի։

(Տես «Յուսաբեր» 1933, թիւ 72 եւ 105, Գահիրէ)։

Անգլօ-Հայ վարժարանի համառօտ տպագրուած ծրագրին մէջ հետեւեալ բացատրութիւնները նշուած են։

Նպատակ· Վարժարանի նպատակն է հայ պատանին հայ ոգիով եւ առաքինի նկարագրով օժտելով հանդերձ, զայն ընել քաջ լեզուագէտ եւ գործնական գիտութեանց մէջ ալ եւ պատրաստ համալսարանական ընթացքի։

Ուսումնական մակարդակ· Վարժարանը կը համապատասխանէ Ամերիկեան Junior College-ներու, որոնց ընթացաւարտները կ'ընդունուին Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի Սոֆոմոր կարգը, որ համապատասխան է Պագալօրեայի առաջին փարթի եւ երկրորդ մէջին։

Վարժարանը ունի 3 բաժին. Մանկապարտէզ՝ 3 դասարան, Նախակրթարան՝ 5 դասարան եւ Բարձրագոյն գոլէճական՝ 3 դասարան։ Գոլէճի բաժինը յատուկ է միայն մանչերու։ Նախակրթութիւնը աւարտած աղջիկները կրնան հետեւիլ միայն լեզուական եւ մանկավարժական ճիւղերու։

ԼԵԶՈՒՆԵՐ

Հայերէն· Թէ աշխարհաբար, Բառագիտութիւն, Քերականութիւն, Շարադրութիւն, Գրաբար, Գրականութիւն, Ազգ. Պատմութիւն։

Անգլիերէն· Տիրապետող ատոր լեզուն է անգլիերէնը։ Մնայուն անգլիախօս վարժուհի մը աշակերտաց հետ ըլլալն մէջ է։ Անգլիերէն լեզուի դասէն զատ, բազմաթիւ այլ նիւթեր եւս անգլիերէնով կ'ուսանուին։ Մասնաւոր ոյժ կը տրուի անգլ. առեւտր. թղթակցութեան։

Ֆրանսերէն· Ֆրանս. լեզուի եւ Գրականութեան դասէն զատ, կարգ մը կարեւոր նիւթեր ֆրանսերէնով կ'ուսանուին։ Ֆրանսերէն առեւտրական թղթակցութեան եւս մեծ ոյժ կը տրուի։

Արաբերէն· Կը մշակուին թէ՛ ընթացիկ եւ թէ գրական արաբերէնները։ Արաբերէն խօսակցութեան եւ առեւտրական թղթակցութեան մէջ եւս վարժութիւններ։

Գերմաներէն· Վերջի կարգերուն մէջ՝ կարեւոր։

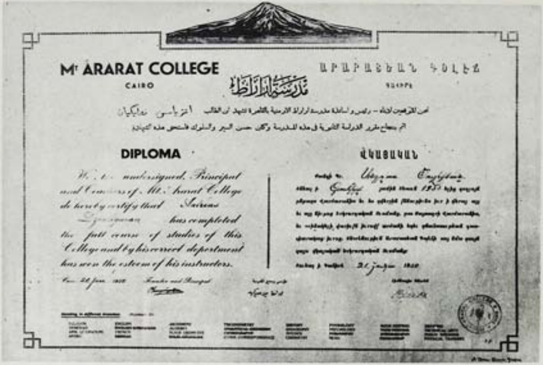

Mt ARARAT COLLEGE

CAIRO

مدرسة أرارات

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ՔՈԼԷՃ

ԳԱՀԻՐԷ

نحن الموقعين أدناه – رئيس وأساتذة مدرسة أرارات الأرمنية بالقاهرة نشهد أن الطالب [illegible]
أتم بنجاح مقرر الدراسة الثانوية في هذه المدرسة ونال حسن السير والسلوك فاستحق هذه الشهادة

DIPLOMA

We, the undersigned, Principal and Council of Mt. Ararat College do hereby certify that [illegible] [illegible] has completed the full course of studies of this College and by his correct deportment has won the esteem of his instructors.

Cairo 21 June 1938

Founder and Principal

ՎԿԱՅԱԿԱՆ

[illegible]

21 Յունիս 1938

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուսողական · Թուաբանութիւն, Algebra, Geometry (Plane and Solid), Trigonometry, Analytical Geometry.

Բնական · Իրագիտութիւն, Աշխարհագրութիւն, Բուսաբանութիւն, Կենդանաբանութիւն, Կենսաբանութիւն, Մարդակազմութիւն, Առողջապահութիւն, Քիմիագիտութիւն, Բնախօսութիւն, Տիեզերագրութիւն։ Մասնաւոր ուժ կը տրուի Applied Physics-ի եւ Industrial Chemistry-ի։

Իմաստասիրական · Psychology, History of Philosophy։

Առեւտրական · Տոմարակալութիւն, Մեքենագրութիւն, Սղագրութիւն։

Գծագրութիւն · Ճարտարարուեստական գծագրութիւն եւ Նկարչութիւն։

Երաժշտութիւն · Ջութակի եւ Գործիքական, Երգային եւ Նուագական։

ԹԵՔՆԻՔԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Աշակերտաց վիճակագրութեան մէջ գտնուած հաւաստատ պիտի տեսնուի այն ներէկը դուրս աշակերտաց կը ստանան արհեստագիտական ճիւղերու մէջ։ Արհեստագիտութեան ընթացքին ճիւղերը հետզհետէ պիտի ճշդուին վարժարանին մէջ։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

Մանկավարժական ծանօթ սկզբունք մ'է թէ նկարագիրները կը կերտուին ուսելի դասացուցակէ դուրս (Extra Curricular) գործունէութիւններով։ Այս պատճառաւ մեծ զարկ կը տրուի այդ կարգի գործունէութեանց։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Մանկապարտէզի ընդունելութեան համար դիմող փոքրիկները պարտին 4 տարեկանէ վերացուցած ըլլալ։ Աշակերտք կը ներկայանան իրենց հօր, մօր կամ պաշտպանին ընկերակցութեամբ։ Ծնողք կու տան աշակերտին առողջական, իմացական եւ բարոյական վիճակին մասին տեղեկութիւններ, որք կը նօթագրուին աշակերտութեան կողմէ։

Վճարումները կ'ըլլան կանխիկ, ամէն ամսոյ սկիզբը։

Քոյր եղբայրներու պարագային 10% զեղչ։

Ամսաթոշակներն են.

	Դասարան	Ե. Դ.
Մանկապարտէզ		40
Նախակրթարան	Ա.	50
»	Բ.	60
»	Գ.	70
»	Դ.	80
Բարձրագոյն	Ա.	90
»	Բ.	100
Գոլէճական	Ա.	120
»	Բ.	130

Գիշերօթիկները կը վճարեն ամսական 4 ոսկի, վճարելի եռամսեայ կանխիկ։ Գիշերօթիկներ կ'ընդունուին ձրի որոշ թիւ մը որբանոյ։

Արարատեան Գոլէճի մէջ պաշտօնավարող ուսուցիչները եւ ուսուցչուհիները.

1932–1933 · Հիմնադիր-տնօրէն եւ դասատու՝ Բիւզանդ Կէօզպէօյիւքեան, Ուսուցիչներ՝ Գարեգին Յովհաննէսեան, Թէոֆիլ Կոստանեան, Գագօ Սիմոնեան, Յարութիւն Մարգարեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, Արշաւիր Դամլաճեան, Սիմոն Տէօհրիկեան, Տիկին Փերճուհի Կոյումճեան (ծնեալ Կէօզպէօյիւքեան) եւ Օր. Ալիս Կարճեան։

1933–1934 · Տնօրէն-դասատու՝ Բիւզանդ Կէօզպէօյիւքեան, Փոխ-տնօրէն եւ դասատու՝ Լեւոն Թաշճեան, Գարեգին Յովհաննէսեան, Յարութիւն Մարգարեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, Արշաւիր Դամլաճեան, Սիմոն Տէօհրիկեան, Թէոֆիլ Կոստանեան, Տիկ. Փերճուհի Կոյումճեան։

1934–1935 վարժարանը փոխադրուած է Աթթար փողոց (Շուպրա)։ Տնօրէն-դասատու՝ Բիւզանդ Կէօզպէօյիւքեան, Փոխ-տնօրէն՝ Լեւոն Թաշճեան, Ուսուցիչներ՝ Գարեգին Յովհաննէսեան, Սեպուհ Սեպուհեան, Հրաչ Մարքիկեան, Օր. Նուարդ Մարգարեան, Արշակ Ա. Աղաջանեան, Վեր. Թէոդոր Ե. Յովլեան, Օր. Վեհանոյշ Երմէքեան, Ժորժ Ռամզի։

1935–1936 դպրոցը փոխադրուած է Գահիրէի «Արարատ» Մարզական Միութեան շէնքին Չորրորդ յարկը, Շարէ Նուպար Փաշա փողոց։

1936, 1937, 1938 տարեշրջաններուն հիմնադիր-տնօրէն՝ Բ. Կէօզպէօյիւքեան, ներքին տնօրէն՝ Լեւոն Զ. Թաշճեան, Յովբ. Ա. Ալթինեան, Սեպուհ Սեպուհեան, Վեր. Սարգիս Գալֆայեան, Արշակ Ա. Աղաջանեան, Օր. Ալեքսանդրա Հ. Գար-

Արարատեան Գոլէճի 1936-1937ի շրջանաւարտները։

Նստած ուսուցչական կազմ՝ Օր. Ովսաննա Հ. Գարագաշեան, Արշակ Ա. Ալպօյաճեան, Լեւոն Թաշճեան, Տնօրէն-հիմնադիր Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան, Թէոդոր Տաղլեան, Սեպուհ Սեպուհեան։ Շրջանաւարտներ ոտքի՝ Մարի Թաշեան, Նուպար Միքիկեան, Նուպար Խալպաքեան։

Ուսուցչական կազմ 1940–1941 տարիներու. Օր. Ոսկեաննա Հ. Գարատաշեան, Լեւոն Թաշճեան, Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան, Սարգիս Գոնտաքեան։

տաշեան, Օր. Հանըմ Սողոմոնեան, Օր. Արշալոյսի Սարգիսեան, Օր. Սիրանոյշ Գէորգեան, Վարդուհի եւ Նարդուհի Տէմիրճեան, վարիչ մանկապարտէզի՝ Տիկին Զապէլ Փօլաճեան, գեղարուեստի գծագրութեան՝ Օր. Ա. Եսայեան։

1939, 1940, 1941 տարեշրջաններուն Տնօրէն-հիմնադիր-դաստիարակ՝ Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան, Վերպ. Սարգիս Յ. Գոնտաքեան, Վահրամ Արծրունի, Օր. Յասմիկ Սիմոնեան, Օր. Սիրանոյշ Այվազեան, Օր. Ոսկեաննա Հ. Գարատաշեան, Ղազարոս Ղազարոսեան, Արշաւիր Գույումճեան, Սիմոն Շահրիկեան, Հայկանուշ Քիւրքճեան, Տիկին Գերմանուհի Օթթօ Կլասսը (ծնեալ Կէօզիւպէօյիւքեան)։ Մանկապարտէզի ուսուցչուհիներ՝ Օր. Աղաւնի Աւետիսեան, Օր. Արաքսի Քիւրքճեան, Օր. Սիրանոյշ Գէորգեան, Օր. Աննա Կոչէյեան։

Արարատեան Գոլէճի աշակերտութեան աճը.

1932–1933՝	116 աշակերտ
1933–1934՝	135 »
1934–1935՝	140 »
1935–1936՝	100 »
1936–1937՝	120 »
1937–1938՝	125 »
1938–1939՝	110 »
1939–1940՝	115 »
1940–1941՝	153 »

1938, 1939, 1940 տարեշրջաններուն ձրի աշակերտներ ընդունուած է վարժարանի անօրէնութիւնը։

1942–1943· – Ուսուցչուհի Տիկին Աշխէն Բ· Կէօփուպէօյիւքեան, Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան, պատուելի Սարգիս Գանտուլեան, Օր· Ովսաննա Հ· Գարագաշեան։ Շրջանաւարտներ Օննիկ Փափազեան, Արա Ց· Գալըգճեան, Վահրամ Տօրոսեան։

1937–1938 *տարեշրջանին վարժարանի աշակերտութիւնը ունեցած է Պասքէթ-պոլի խումբ մը, որ միջ-վարժարանային պասքէթ-պոլի մրցումներուն Գահիրէի մէջ, մասնակցած եւ յաղթանակ տարած է Գահիրէի Ամերիկեան միսիոնարական մանչերու խումբին դէմ։*

Վարժարանի աշակերտութեան կողմէ գաղութական հանդէսներուն ներկայացուած են հետեւեալ թատերգութիւնները.

1939 *Յունիս* 17 – *Գահիրէի Ամերիկեան Աղջկանց Գոլէճի սրահին մէջ, աշակերտները բեմադրած են «Սփիւռքը» խորհրդալից պատկեր մը, ուր իւրաքանչիւր հայ գաղութին ներկայացուցիչը արտայայտուած է իր բնակած երկիրին լեզուով։*

Բ· մաս – «Անառակ որդին» դրամը, մասնակցած են Արամ Ալէքսանեան եւ Վարդգէս Գարաճեան, տալ երգ, արտասանութիւն եւ կենդանի պատկեր։

1940 *Մարտ* 2 – *Գահիրէի Ամերիկեան Աղջկանց Գոլէճի սրահին մէջ, երգ, արտասանութիւն եւ ներկայացում մը՝ «Տիկնայք փափկասուններ» դրամը, մէկ արար։*

1940 *Յունիս* 22 – *Գահիրէի Ամերիկեան Աղջկանց Գոլէճի սրահ, գաղութական տարեվերջի հանդէսի ընթացքին, բեմադրուած է «Մանիկ Հանըմ վերջին Եգիպտոս կը մեկնի կացութեան հետեւանքով» կատակերգութիւնը։*

1949 *Յունիս* 18 – *Դպրոցի սրահին մէջ, հանդէսի մը ընթացքին, աշակերտներու կողմէ ներ-*

1943–1944ի շրջանաւարտներ (աջէ ձախ)։
Կեդրոնը Հիմնադիր-Տնօրէն Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան։

կայացուած է «Տիգրան» ակումբը եւ աշակերտաց թատրերգութիւնը, հեղինակ՝ Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան։

1960 Յունիս 21 – Արարատեան Գոլէճի սրահին մէջ, տարեկան ամավերջի հանդէսին, աշակերտները ցուցադրած են «Մերոյ արիադաւանութիւնը», չորս պատկեր, հեղինակ՝ Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան։

1962 Յունիս 21 – Վարժարանի հանդէսին, աշակերտները ներկայացուցած են «Սրբեր մայրեր» եւ «Վանքայ Ս. Գրոց թարգմանութիւնները», հեղինակ՝ վարժարանի հիմնադիր-տնօրէն Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան։

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԳՈԼԷՃԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ

1936–1937 առաջնեկներն՝ Օր. Մարի Թուչեան, Նուպար Մելիքեան, Նուպար Խաչատուրեան։

1938–1939 – Կարպիս Մարթայեան, Խորէն Զամքէրթէնեան, Եղիշէ Մինասեան, Սիրանոյշ Սիմոնեան։

1939–1940 – Ալիս Խաչատուրեան, Մարի Մ. Խնճիճեան, Սոնա Մանուշերճեան, Վարդուհի Եսայեան, Նազարէթ Զամպաքճեան, Եդուարդ Նէրճիվանեան։

1940–1941 – Գոլէճի բաժին. Ժիրայր Գասպարեան եւ Անժել Փիրանեան։

1941–1942. Սանդուխտ Բ. Կէօզիւպէօյիւքեան, Զաւէն Բ. Կէօզիւպէօյիւքեան, Աղաւնի Մ. Խնճիճեան, Շուշանիկ Մարգարեան, Յարութիւն Դերձակեան, Յարութիւն Մ. Ալթունեան, Գէրճ Գ. Զամուրեան։

1942–1943 Գոլէճի բաժնէն շրջանաւարտներ. Արա Ե. Պալըքճեան, Օննիկ Փափազեան, Վահրամ Տօպալեան։

1943–1944 Գոլէճի բաժնէն վկայուած են. Զաւէն Տօպալեան, Կարէն Ե. Պալըքճեան, Լեւոն

Սողոմոնեան, Վահէ Գ. Աշըգեան, Մանուկ Պէրպէրեան, Գալուստ Ամիրայեան, Յակոբ Տէօվլէթեան.

1944–1945. Աշոտ Մալխասեան, Իսկուհի Զամքըրթչեան, Ժիրայր Մ. Այթունեան, Հրանդ Բ. Կէօզիւպէօյիւքեան, Նուպար Յովհաննէսեան, Ալպէռ Սողոմոնեան, Խորէն Տողրամաճեան, Անդրանիկ Մեսրոպեան.

1945–1946. Արա Սարգսեան, Լեւոն Արապեան, Վահէ Սարաֆեան, Արտաշէս Զամքըրթչեան, Գաբրիէլ Նազարեան, Ալիս Մ. Խնճիկեան, Յակոբ Գազանճեան.

1946–1947. Նորայր Յովհաննէսեան, Վարդենի Մեսրոպեան, Իսկուհի Պէրպէրեան, Եղուարդ Բ. Կէօզիւպէօյիւքեան, Ժիրայր Տրդատեան, Տիգրան Յ. Զուլֆիկեան.

1947–1948. Արամ Լ. Քէսաճեան, Վերժին Կարապետեան.

1948–1949. Բարսեղ Ալըքեան, Արամ Գույթաճեան, Յակոբ Տողրամաճեան, Աւետիս Մալխասեան.

1949–1950 վկայուած 8րդ կարգէն. Սոնիա Պըլտաքեան, Արմէն Համբարձումեան, Անդրանիկ Յ. Զուլֆիկեան, Յարութիւն Համբարձումեան, Նուպար Գ. Տէօվլէթեան, Սարգիս Մ. Եանըղէկեան, Գրիգոր Մ. Եանըղէկեան, Ռաֆֆի Թիւթիւնճեան.

1951–1952 Գոլէճի բաժնէն վկայուած են. Սոնիա Գալֆայեան, Լիլիա Յ. Սվաճեան, Սիւզան Արթինեան, Առաքել Քէօլէրեան.

1952ին վարժարանը փակուած է աշակերտութեան թիւին նուազումին պատճառաւ.

ԲԻՒԶԱՆԴ ԿԷՕԶԻՒՊԷՕՅԻՒՔԵԱՆ

ԲԻՒԶԱՆԴ ԿԷՕԶԻՒՊԷՕՅԻՒՔԵԱՆ

Բիւզանդ ծնած է 18 Մարտ 1892ին Մակեդոնիոյ Սէրէզ քաղաքը, որդի Առաջնորդի փոխանորդ Առաքել Յովհաննէսի Կէօզիւպէօյիւքեանի (ծն. 1860 – 1932 Ապրիլ 22 Գահիրէ), մայրը՝ Աղաւնի, ծնած Արաբկիր (ծնեալ Ճախարակճեան-Ներսէսեան), մեռած է Գահիրէ.

1898ին Կէօզիւպէօյիւքեան ընտանիքը փոխադրուած է Կ. Պոլիս, մանուկ Բիւզանդ մկրտուած է Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցին. Ան իր նախնական ուսումը՝ մանկապարտէզ եւ նախակրթարան, ըստացած է Սկիւտարի Ներսէսեան-Կրիմեան վարժարանը.

1902ին իր ուսումը շարունակած է Պարտիզակի Ամերիկեան Բարձրագոյն դպրոցին մէջ եւ վկայուած 1907ին. Կէօզիւպէօյիւքեան իր բարձրագոյն ուսումը ստացած է Կ. Պոլսոյ Ամերիկեան Ռոպէրթ Գոլէճին մէջ եւ վկայուած 1911 Թուականին.

Ուսուցչական պաշտօն վարած է 1911–1912 Պարտիզակի Ամերիկեան Բարձրագոյն վարժարանի մէջ, ուր դասաւանդած հայերէն եւ գրահաշիւ եւ վարիչ մարզանքի.

1912 Սեպտեմբերէն 1914 Յունիս դասախօսած է անգլերէն, հայերէն եւ մարզանքի ուսուցիչ Սկիւտարի Պէրպէրեան վարժարանին մէջ.

1914–1918 առաջին համաշխարհային պատերազմին՝ զինուոր Թրքական բանակին մէջ, բարեխտութեամբ իբր վիրադարման ծառայած է Գըրք Քիլիսէի զինուորական հիւանդանոցին մէջ.

1918–1921 վարիչ-քարտուղարի, փոխ-տնօրէնի եւ ընդհանուր տնօրէնի պաշտօնը վարած է մեծ ձեռնհասութեամբ Հայ Ազգային Խնամատարութեան Կեդրոնին մէջ, եւ գործակցած Ամերիկեան Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյց կազմակերպութեան ներկայացուցիչներուն հետ, ի նպաստ հայրազուրկ որբերու եւ աղջիկներու.

1921 Օգոստոսին հրաժարած է իր անօրէնի պաշտօնէն, զանազան խմբակցութիւններու պատկանող մարդոց անհեթեթ միջամտութիւններէն։

1921 Սեպտեմբերէն 1922՝ այցելու ուսուցիչ անգլիերէն եւ հայերէն լեզուներու Կ. Պոլսոյ Պէրպէրեան, Պէզազեան եւ Զուիցերիական վարժարաններուն մէջ։

Եւ 1922 Սեպտեմբերէն մինչեւ 1923 Դեկտեմբեր, դաստիարակ եւ ներքին անօրէնի պաշտօնը վարած է Զուիցերիական դպրոցին։

1923 Յունուար 5ին հեռացած է ընտանիքով Կ. Պոլսէն, երբ Պոլիս գրաւուած է Մուսթաֆա Քեմալի զինուորներուն կողմէ եւ հաստատուած է Գահիրէ։

1923 Յունուար 25ին Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Եպս. Գուշակեանի առաջարկով պաշտօնի կոչուած է Գահիրէի Ազգ. Առաջնորդարանի մէջ, թարգման անգլիերէնի եւ ապա խմբագիր հայերէն թղթակցութեանց։ 1925 Օգոստոս 1ին դիւանապետի պաշտօնին կոչուած է Ազգային Առաջնորդարանի մէջ եւ հրաժարած 1926 Մայիսին։

Բիւզանդ Կէօզիւպիւյիւքեան 1923–1930 տարիներու ուսուցիչ անգլիերէնի եւ կրօնքի՝ Գահիրէի Գալուստեան Ազգային վարժարանի բարձրագոյն կարգերուն։

1927–1932 դասախօսած է անգլիերէն եւ հայերէն լեզուները Գահիրէի Թաշճեան քոյրերու վարժարանին մէջ։ 1930 Փետրուար 1ին Գահիրէի Գուտրոյ փողոց թիւ 30 շէնքին մէջ հաստատած է «Լուսաւորչեան դասընթացք» (գիշերային եւ ցերեկային), գործակցութեամբ քանի մը նուիրեալ մտաւորականներու։ Նոյեմբեր 1930ին Նուպարեան Ազգ. Վարժարանին մէջ հաստատած է անգլիերէնի դասընթացք մը գիշերները, մանչերու եւ աղջիկներու համար եւ մտաւորականներու աւանդած է հայերէն, անգլիերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն, գիտութիւն, թուաբանութիւն, երկրաչափութիւն, դրամահաշիւ, խմբագրութիւն, հաշուապահութիւն, գծագրութիւն, նկարչութիւն, առեւտրական ուսմունք, մեքենագրութիւն, մէկ ու կէս տարի իբրաւանցիկ դասընթացքի ամբողջութեամբ։

1932ին Լուսաւորչեան դասընթացքը վերահաստատուած էր Աթանաս-Յակոբ հրատարակիչ մասնաշէնքի մը մէջ, եւ դասաւանդուած է հայերէն, անգլիերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, առեւտրական գիտութիւններ, փիլիսոփայութիւն, ճարտարապետական գծագրութիւն։ Այս գիշերային դասընթացքներուն հիմնադիր-վարիչը՝ Բ. Կէօզիւպիւյիւքեան։

1940–1941 թուականներուն, Արարատեան Գոլէճի մէջ հաստատուած է գիշերային ընթացքներու դասընթացք մը, աւանդանելով անգլիերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն, հայերէն, գերմաներէն, անգլիերէն նամակագրութիւն եւ առեւտրականութիւն։

1927 Դեկտեմբերին Գահիրէի մէջ հրատարակած է «Հրեղէն Սիւն» անունով պարբերաթերթ մը։ 1930–1933 տարիներուն Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ բացած էր «Հոգեւոր Լապտեր» հաւաքատեղիներ եւ քարոզած ու մեկնաբանած է Աւետարանը։

1935ին Արարատեան Գոլէճի մէջ կազմակերպած է ամառնային դասընթացքներ եւ աւանդած հայերէն, անգլիերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն լեզուները։

1912ին Կ. Պոլսոյ Հայ Մարմնամարզական Ընդհանուր Միութեան հիմնադիրներէն էր Կէօզիւպիւյիւքեանը, եւ ախոյեան մարզիկ բարձրութեան ցատկելու, 1 մեթր 70 սմ. միջանիշ մը հաստատած էր հայոց մէջ։ 1930ին Պուլկարահայ Յովսէփ Օրամեանը ցատկած է 1 մեթր 70 սմ., իսկ 1933ին Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան աշակերտներէն՝ Վ. Թիւթիւնճեան եւ Ն. Յակոբեան 27 Մայիս 1933ին բարձրութեան ցատկած են 1 մեթր 80 սմ. եւ հաստատած հայկական ազգային միջցանիշ մը բարձրութեան ցատկելու։

Բիւզանդ Կէօզիւպիւյիւքեանի հրատարակուած գործերն են.

1. Սերնդագործում եւ սեռային առողջապահութիւն, գրեց Վինֆիլտ Հոլ, թարգմանեց Բիւզանդ Կէօզիւպիւյիւքեան, 1913, Կ. Պոլիս, 198 էջ։
2. Ամենասուրբ Երրորդութիւն եւ Հայութիւն, 1924 Գահիրէ։
3. Անգլիերէն լեզու, քերականութիւն, բառագիտութիւն, վարժութիւններ, աշխատասիրեց Բ. Կէօզիւպիւյիւքեան, 238 էջ, Գահիրէ, 1936, տպ. Սահակ-Մեսրոպ։

Վաստակաւոր մտաւորական եւ ուսուցիչ-հրապարակագիր Բ. Կէօզիւպիւյիւքեան մեռած է 11 Հոկտ. 1955ին Գահիրէ, ի յարգանս կրթական երկարամեայ մշակին, ազգային յուղարկաւորութեան արժանացաւ 12 Հոկտ. 1955ին, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ներկայութեամբ Գալուստեան եւ Նուպարեան Ազգ. վարժարաններու բարձրագոյն կարգի աշակերտութեան, բարեկամներու եւ բազմաթիւ իր աշակերտներուն։

Արարատ Գոլէճի 1946–1947ի շրջանաւարտները։

Նոյեմի Թաշխանճեան, Վարդենի Մեսրոպեան, Իսկուհի Պէրպէրեան, Եդուարդ Բ. Կէօզիւպէօյիւքեան, Ժիրայր Տրդատեան, Տիգրան Ժ. Ջուլիկեան. Կեդրոնը Բ. Կէօզիւպէօյիւքեան։

Ան աւարտած էր Օր. Աշխէն Քիւրքճեանի հետ 1922ին՝ Կ. Պոլիս. իր դասընկերներն են՝ Սանդուխտ, Զապէլ, Եդուարդ, Հրանդ Կէօզիւպէօյիւքեանները։

(Տես «Արեւ», 23 Յունիս 1925 եւ 13/17 Հոկտ. 1955, Գահիրէ)։

Արարատեան Գոլէճի հիմնադիր-տնօրէն Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեանի աշակերտները՝ յաւերժացնելու համար յիշատակը իրենց ուսուցիչին՝ կազմած են ֆոնտ մը՝ շէնքի մը կառուցանելու Հանգուցեալին անունին վրայ եւ ընտրած են Յանձնախումբ մը հետեւեալներէ. Արշաւիր Գավֆաճեան, Յարութիւն Մարգարեան, Կարապետ Գ. Մարթայեան, Տիկին Մարի Գույիկեան, Օր. Անժելա Հ. Գարագաշեան։

Արդարեւ, Հանգուցեալ Բ. Կէօզիւպէօյիւքեանի աշակերտներէ եւ բարեկամներէ հաւաքուած է գումար մը՝ շէնքը կառուցանելու համար։

Գահիրէի Արարատեան Գոլէճի կատարած դերին մասին եգիպտահայ կրթական կալուածին առընչութեամբ հետեւեալ գնահատական վկայութիւնները հրատարակուած են եգիպտահայ մամուլին մէջ։

«Անուրանալի է այն մեծ ծառայութիւնը զոր Պր. Կէօզիւպէօյիւքեան մատուցեր է Ազգին, կրթական այս հաստատութեան քսան տարիներու կարճ շրջանին մէջ։ Օտար ափերու վրայ, մայրենի մեծարանքով [illegible], հայ գիրն ու գրականութիւնը եւ ցեղային մշակոյթը սիրելի դարձնել հայ մա-

1947–1948 շրջանաւարտներ։

Օր. Վիրժին Կարապետեան, Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան, Արամ Լ. Քէօսէեան։

նուէրներուն եւ միաժամանակ ջանացիր բոլոր անոնց սիրտն ու հոգին արթնացնել, գիտականական հատուածի որդեգրման մխիթարութեամբ, ու մշակոյթին ջինել արեւմտեան քաղաքակրթութեան առաջնորդող սկզբունքներով, ցեղային գոյութեան եւ ազատութիւններու պահանջները զարգնելով նոր սերունդը. ծառայութիւն մըն է անոր զոր նոյնքան ազգային հաստատութիւններ իրենց անհատական միջոցներով չեն կրնար ի կատար հանել այս գաղափարին մէջ։ («Տես «Միջին օրաթերթ», 1950, Արարատեան Գոլէճ, գրեց՝ Վեր. Համբարձում Ց. Համբարձումեան)։

«Մեծ յուզումով կարդացի Արարատեան գոլէճին փակումը, ինչ որ ամբողջ եմ կը դարձնէ Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեանի, անոր բարձրակարգ-մանի գործունէութիւնը կը հիւանդեր իր աշակերտները։ Ու գիտէր դժուարին զանձը ուսանելու ամենագիրքին մեթոտով․ ուսուցանելու իր պարզ ձեւը եզակի էր տեսակին մէջ։

«Ընդունուած է Կէօզիւպէօյիւքեան, Հայագէտ Անգլիագէտ, Ֆրանսագէտ եւ գերմանագէտ ալ է, բազմահմուտ ըլլալով նաեւ արաբերէն եւ թուրքերէն լեզուին, գիտնականի միտք ունի ան։ Գիտութեան բոլոր ճիւղերը կ'ուսուցանէր մեծ հմտութեամբ։ Այո՛, Արարատեան Գոլէճը փառաւոր է, քանզի անոր հիմնադիրը Պ․ Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան կանգուն է իր մեծ հոյակապ միտքով։

Մարի Մ․ Ամբակումեան

(Տես «Արարատ» շաբաթաթերթ, թիւ 46, 29 Նոյեմբեր 1952, Աղեքսանդրիա)։

«Թանկագին հայ համայնքը կորսնցուց մարդ մը որ հանրութեան ծառայելու եւ համայնքին բարոյականին բարձրացման նպատակով գաղափարականով խանդավառուած միտք մը ունէր։

«Այսպէս ան իր գործին մէջ էր եւ անձնուէր պայմաններու մէջ կը գործէր իբր ուսուցիչ, իբր խմբագիր եւ իբր փարոսը տառապալից կեանքով մը։ Բայց այս համոզումի ու նկարագիրի տէր մարդը անվհատ մնաց, նոր շունչ մը առաւ եւ նոր տարողութիւններու յանձնառու եղաւ 1933 Սեպտեմբերին հիմնելով իր անփոխարինելի կրթական հաստատութիւնը՝ Արարատեան Գոլէճը, զոր համառօրէն դժուարութիւններով շարունակեց մինչեւ այսօր եւ քսան տարիներ, անհնարին դժուարութիւններով, մինչեւ որ հիւանդութիւնը, նիւթական անձկու-

Արարատեան Գոլէճի 1949-1950ի շրջանաւարտները։

Նստած Ձ․ օրդ Սոնա Պզտիկեան, ուսուցչուհի Ովսաննա Հ․ Գալուստեան, Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան, Արաբերէնի ուսուցիչը, Անդրանիկ Ե․ Տուլիկեան, ոտքի Ձ․ օրդ Արմէն Համբարձումեան, Նորայր Գ․ Տէօվլէթեան, Սարգիս Մ․ Խաչիկեան, Յարութիւն Համբարձումեան, Դիգրան Մագաղաթի Խաչիկեան, Ռաֆֆի Թիւթիւնճեան։

թենէն ընկճուած՝ փակեց զայն 1952ին։ Իր լէ-նաւարանները, որոնց թիւը 70էն աւելի է, իբր բա-րեգործութեան սպասարկութիւններ, Պէյրութի Ամերի-կեան Համալսարանը կ'ընդունուէին առանց մաքս քննութեան։ (Տես «Ազդակ» օրաթերթ, 5 Նոյեմբեր 1955, Պէյրութ, գրեց Ա. Ալպօյաճեան)։

«Բիւզանդ Կիւլպէնկեանի յաւերժական մեծ, յաւիտենական բարեկամութիւն սերունդներու, մեծ պա-հուած ու մեծ փոթորկալից։

«Այս հեթանոս դարին մէջ իր ձայնը լռեցաւ աւելի ատաղձութեան, քան քարոզի կեղծ գան-գատանքներու մէջ դրամատէրներու, նիւթապաշտներու եւ բարեկամներու թշուառներուն մէջ, բայց ա-մենը լսեցին զինք։ Բացառիկ խմբագրութեամբ մը օժտուած եւ բարեգործի եւ ու բարոյական ուսումներու եւ լեզուներու տիրապետող (ասու-թութիւն, փիլիսոփայութիւն, գիտութիւն հայերէ, դրաբար, անգլիերէն, գերմաներէն, ֆը-րանսերէն հայերէն), իր բարեգործական մաքին ընդար-ձակութիւնը ան սփռեց «Հրեղէն Սիւնի» (պարբե-րաթերթ) լուսեղէն թիւերուն մէջ։ Բայց իր ար-խարհահայեացքը խորացաւ կը զանեն մանա-ւանդ իր «Մշակութային Երկրորդութեան եւ Հայու-թեան» գիրքին մէջ, որ հարկէն ընդունուեցաւ լոյս տե-սաւ 1924ին, ամէնէն ուշագրաւ գործերէն մէկն է եւ վերջին հարկադրանքի ամէնէն խոյացքն ու անկեղծը թերեւս։ (Տես Բ. Կիւլպէնկեան, 1890–1955, գրեց Սահակ Ց. Պօղոսեան։ «Ազդակ», 19 Նոյեմբեր 1955, Պէյրութ)։

Բիւզանդ Կիւլպէնկեան հիմնեց իր անփո-խան դպրոցը Արարատեան Դաշտին անունով, որպէս-ղի իր դաւանած ու քարոզած սկզբունքներով դաս-տիարակութիւն մը ըլլար իրեն վստահուած մա-տաղ սերունդին։

«Այդ նպատակին համար մարդասէրը ամբողջ քսան տարիներ, եղաւ անխոնջ այդ դպրոցին, դա-սատուն ու անսակ միջնորդը։ Որպէս փնտռը-ուած ուսուցիչ կրնար պաշտօնավարել բազմաթիւ դպրոցներու մէջ եւ լաւագոյն պայմաններով, բայց նախընտրեց այդ կամաւոր նահատակութիւ-նը, զոհելով գինք եւ ընտանիք ու առողջութիւն։ Բիւզանդ Կիւլպէնկեանի մահով կը կորսնց-նենք անխոնջ հայ մը, մեծ հաւատացեալ մը, անսակարկ քարոզիչ մը եւ անձնուէր դաստիարակ մը»։ (Տես «Նոր սերունդ մարտիրոս մը», գրեց՝ Տոքթ. Յարութիւն Խաչիկեան, «Ազդակ» օրաթերթ 21-11-1955, Պէյրութ)։

«Դաստիարակ էր եւ իր կոչմամբ դաստիա-րակին, մանկավարժին, ընկերաբանին, բարոյա-գէտին, իմաստասէրին, իր ամբողջ էութեամբ։ Դ-աստիարակ էր այդ մեծ մարդը, որ շնչեց իր կաթուածահար մնալով՝ մեզի գոյութեան մա-տուցանել ինք, իր մի համեստ անկին, իր ժերմա-գոյն նամակով։ Հայրենիք ճերմ կարօտով տառա-պած քաղաքացի դարձ մեն հայը, հանրագիտակ գիտուն ու արդարութեան անխոնջ ախոյեանը եւ հաւատացեալ գիտնականը, իրաւամբ արժանի է դասուելու մեր կրթական եւ նոր դարի պարծանքնե-րէ ամէնէն պանթէոնում։ (Իր մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ նամակ մը, 15 Յունուար 1956 Թուականով, իր աշակերտներէն Հայրենադարձ Նու-պար Յովհաննէսեանէ, «Ազդակ» օրաթերթ, 1956, Յունուար)։

ՆՈՐ ՃԵՄԱՐԱՆ

NEW HIGH SCHOOL - HELIOPOLIS

1933 Օգոստոսին վաստակաւոր ուսուցիչ Կարապետ Գէնճեանի գլխաւորութեամբ եւ գործակցութեամբ ուսուցիչներ՝ Նորայր Ա. Գուրգեանի, Ժիրայր Փ. Պարունեանի եւ Հայ կրթասէր ծնողներու խմբակցութեամբ, Հելիոպոլիսի Թարիաց փողոց թիւ 3 շէնքին մէջ հիմնուած են երկրորդական կրթութեան բարձրագոյն երկսեռ վարժարան մը՝ Նոր Ճեմարան – New High School, որ 1933–1935 տարիներուն արդիւնաւոր երկու ամբողջական տարեշրջան բոլորած է եւ նիւթական անձկութեան եւ աշակերտութեան թիւին նուազումին պատճառով կրթարանը փակուած է։

Դպրոցին բացումին առթիւ անօրէնութիւնը ստորեւ հաղորդագրութիւն հրատարակած է եգիպտահայ համայնքին մէջ.

ՆՈՐ ՃԵՄԱՐԱՆ

Ջերմօրէն զգացուած պահանջի մը գոհացում տալու նպատակով՝ խումբ մը գիտակից ծնողներու եւ կրթասէր անդամներու օժանդակութեամբ, եւ ուսուցչական խմբակցութեան մը նախաձեռնութեամբ, Հելիոպոլիսի մէջ հիմնուած է երկրորդական կրթութեան վարժարան մը՝

ՆՈՐ ՃԵՄԱՐԱՆ

գլխաւորութեամբ երկարամեայ կրթական գործիչ Գ. Կ. ԳԷՆՃԵԱՆԻ։

Այս նոր հաստատութեան գոյութեան իրաւունքը եւ գործունէութեան նպատակը պիտի ըլլայ ԱԶԳԱՅՆՕՐԷՆ ու հաստատուն հիմերու վրայ աստիճանաբար գործադրելով՝

ա. Արդիական մանկավարժական բաղադրի ուղղութեամբ եւ մեթոտներով Հայ ԵՐԿՍԵՌ ուսանողութեան համար ուսում-կրթութիւն, համաձայն ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ վարժարաններու ծրագրին, յարմարցնելով տանելու Ամերիկեան Համալսարանի եւ տեղական հաստատութեանց ընդունելութեան պայմաններուն։

բ. Միջնակարգի եւ գործնական կեանքի պահանջները նկատի ունենալով՝ որով պիտի տայ լեզուական եւ գործնական գիտութեանց հիմնական ուսուցում։

գ. Վերջապէս նպատակները իրագործելով հանդերձ, Ճեմարանը պիտի հանդիսանայ նաեւ գերազանցապէս ազգային կրթութեան համար սահմանուած հիմնարկութիւն մը, հայ լեզուի, գրականութեան եւ պատմութեան խնամուած ուսուցումով, անհատական նկարագրի եւ ազգային առաքինութեանց մշակումով։

Ճեմարանի ուսանողութեան ֆիզիքական եւ առողջապահական կրթութիւնն ալ ապահովուած է մարմնամարզի եւ առողջապահութեան դասերով։ Աշակերտներու առողջական վիճակին հսկողութիւնը եւ հոգատարութիւնը ստանձնած է Տոքթ. Ն. Սերոբեան, քաղաքիս ծանօթ բժիշկներէն։

Անհրաժեշտ եղող նախապատրաստականները, ինչպէս նաեւ որոշ դասագիրքեր գնուած են Ամերիկեան Համալսարանէն։

Ճեմարան կ'ընդունուին Գալուստեան եւ Նուպարեան ազգային վարժարաններու շրջանաւարտները միայն, ինչպէս նաեւ այն ուսումնական աստիճանը ներկայացնող ուրիշ դպրոցներու աշակերտները։ Նախատեսուած է առաջին տարին ունենալ միայն երեք դասարաններ։ Միջոցներ խորհուած են որոշ դասերու մէջ անհատական կարողութիւն ներկայացնող աշակերտներու նախապատրաստութեան համար։

Արձանագրութեան համար ծնողները կը հրաւիրուին դիմել Ճեմարան, Թարիաց փողոց թիւ 3, Սեպտ. 2էն սկսեալ ամէն օր ժամը 9–12 (կ. ա.) եւ 4–6 (կ. վ.)։

Տնօրէնութիւն

Բ. ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Նոր Ճեմարանի» երկսեռ աշակերտներու արձանագրութիւնները կը շարունակուին ամէն առաւօտ ժամը 8-12: Մուտքի քննութիւնները կը սկսին Սեպտ. 15ին, 1933:

«Միջինէն վերադարձեալ դասերու համար առաջադրուած է բարձրագոյն վկայականներով ուսուցչուհիներ: Այժմ պէտք գործադրուի Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի նախապատրաստական բաժինին՝ Ա. Բ. Գ. դասարաններու ամբողջական ծրագիրը, որոնց դասերուն աւանդումը ըլլալով անգլիերէն լեզուով, որմէ զատ դասուի հայ լեզուի գրականութեան եւ պատմութեան, ինչպէս նաեւ արաբերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներու դասաւանդում:

«Ճեմարան» կ'ընդունուին Գալուստեան, եւ Նուպարեան Ազգային վարժարաններու շրջանաւարտները եւ անոնց աստիճանը ներկայացնող ուրիշ աշակերտները, ինչպէս նաեւ Ամերիկեան Համալսարանի Ա. Բ. Գ. դասարաններու նախկին աշակերտներ եւ անոնց համազօր ուրիշ վարժարաններու աշակերտներ:

Գահիրէէն խմբական աշակերտներու համար պայմաններու մասնաւոր զեղչութիւններ: Անհրաժեշտ տեղեկութեանց համար դիմել տնօրէնութեան, Ճեմարանի հասցէով»:

Հիմնադիրներ դոկտորներ՝

Նորայր Ե. Գուրեան
Զաւէն Փ. Պալեան

Նոր Ճեմարանի 1933 Սեպտ. 1934 եւ 1934 Սեպտեմբեր 1935 Յունիս ուսուցչական կազմն էր.

Զաւէն Փ. Պալեանի՝ անգլերէն եւ գիտութիւն, Նորայր Ե. Գուրեան՝ պատմութիւն, ալճեպրա, աշխարհագրութիւն, Կարապետ Պիւնեան՝ հայերէն, թուաբանութիւն, Յակոբ Տէր Գէորգեան՝ առողջութիւն, Օրդ. Արշալոյս Յովսէփեան (այժմ Տիկ. Ֆրէնկեան)՝ անգլերէն:

ՆՈՐԱՅՐ Ե. ԳՈՒՐԵԱՆ

ՆՈՐԱՅՐ Ե. ԳՈՒՐԵԱՆ

Նորայր Գուրեան ծնած է 1909 Մարտ 25ին Գահիրէ, որդի ճարտարապետ Եղիշէ Գուրեանի:

Նորայր նախնական կրթութիւնը ստացած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգային վարժարանը եւ վկայուած 1924ին Գրիգոր Կիրակոսեանի տնօրէնութեան օրով: Ապա ուսումը շարունակած է Գահիրէի Ֆրանսական երկրորդական վարժարանը՝ Լիսէ: 1926ին հետեւած է Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի դասընթացքներուն եւ 1932ին վկայուած է պսակաւոր գիտութեան եւ ուսողութեան վկայականով:

1933 Օգոստոսին Զաւէն Փ. Պալեանի գործակցութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Կարապետ Պիւնեանի, Հէլիոպոլիսի մէջ հիմնած են Նոր Ճեմարան անունով երկրորդական ուսման կրթարանը:

Նորայր 1935-1937 աշխատած է իբր գրագիր Գահիրէի անգլիական բանակի դրամատան մը մէջ:

1937 Հոկտ. ին գացած է Լոնտոն եւ անոր համալսարանի մէջ հետեւած է մանկավարժութեան դասընթացքներուն եւ 1939ին ստացած է մանկավարժ-ուսուցիչի վկայականը եւ վերադարձած Գահիրէ: Գուրեան թղթակցութեամբ հետեւած է Լոնտոնի Համալսարանի տնտեսագիտութեան հիւղի դասընթացքներուն եւ վկայուած 1940ին:

1941-1943 ան պաշտօնավարած է թղթակցութիւն եւ հաշուապահութիւն Գահիրէի անգլիական միսիոնարական գոլէճին մէջ՝ English Mission College: 1943-1944 դասաւանդած անգլերէն լեզու եւ գրականութեան՝ Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի մէջ:

Վիրաբուժական անյաջող գործողութեան հետեւանքով մեռած է 1944 Դեկտ. 30ին, մարմինը թաղուած է հին Գահիրէի միջազգային Բողոքականներու գերեզմանատան մէջ։ (Տես «Արեւ», 2 Յունուար եւ 7 Փետր. 1945 եւ 26 Մարտ 1969, Գահիրէ)։

ՋԱՒԷՆ Փ. ՊԱԼԵԱՆ

Զաւէն ծնած է 1912 Յունուար 25ին Գահիրէ, հայրը՝ Արաբկիրցի Փիլիպպոս Ե. Պալեանի (1887–28-12-1951), մայրը՝ Հայկանոյշ (ծնեալ Ճանիկեան)։ Զաւէն թոռն էր Եղիկէ քհնյ. Պալեանի, 1853–1902։

Զաւէն իր ուսումը առած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգային վարժարանը եւ վկայուած 1926ին։ 1926 Սեպտեմբերէն իր երկրորդական ուսումը շարունակած է Գահիրէի Ամերիկեան Գոլէճը եւ վկայուած 1933 Յունիսին։

1933ին ընկերակցութեամբ Կարապետ Պիւնեանի եւ Նորայր Ե. Դուրեանի, հիմնած են Հելիոպոլիսի Նոր Ճեմարան կրթարանը։

Զաւէն Պալեան 1948ին ներգաղթած է Մայր Հայրենիք եւ իբր ճարտարապետաշինարարական գծագրիչ եւ նաեւ անգլերէնի ու թարգմանութեան դասատու պաշտօնավարած է Երեւանի վարժարաններէն մէկուն մէջ. այժմ հաստատուած է Երեւան։

ՋԱՒԷՆ Փ. ՊԱԼԵԱՆ

ՄԱՍԻՍ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Օր. Նուարդ Թորիկեան 1921 Սեպտ. 1ին հաստատած է իր անձնական դպրոցը, Հելիոպոլսոյ Մէկը փողոց թիւ 4 շէնքին մէջ, Մասիս Վարժարան անունով, մանկապարտէզ եւ տարրական նախակրթարանի բաժիններով։

Օր. Ն. Թորիկեան 1920 թուականին կնոջ ամուսնացած էր Արմենակ Չէլէպեանի հետ, ծնած 1894 Նոյեմ. 15ին Խարբերդի Գայլէն-Մաղէն գիւղը, ուսած էր Երուսաղէմ, ապա Եգիպտոս հաստատուած, քահանայ ձեռնադրուած 20 Մայիս 1945ին եւ կոչուած Գրիգոր քհնյ. Չէլէպեան, ապա մեռած է 29 Օգոստոս 1946ին՝ Գահիրէ։

Տիկին Նուարդ Չէլէպեան 1921–1922 դպրոցական տարեշրջանին կնոջն դպրոցը կոչած է Չէլէպեան Վարժարան, դասաւանդուած է հայերէն, անգլերէն եւ ֆրանսերէն։ 1923–1924 տարեշրջանին հաստատած է նախակրթարանի Չորս կարգը. մանկապարտէզի վարժուհին էր Օր. Վեհանոյշ Յովսէփեանը, անգլերէն լեզուն դասաւանդած է Օր. Էմմա Կարապետեան, ֆրանսերէնը՝ Պելճիքացի օրիորդ մը, անգլերէնին դասատուն Պօղոս Կարապետ Թօփալեանի որդին, մարզանքի անձնուէր ուսուցչուհին՝ Տիկին Սաթենիկ Ճանիկ Զօզեր, երգի ուսուցիչը՝ Տիգրան Չէյթունցեանը։ Չէլէ-

ՏԻԿՆՈՒՀԻ ՆՈՒԱՐԴ ԳՐԻԳՈՐ ՉԷՉԷԵԱՆ

եան դպրոցը ունեցած էր մեծ աշակերտներ: 1921–1922 աշակերտութեան թիւը 25, 1922–1923 աշակերտութեան թիւը եղած է 35, 1923–1924՝ 50, 1924–1925՝ 70, 1925–1926՝ 30:

ՆՈՒԱՐԴ ԹՈՐԻԿԵԱՆ-ՉԷՉԷԵԱՆ

Նուարդ ծնած է 1896ին Խարբերդ. Հայրը՝ Գէորգ, մայրը՝ Գոհարիկ Թորիկեաններ: Օր. Նուարդ նախակրթութիւնը ստացած է ծննդավայրը: 1910–1911 Կ. Պոլսոյ Եսայեան դպրոցը եւ վկայուած: 1913–1914 Հայերէն լեզուի ուսուցչուհի Ատանայի Ամերիկեան դպրոցին մէջ: 1914–1915 Մերսինի Պարթեւեան Ազգային դպրոցը: 1915ին տարագրուած է Հալէպ եւ մնացած մինչեւ 1918ի զինադադարը:

1918–1919 Հ. Բ. Ը. Միութեան Երուսաղէմի Վասպուրական որբանոցի աղջկանց բաժնի փոխ-տնօրէնուհի: 1919–1920 Յունիս ուսուցչուհի Հէլիոպոլսի Ծուարդեան Ազգային դպրոցը: Ամուսնացած է Արմենակ Չէչէեանի հետ: 1921–1926 հիմնադիր-տնօրէնուհի իր [illegible] Մասիս-Չէչէեան Վարժարանի՝ Հէլիոպոլիս: 1926 Սեպտեմբերէն 1929 Յունիս տնօրէնուհի Զահլէի քաղաքի Հայոց Օշական դպրոցը:

Երիցուհի Նուարդ Չէչէեան մեռած է 3 Օգոստ 1960ին՝ Գահիրէ:

1923–1924 տարեշրջանին Չէչէեան դպրոցէն վկայուած են. Աղաջանեան Աղասի, Գասպարեան Գէորգ, Գէորգեան Լիլի, Կիւմիւշեան Ժիրայր եւ Գարոյր, Մինասեան Վարդուժան, Մխիթարեան Ալիս Գուրգէնի, Մելքոնեան Արտաշէս, Պօղիկեան Անդրանիկ, Սէֆէրեան Վահէ, Տէր Պօղոսեան Մասիս, Փափազեան Լեւոն:

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԳԱՀԻՐԷ

Պէրպէրեան Վարժարանը հիմնուած էր 1 Հոկտեմբեր 1876ին՝ Կ. Պոլսոյ մէջ, ծանօթ դաստիարակ գրագէտ Ռեթէոս Յ. Պէրպէրեանի կողմէ։ Իր հարազատները՝ Օննիկ եւ Շահան Պէրպէրեան եղբայրները, 1924 Մայիսին գացած են Գահիրէ հաստատելու համար Պէրպէրեան գիշերօթիկ եւ ցերեկեայ երկրորդական վարժարանը, եւ գաղութահայ մամուլին մէջ հրատարակած են հետեւեալ կոչը։

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ ԳԱՀԻՐԷԻ
ՆՈՐԱԲԱՑ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
24 Մայիս 1924

Ներկայ շրջաբերականով պատիւ ունինք ծանուցանելու Եգիպտոսի եւ շրջակայ երկիրներու Պատ. հայ հասարակութեան՝ թէ որոշած ենք Կ. Պոլսոյ ուսումնական հաստատութիւնը պահելով հանդերձ, Գահիրէի մէջ բանալ նոր Պէրպէրեան Վարժարանը, յառաջիկայ Սեպտեմբերին, գիշերօթիկ եւ ցերեկեայ աշակերտներու համար։

Այս որոշումը որ մէկ կողմէ ժամանակաւորապէս հետեւանք է մեր այն համոզումին թէ Եգիպտոսի, Սուրիոյ, Պաղեստինի եւ Եթովպիոյ մէջ վերջերս հայութեան զգալի աճումը անհրաժեշտ կը դարձնէ երկրորդական կրթութեան ընթացքով մը օժտուած նոր հայ վարժարանի մը, միւս կողմէ ընդհանուր անհանգստութեան մը ալ արդիւնք է այն զգացումին՝ թէ այսօր հայութիւնը իր մեծամասնութեան մէջ գաղութի ժողովուրդ մը ըլլալով առաւելապէս, երբ ալ իր գոյութեան պահպանումը անհրաժեշտօրէն կապուած է յատուկ ազգային մշակոյթի մը պահպանումէն ու զարգացումէն, եւ հայ երկրորդական վարժարանն է միմիայն՝ որ եկող սերունդներուն պիտի ապահովէ այս պայմանը։

Բացայայտ է արդարեւ, որ հաստատութիւն մը ունենալը երկրորդական դաստիարակութեան, որ տալով հանդերձ տղուն ինչ որ օտար վարժարանները կու տան անոր, գործնական կեանքին մէջ յաջողելու անհրաժեշտ առաւելութիւնները եւ համալսարաններու մուտքի իրաւունքը եւ [illegible] տալով զանոնք, զանց չընէ սակայն անոր կրթութիւնը իբր հայ ազգին զաւակը, հայ տղան հայ դպրոցին մէջ է որ պիտի կրնայ կատարելապէս պատրաստուիլ կեանքին։

Հայ ծնողքը հայ դաստիարակութեան է որ պիտի դիմէ ներդաշնակելու համար իր կեանքը լաւագոյն արդիւնքներու ակնկալութեամբ։

Հայ տղան ապագային մէջ իր անձը գրաւելու ապահովութիւնը հայ դաստիարակութենէն պիտի ստանայ։

Այս զանազան նկատումներէն մղուած գործը կատարելու փափաքով է որ որոշած ենք Պէրպէրեան վարժարանի դուռները բանալ Գահիրէի մէջ։ Իր նպատակները իրագործելու համար Պէրպէրեան վարժարանը ունի իր տրամադրութեան տակ ձեռնհաս ծանօթ ուժերէ կազմուած ուսուցչական փաղանգ մը, երկրորդական բաժնին հինգ կարգերուն եւ նախակրթարանի չորս կարգերուն մէջ (ուր աշակերտները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ), լեզուները, գիտութիւնները, գործնական ուսումները, ինչպէս պիտի տրուի հայ պատանիին հայ կրթութիւն մը ընկերական առողջ կեանքի մը սկզբունքներու վրայ հիմնուած։

Պէրպէրեան Վարժարանի տնօրէնութիւնը ուրախութեամբ կը յայտարարէ որ իր այս ձեռնարկը հիմնաւորելու համար, արդէն իսկ ապահոված է անհրաժեշտ նիւթական օժանդակութիւնը շնորհիւ կրթասէր եւ ազգանուէր բարեկամակցութեանց։

Պէրպէրեան Վարժարանի տնօրէնութիւնը վստահ է որ իր այս ձեռնարկին մէջ պիտի վայելէ ծնողներուն համակրութիւնը, վստահ է որ հայ ծնողքը իր զաւակին ապագային [illegible] պէտքերուն պատշաճ առաւելութիւնները պիտի գտնէ [illegible] այս կրթական հաստատութեան՝ Պէրպէր-

ԱՐՇԱԿ ՖԻՐՄԱՆՅԱՆ

եան Վարժարանին, որ չունի իր կէս դարու գործունէութեան ընթացքին իր դաստիարակչական յառաջադիմական ձեռնհասութեան առողջութիւնը առեալ է եւ կու տայ կարգ մը արուեստներ, որոնք ժամանակակից ընկերութեան մէջ կատարեն ազնիւ կեանք մը ապագայ կրթել եւ Անդրէ։

Հիմնադիր-անդրանիկներ Կիւլպէնկեան Վարժարանին ի Գահիրէ՝

Շահան Ռ. Գյուլբենկյան
Օննիկ Ռ. Գյուլբենկյան

Արդարեւ 1924 Հոկտ. 26ին կատարուած է բացման հանդիսութիւնը վարժարանին, նախագահութեամբ Եգիպտոսի Հայոց Թեմի Առաջնորդ Թորգոմ Եպս. Գուշակեանի։ Ստորեւ կու տանք Թորգոմ Եպս. Գուշակեանը եւ Օննիկ ու Շահան Կիւլպէնկեանները, որոնց կարդացուած է Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Եղիշէ Արք. Դուրեանի Օրհնութեան Կոնդակը.

«Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ Տէր Եղիշէ Արքեպիսկոպոս եւ շնորհիւ Ամենասուրբ Հոգւոյն Պատրիարք Առաքելական Ս. Աթոռոյ Երուսաղէմի եւ վերատեսուչ Ս. Անդրանիկեան ամբողջ Քրիստոսի յորմէ հասցէ շնորհք եւ օրհնութիւն ի վերայ մեծարգոյ հաստատողաց Տեարց Օննիկ եւ Շահան Ռ. Կիւլպէնկեանի, հիմնադիր-անդրանիկաց Կիւլպէնկեան Վարժարանին Գահիրէ։

Մեծ եւ անհերքելի գոհունակութեամբ կարդացի մեր պատուական գիրը՝ որով կը հաղորդէք ինծի թէ Աստուծոյ կրթական նոր ձեռնարկի մը կը նուիրուիք միասին եղբայրական մայրաքաղաքիս մէջ, բանալով Կիւլպէնկեան Վարժարանը։

Հայրենի այն մասունք եւ քաջալերական բարեր հաստատութիւնը զոր արժանաւորէ կը վերէք Եգիպտոսի մէջ, զենք առաջ ամրունքներ նման վկայութիւն վարդապետութեան առաջ մեր հաւակրոնեից ապագային կը յիշեցնէ թէ որչափ իրեն մեծարանք ու պարծանք ունի մեր ազգային հայ ամենին ու գործին հանդէպ միմիականը, ամբաստան այդ պաշտպանութեանց՝ որ հայ ժողովուրդին կրթիչ եւ թէ նոյն գերազանց աշխատանքին լրջուած մեծնելով զենք՝ միտնուի անձնային նիւթ ու յարգանքը մեր գործիչ տանելու մեր մասին եւ։

Արդարեւ ուրախ կը զգամ ինքզինքս, անով որ իմ ազգային հաստատութեան մը պաշտպանութիւնը կ'ընծայուի քան մը որ արժանաւոր գնահատող արժանի նորոգութիւն մըն է մեր ամէնուս զարգացումի պատմութեան մէջ, եւ հիմա որ զաւակք ընկերութեան հետեւանքով կորուստ այդ գեղեցիկ ժառանգութեան վերստացումը կ'ապահովէք հիմնելով, հոս չէ թէ առաջ քաջ բաւական նոկեր մը մէջ, Կիւլպէնկեան Վարժարանը, այլապէս է որ ամէն ներկայական եւ քաջալերական աշխատութեան փայլեցնէք անպայման պատուական հայութեան՝ որ ապագային կրթական այդին ամէն բանէ վեր կը դասէ, եւ որուն հաղեւոր եւ արժանաւոր պետն՝ Գերշ. Տ. Թորգոմ Արքեպիսկոպոսի հովանաւորութեամբ հաւատարիմ մըն է մեր ապագայ յաջողութեան։

Սիրելով ուրեմն իմ ինքնակցութեամբ լիայոյս արժանաւորութիւններդ, կը փութամ ամէն յաջողութիւն մաղթել ձեզ, նուիրելով իմ հայրական օրհնութիւններս ձեզ եւ ազգին այն բոլոր զաւակներուն՝ որոնք առհամայն աւանդ կրթութեան մը բարիքներէն կ'օգտուին։

Ողջունիւ սիրոյ
Աղօթարար Պատրիարք Երուսաղէմի
Եղիշէ Արք. Դուրեան

25 Յունիսի 1924 ամի յԵրուսաղէմ
յԱռաքելական Աթոռ Ս. Յակոբեանց
համար 34/3

Գահիրէի Պէրպէրեան Վարժարանը իր դռները բացած էր աշակերտութեան 8 Մայիս 1934ին ընդարձակ պարտէզով երկյարկանի շէնքի մը մէջ, 113 Շուպրա պողոտայի վրայ, տնօրէնութեամբ Օննիկ եւ Շահան Պէրպէրեաններու։

1934–1935 տարեշրջանին վարժարանը ունեցած է նախակրթարանի չորս տարիներէն զատ նաեւ երկրորդական ուսմանց բաժնի (Grand college) դասարանները մինչեւ երեք կարգ։

1934–1935ին ծրագրուած է 9 դասարաններ, անգլօ-ամերիկեան գոլէճներու։ Մաքսիմում կարգը համապատասխանող երկրորդական վարժարանի ուսմանց ծրագրին եւ 1935–1936 տարեշրջանին դպրոցի դասարանական կարգը ամբողջացած է Baccalauréatի բարձրագոյն կարգերուն բացումով։

Վարժարանի տնօրէններ՝ Օննիկ Թ. Պէրպէրեան, Լոզանի Համալսարանի Գիտութեան Ֆակիւլթէէն, դասաւանդած է գիտութիւն. Շահան Թ. Պէրպէրեան, Փարիզի Սորպոնի Դպրութեանց Ֆակիւլթէէն, դասաւանդած է բարոյական իմաստասիրական եւ գրական նիւթեր։

Յայտագիր–ծրագիր

Պէրպէրեան Վարժարանը կը բացուի Գահիրէի մէջ գիշերօթիկ եւ ցերեկեայ աշակերտներու համար։ Հայ եւ օտար արժէքէ կազմուած ձեռնհաս ուսուցչական մարմնի մը միջոցաւ, ան կու տայ նախնական եւ երկրորդական աստիճանի ամբողջական կրթութիւն մը, որ մէկ կողմէ կատարելապէս կը պատասխանէ գործնական կեանքին, առեւտրական հրապարակը, դրամատանց մեծ ընկերութեանց ասպարէզները բանալով վարժարանի ընթացաւարտներուն առջեւ եւ միւս կողմէ, անոնց որ կը փափաքին համալսարանական կրթութիւն մը ստանալ, կ'ապահովէ եւրոպական համալսարաններու նախապատրաստական բաժնի․ վարժարաններու մուտքի քննութիւնը։

Վարժարանը ուսման չափ նախանձախնդիր է խնամելու բարոյական ու ֆիզիքական կրթութիւնը իր աշակերտներուն, զանոնք ազնիւ եւ կորովի նկարագրով, առողջ եւ քաջակազմ մարմնով Հայ երիտասարդներ պատրաստելու համար։

Համառօտ ծրագիր ուսմանց

Պէրպէրեան Վարժարանը կու տայ ֆրանսական պաքալորէայի քննութեանց եւ անգլօ-ամերիկեան գոլէճներու համար պատրաստելով նախնական եւ երկրորդական ուսում։ Վարժարանը ունի 9 դասարաններ, որոնց առաջին չորսը կը յատկացուին նախակրթութեան եւ վերջինները 5ը երկրորդական կրթութեան։

Բնականաբար նախակրթական կարգերու ծրագիրը իբր յաջորդ տարիներու նախապատրաստութիւն ըմբռնուած է, նախակրթարանի մը մէջ ուսանելու բոլոր պիտոյքները կ'ուսուցուի հոն աշխոյժ, բայց ընդհանուր աստիճանաւորումը ուշ կը տրուի։

Ուսումնարանի կարգերուն բոլոր աշակերտները կը տեսնեն երկրորդական վարժարաններու ընթացքը ընդհանուր, դպրութեանց եւ գիտութեանց մէջ, բայց անկէ, ըստ իրենց ապագայի նպատակներուն, բարձրագոյն երկու դասարաններու աշակերտները կը բաժնուին նաեւ երեք հատուածներու․ գիտութեանց, դպրութեանց եւ առեւտրական ուսմանց, երեք ճիւղերէն միոյն մէջ մասնաւոր պատրաստութիւն մը ձեռք բերելու համար։ (Տես Յայտագիր–ծրագիր Պէրպէրեան վարժարանի, Գահիրէ 1934, Տպ. Զարեհ Ն. Պէրպէրեան)։

Նախակրթարանը կը բաղկանայ 4 դասարաններէ․

Ա. տարի նախակրթի՝		Ա. կարգ
Բ. տարի	»	Բ. կարգ
Գ. տարի	»	Գ. կարգ
Դ. տարի	»	Դ. կարգ

Ուսումնարան

5րդ տարի՝	կրտսերագոյնք
6րդ տարի՝	կրտսերք
7րդ տարի՝	երէցք
8րդ տարի՝	երէցագոյնք
9րդ տարի՝	աւագք

Ընդհանուր կազմակերպութիւն կրթութեան

1 – Ֆիզիքական կրթութիւն, շուէտական մարզանք, հին յունական խաղեր, անգլիական զբօսանքի խաղեր՝ ֆութպոլ, պասքէթ-պոլ, ակրօբատութիւն։

2 – Իմացական կրթութիւն, ոչ թէ աշակերտին միտքը ծանրաբեռնել եւ խճողել, այլ պատրաստել, կազմակերպել զայն ապագայ գործունէութեան մը համար։ Ատոր բոլոր նիւթերը կը միտին անհրաժեշտ ծանօթութիւնները եւ ընդունակութիւններու գործնական վարժութիւնը։

Վարժարանը կ'ուսուցանէ բացի աշխարհաբար ու գրաբար հայերէնէ, ֆրանսերէն եւ անգլերէն բոլոր կարգերուն մէջ, բոլոր աշակերտաց պարտաւորիչ կերպով, որ աշակերտը [illegible] [illegible] կարեւոր է կանոնաւոր կենդանի լեզուներու գործածման։

Աւելորդ է դասը խօսակցութեան կը վերածել աշակերտներին, երբ յանկարծ կամ ընթացիկ լեզուներէն մէկը, ըստ իր ընտանեկան երկրի պահանջներուն եւ ծնողաց փափաքին։

Գիտութիւնը կ'ուսուցուի վարժարանի մէջ հիմնովին, ուսողութեան, բնագիտութեան, քիմիաբանութեան, բնապատմութեան եւ մարդկային ընդհանուր գիտութիւններ կարգերուն մէջ միջնակարգական վարժարաններու ծրագրին համաձայն տեսակէտով։

Հատուածներ

Վարժարանին բարձրագոյն երկու կարգերը բաժնելով երեք հատուածներու. ընդհանուր պարզացում՝ ճիւղերին դասը, ըստ որոնց մասնաւոր ընդունակութեանց եւ նպատակներուն՝ կ'ընտրեն առեւտրական, դպրական եւ գիտութեանց հատուածներէն մին։

Հիմնադրին օրերէն ի վեր իր յառաջադիմական ճիւղերէն մին եղած է համազգային ուսումներու բոլոր ծանօթութիւնները խառնելով, իմաստասիրական ուսումներն են որ կը կատարեն այդ կապակցող գործը. հոգեբանութիւն, ընկերաբանութիւն, տրամաբանութիւն, գեղեցկագիտութիւն, քաղաքացիութիւն։

Դպրոցին մէջ աշակերտութիւնը ֆրանսերէն կը խօսի շաբաթը երեք օր։

1927–1928 տարեշրջանին կազմուած է վարժարանի երկրորդ կարգը 7 աշակերտներով, որ կը համապատասխանէր այն ժամանակուան Լիսէի առաջին դասարանին։

1928 Փետր. 25ին վարժարանի մէջ հաստատուած է գեղեցկագիտութեան դասընթացք մը բարձրագոյն կարգի աշակերտութեան։

Կեդրոնական Վարժարանի 1929–1930 տարեշրջանի վիճակագրական թուանշաններու ամփոփը հետեւեալն է։

Նախակրթարանի աշակերտները տարեկան 6 թրք. ոսկի։

Նախակրթարանի երախայից դասարան 10½ թրք. ոսկի։

Ուսումնարանի առաջին երկու կրտսերագոյն կարգերու 12½ թրք. ոսկի։

Ուսումնարանի բարձրագոյն երեք կարգերու աշակերտութիւնը 13½ թրք. ոսկի։

Գիշերօթիկ նախակրթարանի տարեկան ծախքը՝ 50½ թրք. ոսկի։

1932–1933ի ամսացոյց աշակերտաց թոշակներու Նախակրթարան Երախայից

Ա. կարգ՝ տարեկան 6 ոսկի
Բ. կարգ՝ » 7 ոսկի
Գ. կարգ՝ » 8 ոսկի
Դ. կարգ՝ » 9 ոսկի
Ե. կարգ՝ » 10 ոսկի

Ուսումնարան

Կրտսերագոյն կարգ տարեկան 12 ոսկի
Կրտսեր » 14 ոսկի
Երէց » 16 ոսկի
Երիցագոյն » 18 ոսկի
Աւագ » 20 ոսկի
Նախակրթարանի աշակերտներուն՝ 10 ոսկի

Աշակերտներէն կը գանձուի տարեկան գումար մը՝ մուտքի, մելանի, կաւիճի գործածութեան համար։

Գիշերօթիկ աշակերտի տարեկան սակը 50 թրք. ոսկի, սնունդի, բնակութեան, լուացքի, բժշկութեան եւ այլնի։

Խնամակալութիւն Կեդրոնական Վարժարանի

1932–1933 տարեշրջանին վարժարանի վարչական անօրէնութիւնը ստանձնած էր Գարեգին Տիւրիքեան։

1934–1935 տարեշրջանին ուսուցչական կազմը.

Լեւոն Թաշճեան՝ վկայեալ Կեդրոնականէն՝ դասախօս Ազգ. եւ ընդհ. պատմութեան
Յակոբ Օշական՝ դասախօս Հայերէն լեզուի եւ մատենագրութեան
Անդրէ Նիկոլա՝ դասախօս Ֆրանսերէնի
Պէրճ Քէֆէնեան՝ դասախօս արաբերէնի
Թէոդորոս Կոստանդեան՝ դասախօս Հայերէնի եւ Ֆրանսերէնի, վկայեալ Կեդրոնականէն եւ Փարիզի Իրաւագիտական համալսարանէն
Նուպար Ղուկասեան՝ դասախօս գիտութեան, վկայեալ Կ. Պոլսոյ Ամերիկեան Ռոպերթ գոլէճէն
Նորայր Կէնկէրեան՝ մարզանք
Բժ. Սահակ Երամեան՝ առողջապահութիւն
Արտաշէս Մարութեան՝ վկայեալ Վիեննայէն, գծագրութիւն

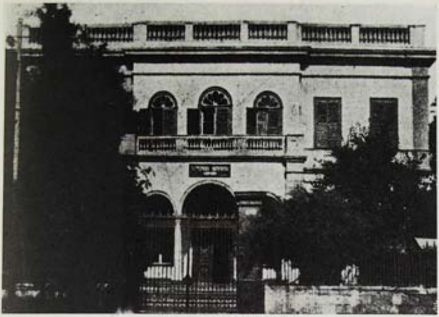

Կահիրէի Պէրպէրեան վարժարանի շէնքը։

Լեւոն Թընկըրեան՝ ջութակ

Խնամակալուհի՝ Տիկին Ի. Դուպիթեան՝ վկայեալ հիւանդապահուհի-խնամակալուհի գիշերօթիկ աշակերտներու։

1925–1926 տարեշրջանին վարժարանի անօրէնք՝

Օննիկ եւ Շահան Պէրպէրեան

Լեւոն Թաշճեան՝ Ազգային եւ ընդհ. պատմութիւն

Յակոբ Օշական՝ Հայերէն լեզու եւ մատենագրութիւն

Ժոզէֆ Դամարօ՝ ֆրանսերէն

Ահմէտ Շաֆիք՝ արաբերէն, վկայեալ եգիպտական համալսարանէն

Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան՝ վկայեալ Պէյրութ գոլէճէն, դասատու անգլիերէն լեզուի եւ մանկավարժութեան

Միհրան Չիթճեան՝ առեւտրական ուսումներ

Յարութիւն Պէրպէրեան՝ վկայեալ Պէրպէրեանէն եւ Փարիզի քաղաքական գիտութեանց բարձրագոյն վարժարանէն, հաշիւ եւ ուսուցիչ քաղաքական կրթութեան եւ աշխարհագրութեան

Յարութիւն Մարտիրոսեան՝ վկայեալ Պէրպէրեանէն եւ [illegible] (Գոլոնիա – Շուէյֆէն)՝ մաթեմաթիկութիւն

Յ. Թաւլուճեան՝ Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեանէն՝ գծագրութիւն

Մարտիրոս Գալայճեան՝ գեղագրութիւն

Գալուստ Քէրէշճեան՝ մարմնամարզական աշխատութիւններ

Բժիշկ Սահակ Եղամեան՝ առողջապահութեան դասընթացք

Օննիկ Ռ. Պէրպէրեան՝ Լիսանս էս սիանս, ֆիզիք է մաթեմաթիք

Շահան Ռ. Պէրպէրեան՝ վկայեալ Փարիզի Սորպոնի համալսարանէն՝ դասատու իմաստասիրական եւ բարոյական ուսումներ եւ գեղարուեստական կրթութիւն

1928-29-30 տարեշրջաններուն.

Օննիկ Ռ. Պէրպէրեան՝ մաթեմաթիք

Շահան Ռ. Պէրպէրեան՝ փիլիսոփայութիւն եւ գեղար. կրթութիւն

Նուպար Թ. Պէրպէրեան՝ վկայեալ Փարիզի Համալսարանի գրականութեան ֆագիւլթէէն՝ գրականութիւն եւ գրականութեանց պատմութիւն

Յեղիա Պէրպի՝ վկայեալ Ժընեւ. երկրաչափական նախարարութենէն՝ աշխարհագրութիւն եւ աշխարհական մատենագրութիւն

Գեղամ Երամեան՝ վկայեալ Փարիզի եւ Ժընեւի Համալսարանադպրութեան ֆագիւլթէէն՝ բնական գիտութիւնք

Թէոֆիլէ Կոստանդեան՝ վկայեալ Փարիզի Համալսարանի արեւելագիտական ֆագիւլթէէն՝ Հայերէն լեզու, մատենագրութիւն, պատմութիւն

Արշակ Մեղրունեան՝ վկայեալ Նանսիի Առեւտրական բարձրագոյն վարժարանէն՝ դասախօս առեւտրական ուսմանց

Յակոբ Գալէմքեարեան՝ նախկին սան Կեդրոնական Թուրքիոյ գոլէճի՝ անգլերէն եւ անգլիական մատենագրութիւն

Մեսրոպ Ալպոյեան՝ վկայեալ Պէյրութի Ամերիկեան գոլէճէն՝ դասախօս առեւտրական թղթակցութիւն, սղագրութիւն, մեքենագրութիւն

Նորայր Կէվրէկեան՝ նախկին սան Պէրպէրեանի՝ ընդհանուր դաստիարակ ուսողութեան եւ ֆիզիքական գիտութեանց

René Ulman՝ վկայեալ Տիժոնի վարժապետանոցէն՝ դաստիարակ-ուսուցիչ ֆրանսերէն եւ ֆրանսական մատենագրութեան

Jean Lahargouette՝ վկայեալ Լէսքարի վարժապետանոցէն՝ դաստիարակ-ուսուցիչ ֆրանսերէն աշխարհագրութեան

Յակոբ Ասլանեան՝ նախկին սան Պէրպէրեան վարժարանի՝ դաստիարակ-ուսուցիչ Հայերէն եւ գծագրութեան

Մարտիրոս Պարայեան՝ գեղագրութիւն

Լեւոն Թենեքեան՝ վկայեալ Պրիւքսէլի երաժշտանոցէն՝ ջութակ

Տոքթ. Համօ Օհանջանեան՝ այցելու բժիշկ վարժարանին

Տիկ. Մ. Գույումճեան՝ վկայեալ Հիւանդապահուհի՝ խնամակալուհի գիշերօթիկ աշակերտաց

1931–1932 տարեշրջանին ուսուցչական կազմ.

Օննիկ Թ. Պէրպէրեան կ'ուսուցանէ մաթեմաթիք

Շաւարշ Թ. Պէրպէրեան կ'ուսուցանէ փիլիսոփայութիւն, բարոյագիտութիւն, գեղարուեստ

Նորայր Կէվրէկեան՝ վկայեալ Կ. Պոլսոյ Արամեանց դպրոցէն՝ ընդհանուր հսկող, մարզանք, ուսողութիւն

Վահան Տէրունեան՝ վկայեալ Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի մանկավարժական ճիւղէն՝ կը դասաւանդէ անգլերէն եւ աշխարհագրութիւն

Սուրէն Զարիֆեան՝ վկայեալ Պէրպէրեանէ՝ Հայերէն եւ ֆիզիքական կրթութիւն

Ժան Տիէօլէֆի՝ վկայեալ Փարիզի Համալսարանէն՝ ֆրանսերէն լեզու եւ մատենագրութիւն եւ ընդհ. պատմութիւն

Թէոֆիլէ Կոստանդեան՝ Հայերէն լեզու, մատենագրութիւն եւ Հայոց պատմութիւն

Գեղամ Երամեան՝ վկայեալ Փարիզի Գիտական ֆագիւլթէէն՝ կը դասաւանդէ բնական գիտութիւններ

Մէթր Գարեգին Տիւրկէրեան՝ վկայեալ Լիոնի Համալսարանի Օրէնսգիտական ֆագիւլթէէն՝ կը դասաւանդէ ընդհանուր եւ առեւտրական օրէնսգիտութիւն

Իպրահիմ Հաքքար՝ վկայեալ Եգիպտական կրթական Համաստատութենէն՝ կը դասաւանդէ արաբերէն լեզու եւ մատենագրութիւն

Ամին Ալլամ՝ վկայեալ Եգիպտական կրթական Համաստատութենէն՝ արաբերէն լեզու

Ժորժ Մայ՝ վկայեալ Օքսֆորդի Համալսարանէն՝ դասախօս անգլիական լեզուի եւ մատենագրութեան

Ժան Տիւֆօ՝ վկայեալ Նանսիի վարժապետանոցէն՝ ֆրանսերէն

Յակոբ Գումրուեան՝ վկայեալ Բեռլինի Առեւտրական բարձրագոյն Համալսարանէն՝ դասախօս առեւտրական ուսմանց

Յակոբ Պ. Գալէմքեարեան՝ Կեդրոնական Թուրքիոյ գոլէճի սաներէն՝ դասախօս անգլերէնի, սղագրութեան եւ մեքենագրութեան

Օննիկ Աւետիսեան՝ վկայեալ Հռոմի գեղարուեստից բարձրագոյն վարժարանէն՝ գծագրութիւն եւ նկարչութիւն

Մարտիրոս Պարայեան՝ գեղագրութիւն

Լեւոն Թընէքճեան՝ ջութակ

Ալեքսանդր Չէրնիխովսքի՝ վկայեալ Պետրոգրատի երաժշտանոցէն՝ դաշնակ

Բժիշկ Համօ Օհանջանեան՝ առողջապահութիւն եւ այցելու բժիշկ դպրոցին

Գահիրէի Պէրպէրեան Վարժարանի շէնքը։

1933–1934 տարեշրջանի ուսուցչական կազմը.

Տնօրէնութիւն՝ Օննիկ Ռ. Պէրպէրեան՝ մաթեմաթիկ, եւ Շաւարշ Ռ. Պէրպէրեան՝ փիլիսոփայութիւն եւ քաղաքական ու գեղարուեստական կրթութիւն

Ուսմանց տեսչութիւն՝ Թովմաս Մեսրոպեան

Դաստիարակ ուսուցիչներ.

Նորայր Կիւրքճեան՝ ընդհանուր հսկող, ուսողութիւն, ֆիզիք, կրթութիւն

Յակոբ Աւագեան՝ հայերէն, գծագրութիւն

Զարեհ Մատթէոսեան՝ Լոզանի Համալսարանի գիտական ֆակուլտէէն՝ բնական գիտութիւններ

Լեւոն Գ. Դուլէմճեարեան՝ Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի մանկավարժական բաժնէն՝ հայերէն, անգլերէն

Մնայուն դաստիարակներ.

L. Piolet՝ նախկին ընդհ. քննիչ Փարիզի վարժարաններու՝ անգլերէն լեզու եւ մատենագրութիւն

Թէոֆիլ Կոստանդեան՝ պրոֆեսոր Փարիզի Համալսարանի Օրէնսդրական ֆակուլտէէն՝ հայկական լեզու եւ մատենագրութիւն, Ազգային պատմութիւն

Գեղամ Երամեան, Եր. Վան, գիմնազիա վկայեալ 1919ին Ժընեւէն, ուսուցիչ 1933էն Գահիրէ, 1948ին Համազգայինի Ճեմարանը, Հալէպի Քարէն Եփփէ Գոլէճի՝ դասատու բնական գիտութեանց, մեռած է 10 Օգոստոս 1967ին։

Գառնիկ քհնյ. Թաշճեան՝ կրօնական ուսմունք

Էդուարդ Նազարեան՝ վկայեալ Պերլինի Համալսարանի փիլիսոփայական ֆակուլտէէն՝ հայկ. եւ ընդհ. մատենագրութիւն

Մխիթար Շաւարշ Ա. Մեսրոպեան՝ վկայեալ Փարիզի Համալսարանի Օրէնսդրական ֆակուլտէէն՝ դասախօսական ընդհ. եւ տնտեսական օրէնսգիտութիւն

Իպրահիմ Հաքքըր՝ վկայեալ եգիպտական կրթական հաստատութիւններէն՝ արաբական լեզու եւ մատենագրութիւն

Սարգիս Սարգիսեան՝ արաբերէն

Օննիկ Աւետիսեան՝ գծագրութիւն եւ նկարչութիւն

L. Desduit՝ վկայեալ Փարիզի Համալսարանի գըդպրութեան Փորձառութիւն՝ Ֆրանսերէն լեզու եւ մատենագրութիւն

R. Adda՝ վկայեալ Մարսիլիոյ Առեւտրական վարժարանէն՝ Ֆրանսերէն եւ սղագրութիւն

R. Parin՝ պաշտօնաւոր Ֆրանսական կրթական նախարարութենէն՝ Ֆրանսերէն եւ պատմութիւն

Գրիգոր Թաշճեան՝ վկայեալ Փարիզէն՝ առեւտրական թղթակցութիւնը

Յակոբ Գումրուեան՝ առեւտրական ուսմունք

Մարտիրոս Պալայեան՝ գեղագրութիւն

Ալ. Ջէրիխանեան՝ դաշնակ

Բժ. Հայկ Օհանճանեան՝ այցելու բժիշկ վարժարանին

Տիկին Դաւիթեան՝ գիշերօթիկ աշակերտաց վերակացու

1932 Մայիս 6ին կազմուած է Կրթական Յանձնախումբ մը՝ Շահան Ռ. Պէրպէրեանէ, Լեւոն Զ. Թաշճեանէ, Մէթր Գարեգին Տիւրեքէրեանէ, Տոքթ. Արմենակ Աղասեանէ եւ Գուրգէն Մխիթարեանէ։

* * *

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1924–1925 տարեշրջանին կազմուած է «Ռէթէոս Ռ. Պէրպէրեան» ընթերցանական եւ գրական միութիւնը, որ 15 օրը անգամ մը դպրոցին մէջ կազմակերպած է գրական, գեղարուեստական հաւաքոյթներ, հետաքրքրական նիւթերու շուրջ ասուլիսներ, աշակերտութիւնը վարժեցնելու համար հանրային եւ հասարակական կեանքի։

1926ին կազմուած էր «Վահագն» մարզական միութիւնը, որ մշակած է հին յունական աթլէթիք խաղերը։

1927ին վարժարանի աշակերտներով կազմուած էր դպրոցին երգչախումբը եւ նուագախումբը, կրթական պարերու համար։

1938 Մայիս 20ին կազմուած էր աշակերտական սկաուտական խումբ մը, որ կոչուած է Գահիրէի Հայ Արիներու Ընկերակցութեան 4րդ խումբը, հաճութեամբ Գահիրէի հայ արիներու ընդհանուր խմբապետ Բժիշկ Մանուկ Դադայեանի. վարժարանի աշակերտներու խմբապետն էր Սուրէն Զարիֆեանը։

1912–1913 դպրոցական տարեշրջանին Կ. Պոլսոյ Պէրպէրեան վարժարանի մէջ հիմնուած էր Պէրպէրեան Սանուց Միութիւնը, հիմնադիրներ՝ Օննիկ Ռ. Պէրպէրեան, Շահան Ռ. Պէրպէրեան, Լեւոն Թաշճեան եւ այլն։

Գահիրէի Պէրպէրեան Վարժարանի շրջանաւարտ սաները 1933 Հոկտ. 5ին հիմնած են Գահիրէի Պէրպէրեան Նախկին Սանուց Միութիւնը, վառ պահելու համար վարժարանին նախկին եւ նոր սաներուն մէջ համերաշխութեան ոգին. այս գաղափարին իրագործման համար ընտրուած է վարչութիւն մը բաղկացած հետեւեալներէ. Ներսէս Կոստանդեան, Վահրամ Թիմաքսեան, Գառնիկ Աղխաչերեան, Նուպար Աբրահամեան, Ներսէս Գ. Գույումճեան եւ Բարունակ Հանչըլեան, որոնք անձնուիրաբար աշխատած պատրաստելին Եգիպտոս բնակող Պէրպէրեանի սաներուն անուանացանկը։

Պէրպէրեանի Սանուց Միութիւնը վերակազմուած էր Գահիրէի նախկին սաներու նախաձեռնութեամբ 1943ին եւ Գահիրէի «Արեւ» օրաթերթին մէջ հրատարակած է հետեւեալ յայտարարութիւնը.

* * *

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Պէրպէրեան Վարժարանի Նախկին Սանուց Միութիւնը՝ իր գործունէութիւնը աւելի արդիւնաւոր դարձնելու նպատակով, հրաւիրած է իր բոլոր անդամները ընդհանուր ժողովի Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան Սրահին մէջ, 1944 Յունուար 21ին։

Ձեռնամբարձ քուէարկութեամբ ընտրելէ վերջ ժողովի դիւանը՝ յանձին Պ. Յարութիւն Պըլըքմանեանի Ատենապետ, եւ Պ. Նուպար Մարգարեանի Ատենադպիր, գաղտնի քուէարկութեամբ կատարուեցաւ ընտրութիւնը Վարչութեան, որ է հետեւեալը.

ՊՊ. Հանչըլեան Բարունակ՝ Ատենապետ
Ատեան Յակոբ՝ Փ. Ատենապետ
Գարամեան Արշէն՝ Ատենադպիր
Թիմաքսեան Վահրամ՝ Գանձապետ
Արեւեան Մկրտիչ՝ Խորհրդական

Սոյն նիստին մէջ կարդացուեցաւ Միութեան ներքին-կանոնագիրը, որ կարգ մը փոփոխութիւններէ վերջ վաւերացուեցաւ։

Միութեան առաջադրած նպատակներէն առաջինն ու գլխաւորագոյնն է՝ վերահաստատել Պէրպէրեան վարժարանը, Եգիպտոսի մէջ կամ այլուր։

Միութիւնս հաստատապէս որոշած է ի գին ամէն զոհողութեան յաղթահարել ամէն խոչընդոտ եւ զարգացնել իր վերոյիշեալ նպատակը։

Իր այս ձեռնարկին մէջ, Միութիւնս միաժամանակ կապը ստեղծող մարմինը պիտի ըլլայ նախկին Պէրպէրեանականներուն, Պէրպէրեան կրթական հաստատութեան համակիրներուն եւ ընդհանուր առմամբ բոլոր անոնց միջեւ, որոնք համոզուած են այս հաստատութեան բերած բարիքներուն մեր մշակութային կեանքին մէջ եւ փափաքող են մշակութային աւանդներն այդ ազգօգուտ գործին շարունակման եւ անխափանութեան։

Միութիւնս յուսալից է որ հայ հասարակութիւնը իր լայն օժանդակութիւնը պիտի բերէ այս ձեռնարկին յաջողութեան համար։

Վարչութիւնս՝ 1944 Յունուար 25ին գումարած իր անդրանիկ նիստին մէջ որոշեց, ի միջի այլոց պատուոյ անդամ հռչակել բոլոր այն անձերը, որոնք Պէրպէրեան վարժարանի [illegible] մէջ բացառիկ [illegible] ըլլալով, նուիրատուներ եւ բարերարներ օժանդակած են հաստատութեան։

Վարչութիւն
Պէրպէրեան Վարժարանի
Նախկին Սանուց Միութեան

Պէրպէրեան Նախկին Սանուց Միութիւնը 1944 Մայիս 11ին, Լիսէ Ֆրանսէզի սրահին մէջ, ի յարգանս իրենց ուսուցչապետ Շահան Ռ. Պէրպէրեանի 40ամեայ յոբելինական հանդէսը կազմակերպած է հետեւեալ յայտագրով.

• • •

ՅՈԲԵԼԻՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
Ի ՊԱՏԻՒ
ՇԱՀԱՆ Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

1. ա) *Եգիպտական Քայլերգ*
   բ) *Քայլերգ Պէրպէրեան Վարժարանի*
2. *Բացման խօսք՝ յանուն Կեդր. Յանձնախումբի* Գ. Օ. Աւետիսեան
   Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Ա. Կաթողիկոսի
   գ) *Օրհնագիր*
3. *Ընծայական Արտասանութիւն* Գ. Ծ. Յակոբեան, Գ. Յ. Համբիկեան
4. *Ո՛վ մեծասքանչ (դաշն. Կոմիտաս Վրդ.)*
   «Կոմիտաս» Երգչախումբը
   ղեկավար Գ. Լ. Փիլիպպոսեան
5. ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ Գ. Թ. Կոստանեան
6. *Քաղուածք Յոբելեարի երաժշտական գործէն*
   Ա. 1) *Առաջին ծիլեր (քերթ. Դ. Վարուժանի)*
   2) *Հասուն արտ* » »
   3) *Հրաւէր լուսնի տակ*
   Մեներգ Գ. Ա. Գասպարեան
   Բ. 1) *Գիշերերգ (քերթ. Մ. Մեծարենցի)*
   2) *Աստուածայինին ու խոլին...*
   Մեներգ Օր. Գ. Խաչատուրեան
   Գ. *Լուսաւորչի կանթեղը (Յ. Թումանեանի)*
   Մեներգ Գ. Ա. Գասպարեան

«ԿՈՄԻՏԱՍ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Քառանուագ
ԳԳ. Գրիգորեան, Մէրի Գ. Մարտիկեան
Մէրի Ե. Սիմոնեան, Եղ. Եփրեմեան

7. *Ուղերձ յանուն Եգիպտոսի Պէրպէրեան սաներու*
8. *Խօսք Մեծարգոյ Յոբելեարի*
9. *Մաղթանք՝ Տէր կեցո դու զհայս*

Նախագահ հանդիսութեան, Գահիրէի Պէրպէրեան Վարժարանի Նախկին Սանուց Միութեան դիւանը խորհրդակցական ժողովի մը հրաւիրած է վարժարանի բոլոր նախկին սաները 2 Փետրուար 1947ին, Գահիրէի Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահին մէջ եւ յետ խորհրդակցութեան՝ ներկաները որոշած են տօնել Շահան Ռ. Պէրպէրեանի կրթական եւ մշակութային գործունէութեան 40ամեայ յոբելեանը եւ այս առթիւ Եգիպտահայ համայնքին մէջ հրատարակուած է հետեւեալը Շ. Ռ. Պէրպէրեանի մասին.

«Երգիչ, խմբավար եւ գրագէտ, դաստիչ եւ դաստիարակ, խօսքի ու գրչի վարպետ, բազմաշնորհ արուեստագէտ, տաղանդաշատ այս անձնաւորութեան քառասուն տարիներու հայրենի ու մշակութային վաստակին առջեւ, որուն իր բազմաթիւ աշակերտները երախտագէտ հիացման զգացումով պարտք կը համարեն ազգային մեծարանքի խօսք մը ըսել հանդէպ իրեն, նախաձեռնութիւնն առնելով տօնակատարելու իր քառասնամեայ կրթական ու մշակութային գործունէութեան Յոբելեանը։

«Որքա՜ն կենդանի խօսքի ատրական արուեստագէտ, Շահան Ռ. Պէրպէրեան վերջին քառասուն տարիներու ընթացքին, Պոլիս թէ Փարիզ, Գահիրէ թէ Աղեքսանդրիա, Երուսաղէմ թէ Պուքրէշ, Պէյրութ թէ Հալէպ տուած է շատ մը դասախօսութիւններ եւ դասախօսութեանց շարքեր, որոնցմով ազնուական արժէքներու խանդավառ քարոզը մը եւ հայ մշակոյթին անկեղծապաշտութեամբ հեղինակաւոր քարոզիչը մը հանդիսացած է մեր երիտասարդ սերունդներուն համար։ Արուեստի քննադատներու ուշադրութենէն չեն վրիպած նոյնպէս պար-արուեստի բարձր ըմբռնումի մը մէջ իր ասմունքումները Գահիրէի Օփերայի բեմին վրայ»։

(Տես «Յուսաբեր», 12 Ապրիլ 1947, Գահիրէ)։

«Այդ ներհուն գրագէտ եւ վարպետ դաստիարակի թանկագին գիծերը կը պարունակէ նաեւ իր մէջ, ինչ որ մեծապէս հազուագիւտ է, արհեստաւոր արուեստագէտը, որ հայ ասմունքային երաժշտութեան ու պարզին զարգացմանը, ինչպէս եւ գեղեցիկ խօսելու ձեւով մը տարիներուն ծանօթացներու փափուկ գործին մէջ նախաձեռնութեան ու առաջնորդի անփոխարինելի ծառայութիւններ մատուցած է»։ (Տես «Արեւ», 10 Մայիս 1947, թիւ 8833, Գահիրէ)։

«Շահան Ռ. Պէրպէրեան խօսքի գրագէտ մըն է, այն բառերով ուսուցողական մտածողութիւնները որ հրատարակած է այլեւայլ պարբերական հանդէսներու մէջ կամ գիրքի ձեւով, իրեն կու տան առաջնակարգ տեղ մը ժամանակակից հայաստանեայց գրականութեան մէջ»։ (2 Մայիս 1947, Փարիզ. Արշակ Չօպանեան, տես «Արեւ» օրաթերթ, 10 Մայիս 1947, Գահիրէ)։

«Անցեալ գարնան Գահիրէի մէջ, 11 Մայիս 1947, կը տօնուէր Յոբելեանը Շահան Պէրպէրեանի, արժանաւոր որդին եւ յաջորդը բարեկին, հիմնադրին, գեղեցիկին, բարեհամբաւ ուսուցիչին Ռէթէոս Ե. Պէրպէրեանին։ Պոլիս թէ Գահիրէ, ինչպէս յետոյ Երուսաղէմ եւ Աթէնքի հաւաքներով զարդարուած եւ արուեստի ու գրականութեան իր հրապարակէն մեկնողութեամբը, ընծայուած եւ անոնց կապուած սերունդներ։

«Օրհնութիւն է ըսել թէ անջինջ խօսուող եւ յառաջդիմող Ռ. Պէրպէրեանի գաղափարաբանութիւնը եւ նոյն յառաջացած հայրենական գործին փառաւոր հանգրուն մէջ եւ կատարելագործուած նոր ժամանակներու ըստին տակ»։ («Արեւ», 1947, Մայիս 11)։

«1911էն սկսեալ Պոլսոյ ազգային խանդավառութեան այդ շրջանին, հետագային եւ նորանի ժամանակաւորութեան մը Պոլսոյ բոլոր թաղերէն կու գան կը լեցնեն այն սրահները ուր Շահան Պէրպէրեան պիտի խօսի. յայտնի է որ հայ ժամանակի մեծ պէտքերը մը պատրաստուեցաւ վրայ է այս խանդավառ երիտասարդին մէջ, եւ Պէրպէրեան վարժարանը ժամադրավայր մը եղած է հայ նշանաւոր անձնաւորութեանց, որոնք սիրով եւ յարգանքով կը շրջապատեն ծաղիկ տաղը։ Նորջափ Շահան Պէրպէրեան դասարաններ անի իր արժանաւորութեան տակ գոյութեան Պէրպէրեան վարժարանը. Թոքթոր Գառլիկեայ գործի քաղաքս Երուսաղէմի մէջ, Դարկեցին Կաթողիկոս գործի բանած է Աթէնքի մէջ։ Յուշեր Պէրպէրեան վարժարանը»։ (Ատենն է ուսուցիչ Թերզեան Կատարինեան, 11 Մայիս 1947ի Յոբելինական հանդիսութեան, տես «Արեւ», 12 Մայիս 1947)։

«Գահիրէի «Ռէթէոս Ե. Պէրպէրեան» Միութիւնը վարժարանի սրահին մէջ կազմակերպած է գեղարուեստական հաւաքոյթներ, գործակցութեամբ անօրէնութեան, 15 օրը անգամ մը, պարբերաբար հրաւիրած է ժամանակակիցներ եւ ուսուցիչներ՝ բանախօսելու համար զանազան հետաքրքրական նիւթերու շուրջ։ Ահա յատկանշական հաւաքոյթներու ժամանակագրական ցանկը.

1926 Մայիս 15, կը խօսին Վահան Թէքէեան, Երուանդ Օտեան, Նուրհան Պէրպէրեան։

1926 Յունիս 2, ներկայացուած է Վահան Թէքէեանի «Նոր Հովիւը», բեմադրուած վարժարանի աշակերտական թատերախումբին կողմէ։

1926 Դեկտ. 10, կը խօսի Վահան Թէքէեան, նիւթ՝ «Բանաստեղծութիւնը եւ կեանքը»։

1927 Մայիս 6, Խորէն Թորգոմեան՝ Պէթհովէնի 100ամեակը։

1927 Մայիս 15, ազգային մրցումներ եւ պարական երգեր։

1927 Մայիս 29, գրականական ժողով, նիւթ՝ «Օպերաները եւ անոնց», կը մասնակցին Գրիգոր Մարգսեան, Հրանդ Կարապետեան, Լուսին Թէրզեան։

1927 Դեկտ. 30, կը խօսի Օննիկ Ռ. Պէրպէրեան, նիւթ՝ «Արուեստը եւ ընկերութեան յարաբերութիւնները», աշակերտական խումբը երգած է քառաձայն, «Մեղեդի», Դաշտը, Պաղատանք, Աւետիս», ղեկավարութեամբ Օննիկ Ռ. Պէրպէրեանի։

1928 Փետր. 16, կը խօսի Շահան Պէրպէրեան, նիւթ՝ «Հայ եկեղեցական ճարտարապետութիւնը». Բ. մաս՝ «Զուարթնոցէն ի Հորէն շարականը», ղեկանուիրուած Օննիկ Պէրպէրեանին որ վարժարանի երգչախումբը երգած է, խօսք Ներսէս Շնորհալիի բառերուն վրայ, Շահան Պէրպէրեանի հայ ոճով յօրինած «Առաւօտ լուսոյ», ներկայացուած է Շահան Պէրպէրեանի մէկ պարային «Խորհուրդը», նուիրուած Սրբոց Վարդանանց յիշատակին. այս Խորհուրդին երաժշտութիւնը յօրինած է Օննիկ Պէրպէրեան որ նուագած է [illegible] [illegible] [illegible] կողմէ հանդէսի ընթացքին։

1928 Դեկտ. 20, բանախօս Վահան Թէքէեան, նիւթ՝ Ռեթէոս Յ. Պէրպէրեանի կեանքը եւ գործը։

1928 Դեկտ. 25, Օննիկ Պէրպէրեան՝ «Անհատը եւ ընկերութիւնը»։

1928 Դեկտ. 27, Օննիկ Պէրպէրեան՝ Արուեստին քննադատութիւնը։

1929 Փետր. 6, Ռեթէոս Յ. Պէրպէրեան Միութեան գրական-գեղարուեստական հանդէսը, նուիրուած Սրբոց Վարդանանց յիշատակին, նախագահած է Թեմի Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակեան, բանախօսած է տոքթ. Լեւոն Թաշճեան, նիւթ՝ «[illegible] [illegible]», ապա երգ եւ արտասանութիւն, եւ յետոյ ներկայացուած է «Վարդանանց խորհուրդը» ներկայացնող պարը, ընկերացած երաժշտութեամբ ու գունաւոր լոյսերով։

1929 Ապրիլ 12, գեղարուեստական հանդէսին ընծայուած է «[illegible]» [illegible] [illegible] արար մը եւ Ֆրանսերէն Մոլիէրի «[illegible]» արար մը։

1929 Դեկտ. 29, բանախօսած է Օննիկ Պէրպէրեան, նիւթ՝ «Հայ ազգին գաղափարը», Բ. մաս՝ «Նոր Հովիւը», բանաստեղծութիւն Վահան Թէքէեանի, երաժշտութիւն՝ Շահան Ռ. Պէրպէրեանի։

1930 Մարտ 2, բանախօս Վեր. Հայկազուն [illegible], նիւթ՝ «Վարդանանց ոգին», վարժարանի աշակերտական պարախումբը ներկայացուցած է «Վարդանանց խորհուրդը»։

1930 Ապրիլ 27, Մէթր Գարեգին Տիւրքէրեան բանախօսած է, նիւթ՝ «Նահատակներուն պատգամը»։

1930 Յունիս 7, վարժարանի մէջ ներկայացուած է «[illegible]», բանաստեղծութիւն Վահան Թէքէեանի, պատրաստութիւն Շահան Ռ. Պէրպէրեանի, երաժշտութիւն՝ Օննիկ Ռ. Պէրպէրեանի, վարժարանի «[illegible]» պարախումբին կողմէ։

1930 Նոյեմբեր 2, բանախօս տոքթ. [illegible] Կոստանդեան, նիւթ՝ Ռեթէոս Յ. Պէրպէրեան եւ իր գործը։

1930 Դեկտ. 24, բանախօս Օննիկ Ռ. Պէրպէրեան, նիւթ՝ Ֆրանսայի 17րդ դարու գրական վէճի մը շուրջ որ կը կոչուի «Հիններու եւ Նորերու վէճ»։

1931 Փետր. 15, Շահան Պէրպէրեան խօսած է «Դիւցազնական ոգին Հայ Եկեղեցիին մէջ» եւ ներկայացուած է «Վարդանանց խորհուրդը»։

1931 Ապրիլ 26, Մէթր Գարեգին Տիւրքէրեան, նիւթ՝ Նահատակուած հայ մտաւորականները, ապա ներկայացուած է «Օրուան խորհուրդը»։

1931 Նոյեմբեր 8, Շահան Ռ. Պէրպէրեան արտայայտուած է վարժարանի հիմնարկութեան 55րդ տարեդարձին առթիւ, նիւթ՝ Ռեթէոս Յ. Պէրպէրեանի կրթական գաղափարը։

1932 Ապրիլ 23, աշակերտներու կողմէ արտասանութիւն, հրապարակախօսութիւն, [illegible] [illegible] բաշխուած է՝ Լեւոն Նազարեանց, Յովհաննէս Պօղոսեան, Շահան Պէրպէրեան։

1932 Մարտ 19, կը խօսի Լեւոն Նազարեանց, նիւթ՝ Գէօթէի հարիւրամեակը։

1932 Մայիս 29, վարժարանի պարախումբը ներկայացուցած է Կոստան Զարեանի «[illegible]»։

1932 Նոյեմբեր 6, Վեր. Հայկազուն [illegible] բանախօսած է, նիւթ՝ Ռեթէոս Յ. Պէրպէրեան բանախօս։

1932 Դեկտ. 25, բանախօս Օննիկ Պէրպէրեան, նիւթ՝ Անհատութեան եւ բարեկարգութեան։

1933 Ապրիլ 23, Օննիկ Պէրպէրեան 1915ի նահատակներու օրուան առթիւ՝ «[illegible] նահատակութեան վէրքը»։

1933 Նոյեմբեր 5, Յովհաննէս Պօղոսեան, նիւթ՝ Ռ. Յ. Պէրպէրեանի ծննդեան 85րդ տարեդարձը։

1933 Դեկտ. 2, Շահան Պէրպէրեան, նիւթ՝ Կրթութիւն եւ մշակոյթ։

1933 Դեկտ. 27, բանախօս Շահան Պէրպէրեան, նիւթ՝ «Հինին պատգամը նորին», ապա ընծայուած է Վահան Թէքէեանի «Նոր Հովիւը», երաժշտութիւն Օննիկ Պէրպէրեանի, դաշնակի վրայ նուագ եւ ընկերակցութիւն Շահան Ռ. Պէրպէրեանի։

1934 Փետր. 24, կը խօսի տոքթ. [illegible] [illegible], նիւթ՝ Օտար լեզուներու ուսուցման հարցը։

1934 Ապրիլ 7, բանախօս Օննիկ Պէրպէրեան, նիւթ՝ Ռուսոյի ընկերային գիրքը։

1937 Մայիս 16ին, վարժարանի աշակերտութեան կողմէ տրուած մրցումներու եւ [illegible] պարերու ելոյթներուն առթիւ, Գահիրէի «Արեւ» թերթը նուիրած է հետեւեալ տողերը.

«Համանուագ արուեստի այս նոր եւ կենդանի [illegible], զոր մեր մէջ մտցնողն է Պր. Շահան Պէրպէրեան եւ որուն երեք բաղկացուցիչ տարրերն են՝ բանաստեղծութիւնը, երաժշտութիւնը եւ պարը, քերթուածներու վրայ։ Վահան Թէքէեանի ձօնը Հովիւին եւ Միասնութեան Հիմնադիրներէն հատուած մըն էն, Պր. Օննիկ Ռ. Պէրպէրեան իր երգահանի ինքնատիպ տաղանդով գըրած է դաշնակի նուագ եւ արտայայտիչ թարգմանութիւններ, մինչ Շահան Ռ. Պէրպէրեան յըղացած է համապատասխան ձեւերը, քայլերն ու շարժումները պարախումբին, որ յունական հագուած էին պարուհիները, որոնք պատրաստուած էին։

(Տես «Ազդակ» օրաթերթը, Մայիս 1927)։

Պէրպէրեան Վարժարանի Նաւասարդեան Օրուան ոգեկան եւ ֆիզիքական մրցումներու հանդիսութիւններուն մասին գաղափար մը ունենալու համար ստորեւ կու տամ 26 եւ 27 Մայիս 1928ի յայտագիր մը.

Ա. Մաս — Ոգեկան մրցումներ. արտասանութիւն, հրապարակախօսութիւն, գրական մրցումներ, քերթուած մը, պատմուածք եւ հայրենիք, եւ արձակ գրութիւն մը։ Դատական մարմին՝ Վահան Թէքէեան, Շահան Պէրպէրեան, Երուանդ Փափազեան եւ Նուպար Ռ. Պէրպէրեան։

ՆՈՐԱՅՐ ԳԷՎՐԷՔԵԱՆ

Բ. Մաս — Ֆիզիքական մրցումներ դպրոցի պարտէզին մէջ. ատլետիզմ, մարզանք, վազքեր 100-300 մեթր, գունդի արձակում, ցատկեր, հեռաւորութիւն, բարձրութիւն, դրօշարշաւ եւ պարանաձգութիւն։ Դատական մարմին՝ Հայկ Ճիզմէճեան, Թումիկ Սէրաֆեան, Սիմոն Սէրաֆեան եւ Նուպար Արապեան։

Գ. Մաս — Հանդիսութիւն. Ժամերու պարը, քերթուած Կոստան Զարեանի, երաժշտութիւն Օննիկ Ռ. Պէրպէրեանի, պարադրութիւն Շահան Ռ. Պէրպէրեանի, մրցում [illegible] մէջ թեմին վրայ եւ Վարդանանց ձօներգ Սրբոյ Վարդանանց նախերգանք Վահան Թէքէեանի, երաժշտութիւն Օննիկ Պէրպէրեանի, պարադրութիւն Շահան Պէրպէրեանի, Հայկական պարեր, երգչախումբի ընկերակցութեամբ, Հնչինէ, Չինարի ծառին վրայ, Հէրոյէ, ըն, ընդհանուր վարիչ մըրցանց՝ Նորայր Գէվրէքեան։

Մրցանակներ.

Ա. կարգի ոսկեզօծ արծաթեայ մետալ մը
Բ. կարգի արծաթեայ »
Գ. կարգի պղնձեայ »

Դպրոցին մէջ առաջին հանդիսացող կարգին Նախկին Սանոց Արծաթեայ բաժակը, պարտականութեան մէջ յաղթական կարգին՝ կոչուած մը կալ, որուն յաղթանակին՝ Յաղթութեան գաւաթը տրուեցաւ։

• • •

ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ ՕՐ

2 Յունիս 1929ին, Վարժարանի մարզադաշտին վրայ (Հարէթ-էլ-Տարամպուլսի – Ծուղզար) մրցումներ ողիմպիական խաղերու. 100 մեթր վազք մեծերու, 400 մեթր վազք փոքրերու, 3000 մեթր վազք մեծերու, նախկին մրցանիշ 12 վայրկեան 1 4/5 երկվայրկեան, մարզիկ՝ Սիմոն Գույումճեան, 1926ին։

400 մեթր վազք մեծերու, նախկին մրցանիշ՝ 1 վայրկեան 3 2/5 երկվ.՝ Գուրգէն Ճոլոլեան, գունդ արձակել, նախկին մրցանիշ 10,04 մեթր՝ Գուրգէն Ճոլոլեան, ցատկ, նախկին մրցանիշ 6,27 մեթր՝ Գուրգէն Ճոլոլեան։

1500 մեթր վազք մեծերու, նախկին մրցանիշ՝ 5 վայրկեան 19 4/5 երկվ.՝ Ս. Գ. Գույումճեան 1926ին։

Պէրպէրեան վարժարանի 1929-1930ի պասքէթ պոլի խումբը։

Դասատուներ՝ Գալէմքեարեան Յակոբ, Գալֆայեան Հրաչ, Շահրիմանեան Վահէ, Քրիսեան Արարատ։

31 Մայիս եւ 1 Յունիս 1930 տեղի կ'ունենան Ֆիզիքական մրցումներ. Արտասանութիւն, քերթուած մը, թենդադիր. Դասող մարմին՝ Լեւոն Բաշեան, Գարեգին Տիւրքելեան, Շահան Պէրպէրեան։

Ֆիզիքական մրցումներ. Մարզանք, վազքեր, բարձրութիւն, դրօշարշաւ, պարանաձգութիւն։

Դասող մարմին՝ Յակոբ Գալէմքեարեան, Սիմոն Գ. Գույումճեան, Գարեգին Շամլեան, Գրիգոր Զաղըեան։

Հանդիսութիւն. «Ոսկեզօծը», խորհուրդ չորս մասով.

1. Մարդերը դեռ երջանիկ են,
2. Երբ ոսկեզօծը խնդ կը բերէ,
3. Երբ բանատեղիը կը մտնէ ոսկեզօծը,
4. Ու նոր երջանկութիւն կու գայ մարդերուն։

Նախերգանք Վահան Թէքէեանի, երաժշտութիւն Օննիկ Ռ. Պէրպէրեանի, պարադրութիւն Շահան Ռ.Ռ. Պէրպէրեանի, դաշնակ՝ Փրոֆ. Զէյնէպեանի։

Կլասական (ռիթմիք) մրցում, նիւթ՝ մեներգ մը Գրանդմանի մէկ թեմին վրայ։

Ներդաշնութիւն. ապամարզութիւն, պարային պատկեր, երաժշտութիւն Շոփէնի, պարադրութիւն Շահան Ռ. Պէրպէրեանի։

Հաւաքական պարեր. Երգչախումբի ընկերակցութեամբ, Հով լինի, Հէյ դէ դէ։

Մրցանակներ. ոսկեայ եւ արծաթեայ, պատուի մետալներ, որոնց յաղթականին՝ Ցեղթութեան վահանը եւ Դափնեպսակը։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՍԱՀԱՆՃԵԱՆ

1925ին Պէրպէրեան վարժարանի աշակերտները կազմած էին «Հաւատամ» մարզական միութիւնը եւ մշակած հին յունական աթլեթիք խաղերը. խումբին առաջնորդն էր Գուրգէն Եալընճեան, իսկ առաջնորդողը՝ Լութֆիկ Թէրզեան։

1930 Փետրուար 8ին, «Հաւատամ» միութեան մարզիկները Գահիրէի միջազգային միջնակարգարանային պասքէթ-պոլի ախոյեանական մրցումներուն մէջ յաղթած են առաջնութիւնը, 17 կէտով 7ի դէմ եւ ստացած են ախոյեանութեան արծաթեայ բաժակը, նուիրուած Հաննա Էֆէնտիէն։

1930 տարուան «Հաւատամ» պասքէթ-պոլի խումբին անդամներն էին. Գրիգոր Գըլըճեան, Զարեհ Մաղաքեան, Հայկ Տատուրեան, Գրիգոր Թաշճեան, Նուպար Մէթէրլիեան, Սուրէն Զարիֆեան, Նուպար Դուիթեան, Նուպար Աբրահամեան։

(Տես «Յուսաբեր», 15 Փետր. 1930, Գահիրէ)։

Պէրպէրեան վարժարանի ֆիզիքական մրցումներու մասնակցող մարզիկներն էին. Գուրգէն Եալընճեան, Լութֆիկ Թէրզեան, Երուանդ Աբրայեան, Յովսէփ Լոյպապարոնեան, Սերովբէ Գույումճեան, Նուպար Աբրահամեան, Յարութիւն Գըլըճաննեան, Գարոյր Մամիկեան, Սուրէն Զարիֆեան, Լեւոն Աբոյեան, Գրիգոր Գըլըճեան, Նուպար Մէթէրլիեան, Հայկ Տատուրեան, Կարապետ Չէրչեան, Յակոբ Թրեանց, Ն. Ծիլանեան, Զարեհ Մաղաքեան, Գրիգոր Ճրճրեան, Վահրամ Գամաճեան, Ժիրայր Գալստանեան, Յ. Ղազարեան, Գ. Քէլեան, Արա Քէսէճեան, Հայկազուն Քիւրքճեան, Զ. Շուշանեան, Վարուժան Միրզայեան, Գ. Սաղըրեան, Լ. Քէրէսթէճեան, Ա. Խաչիկեան, Ժ. Փափազեան, Բ. Խոսկէօզեան, Լ. Կիւպէլեան, Լ. Աբրահամեան, Ժ. Տէր Անդրէասեան, Հ. Թիւթիւնճեան, Յ. Թէմիզեան, Մ. Կոստանեան, Տ. Քէչեան։

• • •

ԳԱՀԻՐԷԻ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺ.Ի ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ

1926–1927ին վկայուած են. Մկրտիչ Մարկոսեան, Զարեհ Խաչատուրեան։

1928–1929ին վկայուած են. Գառնիկ Աղխաչերեան, Բարսեղ Հաճընեան, Գուրգէն Եալընճեան, Մկրտիչ Մանուկեան, Յարութիւն Գըլըճաննեան, Գրիգոր Մամիկեան։

1929–1930.

Նուպար Աբրահամեան ծնած Գահիրէ
Սերովբէ Գ. Գույումճեան ծնած Կեսարիա
Ներսէս Թամամեան ծնած Ուրֆա
Յովսէփ Լոյպապարոնեան ծնած Գահիրէ
Մարտիրոս Թաշեան ծնած Կեսարիա

1930–1931.

Մկրտիչ Աբուեան ծնած Պոլիս, վկայուած գիտական ճիւղէն
Հայկ Տատուրեան ծնած Խարթում, վկայուած գիտական ճիւղէն
Գրիգոր Գըլըճեան ծնած Կեսարիա, վկայուած գիտական ճիւղէն
Սուրէն Զարիֆեան ծնած Բէնհա, վկայուած գիտական ճիւղէն
Գրիգոր Թաշճեան ծնած Գահիրէ, վկայուած առեւտրական ճիւղէն

Յակոբ Կ. Թրքեանց ծնած Գահիրէ, վկայուած առեւտրական ճիւղէն

Զաւէն Մատաղաչեան, վկայուած գիտական ճիւղէն

Սմբատ Խդրչեան ծնած Այնթապ, վկայուած գիտական ճիւղէն

Կարապետ Մազլումեան ծնած Գահիրէ, վկայուած առեւտրական ճիւղէն

Գրիգոր Զ. Մանիկեան ծնած Ատանա, վկայուած գիտական ճիւղէն

Նուպար Մէթէրիկեան ծնած Գահիրէ, վկայուած առեւտրական ճիւղէն

Գէորգ Ճաւհարեան ծնած Գահիրէ, վկայուած առեւտրական ճիւղէն

Կարապետ Զէրքեան ծնած Թոքաթ, վկայուած գիտական ճիւղէն

Սեպուհ Սեպուհեան ծնած [illegible], վկայուած գիտական ճիւղէն

1931–1932 շրջանաւարտ Առեւտրական եւ Գիտական ճիւղէն.

Նուպար Դուրիթեան ծնած Աղեքսանդրիա, աւարտաճառ (Թէզ)՝ Եգիպտահայ ընկերային գոյավիճակը

Յակոբ Երուանդեան ծնած Գահիրէ, աւարտաճառ՝ Գիտութեանց համեմատական զարգացում

Վահրիճ Գամառեան ծնած Արաբկիր, աւարտաճառ՝ Դրական Տիրան Չրաքեանի [illegible]

Հայկ Պետրոսեան ծնած Սամսոն, աւարտաճառ՝ Պէրպէրեան Վարժարանի դաստիարակութեան դերը

Յակոբ Տէր Սահակեան ծնած Գահիրէ, աւարտաճառ՝ Արդի Եգիպտոսի փոքր արուեստները

Կարապետ Հէնարեան ծնած Աղեքսանդրիա, շրջանաւարտ գիտական ճիւղէն

1932–1933ին վկայուած են շրջանաւարտ Գիտական ճիւղէն.

Յարութիւն Ց. Գաղուզեան, Արշէն Գարաճեան, Լութֆիկ Մըսըրլեան, Ժիրայր Գույումճեան, Սարգիս Մ. Փալայեան։

Շրջանաւարտ Առեւտրական գիտութեանց ճիւղէն վկայուած են.

Նուպար Մարգարեան, Հայկազուն Հ. Քիւրքճեան

Սիմոն Աւանեան ծնած Ատանա

Նուպար Մարգարեան ծնած Գահիրէ

Պէրպէրեան երկրորդական վարժարանի 1926-1927ի շրջանաւարտները։

Նստած Ա. կարգ. Գրիգոր Զ. Մանիկեան, Գառնիկ Աղխաչերեան։ Բ. կարգ ոտքի. Բաբգէն Հաճըզեան, Գուրգէն Խալըճեան, Մկրտիչ Մանուկեան, Յարութիւն Օ. Պըլըքճեան։

Հայկազուն Քիւրքճեան ծնած Արաբկիր

Յարութիւն Ց. Գաղուզեան ծնած Մերսին

Լութֆիկ Մըսըրլեան ծնած Հաճըն

Ժիրայր Գույումճեան ծնած Գահիրէ

Սարգիս Մ. Փալայեան ծնած Գահիրէ

1933–1934 շրջանաւարտ ի գիտութիւնս վկայուած են.

Նուպար Սահակեան, աւարտաճառը՝ Եգիպտոսի Հայ կրթական գործը

Արշաւիր Գ. Տիւրքէրեան, աւարտաճառը՝ Մարմնակրթութիւնը հին Հայոց մէջ

Հայկ Սարգիսեան, աւարտաճառը՝ Եգիպտահայ պատմութեան ձայները

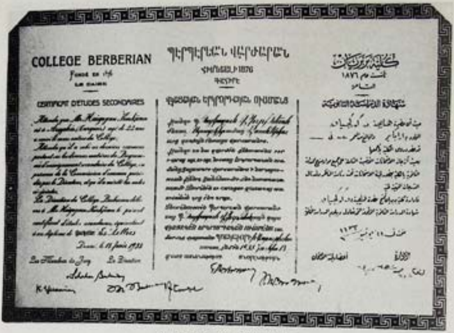

COLLEGE BERBERIAN
Fondé en 1876
Le Caire

CERTIFICAT D'ETUDES SECONDAIRES

Le Caire, le 11 juin 1933

Les Membres du Jury
Le Directeur

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1876
ԳԱՀԻՐԷ

ՎԿԱՅԱԿԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՈՒՍՄԱՆՑ

كلية بربريان
تأسست عام ١٨٧٦
القاهرة

شهادة الدراسة الثانوية

Պէրպէրեան վարժարանի վկայականը
1933ին

Արփուշան Բաղուսեան, ատենախօսութիւնը՝ Ղարադաղի Հայկական բարբառը

Արմէն Սարգիսեան, ատենախօսութիւնը՝ Ուսանողական պարերը Պէրպէրեան վարժարանի մէջ

Ժագ Մ. Յակոբեան, ատենախօսութիւն՝ Յովհաննէս Թումանեան որպէս դիւցազներգակ

Սահակ Յ. Պալըքճեան, ատենախօսութիւն՝ Սիամանթոյի (Ատոմ Եարճանեան) Սահակ Մեսրոպ քերթուածը

Երուանդ Նալչաճեան, ատենախօսութիւն՝ Դրախտը Տիրան Չրաքեանի Երկերուն մէջ

Կիւրեղ Հ. Գարոնեան, ատենախօսութիւն՝ Եղիշէական Հայրենասիրութեան ճամբաները

Արամ Տէր Սահախանեան, ատենախօսութիւն՝ մրցումը Եկեղեցական Հրապարակին վրայ

Ահա Պէրպէրեան երկրորդական վարժարանի վկայականի մը պատճէնը.

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Հիմնուած 1876
Վկայական երկրորդական ուսմանց

Քանզի Պր. .... ծնեալ ...... ամեայ եղեալ գոլով ի ընթացս վարժարանիս, քանզի ետ նա զվերջին քննութիւնս իւր ի վերայ այլ եւ այլ նիւթոց երկրորդական ուսմանց յայտագրի վարժարանիս ի ներկայութեան քննիչ Յանձնաժողովոյ, ընդ նախագահութեամբ տնօրէնին եւ համեմատ գնահատականաց արժանեացն կից ընդ գրոյս։

Տնօրէնութիւն Պէրպէրեան վարժարանի տայ պարոն .... զսոյն զայս վկայական երկրորդական ուսմանց Համարժէք վկայականի պատուաւորի .... տուեալ յամին ......

Քննիչ Յանձնախումբ Տնօրէնութիւն

Վկայականը հայերէն, ֆրանսերէն եւ արաբերէն լեզուներով, չափը 33×50 երկայնք սանթիմեթր։

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Հիմնուած 1876

Ուսումնական աւարտականացոյց
Նիշեր վկայականի երկրորդական ուսմանց

Պարոն .... *պատկանող* ....

Լեզու եւ մատենագրութիւն – *հայկական, արաբական, անգլիական, ֆրանսական, լատինական*

Չափագիտական ուսումնք – *թուաբանութիւն, հանրահաշիւ, երկրաչափութիւն, եռանկիւնաչափութիւն, տիեզերագիտութիւն*

Չափագիտական մասնաւոր ուսումնք – *բարձրագոյն հանրահաշիւ, վերլուծական երկրաչափութիւն, մեքենագիտութիւն, գծագրական երկրաչափութիւն*

Բնագիտութիւն – *ընդհանուր, մասնագիտական*

Բնալուծութիւն – *ընդհանուր եւ անգործարանաւոր, գործարանաւոր եւ վերլուծական*

Բնապատմութիւն – *երկրաբանութիւն, բուսաբանութիւն, կենդանաբանութիւն, մարդկային եւ ընդհանուր կենդանաբանութիւն*

Աշխարհագրութիւն – *ընդհանուր եւ տնտեսական*

Պատմութիւն – *ազգային եւ ընդհանուր*

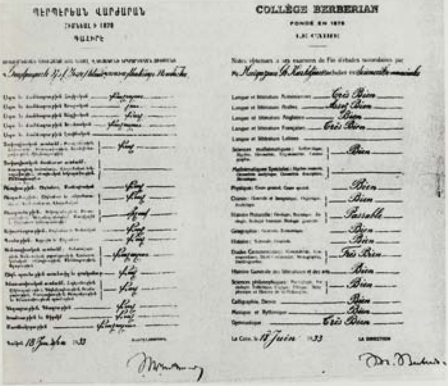

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՀԻՄՆՈՒԱԾ Ի 1876
ԳԱՀԻՐԷ

COLLÈGE BERBERIAN
FONDÉ EN 1876
LE CAIRE

Langue et littérature Arméniennes — Très Bien
Langue et littérature Arabes — Assez Bien
Langue et littérature Anglaises — Bien
Langue et littérature Françaises — Très Bien
Langue et littérature Latines —
Sciences mathématiques — Bien
Mathématiques Spéciales —
Physique — Bien
Chimie — Bien
Histoire Naturelle — Passable
Géographie — Bien
Histoire — Bien
Études Commerciales — Très Bien
Histoire Générale des littératures et des arts — Bien
Sciences philosophiques — Bien
Calligraphie, Dessin — Bien
Musique et Rythmique — Bien
Gymnastique — Très Bien

Le Caire, le 18 Juin 1933
LA DIRECTION

Վիճակացոյց Պէրպէրեան վարժարանի
1932–1933

Տնտեսագիտական ուսմունք – *առեւտրականութիւն, առեւտրական թղթակցութիւն, վաճառականական օրէնսգիտութիւն, մեքենագրութիւն, սղագրութիւն*

Ընդհանուր պատմություն – *պատմութիւն եւ գրականութեան*

Իմաստասիրական ուսմունք – *հոգեբանութիւն, ընկերաբանութիւն, գեղեցկագիտութիւն, տրամաբանութիւն, բարոյագիտութիւն, բնազանցութիւն եւ իմաստասիրութեան պատմութիւն, գեղագրութիւն, գծագրութիւն, երաժշտութիւն եւ ռիթմիք մարմնակրթութիւն։*

Գահիրէ, 19····· Տնօրինություն

Վերոյիշեալ գրութեան վկայականին վրայ ստորագրած են, հայերէն, ֆրանսերէն եւ արաբերէն բաժիններուն մէջ, իբր տնօրէն՝ Օննիկ եւ Շահան Պէրպէրեան։

Ուսուցչութեան կողմէ՝ [illegible] [illegible]։

Երկու վկայականին Անգլիական բաժնին վրայ՝ տնօրէններ Օննիկ եւ Շահան Պէրպէրեան եւ ուսուցիչ Գեղամ Երամեան։

Վիճակացոյցին վրայ՝ Օննիկ Թ. Պէրպէրեան, 18 Յունիս 1933, Գահիրէ։

Ուսումնական [illegible] կցված վկայականի երկրորդական ուսմանց

Պէրպէրեան գոլէճի այս վկայականը եւ տարբերութիւնները վաւերացուած են Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի պաշտօնական կնիքով եւ Առաջնորդական փոխանորդի Մամբրէ Արք. Սիրունեանի կողմէ հետեւեալ գրութեամբ.

«Մենք Առաջնորդական փոխանորդս Գահիրէի Հայոց կը հաստատենք եւ կը վաւերացնենք տարբերութիւնները Պէրպէրեան գոլէճի տնօրէններ՝ Տիարք Օննիկ եւ Շահան Պէրպէրեաններու, որ վկայականը հայկական երկրորդական ուսմանց, որ համապատասխան է եւրոպական Պաքալորէայի, մեր տրամադրութեամբ վաւերացուած եւ յանձնուած է»։

Գահիրէ, 3 *Յուլիս* 1933

Առաջնորդ. Փոխանորդ Հայոց Գահիրէի
Մամբրե եպիսկոպոս Սիրունյան
(*կնիք Առաջնորդարանի*)

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ ՊԵՐՊԵՐՅԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1924*ին Պէրպէրեան Վարժարանի Գահիրէ հաստատման առթիւ, Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակեան անձնապէս գրաւոր դիմումներ կատարած է հետեւեալ ազգայիններու. Աղեքսանդրիայէն՝ Կարապետ Մելքոնեանի եւ Արմենակ Պէյ Կամսարականի, Գահիրէէն՝ Տիգրան Հաճընլեանի, իսկ Խարթումէն (Սուտան)՝ Սարգիս Իզմիրլեանի եւ Գրիգոր Գրիգորեանի, որոնք յանձն առած են հաւասարապէս տարեկան վճարել* 500 *ոսկի եւ այդպէսով հաստատուած է նպաստի հիմնադրամ մը։*

Վերոյիշեալ երեք ազգայինները իրենց խոստումը կատարած են մինչեւ 1927, *եւ այսպէս վարժարանի պիւտճէին բաւական գումար մը ապահովուած է։ Նիւթական անպատսպար եւ դժուար կացութեան առաջքը առնելու համար, Թորգոմ Արք. Գուշակեանի թելադրութեամբ,* 1928 *Փետր.* 10*ին կազմուած է Պէրպէրեան Վարժարանի Խնամակալութիւնը, նիւթապէս օգնելու համար. ահա խնամակալութեան կազմը.*

Հրանդ Նազարեան՝ Ատենապետ
Արամ Տրենց Մարգարեան՝ փոխ-Ատենապետ
Տիգրան Հաճընլեան՝ Գանձապահ
Կարապետ Սէֆէրեան՝ Ատենադպիր
Յովհաննէս Սէրոբեան՝ փոխ-Ատենադպիր

Վարժարանի տնօրէններուն կողմէ գրաւոր հաստատագրին ստացումէն յետոյ, խնամակալութիւնը ստանձնած է վարժարանի տնտեսական եւ մատակարարական գործը եւ Գահիրէի Ազգային Իշխանութիւնը անկախ պահած է պաշտօնապէս տարբեր նշանակուած նամակով։

Գահիրե, 1 Մարտ 1928

Գերապատիւ Տ. Թորգոմ Արք. Գուշակեան
Նախագահ Ազգ. Վարչութեան Քաղ. Ժողովոյ եւ Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի

Առ

Ստորագրեալներս թելադրուած պարզապէս այն մտածումէն թէ հայ երկրորդական վարժարանի մը գոյութիւնը անհրաժեշտ պէտք մըն է մեր գաղութին համար, եւ համոզուած թէ այդ պէտքին արժանապէս գոհացում տալու կոչուած է Պէրպէրեան վարժարանը, որ չորս տարիներէ ի վեր հաս-

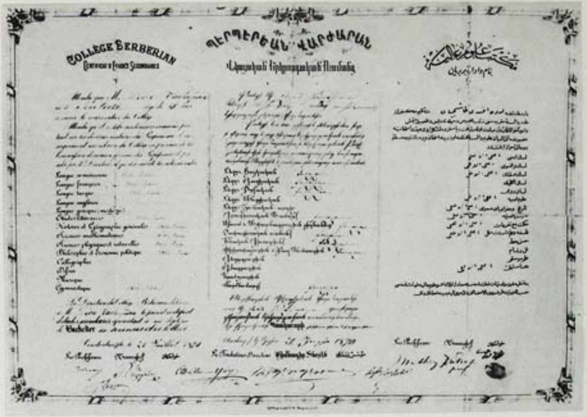

COLLEGE BERBERIAN

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կ· Պոլսոյ Պէրպէրեան վարժարանի երկրորդական ուսմանց վկայական, 1890ին ստացած է Լեւոն Փաշճեան։

Պէյրութեան վարժարանի 1930–1931 շրջանաւարտները
Ա. կարգ ձախէն աջ. 1. Գարեգին Զ. Մամիկեան, 2. Կարապետ Մալըսմեան, 3. Գրիգոր Թաշճեան, 4. Զարեհ Մաղաշեան, 5. Նուպար Մէրէկիեան, 6. Յակոբ Կ. Թրեանց, 7. Գէորգ Նաճարեան. Բ. կարգ նստած. 1. Սեդրակ Սեդրաքեան, 2. Կարապետ Չէքիճեան, 3. Գրիգոր Գըլըճեան, 4. Մկրտիչ Արեւեան, 5. Սուրէն Զարիֆեան, 6. Սմբատ Իպիկեան, 7. Հայկ Գասպարեան։

տառուած է գաղափարի մէջ։ Միեւնոյն ժամանակ սակայն անկախացած ըլլալով անհատական այն գծերով կազմութեան, որուն մասնաւոր է այս տարի կրթական այդ հաստատութիւնը հանգոյցի դատապարտելով, ստիպուած ենք համաձայնիլ նոյն վարժարանի տնօրէնութեան կողմէ մեզ եղած անձնական դիմումներուն, համակերպելով մեր Միութեան կողմէ նոյն մասը մեզի տրուած հրաւէրին, ստանձնել այդ վարժարանին նիւթական մատակարարութեան գործը։

Սատարողութիւններ՝

Տիգրան Հաճընլեան, Բժ. Աբգար Տէր Մարգարեան, Հրանդ Նասիպեան, Յովհաննէս Մէճմէճեան եւ Կարապետ Մէֆէրեան։

Ընկերակցութիւնը կանոնաւորելու համար իր գործունէութիւնը խմբագրած է 10 յօդուածներէ բաղկացած հետեւեալ կանոնագիրը.

Յօդուած 1— *Պէյրութեան Վարժարանի Ընկերակցութիւնը կը բաղկանայ. Նախագահ՝ Թորգոմ Արք. Գուշակեան, անդամներ՝ Աբգար Տէր Մարգարեան, Կարապետ Մէֆէրեան, Հրանդ Նասիպեան, Տիգրան Հաճընլեան եւ Յովհաննէս Մէճմէճեան։*

Յօդուած 2— *Ընկերակցութիւնը որ կազմուած է իր անդամներուն ինքնաբերաբար յօժարութեամբ եւ Պէյրութեան Վարժարանի օգտակար ըլլալու նպատակով միայն։*

Յօդուած 4— *Պաշտօնական մարմնոյ եւ իշխանութեան առջեւ ի հարկին, նախագահ ուսուցեալ,* ուսանողաց եւ իրենց ծնողներուն եւ վարժարանին հետ նիւթական գործառնութիւններ կամ քաղաքական յարաբերութիւն ունեցող անձերու կամ հաստատութեանց հանդէպ ամէն պատասխանատուութիւն կը պատկանի տնօրէնութեան։

Յօդուած 5 — *Խնամակալութեան բուն պաշտօնն է վարժարանին նիւթական մատակարարութեան հոգը։*

Յօդուած 6 — *Խնամակալութիւնը չի միջամտեր վարժարանի ուսումնական ծրագրին, կրթական ուղղութեան, դաստիարակչական մեթոտներուն եւ մշակութային նկարագրին վերաբերեալ գործերու, որոնց իրաւունք ունի մշտապէս իրազեկ մնալու։ վարժարանի ներքին կեանքին եւ ընթացքին եւ տնօրէնութիւնը պատրաստ է ամէն ամսոյ վերջ գրութեամբ մը մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդել իրեն։*

Խնամակալութիւնը իրեն իրաւունք կը համարէ սակայն, կրթական ուսումնական մարզերուն մէջ եւս միջամտութիւն ընել, երբ նիւթական անակնկալ հարկեցուցիչ պարագայ ստեղծէ այդ մասին. սակայն ինք չի կրնար որեւէ ուսուցիչ հարկադրել տնօրէնութեան, բայց ուսուցչաց ընդու-

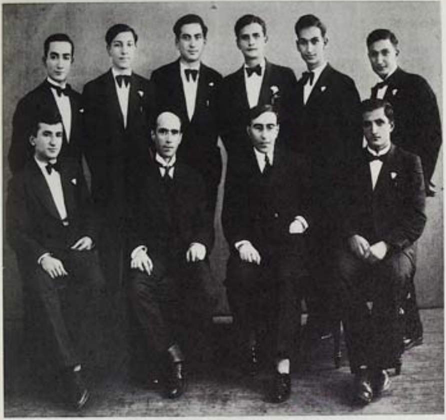

1932–1933ի շրջանաւարտները

Ա. կարգ աջէն ձախ. Սիմոն Աւանեան, 4. Հայկազուն Փիրղեմեան. 2րդ կարգ աջէն ձախ. 1. Յարութիւն Պալուգեան, 2. Սարգիս Մ. Գալեան, 3. Նուպար Մարգարեան, 4. Ալլէն Դարաբեան, 5. Լութֆիկ Մըլըքեան, 6. Ժիրայր Գալայճեան։

նեցութեան գործին մէջ եւ առաւելագոյն վերարտադրեալ ֆիլմերներու առթիւ պարզ հետեւանք տալ Խնամակալութեան։

Ցուցուած Ն— Վարժարանի ամբողջութիւնը կը փակեն հաստատութեան երկու եղբայրները՝ Օննիկ եւ Շահան Պէրպէրեանները։

Պարիզի Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան վարչութիւնը 1929–1930 տարեշրջանին հետեւեալ թոշակառուները պահած է վարժարանին մէջ. Մ. Թաշեան, Ն. Թամամեան, Բ. Խասպեկեան, Լ. Թէքեան, Ց. Ճանանեան։

Պէրպէրեան Վարժարանի Խնամակալութիւնը դիմած է Պարիզի Ազգային Իշխանութեան, որպէսզի «Ճերմանեան» ֆոնտին կրթաթոշակէն 1000 ոսկի տրամադրէ իբր փոխառութիւն, 2 կամ 3 սաներ ուսանին իբր Ճերմանեան տան, եւ ստացած է հետեւեալ պատասխանը.

28 Մարտ 1928

Ազն. Տիար Ատենապետ
Պէրպէրեան Վարժարանի Խնամակալութեան

Ասա

Պատւ. Բարեգործական Ժողովը իր Մարտ 14ի նիստին մէջ նկատառութեան առնելով ձեր կողմէ ներկայացուած առաջարկը, Ճերմանեան ֆոնտին մասին, Պէրպէրեան վարժարանի յառաջդիմութեան համար, ինչպէս ալ մեկնած այն բարի տրամադրութիւններով որ դուք ալ ունիք, որոշեց հետեւաբար Արամ Ճերմանեանի ֆոնտէն տրամադրել միայն 1000 ոսկի փոխառութիւն մը ձեր պատասխանատուութեան տակ, պայմանաւ որ տարուէ տարի 100 ոսկիով վերադարձուի այդ գումարը։ Պատւ. Բարեգործական Ժողովը այս փոխառութիւնը տրամադրած ատեն կը յուսայ թէ Ճերմանեան ֆոնտը յանձնարարեցէք համար պէտք է որ Պէրպէրեան վարժարանը տարուէ տարի իբր Ճերմանեան տան 2-3 աշակերտներ ընդունի, աշակերտներ որոնք պիտի ընտրուին Ազգային Իշխանութեան կողմէ եւ ազգային վարժարանի շրջանաւարտներուն մէջէն։ Համակրելով Պատւ. Բարեգործական Ազգ. Ժողովին այս որոշումը, ընդունեցէք ողջոյնս սիրոյ եւ երախտագիտութեան։

Ատենապետ Առաջնորդ Հայոց Եւրոպայի
Թորգոմ Եպս. Գուշակեան

Արդարեւ 1928–1929 տարեշրջանին հետեւեալ աշակերտները՝ Յակոբ Իպրանոսեան եւ Հայկազուն Տէրէեան, իբր Ճերմանեան տան ուսած են Պէրպէրեանի մէջ։

Պէրպէրեան Վարժարանի Խնամակալութեան մասին հետեւեալ գնահատական տողերը հրատարակուած են Պարիզի «Յառաջ» օրաթերթի մէջ.

«Պէրպէրեան Վարժարանի Խնամակալութիւնը նախ քան իր պաշտօնն ստանձնելը իր կարգին գըտնուած եւ խորացուցած է այն անհրաժեշտը թէ հայ երկրորդական վարժարանի մը գոյութիւնը ֆրանսական աչքով մըն է այս գաղութին մէջ, շրջապատուած Սուրիոյ, Պաղեստինի, Պուլկարիոյ եւ Հարաւային գաղութներով, ուր ոչ մէկ տեղ գոյութիւն ունի երկրորդական կրթական յարկ մը։ («Յառաջ», 2 Օգոստ. 1928, թիւ 2884)։

1928–1929 տարեշրջանէն սկսեալ 3 տարուան համար, Խնամակալութիւնը դիմած է հետեւեալ կրթասէր ազգայիններու եւ բարեկամներուն երեք տարուան համար ապահոված է հետեւեալ գումարները.

Ժոզ Մաթէոսեան	տարեկան անգլ. ոսկի	50
Արամ Պէյ Անէեան	»	25
Արամ Տրէնց Մարգարեան	»	25
Պօղոս Իսքէնեան	»	25
Հրանդ Նազլեան	»	25
Երուանդ Ճերմանեան	»	25
Պարիզի Kodak ընկեր. հաստատութիւն		10
Օննիկ Տիրատուր	»	20
Մարտիկ Մաղաքեան	»	15
Միհրան Մուրատեան	»	15
Պարիզի Տէօլ-Օրեան դրամատունը		10

1928–1929 տարեշրջանին իբր Ճերմանեան տան ուսած են. Աղասուզան Բաղդասարեան, Յակոբ Իպրանոսեան, Նուպար Սուլթանեան, Հայկազուն Տէրէեան, Արթօ Պալիքեան։

1929ին Պարիզի ազգայիններէն Նշան Ճարղուարեան եւ Ճանիկ Միքայէլեան, նոր դպրոցական ինքնաշարժ մը նուիրած են դպրոցին աշակերտութեան փոխադրութեան համար։

«Ազգան–Ճրանեկը» կրթական հաստատութեան Փարիզի կեդրոնի ատեանութիւնը 1931ին 100 Ա. ոսկի եւ 1932ին 150 Ա. ոսկի տրամադրած է իր «ծախսումնական» Պէրպէրեան վարժարանի կէս դար Ֆրանսական միջավայրին ի նպաստ իրենց ծառայութեան համար։

1933 Մայիսին Պարիզի Ֆրանսական գեղարուեստանոցը մրցանակներ հաստատած է Ֆրանսերէն

1933–1934ի շրջանաւարտները

Ա. կարգ ձախէն աջ. Ժագ Ս. Թաքորեան, Օննիկ Ռ. Պէրպէրեան, Շահան Ռ. Պէրպէրեան, Սահակ Պալըգճեան. Բ. կարգ ոտքի աջէն ձախ. Նուպար Սուվճեան, Կիւրեղ Հ. Պարոնեան, Առուշան Փափունեան, Արշաւիր Դ. Տիւրքէրեան, Արմէն Սարգիսեան, Հրայր Սարիկեան, Արմէն Տէր Ստեփանեան, Երուանդ Նալչաճեան։

յաճախողներու աշակերտներուն, նկատելով որ Պէրպէրեան վարժարանը Թրքական կառավարութենէն նպաստ ստացող վարժարաններու շարքին մէջ արձանագրուած է։

Եթովպահայ գաղութական Գրիգոր Հովհաննէսեան կտակէ՛հայրենի կազմակերպութեան առթիւ, վարժարանի մէջ հաստատուած է Մաթեմաթիկի Գ. Հովհաննէս մրցանակը, եւ այս առթիւ 20 Մայիս 1932ին ընտրուած է Յանձնախումբ մը հետեւեալներէ. Փրոֆ. Տիրան Պէյլէրեան, Արամայիս Նշանեան եւ Կ. Մանուկեան։ Այս Յանձնախումբը տնօրէնութեան նախագահութեամբ սկսած է որոշելու յառաջադէմ եղող աշակերտներու յատկացուելիք 10 ոսկի գումարը, նկատելով որ Ադիս Աբեբայի մէջ մեռած հայրենակից Գրիգոր Հովհաննէսը իր կտակին մէջ 1000 հայկական ոսկիէ գումարը տրամադրած է վերոյիշեալ մրցանակին հաստատման։ Գահիրէի Թեմական ժողովի որոշումով 19 Յունիս 1931ին կազմած է Կրթական Հսկիչ Մարմին մը հետեւեալներէ. Կարօ Գալճեան, Հմայեակ Բադալեան, Կարապետ Սէֆէրեան։

1931 Սեպտեմբերի 15ին նոր խնամակալ մարմին մը ընտրուած է, պատուաւոր նախագահութեամբ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Թորգոմ Գուշակեանի.

Լեւոն Շաքէեան՝ Ատենապետ
Կարապետ Սէֆէրեան՝ Բ. Ատենապետ
Աւետիս Փափազեան՝ Ատենադպիր
Նշան Եաղուպեան՝ Գանձապետ
Խորհրդականներ՝ Կարօ Գալճեան, Տիգրան Հաճընլեան, Արամայիս Նշանեան, Գուրգէն Երամեան, Տիրան Իւթիւճեան, Հայկ Գասպարեան, Օննիկ Պըլըպանեան, Գեղամ Տէր Մխիթարեան։

1930-1931 դպրոցական տարեշրջանին չքաւոր աշակերտներու թոշակը հոգացած են.
Հրանդ Նազարեան նուիրած է 100 ոսկի
Արամ Տէրզի-Մարգարեան նուիրած է 100 ոսկի
Լեւոն Շաքէեան նուիրած է 100 ոսկի
Գահիրէի գերմանական Տէօյչ-Օրիենտ պանքը նուիրած է 10 ոսկի։

1932ին կազմուած է նոր Խնամակալութիւն մը որ հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակած է եգիպտահայ մամուլին մէջ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

Ստորագրեալներս՝ Յարութիւն Ամիրզայեան, Հմայեակ Բադալեան, Նշան Եաղուպեան, Լեւոն Կոստանեան, Տիգրան Հաճընլեան, Արամ Տէրզի-Մարգարեան, Յովսէփ Մխիթարեան, Հրանդ Նազարեան, Լեւոն Շաքէեան, Գրիգոր Զաքարեան, Օննիկ Պըլըպանեան, Աւետիս Փափազեան եւ Գարեգին Տիւրքէլեան, պատուաւոր նախագահութեամբ Երուսաղէմի Հայոց Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հօր, Տ. Տ. Թորգոմ Արք. Գուշակեանի, եւ նախագահութեամբ վսեմաշուք Առաջնորդական փոխանորդ Հոգ. Տ. Մամբրէ Ծ. Վրդ. Սիրունեանի, կազմեցինք Խնամակալութիւն Պէրպէրեան Վարժարանի անուամբ մարմին մը, որ անջատուած է վարժարանին տիրութենէն եւ պատասխանատուութենէն։ Խնամակալութիւնս անհրաժեշտ առանձնացած է պարտականութիւնը այս բանը կ'ընել յայտնելու Ազգային Կրթական մեր գործին անմահանուն Ռեթէոս Յ. Պէրպէրեանի եւ ի պատիւ ազգային բարձրագոյն կրթութեան գաղափարին, որուն Պէրպէրեան հաստատութիւնը կրթական ծառայութիւն մատուցած է մեզ։

Խնամակալութիւնս լիազօր ներկայացուցիչ կարգած է Տիար Գարեգին Տիւրքէլեանը, նախապէս յառաջիկայ տարեշրջանին համար վարժարանին տնօրէնութեան պաշտօնին կոչուած են Տիար Օննիկ եւ Շահան Պէրպէրեան եղբայրները, որոնք պիտի վարեն վարժարանի ուսումնական եւ կրթական գործը խորհրդակցութեամբ Տիար Գարեգին Տիւրքէլեանի։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 8 Յունիս 1932, թիւ 4096, նաեւ «Յուսաբեր» օրաթերթ, 9 Յունիս 1932, թիւ 84, Գահիրէ)։

1933ի խնամակալութեան անդամներն՝ Հրանդ Նազարեանի, Յարութիւն Ամիրզայեանի, Նշան Եաղուպեանի նիւթական օժանդակութեամբ եւ նաեւ կատարուած հանգանակութեան գումարով հիմնական նորոգութիւններ կը կատարուին դպրոցի շէնքին վրայ, դպրոցի պիւտճէն կը հաւասարակշռուի եւ տարի մը եւս Մէթր Գարեգին Տիւրքէրեանի վարչական գործակցութիւնը տարի մը եւս ապահովելով։ (Տես Տեղեկագիր Պէրպէրեան վարժարանի, «Արեւ» օրաթերթ, 26 Յունիս 1933, Գահիրէ)։

Այս խնամակալ մարմինը մասնաւորաբար այս տարի 1933 կենսական դեր մը կատարեց Պէրպէրեան վարժարանի պատմութեան մէջ, դժուարութիւններէն վեր բռնելով գործը եւ անխափան պահելով զայն ի պէտս ազգային բարօրութեան։ (Տես «Արեւ», 27 Յունիս 1933, Գահիրէ)։

Պէրպէրեան Վարժարանի 1930ի խնամակալ մարմինը նախաձեռնողն էր հայ երկրորդական կրթարանի մը անհրաժեշտութեան Եգիպտոսի հայ գաղութին համար, ապա նշանակուած 9 էջերէ բաղկացած տեղեկագիր առաջարկը ներկայացուցած է Պէրպէրեան Վարժարանի մասին Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան։

Առ Պատ. Թեմական
եւ քաղաքական ժողովներ
Ազգային Իշխանութեան Եգիպտոսի

Պէրպէրեան Վարժարանի Խնամակալութիւնը պատիւ ունի ներկայացնելու ձեզ հետեւեալ նկատողութիւնները․

Ա) Եգիպտոսի եւ շրջակայ երկիրներու հայութիւնը հայ երկրորդական կրթութեան հաստատութեամբ մը օժտելու պէտքը անհրաժեշտ դարձած է, բարեկեցիկ հայութիւնը հոն կը կազմէ կարեւոր գաղթականութիւն մը։

Այդպէս ալ ի դէպ նմանօրինակ հաստատութեան մը հայ ծնողներու կարեւոր դաս մը որ կը փափաքի իր զաւակներուն երկրորդական կրթութիւն ապահովել, փոքր տարիքէն իր զաւակները կը յանձնէ միջնակարգ օտար հաստատութիւններու, ուր այդ տղաքը կ'օտարանան գիտութեամբ, զուրկ մնալով ամէն հայեցի մշակոյթէ։

Գալով այն տղոց որոնք կը ստանան իրենց փոքր տարիքին մէջ նախակրթութիւնը եւ ապա կը մտնեն օտար վարժարաններ, թէ՛ այդ օտար կրթութիւնը իւրացնելու իրական դժուարութեանց կը բախին եւ թէ այդ օտար կրթութեան ազդեցութեան տակ կը մոռնան իրենց ազգային մշակոյթը (որ նախակրթական շրջանով արմատ նետած չէ կրնար ըլլալ) ու յաճախ արհամարհանք միայն կ'ունենան անոր հանդէպ։ Եւ այս կերպով ալ ի չգոյէ հայ երկրորդական վարժարանի մը մէջ միջին դասակարգի պատկանող պատանիները որոնք յաճախ են մեր մշակուած դասուն եւ առաջնորդող ընտրանիին իրենց ստացած երկրորդական կամ բարձրագոյն կրթութեամբ, կազմըւած օտարութիւններէ կը կորսնցնեն իր դիմագիծը եւ անհետացման, ապազգայնացման եւ ջնջման ճամբայ կը մտնէ, կը տեսնուի ուրեմն թէ որքան անհրաժեշտ պէտք մըն է հայ երկրորդական կրթութեան հաստատութիւն մը, որ հայ պատանիներուն մէջ դրօշմելով ազգային մշակոյթը (երբ իրենց հոգին բարոյական ընդունակութիւնը կը ներկայացնէ նմանօրինակ զարգացման մը) զանոնք կը պատրաստէ իրապէս գիտակից հայեր որոնցմէ գաղութահայութիւնը պիտի ստանայ իր անհատականութեան ապահովութիւնը։

Երկրորդական կրթութեան հաստատութիւն մը անհրաժեշտութիւն մը կը ներկայանայ դարձեալ երբ նկատի կ'ունենանք այն պարագան թէ ալ ի չգոյէ անոր, մեր պատանիներէն շատեր զրկուած երկրորդական մասնագիտական կրթութենէ մը, պիտի ապաւինին կեանքի ասպարէզներուն մէջ ընկերային խառնարաններու եւ ստիպուին անձնական աշխատաւորներու պատահական հետ բուն մրցակցութեան մէջ գտնուելու առանց կարենալ դիմագրելու։ Ապագային կացութիւնը քիչ տարբերած մէջ կրնայ գաղութահայութեան տնտեսական վիճակին ալ ընտրելագոյն պատրաստուած անձնականներու պահանջ մը։

Եւրոպայի եւ մեր մէջ ալ երկրորդական կրթութիւնը տուող վարժարանները կ'ունենան բուն երկրորդական ուսման կարգերուն հետ նաեւ նախակրթական կարգեր, ուր կը մտնեն այն տղաք որոնք ակնկալեն երկրորդական կրթութեամբ։ Երկրորդական կրթութեան իսկ պատրաստութիւն կազմակերպուած այն նախակրթութիւնը կը տարբերի արդէն իր նկարագրով զուտ նախակրթական դասընթացքներէն ու այս տեսակէտով անհրաժեշտութիւն մըն է երկրորդականին կից նախակրթական դասընթացքները։ Այս անհրաժեշտութիւնը մեր իրականութեան մէջ մանաւանդ նաեւ անով զգալի է որ այն ծնողք որ ազգային վարժարաններու ճնշուածէն դժգոհանալով պիտի մղուին իրենց զաւակները օտար վարժարաններու տալ կը ստիպուին, իրենց զաւակները հայ երկրորդական վարժարանի կից նախակրթարանին ուր այսօր նկատելի անպատեհութիւններ կը դադրին գոյութիւն ունենալէ։ Կրթական կարեւոր ուժերու նուազութիւնը արդէն ըլլալով մեր մէջ, հայ երկրորդական կազմակերպութիւններ կարելի չէ ըղձալ բախտաբար ունենալ ամէն քաղաքի մէջ, ասոնք կարելի է ամբողջ Եգիպտոսի, Սուդանի, Եթովպիոյ.. Պաղեստինի, եւայլին համար միակ երկրորդական կրթութեան հաստատութիւն մը պահել իբր երկրորդական կեդրոնական վարժարան որ բոլոր տեղերու հայ նախակրթարաններուն համար ըլլայ այն ինչ որ Պոլսոյ Ազգային Կեդրոնական վարժարանն էր Պոլսոյ Ազգային նախակրթարաններուն համար, ատոնցմէ շրջանաւարտ ուսանողները ընդունելով իր մէջ։ Այս տեսակէտով անհրաժեշտ է գիշերօթիկ վարժարան մը ըլլալը քանի որ այս կերպով միայն ծնողք կրնան ապահովութեամբ իրենց զաւակները հեռացնել իրենց քովէն։ Այսպիսի գիշերօթիկ երկրորդական վարժարան մը օժտուած նաեւ նախակրթական կարգերով մէկ կողմէ պիտի ծառայէ հայ կրթութեան ապահովելու նաեւ Եգիպտոսի եւ շրջակայից այն քաղաքներու հայ տղոց ուր բնաւ հայ դպրոց չկայ։

Ի մի խօսք վերոյիշեալ կէտերը ցոյց կու տան թէ Եգիպտոսի եւ շրջակայ երկիրներու ազգային կրթութեան ամբողջական եւ բոլորով կազմակերպութիւնը անհրաժեշտութիւն մըն է եւ թէ հետեւաբար անհրաժեշտութիւն մըն է հայ կեդրոնական գիշերօթիկ վարժարանի մը գոյութեան Գահիրէի մէջ նախակրթական եւ երկրորդական ուսմանց ամբողջական ընթացքով մը։

Գահիրէ փոխադրուած Գէորգեան Վարժարանը որ ի Կ. Պոլիս իր շուրջ կէս դարու ծաւալուն գործունէութեամբը ամբողջ հայութեան կրթական կեանքին մէջ նշանաւոր հանդիսացած է, կը ներկայանայ իբր այն հաստատութիւնը որ մասնանշուած վերոյիշեալ պէտքերը կը գոհացնէ ինչ որ ապացուցուած է Եգիպտոսի մէջ իր առաջին վեց տարիներու արդիւնքով։ Սակայն Գէորգեան վարժարանի խնամակալութիւնը կը փափաքի թէ Ազգային Իշխանութիւնը ի [illegible] ըլլայ մասնանշուած վերոյիշեալ անհրաժեշտ պէտքերու գոհացման գործը ընդունելով իբր ազգային միակ քաղաքին մէջ արդէն գոյութիւն ունեցող եւ իր փորձառութեան ապացոյցները երկարատեւ տարիներու ընթացքին ընծայած Գէորգեան վարժարանը եւ անոր տալով այդ առթիւ ազգային հաստատութեան մը հանգամանքը հետեւեալ ձեւով.

1— Գէորգեան վարժարանը ազգային հաստատութիւն կը դառնայ, որով Ազգը կ'ըլլայ իր տէրը եւ զայն վարող բարձրագոյն հեղինակութեամբ։

2— Ազգային Իշխանութիւնը կ'ընտրէ Գէորգեան վարժարանի համար առանձին խնամակալութիւն մը համարատու իրեն, որ պաշտօն կ'ունենայ հակակշռելու վարժարանին կրթական ընթացքը եւ մատակարարութիւնը եւ կը գործադրէ Ազգային Իշխանութենէն վաւերացուած պիւտճէ մը։

3— Ազգային Գէորգեան վարժարանի ծրագիրը ինչպէս Եգիպտոսի ազգային նախակրթարաններու ծրագիրները կ'ենթարկուին վերատեսութեան մը.

Ա) զանոնք յաւագոյնս պատշաճեցնելու համար երկրին պահանջներուն։

Բ) Կատարելագործելու համար անոնց միջեւ ուսման շարունակութիւնը որով ազգային նախակրթարաններ կամ բարձրագոյն նախակրթարաններ աւարտող աշակերտներ առանց դժուարութեան տարի մը կորսնցնելու կարելիութիւնը կ'ունենան շարունակելու իրենց ուսումը Գէորգեան վարժարանի մէջ։

4— Գէորգեան վարժարանի պիւտճէն իր 2/3ով կ'ապահովուի ներկայիս վարժարանին աշակերտներուն թոշակովը։ Մնացեալ շնորհիւ անոր որ

1) Վարժարանը ունենալով առանձին շէնք մը եւ նախակրթութեան կարգեր եւ հոն կու գայ աշակերտներու որոշ դասակարգ մը եւ արդէն հասոյթի աղբիւր կ'ըլլայ։

2) Վարժարանը ըլլալով գիշերօթիկ վճարող աշակերտներու դասակարգ մը կ'ընդունի գաւառական քաղաքներէ։

3) Դարձեալ վարժարանը ըլլալով գիշերօթիկ, կարելի կ'ըլլայ հայ եւ օտար մասնագէտներու համեմատաբար փոքր թոշակ մը վճարել անոնց բնակութիւնը եւ սնունդը տալով եւ այդ ելքը նուազեցնել։ Հետեւաբար որքանով կարելի ըլլայ դարձնել պիտանելի հաւասարակշռութեան այս պայմանները Գէորգեան վարժարանը ազգային դառնալով կը շարունակէ ունենալ առանձին շէնք, նախակրթական կարգեր եւ գիշերօթիկ դրութիւն, կ'արժէ նկատի ունենալ թէ վարժարանին ելեւմուտը հաւասարակշռելու համար Գահիրէի Ազգային Իշխանութենէն քուէարկելի վարկը կրնայ պակսիլ։

Ա) Երբ Աղեքսանդրիոյ ազգային վարժարանները դասարաններ ղրկելով մաս անոնց վարժարանի ծախուց քանի որ այսպէս վարժարանը պիտի ծառայէ ող միայն Գահիրէի ազգ. ամբողջ Եգիպտոսի հայութեան։

Բ) Երբ հաստատութիւնը հետզհետէ գնահատուելով ազգային երկրորդական կրթութեան մը առաւելութիւնները անոր դիմեն մեծ թիւով փոխանակ օտար յարկերու։

Գ) Երբ յաջորդ շրջանին սկսաւ Պէրպէրեան Ազգային վարժարան յաճախել Սանասարեան սաներ, ինչպէս յօժարակամութիւն յայտնած է այս մասին կարգադրութիւն մը ընել Սանասարեան Խնամակալութեան Ատենապետ Պարոն Եփ. Նորատունկեան։

Այս նկատումով է որ խնամակալութիւնս կը խորհի ազգային կրթական ոլորտին իր անկեղծագոյն գոհունակութիւնը յայտնել եւ միանգամայն կրթական վաստակի եւ այդպիսի հաստատութեան մը ընծայել ազգային հանգամանքի պատուոյն հետ նիւթական ապահովութեան հիմը։

Մնամք յարգանօք՝

Խնամակալութիւն Պէրպէրեան Վրժ.-ի

Գահիրէ 15 Փետր. 1930

Կնիք

Խնամակալութիւն Պէրպէրեան Վրժ.-ի
Գահիրէ 1928

* * *

Թարգմ. Արգ. Գուլպէնկեան հետեւեալ քաղաքական նամակը ստացած է Պօղոս Փաշա Նուպարեանէ Փարիզէն եւ եգիպտահայ բարերար Արմէնակ Պէյ Կամսարականէն՝ Աղեքսանդրիայէն, վարժարանին նիւթական որոշ գումար մը տրամադրելու համար. այս նամակին բովանդակութենէ ցոյց կու տայ անոր նախանձախնդրութենէ թէ Պէրպէրեան վարժարանի դերը եգիպտահայ եւ սփիւռքահայ ազգ. գաղութներու հայ մտաւորութեան հայեցի դաստիարակութեան տանջանքներու եւ նաեւ ի խնդիր ազգապահպանման։

Գահիրէ 8 Մայիս 1937

Պարտականութիւն կը նկատեմ ինծի հետեւեալը ներկայացնել ձեր Ազնուութեան, իբր ազգային բարերարի, եւ իր ազգանուէր խորհուրդներուն ու գործունէութեանը հանրածանօթ պատուական հայու, որուն համար չի կրնար աւելի շահեկանութեան ըլլալ ազգին ներկայ վիճակին եւ ապագային հետ առնչութիւն ունեցող որեւէ հարց։

Գիտէք անշուշտ թէ ազգային մեծանուն դաստիարակ-ուսուցիչ հանգուցեալ Ռէթէոս Յ. Պէրպէրեանի Կ. Պոլսոյ մէջ հիմնարկած եւ իբր կէս դար անոր շարունակած համանուն հաստատութիւնը, Թուրքիոյ վերջին քաղաքական իրադարձութեանց եւ յատկապէս Զմիւռնիոյ աղէտին (1922) վերջ յառաջ եկած խուճապներուն հետեւանքով անկարելի եւ նոյնիսկ վտանգաւոր համարելով պահել Թուրքիոյ նախկին մայրաքաղաքին մէջ, իր երկու զաւակներուն՝ Օննիկ եւ Շահանի միջոցաւ, 1924ին փոխադրուեցաւ Եգիպտոս, ուր Գահիրէի մէջ կը շարունակէ ան իր ընթացքը իբրեւ գիշերօթիկ եւ ցերեկային կրթական հաստատութիւն, երկրորդական վարժարանի իր նախկին ծրագրով, ժամանակին պահանջներուն եւ տեղական պայմաններուն պատշաճեցուցած։ Եգիպտոսի մէջ գաղութին մէկ պետական, եւրոպական եւ ամերիկեան բարձրագոյն վարժարաններ, ուր ինչպէս հասկնալի է ինքնին, կը յաճախեն նաեւ կարեւոր թիւով հայ ուսանողներ, եւ որոնցմէ նաեւ այս երկրին մէջ վաղուց գոյութիւն ունեցող ազգային վարժարաններուն եւ վերջերս հաստատուած քանի մը անհատական հայ դպրոցներուն դիմումները հազիւ կը բաւեն երկու անգամ աւելի քան երկու հարիւր հայ ուսանողներու ազգային նախակրթութեան խնամքներուն եւ բարձրագոյն ուսումնարաններուն միայն, ազգային ոգւով եւ եւրոպական հասկացողութեամբ՝ ընդունակ, արուեստներու եւ գիտութեանց ծրագրով կազմուած երկրորդական վարժարանաց ոլորտը այս տարիներուն համար կը մնայ մինչեւ օրս իրական, նոյնքան նաեւ բաղձալի։

Ահա թէ ինչու գերխոչոր եւ խանդավառ եղաւ ընդունելութիւնը զոր եգիպտահայութիւնը ըրաւ իր բարի համբաւովը ու գնահատելի արդիւնքներովը ծանօթ այս հաստատութեան։ Տեղւոյս ազգային իշխանութիւնը եւ մենք նուիրեցինք եւ հետզհետէ բազմապատկեցինք մեր անվերապահ աջակցութիւնն ու քաջալերութիւնը, վստահ այս կրթական հաստատութեան վրայ տեսնելով [illegible] մարդասէր կրթական գործիչէ մը հիմնուած եւ արժանաւոր մասնագէտներէ շարունակուած յարկ մը, որ ուսումնական եւ դաստիարակչական որոշ ծրագրով մը սկզբնաւորուած, պահած է միշտ իր հարազատօրէն հայեցի ոգին եւ դիմագիծը. Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ մաքուր եւ ուղղափառ զգացումը, ազգային դաստիարակութեան բարձր եւ պարզեցեալ գաղափարականը, ու այս ամէնը աւանդութեանց եւ ըմբռնումներու արժէքին ըլլանակի մը մէջ որ Պէրպէրեանի մթնոլորտն է ինքնին։

Բայց սակայն, այս հաստատութիւնը համակրելի եւ [illegible] արժանի դարձաւ նախ անոր համար որ [illegible] թէ [illegible] [illegible] [illegible] նոյնքան եւրոպական [illegible] կրթութիւն մը կու տար իր աշակերտին, [illegible] ուսուցչական [illegible] [illegible] մը, բաղկացած [illegible] եւ երկրորդական վարժարանի ընթացք աւարտած [illegible], որոնք իրենց պաշտօնին արժանի գիտակցութեամբ [illegible] մինչեւ իրենց պարտականութիւններուն։

Ու [illegible] տարւոյն մէջ [illegible] [illegible] ներկայ եղան իմ [illegible] եւ [illegible] միջոց [illegible] [illegible] ներքին կեանքը, աշակերտաց [illegible] իրենց [illegible], ուսուցման մեթոդը, կարգապահական [illegible], բարեկիրթ կենցաղը, եւ ինչ որ ամէնէն [illegible] է, ուսուցչութեան եւ աշակերտութեան միջեւ եղած եւ երեւցող [illegible], յուզիչ եւ յարգալից հարազատականութիւնը, որ [illegible] դպրոցին ընտանեկան մթնոլորտ մը [illegible] է [illegible] կրթական այս յարկը։

Դպրոցական տարեվերջի մրցանակաբաշխման կրթական եւ մարզական հանդէսներուն, ինչպէս նաեւ ամավերջի ներքին եւ հրապարակային [illegible] [illegible] ուսումնական [illegible] [illegible] եւ [illegible], Գահիրէի հայութեան ամէնէն [illegible] [illegible] եկած էին անոնց, եւ իրենց [illegible] [illegible] ու [illegible] [illegible] [illegible] մը [illegible] էին [illegible] վրայ։

Պէրպէրեան Վարժարանը [illegible] [illegible] Եգիպտոս, իր [illegible] եւ մեր [illegible] ու [illegible] [illegible] էր որ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] երկրորդական կրթութեան [illegible] մը [illegible] միայն Եգիպտոսի հայութեան, այլ նաեւ ու [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] համար, ինչպէս՝ [illegible], Սուրիոյ, Պաղեստինի, Հին եւ նոր [illegible] եւ նոյն իսկ Պարսկաստանի մեր [illegible] [illegible] համար, որոնց [illegible] [illegible] [illegible] էր այդ [illegible] մէջ, [illegible] [illegible] հետեւանքով, եւ որոնց [illegible] [illegible] դարձ էին կրթական խանդավառ եւ բարձր հաստատութենէ մը։ Ու [illegible] [illegible] թէ վարժարանը այս [illegible] այս [illegible] [illegible] աշակերտները [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], եւ այդ [illegible] վարժարանի մը հասոյթին մէջ կարեւոր [illegible]

ժին մըն է [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] նպատակը։

Այս մասին [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] աշակերտներու [illegible] [illegible] [illegible], բայց [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] իրենց, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], եւ վարժարանը [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։ [illegible] [illegible] [illegible] տարիներուն մէջ, որոնք [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Դահիրէի հայութիւնն է որ [illegible] [illegible] վարժարանին աշակերտութիւնը, եւ [illegible] [illegible] [illegible]։

1927–1928 դպրոցական տարեշրջանին սկիզբը վարժարանը յանկարծ [illegible] [illegible] դժուարութեան մը։ [illegible] երկրին [illegible] [illegible], որ [illegible] [illegible] [illegible] էր, 11 [illegible] [illegible] [illegible]։ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]։ [illegible] [illegible] [illegible] երկրին, [illegible] [illegible] 9 [illegible]։ Ուսուցչական կազմին եւ դպրոցական [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] չէր թէ [illegible] [illegible] հաստատութիւնը, ինչ որ [illegible] [illegible]։ [illegible] [illegible] եւ [illegible] աշակերտաց [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] շուրջ 700 [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (տարեկան 120 [illegible] [illegible]) եւ [illegible] եւ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] դպրոցական տարւոյն [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] շուրջ 1000 [illegible] [illegible] մը։

Ներկայ տարւոյն Ցանկաւորին [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] մէջ [illegible] [illegible] [illegible] բայց, եւ դպրոցը [illegible] էր երկրորդ [illegible] [illegible] [illegible]։ [illegible] [illegible] [illegible] մը [illegible] [illegible] [illegible] համարումը չէր կրնար [illegible] [illegible] որ [illegible] [illegible] [illegible] հաստատութեան մը Եգիպտոսի [illegible] մէջ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]։

«[illegible] [illegible], որ չէր կրցած [illegible] [illegible] մը [illegible] [illegible] Պէրպէրեանի [illegible] վրայ, [illegible] չէր [illegible] [illegible] որ [illegible] եւ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] եւ [illegible] էր իր [illegible] ու [illegible] [illegible]։

Գոհութիւն (գոհունակութիւն) Ամենակալին, ազատագրեան չէ մնացին ճանկերը զուր ընդեմ ձեր հոգեկան եւ ֆիզիքական զառանցութեանց ամէնէն մասունքն այս օրերուն, ու ներկայ տարւոյ Ապրիլ ամսոյ սկիզբը, կազմուեցաւ Գալուստեան Վարժարանի խնամակալութիւն մը՝ մեր հաստատութեան մէջ իրենց պատասխանատու ու ձեռնահասութեամբը եւ ազգասիրութեամբը ծանօթ 5 անձերէ, որոնք են Տիար Հրանդ Նուպարեան (Պատուոյ ընկերութեան գլխաւոր անդամն), Ազատ Տէրեն-Մարգարեան (Տէօրլէ Օրէնքով պաշտպան Գահիրէի ատեանին), Տիգրան Համբարձումեան (նախկին ատենապետ Միջազգային գործատան արժմ առեւտրական), Կարապետ Աֆթէքեան (Աղբարեան եղբայրական եւ Մաթոսեան գործատան բարձր պաշտօնեայ), Յովհաննէս Եզանեան (Աղայեան եղբայրական եւ Կամավորական գործատան նախկին բարձր պաշտօնեայ, արժմ առեւտրական)։

Այս Խնամակալութիւնը որուն նախագահութեան պատասխանատուութիւնն ենք ստանձնած, ամիսէ մը ի վեր արդէն գործի անցած, ձեռք առած է Վարժարանին խնամակալութիւնը, պիտանի հաստատութեան համար ըրած է հարկ եղած անօրէնութիւնները, ամէնէն առաջ փոխատուութեամբ զանձնալ շուրջ հազար եգիպ. ոսկիի գումար մը, փակելու համար մինչեւ տարեվերջի գոյանալիք բացը։

Տնօրէնութիւնը ինքնաբերաբար յանձնարարութեամբ Վարժարանի նիւթական կամ անտեսական հոգաբարձութիւնը յանձնած է խնամակալութեան, ամբողջութեան կարենալ նուիրուելու համար ուսումնական եւ դաստիարակչական գործին։

Վարժարանին նկատմամբ թէ զուրս, ստացողներու եւ ուսանողաց ինչպէս ամբողջ հաստատութեան վիճակը բարւոքելու ազատութիւնն ըրած է այս կարգադրութիւնը, ամէնուս համար ցանցը է յուսալ թէ յառաջիկայ տարին այս կրթական պատասխանատուութեան համար նոր եւ յառաջդէմ շրջանի նախադասութիւն պիտի ըլլայ իրօք եւ իրաւամբ։

Այս տեղեկութիւնները հաղորդելով ձեր Ազնուութեան, երկու նպատակ ունինք, նախ հաղորդ ընել զձեզ ուրախութեան զոր պիտի զգայ ամէն երախտագէտ հայ թէ այս հաստատութիւնը իր նիւթական անսասան վիճակէն փրկուեցաւ. համար ինչ շուրջ ճանկերը եղան են եւ կ'ըլլան հոս, յետոյ ըսել թէ կարելի չէ արդէն յուսալ որ գոնէ այ պիտի ունենայ հաճիլ այս ազգօգուտ գործին մեր նպատակ բարձրիկ բերել անուղղակի կերպով։

Գիտենք թէ նախապատուութեան կը արդէն ազգային բարեգործական բազմաթիւ յանձնառութիւններով, որոնց մասին կ'իմանանք ու կը կարդանք յաճախ ընդհանրապէս պայմանաւ։ Բայց աւելի լաւ գիտենք նաեւ թէ որքան լաւ է ձեր հաղին ազգին կարիքներուն հանդէպ, եւ թէ ձեր ընդարձակ սիրտը ինչպէս չի կրնար չթրթռալ ամէն մեծ կամ փոքր հոգերէ, որոնց կապ ունին ազգին կեանքին հետ եւ անկէ կը ծնին։

Վերջին նկատեցինք թէ Միջերկրականեան ծովափներու հայ գաղութներէն փափագող յառաջդէմներ եղան Գալուստեան Վարժարանի աշակերտութեան, անոնցմէ ոմանք կ'ուզէին բոլորովին անթոշակ ընդունուիլ, ուրիշներ՝ կիսաթոշակ։ Վարժարանը չի կրցաւ գոհացում տալ անոնց եւ ասիկա մեծ ցաւ մը եղաւ ամէնուն համար։

Արդ կարելի չէ արդեօք որ հաճիք արժանի ընծայել մեզ որդեգրել այդ մանուկներէն, այսինքն Յունաստանէն, Սուրիայէն կամ Պաղեստինէն քանի մը որբեր յանուն ձեր ընդունելու իբր գիշերօթիկ ան Գալուստեան Վարժարանին մէջ։

Տնտեսութիւնը, զոր այդ կերպով պիտի մատուցանէք ընդհանուր գոյութեան եւ աղքատութեան հարցին, իսկ ծառայութիւնը զոր գաղթ առնել ազգային պիտի ըրած ըլլայ բազմակ աշխարհներուն կարգին՝ քանի մը հայ որբերու եւս, ամէնէն առաւելահաճոյ եւ ուրախ քանն է որ օրհնութեամբ արժէք պիտի ըլլայ ձեր անձին եւ կեանքին համար։

Բայց աւելորդ կը համարիմ այս մասին աւել նոր բան աւելցնել, զի կը խորհիմ պատուական հայրենասէրի մը որ յաւանդութիւն նախնեաց եւ ի փորձառութենէ անձին ունի արդէն բարեգործութեան ընծայի հաւանքը, ինքնին առաւել ըմբռնել քի գիտութիւն Աստուծոյ։

Կը փափագիմ մեծ զգացնել թէ պատրաստ ենք սպասարկութեան գործերը ուղղելու մը գործածել, եւ կամ առնելիքներ որոնք յանձն եւ կարող են միաբն կէս թոշակ մը վճարելու եւ կամ մասամբ այս եւ մասամբ այն կերպով, ինչպէս որ ձեր Ազնուութիւնը հաճի ընտրելու։

Կը խնդրեմ ներել ինծ, որ երկար զրուցեամբ զբաղեցի ձեր Թանկագին ժամանակէն քաղուած վայրկեանները եւ թոյլ տալ ինձ յուսալ որ կոչն ու ցնծումը զոր կ'ընեմ ձեր բարեսէր սրտին, պիտի ունենայ իր արդիւնքը, քանի մը զոհուած պատանիներ եւս ուրախացնելով ու կրթութեամբ եւ ուսմամբ իրենց ապագային ապահոված ըլլալու երջանկութիւնը պարգեւելով անոնց։

Աղօթարար՝

Թորգոմ Եպս. Գուշակեան
Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի

Ստորեւ կու տամ քանի մը յօդուածներու բա-ղադրութիւնը Պէրպէրեան վարժարանի ընդհա-նուր զարգացութեան մասին, որոնք հրատա-րակուած են եւրոպական մամուլին մէջ.

«Պէրպէրեան երկու որդիները՝ Պ. Օննիկ եւ Պ. Շահան 1924ին երեւցան Պէյթ-էլ-Մագտիսի Ազ-գային Առաջնորդարանի յարկին տակ իբրեւ հիւ-րերը Առաջնորդ Տ. Թորգոմ Սրբ. Արքեպիսկոպոսի։

Առաջնորդ Սրբազանը ոչ միայն հայկական ա-ռանձնականութեան տուաւ երկու եղբայրներուն, այլ նուիրեց անոնց իր հովանաւորութիւնը, գոր-ծօն հովանաւորութիւնը, որուն շնորհիւ էր որ հարթուեցան նիւթական ծանր դժուարութիւննե-րը, եւ հնարաւորութիւններ ստեղծուեցան Պէր-պէրեան արդարօրէն հռչակաւոր հաստատութեան բացումին ու բարգաւաճման հիմնարկութեան։ Մ'ըսենք ու հարկ է ըսել արդարութեան անունով թէ այդ հովանաւո-րող ազնուագործութիւնը եթէ չըլլար, երկրորդա-կան ուսումնական այդ շարքն ու բարձրագոյն նպա-տակին գործունէութիւնը, իրեն անխախտելի վայրէ Եգիպտոսի հայ գաղութին մէջ, անհետանալու պի-տի մնար աւանդապէս։

Գահիրէի Պէրպէրեան վարժարանի ծրագիրը կը համապատասխանէ երկրորդական ուսուցման աստիճանին, անիկա բոլոր բաւարար մ'ունի չեզոք-ներու համար, հին ու նոր հայերէնի զատ, կ'ու-սուցանէ Ֆրանսերէն, Անգլիերէն, Արաբերէն, նոյն ձեւ նաեւ նորութիւն մը Եգիպտոսի համար, Թրքե-րէն։ Մաթեմատիկական ուսուցման ամբողջութիւնը բաժնուած է ինը տարիներու վրայ, որոնցմէ հին-գը նախակրթարանի ընթացք կը կազմեն, եւ չորսը երկրորդական ստաժճանին կը համապատասխա-նեն։ Դպրոցին վկայականը ամաւարտ կրթական նախապատրաստութեան համապատասխանող է երկրորդական վարժարան, նոյնը Ֆրանսական կառավարութենէ կը ճանչցուի եւ վկայական ունեցողը Ֆրանսայի մէջ կ'ընդունուի առանց քննութեան, նիւթական բաժինը ապահովելու համար, Սրբազան Առաջ-նորդին նախագահութեամբ խնամակալ մարմին մը կը կազմուի. Տիար Հրանդ Նազարեան, Տիգ-րան Հաճընեան, Կարապետ Սէֆէրեան, Արամ Տէրեն-Մարգարեան, Յովհաննէս Սէրոբեան։

1926ին Փարիզ ժամանակի մը մէջ հիմնարկեց վե-հանձնութեամբ առաջնորդ փարատեցին, եւ կըր-թական այդ կարեւոր հաստատութիւնը շատ ա-նցքի առնը հիմերու վրայ խարսխեցին, հիմն ա-ռաջնական բաժինը թողելով Պէրպէրեան որդի-ներու մտահոգութեան իբրեւ ստացական։ (Տես «Յառաջ» օրաթերթ, թիւ 82, 16 Յունիս 1926, Փարիզ)։

ԿՈՉ
ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Սիրելի ժողովուրդ,

Ծանօթ է ամէնուդ թէ Պէրպէրեան Վարժա-րանը որ Կ. Պոլսոյ մէջ իր շուրջ կէս դարու կեան-քովը անգնահատելի ծառայած էր եղած Ազգին ընդհան-րութեան, Պոլիսէն փոխադրուելէն, այսինքն ութ տարիներէ ի վեր ինչ որ հնութիւն մը եղած է ն-գնահատանքի արժանաւորութեան համար, իբրեւ ազգային եր-կրորդական կրթութեան միակ հայկական հաս-տատութիւնը. Ծանօթ է նաեւ թէ դժբախտաբար իրեն սեփական շէնք մը չունենալուն համար, եւ յետոյ ուսուցման այդ ատենները ունեցող դըժ-բաղդներու բազմաթիւ պատճառներով, անցնող այդ եօթը տարիներուն ընթացքին նիւթական ինչ կա-րեւոր զոհողութիւններ պէտք եղաւ, վարժարանին գոյութիւնը ապահովելու եւ զայն իրեն արժանի դիրքի մը վրայ պահելու համար, պա-տուական հայրէն թողուած ժառանգութիւն մը նախ իր աշակերտներուն անձնական զոհողութեամբը եւ յետոյ Ազգային Իշխանութեան եւ բարեսէր ու կրթասէր ազգայիններու նիւթական եւ բարոյա-կան աջակցութեան շնորհիւ, կրցաւ մինչեւ հա-ստատել մեր վարժարանին պիտանին, եւ Պէրպէր-եան գործը հայրենասէրներուն հնարաւորութիւն ըն-ծայել անխափան կանոնաւորութեամբ շարունա-կելու իրենց կրթական գործունէութիւնը երեք տարիներէ ի վեր մանաւանդ որոնցմէ յարմարեցնել իր շրջանաւարտ անձերու ընծայումը ազգին կրթական բարձրագոյն զգայուն վիճակի մը մէջ գնել իր պատշաճաւորութիւնը. Պէրպէրեան վարժարանը ատարեկան գործեր կարենալ հանրային գործունէ-ութեան, եւ երկու շնորհք ազգայիններու նախա-ձեռնութեամբ ժողովուրդը անխոնջ զօրավիգը ունենալու գոյութեան նուիրեալ մեծ բնակարան մը, որ մեծապէս դիւրացուց Պէրպէրեանի աշակերտ-ներուն փոխադրութիւնը։

Յետոյ Ազգային Իշխանութեան բարեխնամ մարմինը՝ քաղաքիս Թեմական Ժողովը, խոր-հուրդ կրթական այս կարեւոր հաստատութեան Եգիպտոսի հայ համայնքին մատուցանել կոչ-ուած անուրանալի դրամական ծառայութեան եւ վերահաս ժողովուրդին անոր վերաբերմամբ ստանձնած հանձնառութեան, փափաքելով անկէ հետեւական եւ օրինական ձեւով մը տալ նիւթական անոր պէտքերու ժողովրդական բաժին եւ ներկայ տարւոյ իր վերջին նիստերէն մէկուն մէջ որոշեց որ ի վիճակի ըլլայ ամէն կրթական ազգային մասնուէր Պէրպէրեան վարժարանի նպաստի գործին, ամառական եւս ամսոյ Հաշուով տարեկան անկըւոյն վեց եկեղեցական ամսոյ նուիրատուութեամբ։

Գաւառ. Թեմական ժողովի անդամները, որ նուիրատուութեան սկզբունքը իրենց նոյն ընդունեց ինքն գործադրելիցին յառաջին ժողովոյ, կենդանի օրինակ ընծայելով արդէն Հանրութեան։

Հաղորդելով ձեզի, պատուական ժողովուրդ Հայոց, Պէրպէրեան Վարժարանի նպատակները ցոյց տուած այս վերաբերմունքը, որով այդպիսին ծաղիկ պարզելու իր բարոյական Համախմբութեան առաջ կ՚ամենաշէն Հաստատութիւնը, եւ այն կարգաւորութիւնը որ արդէն կատարած է, ապահովելու Համար այդպիսին եկեղեցական կրթութեան այս յարկին գործութիւնը եւ ներկայութիւնը մեր մէջ, կը Հրաւիրեմ զձեզ մասնիկ մասնակցելու անոր սպասին ձեռնարկուած նուիրաՀաւաքութեան գործին, օգնել ընդունելի եւ ընծայել ցնոր բարգելի այն աղքատներիները, որոնց չունի մը խումբերով ձեզի պէտք գիտեն այն նպատակաւ։

Այդպիսի եկեղեցական կրթութիւնը անհրաժեշտութիւն մըն է մեր համայնքին համար հոս, բաղդատմամբ աւելի այլ կարգի հաստատութեանց մէջ, ուր սա՛ մեր զաւակներէն շատեր կը յաճախեն առակութին չեմ գիտեր ինչ աւելի բան գտնելու համար, բայց աղաւաղելու, կարծեցնելու կամ ամփոփուցնելու համար հոն այդպիսին ինքնութեան զգացումը, թէեւ յետոյ անոնցմէ շատեր բաց է շուր պղտորելու համար։

Անժխտելի պարագայ է ու մի ի մէջ անմխիթարելի մեն մեն զաւակներու մը իր այդ ինքնութեան այս կրթական մեծագործութիւնը պաՀպանուած ըլլալու, այդ մեր մասնաւորական եկեղեցականութեան ազգային առողջ զգացումի մը անունը բարձրան ըլլալու Համար, զեղծելերիլ Պէրպէրեան վարժարանի Համար կատարուած եւ կատարուելիք բարի ձեռնարկութիւնները։ Անչափ եմ չյաջողեցանք. Թէ Հաստատութիւնը իր նպատակին ուղղի ծառայեցնելու Համար, անոր լիութիւն եւ խնամակալութիւն որոշած են ասնենական կամ մասնակարգական եւ վարչական կարգ մը ներքին անձնայինութիւններ ընդ պաշտօնական վերանորոգուած առաջ եւ յետոյ, ինչ որ վստահ եմ թէ մեր պաՀպանութեամբ պէտք ընդունող կրթական Հաստատութիւններ։ Կը մաղթենք ի սրտէ որ Հետզհետէ աւելի արդիւնաւորուին Պէրպէրեան վարժարանի կամ Եգիպտոսի մէջ Հայոց այդպիսի եկեղեցական կրթութեան Համար կատարուած բոլոր աշխատութիւնները, եւ մեր վաստակաւորներ իր գոյութեամբը արդէն ազգային կեանքին եւ մասնաւորին մէջ նուիրականացած այս Հաստատութիւնը Նեղոսի ափերուն վրայ նոր անուանանցնէ իր բարիքները։

Աղօթարար
Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի,
ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

4 Յունիս 1931, Գահիրէ

* * *

«Բայց ինչ որ ամէնէն աւելի կը շեշտէ Պէրպէրեանի կարեւորութիւնը եգիպտահայոց համար, այն է թէ այնտեղ հայ աշակերտը բարձրագոյն կրթութեան հետ կը ստանայ նաեւ ազգային դաստիարակութիւն։ Պէրպէրեան վարժարանը պիտի կրնայ շարունակել իր բարերար գործը, բաւական կատարելագործուած է, անիկա մինչեւ այսօր կըցաւ ապրիլ արուեստական միջոցներով, այսինքն Առաջնորդարանէն յատկացուած նպաստներով, Հանգանակութիւններով եւ զանազան նպաստներով, նուիրատուութիւններով։ Ինչպէս պիտի կրնայ ապրիլ 1931–1932ին եւ յաջորդ դպրոցական տարիներուն եւ պիտանիին զոցել։ Թերթերուն մէջ կարդացինք Նորին Ամենապատուութիւն Գուշակեան Սրբազանի յուզիչ կոչը ի նպաստ Պէրպէրեանի եւ Հանրութիւնը անդրադարձաւ. Քաղաքական ժողովոյ այն որոշման որով պէտք է ժողովրդական Հանգանակութեան զինեց մեր միակ երկրորդական վարժարանը կանգուն պահելու Համար»։ («Տես Մեր դպրոցները գաղութներու մէջ, էջ 120, Հեղինակ Վրթանէս Արշարունի, տպագր. 1932, Տպարան Ա. Գասպարեան, Աղեքսանդրիա)։

«1933ին Պոլսէն կը Հասնին Պէրպէրեան եղբայրները, Առաջնորդ Թորգոմ Սրբազանի բարձրահաճ Հաւանութեամբ կը Հիմնըկալուին Պէյն-էլ Սուրէյնի Առաջնորդարանին մէջ, եւ ազգային երկրորդական վարժարան մը Հիմնելու գաղափարը կ՚իրագործուէր Առաջնորդ Սրբազանի եւ կարգ մը կրթասէր եւ ազգասէր ու Հարուստ ազգայիններու բարոյական քաջերուն եւ նիւթական օժանդակութեան շնորհիւ, գործադրարար, Հակառակ այդ քաջերուն եւ կատարուած զրահական մեծամեծ զոհողութեանց եւ նուիրատուութեանց, Պէրպէրեան եղբայրց կողմէ վարելու կոչուած երկրորդական վարժարանը պէտք է խոստովանիլ բաւական զոհողուցիչ եւ բարձրագոյն երկրորդական վարժամանէ մը օգտակար արդիւնքը տալէ յետոյ, վարիչ-անդամներու անփորձութեան, ըլլայ անխոհեմ եւ անխնամ մատակարարութեան պատճառաւ ութը տարուան կեանք մը ունեցաւ եւ վերջին վերջոյ ամփոփուելով փակեց իր դուռները։ (Տես «Յուշեր մօտաւոր անցեալէն», գրեց Կարապետ Նուպար, «Արեւ» օրաթերթ, 26 Յունիս 1936, թիւ 5314, Գահիրէ)։

«Թորգոմ Արք. Գուշակեանի մեծ փափաքներէն մէկն էր գաղութը օժտուած տեսնել նաեւ երկրորդական բարձրագոյն հայ վարժարանով մը, եւ այս խնդրով էր որ հովանաւորեց գրեթէ անձնապէս եւ ամէն տեսակ հոգ ըրաւ Պէրպէրեան վարժարանի հաստատութեանը եւ անխափանութեան համար։ Իր նախաձեռնութեամբն էր որ առաջին անգամ կարեւոր գումար մը հայթայթուեցաւ, օժանդակութեամբ վախճ. Ալեքսան Պէյ Կամսարականի, Տիգրան Հաճընլեանի (Եգիպտոսէն) եւ Սարգիս Իսթիլեանի եւ Գրիգոր Գրիգորեանի (Սուդանէն), եւ դպրոցը բացուեցաւ 1924 Հոկտեմբեր 26ին կատարուած բացման հանդէսով մը, որուն ինք անձամբ նախագահեց։

«Հոն կարդացուեցաւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Դուրեան Եղիշէ Արքեպիսկոպոսի կոնդակը, եւ խմբուած դպրոցին երկու անդրանիկները եւ Թորգոմ Եպիսկոպոս իրաւամբ խանդավառուած էր այն գաղափարով որ Եգիպտոսի հայ գաղութը կրցած էր օժտուիլ հայ երկրորդական վարժարանով։ Դժբախտաբար իր յաջորդը չկարողացաւ եւ վարժարանը ամէն տարի կարեւոր բացեր ունեցաւ որոնք գոցելու համար պարտաւորուեցաւ Թորգոմ Եպիսկոպոսը միշտ դիմել գաղութին մէջ դրամատէր եւ կրթասէր անձերու եւ յաջողեցաւ ատեն իր անձնական դիմումներով եւ ճամբերով, մինչեւ իր մեկնումը Եգիպտոսէն, բաւականաչափ թիւով անձերու շրջանակի մը մէջ, առանց ժողովուրդին վրայ ծանրանալու, մօտաւորապէս 6000 ոսկի հայթայթել վարժարանին անխափանութիւնը ապահովելու համար, ինչպէս նաեւ 1928 Մայիս 10ին կազմել Պէրպէրեան վարժարանին համար խնամակալութիւն մը, բաղկացեալ Տիարք Հրանդ Նազարեանէ, Արամ Տրնեց Մարգարեանէ, Տիգրան Հաճընլեանէ, Կարապետ Սէֆէրեանէ եւ Յովհաննէս Մէլքոնեանէ։

«Անկէ զատ իր այս հիմքին մէջ 1928ին «Մէլքոնեան Ֆոնտէն 962 ոսկի Քաղաքական ժողովն ալ արտօնուած Ատենապետ Վահան Գ. Թէքէեանի հետ համախորհուրդ, իր փոխառութեան 100 ոսկի ժամանակաւորներով եւ տոկոսի վճարումով, Պէրպէրեան վարժարանի մէջ չորս տան պահելու խոստումով, Պէրպէրեան վարժարանին յատկացուեցաւ եւ 1930ին ալ ազգային իշխանութեան տարեկան 500 ոսկի այդ դպրոցին բաժին հաստատել տալու պակասները գոցելու, որոնք թերեւս արդարանային, եթէ դպրոցը փրկել կարելի ըլլար, դժբախտաբար չեղաւ»։ (Տես Թորգոմ Պատրիարք Գուշակեան, գրեց Արշակ Ա. Ալպօյաճեան, էջ 275–277, Գահիրէ։ Տես նաեւ «Արեւ», թիւ 1725, 3261, 3353, 3390, 3874, Գահիրէ, 1944 Փետր. 19)։

1925–1926	շրջանի աշակերտութեան թիւը՝	80
1926–1927	» »	115
1927–1928	» »	100
1930–1931	» »	120
1932–1933	» »	106

ՌԷԹԷՈՍ Յ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՌԷԹԷՈՍ Յ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Ռէթէոս ծնած է 1848 Հոկտ. 10ին (ըստ շիրմաքարին արձանագրութեան՝ 1852) Կ. Պոլսոյ Խաս Գիւղ արուարձանը, հայրը՝ սափրիչ Յակոբ, մայրը՝ Աննա: Իր մեծ եղբայրը Կարապետ՝ ծնած 1839ին, քոյրը՝ Երանուհի:

Ռէթէոս Պէրպէրեան ուսած է ծննդավայրի Ներսէսեան դպրոցը եւ վկայուած 1864ին: Օգնական ուսուցիչ նոյն դպրոցը 1865–1866: Ուսուցիչ 1866–1867 [illegible] [illegible] Աղայեան վարժարանը: 1867–1868 ուսուցիչ Սկիւտարի Կարապետ Փանոսեանի թաղային ազգային գիշերօթիկ վարժարանը:

1869–1874 Ցանկի այցելու ուսուցիչ Հայերէն եւ Ֆրանսերէն լեզուի Համազասպեան վարժարանի մէջ եւ այցելու՝ Փանոսեան, Աղաւնեան, Արամեան դպրոցներուն:

1870ին Կ. Պոլսոյ մէջ կազմուած «Դպրոցասէր» հրատարակչական ժողովի հիմնադիրներէն էր Ռ. Պէրպէրեան: 1872ին Գատը Գիւղի Սէն–Ժոզէֆ դպրոցի հայ ուսանողներու հայերէն լեզուի դասատու: 1871–1872 Ստեփան Փափազեանի «Ժամանակ» թերթի խմբագրական կազմին անդամ: 1873–1874 տնօրէն Համազասպեան–Արամեան դպրոցի: 1874–1876 այցելու դասատու Օրթագիւղի Թարգմանչաց եւ Նուպար–Շահնազարեան վարժարաններուն:

1876 Հոկտ. 1ին Գատըգիւղ արուարձանին մէջ (Կ. Պոլիս) հիմնած է իր անձնական դպրոցը՝ Պէրպէրեան Երկրորդական վարժարանը: 1878ին վարժարանը փոխադրուած է Սկիւտար, 1880ին վարժարանը ունեցած է իր սեփական շէնքը: Ռէթէոս Պէրպէրեան 1881–1885 տարիներուն անդամ Կ. Պոլսոյ Ազգային Պատրիարքարանի Ուսումնական Խորհուրդին եւ Ատենադպիր: 28 Օգոստոս 1883ին ամուսնացած է Օր. Զարուհի Փանոսեանի հետ (Կ. Պոլսոյ Մեսրոպեան դպրոցի շրջանաւարտուհիներէն) Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ Ներսէս Եպս. Վարժապետեանի (ծն. 1837, մեռած 26 Հոկտ. 1884): Ռէթէոս եւ Զարուհի Պէրպէրեանները ունեցած են հինգ զաւակներ, Գեղանոյշ ծնած 1884ին, Աննիկ, Մաննիկ ծնած 1885, Օննիկ ծնած 1888ին, Շահան ծնած 1891ին եւ Նուրհան ծնած 1893ին: Ռէթէոս Պէրպէրեան 1891–1896 անդամ Կ. Պոլսոյ Ազգային Երեսփոխանական Ժողովին:

1896ի Հայկական ջարդերէն ազդուած՝ ապաստանած է Ժընեւ քաղաքը ընտանիքով եւ անդամ Պուլվար տէ Ֆիլոզոֆ պողոտայի վրայ թիւ 8 շէնքին մէջ հաստատած է Պէրպէրեան դպրոցը, որուն դասախօսութիւնները սկսած են 1 Հոկտ. 1896ին եւ տեւած մինչեւ 1898 Թուականը: 12 Մարտ 1899 Թուականին մեռած է Տիկ. Զարուհի Պէրպէրեանը: 1901ին նախաձեռնութեամբ Կ. Պոլսոյ Հայոց Պա-

[illegible] տօնուած է Ռեթէոս Ց. Պէրպէրեանի կրթական եւ հասարակական գործունէութեան 25ամեայ յոբելեանը եւ այս պատեհութեամբ Ազգային Կենդրոնական Ուսումնական Խորհուրդը եւ Պատրիարք Մաղաքիա Արք. Օրմանեանը (ծն. 1841 – մ. 1918) պատուած են Ուսուցչապետի տիտղոսով։

Ցոբելեանին առթիւ Օսմանեան կրթական նախարարութեան ներկայացուցիչը Սիւրէեա պէյը, շնորհած է կրթական պատուանշանը հանդիսութեան ընթացքին, իբրեւ կրթական անձնուէր ծառայող երկրի կրթութեան։

1901 Սեպտեմբերին Գահիրէի մէջ եւս տօնուած է Պէրպէրեան վարժարանի հիմնադրութեան 25ամեայ Ցոբելեանը, նախագահութեամբ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Ցովսէփ Եպս. [illegible] (ծն. 1837, մ. 1904)։ 25ամեակի հանդիսութեան համար կազմուած էր գործադիր Յանձնախումբ մը հետեւեալներէն.

Համբարձում Պէրպէրեան՝ Ատենապետ (շրջանաւարտ Պէրպէրեանի)
Ցովհաննէս Սեթեան՝ Ատենադպիր
Ցարութիւն (Արթին) Մեսրոպեան՝ Գանձապահ
Նազարէթ Աշըգեան, Բժ. Գէորգ Մարտիրոսեան եւ Գառնիկ Մելքոնեան։

Հանգանակուած է 600 եգիպտական ոսկի։ (Տես «Նոր Օր» թերթը, թիւ 96, 1901 Յուլիս 23/6, Գահիրէ)։

Կ. Պոլսոյ Ազգային Պատրիարքարանի հովանաւորութեամբ եւ նախաձեռնութեամբ Ռ. Ց. Պէրպէրեանի հաստատուած է Ուսուցչաց Օգնութեան Միութիւնը, եւ Հրանդ Ասատուրի եւ Ռեթէոս Ց. Պէրպէրեանի ջանքերով, իրականացած է Կ. Պոլսոյ մէջ ուսուցիչներու կեանքի ապահովագրութեան կարեւոր հարցը։

Ռ. Ց. Պէրպէրեան գրական, կրթական, իմաստասիրական յօդուածներով աշխատակցած է «Ընտանիք» հանդէսի 1888, «Երկրագունդ»ի 1883–1886, «Մանզումէ»ի 1877, «Մաղիկ Մանկանց»ի 1891, «Փունջ», «Մասիս» եւ «Մաղիկ» հանդէսի 1903–1904. իր գրական ծանօթութիւնն էր Հրաշալի։ Ան հմուտ էր հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն, լատիներէն, գերմաներէն եւ յունարէն լեզուներուն։

Իր գործերն են.

1870ին թարգմանած է «Անիծեալը» վէպին Ա. հատորը։

1871ին՝ Լամընէի «Բանք հաւատացելոյ [illegible]»։

1877ին՝ Առաջին տիպարը. Ֆրանսացի Ալֆոնս տը Լամարթինի (1790–1869) Մահ Սոկրատայ, ճառը։

1880ին՝ Երկու բանախօսութիւնք եւ ժողովրդային դպրոցը, Քրիստոնէութիւն եւ գութ, Գեղեցիկն ու գեղարուեստը։

1882ին՝ Դրամը։

1883ին՝ Վոլֆգանգ Գէօթէ (1749–1832) գերմանացի գրողին հետեւեալ գործը թարգմանած է. «Հերման եւ Դորոթէա» վէպը։

1888ին՝ Համառօտ քաղաքական տնտեսութիւն։

1885ին՝ Մարդիկ եւ իրք (կրթական եւ դամբանական ճառեր)։ Ան թարգմանած է Սէթոն Գէրմէթի Ա. գիրքը գործերէն։

1901ին՝ Դաստիարակի մը խօսքերը. Վիեննա։

1903ին՝ Ոգի եւ բարք, Վիեննա տպագրուած. այս գործին հասոյթը նուիրած է Կ. Պոլսոյ Դարձեան որբանոցին։

1907ին՝ Դպրոց եւ Դպրութիւն, տպագրուած Վիեննա։

1893 Թուականին Ռ. Պէրպէրեանը խմբագրած է «Ազգային նախնական կրթութեան կանոնագիրքը», յանձնարարութեամբ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի։

Ուսուցչապետ եւ կրթական վաստակաւոր մշակ Ռեթէոս Ց. Պէրպէրեան մեռած է 21 Ապրիլ 1907ին Կ. Պոլիս։ Պէրպէրեանի նախկին աշակերտները 1932ին իր հողակոյտին վրայ կառուցած են մարմարեայ շիրիմ-կոթող մը հետեւեալ արձանագրութեամբ.

Ուսուցչապետ Ռեթէոս Պէրպէրեան
1848–1907

Բարին, գեղեցիկը, ճշմարիտը

Անհուն պաշտամունքով կանգնեցին այս շիրիմը
իր երախտապարտ սաները, 1932 Ապրիլ 12

Ահա քանի մը վկայութիւններ Ռ. Պէրպէրեանի կեանքին եւ կրթական գործունէութեան մասին.

«Շատ անձնական դեր մը չէ որ կատարած է Պէրպէրեան իբր ժողովրդային բանին սովորական ատումով ալ. իբր ազգային վարժական գործոց մասնակից, իբր ազգային երեսփոխան, իբր Ատենապետ Ուսումնական Խորհրդոյ, իբր անդամ Քաղաքական Ազգ. Ժողովոյ, իբր հեղինակ, անխոնջ գործիչ ուսուցչաց բարոյական ու նիւթական վիճակին բարելաւման համար. Դաստիարակութեամ՚էր Պէրպէրեան, անուշիկ մարդը, բարեբարոյն մատակարար մը ունէր իրեն առաջնորդ եւ ներշնչումս։ (Տես Ռ. Յ. Պէրպէրեան իր զաւակաց, էջ 24-28, «Օշականի գրական ժողովածու», 1914, Կ. Պոլիս)։

«Մեռնիլ այն փառաւոր գործը որ եղեւան ընդու իր դաստիարակ, իր դրօշակը կամ հրապարակագիրը, իր ձեռքէն կամ փառաւորեան կամ ամենայդական կարեւոր գործը կարող են մեր համայնքին մէջ։ Ան կ՚ապրի դեռ իր ժառանգորդներուն կեանքին մէջ, ան կ՚ապրի ընդհանուր հայութեան սրտին մէջ եւ պիտի ապրի յաւէտ մեր ազգային կրթական պատմութեան մէջ»։ («Արեւելք», Գրականութեան եւ Արուեստի, 22 Ապրիլ 1932, Կ. Պոլիս)։

«Ան մտաւորական ազդեցութիւն մը ունէր իր սաներուն մտքին ու սրտին վրայ, անոր հոգեբանական, իմաստասիրական դասախօսութիւնները՝ դասապահերու ազդուութեամբ ապացուցեր էին իր մէկ մի խօսքն ու շարժումները, նշանակելի անոր բարոյական հմայքը, անկեղծ ու անձնուէր էր։ Ան մեծ դաստիարակն էր, եզական ուսուցչապետը»։ (Տես «Նշխարհներ», էջ 319, Մեսրոպ Արք. Նարոյեան, 1948 Կ. Պոլիս)։

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Օննիկ Ռ. Պէրպէրեան ծնած է 11 Նոյեմբեր 1887ին (1888) Սկիւտար (Պոլիս), հայրը՝ Ռէթէոս, մայրը՝ Զարուհի (ծնեալ Փափազեան)։ Ան իր նախնական եւ երկրորդական ուսումը ստացած է իր հօր հիմնած Պէրպէրեան վարժարանին մէջ եւ վկայուած 1906ին։

Հայրը Ռէթէոս ունեցած է պարթեւուհի մայր, մայրը Զարուհի՝ դաշնակահար։ Օննիկ փոքր տարիքէն ջութակի դաս առած է երաժիշտ Յարութիւն Սինանեանէն։

1904ին Օննիկ մեկնած է Զուիցերիա եւ հետեւած Լոզանի համալսարանի դասընթացքներուն եւ 1908ին վկայուած «Լիսանսիէ էս մաթեմաթիք» եւ ուսուցչական վկայականով։

1908 Սեպտեմբերէն 1911 Յունիս ստանձնած է Պէրպէրեան վարժարանի տնօրէնութիւնը եւ նոյն ատեն բարձրագոյն կարգի աշակերտութեան դասաւանդած է գիտութիւն եւ թուաբանութիւն։ Ան օգնական ունեցած է ուսուցիչ Լեւոն Թաշճեանը իր տնօրէնութեան շրջանին։

1911ի աշնան գացած է Փարիզ եւ հետեւած է Ժան Հիւպէրի մասնաւոր երաժշտական դասերուն, եւ Սքոլա Քանթորումի մէջ Վէնսան տ՚Էնտիի եւ Փարիզի Ազգային երաժշտանոցի մէջ Շառլ-Մարի Վիտորի դասընթացքներուն։

Ֆրանսացի երաժշտագէտ Ժան Հիւրէ որ հիմնադիրն էր Փարիզի Էքոլ Նորմալ տը Միւզիքի, որմէ առած է դաշնամուրի հիւղը, որ մը երաժշտական կտոր մը ներկայացուցած է Օննիկը եւ իր Ֆրանսացի աշակերտներուն հետեւեալը ըսած է. «Դուք Ֆրանսացի էք, Պէրպէրեան Արեւելքէն կու գայ, բայց մեզմէ հազար անգամ աւելի լաւ թափանցած է ֆրանսական ոգին երաժշտութեան»։ (Տես «Յուսաբեր», 2 Հոկտ. 1969)։

Օննիկ Պէրպէրեան մեկնած է Հռոմ եւ Վիլլա Մէտիչիի մէջ նուագախմբային արուեստի կտորներ ներկայացուցած է եւ շահած «Թոփ» մը Թեմայի մրցանակը։

1915–1918 տարիներուն համաշխարհային պատերազմին, Պէրպէրեան Վարժարանը փակուած է Շահան Պէրպէրեանի եւ ուսուցիչներուն զինուորագրութեան եւ հայ ժողովուրդի տեղահանութեան ու ջարդերու պատճառով։

1918ի զինադադարէն յետոյ Պէրպէրեան Վարժարանը շարունակած է իր կրթական գործունէութիւնը մինչեւ 1922ի վերջը, երբ Համաձայնական պետութիւնները իրենց բանակները քաշած են եւ Պոլիսը գրաւուած է Մուսթաֆա Քէմալի բանակներուն կողմէ։ Իզմիրի անկումէն յետոյ, 1922ի վերջերը Պէրպէրեան եղբայրները տեղափոխուած են Եւրոպա։

1924ին Փարիզի մէջ հաստատուած է Պէրպէրեան Վարժարանը հովանաւորութեամբ եւ քաջալերութեամբ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակեանի եւ նիւթական օժանդակութեամբ կրթասէր անձերու։

ՕՆՆԻԿ Յ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

1924–1934 տարիներուն Օննիկ եւ Շահան Պէրպէրեանները վարած են վարժարանին տնօրէնութիւնը։

Գահիրէի Պէրպէրեան Վարժարանը փակուելէն յետոյ Օննիկ պաշտօնի կոչուած է Պուլաքի Հայոց Ազգային վարժարանին մէջ, 1 Սեպտ. 1934էն մինչեւ 26 Յունիս 1936։ (Տես «Հայ Մամուլ», 26 Յունիս 1936)։

1938 Հոկտեմբերին Օննիկ Պէրպէրեան մեկնած է Փարիզ։ Ահա այդ մասին վկայութիւն մը.

«Փարիզի մէջ երաժշտական աշխարհին դուռները իսկոյն բացուած գտաւ իր առջեւ, աշակերտը եղած ըլլալով ծանօթ Ռուսէլի, իր բազմաթիւ աշակերտներէն ընկերակցութիւն մը յաւերժացնելու համար տաղանդաւոր երաժիշտին գործերը։ Օննիկ Պէրպէրեան իր ամէնէն խոստումնալից աշակերտներէն մէկն էր Ռուսէլի. Թեւարգը ընդունուեցաւ։ Անկէ ետք ունեցաւ իր վերելքը Փարիզեան երաժշտական ասպարէզին մէջ, քսան տարի շարունակ 1938–1958։ (Տես «Յուսաբեր» օրաթերթ, 2 Հոկտ. 1959, Գահիրէ)։

30 Մայիս 1958ին Փարիզի Էգօլ Նորմալի մէջ ի պատիւ իրեն կը կազմակերպուի համերգ մը, ուր ֆրանսացի երգչուհի եւ երաժշտական քննադատ Լիւսի-Մանոյէ Մարտէլ՝ Օննիկ Պէրպէրեանի մասին ընդարձակ բանախօսութիւն մը կու տայ, որմէ յետոյ հեղինակին կարեւոր գործերէն մաս կը նուագուին։

Երգահանին ստեղծագործութիւններուն գոր[illegible] յատկանիշն է հայկական տեսակէտը, որովհետեւ իր բոլոր ներշնչումներուն մէջ առաջին կարգի վրայ կու գան հայկական շունչը, հայկական եղանակները, պատուելով յաճախ առաջին մաթիֆներէն, որոնց միացած արեւմտեան թեքնիքին արդիական բոլոր արտայայտութիւններուն՝ իր գործերուն կու տան փայլուն, խանդավառ ու կենդանի երանգներ։ Անոր բանի առաջ հայ երաժիշտ մըն է խորքով, եւ ձեւով ալ կը մնայ հայ երաժշտութեան աւանդ մէհեանային գիծին մը, առանձնօրէն արաբակ իւրայատուկ զոյգոյ մը։ Իսկ միւս կողմէ ան կը փորձէ յեղաշրջում մը յառաջ բերել ցարդ ընդունուած աւանդական ստեղծագործութեան ձեւին մէջ։ Իր նպատակն է ռիթմիկին բազմազանութեան պահանջած մասերը վերածել միակ մասի մը որ իրականին մէջ անոր կենդանական շրջանին ձեւին կը փոխակերպուի։ Երաժշտական պատմութեան մէջ առաջին անգամ չէ որ այսպիսի փորձ մը կը կատարուի։ (Տես «Ժամանակ», Նոր տարի, Թիւ 16939, Իսթանպուլ)։

8 Նոյեմբեր 1962ին Փարիզի Salle Gaveau-ի մէջ ներկայացուած են Օննիկ Պէրպէրեանի երաժշտական գործերը։ Այս առթիւ կազմուած է հովանաւորող մարմին մը հետեւեալներէ.

Զարեհ Պէյ Նուպար՝ Պատուոյ նախագահ
Նուրհան Ֆրէնկեան՝ »
Յովհաննէս Պօղոսեան՝ Քարտուղար
Օր. Հերա Ինճէճեան՝ Գանձապահ
Անդամներ՝ Տիկ. Զարուհի Պահարի, Տիկ. Բ. Խոմէրեան, Տիկ. Գ. Գալֆայեան եւ Պարոններ՝ Ա. Ալճեան, Մ. Պատաքեան, Բժ. Պէօյիւքեան, Գ. Ճիքէյճեան, Բժ. Համբարձում Վ. Ֆրէնկեան, Ն. Յովհաննէսեան, Վ. Ինճէջեան, Ա. Զաքարեան։

Այս առթիւ Le Monde Information Musicale եւ այլ թերթեր գնահատական տողեր նուիրած են, իսկ երաժշտական քննադատ Félix Raugel հետեւեալ տողերը նուիրած է.

«Օննիկ Պէրպէրեանի ուժեղ անհատականութիւնը իր բոլոր գործերուն մէջ, կ՚արտայայտուի երաժշտական շատ ինքնայատուկ լեզուով մը, Օննին Պէրպէրեան կը գործածէ polytonalité-ն ոչ իբրեւ նպատակ մը, այլ իբրեւ միջոց, եւ կ'արտադրէ թեմաները, անոնց նշանակութիւնը թանձրացնելով եւ անոնց արտայայտութեան հոլովման մէջ գտնելով ատաղձ մը, որ կը յուշէ ներդաշնակութեանց արուեստէն, եւ [illegible] կարելիութիւններուն խորունկ ծանօթութենէն։ Յարգանք Օննիկ Պէրպէրեանի։

Félix Raugel
Տեր-Նախագահ
Ֆրանսական Երաժշտ. Ընկերութեան

* * *

Երգահան-խմբավար Օննիկ Պէրպէրեան երաժշտական համերգներ կազմակերպած է Գահիրէ, Փարիզ, Մարսէյլ, Նիւ Եորք, Ֆիլատելֆիա, Պէյրութ, Իսթանպուլ եւ այլ վայրեր։

25 Մայիս 1929ին Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի Էվըրթ-Մեմորիալ Հոլի համերգը բաղկացած է իր երաժշտական յօրինումներէն մաս մը։ Երգչախումբը ղեկավարած է նոյնը՝ Շահան Պէրպէրեանը, յայտագիրը՝ Շարական [illegible], Գարուն, Քրիստոս յարեաւ, Նախերգանքը եւ Գեղջկական տանը, դաշնակի նուագակցութեամբ՝ Տիկ. Նոյեմի Տէրվիշեան (ծնեալ Մելիքեան)։ Յայտագրին երկրորդ մասը բաղկացած է Շահան Պէրպէրեանի գործերէն։

Օննիկ Պէրպէրեան 1930ին դաշնաւորած է «Խորհուրդ» բանաստեղծութիւնը, խօսք Կոստան Զարեանի, յօրինած արդիական երաժշտութեան երանգներով։ Օննիկի գործերէն են՝ «Միջնադարեան ծնունդի երգեր», Հանգստեան Պատարագը՝ եօթը ձայնով, «Վարդանանց»ը, «Ծննդեան քայլը», «Փրկիչ Լուսաւորիչ»ը, որոնք դասաւորութեամբ ընծայուած են վարժարանի աշակերտութեան կողմէ Գահիրէի Պէրպէրեան վարժարանին մէջ։

1938 Մայիս 6ին Գահիրէ վարժարանի խումբը դպրոցին մէջ հանդիսութեան ընթացքին երգած են Օննիկ Պէրպէրեանի դաշնաւորած «Տարանտերգ» շարականը հնգաձայն եւ «Քրիստոս յարեաւ»ը վեցաձայն, ինչպէս նաեւ ընծայուած է «Հերոսի մը կեանքը» Վահան Թէքէեանի, Մութը աղան, Նոր Հովիւը, դաշնակի ընկերակցութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Շահան Պէրպէրեանի։

«Հերոսի մը կեանքը» սիմֆոնին երգչախումբով եւ ատոր ձայնակցութեամբ կը ներկայացնէ մեծի Մխիթարին, որուն տառապանքները, հրաշքները, լոյսին դէմ մղուած պայքարները երաժշտական գործերով պատկերացած են։

1940–1944 տարիներուն յօրինած է «Համանուագ» յաղթական համանուագը եւ դաշնէրգ մը, հայկական համանուագ մենաձայնի, ամբողջ հայկական ֆոլքլորն է որ կը արտացոլէ կենդանի ու վառ երանգներով ու հեղինակին երաժշտական կարողութիւնը իր կատարելութեան կը հասնի։

1942 Մայիս 8ին Փարիզի Սալ Կավոյի մէջ տրուած է նուագահանդէս մը բաղկացած իր անձնական գործերէն։ 1948ին Նիսի մէջ դաշնաւորած է «Նարեկի» աղօթերգութիւնը, հայ ժողովրդական երգերու թեմաներով մշակուած. այս անձնական, երգչախումբ, ատեաններու եւ [illegible] մասնակցութեամբ («Նարեկի Համանուագը») կը պատկերացնէ ամբողջ ժողովուրդի մը [illegible] յաղթը։ (Տես «Ժամանակ» թերթ, 1962, թիւ 15989, Իսթանպուլ)։

1961 Փետր. 5ին երաժշտական երեկոյթ մը կազմակերպուած է Փարիզի Ժորժ [illegible] սրահին մէջ, մեկենասութեամբ եւ [illegible] իր գործերէն, ղեկավարութեամբ Օննիկի, «Հայկական Պատարագը» երգուած է եօթը ձայնով։ Յայտագրին 2րդ մասը. իր գործերէն՝ Սուիթ, որ դաշնակի վրայ մեկնաբանած է Օր. Վերոնիք Ճինճեանը, ապա Օր. [illegible] Տէմիրճեան ջութակի վրայ նուագած է «Էլեժի» մը, Օննիկ Պէրպէրեանի ղեկավարութեամբ, դաշնակներով մեկնաբանած է «Մայրամուտ» եւ «Նարեկի» համանուագը, որ յօրինած է 1960ին Փարիզի մէջ, երգչախումբի, նուագախումբի եւ երգեհոնի համար, որուն «Մոնոֆոնիք» քառաձայներ խմբերգի եւ երգեհոնի ընկերակցութեամբ, «Նարեկի» ֆրանսերէն թարգմանիչն է բանաստեղծ-երգահան ֆրանսացի Լիւք-Անտրէ Մարսէլ։

1950 Օգոստոսին Վենետիկի Մխիթարեան վանքի սրահին մէջ, հայերէն երգած է ֆրանսացի թէնոր Իվ Թինէ՝ երգահան Օննիկ Պէրպէրեանի Ալագեազի երգերը, Chanson d'Alakiaz - Cinque mélodies arméniennes, Poèmes de Avédik Issahakian, adaptation Françoise de Max Argélin, 1945։

Երգահան-խմբավար Օննիկ Պէրպէրեան 1963 Օգոստոսէն 1964 Դեկտեմբեր շրջած է Միացեալ Նահանգներու հայաշատ քաղաքները եւ ամէնուրեք հայ երգիչ եւ երգչախումբերով կազմակերպած է երգահանդէսներ եւ տուած է դասախօսութիւններ նիւթ ունենալով «Հայ Մոնոֆոնիք»ը եւ նոր երաժշտութեան մասին։

25 Յունուար 1964ին Նիւ Եորքի Քարնէկի Հոլի մէջ երգահանդէս մը «Ամերիկահայ Երաժշտական

Միութեան երգչախումբին։ Յայտագիրը բաղկացած է.

1— Լա Սէնֆոնի Արմէնիէն,

2— Դաշնակի եւ ջութակի սոնաթին մը,

3— «Նաւթիկը», ողբերգական, մեներգ «Հերոսի մը կեանքը», Թաթերը եւ «Հայաստանը» Պատարագ նուագածայի։

1955 Յունիս 12ին Պէյրութի «Թադրիթօղի» սրահին մէջ տրուած է Հայ համալսարանականներու երաժշտահանդէս մը նուիրուած Օննիկ Պէրպէրեանի գործերուն, ղեկավարութեամբ հեղինակին, մասնակցութեամբ Սէնֆոնիքի նուագախումբի եւ երկսեռ երգչախումբին։ Յայտագիրը՝ «Հայկական համանուագը» դաշնակի եւ նուագախումբի քոնչերթօն, «Նաւթիկը» երգչական համանուագը եւ Դամտանան չարերը եւ Ալագեազի երգը։

Օննիկ Պէրպէրեանի երաժշտական հեղինակութիւններն են՝ սէնֆոնիներ, երգչախումբի եւ մեներգներու.

1— Հերոսի մը կեանքը, Նարեկը եւ կոչ Սէնֆոնիա որ օրքեսթրային համար է,

2— Օփերա մը՝ «Արամէթէոս», խօսք յորդ Թադրոսի Եղիկեանի, որ ներկայացուած է Փարիզ երկու անգամ,

3— Օրքեսթրայի համար Պալէթներ, «Հայրդանակը» 1915ի տարագրեալներու յիշատակին, «Թախծ», ողբերգական, հերոսական, որոնք նուագուած է Գահիրէի մէջ,

4— Մեներգի երաժշտութեան չորս գործիքներու համար, դաշնակի համար երգ Սէնֆոնի մը, Հայրենիք (Փաթրիա), որ ունի երեք բաժին.

Ա) 1905էն առաջ հայկական կացութիւնը

Բ) 1915ի տարագրութիւն եւ ջարդի շրջան

Գ) Հայրենիքի վերելքը։

— Poème symphonique մը, Chant funèbre նուագախումբի համար։

Բաց ջութակի եւ դաշնակի համար յօրինած է Nocturneներ, Prélude, Fête rustique, 2 Valses modernes, Souvenir de Noël, որ հրատարակուած է A. Z. Mathot - Paris.

1930ին «Տէր ողորմեա» ֆրանսերէն բառերով վերածուած է չորս ձայնի եւ երգուած։

Օննիկ Ռ. Պէրպէրեան 1934ին հրատարակած է «Հայ մշակոյթի ոսկի դարը» 18 էջ, որ տպագրուած է Վերածնունդ տպարանը, Պուքրէշ։

Ահա մամուլին վկայութիւններ երգահան եւ խմբավար Օննիկ Ռ. Պէրպէրեանի մասին.

«Օննիկ Պէրպէրեան շնորհիւ իր անձնական նկարագրին, առանց վհատելու կազմակերպեց եւ տուաւ Փարիզի, Մարսիլիոյ, Լիոնի, Պոլսոյ, Միացեալ Նահանգներու զանազան հայաշատ կեդրոններուն մէջ, ինչպէս նաեւ Նիւ Եորք, Ֆիլատելֆիա, Տիթրոյթի մէջ բազմաթիւ համերգներ, առանց արուեստագէտի մը պէս մը էր կրնար ապրիլ։

Օննիկ Պէրպէրեան վստահաբար գաղթավայրերի հայութեան մէջ առաջին ոգին կոչ պահելու եւ տալն մը նոր սերունդներու տաղանդներէն մին եղաւ իր կազմակերպած համերգներով եւ նորինոր ստեղծած ընդունակութիւններով»։ (Գրեց Վրոյր Հայկազեան, Փարիզ, տես «Յուսաբեր», 28 Մարտ 1969, Գահիրէ)։

«Մենք երեք երգահաններս ու իր մեծագոյն ու աղուոր ենք բանաստեղծութեամբ եւ երաժշտութեամբ շնչուն մթնոլորտի մը մէջ։ Մեր մայրը Վիեննայի դաշնակահար մըն էր։ Բայց մեր հայրը՝ երաժշտութիւն կը յորինէր եւ կ'երգէր պարզիկ թէմայէ մը։ Մեր ապագայ կեանքը մեզի տուած են երաժշտութեան կշռոյթը։ (Տես «Յուսաբեր» օրաթերթ, 5 Յունիս 1959, Գահիրէ)։

Ռոստովցի-երգահան-խմբավար Օննիկ Ռէթէոսի Պէրպէրեան մեռած է 8 Մարտ 1969ին Փարիզ եւ 11 Սեպտեմբեր 1969ին յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ եւ մարմինը ամփոփուած է Պանեօ-Փարիզեան գերեզմանատան Հ. Բ. Ը. Միութեան նախօրօք կառուցուած հայ մտաւորականներու դամբարանին մէջ։

1961 Յունիսին իր եղբայրը Նուպար Ռ. Պէրպէրեան իր տաղանդաւոր երգահան Օննիկի արժէքաւոր արխիւը տուած է Երեւանի գրականութեան եւ արուեստի թանգարանին։ (Տես «Աշխարհ» շաբաթաթերթ, Յունիս-Օգոստոս 1961, Փարիզ եւ «Արարատ» շաբաթաթերթ, 19 Օգոստոս 1961, Աղեքսանդրիա)։

Օննիկ Ռ. Պէրպէրեանի «Հայ մշակոյթը» 18 էջ գործը հրատարակուած է 1934ին Պուքրէշի մէջ, Ռումանահայ Ռամկավարական Միութեան Վերածնունդ մատենաշարով Աւետիսեան տպարանին։ Ան աշխատակցած է Փարիզի «Արեւմուտք» գրական շաբաթաթերթին, 1945 Մայիս 20ի թիւին մէջ ունի «Ձայնագրերը» եւ գեղարուեստական գրութիւնը եւ նաեւ 16 Դեկտ. 1945 թիւին մէջ։

ՇԱՀԱՆ Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Շահան Պէրպէրեան ծնած է 1 Յունուար 1891ին Սկիւտարի Ս. Խաչ թաղը, Կ. Պոլիս, որդին Ռէթէոս Յ. Պէրպէրեանի եւ Զարուհիի (ծնեալ Փանոսեան)։

Շահան նախնական ուսումը ստացած է Ժընեւի Ecole l'Athnée դպրոցը 1896–1898։ Պէրպէրեան ընտանիքը 1898 Սեպտեմբերին վերադարձած է Կ. Պոլիս եւ Շահան իր ուսումը շարունակած է իր հօր հիմնած Պէրպէրեան վարժարանին մէջ եւ վերջացուցած 1906ին։ Իբր աւարտաճառ ներկայացուցած է Ֆրանսերէն լեզուով ընկերաբանութեան մասին ուսումնասիրութիւն մը։ 1907 Ապրիլ 7ին Շահան ուսուցիչ նշանակուած է Պէրպէրեան վարժարանին մէջ եւ դասաւանդած գրականութիւն եւ գիտութիւն։

1908 Հոկտ. 5ին մեկնած է Փարիզ եւ Սորպոնի համալսարանի բարձրագոյն ուսմանց դասընթացքներուն հետեւած, նոյն ատեն Collège de Franceի փիլիսոփայութեան, հոգեբանութեան եւ ընկերաբանութեան, իր ուսուցիչներն եղած են՝ Պէռկսոն, Ժանէ, Տիւմա եւ Տիւրքհէյմ։ 1910ին փիլիսոփայական ուսմանց վկայականը ստացած է, ներկայացուցած է ախտային հոգեբանութեան մասին ուսումնասիրութիւն մը (թէզ), իսկ 1911ին իր Տոքթորայի թէզին համար պատրաստած է ուսումնասիրութիւն մը՝ «Անհատական մեթոտը հոգեբանութեան մէջ» խորագրով։

Շահան Պէրպէրեան մասնակցած է միջազգային փիլիսոփայական համաժողովին՝ որ 1911ին գումարուած է Պոլոնիայի (Իտալիա) մէջ։ 1911 Հոկտեմբերին վերադարձած է Պոլիս եւ իր երեց եղբօր Օննիկի կողքին ստանձնած է Պէրպէրեան դպրոցի տնօրէնական պաշտօնը, որ ձեռնհասութեամբ վարած է մինչեւ 1916 թուականը։ Առաջին համաշխարհային պատերազմին զինուորագրուած է Թրքական բանակին մէջ։ Զինադադարէն յետոյ 1918–1920 տնօրէն Պէրպէրեանի Պոլիս։ Ան անդամակցած է Կ. Պոլսոյ Ազգային Կեդրոնական Ուսումնական Խորհուրդին եւ նաեւ ատենապետի պաշտօնը վարած է Կ. Պոլսոյ Հայ Ուսուցչական Միութեան։

ՇԱՀԱՆ Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

1919–1922 տարեշրջաններին նախագահի պաշտօնը Շահանին վստահուած էր Կ. Պոլսոյ Հայ Արուեստի Տան Խմբակցութեան։

1921ին Կ. Պոլսոյ մէջ ամուսնացած է Օր. Թիլի Միրաքեանի հետ (դուստրը Գ. Միրաքեանի), ունեցած է երկու զաւակներ՝ Հրաչ-Արտաւազդ եւ Այմէն-Պողիկ որ արկածով մեռած է 17 Մարտ 1962ին Փարիզ։

Յակոբ Օշականի, Վահան Թէքէեանի, Կոստան Զարեանի հետ Կ. Պոլսոյ մէջ 1921ին հիմնած եւ հրատարակած են «Բարձրաւանդակ» գրականագէարուեստական արարողները: Շահան 1922 Դեկտեմբերին հեռացած է Կ. Պոլսէն, երբ Մուստաֆա Քէմալի Միլլի զօրքերը գրաւած են Պոլիսը: Ան գացած է Գերմանիա եւ [illegible] քաղաքի մէջ հետեւած է երաժշտութեան եւ պարի արուեստին ուսումնասիրութեան: 1924ին իր եղբօր Օննիկի հետ հիմնած են Փարիզի Նոր Պէրպէրեան վարժարանը, քաջալերութեամբ Եգիպտոսի Հայոց Թեմի Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակեանի եւ կրթասէր անձերու նիւթական աջակցութեամբ:

1924-1934 տարիներուն արդիւնաւոր շրջան մը բոլորած է վարժարանը եւ եւրոպահայ գաղութին տուած Պէրպէրեանական ընտիր սերունդ մը:

1934 Սեպտեմբերին Շահան հրաւիրուած է Երուսաղէմ, Թորգոմ Պատրիարքի կողմէ, իբր դասախօս Ս. Յակոբի վանքի Ժառանգաւորաց ընծայարանին եւ ստանձնած իմաստասիրական ճիւղերու դասաւանդութիւնը մինչեւ 1944 Յունիս:

1944-1956 դասախօս Կիլիկիոյ դպրեվանքին մէջ Անթիլիաս, ուր ուսուցած է իմաստասիրութիւն:

Ամենայն Հայոց Գէորգ Զ. Կաթողիկոսը 25 Փետրուար 1945 եւ 92 համար պաշտօնագրով մը ուղղուած Եգիպտոսի Թեմի Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեանի, կը թելադրէր կազմել Յանձնախումբ մը՝ ուսումնասիրելու համար Հայաստանեայց Եկեղեցիին բարեկարգութեան հարցը: Արդարեւ Սիրունեան Արքեպիսկոպոսի նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ, Գահիրէի մէջ 1 Նոյեմբեր 1945ին կազմուած է Հայաստանեայց Եկեղեցիին բարեկարգութեան հարցը ուսումնասիրող Յանձնախումբ մը, բաղկացած Շահան Պէրպէրեանէ եւ [illegible] Արշակ Ալպօյաճեանէ: Շահանին վստահուած է խմբագրել վերջնական հարցին մասին տեղեկագիր մը հրատարակելու համար: Ա- Եկեղեցականներու կրթութիւնը եւ Հայ Եկեղեցիի նորոգումը, տես էջ 71, «Հայ Եկեղեցիին բարեկարգութեան հարցը», գրեց Արշակ Ա. Ալպօյաճեան, Գահիրէ 1945:

1946ին Գահիրէի մէջ տօնուած է գրագէտ հրապարակագիր Արշակ Ալպօյաճեանի 35ամեայ Յոբելեանը եւ այս առթիւ կազմուած էր Յոբելինական Կեդրոնական Յանձնաժողով մը, որուն Ատենապետութիւնը վարած է Շահան Պէրպէրեանը, մինչ անդամներն էին՝ Փրոֆ. Յովհաննէս Յակոբեան (Զօրթաննեան), Գրիգոր Կիրակոսեան, Տիգրան Համբերեան, Լեւոն Բաբայեան եւ Յովհաննէս Մելիքեան:

2 Փետր. 1947ին Գահիրէի Հայ Դպրոցասիրաց Միութեան սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Պէրպէրեան Վարժարանի նախկին Սանուց Միութեան, տեղի ունեցած է բարեկամական ժողով մը՝ տօնելու համար Շահան Ռ. Պէրպէրեանի կրթական եւ մշակութային գործունէութեան քառասնամեայ Յոբելեանը. այս առթիւ կազմուած է Պատուոյ Յանձնախումբ մը յանձին [illegible] Թարագեանի, Բժ. Երուանդ Խաթանասեանի, Միհրան Կիւրճեանի, Հրանդ Նազարեանի, Ճանիկ Զառէլի, Արամ Գասպարեանի, Մեթր Տաւիթ Սեփերեանի, Բժ. Հայկ Օհանջանեանի, Երուանդ Տիրան Սարգսեանի:

Յոբելինական Կեդրոնական Յանձնախումբի կազմը հետեւեալն է. Օննիկ Աւետիսեան, Յարութիւն Պալըգեան, Արշակ Գարամեան, Գրիգոր Գույումճեան, Զարեհ Մսրլեան, Մեթր Գարոյ Զ. Մաթիկեան, Արթօ Պէշիկթաշլեան, Սահակ Ց. Պալըքճեան, Նուպար Մարգարեան:

Յոբելինական Կեդրոնական Յանձնախումբը [illegible] մամուլին մէջ հրատարակած է հետեւեալը.

«Արդէն խմբագիր եւ գրագէտ, դաստիարակ եւ դաստիարակող, խորքի եւ ոճի վարպետ, բարձրարժէք արուեստագէտ, աստուածագործ այս անձնաւորութեան քառասուն տարիներու հանրային ու մշակութային վաստակին առջեւ, որոնց իր բազմաթիւ աշակերտները երախտագէտ հիացման զգացումով պարտք կը համարին ապագային մեծարանքի տուրք մը ընել հանդէպ իրեն, նախաձեռնութիւնն առնելով տօնախմբելու իր քառասնամեայ կրթական ու մշակութային գործունէութեան յոբելեանը»:

Շահան Ռ. Պէրպէրեանի
Յոբելինական Կեդր. Յանձնախումբ

* * *

Արդարեւ Յոբելինական հանդիսութիւնը կատարուած է 11 Մայիս 1947ին, Գահիրէի «Լիսէ Ֆրանսէզի» թատերասրահին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ Գարեգին Ա. Կաթողիկոս Յովսէփեանցի, եւ Պատուոյ նախագահութեամբ Մամբրէ Արք. Սիրունեան Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի, խօսած են Օննիկ Աւետիսեան՝ նկարիչ եւ հրապարակագիր, Ֆերուհի Կոստանդեան՝ ուսուցիչ եւ [illegible], գեղարուեստական բաժինը մատուցած են Ժագ Յակոբեան, Յակոբ Գ. Համբիկեան, մեներգած են Օր. Գոհարիկ [illegible] (ապա Հայրենի երգչուհի Գոհար Գասպարեան):

Գահիրէի «Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երաժշտական խմբավար Լութֆիկ Փիլիպոսեանի, տուած է քաղուածքներ Ցօրեկեարի երաժշտական գործերէն։

«Կոմիտաս» երգչախումբի քառաձայն մասնակցողներ՝ Աղաւնի Դըլեան, Մէթր Գարուշ Զ. Մանուկեան, Մէթր Երուանդ Ա. Սիմոնեան եւ Եր. Եփրեմեան։ Այս ուղերձ՝ յանուն Եգիպտոսի Պէրպէրեան սաներու եւ խմբի մենաշարք Ցօրեկեարի։

1967ին Պէյրութի մէջ նշուած է Շ. Պէրպէրեանի Ութսնամեայ յոբելեանը. Շահան Պէրպէրեանի երաժշտական եւ կրթական գործերու ձայնագրութիւնները։

22 Մարտ 1928ին Շահան Պէրպէրեան բանախօսած է Կոմիտաս Վարդապետի մասին, եւ իր երաժշտական հակումներու անձնութեամբ տուած է հետեւեալ բացատրութիւնները. Կոմիտաս Վարդապետը հանդիպայ 1910ին Փարիզի մէջ, ուր դեռ նոր գացած էի Պոլսէն իբր ուսանող, երաժշտութիւն պիտի չուսանէի, բայց կանուխէն բուռն սէր մը ունեցած էի երաժշտութեան, սիրած էի խանդավառութեամբ Վակնէրի, Շոփէնի դաշնակի գործերը, երբ բախտով Ֆրանսական նոր դպրոցի վարպետները, Տեպիւսին եւ Ռավէլը, որոնք կը նմացնէին խառնական երաժշտութեան դիւթիչ հմայքը։

Այդ տրամադրութեան մէջն է որ օր մը հրաւէր ստացայ երգի առաջնորդուող ուսուցչուհի Օր. Մարգարիտ Բաբայեանէն, իր տան մէջ հանդիպելու Փարիզ հասած Կոմիտաս Վարդապետին. գացի եւ իրիկուն կեանքիս մէջ վճռական վայրկեան մը եղաւ. հոն ունեցայ հայ երաժշտութեան յայտնութիւնը. արդէն երբ Վարդապետը անցաւ դաշնամուրին առջեւ, ան այլեւս այն պարզուկ ազնիւ մարդը չէր ինծի համար, այլ Առաքեալ մը։

Շահան Պէրպէրեան 1928 Յունիսին Գահիրէի մէջ դաշնաւորած է Կոստան Զարեանի «Ժամերի քայլը» բանաստեղծութիւնը, Օննիկ Պէրպէրեանի երաժշտութեամբ։

1933՝ երաժշտական յօրինումները. Անուշ են ասմին, Համբարձում եայլա եւ Խորհուրդ Համբարձման երգերը։

1936՝ Լուսաւորչի կանթեղը, խօսք Յովհ. Թումանեանի, երաժշտութիւն Շ. Պէրպէրեանի, 6 էջ, 1954, Տպ. Տօնիկեան, Պէյրութ. Դանիէլ Վարուժանի քերթուածներէն՝ Առաջին ծիլեր, Արտը ակոսն է, Հրաւէր ջուրին տակ, Լուսնակ գիշեր։ Միսաք Մեծարենցի Գիշերերգ քերթուածը. Վահան Թէքէեանի հետեւեալ քերթուածներու դաշնաւորումը. Կանչերուն առաւ, Բարձրացում, Թուլ մէջտեղը մը գիշեր, Բանաստեղծին խորհուրդը, Նախերգանքը, խօսք Վ. Թէքէեանի եւ Կոստան Զարեանի, երաժշտութիւն Օննիկ եւ Շահան Պէրպէրեաններու որ համադրութիւն մըն է արեւելեան եւ արեւմտեան երաժշտութեան։

Ն. Շնորհալիի Առաւօտ լուսոյ, վեց ձայնով խմբերգ։

Ուսուցիչ-արուեստագէտ եւ յեղափոխական Շահան Պէրպէրեան մեռած է 9-10 Հոկտ. 1956ին Փարիզ. յուղարկաւորութիւնը կատարուած է 13 Հոկտեմբեր 1956ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ։ Դամբանականներ խօսած են՝ Կաթողիկոսական Պատուիրակ Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի Սերովբէ Արք. Մանուկեան, Պոլսոյ Պէրպէրեանի սաներէն Վրոյր Հաչէկեան, Հրանդ Սամուէլ, Մերուժան Պարսամեան։ Շահան Պէրպէրեանի մարմինը ամփոփուած է Փարիզի արուարձաններէն Պանեօ-Փարիզին գերեզմանատան Հ. Բ. Ը. Միութեան կառուցած Հայ մտաւորականներու յատկացուած դամբարանին մէջ։ Իր նախկին սաները դագաղը ուսամբարձ առաջնորդած են մինչեւ վերջին հանգիստը։ (Տես «Յառաջ» օրաթերթ. 18 Հոկտ. 1956, Փարիզ)։

8 Դեկտ. 1956ին յարգանքի երեկոյ մը կազմակերպուած է «Ակադեմական» պարբերականի խմբագրութեան կողմէ Փարիզի Միւթիւալիթէ սրահին մէջ։ Ներկաներ՝ Առաջնորդ Սերովբէ Արք. Մանուկեան, հանգուցեալին այրին՝ Տիկին Թէլլ եւ երկու զաւակները, եղբայրները՝ Օննիկ եւ Նուրհան Պէրպէրեանները։ Արտասանած են՝ բանաստեղծ-գրագէտ Բիւզանդ Թոփալեան, հրապարակագիր Հրանդ Բարսեան, արուեստի քննադատ՝ Գեղամ Ֆէրհատէճեան, գրագէտ Արամայիս Պօփէճեան, Սերովբէ Եպս. Մանուկեան, դոկտոր Շաւարշ Նարդունի, Կարապետ Թօփալեան, Գառնիկ Թագուորեան (Բ. Գառնիկ)։ (Տես «Յառաջ» օրաթերթ, 8 Դեկտ. 1956, Փարիզ, եւ «Յուսաբեր» օրաթերթ, 20 Դեկտ. 1956, թիւ 218, Գահիրէ)։

Շահան Պէրպէրեանի երկասիրութիւններն են.

Ուսումնասիրութիւններ, փորձեր եւ յօդուածներ լոյս տեսած՝ Պոլսոյ «Ոստան» եւ «Բարձրավանք», Փարիզի «Զուարթնոց», Երուսաղէմի «Սիոն» եւ Պէյրութի «Անի» պարբերաթերթերուն մէջ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԵՐԿԵՐ

1) Կոմիտաս Վարդապետ (*անձը և գործը*) *Պուքրէշ*
2) Գեղագիտական հարցեր (*պատկերներով*), *Երուսաղէմ*
3) Երկու ժամանակները, *Երուսաղէմ* 1943
4) Կոմիտաս Վրդ. եւ Հայ երաժշտութիւնը, *մամուլի տակ* (*Ամերիկա*)

ԱՆՏԻՊ ԵՐԿԵՐ

1) L'effort d'attention et l'effort musculaire crez les déments précoces (*ֆրանսերէն*)
2) La méthode pathologique en psychologie (*ֆրանսերէն*)
3) Մանկավարժական համադրութիւն (*հայերէն և ֆրանսերէն*)
4) «Ինքնոյնը» *եւ ուրիշ տրամախօսութիւններ*
5) Եւփալինոս (*թարգմանած՝ Թրգմ. Փոլ Վալէրիէ*)
6) Հոգին եւ պարը (*տրամախօսութիւն, Թարգմ. Փոլ Վալէրիէ*)

ԹԵՐԱՒԱՐՏ ԿԱՄ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

1) Ընթացք իմաստասիրական գիտութեանց (*ա. Հոգեբանութիւն, բ. Ընկերաբանութիւն, գ. Իմաստասիրութեան պատմութիւն, դ. Բնագանցութիւն, ե. Գեղագիտութիւն, զ. Տրամաբանութիւն, է. Բարոյագիտութիւն*)
2) Նորը առ Նորը խորհուրդ (*[illegible] տրամախօսութիւններ*)
3) Գեղագիտական վերապատում (*փորձ մը գեղարուեստական գաղափարներու տրամաբանութեան մը*)
4) Իրականութիւն եւ արուեստ (*փորձ էութենական գեղագիտութեան*)
5) Սէր եւ արուեստ
6) Զրոյց երջանկութեան մասին
7) Նիւթը եւ Նիւթապաշտութիւնը
8) Համակարգուած գիծերով դասաւորումներ
9) Ստորադասութեան քերդոյցը
10) Պարը որպէս մեծ արուեստ
11) Իմաստասիրական խճանկար
12) Ուրուագիծ համապատկեր հայ արուեստի

Ահա քանի մը վկայութիւններ հայ մամուլէն.

«Այդ փիլիսոփայական մտքերը իրենց բովանդակ ծանօթ է շատերուն, այդ մտքերը ազդայութիւնէն մինչեւ այսօր կարեւոր է իրենց մեկնակէտ առնել փիլիսոփայ Շահան Պէրպէրեանին.

Ան իր հօր մահէն ստացած դրօշը կը պարզէր Պէրպէրեան վարժարանի ճակատին. Շահան Պէրպէրեանի առաջնութեան տարիները Մկրտիչ Պէրպէրեան վարժարանին մէջ, եղաւ [illegible]. Ան կարծես ոգիներէ մասնաւոր մօգական գաւազանով մը կը քալեցնէր հարիւրաւոր աշակերտներով լեցուած այդ ոգեկան հսկայ նաւը.

Երբեմն Շահանը կ'անհետանար «Ալէմտաղի» հրաշալի անտառները... Ան կը կորսուէր «Չամլըճայի» բլուրներուն վրայ, ուր փախուստները անտառներուն խորը կամ բլուրներու ամայութեան վրայ՝ կը տեսնուէին անշուշտ փիլիսոփայական բարձր հայեացքը իր մէջ». (Տես «Փիլիսոփայ Եղբայրս Շահան Պէրպէրեան», գրեց Մաննիկ Պէրպէրեան, «Արեւ» օրաթերթ, 17 Նոյեմբեր 1951. Գահիրէ).

1953ին Շահան Պէրպէրեան ուզեց մնալ Փարիզ, ուր մատնուեցաւ նիւթական նեղ կացութեան մը եւ Դերենիկ Եպս. Փօլատեանի հոն ներկայութեան շնորհիւ դարձեալ կրցաւ վերադառնալ Անթիլիաս.

«1955ին երբ որ մը կէսգիշերուան մութին կը քալէր մեր տան մօտիկ այն փողոցէն, ուր կը բնակէր համեստ պանդոկի մը անկիւնին մէջ, իր կնոջ հետ, անոր մէկը փոփրահասակ որ կը քալէր առջեւէն, թեւերը պարզած օդին մէջ, որպէս թէ անտեսանելի քաղցրութեան մը առջեւ ճառախօսութիւն մը ընէր վրայ բոլոր. Երբ մօտեցայ, անոր որ Շահան Պէրպէրեանն էր, չէի ուզեր խաթարել իր մտածումներուն աշխարհը, որ այդ պահուն փիլիսոփայական ըլլալու էր. այս պատկերը իմ աչքին առջեւն է, երբ հիմա կ'ոգեկոչեմ իրմէ յիշատակները, այդ անտրվոր հանդիպումէն առաջ տեսած էի զինք եւ տարած իրեն հրաւէր մը Աղեքսանդրիայէն, ուր ազգային Պօղոսեան վարժարանի տնօրէնութիւնը կ'առաջարկուէր իրեն, պաշտօն մը զոր մերժեց». (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 27 Հոկտ. 1956, Մեկնող Շահան Պէրպէրեան, գրեց Յովհաննէս Պօղոսեան).

«Իբր ուսուցիչ պերճախօս մըն էր, փիլիսոփայութեան դասեր տալու ատեն. այնպիսի եղանակ մը ունէր որ աշակերտները երկար պահեր իրեն հետ վերցած, խոր հրճուանքով զինքը

կ'ունկնդրէինք, բազմաթիւ անուանի մասնագէտներ եւ ուսուցիչներ իրրեւ աշակերտ ունկնդիրներ' կու գային մեր աշակերտական նստարաններուն վրայ զինք ունկնդրելու եւ հետեւելու մանկավարժութեան, գեղեցկագիտութեան, հոգեբանութեան, բարոյագիտութեան, ու իմաստասիրութեան դասերուն, բարին, ճշմարիտն ու գեղեցիկը քարոզող Շահանը ունկնդրելու համար մէկ էր»։ (Տես «Յուսաբեր», 18 Դեկտ. 1956, «Շահան Պէրպէրեան եւ իր գործը», գրեց Պէրպէրեանաւարտ Վահրամ [illegible], Փարիզ)։

«Աշխարհական էր բայց այս աշխարհէն չէր Շահան Ռ. Պէրպէրեան, որքան տկար էր մարմնով' նոյնքան զօրաւոր էր հոգիով։ Երբ զինքը տեսնէիք' Պօղոս առաքեալի խօսքը կը յիշէիք (Բ. Կորն. ԺԲ–10)։ Հոգեկան էր, թէեւ հոգեւոր չէր, հաւատար, բայց հաւատացեալ չէր այս բառին հանրական առումով։ Փիլիսոփայ էր ոչ միայն մտքով եւ գիտութեամբ, այլ նաեւ բնաւորութեամբ։

«Երբեմն հոգիներէն, չարմեց մթնոլորտը որուն մէջէն անցաւ, եւ անհրաժեշտ եղաւ հանդիպումը հոգիներուն մէջ։ Անոնք որ տեսան անոր դէմքը' զգացին անոր առեղծուած շարժման հայեացքը իրենց հոգիին, եւ առաւել քիչ մը ունին հետերն ու նաեւ մանաւանդ անոնք որ իր աշակերտներն եւ մտքի եւ հոգիի մանրըմները եղան։ Ինքն հարազատութեան գծերուն համադրութեան մէջ, հայ ժողովրդական երաժշտութեան մայրերուն նրբաշխութեան մէջ, եւ նման բաներու մէջ կը դրսեւորէր իր հայկականութիւնը»։ (Տես «Յիշելով զարմանալի Շահան Պէրպէրեանին», գրեց Տիրան Արք. Ներսոյեան, «Սիոն» ամսագիր, 1956 Դեկտ., Երուսաղէմ)։

Գահիրէաբնակ Պէրպէրեան Վարժարանի անունով եւ հանգուցեալ Շահան Պէրպէրեանի նախկին աշակերտներու բաղձանքին համաձայն, եւ Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան որոշումով, հանգուցեալ ուսուցչապետ Ռէթէոս Յ. Պէրպէրեանի մահուան 50 ամեակին եւ իր արժանաւոր զաւակին բազմարդիւն կրթական մշակ եւ դաստիարակ Շահան Պէրպէրեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Կիրակի 9 Դեկտ. 1956ին, յաւուր Ս. Աստուածածնի, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ։

ՄԱՆՆԻԿ Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Մաննիկ ծնած է 1885ին' Սկիւտար, դուստրը Ռէթէոս եւ Զարուհի Պէրպէրեաններու, նախնական ուսումը ստացած է [illegible] 1896–1898, իր հօր հաստատած անմահանուն դպրոցին մէջ։

1898ի աշնան վերադարձին Պոլիս ընտանիքով, ուսումը շարունակած է Ամերիկեան աղջկանց գոլէճին մէջ, եւ վկայուած 1906ին։ Դպրոցական շրջանին Ամերիկեան գոլէճին մէջ, աշակերտած է դաշնակահար գերմանացի Փօլ Լանկէի, նկատելով որ փոքր տարիքէն ի վեր սէր ունեցած էր երաժշտութեան, իր մայրը քաջ դաշնակահարուհի մը, իսկ հայրը պարիթօն երգիչ մըն էր։

1908ին Օր. Մաննիկ անդամակցած էր Սկիւտարի մէջ կազմուած Տիկնանց Միութեան Վարչութեան։ 1908ի աշնան մեկնած է Փարիզ եւ հետեւած Սորպոնի համալսարանի գրականութեան դասընթացքներուն, եւ նաեւ երաժշտութեան ու աշակերտած Հեթէլի։ Արուեստագիտուհի Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի թելադրութեամբ Փարիզի մէջ, Օր Մաննիկ հետեւած է երգի դասընթացքներուն, Տէպիւսիի, Ռաւէլի եւ Տիւ-Բարքի մօտ, մինչեւ 1911 թուականը։ Օր. Պէրպէրեան 1911ին հրատարակած է «Արձակ երգեր» խորագրով հատոր մը։ 1919ին մեկնած է Ամերիկա եւ Նիւ Եորքի, Պոսթընի, Ֆիլատելֆիոյ մէջ կազմակերպած է երգահանդէսներ եւ մասնակցած է [illegible] ներկայացումներուն։

1926ին հրատարակած է «Արեւու համբոյր» արձակ բանաստեղծութեանց հատորը, որուն ֆրանսերէն թարգմանութիւնը' «[illegible]» լոյս տեսած է 1955ին։

1934–1946 ապրած է Աղեքսանդրիա եւ դասաւանդած է երգի դասեր անհատներու իր բնակարանին մէջ եւ այցելութեամբ։ Աղեքսանդրիոյ մէջ հրատարակած է «Հեթանոս աղօթք» խորագրով վիպակը 1946ին, որ յետագային թարգմանած է բանաստեղծ Փօլ Վանձիթօ։ Օր. Պէրպէրեան անգլերէնէ հայերէնի թարգմանած է Օսկար Ուայլտի «Սալոմէն»։ Ան աշխատակցած է «Շանթի», «Հայրենիքի», Եգիպտոսի «Արեւ»ի եւ «Արեւելք»ի, Փարիզի «Յառաջ»ին եւ «[illegible]»ին։

Օր. Պէրպէրեան 1948ին հաստատուած էր Փարիզ ուր մեռած է 8 Նոյեմբեր 1960ին եւ մարմինը թաղուած է Հ. Բ. Ը. Միութեան կառուցած ննջարաններու դամբարանին մէջ, Պանեօ Փարիզի գերեզմանատունը։

«Թղթակցութը» 1910ի գրական սերունդին կը պատկանի, որմէ բանաստեղծութիւններ իրեն յատուկ գրական սեռի վերածած է, որ երկրաւն կը հանէ կանացի զգայնութիւններ մեծ մասով առօրեայ ապրումներ քնարերգական զեղումներով հարուստ, գեղապաշտութեան սատարող գրագիտուհի մըն էր։ (Տես «Անահիտ», 1960 Նոյեմբեր եւ «Յառաջ»ի 28 Նոյեմբեր 1960)։

ՆՈՒՐՀԱՆ Ռ. ՊԸՐՊԸՐԵԱՆ

Նուրհան ծնած է Իսկիւտար, կրթութիւնը ստացած Օրթագիւղ եւ Զմառուհի Պէրպէրեաններու։ Իր ուսումը ստացած է Պոլսոյ Պէրպէրեան վարժարանը։ 1922-1926 հետեւած է Սորպոնի համալսարանի դասընթացներուն Փարիզ եւ 25 Յունիս 1926ին ներկայացուցած է իր ատենախօսը, որ ուսումնասիրութիւն մըն է հոգեբանութեան մարզին եւ ստացած է փիլիսոփայութեան դոկտորի վկայականը։ 1926 Սեպտեմբերին վերադարձած է Գահիրէ եւ Ֆրանսերէն լեզուի դասախօս նշանակուած է Գահիրէի Պէրպէրեան վարժարանի մէջ մինչեւ 1934 Յունիս։ 1935–1945 ապրելով Ֆրանսերէն լեզուի Գահիրէի պետական վարժարաններուն մէջ։ Ապա 1946ին հաստատուած է Փարիզ եւ մեռած 8 Նոյեմբեր 1960ին եւ թաղուած Պանիէօ-Փարիզեան գերեզմանատան հայ մտաւորականներու դամբարանը։

(Տես «Զուարթնոց», Ե. տարի, թիւ 3-4, 1 Մարտ 1961, Փարիզ, հրատ. Հր. Փալուեան)։

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԿԻԶԷԻ

Գահիրէի արուարձաններէն Կիզէ գիւղաքաղաքին մէջ, 1920 թուականէն սկսեալ փոքր հայ գաղութ մը ապրած է 45-50 տուն, 1915ի հալածանքներէն ազատուած, որոնց հայ ընտանիքներու այրերուն մեծ մասը իբր պաշտօնեայ եւ գործաւոր աշխատած են Մաթոսեան ծխախոտի գործատան մէջ։

1930ին Կիզէաբնակ հետեւեալ ազգայիններու նախաձեռնութեամբ հիմնուած է Կիզէի Հայ Կրթասիրաց Միութիւնը, նպատակ ունեցած է Կիզէի հայոց համար բանալ դպրոց մը՝ հայ մանուկներուն [illegible] կրթութիւն տալու համար։

Ահա ձեռնարկի հիմնադիրները. Սամուէլ Կորկիսեան, Գրիգոր Ճիպէճեան, Կարապետ Հէքիմեան, Փօլոս Պալըքճեան, Հրանդ Քէչէճեան, Լուսին Կէրէկէլեան, Համազասպ Սեդրաքեան, Գարեգին Սահակունեան, Յովհաննէս Տէր Մկրտիչեան, Աղեքսան Մասոյեան, Մկրտիչ Նորատունկեան, Փառամ Համբարեան, Ղեւոնդ Նորատունկեան։

Դպրոցը բացուած է 13 Սեպտ. 1930ին Կիզէի էլ-Նազլի փողոցի վրայ, երկյարկ եւ չորսսենեակով տան մը մէջ։

Դպրոցի պաշտօնական բացման հանդէսը տեղի ունեցած է 5 Հոկտ. 1930ին, նախագահութեամբ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակեանի, որ դպրոցը կոչած է Հայկազեան Մանկապարտէզ։ Կիզէի Հայ Կրթասիրաց Միութեան Վարչութեան կողմէն Փօլոս Պալըքճեան շնորհակալութիւն յայտնած է Առաջնորդին եւ Ազգային Իշխանութեան՝ իրենց բարի տրամադրութիւններուն համար, նկատելով որ Գահիրէի Ազգ. Իշխանութիւնը որոշած է տարեկան 50 ոսկի նպաստ մը տալ, ինչպէս նաեւ Մաթոսեան ծխախոտի-սիկարէթի գործատան տնօրինութիւնները՝ Յով. Մաթոսեան խոստացած է նիւթապէս օգնել վարժարանին։ Հանդէսի ընթացքին արտասանուած են Վերդ. Հայկազուն Խաչատուրեանի եւ դաստիարակ-ուսուցիչ Լեւոն Թաշճեանը։

Հանդէսի աւարտին, դպրոցի յուշամատեանին մէջ հետեւեալ գրութիւնները արձանագրած են.

«Աստուածային օրհնութիւն եւ բարգաւաճումն Հայկազեան Մանկապարտէզին Հայոց Կիզէի Ազգայնոց բնակչաց ի Թաղս եւ մասնակցութեամբ մանկանց իբր ծաղկից որք անդրանիկ առաւօտին արդ դպրոցուն։ Հայր Տէր շնորհ իմաստութեան ամենայն աշակերտաց ի նմին եւ կարողութիւն ամենայն վարիչաց ի պայծառութիւն յարկիս լուսոյ եւ կրթութեանց»։

Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի
Թորգոմ Արք. Գուշակեան

5 Հոկտ. 1930

* * *

«Թուրքերը մեզ նշանարան»։

Վերդ. Հայկազուն Խաչատուրեան

* * *

«Մանկապարտէզ մը հիմնելը տուն մը փրկել է»։

Ուսուցիչ Լեւոն Թաշճեան

* * *

«Ազգապահպանական է Կիզէի Հայ Կրթասիրաց Միութեան ձեռնարկը, որուն յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն կը մաղթեմ սրտանց»։

Մանկապարտիզպանուհի Զապէլ Զաքարեան

* * *

«Նորընծայ եկայ ի հանդէս բացման տաճարին սոյն Հայկազեան Մանկապարտէզի Կիզէի, եւ տեսեալ զուարթամտութիւն մանկանց ի գիտութեան մայրե-

նի ընթացքի եւ ի դէմս դէմս տեսման, կրանի եւ բարոյական վարժից, ողջոյն ի սիրոյ եւ ի Հոգի։

«Այժմ զգացուցի թէ ամենայն եղեալ է հիմնարեա աղջկային կենաց յառաջնոյն առաւ, զի ամենայն է կերպի աղջկային գոյութեան եւ զարգացման արժանաւոր պարտականութիւն է Հաստատութեան յորոյ վերայ կանգնեալ Հաստատեցուց գոյութեան աղջկային կենաց ի փառջ Հաստատելն առաւ։

«Օրհնութիւն Աստուծոյ խնդրէ ի վերայ Մանկանց ուսանելեաց եւ ի զարգացումն սոսա եւ ի վերայ ծնողաց իւրեանց եւ ամենայն վաստակաւորաց վասն պայծառութեան վարժարանի վարժուհեաց եւ հոգաբարձուաց եւ ամենայն աշակերտելոց»։

Թորգոմ Արք. Գուշակեան

5 Յուլիս 1931, Գահիրէ – Կիզէ

* * *

«Երկրորդ անգամ ըլլալով այցելեցի Հայկազեան Մանկապարտէզը, հաստատեցի հոն խանդավառ գործունէութիւնը եւ վերջինը ապագայապաշտպանման եւ մանկավարժական գործին մէջ։

Մաքրուհի Եսայեան եւ իր ամուսինը Լաւրէնթ Կէրկէրեան

մը յաջողութեամբ յարատեւութեան եւ յաջողութեան»։

Ուսուցիչ Գարեգին Տիւրկէրեան

* * *

«Թանկագինանքի եւ գովեստի արժանի է Կիզէի Հայ Կրթասիրացի այս գեղեցիկ ձեռնարկը, որովհետեւ Հայոց մէկ տարի անցած՝ Մանկապարտէզը արդէն ինկ է յայտ բերած է շնորհալի արդիւնք մը, յանձինս Օր. Մաքրուհի Եսայեանի։

«Մանկապարտէզը ունեցած է յաջողակ վարիչ մը, որ հանգստան տարածին ընթացքին եւ երեք ամսաւորաններու մէջ, արդէնցուցած է փոքրիկներուն հայերէն գրել եւ կարդալ, ինչպէս նաեւ երգ եւ արտասանութիւն»։ (Տես «Յուսաբեր» օրաթերթ, 10 Յուլիս 1931, թիւ 84, Գահիրէ)։

«Հայկազեան Վարժարանը, ուր այս պահուս զուտ իրենց մայրենի լեզուն կ'ուսանին աւելի քան 35 երկսեռ հայ մանուկներ, ո՛չ անկախական գոյութեան շէնք ունի եւ ոչ ալ կրթական մէջ շատ քարքը տուրքերը թոյլ կը տանէ այս վարժարանը։

«Հակառակ այս իրողութեան եւ շնորհիւ իր փոքրիկներուն անձնուէր զոհողութեան, վարժարանը ամէն ամիս իր բացած օրէն սկսեալ, կանոնաւորապէս վճարած է իր պաշտօնեաներուն թոշակը. շէնքի վարձքը, երկու ուսուցչուհի, սպասաւոր եւ զանազան, ամսական ծախսը ութ ոսկի ծախք մը կը պահանջէ վարչութենէն, այս գումարը կը հայթայթուի անդամավճարներէ եւ պարբերական հաւաքոյթներով մեզ բերած հասոյթներէ տարեկան 200 ոսկի պիւտճէ մը ունեցող այս վարժարանին աղբիւր ժողէփ Մաթոսեան կ'ընծայէ 50 ոսկիով եւ Գահիրէի Ազգային իշխանութիւնն ալ նոյնպէս»։ (Արեւ օրաթերթ, 16 Ապրիլ 1936, Գահիրէ)։

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿԻԶԷԻ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ա) Կիզէի Հայ Կրթասիրաց Միութեան վարժարանը կը կոչուի Հայկազեան Մանկապարտէզ եւ կ'առաջնորդուի Գահիրէի Գալուստեան Ազգային Մանկապարտէզի ծրագրով։

Բ) Վարժարանը երեք սահմաններով մանկապարտէզ մըն է, որ պէտք է յաճախեն 4–10 տարեկան երախաներ, դասընթացք շաբաթը 30-35 ժամ, որը 6 ժամ դաստիարակութեան։

Մանկապարտէզ 3 դասարան, շաբաթը 5 պահ հայերէն եւ 5 պահ արաբերէն։

Նախակրթարան 2 դասարան, շաբաթը 2 պահ ֆրանսերէն, 3 պահ թուաբանութեան, 3 պահ կրօնք եւ 3 պահ մարզանք։

Գ) Կիլիկէ Հայ Կրթասիրաց Միութեան վարչութիւնը կ'ընտրէ վարժարանին հոգաբարձութիւնը։

Դ) Վարժարանին ընթացքը յառաջացած է իր նպատակին միջոցի։

Ե) Վարժարանի պաշտօնէութիւնը պէտք է հաւատայ մեր ազգային, կրօնական բարոյականով։

Զ) Այն պարագային երբ նախակրթութեան համար յառաջ դասարաններ կը կազմակերպուին, պէտք է հետեւիլ Պետական Ազգային վարժարանի ծրագրին ու գործադրութեամբ պահպանել այդ ծրագրի աստիճանային այլն։

• • •

Հայկազեան Մանկապարտէզի մէջ պաշտօնավարող ուսուցչուհիներու ցանկը

1930-1931. Վարիչ մանկապարտէզի՝ ուսուցչուհի Օր. Մաքրուհի Եսայեան, օգնական ուսուցչուհիներ՝ Օր. Աղաւնի Համբարձումեան եւ Օր. Աննիկ Մանուկեան։

1931-1932. Օր. Մաքրուհի Եսայեան, Օր. Աղաւնի Համբարձումեան։

1932-1933. Վարիչ դպրոցի՝ Օր. Մաքրուհի Եսայեան, օգնական ուսուցչուհի՝ Օր. Փերճուհի Դիքրեան։

1933-1934. Վարիչ դպրոցի՝ Տիկին Զարուհի Մաղաքեան, ուսուցչուհի Օր. Արշալոյս Գէորգեան, արաբերէնի այցելու ուսուցիչ՝ Յովհաննէս Քէշիշեան։

1934-1935. Վարիչ դպրոցի՝ Տիկին Ալիս Վարժապետեան, օգնական ուսուցչուհի՝ Օր. Արշալոյս Գէորգեան։

1935-1936. Վարժուհի դպրոցի՝ Օր. Արշալոյս Գէորգեան, ուսուցչուհի Օր. Մարի Սանփանեան։

1936-1937. Վարիչ-ուսուցչուհի՝ Օր. Արշալոյս Գէորգեան, օգնական ուսուցչուհի՝ Օր. Մարի Սանփանեան։

1937-1938. Վարիչ դպրոցի՝ Օր. Արշալոյս Գէորգեան, ուսուցչուհիներ՝ Օր. Մարի Սանփանեան, արաբերէն լեզուի ուսուցչուհի՝ Տիկին Աթիյեաթ Մանսուրթի։

1938-1939. Վարիչ դպրոցի եւ դասատու՝ Օր. Արշալոյս Գէորգեան, ուսուցչուհիներ՝ Օր. Մարի Սանփանեան եւ Տիկին Աթիյեաթ Մանսուրթի։

1939-1940. Վարիչ դպրոցի՝ Օր. Արշալոյս Գէորգեան, Օր. Մարի Սանփանեան եւ արաբերէնի ուսուցչուհի՝ Օր. Սուրէյա Օսման։

1940-1941. Վարիչ-ուսուցչուհի՝ Օր. Արշալոյս Գէորգեան, օգնական ուսուցչուհի՝ Օր. Մարի Սանփանեան, Օր. Սուրէյա Օսման։

1942-1943. Ուսուցչուհիներ՝ Օր. Մարի Սանփանեան, Օր. Հրանդուհի Թաշճեան եւ Օր. Սուրէյա Օսման։

1943-1944. Վարժուհի դպրոցին՝ Օր. Մարի Սանփանեան, ուսուցչուհիներ՝ Օր. Արշալոյս Տէր Մկրտիչեան, Օր. Սուրէյա Օսման։

1944-1945. Վարիչ դպրոցի՝ Օր. Մարի Սանփանեան, օգնական ուսուցչուհիներ՝ Օր. Արշալոյս Տէր Մկրտիչեան եւ Օր. Սուրէյա Օսման։

1945-1946. Վարիչ-ուսուցչուհի՝ Օր. Մարի Սանփանեան, օգնականներ՝ Օր. Արշալոյս Տէր Մկրտիչեան, Օր. Սուրէյա Օսման։

1946-1947. Ուսուցչուհիներ՝ Օր. Արշալոյս Տէր Մկրտիչեան եւ Օր. Սուրէյա Օսման։

1947-1951. Ուսուցչուհիներ՝ Օր. Մարի Սանփանեան եւ Հեղինէ Էքմէքճեան։

1951-1953. Օր. Մարի Սանփանեան, Օր. Արշալոյս Քէշիշեան։

1953-1954. Օր. Արշալոյս Տէր Մկրտիչեան եւ Օր. Արշալոյս Քէշիշեան։

Դպրոցը փակուած է 1954 Օգոստոսին։

Ահա Հայկազեան դպրոցի իւրաքանչիւր տարեշրջանին աշակերտութեան թիւը.

1930-1931՝	28	աշակերտ	
1931-1932՝	35	»	
1932-1933՝	38	»	
1933-1934՝	40	»	
1934-1935՝	30	»	
1935-1936՝	35	»	
1936-1937՝	36	»	5 աղջկայ
1937-1938՝	33	»	2 աղջկայ
1938-1939՝	31	»	12 աղջկայ

1939–1940՝	33	»	9 տեղացի
1940–1941՝	27	»	9 տեղացի
1941–1942՝	29	»	6 տեղացի
1942–1943՝	29	»	7 տեղացի
1943–1944՝	28	»	3 տեղացի
1944–1945՝	29	»	8 տեղացի
1945–1946՝	31	»	7 տեղացի
1946–1947՝	29	»	7 տեղացի
1947–1948՝	26	»	5 տեղացի
1948–1949՝	23	»	12 տեղացի
1949–1950՝	17	»	9 տեղացի
1950–1951՝	20	»	11 տեղացի
1951–1952՝	17	»	2 տեղացի
1952–1953՝	18	»	2 տեղացի
1953–1954՝	14	»	3 տեղացի
1954–1955՝	7	»	

* * *

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԵՐԸ

1930–1934՝ *Հրանդ Քէշիշեան, Սամուէլ Կարճիկեան, Պետրոս Ճամանամեան։*

1934–1935՝ *Սամուէլ Կարճիկեան, Սարգիս Կիրիշեան, Յակոբ Խօճէնտէրեան։*

1935–1936՝ *Կարապետ Հիւսիսեան, Կրէկոր Մաթոսեան, Գրիգոր Ճիզմէճեան, Լեւոն Փայասեան, Մինաս Քէշիշեան, Երուանդ Բողոսեան, Արա Բողոսեան։*

1936–1937՝ *Մինաս Քէշիշեան, Կարապետ Հիւսիսեան, Յովհաննէս Քէշիշեան, Գրիգոր Ճիզմէճեան, Կարապետ Գամաքեան, Լեւոն Բոյաճեան։*

1937–1939՝ *Սամուէլ Կարճիկեան, Լեւոն Փայասեան։*

1939–1941՝ *Մինաս Քէշիշեան, Կարապետ Հիւսիսեան, Յովհաննէս Քէշիշեան, Արմենակ Աղրիկեան, Երուանդ Փողոսեան։*

1941–1943՝ *Գրիգոր Ալթունեան, Լուրքէն Կէրկէրեան, Երուանդ Փողոսեան, Արմենակ Աղրիկեան, Յարութիւն Անկրաքեան։*

1943–1944՝ *Սամուէլ Կարճիկեան, Յարութիւն Անկրաքեան։*

1944–1947՝ *Թուրքէն Գազազեան՝ Ատենապետ, Յովհաննէս Գույումճեան՝ Ատենադպիր, խորհրդականներ՝ Յարութիւն Անկրաքեան, Սամուէլ Կարճիկեան, Գրիգոր Ալթունեան, Գրիգոր Հայաթեան, Լուրքէն Կէրկէրեան։*

1947–1949՝ *Թուրքէն Գազազեան՝ Ատենապետ, Սամուէլ Կարճիկեան՝ Բ. Ատենապետ, Յովհաննէս Գույումճեան՝ Ատենադպիր, Մինաս Քէշիշեան՝ Գանձապահ, Յարութիւն Անկրաքեան՝ խորհրդական։*

1949–1950՝ *Թուրքէն Գազազեան՝ Ատենապետ, Սամուէլ Կարճիկեան՝ Բ. Ատենապետ, Յովհաննէս Գույումճեան՝ Ատենադպիր, Մինաս Քէշիշեան՝ Գանձապահ, Յակոբ Անկրաքեան՝ Գանձապահ։*

1950–1951՝ *Թուրքէն Գազազեան՝ Ատենապետ, Սամուէլ Կարճիկեան՝ Բ. Ատենապետ, Յովհաննէս Գույումճեան՝ Ատենադպիր, Մինաս Քէշիշեան՝ Գանձապահ, Գրիգոր Ալթունեան եւ Մանուկ Գրիգորեան՝ խորհրդականներ։*

1951–1952՝ *Գրիգոր Ալթունեան՝ Ատենապետ, Սամուէլ Կարճիկեան՝ Բ. Ատենապետ, Յովհաննէս Գույումճեան՝ Հաշուակալ, Մինաս Քէշիշեան՝ Գանձապահ, Մանուկ Գրիգորեան՝ խորհրդական։*

1952–1953՝ *Յակոբ Թորոսեան, Սամուէլ Կարճիկեան, Մանուկ Գրիգորեան, Յովհաննէս Այանեան, Լեւոն Երամեան, Ռաֆֆի Պէրպէրեան, Յարութիւն Գույլըճեան։*

1953–1954՝ *Գրիգոր Ալթունեան՝ Ատենապետ, Սամուէլ Կարճիկեան՝ Բ. Ատենապետ, Յովհաննէս Գույումճեան՝ Ատենադպիր, Մինաս Քէշիշեան, Մանուկ Գրիգորեան՝ խորհրդական։*

1945–1946 *տարեշրջանէն սկսեալ դպրոցին մատակարարութիւնը եւ վերին հսկողութիւնը յանձնուած էր Գահիրէի Ազգային Իշխանութեանը։*

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԽՍԱՅԵԱՆ

Մաքրուհի Խսայեան ծնած է Պրուսա, դուստրը Պրուսացի Մարտիրոս եւ Նուրիմաշար ([illegible])։ Մաքրուհի փոքր տարիքէն ընտանիքով փոխադրուած են Կ. Պոլիս եւ իր ուսումը առած է Սէմէրճեան վարժարանը եւ վկայուած 1924ին, Յովհաննէս Պալըքճեանի տնօրէնութեան օրով։

1925–1926 *տարեշրջանին սկսեալ ուսուցիչ՝ պաշտօնավարած է Սէմէրճեան վարժարանին մէջ Կ. Պոլսոյ։ 1930 Յունուար 16ին հաստատուած է Գահիրէ եւ 1 Մարտ 1930ին պաշտօնի կոչուած է Կիպէլի Հայ Կրթասիրաց Միութեան Հայկազեան Մանկապարտէզի մէջ վարիչ մանկապարտիզպանուհի եւ դասախօս 1930–1933 Յունիսի վերջ։ 1933 Հոկտ. 22ին ամուսնացած է Լուրքէն Կէրկէրեանի հետ եւ դադրած է պաշտօնավարելէ։*

ԱՐԱՔՍԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Արաքսի ծնած է Գահիրէ, դուստրը Պօլսեցի Ներսէսի եւ Ոսկեաննա (ծնեալ Մանուկեան) Պետրոսեաններու։

Արաքսի իր ուսումը առած է Գահիրէի Թալեան երկսեռ կրթարանը եւ վկայուած 1928ին։ Ան քանի մը տարի իր ուսումը շարունակած է Գահիրէի Ամերիկեան աղջկանց գոլէճին մէջ։

1932 Սեպտեմբերէն իբր պաշտօնական ուսուցչուհի պաշտօնի կոչուած է Հայկազեան Մանկապարտէզի մէջ, Զարուհի Ծաղկունիի եւ Տիկ. Ալիս Վարժապետեանի օրով։

1935ին Օր. Պետրոսեան նշանակուած է վարիչ-ուսուցչուհիի պաշտօնին, զոր վարած է ձեռնհասութեամբ մինչեւ 1944 Յունիս։ Ան 1944 Սեպտեմբերէն մինչեւ 1950 պաշտօնավարած է Հէլիոպոլիսի Նուպարեան Ազգային վարժարանի մէջ եւ 1950 Սեպտեմբերին ամուսնացած է Գըրըճեանի հետ, եւ 1950 Սեպտեմբեր 15ին փոխադրուած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. Վարժարանը ուսուցչական պաշտօնով եւ շարունակած մինչեւ 1965 Թուականին։ Տիկին Արաքսի Գըրըճեան ընտանիքով գաղթած է Աւստրալիա։

ԶԱՐՈՒՀԻ ԾԱՂԿՈՒՆԻ

Զարուհի Գանթարճեան ծնած է 1898ին Ատանա (Կիլիկիա), ուսած է ծննդավայրի Աշխէնեան Ազգ. վարժարանը։ Օր. Գանթարճեան ընդունակ աշակերտուհի՝ 1909 Սեպտեմբերին ղրկուած է Պոլիս Ատանայի Ազգային Թաղական Խորհուրդի որոշումով եւ վկայուած 1914 Յունիսին։ Ան վերադարձած է Ատանա ընտանիքին մօտ, եւ 1915ին Գանթարճեան ընտանիքը աքսորուած է Հալէպ եւ հրաշքով ազատած է Տէր-Զօրի ճամբէն իր եղբօր Գրիգոր Գանթարճեանի հետ, որ ծնած էր 1903ին (հայրը ճութակահար Միրայր Գանթարճեանի)։

Օր. Գանթարճեան ապրած շրջանին Էլ-Մէնպիճի քաղաքապետութեան երեք զաւակներուն ուսուցչուհի նշանակուած է եւ ուսուցչուհի թրքական դպրոցի մը մէջ։ Օր. Զարուհի փորձած է թուրք քեմալական զինուորի (հարէմի չարշաֆ) ծպտուած փախչիլ, բայց մատնուած է եւ չորս ամիս բանտարկուած, ծեծուած եւ զրկանքներու ենթարկուած է. երկրորդ անգամ ծպտուած եւ իր եղբօր հետ փախուստ տուած է եւ գացած է Ատանա ու մինչեւ պատերազմի վերջանալը թաքնուած ապրած է։ Դպրոցասէր Տիկնանց Խնամակալութեան Ատենապետուհի Տիկ. Ակիւլինէ Մուրատ-Գոյաճեանի հրաւէրով 1919 Մարտ 15ին մեկնած է Պոլիս եւ ապա ուսուցչուհի նշանակուած է Օր. Գանթարճեանը Դպրոցասէրի վարժարան-որբանոցին։

1920ին հաստատուած է Դպրոցասէրի վարժուհիանոցի կարգերը, կրթական տեսչուհութեամբ Փայլա Գէորգեանի, որ յետագային Կիպրոսի Մելգոնեան կրթարաններու կրթական տեսուչի պաշտօնը վարած էր ձեռնհասութեամբ երկար տարիներ եւ ապա Փարիզ ապրած։

Ուսուցչուհի Օր. Գանթարճեան իր եղբայր ճութակահար Գրիգոր Գանթարճեանի հետ 1923 Դեկտեմբերին հաստատուած են Գահիրէ եւ Օր. Զարուհին պաշտօնի կոչուած է 1923–1924 դպրոցական տարեշրջանին ուսուցչուհի եւ ընդհանուր հսկիչ Գալուստեան Ազգ. վարժարանի աղջկանց բաժնին մէջ, տնօրէն Գրիգոր Կիրակոսեանի օրով։

1926 Դեկտ. 26ին Օր. Զարուհի Գանթարճեան ամուսնացած է Պր. Զիլֆիգարեանի հետ Գահիրէ, եւ Եգիպտահայոց Առաջնորդ Թորգոմ Արք. Գուշակ-

ԶԱՐՈՒՀԻ ԾԱՂԿՈՒՆԻ

նանի Թելադրութեամբ վերածուած է Սաղկունիի։

Տիկին Զ. Սաղկունի մինչեւ 1932 Թուականի վերջ ուսուցչական պաշտօն վարած է Գալուստեան Ազգային վարժարանի աղջկանց բաժնին մէջ։ 1932 Սեպտեմբերէն 1933 Յունիս ուսուցչուհի Գահիրէի Թաշճեան քոյրերու անհատական վարժարանին մէջ։ 1933 Սեպտեմբերէն 1934 Յունիս վարիչ մանկապարտէզի Գահիրէի արուարձաններէն Կիզէի Հայկական գաղութին, ուր շրջանին աշակերտութեան Թիւը 66 էր, բայց մանկապարտէզի բաժնէն կազմուած էր երեք նախապատրաստական դասարաններ եւ հաստատուած էր արաբերէն լեզուի դասընթացք (նկատելով որ օտարազգի աշակերտներ ալ ընդունուած էր դպրոցը) որ ձրիաբար աւանդած է Յովհաննէս Քէշիշեանը։ Այս տարեշրջանին Հայկական գաղութի Բ. դասարանը աւարտող ուսանողը դիւրութեամբ կ'ընդունուէր Գալուստեան Ազգ. վարժարանի 3րդ կարգը, ուսուցչուհի Զ. Սաղկունիի պաշտօնավարութեան օրով, օգնական ուսուցչուհին էր՝ Օր. Արաքսի Պետրոսեան։

1935 Սեպտեմբերէն Զարուհի Սաղկունին կրկին պաշտօնավարած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. վարժարանի նախակրթարանի աղջկանց բաժինը եւ դասաւանդած է հայերէն, Թուաբանութիւն եւ ազգային պատմութեան դասերը։

Զ. Սաղկունին 1934–1936 անդամակցած էր խմբագրական «Զարթօնքի» եւ ապագայի «Աշխատանք» Թերթի խմբագրական կազմին, «Հայկական Ընթերցարանի» հրատարակութիւններ։

1959ին վաստակաւոր ուսուցչուհի Զարուհի Սաղկունին առած է Հայրապետական կոնդակ մը Վազգէն Ա. Հայրապետէն։ Վաստակաւոր ուսուցչուհին իր ուսանողութեան շրջանին Կ. Պոլսոյ ուսուցիչներ ունեցած է. Օրդ. Մ. Տէր Անդրէասեան, Յ. Սարգիսեան եւ Զապէլ Զարդարեան, Պարոնայք՝ Ա. Նիկողոսեան, Գ. Գալֆայեան, Գեղամ Բարսեղեան, Յովհ. Գազանճեան, Տիգրան Չէօկիւրեան, Դանիէլ Վարուժան։

25 Ապրիլ 1959ին Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի Իւըրթ Մեմորիալ Հոլի մէջ տօնուած է Զարուհի Սաղկունի-Չիլինկիրեանի կրթական ուսուցչական գործունէութեան Յոբելեանը, Գահիրէի Ազգ. Իշխանութեան որոշումով։ Այս պատեհութեամբ, Վազգէն Ա. Հայրապետը Օրհնութեան Կոնդակ գրած է, ինչպէս նաեւ Սիլվա Կապուտիկեան նամակ մը։ Ահա այն գնահատական գրութիւնները։

ՎԵՀԱՓԱՌԻՆ ԿՈՆԴԱԿԸ

Ազնուափայլ Տիկին Զարուհի Սաղկունիին,
Հարազատ զաւակ Մայր Աթոռոյ Սրբոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի, ողջոյն Հայրական եւ օրհնութիւն Հայրապետական։

Հոգեկան մխիթարութեամբ եւ գոհունակութեամբ իմացանք, որ Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան որոշմամբ սոյն Թուի Ապրիլի 25ին պիտի տօնուի Ձեր մանկավարժական գործունէութեան յոբելեանը։

Գործօն եւ բեղմնաւոր կեանքի ճամբայ մը անցած էք Դուք, ազնուափայլ Տիկին։

Անցեալ [illegible] տարի Դուք Ձեր սիրտն ու [illegible] նուիրած էք Հայ մանուկներու [illegible] գործին, [illegible]

Դուք [illegible] Սփիւռքի [illegible] մէջ Հայ [illegible]։ Եւ եթէ այսօր [illegible]

[illegible]

Արդ, սոյն Հայրապետական Կոնդակով [illegible] Ձեզ [illegible] Ձեր մանկավարժական [illegible] գործունէութեան յոբելեանին առթիւ։

Կը մաղթենք Ձեզ քաջառողջ երկար տարիներ, որ եւ անսպառ եռանդ՝ շարունակելու Ձեր արգասաւոր աշխատանքը։

Թող մեր պատուական մաղթանքը եւ Ձեր գաղափարակից բազում անձերու սէրը, յարգանքն ու գուրգուրանքը լինին Ձեզ հետ, աստուածային օրհնութեան հետ միասին։

Ողջ լերուք, զօրացեալ Ս. Հոգւով եւ յաւէտ օրհնեալ ի Տեառնէ եւ ի Մէնջ։ Ամէն։

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Կաթողիկոս
Ամենայն Հայոց

Տուաւ Կոնդակս 6–31ն Մարտի
1969 Փրկչական ամի,
եւ ի տումարիս Հայոց ՌՆԸ
ի վանս Սրբոյ Էջմիածնի
Հմր. 136

* * *

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿԸ

Թանկագին Տիկին Տաղէնունի

Հայաստանում գտնուող Ձեր ուխտակից քոյրերի անունից, հայաստանցի ուսուցչուհիների եւ գաղափարակիցուհիների անունից, եւ անձամբ իմ անունից ամբողջ սրտով շնորհաւորում եմ Ձեր բազմավաստակ Յոբելեանը։

Ուսուցչի լինելը ազնիւ ու դժուարին գործ է առհասարակ, բայց առաւել ազնիւ ու դժուարին գործ է նա Հայրենիքից դուրս, ուր չկայ պետական հովանաւորութիւն, չկան կայուն միջավայր ու միջոցներ, այլ դրա փոխարէն կայ ցրուած ու մասնատուած հայութիւն, անապահով ընտանիքներ, ուծացման օրհասական սպառնալիքը։ Այս պայմաններում ուսուցչի, իսկական ուսուցչի լինելը հերոսութիւն է, անձնազոհութիւն։ Ահա թէ ինչու այսօր, Ձեր փառաւոր Յոբելեանի օրը, մենք յարգանքով ու երախտագիտութեամբ խոնարհում ենք մեր գլուխը Ձեր բեղմնաւոր վաստակի առաջ, Ձեր, որ տարիներ շարունակ նուիրուել էք հայ մանուկների ուսման ու դաստիարակութեանը, որ ներշնչել էք նրանց սրտում սէր ու հաւատարմութիւն դէպի Հայութիւնն ու նրա մշակոյթը, որ անթառամ էք պահել նրանց շրթներին մեր Մեսրոպաշունչ Հայոց լեզուն։

Ամուր սեղմում եմ Ձեր վաստակած ձեռքը։

Ցանկանում եմ Ձեզ քաջառողջութիւն, հոգու անդորրութիւն, երկար կեանք։

Ձեր ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

Երեւան, 1969 թ. Ապրիլ

* * *

ՄԱՐԻ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Օր. Մարի Ստեփանեան ծնած է Պոլիս, դուստրը Վահան եւ Պայծառ Ստեփանեաններու։ Իր ուսումը ստացած է Պոլսի Գալաթական Ազգ. Վարժարանը 1926–1932 եւ վկայուած։ Օր. Ստեփանեան 1936–1948 պաշտօնավարած է Հայկական դպրոցին մէջ դասատու եւ վարչուհիի հանգամանքով ձեռնհասօրէն։

Օր. Մարի 1948 Հոկտ. 15ին ամուսնացած է Արամ Կէրբէկեանի հետ եւ բախտաւորուած երեք զաւակներով, Տիկ. Մարի Կէրբէկեան 1961–1962ին պաշտօնավարած է Հելիոպոլսոյ Նուպարեան Ազ-

ՄԱՐԻ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

գոյքին վարժարանը։ 1953ին փոխադրուած է Գահիրէի Գալուստեան Ազգային վարժարանը, իբր ուսուցիչ-դաստիարակ նախակրթարանի բաժնին մէջ մինչեւ 1958 թուականը։

Կիզէի Հայ Կրթասիրաց Միութեան վարչութիւնը Հայկազեան Վարժարանը ժամանակաւորապէս նիւթական դժուարութեան մէջ գտնուած է եւ 1946ին գնուած է Գահիրէի Ազգ. Իշխանութեան, Վարժարանը կառավարուած է անձնուէր Հոգաբարձութեան մը կողմէ, օժանդակութեամբ Կրթասիրաց Միութեան վարչութեան եւ վերջին հովանաւորութեամբ Ազգային Իշխանութեան մինչեւ 1955 թուականը։ Գաղափար մը կազմելու համար, ահա վարժարանին 1947–1948 տարեկան ծախսումները։

Մուտք

Աշակերտներէ գոյացած թոշակ	60 եգ. ոսկի
Կրթասիրաց Միութեան անդամավճարներ	36 եգ. ոսկի
Նուիրատուութիւններ	19 եգ. ոսկի
Մաթոսեան Ֆոնտէն	120 եգ. ոսկի

Ելք

Ուսուցչութեան թոշակները	142 եգ. ոսկի
Վարժարանի շէնքին վարձք	56 եգ. ոսկի
Զանազան	13 եգ. ոսկի
Նուէրներ եւ ամսաթոշակի յաւելում	84 եգ. ոսկի

Տարեկան բացը դարմանուած Ազգային Իշխանութեան կողմէ։

Կրթասիրաց Միութեան վարչութիւնը իր բոլոր անդամները հրաւիրած է 18 Օգոստոս 1955ին ընդհանուր ժողովի մը, տեղի ունեցած դպրոցի սրահին մէջ, եւ որոշած են վարժարանը փակել, նկատելով որ աշակերտներուն թիւը բաղկացած էր 5 հոգիէ։ Վարչութեան ներկայացուցիչները, Ազգային Իշխանութեան հետ պարզած են կացութիւնը եւ խնդրած են որպէսզի Կիզէ բնակող հայ ընտանիքներուն զաւակները ինքնաշարժով Գալուստեան Ազգ. Վարժարան փոխադրուին, իրենց ուսումը շարունակելու համար։

Ընդհանուր ժողովը որոշած է շարունակել Կրթասիրաց Միութեան գործունէութիւնը, նիւթապէս օգնելու համար Կիզէ բնակող չքաւոր հայ աշակերտներուն՝ իրենց ուսումը շարունակելու համար։

Դպրոցին վարձու շէնքը գործածել իբր հաւաքավայր Միութեան Կիզէի հայ երիտասարդութեան եւ Միութեան անդամներուն եւ պարբերաբար կազմակերպել դասախօսութիւններ։ Կրթասիրաց անդամական ընդհանուր ժողովը որոշած է նաեւ 80 եգ. ոսկի յատկացնել տարեկան՝ Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի մէջ ուսում առնող կարօտ ազգայիններու զաւակներուն համար իբր կրթաթոշակ եւ օթոյով փոխադրութեան վարձք։ Ըստ վերոյիշեալ որոշումին հետեւեալ յատկացումները կատարուած են Գալուստեան Ազգ. Վարժարանին.

1955–1956	դպրոցական	տարեշրջանին	80 ոսկի
1956–1957	»	»	100 ոսկի
1957–1958	»	»	120 ոսկի
1958–1959	»	»	120 ոսկի
1959–1960	»	»	120 ոսկի
1960–1961	»	»	120 ոսկի

Կիզէի Կրթասիրաց Միութեան վարչութիւնը իր ինը անդամներուն ներկայութեան գումարուած ընդհանուր ժողովին 15 Հոկտ. 1961ին, ժողովականներու միաձայնութեամբ որոշած է Միութիւնը լուծել եւ իր մնացած դրամը, գոյքերը յանձնուին Գալուստեան Ազգ. Վարժարանի Հոգաբարձութեան, պայմանաւ որ վերոյիշեալ գոյքերու վաճառքէն գոյացած գումարը յատկացուի իբր կրթաթոշակ Կիզէ բնակող կարօտ հայ աշակերտներուն։

• • •

ԿԻԶԷԻ ՀԱՅ ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Գահիրէի արուարձաններէն Կիզէ հաստատուած գաղութէն խումբ մը կրթասէր անձեր 9 Օգոստոս 1930ին հիմնած են Կիզէի Հայ Կրթասիրաց Միութիւնը, նպատակ ունենալով, բանալ հայ դպրոց մը իրենց զաւակներուն տարրական կրթութիւն տալու համար։

Ահա հիմնադիրները. Սամուէլ Կարկինեան, Գրիգոր Ճիզմէճեան, Կարապետ Հինտլեան, Փափազ Գազազեան, Հրանդ Քէչիչեան, Լեւոն Կէրկէրեան, Համազասպ Մեսրոպեան, Գարեգին Սահակեան, Մկրտիչ Նալբանդեան, Յովհաննէս Տէր Մկրտիչեան, Պետրոս Համբէլեան, Անդրէաս Մաթոսեան, Ղեւոնդ Նալբանդեան։

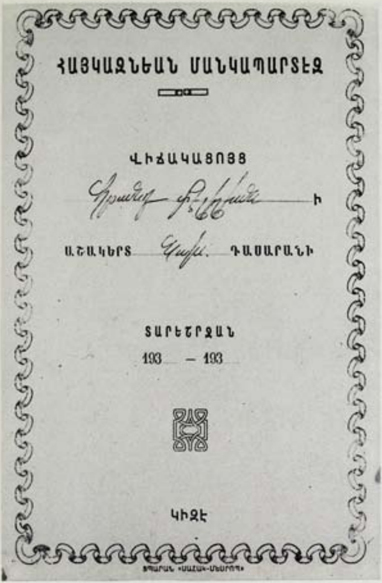

ՀԱՅԿԱԶՆԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ

[illegible] Ի

ԱՇԱԿԵՐՏ [illegible] ԴԱՍԱՐԱՆԻ

ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

193 – 193

ԿԻԶԷ

ՏՊԱՐԱՆ «ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ»

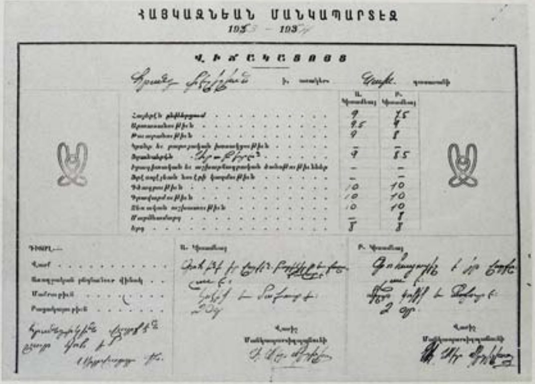

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

193 – 193

ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ

[illegible] Ի. տարիքի [illegible] դասարանի

	Ա. Կիսամեակ	Բ. Կիսամեակ
Հայերէն ընթերցում	9	7.5
Արտասանութիւն	9.5	4
Թուաբանութիւն	9	8
Կրօնք եւ բարոյական խրատներ	—	—
Ֆրանսերէն [illegible]	9	8.5
Իրազննական եւ աշխարհագրական ծանօթութիւններ	—	—
Ֆրէօպէլեան ձեռքի գործութիւն	—	—
Գեղագրութիւն	10	10
Գծագրութիւն	10	10
Ձեռային աշխատութիւն	10	10
Մարմնամարզ	—	8
Երգ	8	8

ԴԻՏՈՂ.—

Վարք

Առողջական ընթացքի վիճակ

Ուշադրութիւն

Բացակայութիւն

[illegible]

Ա. Կիսամեակ

[illegible]

Վարիչ

Մանկապարտիզպանուհի

Բ. Կիսամեակ

[illegible]

Վարիչ

Մանկապարտիզպանուհի

Նորակազմ Միութեան անունով առժամեայ վարչութիւնը 11 Օգոստոս 1930 թուակիր գրութեամբ մը Կիպրոսաբնակ ազգայինները հրաւիրած է ժողովի՝ վարչական դիւանը պաշտօնապէս ընտրելու համար։

Մեծայարգ Տէր

Հայ մանուկին առհամային դաստիարակութիւն ջամբելու եւ անդուրս հայ ազգայիններուն որտին մէջ, ազգային զգացումը վառ պահելու նպատակաւ ձեռնարկուեցաւ Կիպրոսի մէջ Հայ Կրթասիրաց Միութեան կազմութեան։ Յաջողելու ենք որ մեր թանկագին մասնակցութիւնը բերել պիտի չզլանաք այս Միութեան, որուն վարչական դիւանի ընտրութեան համար յառաջիկայ Չորեքշաբթի 14 Օգոստոս 1930, երեկոյեան ժամը 6ին, ընդհանուր ժողով տեղի պիտի ունենայ Մաթոսեան գործատան կից, Պր. Իգնատիոս Խաչիկեանի սրճարանին պարտէզին մէջ։

11 Օգոստ. 1930 Առժամեայ Վարչութիւն

Հայ Կրթասիրաց Միութեան առաջին շրջանի վարչական կազմն է.

Պօղոս Գալըճեան, Սամուէլ Կորկիխեան, Գարեգին Ճիզմէճեան, Կարապետ Հիւսիսեան, Լեւոն Կէրէկէրեան, Գարեգին Սահակեան, Համազասպ Սերոբեան։

Հայ Կրթասիրաց Միութեան սրահը կը բացուի 1933 Յունուար 15ին եւ Միութեան վարչական ժողովի որոշումով, որուն կոչուած «Մաթոսեան» է ի պատիւ գործատան հիմնադիր Յովհաննէս Մաթոսեանի։ Միութեան անդամներուն թիւը բարձրացած է 100–120ի, Մաթոսեան տան պաշտօնեաներէն եւ գործաւորներէն անդամագրուած։ Մաթոսեան Սրահը ունեցած է ընթերցասրահ, դրադարան, կահաւորուած Սրահի կարգադիր Յանձնախումբի անդամներէն՝ Լեւոն Կէրէկէրեանի եւ Գարեգին Սահակեանի անձնուէր գործակցութեամբ։

1933ին կազմուած էր Կիպրոսի Հայ Կրթասիրաց Միութեան Տիկնանց Յանձնախումբ մը, աջակցելու համար Միութեան կազմակերպչական ձեռնարկներուն։ 1933ի կէսին, Կրթասիրացի երիտասարդ անդամները կազմած էին Փութպոլի «Արմէնիա» եւ պասքէթպոլի «Մաթոսեան» անունով մարզական խումբեր եւ նաեւ երաժշտասէրներու ջանքերով հաստատուած էր նուագախումբ մը Կրթասիրաց անունով։

Հայ Կրթասիրաց Միութեան նպատակն է.

1— Կրթել հայ մանկան առհամային ոգիով եւ վառ պահել ազգային զգացումը Կիպրոսի հայութեան մէջ։ Բանալ մանկապարտէզ, ունենալ ընթերցասրահ եւ լսարան ու դրադարան մը։

Ա) Կազմակերպել ընտանեկան հաւաքոյթներ, հանդէսներ, դասախօսութիւններ։

Բ) Ամէն հայ, առանց կրօնական դաւանանքի խտրութեան, կրնայ մասնակցիլ Կիպրոսի Հայ Կրթասիրաց Միութեան, երբ ընդունի անոր ծրագիրը ու կը յարգէ կանոններէն բոլոր տրամադրութիւնները։

Գ) Կիպրոսի Հայ Կրթասիրաց Միութիւնը անկախ եւ ըլլալով զուտ կրթական եւ մշակութային միութիւն, կուսակցական եւ յարանուանական դաւանանքներէն ազատ ըլլալով, քաղաքականապէս կը գործէ չէզոք հողի վրայ։

Կիպրոսի Հայկական գաղութին համար Գահիրէի Ազգային Իշխանութիւնը տարիներ շարունակ 50 եգ. ոսկիի կրթական նպաստ մը յատկացուցած էր ամէն տարի։

* * *

ԿՐԹԱՍԻՐԱՑԻ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄԵՐԸ

1930–1932։

Հրանդ Թէչիճեան՝ Ատենապետ
Պօղոս Գալըճեան՝ Ատենադպիր
Կարապետ Հիւսիսեան՝ Գանձապահ

Սամուէլ Կորկիխեան, Յարութիւն Անկրաքեան, Գրիգոր Ճիզմէճեան, Յակոբ Խաչնակէրեան՝ խորհրդականներ։

1933–1934։ Սամուէլ Կորկիխեան, Մինաս Թէչիճեան, Յակոբ Խաչնակէրեան, Կարապետ Հիւսիսեան, Յակոբ Գասպարեան, Լեւոն Կէրէկէրեան, Լեւոն Բոյաճեան, Երուանդ Բաղումեան, Սարգիս Կիրիխեան։

1934–1935։ Սամուէլ Կորկիխեան, Կարապետ Հիւսիսեան, Յակոբ Գասպարեան, Լեւոն Կէրէկէրեան, Մինաս Թէչիճեան, Լեւոն Բոյաճեան, Երուանդ Փաղումեան, Սարգիս Կիրիխեան, Պետրոս Համբարեան, Գասպար Օզիկեան, Յովհաննէս Թէչիճեան։

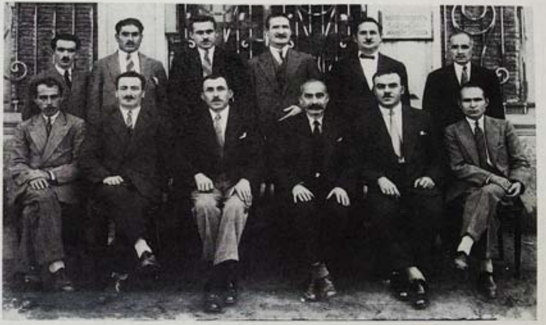

Ա. կարգ նստած ձախէն աջ. Գրիգոր Ճիզմէճեան, Սամուէլ Կորկիսեան, Փօլ Գալըպճեան, Հրանդ Բէշիշեան, Կարապետ Հիւսիւսեան, Լաժըրէն Կէրկէրեան. Բ. կարգ ոտքի. Մկրտիչ Նալպանդեան, Ակոբ Պարտազճեան, Գէորգ Համըրնեան, Սարգիսեան, Ղեւոնդ Նալպանտեան, Մեսրոպ Կիւլպէնկեան։

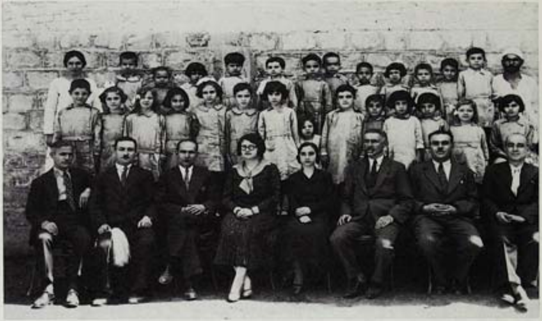

Կիզէի Ազգային Հայկազեան Վարժարանի 1932–1933ի աշակերտները.
Ա. կարգ նստած ուսուցչութիւնը՝ Կերիւրեան, Սամուէլ Գարիպեան, Լեւոն Կէշիշեան, վարժուհի Օր. Մաքրուհի Եսայեան (ապա Տիկ. Կէշիշեան), Օր. Պերճուհի Դպիրեան, Յակոբ Իսկէնտէրեան, Կարապետ Հիւսիսեան, Երուանդ Փափազեան։

1935–1936–1937․ Մինաս Բէշիշեան, Կարապետ Հիւսիսեան, Երուանդ Փափազեան, Արա Բաբաճանեան, Լեւոն Բոյաճեան, Լեւոն Երամեան, Յովհաննէս Բէշիշեան, Կարապետ Պասմաճեան, [illegible] Մաթոսեան, Գրիգոր Ճիզմէճեան։

1937–1938․ Մինաս Բէշիշեան, Սամուէլ Կորկիխեան, Կարապետ Հիւսիսեան, Երուանդ Բաբազեան, Լեւոն Բոյաճեան, Լաւրէն Կէրկէրեան։

1939–1941․ Մինաս Բէշիշեան, Կարապետ Հիւսիսեան, Երուանդ Բաբազեան, Յովհաննէս Բէշիշեան, Արմենակ Աղաբէկեան, Լեւոն Բոյաճեան, Լաւրէն Կէրկէրեան։

1941–1943․ Գրիգոր Աշխանեան, Լաւրէն Կէրկէրեան, Երուանդ Բաբազեան, Յարութիւն Անկրաքեան, Արմենակ Աղաբէկեան։

1943–1944․

Գրիգոր Այթունեան՝ Ատենապետ
Ռուբէն Գազազեան՝ Ատենապետ
Երուանդ Փափազեան՝ Ա․ Ատենադպիր
Լաւրէն Կէրկէրեան՝ Բ․ Ատենապետ
Յարութիւն Անկրաքեան՝ Գանձապահ
Յովհաննէս Գույումճեան՝ Խորհրդական

1944–1945․ Գրիգոր Այթունեան, Յարութիւն Անկրաքեան, Սամուէլ Կորկիխեան, Յովհաննէս Գույումճեան, Ռուբէն Գազազեան, Գրիգոր Հայաթեան, Երուանդ Բաբազեան, Լաւրէն Կէրկէրեան։

1946ին Կիպրի Հայ Կրթասիրաց Միութիւնը Հայկական Վարժարանի կարասիները եւ գոյքերը փոխանցած է Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան եւ դպրոցին մատակարարութիւնը յանձնած է Ազգային Իշխանութեան խնամատարութեան, ինք մնալով իբր խնամակալ գործիչ, եւ սատարել բարոյապէս եւ նիւթապէս վարժարանին։

1946–1947 տարեշրջանին համար Գահիրէի Ազգային Իշխանութիւնը ընտրած է Հոգաբարձութիւն մը Հայկական Ազգ․ Վարժարանին համար․

Ռուբէն Գազազեան՝ Ատենապետ
Սամուէլ Կորկիխեան՝ Բ․ Ատենապետ
Մինաս Բէշիշեան՝ Գանձապահ
Յովհաննէս Գույումճեան՝ Ատենադպիր
Յարութիւն Անկրաքեան՝ Խորհրդական

1948–1949 Հոգաբարձութեան կազմն է․

Սամուէլ Կորկիխեան, Յարութիւն Անկրաքեան, Մանուկ Գրիգորեան, Խաչիկ Պէրպէրեան, Կարապետ Տէյիրմէնճեան, Յակոբ Թորոսեան։

1950–1951․ Սամուէլ Կորկիխեան, Յովհաննէս Գույումճեան, Մինաս Բէշիշեան, Գրիգոր Այթունեան, Յակոբ Թորոսեան, Մանուկ Գրիգորեան։

1951–1952․

Գրիգոր Այթունեան՝ Ատենապետ
Սամուէլ Կորկիխեան՝ Բ․ Ատենապետ
Մինաս Բէշիշեան՝ Գանձապահ
Յովհաննէս Գույումճեան՝ Հաշուակալ․
Մանուկ Գրիգորեան՝ Խորհրդական

1952–1953․ Սամուէլ Կորկիխեան, Յակոբ Թորոսեան, Մանուկ Գրիգորեան, Յովհաննէս Արանեան, Յարութիւն Գըզըլեան, Լեւոն Երամեան, Խաչիկ Պէրպէրեան։

1953–1955․ Գրիգոր Այթունեան, Մինաս Բէշիշեան, Սամուէլ Կորկիխեան, Յովհաննէս Գույումճեան, Մանուկ Գրիգորեան։

1955 Մարտ 15ին ընտրուած կազմն է․

Գրիգոր Այթունեան, Մինաս Բէշիշեան, Յակոբ Թորոսեան, Յովհաննէս Գույումճեան, Ղազարոս Արապաճեան, Հայկ Թոքաթլեան, Ռուբէն Նորպաշեան։

Հայկական Մանկապարտէզի մասին ահա վկայութիւն մը մամուլէն․

«Հայկական Մանկապարտէզի գոյութիւնը կարեւոր հիմերու վրայ դնելու եւ անոր շուրջ համակրանքի մթնոլորտ ստեղծելու համար, նոյն ընտանիքներէն Տիկնանց Յանձնախումբ մը կը կազմուի կարճատեւ ատենի մը մէջ։ Միութիւնը կ'ունենայ պարարան-ընթերցարան մը, մարզական խումբեր պատրաստէ եւ ֆութպոլի հիւղերով եւ արշաւներով մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնելով ազգային կրթութեան հետ կ'առաջնորդէ նաեւ անոր մարմնական կրթութիւնը։

Ամենակարեւորը այն է որ Միութեան բոլոր ձեռնարկներուն մէջ կը տիրէ հայ ռամկի ազգային ոգին։ Աշխեղ Ցանկերուն անոր ունեցած Մանկապարտէզի 4րդ տարեշրջանի ամավերջի հանդէսը, 400է աւելի ազգայիններու ներկայութեամբ։ Տեղի ունեցան արտասանութիւն, արտասանութիւններ, երգեր, մարզանք եւ հայկական պարեր ու

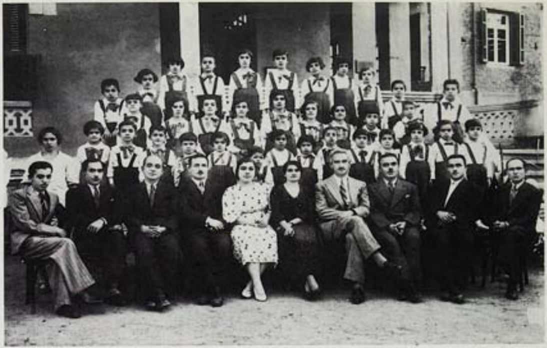

Գահիրէի մօտ Կիզէ արուարձանի մէջ բնակող հայութեան 1933–1934 Հայկազեան մանկապարտէզի աշակերտները։
Ա. կարգ աջէն ձախ նստած. Յովհաննէս Քէշիշեան, դեղագործ Լեւոն Փայասեան, Երուանդ Փաղումեան, Սամուէլ Կորկիսեան, Օր. Արաքսի Պետրոսեան, Տիկ. Զարուհի Մաղկունի, հոգաբարձու Յակոբ Գասպարեան, Կարապետ Հիւսիւսեան, Գէորգ Համբարձեան, Լաւրէն Կէրկէրեան։

կենդանի պատկերներ. Հանդէսը վերջանալէ ետքը ժողովուրդը դեռ երկար ատեն կը դժուարանար հեռանալ տօնախմբուած ջերմ մթնոլորտէն. (Տես «Յուսաբեր» օրաթերթը, թիւ 81, 1934 Յունիս 7, Գահիրէ. տես նաեւ «Արեւ», 8 Դեկտ. 1965 եւ 24 Նոյեմբեր 1966).

Գահիրէի Թաղական ժողովը խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Կիզէի Հայ Կրթասիրաց Միութեան վարչութեան անդամներէն՝ Յակոբ Քոյունեանի, Մինաս Քէչիչեանի եւ Ղազարոս Արապեանի հետ, Կիզէի Հայկազեան վարժարանը փրկելու համար.

«Այս վարժարանի հայ փոքրիկներուն թիւը տարուէ տարի նուազելով, դպրոցական վերջին տարեշրջանին յիսուն էր եղեր, թիւ մը որ շատ անհամեմատ կը պատասխանէր համար Ազգային Իշխանութեան եւ Կիզէի Հայ Կրթասիրաց Միութեան յանձն առած նիւթական ու բարոյական զոհողութիւններուն».

Հետեւաբար, Թաղական ժողովը, Միութեան վերոյիշեալ անդամներուն հետ երկարօրէն խորհրդակցելէ ետք, յարմար գտաւ փակել Կիզէի վարժարանը, հոն յաճախող երեխաները Գալուստեան Մանկապարտէզ փոխադրելու պայմանաւ. (Տես «Արեւ» օրաթերթը, 24 Նոյեմ. 1966, Գահիրէ).

Հայկազեան Վարժարանի 1946-1947 տարեշրջանի ուսուցչուհիները ամսական ստացած են հետեւեալ գումարը.

Օր. Մարի Մանուկեան՝ 8-150 եգիպ. 8 եւ 150 միլիմ.

Օր. Արաքս Տ. Մկրտիչեան՝ 3-500 եգիպ. 3 եւ 500 միլիմ.

Օր. Հեղինէ Քիւրքճեան՝ 2-700 եգիպ. 2 եւ 640 միլիմ.

* * *

ԿԻԶԷԻ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՆ ՈՒ ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐԸ

1930–1931 տարեշրջան

Ա) Արշակ Տէր-Մկրտիչեան, Կիւլի Թաշերեան, Էլմաս Կիրիշեան, Պետրոս Ճիզմէճեան, Մարգրուհի Եսայեան՝ վարչուհի, Ալիս Քէչիչեան, Անահիտ Շահրիմանեան՝ օգնական ուսուցչուհի, Ալիս Նարդունեան, Միհրդատ Վարդանեան, Եղիսաբէթ Սարգիսեան, Անահիտ Իւզէյեան.

Բ) Ստեփան Ճիզմէճեան, Անթուան Քէրթէլէեան, Գառնիկ Քարամանօղեան, Գարբիս Թօքաթլեան, Լեւոն Յովհաննէսեան, Իսկուհի Քարամանօղեան, Յովհաննէս Յովհաննէսեան, Լուսի Պարսադեան.

Գ) Վէրժ Սարգիսեան, Շաքէ Համճեան, Սրբուհի Սարգիսեան, Մարգրիտ Իւզէյեան, Համբարձում Պարսադեան, Գէորգ Կորկիսեան, Էլիզա Թօքաթլեան, Եղիսաբէթ Անդրէասեան.

* * *

ԿԻԶԷԻ ՀԱՅ ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐԸ ԵՒ ԵՐԿՍԵՌ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

1932–1933

Ա) Վարչութեան անդամներ՝ Սարգիս Կիրիջեան, Սամուէլ Կորկիսեան, Հուրին Կէրէկէրեան, Վարչուհի՝ Մարգրուհի Եսայեան, օգնական ուսուցչուհի՝ Պերճուհի Դադէրեան. Վարչութեան անդամներ՝ Յակոբ Իսկէնտէրեան, Կարապետ Հիւսիսեան եւ Երուանդ Բապուճեան.

Բ) Համբարձում Պարսադեան, Սրբուհի Սարգիսեան, Շուշիկ Մարգարեան, Շաքէ Համճեան, Էլիզա Թօքաթլեան, Գարբիս Թօքաթլեան, Արշակ Տէր-Մկրտիչեան, Ալիս Մարգարեան, Գէորգ Կորկիսեան, Յովհաննէս Յովհաննէսեան, Ալիս Քիւրճեան, Լեւոն Պարսադեան, Հռիփսիմէ Մարգարեան, Եղիսաբէթ Անդրէասեան.

Գ) Տիկին Մարի Շահրիմանեան՝ տնօրէնուհի, Նիկողոս Աճեմեան, Ժան Կէրէկէրեան, Ֆէրիտ Գուրգուզ, Աննիկ Բարսեղեան, Էլմաս Կիրիշեան, Մարթա Փափազեան, Ժորժ Կէրէկէրեան, Սարգիս Էփմէքճեան, Ալիս Քէչիչեան, Օննիկ Մերջանեան, Սարգիս Սարգիսեան, Մեսրոպ Մեսրոպեան, Արտաշէս Ալիք՝ դռնապան.

Հայկազեան Ազգային վարժարան 1943–1945

2րդ կարգ ոտքի· Հոգաբարձու Ռուբէն Գազազեան, Ա· կարգ նստած· Գրիգոր Ալթունեան, Յարութիւն Անկրակեան, օգնական ուսուցչուհի Օր· Արաքսի Մկրտիչեան, Վարժուհի Տիկ· Մարի Կէրիկեան, արաբերէնի ուսուցչուհի Օր· Սերայի, հոգաբարձու Սամուէլ Կերկիսեան եւ Յակոբ Գույումճեան, Լավրէն Կէրկէրեան։

ԿԻԶԷԻ ՀԱՅ ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐԸ ԵՒ ԵՐԿՍԵՌ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

1933–1934 տարեշրջան

Ա) Վարչութեան անդամներ՝ Յովհաննէս Ճէճիզեան, Լեւոն Բոյաճեան, Երուանդ Բաղդասարեան եւ Սամուէլ Կարճիկեան։

Օգնական ատենադպրուհի՝ Օր. Արաքսի Պետրոսեան։

Վարչուհի՝ Տիկին Մաքրուհի Զարուհի։

Վարչութեան անդամներ՝ Յակոբ Գասպարեան, Կարապետ Հիւսեան, Պետրոս Համբիկեան, Լաւրէն Կիւրքճեան։

Բ) Տիկին Մարի Շահրիմանեան՝ տնօրէնուհի, Անահիտ Բարսեղեան, Մաթիլտ Փափազեան, Սիրանոյշ Փափազեան, Սիրանոյշ Սարգիսեան, Թագուհի Պէրփիրճեան, Շաքէ Շահինեան, Սաթենիկ Նալպանդ, Հեղինէ Եօզլէրեան, Սիրանոյշ Եօզլէրեան, Արշալոյս Խաչիկեան, Օննիկ Մէյսոնեան, Վեհանուշ Յովհաննէսեան, Ժորժ Կէրիկէրեան, Նիկողոս Աճէմեան։

Գ) Զաւէն Սեդրաքեան, Լուսին Լեւոնեան, Գէորգ Կարճիկեան, Եդուարդ Թագաւորեան, Եղիսաբէթ Անդրէասեան, Սրբուհի Սարգիսեան, Շաքէ Հաճեան, Անթուան Պէրփիրճեան, Յակոբ Աճէմեան, Ժիրայր Թորոսեան։

Դ) Յարութիւն Թորոսեան, Մարի Լեւոնեան, Զապէլ Սեդրաքեան, Յովհաննէս Յովհաննէսեան, Արշակ Տէր-Միքայէլեան, Գաբրիէլ Թագաւորեան, Լուսին Համբարձումեան, Ալիս Պիւլպիւլեան, Էլիզա Կիրակոսեան, Ժան Կէրիկէրեան։

ԿԻԶԷԻ ՀԱՅ ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐԸ ԵՒ ԵՐԿՍԵՌ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

1934–1935 տարեշրջան

Ա) Վարչուհի՝ Տիկին Ալիս Վարժապետեան, Վարչութեան անդամներ՝ Լեւոն Բոյաճեան, Երուանդ Բաղդասարեան, Սամուէլ Կարճիկեան, Յակոբ Գասպարեան, Կարապետ Հիւսեան, Միհրան Պէշիկեան։ Օգնական ատենադպրուհի՝ Օր. Արաքսի Պետրոսեան։

Բ) Տիկին Մարի Շահրիմանեան՝ տնօրէնուհի, Գէորգ Նալպանդեան, Անդրանիկ Յովհաննէսեան, Օննիկ Մէյսոնեան, Հեղինէ Եօզլէրեան, Սիրանոյշ Եօզլէրեան, Շաքէ Շահինեան, Սիրանոյշ Խաչատուրեան Թագուհի Պէրփիրճեան, Ժան Կէրիկէրեան, Մարկրիտ Առաքելեան, Հրաչ Խաչատուրեան, Յարութիւն Սարգիսեան։

Գ) Եղիսաբէթ Անդրէասեան, Լուսին Նալպանդեան, Անթուան Պէրփիրճեան, Վիքթորիա Յովհաննէսեան, Յովհաննէս Յովհաննէսեան, Լուսին Սարգիսեան, Ժիրայր Յովհաննէսեան, Արշակ Տէր-Միքայէլեան, Նիկողոս Աճէմեան, Էլիզա Կիրակոսեան, Ժորժ Կէրիկէրեան, Ալիս Պէշիկեան։

ԿԻԶԷԻ ՀԱՅ ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐԸ ԵՒ ԵՐԿՍԵՌ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

1936–1937 տարեշրջան

Ա) Յակոբ Բաղդասարեան, Լեւոն Գայըգճեան, Յարութիւն Բոյաճեան, Անահիտ Ասլանեան, Զաւէն Սեդրաքեան, Ժան Կէրիկէրեան, Վարդուհի Յակոբեան, Ասէլ։

Բ) Վարչութեան անդամներ՝ Յովհաննէս Ճէճիզեան, Երուանդ Բաղդասարեան, Կրիկոր Մաթոսեան։

Օգնական ատենադպրուհի՝ Օր. Մարի Սանփասեան։ Վարչուհի՝ Օր. Արաքսի Պետրոսեան։

Վարչութեան անդամներ՝ Կարապետ Հիւսեան, Միհրան Պէշիկեան, Լեւոն Բոյաճեան։

Գ) Անթուան Պէրփիրճեան, Ժորժ Կէրիկէրեան, Յովհաննէս Յովհաննէսեան, Նիկողոս Աճէմեան, Տիկին Մարի Շահրիմանեան՝ տնօրէնուհի։

Դ) Անթուան Ֆարաճ, Մերսէտէս Եաւրեան, Մարի Յակոբեան, Նուպար Սարգիսեան, Մարգրիտ Ասլանեան, Լեւոն Նալպանդեան, Ալիս Պէշիկեան, Սիմա Եաւրեան, Թագուհի Պէրփիրճեան, Շաքէ Շահինեան, Հեղինէ Եօզլէրեան, Օննիկ Մէյսոնեան, Ժան Կէրիկէրեան, Նուպար Ճիզմէճեան, Արշալոյս Մէյսոնեան, Զուարթ Տէր-Միքայէլեան, Գէորգ Նալպանդեան, Յարութիւն Սարգիսեան, Անդրանիկ Յովհաննէսեան, Յակոբ Գայըգճեան, Լեւոն Սարգիսեան, Ժիրայր Յովհաննէսեան, Յովհաննէս Գէորգեան։

ՕՏԱՐ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԷ ՀԱՅ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ

COLLEGE ST. JOSEPH

LES ECOLES CHRETIENNES DES FRERES DU CAIRE

Գահիրէի Քրիստոնեայ Եղբայրներու Գոլէճ Ս. Ժոզէֆը հիմնուած է 15 Փետրուար 1854ին Տարպ-էլ-Ճինէնէ փողոցի վրայ, ապա 1859ին փոխադրուած է Խորոնֆիշ եւ Պէյն-էլ-Սուրէյն փողոցը գտնուող Խալիլ Համատի Փաշայի պալատականներու յատկացուած նախկին շէնքին մէջ։

Երկրորդական վարժարան, գրականութեան եւ առեւտրական բաժիններով, աշակերտները վկայուած են Ֆրանսական Պաքալորէայի վկայականներով. 1888էն վարժարանի կրթական ծրագրին մէջ ներմուծուած է արաբական Պաքալորէայի համապատասխան բաժին մը։ Ահա վկայուած հայ ուսանողներու ժամանակագրական ցանկը.

1897 — Վահրամ Սարգիսեան (Յովհաննէս Սարգիսեան)։

1898 — Ալֆրէտ Մըսըրլար (Հայ կաթողիկէ), Ալֆրէտ Նորատունկեան։

1900 — Ճորճ Պազըրճի (Գէորգ Պէզիրճեան), Պետրոս Սարգիսեան։

1902 — Ժոզէֆ Մըսըրլար, Հայ կաթողիկէ։

1903 — Հայկ Աղասեան, մեռած 1 Ապրիլ 1937։

1905 — Արմենակ Մէսթէմեան։

1906 — Ժոզէֆ Մանուկ, Ժոզէֆ Քիւթիւնճի։

1907 — Ժոզէֆ Սարգիսեան։

1907 — Ճորճ Մըսըրլար։

1909 — Ժան Ժագոպ (Յովհաննէս Յակոբեան)։

1910 — Գոնսթանթին Քասապեան։

1911 — Գէորգ Հովնանի, Յովսէփ Հովնանի, Ճորճ Պաղտասար, Անդրէաս Տէր Անդրէասեան։

1914 — Հայրիկ Սարգիս։

1916 — Ժորժ Ֆարահեան, Միքայէլ Յակոբեան։

1917 — Ժաք Տիրան (Յակոբ Տիրանեան), Վահէ Ա. Աստուածատուրեան։

1918 — Շուքրի Քիւթիւնճի։

1920 — Ալեքսանդր Օտապաշի։

1923 — Կարապետ Սարգիսեան, Էմիլ Տօլ (Տօլեան), Հայ կաթողիկէ։

1924 — Ճորճ Պուրաճի։

1928 — Եդուարդ Ճ. Շահմիրեան, Միքայէլ Մարգոսեան, Ժան Մարուքեան։

1929 — Ժոզէֆ Հալէպլեան, Ժիրայր Մանուկեան, Արմէն Թորոսեան, Միքայէլ Ճանիկեան, Աղաթոն Խանճեան, Լեւոն Գէմճեան, Արտաշէս Փայամեան, Ժոզէֆ Եաղճեան։

1930 — Նափոլէոն Աթթունեան, Շարլ Օղիա (Եղիա)։

1931 — Տիրան Գրիգորեան, Շարլ Փեթրաքի, Ժոզէֆ Գրիգորեան, Բարսեղ Պալեան։

1932 — Անթուան Խանճեան, Ռոպէր Քոմանեան, Պետրոս Պօհճալեան։

1933 — Նուպար Հալալեան, Արէն Փափազեան, Ճորճ Մաթոսեան, Տիգրան Գրիգորեան, Զարեհ Տատուրեան, Տիգրան Ճերահեան, Ռիշար Գարգուր, Հրանդ Մերճանեան։

1934 — Էմիլ Քահասարեան, Ռէյմոն Տէր Մարգար, Վահան Նախնունի (Յովհաննէս Նախնունիեան), Արամ Արզումանեան, Ժաք Յակոբեան, Արամ Վ. Սանոսեան։

1935 — Ռէյմոն Տայեան, Հանրի Գալէմքեարեան։

1936 — Արմենակ Աւետիքեան, Ժոզէֆ Աբթին, Խաչիկ Յ. Պալըքճեան, Ժիրայր Պատուրեան, Սարգիս Տէր Մարգար։

1937 — Խաչիկ Գալէմքեարեան, Խաչիկ Օղիա, Արթին Արթինեան, Ժորժ Պարութճեան, Նուպար Աբաթոն, Խաչատուր Յակոբեան, Գրիգոր Յ. Ճամմասարեան, Յակոբ Գույումճեան, Խաչիկ Լ. Թիրաքեան։

1940 — Տիրայր Պատուրեան, Պերճ Չիլեան, Եդուարդ Պօղոսեան, Մ. Փէշտիմալճեան, Տիգրան Գիւրճեան։

1941 — Խոսրով Զաքարեան, Ֆուատ Մերզանեան։

1944 — Յովսէփ Խաչեան, Ժան Իշխանեան, Էմիլ Տէր Մարգար, Մունիր Տէր Մարգար, Լեւոն

Թուրեան, Յակոբ Պարթամեան, Ճորճ Ղուկասեան, Յակոբ Պաթմանեան, Մարտ Զըզեճի(եան), Արամ Խաչիկեան, Ժան Մկրտիչեան, Տիգրան Գազանճեան, Ժոզէֆ Տէյիրմէնճեան, Աւօ Մէլքոնեան, Նշան Չիմէնեան, Եղիէ Կարապետ, Գաբրիէլ Հայկազեան։

1945 — Արշակ Աբգարեան, Ճորճ Պետրոսեան, Ժիրայր Խաչիկեան, Գէորգ Ղարիբեան, Գրիգոր Թուզլուեան, Արա Մամիկոնեան։

1946 — Նուպար Թէրզիպաշեան, Էմիլ Տէր Մարգար, Վահրամ Արթինեան, Յովսէփ Պարսումեան, Ռուբէն Միքայէլեան, Յարութիւն Պարտիզպանեան, Ներսէս Տաշճեան (Տոկ.), Արթին Չէպէճեան, Հայկազ Խնձիրեան, Նշան Պալճըքեան։

1947 — Հրանդ Խաչեան, Օննիկ Ռաթթըլեան, Նուպար Ռուբեան, Աստուածատուր Մկրեան, Հակոբ Տաշճեան (Տոկ.), Յ. Չէքմէնեան։

1948 — Ռուբէն Պօղոսեան, Ասատուր Տէր Մարգար, Լեւոն Մաստիկեան։

1949 — Ժան Արթին, Յակոբ Սիմոնեան, Ժորժ Եազըճեան։

1950 — Խաչիկ Պալեան, Դանիէլ Թաթարեան, Պետրոս Թաշճեան, Վահան Չէլէպեան, Եդի Ախագըրեան, Ժան Սարգիս, Ռուբէն Սարգիս, Ժոզէֆ Նալպանդ, Պաղտասար Թօփալեան, Շարլ Գասպարեան։

1951 — Վիքթոր Մկրեան, Ժոզէֆ Եազըճի, Ժորժ Ճանճի, Եդուարդ Տասեան, Ժան Սեօսեան, Ժոզէֆ Խաչէնտէրեան, Ներսէս Ալճեան, Բարունակ Սարգիսեան, Վարուժան Արծրունի, Ժան Հայրապետեան, Սեդրակ Դրօշակեան, Շարլ Շամլեան, Հայրապետ Պաղտասարեան։

1952 — Ժան Եաթմանեան, Գրիգոր Թորոսեան, Ժոզէֆ Սուգիաս։

1953 — Նուպար Վարդանեան, Ժիրայր Կարգոր, Ռուբէն Կէրէկէրեան, Հրանդ Ճէլալեան, Աթոմ Փափազեան, Միհրան Կարապետեան։

1954 — Արթին Խաչերեան, Օհաննէս Ժ. Պայլապանեան, Խաչիկ Մկրեան, Սարգիս Փիլիպոսեան, Եղիա Մասիսեան, Խաչիկ Կէրկէրեան, Ներսէս Ծառուկեան, Ժակ Եազըճեան, Արթին Եփրեմեան, Վարուժան Սարաֆեան, Մկրեան Յակոբեան, Խաչատուր Հինդլեանքէշիշեան։

1955 — Վաչէ Ժ. Պալապանեան, Շանթ Սահակեան, Ճորճ Գասպարեան, Միքայէլ Նալպանտեան, Արիս Օհաննէսեան, Լեւոն Մէլիքսէթեան, Գէորգ Մամիկեան, Աստուածատուր Արթինեան, Աթոմ Մանուկ։

ԳՈԼԷՃ ՍԷՆ-ԺՕԶԷՖԻ (ԳԱՏԸՔԻՒՂ) ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆԷՆ ՎԿԱՅՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐ

1904 — Խաչատուր Չիլեան։

1905 — Ժոզէֆ Շամլեան։

1906 — Տիգրան Աստուրեան։

1912 — Յակոբ Յովհաննէսեան, Լեւոն Ֆաճեան։

1915 — Ժիրայր Ֆինճանճեան, Յակոբ Ն. Ագաբալ։

1918 — Ներսէս Մասրաֆ։

1919 — Պերճ Սարգիսեան, Լուի Մանուկեան, Արշէն Խաչատուրեան։

1920 — Հայկ Թուրշունեան, Շաւարշ Սեւյանեան, Տիգրան Մ. Աղբրանեան։

1921 — Աննա Ալեքսանեան, Խաչատուր Փարթիկեան, Պետրոս Չէպճի, Զարեհ Համամճեան։

1922 — Ժան Հայէկեան։

1923 — Արթին Ա. Մանուէլեան, Խաչատուր Ֆինճանճեան, Սարգիս Արմանեան, Խաչատուր Շիրինեան, Յովսէփ Զըլըճեան։

1924 — Յովսէփ Գէորգ, Կարապետ Մանուկեան, Մաթէոս Ղազարոսեան, Ժան Թէրզի, Արա Սուրէնեան, Եղիա Ծերուհեան։

1925 — Խաչատուր Ծերուհեան, Զօհրապ Զօհրապեան, Վրամ Խաչէեան, Միհրան Ճերմէկեան, Ժան Արթինեան, Եդուարդ Թորոսեան, Տիրան Մարուքեան, Արտաշէս Վարդուկեան, Յովսէփ Զարեան։

1926 — Պօղոս Զըլըճեան, Խաչատուր Դարպինեան։

1927 — Հայկ Յակոբեան, Պետրոս Քէչէճեան, Դանիէլ Մանուկեան, Ձերոնիմոս Եազըճեան։

• • •

ՆԻՒԹԱԿԱՆ ՊԱԿԱԼՈՐԵԱՅՈՎ ՎԿԱՅՈՒԱԾՆԵՐ

1917 — Պարգեւ Դաւթեան։

1921 — Ժոզէֆ Արթին։

1922 — Նուպար Դարբինեան։

1924 — Խաչատուր Թուրքը (Թուրքեան, Հայ կաթողիկէ), Ժակ Սուվաճեան։

1927 — Լեւոն Յակոբեան։

1930 — Պետրոս Կ. Եղնիկեան։

1931 — Տիրան Դրուբեան։

1933 — Պետրոս Փանճարեան։

1936— *Լորիս Զ. Գարգար, Միհրայր Կ. Երզնկացեան։*

1947— *Նուպար Թէրզիպաշեան, Հրանդ Էպլեան, Ե. Պալեան, Վ. Արթինեան։*

1957— *Յակոբ Եաղճեան, Արթին Խաչերեան։*

* * *

ՏԸ ԼԱ ՍԱԼ ԳՈԼԷՃԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ

Գահիրէի Ժան-Պաթիստ տը լա Սալի դպրոցը հիմնուած է 1898ին Տահէր փողոցի վրայ, կը կոչուի Գոլէժ տը լա Սալ բարձրագոյն նախակրթարան, ֆրանսացի կրօնաւորներու կողմէ հիմնուած է եւ կը պատկանէր Գոլէժ Սէն-Ժոզէֆ դպրոցի, որ 1955ին Գոլէժ տը լա Սալ վարժարանի պարտէզին կեդրոնը հաստատած են արդիական դպրոց մը եւ Գոլէժ Սէն-Ժոզէֆի ամբողջութիւնը եւ աշակերտութիւնը փոխադրած է նորակառոյց շէնքին մէջ։

1957ին *վկայուած է Յարութիւն Փափազեան։*

1958ի *շրջանաւարտներ. Աթթունեան Ալեքսանդր, Գասապեան Հայկ, Գասպարեան Ժորժ, Ճիպելեան Արթին, Մաղուքեան Ալեքսանդր-Գարեգին, Մելքոնեան Ժորժ, Թերզեան Յովէլ, Պողատեան Ղազար, Պետրոսեան Յովակ, Փայանճեան Պերճ, Փամպուքճեան Ժագ։*

1959— *Հրանդ Կոպէեան, Գէորգ Մամաքեան, Մկրտիչ Սարաֆեան, Գաբրիէլ Ճերմակեան, Ճորճ Գասպարեան, Միշէլ Նորպանդեան, Վաչէ Պօյաճեան, Արտաւազդ Արթինեան, Գէորգ Մանուկեան, Ժան Ղուկասեան, Կարապետ Վարուժեան, Սարգիս Էքիզեան։*

1961— *Ռուբէն Զաքարեան, Պերճ Խամիսեան։*

1964— *Ատօ Յովհաննէսեան, Զաւէն Սարգիսեան, Ռոպէր Գազեան, Համբարձում Սողոմոնեան։*

Աղեքսանդրիոյ Սէնթ-Անթուան դպրոցէն 1932-1933 *տարեշրջանին վկայուած է Պետրոս Մարտիրոսեան։*

Աղեքսանդրիոյ օտար երկրորդական վարժարաններու մէջ պաշտօնավարող Հայ ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ.

1917-1918 *Աղեքսանդրիոյ «Պերլից» դպրոցին մէջ Հայերէն լեզուի դասատու էր Նիկողոս Փապուճեան։*

1956-1959 *օտար երկրորդական դպրոցներու մէջ դասախօսած են. Հանրի Կարապետեան, Ժագ Յովսէփեան, Յակոբ եւ Յովհաննէս Ճիրլէճեան, Ռուբէն Թիւթիւնճեան, Երուանդ Բարմաքսըզեան, Անթուան Բէթթիզեան, Զարուհի Ճերմակեան, Ա. Աթանասեան, Զապէլ Ճէլիճեան, Ա. Գարաքէօզեան։*

* * *

ՑԱՆԿ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՀԱՅ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ

Հայկական դպրոց· 1962ին՝ 62, 1963ին՝ 30, 1964ին՝ 18, 1965ին՝ 17, 1966ին՝ 12։

Արաբական Ասուտիյէ· 1963ին՝ 27, 1964ին՝ 22, 1965ին՝ 19, 1966ին՝ 26։

Անգլիական երկրդ· վրժ· 1962ին՝ 49, 1963ին՝ 31, 1964ին՝ 33, 1965ին՝ 33, 1966ին՝ 18։

Իտալական երկրդ· վրժ· 1962ին՝ 3, 1963ին՝ 2, 1964ին՝ 1, 1965ին՝ 7, 1966ին՝ 9։

Ֆրանսական երկրդ· վրժ· 1962ին՝ 7, 1963ին՝ 12, 1964ին՝ 13, 1965ին՝ 15, 1966ին՝ 7։

Գերմանական երկրդ· վրժ· 1963ին՝ 1, 1964ին՝ 4, 1965ին՝ 1։

Համալսարաններ· 1962ին՝ 2, 1963ին՝ 5, 1964ին՝ 4, 1965ին՝ 6, 1966ին՝ 7։

* * *

ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ ՀԱՅ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ

Կիզէի երկրագործական վարժարանը հիմնուած է 1889ին, Կիզէ քաղաքին մէջ, ուսկից շրջանաւարտ եղած են հետեւեալները՝ «Հողագէտ» վկայականով.

1903- *Յակոբ Աշըգեան՝ Աղեքսանդրիայէն։*

1905- *Եաղուպեան Միսաք՝ Գահիրէէն։*

1906- *Արմենակ Պետեկեան՝ Գահիրէէն։*

1913- *Զարեհ Ճէպէճեան՝ Գահիրէէն։*

ԳԱՀԻՐԷԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ճարտարապետական վկայական ստացած են.

1916ին՝ Հրանդ Յ. Մարտինեան, Թաթէոս Տէր Անդրէասեան, Նուպար Գէորգեան, Վաղարշակ Գարաճեան։

1934–1935. Վահան Խէրպէքեան, Տիգրան Գաբրիէլ։

Գահիրէի Պետական Արհեստից եւ Արուեստից դպրոցէն երկրաչափ-մեքենագէտ վկայուած է Պօղոս Էքմէքճեան։ (Տես «Արեւ», 1 Դեկտ. 1926)։

1926ին վկայուած է Նորայր Վարդապետեան։

Գահիրէի Պետական Գիտութեանց եւ Արուեստից համալսարանի մեքենագիտական բաժնէն վկայուած հայեր.

1932. Նորայր Վարդանեան։
1935. Կաբրիէլ Պութրոս Չէքեան։
1939. Պօղոս Տրդատի Սիմոնեան։
1962 — Ալէքսան Պօղոսի Պայթարեան։
1963 — Վահէ Ժիրայրի Պալապանեան (էլէկթրոնիք), Նիկողոս (Պերճ) Մարտիրոսի Մարտիրոսեան՝ գիտական ճիւղէն։

1965 — Գահիրէի «Այն Շէմս» համալսարանի ճարտարապետական բաժնի մեքենագիտութեան ճիւղէն վկայուած է Արթօ Գասպարի Վարդանեան։

1964ին «Այն Շէմս» համալսարանի գիտական բաժնէն վկայուած է Մկրտիչ Սիմոնեան, իսկ անգլիերէն լեզուի եւ գրականութեան ճիւղէն Աղեքսանդրացի Օր. Մարի Տ. Թէնթինեան։

Գահիրէի Պետական Բժշկական Համալսարանը հիմնուած է 1828ին Աբու-Զաբալ քաղաքը, Ֆրանսացի բժիշկ Բէնոար Դըբո Պէյի կողմէ, փոխարքայ Մահմէտ Ալի փաշայի հրահանգով, 1900ին փոխադրուած է Գահիրէ, Գասր-էլ-Այնիի պալատը։

1946 — Անդրանիկ Հ. Բէջէջեան։

1965ին Աղեքսանդրիոյ բժշկական պետական համալսարանէն Գէորգ Գեղամի Մալումեան բժիշկ վկայուած է։

1957 — Սարգիս Խաչիկեան՝ ատամնաբոյժ։
1959 — Տոքթ. Ռոպէր Արթինեան։
1960 — Բժիշկ վկայուած են Բաբգէն Ալիքեան եւ Տիգրան Տիգրանեան։
«Այն Շէմս» համալսարանի բժշկական ճիւղէն վկայուած է բժիշկ Հրայր Սրապեան։

• • •

ԳԱՀԻՐԷԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԴԵՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ
ՖՈՒԱՏ Ա. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

1941-1942 — Նուպար Սերոբեան։
1946 — Ժագ Մ. Յակոբեան, Նուպար Մութաֆեան, Գէորգ Տէր Պօղոսեան։
1946–1947 — Նուպար Գրիգորի Գասպարեան։
1949 — Պօղոս Յակոբի Գալէմքեարեան։
1950 — Վահան Յովհաննէսի Աւետեան՝ մանրէաբան։
1951 — Ժիրայր Փանոսեան, Ժիրայր Մութաֆեան, Ժիրայր Արթինեան։
1957 — Սուրէն Անճէմեան եւ Հրանդ Պարսամեան։
1960 — Արթին Խաչերեան, Սեդա Գրիգորեան, Պօղոս Մայիսեան, Յարութիւն Փոլատեան, Ժիրայր Փիրիմեան։
1961 — Անդրանիկ Յ. Նայիկեան։
1962 — Ժան Գեղամի Հայրապետեան, Յակոբ Տիգրանեան։
1963 — Կարապետ Մերճանեան՝ ատամնաբոյժ։
1964 — Արեգ Հայկի Օհաննէսեան՝ ատամնաբոյժ։

• • •

ISTITUTO SALESIANO
CAIRO

ՏՈՆ ՊՈՍՔՈՅԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ

Գահիրէի իտալական Տոն Պոսքօ Արհեստագիտական եւ Բազմարուեստից դպրոցը հիմնուած է 1931ին, ուրկէ վկայուած են հետեւեալ հայերը.

1937 — Արտաշէս Չիւնուրեան, Յակոբ Պարոնեան։

1938-39 — Սարգիս Ճրճեան, Թորգոմ Մ. Թիւրաքեան, Վարուժան Բ. Վարժապետեան, Նուպար Գաթըրճեան, Վահէ Զարգարեան։

1940 — Լեւոն Գազանճեան, Մարթին Սերոբեան, Ժիրայր Գասապեան։

1942 — Սամուէլ Մահսէրէճեան։

1944 — Հրայր Սերոբեան։

1946 — Մկրտիչ Ոսկեան, Վահէ Տիւլլէքճեան։

1947 — Տիգրան Տէր-Մարտիրոսեան, Գէորգ Սարգիսեան, Գէորգ Աճէմեան, Օհաննէս Գէորգեան, Հայկ Տէր Օհանեան, Խաչիկ Վոսգանեան, Հ. Խանճեան, Ռոպէր Գազազեան։

1948 — Հրանդ Սարգիսեան, Զաւէն Գույումճեան։

1949 — Յովսէփ Թէքէճեան, Կ. Խանճեան։

1950 — Կարպիս Մարթայեան, Նուպար Էմին-Գալստեան։

1952 — Սարգիս Մելիքեան, Նուպար Գարաբէթեան։

1953 — Յակոբ Զէյթունցեան, Զաւէն Զիլինկիրեան։

1954 — Լեւոն Փափազեան, Հայկ Սարգիսեան, Յակոբ Աւետիսեան, Վահէ Սարգիսեան, Յովհաննէս Եսայեան։

1957 — Արա Օհանեան, Սարգիս Գարաքէօզեան, Սարգիս Թիմուրեան, Ժիրայր Գոճէյեան, Պերճ Մելիքեան։

1958 — Հրայր Սարաֆեան, Վարուժան Պետրոսեան, Վարուժան Երէցեան, Յովսէփ Պալեան, Արա Օհանեան։ Վկայագիր ստացան են Ռոպէր Մարգոսեան, Նազարէթ Նազարեան, Վահրամ Աբովեան, Արմէն Ջէրհասեան, Արա Պետրոսեան, Վարդգէս Պօղոսեան։

1959 — Յովսէփ Չէրքէզեան, Գէորգ Գազէզեան, Քերոբէ Ամիրեան, Արա Թիւթիւնճեան, Ղազարոս Տէր-Պետրոսեան, Սարգիս Մինասեան, Արամ Իսկէնտէրեան, Արամ Հիւնքեարպէյէնտեան, Տիգրան Ամիրեան, Ռուբէն Թագւորեան, Տիրան Ակեան, Յարութիւն Գասապեան։

1960 — Տիգրան Եաղուպեան, Վիգթոր Մամուրեան, Գրիգոր Կոստանեան, Ժոզէֆ Եսայեան, Մկրտիչ Մխոյեան, Սարգիս Ռուբէնեան, Սեդրակ Գույումճեան, Լեւոն Շամլեան, Ժերար Ջէրահեան։

1964 — Պերճ Գազազեան, Վրէժ Աճէմեան, Յովսէփ Սիմոնեան, Հրաչ Լուսինեան, Վարդան Հայրանեան, Հայկ Տէմիրճեան, Վարդ Զաքարեան, Ժան Գաբրիէլեան, Յովհաննէս Անանեան, Ժիրայր Անանեան, Մանուկ Մկրեան, Վիգէն Գազանճեան, Կարօ Քէշիշեան, Նուպար Մասեան, Արա Բոկիրքճեան, Թանի Յովսէփեան, Հրայր Թ. Թիւրապեան։

1965 — Անտոնի Տէմիրճեան, Էլի Ալեանեան, Լեւոն Գարամանեան, Յակոբ Մուշեան, Ճանի Պէտիրեան, Մելիք Մելքոնեան, Նուպար Պարիքեան, Յովհաննէս Գալայճեան, Շաւարշ Պետրոսեան, Մկրտիչ Թումանեան, Ժիրայր Սուսամեան, Կարօ Կարապետեան, Կարպիս Գալփաքճեան։

* * *

ԳԱՀԻՐԷԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՈՒՀԻՆԵՐ

Գահիրէի Ամերիկեան Աղջկանց Գոլէճը հիմնուած է 1906ին, «Միացեալ-Երիցականութեան» Միս Էլլա Օ Քայլ։ Վարժարանի «Հայ Սփիւռքի բաժինէն հայ շրջանաւարտուհիներն են հետեւեալ ուսանողուհիները.

1910 — Հերմինէ Խաչիկեան։

1916 — Էլիզ Յ. Սեթեան (այժմ Տիկ. Լեւոն Քիրազեան)։

1925 — Սիրանոյշ Տատեան (այժմ Տիկ. Պերճ Սարգիսեան), Սաթենիկ Հէգիմեան, Արմինէ Երամեան։

1926 — Մանուշակ Տ. Բարթողեան (այժմ Տիկ. Թէմաքէրճեան)։

1927 — Հերմինէ Զարմանեան, Շուշան Հէգիմեան, Պէաթրիս Սանտալեան (այժմ Տիկ. Գէորգ Պալեան)։

1929 — Մարի Մանասեան (այժմ Տիկ. Գրիգոր Սաֆարեան), Հերմինէ Նազարէթեան (այժմ Տիկ. Պետրոս Սինանեան)։

1930 — Զապէլ Տիրատուր, Արմենուհի Մամիկեան (այժմ Տիկ. Գրիգոր Սուլթանեան)։

1931 — Ժանէթ Չիւրիւքեան։

1932 — Սոնիա Սարգիսեան (այժմ Տիկ. Թադէոսեան), Ալիս-Էլիզապէթ Վանեան (այժմ Տիկ. Հայկ Մանկոյեան)։

1934 — Վարդուհի Այրանճեան, Գեղուհի Թահթաճեան։

1936 — Արաքսի Այրանճեան (այժմ Տիկ. Գեղամ Վարդերեսեան), Մարգրիթ Չարըքճեան (այժմ Տիկ. Տիգրան Յ. Չալըքեան)։

1937 — Արմինէ Տէրունեան, Ալիս Հինդլեան (այժմ Տիկ. Վարդգէս Բրուտեան)։

1939 — Մերանուշ Սարաֆեան։

1940 — Աղաւնի Արզումանեան (այժմ Տիկ. Ժագ Աստղիկեան)։

1941 — Արաքսի Բ. Թէքէեան (այժմ Տիկ. Օննիկ Պետրոսեան)։

1942 — Մարի Պէրպէրեան (այժմ Տիկ. Վահան Գըզըրեան), Ալիս Մկրտիչեան (այժմ Տիկ. Յուսուֆ Նազար)։

1945 — Մարի Գասպարեան։

1946 — Շուշիկ Գույումճեան, Շուշան Խաթանասեան, Ելիանա Մէսթէճեան, Մարի Տէմիրճեան։

1947 — Արշալոյս Այնթէպլեան, Արաքսի Մաթոսեան, Ալիս Մուրատեան, Անահիտ Մուրատեան։

1948 — Անժէլ Մաթոսեան։

1950 — Անահիտ Մինասեան (այժմ Տիկ. Զամուրեան)։

1951 — Շուշան Տէօվլէթեան (այժմ Տիկ. Եղոյեան), Լիլի Իշխանեան, Լորիս Վարժապետեան։

1952 — Մարօ Պօղիկեան, (Տիկ. Վարդանեան), Ժորժէթ Մկրտիչեան (Տիկ. Իշխան Նէկիկ Գասալճի)։

1954 — Ալիս Իշխանեան (Տիկ. Ժան Պէօրքըր)։

1955 — Անահիտ Հալէճեան, Տիրանա Գըմզըմեան։

1957 — Անահիտ Ծէրէչլիթեան, Հայկանոյշ Զիթճեան, Անթուանէթ Մկրտիչեան, Մանուշ Ե. Թէլիսեան (Տիկ. Կարսեան)։

1959 — Վերոն Սարգիսեան։

1960 — Արմինէ Համբարձումեան, Սեդա Քէշիշեան, Անահիտ Նորապետեան։

1961 — Անի Արտաշեան, Զարուհի Հայրաճեան, Մարիան Մարգարեան, Արփինէ Մարգարեան, Սեդա Մահսէրէճեան, Նորա Օհաննէսեան։

1962 — Արմինէ Գէորգեան, Աստղիկ Կոճամանեան, Անի Սիմոնեան, Ալիս Միքայէլեան, Անի Գասպարեան, Սոնա Մանուկեան, Սոնա Փէհլիվանեան, Նորա Կարապետեան։

1963 — Զուարթ Քիւրքճեան, Սիմա Քիրիքեան, Քրիսթին Համբիկեան, Սիլվիա Տէր Սարգիսեան, Սոնա Տէմիրճեան։

1964 — Անի Պօղիկեան, Նուարդ Գէորգեան, Վիքի Մարտիրոսեան, Արփինէ Փափազեան։

1965 — Անահիտ Գըլըճեան, Լիւսի Սարգիսեան, Ալիս Թ. Կորկիսեան, Սօսէ Խաչատուրեան, Արեգնազ Վահրիճեան, Մարի Գրիգորեան։

ԳԱՀԻՐԷԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ ՔՈԼԷՃ

Հայ շրջանաւարտուհիներու ցանկը, վերցուած ցուցակէն Երկրորդական վարժարանի բաժնէն.

1923 — Լիզա Իշխանեան (այժմ Տիկ. Ե. Տատուրեան)։

1915 — Զարօ Ոսկեան (այժմ Տիկ. Մէսթուճեան), Եւժէնի Ոսկեան (այժմ Տիկ. Մաթոսեան)։

1918 — Արաքսի Մանուկեան (այժմ Տիկ. Յարութիւն Մէսթէճեան)։

1922 — Արաքսի Յովսէփեան (այժմ Տիկ. Յակոբ Ֆրէնկեան)։

1924 — Ալիս Միրիճանեան (այժմ Տիկ. Լեւոն Տէր Աստուրեան)։

1929 — Շուշան Ծնդալեան (Տիկ. Խ. Բրուտ–

1930 — Հերմինէ Միրիճանեան (Տիկ. Է. Համպըն), Սիրվարդ Ծնդալեան (Տիկ. Նուպար Աբրահամեան)։

1931 — Հերմինէ Թիւթիւնճեան (Տիկ. Տոքթ. Արտաշէս Մինասեան), Սիրվարդ Եղոյեան (Տիկ. Եդուարդ Տէմիրճեան)։

935 — Ալիս Հ. Խանդամուր (Տիկ. Բժ. Անդրանիկ Մանուկեան), Սաթենիկ Պարոնեան)։

1938 — Արաքսի Աթանասեան, Արաքսի Պարոնեան։

1942 — Քրիսթին Աթանասեան (Տիկ. Բ. Պրիթըն), Ալիս Խաչատուրեան (Տիկ. Շահկէնտէրեան։

1945 — Վարդուհի Մ. Լիպարեան (այժմ Տիկ. Արմէն Տատուր)։

1946 — Մարի Աճեան, Սեդա Խաթանասեան (Տիկ. Թաթուլ Յարոյեան)։

1947 — Շուշիկ Խաթանասեան (Տիկ. Վ. Մինասեան), Ելիանա Մէսթէճեան (Տիկ. Լեւոն Ոսկանեան), Մարի Տէմիրճեան։

1948 — Վալանթին Եղօրլեան (Տիկ. Վահրամ Գարաբաշեան)։

1949 — Արփինէ Վարդանեան։

1951 — Արուսեակ Գէմճեան (Տիկ. Դարբինեան), Լիլի Փափազեան (Տիկ. Ալեքսան Քրէմեան)։

1952 — Նայիրի Մէսթէճեան, Արմինէ Սրբէճեան, (Տիկ. Բժ. Տիգրան Մուշեղեան)։

1953 — Ծովիկ Խաթանասեան (Տիկ. Օհաննէս Գարպեան), Սոնիա Թ. Թաղուորեան (Տիկ. Երուանդ Եազճեան)։

1954 — Նայիրի Մանասեան, Սիրուն Մանասեան, Ռօզ-Մարի Կրուզըր (ծնեալ [illegible]

1956 — Ալիս Սարգիսեան, Լիլիա Յ. Սվաճեան (Տիկ. Խաչիկ Խաչիկեան)։

1957 — Անահիտ Ծէրէչլեանեան, Հայկանուշ Զիթթեան, Մանուշակ Օհանեան, Անթուանէթ Մըկըրտիչեան։

1958 — Անահիտ-Բէլլի Արմէնեան, Սեդա Տէր Աստուրեան, Ծաղիկ Տէյիրմէնճեան, Մարի-Թերէզ Սվազլեան

1960 — Նոյեմի Գ. Գէորգեան։

1961 — Մարի Պաղտասարեան (Տիկ. Արամեան), Հերմինէ Մարգարեան, Հերա Սրէնեան, Ալիս Գէնճեան, Անահիտ Փիլիպոսեան, Հրանուշ Է. Մարտինեան (Տիկ. Սահակեան Վահանեան)։

1962 — Զարուհի Ճիհանեան, Սեդա Սէլէֆեան։

1963 — Յասմիկ Տէմիրճեան։

1964 — Արաքս Վ. Պօյաճեան, Անի Գասպարեան, Մարի Տէմիրճեան, Ծաղիկ Ճէնճեան, Նայիրի Սիմոնի Գույումճեան։

1965 — Մարգարիտ Ճիհանեան, Մարալ Սէզէեան, Մարի Զաթիկեան, Անահիտ Մանուկեան, Առաքսի Մ. Գարաքէօզեան, Սոնա Օսկերիչեան։

1962-1963 շրջանին «Սանասարեանի» վկայական ստացած են՝ Անահիտ Պըչաքճեան, Լիւսի Սարգիսեան, Ալիս Կարճիքեան, Սօսէ Խաչատուրեան, Արեգնազ Վահրիճեան, Մարի Գրիգորեան։

* * *

ԳՈԼԷՃ ՄԱՐՈՆԻԹ

Գոլէճ Մարոնիթ Սէն Ժոզէֆ վարժարանը հիմնուած է 1906ին, նախաձեռնութեամբ Գահիրէի Մարոնիթ համայնքի Պատրիարքական փոխանորդ Եուսուֆ Տըրպան Եպիսկոպոսի կողմէ, Գահիրէի Շարա Համտի փողոցի Սէն-Ժոզէֆ եկեղեցիի շըրջափակին մէջ։

Ուսումնական ծրագիր՝ մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի բաժիններով։

1930–1932 տարիներուն կառուցուած է նոր շէնք մը, ջանքերովը դպրոցի տնօրէն Եուհաննա Թամմա վարդապետի եւ հաստատուած է երկրորդական ուսման համապատասխան դասընթացքներ, կ՚ուսուցուին արաբերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուները, գրականութեան եւ գիտութեան ճիւղերով։ Ահա ցանկը երկրորդական ուսմանց վկայական ստացող հայ աշակերտներու․

1935 — Տիգրան Գասպարեան, Գառնիկ Գասպարեան, Միշէլ Սարգիս, Խիր Պէշիր Մարիղ։

1940 — Ժան եւ Ռէյմոն Ասադեան, Օննիկ Ս. Զօրդաճեան, Յակոբ Գույթուեան։

1942 — Անդրանիկ Սարգիս Սուլեյման (Համբարձումեան)։

1944 — Արիս Գրիգորի Աբիկեան։

1952 — Արմէն Յովհաննէսի Տէօքմէճեան, Ժագ Յովհաննէսի Էքմէքեան։

1953 — Գէորգ Զարգարեան։

1954 — Արսէն Շահազեան, Եղուարդ Եսայեան։

1956 — Միհրան Պօղոսի Ղարիպեան, Պօղոս Կարապետի Սէֆէրեան, Յակոբ Մինասեան։

1957 — Վազգէն Տէօքմէճեան, Յակոբ Տիւրիքէրեան, Հայկ Թէքէեան, Գրիգոր Գրիգորի Աբիկեան։

1958 — Գարեգին Լեւոնի Մէրճանեան, Պերճ Տիգրանի Թէրզեան, Ժոզէֆ Շուքրիկեան։

1959 — Յակոբ Կարպիսի Շահբազեան, Յովսէփ Պարթեւեան։

1960 — Վարդան Զէքի Շիրինեան, Սուրէն Պարսամեան։

1961 — Յակոբ Սեդրակի Սեդրակեան, Մկրտիչ Սահակի Պաղտասարեան, Վազգէն Նշանի Խաչէնեան։

1962 — Արթօ Յակոբի Պաղամճեան, Լեւոն Խաչիկի Պէնճեան, Նուպար Ղազարեան։

1963 — Աւետիս Անդրանիկի Մինասեան, Պերճ Յովհաննէսի Գօրօրեան, Վարուժան Միքայէլի Թորիկեան։

1964 — Սերոբ Տիգրանի Մովսէսեան, Յակոբ Ղեւոնդի Ճէմպէրեան, Պերճ Նշանի Փոլատեան, Յակոբ Լեւոնի Խնճինեան, Լեւոն Յակոբի Գազանճեան։

1965 — Յակոբ Խաչատուրի Մազմանեան, Վարուժան Յակոբի Արմէնեան։

1965-1966 — Վիքթոր Ժագ Գասպարեան, Նորայր Սամուէլի Մարտինեան։

Նախակրթարանի շրջանաւարտներ

Խաչատուր Կիւլպէնկեան, Սարգիս Չէրչէրեան, Օսկէր Պօղոսեան, Սարգիս Պօյաճեան, Խաժակ Արթինեան, Սենեքերիմ Սըրըճեան, Խորէն Շաղրեան, Սարգիս Սահակեան, Հայկ Տէր Օհաննեան, Հենրի Զարգարեան, Ժան Կիւլպէնկեան, Ժորժ Յակոբեան, Նշան Յովսէփեան, Վրէժ Քաչթաղումեան, Պերճ Հրանդի Ինճիլիկեան։

1942 Նախակրթարանի բաժնէն եգիպտական վկայական ստացած են Նուպար Սահակի Զօրդաճեան եւ Արամ Տէր Ղեւոնդեան։

ԻՆԿԼԻՇ ՄԻՇԸՆ ԳՈԼԷՃ

Գահիրէի Անգլիական Միսիոնարական մանչերու գոլէճին հայ շրջանաւարտները.

1934 — Արա Գիւթիւնեան, Եդուարդ Լ. Ասատուր.

1935 — Վազգէն Եսայեան, Արամ Գարբիճեան, Գէորգ Կիւզէլիմեան, Յակոբ Յակոբեան, Եդուարդ Գըլըճեան, Բիւզանդ Վահանի Նաւասարդեան, Վահրամ Կիւզէլիմեան.

1937–1938 — Արթօ Բ. Թէքէեան, Բիւզանդ Կիւզէլիմեան, Զարեհ Անդրէասեան.

Եգիպտոսի 1952 Յուլիս 23ի յեղափոխութենէն յետոյ գոլէճը կոչուած է «Էլ-Սալամ» գոլէճ.

1953 — Անդրանիկ Մուշեղեան.

1957 — Յովհաննէս Մարտիկեան, Արփիար Պ. Պալթայեան.

1959 — Զարեհ Ալթունեան, Պերճ Գոճամանեան, Ֆիլիպ Եղոյեան, Յակոբ Օհաննէսեան, Տիգրան Գըմըշեան, Սարգիս Նորայրեան, Ժիրայր Դանիէլեան, Գէորգ Յակոբեան, Կարօ Պարեան, Օննիկ Սիւրմէնեան, Թորոս Մարտինեան, Յակոբ Մուշեղեան, Անդրէաս Կ. Պալըքճեան.

1964 — Վահան Իշխանեան, Սարգիս Խերեան, Մովսէս Տիարեան, Բենոն Քիրէճեան.

1965 — Յովակ Պալիքեան, Վարդան Գարաքէֆեան, Վարուժան Խաչատուրեան, Սարգիս Պալեան, Գրիգոր Պետրոսեան, Հրայր Պողիքեան.

• • •

ԻՆԿԼԻՇ ՄԻՇԸՆ ԳՈԼԷՃ

Գահիրէի Անգլիական Միսիոնարական աղջկանց վարժարանէն (Շուպրա Թաղ) շրջանաւարտ հայուհիներ. 1927 Հոկտ. 5ին հաստատուած է Հայերէն լեզուի բաժին, դրականութիւն, Ազգ. պատմութիւն եւ Հայերէն լեզու շաբաթը մէկ պահ, դասախօս Փրոֆ. Յովհաննէս Թ. Գալըսեան.

1933 — Հայկ Պետրոսեան, Սեդա Թաշճեան, Արփինէ Գույումճեան, Անահիտ Լ. Կոփանեան.

1934–1935 — Շաքէ Կ. Պալեան, Մանուշակ Քէչէճեան, Արաքսի Պըլըղանեան, Ալիս Մխիթարեան, Արմենուհի Շահվալեան.

ԳԱՀԻՐԷԻ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԻՐԱՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1933 — Սարգիս Զօհրապեան.

1934 — Եդուարդ Խաչատուրեան, Պ. Կեսարեան.

1936 — Պարոյր Զ. Մուրիքեան, գրագէտ եւ բացառիկ մրցման մասնակցած եւ առաջին հանդիսացած է ու ստացած շքանշան.

1942–1943 — Նուպար Պէրպէրեան, Բեդրոս Վ. Նաւասարդեան, Սասուրեան, Էմիրճեան.

1944 — Հայկ Քիրայեան.

1946 — Խաչատուր Ալաճեան, Մարի Շահնազարեան, Էլիզ Իշխանեան, Ժագլին Շարեան.

1937 — Անահիտ Մարտիրոսեան, Սիրանոյշ Շիշեան, Զապէլ Հայրիկեան.

1938–39 — Բերճուհի Ա. Շամլեան, Անուշ Ղազարեան, Զարուհի Պէրպէրեան, Սոնիա Յ. Մարտինեան, Սոնիա Բրուսեան.

1948 — Վահան Քիւրքեան.

1955 — Սոնիա Գրիգորեան.

1961 — Սոնա Տիգրեան.

1965 — Սոնա Զեփեան.

• • •

ԳԱՀԻՐԷԻ ԼԷՕՆԱՐՏՕ ՏԱ ՎԻՆՉԻ

1906ին իտալական «Տանթէ Ալիկիէրի» ընկերութիւնը հիմնած էր գեղարուեստի եւ իտալական լեզուի գիշերային դասընթացքներ Եգիպտոսի մէջ. Գահիրէի Լէօնարտօ տա Վինչի դպրոցը հիմնուած է 1928ին, ձեռամբ վերոյիշեալ մշակութային ընկերութեան տնօրէն Մ. Մարիանիի.

1960–1961 — Սարգիս Զուլալեան, Խաչիկ Եազըճեան, Գէորգ Սէֆէրեան.

1965 — Աւետիս Երուանդ Գազանճեան.

• • •

ՍԱՔՐԷ-ՔԷՕՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Հելիոպոլիսի Սագրէ-Քէօր վարժարանը հիմնուած է 1920ին Ֆրանսայի Անարատ Յղութեան Քոյրերուն կողմէ. Ահա ցանկը հայ շրջանաւարտուհիներուն.

1936 — Արփինէ Կարոեան.

1937 — Նուարդ Փալամուտեան.

1939 — Ալիս Սաֆէլէրեան։

1940 — Երանուհի Կարսեան, Իզիս Ջուլհակեան, Վարդանոյշ Մարուքեան, Լիզզէթ Զ. Քէչիչեան, Էլզի Գէյլէրեան։

1943 — Նուարդ Վ. Սահակեան։

• • •

ՍԷՆԹ ԳԼԷՐԶ ԳՈԼԷՃ
ՀԷԼԻՈՊՈԼԻՍ

Հելիոպոլսոյ քոյրերի անգլիական Սէնթ-Քլէրզ գոլէճի հայ շրջանաւարտուհիները.

1946–1947 — Այվազեան Շաքէ, Մալխասեան Անայիս, Նանոր Աճէմեան, Օր. Ա. Գոճամանեան։

1952 — Մարթա Տէր Գալուստեան, Ալիս Մալխասեան, Լիւսի Կիրակոսեան, Ժանէթ Քարայեան, Մէրի Վարդանեան։

1957 — Գալայճեան Մարի, Յակոբեան Շաքէ, Յովհաննէսեան Անայիս Գալթայեան Աստղիկ։

1958–1959 — Փիրումեան Անահիտ, Սարգիսեան Վերոն, Պողոսեան Մարի, Սարգսեան Հերմինէ, Գարագեան Թերէզ, Տէր Գէորգեան Արշալոյս, Գալայճեան Լիլիա, Քիւրքճեան Նորա, Ծիլմաճեան Ա., Զոհրաբեան Վ., Սէրոբեան Ալիս, Քիւփէլեան Փերուզ, Տէլլալեան Սոնիա։

1961 — Գէղամեան Ալիս։

1963 — Անդրանիկեան Ալինէ։

1964 — Անահիտ Արթինեան, Լուսինէ Գալֆայեան, Ժորժէթ Գալուսեան, Մարալ Գալայճեան, Քրիսթին Գալփաքեան։

• • •

ՀԷԼԻՈՊՈԼԻՍԻ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՍԷՆԹ-ՃՈՐՃ ԳՈԼԷՃ

1957էն ՃԻ. ՍԻ. վկայական առած են.

Գրմանեան Սեպուհ, Թէրզեան Կ. Արթօ, Թոփճեան Վարուժան, Գարտաշեան Կարօ, Կիրակոսեան Մարտին, Միրզայեան Գէորգ, Սիմոնեան Մկրտիչ, Փիլիպոսեան Ժիրայր, Սահակեան Ճոնի, Մալխասեան Գաբօ։

1960 — Արզումանեան Անտոն, Ծիրիքեան Մկրտիչ, Անտոնեան Նազարէթ, Արթինեան Վրէժ-Արմէն, Թումայեան Սամուէլ, Գոհնեան Կարօ։

1962 — Գառնիկեան Զաւէն։

1964 — Հրաչ Միքայէլեան, Հայրապետ Գարանեան, Անդրանիկ Գէորգեան, Զաւէն Տէյիրմէնճեան, Յակոբ Նազեան, Երուանդ Խաչատուրեան, Փառոյշ Կիւլէճ, Վահան Ալաճաճեան։

1965 — Ալէքսանեան Թոնի, Գարամանեան Ճորճ, Քէչեան Լեւոն, Ալէքս Մէհթէմէճեան, Սահակեան Արթօ, Զէօփճեան Լեւոն, Գալթաքեան Եղուարդ, Գէրճ Գոգոյեան, Սէմէրճեան Սէրժ, Վարուժան Ներսէսեան, Արա Տէր Գէորգեան։

• • •

ԷԼ-ՆԱՍՐ ՍՔՈՒԼ

Հէլիոպոլսոյ Ինկլիշ Սքուլը, որ Եգիպտոսի 23 Յուլիս 1952ի յեղափոխութենէն յետոյ կոչուած է Էլ-Նասր Սքուլ։ Անոր հայ շրջանաւարտներու եւ շրջանաւարտուհիներու ցանկը.

1968–1969 տարուան վկայուածներուն.

Սիմոնեան Սերոբ, Թոփալեան Յովէլ, Արմէնեան Աշխէն, Էքմէքճեան Լուսիկ, Կոստանդեան Ք. Աստղիկ, Ղազարեան Մարալ, Ալէքսանեան Սոնա, Աբելեան Մարի-Լուիզ։

• • •

ԳԱՀԻՐԷԻ ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՔՈՅՐԵՐՈՒ
ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1944էն *Քէմպրիճ-Օքսֆորտ վկայական առած են օրիորդներ Քարմէն Աղաճանեան, Էլիզ Փափազեան, Ռոզ Պետրոսեան, Արմենուհի Տէր Համբարեան, Գայիանէ Ծիրինեան, Մարի Յ. Շահմիրեան, Լիւսի Զօրայեան, Անժէլ Յակոբեան։*

1946–1947 — *Օրդ. Լիւսի Էքմէքճեան, Ա. Թահմիզեան եւ Ա. Շամլեան։*

1948–1949 — *Սոնա Աւետիսեան, Մարի Թոքմաճեան, Նուարդ Փափազեան, Էլիզ Համալեան։*

1950 — *Օր. Սոնա Թէրզեան։*

1952 — *Օրդ. Անէթ Ծիրիճեան, Գերսուհի Թամամեան, Աշխէն Մանուկեան։*

1953 — *Ռոզ Մանուկեան, Ալիս Քիւրքճեան, Քրիստին Տրդատեան, Վարդէր Տէլլէքճեան, Մելինէ Սահաթճեան, Աստղիկ Գալուստեան, Վիոլէթ Արամեան, Ռոզ Սարաֆեան։*

1957 — Ովաննես Հիւլիւնեան, Մարի Ալաճեան, Սոնա Ձէյթունեան, Մարգրիտ Հէքիմեան, Լեւոն Գարբիկեան։

1959-1960 — Գալայճեան Ճագէ-Սոնա, Տէր Գէորգեան Լեւոն, Թերէզ-Ճերմինէ Գարաբեան, Ալին Վ. Գարաբաշեան, Ալեքսանդր Քիւրքճեան, Արմին Երէցեան, Ժագլին Քէրիմեան, Մարգրիտ Մեսրոպեան, Արմէն Նազարեան, Ճուլան Տիրաքէրեան, Անահիտ Օհաննէսեան, Լենա Տօնապետեան, Լեւոն Իշխանեան, Տիգրանուհի Զաքարեան, Զապէլ Ասլանեան, Ճագէ եւ Անժէլ Քիւրքճեան։

* * *

BON PASTEUR

Պոն Փասթէօր աղջկանց ֆրանսական Կոյսերու վարժարանը հիմնուած է 1845ին՝ Գահիրէի Շուպրա թաղը։ 1925-1960 տարիներուն վկայուած հայ աշակերտուհիներն են.

Ասողիկ եւ Տիրուհի Արթինեան, Հռիփսիմէ եւ Մարթենիկ Խաչատուրեան, Ճագէ Մէհասեան, Զուարդ Մեսրոպեան, Ալիսէն Մելքոնեան, Արաքսուհի Մելքոնեան, Փրաթոն Գէյիկեան, Զապէլ Լուսարարեան, Միրանուշ Գէորգեան, Մարի Գայթմազեան, Անահիտ Ճամճեան, Խաչէնի Տօպեան, Սիրվարդ Էքմէքեան, Անահիտ Դարբինեան, Սոնա Միրզայեան, Միրէյ Սաղտեան, Ճագէ Թիւրապեան, Քրիստին Ոսկերիչեան, Անա Դաւիթեան, Զուարդ Դարբինեան, Մարի Վարդանեան, Հերմինէ Մէթէրեան, Աղաւնի Ճերմակեան, Արփինէ Գիւմիւշեան, Էլիզա Սարեան, Վերոնիկ Օհաննէսեան, Անահիտ Փիլիպոսեան, Մարի Սարեան, Իզապէլ Սարեան, Մարի Նահապետեան, Ժագլին Մարգարեան, Ճագէ Արմաղանեան, Ժորժէթ Նորեան, Անայիս Լեւոնեան, Անահիտ Գիւմիւշեան, Սիւզան Դուրեան, Արմինէ Գասպարեան, Սոնա Կիւրճեան, Լեւոն Գալըճեան, Ժանէթ Գալայճեան, Լիլի Դուրգարեան, Գոհար Խաչատուրեան, Սոնա Թիւրապեան, Ալիս Թիւրապեան, Տիրուհի Վարդաբեան, Արփինէ Սաղտեան, Մարի Մանուկեան, Թերէզ Մանուկեան, Սիրվարդ Յակոբեան, Ժագլին Յակոբեան, Հանրիէթ Զաւրէճեան, Վիոլէթ Ճէփիկեան, Սեդա Կիւրճեան, Արփինէ Ծառուկեան, Նուարդ Փափազեան, Խոսրէն Սուսամեան, Անժէլ Հալլաճեան, Սիրվարդ Գարբիճեան, Վայանդուհի Կարապետեան, Սիրանոյշ Մէֆէրեան, Արմինէ Եղոյեան, Սոնիա Խնդան-եան, Ժընեվիէվ Գույումճեան, Արտա Գօյաճեան, Ճագէ Գօյաճեան, Արաքսի Մարգարեան, Մարի Մազմանեան, Անայիս Լեւոնեան, Մանիկ Փարթիկեան, Անահիտ Համբարեան, Ճագէ Համբարեան, Արտեմիս Սարգիսեան, Էլիզա Կիրիշճեան, Մարլէն Գույումճեան, Անժէլ Կիրիշճեան, Արմինէ Տէմիրճեան, Արուսեակ Թաշճեան, Անահիտ Յակոբեան, Լեւոն Սանդիքճեան, Ժանէթ Միքայէլեան, Լեւոն Գալամաճեան, Մարի Գասպարեան, Ժանին Աճէմեան, Հանրիէթ Նահապետեան, Երանա Նահապետեան, Սոնիա Խանտանեան, Սոնիա Մարգարեան, Մարի Մէթէրիկեան, Վէրժին Մէթէրիկեան, Նորմա Թաշճեան, Անահիտ Եղիայեան։

* * *

AMERICAN COLLEGE
OF ARTS AND SCIENCES

Գահիրէի Ամերիկեան Գոլէճը հիմնուած է 1920 Հոկտ. 5ին։ Կրթական ծրագիր. Նախապատրաստական բաժին, երկրորդական ուսման բաժին՝ Արուեստից եւ Գիտութեանց ճիւղերով։

1930ին գոլէճին կից հիմնուած է Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանը։ 1939ին համալսարանի շրջանաւարտներէն մէկ կառուցանած է երկրորդական ուսման բաժնի համար շէնք մը որ կոչուած է Ջէնջըն Սքուլ։

Նախագահութեամբ Փրոֆ. Յովհաննէս Թ. Գայայեանի, 1922ին հաստատուած է հայերէն լեզուի դասընթացք, հայ ուսանողներուն համար պարտաւորիչ – հայերէն լեզու եւ գրականութիւն, դասախօս Փրոֆ. Յովհ. Թ. Գայայեան։

Ահա հայ շրջանաւարտներուն ցանկը.

1924 — Արթինեան Նուպար, Արթինեան Արթին, Դուրեան Գարոյր Խաչիկի, Գալուստ Տիգրան, Տէմիրճեան Ժիրայր, Դերձակեան Արա։

1925 — Զաւէն Ասատի Ասլանեան, Կարպիս Ղազարոսի Արթինեան, Գէորգ Կիւրքինեան, Դեղամ Տէր Արշաւիրի Վարդերեսեան։

1926 — Գէորգ Գալիկեան։

1943 — Օննիկ Մարաշլեան, Վահէ Ամիրեան, Կարէն Գալըպճեան։

1944 — Արշօ Դուրեան, Ժորժ Փափազեան, Ճահան Ե. Սաղըմեան, Զաւէն Թաթարեան։

1945 — Գեղամ Գէորգեան, Տիգրան Արզումանեան, Վահրամ Անդրանիկ Գարամանեան, Վահէ Գ. Աղաճեան։

1928ին Նախապատրաստական բաժնէն.

Արամ Օհանեան, Թաֆայէլ Էլլէէֆ (Էլլէեան) եւ եղբայրը Էմանուէլ Էլլէէֆ, ասորահայ, Վահրամ Մանուկեան, Վարդան Արծրունի, Արամ Քէշեան, Զաւէն Պալըանի, Յակոբ Տէր Յակոբեան, Լեւոն Գասպարեան, Լեւոն Պարոնեան։

Ամերիկեան Գոլէճէն կրթականներ վկայագիր ստացած են.

1923 — Վահան Իշխանեան։

1926 — Ժորժ Իշխանեան, Ժիրայր Արզումանեան, Յակոբ Յակոբեան։

1927 — Լեւոն Տէր Աստուածատուրեան։

1928 — Արթօ Եաղըճեան, Պետրոս Մարաշլիեան, Լորիս Տիրելիք։

1930 — Արամ Օհանեան, Եդիկ Պալըանի, Ալֆրէդ Մանուկեան։

1937 — Բենեար Վ. Նաւասարդեան, Ժիրայր Տէրմիլքեան։

1939 — Վահան Աստանեան, Արմէն Տատուրեան, Լեւոն Իգիքեան, Պերճ Մելքոնեան։

1940 — Արա Բրուտեան, Գրիգոր Սեւեան։

1942 — Եփրեմ Գէնճեան։

Ամերիկեան Համալսարանի Լինքըլն վարժարանի հայ շրջանաւարտները.

1943 — Պերճ Պէրպէրեան, Օննիկ Մարաշլեան, Վաչէ Ամիրեան, Վաչէ Յ. Պողիկեան։

1944 — Արփիկ Դուրեան, Ժորժ Փափազեան, Ծառան Ն. Սարգիսեան, Զաւէն Թաթարեան։

1945 — Գէորգ Արզումանեան, Պօղոս Պետրոսեան, Տիգրան Աշոտեան, Վահրամ Սեպուհի Գարագաշեան, Գէորգ Գրիգէկեան։

1946 — Արամ Նահապետ Տէր-Ղեւոնդեան, Նուպար Զօրայեան, Մարտին Պալթայեան, Մանթէոս Փափազեան, Զաւէն Տօպալեան, Գէորգ Աշխանեան։

1947 — Ծատուր Զարզեան, Հայկ Կարաուլեան, Թաղէր Յակոբեան, Յովսէփ Թիւթիւնճեան, Ժագ Սիմոնեան՝ ժամանակաւորութեան վկայագիր։

1948 — Լեւոն Իշխանեան, Ռաֆֆի Պալըանեան, Օշին Գալֆայեան, Վիգէն Մանուկեան։

1949 — Արա Պ. Միսաքեան, Յարութիւն Կիւչիւքմէեան, Վարուժան Գալանեան, Վոլթէր Եփրեմ (Բոյաճեան)։

1950 — Գանձապետեան Կարօ, Դարբինեան Լեւոն, Զարեհ Ն. Սարգիսեան, Հրաչ Փէհլիվանեան, Հրանդ Եղիայի Չիլինկիրեան, Հրաչ Մարգիսի Չիլինկիրեան, Կարօ Լեւոնի Սերոբեան։

1951 — Յակոբ Աստուածատուրեան, Կարապետ Գալուստեան, Մուրատ Զօհրապեան, Հրանդ Խաչատուրեան, Զարեհ Չէլէպեան, Կարօ Պէշլէրեան։

1952 — Միհրան Գալիպեան, Վահան Գամսարեան, Ժիրայր Մերզանեան, Նուբար Սարգիսեան, Միհրան Միսաքեան, Քրիստափոր Միսաքեան, Գրիգոր Վահագնի Տէր Մարգարեան, Գրիգոր Թուֆայեան, Նուպար Յ. Քերոբեան, Գուրգէն Փալաքաշեան, Գրիգոր Տիգրանեան։

1930 — Արամ Օհանեան, Եդիկ Փ. Պալըանի։

1933 — Զաւէն Փ. Պալըանի, Նորայր Ն. Գալեան։

1935 — Օր. Ժանէթ Չիւրիւքեան՝ պսակաւոր գիտութեանց։

1936 — Օր. Սոնա Սարգիսեան՝ պսակաւոր դպրութեանց, Թորոս Ճանըքեան՝ պսակաւոր դպրութեանց։

1937 — Օր. Ալիս Գ. Մխիթարեան՝ պսակաւոր [illegible]։

1938—1939 — Պերճ Մելքոնեան, Վահան Աստանեան, Լեւոն Նալպանդեան, Կարապետ Զամուրեան, Օր. Սաթենիկ Պարոնեան՝ պսակաւոր Արուեստից կրթական։

1941 — Նուպար Ե. Տաղլեան՝ պսակաւոր Արուեստից, Բիւզանդ Կիւլէզեան՝ պսակաւոր Արուեստից, Արմինէ Մերուժեան՝ պսակաւոր Արուեստից։

1943 — Գրիգոր Սեւեան՝ պսակաւոր Արուեստից, Թէոդոր Ե. Տաղլեան՝ պսակաւոր Արուեստից կրթական։

1944 — Սեդա Մխիթարեան՝ պսակաւոր ընկերային գիտութեանց, Սաֆի Թէքեան՝ լրագրութեան։

1945 — Վարդանոյշ Աղբաշեան՝ պսակաւոր Արուեստից։

194 — Օննիկ Մարաշլեան՝ լրագրութեան, Համբի Բէկէրեան՝ ելեկտրական ճարտարապետ, Ժիրայր Գասպարեան՝ պսակաւոր գիտութեանց, Վաչէ Ամիրեան՝ պսակաւոր Արուեստից, Համբի Բէկէրեան՝ պսակաւոր կրթական

1947 — Յակոբ Միսքեան, Յովսէփ Թիւթիւնճեան՝ պսակաւոր Արուեստից կրթական։

1948 — Ժիրայր Արաթեան՝ լրագրութեան, Արտա Ճարխեան՝ գիտական։

1948 — Կարէն Յ. Պողարեան՝ գիտական ճիւղէն։

1949 — Արամ Պողոսեան՝ գիտական ճիւղէն, Վահրամ Սեպուհի Գարագաշեան՝ գիտական ճիւղէն։

1950 — Վալանթինի Եղոյեան՝ պսակաւոր ընկերային գիտութեանց, Եղիա Հրանդ Չէլէեան՝ պսակաւոր ընկերային գիտութեանց։

1951 — Արամ Պէրպէրեան՝ պսակաւոր ընկերային գիտութեանց, Հայկ Կարապետեան՝ պսակաւոր գիտական ճիւղէն, Արփինէ Վարդանեան՝ պսակաւոր տնտեսագիտութեան։

1952 — Լեւոն Իզմիրլեան՝ պսակաւոր ընկերային ուսումնասիրութեանց, Օր. Սոնիա Սիմոնեան՝ պսակաւոր Արուեստից։

1953 — Արա Պետրոսի Մխիթարեան՝ պսակաւոր գիտութեանց, Վարդգէս Երամեան (Բոլսաեան)՝ պսակաւոր գիտութեանց։

1954 — Արմէն Համբարձումեան՝ պսակաւոր գիտութեանց, Սարգիս Չէքէեան, Եղիա Չէքէեան, Սոնիա Սիմոնեան՝ պսակաւոր Արուեստից ընկեր., Սեդա Խաչատուրեան՝ պսակաւոր Արուեստից կրթական, Վահրամ Մ. Գարագաշեան՝ պսակաւոր Արուեստ. կրթական, Տիկ. Վալանթին Վ. Գարագաշեան՝ պսակաւոր Արուեստ. կրթական։

1955 — Յասմիկ Գազազեան՝ պսակաւոր Արուեստից կրթական, Յասմիկ Տէրմէլքոնեան, Երանուհի Յովսէփեան, Յարութիւն Համբարձումեան, Սոնիա Բազարեան, Ալիս Մայիսեան, Արփինէ Ա. Սիմէոնեան՝ պսակաւոր Արուեստից ընկերային գիտութեանց, իր աւարտաճառն է՝ «Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ»։

1956 — Զարեհ Չիլինկիրեան՝ պսակաւոր Արուեստից գիտութեան, Սիլվա Պզտիկեան՝ պսակաւոր Արուեստից ընկերաբանութեան, Լիլի Փափազեան՝ պսակաւոր Արուեստից կրթական։

1957 — Վարդգէս Երամեան՝ պսակաւոր Արուեստից կրթական, Յարութիւն Արզումանեան՝ պսակաւոր Արուեստից գիտութ., Վահագն Տէր Սարգիսեան՝ պսակաւոր Արուեստից գիտութեան, Մարտա Շիրինեան՝ պսակաւոր հաշուապահութեան, Անդրանիկ Սարգիսեան՝ պսակաւոր հաշուապահութեան, Ժագ Գազանճեան՝ պսակաւոր քիմիագիտութեան, Մարի Աճէմեան՝ պսակաւոր տնային տնտեսագիտութեան։

1958 — Մարօ Պօղիկեան՝ պսակաւոր Արուեստ. կրթական, Մարգրիտ—Մարիա Չիվիլերեան՝ պսակ. տնտեսագիտութեան, Արմէն Կ. Կարապետեան՝ պսակ. տնտեսագիտութեան։

1959 — Արման Արծրունի՝ պսակաւոր գիտութեանց, Եդուարդ Մ. Մահակեան՝ պսակաւոր գիտութեանց, Վահան Անտոնեան՝ պսակաւոր գիտութեանց, Նուպար Վարդանեան՝ պսակաւոր գիտութեանց։

1960 — Օննիկ Հրայր Պէզիրճեան՝ պսակաւոր գիտութեանց, Երուանդ Պետրոսի Թէրզեան՝ պսակաւոր գիտութեանց, Մարի-Լուիզ Գէորգի Փամպուքճեան՝ պսակաւոր քիմիագիտութեան, Աննա Բէլլի Պետրոսի Աբեղեան՝ պսակաւոր Արուեստից։

1961 — Անտոն Նուպարի Աճէմեան՝ պսակաւոր Արուեստից։

1962 — Ալէքս Պետրոսի Մարտիկեան՝ պսակաւոր գիտութեանց, Մարի-Լուիզ Գ. Աբեղեան՝ պսակաւոր գիտութեանց։

1963 — Հիլտա Սրբնեան՝ պսակաւոր ընկերաբանութեան, Հիլտա Պասմաճեան՝ պսակաւոր քաղաք. գիտութեանց, Սոնիա Ալեանայ՝ մագիստրոս Արուեստից, Ժագ Կիրակոսեան՝ պսակաւոր Արուեստ. գրականութեան։

1964 — Հերմինէ Պասմաճեան՝ պսակաւոր Արուեստից, Սոնա Տէր Սարգիսեան՝ պսակաւոր Արուեստից։

1965 — Վերոն Սարգիսեան՝ պսակաւոր գիտութեան քիմիագիտութեան։

Ամերիկեան Գոլէճի Հայ Ուսանողական Միութիւնը հիմնուած էր 1932ին Փրոֆ. Յովհ. Թ. Գարաքեանի կողմէ։ Ան ընդունած էր վարժարանի տնօրէնութեան հաւանութիւնը որպէսզի շաբաթը անգամ մը հայերէն լեզուի եւ գրականութեան դասերը աւանդուին։ 1950ին Ամերիկեան Համալսարանի հայ ուսանողները եւ ուսանողուհիները արտօնութիւն ստացած են Համալսարանի տնօրէնութենէն ու վերակազմած են Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի Հայ Մշակութային Ընկերութիւնը, նպատակ ունեցած է հայ արուեստը ու մշակոյթը ծանօթացնել Համալսարանի ուսանողութեան։ 1954 Դեկտ. 3ին վերոյիշեալ հայ ուսանողական միութիւնը կազմակերպած է նկարչական ցուցահանդէս մը Համալսարանի Օրիէնթըլ Հոլի մէջ, յատկացուած եգիպտահայ նկարիչներու գործերուն, մասնաւորապէս ցուցադրուած են նկարիչներ Օննիկ Աւետիսեանի, Տիրան Կարապետեանի, Արամայիս Թոփալեանի, Աշոտ Զօրեանի, Ալեքսանդր Սարուխանի, Սիմոն Սամսոնեանի լաւագոյն գործերէն չորսական օրինակ։ (Տես «Արեւ» օրաթերթ, 4 Դեկտ. 1954)։

1963ին Հայ Մշակութային Ընկերութիւնը կազմակերպած էր հայ ճարտարապետութեան նուիրուած ցուցահանդէս մը, ուր ցուցադրուած են Գահիրէի Հայ Մշակոյթի բարեկամներու պատրաստած հայ վանքերու եւ եկեղեցիներու մաքէթները։

Ամերիկեան Համալսարանի Հայ Մշակութային Ընկերութեան վարչական կազմը 1950–1954 բաղկացած էր.

Օննիկ Հ. Գէզիրճեան՝ Ատենապետ
Օր. Մարի-Լուիզ Գ. Փամպուքճեան՝ Փոխ-Ատենապետ
Օր. Մարի-Լուիզ Արսլանեան՝ Գանձապահուհի
Օր. Անն-Մէրի Արսլանեան՝ Քարտուղարուհի

* * *

ԳԱՀԻՐԷԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԷՆ ՎԿԱՅՈՒԱԾ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ

1908ին վկայուած են Հայկ Աղասեան, որդի Հրանդ Աղասեանի, Գէորգ Յովհաննէսեան, որդի Սանփանի։

1908— Յակոբ Սարգիսի Համէլեան, Քամէլ Եուսուֆ, որդի հայազգի Եուսուֆ Պէյ Աղեքի։

1932— Մէկարէսք Մասաքիի Գահիրէ. Յովհաննէս Հ. Քէշիշեան։

1932— Եգիպտական պետական դաստիարակութեան գոլէճէն միակ հայ դաստիարակը՝ Ժորժ Իշխանեան։

1936— Էլ Խէիր Սայիտ գոլէճէն (Մէյտան Զէնապ) վկայուած է Յակոբ Գութուճեան։

1937ին Եգիպտական Պոլիտէքնիքը աւարտած են Համամ Պալըզեան, Արմենակ Անտոնեան։

1937ին Մէսրէնէ էլ-Սանաիյէ գոլէճէն, Պէնհա քաղաքի, վկայուած է Պետրոս Եղիազարեան։

1945ին արաբերէն լեզուով հաշուապահի վկայական առած են. Արթօ Մելիքսեթեան, Արա Մամիկոնեան։

1946–1947— Խաչատուր Աւագեան։

1908ին «Մէտրէսէ Ալքամիյէ» գոլէճէն վկայուած են. Յովհաննէս Յովհաննէսեան, որդի Կարապետի, Գամալ Նէկիպ Եուսուֆ, որդի հայազգի դատաւոր Ալիք Պէյ Եուսուֆ Գարաբէթի։

* * *

ԳՈԼԷՃ ՓԱԹՐԻԱՐՔԱԼ

Գահիրէի Գոլէճ Փաթրիարքալ (Յրէկ կաթոլիկ) երկրորդական վարժարանը հիմնուած է 1931ին, շրջանաւարտները առած են եգիպտական Պաքալորիա։ Ահա հայ շրջանաւարտներուն ցանկը.

1942— Յովակ Երզնկեան։

1944— Պօղոս Յովսէփեան, Յակոբ Կոստոյեան։

1945— Յարութիւն Տատրեան, Կարապետ Թորիկեան, Ժիրայր Թաւրեան, Վարդուժան Քէլլեան։

1947— Շահան Գ. Բագրատունի, Հայկ Տէմիրճեան, Կարապետ Նահապետ Տէր Ղազարեան։

1948— Արթին Պօղոս, Յովէլ Արթին, Համբարձում Գույումճեան, Կարապետ Ժիրայր Սերճանեան, Արթին Գրիգոր։

1949— Խաչատուր Մուղալեան։

1950— Գաբրիէլ Գասպարեան։

1951— Սանփան Հաննէսեան։

1952— Նշան Յովսէփեան։

1953— Արթին Խաչերեան, Արշակ Թոխմախեան։

1957— Սանփան Միթիքեան, Յարութիւն Զարիֆեան, Հրանդ Փիլոսեան, Հրաչ Թորիկեան, Զուէն Ջէճէնեան։

1963— Հրայր Տէր Գէորգեան։

* * *

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱԳԱԼՈՐԷԱՅԻ ՄԷՋ ՅԱՋՈՂԱԾ ՀԱՅԵՐ – ԳԱՀԻՐԷ

1924— Վ. Աբրահամեան։

1928— Սաթի Գէորգեան, Անժէլ Տէր Մինասեան, Սրբուհի Կարսեան, Մարի Հալաճեան, Անահիտ Խանճեան, Մարգրիտ Մուրատեան, Հերմինէ Քէրքորեան։

1930— Վարդգէս Եղիայի Խըրսեան։

1930— Խաչատուր Կանանեան, Հրաչեան Փոլեան, Պարոյր Արմէնեան, Վարդգէս Քրէճեան, Հայկ Թորգոմեան, որ 1934ին Փարիզի Եքոլ Վիօլէ գոլէճէն շրջանաւարտ ելեկտրո-մեքանիկ։

1930— Եղիշ Իշխանեան, Մարի Հայկազեան, Պերճ Աբլաղեան, Լեւոն Պետրոսեան, Վերժին Պաղտասարեան, Վիքթորիա Պէնլեան, Մարսէլ Գասպարեան, Անահիտ Շամլեան, Խաչիկ Տուրնայեան, Սիրանոյշ Կանանեան, Ռոզ Կիւլեան, Մարի Կիւրքճեան, Եղիշէ Կիւրքճեան, Նուրիկ Սարեան, Մարօ Սայաճեան, Ճօր Թորոսեան։

1932— Մարի Զաքեան, Մարիոն Տէնիկեան, Նուպար Աբրահամեան, Յովէլ Վահան Սարեան։

1933— Լեւոն Գասպարեան, Յովսէփ Գրիգորեան, Տիգրան Գրիգորեան։

1934 — Ճանէկ Թիւրապեան, Վահան Աստատուրեան, Արա Աւագեան, Մարտէլ Մանուէլեան, Հրանդ Մերճանեան, Միքայէլ Սարեան, Տիրան Թիւրապեան։

1935 — Ժիրայր Արդահամեան, Արամ Սուլթանեան, Յիլիփ Եղիազարեան, Հենրի Գալէմքեարեան, Սահակ Ե. Գույումճեան, Արամ Արզումանեան, Ժագ Սանտալճի Եաղօպեան, Եղիա Գահաւրեան, Արամ Վահէ Սահակեան, Վազգէն Գիւրջիւլեան, Արսէն Բաղդադեան, Վիգէն Օհանջանեան։

1937 — Հմայակ Արմէնեան, Լեւոն Եղիազարեան, Գէորգ Գարթմանեան, Նշան Հէքիմեան, Յովհաննէս Եաֆօրճ Գույումճեան, Արմենակ Աւետիսեան, Ժիրայր Գասուրեան, Արսէն Եուսուֆեան, Տիգրան Լ. Քէրապեան, Վահէ Արմաղանեան։

1938 — Անժէլեան Մարգրիտ, Անանեան Սիրվարդ, Անանեան Մարի, Այանեան Թագ, Գոհճարեան Զարդիկ, Զամուրեան Փերուզ, Կարապետեան Արմենուհի, Համբարձումեան Աղնի, Խաչատուրեան Թագուհի, Փափազեան Աղնի, Զաքարեան Աստղիկ, Թիւրապեան Ժիւլիէթ։

1939 — Հայկ Տէր Մինասեան, Նշան Հէքիմեան, Գէորգ Եղիազարեան, Տիրայր Գասուրեան, Նուպար Բարթուղեան, Սարգիս Մահակբեան, Երամ Քիրազեան։

1940 — Անդրէաս Աշըգար, Տիրան Նուրի, Հայկ Արմէն Պօղիկեան, Արամ Ջրպէր, Հենրիկ Գասպարեան, Շաւարշ Աղվորեան, Յակոբ Գարեան, Յակոբ Գէրգէրեան, Սարգիս Աւուրեան, Աշոտ Արթինեան, Օհան Շահինեան, Անդո Ճերահեան, Օհան Տէր Մարգարեան, Երուանդ Կարաեան, Անթուանէթ Հիսարեան, Վարդանուշ Մաղաքեան, Հայկն Միքայէլեան, Յովսէփ Սիմոնեան, Ալֆրէտ Եղիազարեան, Իրէն Փենէկեան, Մանուշ Մըհէճեան, Մարի Բաթրպեան, Թերեզա Գասպարեան, Սոֆի Քէշիշեան, Ալիս Միքայէլեան, Ալիս Սանդալճեան, Թամարա Գալֆայեան, Կիրակոս Քէլէշեան, Նուպար Գէորգեան, Մինաս Դըմբաղեան, Անահիտ Սարգիսեան, Անահիտ Սերոբեան։

1942 — Գրիգոր Սարգիսեան, Անդրէ Եղիազարեան, Եղիսաբեթ Կարապետեան, Ներսէս Գասուրեան, Հայկ Քիրազեան, Անդրէ Արեան, Անդրէ Ճարդարեան, Սոնա Ե. Մարտինեան։

1943 — Արա Գէորգ Մինասեան, Ալեքսան Ալեքսանեան, Հայկ Գէորգ Սեդրակեան, Խաչատուր Մանիկեան, Արթին Գոլեան։

1944 — Գարեգին Հանէսեան, Գէորգ Վ. Բարսեղեան, Փայլակ Գալեան, Վահէ Խալիկեան, Ժորժ Տօրոսեան։

1945 — Գէորգ Մաղաքեան, Իշխան Մխիթարեան, Միհրան Եաղօպեան, Օհաննէս Օհաննէսեան, Ժիրայր Թաշճեան։

1946 — Արամ Եղիազար Մուրադեան, Տիգրան Սահակեան, Տիգրան Արեան, Հմայակ Ս. Սահականեան։

1947 — Երուանդ Բաղդասարեան, Յակոբ Գույումճեան, Ժիրայր Բասմաճեան, Ե. Գաբրիելեան։

1949 — Լեւոն Մարտիրեան, Յարութիւն Ճըրըճըրեան։

1950 — Մկրտիչ Գիւթիւճեան, Արամ Ղազեան, Միքայէլ Աստուածատուրեան, Թաթուլ Զարգարեան։

1952 — Երուանդ Տոմեան, Գրիգոր Սվաճեան, Օննիկ Փիլիպոսեան, Գէորգ Կիւլպենկեան, Քրիստափոր Վահագն Արշամ Տատեան, Ժագլին Արթինեան, Ժագ Մխիթարեան, Մարի Փիլիպոսեան, Մարիամ-Անահիտ Չէմէրեան։

1953 — Լեւոն Մամեան, Սիրարփի Տէրվիշեան, Նուպար Միսաքի Տէրզեան, Արթին Վճենարեան, Սարգիս Վարդանեան։

1955 — Փիլոս Մանուկեան, Սաթենիկ Արզումանեան, Օր. Մարիա Տէյիրմէնճեան, Ալիս Մաղաքեան, Անդրէ Տիրոյեան, Սարգիս Զարգարեան, Արուսեակ Գոճճայեան, Ճիմի Լալէնեան, Շաքէ Լուիզ Շամլեան, Արմենուհի Չէքիճեան, Անահիտ-Գոհար Արշամի Տատեան, Մարի-Լուիզ Փամպուքեան, Վարուժան Անթոյեան։

1956 — Անահիտ Տէմիրճեան, Գէորգ Թուղլաճեան, Թագուհի Գ. Չէքիճեան, Եղիա Մարտիկեան։

1957 — Ալիս Գրաճեան, Անահիտ Եղիայեան, Տիրան Թագէոսի Կիրակոսեան, Լուսին Գույումճեան, Նայիրի Ալեքսանդրի Տիրոյեան, Սիրվարդ Սարգիսի Լալէնեան, Սոնիա Յարութիւն Ալյաքեան, Թագուհի Լեւոնի Յրունեան, Վերժին Միհրանի Խաչոյեան։

1959 — Անահիտ Շահէնի Համէլեան, Արմենակ Արշահամի Սըվաճիաղեան, Յիլիփ Գէորգի Անանեան, Հայկ Յովսէփի Գասպարեան, Հայկ Մուշեղի Յակոբեան, Միքայէլ Հայկի Ժամկոչեան, Ղազարոս Տէմիրճեան, Սաթենիկ Տիգրանի Թաշճեան, Սիմոն Չրաքեան, Սոնա Բարգէնի Արզումանեան, Սոնիա Գալուստի Գէլլերեան, Վահէ Կարապետի Զուլալեան, Վարդուհի Մարտիրոսի Գասպարեան, Յակոբ Գէորգի Փամպուքեան, Րաֆֆի Գրիգորի Նիկողոսեան, Զուէն Տիգրանի Զարյաքեան, Արթին Լեւոնի Գարայեան, Սիմոն Արթինի Յարահեան։

Լիսէ Ֆրանսէզի Անտուրայեան բաժնէն վկայուածներ.

1933 — Արամ Գույեան, Բիէռ Վըրթանէսեան, Հրանդ Գ. Մասրեան։

1935 — Հրանդ Պէյլէրեան, Զարեհ Մխալֆեան։

1939 — Զէնոն Գարամանեան, Յովսէփ Թիւթիւնճեան։

1943 — Ալեքսանդր Օհաննէսեան։

1944 — Պերճ Սէրաֆեան։

1945 — Լեւոն Պէճհաճեան, Արա Սաղալեան։

* * *

ԼԻՍԷ ՖՐԱՆՔՕ-ԷԺԻՓՍԻԷՆ

Հելիոպոլիսի Լիսէ Ֆրանքօ-էժիփսիէնի վարժարանէն հայ շրջանաւարտներ վկայուած երկրորդական ուսման վկայականով.

1946 — Անայիս Աղասեան, Մանուշ Ե. Մըսըրլեան, Վանուշ Լեւոնի Ասլեմեան, Վանիկ Լեւոնի Ասլեմեան, Ժիրայր Յովսէփեան, Գէորգ Սիմոնեան, Յ. Գույումճեան, Ժիրայր Բեաթրեան, Յ. Կարապետեան, Ա. Պողոսեան, Ֆիլիփ Մելիքեան, Ժիրայր Համամճեան Ֆիլիփ Մելիքեան, Անայիս Ճիգալեան, Նուպար Սրբենեան, Պետրոս Մ. Սահակեան։

1949 — Սամսոն Եղոյեան, Պերճ Կիւրպանեան, Սեդա Ալեքսանդրի Սարուխան, Արթին Համբարձումեան։

1951 — Քրիստին Զաքարեան, Ծովիկ Մարգարեան, Հէյք Համբեկեան, Գէորգ Ղարիպեան, Ժանփոլ Սիմոնեան։

1955 — Ատրպանիկեան Խաչատուր, Բրուսեան Անդրէ, Գարապետեան Ժորժ, Նազարեան Գրիգոր, Զորիկեան Մագրուհի, Գույումճեան Կարապետ, Ջամճեան Անի, Թիւթիւնճեան Ռուբէն։

* * *

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ
ԳԱՀԻՐԷ

1911 Ծնողամիութեան Գահիրէի «Արշալոյս» թերթի տպարանին մէջ հաստատուած է չափահասներու համար, հայերէն, արաբերէն, անգլիերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներու դասընթացք. (Տես «Արշալոյս» օրաթերթ, 1911, Յուլիս 27)։

1922–1926 Գահիրէի Ամերիկեան Գոլէճի հայ ուսանողներու համար հաստատուած է հայերէն լեզուի եւ գրականութեան դասընթացք, դասախօս Փրոֆ. Յովհ. Թ. Գազարեան։

1923–1935 Հելիոպոլիսի մէջ, ուսուցիչ Կարապետ Նաւասարդ եւ իր զաւակը Օր. Անահիտ Կ. Նաւասարդ աւանդած են հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլիերէն մասնաւոր դասեր։

1926ին Գահիրէի չափահաս որբերու Հոմ-ի մէջ հաստատուած էր գիշերային դասախօսութիւն անգլիերէնի, արաբերէնի եւ թուաբանութեան։

1927–1930 Խնամակալութեամբ Գահիրէի Հայ Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերակցութեան հաստատուած էր գիշերային բարձրագոյն վարժարան՝ հայերէն, անգլիերէն, մեքենագրութիւն, տոմարակալութիւն, դասախօսներ՝ Յակոբ Պ. Գալէմքեարեան, Վահրամ Արծրունի։

1937ին Գահիրէի Անգլիական Միսիոնարական գոլէճի հայ աշակերտուհիներուն համար հաստատուած էր հայերէն լեզուի եւ գրականութեան դասաւանդութիւն շաբաթը մէկ անգամ, դասախօս՝ Փրոֆ. Յովհ. Թ. Գազարեան։

1938–1940 Վերապատուելի Սարգիս Յ. Գոնաքեան ստանձնած էր աւանդել մասնաւոր դասեր հայերէնի, անգլիերէնի, գերմաներէնի լեզուներու։

1940–1945 Եդուարդ Սարգիսի Դարբինեան արաբերէն լեզուի մասնաւոր դասեր աւանդած է։

1930–1936 ուսուցչուհի Օր. Անահիտ Կ. Նաւասարդ աւանդած է հայերէն, անգլիերէն եւ նաեւ անգլիերէն սղագրութեան «Փիթմըն» մեթոտով։

1948էն՝ Գահիրէի «Նաւասարդ» սրահին մէջ հաստատուած է հայերէնի եւ արաբերէնի դասընթացք։ (Տես «Յուսաբեր» 1948, թիւ 52)։

1955ին Գահիրէի Հայկական Ընթերցասրահի վարչութեանը հաստատած է գիշերային լեզուներու դասընթացքներ։

1963–1966ին ուսուցիչ Մինաս Գըմգըմեան վկայուած Սորպոնի համալսարանէն, կը դասաւանդէ մասնաւոր դասեր ֆրանսերէն լեզուի, մաթեմատիկութեան եւ գրականութեան։

1960–1966 Օր. Մարիէն Արիսեան Գահիրէի մէջ դասաւանդած է ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ արաբերէն լեզուները։

1921–1923 Առաքելեան Յովհաննէս ուսուցիչը հայերէն եւ անգլիերէն դասեր աւանդած է Աղեքսանդրիա։

1924 Փետր. 1930 Փետր. շրջանին գիշերային դասընթացք հաստատուած է Բիւզանդ Կէօզիւպետութենական անգլիերէն քննութեան մանչերու եւ աղջիկներու համար, Գահիրէ։

1910–1915 Գահիրէ, Ա. Մալխեան ուսուցիչը հայերէն, գաղղիերէն, անգլիերէն լեզուներով դասաւանդած է փոխադարձ այցելութեամբ։

1911–1920 Գահիրէ, ուսուցիչ Արամ Մասեհեան կ՚աւանդէ հայերէն եւ անգլիերէն։

1935–1945 Անթուան, որդի Յովհաննէս Թաշճեանի, վկայեալ ուսուցիչ Զահլէի Ամերիկեան գոլէճէն 1918ին, Գահիրէ հաստատուած աւանդած է անգլիերէն եւ արաբերէն լեզուներ անհատներու։

Աղեքսանդրիա, Գարաքէօզեան Սարգիս ուսուցիչը, ծնած 1857ին, ծանօթ Քէմիլեանի Պատմութեան անունով, հայերէն դասեր աւանդած է 1897–1917, եւ մեռած 1 Յուլիս 1942ին։

1900–1906 Սամուէլ Գոյաճեան դասաւանդած է անգլիերէն լեզուի դասեր մասնաւորներու։

1908ին Արտաշէս Ճիզմէճեան աւանդած է հայերէն եւ ֆրանսերէն դասեր։

1908ին Տէր եւ Տիկին Աբթայի Գարամանեան դասաւանդած են անգլիերէն դասեր նոր եւ դիւրացոյց մեթոտով եւ նաեւ հաշուապահութիւն, առեւտրական գործնական ծանօթութիւններ։

1941ին Աղեքսանդրիոյ Ֆրանսական Լիսէի մէջ հայ աշակերտներու համար հաստատուած էր հայերէնի դասընթացք։ 1941 Մարտ 1ին Աղեքսանդրիոյ «Տիգրան-Երկաթ» հայ մշակութային միութեան վարչութեան դիմումով, դասախօս նշանակուած էր ուսուցիչ Վահրամ Արծրունի։

1937ին «Տիգրան Երկաթ»ի սրահին մէջ հաստատուած էր արաբերէնի դասընթացք մը։

1955–1960 Աղեքսանդրիոյ օտար երկրորդական վարժարաններու մէջ դասախօսած են հայ ուսուցիչ-ուսուցչուհիներէն հետեւեալները. Օր. Ճերմակեան, Տիգրան Աթանասեան, Պր. Բիթլեան, Օր. Մերսեդէս Սանինեան, Ժաք Յովսէփեան, Տիգրան Թիւթիւնճեան, Յովհաննէս Ֆերիճեան, Յակոբ Ֆերիճեան եւ Օր. Մաքրուհի Զարիֆեան։

* * *

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ԳՈԼԷՃ

Աղեքսանդրիոյ անգլիական Վիքթորիա գոլէճը հիմնուած է 1903ին. ահա հայ շրջանաւարտներու ցանկը.

1911–1912· Գրիգոր Կարապետի Տէրվիշեան։

1921 — Յակոբ-Աշոտ Զալյապեան։

1924 — Հրանդ Մէզպէնեան, Վահան Հէքիմեան, Վահրամ Զըլըղեան, Մուշեղ Մուրատեան, Գրիգոր Մկրտիչեան։

1926 — Գրիգոր Սեդրակի Պալըքճեան, Վահան Պիւրիւզեան, Հայկ Դանիէլեան, Ժորժ Նազարէթեան։

1931 — Լեւոն Ե. Մամուրեան։

1932 — Ճ. Պասմաճեան, Գ. Մայիսեան, Ա. Գրըգըեան, Ն. Տէրունեան, Ա. Անեան։

1934 — Պերճ Դանիէլեան։

1939 — Արմենակ Լ. Կոխանեան, Աւետիս Իզմիրլեան, Աւետիս Ճանիկեան, Պօղոս Ճանիկեան։

1942 — Գ. Ա. Ֆիւլֆիւլեան, Պիլլի Անեան։

1949 — Թ. Փիլիկեան։

1965 — Վարուժ Լուսարարեան, Ժիրայր Թըրնամեան, Լորիս Բէջմէզեան, Արամ Դուրեան, Աշխէն Սարգսեան։

* * *

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՏՈՆ ՊՈՍԿՕ ԲԱԶՄԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Իտալական Տոն Պոսկօ բազմարուեստից վարժարանը հիմնուած է 1880ին Աղեքսանդրիա։ Ահա ցանկը հայ շրջանաւարտներու.

1928 — Յովսէփ Դըլլըրեան։

1932 — Արշէն Սիմոնեան, Տիրան Էքսէրճեան։

1952–1953 — Նուպար Մանուկեան, Յարութիւն Մարգարեան։

1954–1955 — Վարդգէս Քէշիշեան, Անտոն Թոփուզեան, Բաբկէն Կոստանդեան։

1956–1957 — Պերճ Տաղաւարեան, Պետրոս Ոսկանոֆ, Պօղոս Քէզէճեան, Մովսէս Կիւլէզեան, Յակոբ Թիւթիւնճեան, Հրայր Մարգարեան, Րաֆֆի Դալլեան, Մովսէս Զաքարեան։

1957–1958 — Մանուկ Կոստանեան, Վարուժան Երէցեան, Յովսէփ Պօղեան, Վարուժան Պետրոսեան, Յակոբ Սարաքաշեան։

1960 — Արա Օհանեան, Արտաշէս Մուղալեան, Գարբիս Սարգիսեան, Սարգիս Զուլալեան։

1962 — Հրայր Արիստակէսեան, Պերճ Զօրաքեան։

1963 — Հէնրի Կարինեան, Վահան Զառուկեան։

1964 — Գրիգոր Գույումճեան, Վարուժան Գըզմըզեան, Գաբրիէլ Տէրմանեան, Դանիէլ Չէրքէզեան։

1964–1965 — Պետրոս Տէր Պետրոսեան, Գրիգոր Գարթըրեան, Կէորգ Եաղեան, Մինաս Սարգիսեան, Մուլիկ Եաղմանեան, Յովհաննէս Արքալեան, Յարութիւն Պալթայեան, Միքայէլեան Յարութիւն, Ֆրէդ Հ. Պալըճեան, Համբարձում Պօղոսեան, Գրիգոր Գարագաշեան, Կարօ Ճէլըքեան, Դանիէլ Ճանեան, Կարօ Տիրունեան։

1965–1966 — Նուպար Գազիկեան, Յովհաննէս Յարութիւնեան, Գէրճ Հայրապետեան, Օննիկ Գէրջերեան, Երուանդ Համաթեան, Վարուժ Նիգողոսեան, Արա Դուշաքեան, Եղիա Սիմոնեան, Գէրճ Մուրադեան։

* * *

ՍԱՔՐԸՏ ՀԱՐԹ

Աղեքսանդրիոյ անգլիական աղջկանց երկրորդական Սաքրը Հարթ վարժարանէն վկայուած են հետեւեալ հայուհիները.

1951 — Ալիս Գրիգորեան։

1953 — Մէլա Մասանեան, Անահիտ Փիլանտարեան։

1957 — Անահիտ Գալֆայեան։

1958 — Գէրճուհի Տէօմէքեան, Արմինէ Գէրգերեան, Անի Աղամեան, Էլիզ Գէորգեան, Սոնա Թասուեան, Անահիտ Մուշեղեան, Սոնա Ճիքէրեան, Էլիզա Մանճըլեան, Հուրի Տէր Սարգիսեան, Անթառամ Սարգիսեան, Փերուզ Դուրմուշեան, Նուարդ Գազիրեանեան։

1960 — Վեհի Մանուկեան։

1962 — Անահիտ Օրջանեան, Սեդա Սարգիսեան, Սոնիա Գօզմեան, Նայիրի Աղաբեան, Յասմիկ Թէնթիւնեան։

1963 — Լիւսի Խաչատուրեան, Մարի Վարդապետեան, Մարի Գալֆայեան, Մայսա Սիմոնեան։

* * *

COLLEGE SAINTE CATHERINE

Ֆրանսական երկրորդական Սէն Գաթրին գոլէճը հիմնուած է 1854ին Աղեքսանդրիա, ուր երկրորդական ուսման վկայական ստացած են.

1912 — Ժիրայր Բուզզեան, որը վկայուած միջին Փարիզի բժշկական համալսարանէն։

1914 — Ժիրայր Լ. Մկրտիչեան։

1918 — Վահէ Արմենակի Աստուածատուրեան, որը վկայուած Փարիզի Էկոլ Սանթրալէն, երկրաչափ։

1921 — Գրիգոր Ճիւրըքեան, Յակոբ Դալըզեան, Ալֆրէտ Արզումեան, Հայկ Բուրջուեան։

1922 — Փիէռ Թիւրաքեան։

1924 — Բարգէն Եփրեմեան։

1927 — Յովսէփ Մարտիկեան, Խաչատուր Թաշճեան, Ժորժ Ոսկանեան։

1929 — Նուպար Լ. Ենովքեան, որը վկայուած Փարիզի Հանրային Շինութեանց եւ Ճարտարարուեստի բարձրագոյն վարժարանէն։

1930 — Երուանդ Զարզամալեան, Սմբատ Պալչեճեան, Միհրան Զալըզճեան։

1931 — Եդուարդ Գասպարեան։

1932 — Գէորգ Աղչէհիրլեան։

1935–1936 — Արթօ Մուրադեան, Ժագ Յակոբեան, Յովսէփ Յակոբեան, Երուանդ Ճիշմանեան։

1937 — Նշան Հէքիմեան, Հայկ Պօղոսեան։

1938–39 — Անդրէ Ալեքսանեան, Վահէ Արզումանեան, Գրիգոր Օտապաշեան։

1940 — Գրիգոր Զօղմաղճեան։

1946 — Լ. Յ. Մկրտիչեան, Ա. Չոփուրեան։

Անտուրայի բարձրագոյն վկայական ստացած են

1916 — Փարսեղ Պալըքճեան, Շաւարշ Մկրտիչեան։

1920 — Սեդրակ Ճիպէճեան, Անդրանիկ Էլէքճեան։

1921 — Տիգրան Տէրվիշեան, Ալեքսանդր Մարմանեան, Գէորգ Ճիզմէճեան։

1922 — Լեւոն Օտապաշեան։

1923 — Յակոբ Միրզոյեան։

1925 — Մկրտիչ Յաֆիֆեան։

1927 — Զաւէն Եփրեմեան, Միհրի Գասմաճեան։

1928 — Յովսէփ Մարկոսեան, Ժագ Գաբրիէլեան, Խաչատուր Կեսարեան, Լեւոն Մանուկեան։

1930 — Գէորգ Դաւրիշեան, Արթիւր Կիւզելեան, Կիրակոսեան Ժան։

1934 — Սմբատ Սմբատեան։

1936 — Լեւոն Լէյլէկեան։

1937 — Տիգրան Սմբատ։

1941 — Գաբրիէլ Զատեան։

1943 — Արթին Գարաթանեան, Լեւոնին Մեթալեան։

1946 — Պօղոս Աղաբեան։

Եգիպտական ուսման երկրորդական վկայական ստացած են.

1938 — Արսէն Գալճեան։

1940 — Կ. Ա. Պօղոսեան։

1945 — Արման Թովմասեան։

1934ին այս վարժարանի ճարտարապետական բարձրագոյն վարժարանէն վկայուած է Ժագ Դալըղեան։

ՍԷՆ ՄԱՐԳ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Աղեքսանդրիոյ Սէն Մարգ գոլէճէն ֆրանսական ուսման երկրորդական վկայական առած են հետեւեալ հայորդիները·

1906 — Պետրոս Սարգիսեան։

1914 — Խաչատուր Չըլըռըքեան, Ժան Ղուկասեան։

1917 — Լիւսիէն Թոքաթլեան։

1920 — Սեդրակ Ճիզմէճեան, Ալֆրէտ Արծրունեան, Սեդրակ Եըլըքճեան, Տիրան Կարապետի Սէֆէրեան (ծնած 1900 Սամսոն), որ վկայուած ֆրանսայի Սէն-Էթիէնի հանքերու եւ ճարտարագիտական համալսարանէն, գիւտարար, մեռած է 22 Սեպտ. 1959ին Փարիզ, Արթին Նշանի Ամասունի, որ վկայուած Փարիզի Ելեկտրական բարձրագոյն վարժարանէն, Աղեքսանդրիոյ Քաղաքային եւ Թեմական ժողովներու անդամ, մեռած է 1975ին։

1924 — Ծոփրանեան Փ.։

1926 — Կիրակոս Ոսկանեան, Երուանդ Գույլճեան։

1927 — Ժիրայր Զաքուբեան։

1928 — Յակոբ Գալուստեան։

1931 — Երուանդ Զօրամայրեան, Սամսոն Գալչեճեան, Սիրուն Զարգարեան, Երուանդ Խաչատուրեան, Նարպէյ Թարաճեան։

1932 — Երուանդ Լեւոնի Շիշմանեան։

1933 — Երեմիա Երեմեան, Արամ Մարգարեան, Երուանդ Լէյլէքեան, Թովէլ Գալուստարեան։

1935 — Գէորգ Հանէնեան։

1936 — Անթուան Անմարեան։

1938 — Եդուարդ Սամփալեան։

1939 — Հրաչ Ամիրեան, Լեւոն Լէյլէքեան։

1943 — Արթին Գաթանեան։

1944 — Ժոզէֆ Անմարեան։

1945 — Գէորգ Յովսէփեան։

1946 — Ժան-Ժակ Թոքաթլեան, Արման Թոքաթլեան, Գարօ Աւանեան, Աղեքսանդր Չորվոզեան։

1948 — Յովսէփ Ձիլինկիրեան, Միքայէլ Մերոս, Միքայէլ Մարտիրոսեան։

1950 — Անդրէս Քիրէճեան, Յակոբ Կանիմեան, Կարապետ Կանիմեան, Եդուարդ Գալանեան, Վահէ Մուղալեան։

1951 — Ժիւլ Սիմոնեան։

1953 — Պետրոս Քիրէճեան, Աղեքսանդր Սիլեան, Մարտիկ Փափազեան։

1955 — Օննիկ Մանուկեան։

1956 — Անթուան Տալայեան, Յակոբ Փափազեան։

1957 — Վարուժան Խալիքեան, Վրէժ Սէֆէրեան, Եղիա Տէօքմէճեան։

1958 — Գէորգ Ծառեան, Վահէ Յակոբ Յովիկեան, Գ. Աղչէհէրզեան։

1959 — Յակոբ Աստուրեան, Վաղարշակ Խրամճեան, Յակոբ Գալեան, Խորէն Գէզիրճեան, Կարօ Զարիֆեան։

1962 — Նազիրէ Հ. Գույլճեան, Նուպար Զաքարեան, Եդուարդ Օհանեան, Յովսէփ Ծառեան, Գէորգ Վարժապետեան, Գառնիկ Գույումճեան։

1963 — Ժիրայր Ղազարեան, Ժօրժ Աստուրեան, Ժան Ճահինեան, Ռոպէր Ճահինեան, Ժան Աւանեան, Եդուարդ Գարոնիկեան, Աբգար Կիւլքուրեան, Վարուժան Մարգոսեան, Գէորգ Վարժապետեան, Ժիրայր Ճանազեան, Սարգիս Յովսէփեան, Գէորգ Միրզոյեան։

1964 — Գազազեան Գրիգոր, Պետրոսեան Անդրանիկ, Նազիկ Մուրատեան, Յովսէփ Քաչունի, Մուրատեան Վարուժան, Խրամճեան Գարբիս, Թէլման Ղուկասեան, Գէորգ Մարտիկեան, Գառնիկ Գույումճեան, Տիգրան Սրէնչեան, Ալպին Եուսուֆեան, Ֆարիս Աստարեան, Պէրճ Սիմոնեան, Խաչ Զաքարեան։

1965–1966 — Գույիկեան Թովէր, Պէն-Օհանեան Արամ, Գալեան Գէորգ, Քաչունի Յովհաննէս, Գալչինեան Աշոտ։

• • •

SCOTTISH SCHOOL FOR GIRLS

Աղեքսանդրիոյ Սկովտիական Աղջկանց գոլէջէն վկայուած հայուհիներ.

1908 — Մարի Աթանասեան։

1926 — Մարի Մալխասեան։

1927 — Արմինէ Պետրոսեան, Արփինէ Վարդանեան, Աղաւնիէ Տէր Պետրոսեան, Գեղուհի Մխիթարեան, Պերճուհի Պաղտասարեան։

1930 — Թագուհի Զօրեան, Փայլուն Խաչատուրեան, Ժոզէֆին Ժամկոչեան, Հրանոյշ Քէօչկէրեան, Արփինէ Խաչեան։

1933 — *Այիս Վահրամի Արծրունի, Արմէնէ Առաքելեան, Անահիտ Մարտինեան։*

1938 — *Ն. Ժ. Աթանասեան, Մ. Խաչատուրեան։*

1939 — *Թ. Աթանասեան, Մ. Պետրոսեան։*

1940 — *Մինասեան Սոնա, Ցոլինէ Թամզեան, Գարմէն Գուլումպեան։*

1942 — *Արտաշէս Համբարձումեան, Զապէլ Գանիմեան, Սեդա Լ. Զուհրապեան, Սիրուհի Ա. Սարգիսեան, Անահիտ Ա. Մալխասեան, Ա. Ճանեան։*

1943 — *Նինա-Երանուհի Մեսրոպ Գույումճեան, Լեւոն Գարամանուկեան, Տ. Ա. Ծառեան։*

1944 — *Օր. Ա. Ամիրեան։*

1945 — *Ա. Ժ. Կարոյեան, Ե. Թահթաճեան,*

1946 — *Մ. Ասատուրեան, Կ. Պէգլէրեան,*

1947 — *Ալիս Տօլապեան, Մ. Մ. Նիկոլեան։*

1948 — *Ա. Տէյիրմէնճեան։*

1950 — *Գարամանուկեան Յոբին, Սիլվա Տիգրանի, Արամ Վարդապետեան, Էլիզ Ոսկանեան, Թահթաճեան Տէլի։*

1955 — *Մարի Զարոյեան, Ցոլինէ Թամզեան, Յասմիկ եւ Հայկուհի Մալխասեան, Սոֆի Ոսկանեան, Մարի Սէմերճեան, Անահիտ Օ. Փափազեան, Սոնա Մ. Մինասեան, Անահիտ Ղ. Փափազեան։*

1957 — *Այիս Ոսկանեան, Անահիտ Գալֆայեան, Նայիրի Փիլիկեան, Թամէլա Աստուածատուր, Արաքսի Փալուտեան, Ցոլինէ Գրիգորեան, Սոնա Տէր Գալեան, Արմինէ Տէմիրճեան, Անժէլ Խանճեան, Վարդուհի Եղիայեան։*

1959 — *Արտաշէս Գանանեան, Մուրադեան Լիլիթ, Մինասեան Ալիս, Շամլեան Նորա, Սարգիսեան Լուսիկ, Ճերմակեան Զարուհի, Աթանասեան Մէրի, Զաքարեան Սաթենիկ։*

1961 — *Նորա Թումայեան, Արամ Քիւփէլեան, Տիգրան Մանճիկեան, Անահիտ Խորասանճեան, Արուսեակ Թէքլեան։*

1962 — *Աստղիկ Փափազեան, Նազիկ Գույումճեան, Անի Կիւլիւզեան։*

1963 — *Արուսեակ Պերպերեան, Ցամիկ Տէր Պետրոսեան, Ալիս Պօղոսեան, Սիլվիա Մահսերեան, Ալիս Ոսկերիչեան, Զարուհի Ճերմակեան, Մէլինէ Աթանասեան, Սարգիսեան Լուսիկ, Սաթենիկ Զաքարեան, Մինասեան Ալիս։*

Ազնաւուրեան Սիսուանեան Վարժարանի
[illegible] վկայուած են

1924 — *Մաշտոց Սարաֆեան։*

1926 — *Մարգարիտա Նազգաշեան, Արմենակ Զէյթունցեան, Արմենակ Մխիթարեան, Յովհաննէս Պրուտեան, Եղիազար Ղազարեան, Հայկ Գույումճեան, Շաւարշ Ստեփանեան, Պերճ Պօղիկեան, Վահէ Մուշեղեան, Անդրէ Շամլեան, Զոհրապ Գապամեան, Արթօ Աւագեան։*

1930 — *Երուանդ Խաչատուրեան։*

1937 — *Պերճ Պասմաճեան, Լիպարիտ Կամսարական, Կարօ Միքայէլեան եւ Պօլիկարեան։*

1960 — *Սարգիս Մարտինեան, Հենրի Կարապետեան։*

* * *

ԻՆԳԼԻՇ ԳԷՐԼՍ ԳՈԼԷՃ

Աղեքսանդրիոյ Ինկլիշ Կըրլս Գոլէճէն անգլիական երկրորդական ուսման վկայական ստացած հայուհիներ։

1943 — *Օր. Թ. Պօհճալեան։*

1950 — *Օր. Մէրի-Երանուհի, դուստրը Մեսրոպ Գույումճեանի։*

1955 — *Սոնիա Կէվրէկեան, Նայիրի Կէօնճեան, Անահիտ Մուշեղեան, Անահիտ Եագմուրեան, Սոնա Զարուկեան, Մանուշ Զաքարեան, Անահիտ Հ. Եագմուրեան, Մարալ Մինասեան, Ազատուհի Քէմհաճեան, Լիզզէթ Մուրադեան, Սոնա Ղազարեան։*

1958 — *Նորա Շամլեան, Զապէլ Մինասեան, Էլզա Մանճիկեան, Մարլէն Գալֆայեան, Անայիս Փիլիկեան, Վահուհի Խաչատուրեան, Վերոնիկ Աւագեան, Ալիս Մոմճեան, Սոնա Ժամկոչեան, Մարի Փափազեան։*

1962 — *Ռոզի Փափազեան, Ռիթա Կամսարական։*

1963-1964 — *Անահիտ Խորասանճեան, Գարմէն Սփէնճեան։*

1965 — *Հուրի Պասմաճեան, Էլզա Պօհճալեան, Ժանէթ Թումայեան, Ալիս Մանուկեան, Ցամիկ Թէնթէնեան, Զուարթ Պասմաճեան։*

* * *

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԷ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ

Գահիրէի Մասամ Ժիւլիի գոլէճէն վկայուած են հետեւեալները.

1900 — *Օր. Հռիփսիմէ Թուման։*

1920 — *Թանթայի մէջ Սաքրէ-Քէօր 1920ին Օր. Ռոզի Յարութիւնի Գույումճեան։*

1930-1931 — *Ժան Տարք գոլէճէն՝ Սիրանոյշ Կանանեան եւ Սոնա Գրիգորեան։*

1947ին Օր. Սաթօ Աբրէլեան, Մարիա Օսկեան-Թրէիլ գոլէջին Հելիոպոլսոյ, St. Austins վարժարանէն։

1949 — Ժիրայր-Վահրամ Յովակիմեան։

1951 — Գէորգ Ղուկասի Յովակիմեան։

1952 — Գահիրէի անգլիական Էնսթիթիւթէն՝ Տիգրան Զօրայեան։

Իսմայիլիայի Ֆրանչիսքեան Անարատ Յղութեան Քոյրերու գոլէջէն 1952ին վկայուած են.

Անիթ Ծերենկեան, Գէորգուհի Թումայեան, Ալին Մաճառեան։

1957 — Անժէլ Եաղուպեան։

1959 — Սեդա Նիկողոսեան։

1957–1958 — Հելիոպոլիսի Սէնթ-Մէրիզ գոլէճէն. Մարալ Յակոբեան, Սիլվա Մանուկեան, Նորայր Զարգարեան, Ալիս Տէմիրճեան։

1957 — Ամերիկեան Սեմինար Միլըր Գոլէճէն Գահիրէի վկայուած է Ժաքէթ Ճանպզեան։

1957 — Գահիրէի Լիքէօֆրափթըր Մէյըր գոլէճէն՝ Գէորգ Լուսարարեան, Յովհաննէս Մարտեան, Գէորգ Յակոբեան, Դիգրան Սարոյեան։։

1957 — Գահիրէի գերմանական Օպէր-Շուլէ գոլէջէն վկայուած են՝ Ռոզ Առաքելեան։

1964 — Մանէ Կարիկեան, Գահիրէի գերմանական Սէն Շարլ Պորոմէ գոլէջէն։

1964ին վկայուած է Նորա Գէորգեան Զագազիկի քաղաքի Պոն Բասթէօր ֆրանսական Քոյրերու վարժարանէն վկայուած է 1912 թուականին Հառոփիի Պաղտասարի Խաչատուրեան Զագազիկի քաղաքի Սէօր տէ Միսիոն Աֆրիքէյն գոլէջէն Օր. Նուարդ Յ. Գալֆայեան 1913ին։

Եգիպտոսի Թանթա քաղաքի Սէն-Լուի ֆրանսական գոլէճէն 1930ին վկայուած է Երուանդ Հացունի Էքմէքճեան։

Եգիպտոսի Մանսուրա քաղաքի ֆրանսական Սէն-Լուի գոլէճէն 1937ին վկայուած է Նուպար Յարութիւնի Ճէզվէճեան եւ իր եղբայրը Ժան-Յովհաննէս Յարութիւնի Ճէզվէճեան։

* * *

ՍԷՆ ՃՈՐՃ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Աղեքսանդրիոյ Սէն Ճորճ անգլիական Առեւտրական վարժարանէն վկայուած են.

1939 — Նունիա Գէորգեան, Անժէլ Մէրամէճեան, Սիրվարդ Ալթըքեան։

1956 — Սիմոնեան Մարի, Գասպարեան Նայիրի, Մարգարիտ Ն. Գարապաշեան, Յասմիկ Գուռաբեան, Սոնիա Գոստանեան, Սոնիա Նալպանդեան, Սեդա Մարգարեան, Անի Ծիրինեան, Վիքթորիա Գօյաճեան, Անահիտ Տօսթումեան, Ժասմին Առաքելեան, Մարի Առաքելեան, Մարի-Լուիզ Ամառունի, Յասմիկ Պէնտեան, Սիրան Սարաբարդեան, Փոլա Աւետիքեան, Նորա Մուրատեան։

1957 — Եաղուպեան Լիւսի, Տէր-Գէորգեան Շուշան, Գալփագճեան Մարօ, Սինանեան Տիանա, Հանըմեան Ժաքլին, Տէմիրճեան Մարի, Գույումճեան Սոնիա։

1967 — Մանչեր՝ Շաւիթ Ասատեան, Խանճեան Հրանդ, Աբթիկեան Յակոբ, Գարամուզեան Սարգիս, Առաքելեան Արա, Սէմէրճեան Յակոբ, Զամպըրթեան Արամ, Առաքելեան Արա, Թիլկեան Գագօ, Դաղթալեան Նազարէթ, Աղասեան Զաւէն, Խաչիկեան Արարատ, Գոյանեան Նազարէթ։

1958 — Ճէրէճեան Մարի, Կիւլեան Աննա, Ասատեան Վերոնիկ, Եազըճեան Ալիս, Մերաճեան Անժէլ, Տէմիրճեան Արմինէ։

1959 — Փարթիքեան Լիւսի, Ոսկեան Սեդա, Գոզանեան Արփինէ, Ճագարեան Յասմիկ, Գէնճեան Մարլէն, Ոսկերիչեան Մարգրիտ, Ոսկեան Ճենի, Զաքարեան Գրիգոր, Գալայճեան Ջօհրապ, Ասուրեան Գէորգ։

1960–1961 — Ժանէթ Թուխմանեան, Իրմա Թէլալեան, Անի Տէր-Սարգիսեան, Մարիլին Քէօրօղլանեան, Սիրվարդ Գարաճեան, Լիւսի Թէնթիւնեան, Հրանդ Գուլթասեան, Խաչիկ Տէրմանեան, Արթօ Ասատեան, Գէորգ Գէորգեան։

1963–1964 — Սիմոնեան Փայլին, Գրիգորեան Յասմիկ, Տէմիրճեան Աղաւնի, Մանճեան Լիւսի, Նալպանդեան Սեւլին, Մանճըլըքեան Սոնիա, Համբարձումեան Սոնիա, Սիսերեան Մարլէն, Սահակեան Անի, Մինասեան Սոնիա, Գուզարեան Մարի-Ռոզ, Գոչարեան Լիւսի, Կոստանդեան Մէրի, Ծապանեան Սոնիա, Տատուլեան Վերժին, Ոսկեան Տօրիս, Ոսկերիչեան Շնորհիկ։

1964 — Անահիտ Սարգիսեան, Ալիս Թաշճեան, Տիանա Զարգարեան, Հռիփսիմէ Սէմէրճեան, Տիրուհի Գալստեան, Հայկանուշ Զէյթունեան, Լուսինէ Գոչարեան, Ռոզ Գալստեան, Լուսինէ Գոչարեան, Առաքսի Փափազեան, Ռոզին Լաֆֆէ, Անահիտ Քէօշէեան, Նինիկ Ոսկեան, Ալիս Կարապետեան, Մարի-Ռոզ Գազազեան, Գէթի Կոզոյեան, Անուշ Լուսարարեան։

1965 — Ոսկերիչեան Սոնիա, Չիլինկիրեան Անժէլ, Տուրսունեան Լիւսի, Ասատեան Հայկուհի, Մարօ Եաղուպեան, Արուշեան Երանուհի, Նորմա Մարգոսեան, Անի Քէպէճեան։

ԲՐԻԹԻՇ ԲՈՅԶ ՍՔՈՒԼ

Անգլիական մանչերու «Պրիթիշ Պոյզ Սքուլը» հիմնուած է 1929ին Աղեքսանդրիա, ենթադրաբար 1952ի յեղափոխութենէն յետոյ կոչուած է «Էլ-Նասր Պոյզ Սքուլ», որմէ վկայուած են հետեւեալ հայորդիները.

1936 — *Երուանդ Տինքճեան։*

1938 — *Եդուարդ Գուլթուքեան, Ժիրայր Նազարէթեան, Հրայր Թագաթեան։*

1951 — *Լուի Եաղըճեան։*

1953 — *Արշակ Դաւուդեան, Վահէ Մարգարեան, Կարպիս Պարըրեկեան, Վահէ Խանճեան։*

1954 — *Օննիկ Խաժէրեան։*

1955 — *Արամայիս Դաղարեան, Աշոտ Դերմաքեան, Սարգիս Տէր-Սարգիսեան, Սամուէլ Գուլուճեան, Յակոբ-Փօլ Դաւթեան։*

1956 — *Պէրճ Պօյաճեան, Կարօ Մխաբեան, Թովիէլ Սիմէրճեան, Ժան Աբրահամեան, Լեւոն Մեսրոպեան, Պէրճ Գոհարբաշեան, Նուպար Տէյիրմէնճեան, Հայկ Կարապետեան, Զաւէն Մարգարեան, Ժան Քիւսհանեան, Պետրոս Վարժապետեան, Օննիկ Մինասեան, Վահան Թումեան, Վազգէն Կամսարական, Խաչ Տինքճեան, Պէրճ Տէլալեան։*

1957-1958 — *Գրիգոր Հօրոզեան, Եուրի Յակոբեան, Եդուարդ Ճարդարեան, Կարպիս Նաճարեան, Հրայր Սարգիսեան, Տիգրան Մելքոնեան, Խաչ Մամաճանեան, Յակոբ Մուրատեան, Արա Կիւրեան, Սուրէն Ճիզմէճեան, Յակոբ Նազարեան, Ալեքսան Մինասեան, Նազարէթ Գօյումճեան, Պէրճ Գասամանեան, Լեւոն Զաքարեան, Սեպուհ Պետրոսեան, Ալիպրիս Կամսարական, Անթուան Մինասեան։*

1959 — *Պօղոս Պօղէճեան, Գրիգոր Պօղոսեան, Նուպար Յ. Մամուրեան։*

1962 — *Ալեքսան Ռէիսեան, Օննիկ Աղասարեան։*

1963 — *Աւետիս Մանուկեան, Յովսէփ Ռուբինեան, Արթօ Մալեան, Կարօ Գալուստեան, Գեղամ Փափազեան, Արամ Գալայճեան, Վարուժան Լուսարարեան, Պէրճ Փայլաճեան, Երուանդ Բարմաքսըզեան, Մասիս Յ. Մամուրեան։*

1964 — *Գարեգին Նազարէթեան, Զաւէն Քէլէշեան, Հրաչ Ճիզմէճեան, Յակոբ Օրջանեան, Բաբգէն Տէօպէլեան, Ժան-Բիէռ Աղասարեան։*

1965 — *Արթօ Մխիթարեան, Արա Գասպարեան, Անդրանիկ Քէրքեան, Գեղամ Փափազեան։*

ՍԷՆԹ ԱՆՏՐԻՒՍ ՍՔՈՒԼ

Աղեքսանդրիոյ Սկովտիական Սէնթ Անտրիւ վարժարանէն վկայուած հայեր.

1939 — *Դանիէլ Աւագեան։*

1942 — *Նշան Պարքէլեան։*

1952 — *Ժիրայր Գասմաճեան, Պօղոս Թագագեան։*

1956 — *Նուպար Տէյիրմէնճեան։*

1957 — *Անդրանիկ Թէրզեան, Տիգրան Մէլքոնեան, Յարութիւն Թէրզեան, Եդուարդ Հէքիմեան, Հրայր Սարգիսեան, Կարապետ Նաճառեան, Եուրի Յակոբեան, Եդուարդ Զաքարեան։*

1959 — *Հրաչ Տէր Սարգիսեան, Եդուարդ Խաճեան, Տիգրան Փափազեան, Գրիգոր Քէմաճեան։*

1960 — *Արամ Նուշիկեան։*

1961 — *Համբիկ Թօսունեան, Երեմիա Շահինեան, Սարգիս Զինկինքէրեան, Եդուարդ Եղիայեան, Արա Գասպարեան, Արթօ Ռէիսեան, Ալպեր Գալըճեան, Թովիկ Մանուկեան, Գարոյր Սվաճեան, Գրիգոր Դաւթեան, Գարեգին Կիւրքինճեան, Յարութիւն Յարութիւնեան, Երուանդ Մխիթարեան, Վահէ Թաթիկեան, Սարգիս Մարանճեան, Տիրան Սեֆէրեան, Նուպար Չէթինեան, Նուպար Գարտեան, Հրանդ Դուտուքճեան։*

1962 — *Ռաֆֆի Տէր Սարգիսեան, Ժիրայր Թանաքեան, Օննիկ Թուլումճեան, Գէորգ Մամեան, Սարգիս Լուսարարեան։*

1963 — *Արա Մարգարեան, Լեւոն Կէօլէօեան, Նուպար Ղազարեան, Գէորգ Տէյիրմէնճեան, Դանիէլ Զէրքէլեան, Ալեքսան Ռէիսեան, Միքայէլ Սարգիսեան, Ալեքսան Մանուկեան, Համբարձում Դաւիթեան, Կարօ Գալուստեան, Հմայեակ Շըլթըեան, Վրէժ Թէրզեան։*

1964 — *Դալուստեան Սոնիա, Դիւանեան Աննա, Ճինճիֆեան Ալին, Օրջանեան Նայիրի, Մարկոսեան Նորմա, Ոսկանեան Յասմիկ, Ղազարեան Նուպար, Դանաճեան Գէորգ, Սարգիսեան Հրաչ, Կիւլինեան Լեւոն, Մարգարեան Արա։*

1964-1965 — *Արտաքին «Մաթրիքի» վկայականը առած են.*

Վահրամ Մկրտիչեան, Սոնիէ Մարկոսեան, Շուշան Համբիկեան, Նայիրի Ճիզմէճեան, Յասմիկ Թէրզեան, Զաւէն Գույումճեան, Ժիրայր Գարամուճեան, Գէորգ Քիւփէլեան, Արամայիս Քահնիկեան, Նուպար Քէօշկէրեան, Արփինէ Սահակեան, Նայիրի Սահակեան, Մարօ Կոստանեան, Գէորգ Տինքճեան, Շահան Սարաֆեան, Միքայէլ Սրբինեան, Նուպար Զաքարեան, Զուարթ Եմենիճեան։

«Մէր տը Տիօ» Ակադեմիայի վարժարանէն 1940ին վկայուած է Պերճուհի Գույումճեան։

«Փանսիօն Միզերիքօրդ» ֆրանսացի մայրապետներու դպրոցէն վկայուած են 1894ին՝ Իսմէնի Արթինեան, Թագ Փնջաքեան-Տէրլիկեան։

Թանթա քաղաքի (Եգիպտոս) Ամերիկեան երկրորդական վարժարանէն վկայուած են 1949ին՝ Մարի Քէնթինեան, Վահէ Քէնթինեան։

«Սէն-Մէրի» Ակադեմիայի վարժարանի հայ շրջանաւարտներ. Անդրանիկ Պէհլիվանեան, Հրայր Ճամպազեան, Նուպար Գույումճեան, Նուպար Ջամջարեան, Հերմ Տալաքեան, Վրէժ Թուրեան։

«Սէն Վէնսան տը Փօլ» Ակադեմիայի դպրոցէն 1933ին վկայուած է Մարի Ազատեան։

«Էքօլ Սաիդ» Ակադեմիայի վարժարանէն.

1902 — Աղանուրեան Վահրամ։

1912 — Անդրէեան Արամ։

Ամերիկեան Միսիոնարական գոլէճի Ակադեմիայի հայ շրջանաւարտուհիները.

1932 — Զարուհի Մելքոնեան։

1942 — Էլիզ Թաշճեան։

1946 — Վահէ Ղուկաս Միրզայեան։

1948 — Սուսան Հաննէսեան։

1956 — Արամ Գիտանեան։

Ակադեմիայի «Պըզանսօն» ֆրանսական վարժարանէն հայ շրջանաւարտուհիներ.

1964 — Լիւսի Թաշճեան, Ժանէթ Աստուածեան։

1965 — Յասմէն Գարբուզ (Գրիգորեան)։

«Սէն Տոն Պոսքօ» Ակադեմիայի իտալական արհեստից երկրորդական վարժարանէն վկայուած (իտալական Պաքալորիա) հայորդիներ.

1947 — Սիմոն Ն. Ճաւուշեան։

1955 — Շուշան Խրիմեան։

1957 — Վարդգէս Կարապետեան։

1960 — Սեւան Ազատեան։

1963 — Արմէն Եսայեան, Բերճ Թովմասեան, Գէորգ Լէյլէքեան, Գէորգիս Գույումճեան։

1964–1965 — Ճանիկ Պէն-Օհաննեան։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Անգլիական Ճիւղ — Ալեքսանդրիա

1960–1961ի շրջանաւարտները.

Սարգիս Սահակեան, Եդուարդ Եղիայեան, Երուանդ Միսաքեան, Յարութիւն Յարութիւնեան, Համբիկ Թովմասեան, Գարօ Սիմոնեան, Յովսէփ Եսայեան, Գուրգէն Սաֆրազեան, Երեմիա Շահինեան, Արա Կիւրեան, Արմէն Անմեան, Զաւէն Դերձակեան, Սիրիլ Եկմալ, Գէորգ Գալուստեան, Սաքօ Յակոբեան, Սարգիս Գույումջեան, Զուարթ Մաթոսեան, Սոնիա Եղիայեան, Աստղիկ Եկմէքճեան, Նուպար Մուրադեան, Վարդուհի Ծառուկեան, Սաքօ Վարժապետեան, Զաւէն Ջինիչեան, Արտօ Քիւրքճեան, Ալիս Առաքելեան։

* * *

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ֆրանսական Ճիւղ — Ալեքսանդրիա

Եղիշ Օհանջանեան Պօղոսեան, Հայկ Գալթագճեան, Գրիգոր Տէրոյեան, Գրիգոր Իւզմէճեան, Եդուարդ Միքայէլեան, Անահիտ Գասպարեան, Սոնա Համբարեան, Գէորգ Օհաննէսեան, Յուրէն Տէրոսկեան, Լեւոն Սահակեան։

1964–1965 — Խաչատրեան Գէորգ, Քէօշկեան Արփիար, Քէշիշեան Լորիս, Մամուրեան Մարութ, Արթինեան Արթօ, Թէրզեան Վրէժ, Յովակիմեան Կարօ, Կիւրեղեան Մկրտիչ, Մանուկեան Նազարէթ, Գանաճեան Մկրտիչ, Քէօշկէրեան Շահան, Կիւլեան Անի, Ճամպազեան Վարդուհի, Դիմաքսեան Անի, Օրջանեան Նայիրի, Գույումճեան Սոնիա, Մամուրեան Անահիտ, Թէրզեան Զուարթ, Մարգոսեան Նորմա, Ճինիճեան Ալիս։

* * *

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐԷ ՀԱՅ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐ

Ճարտարագէտ-մեքենագէտ

1902 — Արմենակ Տէր Յակոբեան։

1905 — Երուանդ Զուրճեան։

1960–1961 — Վահրամ Թումանեան, Յարութիւն Թէրզեան, Լեւոն Մինասեան, Եդուարդ Տէնէքճեան։

1964–1965 — Սարգիս Ծառեան, Եդուարդ Քէմեան, Բիւզանդ Շղթայեան, Սարգիս Չիլինկիրեան, Անթուան Մրենչեան։

1965ին [illegible] Եդուարդ Տինքճեան, Նուպար Տէյիրմէնճեան։

1956–1957 — Բժ. Տիգրան Հովսէփեան, Բժ. Լորիս Յուսուֆեան, Բժ. Ջանէն Տիգրանի Թահթաճեան։

1958 — Բժ. Սեպուհ Ճնճաղեան։

1959–1960 — Բժ. Նուպար Յովհաննէս Զիլինկիրեան։

1960–1961 — Ժիրայր Գասպարեան, վիրաբոյժ։

1964–1965 — Վաղարշակ Էհրամճեան, վիրաբոյժ։

1954 — Արամ Գուլթեքեան։

1956 — Սամփսոն Հաննէսեան, ծն. 1935, Աղեքսանդրիա, վկայուած քիմիագէտ, իսկ 1960ին Մ. Նահանգներու Օհայօ պետական համալսարանին քիմիագէտ-տոքթոր [illegible]։

1959 — Արշաւիր Կէօնճեան։

1957 — Մարի Թոռոսեան, քիմիագէտ։

1960 — Կարպիս Գըլըճեան, Նուպար Տէյիրմէնճեան, Տիգրան Ղազարեան։

1964–1965 — Ալպէն-Նուպար Յ. Մամուրեան, Ռուբէն Պէշկիրեան, Ալիս Կիւլեան, Ռոժէ Թոփճեան։

Իրաւագիտութեան ճիւղէն

1964 — Տիգրան Յարութիւնի Մուշեղեան։

1966–1967 — Դանիէլ Մառուքեան, Մարի Թոռոսեան, քիմիագէտ։

1967–1968 — Լորիս Ծաղլեան։

1960 — Պերճ Սվազլեան, Գրիգոր Սիմաքեան։

1964–1965 — Պետրոս Սէմէրճեան, Ծ. Կարեան։

1957–1958 — Գէորգ Լ. Թոռոսեան, որ վկայուած է Սէն-Լուի Գոլէճէն Մ. Նահանգներու [illegible] գիտութեանց վկայականով։

Գրականութեան ճիւղէն

1960 — Վահրամ Թոռոսեան, Ճորճ Աճէմեան։

1962 — Գէորգ Եսայեան։

1964–1965 — Ճոնի Իզմիրլեան, Նուպար Մուրատեան, Նորմա Թամարեան։

ԼԻՍԷ ՖՐԱՆՍԷԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐԸ

Աղեքսանդրիոյ Ֆրանսական Լիսէ Ֆրանսէ երկրորդական վարժարանէն Պաքալորէայի վկայական ստացած հայերը.

1917 — Անդրանիկ Եփրեմեան։

1924 — Վահան Աբրահամեան։

1925 — Հայկ Կարինեան։

1926 — [illegible], Յարութիւն [illegible]։

1930 — Ներսէս Մ. Պետրոսեան, Յովհաննէս Աղամեան։

1931 — Գրիգոր Հայաթեան, Զօհրապ Ճըլոզեան, Ժագ Չագըրեան, Հրանդ Աճէմեան։

1932 — Թադէոս Վահան Սարեան։

1933 — Երուանդ Թիւթիւնճեան, Լեւոն Լէյլէքեան, Երուանդ Լ. Շիշմանեան, Եդուարդ Յ. Թաշճեան, Ռոզ Էքմէքճեան, Լուսիկ Բաթուքեան, Զուարթ Կարապետեան։

1935 — Սամուէլ Տասսուր, Օր. Միհանոֆ։

1938 — Սոնիա Մուշեղեան, Պերճուհի Կաթոնեան։

1940–1941 — Լեւոն Քէօշկէրեան, Թագուհի Մկրեան, Սոնիա Մերայեան, Տիրան Քէհեան, Պերճ Չօրլուեան, Հայկ Քիրազեան, Արթօ Խաչերեան, Յարութիւն Նազարէթեան, Վահան Չուրիկեան։

1942–1943 — Ճորջ Զօրլուեան, Վերժին Վարդանեան, Բարսեղ Գարթարեան, Հրանդ Դերձակեան, Հերմինէ Վառվառեան, Սոնիա Մեսթուճեան, Արթին Պարթամեան, Ալեքսանդր Օհաննէսեան։

1945 — Սարէն Մեհլեքեան, Տալիթա Թիւթիւնճեան։

1946 — Տիգրան Թիւթիւնճեան, Օննիկ Թաթարեան, Կարօ Անտոնեան, Վահէ Պասմաճեան, Անահիտ Պէրպէրեան, Մարգրիտ Չէքիճեան, Սոնա Կարապետեան, Ճորճիա Ցաքորեան, Անիտա Սիմոնեան, Ժիւլիէթ Միսքեան, Նազլի Ցաքորեան, Անոյշ Ջամպազեան։

1949 — Անահիտ Ց. Թաշճեան, Ռուբինէ Ցոլակեան, Ալիս Ջամպազեան, Ճորճ Չիլինկիրեան, Օր. Պէնլի Փափազեան, Արթօ Վահանի Համբարձումեան, Յակոբ Փիլաւոսեան։

1950 — Քրիստինէ Հիւսիսեան, Սոնա Թուհաճեան, Տիգրան Թիւթիւնճեան, Կարապետ Անտոնեան, Սարգիս Պէրպէրեան, Եդուարդ Պօյաճեան, Անոյշ Արթին Փափազեան։

1951 — Պօղոս Հայկ Փափազեան, Դանիէլ Օհաննեան, Արա Յարութիւն Սաղաթեան, Սուրէն Մեհլեքեան։

ԼԻՍԷ ԼԸ ԼԻՊԵՐԹԷ

Եգիպտոսի 1952ի յեղափոխութենէն յետոյ Ֆրանսական Լիսէն կոչուած է «Լիսէ Լը Լիպերթէ»։ Հայ շրջանաւարտներն են.

1952 — *Ֆրունճեան Եդուարդ, Խաչիկ Յակոբեան, Երուանդ Կարապետեան, Հերման Աստուածատուր, Մարի Թորոսեան, Յովհաննէս Կէրէկեան։*

1958 — *Գարգէն Մազլումեան, Յակոբ Մուրատեան, Պերճ Վահանի Համբարձումեան, Նուպար Չիլինկիրեան, Խաչատուր Պոյաճեան, Դանիէլ Մարուքեան։*

1954-1955 · *Մարգրուհի Զուրբինեան, Ռուբէն Սահակեան, Իվոն Տէր Պետրոսեան, Մուրադեան Սոնա, Դելլալեան Կարապետ, Զուլֆիկեան Անի, Թիւթիւնճեան Յուրէն, Աւետեան Թանի, Փիլիպեան Միհրան, Թասլաքեան Պերճ, Մելքոնեան Արա, Աղբաբեան Եդուարդ, Գալթաճեան Գարգին, Խաչերեան Եդուարդ, Կէրեկեան Յովհաննէս, Պարագաշեան Վէգա, Բրուտեան Անոյշ։*

1956 — *Կարօ Վ. Եղիաեան, Վարդումեան Ռափիեան, Մարտին Թաշճեան, Գրիգոր Մանճիկեան Յուրիկ Մանուկեան, Գրիգոր Պաղդասարեան, Լեւոն Քէշիշեան, Եղիա Տէլալեան, Պետրոս Սէրբէճեան։*

1957-1958 — *Յակոբ Յովսէփեան, Աշխէն Աստուածատուրեան, Եդուարդ Ջամպազեան, Արթօ Դաւթեան, Պերճ Թաշճեան, Ճանի Պալթայեան, Կէօշկէրեան Ալիս, Սիմոնեան Գրիգոր, Աշխէն Մինասեան, Գէորգ Եսայեան, Յովէլ Թոսունեան, Եդուարդ Ա. Սողոմոնեան, Արմենակ Աթոյեան, Պերճ Եղիայեան։*

1960 — *Ալիս Նուրեան, Լեւոն Սահակեան, Հենրի Մարգոսեան։*

1962 — *Թանի Դելլալեան, Դանիէլ Գալուստեան, Արմէն Լեւոն Սարաֆեան, Զաւէն Քէլէշեան, Արշէն Լեւոն Սարաֆեան, Նուպար Պոյաճեան, Յակոբ Մանուկեան, Արա Գրիգոր Ժամկոչեան, Անժէլ Խաչիկ Ճանպազեան, Սոնիա Սեւակեան Հարանեան։*

1964-1965 — *Սարաֆեան Սոնիա, Գալթաեան Մարկրիթ, Նուրեան Էլիզ, Դանոնեան Ալիս-Ծոլակ, Պետրոսեան Լիլիա, Սարաֆեան Նորա, Սիմոնեան Սոնա, Գոլանեան Յակոբ։*

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ

ՏԻԱՐ ԱՐՏԱՇԷՍ Հ. ԳԱՐՏԱՇԵԱՆԻ

Հաճոյքով կ'արձանագրենք այս տողերը՝ հատորիս աւարտին, որպէս սրտագին գնահատանք՝ այս մեծ աշխատանքին եւ անոր վաստակաւոր Հեղինակին, որ յաջողած է՝ ի գին մեծամեծ զոհողութիւններու եւ մեղուաջան պրպտումներու՝ իրարու քով բերել թանկարժէք բեկորներ, դիւանական տուեալներ, բազմաթիւ արձանագրութիւններ, վկայաթուղթեր, դպրոցական ցուցակներ, անմահացնելու համար լուսաշող դէմքեր ու դէպքեր, որպէս փառաւոր Յուշարձան Եգիպտահայ մեր սիրելի Գաղութի պատմութեան, ինք եւս ականատես ու գործօն վկայ՝ շուրջ յիսնամեակի մը տեւողութեամբ՝ Փարաւոնեան բուրգերու շուրջը ծաղկող հայ կեանքին ու եռուզեռին։

Այս մտածութեամբ՝ ո՛չ միայն հաճոյքով, այլ սիրով կը բերենք մեր չնչին մասնակցութիւնը, գրեթէ պարտականութեան մը հանգամանքով, ներկայացնելու այս հակիրճ կենսագրականը, որուն տուեալները քաղած ենք Հեղինակին իսկ բարեացակամ ազնուութենէն, յուսալով չվիրաւորել իր օրինակելի համեստութիւնը, իր կեանքի 80րդ տարեդարձին երջանիկ առիթով, բարեկամական լաւագոյն մաղթանքներով։

ԱՐՏԱՇԷՍ Հ. ԳԱՐՏԱՇԵԱՆ

Արտաշէս Հ. Գարտաշեան ծնած է 1906 *թուականի* 28 *Ապրիլին, Պիլէճիկ-Պրուսա։ Հայրը՝ Կեսարացի, կը կոչուէր Համբարձում Սարգիսի Եէնի-Գարտաշեան. մայրը՝ Հրանոյշ, դուստր՝ նոյնպէս Կեսարացի Նիկողոս Պրուսալեանի։*

1915 *թուականի Յուլիսին՝ Արտաշէս աշակերտ էր իր ծննդավայրի Ս. Թորոս Եկեղեցիին կից Ազգային Մանկապարտէզը, երբ ծնողքին հետ կը տարագրուի Գոնիա* (5 *Օգոստոս* 1915), *աքսորի տառապանքներուն ենթարկուելով տարաբախտօրէն։*

1915-1916, *Արտաշէս կը շարունակէ ուսումները, Գոնիա քաղաքի մօտակայ՝ Սիլէ գիւղի յունական դպրոցը։* 1917-1919 *ծնողքին հետ կը բնակի Գոնիա քաղաքը.* 1919-1921 *կ'ուսանի Գոնիայի Բողոքականներու «Ճէնթրըլ Գոլէճ»ը, տնօրէն Փրոֆ. Տոքթ. Արմենակ Հայկազեանի օրով։* 1923 *թուականին՝ Գարտաշեան ընտանիքը կը փոխադրուի Գահիրէ, ուր Արտաշէս կը յաճախէ Ազգային «Գալուստեան» Վարժարանը, տնօրէն՝ Գրիգոր Կիրակոսեանի օրով. այդ շրջա-*

նին՝ իր ուսուցիչներն եղած են Արշակ Ա. Ալպօյաճեան, Յակոբ Օշական, Լեւոն Բաշճեան, Ղազարոս Նահապետեան, Ազարիկ Գոլոյեան։ 1928ի Յուլիսին՝ Արտաշէս կ'աւարտէ վարժարանը, փայլուն վկայականով։

1926–1928 տարիներուն՝ կը հետեւի Գահիրէի իտալական «Լէոնարտօ Տա Վինչի» դպրոցի իտալերէնի եւ մեքենագրութեան ճիւղի դասընթացքներուն, ու մասնագիտանալով ելեկտրա-մեքենագիտութեան արհեստին՝ կը մտնէ կեանքի պայքարին մէջ, որպէս կառավարական ղեկավար։ 1937ին կ'ամուսնանայ Գահիրէաբնակ եւ ծագումով Կեսարացի՝ Օր. Սիմա Ժամկոչեանի հետ, կազմելով ընտանեկան երջանիկ բոյն մը։

Պր. Արտաշէս Հ. Գարագաշեան, իր անձնական աշխատանքին հետ, քսան տարիներէն աւելի ազգային ժիր գործունէութիւն մը ունեցած է Եգիպտոս, իր գրական մասնակցութիւնը բերելով անձնուիրաբար եւ անվերապահ սրտով՝ ի սպաս Հայ Մշակոյթին, Հայ Դպրոցին եւ Հայ Գիրքին։

1926ին արդէն հիմնադիրներէն է Գահիրէի «Արածանի» մարզական ու մշակութային Միութեան եւ մինչեւ 1934 անդամակցած է նոյն Միութեան, կազմակերպած է նոյն Միութեան Գրադարանը, դառնալով Պատուակալ-Գրադարանապետ՝ 1934–1935։

Յաջորդաբար, 1936–1940 եղած է Ատենադպիր՝ Գահիրէի Ազգային Տուրքի Կեդրոնական Վարչութեան, 1940–1944՝ նոյն քաղաքի Հայոց Եկեղեցւոյ եւ Գերեզմանատան Միացեալ Հոգաբարձութեան Ատենադպիր, 1942–1944՝ Ազգային Առաջնորդարանի «Թորգոմեան Գրադարան»ի Վարչութեան անդամ, 1951–1953՝ հիմնական կազմակերպիչ նոյն Գրադարանին, 1953–1963՝ Պատուակալ Գրադարանապետ։

Ժիր Ատենադպիր Գահիրէի «Հայ Մշակոյթի Բարեկամներ» ու Միութեան, 1955–1958 տարիներուն, մեծապէս սատարած է «Հայ Նկարիչներ եւ արձանագործներ» ֆրանսերէն հատորին, որ լոյս տեսած է Օննիկ Աւետիսեանի հեղինակութեամբ (1959)։

Պատուակալ Կազմակերպիչն է եղած նաեւ Գահիրէի Հայ Գեղարուեստասիրաց «Մ. Տամատեան» Գրադարանին՝ Հայ Տան մէջ (1956)· ինչպէս նաեւ կազմակերպած է տեղւոյն Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդրոնական Գրասենեակի «Եագուպ Արթին» Գրադարանը (1959–1960)։

Պր. Արտաշէս Հ. Գարագաշեան, տարիներու ընթացքին, յարատեւ ու տոկուն ինքնաշխատութեամբ՝ մասնագիտացած է գրադարանային կազմակերպչական գործերու, եւ դարձած է փորձառու գրադարանավար եւ հմուտ աղբիւրագէտ։

Անդամակցած է Արշակ Չօպանեանի (1939) եւ Արշակ Ալպօյաճեանի (1953) Յոբելինական Յանձնախումբերուն, գործօն մասնակցութեամբ։

Ունի պատմա-կենսագրական ուսումնասիրութիւններ եւ յօդուածներ, ընդհանրապէս Եգիպտահայ դէմքերու եւ արժէքներու մասին, Սփիւռքի զանազան թերթերու եւ Տարեգիրքերու մէջ լոյս տեսած. այսպէս՝ «Արմաւենի» Տարեգիրք Գահիրէի (1937–1938), «Հանրագիտակ» Հ. Մկրտիչ Պոտուրեանի (Պուքրէշ, 1938), «Կեանք եւ Գիր» (1948), «Ուսումնարան» (1959–1960), «Տեղեկատու» Հ. Բ. Ը. Միութեան (1960), «Ջահակիր» շաբաթաթերթ (1964), «Արեւ» օրաթերթ, «Բազմավէպ» (1965–1966), «Նոր Շինարար» (1973, 1985–86), «Գեղարդ» (Հալէպ, 1985), եւն...։

Պր. Արտաշէս Գարագաշեան եղած է կտակակատար՝ պատմաբան ու բանասէր Արշակ Ա. Ալպօյաճեանի մշակութային գոյքերուն, եւ իր ջանքերով ու անձնական հսկողութեամբ է որ գիտնականին ամբողջ գրադարանն ու պատմական նիւթերու խոշոր դիւանը խնամօրէն փոխադրուած է Երեւանի Մեսրոպ Մաշտոցի անուան Մատենադարանը (1963)։

1943ին, Գահիրէի մէջ հրատարակած է «Նիւթեր Եգիպտոսի Հայոց Պատմութեան համար» աշխատասիրութիւնը (էջ 304), առաջին հատորը՝ ներկայ պատմագրքին։

1969 թուականին Յունուարէն ի վեր ձեռնհասօրէն կը վարէ՝ որպէս Գրադարանապետ՝ Փարիզի Հ. Բ. Ը. Միութեան «Նուպարեան» Գրադարանը։

Ձեռագիր պատրաստ ունի, «Նիւթեր Եգիպտոսի Հայոց Պատմութեան համար» ընդհանուր խորագրով, արժէքաւոր այլ աշխատասիրութիւններ ալ. ինչպէս՝

1. *Եգիպտահայ ազգային եւ անհատական դպրոցներու պատմութիւնը* (1825–1965).
2. *Եգիպտոսի հայ մամուլի պատմութիւնը* (1865–1965).
3. *Եգիպտոսի հայ տպարաններու պատմութիւնը եւ ցանկ տպագրուած գրքերու* (1865–1966).
4. *Եգիպտոսի հայ թատերական շարժումը եւ իր գործիչները* (1865–1965).
5. *Եգիպտոսի հայոց Մշակութային ու Մարզական Միութիւնները* (1865–1965):

Ունի մատենագիտական եւ հայագիտութեան պատմութեան վերաբերող այլ պատրաստ գործեր.

6. *Հայատառ թրքերէն լեզուով տպագիր գիրքերը* (1727–1965).
7. *Հայատառ թրքերէն լեզուով օրաթերթերը եւ պարբերաթերթերը.*
8. *Լատինատառ հայագիտական պարբերաթերթերը.*
9. *Հայագիտութիւնը Եւրոպայի մէջ եւ Եւրոպացի հայերէնագէտները, հայագիտական ամպիոնները:*

Նաեւ՝ ունի պատմական բազում ատաղձներ, Հայ գաղութներու պատմութեան վերաբերող, հետեւեալ խորագիրներով.

10. *Կրետէի եւ Ցուլտաստանի Հայերը.*
11. *Սուրիոյ՝ Դամասկոսի, Լաթաքիոյ, Քեսապի եւ շրջակայ հայաբնակ գիւղերը.*
12. *Պէյրութի Հայոց մասին պատմական նիւթեր.*
13. *Եթովպիոյ եւ Սուտանի Հայերը, ազգային հասարակական կեանքը եւ մշակութային հաստատութիւնները:*

* * *

Հետախուզողի, հայ անցեալը պրպտողի, գիտնական բազմատեսակ տուեալներ ու վաւերաթուղթեր, արձանագրութիւններ հաւաքողի ու քննողի գեղուն ոգը մնած է Արտաշէս Գարատաշեանի ոգուն մէջ, ինչպէս վկայած է երբեմն Արշակ Ա. Ալպօյաճեան, կարեւոր իր կեանքի նպատակ դարձնելով գրադարանային եւ մատենագիտական ասպարէզը:

«Ես համեստ մեքենագէտ մըն եմ», կ՚ըսէ միշտ Պր. Ա. Գարատաշեան, այս բոլորին գիտակ, եւ անպայման պատմական փոքրիկ վկայաթուղթ մը, հին լուսանկար մը, լրագրի կտորիկ մը կը գնէ ասկէ-անկէ, որ կը գրաւէ իսկոյն ուշադրութիւնդ, կը գոհացնէ հետաքրքրութիւնդ, նոր նիւթեր կը բանայ խուզարկութեան: Ան պատրաստ է միշտ օգնելու եւ մատենագիտական տուեալներով օժանդակելու ամէն ուսումնասէր պրպտողի՝ որ իրեն կը դիմէ, քաջալերական աղուոր խօսքերով:

Եւ համեստ մեքենագէտը դարձած է այժմ մեր հմուտ մատենագէտը, մանաւանդ մեծ մասնագէտը՝ Եգիպտոսի Հայոց Պատմութեան եւ Մերձաւոր Արեւելքի մեր Հայ Գաղութներուն անցեալին:

Մենք տակաւին երկար տարիներ կը մաղթենք իրեն, առողջ ու արեւշատ, որպէսզի իր ձեռքով կեանք տայ իր անտիպ հատորներուն, իր հոգեզաւակներուն, եւ որ առաջ տանի անոնց հրատարակութիւնը, միակ մեծ գոհունակութիւնը այս համեստ, բայց վաստակաւոր ու անխոնջ Հեղինակին:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Վենետիկ - Ս. Ղազար
15 *Հոկտեմբեր* 1966

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՓՈԽԱՆ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆԻ . . . . էջ ժա

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգային Վարժարանը . . . . » 3

ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏՆՕՐԷՆՆԵՐԸ

Տիգրան-Հայրապետ Սավալանեան . . . . » 31
Պատուելի Քրիստափոր Գ. Գալֆայեան . . . . . . » 39
Մկրտիչ Աղավնունեան . . . . » 40
Միհրան Սոմանաչեան . . . . » 42
Յակոբ Պէճարեան . . . . » 44
Համբարձում Պէրպէրեան . . . . » 46
Յակոբ Աղասէր . . . . » 48
Համբարձում Երամեան . . . . » 50
Յակոբ Ասատուրեան . . . . » 53
Յովհաննէս Գ. Գայայեան . . . . » 54
Յովսէփ Գույումճեան . . . . » 56
Փրոֆ. Մ. Ժամկոչեան . . . . » 58
Սերովբէ Պետրոսեան . . . . » 59
Նիկոլ Աղբալեան . . . . » 61
Կարապետ Պիօնեան . . . . » 62
Գարեգին Պօյաճեան . . . . » 64
Լեւոն Շանթ . . . . » 65
Լեւոն Սէֆէրեան . . . . » 66
Բիւզանդ Կոզանեան . . . . » 67
Լեւոն Գ. Գալէմքիարեան . . . . » 68
Զարուհի Պօղոսեան . . . . » 69
Միհրան Հէրարտեան . . . . » 70
Պերճուհի Սարգիսեան . . . . » 71
Աղեքսանդրիա վախճանած ուսուցիչներու կամ պաշտօնավարածներու »
ցանկը . . . . » 72

Լեւոն Համբարձումեան . . . . էջ 84
Լեւոն Տ. Էֆէքճեան . . . . » 85
Յարութիւն Հէքիմեան . . . . » 86
«Արամեան» ազգային դպրատան հոգաբարձութիւնէ Աղեքսանդրիոյ »
Հայոց եւ Պօղոսեան Ազգային Վարժարանի . . . . . » 86
Պօղոսեան Ազգային վարժարանի Տիկնանց Խնամակալութիւնը . . » 109
Պօղոսեան Ազգ. Վարժարանի աշակերտութեան ցանկը . . . » 112
Պօղոսեան Ազգ. Վարժարան ի Սիւֆ . . . . . . » 116
Մելքոնեան մանկապարտէզ . . . . » 124
Տիկին Ռեբեկա Չէյքունցեան . . . . » 131

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Զակազիկ քաղաքի հայ գաղութը . . . . » 135
Բժիշկ Միսաք Ճամլեան . . . . » 151
Օր. Անոյշ Ադամեան . . . . » 152
Տիկին Վերգինէ Մելքոնեան . . . . » 153
Արմէնի Տէր Յարութիւնեան . . . . » 154
Զակազիկի հայ գաղութին միութիւնները . . . . . . » 157

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

Հելիոպոլիսի հայ համայնքը եւ իր ազգային վարժարանները . . » 165
Հելիոպոլիսի Հայ համայնքը . . . . » 167
Տիկին Սաթենիկ Բիւզանդեան . . . . » 176
Պօղոս Փաշա Նուպարեան . . . . » 178
Նուպարեան Ազգային Վարժարան՝ Հելիոպոլիս . . . . » 187
Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի նոր շէնքի հիմնաքարերուն օրհնութիւնը եւ հիմնարկէքը . . . . » 191
Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի նոր շէնքին բացումը . . . » 200
Վեհափառ Վազգէն Ա. Հայրապետին այցելութիւնը Նուպարեան Ազգ. »
Վարժարան եւ Մերձանեան Մանկապարտէզ . . . . . » 208
Նուպարեան աշակերտութեան տարեկան ընդհանուր հանդէսները . . » 210
Հոգաբարձութիւն Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի . . . . » 229
Տիկնանց Խնամակալութիւն Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի . . » 230
Նուպարեան Ազգ. Մանկապարտէզի ուսուցչական կազմը . . . » 231
Մերձանեան Ազգ. Մանկապարտէզի ուսուցչուհիները . . . » 232
Գարեգին Տիւկէրեան . . . . » 235
Յովսէփ Գույումճեան . . . . » 237
Պետրոս Բժշ. Ձէյթէնեան . . . . » 239
Յովսէփ Երէցեան . . . . » 240
Բիւրատ Վարժապետեան . . . . » 241
Արամ Մովսէսեան . . . . » 242
Ցանկ ուսուցիչ-ուսուցչուհիներու Նուպարեան Ազգային Վարժարանի » 244

Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի ելեւմուտքը . . . . . . էջ 249
Օննիկ եւ Էլիզ Պըլըքճեան բարերարներ . . . . . . » 251
Նուպարեան Վարժարանի նուիրատու անձեր եւ հաստատութիւններ . » 252
Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի այցելուները . . . . . » 253
Մերճանեան Ազգ. Մանկապարտէզի Վարչութիւնները . . . . » 254
Շուշանիկ Թէրզեան . . . . » 254
Դերենկուհի Սիսակեան . . . . » 255
Երանուհի Բարաղամեան . . . . » 256
Թագուհի Տէտէեան . . . . » 256
Մերճանեան ազգային բարերարներ . . . . » 258
Սաթենիկ Մերճանեան . . . . » 260

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Սեփական Հաստատութիւնները

Պօր-Սայիտի Որբանոց-Վարժարանը . . . . » 263
Թովմաս Սեւյօնճեան . . . . » 292
Համբարձում Երամեան . . . . » 293
Հմայեակ Գրանեան . . . . » 294
Տիկին Բերուզ Մանիկեան . . . . » 296
Զաքար Մանիկեան . . . . » 298
Վիքթորիա Արշարունի . . . . » 299
Համազասպ Փանոսեան . . . . » 299
Բժիշկ Արամ Սահակեան . . . . » 300

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Եգիպտոսի Հայ Կաթողիկէ Համայնքը . . . . » 303
Գահիրէի Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու Վարժարանը . . . » 304
Աղեքսանդրիոյ Անարատ Յղ. Քոյրերու Վարժարանը . . . » 320
Մարոսեան Աղջկանց Որբանոց-Կրթարան Աղեքսանդրիա . . . » 327
Հայր Ալիշան Վարժարան Աղեքսանդրիա . . . . . . » 329
Եգիպտոսի Հայ Կաթողիկէ Համայնքի համրանքը . . . . » 330
Վենետիկոյ Մխիթարեան Միաբանութեան Վարժարանը Աղեքսանդրիա » 335
Քերովբէ Վրդ. Զրաքեան . . . . » 354
Գէորգ Վրդ. Ոսկեան . . . . » 355
Աթանաս Վրդ. Քէչէճեան . . . . » 356
Եփրեմ Վրդ. Տէր Ղազարեան . . . . » 356
Աւետիք Վրդ. Թալաթինեան . . . . » 357
Վիեննայի Մխիթարեաններու Վարժարանը Գահիրէի մէջ . . . » 369
Հ. Ղեւոնդ Վրդ. Մովսէսեան . . . . » 372
Հ. Գարեգին Վրդ. Գարանֆիլեան . . . . » 373
Հ. Թովմաս Վրդ. Քաջազն . . . . » 376

Հ. Ռափայէլ Վրդ. Թոսեան . . . . էջ 377
Հ. Բարսեղ Վրդ. Ձերաքեան . . . . » 378

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Գահիրէի Հայ Աւետ. Համայնքը . . . . » 383
Հայաստանեայց Եկեղ. Կիրակնօրեայ Դպրոց . . . . . . » 392

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՄԱՍ

Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ անհատական Վարժարանները

Կեդրոնական Երկսեռ Կրթարան Գահիրէ . . . . » 403
Ասիութի Հայ գաղութը եւ Դպրոցը . . . . » 409
Մանիսալեան Բարձրագոյն Վարժարանը Գահիրէ . . . . . » 410
Գարամանեան Երկսեռ Վարժարան եւ Մանկապարտէզ . . . . » 428
Թաշճեան Երկսեռ Կրթարան Գահիրէ . . . . » 431
Տիկին Գոհարին Դպրոցը Գահիրէ . . . . » 455
Շիշմանեան Վարժարան . . . . » 456
Մաղագանեան Մանկապարտէզ . . . . » 457
Սերեան Մանկապարտէզ . . . . » 458
Նոր Մանկապարտէզ . . . . » 459
Տիգար Մանկապարտէզ . . . . » 462
Թարգմանչաց Վարժարան . . . . » 466
Վարժապետեան Երկսեռ Վարժարան . . . . » 471
Գալայեան Վարժարան . . . . » 476
Հայկազնեան Կրթարան Աղեքսանդրիա . . . . » 479
Արարատեան Գոլէճ . . . . » 496
Նոր Ճեմարան . . . . » 509
Մասիս Վարժարան . . . . » 511
Պէրպէրեան Վարժարան Գահիրէ . . . . » 513
Ռէթէոս Պէրպէրեան . . . . » 545
Օննիկ Պէրպէրեան . . . . » 547
Շահան Ռ. Պէրպէրեան . . . . » 551
Հայկազեան Վարժարան Կիզէի . . . . » 557
Օտար Երկրորդական Վարժարաններէ Հայ շրջանաւարտները . . . » 575
Կենսագրութիւն Արտաշէս Հ. Գարտաշեանի . . . . . . » 589

Finito di stampare nel mese di dicembre 1987 nella Tipo-Litografia Armena - Isola di San Lazzaro - Venezia

---

Տպագրութիւնը աւարտեցաւ 1987 Դեկտեմբերին, Մխիթարեան Տպարանին մէջ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.
FL0508585

A III
8734